

Cha' tso'o nu nhcui' ji'i Jesucristo nu xu'-
na na

Tataltepec Chatino New Testament

This Bible is copyrighted by BibleLeague International (BibleLeague.org) and translation was provided by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org). This Bible is printed with permission and produced at cost by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible

SAN MATEO.....	4
SAN MARCOS.....	47
SAN LUCAS.....	73
SAN JUAN	118
LOS HECHOS.....	149
ROMANOS.....	190
1 CORINTIOS	209
2 CORINTIOS	227
GÁLATAS	239
EFESIOS	246
FILIPENSES.....	253
COLOSENSES	258
1 TESALONICENSES	263
2 TESALONICENSES	267
1 TIMOTEO.....	269
2 TIMOTEO.....	275
TITO	279
FILEMÓN	281
HEBREOS.....	282
SANTIAGO.....	297
1 PEDRO	302
2 PEDRO	308
1 JUAN	312
2 JUAN	317
3 JUAN	318
JUDAS.....	319
APOCALIPSIS	321

SAN MATEO

Jyo'o cusu' ji'i Jesucristo

1 Nde nscua na' qui'i ti cha' ji'i lcaá ñatı̄ nu ngua jyo'o cusu' ji'i Jesucristo, cha' ñatı̄ tya'a ji'i jyo'o David laca yu, lo'o jua'a ñatı̄ tya'a ji'i jyo'o Abraham laca yu, masi tyijyu' ti.

² Jyo'o Abraham bi' ngua sti Isaac;
li' jyo'o Isaac bi' ngua sti Jacob;
li' jyo'o Jacob bi' ngua sti Judá lo'o ca ta'a tya'a ngula yu;

³ li' jyo'o Judá bi' ngua sti Fares lo'o Zara, lo'o Tamar ngua naa xtya'a ngu' bi'.

li' jyo'o Fares bi' ngua sti Esrom;
li' jyo'o Esrom bi' ngua sti Aram;

⁴ li' jyo'o Aram bi' ngua sti Aminadab;
li' jyo'o Aminadab bi' ngua sti Naasón;
li' jyo'o Naasón bi' ngua sti Salmón;

⁵ li' jyo'o Salmón bi' ngua sti Booz, lo'o Rahab ngua naa xtya'a Booz bi'.

li' jyo'o Booz bi' ngua sti Obed, lo'o Rut ngua naa xtya'a Obed bi'.

li' jyo'o Obed bi' ngua sti Isaí;

⁶ li' jyo'o Isaí bi' ngua sti rey David;
li' jyo'o rey David ngua sti Salomón, lo'o xtya'a Salomón bi' ngua nu cuna'a nu ngua clyo'o jyo'o Urías clyo.

⁷ Lo'o li' jyo'o Salomón bi' ngua sti Roboam;
li' jyo'o Roboam bi' ngua sti Abías;

li' jyo'o Abías bi' ngua sti Asa;
⁸ li' jyo'o Asa bi' ngua sti Josafat;
li' jyo'o Josafat bi' ngua sti Joram;

li' jyo'o Joram bi' ngua sti Uzías;
⁹ li' jyo'o Uzías bi' ngua sti Jotam;
li' jyo'o Jotam bi' ngua sti Acaz;
li' jyo'o Acaz bi' ngua sti Ezequías;

¹⁰ li' jyo'o Ezequías bi' ngua sti Manasés;
li' jyo'o Manasés bi' ngua sti Amón;
li' jyo'o Amón bi' ngua sti Josías;

¹¹ li' jyo'o Josías bi' ngua sti Jeconías lo'o tya'a ngula yu.

Tyempo bi' ndyaa lo'o ngu' Babilonia ji'i ngu' Israel ca quichı̄ tyi ngu' ca tyijyu', ne' chcuá ji'i ngu' Babilonia ndyaa quiña'a tsa ngu' Israel bi' li'.

¹² Ca tyijyu' bi' ngula Salatiel sñi' jyo'o Jeconías bi';
li' jyo'o Salatiel bi' ngua sti Zorobabel;

¹³ li' jyo'o Zorobabel bi' ngua sti Abiud;
li' jyo'o Abiud bi' ngua sti Eliaquim;
li' jyo'o Eliaquim bi' ngua sti Azor;

¹⁴ li' jyo'o Azor bi' ngua sti Sadoc;
li' jyo'o Sadoc bi' ngua sti Aquim;
li' jyo'o Aquim bi' ngua sti Eliud;
¹⁵ li' jyo'o Eliud bi' ngua sti Eleazar;
li' jyo'o Eleazar bi' ngua sti Matán;
li' jyo'o Matán bi' ngua sti Jacob.

¹⁶ Lo'o li' sñi' jyo'o Jacob bi' ngua José nu ngua clyo'o María xtya'a Jesús,
lo'o jua'a Cristo naa Jesús bi'.

¹⁷ Jua'a naa jyo'o ngu' cusu' bi', tii jlyacua tya'a ba'a ngu' lo'o ngutu'ú Abraham ña'a cuayá' nu ngula jyo'o David. La cui' jua'a tya tii jlyacua tya'a ba'a ngu' lo'o ngutu'ú jyo'o David, ña'a cuayá' nu ndyaa lo'o ngu' xa' tsu' ji'i ngu' Israel ca quichı̄ tyi ngu', nu lo'o ngusu'ba ngu' ji'i ngu' Israel ne' chcuá ca quichı̄ Babilonia tyijyu'. Lo'o la cui' jua'a tya tii jlyacua tya'a ba'a ngu', li' ngula nu laca Cristo.

Ñi'ya ngua lo'o ngula Jesucristo

¹⁸ Nde nscua na' ñi'ya ngua lo'o ngula Jesucristo. Cua ngüiñi cha' ji'i María bi', cha' caja clyo'o lo'o nu José sñi' Jacob bi'. Bilya tyalaa María slo José nu lo'o ngua cuayá' ti' nu María bi', cha' cua ntsu'u sñi'; cña ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi ngua bi', cha' ngua tana María bi'. ¹⁹ Pana nu José bi' ni, tya'na ti' yu ji'i María, tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'i. Lo'o cua ndyuna yu cha' bi', ná nti' yu ta yu cha' tyuju'u ti' ji'i Mariá, masi nga'aa caja clyo'o yu lo'o xqui'ya sñi', ngua ti' yu; tye cha' jua'a ti ngua ti' yu, cha' ná nti' yu sta yu qui'ya ji'i ca toni'i cña. ²⁰ Laja lo'o nclyacua ti' yu ni cha' laca ngua jua'a, li' ndu'u tucua sca xcá ji'i ycu' Ndyosi slo yu laja xcalá yu. Nchcui' xcá bi' lo'o yu li':

—José —nacuj xcá ji'i yu—, ñatı̄ tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacuj—. Ná cutsii nu'u caja clyo'o lo'o Mariá, cha' cçá cho' toni'i jinu'u. Si'i na cuxi ngua'ni María bi' tsiya' ti; cña nu ngua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi laca cha' ntsu'u sñi' Mariá juani. ²¹ Lo'o cala sñi' nu cuna'a bi', cubi' qui'yu caca nu bi'. Lo'o xcua xtañi cubi' bi' li', bi' ca naa Jesús. Lo'o nu Jesús bi' ni, bi' laca nu cua'ni lyaá ji'i ñatı̄ nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ni, cha' clyaá ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

²² Lo'o jua'a ngua cha' bi', cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu' sa'ni cha' jua'a caca. Tyempo sa'ni nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cha' bi' lo' quityi. Ndi'ya nguscua ngu':

²³ Caca tana sca nu cuna'a nu ntucua ycu' ti, lo'o li' qui'yu caca sñi';

Emanuel ñacuj ngu' ji'i cubi' bi'.

Jua'á nscua lo quityi, bi' cha' jua'á ngua ji'í María li'. Nu nchcui' ngu' Emanuel ni, ndi'ya nti' ñacu'í cha' bi': Ndi'í ycu'í Ndyosi lo'o na.

²⁴ Lo'o li' ngue ti' José, ndu'u yu ndyaa yu slo María cha' caja clyo'o yu lo'o, ñi'ya nu nacui' xca' ji'í ycu'í Ndyosi ji'í yu. Li' ñaa lo'o yu ji'í ca toni'í ji'í yu, ²⁵ pana ná ngujua' yu lo'o ña'á cuayá' nu cua ngula sñi'. Lo'o cua ngula cubi', li' ngua naa Jesús.

Lo'o ndyalaa ngu' tii

2 La cui' tyempo lo'o ngula Jesús nde quichí Belén, sca nu cusu' nu naa Herodes ngua loo ji'í nasiyu bi'. Ca loyuu su cuentya Judea, ca bi' ndi'í quichí Belén bi'. Lo'o li' ndyalaa xi ngu' tii nde Judea bi'; ngutu'u ngu' tii bi' xa' quichí nde su ntyucua cuichaa, lo'o li' ndyalaa ngu' quichí Jerusalén. Nchcui' ngu' tii bi' lo'o ngu' nu ndyacia tya'a lo'o ngu' tyucui':

² —¿Macala ndi'í cubi' nu ngula tsubi' ti bi'? —nacui' ngu'—. Rey ji'í cu'ma' ngu' judío laca cubi' bi' —nacui' ngu'—. Cua na'á ya cui' cucui' nu ndacui' cua cuentya ji'í cubi' bi', bi' cha' ndyalaa ya ca nde cha' cua'ni tlyu ya ji'í cubi' bi' juani.

³ Lo'o nu rey Herodes ni, ndyutsi' tsa yu lo'o ndyuna yu cha' nu nchcui' ngu' tii bi', cha' cua'ni tlyu ngu' ji'í chaca rey. Lo'o jua'á lcaa ngu' quichí Jerusalén ndyutsi' tsa ngu' ñi'ya cua'ni rey Herodes. ⁴ Li' ngusi'ya rey Herodes bi' ji'í lcaa sti' jo'ó nu laca loo, lo'o jua'á ji'í mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa cha' caa' ngu' slo. Nchcuane nu rey bi' ji'í ngu' li':

—¿Ha ná jlo' ti' ma' macala nchcui' quityi cha' cala Cristo? —nacui' rey ji'í ngu'.

⁵ —Cala bi' nde quichí Belén loyuu su cuentya Judea re —nacui' ngu' ji'í—. Ndi'ya nacui' quityi ji'í ycu'í Ndyosi:

⁶ Quichí sube ti laca Belén nu ntsu'u loyuu su cuentya Judea, nacui' ycu'í Ni.

Pana quichí tyi sca ngu' tlyu tsa caca, masi quichí sube laca juani, nacui' Ni.

Caca nu qui'yu tlyu bi' loo, lo'o jua'á ña'ásji' yu ji'í ngu' Israel 'na. Jua'á nscua lo quityi bi'.

⁷ Lo'o cua ndyuna rey Herodes cha' bi', li' cuaana ti ngusi'ya yu ji'í nu ngu' tii bi', cha' caa' ngu' slo cha' ta yu sca cha' lo'o ngu'. Li' nchcuane rey bi' ji'í ngu' ni jacua' na'á ngu' cha' ndyu'u tucua cui' cucui' bi' nde cua. ⁸ Lo'o ndacha' ngu' ji'í, li' nchcui' rey lo'o ngu' cha' tsaa ngu' nde quichí Belén.

—Yaa clyá ma' —nacui' rey ji'í ngu' tii bi'—, clyana ma' ma' ntucua tyi cubi' bi' —nacui'—. Lo'o si quije ji'í ma', li' xtyu'u ma' slo na' chaca quiya' cha' caca cuayá' ti' na' macala ntsiya cubi' bi'. Lo'o na' tsa'á cua'ni tlyu na' ji'í cubi' bi' ntá'.

⁹ Lo'o li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' rey lo'o ngu'. Chaca quiya' na'á ngu' cui' bi' laja lo'o ndyaa ngu' tyucui' cha' tsaa ngu' ca quichí Belén, la cui' cui' cucui' nu na'á ngu' clyo' ca su ntyucua cuichaa. Lo'o ngulu'u cui' ji'í ngu' macala nscua ni'í su ndi'í cubi', ndyatú cui' su ntucua ni'í bi'.

¹⁰ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' ña'á ngu' cui' bi' chaca quiya'. ¹¹ Li' ndyatú ngu' ni'í bi', na'á ngu' ji'í cubi' lo'o ji'í María xtya'á cubi'. Hora ti ndyatú sti' ngu' tii bi' slo cubi' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'í. Lo'o li' ngusatí' ngu' yu'ba ji'í ngu' cha' ta ngu' msta' ji'í cubi' bi'; nda ngu' oro ji'í cubi' bi', nda ngu' yana jo'ó nu quiña'á tsa nga'á, lo'o jua'á nda ngu' mirra ji'í cubi' bi'. (Jua'á naa sca taná yaca nu tyixi xtyi'i.) ¹² Nu lo'o ndyaa ngu' caja' ngu', li' nchcui' xcalá ngu'; nchcui' ycu'í Ndyosi lo'o ngu' laja xcalá cha' nga'aa tsaa ngu' slo rey Herodes bi', cha' cuiñi' tsa yu. Bi' cha' ngusñi' ngu' xa' tyucui' cha' xtyu'u ngu' tyaa ngu' quichí tyi ngu' chaca quiya'.

Ngusna lo'o José ji'í María nde Egipto

¹³ Nu lo'o cua ndu'u ngu' tii ndyaa ngu' quichí tyi ngu', li' nchcui' xcalá José. Ndyu'u tucua sca xca' ji'í ycu'í Ndyosi slo yu laja xcalá, nchcui' lo'o yu li':

—Que ti' nu'u —nacui' xca' ji'í José—. Tyatú nu'u, xna clyá nu'u —nacui'—, tsaa lo'o nu'u ji'í xtya'á cubi' tyi'jyu' nde loyuu su cuentya Egipto. Tyi'í ma' cajua' ña'á cuayá' nu cacha' h' cha' tso'o tyaa ma' nde nasiyu re chaca quiya'. Tyaala tsa rey Herodes bi'; cua caa' ti yu quichí re cha' clyana ji'í cubi', cha' cuju'í ji'í cubi' nti' yu.

¹⁴ Hora ti ngue ti' José, li' ndyaa lo'o ji'í cubi' lo'o ji'í xtya'á cubi' masi tya talya; ndyaa ngu' nde Egipto li'.

¹⁵ Lo'o li' ndyanu ngu' ca bi' ña'á cuayá' nu cua ngujui' Herodes, rey nu tyaala bi'. La cui' cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'í ycu'í Ndyosi cua sa'ni la lo'o nchcui' ndi'ya: “Xi'ya na' ji'í Sñi' na' cha' tyu'u ca loyuu su cuentya Egipto, cha' xtyu'u yu tyaa yu quichí tyi yu”, nacui' ycu'í Ndyosi nu Xu'na na. Bi' cha' jua'á ngua ji'í ngu' tya li', cha' ndyalaa ngu' nde Egipto.

Ndyujui' Herodes ji'í cubi' ji'í ngu'

¹⁶ Lo'o nu rey Herodes bi' ni, ñasí' tsa yu lo'o ngua tii yu cha' nga'aa ñaa nu ngu' tii bi' slo. Li' ngulo rey bi' cña' ji'í msu, cha' tsaa ngu' cuju'í ngu' ji'í lcaa cubi' qui'yu nu ntsu'u quichí Belén, lcaa cubi' nu bilya tye sna yija' ji'í; lo'o jua'á cuju'í ngu' ji'í lcaa cubi' qui'yu nu ntsu'u quichí sube cacua ti. Cua jlo' ti' rey cha' nu cubi' bi' bilya tye sna yija', cha' jua'á nchcui' ngu' tii bi' xqui'ya cui' cucui' nu cua na'á ngu'. ¹⁷ La cui' cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' Jeremías nu ngua tu'ba ji'í ycu'í Ndyosi nu ngua sa'ni la. Ndi'ya nacui':

¹⁸ Lye tsa nda xtyi'i ñatí' nde quichí Ramá;

nxi'ya ngu', ndyunaa tsa ngu', cha' ngujui' sñi' Raquel.

Nxi'ya tsa nu cuna'á bi', cha' cua ngujui' sñi'.

Ni sca ñatí' ná ngua ji'í xaala' tyiquee nu cuna'á bi', cha' nga'aa lu'ú sñi'.

Jua'á cha' nscua lo quityi, masi bilya caca cha' bi' lo'o tya lu'ú jyo'o cusu' nu nguscua cha' bi'. Bi' cha' jua'á ngua ji'í ngu' Belén, ngusi'ya tsa ngu' cha' ngujui' sñi' ngu'.

¹⁹ Ca tiya' la li' ngujuui rey Herodes bi', lo'o li' ndu'u tucua sca xca jii' ycuu' Ndyosi slo José laja xcalá ti yu, cha' tya ndi'i José ca loyuu su cuentya Egipto:

²⁰ —Que ti' nu'u —nacu' xca jii' yu—, tyatu clya nu'u, tyaa lo'o nu'u jii' nu piti lo'o jii' xtya'a yu nde nasiyu Israel chaca quiya' —nacu'—, cha' cua ngujuui ngu' tyaala nu ngua ti' cujuui jii' cubi' cua tya tsubi' la.

²¹ Lo'o li' ndyatu José, ndyaa lo'o jii' nu piti lo'o jii' xtya'a nu piti, ñaa ngu' nde nasiyu Israel chaca quiya'.

²² Lo'o li' ndyuna yu cha' sñi' jyo'o Herodes laca loo nde Judea, la cui' sñi' yu nu naa Arquelao laca bi'; ndyutsii xi José xquiya' cha' bi'. Li' xa' nchcui' xcalá yu ñi'ya' cua'ni yu, bi' cha' ndyaa ngu' nde loyuu su naa Galilea li'. ²³ Ca bi' ndyalaa ngu' quichi' Nazaret cha' tyi'i' ngu'. La cui' cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jii' ycuu' Ndyosi nu ngua sa'ni lo'o nchcui' ngu' ndi'ya: ngu' Nazaret cua'ni ngu' jii' nu bi'. Jua'a nchcui' jyo'o cusu' bi' cua sa'ni, bi' cha' jua'a ndu'ni ngu' jii' Jesús juani.

Nda Juan cui' lo'o ngu' ne' quixi' su ná ndi'i ñati

3 Lo'o ngua tyempo, li' nguxana Juan nda yu cui' lo'o ngu' nu ndya'a slo yu su ndi'i yu ycuu' ti yu ne' quixi'; ntyucuatya yu jii' ngu' li'. La cui' loyuu su cuentya Judea ndi'i yu; pana btyi tsa yuu su ndi'i Juan, ndi'i tsa quee, lo'o ná ndi'i xa' ñati cajua.

² —Ca tyuju'u ti' cu'ma —nacu' Juan jii' ngu'—, xtyanu ma' jii' cha' cuxi nu ndyu'ni ma' —nacu'—. Cua xana ti cha' caca ycuu' Ndyosi loo ne' cresiya jii' ñati chalyuu.

³ Lo'o nu Juan ni, laca yu la cui' ñati nu nchcui' jyo'o cusu' Isaías jii' sa'ni, cha' jyo'o cusu' bi' ngua tu'ba jii' ycuu' Ndyosi. Ndi'ya nscua lo quityi bi':

Cui' xi'ya sca ñati ne' quixi':
“Xaala clya ma' sca tyucui' su caa ycuu' nu Xu'na na; xquiñi tso'o ma' tyucui' su tyeje tacui ycuu', ñacu' ñati bi'.

Jua'a nguscua jyo'o cusu' cuentya jii' ñati bi', lo'o Juan laca ñati bi'.

⁴ Lo'o nu Juan bi' ni, lacu' yu sca late' quicha' camello, lo'o jua'a ndyaaca' juata sii' yu; ndacu yu tscu' lo'o cuiña' cuityu. ⁵ Lo'o li' ndyu'u ti'i quiña'a ñati slo yu; ñaa ngu' quichi' Jerusalén slo yu, lo'o jua'a ñaa ngu' lcaa quichi' sube ti nu ndi'i loyuu su cuentya Judea bi' slo yu, lo'o ngu' nu ntsu'u cacua ti to' sta'a Jordán, ñaa ngu' slo yu. ⁶ Li' ntyucuatya Juan jii' ngu' nu ndya'a slo yu nde lo hitya Jordán, ntyucuatya yu jii' lcaa ngu' nu nchcui' cha' ngua tyuju'u ti' ngu' jii' cha' cuxi nu ndyu'ni ngu'.

⁷ Lo'o ngua sca tsá na'a Juan jii' tyuu' tya'a ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo; tacati tsa ndu'ni ycuu' ngu' ngua ti' ngu', lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' jii' tya'a ngu'. Lo'o xi ngu' bi' liya' ngu' cha' tyucuatya Juan jii' ngu', pana ná ndiya ti' Juan jua'a.

—Ñi'ya nti' cuaña tyaala, jua'a nti' cu'ma —nacu' Juan jii' ngu' bi'—. ¿Ha cua nchcutsii' ngu' jii' ma' lacua? ¿Ha juani ndube ti' ma' cha' ca ñasi' tsa ycuu' Ndyosi lo'o xcube' Ni jii' ma' nu lo'o tye chalyuu? —nacu' yu—.

⁸ Tso'o lacua, culu'u ma' jii' ya si chañi cha' cua ngu' lochu' ma' jii' cha' cuxi nu ntsu'u jii' ma'. ⁹ Ná culacua ti' ma' cha' caca tso'o jii' ma' slo ycuu' Ndyosi si xcuu' ndyu'ni ti' ma' jii' jyo'o cusu' jii' ma', nu cusu' Abraham bi'. Ná talo ycuu' Ni jii' cha' cuxi nu ndu'ni ma' tsiya' ti, masi ñati tya'a jii' jyo'o Abraham laca ma', nchcui' ma'. Na cuiñi ma'. Si nti' ycuu' Ndyosi, taca jii' Ni cuiña' Ni jii' ñati tya'a jii' jyo'o Abraham, masi lo'o quee to' sta'a re, taca jii' Ni si nti' Ni. Nga'aa taquiya' Ni jii' cu'ma li'.

¹⁰ Ñi'ya ndu' sca ñati lo'o hacha jii' cha' clyaja lo yaca si'yu jii' yu, jua'a nti' ycuu' Ndyosi; si'yu yu bi' jii' lcaa yaca nu ná nda si'yu tso'o cha' tyaqu' lo quii', lo'o jua'a xcube' Ni jii' ñati nu ná ntaja'a xtyanu quiya' nu ntsu'u jii' ngu'. ¹¹ Lo'o na' ni, ntyucuatya na' jii' ma' lo'o hitya, si chañi cha' cua ngua tyuju'u ti' ma' jii' quiya' nu ntsu'u jii' ma'; pana cua caa ti sca ñati nu tso'o la que na'. Lo'o na', cua'ni tlyu na' jii' ñati bi'; tso'o tsa caca tyiquee na', masi caña nu ntsu'u quiya' ñati bi' culo na'. Lo'o nu ñati bi' ni, ná tyucuatya yu jii' ngu' lo'o hitya ti; pana cua'ni yu cha' tyanu Xtyi'i ycuu' Ndyosi ne' cresiya jii' ngu' nu lo'o tyucuatya yu jii' ngu', lo'o li' nebii Ni jii' ngu' lo'o xee jii' Ni cha' caca lubii ne' cresiya jii' ngu'. ¹² Ñi'ya ndu'ni xu'na ltya, jua'a cua'ni Ni; ñi'ya ndyu'u co'o yu nscua', pana ndaqu' yu cualya' lo'o nguti, jua'a sa'be tya'a Ni jii' ñati, lo'o li' su'ba Ni jii' ñati cuxi cha' tyaqu' ngu' lo quii' su nga'aa tye cha' tyaqu'.

Jua'a ngulu'u Juan jii' ñati nu ndya'a slo.

Ntyucuatya Juan jii' Jesús

¹³ Tyempo bi' lo'o nga'a Juan to' sta'a Jordán, ndu'u Jesús nde loyuu su cuentya Galilea liya' ca slo Juan, cha' lo'o ngua ti' Jesús cha' tyucuatya Juan jii'. ¹⁴ Lo'o li' ngua ti' Juan cua'a yu jii' Jesús.

—Ná tso'o tyucuatya na' jinu'u —nacu' Juan jii'—. Tso'o la tyucuatya ycuu' nu'u jna'.

¹⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o yu:

—Tso'o tyucuatya nu'u jna' juani —nacu' Jesús jii' Juan—, cha' jua'a tso'o si cua'ni na lcaa cña nu nti' ycuu' Ndyosi cha' cua'ni na.

Lo'o ndyuna Juan cha' nu nchcui' Jesús lo'o, ntyucuatya yu jii' Jesús li'. ¹⁶ Lo'o cua ngua cha' bi', ndu'u Jesús lo hitya, li' cua ndyaala tyucui' nde cua. Lo'o li' na'a Jesús cha' ngua'ya Xtyi'i ycuu' Ndyosi lo; ñi'ya nda'ya sca tyupe' lo yuu, jua'a ngua'ya Xtyi'i ycuu' Ni lo Jesús. ¹⁷ Li' nguañi nchcui' ycuu' Ndyosi ca su ntucua Ni nde cua. Ndi'ya nacui Ni:

—Nu nde laca Sñi' na' —nacu' Ni—. Tyaca'a tsa yu 'na, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jii' yu.

Nchcui' cuayá' xu'na cuiñaja lo'o Jesús

4 Lo'o li' ndyaa lo'o Xtyi'i ycuu' Ndyosi jii' Jesús ca ne' quixi' su btyi tsa yuu, su ná ndi'i ñati, cha' tyacua tya'a yu lo'o nu xu'na cuiñaja cajua. Ngua ti' nu bi' tyijiloo jii' Jesús. ² Lo'o li' tu'ba tsá tu'ba talya ná ndyacu Jesús tsiya' ti, ntyute' tsa yu li'. ³ Lo'o li' ndyu'u tucua nu xu'na cuiñaja bi', cha' chcui' cuayá' lo'o Jesús:

—Si chañi cha' nu'ü laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi —nacui nu xña'a bi' ji'i Jesús—, xñi nu'ü sca quee re lacua, cha' jua'a cuiña' nu'ü xlyá lo'o quee re cha' cacu na.

⁴ Lo'o li' nguxacui Jesús cha' ji'i:

—Cua nscua sca cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi —nacui Jesús ji'i—. Ndi'ya nchcui' cha' bi': "Si'i na cu'ú ñati chalyuu lo'o cacu ngu' tyaja ti, masi lo'o cuna ngu' lcaa cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi, li' chañi cha' tyu'ú ngu'". Jua'a nscua lo quityi.

⁵ Lo'o li' ndyaa lo'o nu xu'na cuiñaja ji'i Jesús nde quichi Jerusalén, su tyaca'a tsa ji'i ycu' Ndyosi; ca hique laa tonu ji'i quichi bi' ndyaa ngu', cuá tsa ntucua ngu' li'.

⁶ —¿Ha chañi cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca nu'ü? —nacui nu xña'a bi' ji'i Jesús—. Tso'o si tyú nu'ü ca lo yuu lacua, cha' cua nscua sca cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya:

Culo ycu' Ndyosi cña ji'i xca ji'i Ni cha' ña'asij ngu' jin-u'ü, nacui quityi.

Lo'o jua'a nscua chaca cha':

Lo'o ya' ti xca ji'i Ni xatu ngu' jinu'ü, cha' ná ca quicha quiya' nu'ü su tyú nu'ü chu' quee. Jua'a nscua lo quityi —nacui nu xña'a.

⁷ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i nu xña'a bi':

—Pana ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: "Ná chcui' cuayá' mā lo'o ycu' Ndyosi nu Xu'na mā", nacui quityi.

⁸ Lo'o ndye nchcui' ngu', xa' ndyaa lo'o nu xu'na cuiñaja ji'i Jesús nde sca lo xlyá ca'ya nu cuá tsa. Li' ngulu'u nu xña'a bi' lcaa nasiyu tyucui ña'a chalyuu ji'i Jesús, cha' tso'o tsa ña'a chalyuu bi'. ⁹ Lo'o li' nchcui' cuayá' nu xña'a bi' lo'o Jesús chaca quiya':

—Ta na' chacuayá' caca nu'ü loo ji'i lcaa chalyuu nu ña'a nu'ü ca ndacua —nacui nu xña'a bi' ji'i Jesús—, sca ti si tyu sti' nu'ü loo na', si cua'ni tlyu nu'ü jna', li' caca nu'ü loo.

¹⁰ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i nu xña'a bi':

—Tyaatsu' nu'ü slo na', Satanás —nacui Jesús—. Yaa clyá nu'ü. Cua nscua sca cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya: "Sca ti ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na mā cua'ni tlyu mā ji'i, sca ti cha' ji'i ycu' Ni nga'a cha' taquiya' mā ji'i nde chalyuu", nacui quityi.

¹¹ Li' ndu'u xu'na cuiñaja ndyaa. Li' ndu'u tucua xca ji'i ycu' Ndyosi cha' xtyucua ngu' ji'i Jesús, cha' ta ngu' xi juersa ji'i yu.

Nguxana Jesús ndyu'ni cña ji'i ycu' Ndyosi nde loyuu su cuentya Galilea

¹² Ca tiya' la ndu'u Jesús ndyaa, cha' ndyuna yu cha' cua ntejeya' ngu' ji'i Juan, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ne' chcuá. Li' nguxtyuu Jesús chaca quiya' nde quichi Nazaret, nde loyuu su cuentya Galilea. ¹³ Pana ná ndyanu yu nde Nazaret; nguxcutsa'a yu su ndi'ü yu, ndyaa yu ca quichi Capernaum to' tayu'. Nscua quichi bi' loyuu su ndu'ni ngu' sa'ni cha' su cuentya Zabalón lo'o su cuentya Neftalí laca bi'. ¹⁴ La cui' ti cha' bi' cua

nchcui' jyo'o Isaías nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la. Ndi'ya nacui:

¹⁵ Ntsu'u loyuu su cuentya Zabalón lo'o su cuentya Neftalí ca chaca tsu' sta'a Jordán.

Tyeje tacui na loyuu bi', li' tyalaa na to' tyujo'o, cha' loyuu bi' laca Galilea su ndi'ü ñati nu si'i ngu' judío laca.

¹⁶ Cua ngujui'ü sca xee tlyu slo ngu' nu ndi'ü su talya ña'a;

juani cua nguxee ji'i ngu', cua caja ti chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi', masi cua tye ti chalyuu ji'i ngu' bi' tya tsubi' la. Jua'a nchcui' jyo'o cusu' bi'. Bi' cha' loyuu bi' nguti'ü Jesús li'.

¹⁷ Lo'o li' nguxana nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaa slo:

—Ca tyuju'u ti' mā —nacui Jesús ji'i ngu'—, xtyanu mā ji'i lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni mā, cha' cua tyalaa ti hora cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i mā.

Nxi'ya Jesús ji'i jacua tya'a ngu' nu ndyaa cuta cualya

¹⁸ Lo'o ngua sca tsá ndya'a Jesús to' tayu' Galilea bi'. Li' na'a yu ji'i Simón lo'o Andrés tya'a ngula Simón, nchcu' ngu' taraya lo hitya cha' xñi ngu' cualya, cha' bi' laca cña nu ndu'ni ngu' bi' lcaa tsá. Lo'o nu Simón bi' ni, Pedro ndu'ni ngu' ji'i. ¹⁹ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o tyucuaa nu qui'yu bi':

—Tsa mā lo'o na' juani —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. Ñi'ya ngujui' cualya ji'i mā lo'o nguta'a mā cuta cualya, jua'a caja xa' cña ji'i mā juani cuentya jna'; culu'u na' ji'i mā ñi'ya nu clyana mā ji'i ñati chalyuu re nu nguna' tsa ndu'ni, cha' caca ngu' ñati'na.

²⁰ Hora ti nguxtyanu ngu' ji'i taraya ji'i ngu', ndyaa lca'a ngu' ji'i Jesús li'.

²¹ Lo'o nde loo la xi na'a Jesús ji'i Jacobo sñi' Zebedeo lo'o Juan tya'a ngula yu; nga'a ngu' ne' yaca ni'ü sube ji'i ngu' lo'o sti ngu', ndyu'ni cho'o ngu' taraya ji'i ngu'. Li' ngusi'ya Jesús ji'i ngu' bi', cha' tsa ngu' lo'o. ²² Hora ti nguxtyanu ngu' ji'i sti ngu' lo'o yaca ni'ü ji'i ngu', ndyaa ngu' lo'o Jesús li'.

Ngulu'u Jesús ji'i quiña'a tsa ñati

²³ Lo'o li' ndyaa ngu' lcaa quichi su cuentya Galilea lo'o Jesús. Lcaa quichi ndya'a nclyu'u yu ji'i ngu' ne' laa ji'i ngu' judío; nchcui' yu lo'o ngu' ñi'ya laca cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua ngulala ti caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o jua'a ngua'ni yu jo'o ji'i lcaa nu quicha, masi quicha ti ti' ngu' ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu'. ²⁴ Li' nguañi cha' ji'i Jesús lcaa quichi, hasta ca nde loyuu Siria nguañi cha' ji'i yu; bi' cha' ñaa lo'o ngu' ji'i lcaa ngu' quicha slo ycu' yu, cha' cua'ni yu jo'o ji'i ngu'. Ñaa lo'o ngu' ji'i nu quicha, masi ti' tsa ngu' xqui'ya quicha nu ntsu'u ji'i ngu'; ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' nu ntsu'u cui'ü cuxi ji'i ngu', masi nxalú cui'ü ji'i ngu', masi nchcu' tyucui' tyucui ña'a ngu', masi nchcuti sca tsu' ya' ngu'. Lo'o li' ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi'. ²⁵ Bi' cha' ndu'u lca'a quiña'a

tša ñati jii, masi ngu' Galilea, masi ngu' lcaa quichi nde Decápolis, masi ngu' quichi Jerusalén, masi ngu' xa' quichi nde loyuu su cuentya Judea, masi ngu' quichi chaca tsu' sta'a Jordán. Quiña'a tsa quichi ngutu'u ngu' ndyaa lca'a ngu' jii Jesús li'.

Ñi'ya ngulu'u Jesús jii ngu' nu ngua'a sii' cua'a

5 Na'a Jesús cha' quiña'a tsa ñati lijya ngu' slo yu, bi' cha' ndyacu' yu ndyaa la yu nde sii' cua'a, ndyaca'a yu xi cajua. Lo'o ndyu'u ti'i ngu' nu ndyaca tsa'a jii slo, ² li' nguxana Jesús nclyu'u yu jii ngu' bi'. Ndi'ya nchcui' yu lo'o ngu':

Ñati nu tso'o ntsu'u tyiquee

³—Tso'o ntsu'u tyiquee ñati si jlo ti' cha' sca ti lo'o ycu' Ndyosi caca cua'ni ngu' cha' tso'o —nacuj Jesús—. Caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii ngu' bi', pana ná caca jii ngu' si jua'a ti ngu'.

⁴Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati masi xñi'i ti' juani xqui'ya qui'ya nu ntsu'u jii, cha' ndu'ni ycu' Ni cha' caca tso'o tyiquee ñati bi'.

⁵Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu ná nti' tyi-jiloo jii tya'a ñati, cha' ca su ntucua ycu' Ni tyacua cha' tso'o nu ta ycu' Ni jii ñati bi' li'.

⁶Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati si tyaja'a tsa cua'ni lcaa cha' tso'o, lcaa cha' liñi; jii ñati bi' xtyucua ycu' Ndyosi cha' taca jii cua'ni lcaa cha' nu nti' ycu' Ni.

⁷Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu tya'na ti' jii tya'a ñati, cha' jua'a cua'ni tya'na ti' Ni jii ycu' ngu' bi'.

⁸Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu lubii cresiya jii, cha' jii ñati bi' cua'nda ycu' Ni chacuayá' cha' ña'a jii ycu' ca Ni nde loo la.

⁹Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati nu nxyucua jii tya'a ñati cha' caca tso'o ti ngu' lo'o tya'a cusu'u ngu'. “Sñi' na”, ñacu' ycu' Ndyosi jii ñati nu jua'a xaala' tyiquee tya'a ngu'.

¹⁰Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ñati si talo tyiquee jii xa' ñati, masi lya' ti' ngu' jii, masi ti'f' ti' ngu' jii, xqui'ya cha' tso'o nu ndu'ni cuentya jii ycu' Ni. Tso'o ntsu'u tyiquee ñati bi' si talo tyiquee jii ngu', cha' jua'a laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii ñati bi'.

¹¹Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee ma' masi xtyí lo'o ngu' jii ma' xqui'ya na', masi lya' tsa ti' ngu' jii ma', masi cuiñi tsa ngu', masi chcu' tsa ngu' cuentyu jii ma' xqui'ya na'. ¹²Li' caca tso'o tyiquee ma', ca chaa ti' ma' cha' cua laca nguxco'o ycu' Ndyosi sca cha' tso'o nu tyacua jii sa scaa ma' ca su ntucua ycu' Ni. La cui' jua'a ngua lya' tsa ti' jyo'o cusu' sa'ni, nu lo'o na'a ngu' jii jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jii ycu' Ndyosi tyempo bi'.

Ñi'ya nti' teje', ñi'ya nti' xee, jua'a ndi'i ma' chalyuu

¹³Ñi'ya nu ndu'nijo'o tsa teje' ji'na cha' cñi', cha' cua'ni tyuju' scuaa, jua'a laca cu'ma' nde chalyuu; na ndu'nijo'o tsa ma' jii ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma' cña jii Ni. Si cua ngunu'u teje' ji'na, nga'aa cua'nijo'o bi' ji'na li'; tso'o si xcu'a na jii teje' bi' li', masi to' tyucui' su

ntyeye tacui ñati. Ná ndu'ni cha' masi sta quiya' ngu' hichu' teje' ngunu'u bi'. Ñi'ya nti' ngu' lo'o teje' ngunu'u bi', jua'a nti' ycu' Ndyosi lo'o ñati nu ná taquiya' jii Ni.

¹⁴Ñi'ya nti' sca xee laca cu'ma', cha' culu'u ma' tyucui jii ycu' Ndyosi jii lcaa ñati chalyuu. Sca quichi nu ndi'i lo xlya ca'ya ni, ná ca tyi'i bi' cuaana ti; ña'a lcaa ñati quichi bi'. ¹⁵Lo'o jua'a si cua'a ngu' sca quii' quityee, ná su'ba cuatsi' ngu' jii bi' ne' caju li'; cua' sta ngu' quityee cha' clyane xee tyucui ña'a ni'i bi'. ¹⁶Lo'o jua'a cu'ma' ni, si xee laca ma' nu culu'u tyucui jii ñati, xcu' cha' tso'o cua'ni ma' cha' ña'a xa' ñati ña'a cha' tso'o nu ndu'ni ma', nu laca ma' sñi' ycu' Ndyosi. Lo'o li' tyi'u ti' ngu' jii ycu' Ndyosi Sti na, cua'ni tlyu ngu' jii ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua'.

Nclyu'u Jesús cha' cuentya jii cña nu ngulo ycu' Ndyosi jii jyo'o cusu' sa'ni

¹⁷Ná culacua ti' ma' cha' lijya na' ca nde cha' cua'ni tye na' jii cha' cusu'; masi lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Moisés, masi lcaa cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jii ycu' Ndyosi cua sa'ni la, ná cuityi na' jii cha' bi'. Pana cua lijya na' cha' culu'u liñi na' jii ñati ñi'ya nu nti' ñacu' lcaa cha' nu nscua lo quityi bi'. ¹⁸Cha' liñi nda na' lo'o ma' juani, cha' ni sca si'yu cha' nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni cuentya jii ycu' Ndyosi, ná taca cuityi ngu' cha' bi' ña'a cuayá' nu tye chalyuu; chañi cha' caca lcaa ca cha' nu nscua lo quityi jii ycu' Ndyosi cua sa'ni la. ¹⁹Bi' cha' juani, nga'aa ta Ni su tyi'i ñati slo ycu' Ni si ná taquiya' ngu' jii cua ña'a ca cña nu nda ycu' Ni jii ngu' cha' cua'ni ngu', si culu'u ngu' jii tya'a ñati ngu' cha' nga'aa ntsu'u cha' taquiya' ngu' jii cña bi'. Lo'o jua'a ta Ni su tyi'i ñati ca slo ycu' Ni si taquiya' ngu' jii lcaa cña bi', si culu'u ngu' cña bi' jii tya'a ñati ngu'. ²⁰Ndi'ya ñacu' na' jii ma' juani: ná caca chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii ma', si ná tso'o la cha' nu cua'ni ma', si'i ñi'ya nu ndu'ni ngu' tacati jua, nu ngu' fariseo bi' lo'o jua'a nu mstru cha' jo'ó bi'.

Nclyu'u Jesús jii ngu' cha' tye cha' ñasi' ngu' lo'o tya'a ngu'

²¹Cua ndyuna ma' ñi'ya nu ngulo ycu' Ndyosi cña jii jyo'o cusu' nu ngua sa'ni. Ndi'ya nchcui' Ni: “Ná cujuu ma' jii tya'a ñati ma”, nacuj ycu' Ni. “Si cujuu ngu' jii tya'a ngu', li' ntsu'u cha' tsaa ngu' ne' chcu'a cha' cua'ni cuayá' bese jii ngu' bi'.” ²²Pana quiña'a la cha' chcu' na' lo'o ma' juani: masi ca ti'f' ti' ngu' jii tya'a ñati, li' ntsu'u cha' chcube' ngu' bi'; masi na chcu' ti ngu' cha' cuxi jii tya'a ñati, ntsu'u cha' tsaa ngu' bi' slo ngu' nu laca loo ca Jerusalén, cha' caca cuayá' jii ngu' cajua li'. Lo'o jua'a si ñacu' ngu' jii tya'a ñati: “iNa ple tsa nu'u! iNa tonto tsa hique nu'u!” lo'o ñasi' tsa ngu' jii tya'a ñati, li' nga'a cha' tsaa ngu' bi' ca bilyaa su ná tye cha' tyaqu' quii'.

²³Lo'o jua'a laja lo'o ndyaa ti ma' ne' laa cha' ta ma' msta' jii ycu' Ndyosi, si tyi'u ti' ma' cha' ntsu'u cha'

ñasi' ti' jii' mā lo'o tya'a mā, ²⁴ li' tso'o la xtyuū mā lo'o msta' jii' mā chaca quiya' ca toni'i jii' mā. Li' tsa'a mā tsa'a xaala' mā tyiquee tya'a mā tya clyo. Lo'o li' xa' squi'ya mā msta' bi' toni'i jii' mā, tsa'a lo'o mā jii' ne' laa chaca quiya'.

²⁵ Pana ndi'ya' cua'ni mā si ntsu'u ñati' nu sta qui'ya jii' mā ca toni'i cña: hora ti xaala' mā cha' jii' mā lo'o ñati' bi', laja lo'o bilya tyalaa mā slo ngu' tisiya cha' cua'ni cuayá' ngu' jii' cha' cusuū bi'. Cuxi la cha' si tyaala tsa ngu' tisiya, cha' li' xi'ya ngu' jii' ngu' policia cha' su'ba ngu' jii' mā ne' chcuā. ²⁶ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā, cha' tiya' tsa tyu'u mā su lubii, cha' li' ntsu'u cha' ta mā lcaa ca centavo nu jña ngu' tisiya jii' mā cha' tyu'u mā li'.

Nchcui' Jesús sca cha' jii' ñati' nu ndu'ni suba'

²⁷ Cua ndyuna mā ñi'ya' ngulo ycu'i' Ndyosi cña jii' jy-o'o cusu' sa'ni. Ndi'ya' nchcui' Ni: "Ná cua'ni suba' mā lo'o clyo'o xa' ñati'", nacui' ycu'i' Ni. ²⁸ Pana, quiña'a' la cha' chcui' na' lo'o mā juani: si ña'a' sca nu qui'yu jii' sca nu cuna'a', lo'o li' culacua ti' yu cha' cua'ni suba' yu lo'o, stu'ba ntsu'u cha' bi' lo'o yu ñi'ya' si cua laca ngua'ni suba' yu lo'o nu cuna'a' bi', masi tyiquee ti yu ntsu'u cha' cuxi bi'.

²⁹ Tso'o la si culo mā si'yu cloo mā la'a tsu' cui, xcuāa' mā jii' li', si si'yu cloo mā ndacui qui'ya cha' ndu'ni mā cha' cuxi. Masi cuityi' mā, tyanu lubii cresiya jii' mā li', cha' ná tsa'a mā su lye ndyaqui' quii' ca bilyaa. ³⁰ Tso'o la xi'yu cu' mā ya' mā la'a tsu' cui, xcuāa' mā jii' li', si ya' mā ndacui qui'ya cha' ndu'ni mā cha' cuxi. Masi cu' ya' mā, tyanu lubii cresiya jii' mā li', cha' ná tsa'a mā su lye ndyaqui' quii' ca bilyaa.

Nchcui' Jesús sca cha' jii' ñati' nu nguxtyanu jii' clyo'o

³¹ Ndi'ya' nchcui' jyo'o cusu' sa'ni: "Si ñacu' sca nu qui'yu jii' clyo'o yu cha' tyaa slo sti chaca quiya', cha' nti' yu xtyanu yu jii' clyo'o yu, li' ntsu'u cha' culo yu sca quityi cuentya jii' nu cuna'a' bi'. Quityi bi' ñacu' cha' nga'aa si'i clyo'o yu laca juani." ³² Pana, quiña'a' la cha' chcui' na' lo'o mā juani: ndyu'ni cuxi sca nu qui'yu si culo yu quityi cha' xtyanu yu jii' clyo'o yu, si ná ndacui nu cuna'a' bi' qui'ya. Lo'o li' si xa' caja clyo'o nu cuna'a' bi' lo'o chaca ñati', li' ndacui nu cuna'a' qui'ya, lo'o jua'a' chaca yu bi' ndacui qui'ya, cha' clyo'o xa' ñati' bi' laca nu cuna'a' bi'; pana tlyu la qui'ya nu ndacui jii' nu qui'yu nu ngua clyo'o clyo.

Nclyu'u Jesús cha' jii' ngu' cha' ná cua'ni ngu' jura

³³ Lo'o jua'a' cua ndyuna mā ñi'ya' nu ngulo ycu'i' Ndyosi cña jii' jy-o'o cusu' sa'ni. Ndi'ya' nchcui' Ni: "Ná tso'o ta mā sca cha' lo'o ycu'i' Ndyosi cha' cua'ni mā sca cña, si cha' cuiñi ti nda mā. Nga'a' cha' cua'ni mā ñi'ya' nu nacui' mā jii' Ni cha' cua'ni mā." ³⁴ Pana, quiña'a' la cha' chcui' na' lo'o mā juani, cha' ná tso'o tsiya' ti cua'ni mā jura nu lo'o chcui' mā sca cha': masi chcui' mā cuentya jii' lcaa na nu ntsu'u nde cuā, ná cua'ni mā jura jua'a', cha' ca bi' ntucua ycu'i' Ni; ³⁵ masi

chcui' mā cuentya jii' yuu chalyuu re, ná chcui' mā jura jua'a', cha' cuentya jii' ycu'i' Ndyosi laca chalyuu re; masi chcui' mā cuentya jii' quichi' Jerusalén, ná cua'ni mā jura jua'a', cha' ca bi' laca ycu'i' Ni loo. ³⁶ La cui' ti cha' ná cua'ni mā jura cuentya jii' scua' que ycu'i' ca mā, cha' sca ti ycu'i' Ni ngüñá Ni jii' cu'mā, lo'o ná caca jii' mā cuiñá mā ni sca ca quichā' hique mā, ni nu ngata, ni nu ngatj. Ná tso'o cuentya jii' ycu'i' Ndyosi tsiya' ti cha' cua'ni mā jura. ³⁷ Tsa bi' ti cha' ñacu' mā: "Chañi", si cha' liñi laca; lo'o jua'a' ñacu' mā: "Si'i", si cha' cuiñi. Cua ña'a' ca cha' nu chcui' mā nu lo'o ndu'ni mā jura, cha' jii' nu xña'a' laca bi'.

Nclyu'u Jesús ñi'ya' cua'ni ngu' lo'o tya'a cusuū ngu'

³⁸ Lo'o jua'a' cua ndyuna mā cha' nu nchcui' jyo'o cusu' sa'ni. Ndi'ya' nacui: "Sca ñati' tyaala ni, si cua ngüichu yu si'yu cloo tya'a yu, li' ntsu'u cha' culo ngu' nu laca cña si'yu cloo ycu'i' yu cha' catj xqui'ya yu. Lo'o jua'a' si nguxtyú yu sca la'ya tya'a yu, li' ntsu'u cha' culo ngu' nu laca cña la'ya ycu'i' yu, cha' catj xqui'ya yu." Jua'a' nchcui' ngu' nu ngua tya sa'ni li'. ³⁹ Pana, quiña'a' la cha' chcui' na' lo'o mā juani, cha' nga'aa xuu tya'a mā lo'o ñati' nu ngua'ni cha' cuxi lo'o mā. Lo'o quiji' yu' ngu' loo mā la'a tsu' cui, li' ta mā chacuayá' quiji' ngu' chaca tsu' loo mā, si nti' ngu'. ⁴⁰ Si nti' sca ñati' tyaala xlyaa camxa jii' mā, hora ti ta mā jii' li'; lo'o jua'a' ta mā xi xa' la late' jii' yu, cha' tyaala' jii' yu li'. ⁴¹ Jua'a' sca nu laca loo ni, si culo yu cña jii' mā cha' tsa'a lo'o mā yu'ba jii' yu sca se'i, hora ti tsa'a lo'o mā yu'ba bi' jii'; lo'o jua'a' tso'o masi tya tsa'a lo'o mā jii' ca tyijyu' la xi, si jua'a' nti' yu. ⁴² Lo'o jña sca ñati' cua ña'a' ca na jii' mā, ta mā na bi' jii'; jua'a' si jña ngu' xi cña jii' mā, tso'o ti chcui' mā lo'o ngu' bi' li'.

Nclyu'u Jesús cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ngu' ña'a' ngu' jii' tya'a cusuū ngu'

⁴³ Cua ndyuna mā cha' nu nchcui' jyo'o cusu' sa'ni. Ndi'ya' nacui: "Cua'ni tyaca'a mā jii' ngu' tya'a mā, lo'o jua'a' ca ti'í ti' mā jii' tya'a cusuū mā". ⁴⁴ Pana, quiña'a' la cha' chcui' na' lo'o mā juani, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'a' mā jii' tya'a cusuū mā, lo'o jua'a' tso'o ti chcui' mā jii' ngu' nu nchcui' cuentyu jii' mā, tso'o ti cua'ni mā lo'o ngu' nu ti'í ti' jii' mā; chcui' mā lo'o ycu'i' Ndyosi cuentya jii' ngu', masi ndyu'ni lya' ti' ngu' jii' mā, masi nxyí' lo'o ngu' jii' mā. ⁴⁵ Li' taca tyuloo ñati' jii' mā cha' laca mā sñi' ycu'i' Ndyosi nu ntucua nde cuā. Ndu'ni Ni cha' stu'ba ti tyucua cuichaa, masi ca su ndi' ñati' cuxi, masi ca su ndi' ñati' tso'o; ndu'ni Ni cha' stu'ba ti ca'ya tyo, masi ca su ndi' ñati' tso'o, masi ca su ndi' ñati' cuxi. Bi' cha' tso'o la si stu'ba ti cua'ni mā lo'o lcaa ñati'. ⁴⁶ La cui' ti ná tso'o si xcu'i' jii' ngu' tya'a tso'o ti mā tso'o ntsu'u tyiquee mā ña'a' mā jii'. Si'i na tso'o la taquiya' ycu'i' Ndyosi jii' mā si jua'a' ti ndu'ni mā, cha' jua'a' ndu'ni cua ña'a' ca ñati'; masi ñati' tso'o, masi ñati' cuxi, masi ngu' msu jii' ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a' tsa cñi cña loo jii' mā, lcaa ngu' bi' ndu'ni tya-ca'a ngu' jii' tya'a tso'o ti ngu'. ⁴⁷ Lo'o chcui' mā cha'

tso'o sca ti lo'o tya'a tso'o ma, ná tso'o bi', cha' la cui' jua'a ndu'ni cua ña'a ca ñati; masi ngu' nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, lo'o ngu' bi' nchcui' tso'o lo'o tya'a tso'o ngu'. Quiña'a la cha' tso'o cua'ni ma nti' ycu' Ndyosi. ⁴⁸ Ycu' Ndyosi Sti na nu ntucua nde cua ni, xcu' cha' tso'o, xcu' cha' liñi, xcu' cha' lu-bii ndu'ni Ni; ñi'ya ndu'ni ycu' Ni, jua'a nga'a cha' cua'ni ma xcu' cha' tso'o lo'o lcaa ñati, si chañi cha' sñi' ycu' Ni laca ma.

Nclyu'u Jesús ji'i ngu' ñi'ya xtyucua ngu' ji'i ñati ti'i

6 'Lo'o chaca cha' ni, ná ta ma sca na ji'i ngu' ti'i nu lo'o ña'a xa' ñati ji'i ma, cha' ná ña'a ngu' ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuentya ji'i ycu' Ni. Ná taca xco'o ycu' Ndyosi Sti na sca cha' tso'o nu tyacua ji'i ma ca su ntucua ycu' Ni, si cha' ña'a xa' ñati ji'i ma ndyu'ni ma cha' tso'o ti. ² Lo'o xtyucua ma ji'i ngu' ti'i ni, ná ntsu'u cha' cacha' ma cha' bi' ji'i xa' ñati. Ná cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu', nu nti' tsa cha' ña'a xa' ñati ji'i; nu lo'o nxyucua ngu' bi' ji'i ngu' ti'i, masi ne' laa ji'i ngu' judío tya'a na, masi to' calle ti, sca ti nti' ngu' bi' cha' tso'o tsa chcu' ñati ji'i. Ná cua'ni ma jua'a. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma: lcaa cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' bi' ca slo ycu' Ndyosi nquicha', cua laca ngujui cha' bi' ji'i ngu' bi' nu lo'o cua na'a xa' ñati ti ji'i ngu'. ³ Lo'o cu'ma ni, nu lo'o ta ma sca na ji'i ngu' ti'i, ta ma ji'i cuaana ti, cha' ná ca cuayá' ti' xa' la ñati; masi tya'a ma, ná caca cuayá' ti' ngu' ni cña ndyu'ni ma. ⁴ Sca ti ycu' Ndyosi Sti na caca cuayá' ti' Ni ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuaana ti, lo'o li' xco'o Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ma nde loo la.

Nclyu'u Jesús ji'i ngu' ñi'ya chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi

⁵ 'Lo'o chaca cha' ni, lo'o chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi, ná cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu'. Ndu ngu' cuiñi bi' slo ñati ne' laa ji'i ngu' judío tya'a na, cha' nti' ngu' chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi laja lo'o ña'a ñati ji'i ngu' bi'; la cui' ti cha' bi' lo'o ndu ngu' laja calle cha' chcu' ngu' lo'o ycu' Ni. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma: lcaa cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' bi' ca slo ycu' Ndyosi nquicha', cua laca ngujui cha' bi' ji'i ngu' nu lo'o cua na'a ñati chalyuu ti ji'i ngu'. ⁶ Lo'o cu'ma ni, nu lo'o chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi, tsa ma sca se'i su taca tyi'i ma cuaana ti. Si nga'a ma nde ni'i, li' tacu' ma toni'i, cha' jua'a cua'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi Sti na cajua; ndi'i ycu' Ndyosi cacua ti slo ma, masi ná nga'a xa' ñati slo ma. Sca ti ycu' Ndyosi Sti na nchca cuayá' ti' ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuaana ti, lo'o jua'a xco'o Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ma nde loo la.

⁷ 'Nu lo'o chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi ni, ná chcu' ma la cui' ti cha' quiña'a tsa quiya', ni ná chcu' ma quiña'a tsa cha' nu ná nchca cuayá' ti' ycu' ca ma, ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti. Nclacua ti' ngu' bi', cha' tso'o la taquiya' jo'ó ji'i ngu' si quiña'a tsa cha' chcu' ngu', jua'a nti' ngu' bi'.

⁸ Pana, ná chcu' ma jua'a, cha' jlo ti' ycu' Ndyosi Sti na cua ña'a ca cha' nu lyiji ji'i ma, masi bilya jña ma cha' bi' ji'i Ni. ⁹ Tso'o la si ndi'ya chcu' ma lo'o ycu' Ni lacua:

Ndyosi Sti ya nu ntucua nde cua, tacati tsa cha' jinu'u.

¹⁰ Caa nu'u nde chalyuu cha' caca nu'u loo ji'i ya.

Cua'ni nu'u cha' caca lcaa cha' nu nti' nu'u cha' caca nde chalyuu; ñi'ya nu ndu'ni nu'u ca su ntucua nu'u, jua'a caca nde lo yuu re li'.

¹¹ Ta nu'u na cacu ya tsá juani.

¹² Lo'o jua'a cui'ya nu'u cha' clyu ti' ji'i ya ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ya, cha' jua'a cua ngüi'ya ya cha' clyu ti' ji'i ñati nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ya.

¹³ Ná ta nu'u chacuayá' cha' cojolaqui cha' cuxi ji'i ya, pana cua'ni lyaá nu'u ji'i ya ya' nu xña'a.

Nu'u laca loo tsiya' ti; lcaa chacuayá' nu ntsu'u nde chalyuu, lo'o jua'a chacuayá' nu ntsu'u nde cua, jinu'u ntsu'u lcaa chacuayá' bi'. Ná nga'a cha' tye cha' tlyu tsa laca nu'u. Jua'a caca cha' tu'ni.

Jua'a ñacu' ma ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁴ 'Si cui'ya ma cha' clyu ti' ji'i ngu' nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ma, li' lo'o Sti na nu ntucua nde cua cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i ma; ¹⁵ pana si ná cui'ya ma cha' clyu ti' ji'i tya'a ñati ma, lo'o ycu' Ndyosi Sti na, ná cua'ni clyu ti' Ni ji'i ma ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ma li'.

Nclyu'u Jesús cha' ji'i tsá nu ná ndacu ngu'

¹⁶ 'Lo'o chaca cha' ni: nu lo'o tyalaa tsá ji'i ma lo'o ná cacu ma xqui'ya cha' cua'ni tlyu ma ji'i ycu' Ni, ná tso'o si tyu'u cha' xñi'i ti' tyiquee ma, ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu'. Nti' ngu' bi' cha' ña'a ñati ji'i cha' tacati tsa nu ndu'ni ycu' ca ngu', cha' ná ndyacu ngu' tsá bi'. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma, cha' cua laca ngujui cha' ji'i ngu'; lcaa cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' ca slo ycu' Ndyosi nquicha', cua ngujui cha' bi' ji'i ngu' nu lo'o cua na'a xa' ñati chalyuu ti ji'i ngu'. ¹⁷ Pana cu'ma ni, lo'o tyalaa sca tsá nu ná cacu ma, cha' tso'o la cua'ni tlyu ma ji'i ycu' Ni, li' tso'o la tyaati loo ma, jua'a sube' ma chcuu hique ma, ¹⁸ cha' ná caca cuayá' ti' xa' ñati ji'i ma cha' ná ndyacu ma tsá bi'. Sca ti ycu' Ndyosi Sti na nchca cuayá' ti' ñi'ya laca cha' tso'o nu ndu'ni ma cuaana ti. Lo'o li' xco'o Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ma nde loo la.

Cha' tso'o nu tyacua ji'i ngu' ca su ntucua ycu' Ni

¹⁹ 'Lo'o chaca cha' ni: ná xco'o ma quiña'a tsa cha' tso'o cuentya ji'i ycu' ti ma laja lo'o ndi'i ma chalyuu re. Yala ti quiñu'u cha' tso'o bi' jua'a ti; ntsu'u quiya' cacu tiña' ji'i, cacu cuixu' ji'i, cua'ni ñu'u ji'i li'. La cui' jua'a cuaana ngu' ji'i cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma, ngua'na' cha' bi' ji'i ma li'. ²⁰ Tso'o la lo'o xco'o ycu' Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ma ca su ntucua ycu' Ni; nga'aa cacu tiña' ji'i cha' tso'o bi', nga'aa quiñu'u, lo'o jua'a nga'aa caca cuaana ngu' ji'i cha' tso'o bi'. ²¹ Cha' nu tyaca'a la ji'i ma ni, tyanu cresiya ji'i ma ca su ntsu'u cha' bi', masi sca cha' tso'o nu ndyu'u co'o ji'i ma nde cha-

lyuu, masi cha' tso'o nu cua nchco'o Ni cuentya ji'i mā ca su ntucua ycu'i Ni.

Nu laca xee ji'i tyucui ña'a ngu'

²² Nu si'yu cloo na ni, bi' laca nu nda xee ji'i tyucui ña'a na. Nu lo'o tso'o ti si'yu cloo na, li' taca ña'a na cha' cua'ni na lcaa lo cña nu ntsu'u cha' cua'ni na, taca cua'ni na xcu'i cha' tso'o. ²³ Pana si quicha si'yu cloo na, nga'aa caca cua'ni na cña, cha' talya xee ña'a na li'. Lo'o jua'a ne' cresiya ji'i mā ni, si ndyacu' xee ji'i mā cha' ntsu'u chalyuu cuxi ji'i mā, nga'aa tyu'u xee ne' cresiya ji'i mā tsiya' ti li'; talya tsa tyanu cresiya ji'i mā li'.

Ñi'ya nchcui' ycu'i Ndyosi cha' ji'i cñi

²⁴ Ni sca ñatī ná taca ji'i ngu' cua'ni ngu' cña ji'i tucua tya'a xu'na ngu' sca tyempo ti. Ná taca taquiya' mā ji'i ycu'i Ndyosi la cui' tyempo lo'o lye tsa ndya'a cha' tyiquee mā cha' ji'i cñi. Si jua'a ni, cua ntsu'u tucua tya'a xu'na mā li'. Ná tyiquee' li' ca ti'í ti' mā ji'i tsaca xu'na bi', lo'o jua'a ca tiji' ti' mā ji'i chaca xu'na bi'. La cui' jua'a taquiya' tso'o mā ji'i xu'na clyo bi', lo'o jua'a cñilo'o ti mā ji'i chaca bi' li'.

Ña'asij tso'o ycu'i Ndyosi ji'i sñi' Ni

²⁵ Ndube ti' ycu'i Ni ji'i mā, bi' cha' ná ntsu'u cha' culacua tsa ti' mā ñi'ya caca cha' cu'ú mā, na ca cacu mā, na ca co'o mā su ndi'i mā chalyuu. Ná culacua tsa ti' mā ma caja ste' mā. Cuayá' tsa cha' na lu'ú ti na juani, masi si'i quiña'a tsa na nu cacu na; cuayá' tsa cha' tso'o ti tyucui ña'a na, masi si'i na tso'o tsa ste' na. ²⁶ Culacua xi ti' mā ñi'ya nu ndyaca ji'i quiñi nu ndyacu' cuā: ná ntyaa ni' nscua', ná ndu'ni ni' clacua, ná ndiñá ni' ja'ba su xco'o ni' na cacu ni'; pana ycu'i Ndyosi Sti na nu ntucua nde cuā, nda Ni na cacu ni' jua'a ti. Lo'o cu'mā ni, ¿ha xti la ntsu'u loo mā que quiñi bi' ca slo ycu'i Ndyosi? Si'i. Quiña'a la ntsu'u loo mā cuentya ji'i ycu'i Ni. ²⁷ Pana nga'aa caca caluu la mā sa cla'be metro cuā la, masi quiña'a tsa cha' culacua ti' mā.

²⁸ Lo'o jua'a cha' ji'i ste' mā, ¿ni cha' nclyacua tsa ti' mā ji'i cha' bi'? Culacua xi ti' mā lo'o ña'a mā queé nu ntsu'u lo quixi' cua. Tso'o ti nclyuu bi', masi ná ndu'ni bi' cña, masi ná nchca ji'i cuiñá late' cacu'. ²⁹ Nu jyo'o Salomón nu ngua rey culiya' tsa cua sa'ni ni, tso'o tsa ña'a ngua ste' jyo'o bi'; pana ná stu'ba ña'a ste' yu lo'o queé cua, cha' tso'o la ña'a queé. ³⁰ Ñi'ya lo'o tso'o tsa ngüiñá ycu'i Ndyosi ji'i queé cua, cha' nda Ni sca lo ste' bi', masi sca ti tsā talo queé bi' lo'o li' tyaquj ntsu'u quiya'; la cui' jua'a ta ycu'i Ni late' cacu' mā, masi xti tsa cha' jlya ti' mā ji'i ycu'i Ni. ³¹ Bi' cha' ná ntsu'u cha' culacua tsa ti' mā ñi'ya cha' cuxi tyacua ji'i mā ca nde loo la. Ná ñacu' lye mā: "¿Ma caja na cacu ya?" Ná ñacu' mā: "¿Ma caja hitya co'o ya?" Ni ná ñacu' mā: "¿Ma caja ste' ya?" ³² Jua'a nclacua ti' ñatī nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi tsiya' ti. Pana jlo ti' ycu'i Ndyosi Sti na nu ntucua nde cuā cha' lyiji cha' bi' ji'i mā, ³³ bi' cha' si'i ji'i cha' bi' clyana mā. Tso'o la si ta

mā tyempo ji'i ycu'i Ni cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i mā, jua'a tso'o la si cua'ni mā lcaa cha' nu nti' ycu'i Ni cha' cua'ni mā nde chalyuu; li' ta Ni lcaa na nu lyiji xi ji'i mā. ³⁴ Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' culacua ti' mā cuentya ji'i ñi'ya nu caca ji'i mā tsā quee. Chaca tsā laca bi'. Sca ti ji'i tsā juani culacua xi ti' mā ñi'ya cua'ni mā cha' tyijiloo mā ji'i cha' cuxi nu tyacua ji'i mā juani.

Ná ntsu'u cha' sta ngu' qui'ya ji'i tya'a ñatī

7 'Lo'o chaca cha' ni: ná sta mā qui'ya ji'i tya'a ñatī mā, cha' ná tyiquee' sta ycu'i Ndyosi qui'ya ji'i mā si cua'ni mā jua'a. ² La cui' ñi'ya nchcui' cuxi mā ji'i xa' la tya'a ñatī mā, si tyaala tsa mā, la cui' jua'a cua'ni cuayá' ycu'i Ni ji'i mā. Lo'o jua'a, la cui' cuayá' milya ñi'ya nu nda mā ji'i tya'a ñatī mā, la cui' jua'a ta ycu'i Ni ji'i mā. ³ ¿Ni cha' yala tsa nchcui' mā ji'i sca cha' cuxi nu ntsu'u ji'i xa' la tya'a ñatī mā, masi ñi'ya nti' si laca bi' sca satya yuu ti nu ndyatī cloo ngu'? Pana ná ndube ti' mā cha' tlyu tsa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ycu'i mā, ñi'ya nti' si laca bi' sca nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycu'i ca mā. ⁴ ¿Ni cha' laca tlyu tsa tyiquee mā chcu'i mā lo'o tya'a ñatī mā ndi'ya: "Ta nu'u chacuayá' culo na' yuu nu ntsu'u cloo nu'u"? Jua'a ñacu' mā, masi ná ña'a mā nguti nu ntsu'u cloo ycu'i ca mā. ⁵ Na cuiñi mā! Clyo la tyu'u nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycu'i ca mā, lo'o li' taca ña'a tso'o mā cha' culo mā satya yuu nu ntsu'u cloo tya'a mā.

⁶ 'Cha' lubii nu cuentya ji'i ycu'i Ndyosi ni, ná tso'o si tsa chcu'i mā cha' bi' lo'o ñatī cuxi nu ná nti' cuna cha' bi' tsiya' ti, cha' ñi'ya nti' xne', jua'a nti' ngu' bi'; su'ba ñasi' mā ji'i ngu' cuxi bi', cha' cua'ni lya' ti' ngu' ji'i mā li'. Lo'o jua'a ná tso'o sta mā sca na tso'o nu quiña'a tsa nga'a su ndya'a cube', cha' hora ti satá quiya' ni' na tso'o bi'.

Ñi'ya nu tso'o la jña ngu' sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi

⁷ Lo'o chaca cha' ni: jña mā sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ta ycu'i Ni cha' bi' ji'i mā li'; clyana mā ji'i ycu'i Ni, lo'o jua'a quije Ni ji'i mā li'; tyucui tyiquee mā chcu'i mā lo'o ycu'i Ni, cuna Ni cha' nu chcu'i mā lo'o Ni li'. ⁸ Cua ña'a ca ñatī nu ndijña sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi, caja cha' bi' ji'i ngu' li'; cua ña'a ca ñatī nu nclyana ji'i ycu'i Ni, quije Ni ji'i ngu' li'; lo'o jua'a cua ña'a ca ñatī nu tyucui tyiquee nchcui' lo'o Ni, cuna Ni cha' nu nchcui' ngu' lo'o Ni li'.

⁹ Ná ntsu'u ni tsaca cu'mā nu ta sca quee cacu sñi' lo'o jña nu piti xlyá cacu. ¿Ha ntsu'u? ¹⁰ Ni ná ntsu'u ñatī nu ta cuaña ji'i sñi' lo'o jña nu piti cualya cacu. ¿Ha ntsu'u? ¹¹ Bi' cha' lacua, si jlo ti' mā ñi'ya ta mā na tso'o ji'i sñi' mā, masi cuxi ntsu'u cha' tyiquee mā, la cui' jua'a caca cuayá' ti' mā cha' jlo la ti' ycu'i Ndyosi Sti na nu ntucua nde cuā ñi'ya nu ta Ni na tso'o ji'i ngu' nu ndijña ji'i Ni.

¹² Nga'a cha' cua'ni tso'o mā lo'o xa' ñatī si nti' mā cha' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o mā. La cui' cña bi' ngulo ycu'i Ndyosi lo quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'a cha' nu nguscua xa' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i

ycui' Ndyosi sa'ni la; sca ti cuayá' ndyu'u cha' nu nchcui' lcaa ngu' bi' lo quityi.

To' lo'o chubi ti

¹³ Lo'o chaca cha' ni, nga'a cha' tyeje tacui mā tolo'o chubi. Tlyu tsa tolo'o, lo'o jua'a sji tsa tyucuij su tsa ngu' ca bilyaa; tso'o tsa ña'a tyucuij bi' nti' ngu', bi' cha' quiña'a tsa ñatj ndya'a tyucuij bi'. ¹⁴ Pana chubi tsa tolo'o, lati tsa tyucuij su tsa ngu' nu ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'; xti ti ñatj nquije ji'i tyucuij bi'.

Lo'o ña'a na si'yu, li' jlo ti' na ni yaca laca nu nda si'yu bi'

¹⁵ Lo'o chaca cha' ni: cua'ni tii ti' mā ña'a mā ji'i ngu' cuiñi nu nchcui' cuiñi ti cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi nclu'u ngu' cha' ji'i mā. Sca na'ni tso'o laca nu naa xlya'; lo'o nu ngu' cuiñi bi' ni, nti' ngu' cha' culacua ti' mā cha' ñatj tso'o laca ngu' ñi'ya laca xlya'. Tso'o tsa nchcui' ngu' bi' lo'o mā, tso'o tsa ndu'ni ngu' lo'o mā; pana cha' cuiñi laca nu nchcui' cha' tso'o tsa ngu' bi', cha' tyaala tsa ngu', cuiñi tsa ngu' bi'. Si'i ñi'ya laca xlya' laca ngu' bi'; ñi'ya laca sca bo'o nu tyaala tsa, jua'a laca ngu' bi'. ¹⁶ Taca ji'i mā tyuloo mā ji'i ngu' cuiñi bi' lo'o ña'a mā ni cña ndu'ni ngu', si cha' tso'o, si cha' cuxi ndu'ni ngu'. Si'i ji'i quiche' yane nsuu na si'yu losu' tyixi, cha' ná ta lti bi' si'yu tyixi; jua'a si'i ji'i yaca quiche' nsuu na si'yu tyixi. ¹⁷ Ji'i lcaa yaca tso'o nsuu na si'yu tso'o; pana yaca nu cua btyi ni, nga'aa nda bi' si'yu nu cacu na. ¹⁸ Ná ta sca yaca tso'o si'yu nu ná tso'o; jua'a sca yaca nu ná tso'o ni, ná ta bi' si'yu tso'o. ¹⁹ Lo'o li' si'yu ngu' ji'i yaca btyi bi', cha' nga'aa tso'o bi'; taquj ngu' yaca bi' li'. ²⁰ Nchca cuayá' ti' mā ñi'ya ndu'ni sca yaca lo'o ña'a mā si'yu yaca bi', lo'o jua'a caca cuayá' ti' mā si cuiñi ngu' bi' lo'o ña'a mā ñi'ya laca cña nu ndu'ni ngu'.

Si'i lcaa ñatj nu tyatj ca su laca ycu' Ni loo

²¹ Ntsu'u tsa ngu' nu nchcui' lo'o na': "Xu'na, Xu'na", nacuj ngu' 'na; pana si'i lcaa ngu' bi' nu tyatj ca su laca ycu' Ni loo. Sca ti ngu' nu taquiya' ji'i cha' nu nchcui' Sti na' nu ntucua nde cua, bi' ngu' laca nu tyatj ca su laca ycu' Ni loo. ²² Nu lo'o tyalaa hora cha' cua'ni cuayá' ycu' Ni ji'i lcaa ñatj chalyuu, tyu'u tucua quiña'a ñatj nu ñacuj 'na: "Xu'na, Xu'na", ñacuj ngu' 'na, "lo'o cuare, cua nchcui' ya lo'o ñatj cuentya jinu'u. Chacuayá' jinu'u ngulo ya ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ñatj, lo'o jua'a cua ngua'ni ya xa' lo cha' tlyu chacuayá' jinu'u", ñacuj ngu' bi' 'na. ²³ Lo'o li' ntsu'u cha' xacuj na' cha' ji'i ngu' bi' ndi'ya: "Ná nslo na' ji'i cu'ma tsiya' ti. Yaa clya mā cha' ngu' xña'a laca mā."

Tucua lo ña'a ngüiñá ngu' ni'i

²⁴ Lcaa ñatj nu cuna tso'o cha' nu nchcui' na' re, lcaa ñatj nu taquiya' tso'o ji'i cha' nu nchcui' na', laca ñatj bi' ñi'ya laca sca ñatj nu ngulacua xi ti' nu lo'o tya lyiji cuiñá yu ni'i ji'i. Lo'o li' ngüiñá yu bi' ni'i ji'i yu chu' sca

quee cuaja'. ²⁵ Li' ngua'ya tsa tyo, ña'a cuayá' nu ndyalaa hitya yuu ca quiya' ni'i nu ntucua chu' quee bi'. Lo'o jua'a ndyaca tsa cui'i, pana ná nclýu ni'i bi', cha' tso'o tsa su ntucua chu' quee bi'. ²⁶ Lo'o jua'a lcaa ñatj nu ndyuna cha' nu nchcui' na' re lo'o ngu', pana ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' bi', laca ngu' bi' ñi'ya laca sca ñatj tonto nu ná ngulacua ti' tsiya' ti; ngüiñá yu bi' sca ni'i lo yusi ti. ²⁷ Li' ngua'ya tsa tyo, ña'a cuayá' nu nxlya'ba hitya yuu ji'i ni'i bi', lo'o jua'a lye tsa ndyaca cui'i. Nga'aa ndalo ni'i bi' li', ndyú bi', ndye bi', ngunu'u tsiya' ti li'; lo'o jua'a ñatj nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' jna', tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti.

²⁸ Lo'o ndye ngulu'u Jesús lcaa cha' re ji'i ngu', li' ndube tsa ti' nu ngu' quiña'a ji'i cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu'. ²⁹ Ngua ti' ngu' cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu lo'o nchcui' yu lo'o ngu', si'i ñi'ya nclu'u mstru cha' jo'ó ti nclýu yu ji'i ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu quicha ndyatsu' cuaña'

8 Lo'o li' ngua'ya Jesús ca'ya bi'. Quiña'a tsa ñatj ndya'a lca'a ji'i. ² Lo'o li' ndu'u tucua sca nu quicha slo. Ndyatu sti' yu slo ycu' Jesús, cha' nti' yu cuane yu ji'i Jesús cha' cua'ni jo'o ji'i yu, cha' ngusñi quicha ndyatsu' cuaña' ji'i yu bi'.

—Xu'na —nacuj nu quicha bi' ji'i Jesús—, cua'ni jo'o 'na. Jlo ti' na' cha' nchca jinu'u cua'ni nu'u cha' caca lubii cuaña' na'.

³ Li' ngutacui ya' Jesús lo nu quicha bi', ngusta ya' su ndyatsu' cuaña' yu.

—Cua'ni na' jo'o jinu'u —nacuj Jesús ji'i nu quicha bi'—. Tyanu lubii cuaña' nu'u juani —nacuj.

Hora ti ngua tso'o nu quicha bi', ngua lubii cuaña' yu. ⁴ Xa' nchcui' Jesús lo'o yu li':

—Yaa clya nu'u slo sti jo'ó —nacuj—. Cajua ta nu'u msta nu nacuj jyo'o Moisés cha' ta na ji'i ycu' Ndyosi lo'o ndyaca tso'o na ji'i quicha nu ntsu'u ji'na. Ná cacha' nu'u ji'i xa' ñatj. Taca ca cuayá' ti' lcaa ñatj cha' cua ngua tso'o nu'u, nu lo'o cuna ngu' cha' cua ngusñi sti jo'ó msta nu nda nu'u.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i msu ji'i xu'na sendaru

⁵ Lo'o li' ndyalaa Jesús to' quichj Capernaum. Quichj bi' ndyaca tya'a lo'o sca capitán ji'i sendaru romano nu ndijña ji'i Jesús cha' cua'ni jo'o ji'i sca nu quicha:

⁶ —Xu'na —nacuj capitán bi' ji'i Jesús—, quicha tsa msu 'na. Na ntsiya ti yu to' tyi na' cha' nchcu' tyucuj tyucui ña'a yu; ti' tsa nti' yu.

⁷ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Tsa'a na'. Cua'ni na' cha' tyaca tso'o yu —nacuj Jesús ji'i nu capitán bi'.

⁸ Hora ti nguxacuj capitán cha' ji'i Jesús li':

—Xu'na —nacuj yu ji'i Jesús—, ná tso'o tsa nu'u to' tyi na', cha' si'i ñatj tso'o laca na'. Tsa bi' ti cha' nti' na', cha' culo nu'u cña cha' catj quicha bi' tsiya' ti; jlo ti' na' cha' caca tso'o msu 'na li', masi tyijyu' ti tyu nu'u chcu'. ⁹ Xu'na sendaru laca na'; laca na' loo ji'i sca siyento tya'a sendaru, lo'o jua'a ntsu'u nu laca loo jna'.

Si culo na' cña jii' tsaca sendaru bi' ndi'ya: "Yaa clya nu'u", hora ti tsaa yu, cha' nti' na' cha' tsaa yu. Jua'a si chcu' na' lo'o chaca yu: "Caa nu'u ca nde", hora ti caa yu slo na' li'. Jua'a si culo na' cña jii' msu 'na: "Cua'ni sca cña 'na", ñacu' na' jii'; hora ti cua'ni yu cña bi' 'na —nacui' capitán jii' Jesús—. Jua'a nu'u ni, jlo ti' na' cha' taca jinu'u culo cña cha' cati' quicha bi'.

¹⁰ Ndube tsa ti' Jesús lo'o ndyuna cha' nu nchcu' capitán bi'. Li' nchcu' Jesús lo'o nu quiña'a tsa ñati' nu lca'a jii':

—Liñi tsa cha' nchcu' na' lo'o ma' juani —nacui' Jesús jii' ngu—. Bilya ña'a na' tsiya' ti jii' sca ñati' nu tso'o tsa jlya ti' jii' ycu' Ndyosi, ñi'ya jlya ti' nu capitán re; tyucui' ña'a nasiyu Israel re ná ntsu'u ngu' nu jlya ti' jua'a.

¹¹ Chañi cha' tiya' la tyalaa quiña'a tsa ñati' tyijyu', masi ngu' loyuu su ntyucua cuichaa, masi ngu' loyuu su ndyaa cuichaa, tsaa ngu' cha' tyucua ngu' to' mesa ca su laca ycu' Ndyosi loo nde cua; stu'ba ti' tsaa tucua ngu' to' mesa bi' lo'o jyo'o Abraham lo'o jyo'o Isaac lo'o jyo'o Jacob. ¹² Lo'o jua'a ntsu'u xa' la ñati' nu laca sñi' ycu' Ndyosi nacui' ngu', pana ná tyalaa ngu' bi' slo ycu' Ni. Culo Ni cña jii' xca' jii' Ni cha' tsaa xca' xcu' jii' ngu' bi' ca su talya tsa ña'a; xi'ya tsa ngu' bi' ca bi', ca ñasi' tsa ngu' ña'a cuayá' nu cacu la'ya ngu' cha' ñasi' ngu'.

¹³ Li' xa' nchcu' Jesús lo'o nu capitán bi':

—Yaa nu'u to' tyi nu'u lacua —nacui' jii'—. Jlya ti' nu'u, bi' cha' cua ndyaca tso'o nu quicha bi' jinu'u juani ti —nacui' Jesús jii'.

Lo'o la cui' hora ngua tso'o msu bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' xtya'a laa Pedro

¹⁴ Ca tiya' la ndyaa Jesús nde ni' jii' Pedro. Li' na'a Jesús cha' na ntsiya ti xtya'a laa Pedro lo quiña, cha' tlyu tsa tyique' ntsu'u jii' ma'. ¹⁵ Li' ngusta ya' Jesús chy' ya' ma' cusu' bi', lo'o hora ti ndyu'u tyique' jii'; ndyatyu ma' cusu' bi' li', cha' caque' xi na cacu Jesús lo'o ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' tyuu tya'a ngu' quicha

¹⁶ Lo'o cua ngusii, li' ndyalaa quiña'a ngu' slo Jesús, lijya lo'o ngu' jii' ngu' quicha nu ngusñi cui' cuxi jii'. Li' ngulo Jesús cña jii' cui' cuxi bi', cha' tyu'utsu' jii' ngu' quicha; lo'o li' ndyaca tso'o ngu' bi'. Lo'o jua'a ngua'ni Jesús jo'o jii' lcaa ngu' quicha nu ndya'a slo. ¹⁷ Jua'a ngua cha' ndyu'u tucua la cui' cha' nu nguscua jyo'o Isaías cua sa'ni la. Ndi'ya nscua cha': "Cua ngua tii ycu' Ni ma nde su ti' jii'na, lo'o jua'a ñi'ya laca quicha nu ntsu'u jii'na; ngua'ni tye Ni quicha bi', ndyaca tso'o na li'". Jua'a nscua lo quityi, bi' cha' ndu'ni Jesús jo'o jii' ngu' quicha.

Ntsu'u ngu' nu nti' tya'a lo'o Jesús

¹⁸ Lo'o ngua sca tsá na'a Jesús cha' quiña'a tsa ñati' ndya'a slo, bi' cha' ngulo yu cña jii' ngu' tya'a ndya'a yu cha' tsaa lo'o ngu' jii' ycu' yu ne' yaca ni' ca chaca

tsu' tayu' bi'. ¹⁹ Lo'o cua tsaa ti ngu', li' ndyalaa sca mstru cha' jo'ó cha' chcu' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui' mstru bi' jii' Jesús—, lo'o na' ntá' tya'a na' lo'o nu'u lcaa macala su tsaa nu'u.

²⁰ Nguxacu' Jesús cha' jii' mstru bi' li':

—Nu naa cuatya' ni, ne' xtyuu ni' ndyu'ú ni'; lo'o jua'a quiñi sube, ne' xlyati' ndyu'ú ni'. Pana na' ni, cua nda Ni 'na lijyaa chalyuu re cha' caca na' ñati, lo'o jua'a ná ntsu'u su xtyii na' caja' na', ná ntsu'u su chca'a cña' na'.

²¹ Lo'o li' nchcu' chaca nu qui'yu nu ndya'a lo'o Jesús nquicha':

—Cusu' —nacui' yu jii' Jesús—, ta xi chacuayá' 'na cha' tsa'a na' to' tyi na' cha' ña'asii na' jii' sti na' ña'a cuayá' nu cajaa sti na', cha' xatsi' na' jii' sti na' clyo. Li' tsa'a la lo'o nu'u.

²² Li' nguxacu' Jesús cha' jii' yu:

—Tso'o la masi caa lca'a nu'u 'na juani ti —nacui' Jesús jii'—. Tya ntsu'u xi xa' la ñati' chalyuu tya'a ma' nu taca xatsi' jii' ñati' nu cua ngujuui.

Ngulo Jesús cña jii' cui' lo'o jii' clyoo' lo tayu'

²³ Lo'o li' ndyatí Jesús ne' yaca ni' piti; ndyatí ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o, ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. ²⁴ Lo'o li' lye tsa ndyaca cui' lye tsa ndyatyu clyoo' lo tayu'; cua quilyu'u ti yaca ni' bi' ne' hitya xqui'ya clyoo', pana laja' Jesús ntsu'u ne' yaca ni' bi'. ²⁵ Li' nguxtyu'u ngu' tya'a ndya'a jii' Jesús:

—Cusu' —nacui' ngu' jii' Jesús—, cua'ni lyaá clya jii'na. Cua quilyu'u ti yaca ni' re ne' hitya, cajaa na si nti'.

²⁶ Li' nguxacu' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—¿Ni cha' ntsii tsa ma? —nacui' jii' ngu'—. ¿Xi tsa tyempo ndalo ma, cha' ná jlya ti' ma' jii' ycu' Ndyosi cha' caca jii' Ni cua'ni Ni cña!

Lo'o li' ndyatyu Jesús, nchcu' lo'o cui' lo'o clyoo' cha' cua'a jii' cha' bi'; hora ti ngua ti' bi' li'. ²⁷ Ndube tsa ti' ngu' bi' li', cha' ngua ti' tsiya' ti clyoo' lo'o cui' bi'.

—¿Ti ñati ta laca nu cusu' re? —nacui' ngu' jii' tya'a ngu'—. Ndaquiya' clyoo' jii', jua'a nduna cui' cha' nu nchcu' nu cusu' re lo'o.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' ngu' Gadara nu ngusñi cui' xña'a jii'

²⁸ Lo'o li' ndyalaa ngu' chaca tsu' tayu' nde loyuu jii' ngu' Gadara. Li' ndyaca tya'a tucua tya'a ngu' quicha lo'o Jesús; ngusñi cui' xña'a jii' tyucuaa ngu', bi' cha' tyaala tsa ngu' quicha bi'. Ndi' ngu' ne' lo'o jyo'o, lo'o jua'a nga'aa nda ngu' chacuayá' tyeje tacui xa' ñati tyucui' jua. ²⁹ Lo'o li' ngua'ni cui' xña'a cha' cui' tsa ngusi'ya ngu' quicha bi':

—¿Ni cha' ndya'a nu'u slo cua, Jesús? —nacui' ngu' quicha jii'—. Nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. ¿Ha xcube' nu'u jii' cua nti' nu'u, masi si' tyempo juani ca-ca cha' nchcube' bi'?

³⁰ Lo'o ndejua la xi ndi' quiña'a tsa cube', ndya'a nclyana ni' na cacu ni'. ³¹ Li' ngua'ni cui' xña'a bi', cha'

ngüijña ngu' quicha chacuayá' jii' Jesús cuentya jii' cui'i bi'.

—Jlo ti' ya cha' nti' nu' u' culo cui'i nu' ntsu'u jii' ya, cha' cua'ni nu' u' jo'o jii' ya —nacui' ngu' bi' jii' Jesús—. Bi' cha' ta xi chacuayá' jii' cui'i cha' tsaa xñi jii' cube' nu' ndya'a jua.

³² Li' nda Jesús chacuayá' jii' cui'i bi':

—Yaa clya mā —nacui' Jesús jii' cui'i bi'.

Lo'o li' ndyu'utsu' cui'i xña'a jii' tyucuaa nu' quicha bi', ndyaa cui'i bi' ngusñi jii' cube'. Hora ti ngusna lcaa cube' bi', ngua'ya ni' to' cua'a, ndyú ni' ne' hitya tayu', ndyio ni' hitya, ngujuii lcaa cube' bi' li'.

³³ Lo'o na'a ngu' nu' ña'asii' jii' cube' bi' ñi'ya nu' ngua jii' ni', ndyutsii' tsa ngu' li'. Ngusna ngu' ca quichi' cha' cacha' ngu' jii' ngu' quichi' ñi'ya nu' ngua jii' ngu' quicha nu' ngusñi cui'i xña'a jii', lo'o jua'a ndacha' ngu' ñi'ya nu' ngua jii' cube' bi'. ³⁴ Lo'o ndyuna ngu' quichi' cha' bi', ndu'u ngu' ndyaa ngu' slo Jesús. Lo'o ndyacia tya'a ngu' lo'o, li' lye tsa ngüijña ngu' bi' jii' cha' nga'aa tyanu Jesús loyuu quichi' tyi' ngu', tyaa yu xa' se'i nti' ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' sca nu' quicha nu' nchcu' tyucuí tyucui ña'a yu

9 Lo'o li' xa' ndyatí Jesús ne' yaca ni'i bi', cha' tyeje tacui lo' tayu' cha' tyaa quichi' tyi. ² Lo'o ndyalaa quichi' bi', li' ñaa lo'o ngu' jii' sca nu' quicha nu' nchcu' tyucuí tyucui ña'a yu; ñaa ngu' slo Jesús cha' cua'ni jo'o jii' nu' quicha bi'. Ntsiya nu' quicha bi' ne' sca catya. Pana jlo ti' Jesús cha' jlya ti' ngu' bi' jii', bi' cha' nchcu' lo'o nu' quicha ndi'ya:

—Ca tso'o nu' u', sñi' —nacui' Jesús jii' nu' quicha—.

Cua ngua'ni clyu ti' na' jii' qui'ya nu' ntsu'u jinu' u'.

³ Lo'o li' ngulacua xi ti' mstru cha' jo'ó nu' ndy' cacua ti: “Cha' cuxi nchcu' nu' qui'yu re cuentya jii' ycu' Ndyosi”. Jua'a ngulacua ti' ngu'. ⁴ Pana, ngua tii Jesús jii' lcaa lo' cha' nu' ntsu'u tyiquee ngu' bi'.

—¿Ni cha' chii nti' mā ña'a mā 'na juani? —nacui' Jesús jii' mstru bi'—. ⁵ Ná ndiya ti' mā si ñacu' na' jii' nu' quicha re: “Cua ngua'ni clyu ti' na' jii' qui'ya nu' ntsu'u hi”. ¿Ha tso'o la si chcu' na' lo'o nu' quicha lacua: “Ty-aty nu' u', xa tu'ba catya hi' cha' tyaa lo'o jii' ca to' tyi”? —nacui' Jesús—. ⁶ Ntsu'u cha' ca cuayá' ti' mā cha' ntsu'u chacuayá' 'na cuentya jii' ycu' Ndyosi cha' cuityi na' qui'ya nu' ntsu'u jii' ñati' chalyuu, cha' nu' cua nda Ni 'na liyyaa cha' cacā ñati'. Ca cuayá' ti' mā lo'o ña'a mā cha' tyaca tso'o nu' quicha re juani.

Li' xa' nchcu' Jesús lo'o nu' quicha bi':

—Tyatu nu' u' —nacui' Jesús jii'—, xñi jii' catya jinu' u' cha' tsaa lo'o jii' ca to' tyi.

⁷ Hora ti ndyaty nu' quicha bi', ngusñi jii' catya jii', ndu'u yu, ndyaa yu ca to' tyi yu. ⁸ Quiña'a tsa ñati' na'a jii' cha' bi', ndyutsii' tsa ngu' li'. Ngua'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi li', cha' cua nda Ni chacuayá' jii' ñati' chalyuu cha' cua'ni cña tonu jua'a, ngua ti' ngu'.

Ngusi'ya Jesús jii' Mateo

⁹ Ndu'u Jesús ndyaa, lo'o li' cua tyeje tacui ti to' ni'i su ntucua Mateo nxñi cñi cña loo ngu'. Nchcu' Jesús lo'o nu' Mateo bi' li':

—Tyu'u lca'a nu' u' 'na —nacui' Jesús jii'.

Hora ti ndyaty Mateo, nguxtyanu cña jii', ndyaa lca'a jii' Jesús li'.

¹⁰ Tiya' la li' nga'a Jesús nde ne' ni' jii' Mateo, ntucua yu to' mesa cha' ndyacu yu. Lo'o li' quiña'a la ñati' ndyalaa slo Mateo cha' cacu ngu' lo'o. Ndi' ngu' tya'a ndu'ni cña lo'o Mateo, lo'o xa' la ñati' nu' nacui' ngu' jii' cha' ná tso'o ñati' bi', lo'o nu' ngu' nu' ndyaca tsa'a jii' Jesús; stu'ba ti ndyacu lcaa ngu' bi'. ¹¹ Lo'o na'a ngu' fariseo cha' ndyacu Jesús lo'o ngu' bi', hora ti nchcu' ngu' lo'o ngu' nu' ndyaca tsa'a jii' yu:

—¿Ni cha' stu'ba ti ndacu xu'na mā lo'o ngu' nu' ná tso'o, masi lo'o ngu' re nu' laca msu' jii' ngu' xa' tsu' nu' cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo jii' ngu'? —nacui' ngu' fariseo bi'.

¹² Pana ndyuna Jesús cha' nu' nda ngu' bi', bi' cha' nchcu' ycu' yu lo'o ngu' li':

—Ngu' nu' ná quicha ni, ná ntsu'u cha' caca jo'o jii' ngu' bi' —nacui' Jesús jii' ngu'—. Sca ti jii' ñati' quicha ntsu'u cha' caca jo'o. ¹³ Yaa clya mā cua'a jyaca mā jii' cha' nu' nguscua jyo'o cusu' lo' quityi, nu' ndi'ya nchcu': “Nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' mā jii' tya'a ñati' mā, nacui' ycu' Ni. Bi' nu' tso'o la, masi ná ta mā quiña'a tsa msta' 'na; ni na'ni scy' mā, ná ndu'ni cha' ta mā msta' 'na.” Jua'a nscua lo' quityi. Ná liyya na' chalyuu cha' chcu' na' lo'o ñati' nu' tso'o tsa ycu' ngu', nti' ngu'; cua liyya na' chalyuu cha' chcu' na' lo'o ngu' nu' jlo ti' cha' ntsu'u cha' cuxi tyiquee ngu', cha' caca tyuju' u' ti' ngu' li'. Xtyanu ngu' jii' cha' cuxi bi' li'.

Ndacha' ngu' judío jii' Jesús si ná cua'ni tacati yu jii' tsa nu' ná ndacu ngu'

¹⁴ Lo'o li' ndyalaa sca taju ñati' slo Jesús, la cui' ngu' nu' ndyaca tsa'a jii' Juan laja lo'o ntyucuatya jii' ngu' la-ca ngu' bi'. Li' nchcu' ngu' bi' lo'o Jesús:

—Ntsu'u tsā nu' ná ndacu cuare —nacui' ngu'—, lo'o ntsu'u tsā nu' ná ndacu ngu' fariseo, xqui'ya cha' ndu'ni tacati ya tsā bi'; pana nu' u', lo'o jua'a ngu' nu' ndyaca tsa'a jinu' u', lcaa tsā ndacu mā. ¿Ni cha' ta ndacu cu'mā lcaa tsā lacua?

¹⁵ Li' nguxacu' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—Lo'o caja clyo'o ngu' ni, ndacu ngu' nu' ndya'a lo'o cutsii; ná ndi' ngu' xñi' ti' ngu' tsā bi' lo'o ndi' ngu' lo'o cutsii —nacui' Jesús jii' ngu' li'—. Pana nu' lo'o tyalaa tsā li', nu' lo'o tyaa lo'o ngu' jii' cutsii, li' ná cacu ngu' tya'a tso'o cutsii, cha' caca xñi' ti' ngu' li'. La cui' jua'a cha' ti' tya'a tso'o na' juani, pana caca xñi' ti' ngu' re nde loo la.

¹⁶ Chaca cha' chcu' na' lo'o mā: ni sca ngu' ná cua'ni cho'o ngu' late' cusy' jii' ngu' lo'o sa yu'be late' cucui, cha' lo'o cua ndyaatj late' bi', tyatsii' late' cucui bi'; ty-atj jlyacuā su ngalya late' bi' li'. ¹⁷ La cui' ti cha', ná su'-

ba ngu' lcuí nu chca ndyu'u ti ne' tyaca' cusu'. Si su'ba ngu' jii' ne' tyaca' cusu', yala ti catsu se'i tyaca' bi'; ndye ngula'a tyaca' li', tye lcuí tyalú li'. Ne' tyaca' cucui tyu'u lcuí nu chca ndyu'u ti; jua'a talo tyucuaa cha' bi', lo'o lcuí lo'o tyaca' bi'. (Jua'a ngulu'u Jesús jii' ngu' cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' ná tso'o quixa' ngu' cha' cucui nu nclyu'u yu cuentya jii' ycuí' Ndyosi lo'o cha' nu nguxtyanu jyo'o cusu' cha' cua'ni ngu'.)

Sñi' Jairo, lo'o nu cuna'a nu ndyala' ste' Jesús

¹⁸ Laja lo'o nchcui' Jesús lo'o ngu' bi', li' ndyalaa sca ngu' judío nu laca loo; ndatu stí' yu slo Jesús li', cha' jña yu sca cha' clyu ti' jii':

—Cua ngujuí ca ti sca nu piti cuna'a sñi' na' —nacuí nu cusu' jii' Jesús—. ¿Ha ná tsa nu'u slo na' cha' sta ya' nu'u lo nu piti bi'? —nacuí—. Jlo ti' na' cha' nchca jinu'u cua'ni cha' tyu'ú nu piti chaca quiya'.

¹⁹ Li' ndyatu Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii', ndyaa ngu' lo'o nu cusu' bi'. ²⁰ Pana tyucuii su ndyaa ngu' njyacia sca nu cuna'a quicha jii' Jesús, lijya nde chu' yu cha' cala' ma' quiya' ste' yu; cua tii tyucuaa yija quicha nu cuna'a bi', cha' ndyalú tañi. ²¹ Ndi'ya ngu-lacua ti' ma': "Masi cala' ti na' ste' Jesús, li' tyaca tso'o na'". Jua'a ti ngulacua ti' ma'. ²² Lo'o li' nguxtyacui Jesús, nguxña'a jii' nu cuna'a bi':

—Cua'ni cho'o tyiquee nu'u, sñi' —nacuí Jesús jii'—. Jlya ti' nu'u 'na, bi' cha' ndyaca tso'o nu'u juani.

Lo'o hora ti ndyaca tso'o nu cuna'a bi'.

²³ Lo'o li' ndyalaa Jesús ca to' tyi nu laca loo bi', na'a cha' cua ndyalaa ngu' musca slo cha' nscua santo; nx-iyá tsa ngu' ndi'i ngu' toni'i jii' nu cusu' bi'. ²⁴ Nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Tya ma' tso'o la —nacuí—. Na laja' ti nu piti re, si'i na ngujuí re.

Nxtyí lo'o tsa ngu' jii' Jesús li', ²⁵ pana ngulo'o Jesús jii' ngu' cha' caja su tyatí ycuí' yu ne' ni'i ca slo nu piti bi'. Li' ngusñi yu ya' nu piti bi', ndaca'a nu piti li'.

²⁶ Lo'o jua'a ngua cha' nguañi cha' bi' lcaa quichi' su ndi'i ngu' ca bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' tucua tya'a ngu' cuityi'

²⁷ Lo'o li' ndu'u Jesús ca ne' ni'i bi' ndyaa yu, lo'o jua'a ndya'a lca'a tucua tya'a ngu' cuityi' jii' yu. Ngusi'ya ngu' jii' Jesús li':

—Cua'ni tya'na ti' nu'u jii' cua, cusu', nu'u nu laca ñati' tya'a jii' jyo'o David —ndu'ni ngu' jii'.

²⁸ Lo'o cua ndyalaa Jesús ndyatí ni'i jii', lo'o nu ngu' cuityi' bi' lijya ngu' cacua la slo yu. Nchcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—¿Ha jlya ti' ma' cha' caca jna' cua'ni na' cha' tyaca tso'o ma'? —nacuí yu jii' ngu'.

—Jlya ti' ya, cusu' —nacuí nu ngu' cuityi' bi' jii'.

²⁹ Lo'o li' ndyala' Jesús cloo tyucuaa ngu' cuityi' bi':

—Tyaca tso'o ma' lacua. Caca bi' jii' ma' si jlya ti' ma' 'na —nacuí Jesús jii' ngu' cuityi' bi' li'.

³⁰ Hora ti ngua tso'o si'yu cloo ngu', ña'a tso'o ngu' li'. Lo'o li' lye nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná cacha' ma' jii' ni sca ñati, cha' ná caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya ngua cha' ngua tso'o cloo ma' —nacuí Jesús jii' ngu' bi'.

³¹ Pana ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', ndacha' ngu' jii' lcaa ñati' ñi'ya ngua cña nu ngua'ni Jesús lo'o ngu'; bi' cha' nguañi cha' bi' tyucui ña'a loyuu jua.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' sca nu cu'u

³² Lo'o cua ndu'u ngu' bi' ndyaa ngu', li' ndyalaa cha-ca latya ñati, ya'a lo'o ngu' jii' sca yu cu'u; na cu'u yu xqui'ya cui'i cuxi nu ngusñi jii' yu. ³³ Lo'o ngulo Jesús cui'i cuxi jii' nu quicha bi', li' ngua nchcui' yu, masi cu'u yu tsá la. Ndube tsa ti' lcaa ñati nu ndu ndacua li'.

—Bilya ña'a na sca cha' tlyu jua'a —nacuí ngu' jii' tya'a ngu'—. Ná ntsu'u ñati tyucui ña'a nasiyu Israel re nu caca cua'ni jo'o jua'a —nacuí ngu'.

³⁴ Pana xa' ña'a nchcui' ngu' fariseo bi':

—Na nclyo nu Jesús jua' jii' cui'i cuxi nu ngusñi jii' ngu' xqui'ya nu xu'na cuiñaja nu nda chacuayá' cha' cua'ni yu jua'a —nacuí ngu' fariseo bi'.

Tya'na tsa ti' Jesús jii' ngu' quiña'a

³⁵ Lo'o li' ndyaa Jesús lcaa quichi' sube, lcaa quichi' tonu, cha' culu'u jii' ngu' ne' laa jii' ngu' judío; quiña'a tsa cha' nda Jesús lo'o ñati' ñi'ya tso'o caca lo'o laca ycuí' Ni loo ne' cresiya jii' ngu'. Lo'o jua'a ngua'ni jo'o jii' lcaa ngu' quicha, jii' lcaa ngu' nu ngunu'u ti'. ³⁶ Tya'-na tsa ti' Jesús jii' nu quiña'a tsa ñati' nu ndya'a lca'a jii', cha' ná nchca jii' ngu' bi'; nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya nu tyi'i tso'o la ngu'. Ñi'ya ndu'ni xlya' nu ná ntsu'u nu ña'asij jii' ni', jua'a ndu'ni ngu' quiña'a bi', ngua ti' Jesús. ³⁷ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii', nda yu sca cui' lo'o ngu' cuentya jii' ngu' quiña'a bi'. Nacuí yu cha' bilya cuna tso'o ngu' cha' jii' ycuí' Ndyosi, cha' ñi'ya laca sca xtya nu tso'o tsa ndyatsi cha' cua ngulala ti caca clacua, jua'a laca ngu' bi'.

—Chañi cha' ntsu'u tsa cña re cha' chcuí' na lo'o ñati' cha' xñi ngu' cha' nu nchcui' na' —nacuí Jesús jii' ngu' bi'—. Lo'o jua'a, xti ti ngu' ntsu'u nu caca cua'ni cña re.

³⁸ Bi' cha' chcuí' ma' lo'o Sti na' nu laca Xu'na cña re, cha' tya ta Ni xi xa' la tya'a ñati' nu taca jii' cua'ni cña re.

Nu tii tyucuaa tya'a ñati' nu ngusubi Jesús jii' cha' ca tsa'a ngu' jii'

10 Lo'o li' ngusi'ya Jesús jii' nu tii tyucuaa tya'a ñati' nu ndyaca tsa'a jii' cha' ca'a ngu' slo. Nda yu chacuayá' jii' ngu' bi', cha' tsa' ngu' lo cña jii', cha' cu-lo ngu' cui'i cuxi nu ngusñi jii' ñati; jua'a nda yu chacuayá' cha' cua'ni ngu' cha' tyaca tso'o ngu' quicha.

² Nde nscua na' xtañi ca ta'a tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngusubi Jesús: nu clyo ngusubi yu jii' Simón, nu lo'o ndu'ni ngu' Pedro jii', lo'o Andrés tya'a ngula nu Simón bi'; li' ngusubi yu jii' Jacobo, lo'o Juan tya'a ngula Jacobo, nu laca sñi' Zebedeo; ³ lo'o jua'a ngusubi yu jii' Felipe, lo'o jii' Bartolomé, lo'o jii' Tomás, lo'o jii' Ma-

teo nu ngusñi cñi cña loo ngu' clyo; lo'o jua'a ngusubi yu ji'i Jacobo sñi' Alfeo, lo'o ji'i Lebeo nu lo'o ndu'ni ngu' Tadeo ji'i; ⁴ ngusubi yu ji'i Simón nu ngua ji'i taju ngu' cananista, lo'o ji'i Judas Iscariote nu cuju' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi ca tiya' la.

Ngulo Jesús cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' chcu' ngu' lo'o ngu' xa' quich'i

⁵ Ngulo Jesús cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ndi'ya:

—Ná tsaa mā tyucuii nde xa' tsu' su ndi'i ngu' nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, ni ná tsaa mā quich'i tyi ngu' Samaria —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—.

⁶ Sca ti slo ngu' Israel tya'a mā tsaa mā, cha' tya'na tsa ngu'; ñi'ya ndu'ni xlya' nu cua nguna', jua'a ndu'ni ngu' bi'. ⁷ Ta mā cha' lo'o ngu' lcaa quich'i cha' cua tyalaa ti hora cha' caca ycu' Ndyosi loo. ⁸ Cua'ni mā cha' tyaca tso'o ngu' quicha, cua'ni mā cha' chaca quiya' tyu'ú ngu' nu cua nguju'ni; cua'ni mā jo'o ji'i ngu' nu ndyatsu' cuaña', cha' nu xa' caca lubii cuaña' ngu' quicha bi'; culo mā ji'i cui' cuxi nu ngusñi ji'i xa' la ñati'. Ná ngusñi na' cñi lo'o nda na' chacuayá' ji'i mā cha' cua'ni mā jo'o ji'i ngu' quicha, bi' cha' ná cui'ya mā caya' lo'o cua'ni mā jo'o ji'i ngu'.

⁹ Ná lo'o cñi cui'ya mā tsaa mā, masi cñi oro, masi cñi plata, masi cñi sube; ¹⁰ ni ná lo'o quixu tyaja qui'ya mā tsaa mā. Lo'o jua'a ná qui'ya mā chaca camxa, ni xa' caña, ni ná lo'o yaca tyu'u ya' mā tsaa mā. Si cua nguxtyucua mā ji'i ngu', nga'a cha' xacu ngu' ji'i mā.

¹¹ Lo'o tyalaa mā sca quich'i, masi quich'i tlyu, masi quich'i sube ti, li' clyana mā ji'i sca ñati' nu tso'o ntsu'u tyiquee ña'a yu ji'i mā. Slo yu bi' tyi' mā ña'a cuayá' nu tsaa mā xa' quich'i. ¹² Nu lo'o tyat' mā to' tyi yu, jña mā ji'i ycu' Ndyosi cha' ti' tyi' tyiquee ngu' ca tyi. ¹³ Si chañi cha' nti' ngu' nu ndi'i ni' bi' cuna la ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi, li' cua'ni Ni cha' ti' tyi' tyiquee ngu' bi'; pana si ñilo'o ti ngu' ji'i mā cha' nti' ngu' cuna ngu', nga'aa culacua Ni ji'i ngu' bi'. Li' nga'aa chcu' mā cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi'. ¹⁴ Lo'o si ná nti' ngu' cha' tyanu mā slo ngu', si ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu nclu'u mā ji'i ngu', li' xtyanu mā ji'i ngu' bi', masi xtyanu mā ji'i quich'i bi'; jua'a salú mā sñii yuu nu ntsu'u quiya' mā lo'o tyu'u mā quich'i bi'. ¹⁵ Cha' liñi nchcu' na' lo'o mā, cha' nu lo'o tyalaa tsā nu cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati', li' xcube' tsa Ni ji'i ngu' quich'i su ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu culu'u mā ji'i ngu'; tsā bi' ca tso'o la cha' ji'i ngu' cuxi nu nguti' quich'i Sodoma, nu nguti' quich'i Gomorra nu ngua sa'ni.

Cua'ni lya' ti' ngu' ji'i mā

¹⁶ Cua'a jyaca mā 'na: Ta na' ji'i mā cha' tsaa mā xa' quich'i ñi'ya si laca mā xlya' nu ndya'a laja bo'o tyaala; bi' cha' tii ti' mā tya'a mā laja ñati', ñi'ya nti' ndya'a cuaña nu tii tsa ti'. Tso'o ti tya'a mā, ná cua'ni tyaala mā ji'i ngu' tsiya' ti. Caca mā ñi'ya laca paloma, cha' masu tsa ni', ná tyaala ni' tsiya' ti. ¹⁷ Pana cua'ni tii ti' ti'

mā lo'o ñati'; ná tyiquee' tsaa lo'o ngu' ji'i mā slo ngu' tisiya, masi ná tyaala mā ji'i ngu'. Lo'o jua'a quiji' ngu' ji'i mā ne' laa ji'i ngu'. ¹⁸ Ntsu'u ngu' nu tsaa lo'o ji'i mā slo ngu' nu laca loo cha' ñasi' ti ngu', hasta tyalaa mā ca slo ycu' rey. Lo'o xcube' ngu' ji'i mā xqui'ya na', li' caja xi tyempo cha' ta mā xi cha' jna' lo'o ngu' bi', masi lo'o ngu' xa' tsu'. ¹⁹ Nu lo'o tsaa lo'o ngu' ji'i mā slo ngu' tisiya ni, ná culacua tsa ti' mā ñi'ya caca cha' nu chcu' mā lo'o ngu' bi', ñi'ya caca xacu' mā cha' ji'i ngu' bi'. Cua'ni ycu' Ndyosi cha' quije cha' liñi nu chcu' mā lo'o ngu' bi', ²⁰ cha' si' cha' ji'i ti mā nu chcu' mā li'; cha' ji'i Xtyi' ycu' Ndyosi Sti na, bi' caca cha' nu chcu' mā lo'o ngu'.

²¹ Tii ti' mā tyi' mā lacua, cha' lo'o tya'a ngula mā tsaa lo'o ji'i mā cha' cuiñi ti sta qui'ya ji'i mā slo ngu' tyaala bi'; lo'o jua'a cuju' cuañi' sti mā ji'i mā. Hasta sñi' mā, cuju' cuañi' ngu' ji'i cu'mā nu laca mā sti ngu' xtya'a ngu' slo ngu' tyaala bi'; hasta cuju' ngu' ji'i mā nti' nu sube bi'. ²² Lo'o jua'a caca ti' ti' lcaa ngu' ña'a ngu' ji'i mā xqui'ya na'. Pana ñati' nu talo ji'i lcaa cha' cuxi bi', clyaá ngu' li', caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi'. ²³ Tso'o xna mā nde xa' quich'i nu lo'o lye tsa cua'ni lya' ti' ngu' ji'i mā. Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma juani: Bilya ta mā cha' 'na lo'o ngu' Israel tya'a na nde lcaa quich'i tyi ngu' nu lo'o caa na' chalyuu chaca quiya', na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati'.

²⁴ Ñati' nu laca mstru ji'i ngu', bi' laca nu jlo la ti', si' na jlo la ti' ngu' cuañi' nu ndyaca tsa'a ca ti. Lo'o jua'a ñati' nu laca xu'na ngu', bi' laca loo ji'i ngu', si' msu nu laca loo. ²⁵ Sca ti cuayá' cha' ti' caca ji'i ngu' cuañi' bi' li', ñi'ya nu ndyaca ji'i mstru ji'i ngu'; sca ti cuayá' cña ti' caca ji'i msu bi' li', ñi'ya nu ndyaca ji'i xu'na ngu'. Bi' cha' taca ca cuayá' ti' mā cha' ti' tsa chcu' ngu' ji'i mā nu ntsu'u cha' ji'i mā lo'o na', cha' lacā nu Xu'na mā; cua nchcu' ngu' cha' Beelzebú nu xu'na cuiñaja laca na'.

¿Ti ji'i cutsii mā?

²⁶ Bi' cha' nacui na' cha' ná cutsii mā ji'i ñati' chalyuu ti. Lcaa cha' nu ngua'ni ngu' cuaana ti, nti' ngu', qui-jeloo cha' bi' ji'i ñati' nde loo la; lcaa cha' nu ntsu'u cu-atsi' ti ji'i ngu', nti' ngu', caca cuayá' ti' ñati' ji'i cha' bi' nde loo la. ²⁷ Lcaa cha' nu nchcu' na' lo'o cu'mā nde su ndi'i mā ycu' ti mā, chcu' mā cha' bi' lo'o lcaa ñati' nde loo la; jua'a scaa cha' nu nclu'u na' ji'i mā cuaana ti, cui' chcu' mā cha' bi' lo'o lcaa ngu' quich'i. ²⁸ Ná cutsii mā ji'i ngu' nu cuju' ji'i mā nde chalyuu ti, cha' ná nchca ji'i ngu' cuju' ngu' ji'i cresiya ji'i mā; tso'o la si cutsii mā ji'i ycu' Ndyosi nu cua'ni cuayá' ji'i mā nde loo la. Cutsii mā ji'i ycu' Ndyosi tu'ni, xqui'ya cha' cua'ni Ni cha' tye cha' ji'i mā tsiya' ti si tsaa mā ca bilyaa.

²⁹ Cua jlo ti' mā cha' tsa'ña tsa nga'a quiñi sube nu ndujui' ngu', masi tucua tya'a quiñi sube caja ji'i mā sa paxu ti. Pana ycu' Sti na laca loo, lcaa cha' jlo ti' Ni; masi sca ti quiñi sube cajaa ni', pana cua jlo ti' ycu' Ni cha' bi'. ³⁰ Lo'o jua'a cua ngulacua Ni ji'i lcaa quicha' hique mā, jlo ti' Ni ni lcu' tya'a quicha' ntsu'u hique

scaa ngu'. ³¹ Lo'o cu'ma ni, quiña'a tsa ntsu'u lo cu'ma ca slo ycu'i Ndyosi; ná stu'ba ma tsiya' ti masi lo'o quiña'a tsa quiñi sube. Bi' cha' ná ntsu'u cha' cutsij ma jii' ñati.

Cha' jii' ñati nu ntsu'u cha' jii' lo'o Jesucristo

³² Lo'o chaca cha' ni: lcaa ñati nu ntsu'u cha' jii' lo'o na', nu nchcui' cha' jna' lo'o xa' ñati, jua'a na', chcui' na' lo'o Sti na' nu ntucua nde cua cha' tya'a tso'o na' laca ñati bi'. ³³ Lo'o jua'a lcaa ngu' nu nchcui' lo'o xa' ñati cha' ná ntsu'u cha' jii' ngu' lo'o na', jua'a na', chcui' na' lo'o Sti na' nu ntucua nde cua cha' si'i tya'a tso'o na' laca ñati bi'.

Ná stu'ba cha' jii' ñati chalyuu xqui'ya Jesús

³⁴ Ná culacua ti' ma cha' ti' ti tyi' tyiquee ñati chalyuu xqui'ya cha' cua lijya na'. Ná caca jua'a. Lye la xuy tya'a ngu' xqui'ya na'; ³⁵ xuy tya'a sca ñati lo'o sti yu xqui'ya na', xuy tya'a sca nu cuna'a lo'o xtya'a cho' xqui'ya na', xuy tya'a cuxii jii' ngu' lo'o xtya'a laa cho'. ³⁶ Xuy tya'a ngu' jua'a ña'a cuayá' caca lcaa tya'a ngu' tya'a cusuy ngu'.

³⁷ Tso'o tsa lo'o ndu'ni tyaca'a ngu' jii' sti ngu', jii' xtya'a ngu'; pana si xti la ndu'ni tyaca'a ngu' bi' 'na, ná taca tya'a ngu' bi' lo'o na'. Lo'o jua'a tso'o lo'o ndu'ni tyaca'a ngu' jii' sñi' ngu', masi sñi' qui'yu, masi sñi' cuna'a; pana si xti la ndu'ni tyaca'a ngu' bi' 'na, ná taca tya'a ngu' bi' lo'o na'. ³⁸ Lo'o jua'a ná taca ñacu' ngu' cha' na' laca Xu'na ngu', si ná nti' ngu' bi' tya'a ngu' lo'o na' tyucui' nu culu'u na' jii' ngu' cha' tsa' ngu'. Ntsu'u cha' xñi' ngu' tyucui' bi', masi cuju' x' ñati jii' ngu' bi' xqui'ya cha' jna'. ³⁹ La cui' jua'a ngu' nu ná ndyujui ñati jii' xqui'ya cha' lye la ndu'ni tyaca'a ngu' jii' ycu' ca ti ngu', ná caca chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' ngu' bi'; pana caca chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' ngu' si cuju' ñati jii' xqui'ya cha' jna'.

Cha' tso'o nu tyacua jii' ngu' nde loo la

⁴⁰ Chaca cha' ni: lo'o ta ñati su tyi' ma to' tyi ngu', stu'ba ndyuu' cha' ñi'ya si cua nda ngu' bi' su tyi' na' to' tyi ngu'. Lo'o jua'a, lo'o ta ngu' su tyi' na' lo'o ngu', stu'ba ndyuu' cha' ñi'ya si cua nda ngu' bi' su tyi' ycu' Ndyosi lo'o ngu', cha' la cui' ycu' Ndyosi laca nu cua nda Ni 'na lijya na' ca nde. ⁴¹ Lo'o si ta ngu' su tyi' sca ñati nu laca tu'ba jii' ycu' Ndyosi, cha' cuentya jii' ycu' Ndyosi ndya'a ñati bi', tso'o tsa caca jii' ngu' bi' nde loo la. Li' tyacua sca cha' tso'o nu cua nguxco'o ycu' Ndyosi cuentya jii' ngu' bi', stu'ba ti caca jii' ngu' bi' lo'o jii' nu laca tu'ba bi'. Lo'o jua'a si ta ngu' su tyi' sca ñati nu tso'o tsa tyiquee xqui'ya cha' ndaquiya' yu cha' jii' ycu' Ndyosi, stu'ba caca jii' ngu' bi' lo'o jii' nu tso'o tsa tyiquee bi' nde loo la, cha' cua nguxco'o ycu' Ndyosi sca cha' tso'o nu tyacua jii' ngu' bi' ca su ntucua ycu' Ni. ⁴² Lo'o jua'a, si ta ñati masi sca sca' ti hitya co'o ngu' cuañi' re xqui'ya cha' ngu' nu ndyaca tsa'a 'na laca ngu', chañi cha' cua nguxco'o ycu' Ndyosi sca cha' tso'o nu tyacua jii' ñati bi' nde loo la.

Nda Juan jii' ñati cha' tsa slo Jesús

11 Nu lo'o ndye ngulu'u Jesús cha' bi' jii' nu tii tyucua tya'a ñati nu ndyaca tsa'a jii' yu, ndu'u yu ndyaa yu cha' chcu' yu lo'o ngu' tyu tya'a quichi' nu ndi' cacua ti; ngulu'u yu jii' ngu' quichi' bi'.

² Tya nga'a Juan ne' chcu', pana cua ndyuna nu Juan bi' jii' lcaa ña'a cña nu ndyuni Jesús nu laca Cristo; bi' cha' ngulo Juan cña jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii', cha' tsa' ngu' bi' slo Jesús, ³ cha' xcuane ngu' bi' jii' Jesús cuentya jii' Juan ndi'ya:

—¿Ha chañi cha' nu'u laca ycu' nu cua caa ti? —nacui' ngu' bi' jii' Jesús li'—. ¿Ha tya caa la chaca nu caca ycu' Cristo?

⁴ Li' nguxacu' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—Yaa ma cacha' ma jii' Juan lcaa lo cha' nu nduna ma slo na', lcaa cha' nu ña'a ma slo na' —nacui' Jesús jii' ngu'—. ⁵ Cacha' ma cha' nu cua na'a ma ca nde jii' yu; cacha' ma jii' cha' ndu'ni na' cha' ndyaca tso'o cloo ngu' nu ngua cuityi', cha' ndya'a ngu' nu ngua quicha quiya', cha' ngua lubii cuaña' ngu' nu ndyatsu' cuaña', cha' nduna ngu' nu ngua cu'u jyaca, cha' ndyuu' ngu' chaca quiya' nu cua ngujui, cha' nchca cuayá' ti' ngu' ti' ñi'ya nu cua'ni lyaá ycu' Ni jii' ñati chalyuu jii' nu cuxi. ⁶ Tso'o tsa caca tyiquee ñati nu ña'a ti tya nxñi cha' 'na, masi ná nchca cuayá' tso'o ti' lcaa cha'.

⁷ Lo'o cua ndyaa ngu' bi', li' nguxana Jesús nchcui' yu cha' jii' Juan bi' lo'o nu quiña'a tsa ñati nu ndi' cajua:

—Nu lo'o ndyaa ma ne' quixi' su nguti' Juan ca su ná ndi' ñati, ¿na ca ngulacua ti' ma cha' ña'a ma ca ndacua? —nacui' Jesús jii' ngu'—. ¿Ha na'a ma sca yaca quii nu nchcuta' cui' jii'? Si'i jua'a. ⁸ ¿Ni cha' laca ndyaa ma cajua lacua? ¿Ha na'a ma jii' sca nu qui'yu nu tso'o tsa ña'a ste' yu? Si'i jua'a, cha' nu ngu' nu lacu' ste' tso'o tsa ña'a ni, ndi' ngu' bi' slo ngu' culiya' nu laca loo. ⁹ Ná tyiquee' ngua tii ma cha' laca Juan sca ñati nu laca tu'ba jii' ycu' Ndyosi. Chañi cha' laca yu jua'a, pana tlyu la cña ngujui jii' Juan. ¹⁰ Ndi'ya nguscua jyo'o cusu' cua sa'ni la cha' jii' cña nu ntsu'u jii' Juan:

Culo na' cña jii' sca msu 'na cha' tsa' yu nde loo nu'u, cha' saala yu tyucui' su caa nu'u.

Jua'a nchcui' ycu' Ni jii' Cristo. ¹¹ Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma jii' Juan nu ntyucuatya jii' ngu', cha' bilya cala sca ñati chalyuu nu jua'a ntsu'u cña tlyu la jii', ñi'ya nu ngua jii' Juan bi'. Pana cua lijya na' cha' caca na' loo ne' cresiya jii' ñati; juani cua ña'a ca ñati nu ngusñi cha' 'na, tlyu la cha' ntsu'u jii' ngu' bi' que Juan, masi ti' ti ngu', masi cuañi' ngu'.

¹² Tya lo'o lijya Juan bi' tya clyo hasta juani quiña'a tsa cha' nchcui' ngu', cha' nti' tsa ngu' cha' caca ycu' Ndyosi loo jii' ñati. Lo'o jua'a ntsu'u tsa ngu' nu lye tsa ndu'ni juersa cha' tyalaa ngu' slo ycu' Ndyosi jua'a ti.

¹³ Pana cua nchcui' lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi sa'ni la ñi'ya caca lo'o xana caca ycu' Ni loo ne' cresiya jii' ñati; la cui' jua'a nchcui' cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi, ñi'ya laca cña nu ngulo ycu' Ni jii' ñati. Lo'o ca tiya' la, li' ndyalaa Juan. ¹⁴ La cui' bi' laca ñi'ya ngua Elías, nu ngua tu'ba jii' ycu'

Ndyosi cua sa'ni; la cui' cua sa'ni nscua cha' cāa nu bi' chaca quiya' juani, si tyaja'a mā xñi mā cha' bi'.

¹⁵ Cua'a jyaca tso'o mā ji'i cha' nu nda na' re lo'o mā.

¹⁶ "Ná tso'o tsiya' ti ñi'ya nu ndu'ni ñati' chalyuu tyempo juani. Ndu'ni ngu' ñi'ya si laca ngu' nu sube nu ndya'a ndijya ti cla'be quichi, nu taja ti' ji'i tya'a ndijya ngu' cha' ná nti' ngu' quijya ngu' lo'o tya'a ngu'. Bi' cha' nxi'ya ngu' ji'i tya'a ngu': ¹⁷ "¿Ni cha' ná ntyaja'a mā cula quiya' mā? Na nclya'a ya xi jii cha' ji'i mā", nacui nu sube bi'. "¿Ni cha' ná ntyaja'a mā ca xñi' ti' mā lo'o cua? Na nclya'a ya marcha, na nxi'ya ya nga'a ya." La cui' jua'a ndyu'ni cu'mā ñati' chalyuu juani; xcui' na taja ti' mā, ná tso'o ntsu'u tyiquee mā tsiya' ti ña'a mā ji'i tya'a ñati' mā. ¹⁸ Nu lo'o ñaa Juan bi' ni, ntsu'u quiña'a tsa na nu ná ndacu yu, nu ná ndyiyu yu. Lo'o li' nchcui' mā ji'i yu: "Ntsu'u cui'i xña'a ji'i yu, bi' cha' ndu'ni yu jua'a", nacui' mā. ¹⁹ Lo'o li' lijya na' nu cua nda Ni 'na lijya'a cha' caca na' ñati, ndacu na' lcaa lo na lo'o mā, ndyiyu na' lcaa lo na lo'o mā, lo'o li' nchcui' mā 'na: "¿Ña'a mā ña'a! Ndacu tsa yu jua, cu'bi tsa yu", nacui' mā ji'i tya'a mā. "Ná tso'o yu jua cha' tya'a tso'o yu laca ngu' nu nxi'i cñi cña loo na, lo'o jua'a xi xa' la ngu' cuxi laca tya'a tso'o yu", nacui' mā 'na. Nacu' mā jua'a cha' ná tso'o cha' nu nchcui' na', nti' mā; pana caca cuayá' ti' mā nde loo la cha' liñi tsa cha' nu nchcui' ngu' nu nacui' cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi laca na'.

Quichí su ná ndaquiya' ngu' ji'i ycu' Ni

²⁰ Lo'o li' lye xi nchcui' Jesús cha' ji'i quichí su lu'ba ti ndya'a yu, cha' quiña'a cha' tlyu cua ngua'ni yu slo ngu' ca tyi bi', pana ná ngua tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'; ná nguxtyanu ngu' ji'i cha' cuxi bi'.

²¹ —i Tya'na tsa cu'mā ngu' quichí Corazín! —nacui' Jesús—. i Tya'na tsa cu'mā ngu' quichí Betsaida! —nacui—. Cua quiña'a tsa cha' tlyu nu cua na'a cu'mā, pana ná nguju'u ti' mā tsiya' ti ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni mā, ná nguxtyanu mā cha' bi'. La cui' jua'a tya sa'ni la xña'a tsa ngu' quichí Tiro lo'o ngu' quichí Sidón, ngu' xa' tsu' ngua ngu' bi'. Pana ná ngujui ñi'ya caca tyuju'u ti' ngu' bi' ji'i cha' cuxi nu ngua'ni ngu', ná ngulochy' ngu' ji'i cha' cuxi bi', cha' bilya ña'a ngu' bi' cha' tlyu ñi'ya nu ña'a cu'mā ngu' Israel; bi' cha' ná ngua xñi' ti' ngu' bi'. Ná ndyacu' ngu' late' ngata, ni ná ngusu'ba ngu' jii hique ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' su nscua jyo'o. ²² Liñi cacha' na' ji'i mā, cha' caca tso'o la ji'i jyo'o ngu' Tiro lo'o ji'i jyo'o ngu' Sidón, nu lo'o tyalaa tsā tlyu lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'i ñati' chalyuu; lye la xcube' Ni ji'i cu'mā li'. ²³ Lo'o cu'mā ngu' Capernaum ni, ¿ha tso'o tsa quichí tyi mā nti' mā? ¿Ha laca quichí tyi mā loo ji'i xa' quichí nti' mā? Pana nde loo la quiñu'u tsiya' ti quichí tyi mā, tyaa ycu' mā ca bilyaa li'. Quiña'a tsa cha' tlyu ngua'ni na' slo cu'mā, lo'o ná jlyu ti' mā 'na tsiya' ti. La cui' jua'a nu ngua sa'ni, xña'a tsa ngua ngu' quichí Sodoma; pana ná na'a jyo'o ngu' bi' cha' tlyu ñi'ya nu cua na'a cu'mā ngu' Capernaum. Si cua na'a ngu' cha' bi', cua ngua tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi

nu ngua'ni ngu' li', cua ngulochy' ngu' ji'i cha' cuxi bi'; tya nscua quichí tyi ngu' bi' juani lacua. ²⁴ Liñi cacha' na' ji'i mā, cha' caca tso'o la ji'i jyo'o ngu' Sodoma bi' tsā tlyu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati' chalyuu; lye la xcube' Ni ji'i cu'mā li'.

Ti ti tyi' tyiquee ngu' xqui'ya Jesús

²⁵ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu:

—Cua'ni tlyu na' jinu'u, Sti na'; la cui' nu'u laca Xu'na ya, masi nde cua, masi nde chalyuu —nacui' Jesús ji'i ycu' Ndyosi—. Tsa xlyabe hi' cha' cua ngua'ni nu'u cha' ngua cuayá' ti' ñati nu ná jlo tso'o ti' nquicha'; pana xa' ñati ñi'ya nti' ngu' tii, ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' cha' jinu'u. Masi ngu' nu nchca tsa ji'i, masi ngu' nu jlo tsa ti' lcaa cha' jinu'u nti' ngu', pana ná nchca cuayá' ti' ngu' bi'. ²⁶ Chañi cha' jua'a nti' ycu' nu'u, cha' caca cuayá' ti' ngu' nu ná jlo ti' tsiya' ti.

²⁷ Lo'o li' tya ngulu'u la Jesús xi ji'i ngu':

—Lcaa chacuaya' ji'i Sti na' ndyanu ya' na'. Ni sca ñati ná jlo ti' ñi'ya laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya 'na nu laca Sñi' ycu' Ni; sca ti ycu' Ndyosi Sti na' jlo ti' ñi'ya laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya 'na. Lo'o jua'a, ni sca ñati ná jlo ti' ñi'ya laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i Sti na'; sca ti na' nu laca Sñi' ycu' Ni jlo ti' na', lo'o jua'a culu'u na' cha' bi' ji'i ñati nu subi na' ji'i cha' ca tsa'a ngu' 'na. ²⁸ Lcaa cu'mā nu nga'aa talo mā cha' ti'i tsa cña nu ntsu'u ji'i mā nde chalyuu, nti' mā, cāa mā tyu'u cha' ji'i mā lo'o na' juani; ta na' chacuayá' cha' ti ti tyi' tyiquee mā li'. ²⁹ Xñi mā cña nu ta na' ji'i mā, lo'o li' ca tsa'a mā lcaa cha' 'na. Tya'na tsa ti' na' ña'a na' ji'i mā, lo'o jua'a talo tsa tyiquee na' ji'i mā; ti ti tyi' tyiquee mā lo'o cua ngüityi' na' cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i mā. ³⁰ Cha' tso'o laca cha' nu ca tsa'a mā 'na; ná tucui cha' bi', lo'o jua'a lasa ti cña nu ta na' ji'i mā.

Nsuu ngu' si'yu trigo tsā nu ndi' cña' ngu'

12 Lo'o ngua tsā ta'a nu ndi' cña' ngu' judío, li' ndyaa Jesús su nscua xtya trigo ji'i ngu' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. Cua ntyute' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, bi' cha' ngusuu ngu' xi si'yu trigo cha' cacu ngu' ña'a ye'e ti. ² Li' na'a ngu' fariseo cha' ndyu'ni ngu' jua'a, nchcui' ngu' lo'o Jesús li':

—¿Ha ná jlo ti' mā cha' ná ntsu'u chacuayá' cua'ni na cña juani, cha' tsā nu ndi' cña' na laca? —nacui' ngu' bi' ji'i Jesús—. Nu ngu' cua nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, ¿ni cha' laca ndyu'ni ngu' cña juani lacua?

³ Lo'o li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—¿Ha bilya chcu' mā lo quityi' ji'i ycu' Ndyosi nu nscua ñi'ya nu ngua'ni jyo'o David sa'ni? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Ngua sca tsā ntyute' tsa yu li', lo'o jua'a ntyute' tsa lcaa ngu' tya'a ndya'a yu. ⁴ Pana jlo ti' yu cha' ntucua xlyá nu laca mstā ji'i ycu' Ndyosi lo mesa ne' ni'i nu cuentya ji'i Ni cajua. Bi' cha' ndyaa ngu' ne' ni'i bi', ndyacu ngu' xlyá bi', masi ná ntsu'u chacuayá' cacu cua ña'a ca ñati' ji'i; sca ti ji'i ngu' sti jo'ó ntsu'u chacuayá' cacu ngu' xlyá bi'. ⁵ Lo'o jua'a ntsu'u chaca

cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi, cha' ngu' sti jo'ó ni, ná nga'a cña' sti jo'ó ne' laa tonu lo'o ndyaca tsá nu ndi'i cña' ngu'; ntsu'u cña nu ndu'ni ngu' sti jo'ó bi'. Pana la cui' ti ná ntsu'u qui'ya ji'i ngu' bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi —nacu'i Jesús ji'i ngu' fariseo bi'—. ⁶ Chañi cha' nu nchcui' na', sca cha' nu ndulo la ji'i mā que laa tonu bi' ji'i mā. ⁷ Ná ndube ti' mā ñi'ya nu nchcui' cha' nu nacui' ycu'i Ndyosi, nu nscua lo quityi ndi'ya: "Nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' mā ji'i tya'a ñati mā", nacui' Ni, "bi' cña nu tso'o la cha' cua'ni mā. Pana ná nti' na' cha' ta mā quiña'a tsa msta' na; ni na'ni scu' mā, ná ndu'ni cha' ta mā 'na." Si cua ngua cuayá' ti' mā ñi'ya nchcui' cha' nu nscua lo quityi bi', ná sta mā qui'ya ji'i ngu' cha' cuiñi ti. ⁸ Lo'o jua'a ta na' chaca cha' lo'o mā, cha' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati ni, laca na' loo, masi tsá nu ndi'i cña' ngu'.

Cha' ji'i sca yu quicha nu nchcu' ya'

⁹ Lo'o li' ndu'u Jesús, ndyaa yu xa' quichi, ndyatí yu ne' laa ji'i ngu' judío cajua. ¹⁰ Li' na'a yu cha' ndi'i sca nu qui'yu nu quicha ya', cha' cua nchcu' tyucu' sca tsu' ya'. Li' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na jo'o ji'i ngu' quicha tsá ta'a, nu lo'o nga'a cha' tyi'i cña' na? —nacui' ngu' ji'i Jesús.

Nti' tsa ngu' bi' sta ngu' qui'ya hichu' Jesús. ¹¹ Lo'o li' nguxacu' yu cha' ji'i ngu':

—¿Ha ná culo mā ji'i sca xlya' ji'i mā si tyú ni' ne' tyuu? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Culo mā ji'i ni' tu'ni, masi tsá ta'a laca. ¹² Lo'o ñati ni, ndulo la cha' ji'i ñati que ji'i sca xlya', bi' cha' ntsu'u chacuayá' xtyucua na ji'i ñati, masi tsá nu tacati tsa ji'na, nu ná ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na cña.

¹³ Lo'o li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

—Xquiñi nu'yu ya' —nacui' Jesús ji'i.

Lo'o nchquiñi nu quicha bi' ya', hora ti ndyaca tso'o ya' nu quicha, stu'ba ngua bi' lo'o chaca tsu' ya'.

¹⁴ Lo'o li' ngua ñasi' tsa nu ngu' fariseo bi' ji'i yu, ndu'u ngu', ndyaa ngu'; ngua ti' ngu' si caja ñi'ya caca cua'ni tye ngu' cha' ji'i Jesús li'.

Ñi'ya nscua cha' ji'i Jesús lo quityi cua sa'ni

¹⁵ Pana ngua cuaya' ti' Jesús laca ña'a cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu' fariseo, bi' cha' ndu'u yu ndyaa yu xa' se'i. Quiña'a tsa ngu' ngutu'u laca' ngu' ji'i yu, lo'o jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o laca' ngu' quicha bi'. ¹⁶ Lo'o li' ngulo yu cña ji'i ngu' nu ngua quicha bi', cha' ná cacha' ngu' tilaca laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o ngu'. ¹⁷ Tya sa'ni cua nda ycu'i Ndyosi sca cha' lo'o jy-o'o Isaías cuentya ji'i Cristo. Ndi'ya nscua cha' bi' lo quityi:

¹⁸ Ña'a mā ji'i msu' na nu cua ngusubi na' ji'i, nacui' ycu'i Ni.

Tyaca'a tsa bi' jna', lo'o tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i yu bi'.

Cua'ni na' cha' ca'ya Xtyi'i ycu'i na' lo yu bi', cha' hcui' yu lo'o laca ñati, masi si'i ngu' judío laca ngu'.

Culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya laca cha' liñi nu ndu'ni na' lo'o ñati, nacui' ycu'i Ndyosi.

¹⁹ Ná xuy tya'a yu, ni ná xi'ya yu cuij;

ná cañi xtyi'i yu laja calle ti.

²⁰ Ycu'i ca yu xtyucua yu ji'i ngu' cha' xñi la ngu' cha' jna', masi nti' ngu' ñi'ya nti' sca yaca quii nu cua catsa ti, cha' nguna'a tsa ti' ngu'.

Lo'o jua'a culu'u yu ji'i ngu' cha' caca cuayá' la ti' ngu' laca cha' nu cuentya ji'i ycu'i na',

masi cua tye ti cha' tso'o nu ntsu'u tyiquee ngu', masi laca ngu' ñi'ya laca sca candil nu cua tyubi' ti.

Jua'a tyijiloo nu cha' liñi bi' ji'i cha' cuxi.

²¹ Ndu' ti' ñati tyucu'i ña'a chalyuu cha' cua caa ti yu.

Jua'a nscua cha' ji'i Cristo lo quityi bi'.

Nsta ngu' qui'ya ji'i Jesús

²² Lo'o li' ndyaa lo'o ngu' ji'i chaca nu quicha slo Jesús; cua ngusñi cui'i xña'a ji'i, bi' cha' ngua cu'u tu'-ba yu, jua'a ngua cui' yu. Hora ti ngua'ni Jesús jo'o ji'i nu quicha bi', cha' xa' nchcui' yu, xa' nda Jesús xee ndyu'u cloo yu. ²³ Ndube tsa ti' laca ngu' nu na'a ji'i cha' bi' li'.

—¿Ha la cui' nu ñati tya'a ji'i jyo'o David bi' laca nu qui'yu re? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

²⁴ Lo'o ndyuna ngu' fariseo cha' bi', xa' ña'a cha' nchcui' ngu' bi' ji'i Jesús:

—Sca ti chacuayá' ji'i Beelzebú nu laca xu'na laca lo cui'i cuxi, sca ti jua'a nchca ji'i nu qui'yu re culo ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ñati —nacui' ngu' fariseo bi'.

²⁵ Pana ngua tii Jesús ñi'ya laca cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu', bi' cha' nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Si tya'be tya'a ngu' sca nasiyu xqui'ya cha' nxuy tya'a ngu' nu laca loo, tye cha' ji'i ngu' bi' jua'a ti li' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Lo'o jua'a si xuy tya'a ngu' sca quichi ti, tye cha' ji'i ngu' bi' jua'a ti; masi xuy tya'a ngu' nu ndi'i sca ni'i ti, la cui' ti cha' caca, tye cha' ji'i ngu' bi' lo'o tya'a ngu', tyaa ngu' li'.

²⁶ La cui' jua'a ná talo Satanás si xuy tya'a ycu'i Satanás lo'o msu ji'i ycu'i; tye cha' ji'i nu xña'a yala ti li'. ²⁷ ¿Ha cha' liñi nchcui' mā lacua, nu lo'o nchcui' mā cha' chacuayá' ji'i Beelzebú nclyo na' ji'i cui'i cuxi? Ná liñi nchcui' mā tsiya' ti, cha' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i mā ni, nclyo ngu' ji'i cui'i cuxi chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi, nacui' ngu'.

Xqui'ya ngu' bi' caca cuayá' ti' mā lacua; caca cuayá' ti' mā si cha' liñi nchcui' mā, si cha' cuiñi ti nchcui' mā.

²⁸ Pana chacuayá' ji'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi nclyo na' ji'i cui'i cuxi, bi' cha' taca ca cuayá' ti' mā cha' cua nguxana cha' laca ycu'i Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati.

²⁹ Sca ñati nguula ni, ná caja ñi'ya tyatí ngu' to' tyi yu cha' cuaana ngu' yu'ba ji'i yu; sca ti si sca' ngu' ji'i xu'-na ni'i clyo, taca cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i yu bi' li'.

³⁰ Ñati nu ná ntaja'a xñi cha' jna', na nxuy tya'a ngu' bi' lo'o na', jua'a ndyu'u cha' bi'. Lo'o jua'a ñati nu ná nxyucua 'na, na ndaca'a ngu' bi' ji'i tya'a ñati ngu' cha' ná xñi tya'a ngu' cha' jna' lacua.

³¹ Bi' cha' ndach'a ji'i mā juani cha' taca cui'ya ycu'i Ni cha' clyu ti' ji'i ñati xqui'ya laca qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', masi cuxi tsa nchcui' ngu' ji'i ycu'i Ni; pana lo'o

cuxi tsa nchcui' ngu' jii' cña nu ndu'ni Xtyi'i ycuil' Ndyosi, li' nga'aa cui'ya ycuil' Ni cha' clyu ti' jii' ngu' bi' tsiya' ti. ³² Cui'ya Ni cha' clyu ti' jii' ñatj nu nchcui' cha' cuxi jna' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñatj; pana lo'o chcuil' ngu' cha' cuxi jii' cña nu ndu'ni Xtyi'i ycuil' Ndyosi, li' nga'aa cui'ya ycuil' Ni cha' clyu ti' jii' ngu' bi' lcaa tsã lo'o tyi'i' ngu' chalyuu, masi tyucui tyempo nde loo la.

Nslo na sca yaca lo'o ña'a na si'yu nu nda yaca bi'

³³ Sca yaca ni, si tso'o yaca, ta si'yu tso'o li'; lo'o jua'a si ná tso'o yaca, ná ta si'yu nu cacu na li'. Jlo ti' na si tso'o yaca lo'o ña'a na si'yu nu nda yaca bi'. ³⁴ Pana, jñi'ya nti' cuaña tyaala, jua'a nti' cu'mã! Ná nchca chcuil' mã cha' tso'o laja lo'o ntsu'u tsa cha' cuxi tyiquee mã; ñi'ya nu ntsu'u tyiquee scaa na, jua'a ndyu'u cha' nu nchcui' na. ³⁵ Cua ña'a ca ñatj nu tso'o tyiquee ni, tso'o tsa nchcui' ngu' bi'; lo'o cua ña'a ca ñatj nu cuxi tyiquee, cuxi ti nchcui' ngu' bi' li'. ³⁶ Ta na' sca cha' lo'o mã juani: nu lo'o tyalaa tsã nu cua'ni cuayá' ycuil' Ni jii' lcaa ñatj, li' ntsu'u cha' cacha' lyiji ycuil' ca ngu' jii' lcaa cha' cuxi nu cua nchcui' ngu' nde chalyuu. ³⁷ Li' cui'ya Ni cuentya jii' lcaa cha' nu cua nchcui' mã chalyuu; ñacu' Ni jii' mã si ntsu'u qui'ya jii' mã lo'o ycuil' Ni, jua'a si ná ntsu'u qui'ya jii' mã.

Ngua ti' ñatj cuxi ña'a sca cha' tlyu

³⁸ Lo'o li' nga'a xi mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' fariseo nga'a, nchcui' ngu' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui' ngu' bi' jii' Jesús li'—, cua'ni nu'u sca cha' tlyu cha' ña'a cui'ya ya jii'.

³⁹ Li' nguxacu' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—Na xña'a tsa mã ca ta'a mã, cha' xcui' ndijña mã cha' cua'ni na' sca cha' tlyu cha' ña'a cui'ya mã jii'; laca mã ñatj nu ná jlyu ti' jii' ycuil' Ndyosi tsiya' ti —nacui' Jesús jii' ngu'—. Pana ná cua'ni na' jua'a. Nga'a cha' tyi'u ti' mã na laca ngua jii' jyo'o Jonás nu ngua tu'ba jii' ycuil' Ndyosi cua sa'ni la. ⁴⁰ Ñi'ya ndyanu nu Jonás bi' nde ne' cualya tonu bi' sna tsã lo'o sna talya, jua'a na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñatj, tyanu na' ne' tyuu sna tsã lo'o sna talya. ⁴¹ Lo'o tyalaa tsã nu cua'ni cuayá' ycuil' Ndyosi jii' lcaa ñatj, li' sta jyo'o ngu' Nínive qui'ya jii' cu'mã nu lu'ú chalyuu juani. Cacha' ngu' jyo'o bi' lcaa ña'a cha' nu ndyuna ngu', cha' nu nda jyo'o Jonás lo'o ngu' tyempo bi', cha' li' ngua tyuju'u ti' ngu' jii' lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ngu'; nguxtyanu ngu' jii' cha' cuxi bi' xqui'ya cha' cua ngusñi ngu' cha' jii' ycuil' Ni. Pana ná stu'ba cha' nu ngulu'u jyo'o'o Jonás bi' jii' ngu' sa'ni lo'o cha' nu nclyu'u na' jii' mã juani; tlyu la cha' jii' ycuil' Ndyosi laca nu nclyu'u na' jii' mã juani, pana ná nduna cu'mã cha' bi' tsiya' ti. ⁴² Lo'o caca cuayá' chalyuu ni, la cui' jua'a tyatu jyo'o reina nu ngua loo jii' ngu' nde Sur, cha' sta nu cuna'a bi' qui'ya jii' cu'mã nu lu'ú chalyuu juani. Li' chcuil' ma' cusu' bi' ñi'ya ngua lo'o ndyaa ycuil' ma' slo jyo'o rey Salomón. Tyijyu' tsa quichi' tyi ma' reina bi'; pana cua ngujui cha' jii' ma' cha' ngua tsa jii' Salomón bi', cha'

tso'o tsa cui' nu nda yu. Bi' cha' ndyalaa ma' slo nu rey bi' cha' cuna ma' cui' nu nda nu cusu' bi', masi xti la cha' ngulu'u jyo'o Salomón bi' que cha' nu nclyu'u na' jii' mã juani. Tlyu la cha' jii' ycuil' Ndyosi laca nu nclyu'u na' jii' mã juani, pana ná nduna mã tsiya' ti.

Cui' cuxi nu xtyuu chaca quiya'

⁴³ Lo'o xtyanu cui' cuxi jii' sca ñatj, li' tya'a yu'u cui' bi' ne' quixi' tyijyu' su ná ntsu'u ñatj; tsa cui' cuxi bi' tsaana su chca'a cña' xi. Lo'o ná quije su chca'a cña' bi' ni, ⁴⁴ li' ñacu': "Tya'a na' ni, xtyuu na' nde su nguti' na' clyo". Jua'a culacua ti' cui' cuxi bi'. Lo'o tyalaa cui' bi' slo ñatj bi', li' ña'a cui' bi' cha' tya laja ndi' cresiya jii' ñatj su ngutu' nquicha'; si' cha' ngua tso'o la ñatj bi'. ⁴⁵ Hora ti tsa cui' chaca quiya' tsaana jii' tya tyacati tya'a cui' nu xña'a la, cha' stu'ba ti xñi lcaa cui' bi' jii' ñatj bi', cha' caja su tyi' cui' bi' lo'o ñatj nti'. Ca cuxi la cha' jii' ñatj bi' li', cha' quiña'a la cui' xñi jii' li'. La cui' jua'a cuxi la caca cha' jii' ñatj nu ndi' nde chalyuu juani, cha' xña'a tsa ngu'.

Ndyalaa xtya'a Jesús lo'o tya'a yu

⁴⁶ Tya nchcui' Jesús lo'o ngu', li' ndyalaa xtya'a lo'o tya'a Jesús, ndy ngu' nde liya' cha' nti' ngu' chcuil' ngu' lo'o Jesús. ⁴⁷ Li' ndacha' sca ñatj jii' Jesús:

—Xtya'a nu'u lo'o tya'a nu'u, ndy ngu' nde liya' —nacui' yu jii' Jesús—. Cua nti' ngu' chcuil' ngu' lo'o nu'u.

⁴⁸ Li' nguxacu' Jesús cha' jii' nu qui'yu bi':

—¿Tilaca nu chañi ca laca xtya'a na'? —nacui' Jesús jii'—. ¿Tilaca nu chañi ca laca tya'a na'?

⁴⁹ Lo'o li' ngulu'u ya' yu jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii':

—Nu ngu' re ni, stu'ba ti ndulo ngu' 'na ñi'ya ndulo xtya'a na' 'na, ñi'ya ndulo tya'a na' 'na —nacui' Jesús—.

⁵⁰ Tya'a na' laca lcaa ngu' nu ndu'ni ñi'ya nu nti' Sti na' nu ntucua nde cuã cha' cua'ni ngu'; ñatj bi' laca ñi'ya laca xtya'a na', ñi'ya laca tya'a na', masi nu qui'yu, masi nu cuna'a.

Cui' jii' ñatj nu ndyataa si'yu

13 La cui' tsã bi' ndu'u Jesús toni'i, ndyaa yu to' tayu' bi', cha' chca'a xi ca bi'. ² Li' ndyu'u ti' quiña'a tsa ñatj slo Jesús, bi' cha' ndyatj yu ne' yaca ni'i piti, ndyaca'a yu xi li'. Lo'o jua'a ndyanu ñatj quiña'a bi' to' hitya ti bi'. ³ Lo'o li' nchcui' Jesús xi cui' lo'o ngu', cha' ca tsa'a ngu' lcaa cha' nu ngua ti' Jesús culu'u yu jii' ngu'. Ndi'ya nchcui' yu:

—Ngua sca tsã ndyaa sca ñatj cataa si'yu trigo —nacui' Jesús—. ⁴ Li' lo'o nscui' yu si'yu bi', ndyú xi si'yu lo yuu tacalya to' tyucuij; hora ti ñaa quiñi, ndye si'yu bi' ndyacu ni'. ⁵ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu bi' su lati tu'ba yuu nscua chu' quee. Yala ti ntyucua si'yu bi'; pana xti tsa yuu ntsu'u chu' quee bi', ⁶ bi' cha' ná ngua xñi syy' chu' quee bi', ni ná ngua caluu tso'o. Ndye calya bi' ndyanaa, cha' tyique' tsa cuã. ⁷ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu bi' su ngutu' lti quiche'; yala la nguluu lti quiche' bi' chaca quiya', ni ná nda bi' chacuayá' caluu calya tri-

go tsiya' ti. ⁸ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu bi' lo yuu tso'o, su tso'o tsa nguluu calya; ngutu'u tsa si'yu lo juu bi' li', hasta sca siyento tya'a si'yu nda sca juu, hasta snayala tya'a si'yu nda chaca juu, hasta calaa tyii tya'a si'yu nda chaca juu. ⁹ Cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani, si chañi cha' nti' ma cuna ma cha' tso'o bi'.

Ni cha' nda Jesús cuij bi'

¹⁰ Lo'o li' ndyaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cacua la slo Jesús. Nchcuane ngu' ji'i yu li':

—¿Ni cha' ndacha' nu'u cha' bi' ji'i ngu' jua, ñi'ya nti' si nchcui' nu'u sca cña cua ti? —nacu' ngu' bi' ji'i Jesús.

¹¹ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' ca cuayá' ti' ma sca cha' nu ntsu'u cuaana ti ji'i jyo'o cusu', ñi'ya caca lo'o caca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati. Xa' ñati nu ná ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi ni, ná ta ngu' cuentya lo'o cuna ngu' sca cuij nu nchcui' na'; tucui tsa cha' bi' nti' ngu'. ¹² Ñati nu jlya ti' cha' nu nduna ngu' ji'i ycu' Ndyosi, tya ta la Ni cha' lo'o ngu' bi', cha' jua'a tso'o la xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ni; pana ñati nu ná jlya ti' cha' bi', nu ná nti' taquiya' ngu' ji'i cha' bi', cua'ni ycu' Ni cha' ná caca ji'i ngu' xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ni tsiya' ti. ¹³ Bi' cha' nda na' cuij bi' lo'o ngu', cha' masi ña'a ngu', ná ta ngu' cuentya ñi'ya tyu'u liñi cha' bi'; masi cuna ngu', ná ca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nti' ñacu' cha' bi', xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' jna'. ¹⁴ Lo'o ña'a na' ji'i ngu' bi', li' caca cuayá' ti' na cha' chañi tsa cha' ji'i ycu' Ndyosi nu nguscua jyo'o Isaías cua sa'ni la. Ndi'ya nacui cha' bi':

Ná tyiquee' cuna ma cha' bi', pana ná caca cuayá' ti' ma ñi'ya nti' ñacu' cha' nu cua ndyuna ma, nacui ycu' Ni.

Ná tyiquee' ña'a ma cha' bi', pana ná ta ma cuentya tsiya' ti ni cha' laca nu cua na'a ma.

¹⁵ Tacalya tsa cresiya ji'i ngu' tya'a ma, cha' ná nti' ngu' taquiya' ngu' jna'.

Ná nduna tso'o ngu', cha' ná ntaja'a ngu' taquiya' ngu' cha' jna'.

Ná nti' ngu' ta ngu' cuentya, bi' cha' ná nchca ji'i ngu' ña'a tso'o ngu'.

Ná ntaja'a ngu' culochu' ngu' cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu',

bi' cha' ná nchca cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i ngu' ji'i cha' cuxi bi', nacui ycu' Ndyosi.

Jua'a nscua lo quityi ji'i ycu' Ni.

¹⁶ Pana tso'o ntsu'u tyiquee ma cha' tya ntucua yaala cloo ma, tya ntucua yaala jyaca ma, cha' ta tso'o ma cuentya ji'i sca cha' nu nchcui' ycu' Ni. ¹⁷ Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma, cha' quiña'a ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la, lo'o jua'a quiña'a tsa ngu' nu tso'o ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ycu' Ndyosi, cua ntajatya tsa ngu' bi' ji'i cha' nu ña'a ma juani, cha' ña'a ngu' ji'i; cua ntajatya tsa ngu' ji'i cha' nu nduna ma juani, cha' cuna ngu' ji'i. Pana ngujuii ngu' bi' li', masi bilya ña'a ngu' cha' bi', bilya cuna ngu' cha' bi' tsiya' ti.

Ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cuij ji'i ñati nu ndyataa si'yu

¹⁸ Ndi'ya laca cha' nu nda nu cuij ji'i ñati nu ndyataa si'yu trigo bi': ¹⁹ Lo'o cuna ñati cha', ñi'ya nu caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ngu', pana ná nchca cuayá' ti' ñati bi' ni cha' laca bi', hora ti cua'ni xu'na cuiñaja cha' cuityi cha' tso'o bi', cha' nga'aa xñi ngu' bi' cha' tso'o bi'. Laca ñati bi' ñi'ya laca lo'o ndyú si'yu to' tyucui ti. ²⁰ Lo'o si'yu nu ndyalú lo yuu lati tu'ba chu' quee ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o clyo ndyuna ngu' cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi. ²¹ Pana si'ya ti' xa' ñati ji'i ngu' bi', si xtyí lo'o ñati ji'i ngu' xqui'ya cha' tso'o nu cua ndyuna ngu' bi', ná talo ngu' li'. Laca ngu' bi' ñi'ya laca lo'o ná ngusñi tso'o syu si'yu nu ntyucua lo yuu lati tu'ba chu' quee bi', cha' ná ndalo calya bi', ndyanaa bi' li'. ²² Si'yu nu ndyalú lo yuu su ngutu lti quiche' ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu cua ndyuna cha' tso'o bi', pana ndya'a tsa cha' tyiquee ngu' bi' ñi'ya caca ji'i ngu' nde chalyuu, cha' nti' tsa ngu' caca culiya' ngu'. Bi' cha' ná nchca ji'i ycu' Ndyosi cua'ni sca cña tso'o ne' cresiya ji'i ngu' bi'. ²³ Lo'o jua'a si'yu nu ndyalú su ntsu'u yuu tso'o ni, bi' laca ñi'ya laca ngu' nu cua ndyuna cha' tso'o bi', lo'o nchca cuayá' ti' ngu' cha' bi'; xcu' na ndaquiya' ngu' ji'i cha' bi', lo'o li' tso'o tsa cha' nu tyu'u ne' cresiya ji'i ngu' bi'. Lo'o jua'a laca ngu' bi' ñi'ya laca yuu tso'o bi'. Ntsu'u sca ti juu trigo nu nda hasta sca siyento tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda snayala tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda calaa tyii tya'a si'yu.

Cuij ji'i quixi' nu ntyucua laja xtya trigo

²⁴ Lo'o li' nda Jesús chaca cuij lo'o ngu':

—Chcui' na' chaca cha' lo'o cu'ma, cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús ji'i ngu'—. Laca ycu' Ni ñi'ya laca sca ñati nu ndyataa xcu' si'yu tso'o lo xtya trigo ji'i. ²⁵ Lo'o ngua talya, li' ngujua' ngu'. Pana laja lo'o laja ti xu'na xtya bi', li' ñaa tya'a cusu' yu, ngusañi si'yu quixi' laja xtya trigo ji'i yu. Lo'o ndye ngusañi si'yu quixi' bi', ndyaa tya'a cusu' yu bi' li'. ²⁶ Stu'ba ti ntyucua tyucuaa lo si'yu, lo'o si'yu trigo, lo'o quixi' bi'; tso'o tsa ndyaluu calya bi' nquicha'. Tiya' la li' na'a ngu' cha' si'i xcu' si'yu tso'o nu cua ndyataa bi' nu ntyucua; tyucui ña'a lo xtya bi' nguixa' ntyucua trigo lo'o quixi'. ²⁷ Li' hora ti ndyaa msu slo xu'na xtya bi', ndyaa cacha' ngu' ji'i yu ñi'ya ndyaca: "Cusu'", nacui ngu' ji'i xu'na cña bi', "¿ha si'i xcu' si'yu tso'o ndyataa nu'u lo yuu jua? ¿Ni cha' laca ntyucua tsa xa' quixi' laja calya juani?" ²⁸ Lo'o li' nguxacu' nu xu'na cha' ji'i msu bi': "La cui' tya'a cusu' na' ngua'ni cha' lya' ti' lo'o calya 'na lacua", nacui xu'na xtya ji'i ngu'. "¿Ha nti' nu'u cha' tsa ya scu'aa ya quixi' bi', cusu'?" nacui msu ji'i xu'na xtya li'. ²⁹ "Ná tso'o jua'a", nacui xu'na xtya ji'i ngu'. "¿Ñi'ya ta si lo'o calya trigo scu'aa ma li'?" ³⁰ Tso'o la jatya na xi cha' caluu tyucuaa lo, ña'a cuayá' nu cumi trigo bi'. Li' clyo culo na' cña ji'i ngu' cha' tsa ngu' xi'yu ngu' quixi', cha' tyaaca' cuentya yane ti cha' tyaqui lo quii'; li' caca

clacua, nu lo'o si'yu ngu' lcaa trigo cha' tyu'u co'o ne' ja'ba."

Cuij j'i' si'yu cuxee

³¹ Lo'o jua'a nda Jesús chaca cuij lo'o ngu':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o mā, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacu' Jesús ji'i ngu'—. Caca bi' ñi'ya laca sca ti si'yu cuxee nu ndyataa sca ñati ne' lo'o ji'i yu. ³² Sube tsa si'yu cuxee bi', pana tonu tsa yaca laca lo'o ngululu bi', ña'a cuayá' nu ñaa quiñi cha' cuiñá ni' xlyati lo yaca bi'.

Cuij j'i' sca tiye'

³³ Lo'o jua'a nda Jesús chaca cuij lo'o ngu':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o mā, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacu' Jesús ji'i ngu'—. Caca bi' ñi'ya laca sa ycu' sca tiye', nu xñi sca nu cuna'a cha' su'ba ji'i lo sna sca' catyá xlyá; quixa' li', cha' tsa tlyu ti tyacu' lcaa sca bi'.

Ni cha' nda Jesús cuij lo'o ngu'

³⁴ Ngulu'u Jesús ji'i nu quiña'a tsa ñati nu ndi' cajua jua'a, cha' xcu' cuij ti nchcu' Jesús lo'o ngu' bi'; ná ngulu'u yu ni sca cha' ji'i ñati bi' si ná lo'o sca cuij nda yu. ³⁵ Cua nchcu' sca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la ji'i cha' bi'. Ndi'ya nchcu' yu:

Lo'o cuij ti chcu' na' lo'o ngu' cha' culu'u na' sca cha' ji'i ngu', nacu' Ni.

Chcu' na' ji'i sca cha' nu ntsu'u cuatsi' ti tya lo'o ngüiñá na' chalyuu re.

Ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cuij ji'i quixi' nu ntyucua lo xtya ji' ngu'

³⁶ Lo'o li' nguxtyanu Jesús ji'i nu quiña'a tsa ñati bi', ndyaa nde ni'i. Li' ndyalaa nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu slo, nchcuane ngu' ji'i yu li':

—Cusu', culu'u nu'u ji'i cua ñi'ya ndyu'u cha' nu nda cuij nu cuentya ji'i quixi' nu ntyucua lo xtya ji'i ngu' —nacu' ngu' ji'i Jesús.

³⁷ —Tso'o —nacu' Jesús ji'i ngu'—. Na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, nu lo'o nclyu'u na' ji'i ñati ni, ndu'ni na' ñi'ya laca si ndyataa na' si'yu tso'o lo xtya 'na. ³⁸ Lo'o xtya 'na ni, bi' laca tyucui ña'a chalyuu; lo'o jua'a calya trigo nu ndyaluu lo'o ntyucua si'yu tso'o, bi' laca ñi'ya laca ñati nu cua nda chacuaya' cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o nu quixi' bi' ni, bi' laca ñi'ya laca ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o nu xña'a, ³⁹ cha' tya'a cusu' na' laca nu ngusañi si'yu quixi' bi' lo xtya 'na; la cui' nu xña'a laca bi'. Tsā nu lo'o xana clyaja xtya ni, bi' laca ñi'ya laca tsā tlyu lo'o tye chalyuu; lo'o ñati nu si'yu quixi' lo xtya bi' ni, bi' laca ñi'ya laca xca ji'i ycu' Ndyosi. ⁴⁰ Lo'o xuti'i ngu' quixi' cha' tyaqui, jua'a laca ñi'ya caca ji'i ñati lo'o tye chalyuu. ⁴¹ Tsā bi', na' nu cua lijyaa cha' caca na' ñati, ta na' ji'i xca 'na cha' xuti'i xca bi' ji'i lcaa ñati nu ngulu'u qui'i ji'i tya'a cha' cua'ni ngu' cha' cuxi; tyu'u ti'i lcaa ñati nu cuxi tyiquee, cha' ná ntsu'u chacuayá' tyanu ngu' bi' ca su la-

ca ycu' Ndyosi loo. ⁴² Li' xcuaa xca ji'i ngu' bi' lo quii' tlyu; xi'ya tsa ngu' ca bi' li', ca ñasi' tsa ngu' ña'a cuayá' nu cacu la'ya ngu' cha' ñasi' nti' ngu' li'. ⁴³ Pana tyanu lcaa ngu' nu lubii tyiquee ca su laca ycu' Ndyosi Sti na loo; caca ndubi tsa ña'a loo ngu' bi' li', ñi'ya ndubi xee cuichaa, xqui'ya cha' ngua lubii cresiya ji'i ngu' tsiya' ti cuentya ji'i ycu' Ni. Cua'a jyaca mā ji'i cha' nu nchcu' na' lo'o mā, si chañi cha' nti' mā cuna mā.

Cuij j'i' sca yu'ba nu quiña'a nga'a nu nguatsi' ne' yuu

⁴⁴ 'Chaca cha' chcu' na' lo'o mā, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati; laca ñi'ya laca sca yu'ba nu quiña'a tsa nga'a. Nguxatsi' ngu' ji'i yu'ba nu quiña'a nga'a bi' ne' yuu ne' lo'o ji'i ngu'. Nde loo la, li' nquiye ji'i chaca ñati mala ndyu'u cuatsi' bi', chaa tsa ti' yu li'; bi' cha' hora ti xa' ndacu' yu yuu lo su nguatsi' yu'ba bi', ndu'u yu ndyaa yu lquich'i cha' cujui' yu lcaa na nu ntsu'u ji'i yu, cha' caja cñi ji'i yu cha' cui'ya yu ña'a tsaca lo'o bi' su nguatsi' yu'ba nu quiña'a nga'a bi'. Jua'a ngua cha' ngujui yu'ba nu quiña'a nga'a bi' ji'i yu.

Cuij j'i' sca perla nu quiña'a tsa nga'a

⁴⁵ 'Lo'o chaca cha' chcu' na' lo'o mā, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati. Laca bi' ñi'ya laca si ncllyana tsa sca ñati ji'i perla nu tso'o tsa ña'a. Jlo ti' yu na ca nu ndyaana yu, bi' cha' tyiquee' ncllyana yu ji'i perla tso'o cha' cui'ya yu ji'i, nti' yu. ⁴⁶ Lo'o li' nquiye sca perla nu quiña'a tsa nga'a ji'i yu bi'; hora ti ndyuju' yu lcaa na nu ntsu'u ji'i yu, cha' cui'ya nu sca ti perla bi', cha' nga'aa ntsu'u na tso'o la cui'ya yu, nti' yu.

(Cua nda Jesús tyucuaa cuij bi' lo'o ngu', cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' sca ti cha' bi' ndulo tsa ji'na, cha' quiye chalyuu cucui su laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'na.)

Cuij j'i' taraya nu tsa ngu' cuta cualya lo'o

⁴⁷ —Lo'o chaca cha' chcu' na' lo'o mā, ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati —nacu' Jesús—. Laca ñi'ya laca sca taraya tlyu nu ntucu' ngu' ji'i lo hitya tyujo'o cha' xñi cualya, lo'o li' lcaa lo cualya ndyati' ne' taraya bi'. ⁴⁸ Li' tyojolaqui ngu' ji'i taraya ngutsa'a bi' cha' tyu'u ca to' hitya, tyaca'a ngu' xi cha' subu' ngu' ji'i lcaa cualya nu tso'o; su'ba ngu' cualya tso'o bi' ne' chcubi, xcuaa ngu' cualya nu ná tso'o bi'. ⁴⁹ Lo'o jua'a caca tsā tlyu lo'o tye chalyuu; li' cca xca ji'i ycu' Ndyosi cha' sa'be tya'a xca bi' ji'i lcaa ñati, cha' ná stu'ba tyi'i ngu' nu xña'a tyiquee lo'o ngu' nu lubii tyiquee. ⁵⁰ Xcuaa xca bi' ji'i ñati xña'a lo quii' tlyu, masi xi'ya tsa ngu' bi' li'; ca ñasi' tsa ngu' ña'a cuayá' nu cacu la'ya ngu' cha' ñasi' nti' ngu' li'.

Cha' ji'i na nu quiña'a nga'a, masi cucui, masi cusu'

⁵¹ '¿Ha ngua cuayá' ti' mā lcaa cha' nu ngulu'u ca na' ji'i mā juani? —nacu' Jesús ji'i ngu' li'. —Ngua cuayá' ti' ya —nacu' ngu' ji'i.

⁵² Li' xa' nguxacuj Jesús cha' jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii':

—Sca mstru cha' jo'ó ni, si ngusñi yu cha' jna', si ngua tsa'a yu ñi'ya caca lo'o laca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya jii' ñati —nacuj Jesús—, li' laca yu bi' ñi'ya laca sca nu culiya' nu ntsu'u tsa cha' tso'o nu ndyu'u co'o toni' jii'; tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu, bi' cha' ntsu'u tsa cha' tso'o nu caca culu'u yu jii' xa' ñati, masi cha' cusu', masi cha' cucui.

Ndyalaa Jesús nde quichí Nazaret

⁵³ Lo'o ndye ngulu'u Jesús lcaa cuji' bi' jii' ngu', li' ndu'u yu ndyaa yu xa' se'i. ⁵⁴ Ca tiya' la nu lo'o ndyalaa yu quichí tyi yu, li' ndyatí yu ne' laa jii' ngu' jua, ngulu'u yu xi jii' ngu' nu ndi'i ne' laa bi'. Ndube tsa ti' ngu' bi' li':

—¿Mala ngua tsa'a nu qui'yu re lcaa cha' nu nchcui' yu? —nacuj ngu' jii' tya'a ngu'—. ¿Ñi'ya ngua jii' yu cha' nchca jii' yu ndu'ni yu cha' tlyu? ⁵⁵ La cui' sñi' cuityi yaca laca yu re. ¿Ha si'i? Lo'o María laca xtya'a yu; lo'o Jacobo, lo'o José, lo'o Simón, lo'o Judas, ngu' bi' laca tya'a yu re. ⁵⁶ Lo'o jua'a nu cuna'a tya'a yu ni, tya ndi'i ngu' quichí re. ¿Macala ngua tsa'a yu cha' bi' lacua?

⁵⁷ Jua'a ngua cha' chii' nti' ngu' ña'a ngu' jii' Jesús, bi' cha' ndi'ya nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Lcaa se'i ndu'ni tlyu ngu' jii' sca ñati nu laca tu'ba jii' ycuí' Ndyosi —nacuj Jesús jii' ngu'—. Sca ti quichí tyi yu, ná nduna ngu' bi' cha' nu nchcui' yu tsiya' ti; ni tya'a yu, ná ndaquiya' ngu' jii' yu.

⁵⁸ Xti tsa cha' tlyu ngua'ni Jesús quichí bi'. Ná jlyá ti' ngu' jii' tsiya' ti, bi' cha' ná ngua'ni yu quiña'a cha' tlyu ca bi'.

Ngujui Juan nu ntyucuatya jii' ngu'

14 La cui' tyempo bi' cua ndyuna Herodes cha' jii' Jesús, lo'o nu Herodes bi' laca loo jii' ngu' Galilea tyempo bi'. ² Li' nchcui' nu laca loo bi' lo'o msu jii':

—La cui' jyo'o Juan nu ntyucuatya jii' ngu', la cui' bi' laca nu qui'yu jua —nacuj Herodes—. Cua ngujui yu, pana ndyu'ú yu chaca quiya' nti' na', bi' cha' nchca jii' yu cua'ni cha' tlyu jua'a.

³ Ntsii' Herodes bi' ni, cha' cua ngusñi yu jii' Juan bi' tya tsubi' la, ngusca' yu jii' lo'o ngusu'ba yu jii' ne' chcuá. Ngua'ni nu cusu' bi' cha' cuxi bi' xqui'ya Herodías clyo'o Felipe tya'a ycuí' Herodes bi'. ⁴ Tya lu'ú nu Juan bi' lo'o nchcui' lo'o Herodes ndi'ya:

—Ná ntsu'u chacuayá' tyi' nu'u lo'o clyo'o tya'a nu'u —nacuj Juan jii' Herodes.

⁵ Nu ngua li' ngua ti' Herodes cujuu jii' Juan bi', pana ndyutsii yu jii' ñati, cha' ngua ti' ngu' cha' cua nchcui' Juan cha' jii' ycuí' Ndyosi lo'o ngu'. ⁶ Lo'o ngua tsa ngula nu Herodes bi', li' ngua'ni yu sca ta'a. Tyuu tya'a ngu' ndyu'u ti' ngu' slo yu, lo'o li' ñaa nu cuna'a sñi' Herodías, ndyula quiya' su ntucua ycuí' Herodes. Ngua chaa tsa ti' nu cusu' bi' li', ⁷ bi' cha' ngua'ni yu jura cha'

ta yu lcaa na nu jña cho' bi' jii' yu. ⁸ Li' ndacha' xtya'a nu cuna'a bi' jii', na ca nu jña cho' jii' Herodes. Ti' tsa ti' Herodías ña'a jii' nu Juan bi', bi' cha' ngua ti' cujuu jii' Juan.

—Hique Juan nu ntyucuatya jii' ngu' nta' —nacuj nu cuna'a cuañi' bi' jii' Herodes li'—. Caa lo'o ngu' jii' scua' que yu ne' sca tsi'yu —nacuj.

⁹ Ngua xñi' xi ti' Herodes nu laca loo bi' li'; pana cua ngua'ni yu jura slo lcaa ngu' nu ndya'a ta'a, bi' cha' ngulo yu cña cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu nacuj nu cuna'a bi'. ¹⁰ Ngulo yu cña jii' sendaru cha' tsa si'yu cu' ngu' scua' que Juan ca ne' chcuá. ¹¹ Li' ngusta ngu' scua' que yu bi' ne' tsi'yu, ñaa lo'o ngu' jii' bi' li', nda ngu' jii' nu cuna'a cuañi' bi'. Li' ndu'u nu cuna'a bi' ndyaa, ndyaa lo'o tsi'yu bi' slo xtya'a.

¹² Lo'o li' ñaa ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Juan, ngü'ya ngu' jii' jyo'o bi', cha' tsa lo'o ngu' jii' cha' tyatsi'. Lo'o cua nguxatsi' ngu' jii', li' ndyaa ngu' ndacha' ngu' jii' Jesús ñi'ya ngua cha' bi'.

Nda Jesús na nu ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

¹³ Lo'o ndyuna Jesús ñi'ya nu ngua jii' jyo'o Juan, ndyatí yu ne' yaca ni'i cha' tyu'u yu chaca to' tayu'; ngua ti' yu tsa sca se'i ca ne' quixi' su ná ntsu'u ñati. Pana yala ti ngua cuayá' ti' quiña'a ñati cha' ndyaa yu cajua, bi' cha' lo'o ti ndyaa lca'a ngu' jii' yu, masi quiya' ti ngu' lijya ngu' nde to' hitya ti. Lo'o ngu' tyuu tya'a quichí ndyaa ngu'. ¹⁴ Lo'o ndyalaa yaca ni'i bi' to' hitya, li' ngutu'u Jesús; na'a yu cha' cua ndyalaa quiña'a tsa ñati cajua li'. Tya'na tsa ti' yu jii' lcaa ngu' bi', bi' cha' ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha nu ndya'a ngu' lo'o. ¹⁵ Tyucui tsa ndi'i ngu'; lo'o cua ngusii, li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o Jesús:

—Ne' quixi' ntsu'u na re. Ná ntsu'u ñati cacua ti su ndi'i na re —nacuj ngu' jii' Jesús—. Lo'o jua'a cua ngusii tsa juani. Tso'o la masi culo nu'u cña jii' nu ngu' quiña'a cua cha' tsa ngu' lcaa quichí ca ndacua, cha' cui'ya ngu' na cacu ngu'.

¹⁶ —Cu'ma ta ma na cacu ngu' bi' ca nde ti —nacuj Jesús—. Ná nga'a cha' tyaa ngu'.

¹⁷ Ndube xi ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' li':

—Ca'yu tya'a ti xlyá teje' ntsu'u jina' ca nde, cusu' —nacuj ngu' jii' Jesús—, lo'o jua'a ntsu'u tucua tya'a ti cualya nde. Tsa bi' ti cha'.

¹⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Caa lo'o ma jii' ca nde —nacuj jii' ngu'.

¹⁹ Li' ngulo Jesús cña jii' nu ngu' quiña'a bi', cha' tya-ca'a ngu' xi lo quii. Li' ndaya' yu jii' nu ca'yu tya'a xlyá teje' bi' lo'o jii' nu tucua tya'a cualya bi'; nxña'a yu nde cua li', ndya xlyá'be jii' ycuí' Ndyosi, lo'o li' nguxana yu nsa'be yu xlyá lo'o cualya bi', nda yu yu'be bi' jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' cha' tacha ngu' jii' ñati bi'. ²⁰ Jua'a ngua cha' ndyacu lcaa ngu', ña'a cuayá' nu nguaala' jii' ngu'. Li' nxuti' ngu' lcaa yu'be nu ndyanu, lo'o jua'a ngutsa'a tii tyucuaa tya'a chcubi lo'o yu'be bi'. ²¹ Ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ndyacu ngu' slo Jesús tsa' bi', lo'o xa' cuentya ngua nu cuna'a lo'o nu sube.

Ndyaa Jesús lo hitya tayu'

²² Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, cha' tyatí ngu' ne' yaca ni'i cha' tsa'a ngu' nde loo la su tsa'a ycu'i ca chaca tsu' tayu' bi'; tyanu ycu'i cha' chcu'i salya' lo'o nu quiña'a tsa' ñatí bi', ngua ti' yu.

²³ Lo'o cua ndyaa lcaa ngu' bi', li' ndyaa Jesús nde sii' ca'ya cha' chcu'i lo'o ycu'i Ndyosi su ndu yu ycu'i ti yu. Lo'o cua tsa'a ti cuichaa, tya ndu Jesús ycu'i ti nde sii' ca'ya. ²⁴ Laja li' tyijyu' ndyaa yaca ni'i bi' lo' tayu'. Lqui'ya ti nxna yaca ni'i bi', xqui'ya cha' lye tsa ndyatú clyoo' lo hitya, cha' lye tsa ndyaca cui'i. ²⁵ Lo'o cua quixee ti, li' lijya Jesús ndyaa lo hitya ti; ²⁶ pana lo'o na'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' ndyaa yu lo hitya ti, ndyutsii tsa ngu' li'.

—iCua lijya sca jyo'o! —nacui ngu'.

Li' ngusi'ya tsa ngu' cha' ndyutsii ngu'. ²⁷ Hora ti ndacha' Jesús ji'i ngu':

—Cua'ni tlyu tyiquee mā —nacui Jesús ji'i ngu'—. Na' laca, ná cutsii mā.

²⁸ Li' nguxacui Pedro cha' ji'i:

—¿Ha chañi cha' nu'u laca, cusu'? —nacui Pedro ji'i Jesús—. Si chañi cha' nu'u laca, culo nu'u cña 'na lacua, cha' lo'o na' tya'a na' lo hitya cha' tyalaa na' ca su ndu nu'u.

²⁹ —Caa nu'u ca nde —nacui Jesús ji'i Pedro li'.

Lo'o li' ngutu'u Pedro ne' yaca ni'i, ndyaa yu lo hitya cha' tyalaa yu ca su ndu ycu'i Jesús. ³⁰ Pana hora ti ngua tii yu cha' lye tsa ndyaca cui'i, ndyutsii tsa yu li', nguxana cha' nclyu'u yu ne' hitya li'. Lo'o ti ngusi'ya yu ji'i Jesús:

—Xu'na —nacui Pedro ji'i—, culo nu'u 'na ne' hitya re.

³¹ Hora ti ngusñi Jesús ya' Pedro.

—Xti tsa tyempo ndalo nu'u cha' jlya ti' nu'u 'na —nacui Jesús ji'i Pedro bi'—. ¿Ni cha' ná jlya tso'o ti' 'na?

³² Lo'o li' ndyalaa lo'o Jesús ji'i Pedro ca su ndacu'i yaca ni'i, ndyatí ngu' ne' bi' li'; hora ti ngua ti cui'i li'.

³³ Ngua'ni tlyu ngu' nu ndi'i ne' yaca ni'i bi' ji'i Jesús, lo'o ti ndatú stj' ngu' slo yu.

—Chañi cha' nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi —nacui ngu' ji'i.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' quicha nde Genesaret

³⁴ Lo'o li' ndyalaa ngu' chaca tsu' tayu' bi', ndyalaa ngu' nde Genesaret. ³⁵ Lo'o ndyuloo ngu' nu ndi'i cajua ji'i Jesús, li' hora ti nda ngu' cha' ndyaa lcaa quichi su cacua ti, cha' caca cuayá' ti' ngu' bi' cha' cua ndyalaa Jesús. Li' yaa lo'o ngu' ji'i lcaa ngu' quicha slo Jesús. ³⁶ Ndiñña ngu' chacuayá' ji'i yu cha' cala' ngu' quicha bi' masi quiyá' ste' ti yu; lo'o ndyala' ngu' quicha bi' ste' yu, hora ti ngua tso'o ngu' bi' li'.

Na laca nu ndu'ni cha' caca cuxi tyiquee ñatí

15 Li' ndyalaa sca taju ngu' tlyu slo Jesús. Ngu' quichi Jerusalén laca ngu' bi', ngu' fariseo lo'o ngu' mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa laca ngu' bi'.

² —¿Ni cha' ná tso'o ndu'ni ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u? —nacui ngu' bi' ji'i Jesús—. Ná stu'ba ndu'ni ngu' lo'o cha' nu cua nda jyo'o cusu' lo'o na sa'ni la, cha' tyaatí tso'o ya' na nu lo'o bilya cacu na. Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, ná ndu'ni ngu' jua'a —nacui ngu' li'.

³ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' tlyu bi':

—Lo'o cu'mā ni —nacui Jesús ji'i ngu'—, ¿ni cha' laca xti la cha' ntsu'u tyiquee mā ji'i cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'na? Lo'o jua'a lye tsa ndube ti' mā ji'i scaa cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o na. ⁴ Cua nchcu'i ycu'i Ndyosi lo'o na: “Tucua mā cña nu nchcu'i sti mā, nu nchcu'i xtya'a mā”, nacui Ni. “Lo'o jua'a si chcu'i mā cha' cuxi ji'i sti mā, ji'i xtya'a mā, li' ntsu'u cha' cujuui ngu' ji'i mā”, nacui Ni. ⁵ Pana cu'mā ni, xa' lo cha' nchcu'i mā juani. Nclyu'u mā cha' tso'o tsa laca si ndi'ya chcu'i na lo'o sti na, lo'o xtya'a na: “Cua nda na' lcaa na nu ntsu'u 'na ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' nga'aa caca xtyucua na' ji'i mā juani”. ⁶ Jua'a laca cha' cuxi nu nclyu'u mā ji'i ngu', cha' nga'aa cua'ni tlyu ngu' ji'i sti ngu', ji'i xtya'a ngu'; jua'a nchcu'i mā, masi xa' ña'a ngulo ycu'i Ndyosi cña ji'na. Nga'aa tso'o cha' nu nda ycu'i Ni lo'o na, nti' mā; tso'o la cha' nu nda jyo'o cusu' cha' cua'ni na, nti' mā cuentya ji'i mā. ⁷ Cuiñi tsa mā, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee mā. Tya sa'ni la nchcu'i jyo'o Isaías cha' liñi ji'i cu'mā. Ndi'ya cha' nu nguscua jyo'o bi' lo quityi:

⁸ Ndu'ni tlyu ngu' re jna' cha' tu'ba ti ngu', nacui ycu'i Ni.

Si'i tyucui tyiquee ngu' ndu'ni tlyu ngu' 'na.

⁹ Na cuiñi tsa ngu' re, cha' nacui ngu' cha' ndyu'ni tlyu ngu' 'na, masi nclu'u ngu' cha' nu nchcu'i ñatí ti ji'i tya'a ngu';

pana nacui ngu' cha' nclyu'u ngu' cha' jna' ji'i tya'a ngu'.

Jua'a nguscua jyo'o Isaías bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

¹⁰ Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'i nu quiña'a tsa ñatí nu ndi'i cajua cha' caa ngu' cacua la xi, cha' chcu'i yu lo'o ngu' li':

—Cua'a jyaca mā —nacui Jesús ji'i ngu'—, cha' caca cuayá' tso'o ti' mā —nacui—. ¹¹ Si'i sca na nu ndacu ti ngu' nu ndu'ni cha' caca cuxi tyiquee ngu'; cha' nu ndyu'u nde tu'ba ngu', masi lcaa cha' nu nchcu'i ngu' ni, xqui'ya cha' bi' caca cuayá' ti' na si ngunu'u tyiquee ngu'.

¹² Lo'o li' ñaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cacua la slo Jesús.

—Ná ndiya ti' nu ngu' fariseo bi' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcu'i nu'u —nacui ngu' bi' ji'i Jesús.

¹³ —Ycu'i Ndyosi Sti na' nu ntucua nde cua, xcuaa Ni lcaa quixi' nu si'i na cuiñi nu ndyataa Ni, cha' ná tso'o quixi' bi' —nacui Jesús ji'i ngu'—. ¹⁴ Lo'o jua'a ná tso'o ngu' fariseo jua cuentya ji'i ycu'i Ni, bi' cha' nga'a cha'

xtyanu mā jii' ngu' bi'; ñi'ya nti' ngu' cuityi', jua'a nti' ngu' fariseo jua —nacui Jesús—. Si culu'u sca nu cuityi' tyucuii jii' chaca yu tya'a cuityi' ti yu, tyú tyucuaa ngu' sca to' cua'a li', cha' ni tsaca ngu' ná nchca ña'a ngu' tyucuii su lijya ngu' li'.

¹⁵ Li' nchcui' Pedro lo'o Jesús:

—Culu'u nu'u jii' cua ñi'ya ndyu'u cha' nu nda cuji jii' na nu ndacu ngu' —nacui—. Ná nchca cuayá' ti' ya.

¹⁶ —¿Ha lo'o cu'ma, ná ngua cuayá' ti' mā? —nacui Jesús jii' ngu' bi' li'—. ¹⁷ ¿Ha bilya ta mā cuentya? Lcaa na nu tyatí nde tu'ba ngu' ni, nteje tacui na bi' nde ne' ngu'. Lo'o tsa'a ngu' liya', tye lyiji cha' jii' li'. ¹⁸ Pana sca cha' nu nchcui' ngu' ni, stu'ba laca bi' lo'o cha' nu ntsu'u ne' cresiya jii' ngu'; xqui'ya cha' nu nchcui' ngu', bi' cha' nchca cuayá' ti' xa' la ñati si cua ngunu'u tyiquee ngu' bi'. ¹⁹ Ca ne' cresiya jii' ñati ni, ca bi' ntsu'u suu lcaa cha' cuxi: masi cujuui ngu' jii' tya'a ngu', masi tyu'u cha' jii' ngu' lo'o clyo'o xa' ñati, masi cua'ni suba' ngu' lo'o xa' ñati, masi cuaana ngu' na nu ntsu'u jii' tya'a ngu', masi chcui' ngu' cha' cuiñi jii' tya'a ngu', masi chcui' ngu' cuentyu jii' tya'a ngu'. ²⁰ Si ntsu'u cha' cuxi bi' ne' cresiya jii' ngu', bi' laca nu ndu'ni ñu'u jii' tyiquee ngu'; pana lo'o cacu na sca na ni, masi bilya tyaati tso'o ya' na, ná sca cha' cua'ni lo'o cresiya ji'na, cha' si'i jua'a caca cuxi tyiquee na.

Jlya ti' sca nu cuna'a xa' tsu' jii' Jesús

²¹ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa nde loyuu su cuentya quichi Tiro lo'o loyuu su cuentya quichi Sidón; lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' ndyaa ngu' lo'o. ²² Lo'o li' ñaa sca nu cuna'a ca tyi quichi bi' slo Jesús, ngusi'ya tsa nu cuna'a bi' jii' Jesús li':

—Cua'ni tya'na ti' nu'u 'na, Xu'na —nacui nu cuna'a bi' jii' Jesús—. Nu'u nu laca la cui' ñati tya'a jii' jyo'o cusu' David, cua'ni nu'u sca cha' tso'o lo'o na'. Nxalú tsa cui' jii' sñi' na'.

²³ Ni sca cha' ná nguxacui Jesús jii' nu cuna'a bi'. Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o Jesús:

—Culo nu'u cña jii' nu cuna'a re cha' tsa'a ma' xa' se'i —nacui ngu' jii' Jesús—, cha' nxi'ya tsa ji'na.

²⁴ —Nda ycu' Ni 'na lijya na' nde chalyuu cha' sca ti lo'o ngu' Israel chcui' na' —nacui Jesús li'—, cha' ñi'ya ndu'ni xlyá' nu cua nguna', jua'a ndu'ni ngu' bi' —nacui.

²⁵ Li' cacua la ndyalaa nu cuna'a bi', ndyatú stj' slo Jesús.

—Xu'na —nacui jii' Jesús—, xtyucua nu'u jii' cua.

²⁶ Li' nguxacui Jesús cha' jii' nu cuna'a bi':

—Ná tso'o si xñi ngu' tyaja nu ndyacu sñi' ngu' cha' cacu xne' ti —nacui.

²⁷ —Chañi cha' nu nchcui' nu'u, Xu'na —nacui nu cuna'a bi'—, pana tya ntsu'u chacuayá' jii' xne' cha' cacu ni' satya ti nu ndyalú to' mesa laja lo'o ndyacu xu'na ni'.

²⁸ —Chañi cha' jlya ti' nu'u cha' nu nda na' lo'o nu'u —nacui Jesús jii'—. Caca cha' nu nti' nu'u lacua —nacui.

Hora ti ndyaca tso'o sñi' nu cuna'a bi' li'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' quiña'a ngu' quicha

²⁹ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa, ndyalaa yu ca to' tayu' Galilea bi'. Ndyaa yu xi to' tayu' bi', li' ndyacu yu xi sii' ca'ya cha' chca'a yu xi ndeja. ³⁰ Quiña'a tsa ñati ndyalaa slo yu li'; ndyaa lo'o ngu' jii' quiña'a tsa ngu' quicha, lo'o ngu' nu quicha quiya', lo'o ngu' cuityi', lo'o ngu' cu'u, lo'o nu cu' ya', nu cu' quiya', lcaa lo nu quicha. Nsta ngu' jii' ngu' quicha bi' lo yuu slo Jesús, lo'o ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu' li'. ³¹ Ndube tsa ti' ngu' quiña'a lo'o na'a ngu' cha' xa' nchcui' ngu' nu ngua cu'u, xa' ngua tso'o tyucui ña'a ya' ngu' nu ngua cu' ya', xa' ndyaa ngu' nu ngua quicha quiya', xa' tyaca' xee ña'a ngu' nu ngua cuityi'. Li' lye tsa ndyu'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ni nu laca ycu' Ndyosi jii' ngu' Israel xqui'ya cha' ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi'.

Nda Jesús na nu ndyacu jacua mil tya'a ñati

³² Lo'o li' ngusi'ya Jesús jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' cha' cãa ngu' slo. Nchcui' lo'o ngu' li':

—Tya'na tsa ti' na' jii' nu ngu' quiña'a re —nacui Jesús jii' ngu' bi'—. Cua sna tsã ndyaa ngu' lo'o na' juani, lo'o nga'aa ntsu'u na cacu ngu' tsiya' ti. Ná tso'o culo na' cña jii' ngu' re cha' tyaa ngu' ña'a lo'o jbi'ña ti ndyaa ngu', cha' ná talo ngu' tyucuii jua'a.

³³ Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o:

—¿Macala caja na cacu ngu' ji'na? Ne' quixi' nga'a na re su ná ndi' ñati —nacui ngu' jii' Jesús—. Lo'o jua'a quiña'a tsa ñati ndyaa lo'o na re.

³⁴ —¿Ni lcaa tya'a xlyá ntsu'u jii' mā? —nacui Jesús jii' ngu' bi' li'.

—Cati tya'a ti xlyá teje' lo'o jii' ya —nacui ngu' jii'—, lo'o ntsu'u xi cualya sube —nacui ngu'.

³⁵ Li' ngulo Jesús cña jii' nu ngu' quiña'a cha' tyaca'a ngu' lo yuu. ³⁶ Li' ngusñi Jesús nu cati tya'a xlyá bi' lo'o cualya bi', ndya xlyá'be jii' ycu' Ndyosi xqui'ya cha' ntsu'u na cacu ngu'. Li' ngusa'be Jesús xlyá lo'o cualya bi', nda yu'be bi' jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' cha' ta ngu' jii' nu ngu' quiña'a bi'. ³⁷ Li' ndyacu lcaa ngu' xlyá bi' ña'a cuayá' nu nguaala' jii' ngu'. Lo'o nxuti' ngu' lcaa yu'be nu tya'a ndyanu su ndyacu ngu', li' ngutsa'a cati tya'a chcubi lo'o yu'be bi'. ³⁸ Jacua mil tya'a nu qui'yu ndyacu tsã bi', lo'o xa' cuentya ngua nu cuna'a lo'o nu sube; lcaa bi' ndyacu. ³⁹ Lo'o ndye ndyacu ngu', li' nchcui' salya' Jesús lo'o nu ngu' quiña'a bi', cha' tyaa ngu' to' tyi ngu'. Li' ndyatí Jesús ne' yaca ni'i sube, ndu'u yu ndyaa yu nde loyuu Magdala lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii'.

Ña'a cui'ya ngu' sca cha' tlyu nu cua'ni Jesús nti' ngu'

16 Lo'o li' ndyalaa sca taju ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo slo Jesús, cha' chcui' cuayá' ngu' lo'o yu, si caca tyijiloo ngu' jii' yu nti' ngu'. Nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' culu'u sca cha' tlyu jii' ngu', sca cha' tlyu nu tyu'u tucua nde cua' chacuayá' jii' ycu' Ndyosi. ² Li' nguxacui Jesús cha' jii' ngu':

—Nu cu'ma ni, ndi'ya nchcui' ma lo'o cua tsa ti cuichaa: “Lubii cua caca la quee, cha' tso'o tsa ña'a nscua coo tyubi' cua juani”, nacui' ma. ³ Lo'o ndi'ya nchcui' ma nde tlya lo'o ña'a ma nde cua: “Ca'ya tyo juani cha' lye xi ña'a coo cua, ngata tsa ña'a coo”, nacui' ma. ¿Ni cha' laca, cha' jlo tsa ti' ma ñi'ya caca sca tsā nu lo'o ña'a ti ma nde cua? Pana ná jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya caca ji'i cu'ma ngu' nasiyu re tyempo juani. ⁴ Na xña'a tsa tyiquee ma ca ta'a ma cha' xcui' nti' ma cha' cua'ni na' sca cha' tlyu cha' ña'a cui'ya ma ji'i; laca ma ñati' nu ná jlyu ti' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Pana ná cua'ni na' jua'a. Nga'a cha' tyi'u ti' ma na laca nu ngua ji'i jyo'o Jonás nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la.

Nga'aa nchcui' la Jesús lo'o ngu' bi' li', ndu'u yu ndyaa.

Ngu' fariseo laca ñi'ya nti' scuā tiye'

⁵ La cui' tsā bi', cua nteje tacui ngu' lo tayu' lo'o yaca ni'i bi'. Ngutu'u ngu' chaca tsu', li' ndy'u ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús cha' cua ngu'lyaa ti' ngu' cha' qui'ya lo'o ngu' xlyá teje' cha' cacu ngu' tyucui'. ⁶ Lo'o li' ndi'ya nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Tii ti ti' ma tyi'i ma —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. Cui'ya ma cuentya ñi'ya ndu'ni scuā tiye' nu nda ngu', la cui' ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo —nacui'.

⁷ Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o tya'a ngu':

—Cha' ná lo'o xlyá teje' ndya'a na, bi' cha' nchcui' nu cusu' cha' ji'i scuā tiye' lo'o na —nacui' ngu'.

⁸ Pana, ngua tii Jesús cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' bi'.

—¿Ni cha' ndube ti' ma cha' ná lo'o xlyá teje' li'ya ma? —nacui' ji'i ngu' bi'—. Xti tsa cha' jlyu ti' ma ji'i ycu' Ndyosi. ⁹ ¿Ha cha'ni cha' bilya caca cuayá' ti' ma? ¿Ha ná ntsu'u ti' ma ji'i nu ca'yu tya'a ti xlyá teje' nu ndyacu ca'yu mil tya'a ñati' tsubi'? Tyuu tya'a chcubi ngutsa'a lo'o yu'be xlyá tya'a ndyanu lo'o ndye ndyacu ngu' tsā bi'. ¹⁰ Jua'a nu cati tya'a xlyá teje' nu ndyacu nu jacua mil tya'a ñati' ni, la cui' ti cha'; tyuu tya'a chcubi ngutsa'a lo'o yu'be xlyá tya'a nu ndyanu lo'o ndyacu ngu' li'. ¹¹ ¿Ni cha' laca nga'aa nda ma cuentya, cha' ná nchcui' na' cha' ji'i xlyá nu ndacu ngu' lo'o nacui' na' cha' ji'i scuā tiye'? Xa' cacha' na' ji'i ma, cui'ya ma cuentya ñi'ya ndu'ni scuā tiye' nu nda ngu', la cui' ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo.

¹² Ngua cuayá' ti' ngu' li' cha' nchcui' Jesús ji'i lcaa cha' cuxi nu nclu'u ngu' fariseo lo'o ngu' saduceo ji'i ngu', cha' nga'aa tso'o xñi ngu' cha' bi'; si'i cha' ji'i scuā tiye' nu ndya' xlyá lo'o nu nti' Jesús chcui' tsā bi'.

Ndacha' liñi Pedro cha' ycu' Cristo laca Jesús

¹³ Lo'o ca tiya' la, li' ndyalaa ngu' loyuu su cuentya quich'i Cesarea de Filipino. Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, nchcuane yu ji'i ngu' li':

—¿Na laca nacui' ñati' cuentya 'na? ¿Tilaca laca na' nu cua nda Ni 'na li'ya nde cha' caca na' ñati'? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'.

¹⁴ —Ntsu'u ñati' nu nacui' cha' laca nu'u jyo'o Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' tya tsubi' la —nacui' ngu' ji'i Jesús—. Lo'o xa' ñati' ni, nacui' ngu' cha' jyo'o Elías laca nu'u. Lo'o jua'a ntsu'u xa' la ñati' nu nacui' cha' jyo'o Jeremías laca nu'u. Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nacui' cha' chaca quiya' cua ndyu'ú chaca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ni nu ngua sa'ni, la cui' bi' laca nu'u, nacui' ngu'.

Jua'a nacui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús. ¹⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Lo'o cu'ma ni, ¿tilaca laca na' nti' ma?

¹⁶ Hora ti nguxacui' Simón Pedro cha' ji'i Jesús li':

—Cristo laca nu'u —nacui'—. Sñi' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca laca nu'u.

¹⁷ —Tso'o ntsu'u tyiquee nu'u Simón, sñi' Jonás —nacui' Jesús ji'i li'—. Si'i ñati' chalyuu ti nu ngulu'u cha' bi' jinu'u; pana ycu' Ndyosi Sti na' nu ntucua nde cua, nda Ni cha' bi' nu ngua'ya hique nu'u. ¹⁸ Pedro naa nu'u, lo'o jua'a caca nu'u ñi'ya laca sca quee quiya' ni'i. Nu lo'o nchcui' nu'u tsā, cha' liñi laca nu nchcui' nu'u; bi' laca suu cha' ji'i ñati' 'na, cha' tso'o tsa ndyanu tachaa cha' nu nchcui' nu'u jua'a. Ná taca ji'i cuiñaja, ni cui'i cuxi, ni jyo'o, ni tsaca ñati', ná taca ji'i ngu' tsiya' ti tyijiloo ngu' ji'i ñati' 'na, masi cajaa ñati' 'na xqui'ya cha' cuxi. ¹⁹ Ta na' lcaa chacuayá' jna' jinu'u, cha' taca tyat'i ñati' 'na ca su laca ycu' Ndyosi loo. Nu lo'o ná cua'ni clyu ti' nu'u ji'i ñati' xqui'ya sca cha' cuxi nu ndyu'ni ñati' bi', la cui' jua'a ná cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi Sti na' ji'i ñati' bi' nde loo la; pana lo'o cua'ni clyu ti' nu'u ji'i ñati', la cui' jua'a cua'ni clyu ti' Ni ji'i ñati' bi'.

²⁰ Li' ngulo Jesús cña ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' ná cacha' ngu' ji'i ni sca ñati' cha' Cristo laca ycu' yu.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu'

²¹ Lo'o tyempo bi' nguxana Jesús ngulu'u yu ji'i ngu' cha' ntsu'u cha' tsa' yu nde quich'i Jerusalén. Pana ca quich'i bi' tyacua cha' ti'i ji'i yu xqui'ya cha' xcube' tsa ngu' cusu' bi' ji'i yu; jua'a sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lcaa ngu' bi' xcube' ngu' ji'i yu ña'a cuayá' nu cujuui ngu' ji'i yu. Pana tyu'ú yu chaca quiya' tsā nchca tyuna, nacui' yu. ²² Li' ngusñi Pedro ya' Jesús cha' chcui' lo'o:

—Cua'ni tya'na ti' ycu' Ndyosi jinu'u, Xu'na —nacui' Pedro ji'i—. Ná caca bi' ñi'ya nu nacui' nu'u.

²³ Hora ti nguxtyacui Jesús, na'a ji'i nu Pedro bi'.

—Tyu'utsu' nu'u Satanás, cha' nga'aa cua'a nu'u 'na —nacui' Jesús ji'i Pedro—. Si'i ñi'ya nu nclacua ti' ycu' Ndyosi nclacua ti' nu'u juani; ñi'ya nu nclacua ti' ñati' chalyuu ti, jua'a nclacua ti' nu'u juani.

²⁴ Li' ngulu'u la Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi':

—Si ntsu'u ñati' nu cha'ni cha' nti' ngu' tsa' ngu' lo'o na' —nacui'—, nga'a cha' xtyanu ngu' bi' ji'i lcaa cha' nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' ji'i, cha' tya'a ngu' lo'o na' lcaa tsā, masi cujuui ñati' ji'i ngu' bi' xqui'ya na'. ²⁵ Chcu'na' chalyuu ji'i ñati' nu xcui' nclacua tsa ti' ñi'ya caca tso'o ji'i ycu' ca; pana quije chalyuu ji'i ngu' ca slo ycu'

Ni si tyaja'a ngu', masi cujuui ñati j'i' ngu' xqui'ya na'.
 26 Ná tyanu cha' tso'o j'i' ngu' nu lo'o cajaa ngu', masi ngua'ni tsa ngu' ngana nde chalyuu; nguna' lcaa chalyuu j'i' ngu' bi' li', cha' ná taca ta ngu' caya' cha' caja la chalyuu j'i' ngu'.
 27 Chañi cha' chaca quiya' caa na' nu cua nda Ni 'na lijya na' cha' caca na' ñati, stu'ba ti caa na' lo'o lcaa xca j'i' ycu' Ndyosi; ndubi tsa ña'a loo na' lo'o xee j'i' ycu' Ndyosi Sti na' li'. Lo'o li' ta na' xcaya' ngu', ni cña nu cua ngua'ni scaa ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu.
 28 Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani, cha' ntsu'u ngu' nu tya ndu lo'o na chalyuu re juani, nu lo'o tya lyiji cajaa ngu' ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nguxana cha' laca na' loo ne' cresiya j'i' ñati, na' nu cua nda Ni 'na lijya cha' caca na' ñati.

Cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús ndu slo ngu'

17 Lo'o cua ndya'a scua tsa, li' ndyaa lo'o Jesús j'i' Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan tya'a ngula Jacobo bi'; jacua tya'a ngu' bi' ndyaa ngu' lo xlya ca'ya cua.
 2 Li' laja lo'o na'a ngu' j'i' Jesús, cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo yu li'; ndubi tsa ña'a loo yu ñi'ya ndubi xee cuichaa li'. Ñi'ya sca xee nu ngatj tsa, jua'a ngatj tsa ña'a ste' yu.
 3 Lo'o li' ndu'u tucua jyo'o Moisés lo'o jyo'o Elías, ndu ngu' nchcui' ngu' lo'o Jesús. Lo'o nu ngu' tya'a ndya'a Jesús bi', na'a ngu' j'i' ngu' bi'.
 4 Li' nchcui' Pedro lo'o Jesús:

—Xu'na —nacui Pedro j'i'—, tso'o tsa cha' nga'a ya re —nacui—. ¿Ha tso'o nti' nu'u si cuiña na' sna tya'a chcu'ya? Tsaca laca su tyi' ycu' nu'u, chaca su tyi' La Moisés, chaca su tyi' La Elías.

5 Pana laja lo'o nchcui' Pedro, li' ndu'u tucua sca coo nu ngatj tsa ña'a, nu ndubi tsa ña'a, ngüixij chy' ngu', tyucui ña'a su ndu ngu'. Li' nguañi xty'i sca ñati. Hora ti ngua cuayá' ti' ngu' bi', cha' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu' laja coo bi':

—La cui' yu re laca Sñi' na', tyaca'a tsa yu 'na —nacui Ni—. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' j'i' yu. Cua'a tso'o jyaca ma j'i' lcaa cha' nu chcu' Sñi' na' re lo'o ma.

6 Lo'o ndyuna nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' cha' nu nchcui' ycu' Ni cuentya j'i' Jesús, li' ncluy' ngu' bi' nde lo yuu cha' ndyutsij tsa ngu' bi'.
 7 Lo'o li' ngusta ya' Jesús hichy' ngu' bi'.

—Tyatu ma —nacui Jesús j'i' ngu'—, ná cutsij ma tsiya' ti.

8 Laja li' nxña'a nu sna tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a bi' su ndu jyo'o bi' tsá la, pana na'a ngu' cha' nga'aa ndu ngu' bi'; sca ti Jesús ndu ca bi' li'.

9 Lo'o lijya nda'ya ti' ngu' sii' ca'ya bi', li' ngulo Jesús cña j'i' ngu' nu ndyaca tsa'a j'i':

—Ná cacha' ma j'i' xa' ñati ñi'ya ngua cha' nu cua na'a ma lo xlya ca'ya jua tsá —nacui Jesús j'i' ngu' bi'—. Nu lo'o cua ngujui ycu' na' nu cua nda Ni 'na lijya cha' caca na' ñati, nu lo'o tyu'ú na' chaca quiya', li' taca cacha' ma cha' bi' j'i' xa' ñati.

10 Li' nchcuane ngu' nu ndyaca tsa'a j'i' Jesús:

—¿Ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' cha' jo'ó lacua? Nchcui' cha' clyo la ntsu'u cha' caa jyo'o Elías nde chalyuu chaca quiya' —nacui ngu' j'i'.

11 —Chañi cha' caa Elías clyo cha' cua'ni cho'o j'i' lcaa lo na —nacui Jesús—. 12 Pana cha' liñi cacha' na' j'i' ma juani cha' cua ñaa nu laca Elías; ná ndyuloo ngu' j'i', bi' cha' cua ngua'ni cuxi ngu' lo'o. Lo'o jua'a xcube' ngu' jna' nu cua nda Ni 'na lijya cha' caca na' ñati.

13 Li' ngua cuayá' ti' ngu' cha' j'i' jyo'o Juan nu ntyucuatya j'i' ngu' laca cha' nu cua nchcui' ca Jesús lo'o ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o j'i' sca yu cuañi' nu nxlú cui' cuxi j'i'

14 Lo'o cua ngua'ya ngu' sii' ca'ya bi', xa' ndyalaa ngu' su ndi' ngu' quiña'a lo'o nu xa' la tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a j'i' Jesús bi'. Hora ti ñaa sca nu qui'yu, ndyatj stj' yu slo Jesús, nchcui' yu bi' lo'o li':

15 —Cua'ni tya'na ti' nu'u j'i' sñi' na', cusu' —nacui yu bi' j'i' Jesús—. Quicha tsa ti' sñi' na' cha' lu'ba tsa nxlú cui' cuxi j'i' yu; ndu'ni cui' bi', cha' lu'ba tsa ncluy' yu lo quii', lu'ba ti nxyu j'i' yu lo hitya.
 16 Ñaa lo'o na' j'i' nu quicha bi' slo ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u, pana ná ngua j'i' ngu' cua'ni ngu' cha' tyaca tso'o yu.

17 —Ná jlya ti' cu'ma tsiya' ti —nacui Jesús j'i' ngu' bi'—. Cuxi tsa cresiya j'i' ma. Nga'aa tso'o tyanu na' slo cu'ma, nga'aa talo na' j'i' ma tsiya' ti. Pana caa lo'o ma j'i' nu quicha jua slo na' juani.

18 Li' ngulo Jesús cña j'i' cui' cuxi bi', cha' tyu'utsu' tsiya' ti j'i' nu quicha bi'.
 19 Ca tiya' la xi nchcuane ngu' nu ndyaca tsa'a j'i' Jesús su ntucua ycu' ti ngu':

—¿Ni cha' ná ngua j'i' ya culo ya j'i' cui' cuxi bi' lacua? —nacui ngu' j'i' Jesús.

20 Li' nguxacui Jesús cha' j'i' ngu' bi':

—Xti ti cha' jlya ti' ma j'i' ycu' Ni, bi' cha' ná ngua j'i' ma —nacui Jesús j'i' ngu' bi'—. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani, cha' si chañi ca cha' jlya ti' ma cha' j'i' ycu' Ndyosi, masi tsa lo cua sca si'yu cuxee ti nu piti tsa, si jua'a ti jlya ti' ma cha' j'i' Ni, li' taca chcu' ma lo'o ca'ya cua nde: “Tyu'utsu' nu'u tyaa nu'u chaca se'i cajua la”, ñacu' ma j'i'. Lo'o li' taquiya' ca'ya bi' cha' nu nchcui' ma lo'o, tyu'utsu' ca'ya bi' tsa chaca se'i li'. Ná ntsu'u cha' nu ná caca cua'ni ma si chañi ca cha' jlya ti' ma 'na.
 21 Lo'o jua'a cha' culo ma j'i' cui' cuxi bi' ni, ná ca culo ma j'i' cui' bi' si ná cua'a ma xi j'i' ycu' ca ma; tso'o si ná cacu ma tyaja laja lo'o chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi cuentya j'i' nu quicha bi'. Jua'a cua'ni ma ña'a cuayá' nu tyu'u cui' bi' tyaa.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa ycu' yu

22 Lo'o li' tya ndya'a ngu' xi loyuu su cuentya Galilea, nu Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a j'i'. Laja lo'o ndya'a ngu' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ntsu'u sca ñati nu cuju' cresiya 'na j'i' ngu' tisiya cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na', masi cua nda Ni 'na lijya

cha' caca na' ñatj; ²³ cujuu ngu' bi' jna' li'. Pana tyu'ú na' chaca quiya' tsá nchca tyuna li'.

Ngua xñi'í tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' bi'.

Nda ngu' cñi cuentya ji'í laa tonu

²⁴ Cua tsá xi ndyalaa ngu' quichi Capernaum, lo'o li' ndyalaa xi ngu' nu laca cña ne' laa slo Pedro; nxuti'í ngu' bi' cñi cuentya ji'í laa tonu nu ntucua nde Jerusalén. Li' nchcui' ngu' bi' lo'o Pedro:

—Nu mstru ji'í mǎ ni, ¿ha lo'o yu nda yu cñi ne' laa bi'? —nacui' ngu' ji'í Pedro.

²⁵ —Nda yu —nacui' Pedro ji'í ngu' li'.

Nu lo'o cua ndyalaa Pedro toni'í, li' nchcui' Jesús lo'o yu:

—¿Ñi'ya nti' nu'u, Simón? —nacui' Jesús ji'í Pedro—. ¿Ti ji'í nclyo ngu' nu laca loo cñi? ¿Ha culo ngu' cñi ji'í sñi' ngu' nti' nu'u? ¿Ha si'í ji'í xa' ñatj culo ngu' cñi?

²⁶ —Ji'í xa' ñatj nclyo ngu' nu laca loo cñi, si'í ji'í sñi' —nacui' Pedro li'.

—Chañi hj. Ná lo'o sñi' ngu' nda caya' cuentya ji'í cha' bi' lacua —nacui' Jesús ji'í Pedro—. ²⁷ Pana ná nti' na cha' ca ñasi' ngu' ji'na, ngu' nu laca loo ne' laa tonu, bi' cha' yaa cly nu'u to' tayu' cha' cu nu'u chcuá xñi cualya lo hitya, cha' xñi nu'u ji'í sca cualya. Li' taya' nu'u ji'í cualya nu caja jinu'u clyo, scana tu'ba cualya bi', cha' culo nu'u cñi nu ntsu'u tu'ba ni'; tyu'u scua cñi bi' cha' ta nu'u cñi ji'í ngu' cuentya jinu'u, lo'o jua'a cuentya jna'.

Nchcui' ngu' cha' ndulo la cha' ji'í ycuí' ca ngu'

18 La cui' tyempo bi' ndyalaa lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í slo Jesús cha' chcuí' ngu' lo'o:

—¿Tilaca laca nu ndulo la cha' ji'í ca su laca ycuí' Ndyosi loo? —nacui' ngu' ji'í Jesús.

² Li' ngusi'ya Jesús ji'í sca nu piti cha' cǎá slo yu, cha' tyatj nu piti slo ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í.

³ —Cha' liñi nchcui' na' lo'o mǎ —nacui' Jesús ji'í ngu' bi'—, cha' ná caca tyatj mǎ cha' ji'í ycuí' Ndyosi cha' ca-ca Ni loo ne' cresiya ji'í mǎ si ná cha'a cha' tyiquee mǎ; nga'a cha' caca tyiquee mǎ ñi'ya laca tyiquee nu piti re, cha' ná tyixi ndu'ni ngu' sube. ⁴ Sca ñatj nu laca ñi'ya laca nu piti re, sca ñatj nu ná tyixi tyiquee, nu ná nti' tyijiloo ji'í tya'a cha' caca ycuí' sca ñatj tlyu, bi' laca nu ndulo la cha' ji'í ca su laca ycuí' Ndyosi loo. ⁵ Nu lo'o xtyucua mǎ ji'í sca ñatj ñi'ya nti' nu piti re xqui'ya cha' ngusñi tso'o mǎ cha' jna', la cui' jua'a na nxyucua mǎ 'na laca.

Cuxi tsa caca ji'na si ntsu'u sca qui'ya nu ndiya la ti' na

⁶ Si ntsu'u ñatj nu ndatsaa ji'í xa' ñatj cha' cua'ni ngu' cha' cuxi, masi tatsaa ñatj bi' ji'í nu piti re cha' cua'ni yu cha' cuxi, tso'o la masi tyaacǎ sca quichi tonu yane ñatj cuxi bi', lo'o li' xtyú ngu' ji'í ñatj bi' lo hitya tyujo'o cha' tye cha' ji'í tsiya' ti; tso'o la si cajaa ñatj nu jua'a ndu'ni, cha' nga'aa tatsaa ji'í xa' la ngu' sube cha' cua'ni ngu' cha' cuxi. ⁷ iTya'na tsa ñatj chalyuu re! Ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndu'ni ñu'u ji'í tyiquee

ñatj. Lcaa hora ntsu'u cha' cuxi jua'a nde chalyuu, pana tlyu tsa cha' caca ji'í ñatj nu ndatsaa ji'í tya'a cha' cua'ni ngu' cha' cuxi; tlyu tsa cha' ti'í tyacua ji'í ñatj bi' nde loo la.

⁸ Nga'a cha' xtyanu mǎ tsiya' ti lcaa cha' cuxi nu ndiya tsa ti' mǎ ji'í, masi tiji' tsa ti' mǎ ji'í sca cha' bi' ñi'ya laca si ya' mǎ laca, ñi'ya laca si quiya' mǎ laca. Tso'o la xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'í mǎ, masi ná lo'o cha' cuxi bi' nu tiji' tsa ti' mǎ ji'í, lo'o li' ná tyalaa mǎ su nga'aa tye tsiya' ti cha' tyaquí quii'. ⁹ La cui' ti cha', masi ndiya tsa ti' mǎ sca cha' cuxi nu ña'a mǎ ji'í, nga'a cha' xtyanu mǎ cha' bi' tsiya' ti, ñi'ya si culo mǎ ji'í ycuí' cloo mǎ cha' nga'aa taquiya' mǎ ji'í cha' cuxi bi' tsiya' ti. Tso'o la xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'í mǎ, masi ná lo'o cha' cuxi bi' nu tiji' tsa ti' mǎ ji'í, cha' li' ná tsaa mǎ nde ca bilyaa su ná tye tsiya' ti cha' tyaquí quii'.

Cui' ji'í sca xlya' nu cua nguna' ji'í ngu'

¹⁰ Ná tso'o si ná taquiya' mǎ ji'í sca ñatj 'na, masi ji'í sca nu piti. Cha' liñi nchcui' na' lo'o mǎ, cha' ntsu'u xǎ ca su ntucua ycuí' Ni cuentya ji'í lcaa ngu' sube bi'; lcaa hora ntsu'u chacuayá' chcuí' xǎ bi' lo'o ycuí' Ndyosi Sti na' cuentya ji'í nu ngu' sube ji'í. ¹¹ Cua nda Ni 'na li-jyaa chalyuu chacuayá' ji'í ycuí' Ndyosi cha' caca na' ñatj, cha' cua'ni lyaá na' ji'í ñatj nu cua nguna' chalyuu ji'í xqui'ya cha' cuxi.

¹² ¿Ñi'ya nti' mǎ ni? Cua ntsu'u sca siyento tya'a xlya' ji'í sca ñatj, lo'o li' nguna' tsaca ji'í yu. ¿Ñi'ya cua'ni yu li'? Ndi'ya cua'ni yu ñacuí' na': xtyanu yu ji'í taju xlya' quiña'a bi' sii' ca'ya su tso'o ti ndi'í ni', cha' tsaa yu tsaana yu ji'í xlya' nu nguna' ji'í yu bi'. ¹³ Lo'o quije bi' ji'í yu, ca chaa tsa ti' yu li', cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'í nu sca ca xlya' nu cua nguna' ji'í yu; pana ná ntsu'u cha' culacua ti' yu ji'í nu jacuayala tyii ntucua caa tya'a xlya' nu ndyanu tso'o ti. ¹⁴ Ñi'ya nu ndu'ni nu xu'na xlya' bi', cha' ná chcu'ni ni sca xlya' ji'í yu, la cui' jua'a ndu'ni ycuí' Ndyosi Sti mǎ nu ntucua nde cuá, cha' ná nti' Ni cha' chcu'ni chalyuu ji'í ni tsaca ñatj xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ji'í. Ná nti' ycuí' Ni tsiya' ti cha' tye cha' ji'í ngu', masi sube tsa ngu' nti' mǎ.

Ntsu'u cha' cua'ni clyu ti' na ji'í tya'a na

¹⁵ Nu lo'o ntsu'u ngu' tya'a mǎ nu ngua'ni sca cha' cuxi lo'o mǎ, li' tsaa mǎ slo ngu' tya'a mǎ bi', cha' cuaana ti cacha' mǎ ji'í ngu' bi' ñi'ya laca cha' cuxi nu ngua'ni ngu' lo'o mǎ. Tso'o tsa li' si tyaja'a ngu' tya'a mǎ bi' cuna ngu' cha' nu chcuí' mǎ lo'o ngu'; ca xñi'í ti' ngu' li', xqui'ya cha' cua ngua'ni ngu' cha' cuxi bi'. Li' xa' caca stu'ba cha' ji'í mǎ lo'o ngu' tya'a mǎ bi'.

¹⁶ Pana si ná tyaja'a ngu' tya'a mǎ bi' cuna ngu' cha' nu nchcui' mǎ lo'o ngu', tso'o la si tsaa mǎ slo ngu' bi' chaca quiya'; pana lo'o xi xa' la ngu' tya'a mǎ tsaa mǎ li', cha' lo'o ngu' bi' cuna ngu' cha' nu chcuí' tyucuaa mǎ, cha' caca ngu' bi' testigo. ¹⁷ Lo'o li', si ná tyaja'a ngu' tya'a mǎ bi' taquiya' ngu' tsiya' ti ji'í tucua sna tya'a mǎ, li' cacha' mǎ cha' bi' ji'í taju ñatj ji'í cu'mǎ, nu

stu'ba ndu'ni tlyu mā jil'i ycuil' Ndyosi. Lo'o li' si ña'a ti ná tyaja'a nu ngu' tya'a mā bi' taquiya' ngu' jil'i cha' nu nchcui' ca ta'a taju tya'a mā lo'o ngu', li' nga'aa cua'ni tya'a mā lo'o ngu' bi' lacua. Ñi'ya si cua laca ngu' ñati nu ná ntsu'u cha' jil'i lo'o ycuil' Ndyosi tsiya' ti, ñi'ya si laca ngu' msu jil'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo jil'i mā, jua'a cua'ni mā lo'o ngu' bi' li'.

¹⁸ Cha' liñi laca nu nchcui' na' re, cha' lo'o ná cua'ni clyu ti' mā jil'i ñati xqui'ya sca cha' cuxi nu ndyu'ni ñati bi', la cui' jua'a ná cua'ni clyu ti' ycuil' Ndyosi jil'i ñati bi' nde loo la; pana lo'o cua'ni clyu ti' mā jil'i ñati, la cui' jua'a cua'ni clyu ti' Ni jil'i ñati bi'.

¹⁹ Chaca quiya' cacha' jil'i mā cha' chañi cha' cua'ni Sti na' nu ntucua nde cua' lcaa cha' nu ndijña mā jil'i Ni, masi tucua tya'a ti mā ndu mā, si stu'ba cha' nu ntsu'u tyiquee tyucuaa mā. ²⁰ Lo'o na' nga'a na' lo'o mā macala su ndyu'u ti'i tucua sna tya'a ti mā chacuaya' 'na.

²¹ Li' ñaa Pedro cacua la cha' cacha' jil'i Jesús:

—Xu'na —nacui' jil'i Jesús—, ¿ni lcaa quiya' cui'ya na' cha' clyu ti' jil'i yu tya'a na' lo'o ndyu'ni yu cha' cuxi lo'o na'? —nacui—. ¿Ha tso'o cati quiya' cua'ni clyu ti' na' jil'i yu?

²² Li' nguxacui' Jesús cha' jil'i Pedro:

—Ná chcui' na cha' cati ti quiya' —nacui' Jesús—. Tso'o cua'ni clyu ti' na jil'i tya'a na masi snayala tyii ntu-cua cati quiya' —nacui'.

Cuij jil'i msu nu ná nti' cua'ni clyu ti' jil'i tya'a msu yu

²³ Chcui' na' chaca cha' lo'o mā, cha' caca cuayá' ti' mā ñi'ya caca lo'o laca ycuil' Ni loo ne' cresiya jil'i ñati: Chcui' na' cha' jil'i sca rey nu ngua ti' cua'ni tye tane', cha' ndacui tsa msu jil'i. ²⁴ Lo'o nguxana ca ti ncliyacua ti' rey jua'a, hora ti ndu'u tucua ngu' slo rey bi', ñaa lo'o ngu' jil'i sca msu nu ndacui tyu'u tsa miyu paxu jil'i. ²⁵ Ná ntsu'u cñi tsiya' ti jil'i msu bi', cha' tya tane' bi' jil'i xu'na yu; bi' cha' ngulo xu'na yu cña cha' kujui' ngu' jil'i msu bi', lo'o jil'i clyo'o yu, lo'o jil'i ca ta'a sñi' yu, lo'o lcaa na nu ntsu'u jil'i msu bi' ca caya' cha' tya cñi nu ndacui jil'i xu'na yu li'. ²⁶ Ndyutsii tsa msu bi' li', ncliyú yu lo yuu su ndu xu'na yu. Li' ndyatú stí' slo yu cha' jña xi tyempo jil'i xu'na yu: “Xu'na”, nacui' msu bi' jil'i rey, “talo xi 'na. Ta la xi tyempo 'na cha' tya na' lcaa cñi nu ndacui na' jinu'u ca tiya' la.” ²⁷ Ngua tya'na ti' xu'na msu bi' jil'i li', ngua'ni clyu ti' jil'i msu jil'i cuentya jil'i tane' bi'. “Cua ndye tane' jinu'u juani. Nga'aa ndacui nu'u jna”, nacui' xu'na yu jil'i yu. Cua ndu'u msu bi' ndyaa li'. ²⁸ Tyucuii nde su ndyaa yu, li' ndyacia tya'a yu lo'o tya'a msu yu nu ndacui xti ti cñi jil'i yu. Hora ti ngusñi yu yane tya'a, tyaala tsa ngua'ni yu jil'i tya'a msu yu. “¿Ni hora tya nu'u cñi nu ndacui nu'u 'na?” nacui' yu jil'i tya'a msu yu. ²⁹ Lo'o nu ndacui xti ti cñi bi' ni, ndyatú stí' slo msu tyaala bi', ndijña xi cha' clyu ti' jil'i yu tyaala bi', cha' caca tya'na ti' yu jil'i: “Talo nu'u xi 'na”, nacui' jil'i nu tyaala bi'. “Ta la xi tyempo 'na cha' tya na' lcaa cñi nu ndacui na' jinu'u ca tiya' la xi.” ³⁰ Pana nu msu tyaala bi' ni, ná ngua tya'na ti' yu jil'i tya'a msu yu tsiya' ti; hora ti ngusta yu qui'ya jil'i ca toni'i cña,

cha' su'ba ngu' jil'i ne' chcuá ña'a cuayá' nu tya cñi nu ndacui jil'i yu. ³¹ Lo'o cua na'a lcaa tya'a msu yu ñi'ya ngua cha' cuxi nu ngua'ni yu tyaala bi', xñi'i xi ti' ngu' cuentya jil'i nu nga'a ne' chcuá bi' li'. Bi' cha' ndyaa ngu' ca slo xu'na ngu' bi', ndacha' ngu' lcaa cha' bi' jil'i xu'na, ñi'ya nu ngua jil'i nu ndacui cñi bi'. ³² Hora ti ngusi'ya xu'na yu jil'i msu tyaala bi' cha' xa' tyaa yu ca slo. “Cuxi tsa tyiquee nu'u”, nacui' xu'na jil'i msu tyaala bi'. “Cua ngüijña nu'u cha' clyu ti' 'na, lo'o jua'a ngua'ni clyu ti' na' jinu'u nquicha', masi quiña'a tsa cñi ndacui nu'u 'na. ³³ Lo'o juani ni, ¿ni cha' ná ngua'ni tya'na ti' nu'u jil'i tya'a msu nu ndacui xti ti cñi hi, ñi'ya ngua'ni tya'na ti' na' jinu'u?” ³⁴ Ngua ñasí' tsa xu'na msu bi' jil'i msu tyaala bi' li', ngulo cña cha' xñi policia jil'i, cha' su'ba ngu' jil'i ne' chcuá, cha' xcube' ngu' jil'i ña'a cuayá' nu tya msu tyaala bi' lcaa cñi nu ndacui jil'i xu'na yu. Bi' laca cuij jil'i rey lo'o msu jil'i.

³⁵ Ñi'ya ngua'ni rey bi' —nacui' Jesús jil'i ngu'—, jua'a cua'ni Sti na' nu ntucua nde cua' lo'o lcaa mā nu ná tyucui tyiquee mā ndyi'ya mā cha' clyu ti' jil'i tya'a mā.

Ngulu'u Jesús cha' ná xtyanu ngu' jil'i clyo'o ngu'

19 Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi' lo'o ngu', li' ndu'u yu loyuu su cuentya Galilea bi', ndyaa yu nde loyuu su cuentya Judea. Nteje tacui Jesús sta'a Jordán, ² lo'o quiña'a tsa ñati ndya'a lca'a jil'i yu cha' cua'ni yu jo'o jil'i lcaa nu quicha nu lijya lo'o ngu' bi'; ngua'ni Jesús jo'o jil'i ngu' quicha bi', ngua tso'o ngu' bi' li'.

³ Laja li' lijya xi ngu' fariseo slo Jesús cha' chcui' cuayá' ngu' lo'o yu si caca tyijiloo ngu' jil'i yu, ngua ti' ngu'.

—¿Ha ntsu'u chacuayá' cuentya jil'i na cha' xtyanu sca ñati jil'i clyo'o yu tsiya' ti, si nga'aa nti' yu jil'i nu cuna'a bi'? —nacui' ngu' jil'i Jesús.

⁴ —¿Ha bilya chcui' mā lo quityi cha' jil'i ycuil' Ndyosi? —nacui' Jesús jil'i ngu' bi'—. “Clyo ngüiñá Ni jil'i ñati, sca nu qui'yu lo'o sca nu cuna'a”, jua'a nscua lo quityi bi'.

⁵ Lo'o jua'a ndi'ya nacui' Ni: “Bi' cha' tyu'utsu' sca nu qui'yu slo sti yu, slo xtya'a yu, cha' caja clyo'o lo'o sca nu cuna'a, cha' caca ngu' sca ti xtañi tyucuaa ngu'”.

⁶ Nga'aa si'i tucua tya'a ñati laca ngu', cua laca jil'i ngu' ñi'ya si laca ngu' sca ti ñati. Bi' cha' ná tso'o xtyanu ngu' jil'i clyo'o ngu', cha' cua nda ycuil' Ndyosi cha' clyo'o jil'i ngu'.

⁷ Li' nguxacui' ngu' bi' cha' jil'i Jesús:

—¿Ni cha' laca ngulo jyo'o Moisés cña jil'i laca? Cha' tso'o jil'i sca nu qui'yu, nacui' jyo'o cusu' bi', si culo yu sca quityi cha' xtyanu yu jil'i nu cuna'a nu laca clyo'o yu.

⁸ Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Ná ndaquiya' mā jil'i ycuil' Ndyosi tsiya' ti, bi' cha' nda jyo'o Moisés chacuayá' jil'i mā cha' xtyanu mā jil'i clyo'o mā lo'o sca quityi ti —nacui' Jesús jil'i ngu'—. Pana si'i jua'a ngua ti' ycuil' Ni tya lo'o ngüiñá Ni chalyuu. ⁹ Cuentya jna' ni, ta na' sca cuij lo'o mā juani: Si ntsu'u sca ñati nu nguxtyanu jil'i clyo'o cha' caja clyo'o lo'o xa' nu cuna'a, ngua'ni tyucuaa ti' yu lo'o nu cuna'a

clyo'o yu. Sca ti si clyo'o yu ngua'ni suba' lo'o xa' nu qui'yu, liñi cha' xtyanu yu ji'i nu cuna'a bi' li'. La cui' jua'a, nu cuna'a nu cua nguxtyanu clyo'o ji'i bi', si xa' caja clyo'o lo'o chaca ñati, cha' suba' cua'ni ngu' bi' li'.

¹⁰ Lo'o li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o Jesús:

—Tso'o la si ná caja clyo'o na tsiya' ti, si jua'a laca cha' ji'i ngu' qui'yu lo'o clyo'o ngu' —nacui' ngu'.

¹¹ —Ntsu'u tsa ngu' qui'yu nu ná talo ngu' cha' ntu-cua ngu' ycu' ti ngu' —nacui' Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li'—. Sca ti si culo ycu' Ndyosi cña ji'i sca ñati cha' ná caja clyo'o, li' talo yu cha' ná cala' ji'i sca nu cuna'a tsiya' ti, si xtyucua ycu' Ndyosi ji'i yu bi'. ¹² Ntsu'u tyu'u lo cha' nu ndu'ni cha' ná nchca caja clyo'o sca nu qui'yu: ntsu'u ngu' nu quicha ngu' tya lo'o ngula ngu'; lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' nu quicha ngu' xqui'ya cha' ngua'ni ñu'u ñati ji'i ngu' bi'; lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i cha' cua'ni ngu' cña ji'i Ni, bi' cha' tso'o la masi ná caja clyo'o ngu' bi' li', nti' ngu', cha' sca ti ycu' Ndyosi caca loo ji'i ngu' li', nti' ngu'. Nu qui'yu bi' ni, ycu' yu nda yu cuentya si caca ji'i yu tyi'i yu ycu' ti yu; tso'o si talo yu bi' tyi'i yu ycu' ti yu lacua.

Ngulacua Jesús ji'i nu sube

¹³ Lo'o li' ngua sca quiya' ñaa lo'o ngu' ji'i tyu'u tya'a nu sube ca su nga'a Jesús. Ngua ti' ngu' cha' sta ya' ycu' Jesús hique nu sube bi', cha' chcu' yu lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i nu sube bi'. Li' ngua'ni tyaala nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús ji'i ngu' bi', ¹⁴ pana hora ti nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li':

—Ta mā chacuayá' ji'i nu sube cha' cāa ngu' slo na' —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. Ná cua'a mā ji'i nu sube bi'. Ñi'ya laca lo'o jlya ti' nu sube ji'i sti ngu', la cui' jua'a ntsu'u cha' jlya ti' ñati ji'i ycu' Ndyosi nu lo'o caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'.

¹⁵ Li' ngusta ya' Jesús hique nu sube bi'. Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa.

Nchcui' sca nu culiya' lo'o Jesús

¹⁶ Ca tiya' la li' ñaa sca nu qui'yu cuañi' slo Jesús.

—Mstru, tso'o tsa ndu'ni nu'u —nacui' yu ji'i Jesús—. Cua'ni nu'u cha' tso'o cacha' nu'u jna': ¿Na laca nu tso'o cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye 'na? —nacui' yu.

¹⁷ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o yu:

—¿Ni cha' nchcui' nu'u cha' tso'o tsa ndu'ni na'?

—nacui' Jesús ji'i yu bi'—. Sca ti ycu' Ndyosi laca nu chañi cha' tso'o laca Ni. Pana taquiya' nu'u ji'i lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'i mā, si nti' nu'u caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jinu'u.

¹⁸ —¿Ñi'ya nu laca cña bi' nti' nu'u? —nacui' yu cuañi' bi' ji'i.

Li' ngulu'u Jesús xi cha' ji'i yu bi':

—Ná cuju' mā ji'i tya'a ñati mā. Ná cua'ni mā cha' suba' lo'o clyo'o xa' ñati, ni ná cuaana mā cha' tso'o nu ntsu'u ji'i tya'a ñati mā. Ná chcu' mā cuentyu ji'i tya'a ñati mā. ¹⁹ Lo'o jua'a cua'ni tlyu mā ji'i sti mā, ji'i

xtya'a mā. Cua'ni tya'na ti' mā ji'i tya'a ñati mā, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' mā ji'i ycu' ca ti mā.

²⁰ Li' nguxacu' yu bi' cha' ji'i Jesús:

—Tya lo'o cuañi' na' ndaquiya' na' ji'i lcaa cña bi' lcaa tsa —nacui' yu cuañi' bi' ji'i Jesús—. ¿Ha tya ntsu'u la cha' nu tya lyiji cua'ni na' lacua? —nacui'.

²¹ —¿Ha chañi cha' nti' nu'u cha' ca lubii cresiya ji'nu'u, cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jinu'u? —nacui' Jesús ji'i yu bi'—. Si chañi cha' nu nchcui' nu'u, yaa clya cuju' nu'u lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u; tyu'u cñi cha' ta nu'u ji'i ngu' ti' li'. Lo'o li' sta ycu' Ndyosi sca cha' tso'o nu tyacua jinu'u ca su ntucua ycu' Ni. Lo'o cua ngua'ni nu'u cha' bi', li' cāa nu'u slo na' cha' tya'a nu'u lo'o na'.

²² Lo'o ndyuna yu cuañi' bi' cha' nu nda Jesús lo'o yu, ndu'u yu ndyaa yu li'; xñi' xi ti' yu cha' nchcui' Jesús cha' bi', cha' culiya' tsa yu.

²³ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani —nacui'—, tucui tsa caca ji'i ngu' culiya' cha' tyat'i ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. ²⁴ Lasa la cña tyeje tacui sca na'ni quiya' cuxa, masi sca na'ni tonu ñi'ya nti' sca camello, lasa la cha' bi'; tucui la tyalaa sca ngu' culiya' ca su laca ycu' Ni loo.

²⁵ Ndube tsa ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o ndyuna ngu' cha' bi'.

—¿Tilaca laca nu taca ji'i clya'a ji'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu cha' tyalaa ca slo ycu' Ndyosi lacua? —nacui' ngu' ji'i Jesús li'.

²⁶ —Bi' laca sca cha' nu ná nchca cua'ni ni sca ñati chalyuu; pana ycu' Ndyosi ni, nchca ji'i Ni cua'ni cha' tyalaa ngu' slo Ni —nacui' Jesús ji'i ngu'.

²⁷ Li' nchcui' Pedro xi lo'o Jesús:

—Lo'o cuare ni, cua nguxtyanu ya lcaa na nu ntsu'u ji'i ya cha' tya'a ya lo'o nu'u, ñi'ya nu nacui' nu'u cha' cua'ni ya —nacui' Pedro ji'i Jesús—. ¿Na laca caja ji'i ya nde loo la li'?

²⁸ —Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani —nacui' Jesús ji'i ngu'—, cha' nu lo'o caca chalyuu cucui bi' ni, li' cāa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati; tsaa tucua na' ca su tso'o tsa ña'a ca bi', cha' cua'ni cuayá' na' ji'i lcaa ñati chalyuu li'. Lo'o cu'mā nu ndya'a mā lo'o na', tiya' la tyucua mā lo tii tyucuaa tya'a yaca nu tso'o tsa ña'a, cha' cua'ni cuayá' mā ji'i tya'a ñati mā, nu tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel bi'. ²⁹ Lo'o jua'a cua ña'a ca ñati nu ntsu'u cha' tsaa tyijyu' cha' cua'ni ngu' cña cuentya jna', nu nguxtyanu lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' cha' ndyu'ni ngu' cña bi', ná xtyanu na' ji'i ngu' bi' jua'a ti; masi tyi ngu', masi tya'a ngula ngu', masi sti ngu', masi xtya'a ngu', masi sñi' ngu', masi yuu nu ntsu'u ji'i ngu', masi xtyanu ngu' lcaa cha' bi', pana ca-ja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'. Lo'o jua'a xa' caja quiña'a la cha' ji'i ngu' bi', tsa ña'a nu nguna' ji'i ngu' bi' ngua ti' ngu'. ³⁰ Pana nu ngu' nu tyu'u tucua lo'o cua tye ti cha' bi' laca ngu' nu caca nde loo la; nu ngu' nu ndu'u tucua clyo, bi' ngu' laca nu tyanu nde chy' la li'.

Cuij jii' ngu' nu ndya'a ne' xña jii' ñati

20 'Chaca cha' nti' na' chcuí' lo'o mā juani, cha' ca-ca cuayá' ti' mā ñi'ya caca lo'o laca ycuí' Ni loo ne' cresiya jii' ñati. Chcuí' na' sca cuij cuentya jii' sca nu laca xu'na msu. Ngua sca tsā nde tlya ndu'u yu ndyaa yu lcaya' cha' chcuí' yu lo'o ngu' nu caca msu jii', si cua'ni ngu' cña ne' lo'o jii' yu ca su ndyataa yaca si'yu losu' tyixi. ² Ta yu xcaya' msu ñi'ya nu nda ti ngu' tyempo bi', nacuj xu'na msu bi' jii' ngu'; tso'o tsa nti' ngu' msu bi', si caja tsa lo cua caya' jii' ngu'. Li' ndu'u msu bi' ndyaa ngu' ne' lo'o jii' yu bi', cha' cua'ni ngu' cña. ³ Nu lo'o cua ndye sna hora ntsu'u ngu' cña, li' ndyaa xu'na ngu' bi' lcaya' chaca quiya'. Ndacua na'a yu jii' xa' la ñati, pana ndu ti ngu' cha' bilya caja cña jii' ngu'. ⁴ Li' nchcui' yu lo'o ngu' bi': "Yaa clya mā, cua'ni mā cña ne' lo'o 'na. Stu'ba cua'ni mā cña lo'o msu 'na, cha' cua ntsu'u ngu' ndyu'ni ngu' cña 'na juani. Ta na' caya' tso'o jii' mā li'", nacuj yu. Hora ti ndyaa ngu' ne' xña jii' xu'na msu bi' li'. ⁵ Lo'o li' xa' ndyaa xu'na msu bi' lcaya' nde hora, jua'a chaca quiya' na'a yu jii' xi xa' la ngu' cha' na ndu ti ngu'. La cui' ti cha' nchcui' yu lo'o ngu' bi' li', lo'o li' la cui' jua'a ngua chaca quiya' hora cua sna nde ngusij. ⁶ Nu lo'o cua ngusij la ña'a ti tya ndu xi ñati lcaya' bi'. Nchcui' xu'na msu bi' lo'o ngu' li': "¿Ni cha' laca na ndu ti mā ca nde tyucui tsā?", nacuj yu jii' ñati bi'. "¿Ha ná ntsu'u cña jii' mā lacua?" ⁷ "Ná ntsu'u ñati nu nti' msu juani", nacuj ngu' jii'. "Yaa clya mā cua'ni mā xi cña ne' lo'o 'na lacua", nacuj xu'na msu bi' jii' ngu' li'. ⁸ Tiya' la li' lo'o cua tyaa ti cuichaa, li' nchcui' xu'na cña bi' lo'o nu laca loo jii' msu: "Xi'ya nu'j jii' lcaa msu juani cha' ta nu'j xcaya' ngu'", nacuj. "Clyo ta xcaya' msu nu ndyalaa ca ti. Cuati su cua tye, li' ta nu'j xcaya' ñati nu ndyalaa tya tlya la." ⁹ Li' ndyalaa ngu' nu nguxana ca ti cña ca slo yu, pana nda yu xcaya' ngu' ñi'ya si ntsu'u ngu' cña tyucui tsā. ¹⁰ Ca tiya' la, li' ndyalaa ngu' nu nguxana cña tya tlya la slo yu. Ngulacua ti' msu bi' cha' quiña'a la cñi caja xcaya' ngu' li', pana stu'ba ti ngujui xcaya' lcaa msu jii'. ¹¹ Ñasi' xi msu nu nguxana cña tya tlya li'. ¹² "Tyucui tsā ngua'ni ya cña jinu'j", nacuj msu bi' jii' xu'na. "Masi tyique' tsa cuā nde hora, ña'a ti tya ngua'ni ya cña jinu'j. Lo'o juani, stu'ba ngujui xcaya' lcaa tya'a ntsu'u ya cña, masi sca hora ti ngua'ni ngu' jua cña jinu'j", nacuj msu nu nguxana cña nde tlya bi'. ¹³ Li' nguxacuj xu'na cña bi' cha' jii' msu ñasi' bi': "Si'i cha' cuxi nu ndyu'ni na' lo'o mā. ¿Ha si'i na cua ngüñi cha' jna' lo'o mā ni tsa lo xcaya' nu ta na' jii' mā? Lo'o jua'a, tsa lo cua cñi xcaya' cu'mā nda na' jii' mā juani. ¹⁴ Xñi mā xcaya' mā, tyaa mā li'. Ná ntsu'u cha' ca ñasi' cu'mā 'na. Si nti' na' cua'ni na' cha' stu'ba xcaya' cu'mā lo'o nu xa' la msu nu xti ti hora ngua'ni cña, tso'o tsa lacua. ¹⁵ Ntsu'u chacuayá' jna' cua'ni na' ñi'ya nu nti' ti na' cua'ni na' lo'o cñi 'na. ¿Ha si'i jua'a? ¿Ni cha' laca liye' ti' mā ña'a mā 'na, cha' tso'o ti xcaya' nda na' jii' lcaa msu 'na?", nacuj xu'na msu bi'. ¹⁶ Pana nu ngu' nu tyu'u tucua lo'o cua tye ti cha', bi' laca ngu' nu caca nde loo la; ngu' nu ndu'u tucua clyo, bi' laca ngu' nu tyanu nde

chuj' la —nacuj Jesús—. Cua ndacane Ni jii' quiña'a tsa ñati cha' cua'a jyaca ngu' ni cha' nda Ni, pana cua laca ti ñati nsubi Ni jii' cha' caca ngu' ñati jii' Ni.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycuí'

¹⁷ Tya ndya'a ngu' tyucui cha' tsa ngu' ca quichí Jerusalén. Li' ndu'utsu' Jesús xi to' tyucui lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii', cha' chcuí' xi lo'o ngu' bi' li':

¹⁸ —Jlo ti' mā cha' tyacuí na tyaa na tyucui nde ca'ya juani, cha' cua tsa ti na nde Jerusalén —nacuj Jesús jii' ngu' bi'—. Cajua taya' ngu' 'na nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati, cha' tsa lo'o ngu' 'na slo sti jo'ó nu laca loo, slo mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa. Cua'ni cuayá' ngu' bi' 'na li', chcuí' ngu' cha' ntsu'u qui'ya 'na, cha' xqui'ya bi' ntsu'u cha' cajaa na'. ¹⁹ Li' tsa lo'o ngu' bi' 'na slo ngu' xa' tsu' nu laca loo, cha' xtyí lo'o ngu' bi' 'na. Lo'o jua'a quiji' ngu' bi' 'na lo'o reta, cujui' ca'a ngu' bi' 'na lo crusi li'. Pana, tsā nchca tyuna, li' tyu'ú na' chaca quiya' —nacuj Jesús.

Ndijña xtya'a Jacobo sca cha' tso'o cuentya jii' sñi'

²⁰ Lo'o li' yaa xtya'a Jacobo lo'o Juan ca slo Jesús. Zebedeo laca sti tyucuaa nu qui'yu bi'. Stu'ba ti yaa nu cuna'a bi' lo'o tyucuaa sñi', li' ndyatj stj' ma' slo Jesús cha' jña ma' sca cha' tso'o jii'. ²¹ Li' nchcuane Jesús jii' nu cuna'a bi':

—¿Na laca nti' nu'j? —nacuj Jesús jii'.

—Cua'ni nu'j cha' tso'o ta nu'j chacuayá' cha' stu'ba ti chca'a sñi' na' lo'o nu'j ca su caca nu'j loo nde loo la —nacuj nu cuna'a bi'—. Culo nu'j cña cha' chca'a tsaca yu la'a tsu' cuj jinu'j, chaca yu bi' chca'a yu la'a tsu' coca jinu'j —nacuj.

²² Li' nchcui' Jesús lo'o tyucuaa nu qui'yu bi':

—Ná nchca cuayá' ti' mā ñi'ya laca cha' nu ndijña mā 'na juani —nacuj Jesús jii' ngu'—. ¿Ha taca jii' mā chcube' mā ñi'ya nu chcube' na', ñi'ya ca si ta ngu' sca taná nu clyaa' tsa cha' co'o na? ¿Ha talo mā si xcube' ngu' jii' mā ñi'ya nu nga'a cha' xcube' ngu' jna', nu lo'o cujui' ngu' 'na?

—Taca jii' cua —nacuj ngu' bi' li'.

²³ —Chañi cha' lo'o cu'mā co'o mā taná clyaa' nu ntsu'u cha' co'o na' bi', lo'o jua'a chcube' mā ñi'ya nu chcube' na' —nacuj Jesús jii' ngu'—. Pana ná ntsu'u chacuayá' ta na' sca se'i nde sii' na' cha' chca'a mā lo'o na' nde loo la, cha' cua laca ngusubi ycuí' Ndyosi Sti na' jii' ñati nu chca'a nde sii' na' tyempo bi'.

²⁴ Lo'o ndyuna nu chaca tii tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús, chij tsa ngua ti' ngu' ña'a ngu' jii' Jacobo lo'o jii' tya'a yu li'. ²⁵ Lo'o li' ngusi'ya Jesús jii' lcaa ngu' bi', cha' tyu'u ti'j ngu' slo.

—Jlo ti' mā cha' nu laca loo jii' ngu' xa' tsu' ni, tyala tsa ngu' bi' —nacuj Jesús jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii'—. Lye tsa nclo ngu' nu laca loo bi' cña jii' ngu' ca quichí tyi ngu'; ²⁶ pana nu cu'mā ni, ná cua'ni mā jua'a. Lcaa lo cña nu taca xtyucua mā jii' tya'a ñati mā, bi' cña ntsu'u cha' cua'ni mā, si cua nti' mā cha' caca mā loo

ji'i ngu'. ²⁷ Lo'o jua'a, si nti' mā cha' ndulo la cha' ji'i mā cuentya ji'i ngu' tya'a mā, ntsu'u cha' cua'ni mā ñi'ya si laca mā msu ji'i tya'a mā, masi ná lo'o caya'. ²⁸ Na' nu cua nda Ni 'na liyya cha' caca na' ñati, ná liyya na' nde chalyuu cha' caja msu 'na; ycu' na' laca na' msu ji'i ñati, bi' cha' liyya na'. Na cua liyya na' cha' cajaa na' cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati, cha' cua'ni lyaá na' ji'i quiña'a tsa ñati li' —nacu' Jesús ji'i ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i tucua tya'a ngu' cuityi'

²⁹ Cua ndyalaa ngu' quichi Jericó. Cua tyu'u ti ngu' tyaa ngu' li', lo'o jua'a quiña'a tsa ñati ndu'u lca'a ji'i Jesús. ³⁰ To' tyucui su tyeje tacui ngu' nga'a tucua tya'a ngu' cuityi'; cua ndyuna ngu' cuityi' bi' cha' ycu' Jesús nteje tacui tyucui jua, bi' cha' cui ngusi'ya ngu' ji'i yu:

—Xu'na, cua'ni tya'na ti' nu'u ji'i ya. Jlo ti' ya cha' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacu' ngu' cuityi' bi' ji'i Jesús.

³¹ Pana ná ndiya ti' nu ngu' quiña'a bi', cha' lye tsa ngusi'ya ngu' cuityi' bi' ji'i Jesús.

—Cuaana ti cu'mā —nacu' ngu' ji'i ngu' cuityi' bi'.

Ná ndyuna ngu' cuityi' bi', cui la ngusi'ya ngu' bi' li':

—Xu'na, nu'u nu laca la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o David —nacu' ngu' cuityi' bi' ji'i Jesús—, cua'ni tya'na ti' nu'u ji'i ya.

³² Li' ndyatú Jesús, ngusi'ya ji'i ngu' cuityi' bi', cha' caa ngu' slo.

—¿Na laca nti' mā cha' cua'ni na' lo'o mā? —nacu' Jesús ji'i ngu' bi' li'.

³³ —Xu'na —nacu' ngu' bi' ji'i—, nti' ya cha' tyaca' tso'o xee cloo ya ña'a ya chaca quiya'.

³⁴ Tya'na tsa ti' Jesús ña'a yu ji'i ngu' bi'. Ngusta sne ya' yu chu' si'yu cloo ngu' bi' li', lo'o hora ti tyaca' tso'o xee loo ngu', ña'a ngu' chaca quiya'. Li' ndu'u ngu' bi' ndyaa ngu', nguta'a ngu' bi' lo'o Jesús.

Ngua'ni chi ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde Jerusalén

21 Cua ngulala ti tyalaa ngu' quichi Jerusalén. Cua tyeje tacui ti ngu' sca quichi sube ti su naa Betfagé, sii' ca'ya Olivos ndi'i quichi bi'. Li' ngulo Jesús cña ji'i tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

² —Yaa mā nde lquichi re —nacu'—. Yala ti quije sca huru nu ndy ndyaca' ji'i mā; ndy ni' lo'o sñi' ni'. Xati' mā ji'i na'ni bi', cha' tyaa lo'o mā ji'i ni' ca nde. ³ Pana si xcuaane ngu' ji'i mā: “¿Ni cña cua'ni mā lo'o huru jua?” Li' ñacu' mā ji'i ngu' bi': “Ntsu'u cña cuentya ji'i ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni huru re”. Li' hora ti ta ngu' chacuayá' ji'i mā cha' caa mā caa lo'o mā ji'i ni'.

⁴ La cui' ji'i cha' bi' nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni; ndi'ya nscua cha' bi' lo quityi:

⁵ Cacha' mā ji'i ngu' quichi Sión:

“Ña'a mā ña'a cha' cua liyya ti nu laca loo ji'i mā.

Ná tyaala nu cusu' bi', hichu' huru ti ntyucua yu.

Sca huru cuañi' laca ni', sñi' na'ni nu ndy'ya yu'ba laca huru cuañi' bi'.”

⁶ Lo'o li' ndyaa nu tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lquichi bi', ñi'ya nu ngulo Jesús cña ji'i ngu'. ⁷ Ñaa lo'o ngu' ji'i huru bi' lo'o sñi'. Li' ngusta ngu' ste' ngu' hichu' huru cha' tyucua Jesús hichu' ni'. Li' ndyaa tucua Jesús hichu' ni'. ⁸ La cui' jua'a nu quiña'a tsa ñati nu ndi' ca bi' nguscana ngu' ste' ngu', ngusta ngu' ji'i tyucui cha' caja tyucui tso'o su ñaa Jesús ntucua hichu' huru bi'. Xa' la ñati ngusi'yu sta' yaca cha' sta ngu' tyucui su ñaa yu. ⁹ Lo'o lcaa ngu' nxi'ya ngu' cha' chaa ti' ngu', masi ngu' nu ndyaa nde loo la, masi ngu' nu ñaa nde chu' la; chaa tsa ti' lcaa ngu' bi'.

—Cua'ni tlyu ya jinu'u, cha' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o rey David laca nu'u —nacu' ngu' ji'i Jesús—. Tso'o tsa cua'ni ycu' Ni lo'o nu'u cha' liyya nu'u lo'o chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na. Masi juani ti, cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi —nacu' ngu'.

¹⁰ Li' ndyalaa ngu' bi' lo'o Jesús to' quichi Jerusalén, ndyatú ngu' to' lo'o quichi bi'. Ndube tsa ti' ngu' quichi bi' li'. Cui tsa nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Tilaca laca nu liyya re? —nacu' ngu'.

¹¹ Li' nguxacu' nu quiña'a tsa ñati bi' cha' ji'i ngu' quichi bi':

—Jesús Nazaret laca nu nde. Loyuu su cuentya Galilea laca quichi tyi yu. Tu'ba ji'i ycu' Ndyosi laca yu re —nacu' ngu'.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

¹² Lo'o li' ndyalaa Jesús to' laa tonu su ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Ndyatú yu ndyaa yu ne' laa bi'. Li' ngulo'o yu ji'i lcaa ngu' nde liya', ngu' nu ndyujui' yu'ba nde ne' laa bi', jua'a lcaa ngu' nu ndi'i ndy'ya yu'ba bi'; nguxasu Jesús mesa su nchcutsa'a ngu' cñi ji'i ngu', nguxasu yu yaca su ntucua ngu' nu ndujui' paloma.

¹³ —Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i laa re —nacu' Jesús li'—: “Ni'i su caca chcui' lcaa ñati lo'o ycu' Ndyosi, jua'a ñacu' ngu' cha' ji'i ni' 'na, nacui Ni.” Jua'a nscua lo quityi, pana juani, cua ngua'ni mā cha' to' tyi ngu' cuaana laca ni'i re —nacu' Jesús ji'i ngu' bi'.

¹⁴ Li' ñaa xi ngu' cuityi' ca su ndy Jesús ca ne' laa tonu bi', lo'o jua'a ñaa xi ngu' nu quicha quiya'; ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu' quicha bi' li'.

¹⁵ Na'a sti jo'ó nu laca loo cha' tlyu nu ngua'ni Jesús; lo'o nu mstru cha' jo'ó bi', na'a ngu' ñi'ya ngua cha' ndyaca tso'o ngu' quicha bi'. Lo'o jua'a na'a ngu' cha' ndi'i tyu'u tya'a nu sube, cha' cui tsa nchcui' nu sube bi' ndy'ni chi ngu' loo Jesús:

—Cua'ni tlyu ya jinu'u, cha' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o rey David laca nu'u —nacu' nu sube bi'.

Nu lo'o ndyuna ngu' tlyu bi' ñi'ya nu nchcui' nu sube, ngua ñasi' tsa ngu' nu laca loo bi' li'. ¹⁶ Hora ti nchcui' ngu' bi' lo'o Jesús:

—¿Ha ná ndyuna nu'u cha' cui' nu nchcui' nu sube re cuentya jinu'u? —nacu' ngu' bi' ji'i Jesús.

—Cua ndyuna na' —nacuj Jesús li'—. Si'i cha' cuiñi la-
ca cha' nu nchcui' nu sube re. ¿Ha bilya chcui' mā lo
quityi nu nscua sca cha' ndi'ya?:

Ndula tu'ba cubi', ndula tu'ba nu sube cuañi';
chañi cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu'i' Ndyosi.

¹⁷ Ndu'u Jesús ndyaa li'; ndu'u yu quich'i tlyu, ndyaa
nde sca quich'i piti nu naa Betania. Ca bi' ngujua' yu
talya.

Ngua'ni Jesús cha' ngüityi sca yaca quityi

¹⁸ Ca chaca tsā nguxtyuū Jesús ñaa nde quich'i tlyu
bi', ntyute' yu li'. ¹⁹ Lo'o li' na'a yu sca yaca quityi nu
ndū to' tyucui'. Ndyaa na'a yu ji'i yaca bi' si ntsu'u si'yu
lo yaca bi' cha' cacu yu; pana ná ntsu'u si'yu lo, xcui'
laca' ti ntsu'u lo. Li' nchcui' Jesús ji'i yaca bi':

—Nga'aa tyu'u tsiya' ti si'yu lo yaca cua chaca yija
—nacuj.

Hora ti ngüityi yaca bi'. ²⁰ Ndube tsa ti' ngu' nu ndya-
ca tsa'a ji'i li':

—¿Na laca ngua ji'i yaca quityi bi', cha' tsa tsiya' ca
ngüityi yaca bi'? —nacuj ngu' bi' ji'i Jesús.

²¹ Li' nguxacuj Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani —nacuj—. Si
chañi cha' jlya ti' mā ji'i ycu'i' Ndyosi, si si'i cha' tucua ti
cha' ntsu'u tyiquee mā nchcui' mā lo'o Ni, lo'o cu'mā
caca ji'i mā cua'ni mā sca cha' tlyu jua'a. Si'i cha' quityi
sca yaca ti chcui' mā lo'o ycu'i' Ndyosi li', masi taca
chcui' mā lo'o ca'ya jua ndi'ya: “Tyu'utsu' nu'u, yaa
xcua nu'u nde lo hitya tyujo'o”, ñacuj mā ji'i. Lo'o li'
jua'a caca ji'i, cha' tyu'utsu' ca'ya bi'. ²² Lcaa lo cha' nu
jña mā ji'i ycu'i' Ndyosi ni, si chañi cha' jlya ti' mā ji'i
ycu'i' Ni, caja cha' bi' ji'i mā li'.

Ndyu'ni Jesús cña chacuayá' ji'i ycu'i' Ndyosi

²³ Nu lo'o ndyalaa ngu' quich'i tlyu bi', li' xa' ndyatí
Jesús ndyaa ne' laa tonu bi'; nclyu'u yu ji'i ñatí chaca
quiya'. Lo'o li' na'a sti jo'ó nu laca loo lo'o xa' la ngu'
cusu' nu laca loo, na'a ngu' ji'i Jesús. Hora ti ñaa ngu'
bi' slo yu cha' xcuane ngu' cha' ji'i yu li':

—¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' cua'ni
nu'u ñi'ya nu ndyu'ni nu'u juani? —nacuj ngu' nu laca
loo bi' ji'i Jesús—. ¿Ma nde ngujui chacuayá' cua jin-
u'u? —nacuj ngu' bi' ji'i.

²⁴ —Lo'o na' xcuane na' sca cha' ji'i mā lacua, ñi'ya
xacuj mā cha' 'na li' —nacuj Jesús ji'i ngu' bi' li'—. Si
cāja ñi'ya xacuj mā cha' re 'na, lo'o na' xacuj na' cha'
ji'i mā li'; cacha' liñi na' ji'i cu'mā tilaca laca nu nda
chacuayá' 'na, cha' cua'ni na' ñi'ya nu ndyu'ni na' re li'.
²⁵ Tso'o lacua, nu lo'o tya ntyucuatya Juan ji'i ngu', ¿ha
chacuayá' ji'i ycu'i' Ndyosi ngua bi'? ¿Ha chacuayá' ji'i
ñatí ti ngua bi'?

Li' cuaana ti nchcui' ngu' nu laca loo bi' lo'o tya'a
ngu':

—¿Ñi'ya xacuj na cha' ji'i yu? Si ñacuj na: “Chacuayá'
ji'i ycu'i' Ndyosi ntyucuatya Juan bi' ji'i ngu'”, ná tso'o
tyu'u cha' jua'a; hora ti ñacuj yu ji'na li': “¿Ni cha' ná
ngusñi mā cha' nu nchcui' yu lacua?” ²⁶ Lo'o si ñacuj

na: “Chacuayá' ji'i ñatí ti ntyucuatya Juan bi'”, la cui' ti
ná tso'o si ñacuj na jua'a, cha' ntsij na ji'i lcaa ngu'
quich'i re, cha' lcaa ngu' jlya ti' ngu' cha' chañi cha'
ngua Juan bi' tu'ba ji'i ycu'i' Ndyosi.

²⁷ Bi' cha' ndi'ya nguxacuj ngu' bi' cha' ji'i Jesús:

—Ná jlo ti' ya —nacuj ngu' bi'.

—Tso'o lacua —nacuj Jesús ji'i ngu' bi'—. Ni na', ná
cacha' na' ji'i mā tilaca laca nu nda chacuayá' 'na cha'
cua'ni na' ñi'ya nu ndu'ni na'.

²⁸ Tya ngulu'u la Jesús xi cha' ji'i ngu' li':

—Chcui' na' sca cui' re lo'o mā, lo'o li' xacuj mā cha'
jna' —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Cua ndi' sca nu cusu' nu
ntsu'u tucua tya'a sñi' qui'yu ji'i. Li' nchcui' nu cusu' bi'
lo'o sñi' nu ngula clyo: “Sñi'”, nacuj ji'i sñi' clyo bi', “yaa
nu'u cua'ni cña ne' lo'o 'na juani, su ntsu'u yaca si'yu
losu' tyixi 'na”. ²⁹ “Ná tsa'a”, nacuj sñi' yu li'. Pana tsa
cua tsā ti xi ngua tyuju'u ti' sñi' cha' ná ndaquiya' ji'i
sti, lo'o li' ndu'u ndyaa cña bi'. ³⁰ Lo'o la cui' ti cña bi'
ngulo sti ji'i nu chaca sñi' yu. “Tsa'a na', ná cube ti'
nu'u”, nacuj yu cuañi' bi' ji'i sti. Pana cha' cuiñi ti
nchcui', cha' ná ndyaa cña ji'i sti. ³¹ ¿Ñi'ya nti' cu'mā ni?
Nu tyucuaa qui'yu cuañi' bi' ni, ¿tilaca laca nu ngua'ni
cña nu ngua ti' sti ngu' cha' cua'ni ngua'?

—Sñi' clyo yu, bi' laca bi' —nacuj ngu' ji'i Jesús li'.

—Chañi cha' ji'i mā —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Cha' liñi
nchcui' na' lo'o mā juani, cha' ntsu'u ngu' cuxi, ñi'ya
nti' nu msu ji'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa
cñi cña loo ngu', ntsu'u ngu' bi' nu yala la tyatí cha' ji'i
ycu'i' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'; jua'a
ntsu'u nu cuna'a calle ti nu yala la tyatí ngu' cha' ji'i
ycu'i' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. Pana
cu'mā ni, tiya' tsa tyalaa cu'mā ca su ntucua ycu'i' Ni.
³² Nu lo'o ñaa jyo'o Juan bi' ni, xcui' cha' liñi nchcui' yu
lo'o mā. Liñi tsa ngua'ni yu, pana ná ngua'ni cuentya
mā tsiya' ti ji'i cha' nu nchcui' yu lo'o mā. Lo'o nu ngu'
cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu' ni, cua ndaquiya' ngu' bi'
ji'i cha' nu nchcui' Juan bi' li'; jua'a nu cuna'a calle bi',
ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' Juan. Masi cua na'a
mā ñi'ya jlya ti' nu ngu' cuxi tyiquee bi' cha' nu ngu-
lu'u Juan, ná nchca caca tyuju'u ti' mā ji'i qui'ya nu
ntsu'u ji'i ycu'i' ca mā, xqui'ya cha' ná ngusñi mā cha'
nu nchcui' Juan bi' tsiya' ti.

Cuij ji'i msu xña'a

³³ 'Nde chcui' na' chaca cuij lo'o mā: Ngua sca ngu'
culiya', li' ndyataa yu quiña'a tsa yaca si'yu losu' tyixi.
Ngusu'ba yu culiya' bi' sca lo'o hichu' yaca bi' li', xcui'
yaca ye'e ndya' lo'o bi'. Lo'o jua'a ngüiñá yu sca pilya
cha' tyatá si'yu losu' ndacua, cha' tyu'u hitya tyixi nu
ntsu'u ji'i si'yu bi'. Li' ngüiñá yu sca ni'i su tyu ngu' cua
ji'i cña bi'.

Li' nda nu xu'na yuu bi' yuu ngüijña xi xa' la ñatí,
cha' cua'ni ngu' cña ne' lo'o ji'i yu, cha' ntsu'u sca cña
tsaa yu tyijyu'. ³⁴ Tiya' la lo'o cua ngulala ti tyempo xuu
ngu' si'yu bi', tyijyu' ndi'i xu'na yuu bi'. Li' ngulo yu cña
ji'i ngu' msu ji'i yu cha' tsaa ngu' ca su ntsu'u ngu' nu
ndyu'ni cña ne' lo'o ji'i, cha' tsaa squi'ya ngu' msu bi'
sa yu'be si'yu nu nga'a cha' tyanu ji'i xu'na yuu bi'.

³⁵ Pana lo'o na'a ti nu ngu' nu ndyu'ni cña bi' ji'i ngu' msu nu ngulaa bi', hora ti ndaya' ngu' ji'i ngu' msu bi'; ngujui'i ngu' ji'i tsaca yu, ndyujuii ngu' ji'i chaca yu, ngujui'i ngu' quee ji'i xi xa' la ngu'. ³⁶ Li' nda xu'na yuu bi' ji'i chaca latya msu, cha' ndyaa ngu' slo nu ngu' nu ndyu'ni cña bi'; pana na'a ti ngu' bi' ji'i msu bi', li' la cui' ti cha' cuxi ngua'ni ngu' bi' lo'o msu bi'.

³⁷ 'Ca tiya' la li' nda xu'na yuu bi' ji'i sñi' ycu' ca ndyaa slo ngu' nu ndyu'ni cña bi'. "Ná tyiquee' taquiya' ngu' bi' ji'i sñi' ycu' na'", ngua ti' xu'na yuu bi'. ³⁸ Pana na'a ti ngu' bi' ji'i sñi' nu culiya' bi', li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu': "Sñi' ycu' ndyalaa juani", nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'. "Nu cua caca xu'na yaca si'yu re nde loo la, bi' cha' tso'o la si cujuui na ji'i yu, cha' tyanu lo'o re cuentya ji'na", nacui' ngu' bi'. ³⁹ Lo'o li' ndaya' ngu' bi' ji'i sñi' xu'na yuu bi', ndyaa lo'o ngu' bi' ji'i yu nde chu' lo'o, ndyujuii ngu' bi' ji'i yu li'.

⁴⁰ '¿Na laca cua'ni xu'na yuu bi' lo'o nu ngu' xña'a nu ndyu'ni cña ne' lo'o ji'i yu, nu lo'o tyaa yu chaca quiya', nti' mā? —nacui' Jesús ji'i ngu' li'.

⁴¹ —Cujuii clya xu'na yuu bi' ji'i lcaa ngu' tyaala bi' —nacui' ngu' ji'i Jesús—. Lo'o li' ta yu yuu bi' jña xa' ñati' cha' cua'ni ngu' cña lo yuu bi'. Culana xu'na yuu bi' ji'i ñati' tso'o nu tyaja'a ta xi si'yu ji'i yu, caya' lo yuu bi'; ta ngu' si'yu lcaa yija' lo'o ndyaca tyempo nu nxuu ngu' si'yu bi'.

⁴² Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—¿Ha bilya chcui' mā lo quityi ji'i ycu' Ndyosi? Ndi'ya nscua cha':

La cui' quee tonu nu ngxucuaa cuityi ni'ji' clyo, cha' ná tso'o ña'a quee bi' nti' ngu',

juani cua ngujui cña cua'ni quee bi';

ndy' bi' su ndulo la cha' ji'i cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

Ycu' Ndyosi ngua'ni cha' jua'a ngua cha' bi', bi' cha' ndube tsa ti' na ji'i cha' tlyu bi'.

Jua'a nchcui' cha' nu nscua lo quityi nu ngua tya sa'ni;

⁴³ bi' cha' cacha' liñi na' ji'i mā juani, cha' nga'aa ta ycu' Ndyosi chacuayá' tyat' cu'mā cha' ji'i Ni cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i mā. Pana ta Ni chacuayá' tyalaa xa' la ñati' ca slo ycu' Ni, si tso'o ntsu'u tyiquee ngu' cha' cua'ni ngu' cña ji'i Ni. ⁴⁴ Lo'o cha' ji'i quee tonu bi' ni, na' lacā ñi'ya laca quee tonu bi'; ñi'ya nu ngua'ni cuityi ni' lo'o quee bi', jua'a ndyu'ni mā lo'o na'. Pana si nti' ñati' tacu' ngu' lo cha' jna', nga'aa tso'o tyi' ñati' bi' li'; lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati' chalyuu, tye cha' tsiya' ti ji'i ñati' nu ná ntaja'a xñi cha' jna' nu lo'o yaa ngu' nde chalyuu.

⁴⁵ Sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' fariseo ni, nu lo'o ndyuna ngu' cui' nu cua nchcui' ca ti Jesús lo'o ngu', nu nchcui' cha' ji'i ngu' tyaala nu ngua'ni cña ne' lo'o ji'i nu culiya' bi', lo'o jua'a nu nchcui' cha' ji'i ngu' cuityi ni' nu ná tso'o, li' ngua tii ngu' nu laca loo bi', cha' nchcui' ca'a Jesús cha' ji'i ycu' ngu' bi'. ⁴⁶ Lye tsa ngua ti' ngu' bi' taya' ngu' ji'i Jesús, cha' cujuui ngu' ji'i, ngua ti' ngu'; pana ná ngua ji'i ngu' bi', cha' ndyutsii ngu' ji'i nu ñati' quiña'a bi', cha' quiña'a tsa ngu' jlya ti' ngu' cha' laca Jesús sca ñati' nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi.

Cui' ji' ta'a su ngujui clyo'o ngu'

22 Nchcui' Jesús chaca cui' lo'o ngu' li':

² —Chcui' na' chaca cha' lo'o mā cha' caca cuayá' ti' mā ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ñati' —nacui' Jesús li'—. Caca bi' ñi'ya ngua sca tsā lo'o ngua ta'a ngujui clyo'o sñi' rey. Ngua'ni rey ta'a li'. ³ Ngulo cña ji'i msu ji'i cha' tsaa ngu', tsaa chcui' ngu' lo'o lcaa ñati' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o rey, cha' cua ndyalaa tsā nu caca ta'a bi'; pana ná ntaja'a ñati' bi' caa ngu' slo rey nu ngua tsā ta'a bi'. ⁴ Xa' ngulo rey bi' cña ji'i msu ji'i, cha' tsaa ngu' slo ñati' bi' chaca quiya': "Chcui' mā lo'o lcaa ñati' bi', cha' cua laca ngua'ni cho'o na' scuaa cha' cacu ngu'; cua ndyujuii na' bata lo'o chqueru. Cua laca ntsu'u xlyaa cacu ngu' juani, si cua'ni ngu' cha' tso'o caa ngu' ta'a re yala ti, cha' cua ngujui clyo'o sñi' na'", nacui' rey ji'i msu ji'i. ⁵ Pana ná ndu'u tucua ñati' bi', cha' ná ndube ti' ngu' cha' ngujui clyo'o sñi' rey bi'; ndyaa ngu' cña ne' quixi', ndyaa xi xa' la ngu' ndyujui' ngu' yu'ba ji'i ngu'. ⁶ Lo'o jua'a xi xa' la ñati' bi' ni, ndaya' ngu' ji'i msu bi', nxyi' lo'o ngu' ji'i msu bi'; cuati jua'a ntsu'u su ngujui' ngu' ji'i msu bi' ña'a cuayá' nu ndyujuii ngu' ji'i. ⁷ Nu lo'o ndyuna rey cha' nu ngua'ni ngu' bi' lo'o msu ji'i, ngua ñasi' tsa rey bi' ña'a ji'i ñati' xña'a bi'. Li' ngulo rey cña ji'i sendaru ji'i cha' cujuui ngu' ji'i lcaa ñati' xña'a bi', cha' su'ba ngu' quii' tyaqu' quichi' tyi ñati' bi'. ⁸ Li' nchcui' rey lo'o msu ji'i chaca quiya': "Cua ngua'ni cho'o na' scuaa cha' caca ta'a ngujui clyo'o sñi' na'", nacui' rey bi'. "Pana nu ngu' nu cua nchcui' na' lo'o tsā cha' caa ngu' ta'a ca slo na', ná ntaja'a ngu' bi' caa, bi' cha' ná cacu ngu' bi' scuaa tso'o nu ntsu'u 'na tsiya' ti. ⁹ Tso'o la tsaa clyā mā nde calle tlyu juani; chcui' mā lo'o lcaa ti tya'a ñati' nu ña'a mā ji'i nde calle jua, cha' caa ngu' ta'a ca slo na'." ¹⁰ Li' ndu'u ngu' msu bi' ndyaa ngu' nde calle; nchcui' ngu' lo'o cua ña'a ca ñati' nu ndy- acua tya'a ngu' lo'o, masi ñati' tso'o, masi ñati' cuxi. Li' ndyu'u ti' lcaa ñati' bi' slo rey ña'a cuayá' nu ngutsa'a ni' ji'i rey, ndi' quiña'a tsa ñati' nu cua ndyalaa ta'a slo rey bi'.

¹¹ 'Li' ndyat' ycu' rey bi', ndyaa nde ni' cha' chcui' lo'o lcaa ñati' nu ndi' ni' bi'. Li' na'a rey cha' nga'a sca nu qui'yu nu ná lacu' late' ji'i ta'a. ¹² Li' nchcuane rey ji'i nu qui'yu bi': "Chocue", nacui', "¿ni cha' ndyat' nu'yu ni' re lo'o ná lacu' nu'yu late' ji'i ta'a nu cua nda na' jin- u'yu?" Pana ná ngujui ñi'ya xacu' nu qui'yu bi' cha' ji'i rey li'; ¹³ bi' cha' ngulo rey bi' cña ji'i msu ji'i: "Xñi mā ji'i nu qui'yu re, sca' mā ya' yu, lo'o jua'a sca' mā quiya' yu. Lo'o li' xcuaa mā ji'i yu nde ca bilyaa su talya tsa ña'a, ca su nxi'ya tsa ngu' ndi' ngu', ca su lye tsa ndacu la'ya ngu' cha' ñasi' ngu'", nacui' rey bi'. ¹⁴ Lo'o ycu' Ndyosi ni, ndacane Ni ji'i quiña'a tsa ñati' cha' cua'a jyaca ngu' ji'i lcaa cha' nu nchcui' Ni, pana cua la- ca ti ñati' nu nsubi Ni ji'i cha' caca ngu' ñati' ji'i Ni.

Cha' jii' cñi cña loo ngu'

¹⁵ Li' ndu'u ngu' fariseo ndyaa ngu' cha' quiñi cha' jii' ngu' lo'o tya'a ngu', ñi'ya nu caca jii' ngu' cñilo'o ngu' jii' Jesús cha' chcu' yu sca cha' cuxi. ¹⁶ Li' ngulo ngu' bi' cña jii' xi ngu' cuañi' nu ndyaca tsa'a cha' jii' ngu' fariseo, cha' chcu' cuayá' ngu' cuañi' bi' lo'o Jesús, ngua ti' ngu'. Li' ndyaa ngu' bi' slo Jesús lo'o xi xa' la ñatj nu ndya'a lo'o taju ngu' nu cuentya jii' rey Herodes.

—Mstru —nacu' nu ngu' cuañi' bi' jii' Jesús li'—, jlo ti' ya cha' liñi tsa ndu'ni nu'u; la cui' cha' liñi nu ntsu'u jii' ycu' Ndyosi, bi' ti cha' laca nu nclu'u nu'u jii' ngu'. Ná ndube ti' nu'u ñi'ya ndañi cha' nu nchcu' ngu' jinu'u; sca ti cuayá' nti' nu'u ña'a nu'u jii' lcaa ñatj, masi ngu' ti'i, masi ngu' tonu. ¹⁷ Tyu'u cha' clyo ti' jinu'u, cacha' nu'u cha' liñi jii' ya: ¿Ha tso'o si ta na cñi cña loo na jii' rey tlyu nu ndi' xa' tsu' bi'?

¹⁸ Pana ngua tii Jesús ñi'ya laca cha' cuxi nu nclacua ti' ngu' bi', bi' cha' ndi'ya nguxacu' yu cha' jii' ngu':

—Cuiñi tsa cu'ma ni. ¿Ni cha' laca nchcu' cuayá' ma lo'o na? —nacu' Jesús jii' ngu' bi'—. ¹⁹ Culu'u ma sca cñi 'na, la cui' tya'a cñi plata nu nda na jii' ngu' nu nxñi cñi cña loo na.

Li' ñaa lo'o ngu' jii' sca cñi plata bi' slo Jesús.

²⁰ —¿Tilaca nu ca jii' lcu' nga'a chy' cñi re? —nacu' Jesús jii' ngu' bi'—. ¿Ti jii' laca xtañi nu nscua re? —nacu'.

²¹ —Xtañi rey tlyu nu ndi' xa' tsu', bi' nga'a chy' cñi cua —nacu' ngu' li'.

—Tso'o —nacu' Jesús li'—, jii' rey tlyu bi' tya ma cñi cña loo nu nga'a cha' ta ma jii' lacua, lo'o jua'a jii' ycu' Ndyosi tya ma lcaa na nu ntsu'u cha' tya ma jii' Ni.

²² Ndube tsa ti' ngu' bi' li', cha' nchca tsa jii' Jesús xtyacu' cha' lo'o ngu'. Ndu'u ngu' bi' ndyaa ngu' li'.

Nchcuane ngu' jii' Jesús ñi'ya caca lo'o tyu'ú ñatj chaca quiya'

²³ Lo'o la cui' tsá bi' ñaa xi ngu' saduceo slo Jesús, bi' laca sca latya ñatj nu nchcu' cha' nga'aa tyu'ú ñatj chaca quiya' lo'o cua ngujui ngu'. Nchcuane ngu' bi' sca cha' jii' Jesús li':

²⁴ —Mstru —nacu' ngu' bi' jii'—, sa'ni la nda jyo'o Moisés sca cha' lo'o na cuentya jii' tya'a ngula ngu'. Nu lo'o cua ngujui tsaca yu ni, si cua ngujui clyo'o yu pana bilya caja sñi' yu, li' ntsu'u cña jii' tya'a ngula yu nu ntucua ycu' ti cha' caja clyo'o lo'o nu cuna'a nu ngua clyo'o jyo'o tya'a yu. Li' chcu' ngu' jii' sñi' clyo ngu' cha' sñi' nu qui'yu nu cua ngujui bi' laca bi', cha' ná chcu' xtañi yu nu cua ngujui bi'. Jua'a nchcu' Moisés sa'ni la. ²⁵ Ndi'ya ngua sca quiya': Ntsu'u cati tya'a nu qui'yu tya'a ngula, tya'a quichj tyi ya. Li' ngujui clyo'o nu ngula clyo, pana yala tsa ngujui yu, lo'o bilya caja sñi' yu. Li' ndyanu nu cuna'a bi' cuentya jii' tya'a yu. ²⁶ Li' ngujui clyo'o nu cuna'a bi' chaca quiya'. La cui' jua'a, yala ti ngujui chaca nu qui'yu tya'a ngula jyo'o bi'. Jua'a ngua jii' ca ta'a ngu' qui'yu tya'a ngula

jyo'o bi'. ²⁷ Ca su ndye, li' ngujui nu cuna'a bi'. ²⁸ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya' ni, ¿ñi'ya nu laca clyo'o ca nu cuna'a bi', cha' ca ta'a cati tya'a nu tya'a ngula ngu' ngujui clyo'o ngu' lo'o?

²⁹ Li' nguxacu' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—Ná jlo ti' ma tsiya' ti, cha' ná nchca cuayá' ti' ma jii' quityi jii' ycu' Ndyosi; ná nchca cuayá' ti' ma cha' nchca tsa jii' ycu' Ni cua'ni Ni cña tonu. ³⁰ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', nga'aa ntsu'u cha' caja clyo'o ngu' ca bi'; tyi' ngu' li' ñi'ya ndi' xca jii' ycu' Ndyosi ca slo Ni. ³¹ Chañi cha' ntsu'u cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya'. ¿Ha bilya chcu' ma cha' lo quityi nu nchcu' ycu' Ndyosi lo'o ma? Ndi'ya nchcu' quityi bi': ³² “Ycu' Ndyosi Xu'na Abraham laca na,” nacu' Ni, “ycu' Ndyosi Xu'na Isaac laca na”, lo'o la cui' ti ycu' Ndyosi Xu'na Jacob laca na”, nacu' Ni. Ná nacu' quityi bi' cha' na cua ngua ycu' Ndyosi Xu'na ngu' bi'; ña'a ti tya laca ycu' Ndyosi Xu'na ngu' bi' juani, lo'o jua'a laca ycu' Ndyosi Xu'na lcaa ñatj lu'ú.

³³ Lo'o ndyuna nu quiña'a tsa ñatj nu nga'a slo cha' nu nclyu'u Jesús bi', ndube tsa ti' ngu' jii' cha' bi' li'.

Cña nu ndulo la cha' cua'ni na cuentya jii' ycu' Ndyosi

³⁴ Nu lo'o ndyuna ngu' fariseo cha' cua ngua'ni Jesús ngana jii' nu ngu' saduceo bi', li' ndyu'u ti' lcaa ngu' fariseo bi' slo Jesús. ³⁵ Lo'o jua'a nga'a sca ngu' fariseo nu jlo tsa ti' lcaa cha' jii' ycu' Ndyosi nu nguscua jyo'o Moisés. Li' nchcuane yu jii' Jesús cha' chcu' cuayá' yu lo'o:

³⁶ —Mstru —nacu' yu bi' jii' Jesús—, ¿ñi'ya cha' laca nu ndulo la ji'na cha' cua'ni na, cha' nu nda ycu' Ni lo'o jyo'o Moisés sa'ni la?

³⁷ Li' nguxacu' Jesús cha' jii' yu bi':

—“Ntsu'u cha' tyucu' tyiquee ma tyu'u cha' jii' ma lo'o ycu' Ndyosi; nu lo'o lubii ti cresiya jii' ma, jua'a lo'o lcaa cha' nu nda'ya hique ma, tyu'u cha' jii' ma lo'o Ni”. ³⁸ Bi' laca cha' nu tlyu la, nu ndulo la ji'na cha' cua'ni na. ³⁹ Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' tlyu: “Ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' ma jii' tya'a ñatj ma, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' ma jii' ycu' ca ma”. ⁴⁰ Suy lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés cuentya jii' ycu' Ndyosi laca tyucua cha' bi', lo'o jua'a suy lcaa cha' nu nchcu' ngu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni laca cha' bi'.

Nchcuane Jesús jii' ngu' cuentya jii' Cristo

⁴¹ Laja lo'o tya ndyu'u ti' lcaa ngu' fariseo bi' su ndu Jesús, li' nchcuane yu sca cha' jii' ngu':

⁴² —¿Ñi'ya nti' cu'ma cuentya jii' Cristo nu ntsu'u cha' caa? —nacu' Jesús jii' ngu' bi'—. ¿Tilaca ngua jyo'o cusu' jii' nu Cristo bi' nti' ma?

—Ñatj tya'a jii' jyo'o rey David caca nu bi' —nacu' ngu' jii'.

⁴³ Li' nchcuane Jesús jii' ngu' bi' chaca quiya':

—¿Ñi'ya ndyu'u ta cha' re nti' cu'ma, cha' cua nchcu' jyo'o David cha' Xu'na yu laca nu Cristo bi'? Cua ngu-

lu'u Xtyi'i ycuil' Ndyosi cha' bi' jii' David, bi' cha' nchcui' yu ndi'ya:

⁴⁴ Ycuil' Ndyosi nu laca Xu'na na nacuj jii' Cristo nu Xu'na na' ndi'ya:

“Tyucua nu'u nde la'a tsu' cui' 'na, ña'a cuayá' nu cua'ni tye na' cha' jii' lcaa tya'a cusuy jinu'u, cha' caca nu'u loo jii' lcaa ca cha'”, nacuj Ni jii' Cristo.

⁴⁵ Xu'na na', nchcui' jyo'o David jii' Cristo. ¿Ñi'ya caca chcui' na cha' ñati' tya'a jii' jyo'o David bi' laca Cristo laca?

⁴⁶ Ná ntsu'u ni sca ñati' ca bi' nu ngua jii' xacuj cha' jii' Jesús li'. Lo'o jua'a xa' la tsá nde loo la nga'aa nchcuane ngu' cha' jii' yu tsiya' ti, cha' ntsii' ngu' jii', ñi'ya nu xacuj Jesús cha' jii' ngu'.

Ngusta Jesús qui'ya jii' ngu' fariseo lo'o jua'a jii' mstru cha' jo'ó bi'

23 Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o nu quiña'a tsa ñati' nu ndi' slo yu, jua'a lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii':

²—Nu ngu' fariseo bi', lo'o mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa ni, jlo ti' ngu' bi' lcaa cha' ñi'ya nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi. ³ Bi' cha' tso'o cua'a jyaca ma jii' cha' nu nclu'u ngu' bi' jii' ma, tso'o taquiya' ma jii' cha' nu nclu'u ngu' bi'; pana ná cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ti ngu' bi'. Tso'o ti nclu'u ngu' cha' jo'ó bi', pana ná ndaquiya' ycuil' ca ngu' cha' bi'. ⁴ Lo'o jua'a nu ngu' fariseo bi' ni, nclyo ngu' cña jii' tya'a ngu' cha' tonu tsa yu'ba qui'ya ngu'; ti'i tsa yu'ba nsta ngu' bi' scy ñati, pana ycuil' ca ngu' ni, ná sicua ngu' yu'ba bi' tsiya' ti. ⁵ Lcaa cha' nu ndu'ni nu ngu' bi' ni, ndu'ni ngu' jii' cha' ña'a ti ñati' jii' ngu'; bi' cha' ndyaacá' juata su nscua cha' jii' ycuil' Ndyosi hique ngu', lo'o jua'a scy ngu', cha' nti' ngu' cha' chcui' ñati' jii' ngu' cha' tacati tsa ndu'ni ngu'. Lo'o jua'a nchcu' ngu' bi' payu nu tonu tsa lsu ndacui lo cha' ña'a ñati' jii'. ⁶ Nu lo'o ndya'a ngu' bi' sca ta'a, li' ndyaca'a ngu' su tso'o la ña'a nti' ngu'; cuati jua'a ne' laa, la cui' ti su tso'o la ña'a nti' ngu', ca bi' ntucua ngu' bi'. ⁷ La cui' jua'a, si tyacua tya'a ñati' lo'o ngu' bi' nde calle, lo'o chcui' ñati' bi' lo'o ngu', na cua'ni chj ñati' loo nti' ngu' fariseo bi'; jua'a cua nti' ngu' cha' ñacu' ñati' jii', cha' mstru laca ngu'. Jua'a nti' ngu' bi'.

⁸ Pana cu'ma ni, ná tso'o si ñacu' ngu' jii' ma cha' mstru laca ma; tso'o la si sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' sca ti mstru ntsu'u jii' ma, bi' laca Cristo. ⁹ Lo'o jua'a ná nga'a cha' ñacu' ma cha' sti ma laca sca ñati' chalyuu ti, cha' sca ti ycuil' Ndyosi nu ntucua nde cua, bi' laca Sti ma. ¹⁰ Lo'o jua'a ná ta ma chacuayá' jii' ñati' cha' chcui' ngu' jii' ma cha' xu'na ngu' laca ma, cha' sca ti Cristo laca Xu'na ma nu chañi ca. ¹¹ Nu cu'ma nu ndulo la cha' jii' ma cuentya jii' tya'a ma, nga'a cha' cua'ni ma cua ña'a ca cña nu culo lcaa tya'a ma jii' ma, masi laca ma loo jii' ngu'. ¹² Ñati' nu nti' cha' caca tlyu la cuentya jii' tya'a ngu', ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' ngu' ca tiya' la; pana ñati' nu ná ndu'ni tyixi lo'o tya'a ngu', nu ná nti' tyijiloo jii' tya'a ngu', bi' laca nu chañi cha' caca tlyu la cuentya jii' cu'ma.

¹³ 'Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Na ndacu' ma tyucui' jii' ngu', cha' ná caca tyatí ngu' cha' jii' ycuil' Ndyosi, cha' ná caca ycuil' Ni loo ne' cresiya jii' ngu'. Ni ycuil' ma, ná caca tyatí ma cha' bi', lo'o jua'a ná nda ma chacuayá' cha' tyatí xa' la ñati' cha' bi'.

¹⁴ 'Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Nxlyaa ma ni' nu ntsu'u jii' nu cuna'a ti'i, lo'o li' tyiquee' nchcui' ma lo'o ycuil' Ndyosi slo ñati' cha' ña'a ti ñati' jii' ma. Ná ca cuayá' ti' xa' ñati' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jii' ma li'. Bi' cha' lye la chcube' ma ca nde loo la.

¹⁵ 'Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Tyijyu' tsa ndya'a ma, masi tyucui' nde lo yuu ti, masi tyucui' nteje tacui ma tyujo'o ndya'a ma, cha' clyana ma jii' ñati, masi sca ti ñati' nu tyaja'a xtyanu jii' nu xa' la jo'ó nu ndu'ni tlyu yu jii', cha' xñi yu cha' nu culu'u cu'ma jii' yu. Li' culu'u ma jii' yu cha' caca yu sñi' cuiña-ja nu tlyu la que cu'ma, cu'ma nu ntsu'u cha' tsa ma ca bilyaa.

¹⁶ 'Tya'na tsa cu'ma! Na cua nti' ma culu'u ma jii' xa' ñati; pana cuityi' ycuil' ca cu'ma, cha' ná nda ma cuentya tsiya' ti. Ndi'ya nchcui' ma: “Si cua'ni ngu' jura cuentya jii' laa tonu re cha' cua'ni lyiji ngu' sca cña, ná sca cha' laca”, nacuj ma. “Pana si cua'ni ngu' jura cuentya jii' na oro nu ntsu'u ne' laa cha' cua'ni ngu' cña bi', li' ntsu'u cha' cua'ni ngu' lcaa cña tsiya' ti nu cua nchcui' ngu'”, nacuj ma. ¹⁷ ¡Ple tsa cu'ma, na cuityi' tsa ma! ¿Na laca nu ndulo la cha' jii' nti' ma? ¿Ha tlyu la cha' jii' na oro nu ntsu'u ne' laa bi'? ¿Ha tlyu la cha' jii' laa tlyu su ntsu'u na oro bi', nti' ma? Sca ti cuayá' ndyu'u cha' bi'. ¹⁸ Lo'o jua'a chaca cha' nchcui' ma: “Si cua'ni ngu' jura cuentya jii' mesa nu ntsu'u ne' laa re, cha' cua'ni lyiji ngu' sca cña, ná sca cha' laca”, nacuj ma. “Pana si cua'ni ngu' jura cuentya jii' msta nu nsta ngu' lo mesa bi', cha' cua'ni ngu' cña bi', li' ntsu'u cha' cua'ni ngu' lcaa cña tsiya' ti nu cua nchcui' ngu'”, nacuj ma. ¹⁹ ¡Chañi cha' cuityi' cu'ma! ¿Na laca nu ndulo la cha' jii', nti' ma? ¿Ha tlyu la cha' jii' msta bi'? ¿Ha tlyu la cha' jii' mesa su nscua msta bi', nti' ma? Sca ti cuayá' laca cha' bi'; ²⁰ bi' cha' nu lo'o cua'ni ngu' jura cuentya jii' mesa bi', cha' cua'ni ngu' sca cña, stu'ba ndyu'ni ngu' jura cuentya jii' na nu nscua lo mesa bi'. ²¹ Lo'o jua'a, si cua'ni ngu' jura cuentya jii' laa tonu re, la cui' jua'a ndyu'ni ngu' jura cuentya jii' ycuil' Ndyosi, cha' lo'o ne' laa bi' ndya'a ycuil' Ni. ²² La cui' ti cha' ni, si cua'ni ngu' jura cuentya jii' sca na nu ntsu'u nde cua, la cui' jua'a ndyu'ni ngu' jura cuentya jii' su tlyu ca su ntucua ycuil' Ni, lo'o jua'a cuentya jii' ycuil' Ni li'.

²³ 'Tya'na tsa cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'ma ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ma! Tacati tsa ndu'ni ma lo'o ycuil' Ndyosi lo'o lcaa na xca ti nu ntsu'u jii' ma; si ntsu'u tii tya'a laca tyunu' xlya jii' ma ni, masi si'yu hañi, masi si'yu comino, hora ti nda ma tsaca jii' ycuil' Ndyosi li', masi ná ndaquiya' ma jii' cha' nu ngulu'u Ni, nu ndulo la cha' jii'. Cua nacuj ycuil'

Ndyosi cha' liñi ti cua'ni cuayá' mā jii' ñati, lo'o jua'a nacui Ni cha' cua'ni tya'na ti' mā jii' ñati, cha' jlya tso'o ti' mā jii' ycu' Ni; pana ná nduna mā cha' bi'. Ntsu'u cha' taquiya' mā jii' cha' nu ndulo la bi', masi tya cua'ni mā cha' tso'o ñi'ya nu ndyu'ni ti mā nu lo'o nda mā msta sube ti bi'. ²⁴ Nti' mā culu'u mā cha' jii' ycu' Ndyosi jii' xa' ñati; pana na cuityi' ycu' ca mā, cha' ndyacu' hique mā jii' lcaa cha' liñi bi'. Ñi'ya laca si nsubii mā hitya cha' co'o mā, cha' ná co'o mā na'ni sube nu ntsu'u lo hitya bi', pana ná ndu'ni cuentya mā jii', si cua ntyucui' mā sca na'ni tlyu la, ñi'ya nti' sca camello.

²⁵ 'Tya'na cu'mā ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'-mā ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee mā! Tso'o tsa ndyaati' loo mā, ndyaati' chu' cuaña' mā, ñi'ya nti' ndyaati' sca tasa, ndyaati' sca ca'ña; pana nde ne' cresiya jii' mā xcui' cha' cuxi ntsu'u, cha' nti' mā xlyaa mā na nu ntsu'u jii' xa' ñati, cha' lya' ti' mā jii' ñati.

²⁶ Na cuityi' mā, lcaa cu'mā ngu' fariseo. Clyo cua'ni lubii mā ne' cresiya jii' ycu' ca mā, cha' tyanu lubii tyucui' ña'a mā li', ñi'ya nti' ndyaati' sca tasa, sca ca'ña.

²⁷ 'Tya'na tsa cu'mā ngu' mstru cha' jo'ó lo'o cu'mā ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee mā! Ñi'ya sca ni'i sube nu ndy chu' cuaá nu ndu'ni ngati' ngu' jii', tso'o tsa ña'a ni'i bi' li', la cui' jua'a laca cu'mā. Pana xcui' tyijya jyo'o ntsu'u ne' cuaá bi', xcui' na tyucu ntsu'u bi'. ²⁸ Lo'o jua'a cu'mā ni, tso'o tsa ña'a mā nde chu' mā, liñi tsa ndu'ni mā nti' ñati; pana lo'o ña'a ycu' Ndyosi ca nde ne' mā, tucua cha' ntsu'u tyiquee mā, cuxi tsa cha' nu ntsu'u ne' cresiya jii' mā, nti' Ni.

²⁹ 'Tya'na tsa cu'mā ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o jua'a cu'mā ngu' fariseo, cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee mā! Tso'o tsa ña'a ni'i sube nu ndiña' mā chu' cuaá su ndyatsi' jyo'o nu cua yaá nchcui' cha' jii' ycu' Ndyosi lo'o ñati nu ngua sa'ni la; tso'o tsa ndalya' mā jii' ni'i bi' nu ntucua chu' cuaá su ndyatsi' jyo'o nu tso'o tsa tyiquee nu ngua sa'ni la. ³⁰ "Cuxi tsa ngua'ni jyo'o cusu' jii' ya cua sa'ni", nacui mā. "Si cua nguti' ya chalyuu nu ngua tyempo bi', ná lo'o cua ndyujuii ya jii' ngu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi bi'", nacui mā. ³¹ Jlo ti' mā cha' laca mā la cui' tya'a ñati lo'o jyo'o cusu' jii' mā nu cua ndyujuii jii' ngu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni; ña'a ti cuxi tyiquee mā juani, ñi'ya nu cuxi tyiquee jyo'o cusu' jii' mā nu ngua li'. ³² Tso'o lacua. Tya cua'ni la mā cha' cuxi nu ngua'ni jyo'o cusu' jii' mā nu ngua sa'ni li'.

³³ 'Ñi'ya nti' cuaña, jua'a nti' cu'mā! Tajua' tsa ndyu'ni mā cha' cuxi. ¿Ha nti' mā cha' clyaa' mā jii' ycu' Ndyosi cha' ná chcube' mā ca bilyaa? Ná taca jii' mā jua'a. ³⁴ Bi' cha' ta na' jii' ñati 'na cha' caa' ca slo mā; masi ngu' nu laca tu'ba 'na, masi ngu' nu jlo ti' cha' jna', masi ngu' mstru nu cuentya jna', ta na' jii' ngu' cha' caa' ngu' ca slo mā. Jlo ti' na' cha' tyaala tsa cu'mā; cujuui mā jii' xi ñati bi', cujuui' ca'a mā jii' xi xa' la ñati bi' lo crusi, quiji' mā jii' xi xa' la ñati bi' lo'o reta. Masi ne' laa jii' mā, cua'ni lya' tsa ti' mā jii' ngu' bi' ña'a cuayá' nu culo'o mā jii' ngu' bi', cha' ná tyanu ngu' bi' quichi' tyi mā tsiya' ti. ³⁵ Bi' cha' lacua, tyanu qui'ya jii'

mā xqui'ya cha' cua ndyujuii jyo'o cusu' jii' mā jii' quiña'a tsa ñati nu nchcui' cha' liñi tya sa'ni la, tya lo'o ngujuii Abel nu ngua tya clyo la, ña'a cuayá' nu ngujuii Zacarías sñi' Berequías. Nu jyo'o Zacarías ni, cua ndyujuii ngu' jii' yu su ndy yu ne' laa, ca su laja cla'be to' mesa su ndyaqui' msta, nu lo'o cua tsa' ti yu ni'i su tacati tsa. Stu'ba ndyu'u cha' ñi'ya laca si ycu' ca mā cua ndyujuii mā jii' jyo'o cusu' bi', cha' la cui' cha' cuxi bi' ntsu'u tyiquee mā juani. ³⁶ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' bilya cajaa mā lo'o tlyu tsa cha' cuxi ca-ca jii' cu'mā ngu' nasiyu nde xqui'ya qui'ya nu ndyanu jii' mā.

Ngusi'ya tsa Jesús xqui'ya quichi' Jerusalén

³⁷ 'Tya'na tsa cu'mā ngu' Jerusalén! Tucui tsa cha' ntsu'u jii' mā. Tya sa'ni la ndyujuii mā jii' ñati nu ngua'a lo ycu' Ndyosi cña jii', masi ngujui' mā quee jii' ngu' nu laca tu'ba jii' Ni. Tyuu tsa quiya' ngua ti' na' cha' cua'ni tyaca'a na' jii' mā cha' ná ca cuxi jii' mā. Ñi'ya nti' sca su'u nu nxuti' jii' sñi' ne' lu'be ni', jua'a ngua ti' na' cua'ni na' lo'o mā; pana ná nda mā chacuayá' 'na tsiya' ti. ³⁸ Bi' cha' xñi' ti tyanu quichi' tyi mā juani. ³⁹ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' nga'aa ña'a mā 'na ña'a cuayá' nu tyalaa tyempo lo'o chcui' mā cha' 'na: "Tso'o tsa ndyu'ni ycu' Ndyosi lo'o ñati nu lijya chacuayá' jii' ycu' nu Xu'na na", ñacu' mā li'.

Ngulala ti cati' laa tonu

24 Lo'o li' ndu'u Jesús ne' laa tonu bi'; na cua tyaa ti, lo'o lye tsa nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' yu lo'o yu cha' jii' laa tonu bi', cha' tso'o tsa ña'a lcaa ni'i nu cuentya jii' laa bi'. ² Li' nguxacu' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—Ña'a tso'o mā jii' lcaa cha' nu ntsu'u jii' laa tonu re —nacui Jesús jii' ngu' bi'—. Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' tye laa re cati' ña'a cuayá' ni sca quee nu ntsu'u sii' laa re, nga'aa tyanu bi' hichu' tya'a.

Cha' ti'í nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

³ Li' ndyaa ngu' nde lo xly ca'ya Olivos. Ca bi' ndyaca ca'a Jesús, lo'o li' cuaana ti nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o yu, nchcuane ngu' jii':

—Cuacha' nu'u jii' cua, ¿ni jacua' caca cha' cuxi bi' jii' laa tonu bi'? Lo'o jua'a, ¿ñi'ya caca cha' lo'o caa' nu'u, nu lo'o cua tye ti chalyuu? —nacui' ngu' bi' jii'.

⁴ Li' ngulu'u la xi Jesús jii' ngu' bi':

—Cua'ni tii' ti' mā, cui'ya mā cuentya cha' ná tucui cñilo'o jii' mā —nacui—. ⁵ Nde loo la caa' tyuu tya'a ngu' cuiñi nu ñacu' cha' cuentya jna' lijya ngu'. "Cristo laca na", ñacu' ngu' bi' jii' mā, lo'o jua'a cñilo'o ngu' jii' quiña'a ñati nu jlya ti' cha' bi'. ⁶ Tyempo bi' cañi cha' nxuu tya'a ngu' nasiyu re lo'o ngu' xa' nasiyu, lo'o jua'a caja cha' jii' mā cha' nxuu tya'a ngu' nasiyu tyijyu'. Ná cutsii' mā li'. Ntsu'u cha' caca jua'a, pana tya ly-iji tye chalyuu li'. ⁷ Xuu tya'a ñati sca tsu' lo'o ngu' chaca tsu', lo'o jua'a xuu tya'a ñati sca quichi' tlyu lo'o ñati

chaca quichĩ tlyu. Li' caja jbi'ña jii' ngu', cãã quicha nu xñi jii' lcaa ngu', lo'o jua'a tyu se'i clyacui chalyuu li'.⁸ Pana lcaa cha' bi' caca lo'o chca nguxana ti cha' chcube' ñati chalyuu, si'i na cua ndye chalyuu li'.

⁹Nu lo'o xana cha' cuxi bi', tejeya' ngu' jii' m̄ cha' xcube' ngu' jii' m̄, hasta ña'a cuayá' nu cujuui ngu' jii' m̄, cha' ntsu'u ngu' tyucui ña'a chalyuu nu caca ti' ti' ngu' ña'a ngu' jii' m̄ xqui'ya na';¹⁰ bi' cha' tyu tya'a ngu' tya'a m̄ caca taja ti' ngu' jna', nga'aa talo ngu' cha' xñi la ngu' cha' 'na li'. Lo'o jua'a ntsu'u ngu' tya'a m̄ nu cujuui cuañi' ngu' jii' tya'a m̄ ya' ngu' cuxi, jua'a ntsu'u ngu' tya'a m̄ nu caca ti' ti' ngu' ña'a ngu' jii' xa' la ngu' tya'a m̄ li'.¹¹ La cui' jua'a tyu'u tucua quiña'a ngu' cuiñi, nu laca tu'ba jii' ycu' Ndyosi, ñacu' ngu'. Cñilo'o ngu' bi' jii' tyu tya'a m̄, cu'm̄ nu laca m̄ ñati 'na.¹² Quiña'a tsa cha' cuxi caca, ña'a cuayá' nu quiña'a tsa ngu' tya'a m̄ nga'aa cua'ni tya'na ti' ngu' jii' xa' la ngu' tya'a m̄.¹³ Pana ná cube ti' m̄, lcaa cu'm̄ nu talo tyiquee m̄ jii' cha' cuxi bi', cua'ni lyaá na' jii' cu'm̄ li', ña'a cuayá' nu tye chalyuu —nacui Jesús—. ¹⁴Ntsu'u cha' culu'u m̄ cha' jna' jii' ñati, lcaa cha' tso'o nu nchcui' na', ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii' ñati; ntsu'u cha' chcui' m̄ cha' bi' lo'o ñati tyucui ña'a chalyuu, cha' caca cuayá' ti' ngu' jii' cha' bi' nde lcaa nasiyu. Lo'o li' tye chalyuu.

¹⁵Jyo'o Daniel nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi cua sa'ni ni, cua nchcui' yu cuentya jii' sca na nu suba' tsa, nu cua'ni ñu'u jii' lcaa na lubii. (Caca cuayá' ti' cu'm̄ jii' cha' bi' nu lo'o chcui' m̄ lo quityi re.) Nu lo'o ña'a m̄ cha' ndu na suba' bi' ca su tacati tsa ne' laa tonu bi' —nacui Jesús—, ¹⁶li' ca cuayá' ti' m̄ cha' tso'o la si xna lcaa m̄ nu ndi'i m̄ nde loyuu su cuentya Judea, xna ma cha' tyu'u cuatsi' m̄ laja ca'ya. ¹⁷Si ndu ñati que ni' jii' tsã bi', nga'aa ta tyempo tyat' ngu' ni' cha' culo ngu' yu'ba nu ntsu'u jii' ngu'; nga'a cha' ca'ya clyu ngu' bi' nde lo yuu cha' xna clyu ngu' li'. ¹⁸Lo'o jua'a si ntsu'u ngu' ne' quixi', nga'aa ta tyempo jii' ngu' cha' xtyu'u ngu' tyãã ngu' nde to' tyi ngu', cha' squi'ya ngu' te' quicha' jii' ngu'; nga'a cha' xna clyu ngu' bi' li'.

¹⁹Lo'o jua'a tya'na tsa caca jii' nu cuna'a tana lo'o tyalaa tsã bi', tya'na tsa ngu' cuna'a nu ntsu'u cubi' cuañi' nu tya ndyati' li'. ²⁰Tso'o si jña m̄ cha' jii' ycu' Ndyosi cha' ná ntsu'u cha' xna m̄ lo'o caca tyempo tlyu', cha' ná ntsu'u cha' xna m̄ tsã ta'a nu ndi'i cña' ngu'. ²¹Tyempo lo'o lye tsa chcube' ngu' caca bi', nu lo'o ntsu'u cha' xna m̄ li'; bilya chcube' ñati chalyuu jua'a tya lo'o ngüiña' ycu' Ni chalyuu hasta juani, lo'o jua'a nga'aa si'i jua'a chcube' ñati tyempo ca nde loo la. ²²Pana cua nacui ycu' nu Xu'na na cha' xti ti tsã ca-ca tyempo nu chcube' ngu' jua'a; si tyiquee' talo tyempo cuxi bi', nga'aa clyáá ni tsaca ñati chalyuu li'. Pana tya'na ti' ycu' Ndyosi ña'a Ni jii' ñati jii' Ni, bi' cha' cua'ni Ni cha' xti ti tsã caca tyempo cuxi bi'.

²³Nu lo'o caca tyempo bi', si ñacu' ngu': "Ña'a m̄ ña'a, cua ndyalaa Cristo ca nde"; jua'a si ntsu'u ngu' nu chcui' ndi'ya: "Cua ndyalaa Cristo quichĩ jua", ná taquiya' m̄ jii' cha' cuiñi nu nchcui' ngu' bi' li', ²⁴cha'

Cristo cuiñi caca nu bi'. Lo'o jua'a tyu'u tucua xi ngu' cuiñi nu chcui' cha' tu'ba jii' ycu' Ndyosi laca ycu' ca ngu', nu cuiñi ti cua'ni cha' tlyu cha' cube tsa ti' xa' ñati; cua'ni ngu' cuiñi bi' jua'a, cha' nti' ngu' cua'ni ngu' ngana jii' m̄, lo'o jua'a jii' lcaa ñati nu cua ngusubi ycu' Ndyosi jii'. ²⁵Cua ndacha' na' cha' bi' jii' m̄ juani, nu tya lyiji caca cha' cuxi bi', ²⁶cha' ná cua'a jyacã m̄ jii' ngu' si ñacu' ngu': "Tsa na slo Cristo. Nga'a ycu' yu ne' quixi' jua juani." Ná tsa m̄ lo'o ngu' li'. Ná taquiya' m̄ jii' ngu' si ñacu' ngu' jii' m̄: "Cuaana ti ndi'i yu ne' ni'i jua juani". Ná xñi m̄ cha' nu chcui' ngu' bi' tsiya' ti. ²⁷Ñi'ya laca lo'o ndyubii xee ty-i'yu tyucui ña'a nde cua, ña'a lcaa ñati jii' li'; jua'a caca lo'o cãã na' chaca quiya', la cui' na' nu cua nda Ni 'na lijyãã cha' caca na' ñati. ²⁸Nu lo'o ntsiya sca na tyucu, hora ti tyalaa culexu slo.

Ndi'ya caca lo'o chaca quiya' cãã ycu' nu cua lijyã cha' caca ñati

²⁹Nu lo'o cua ndye tsã nu nga'a cha' chcube' ngu', li' yala ti caca talya ña'a xee cuichaa, lo'o jua'a nga'aa ty-acã xee co' li'. Tyalú cui lo'o cualya nu ntsu'u nde cua ca lo yuu, lo'o jua'a xquiña Ni lcaa na nu ntsu'u nde cua. ³⁰Li' nde cua tyu'u tucua cuayá' nu sta na' nu cua nda Ni 'na lijyãã cha' caca na' ñati. Lye tsa caca xñi' ti' lcaa ñati chalyuu nu ndi'i cua ña'a ca quichĩ tyi ngu', xi'ya tsa ngu' li'. Lo'o na' nu cua nda Ni 'na lijyãã cha' caca na' ñati ni, ña'a ngu' 'na cha' lijyã na' laja coo nu ndubi tsa ña'a; lye xi ña'a caca li', cha' lo'o lcaa juersa 'na cãã na' li'. ³¹Nu lo'o lye cañi cui' chcuã, li' culo na' cña jii' quiña'a tsa tya'a xcã 'na cha' cãã xcã bi', cha' xuti' se'i ti jii' lcaa ñati nu cua ngusubi ycu' Ni jii'; macala su ndi'i ngu' tyucui ña'a chalyuu tyu'u ngu' cãã ngu' li'.

³²'Ntsu'u sca cha' nu ca tsa'a na lo'o ña'a na yaca, masi yaca quityi, masi yaca ntsatĩ. Nu lo'o xana tyucua satĩ, li' caluu laca' bi'; jlo ti' na cha' cua ngulala ti tyalaa ni tyo li'. ³³Lo'o jua'a, lo'o ña'a m̄ cha' tyu'u tucua lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o m̄ tsã, li' ca cuayá' ti' m̄ cha' cua ngulala ti tyempo lo'o tye cha' re. ³⁴Cha' liñi chcui' na' lo'o m̄ juani, cha' bilya cajaa lcaa ñati nu lu'ú chalyuu juani lo'o caca cha' nu cua nchcui' na' jii' tsã. ³⁵Masi tye lcaa na nu ntsu'u nde cua, masi tye chalyuu re, pana ná tye tsiya' ti cha' nu nchcui' na' re, cha' xcui' cha' liñi laca cha' nu nchcui' na'.

³⁶Pana tsã bi' ni, ni sca ñati ná jlo ti' ni tsã caca, ni hora caca bi'. Ni xcã jii' ycu' Ndyosi ná jlo ti' ngu', ni na' nu lacã nu sca ti Sñi' ycu' Ni, ná jlo ti' na'; sca ti ycu' Ndyosi Sti na' jlo ti' cha' bi'.

³⁷Ñi'ya ngua lo'o nguti' jyo'o Noé chalyuu nu ngua sa'ni, jua'a caca tsã nu cãã na' nu cua nda Ni 'na lijyãã cha' caca na' ñati; ná ca cuayá' ti' ñati ni tsã caca bi'.

³⁸Ñi'ya ngua tyempo jii' Noé bi', nu lo'o bilya ca'ya tyo clyaa, jua'a caca tsã bi'. Ndi'ya ngua sa'ni: ngua'ni ngu' ta'a, ndyacu ngu', ndyi'o ngu', ngujui clyo'o ngu'; ná ntsu'u cha' ngulacua ti' ngu' tsiya' ti, ngua ti' ngu', hasta ña'a cuayá' nu ndyatĩ Noé bi' ne' yaca ni' jii'.

³⁹Ná ngua tii ngu' hasta ña'a cuayá' nu nguxana

ngua'ya tyo clyaa. Li' ndye cha' ji'i lcaa ngu' bi', cha' ná ndaquiya' ngu' ji'i ycu'i Ndyosi. La cui' jua'a caca tsá lo'o cãã na' nu cua nda Ni 'na lijyãã cha' caca na' ñati, ná ca tii ngu' ni tsá caca bi'. ⁴⁰ Nu tsá bi' ni, si nga'a tu-cua tya'a ñati ne' quixi' cha' cua'ni ngu' cña, li' tyaa lo'o xcã ji'i ycu'i Ndyosi ji'i tsaca ngu', tyanu chaca ngu' li'; ⁴¹ jua'a tsá bi' si nga'a tucua tya'a nu cuna'a sca ni'i cha' coo ngu', li' tyaa lo'o xcã ji'i ycu'i Ndyosi ji'i tsaca ngu', tyanu chaca ngu' li'.

⁴² 'Bi' cha' cua'ni tii ti' mã, cha' ná jlo ti' mã tsiya' ti ni tsá laca nu cãã ycu'i nu Xu'na mã. ⁴³ Ñi'ya nti' sca xu'na ni'i si cua ngua tii yu ni hora nde talya cãã sca nu cuaana to' tyi yu. Ná tyiquee' cua tii ti' yu nga'a yu ni'i ji'i yu li', cha' ná ta yu chacuayá' tsiya' ti tyatí nu cuaana bi' ne' ni'i ji'i yu li'. ⁴⁴ Lo'o jua'a lcaa tsá ntsu'u cha' tii ti' tyi'i mã chalyuu, cha' ná tyiquee' tsa tsiya' ca tyu'u tucua na' cãã na' nu cua nda Ni 'na lijyãã cha' caca na' ñati. ¿Ñi'ya cua'ni mã si ná ndi'i mã tii ti' mã li'?

Cuii ji'i msu tso'o lo'o msu xña'a

⁴⁵ ¿Ha ntsu'u ngu' cu'mã nu tyucui tyiquee mã nta-ja'a mã cua'ni mã cña 'na? Ndi'ya cua'ni mã lacua: Sca msu nu tso'o ni, ta xu'na yu cña ji'i yu cha' caca yu loo ne' ni'i ji'i xu'na yu; culo xu'na yu cña ji'i yu cha' xacu yu ji'i lcaa ngu' nu ndi'i ni'i bi'. ⁴⁶ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee msu bi' lo'o cãã xu'na yu chaca quiya', si chañi cha' ndyu'ni yu cña nu cua ngulo xu'na yu ji'i yu.

⁴⁷ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mã juani, cha' tlyu la cña ta xu'na yu ji'i msu bi' li', cha' caca yu loo ji'i lcaa cña nu ntsu'u ji'i xu'na yu bi'. ⁴⁸ Pana sca msu nu xña'a ni, masi ntsu'u cña nu ngulo xu'na yu ji'i yu, ná ndube ti' yu; "Tiya' tsa cãã xu'na na'", culacua ti' yu, bi' cha' hora ti ca'ya sca cha' cuxi hique yu. ⁴⁹ Li' xana yu bi' cua'ni xña'a yu, cua'ni tyaala yu ji'i tya'a msu yu; tsaa yu cacu yu, tsaa yu co'o yu lo'o tya'a cu'bi ti yu li'. ⁵⁰ Lo'o li' cãã xu'na msu xña'a bi' sca tsá lo'o ná tii yu bi' li', cha' ná jlo ti' msu bi' ni hora tyu'u tucua xu'na yu chaca quiya'. ⁵¹ Li' lye xcube' xu'na yu ji'i msu xña'a bi', ña'a cuayá' nu cajaa msu bi'; culo xu'na yu cña ji'i msu bi', cha' tsaa yu ca bilyaa su lye tsa nchcube' ngu', ca su nxi'ya tsa ngu', lo'o jua'a ndacu tsa la'ya ngu' cha' ñasi' ngu'. Stu'ba ti tsaa yu lo'o ngu' cuiñi nu tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu'.

Cuii ji'i tii tya'a nu cuna'a cuañi'

25 'Ta na' chaca cha' lo'o mã cha' ca cuayá' ti' mã ñi'ya caca lo'o laca ycu'i Ni loo ne' cresiya ji'i ñati: Ndyaa tii tya'a nu cuna'a cuañi' ca to' tyi sca nu cuna'a nu laca cuxii ji'i ngu'; ntsu'u candil ji'i ca ta'a tii tya'a ngu', cha' jatya ngu' ji'i cutsii. ² Tonto xi nclacua ti' ca'yu tya'a nu cuna'a bi', masi tso'o la nclacua ti' nu chaca ca'yu tya'a ngu' cuna'a bi'. ³ Nu cuna'a tonto bi' ni, lo'o candil ji'i ngu' ndya'a ngu', pana ná lo'o setye cha' tyu'u ne' candil bi', cha' tyu'u xee ji'i. ⁴ Lo'o nu chaca ca'yu tya'a ngu' cuna'a nu tso'o ti nclacua ti', lo'o candil ndya'a ngu', cuati lo'o caatyã setye ndya'a

ngu'. ⁵ Lo'o li' tyiquee' tsa ntajatya ngu' ji'i nu cutsii bi'; ngua'ya tsa xcalá ngu', ngu'jua' ngu' li'. ⁶ Cla'be talya tsiya' ti nguañi ngusi'ya sca ñati: "Cua lijyã cutsii juani", nacui. "Tyu'u clyã mã nde liya' cha' tsaa mã tyacua tya'a mã lo'o yu, cha' tyãã lo'o mã ji'i nde ni'i." ⁷ Hora ti ngue ti' lcaa ngu' cuna'a bi' li', ngusi'yu ngu' nchcubi' ntucua lo mecha ji'i candil ji'i ngu', lo'o cua su'ba ti ngu' xa' setye ne' candil bi'. ⁸ Li' ndyi'u ti' ngu' cuna'a tonto bi' ji'i setye. ¿Ma caja bi'? Li' ngüijña ngu' bi' ji'i tya'a ngu': "Ta mã xi setye ji'i cuare, cha' cua tyubi' ti candil ji'i cua", nacui ngu' tonto bi'. ⁹ "Setye nu ntsu'u ne' caatyã ji'i cua, ná tyu'u scua ji'i ca ta'a na cha' tyu'u ne' candil ji'i lcaa na", nacui ngu' cuna'a bi'. "Tso'o la yaa clyã mã ca tienda cha' cui'ya mã la xi." ¹⁰ Laja lo'o ndyaa ngu' cuna'a tonto bi', cha' cui'ya ngu' la xi setye, li' ndyalaa cutsii. Nu ngu' cuna'a nu cua laca ngu'ni cho'o candil ji'i ngu' ni, ndyaa ngu' nde ni'i ji'i cuxii lo'o cutsii bi', cha' cacu ngu' slo; hora ti ndyacu' toni'i li'. ¹¹ Ca tiya' la xi ndyalaa ngu' cuna'a tonto bi'. "Cua ndyalaa cuare juani", nacui ngu'. "Xaala clyã toni'i cha' tyãã ya nde ni'i su ndi'i mã cua", nacui ngu' ji'i cutsii. ¹² Li' nguxacu'i cutsii cha' ji'i ngu' cuna'a tonto bi': "Ná nslo na' ji'i mã tsiya' ti, ná jlo ti' na' ti ñati laca cu-mã", nacui nu cutsii bi' ji'i ngu' li'.

¹³ Tya nchcui' la xi Jesús lo'o ngu' li':

—Bi' cha' tii ti' tyi'i mã lcaa hora, cha' ná jlo ti' mã ni tsá ni hora cãã na' chaca quiya', na' nu cua nda Ni 'na lijyãã cha' caca na' ñati.

Cuii ji'i sna tya'a msu lo'o cñi

¹⁴ Lo'o jua'a, ta na' chaca cha' lo'o mã, cha' ca cuayá' ti' mã ñi'ya caca lo'o laca ycu'i Ni loo ne' cresiya ji'i ñati: Cua tsaa ti sca nu culiya' tyijyu', bi' cha' ngusi'ya yu ji'i ca ta'a msu ji'i, cha' cãã ngu' slo. Li' nguxtyanu xu'na ngu' xi cñi ji'i scaa msu bi', cha' cua'ni ngu' cña lo'o cñi bi' cuentya ji'i ycu'i nu culiya' bi'.

¹⁵ Nda nu cusu' ca'yu mil cñi plata ji'i msu nu yãã tya clyo, lo'o jua'a nda yu tucua mil ji'i chaca msu, lo'o jua'a nda yu sca mil ji'i chaca msu, cha' jlo ti' xu'na ngu' ñi'ya caca ji'i scaa msu bi' cua'ni cña lo'o cñi bi'. Li' ndu'u xu'na ngu', ndyaa tyijyu'. ¹⁶ Hora ti ndyaa msu nu ntsu'u ca'yu mil cñi plata ji'i, ngüi'ya yu yu'ba lo'o cñi bi'. Li' ndyujui' yu yu'ba bi', ngua'ni yu ngana ña'a cuayá' nu ngujui chaca ca'yu mil cñi plata ji'i.

¹⁷ Lo'o jua'a ngua'ni chaca msu nu ntsu'u tucua mil cñi plata ji'i, ngua'ni yu ngana ña'a cuayá' nu ngujui chaca tyucuaa mil cñi plata ji'i yu. ¹⁸ Pana nu msu nu ntsu'u sca mil ti cñi plata ji'i ni, ngulu yu sca tyuu ne' yuu, ngusu'ba cuatsi' yu cñi ji'i xu'na yu ne' yuu bi' li'.

¹⁹ Tyiquee' ndyaa xu'na msu bi', lo'o li' ndyalaa yu to' tyi yu chaca quiya'. Li' ngusi'ya yu ji'i ca ta'a msu bi', cha' cãã ngu' slo, cha' ca cuayá' ti' ycu'i ni cña ngua'ni ngu' lo'o cñi ji'i. ²⁰ Clyo ndyalaa msu nu nda xu'na ca'yu mil cñi plata ji'i. "Xu'na", nacui msu bi', "nda nu'u ca'yu mil cñi 'na, lo'o nu juani cua ngujui la chaca ca'yu mil cñi 'na, nu lo'o cua ngua'ni na' cña lo'o cñi bi' jinu'u". ²¹ "Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu'u", nacui xu'na msu bi' ji'i. "Sca msu tso'o laca nu'u, cha' tso'o tsa

ndaquiya' nu'u ji'i cha' 'na. Sca cña sube ti nda na' jinu'u' tsubi', pana ta na' cña nu cua tlyu la jinu'u', cha' cua'ni nu'u nde loo la. Stu'ba ti tyi'i nu'u slo na', cha' stu'ba ti ca tso'o tyiquee nu'u lo'o na'", nacui xu'na bi' li'. ²² Lo'o li' ndyalaa chaca msu nu nda xu'na tucua mil cñi plata ji'i. "Xu'na", nacui msu bi', "nda nu'u tucua mil cñi plata 'na, lo'o nu juani cua ngujui la tya tyucua mil cñi 'na cha' ngua'ni na' cña lo'o cñi bi' jinu'u'". ²³ "Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu'u", nacui xu'na msu bi' ji'i yu. "Sca cña sube ti nda na' jinu'u' tsubi', pana ta na' chaca cña nu cua tlyu la jinu'u', cha' cua'ni nu'u nde loo la. Stu'ba ti tyi'i nu'u slo na', cha' stu'ba ti ca tso'o tyiquee nu'u lo'o na'", nacui xu'na yu li'. ²⁴ Lo'o li' ndyalaa chaca msu nu nda xu'na sca mil cñi ji'i yu. "Xu'na", nacui msu bi', "jlo ti na' cha' ñati' tiji tsa laca nu'u, cha' ndu'ni nu'u clacua masi xa' ñati' ngua'ni cña bi'; jua'a nscua' nu nchcuá' xa' ñati', bi' laca nu caja jinu'u'. ²⁵ Bi' cha' ndyutsii na', lo'o li' ndyaa na' nguxatsi' na' cñi jinu'u' ne' yuu. Nde laca cñi jinu'u' lacua." ²⁶ Ngua ñasi' xu'na lo'o msu bi' li'. "Sca msu xña'a laca nu'u", nacui xu'na ji'i msu bi'. "Taja tsa nu'u", nacui. "Nacui nu'u cha' jlo ti' nu'u ñi'ya nu ndu'ni na', cha' nxuti'i na' ltya masi ná ndyataa na' nscua'; lo'o jua'a tyaa lo'o na' ji'i nscua' masi ná ngua'ni na' cña ji'i", nacui nu'u. ²⁷ ¿Ni cha' ná nda nu'u cñi 'na ji'i xa' ñati' lacua, cha' cua'ni ngu' cña lo'o? Li' chca'a sñi' cñi bi' jna', cha' tya nu'u jna' lo'o ndyalaa na' chaca quiya'. ²⁸ Tso'o la xñi ma' nu sca ti mil nu ntsu'u ya' yu re, ta ma' ji'i msu nu ntsu'u tii mil ji'i juani. ²⁹ Jua'a laca lo'o ñati' nu ntsu'u xi cha' ji'i, tya ta na' quiña'a la cha' ji'i ñati' bi', cha' quiña'a la cha' tso'o tyu'u ji'i ngu' bi'; pana ñati' nu xixi ca cha' ntsu'u ji'i, si ná nti' ngu' cua'ni ngu' cña lo'o, hasta xlyaa' na' nu xti ti cha' nu ntsu'u ji'i ngu' li'. ³⁰ Nu juani tsa lo'o ma' ji'i msu xña'a re, cha' xcuaa ma' ji'i yu ca bilyaa, su nxi'ya tsa ngu', lo'o jua'a lye tsa ndacu la'ya ngu' cha' ñasi' ngu', cha' lye tsa nchcube' ngu' cajua."

Cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa lo ñati' chalyuu

³¹ Nu lo'o tyaa' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa' cha' caca na' ñati', caa' na' cha' caca na' loo tsiya' ti ji'i ñati'. Stu'ba ti caa' na' lo'o lcaa ngu' xca' 'na, lo'o li' tyaca'a na' su tlyu su cua cua' la xi, sca se'i su ndubi tsa ña'a laca bi'. Ca bi' cua'ni cuayá' na' ji'i lcaa ñati' li'. ³² Ntsu'u cha' tyu'u ti'i se'i ti lcaa ñati' tsiya' ti tyucui ña'a chalyuu; ca slo ycu' na' tyu'u ti'i ngu', cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ngu'. Li' sa'be tya'a na' ji'i ngu'. La cui' ñi'ya nu ndu'ni ñati' nu ña'asi' ji'i xlyaa', jua'a cua'ni na'; sca tsu' tyi'i ña'a latya xlyaa' ji'i ngu', chaca tsu' tyi'i ña'a latya chivo ji'i ngu'. ³³ Jua'a cua'ni na', cha' la'a tsu' cui' na' tyi'i ña'a tsaca taju ñati' 'na, ñi'ya ndi'i xlyaa' bi'; la'a tsu' co-ca su tyucua na', ca bi' tyi'i lcaa ñati' cuxi, ñi'ya ndi'i chivo bi'. ³⁴ Ca li' lo'o caca na' loo tsiya' ti, chcu' na' lo'o taju ñati' nu ndi'i la'a tsu' cui' na: "Tyaa ma' ca su ntu-cua ycu' Ni nu laca loo, lcaa cu'ma' nu tso'o tsa nti' ycu' Ndyosi Sti na' ña'a Ni ji'i ma', cha' cua ngua'ni cho'o ycu' Ni su tyi'i ma' slo Ni, tya lo'o ngüiña' Ni chalyuu. ³⁵ Cu'ma' ni, cua nguxacu ma' na lo'o ntyute' na' nguti'i na' nde chalyuu; nu lo'o ngüityi na' hitya, cua

nda ma' hitya ndy'o na' li'; masi ná ndyuloo ma' na, pana cua nda ma' to' tyi ma' cha' nguti'i na' li'; ³⁶ lo'o quichi' ti na' su nguta'a na' chalyuu, cua nda ma' late' ndyacu' na' li'; lo'o ngua quicha na' nde chalyuu, cua yaa' na'a ma' na li', nguxtyucua ma' na; lo'o nga'a na' ne' chcu, ná ndyutsii ma' ndyaa ma' slo na' li'." Jua'a ñacu' na' lo'o caca na' loo. ³⁷ Li' xacu' ngu' nu lubii tyiquee cha' jna': "Xu'na, ¿ni jacua' na'a ya jinu'u' cha' ntyute' nu'u? ¿Ni jacua' nguxacu ya jinu'u'? ¿Ni jacua' nda ya hitya ndy'o nu'u cha' ngüityi nu'u hitya? ³⁸ ¿Ni jacua' nda ya su nguti'i nu'u masi ná ndyuloo ya jinu'u'? ¿Ni jacua' nda ya late' ndyacu' nu'u lo'o nguta'a quichi' ti nu'u? ³⁹ ¿Ni jacua' ndyaa na'a ya jinu'u' lo'o ngua quicha nu'u? ¿Ni jacua' ndyaa na'a ya jinu'u' lo'o nga'a nu'u ne' chcu? Ná jlo ti' ya, Xu'na." ⁴⁰ Lo'o li' na' nu laca na' loo tsiya' ti, chcu' na' chaca quiya' lo'o ngu' bi': "Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma' juani, cha' lo'o nguxtyucua ma' ji'i sca ngu' tya'a na' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o na', masi nguxtyucua ma' ji'i sca ngu' ti'i ti, bi' tyempo ngua lo'o nguxtyucua ma' na".

⁴¹ Lo'o li' chcu' na' lo'o taju ñati' nu ndi'i la'a tsu' co-ca 'na: "Tyu'u ma' liya', cu'ma' nu ná ntsu'u su tyi'i ma' slo ycu' Ndyosi. Yaa clyaa ma' ca su ná tye tsiya' ti cha' ndyacu' quii', cha' stu'ba ti tyi'i ma' lo'o nu laca xu'na cuiñaja lo'o lcaa xca' ji'i, lcaa cui' cuxi; cuentya ji'i nu cuiñaja bi' nguxtyu'u ycu' Ni quii' bi'. ⁴² Cu'ma' ni, ná nda ma' na cacu na' tsiya' ti lo'o ntyute' tsa na' nguti'i na' nde chalyuu; ná nda ma' hitya co'o na' lo'o ngüityi na' hitya li'; ⁴³ ná nda ma' su tyi'i na' slo ma' li', cha' ná ndyuloo ma' na; ni ná nda ma' late' cacu' na' lo'o quichi' ti na' nguta'a na' li'; ná ndyaa na'a ma' na lo'o ngua quicha na', ni ná ndyaa ma' slo na' lo'o nga'a na' ne' chcu." ⁴⁴ Li' xacu' ngu' nu cuxi tyiquee cha' jna' cha' laca na' loo: "Xu'na", ñacu' ngu' bi', "¿ni jacua' na'a ya jinu'u' cha' ntyute' nu'u? Nu lo'o ngüityi nu'u hitya, nu lo'o quichi' ti nu'u nguta'a, nu lo'o quicha nu'u, nu lo'o nga'a nu'u ne' chcu, ¿ni jacua' ná nguxtyucua ya jinu'u'? Ná jlo ti' ya cha' bi'." ⁴⁵ Lo'o na' cha' laca na' loo, li' chcu' na' chaca quiya' lo'o ngu' cuxi bi': "Cha' liñi nchcu' na' lo'o ma' juani, cha' ná nguxtyucua ma' ji'i ni sca ngu' ti'i nu ntsu'u cha' ji'i lo'o na', bi' cha' nacui' na' cha' ná nguxtyucua ma' na tsiya' ti". ⁴⁶ Lo'o li' tyaa ngu' bi' ca bilyaa su ná tye cha' chcube' ngu'; pana ngu' nu lubii tyiquee ni, caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti ji'i ngu' bi'.

Cuaana ti ngüiñi cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' xñi ngu' ji'i Jesús

26 Lo'o cua ndye nchcu' Jesús lcaa cha' bi', li' nchcu' xi lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi':

² —Jlo ti' ma' cha' tucua ti tsa' lyiji cha' caca ta'a sii' ji'i ta'a pascua, lo'o li' tejeya' ngu' xña'a jna' nu cua nda Ni 'na lijyaa' cha' caca na' ñati'. Tyaa lo'o ngu' na' cha' cujuu' ngu' na lo' crusi li'.

³ La cui' tyempo nu nchcu' Jesús, li' ndyuu ti'i tyuu tya'a sti jo'ó nu laca loo lo'o mstru cha' jo'ó lo'o ngu' cusu' ji'i ngu' judío; ndyuu ti'i ngu' slo Caifás nu laca xu'na lcaa sti jo'ó jua. ⁴ Li' ngua'ni stu'ba ngu' cha' ji'i

ngu' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu cua'ni ngu' cha' tejeya' ngu' ji'i Jesús cuaana ti, cha' cujuui ngu' ji'i.

⁵ —Pana ná tso'o tejeya' na ji'i yu tsá ta'a —nacuï ngu' bi'—. Ca ñasi' tsa lcaa ñati nu ndi'i ta'a, lo'o tlyu tsa cha' cusuy caca bi' li' —nacuï ngu' bi'.

Nda'a sca nu cuna'a setye hique Jesús

⁶ Ngua sca tsá nga'a Jesús nde quichí Betania, to' tyi Simón nu ngusñi quicha ndyatsu' cuaña' yu. ⁷ Li' ndyalaa sca nu cuna'a slo Jesús nu ndya'a lo'o ji'i sca caatyá quee alabastro nu tso'o tsa ña'a; ngutsa'a caatyá bi' ntsu'u setye tyixi xtyi' nu quiña'a tsa nga'a. Li' ngusalú nu cuna'a bi' setye lo xlyá hique Jesús su ntucua yu to' mesa. ⁸ Lo'o na'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu ñi'ya nu ngua'ni nu cuna'a bi', ngua ñasi' ngu' ji'i nu cuna'a bi' li'.

—¿Ni cha' ngusalú ñu'u ti nu cuna'a cua setye bi'? —nacuï ngu' bi'—. ⁹ Quiña'a tsa nga'a setye bi'. ¿Ni cha' ná ndyujui' ngu' ji'i cha' caja cñi ta ji'i ngu' ti'i? —nacuï ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'.

¹⁰ Lo'o ngua tii Jesús cha' nu ngua'ya hique ngu' bi', nchcui' lo'o ngu' li'.

—¿Ni cha' ñasi' ma' ji'i nu cuna'a re? —nacuï Jesús ji'i ngu' bi' li'—. Sca cha' tso'o tsa ngua'ni nu cuna'a re lo'o na'. ¹¹ Lcaa tsá ndi'i ngu' ti'i lo'o ma' nde chalyuu cha' xtyucua ma' ji'i ngu', pana cua tye ti tsá nu tyi' na' lo'o ma'. ¹² Cua ngusalú nu cuna'a re setye lo na', masi tya lyiji cajaa na', cha' cua'ni cho'o tyucui ña'a na' cha' tyatsi' na'. ¹³ Cha' liñi chcui' na' lo'o ma' juani, cha' lcaa su cañi cha' jna' tyucui ña'a chalyuu, ca bi' cuna ngu' lcaa cha' nu ngua'ni nu cuna'a re juani, cha' tyi'u ti' ngu' cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni nu cuna'a re.

Ndyujui' Judas cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' nu laca loo

¹⁴ Lo'o Judas Iscariote ni, tya'a ndya'a yu lo'o nu cha-ca tii chaca tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús, ndu'u yu ndyaa yu slo sti jo'ó nu laca loo li'.

¹⁵ —¿Ni tsa lo cñi ta ma' caya' na si culu'u na' tyucui ji'i ma', cha' tsa ma' tejeya' ma' ji'i nu Jesús bi'? —nacuï Judas ji'i sti jo'ó bi'.

Li' nda ngu' calaa tyii tya'a cñi plata ji'i Judas bi'.

¹⁶ Lo'o li' ncllyana yu ñi'ya caca xtyucua yu ji'i ngu' bi', ni jacua' caca ji'i yu cha' cuaana ti culu'u yu tyucui ji'i ngu', cha' tsa ngu' su nga'a Jesús.

Chaca tya quiya' ndyacu Jesús sij lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'

¹⁷ Lo'o ngua tsá clyo ji'i ta'a nu lo'o ndacu ngu' xlyá nu ná lo'o scuá tye' ndya', li' ñaa nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i slo Jesús. Ndi'ya nchcuane ngu' ji'i li'.

—¿Macala nti' nu'u cha' cua'ni cho'o ya cha' cacu na sij nu cuentya ji'i ta'a pascua? —nacuï ngu'.

¹⁸ —Tsa ma' lquichí ca su ndi'i tya'a tso'o na' bi'. Ndi'ya chcui' ma' lo'o: "Nacuï mstru ji'na cha' cua ngu-lala ti hora ji'i. Lo'o juani nti' ycu' nu cusu' bi' cacu sij cuentya ji'i ta'a pascua ca toni'i jinu'u lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i."

¹⁹ Li' ndu'u ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ndyaa ngu' lquichí, ngua'ni ngu' lcaa cña nu cua ngulo Jesús ji'i ngu'; ngua'ni cho'o ngu' lcaa na nu cua'nijo'o ji'i ngu' cha' cacu ngu' sij cuentya ji'i ta'a pascua.

²⁰ Lo'o cua ngusij, li' ndyalaa Jesús ni'i bi'. Li' ndyaca'a ycu' lo'o ca ta'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i to' mesa, ndyu'ni ngu' sij. ²¹ Laja li' nguxana nchcui' Jesús lo'o ngu' bi'.

—Chañi cha' nchcui' na' lo'o ma' juani, cha' ntsu'u tsaca cu'ma' nde nu cuju' cresiya 'na ji'i ngu' xña'a.

²² Xñi'i tsa ti' ngu' ngua lo'o ndyuna ngu' cha' bi'. Li' nguxana ngu' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—¿Ha na' nu ta' jinu'u ya' ngu' xña'a, Xu'na? —nacuï tsaca yu ji'i Jesús.

—¿Ha na'? —nacuï chaca yu li'.

Lo'o jua'a nacui' xi xa' la ngu'. ²³ Nguxacuï Jesús cha' ji'i ngu' li'.

—Ntsu'u tsaca yu tya'a ndyacu na sij juani, nu sca ti ca'ña ndyacu yu lo'o na', bi' laca nu cuju' cresiya 'na ji'i nu ngu' xña'a bi'. ²⁴ Ñi'ya nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ni, jua'a nga'a cha' caca 'na, na' nu cua nda Ni 'na li-ya' cha' caca na' ñati. Pana tya'na tsa ñati nu ta 'na ya' ngu' xña'a, tso'o la ngua ji'i yu masi ná ngula yu chalyuu tsiya' ti.

²⁵ Lo'o Judas nu ngua'ni cha' cuxi bi', lo'o yu bi' nchcuane yu ji'i Jesús li'.

—Mstru —nacuï Judas bi' ji'i Jesús—, ¿ha na' laca nu ta' jinu'u ya' ngu' xña'a?

—La cui' nu'u —nacuï Jesús ji'i Judas li'.

²⁶ Laja lo'o ndyacu ngu', li' ngusñi Jesús sca xlyá, ndya xlyá'be ji'i ycu' Ndyosi, ngusa'be ji'i xlyá bi'. Li' nda Jesús yu'be xlyá bi' ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

—Cacu ma' xlyá re, cha' ñi'ya nti' cuaña' na', jua'a nti' nu nde —nacuï Jesús ji'i ngu' bi'.

²⁷ Lo'o li' ngusñi Jesús sca vaso vino, ndya xlyá'be ji'i ycu' Ndyosi. Li' nda vaso vino bi' ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

—Lcaa cu'ma' co'o ma' vino re —nacuï Jesús—, ²⁸ cha' ñi'ya nti' tañi na', jua'a nti' nu nde. Laca bi' sca cha' nu culu'u liñi ji'i ma' cha' chaca quiya' quiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati chalyuu, nu lo'o tyalú tañi na' lo crusi. Jua'a cua'ni lyaá Ni ji'i quiña'a tsa tya'a ma', nu lo'o cua'ni clyu ti' Ni ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ma'. ²⁹ Liñi tsa cha' nu chcui' na' lo'o ma' juani, cha' nga'aa co'o na' vi-no juani, ña'a cuayá' nu tyalaa tsá bi' lo'o co'o na' ji'i stu'ba ti lo'o cu'ma' slo ycu' Ndyosi Sti na', ca su ntu-cua ycu' Ni nu laca loo.

Chcui' Pedro lo'o ngu' cha' ná nslo yu ji'i Jesús tsiya' ti

³⁰ Lo'o ndyula tu'ba ngu' sca jij ji'i ycu' Ndyosi, li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' nde ca'ya Olivos. ³¹ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi'.

—Caca tyuju'u ti' lcaa cu'ma' ña'a ma' 'na talya ndyi. Caca bi' ñi'ya nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' cha' bi': "Lo'o cuju' na' ji'i nu ña'asij ji'i xlyá, li' xna lcaa xlyá' bi', tyaa ni'", nacui' quityi bi'. ³² Pana ca tiya' la lo'o tyu'u na' chaca quiya', li' nde loo la tsa'a na' nde Galilea cuentya ji'i cu'ma'.

³³ Li' nchcui' Pedro lo'o:

—Ná xtyanu na' jinu'u tsiya' ti —nacui' Pedro li'—. Masi ca ta'a ngu' xna ngu' jinu'u, pana na' ni, ná xna na' jinu'u.

³⁴ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i Pedro bi':

—Cha' liñi' cacha' na' jinu'u juani —nacui'—, cha' nu lo'o bilya xi'ya ndye'e talya ndyi, sna quiya' chcui' nu'u cha' ná nslo nu'u 'na; jua'a ñacui' nu'u ji'i ngu'.

³⁵ Li' xa' nchcui' Pedro:

—Masi ntsu'u cha' cajaa na' stu'ba ti lo'o nu'u, ná chcui' na' lo'o ñati' cha' ná nslo na' jinu'u —nacui' Pedro li'.

Lo'o la cui' jua'a cha' nguxacui' xa' la ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús li'.

Nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ca Getsemaní

³⁶ Lo'o li' ndyalaa Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndyatí ngu' ne' sca lo'o su naa Getsemaní nu nga'a ca to' quichí.

—Cua'a mā xi ndacua ti —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—, laja lo'o tsa'a ca nde la xi cha' chcui' na' lo'o ycu' Ndyosi Sti na'.

³⁷ Li' tya ndyaa la xi Jesús lo'o Pedro lo'o tyucuaa sñi' Zebedeo. Ngua'ya sca cha' nu xñi'i tsa ti' Jesús xqui'ya cña tlyu nu cua tyacua ti ji'i. ³⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o nu sna tya'a ngu' bi':

—Ne' cresiya 'na ntsu'u sca cha' nu xñi'i ti' na'. Nga'aa talo na' cha' xñi'i tsa ti' na'. Tyanu cu'mā nde ti, pana tii ti' mā tyi'i mā lo'o na'.

³⁹ Li' tya ndyaa la xi yu ca nde bi' la. Nde loo ti yu ndyaa stii yu lo yuu cha' xñi'i tsa ti' yu. Li' nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi, ndi'ya nu nacui' yu:

—Sti na', ¿ha ná ntsu'u xi xa' la ña'a nu cua'ni na' cña re, cha' nga'aa chcube' la na' lo'o cña tlyu re jinu'u? —nacui' Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—. Pana nti' na' cua'ni na' cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'.

⁴⁰ Lo'o li' nxytyu yu ñaa yu su ndi'i nu ca ta'a sna ngu' bi'. Laja' tsa ngu' li'. Lo'o li' nchcui' yu lo'o nu Pedro bi':

—¿Ha ná nchca talo nu'u ni sca hora ti nu tii ti' nu'u tyi'i nu'u lo'o na'? —nacui' Jesús ji'i—. ⁴¹ Tii ti' ti' mā tyi'i mā juani lacua, cha' chcui' mā lo'o ycu' Ndyosi cha' ná tyijiloo nu cuiñaja ji'i mā. Jlo ti' na' cha' tyucui tyiquee mā ntaja'a mā cua'ni mā cña re 'na, pana ná tyu'u scua juersa ji'i mā, yala tsa ndyaja' mā.

⁴² Li' xa' ndyaa Jesús, nchcui' lo'o ycu' Ndyosi chaca quiya':

—Sti na' —nacui' yu ji'i Ni—, si ná ntsu'u xa' ña'a nu cua'ni na' cña jinu'u, tso'o la si chcube' na' lacua, cha' nti' na' cua'ni na' lcaa cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'.

⁴³ Li' xa' nxytyu yu ñaa yu slo ngu' bi'; lo'o li' na'a yu ji'i ngu' cha' laja' ngu' chaca quiya', cha' lye tsa ndyu'u xcalá ngu'. ⁴⁴ Lo'o li' nguxtyanu yu ji'i ngu' bi', ndyaa yu nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi chaca quiya'; la cui' ti cha' nu nchcui' yu tya tsā la nchcui' yu chaca quiya'.

Nu nchca sna quiya' nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu. ⁴⁵ Lo'o li' nguxtyu yu ñaa yu slo ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

—¿Ha tya laja' mā? —nacui' Jesús ji'i nu ngu' bi' li'—. ¿Ha bilya tyaala' xcalá mā? Que ti' mā juani, cha' cua ndyalaa hora nu xñi' ngu' cuxi 'na, na' nu cua nda Ni 'na lijya' cha' caca na' ñati'; ⁴⁶ tyaty mā cha' tyaa na, cha' cua ndyalaa yu nu ta 'na ya' ngu' cuxi bi'.

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús preso

⁴⁷ Laja lo'o nchcui' Jesús jua'a, li' ndyalaa Judas slo. La cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca nu Judas bi'. Lo'o jua'a quiña'a tsa xa' la ñati' lijya lo'o yu, nu ntsu'u maxtyi cusuy ya', nu ntsu'u yaca ya'; lijya ngu' tyaala bi' cña nu ngulo sti jo'ó nu laca loo, la cui' jua'a cña nu ngulo lcaa ngu' cusu' nu laca loo lijya ngu'.

⁴⁸ Lo'o Judas ni, bi' laca nu cua ta ti ji'i Jesús ya' ngu' tyaala bi'. Cua ndacha' yu ji'i ngu' cua tsā la: "Sca ti yu nu cacu na' saca' lo'o chcuicha' na' ji'i yu, ji'i bi' xñi mā". Jua'a nacui' yu ji'i ngu', ⁴⁹ bi' cha' ndyaa Judas bi' ca su ndy Jesús cha' chcuicha' ji'i yu.

—Nde ti ndy nu'u, mstru —nacui' Judas bi' ji'i Jesús. Li' ndyacu Judas saca' Jesús. ⁵⁰ Li' nacui' Jesús ji'i Judas bi':

—Tya'a tso'o na' ngua nu'u nquicha' —nacui'—. ¿Ni cña lijya nu'u ca nde juani?

Li' ntejeya' ngu' tyaala bi' ji'i Jesús, cha' tyaa lo'o ngu' ji'i.

⁵¹ Lo'o tsaca ñati' nu ndya'a lo'o Jesús, hora ti ngulo yu maxtyi cusuy ji'i yu, ngujui' yu maxtyi ji'i msu ji'i xu'na sti jo'ó; ngusi'yu cu' jyaca msu bi' li'. ⁵² Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i yu bi':

—Xco'o nu'u maxtyi cusuy cua hi' —nacui' ji'i yu bi'—. Lcaa ngu' nu nxyty tya'a lo'o maxtyi, jua'a cajaa ngu' bi' xqui'ya maxtyi. ⁵³ ¿Ha ná jlo ti' nu'u cha' si ñña na' ji'i Sti na', hora ti culo ycu' Ni cña cha' cāa tii tyucuaa tya'a taju xcā ji'i Ni, cha' xtyucua xcā bi' 'na? ⁵⁴ Pana ná nti' ya jua'a. Nga'a cha' caca ñi'ya nu nscua cha' lo quityi cusu' ji'i ycu' Ndyosi Sti na'.

⁵⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o nu taju ñati' tyaala nu ñaa cha' xñi' ngu' ji'i:

—¿Ni cha' lijya mā lo'o maxtyi cusuy lo'o yaca ntsu'u ya' mā, cha' xñi mā 'na? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. ¿Ha sca nu cuaana laca na' lacua? Tyuy tsa tsā ngua'a na' ne' laa tonu ji'i mā, ngulu'u na' cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ñati', lo'o ná ngusñi mā 'na li'. ⁵⁶ Pana ñi'ya nu nguscua ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, la cui' jua'a ndyu'ni mā lo'o na' juani.

Li' ndu'u lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ngusna ngu'.

Nu ngu' nu laca loo ji'i ngu' judío ngua'ni cuayá' ji'i Jesús

⁵⁷ Li' ndyaa lo'o ngu' tyaala bi' ji'i Jesús slo Caifás, xu'na sti jo'ó. Ni'i bi' cua ndyu'u ti'i lcaa mstru cha' jo'ó lo'o lcaa ngu' cusu' nu laca loo. ⁵⁸ Lo'o nu Pedro bi' ni, tyijyu' ti ndu'u lca'a yu chuy' ngu' bi', hasta ña'a cuayá' nu ndyalaa ngu' ca to' lo'o ji'i xu'na sti jo'ó bi'. Li' ndyatí Pedro ne' lo'o, stu'ba ti ngua'a yu lo'o ngu' policia, cha' nti' yu ña'a yu ñi'ya caca lo'o cua'ni tye ngu' cha' ji'i Jesús.

⁵⁹ Lo'o li' lcaa ngu' tisiya, lo'o lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o lcaa ngu' cusu' bi', ncllyana ngu' ñi'ya ca sta ngu' qui'ya ji'i Jesús, cha' nti' tsa ngu' cujuui ngu' ji'i. Pana ná ndu'u tucua ñatj nu cujuui cuañi' ji'i yu cuentya ji'i ngu' nu laca loo bi'. ⁶⁰ Ná ngujui ñi'ya nu cua'ni ngu', masi quiña'a tsa ngu' cuiñi ndyalaa ngu' slo ngu' nu laca loo bi', cha' sta ngu' qui'ya ji'i Jesús; ná stu'ba cha' nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi'. Su cua ndye, li' ndyalaa tu-cua tya'a ngu' cuiñi nu ndi'ya nchcui':

⁶¹ —Nacuï nu qui'yu re: “Taca jna' cuityi na' laa tonu re ji'i ycuï' Ndyosi, lo'o li' xa' cuiñá na' ji'i chaca quiya'; chu' sna tsá ti tye tya' laa 'na”, nacuï Jesús jua —nacuï ngu' cuiñi bi'.

⁶² Li' ndyatü xu'na sti jo'ó, nchcui' yu lo'o Jesús:

—¿Ni cha' ngusta ngu' qui'ya re jinu'u? —nacuï sti jo'ó bi'—. ¿Ni cha' ná nxacuï nu'u ni sca cha' ji'i ya?

⁶³ Ni sca cha' nu nchcui' sti jo'ó, ná nguxacuï Jesús ji'i tsiya' ti. Li' ngulo sti jo'ó bi' cña ji'i yu:

—Chacuayá' ji'i ycuï' Ndyosi nu lu'ú ca nclyo na' cña re jinu'u juani: Cacha' clya nu'u ji'i cua si chañi cha' laca nu'u Cristo, nu sca ti Sñi' ycuï' Ndyosi.

⁶⁴ —La cui' laca na' —nacuï Jesús li'—, ñi'ya nu nacuï nu'u laca na'. Lo'o chaca cha' cacha' na' ji'i mǎ juani, cha' nde loo la ña'a mǎ 'na nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñatj, nu lo'o tyucua na' la'a tsu' cui' ca su ntucua ycuï' Ndyosi Sti na', nu lcaa tsiya' ti cña nchca ji'i Ni. Li' cǎǎ na' chaca quiya' laja coo nde cua.

⁶⁵ Lo'o li' nu xu'na sti jo'ó bi' ni, ycuï' ca yu ngusaa' ste' yu cha' ñasi' tsa yu.

—Cuiñi tsa yu re, cha' suba' nchcui' yu re ji'i ycuï' Ndyosi —nacuï sti jo'ó bi' ji'i lcaa tya'a ngu' nu laca loo li'—. Nga'aa nti' na cha' sta xa' la ñatj qui'ya ji'i yu re. Cua ndyuna na cha' suba' tonu tsa nu nchcui' yu re, nu lo'o nacuï yu cha' Sñi' ycuï' Ndyosi laca yu. ⁶⁶ ¿Ñi'ya nu ntsu'u tyiquee cu'mǎ juani?

Hora ti nguxacuï ngu' cha' ji'i xu'na sti jo'ó bi':

—Ntsu'u cha' cajaa yu —nacuï ngu' bi'.

⁶⁷ Li' ngutu'u hitya sañi' ngu' loo Jesús, ngujui'i ngu' ndacu' ji'i; jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu ngujui'i ya' saca' Jesús. ⁶⁸ Li' nacuï ngu' bi':

—Nacuï nu'u cha' Cristo laca nu'u nu nda Ni ji'i lijya chalyuu. Tso'o lacua. Cacha' liñi nu'u ji'i ya, ¿ni naa yu nu ngujui'i jinu'u, si chañi cha' tii nu'u? —nacuï ngu' bi' ji'i Jesús.

Nacuï Pedro cha' ná nslo ji'i Jesús tsiya' ti

⁶⁹ Lo'o nu Pedro bi' ni, nde liya' ti nga'a yu bi'. Li' ñaa sca nu cuna'a cua' slo yu.

—Lo'o nu'u ndya'a stu'ba ti lo'o Jesús nu ngu' Galilea jua —nacuï nu cuna'a bi' ji'i Pedro.

⁷⁰ Li' cui' nguxacuï Pedro cha' ji'i nu cuna'a ña'a cuayá' nu cuna lcaa ngu':

—Ná nchca cuayá' ti' na' cha' nu nchcui' nu'u —nacuï Pedro ji'i.

⁷¹ Li' ndatsu' Pedro, ndyaa ndyatü cacua ti to' lo'o bi'. Lo'o li' na'a chaca nu cuna'a cua' ji'i yu, nchcui' nu cuna'a bi' lo'o ngu' nu ndy cacua ti:

—Stu'ba ti ndya'a nu qui'yu re lo'o Jesús Nazaret jua —nacuï nu cuna'a bi' li'.

⁷² Chaca quiya' lye tsa nchcui' Pedro, ngua'ni yu jura li':

—Ná nslo na' ji'i nu qui'yu jua tsiya' ti —nacuï Pedro ji'i ngu' bi' li'.

⁷³ Ca tiya' la xi ñaa xi xa' la ñatj nu nga'a ndacua ti, nchcui' ngu' lo'o Pedro li':

—Chañi cha' tya'a ndya'a nu'u lo'o nu qui'yu jua —nacuï ngu' ji'i—, cha' stu'ba ti ndañi cha' nu nchcui' nu'u lo'o cha' nu nchcui' tya'a quich'i tyi yu jua.

⁷⁴ Li' chaca quiya' lye tsa nchcui' Pedro cha' xcube' ycuï' Ni ji'i yu si cha' cuiñi laca nu nda yu.

—Ná nslo na' ji'i nu qui'yu jua tsiya' ti —nacuï Pedro ji'i ngu'.

Hora ti ngusi'ya ndye'e li'. ⁷⁵ Lo'o li' ndyi'u ti' Pedro cha' nu nchcui' Jesús lo'o yu tya tsá la, nu lo'o ndi'ya nacuï Jesús ji'i yu: “Nu lo'o bilya xi'ya ndye'e talya juani, sna quiya' chcuï' nu'u lo'o ñatj cha' ná nslo nu'u 'na”. Jua'a nacuï Jesús tsá la, bi' cha' ndu'u Pedro ndyaa yu li'; nxi'ya tsa yu ndyaa yu cha' xñi'i tsa ti' yu li'.

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús slo Pilato

27 Lo'o nguxee chaca tsá, xa' ndyu'u ti'i lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o lcaa ngu' cusu' ji'i ngu' judío, cha' cua'ni stu'ba ngu' cha' lo'o tya'a ngu', ñi'ya taca cujuui ngu' bi' ji'i Jesús. ² Li' ngusca' ngu' ji'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' ji'i slo Poncio Pilato, nu ngua gober-nador romano.

Ngujui Judas

³ Lo'o nu Judas nu ndyujui' ji'i Jesús ya' ngu' xña'a bi' ni, na'a yu cha' cua cujuui ti ngu' ji'i Jesús; ngua xñi'i ti' yu li'. Hora ti ndya yu nu calaa tyii cñi plata ji'i ngu' nu laca loo bi' chaca quiya'.

⁴ —Ntsu'u qui'ya 'na —nacuï Judas bi' ji'i ngu' nu laca loo—, cha' cua ndyujui' na' ji'i sca ñatj lubii ji'i mǎ, cha' cujuui mǎ ji'i —nacuï.

Li' nguxacuï ngu' nu laca loo bi' cha' ji'i Judas:

—¿Ha cha' ji'i cua laca cha' bi'? —nacuï ngu' nu laca loo bi'—. Si ntsu'u qui'ya jinu'u, cha' jinu'u laca bi'.

⁵ Li' ngusalú Judas cñi plata bi' lo yuu ne' laa tonu bi' su nga'a ngu' nu laca loo bi', ndu'u yu ndyaa yu. Li' ndyujui Judas ji'i ycuï' ca; ngusca' yu reta yane yu, lo'o ngusca' loo reta laja yaca nde cua; cuati nguxyú yu ji'i ycuï' ca yu nde lo yuu, ngujui yu li'.

⁶ Ngusñi sti jo'ó nu laca loo ji'i cñi bi' li'.

—¿Ñi'ya cua'ni na lacua? —nacuï sti jo'ó ji'i tya'a ngu'—. Ná ntsu'u chacuayá' quixa' cñi re lo'o msta nu cua nda ngu' ji'i ycuï' Ndyosi ne' laa re, cha' cñi nu ngujui ji'i yu cha' ndyujui' yu ji'i sca ñatj laca cñi re —nacuï sti jo'ó bi'.

⁷ Li' ngüñi cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', cha' lo'o cñi bi' cui'ya ngu' sca lo'o ji'i ngu' su ndiña ngu' quityu' nquicha', cha' caja su tyatsi' jyo'o ngu' xa' tsu' ne' lo'o bi'. ⁸ Bi' cha' juani ndu'ni ngu' ji'i yuu bi': Ne' lo'o su

ndyalú tañi ñati; jua'a naa yuu bi' ji'i ngu' juani. ⁹ Nu jyo'o Jeremías nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi tya sa'ni la ni, cua nguscua yu sca cha' lo quityi cuentya ji'i cñi plata bi', cha' nu caca nde loo la. Ndi'ya cha' nu nguscua yu: "Calaa tyii tya'a cñi plata, tsa lo cua ti cñi laca caya' nu ntsu'u lo sca ñati, nacui ngu' Israel tya'a na. ¹⁰ Li' ngusñi ngu' cñi bi', ngüi'ya ngu' sca lo'o ji'i ñati nu ndiña quityu' nquicha'. La cui' cña bi' laca nu ngulo ycu'i nu Xu'na na 'na", nacui Jeremías.

Ndu Jesús slo Pilato

¹¹ Lo'o li' ndyalaa Jesús slo nu laca gobernador bi', nchcuane yu nu laca loo bi' ji'i Jesús li':

—¿Ha la cui' nu'u laca rey ji'i ngu' judío? —nacui yu nu laca loo bi' ji'i Jesús.

—La cui' laca na' —nacui Jesús ji'i li'—, la cui' ñi'ya nu nacui nu'u laca na'.

¹² Lo'o li' nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' bi', ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús; pana ni sca cha' ná nguxacui Jesús ji'i ngu' bi'. ¹³ Li' xa' nchcui' Pilato lo'o Jesús:

—¿Ha ná nduna nu'u cha' cuxi nu nchcui' ngu' jin-u'u? —nacui nu laca loo bi' ji'i Jesús.

¹⁴ Pana ná nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' tsiya' ti; ni sca cha' ná nchcui', bi' cha' ndube tsa ti' nu Pilato bi' ña'a yu ji'i.

Ngulo Pilato cña cha' cujuu ngu' ji'i Jesús

¹⁵ Lcaa yija lo'o ndyaca tsá ta'a bi' ndu'ni lyaá nu laca gobernador ji'i sca ti preso, la cui' preso nu ndiña ngu' judío ji'i. ¹⁶ La cui' tyempo bi', ntsu'u sca nu qui'yu nu naa Barrabás ne' chcuá, sca ñati nu ntsu'u tsa qui'ya ji'i ngua yu bi'. ¹⁷ Lo'o jua'a ngua cha' quiña'a tsa ngu' judío ndyu'u ti'i ngu' to' ni'i ji'i gobierno, li' nchcuane Pilato bi' ji'i ngu':

—¿Ti ji'i nti' ma cha' cua'ni lyaá na' ji'i juani? ¿Ha tso'o clyaá Barrabás, o tso'o la clyaá Jesús nu ndu'ni ma Cristo ji'i? —nacui Pilato ji'i ngu'.

¹⁸ Jlo ti' nu Pilato bi', cha' liye' tsa ti' ngu' nu laca loo bi' ña'a ngu' ji'i Jesús, bi' cha' cua ngusu'ba ngu' ji'i ne' chcuá.

¹⁹ Tya nga'a lcaa ñati bi' slo Pilato, lo'o jua'a tya ntu-cua ycu'i yu lo yaca xlya cña su ndu'ni cuayá yu ji'i ñati. Li' ndyalaa sca msu slo yu, ya lo'o sca cha' nu cua nchcui' clyo'o Pilato bi': "Ná sca cha' cua'ni nu'u lo'o nu qui'yu nu lubii tyiquee jua", nacui nu cuna'a bi' ji'i Pilato. "Lye tsa ngua ti' na' tyucui talya cuentya ji'i yu bi'. Cua nchcui' tsa xcalá na' xqui'ya yu bi'."

²⁰ Pana nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' bi', cua nchcui' tsa ngu' bi' lo'o nu quiña'a tsa ñati bi', cha' jña ngu' chacuayá ji'i Pilato cha' culaá yu ji'i Barrabás nu ntsu'u ne' chcuá bi', cha' li' cujuu Pilato ji'i Jesús.

²¹ Li' xa' nchcuane gobernador bi' ji'i ngu' chaca quiya':

—¿Ti ji'i cua'ni lyaá na' lacua? —nacui nu Pilato bi'.

—Ji'i Barrabás —nacui ngu' quiña'a li'.

²² —¿Na laca cua'ni na' lo'o Jesús nu ndu'ni ma Cristo ji'i lacua? —nacui Pilato li'.

—Cujui'i ca'a ma ji'i lo crusi —nacui ngu' li'.

²³ —¿Ni cha' laca nti' ma cha' cujuu na' ji'i yu re? —nacui Pilato bi' li'—.

¿Ni qui'ya ntsu'u ji'i?

Cuii tsa nxi'ya lo'o ngu' ji'i li':

—Cujui'i ca'a ma ji'i lo crusi —nacui ngu'.

²⁴ Li' na'a Pilato cha' tyaala tsa ndi'i loo ngu', cha' ñasi' tsa ngu'; jua'a ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui' yu lo'o ngu' tsiya' ti. Bi' cha' ngulo yu cña cha' caa lo'o msu ji'i sca tsi'yu ntsu'u hitya. Li' ndyaati ya' yu slo lcaa ñati.

—Lubii tyanu ya' na', cha' si'i cha' jna' cajaa yu nu lubii tyiquee re —nacui Pilato ji'i ngu'—, cha' ji'i cu'ma laca cha' bi'.

²⁵ —Tso'o —nacui nu ngu' quiña'a bi'—, tyanu qui'ya hichu' ya, lcaa ya lo'o sñi' ya; pana ntsu'u cha' cajaa yu re.

²⁶ Li' ngua'ni lyaá Pilato ji'i nu Barrabás bi', cuati ngujui'i ngu' ji'i Jesús lo'o reta. Li' ngulo nu Pilato bi' cña ji'i ngu' sendaru cha' tsa lo'o ngu' ji'i Jesús cha' cujuu'i ca'a ngu' ji'i lo crusi.

²⁷ Lo'o li' ntejeya' ngu' sendaru nu ndu' cuá slo gobernador bi' ji'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' ji'i nde ne' ni'i ji'i gobierno; ndacha' ngu' ji'i lcaa tya'a sendaru nu ndi'i ni'i bi', cha' tyu'u ti'i ngu' su ndu' Jesús. ²⁸ Li' ngulo ngu' ste' Jesús, nguxacu' ngu' ji'i lo'o sca late' nga'a ña'a.

²⁹ Li' ngüixi' ngu' lti quiche' chu' tya'a cha' caca sca sne'; ngusta ngu' sne' bi' hique Jesús, jua'a ngusta ngu' sca yaca quii ya' tsu' cui' ji'i yu. Li' ndyatü sti' ngu' slo Jesús. Ngua ti' ngu' xtyí lo'o ngu' ji'i, bi' cha' ngua'ni ngu' lcaa cha' bi', ñi'ya si laca yu sca rey nde chalyuu.

—Ndyu'ni tlyu ya jinu'u cha' laca nu'u rey ji'i ngu' judío —nacui ngu' sendaru ji'i Jesús li'.

³⁰ Li' ndu'u hitya sañi' ngu' loo Jesús; ngusñi ngu' yaca quii bi', ngujui'i ngu' hique Jesús lo'o yaca quii bi' li'.

³¹ Lo'o ndye ngustí lo'o ngu' ji'i yu, li' ngulo ngu' late' nga'a bi', nguxacu' ngu' ste' ycu'i yu chaca quiya'. Li' ndu'u ngu' sendaru bi', ndyaa lo'o ngu' ji'i yu to' quichi cha' cujuu'i ca'a ngu' ji'i ca lo crusi.

Ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

³² Tyucuii su ndyaa ngu', li' ndyaa tya'a ngu' lo'o sca nu qui'yu nu naa Simón; ngu' Cirene laca yu bi'. Lo'o li' ngulo sendaru cña ji'i nu Simón bi', cha' qui'ya yu crusi bi' cuentya ji'i Jesús.

³³ Lo'o li' ndyalaa ngu' lo sca cuati nu naa Gólgota (Gólgota nti' ñacu' cha'cña ji'na: ca'ya su nscua tyijya hique jyo'o). ³⁴ Li' nda ngu' vino nguixa' lo'o sca taná clyaa' cha' co'o Jesús; pana lo'o cua ndyi'o cuayá xi ca ti, li' nga'aa ntaja'a yu co'o yu ji'i vino bi' tsiya' ti.

³⁵ Lo'o ngujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi lo'o clavo, li' ngüijya sendaru bi' lo'o tya'a ngu' cha' cua'ni ngana ngu' ji'i tya'a ngu', cha' tacha ste' Jesús ji'i ngu'. La cui' cha' bi' nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi nu ngua sa'ni; ndi'ya nacui quityi bi': "Ndacha ngu' ste' na' ji'i tya'a ngu' lo'o ngüijya ti ngu'". ³⁶ Nga'a

ngu' bi' cua quiya' crusi. ³⁷ Cua ngusta ngu' letra hique crusi nu nchcui' ni qui'ya ntsu'u ji'i Jesús: "Nu nde laca Jesús, rey ji'i ngu' judío", nacui' letra bi'.

³⁸ Lo'o la cui' tsá bi' ngujui'i ca'á ngu' ji'i tucua tya'a ngu' cuaana lo xa' la crusi tya'a ndy Jesús; tsaca yu nga'á la'a tsu' cui' ji'i Jesús, lo'o chaca yu nga'á la'a tsu' coca ji'i. ³⁹ Lo'o jua'á ntsu'u tsa ñati nu nteje tacui su ndy crusi bi', nxyí lo'o ngu' bi' ji'i Jesús.

⁴⁰ —Nu'u laca nu cuityi' ji'i laa tonu bi' nacui' nu'u, lo'o li' nacui' nu'u cha' cuiñá nu'u ji'i chaca quiya' chu' sna tsá ti, ngua ti' nu'u. Cua'ni lyaá nu'u ji'i ycu' ca lacua —nacui' ngu' bi' ji'i Jesús—. Si chañi cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca nu'u, cua'ya cya nu'u lo crusi cua juani —nacui' ngu'.

⁴¹ Lo'o nu ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' ji'i ngu' judío, ndya'á ngu' ndyaa na'á ngu' ca su nga'á Jesús lo crusi, cha' nxyí lo'o ngu' bi' ji'i yu li'.

⁴² —Ngua'ni lyaá yu ji'i xa' ñati, pana ji'i ycu' ca yu ná nchca ji'i yu cua'ni lyaá yu —nacui' ngu' nu laca loo bi'—. Rey ji'i ngu' Israel laca yu, nacui' yu. Tso'o la si ca'ya yu lo crusi cua juani, jlya ti' na ji'i yu li' —nacui' ngu' bi' ji'i tya'a ngu'—. ⁴³ Ndu ti' yu ji'i ycu' Ndyosi cha' xtyucua Ni ji'i yu, nacui' yu. Tso'o la si cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i yu juani, si chañi cha' tyaca'a yu ji'i Ni; "Sñi' ycu' Ndyosi laca na'", ndu'ni yu re.

⁴⁴ Lo'o jua'á nu ngu' cuaana nu tya'a ngujui'i ca'á ngu' ji'i lo crusi, lo'o ngu' bi' nxyí lo'o ngu' ji'i Jesús.

Ngujui Jesús

⁴⁵ Lo'o li' ngua talya chalyuu chu' sna hora; nde hora nguxana cha' bi', hasta ña'á cuayá' nu ndyalaa hora cua sna nde ngusij. ⁴⁶ Lo'o la cui' hora cua sna nde ngusij bi', cui' tsa ngusi'ya Jesús:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —nacui'. Ndi'ya nti' ñacu' cha' cha'cña ji'na: Ndyosi Sti na', Ndyosi Sti na', ¿ni cha' laca cha' ngulaya' nu'u 'na?

⁴⁷ Lo'o ndyuna xi ngu' nu ndy cacua ti cha' bi', li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—Nxi'ya yu re ji'i jyo'o Elías —nacui' ngu' bi'.

⁴⁸ Hora ti ngusna tsaca ngu' bi' ndyaa qui'ya yu sca quiche, ngüicha' yu ji'i lo'o hitya tiye'. Li' ngusca' ji'i lo sca yaca cha' tyalaa su ntucua tu'ba Jesús cha' co'o yu.

⁴⁹ Lo'o xi xa' la ñati nacui' ji'i:

—Jatya na si cää jyo'o Elías cha' cua'ni lyaá ji'i yu —nacui' ngu' bi'.

⁵⁰ Lo'o li' chaca tya quiya' cui' tsa ngusi'ya Jesús; li' ngutu'u cresiya ji'i yu, ngujui yu. ⁵¹ La cui' hora bi' ngutaa' late' tlyu nu ndacui' ndyacu' sa cla'be ne' laa tonu. Ca cua ngutu'u ngutaa' late' bi'; tsa cu' ti ngutaa', hasta ña'á cuayá' nu ndyalaa ca lo yuu. Lo'o li' lye tsa ngulacui' chalyuu ña'á cuayá' nu ngula'a quee tonu, ⁵² ña'á cuayá' nu ndyaala cuaá su nguatsi' jyo'o. Li' tyu' tya'a ngu' jyo'o nu ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni la, ndyu'ú jyo'o bi' chaca quiya'. ⁵³ Ca tiya' la lo'o cua ndyu'ú ycu' Jesús chaca quiya', li' ndu'u ngu' nu ngua jyo'o bi' ne' cuaá, ndyaa ngu' bi' nde quichí Jerusalén, quichí nu tacati tsa

cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Lo'o li' tyu' tya'a ñati na'á ji'i ngu' bi', cha' cua ndyu'ú ngu' bi' chaca quiya'.

⁵⁴ Lo'o nu sendaru nu nga'á cua ji'i Jesús bi', lo'o nu capitán ji'i sendaru bi', ngulacua tsa ti' ngu' bi' li'; tlyu tsa cha' ndyutsi' ti' ngujui ji'i ngu' bi' lo'o na'á ngu' ñi'ya ngua cha' bi', ñi'ya ngua lo'o ngulacui' chalyuu.

—Chañi tsa cha' Sñi' ycu' Ndyosi laca jyo'o re —nacui' nu ngu' sendaru bi'.

⁵⁵ Laja li', tyijyu' ti xi ndy tyu' tya'a ngu' cuna'á nu ndu'u nde Galilea; tya'a nguta'á ngu' lo'o Jesús, ngux-tyucua ngu' bi' ji'i yu. Ndu ti nu ngu' cuna'á bi', na'á ngu' ji'i crusi su nga'á Jesús; ⁵⁶ lo'o María Magdalena, lo'o María xtya'á Jacobo xtya'á José, lo'o jua'á xtya'á sñi' Zebedeo, na'á ngu' bi' ñi'ya ngua ji'i Jesús.

Nguatsi' jyo'o Jesús

⁵⁷ Lo'o cua ngusij la xi ñaa sca nu culiya', sca ngu' quichí Arimatea laca yu nu naa José. Lo'o nu José bi' ngua tsa'á yu ji'i Jesús. ⁵⁸ Tya tsá la cua ndyaa yu slo Pilato, ngüijña yu chacuayá' cha' tsa lo'o yu ji'i jyo'o Jesús cha' tyatsi'. Li' nda Pilato chacuayá' ji'i yu, ngulo Pilato cña ji'i ngu' sendaru cha' tya ngu' jyo'o bi' ji'i José. ⁵⁹ Li' ngüixij yu José bi' sca tasá lubii hichu' jyo'o bi', ndyaa lo'o yu ji'i jyo'o cha' tyatsi'. ⁶⁰ Nguxatsi' yu ji'i jyo'o bi' ne' sca tyuquee nu cua ngulu ca ti ngu' sii' cua'á, cha' caca cuaá su tyatsi' ycu' José nquicha'. Ndacu' José bi' to' cuaá lo'o sca quee tonu, ndu'u yu ndyaa yu li'. ⁶¹ Lo'o jua'á nga'á María Magdalena lo'o nu chaca María, nga'á ngu' cacua ti to' cuaá bi'.

Ndu ngu' cua to' cuaá su ndyatsi' jyo'o Jesús

⁶² Ca chaca tsá lo'o cua ndye ngua'ni yala ngu' cña ji'i ngu', cha' cua tyalaa ti tsá ta'a nu ntsu'u cha' tyi' cña' ngu', li' lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' fariseo bi' ndyu'u ti' ngu' slo Pilato. ⁶³ Nchcui' ngu' lo'o li':

—Cusu' —nacui' ngu' ji'i nu Pilato bi'—, ntsu'u ti' ya ji'i cha' nu cua nchcui' nu cuiñi bi' lo'o tya lu'ú yu: "Tyu'u scua sna tsá, li' tyu'ú na' chaca quiya'", nacui' yu. ⁶⁴ Bi' cha' tso'o la si culo nu'u cña cha' tyi' ngu' cua to' cuaá bi' sna tsá, cha' ná ta ngu' chacuayá' ji'i ngu' nu ngua tsa'á ji'i yu, cha' ná tsa ngu' bi' cuaana ngu' ji'i jyo'o bi'. Ná caja ñi'ya nu chcu' ngu' cha' cua ndyu'ú jyo'o bi' chaca quiya' li'. Cua ngusñi' ngu' cha' cuiñi nu nchcui' jyo'o bi' tya tsubi' la; lo'o juani si jlya ti' ñati cha' ndyu'ú jyo'o bi', tlyu la cha' cuiñi caca si xñi' ngu' cha' bi'.

⁶⁵ Li' nguxacu' Pilato cha' ji'i ngu' nu laca loo bi':

—Ndu ngu' sendaru cuentya ji'i mā —nacui' Pilato—. Yaa cya mā lo'o ngu' sendaru bi', cha' tacu' tso'o mā to' cuaá bi' ñi'ya nu nti' ycu' cu'mā.

⁶⁶ Li' ndu'u ngu' nu laca loo bi', ndyaa ngu' lo'o sca taju sendaru ji'i ngu', ndacu' tachaa ngu' to' cuaá bi' lo'o sca lo nguiña' tacalya nu ntsu'u sello ji'i, cha' ná cala' ngu' tsiya' ti quee tonu nu ndyacu' to' cuaá bi'. Li' nguxtyanu ngu' ji'i taju sendaru bi' cajua, cha' tyi' ngu' cua to' cuaá bi'.

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

28 Nu lo'o cua ndye tsá nu ndi'í cña' ngu', cua quixee ti tsá clyo ji'í semana, li' ndyaa María Magdalena lo'o nu chaca María bi', cha' nti' ngu' ña'á ngu' su nguatsi' jyo'o Jesús. ² Li' ngulacui tsa chalyuu, cha' ngua'ya sca xcá ji'í ycuí' nu Xu'na na nu ntsu'u nde cuá, ngua'ya lo yuu ca to' cuaá bi'. Li' nguxasu ji'í quee tonu nu nscua to' cuaá, ndyaa tucua yu chu' quee bi'. ³ Ñi'ya ndubi xee tyi'yu, jua'á ña'á loo xcá bi', lo'o jua'á ngatí tsa ste' yu ñi'ya nu ngatí tlya'. ⁴ Lo'o na'á ngu' sendaru ji'í xcá bi', ndyutsii tsa ngu' li', ña'á cuayá' nu nclýu ngu' lo yuu ñi'ya laca si na cua ngujuii ngu'. ⁵ Li' nchcui' xcá bi' lo'o nu ngu' cuna'á bi':

—Ná cutsii mā —nacui' ji'í ngu' cuna'á bi'—. Jlo ti' na' cha' nclýana mā ji'í Jesús nu ngujuii lo crusi. ⁶ Nga'aa ntsiya yu bi' ca nde cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya', ñi'ya nu nacui' ycuí' yu ji'í mā tya tsubi' la. Cuá mā, cá mā ña'á mā ca su ngustii jyo'o yu. ⁷ Li' yaa clyá mā cachá' mā ji'í nu ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í yu bi', cha' nga'aa ntsiya jyo'o bi' ne' cuaá re, cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'; cua tsaá ti ycuí' yu nde Galilea nde loo la ji'í cu'mā, ca bi' ña'á mā ji'í yu. Tsa lo cua ti cha' ntsu'u cha' cachá' ji'í mā —nacui' xcá ji'í nu ngu' cuna'á bi'.

⁸ Hora ti ndu'u nu ngu' cuna'á bi' to' cuaá bi', ndyaa ngu'. Lo'o jua'á tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu', masi ndyutsii ngu' xi. Ngusna ngu' cha' ndyaa ngu' cachá' ngu' ji'í ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í Jesús. ⁹ Li' ndyaca tya'a ycuí' Jesús lo'o ngu' cuna'á bi', nchcui' yu lo'o ngu'. Hora ti ndyatý sti' nu ngu' cuna'á bi' slo Jesús, ngusñi ngu' quiya' yu, ngua'ni tlyu ngu' ji'í yu li'.

¹⁰ —Ná cutsii mā —nacui' Jesús ji'í ngu' bi' li'—. Yaa clyá mā cachá' mā ji'í ngu' tya'a na' cha' ntsu'u cha' tsa'a na' nde Galilea; ca bi' tyacua tya'a ngu' lo'o na', ñacui' mā ji'í ngu'.

Cha' nu nchcui' sendaru lo'o ngu'

¹¹ Laja lo'o ndyaa nu ngu' cuna'á bi', ndyaa ngu' sendaru nu ndi'í cuá to' cuaá bi'; lo'o ti ndyaa ngu' nde quichi, ndacha' ngu' ji'í sti jo'ó nu laca loo laca cha'

ñi'ya nu ngua ca to' cuaá bi'. ¹² Hora ti ndyu'u ti'í laca sti jo'ó nu laca loo lo'o laca ngu' cusu' ji'í ngu' judío, cha' ca stu'ba cha' ji'í ngu' lo'o tya'a ngu', ñi'ya ña'á cha' nu ta ngu' lo'o laca ñatí. Li' nda ngu' nu laca loo bi' quiña'á xi cñi ji'í ngu' sendaru bi', cha' tacu' ngu' ji'í cha' ñi'ya nu ngua.

¹³ —Ndi'ya ñacui' mā ji'í ñatí: “Talya laja lo'o laja' ti ya, li' ndyalaa nu ngu' nu ngua tsa'á ji'í jyo'o Jesús bi', nguaana ngu' bi' ji'í jyo'o bi'”. Jua'á cha' ta mā lo'o ñatí —nacui' ngu' nu laca loo bi' ji'í ngu' sendaru—. ¹⁴ Lo'o li' si cuna ycuí' gobernador nu laca loo ji'na cha' re, li' chcui' ya lo'o yu cha' ná xcube' yu ji'í mā.

Jua'á cui' nda ngu' nu laca loo bi' lo'o ngu' sendaru. ¹⁵ Li' ngusñi ngu' sendaru bi' cñi bi'; ndu'u ngu' ndyaa ngu' nchcui' ngu' lo'o ñatí ñi'ya nu ntsu'u cña ji'í ngu' cha' chcui' ngu'. Bi' cha' hasta juani ña'á ti jlyá ti' ngu' judío cha' jua'á ngua ji'í jyo'o Jesús.

Nda Jesús sca cña ji'í ngu' nu cua ngusubi yu ji'í tya tsubi' la

¹⁶ Lo'o li' ndu'u nu tii chaca tya'a ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í Jesús, ndyaa ngu' ca loyuu su cuentya Galilea; ndyu'u ti'í ngu' lo xlyá ca'ya ca su nacui' Jesús cha' tyacua tya'a ngu' lo'o li'. ¹⁷ Lo'o na'á ngu' ji'í Jesús cha' yá yu nde slo ngu', li' ngua'ni tlyu ngu' ji'í yu, masi ntsu'u xi tya'a ngu' nu bilya jlyá tso'o ti' ngu' ji'í. ¹⁸ Li' ñaa Jesús cacua la, nchcui' lo'o ngu':

—Cua nda ycuí' Ndyosi Sti na' laca chacuayá' 'na cha' laca na' loo ji'í laca na, masi laca na nu ntsu'u ca slo ycuí' Ni nde cuá, masi laca na nu ntsu'u nde chalyuu —nacui' Jesús ji'í ngu'—. ¹⁹ Yaa mā laca quichi nde chalyuu cha' ca tsa'á laca ñatí cha' jna'. Li' tyucuatya mā ji'í ngu' chacuayá' ji'í ycuí' Ndyosi Sti na', jua'á chacuayá' jna' nu lacá Sñi' ycuí' Ndyosi, jua'á chacuayá' ji'í Xtyi' ycuí' Ndyosi. ²⁰ Culu'u mā ji'í ngu' bi', cha' taquiya' ngu' laca cña nu cua ngulu'u na' ji'í mā. Lo'o jua'á tyi'u ti' mā cha' nu nchcui' na' lo'o mā, cha' tyi'í na' lo'o mā laca tsá hasta ña'á cuayá' tye chalyuu.

Tsa lo cua ti cha' nacui' Jesús.

SAN MARCOS

Nda Juan cuij lo'o ngu' ne' quixi' su ná ndi'i ñati

1 Nde nscua cha' nu ntsu'u suu cha' tso'o ji'i Jesu-cristo, nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. ² Cua sa'ni ngus-cua jyo'o Isaías nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ñi'ya nu caca xana cha' re. Ndi'ya nscua cha' bi':

Culo na' cña ji'i sca ñati nu caca xca 'na, nacui ycu' Ndyosi ji'i Cristo, cha' tsaa yu nde loo nu'u.

Bi' laca nu saala tyucuij su tsaa nu'u, nacui Ni.

³ Cuij xi'ya yu ne' quixi'. Ndi'ya ñacu' yu: "Xaala cly m̄ sca tyucuij su c̄a ycu' nu Xu'na na; xquiñi tso'o m̄ tyucuij su tyeje tacui ycu'".

⁴ Ñi'ya nu nguscua Isaías cha' bi', jua'a ndyu'u tucua Juan ne' quixi' su ná ndi'i ñati. Lo'o li' nchcui' yu lo'o ngu' cha' caca tyuju'u ti' ngu' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu', cha' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi bi', cha' jua'a cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi'. Li' tyucuatya Juan ji'i ngu' bi'. ⁵ Ndyu'u ti' quiña'a tsa ñati slo Juan; ñaa ngu' quichi sube ti nu ndi'i loyuu su cuentya Judea slo yu, lo'o jua'a ñaa ngu' Jerusalén nu quichi tonu bi' slo yu. Nu ñati nu ngua tyuju'u tsa ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' ni, ngüijña ngu' ji'i ycu' Ndyosi cha' cuityi Ni cha' cuxi bi', lo'o li' ntyucuatya Juan ji'i ngu' bi' lo hitya sta'a Jordán.

⁶ Lo'o nu Juan bi' ni, lacu' yu sca late' quicha' camello, lo'o ndyaaca' juata sii' yu. Ndacu yu tscu' lo'o cuiña' cuityu. ⁷ Ndi'ya laca cha' nu nchcui' yu lo'o ñati bi':

—Ntsu'u sca ñati nu cua c̄a ti; cua nda Ni 'na liyaa yala la, pana ñati bi' laca loo la —nacui Juan ji'i ngu'—. Lo'o na', cua'ni tlyu na' ji'i ñati bi'; tso'o tsa caca tyiquee na' masi caña nu ntsu'u quiya' ñati bi' sat'i na' juata ti. ⁸ Lo'o hitya ti ntyucuatya na' ji'i m̄, pana ná tyucuatya yu bi' ji'i ngu' lo'o hitya ti, masi cua'ni yu cha' tyanu Xtyi' ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' cha' caca lubii ngu' tsiya' ti, nu lo'o tyucuatya yu ji'i ngu'.

Ntyucuatya Juan ji'i Jesús

⁹ Lo'o li' ca tiya' la xi ngutu'u Jesús quichi Nazaret nde loyuu su cuentya Galilea bi', ndyaa yu su ndi'i Juan ca to' sta'a Jordán. Li' ntyucuatya Juan ji'i ycu' Jesús lo hitya sta'a. ¹⁰ Lo'o cua tyu'u ti Jesús lo hitya, li' na'a cha' cua ndyaala tyucuij nde cua. Li' ngua'ya Xtyi' ycu' Ndyosi su ndu Jesús; ñi'ya ndyacu' sca tyupe', jua'a ngua'ya Xtyi' ycu' Ndyosi lo Jesús li'. ¹¹ Lo'o li' nguañi nchcui' ycu' Ndyosi ca su ntucua Ni nde cua. Ndi'ya nacui Ni:

—Nu sca ca Sñi' na' laca nu'u, lo'o jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jinu'u —nacui ycu' Ni ji'i Jesús—. Tyaca'a tsa nu'u 'na —nacui Ni.

Nti' nu xña'a tyijiloo ji'i Jesús

¹² Lo'o li' hora ti ndyaa lo'o Xtyi' ycu' Ndyosi ji'i Jesús nde ne' quixi' su ná ndi'i ñati. ¹³ Ndyaa Jesús li', tu'ba ts̄a ndyanu yu ycu' ti yu ne' quixi', lo'o jua'a ndi'i na'ni tyaala ne' quixi' bi'. Li' ndyalaa Satanás slo yu, ngua ti' tyijiloo ji'i Jesús si cua'ni ca yu cña cuxi. Lo'o cua ndye cha' bi', li' ndyalaa xca ji'i ycu' Ndyosi slo Jesús cha' xyucua ngu' ji'i yu, cha' ta ngu' xi juersa ji'i yu.

Nguxana Jesús ndyu'ni cña ji'i ycu' Ndyosi Sti yu ca nde Galilea

¹⁴ Lo'o ca tiya' la ngusu'ba ngu' ji'i Juan ne' chcu. Li' nguxtyuu Jesús nde loyuu su cuentya Galilea, nclyu'u yu ji'i ngu' ñi'ya laca cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁵ —Cua ndyalaa hora cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati —nacui Jesús—. Ca tyuju'u ti' m̄ ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i m̄; culochu' m̄ ji'i cha' cuxi bi', cha' li' taca xñi m̄ cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi nu cua'ni lyaá ji'i m̄.

Ngusi'ya Jesús ji'i jacua tya'a ñati nu ndya'a cuta cualya

¹⁶ Lo'o ngua sca ts̄a nu ndya'a Jesús to' tayu' Galilea, li' na'a yu ji'i Simón, lo'o Andrés tya'a ngula Simón; ndya'a ngu' cuta cualya lo'o taraya, cha' bi' laca cña nu ndu'ni ngu' bi' lcaa ts̄a. ¹⁷ Nchcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Tsaa m̄ lo'o na' —nacui Jesús ji'i ngu'—. Xa' cña culu'u na' ji'i m̄ juani, cha' clyana m̄ ji'i ñati chalyuu nu nguna' chalyuu ji'i xqui'ya cha' cuxi, cha' caca ngu' bi' ñati jna' —nacui.

¹⁸ Ndyuna ngu', lo'o hora ti nguxtyanu ngu' taraya ji'i ngu', ndu'u ngu' ndya'a ngu' lo'o Jesús li'.

¹⁹ Lo'o cua ndyaa la xi Jesús, li' na'a yu ji'i tyucuaa sñi' Zebedeo nu naa Jacobo lo'o Juan. Nga'a ngu' ne' yaca ni'i sube ti, ndyu'ni cho'o ngu' taraya ji'i ngu'. ²⁰ Li' ngusi'ya Jesús ji'i ngu' cha' tsaa ngu' lo'o yu. Hora ti nguxtyanu ngu' ji'i Zebedeo sti ngu', ndyanu nu cusu' bi' lo'o msu ji'i ne' yaca ni'i sube ti. Ndu'u ngu' ndyaa tyucuaa sñi' nu cusu' bi' lo'o Jesús.

Ngusñi cui'i cuxi ji'i sca nu qui'yu

²¹ Lo'o li' ndyalaa ca ta'a ngu' ca quichi Capernaum. Ts̄a ta'a lo'o ndi'i cña' ngu', li' ndyaa Jesús ne' laa ji'i

ngu' cha' culu'u yu ji'i ngu'. ²² Lo'o ndyuna ngu', li' ndube tsa ti' ngu' ñi'ya cha' nclyu'u Jesús ji'i ngu'. Ngua ti' ngu' cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu lo'o nchcui' yu lo'o ngu', si'i ñi'ya nclyu'u mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa. ²³ La cui' ne' laa bi' nga'a sca nu qui'yu nu ntsu'u cui'i cuxi ji'i. Ngusi'ya tsa yu ji'i Jesús li':

²⁴ —¿Ñi'ya cha' nti' nu'ü chcui' lo'o na', Jesús Nazaret? —nacui' nu quicha bi'—. ¿Ha cua nti' nu'ü cua'ni tye nu'ü cha' jna'? —nacui'—. Pana nslo na' jinu'u'ü. Ycui' nu lubii laca nu'ü, lo'o cua nda ycui' Ndyosi jinu'u'ü li'ya ca nde.

²⁵ Li' ngua'a Jesús ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i nu quicha, ngulo ji'i cui'i cuxi bi' cha' tyaa tsiya' ti.

—Nga'aa chcui' nu'ü —nacui' Jesús ji'i—. Nga'aa cua'ni xña'a cui'i lo'o nu'ü.

²⁶ Li' nguxalú cui'i cuxi bi' ji'i nu quicha. Cui' ngusi'ya yu lo'o ngutu'u cui'i bi' ndyaa li'. ²⁷ Ndyutsij tsa lcaa ngu' li'. Nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' ndi'ya:

—¿Ñi'ya laca cha' re? —nacui' ngu'—. ¿Ha xa' cha' nclyu'u nu jua ji'i ñatj? —nacui' ngu'—. Nchca ji'i yu jua culo yu cña, masi ji'i cui'i cuxi nclyo yu cña; hora ti nduna bi' cña nu ngulo yu ji'i, ndu'u nu cui'i bi', ndyaa li'.

²⁸ Yala ti nguañi cha' ji'i Jesús lcaa quichj nde loyuu su cuentya Galilea li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i xtya'a laa Simón Pedro

²⁹ Lo'o li' ngutu'u Jesús ne' laa bi' lo'o Jacobo lo'o Juan, ndyaa ngu' ca to' tyi Simón lo'o Andrés. ³⁰ Li' ndacha' ngu' ji'i Jesús cha' quicha tsa xtya'a laa Simón; tlyu tsa tyique' ntsu'u ji'i ma', ntsiya ti ma' lo qui'ña.

³¹ Li' ndyaa Jesús slo nu quicha bi', ngusñi yu ya' ma' cha' xtyucua yu ji'i ma' tyatü ma'. Hora ti ndyu'u tyique' ji'i ma' bi'. Lo'o ti nguxana ma' ngua'ni cho'o xi scuaa cacu ngu' li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i quiña'a tya'a ngu' quicha

³² Cua ngusij tsa li'. Lo'o ndyaa cuichaa, li' yaa lo'o ngu' ji'i lcaa ngu' quicha slo Jesús, masi nu ngusñi cui'i cuxi ji'i, masi nu ntsu'u xa' lo quicha ji'i. ³³ Ña'a tsaca quichj cua ndyu'u ti'i ngu' ca to' ni'i ji'i Simón.

³⁴ Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' li', masi quiña'a lo quicha ntsu'u ji'i ngu'; masi ngu' nu ngusñi cui'i cuxi ji'i, ndyaca tso'o ngu' lo'o ngulo Jesús ji'i cui'i bi'. Pana ná nda Jesús chacuayá' chcui' cui'i cuxi bi', cha' cua ndyuloo cui'i bi' ji'i ycui' Jesús.

Nda Jesús cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngu' ca nde Galilea

³⁵ Lo'o bilya quixee chaca tsá, li' ndyatü Jesús; ndu'u yu, ndyaa yu xi nde ne' quixi' su ti ti ndü chalyuu, cha' chcui' yu lo'o ycui' Ndyosi cajua. ³⁶ Pana Simón lo'o xa' tya'a ndya'a yu ni, ndyaa ngu' ndyaana ngu' ji'i yu.

³⁷ Nu lo'o nquije Jesús ji'i ngu', li' nacui' ngu' ji'i Jesús: —Nclyana tsa ngu' jinu'u'ü —nacui' ngu' ji'i Jesús.

³⁸ —Masi nclyana ngu' 'na ca nde, pana tya tsaa la na nde xa' quichj —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Lo'o ji'i ngu' xa'

quichj ntsu'u cha' culu'u na' cha' tso'o nu cuentya jna' —nacui'—. Bi' cña ntsu'u 'na cha' cua'ni na' nde chalyuu.

³⁹ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o yu li'. Lcaa quichj su ndya'a Jesús nde Galilea bi' ndyaa yu ne' laa ji'i ngu', cha' culu'u yu ji'i ngu' bi'. Lo'o jua'a ngulo yu cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ngu', cha' tyaca tso'o ngu' quicha nu ntsu'u cui'i ji'i.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu quicha ndyatsu' cuaña'

⁴⁰ Ngua sca tsá ndyalaa sca ngu' quicha slo Jesús, sca ngu' nu ndyatsu' cuaña' xqui'ya quicha nu ngusñi ji'i. Li' ndyatü stj' yu quicha bi' slo Jesús, nchcui' lo'o:

—Si nti' nu'ü cha' tyaca na', jlo ti' na' cha' taca jinu'u'ü cua'ni cha' tyaca na' —nacui' nu quicha ji'i Jesús.

⁴¹ Ngua tya'na ti' Jesús ji'i nu quicha bi' li', ndyala' yu cuaña' yu quicha bi' su ngutsu'.

—Tyaja'a na', cua'ni na' jo'o jinu'u'ü —nacui' Jesús ji'i yu quicha bi'—. Tyanu lubii cuaña' nu'ü juani.

⁴² Hora ti ndyaca tso'o su ngutsu' cuaña'; ngua lubii cuaña', cha' cua ndye quicha bi' ji'i tsiya' ti li'. ⁴³ Nu lo'o ngusalya' Jesús lo'o, li' lye nchcui' yu lo'o nu ngua quicha bi' ndi'ya:

⁴⁴ —Ni sca ñatj ná cacha' nu'ü ji'i tilaca laca nu ngua'ni jo'o jinu'u'ü —nacui' Jesús ji'i nu ngua quicha bi'—. Yaa clya nu'ü slo sti jo'ó cha' ta nu'ü mstá ji'i ycui' Ndyosi nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o nu'ü. Ta nu'ü mstá, tsa lo mstá nu nacui' jyo'o Moisés sa'ni cha' ta na ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngua lubii cuaña' na. Jua'a caca cuayá' ti' lcaa ñatj cha' cua ndyaca tso'o nu'ü, nu lo'o ña'a ngu' lo'o xñi sti jo'ó mstá nu ta nu'ü.

⁴⁵ Pana ná ndyuna tso'o nu ngua quicha bi'. Ndu'u ndyaa, nchcui' lo'o lcaa ñatj ñi'ya ngua cha' ngua tso'o, bi' cha' nga'aa ngua ji'i Jesús tyu'u ta'a lquichj; ndyanu yu ne' quixi' ti su ná ndi'i ñatj. Li' ndya'a tsa ngu' slo yu, masi ngu' xa' quichj tyijyu' la ngutu'u ngu' ndyaa ngu' slo yu.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ñatj nu nchcu' tyucuí tyucui ña'a yu

2 Ca tiya' la xi nguxtyuü Jesús ndyaa ca quichj Capernaum bi'. Hora ti nguañi cha' tyucui ña'a quichj cha' cua ndyalaa yu. ² Li' quiña'a tsa ñatj ndyu'u ti'i ngu' slo yu; ná ndyu'u scua nde ni'i su tyi'i ngu', lo'o la cui' ti cha' to' ni'i nde liya' tachaa tsa ndi'i ngu'. Lo'o li' nclyu'u Jesús cha' tso'o ji'i ycui' Ndyosi ji'i ngu'.

³ Li' ndyalaa jacua tya'a ñatj, ndi'ya ngu' ji'i sca nu quicha nu nchcu' tyucuí tyucui ña'a. ⁴ Ná ngua ji'i ngu' tyalaa ngu' ca slo Jesús lo'o nu quicha bi', cha' tachaa tsa ndü ñatj; bi' cha' ndyacu' ngu' hique ni'i lo'o nu quicha bi'. Jlyacua que ni'i bi'. Lo'o li' ngusaala ngu' que ni'i su ndi'i Jesús cha' tyatj catyá su ntsiya nu quicha. Li' nda'ya ngu' ji'i catyá ca su nga'a Jesús.

⁵ Lo'o na'a Jesús cha' jlya tsa ti' ngu' ji'i yu, li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi': —Cua ngua'ni clyu ti na' jinu'u'ü ji'i qui'ya nu ntsu'u jinu'u'ü, sñi' —nacui' Jesús ji'i.

⁶ Lo'o li' ndube tsa ti' mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa nu nga'a ne' ni'i bi'. ⁷ “¿Ni cha' nchcui' yu re jua'a?” ngulacua ti' ngu'. “Sca ti ycu'i' Ndyosi caca cua'ni clyu ti' ji'i ñati nu ntsu'u qui'ya ji'i. Sca qui'ya tlyu laca lo'o nchcui' nu qui'yu re cha' cuityi yu qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu, cha' ná nchca ji'i ni sca ñati chalyuu cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati.” ⁸ Pana nda Jesús cuentya ñi'ya laca cha' nu ncliyacua ti' ngu'. Nchcui' yu lo'o mstru bi' li':

—¿Ni cha' cuxi tsa ncliyacua ti' ma ndi'i ma? —nacui Jesús ji'i mstru bi'—. ⁹ Ná ndiya ti' ma cha' cua nacui na' ji'i nu quicha re: “Cua ngua'ni clyu ti' na' jinu'u ji'i qui'ya nu ntsu'u hi'”. ¿Ha tso'o la si chcui' na' lo'o nu quicha lacua: “Tyatu nu'u, xatu'ba nu'u catya jinu'u cha' tyaa lo'o ji'i to' tyi”? —nacui Jesús—. ¹⁰ Tso'o lacua. Nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma cha' ntsu'u chacuayá' jna' cua'ni clyu ti' na' ji'i ñati chalyuu nu ntsu'u qui'ya ji'i; ntsu'u chacuayá' jna', xqui'ya cha' cua nda Ni 'na li- jya lo yuu chalyuu cha' caca na' ñati. Caca cuayá' ti' ma lo'o ña'a ma cha' tyaca tso'o nu quicha re juani —nacui Jesús.

Li' xa' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

¹¹ —Culo na' cña jinu'u juani —nacui Jesús ji'i—. Tyatu nu'u, xatu'ba nu'u catya jinu'u, cha' tsaa lo'o nu'u ji'i ca to' tyi.

¹² Hora ti ndyatú nu quicha bi', ngusñi catya ji'i, ngutu'u ndyaa li'; na'a lcaa ngu' nu lo'o ndu'u nu ngua quicha bi' ndyaa lo'o catya ji'i. Ndube tsa ti' ngu', li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi xqui'ya cha' bi':

—Ni sca ya bilya ña'a ya sca cha' tlyu ñi'ya nu ngua'ni nu'u juani —nacui ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi li'.

Ngusi'ya Jesús ji'i Leví

¹³ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca to' tayu' bi' chaca quiya'. Li' ndyu'u ti'i quiña'a ñati ca slo yu, cha' chaca quiya' ncliyu'u yu ji'i ngu'. ¹⁴ Laja lo'o ndya'a ti Jesús, li' nteje tacui yu to' ni'i su ntucua Leví sñi' Alfeo nu nxñi cñi cña loo ngu' cuentya ji'i ngu' xa' tsu' nu laca loo.

—Tsaa nu'u lo'o na' —nacui Jesús ji'i nu Leví bi'.

Lo'o li' hora ti ndyatú Leví nguxana yu ndya'a yu lo'o Jesús.

¹⁵ Ca tiya' la ndyacu Jesús to' tyi Leví. Stu'ba ndyacu yu lo'o tyuu tya'a ngu' cuxi, jua'a lo'o tyuu tya'a ngu' tya'a ndyu'ni cña lo'o Leví, nu quiña'a tsa cñi cña loo nxñi ji'i ñati cuentya ji'i ngu' xa' tsu' bi'; quiña'a tsa ngu' bi' nti' ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús. Nga'a Jesús ni'i bi' lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

¹⁶ Li' nteje tacui xi ngu' fariseo lo'o mstru cha' jo'ó nu tya'a ndya'a ngu'. Tacati tsa ycu'i' ngu', nti' ngu', pana lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' ji'i xa' ñati. Na'a ngu' bi' ti lo'o ndyacu Jesús ne' ni'i bi'. Hora ti nchcui' ngu' bi' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús:

—¿Ni cha' laca cha' ndyacu nu xu'na ma lo'o ngu' cuxi jua, lo'o nu msu ji'i ngu' xa' tsu' nu quiña'a tsa cñi cña loo ngu' nxñi ngu' jua?

¹⁷ Lo'o ndyuna Jesús cha' nu nchcui' nu ngu' tlyu bi', li' nacui yu:

—Ná ntsu'u cha' caca jo'o ji'i ñati nu tso'o ti ti' —nacui Jesús ji'i ngu'—, caca jo'o ji'i ngu' quicha —nacui—. Lo'o na' ni, ná lijya na' cha' culu'u na' cha' tso'o ji'i ycu'i' Ndyosi ji'i ñati nu ncliyacua ti' cha' tso'o tsa ycu'i' ca ngu'; na cua lijya na' ca nde cha' culu'u na' cha' tso'o bi' ji'i ñati nu jlo ti' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu' —nacui Jesús.

Ndacha' ngu' judío ji'i Jesús si ná cua'ni tacati yu ji'i tsa nu ná ndacu ngu'

¹⁸ Ngua sca tsá tacati ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Juan lo'o ji'i nu ngu' fariseo, nu tacati tsa ndu'ni ngu', nti' ngu'. Ná ndacu ngu' tyaja tsá tacati bi'. Lo'o li' ndya'a xi ñati slo Jesús, nchcui' ngu' lo'o yu:

—Ná ndacu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Juan tsá juani. La cui' ti jua'a ngu' fariseo ni, ná ndacu ngu' juani —nacui ngu'—. Pana nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, ndacu ngu' juani. ¿Ni cha' ná stu'ba ndyu'ni ngu' cuentya jinu'u lo'o cha' nu ndyu'ni ngu' bi'? —nacui ngu' ji'i Jesús.

¹⁹ Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu' bi':

—Lo'o caja clyo'o ngu', lo'o ngu' nu ndya'a lo'o cutsii ndacu ngu'; ná ndi'i ngu' ntyute' ti ngu' tsá bi' lo'o ndi'i ngu' lo'o cutsii —nacui Jesús ji'i ngu' li'—. Chaa ti' ngu' lo'o ndi'i ngu' lo'o. ²⁰ Pana nu lo'o tyalaa tsá nu lo'o tyaa lo'o ngu' ji'i cutsii, li' ná cacu ngu' tya'a tso'o cutsii, cha' caca xñi' ti' ngu' li'. La cui' jua'a chaa ti' tya'a tso'o na' juani, pana caca xñi' ti' ngu' nde loo la.

²¹ 'Chaca cha' ni, sca ngu' nu nchca ji'i jyacuá late', nu lo'o cua'ni cho'o ste' cusu, ná talya sa yu'be late' cucui lo sca late' cusu, cha' tyatsii' late' cucui; hora ti tyati' jyacuá su ngalya bi' li'. ²² La cui' ti cha', ná su'ba ngu' ji'i lcu'i nu chca ndyu'u ti ne' tyaca' cusu'. Si su'ba ngu' ji'i ne' tyaca' cusu', yala ti catsu se'i tyaca' bi'; ndye ngula'a tyaca' li', tye lcu'i tyalú li'. Ne' tyaca' cucui tyu'u lcu'i nu lo'o chca ndyu'u ti.

Ngusuu ngu' si'yu trigo tsá ta'a

²³ Ngua sca tsá ta'a lo'o ndi'i cña' ngu' judío, li' ndyaa Jesús su nscua xtya trigo ji'i ngu', ndyaa yu lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu. Li' ngusuu nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' xi si'yu trigo cha' cacu ngu' laja lo'o ndyaa ti ngu'. ²⁴ Lo'o li' na'a ngu' fariseo ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi'. Li' nchcui' ngu' fariseo bi' lo'o Jesús:

—Tsá ta'a, tsá ndi'i cña' na laca juani —nacui ngu' fariseo ji'i Jesús—. Tsá tacati laca. ¿Ni cha' laca ndyu'ni ngu' bi' cña nu ná ntsu'u chacuayá' cua'ni na tsá juani? —nacui ngu'.

²⁵ Nguxacu Jesús cha' ji'i ngu' li':

—¿Ha bilya ña'a ma lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi nu nscua ñi'ya nu ngua'ni jyo'o David? Ngua sca tsá ntyute' tsa ycu'i' yu, lo'o jua'a ntyute' tsa tya'a ndya'a yu —nacui Jesús ji'i ngu'—. ²⁶ Ngua jyo'o Abiatar loo ji'i lcaa sti jo'ó tyempo bi', lo'o li' ndyatú jyo'o David bi' ne' ni'i su cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi cajua, ngusñi yu xlyá nu laca msta' ji'i ycu'i' Ndyosi, nu ntucua tacati lo mesa; ndyacu ngu' xlyá bi', masi sca ti sti jo'ó ntsu'u

chacuayá' cacu ji'i nquicha' —nacui Jesús ji'i ngu' fariseo bi'.

²⁷ 'Ná nti' ycuí' Ndyosi xcube' ji'na lo'o nchcui' Ni cha' caca sca tsá nu tyi'i cña' na; tso'o la tyi'i na si caja sca tsá nu tyi'i cña' na, ngua ti' Ni. ²⁸ Lo'o jua'a ntsu'u chacuayá' jna' cha' laca na' loo, masi tsá nu ndi'i cña' ngu', cha' cua nda Ni 'na lijyaá cha' caca na' ñati.

Sca yu quicha nu nchcu' ya' yu

3 Ngua chaca quiya' ndyaa ngu' ne' laa ca bi' tsá nu ndi'i cña' ngu', lo'o nga'a sca nu quicha nu nchcu' sca tsu' ya'. ² Ña'a tsa xi ngu' tacati, nu ngu' fariseo bi', ña'a tsa ngu' ji'i Jesús si cua'ni yu jo'o ji'i nu quicha bi', cha' tsá ta'a nu ndi'i cña' ngu' judío ngua. Nti' ngu' tlyu bi' quijeloo qui'ya cha' sta ngu' hichu' Jesús. ³ Lo'o li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

—Caa nu'u, tyu cla'be ne' laa re —nacui Jesús ji'i.

⁴ Li' nchcuane Jesús ji'i lcaa ngu' bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'na cua'ni na sca cha' tso'o tsá nu ndi'i cña' ngu'? —nacui yu ji'i ngu' tlyu bi'—. ¿Ha tso'o la si cua'ni na sca cha' cuxi tsá bi'? —nacui—. ¿Ha ná tso'o cua'ni na jo'o ji'i ngu' li', nti' ma? ¿Ha tso'o la si ta na chacuayá' cajaa ngu' quicha tsá bi' lacua? —nacui Jesús.

Nga'aa ngu'jui la ñi'ya chcuí' nu ngu' tlyu bi' lo'o Jesús li'. ⁵ Ñasi' xi Jesús ña'a yu ji'i ngu' bi', jua'a xñi' xi ti' yu cha' ná ntaja'a ngu' cui'ya ngu' cuentya ji'i cha' nu nclyu'u yu ji'i ngu'. Li' nchcui' yu lo'o nu quicha bi':

—Xquiñi nu'u ya' —nacui Jesús ji'i.

Nguxquiñi yu ya' yu li', lo'o hora ti ngua tso'o ya' yu. ⁶ Lo'o ndu'u nu ngu' fariseo ne' laa bi', li' ndyaa ngu' cha' chcuí' ngu' lo'o taju ngu' nu cuentya ji'i rey Herodes; chcuí' ngu' ñi'ya cua'ni ngu' cha' caca cujuui ngu' ji'i Jesús.

Ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati to' tayu'

⁷ Lo'o li' ndyaa Jesús to' tayu' lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. Quiña'a tsa ngu' Galilea ndyaa ngu' ndyaa lca'a ngu' ji'i cha' cuna ngu' cha' nu nclyu'u yu. ⁸ Cua ndañi ñi'ya laca cha' tonu nu ndyu'ni Jesús hasta ca quichi tyijyu', bi' cha' lo'o ngu' tyijyu' ndyalaa ngu' cha' ña'a ngu' ji'i yu; ndyalaa ngu' Judea, lo'o ngu' Jerusalén, lo'o ngu' Idumea, lo'o ngu' chaca tsu' sta'a Jordán, lo'o ngu' Sidón, lo'o ngu' Tiro. ⁹ Na'a Jesús cha' quiña'a tsa ñati ndya'a slo, li' nchcui' yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu cha' culana ngu' sca yaca ni'i sube, cha' ná satá ngu' ji'i yu, cha' quiña'a tsa ngu' ndi'i. ¹⁰ Jlo ti' ngu' cha' cua ngua'ni yu jo'o ji'i quiña'a tsa ngu' quicha, bi' cha' tachaa tsa ndi'i ngu' quicha slo; cua nti' tsa ngu' cala' ngu' ji'i ycuí' Jesús. ¹¹ Nu ngu' quicha nu ntsu'u cui'i cuxi ji'i ngu' ni, nu lo'o na'a ngu' quicha bi' ji'i Jesús, li' ndyatú stj' ngu' nde loo su ndu yu. Cuii nxi'ya ngu' xqui'ya cui'i cuxi, cha' nslo cui'i bi' ji'i Jesús:

—Nu'u laca nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi —ndu'ni ngu' quicha bi'.

¹² Hora ti ngulo Jesús cña ji'i cui'i cuxi cha' ná cacha' ngu' ji'i xa' ñati tilaca laca ycuí' yu.

Ngusubi Jesús ji'i tii tyucuaa tya'a ñati nu ca tsa'a ji'i

¹³ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa ndyacu' yu sii' ca'ya, ngusi'ya yu ji'i tyu'u tya'a ñati cha' caa ngu' ca su ndu. Ndyaa ngu' bi' slo yu li'. Lo'o li' laja ngu' bi' ngusubi Jesús ji'i ñati nu cua'ni cña ji'i; ¹⁴ ngusubi yu ji'i tii tyucuaa tya'a ñati bi', cha' ca tsa'a ngu' ji'i yu. Bi' ngu' nu ta Ni ji'i cha' tsa'a ngu' slo ñati xa' quichi, cha' culu'u ngu' cha' tso'o ji'i ycuí' Ni ji'i lcaa ñati. ¹⁵ Nda Jesús chacuayá' ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' cua'ni ngu' jo'o ji'i ngu' quicha, lo'o jua'a culo ngu' ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ngu'. ¹⁶ Nde nscua xtañi ca ta'a tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngusubi Jesús ji'i: Simón nu ngusta Jesús chaca xtañi Pedro ji'i yu, bi' laca tsaca; ¹⁷ lo'o li' ngusubi yu ji'i tyucuaa sñi' Zebedeo, nu Jacobo lo'o Juan, nu nchcui' Jesús cha' sñi' tyi'yu laca ngu', (jua'a ndyu'u cha' Boanerges cha' cña ji'i ngu' bi'); ¹⁸ lo'o jua'a ngusubi yu ji'i Andrés, lo'o ji'i Felipe, lo'o ji'i Bartolomé, lo'o ji'i Mateo, lo'o ji'i Tomás, lo'o ji'i xa' Jacobo sñi' Alfeo, lo'o ji'i Tadeo, lo'o ji'i xa' Simón nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ngu' cananista; ¹⁹ ngusubi yu ji'i Judas Iscariote nu tiya' la tya ji'i yu ya' ngu' xña'a xqui'ya cñi.

Nsta ngu' qui'ya ji'i Jesús

Ca tiya' la ndyalaa Jesús to' tyi lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu. ²⁰ Xa' ndyu'u ti'i ñati ca slo Jesús li'. Cha' quiña'a tsa ñati ndi'i, ná ngu'jui tyempo cha' cacu yu lo'o tya'a ndya'a yu. ²¹ Lo'o ndyuna tya'a Jesús cha' bi', ngulacua tsa ti' ngu' li'. Hora ti ndu'u ngu' lijya ngu' slo Jesús, xqui'ya cha' ntsu'u ñati nu nacui cha' cua ngua loco yu.

²² Lo'o li' lijya mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa tonu ca Jerusalén. Nchcui' mstru bi' lo'o ngu':

—Ngusñi Beelzebú xu'na lcaa lo cui'i cuxi ji'i Jesús cua —nacui mstru bi'—, bi' cha' lo'o chacuayá' ji'i nu xña'a bi' nchca ji'i yu culo ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ñati.

²³ Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'i mstru bi', cha' caa ngu' slo; nda yu sca cuii lo'o ngu' li':

—¿Ha culo Satanás ji'i ñati nu ji'i ycuí' ca? —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. ²⁴ Tyee cha' ji'i sca quichi jua'a ti si xcuí' na xu'u tya'a sca latya ngu' tisiya lo'o chaca latya ngu' tisiya. ²⁵ La cui' jua'a lo'o ngu' tya'a ndi'i sca ni'i ti; si xcuí' na xu'u tya'a ngu', tya'be tya'a ngu' tyaa ngu' li'. ²⁶ Bi' cha' ná talo Satanás si xu'u tya'a ycuí' Satanás lo'o msu ji'i ycuí' ca; tye cha' ji'i nu xña'a yala ti li'.

²⁷ 'Sca ñati ngu'ula ni, ná caja ñi'ya nu tyatí ngu' to' tyi yu cha' cuaana ngu' yu'ba ji'i yu. Sca ti si sca' ngu' ji'i xu'na ni'i clyo, taca cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i yu bi' li'.

²⁸ 'Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o cu'ma, cha' nchca ji'i ñati jña ngu' cha' clyu ti' ji'i ycuí' Ndyosi Sti na' cuentya ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', masi cha' cuxi nu ngua'ni ngu', masi cha' cuxi nu nchcui' ngu'; ²⁹ sca ti ji'i

ñatj nu nchcui' cha' cuxi jii' cña nu ndu'ni Xtyi' ycui' Ndyosi, ná cua'ni clyu ti' ycui' Ni jii' ñatj bi'. Ná cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u jii' ñatj bi'.

³⁰ Nda Jesús cuij bi' lo'o ngu' xqui'ya cha' nacuj ngu' cha' ngusñi cui' cuxi jii' yu.

Ndyalaa xtya'a Jesús lo'o tya'a yu

³¹ Lo'o li' ndyalaa xtya'a Jesús lo'o tya'a yu to' ni' su ndi' Jesús. Nde liya' ndyanu ngu'. Li' nda ngu' cha' ndyaa ca su ndu' Jesús, cha' tyu'u yu nde liya' cha' chcui' ngu' lo'o yu, ngua ti' ngu'. ³² Pana tachaa tsa ndi' ngu' su ndu' Jesús.

—Ndu' xtya'a nu' lo'o tya'a nu' nde liya' —nacuj ngu' jii' Jesús—. Cua nti' ngu' chcui' ngu' lo'o nu' —nacuj ngu'.

³³ —¿Tilaca nu chañi ca cha' laca xtya'a na'? ¿Tilaca nu chañi cha' laca tya'a na'? —nacuj Jesús jii' ngu' li'.

³⁴ Li' nxña'a Jesús jii' ngu' nu nga'a cacua ti slo yu, xa' nchcui' yu lo'o nu ngu' quiña'a bi':

—Nu ngu' re ni, stu'ba ti ndulo ngu' 'na, ñi'ya nu ndulo xtya'a na' 'na, ñi'ya nu ndulo tya'a na' 'na —nacuj Jesús—. ³⁵ Lo'o jua'a laca ñatj nu taquiya' jii' ycui' Ndyosi, nu cua'ni ñi'ya nu nti' ycui' Ni cha' cua'ni ngu', ngu' bi' ndu'ni ñi'ya nti' si laca ngu' xtya'a na', ñi'ya nti' si laca ngu' tya'a na', masi nu qui'yu, masi nu cuna'a —nacuj Jesús.

Cuij jii' ñatj nu ndyataa si'yu

4 Chaca quiya' nguxana Jesús ngulu'u yu jii' ñatj to' tayu' bi'. Cua ndyu'u ti' quiña'a tsa ñatj ca slo yu li'; hasta nga'aa ndyu'u scua yuu su tyu' quiya' yu, bi' cha' ndyatj yu ca ne' sca yaca ni' sube nu ndacui to' hitya ti. Ne' yaca ni' bi' ndyaca'a Jesús, ndyanu nu xa' la ñatj quiña'a lo yuu btyi to' tayu' bi'. ² Li' quiña'a tsa cuij nda Jesús lo'o ngu', cha' ca tsa'a ngu' laca cha' nu ngua ti' yu culu'u yu jii' ngu'. Ndi'ya ngua sca cuij bi':

³ —Cua'a jyaca ma —nacuj Jesús jii' ngu'—. Ngua sca tsa ndyaa sca ñatj cataa si'yu trigo. ⁴ Nguscuj yu si'yu jii', lo'o ndyú xi si'yu bi' lo yuu tacalya to' tyucuij. Hora ti ñaa quiñi, ndye si'yu bi' ndyacu ni' jii'. ⁵ Lo'o li' ndyalú xi si'yu su xti tsa yuu nscua chu' quee. Yala ti ntyucua si'yu bi'; pana cha' xca ti yuu ndyacu' chu' si'yu, ⁶ bi' cha' ná ngua xñi suu chu' quee bi', ná ngua caluu tso'o. Ndyee calya bi' ndyanaa, cha' tyiquee' tsa cua. ⁷ Lo'o chaca se'i ndyalú xi si'yu lo yuu su ndu' yaca quiche'. Yala la nguluu yaca quiche' bi'; ná nda chacuayá' caluu tso'o calya trigo tsiya' ti, bi' cha' nga'aa ngutu'u si'yu lo bi' li'. ⁸ Lo'o jua'a ndyalú xi si'yu lo yuu tso'o. Ntyucua tso'o si'yu bi'; tso'o tsa nguluu calya, lo'o li' tso'o tsa ngutu'u si'yu lo juu bi'. Ntsu'u juu nu nda calaa tyii tya'a si'yu lo, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda snayala tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u juu nu nda sca siyento tya'a si'yu sca ti juu.

⁹ Cua'a jyaca ma jii' cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani, si chañi cha' ntaja'a ma cuna ma cha' tso'o bi' —nacuj Jesús jii' nu ngu' quiña'a bi'.

Ni cha' nda Jesús cuij lo'o ngu'

¹⁰ Ca tiya' la lo'o cua ndu'u ñatj bi' ndyaa tsa tlyu ti, li' lijya nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús slo yu, lo'o jua'a ñaa xa' la tya'a tso'o ngu' slo Jesús. Li' nchcuane ngu' jii' Jesús:

—¿Ñi'ya ntsu'u cha' nu nda nu' nu ngua tsa ti?

—nacuj ngu' bi' jii' Jesús.

¹¹ —Cua nda ycui' Ndyosi chacuayá' cha' ca cuayá' ti' ma sca cha' nu ntsu'u yacu' ti, ñi'ya nu caca lo'o laca ycui' Ni loo ne' cresiya jii' ñatj —nacuj Jesús jii' ngu' bi'—. Xa' ñatj nu ná ngusñi cha' jii' ycui' Ndyosi ni, ná ta ngu' cuentya lo'o cuna ngu' sca cuij; tucui tsa cha' bi' nti' ngu'. ¹² Bi' cha' nda na' cuij bi' lo'o ngu', cha' masi ña'a ngu', ná ta ngu' cuentya ñi'ya nu tyu'u cha' bi'; masi cuna ngu', ná ca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu tyu'u cha' bi'. Jlo ta' cha' ná ntaja'a ngu' culochu' ngu' jii' cha' cuxi nu ntsu'u jii' ngu', bi' cha' ná nchca jna' cui'ya na' cha' clyu ti' jii' ngu' jii' qui'ya nu ntsu'u jii' ngu'.

Ñi'ya nu ndyu'u cha' jii' cuij jii' ñatj nu ndyataa si'yu

¹³ ¿Ha ná ngua cuayá' ti' ma ñi'ya nti' ñacu' cuij bi'? —nacuj Jesús jii' ngu' bi' li'—. ¿Ñi'ya caca ta ma cuentya jii' xi xa' la cuij lacua, si ná nduna ma cha' nu nchcui' na' bi'? —nacuj—. ¹⁴ Ñi'ya laca ñatj nu ndyataa si'yu bi', jua'a laca ñatj nu nchcui' cha' tso'o jii' ycui' Ndyosi lo'o xa' la ñatj. ¹⁵ Ñi'ya laca si'yu nu ndyalú lo yuu tacalya to' tyucuij lo'o li' ndye si'yu ndyacu quiñi, jua'a laca ñatj nu lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o jii' ycui' Ndyosi, ná nduna tso'o ngu' li'. Ñi'ya laca yuu tacalya bi', jua'a laca cresiya jii' ñatj bi'. Ñi'ya laca lo'o ndye ndyacu quiñi si'yu to' tyucuij, jua'a caa Satanás cha' cuityi cha' tso'o bi', cha' nga'aa tyi'u ti' ngu' cha' tso'o bi' li'. ¹⁶ Lo'o si'yu nu ndyalú lo yuu lati tu'ba chu' quee ni, bi' laca ñi'ya laca ñatj nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o clyo ndyuna ngu' cha' tso'o bi' jii' ycui' Ndyosi. ¹⁷ Pana si lya' ti' xa' ñatj jii' ngu' bi' xqui'ya cha' tso'o nu ndyuna ngu' bi', si xtyí lo'o ñatj jii' ngu', ná talo ngu' li'; laca ngu' bi' ñi'ya laca si ná ngusñi tso'o suu si'yu nu ntyucua lo yuu lati tu'ba chu' quee bi', lo'o li' ná ndalo calya bi' ndyanaa li'. ¹⁸ Si'yu nu ndyalú lo yuu laja yaca quiche' ni, bi' laca ñi'ya laca ñatj nu ndyuna cha' tso'o bi', ¹⁹ lo'o li' ndya'a tsa cha' tyiquee ngu' ñi'ya cua'ni ngu' cha' caca culiya' ngu'; ncliana ngu' ñi'ya ca caja quiña'a tsa cha' tso'o nu ntsu'u chalyuu re jii' ngu', cha' caca stu'ba ngu' lo'o ñatj tlyu la. Bi' cha' ná nchca tyanu cha' tso'o ne' cresiya jii' ngu' bi'. ²⁰ Ndi'ya ndyu'u cha' jii' yuu tso'o su ndyalú si'yu: lo'o ntyucua si'yu, li' tso'o tsa nguluu calya, ngutu'u tsa si'yu lo li'; jua'a laca ñatj nu ndyuna cha' tso'o bi', lo'o li' tso'o tsa ndaquiya' ngu' jii' cha' bi'. Ntsu'u yuu su nda sca ti juu trigo hasta calaa tyii tya'a si'yu, lo'o jua'a ntsu'u yuu su ndyu'u snayala tya'a si'yu lo sca ti juu, lo'o jua'a ntsu'u yuu su ndyu'u hasta sca siyento tya'a si'yu lo sca ti juu.

Cuij ji'i xee nu tyu'u ne' ni'i

²¹ Chaca quiya' nda Jesús sca cuij lo'o ngu' bi':
—Lo'o ngua'a na xee ni'i ca talya, ¿ha tacu' na lo xee bi'? ¿Ha sta na xee bi' ne' quiña? —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Ná ndu'ni na jua'a —nacuj—. Cua xi sta na xee cha' tyaca' xee tyucui ña'a nde ni'i. ²² Ndu'ni cha' tyu'u lo xee lcaa na nu ndyu'u cuatsi' ji'i ñati juani; ná sca cha' ntsu'u cuaana ti juani nu ná quijeloo ji'i ñati ca tiya' la. ²³ Cua'a jyaca mā xi ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o mā juani, si chañi cha' ntaja'a mā cunā mā cha' tso'o bi'.

²⁴ Tya ngulu'u la xi Jesús ji'i ngu' li':
—Taquiya' tso'o mā ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o mā juani —nacuj Jesús—. Ñi'ya nu ndu'ni mā lo'o xa' ñati, la cui' jua'a cua'ni ycu' Ndyosi lo'o mā li'. Lo'o jua'a lo'o cuna tso'o mā cha' jna', quiña'a la cha' tso'o tyu'u ne' cresiya ji'i mā li'. ²⁵ Lo'o ñati nu jlya ti' cha' jna', nu ndyaca tsa'a cha' bi' ni, tya ta la ycu' Ni cha' lo'o ngu' bi'; pana ñati nu ná jlya ti', nu ná nti' ca tsa'a ngu', cua'ni ycu' Ni cha' ná caca ji'i ngu' bi' ca tsa'a ngu' tsiya' ti cha' ji'i ycu' Ni li'.

Cuij ji'i su ntyucua si'yu

²⁶ Lo'o li' nda Jesús chaca cuij lo'o ngu':
—Ta na' sca cuij lo'o mā cha' caca cuayá' ti' mā ñi'ya nu caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Ngua sca tsā ndyataa sca ñati nscua', ²⁷ li' ngu'jua' yu talya; lo'o cua quixee ti chaca tsā ngue ti' yu. Jua'a nteje tacui tyuu tsā lo'o tyuu talya. Laja li' ntyucua si'yu bi', cua ndyaluu bi' li'. Ná jlo ti' yu ñi'ya caca caluu si'yu bi'. ²⁸ Jua'a nchca ji'i sca si'yu nu lo'o cataa na ji'i. La cui' yuu su ndyataa si'yu bi' laca nu ta juersa ji'i si'yu cha' caluu. Tyucua calya cuañi' clyo, li' tyu'u tucua nchu', lo'o li' caca lya ji'na. ²⁹ Lo'o cua btyi lya, li' caca clacua, cha' tyu'u ti'i lya.

Cuij ji'i si'yu cuxee

³⁰ Lo'o li' nda Jesús chaca cuij lo'o ngu' bi':
—Chaca cha' chcu' na' lo'o mā juani. Ta na' sca cuij lo'o mā ñi'ya nu caca lo'o ycu' Ndyosi laca loo ne' cresiya ji'i ñati —nacuj Jesús—. ³¹ Caca bi' ñi'ya laca sca ti si'yu cuxee nu ndyataa ngu'. Si'yu bi' laca nu si'yu sube la tyucui ña'a chalyuu, cha' ná ntsu'u xa' si'yu nu sube la. ³² Pana lo'o cataa ngu' si'yu bi', yala ti tyucua, caluu yaca li' cha' caca sca yaca tlyu. Lo'o li' ca'ya quiñi laja stā' yaca bi', chca'a cña' ni' su tyacala' laja laca' bi'.

Ni cha' nda Jesús cuij lo'o ngu'

³³ Jua'a ti ngulu'u Jesús cha' ji'i ngu'; nda yu xi cuij lo'o ngu', cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu', ña'a cuayá' nu ta tso'o ngu' cuentya ñi'ya ntsu'u cha' ji'i ycu' Ni. ³⁴ Xcui' lo'o cuij ti ngulu'u Jesús ji'i ñati quiña'a, masi ná nda tso'o ngu' cuentya ñi'ya cha' nda cuij bi'; pana tiya' la ngulu'u tso'o yu cha' bi' ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu.

Ngulo Jesús cña ji'i cui' lo'o ji'i clyoo' lo tayu'

³⁵ Lo'o cua ngusij tsa, cua ndyaa cuichaa, li' nchcui' Jesús xi lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Tyeje tacui na ca chaca tsu' tayu' re —nacuj Jesús ji'i ngu' bi'.

³⁶ Lo'o li' nguxtyanu ngu' ji'i nu quiña'a tsa ñati nu ndi'i cajua, ndyatí Jesús lo'o tya'a ndya'a yu ne' yaca ni'i su ngua'a yu cha' ngulu'u yu ji'i nu ngu' quiña'a bi' tsā la. Ndu'u ngu' ndyaa ngu', lo'o xa' yaca ni'i ndyaa lo'o. ³⁷ Lo'o li' lye tsa ndyaca cui'i, lye tsa ndyatú clyoo' lo tayu', ña'a cuayá' nu ndyatí tsa hitya clyoo' nde ne' yaca ni'i; cua cha'a ti yaca ni'i bi' ntsu'u hitya. ³⁸ Pana laja' ti Jesús ntsu'u nde siyu' yaca ni'i, ngustii yu lo sca late' lcuti. Nguxtyu'u ngu' ji'i yu li':

—Cusu' —nacuj ngu' ji'i Jesús—. Que ti' nu'u. ¿Ha ná ndube ti' nu'u cha' cua cajaa ti na? —nacuj ngu'—. Cua quilyu'u ti yaca ni'i re.

³⁹ Li' ndyatú Jesús, ngulo yu cña ji'i cui'i, ngua'a ji'i clyoo' lo tayu'.

—Caca ti ti lo hitya re —nacuj yu.

Hora ti ngua ti cui'i, ngua ti clyoo'; ti ti ndyanu tayu' li'. ⁴⁰ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—¿Ni cha' ntsij tsa mā? —nacuj Jesús ji'i ngu'—. ¿Ni cha' laca ná jlya ti' mā ji'i ycu' Ndyosi cha' caca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a? —nacuj.

⁴¹ Ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús li':

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? —nacuj ngu' ji'i tya'a ngu'—, cha' lo'o cui'i ndaquiya' ji'i yu, lo'o jua'a nduna clyoo' lo tayu' cha' nu nda yu —nacuj ngu' ji'i tya'a ndyaca tsa'a ngu'.

Ngusñi cui'i xña'a ji'i sca ngu' Gadara

5 Lo'o li' ndyalaa ngu' chaca tsu' tayu' bi', nde loyuu su cuentya Gadara. ² Cua tyu'u ti Jesús ne' yaca ni'i lo'o ndyu'u tucua sca nu quicha, sca ngu' nu ngusñi cui'i xña'a ji'i. Ndi'i nu quicha bi' ne' lo'o jyo'o. ³ Su nguatsi' jyo'o ti ndi'i nu quicha bi', cha' ná ngua ji'i ngu' sca' ji'i; ni lo'o chcuā ná ngua ji'i ngu'. ⁴ Cua tyuu quiya' ngusca' ngu' ji'i lo'o carena nquicha', ndyaaca' quiya', ndyaaca' ya'; pana hora ti ngusi'yu cu' chcuā bi', ndyatí' carena, ndyanu yu'be ti chcuā nu ndyaaca' nu quicha bi'. Ni sca ngu' ná ngué ngu' cha' tyijiloo ji'i yu quicha bi'. ⁵ Lo'o nde tsā lo'o nde talya ndya'a nx-i'ya ne' lo'o jyo'o, ndya'a yu'u ti sii' cuatí. Lo'o jua'a ngusi'yu ji'i ycu' ca lo'o quee. ⁶ Juani tyijyu' ti ndu' nu quicha bi' na'a ji'i Jesús. Li' ngusna lijya ndatú stí' slo Jesús, cha' cua'ni tlyu ji'i. ⁷ Cuij ngusi'ya nu quicha bi' ji'i Jesús li':

—¿Ñi'ya cña nti' nu'u jna'? —nchcuane yu quicha ji'i Jesús li'—. Nu'u laca Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, ycu' Ni nu laca loo la —nacuj—. Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, ná xcube' nu'u jna'.

⁸ Tsā ti cua ngulo Jesús cña ji'i cui'i xña'a bi', cha' tyatsu' ji'i yu quicha bi', bi' cha' tya'na nchcui' lo'o Jesús juani cha' ná xcube' yu ji'i.

—Tyu'u nu'ü, tyaa nu'ü tsiya' ti —nacuj Jesús jii' cui'i xña'a tsá la.

⁹ Li' nchcuane Jesús jii' yu quicha bi':

—¿Ni naa nu'ü? —nacuj Jesús jii'.

—Quiña'a tsa lo naa na' —nacuj nu quicha—, cha' quiña'a tsa tya'a cui'i xña'a ngusñi 'na —nacuj.

¹⁰ Lo'o li' ndijña tsa nu quicha bi' cha' ná cua'ni Jesús jo'o jii', cha' ná culo Jesús jii' nu cui'i xña'a bi' cha' tyaa; ná nti' cui'i xña'a bi' cha' tsa xa' chalyuu tyijyu' la.

¹¹ La cui' tsá bi' ndi'i tsa cube' ndyacu ni' quixi' sii' ca'ya jua. ¹² Li' xa' ndijña yu quicha bi' jii' Jesús cuentya jii' cui'i xña'a nu ngusñi jii':

—Ta nu'ü chacuayá' tsa cui'i cha' xñi jii' cube' jua —nacuj.

¹³ Lo'o li' nda Jesús chacuayá' bi' jii' lcaa cui'i xña'a bi'. Li' ndu'u cui'i ndyaa, ngusñi jii' cube'. Ndi'i tucua mil tya'a cube', lo'o jua'a ngusñi cui'i bi' jii' lcaa ni'. Ngusna ni' sii' cua'a li', ndyü ca ta'a ni' ne' hitya tayu'; ndyü'o ni' hitya, ngujuii lcaa cube' bi' li'.

¹⁴ Lo'o li' ndube tsa ti' ngu' nu ña'asii' jii' cube' bi', ngusna ngu' ca quichi' cha' cacha' ngu' jii' lcaa ngu' cacua ti ñi'ya cha' ngua bi'. Hora ti ndu'u ngu' lijya ngu' cha' ña'a ngu' jii' cha' bi'. ¹⁵ Nu lo'o ngulaa ngu' slo Jesús, li' na'a ngu' jii' nu qui'yu nu ngua quicha bi'; na'a ngu' cha' ti' ti nga'a nu qui'yu bi', lacu' ste', cha' cua ndyaca tso'o. Nga'aa nxa'lu cui'i xña'a bi' jii'. Ndyutsii' tsa ngu' li'. ¹⁶ Nchcui' tsa ngu' nu ña'asii' jii' cube' bi' ñi'ya ngua cha' jii' nu quicha, cha' tsa tlyu ti nguxtyanu cui'i xña'a jii'. Li' ndu'u cui'i bi' ndyaa, ngusñi jii' lcaa cube' nu ndi'i bi'; ndye cha' jii' cube' bi' li'. ¹⁷ Nu lo'o ndyuna ngu' quichi' cha' bi', li' nchcui' tsa ngu' lo'o Jesús cha' tyatsu' yu tyaa yu xa' se'i' su tyijyu' la.

¹⁸ Lo'o cua tyatí ti Jesús ne' yaca ni'i sube cha' tyaa, li' nchcui' nu ngua quicha bi' lo'o Jesús; ngüijña chacuayá' jii' Jesús cha' tsa lo'o. ¹⁹ Pana ná nda Jesús chacuayá' jii'.

—Xa' xtyüü nu'ü tyaa nu'ü to' tyi —nacuj Jesús jii'—. Ta nu'ü cha' lo'o lcaa ngu' tya'a nu'ü ñi'ya ngua cha' tlyu nu ngua'ni ycu'i' Ndyosi nu Xu'na na cha' ngua'ni Ni cha' ndyaca tso'o nu'ü, cha' ngua'ni tya'na tsa ti' ycu'i' Ni jinu'ü.

²⁰ Lo'o li' ndu'u ndyaa nu qui'yu bi' lcaa quichi' nde Decápolis, nda cha' lo'o ngu', lcaa lo cha' ñi'ya nu ngua'ni Jesús lo'o. Ndube tsa ti' lcaa ngu' bi' li'.

Sñi' Jairo, lo'o nu cuna'a nu ndyala' ste' Jesús

²¹ Lo'o li' ñaa Jesús ne' yaca ni'i ca nde tsu' tayu' cha-ca quiya'. Xa' ndyü'u ti'i quiña'a tsa ñati' slo Jesús nde to' tayu' bi'. ²² Li' ndyalaa sca nu qui'yu nu laca loo ne' laa jua. Jairo naa nu cusu' bi'. Ndatü sti' nu cusu' bi' slo Jesús, ndacui nclýú hique yu hasta lyuu. ²³ Tya'na tsa nchcui' yu lo'o Jesús li':

—Cua cajaa ti sñi' na' —nacuj yu jii'—. Cua'ni nu'ü cha' tso'o tsa nu'ü ca su ntsiya nu cuna'a piti bi' 'na, cha' cua'ni nu'ü jo'o jii' cho'; sta ya' nu'ü chu' nu piti cha' cu'ü cho'.

²⁴ Lo'o li' ndyaa Jesús lo'o yu bi', jua'a ndyaa quiña'a ñati' lo'o ngu', hasta tachaa tsa ndi'i ngu' lo'o ndyaa' ngu'. ²⁵ Lo'o sca nu cuna'a quicha ndyaa' laja ñati' quiña'a bi'. Cua tii tyucuaa yija ntsu'u quicha jii' nu cuna'a bi', cha' ndyalú tsa tañi ma'. ²⁶ Cua ndye lcaa lo jo'o ngua'ni ngu' jii' ma' quicha bi', lo'o ná ngua jii' ngu' cua'ni ngu' jo'o jii'. Ndye cñi jii' ma', ndye lcaa lo cha' tso'o nu ntsu'u jii' ma' xqui'ya taná, lo'o lye la ngua quicha ma' li'. ²⁷ Cua ndyuna ma' quicha bi' xi cha' jii' Jesús, bi' cha' ñaa ma' laja ñati' nde chu' su ndu Jesús. Ndyala' ma' quicha bi' ste' Jesús li'. ²⁸ “Lo'o cala' ti na' ste' Jesús re, tyaca tso'o na' li'”, ngua ti' ma' quicha bi'. ²⁹ Hora ti ndyacu' cha' ndyalú tañi ma', tsa tsiya' ca ngua tii ycu'i' ca ma' cha' cua ndyaca tso'o li'. ³⁰ Pana hora ti ngua tii Jesús cha' cua ngua'ni yu jo'o jii' sca ñati, masi ná na'a yu jii' nu quicha bi'. Li' nguxña'a yu jii' nu ñati quiña'a nu lijya nde chu' yu.

—¿Tilaca ndyala' ste' na? —nacuj yu jii' ngu'.

³¹ Li' ndube tsa ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii'.

—Tachaa tsa ndi'i ngu' re slo na —nacuj ngu' bi' jii' Jesús—. ¿Ni cha' laca nchcuane nu'ü jii' ngu', “Tilaca ndyala' 'na”?

³² Lo'o li' ña'a tsa Jesús jii' lcaa ngu' cha' ca cuayá' ti' tilaca laca nu ndyala' jii'. ³³ Li' ñaa nu cuna'a bi', ndatü sti' slo yu. Nchcuaj ma' bi', cha' ndyutsii' tsa ma', masi jlo ti' cha' cua ndyaca tso'o. Li' ndacha' liñi ma' jii' Jesús ñi'ya ngua jii' ma'.

³⁴ —Tso'o tsa jlyu ti' nu'ü jna', sñi' —nacuj Jesús jii'—, bi' cha' ndyaca tso'o nu'ü. Ti' ti tyi' tyiquee nu'ü juani. Tso'o ti tyaa nu'ü, nga'aa xñi quicha bi' jinu'ü chaca quiya'.

³⁵ Lo'o tya nchcui' Jesús lo'o nu cuna'a bi', li' ndyalaa sca msu jii' Jairo nu laca loo ne' laa bi', ndyaca tya'a lo'o ngu'. Nchcui' msu bi' lo'o xu'na cuentya jii' nu piti quicha:

—Cua ngujuii sñi' nu'ü, cusu' —nacuj msu jii' nu cusu' bi'—. Nga'aa ntsu'u la cha' chcui' nu'ü lo'o mstru re.

³⁶ Lo'o Jesús ndyuna cha' nu nchcui' msu bi', pana ná ndaquiya' Jesús jii' cha' bi'.

—Ná cutsii' nu'ü —nacuj Jesús jii' nu laca loo ne' laa bi'—. Tsa bi' ti cha' cua'ni nu'ü cha' jlyu ti' nu'ü 'na.

³⁷ Lo'o li' ná nda Jesús chacuayá' jii' ñati' cha' tsa ngu' lo'o yu; sca ti jii' Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan tya'a Jacobo, nda yu chacuayá' tsa ngu' lo'o yu. ³⁸ Li' ndyalaa ngu' to' ni'i jii' nu laca loo ne' laa bi'. Cua quiña'a ñati' ndyü'u ti'i cajua, nxi'ya tsa ngu' ndi'i ngu'. Lye tsa ngua cha' cua ngujuii nu piti bi'. ³⁹ Ndyatí Jesús ni'i li'.

—¿Ni cha' laca nxi'ya tsa ma' ndi'i ma? —nacuj Jesús jii' ngu'—. ¿Ni cha' laca cha' quiña'a tsa nclýacua ti' ma? Si'i na ngujuii nu piti quicha re, na laja' ti ntsiya —nacuj Jesús.

⁴⁰ Li' nxyí lo'o ngu' jii'. Bi' cha' ngulo'o Jesús jii' lcaa ngu' nu nxi'ya ndi'i ngu'; ndyanu sti' xtya'a nu piti quicha lo'o ca ta'a sna ngu' tya'a ndyaa' lo'o Jesús, ndyaa ngu' bi' slo nu piti. ⁴¹ Li' ngusñi Jesús ya' nu piti bi':

—Talita, cumi —nacui Jesús jii, cha'cña jii ngu' bi'. (Ndi'ya ndyu'u cha' bi': Mbixu', nde cha' chcu' na' lo'o nu'u juani: Tyatu nu'u.)

⁴² Hora ti ndyatu nu cuna'a piti quicha bi', nguxana ndya'a li'. Tii tyucuaa ti yija ntsu'u cho'. Ndube tsa ti' ngu' bi' li'. ⁴³ Lye nchcu' Jesús lo'o ngu' bi', cha' ná chcu' ngu' lo'o xa' ñati ñi'ya ngua cha' ndyaca tso'o nu piti bi'. Li' ngulo yu cña jii ngu' cha' ta xi na cacu nu piti bi'.

Ndyaa Jesús ca quichí Nazaret

6 Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii, ndyaa ngu' ca quichí tyi yu. ² Ndyatí Jesús ndyaa ne' laa quichí bi' tsa nu ndi'i cña' ngu', tsa ta'a bi'. Li' ngulu'u yu jii ngu'. Ndube tsa ti' ngu' nu ndi'i ne' laa bi' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcu' Jesús lo'o ngu'.

—¿Mala ngua tsa'a yu re lcaa cha' nu nchcu' yu? —nacui ngu'—. ¿Ñi'ya ngua cha' ngua cuayá' tso'o ti' yu? ¿Ha tii yu? —nacui ngu'—. ¿Ni cha' laca cha' nchca jii yu cua'ni yu cha' tlyu? —nacui ngu' jii tya'a ngu'—. ³ ¿Ha si'i cuityi yaca laca yu re? —nacui ngu'—. La cui' sñi' María laca re; tya'a Jacobo, tya'a José, tya'a Judas, tya'a Simón laca yu re. Nde quichí tyi na ndi'i ngu' cuna'a tya'a yu re —nacui ngu' jii tya'a ngu'.

Chii nti' ngu' ña'a ngu' jii Jesús, ⁴ pana ndi'ya laca cha' nu nda Jesús lo'o ngu' li':

—Lcaa ngu' xa' quichí ni, ndu'ni tlyu ngu' jii sca ñati nu laca tu'ba jii ycu' Ndyosi nchcu' Ni lo'o ngu' —nacui Jesús jii ngu'—, pana ngu' tya'a quichí tyi yu ni, ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu nchcu' yu tsiya' ti —nacui Jesús—. Lcaa tya'a yu, jua'a ngu' tya'a ndi'i yu, ná nduna ngu' cha' nu nchcu' yu —nacui Jesús jii ngu'.

⁵ Lo'o jua'a ngua cha' ná ngua cua'ni Jesús cha' tlyu slo ngu' bi', xqui'ya cha' ná jlyu ti' ngu' jii; pana ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o xti ti ngu' quicha lo'o ngusta ya' ti yu lo ngu', tsa bi' ti cha' ngua'ni yu.

⁶ Ndube tsa ti' Jesús cha' ná jlyu ti' ngu' bi' jii tsiya' ti. Lo'o li' tya ndya'a la yu ca xa' quichí sube ti nu ndi'i cacua ti, ngulu'u yu jii ngu' ca bi' li'.

Nda Jesús jii ngu' nu ndyaca tsa'a jii cha' tsa'a ngu' chcu' ngu' cha' jii yu lo'o ngu' xa' quichí

⁷ Lo'o li' ngusi'ya Jesús jii nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii bi', cha' chcu' yu lo'o ngu'. Ngulo yu cña jii ngu' bi', cha' tyu'u ngu' tsa'a ngu' cuentya latya ti ngu'; stu'ba ti tsa'a tucua tya'a ngu' scaa quichí. Li' nda Jesús chacuayá' jii ngu' cha' culo ngu' jii cui' cuxi nu ntsu'u jii ñati. ⁸ Nchcu' Jesús lo'o ngu' cha' ná lo'o yu'ba qui'ya ngu' tsa'a ngu'. Tsa'a ngu' lo'o sca yaca xca ti; ná lo'o cuju, ná lo'o tyaja, ná lo'o cñi tsa'a ngu', nacui Jesús. Jua'a ti tsa'a ngu'. ⁹ Tyu'u caña quiya' ngu', cacu' ngu' camxa, pana ná lo'o chaca camxa jii ngu' tsa'a ngu'.

¹⁰ —Nu lo'o ta ngu' ni' su caja' mā —nacui Jesús—, li' tyanu mā slo ngu' bi' ña'a cuayá' nu tyu'u mā tsa'a mā

xa' quichí. ¹¹ Si ntsu'u sca quichí su ná tyaja'a ngu' ta ngu' se'i tyanu mā, sca quichí su ná tyaja'a ngu' cuna ngu' cha' nu chcu' mā lo'o ngu', li' tyu'u mā quichí bi', yaa clyu mā li'. Salú mā sñii yuu nu ntsu'u quiya' mā to' quichí bi'. Jua'a caca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi tsa cña nu ngua'ni ngu' lo'o mā. Cha' liñi cacha' na' jii mā juani —nacui Jesús—, lo'o tyalaa tsa cha' cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi jii lcaa ñati, lye la xcube' Ni jii ñati quichí nu ná ntaja'a cuna ngu' cha' nu nchcu' mā lo'o ngu'; xti la xcube' Ni jii jyo'o ñati cuxi nu nguti'i quichí Sodoma, nu nguti'i quichí Gomorra cua sa'ni.

Jua'a nchcu' Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii.

¹² Lo'o li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' nde tyu'u tya'a quichí. Nda ngu' cui' lo'o ngu' quichí bi', cha' ca tyu-ju'u ti' ngu' quichí jii lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu', cha' culochu' ngu' quichí jii cha' cuxi bi' li'. ¹³ Ngulo ngu' nu ndyaca tsa'a bi' cui' cuxi nu ngusñi jii tyu'u tya'a ñati, lo'o jua'a nda'a ngu' setye tyixi xtyi' lo xa' la ngu' quicha lo'o ngua'ni ngu' jo'o jii ngu' quicha bi'; ndyaca tso'o nu ngu' quicha bi' li'.

Ngujui Juan nu ntyucuatya jii ngu'

¹⁴ Tyempo bi' cua ndyuna rey Herodes cha' jii cha' tlyu nu cua ndyu'ni Jesús; lcaa quichí nguañi cha' bi', cha' scaa cha' nchcu' scaa ñati jii Jesús. Pana ndi'ya ngua ti' ycu' rey bi':

—Jyo'o Juan nu ntyucuatya jii ngu' tsubi' la, bi' laca Jesús re— nacui Herodes bi'—. Ndyujui ngu' jii Juan bi', pana juani cua ndyu'ú chaca quiya', bi' cha' nchca jii cua'ni cha' tlyu jua'a —nacui rey.

¹⁵ —Si'i bi' —nacui xa' ñati—. Jyo'o Elías laca nu qui'yu re.

—Si'i jua'a —nacui xa' la ñati—. Sca ñati nu laca tu'ba jii ycu' Ndyosi laca yu re, ñi'ya nu jyo'o cusu' nu nguti'i sa'ni la nu ngua tu'ba jii ycu' Ni.

¹⁶ Lo'o ndyuna Herodes cha' nu nchcu' xa' ñati jii Jesús bi', xa' nchcu' rey bi':

—Cua ndyu'ú jyo'o Juan chaca quiya' —nacui—. Na' ngulo na' cña jii ngu', lo'o li' nteje cu' ngu' scua' que Juan bi'; pana ná tyiquee' Juan laca nu qui'yu re —nacui rey Herodes.

¹⁷ Tya tsubi' la ngulo rey Herodes bi' cña jii ngu' cha' tsa'a ngu' xñi ngu' jii nu Juan bi', cha' tsa'a lo'o ngu' jii ne' chcu'. Ngua'ni rey cha' cuxi bi' xqui'ya Herodías nu ngua clyo'o Felipe tya'a Herodes, cha' cua ngusna lo'o Herodes jii nu cuna'a bi', cha' caja clyo'o lo'o.

¹⁸ —Ná ntsu'u chacuayá' tyi' nu'u lo'o clyo'o tya'a nu'u —nacui jyo'o Juan jii rey Herodes tya li'.

Bi' cha' ngusu'ba rey jii Juan ne' ni' chcu', cha' nchcu' yu jua'a lo'o rey bi'. ¹⁹ Ñasi' tsa Herodías xqui'ya Juan, cujuu jii yu ngua ti' nu cuna'a bi'. Pana ná ngujui ñi'ya cujuu jii yu hora ti, ²⁰ cha' ntsii rey Herodes jii Juan. Jlo ti' rey cha' liñi tsa cha' nu ngua'ni Juan, lubii tsa tyiquee Juan, lo'o jua'a ná ntsu'u cha' cuxi jii yu; bi' cha' nguna'asii rey jii yu cha' ná cua'ni nu cuna'a bi' ni sca cha' cuxi lo'o. Ndiya ti' rey Herodes cuna cha' nu ngulu'u Juan jii, masi ná ngua cuayá' tso'o ti' rey jii cha' bi'. ²¹ Tso'o tsa nti' Herodías lo'o

ngua tsá ngula ycuí' rey Herodes li'. Tsá bi' ngua'ni rey ta'a, lo'o ndyacu tyuú tya'a ngu' tlyu slo rey. Lo'o ngu' nu laca loo cuentya ji'i rey bi', lo'o xu'na sendaru ji'i rey, lo'o ngu' culiya' nde Galilea bi', lcaa ngu' tlyu bi' ndyaa ngu' ndyacu ngu' slo rey. ²² Li' ndyalaa sca nu cuna'a cuañi' sñi' Herodías, ndyula quiya' nu cuna'a bi' slo ngu'. Chaa tsa ti' rey Herodes li', lo'o jua'a ndiya ti' ngu' nu ndyacu slo lo'o na'a ngu' ji'i nu cuna'a cuañi' ndyula quiya'. Nchcui' rey lo'o nu cuna'a cuañi' bi' li':

—Cacha' clyu nu'u jna' juani ti na ca cha' tso'o nu nti' nu'u —nacui' rey ji'i—. Ta na' cha' tso'o bi' jinu'u —nacui—. ²³ Xcube' ycuí' Ndyosi 'na si ná ta na' lcaa na nu jña nu'u 'na juani, masi sa cla'be yuu su cuentya jna', ta na' jinu'u —nacui' rey ji'i nu cuna'a cuañi' bi'.

²⁴ Li' ndu'u nu cuna'a cuañi' bi', ndyaa slo xtya'a.

—¿Na ca jña na' ji'i rey? —nacui' ji'i xtya'a li'.

—Scua' que Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' —nacui' xtya'a li'.

²⁵ Yala ti ndyaa nu cuna'a cuañi' bi' slo rey chaca quiya', cha' jña cha' bi' ji'i.

—Scua' que Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' nti' na' —nacui' nu cuna'a bi'—. Nu juani ti nti' na scua' que yu bi' ne' sca tsi'yu —nacui' ji'i rey.

²⁶ Xñi'i tsa ti' rey li', masi ná ngua ji'i tacu' cha' ji'i nu cuna'a bi'; ná caca jua'a, cha' slo ngu' tya'a ndyacu cua ngua'ni rey jura cha' ta lcaa na nu jña nu cuna'a cuañi' bi' ji'i. ²⁷ Li' hora ti ngulo rey cña ji'i sca sendaru ji'i nu ndu' cuá, cha' tsaá squi'ya sendaru scua' que Juan. Ndu'u sendaru ndyaa ni'i chcuá, nteje cu' scua' que Juan. ²⁸ Li' ñaa lo'o sendaru ji'i ne' tsi'yu, nda ji'i nu cuna'a cuañi' bi'. Li' ndyaa lo'o nu cuna'a bi' ji'i slo xtya'a.

²⁹ Ñi'ya ngua li', lo'o ndyuna ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan cha' nscua jyo'o bi', hora ti ndyaa ngu' ca su ntsiya jyo'o Juan. Li' ndyaa ngu' nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o bi'.

Nda Jesús na ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

³⁰ Ca tiya' la xi xa' ndyalaa ngu' tya'a ndya'a Jesús slo yu, ngu' nu ndyaa nchcui' lo'o ngu' xa' quichí cha' ji'i Jesús. Nda ngu' cha' lo'o yu ñi'ya nu ngua'ni ngu', ñi'ya nu ngulu'u ngu' ji'i ñati ca bi'. ³¹ Nchcui' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Tsaá na xi chaca se'i su tyi'i má ycuí' ti, cha' chca'a cña' má xi —nacui' Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi'.

Jua'a nchcui' Jesús lo'o ngu' bi', cha' quiña'a tsa ñati ndi'i slo ngu', hasta nga'aa ngu'ji tyempo cacu ngu'.

³² Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i sube ti, cha' tsaá ngu' xi su ná ntsu'u ñati. ³³ Pana tyuú tya'a ñati na'a mala ndyaa ngu'. Ndyuloo ñati bi' ji'i ngu', lo'o li' nguañi cha' bi' ca tyuú tya'a quichí. Bi' cha' ngusna ngu' quichí bi' ndyaa ngu' to' tayu', nde loo la ndyalaa ngu' su ndyaa Jesús lo'o tya'a ndya'a yu. ³⁴ Lo'o ndyalaa yaca ni'i sube ti to' tayu', ndu'u Jesús na'a yu cha' quiña'a tsa ñati ndi'i. Lo'o jua'a, tya'na tsa ti' Jesús ña'a yu ji'i nu ngu' quiña'a bi'; ngulacua ti' yu cha' ñi'ya nti' xlyá' nu ná ntsu'u nu ña'asíj ji'i, jua'a ndya'a nu ñati quiña'a bi', ngua ti' Jesús. Bi' cha' tyiquee' ngulu'u yu quiña'a tsa cha' ji'i ngu' bi'. ³⁵ Lo'o cua ngusíj, li'

ñaá ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu slo yu cha' chcuí' ngu' lo'o yu:

—Ná ndi'i ñati ca nde —nacui' ngu'—, lo'o jua'a ngusíj tsa juani. ³⁶ Tso'o la si culo nu'u cña ji'i ñati quiña'a re cha' tyaá ngu' ca quichí cacua ti, cha' cui'ya ngu' na cacu ngu' —nacui' ngu' ji'i Jesús.

³⁷ —Cu'má, ta má na cacu ngu' re —nacui' Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li'.

—¿Ha tya'u scua tucua siyento paxu cui'ya ya xlyá teje' cacu ngu' re, cusu'? —nacui' ngu' ji'i Jesús.

³⁸ —¿Ni lcaa tya'a xlyá teje' ntsu'u ji'i má lacua? —nacui' Jesús—. Culacua má xi ji'i —nacui' ji'i ngu'.

Ngulana ngu' si lo'o xi na cacu ndya'a ñati bi', li' xa' nchcui' ngu' lo'o Jesús.

—Ca'yu tya'a ti xlyá teje' lo'o tucua tya'a ti cualya lo'o ji'i ngu' nde —nacui' ngu' ji'i Jesús li'.

³⁹ Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i ngu' quiña'a cha' tyaca'a ngu' xi lo' quií sube cuentya taju ngu'. ⁴⁰ Li' cuentya taju ti ndyaca'a ngu' lo' yuu; cuentya sca siyento tya'a ñati sca taju, cuentya tu'ba tyii tya'a ñati sca taju, jua'a ndyaca'a ngu'. ⁴¹ Li' ndaya' Jesús ji'i nu ca'yu tya'a xlyá teje' lo'o nu tucua tya'a cualya bi', nguxña'a yu nde cua cha' tya yu xlyá'be ji'i ycuí' Ndyosi xqui'ya xlyá, lo'o jua'a xqui'ya cualya. Ndyá'be xlyá li', nda yu xlyá yu'be ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' tacha ngu' ji'i nu ngu' quiña'a bi'; la cui' jua'a ngusa'be yu ji'i cualya cha' cacu ngu'. ⁴² Jua'a ngua cha' ndyacu lcaa ngu', lo'o nguaala' ji'i ngu'. ⁴³ Lo'o ndye ndyacu ngu', nguxu-ti' ngu' lcaa yu'be nu ndyanu, lo'o yu'be xlyá lo'o yu'be cualya; ngutsa'a tii tyucuaa tya'a chcubi lo'o yu'be bi' li'. ⁴⁴ Jua'a ngua cha' ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ndyacu xlyá lo'o cualya nu ngua tsá bi'.

Nguta'a Jesús lo hitya tayu'

⁴⁵ Lo'o li' ngulo Jesús cña ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, cha' tyatí ngu' ne' yaca ni'i sube ti, cha' tsaá ngu' nde loo la su tsaá ycuí' ca chaca tsu' tayu' hasta ca quichí Betsaida. Tyanu Jesús cha' chcuí' salya' lo'o nu ngu' quiña'a bi', cha' tyaá ngu' quichí ca to' tyi ngu'.

⁴⁶ Lo'o cua nchcui' salya' lo'o ngu', ndu'u Jesús ndyaa ycuí' ti yu nde sii' ca'ya cha' chcuí' yu lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu. ⁴⁷ Lo'o ndyaa cuichaa ntsu'u ngu' tyijyu' lo hitya ne' yaca ni'i sube ti, ndyanu Jesús ycuí' ti nde lo' yuu btyi. ⁴⁸ Na'a Jesús cha' lye tsa ndyu'ni ngu' cña cha' xna yaca ni'i bi' lo hitya, cha' nguula tsa cui'i ndyaca lo hitya. Lo'o cua quixee ti, li' lijya Jesús ndya'a lo hitya ti. Cua tyeje tacui ti Jesús, ⁴⁹ lo'o li' na'a ngu' ji'i yu ndya'a yu lo hitya. Ngusi'ya tsa ngu' li', cha' sca jyo'o laca ngua ti' ngu'. ⁵⁰ Na'a ca ta'a ngu' ji'i, lo'o jua'a ndyutsíj tsa ngu' li'. Hora ti ndacha' Jesús ji'i ngu':

—Cua'ni tlyu tyiquee má, na' lacá —nacui' yu—. Ná cutsíj má —nacui' Jesús ji'i ngu'.

⁵¹ Li' ndyatí Jesús ne' yaca ni'i lo'o ngu', hora ti ngua ti cui'i li'. Ndube tsa ti' ngu' li', ngulacua tsa ti' ngu'.

⁵² Ná nda ngu' cuentya tsiya' ti ñi'ya ngua cha' nguta'a Jesús lo hitya. La cui' ti cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu ngua'ni Jesús lo'o ngusa'be yu ji'i xlyá bi'. Na cua ndyacu' hique ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' quicha nde Genesaret

⁵³ Li' ndyalaa yaca ni'i chaca tsu' tayu' lo'o ngu', ca loyuu su cuentya Genesaret ndyalaa ngu' li'. Lo'o ngusca' ngu' ji'i yaca ni'i bi', ⁵⁴ li' ndyu'u ngu'. Hora ti ndyuloo ñati nu ca tyi bi' ji'i Jesús. ⁵⁵ Ngusna ngu' ndyaa ngu' ca slo ca ta'a ngu' quicha, cha' tyaa lo'o ngu' ji'i ngu' quicha bi' slo Jesús; masi ngu' quichi cacua ti, masi ngu' tyijyu' la xi, ndyi'ya ngu' ji'i ngu' quicha lijya. Masi ne' catya, masi lo jaa' ti ndyaa ngu', cha' tyalaa ngu' ca su ndu Jesús. ⁵⁶ Tyuu tya'a quichi su ndyaa Jesús, lo'o quichi tlyu, lo'o quichi sube ti, lo'o to' tyi ñati ti ne' quixi', lcaa su ndya'a yu ñaa ngu' ñaa lo'o ngu' ji'i nu quicha ji'i ngu'. Ndiña ngu' chacuayá' ji'i Jesús cha' cala' ti ngu' quicha masi quiya' ste' ti yu. Lo'o lcaa nu quicha nu ndyala' ste' Jesús ni, hora ti ngua tso'o ngu' bi' li'.

Na laca nu cua'ni ñu'u ji'i tyiquee ñati

7 Lo'o li' ndyalaa sca taju ngu' fariseo, ndya'a ngu' lo'o xi mstru nu nclu'u cha' jo'ó ne' laa nde quichi Jerusalén. Lijya ngu' ca su ndu Jesús. ² Ndube ti' ngu' bi', cha' ntsu'u ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús nu ndacu tyaja masi bilya tyaati' ya' ngu' ñi'ya lo'o nclu'u mstru cha' jo'ó ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. ³ (Nu ngu' fariseo, lo'o jua'a lcaa tya'a ngu' judío ni, ná cacu ngu' si bilya tyaati' tso'o ya' ngu' ñi'ya nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni la cha' cua'ni ngu'. ⁴ Lo'o tsa'a ngu' lcaya' cui'ya ngu' sca na cacu ngu', tyaa lo'o ngu' ji'i toni'i li'; pana ná ntsu'u chacuayá' cacu ngu' ji'i si bilya cua'ni lubii ngu' ji'i tyucui ña'a ngu'. Quiña'a tsa cña tacati jua'a cua ngulu'u jyo'o cusu' ji'i ngu' judío cha' cua'ni ngu'; ñi'ya nu tyaati' tasa ji'i ngu', ñi'ya nu tyaati' castyu, ñi'ya nu tyaati' quityu' chcuá, ñi'ya nu tyaati' ca'ña, cha' caca lubii scaa na bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, ngua ti' ngu'.) ⁵ Bi' cha' ndi'ya nchcuane ngu' ji'i Jesús li', nu ngu' fariseo bi' lo'o mstru cha' jo'ó bi' ni:

—¿Ni cha' laca ná tso'o ndyu'ni ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u? —nacu' ngu' ji'i yu—. Ná ndaquiya' ngu' bi' ji'i cña nu cua ngulu'u jyo'o cusu' ji'na cua sa'ni la, cha' ná ndyaati' tso'o ya' ngu' lo'o cacu ngu' tyaja —nacu' ngu' bi' ji'i Jesús.

⁶ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Li'ni tsa cha' nu nchcui' jyo'o Isaías ji'i mā sa'ni, cha' ñati nu tucua cha' ntsu'u tyiquee mā laca mā. Ndi'ya nguscua nu cusu' Isaías bi' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi:

Ndu'ni tlyu ngu' re jna' cha' tu'ba ti ngu', nacu' ycu' Ni,

si' tyucui tyiquee ngu' ndu'ni tlyu ngu' 'na.

⁷ Na cuiñi tsa ngu' re; nacu' ngu' cha' ndyu'ni tlyu ngu' 'na,

pana nclu'u ngu' cha nu' nchcui' ñati ti ji'i tya'a ngu', masi nacu' ngu' cha' nclyu'u ngu' cha' jna' ji'i tya'a ngu', nacu' ycu' Ni.

Jua'a nscua lo quityi. ⁸ Ná ndube ti' cu'mā ñi'ya nu ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i ñati chalyuu; ji'i cña nu ngu-

lu'u jyo'o cusu' ji'na, bi' ti cña ndaquiya' mā ji'i —nacu' Jesús ji'i ngu' bi'.

⁹ Lo'o li' xa' nchcui' yu lo'o ngu' bi':

—Tso'o tsa nti' mā cha' nguxtyanu mā cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na; ndulo la cha' nu ngulu'u jyo'o cusu' ji'na, nti' mā —nacu' Jesús—. ¹⁰ ¿Ha ná ntsu'u ti' mā cha' nu nchcui' jyo'o Moisés cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati sa'ni? “Tucuá mā cha' nu nchcui' sti mā, cha' nu nchcui' xtya'a mā”, nacu' Ni. “Si chcu' mā cha' cuxi ji'i sti mā ji'i xtya'a mā, ntsu'u cha' cujuui ngu' ji'i mā li'”, nacu' Ni. ¹¹ Pana cuxi tsa cha' nu nchcui' cu'mā. Na nclyu'u mā ji'i ngu' cha' tso'o laca si chcu' sca ñati lo'o sti ngu' lo'o xtya'a ngu' ndi'ya: “Nga'aa caca 'na xtyucua na' ji'i mā, cha' Corbán laca lcaa cha' nu ta na' ji'i mā nquicha'”. (Corbán ni, ndi'ya nti' ñacu' cha' bi' cha'cña ji'i ngu' bi': sca na nu cua nda ngu' ji'i ycu' Ndyosi.) ¹² Nga'aa nda mā chacuayá' cha' xtyucua ngu' bi' ji'i sti ngu' ji'i xtya'a ngu' li' —nacu' Jesús ji'i ngu' bi'—. ¹³ Ná tso'o laca lo'o nclyu'u mā jua'a. Nga'aa ndaquiya' mā ji'i cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na, si jua'a culu'u mā ji'i ngu'; lye la ndaquiya' mā ji'i cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o mā. Lo'o jua'a quiña'a tsa xa' la cha' cuxi ndu'ni mā —nacu' Jesús ji'i ngu'.

¹⁴ Ngua chaca quiya' ngusi'ya Jesús ji'i quiña'a tsa ñati nu lca'a ji'i cha' caa ngu' cacua la xi.

—Cua'a jyaca lcaa cu'mā ji'i cha' nu ta na' lo'o mā, cha' ca cuayá' ti' mā sca cha' —nacu' Jesús ji'i ngu' li'—. ¹⁵ Ná ntsu'u na ndacu' ngu' nu cua'ni cha' caca cuxi tyiquee ngu' —nacu' yu—. Lo'o nchcui' ngu' sca cha', lo'o ndyu'ni ngu' sca cña, jua'a caca cuayá' ti' na si cuxi tyiquee ngu' bi'. ¹⁶ Lcaa mā nu nti' cuna mā, cua'a jyaca tso'o mā ji'i cha' bi' juani —nacu' Jesús ji'i ngu'.

¹⁷ Lo'o ca tiya' la, li' ndyatí Jesús ndyaa ne' sca ni'i. Ndyanu nu quiña'a ñati bi' nde liya' ti. Lo'o li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cui' nu nda ca ti yu.

¹⁸ —¿Ha lo'o cu'mā ná ngua cuayá' ti' mā cha' bi'? —nacu' Jesús ji'i ngu' li'—. ¿Ha ná jlo ti' mā cha' si' na nu cacu na laca nu cua'ni cha' caca cuxi tyiquee na? Ná taca. ¹⁹ Lo'o cacu na sca na, li' tyatí bi' nde tyuu tu'ba na, ca ti' bi' nde ne' na li'; lo'o tsa'a na liya' tye lyiji cha' ji'i li' —nacu' Jesús.

Jua'a nchcui' Jesús cha' ca cuayá' ti' na cha' tso'o cacu na lcaa na nu ndacu' ñati. ²⁰ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Sca cha' nu nchcui' ñati, sca cha' nu ndyu'ni ñati, jua'a caca cuayá' ti' na si ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya ji'i ngu' bi'. ²¹ Si chañi cha' ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya ji'i ñati, quiña'a tsa cha' cuxi taca cua'ni ñati bi' li': masi culacua cuxi ti' ngu', masi cua'ni suba' ngu' lo'o xa' ñati, masi tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñati, masi cujuui ngu' ji'i tya'a ngu', ²² masi ngu' cuaana caca ngu', masi tyacui ti' ngu' ji'i sca na nu ntsu'u ji'i xa' ñati, masi caca lya' ti' ngu' ji'i xa' ñati, masi tucua cha' tyu'u tyiquee ngu', masi suba' tsa cua'ni ngu', masi caca liye' ti' ngu', masi cuentyu tsa caca ngu', masi caca tyixi tsa tu'ba ngu', masi ná cube ti' ngu' tsiya' ti. ²³ Na

cua ntsu'u tyiquee ñati jii' lcaa cha' cuxi bi', bi' cha' ndiya ti' ngu' cua'ni ngu' jii'. Bi' laca cha' nu ndu'ni cha' ná lubii cresiya jii' ñati chalyuu.

Jlya ti' sca nu cuna'a xa' tsu' jii' Jesús

²⁴ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa tyijyu' nde loyuu su cuentya quichi Sidón, nde su cuentya quichi Tiro li'. Ngua ti' yu cha' tyanu yu sca ne' ni'i cuaana ti cajua; pana ná ngua jii', cha' yala ti ngujui cha' jii' ngu' macala ndi' yu. ²⁵ Lo'o jua'a ntsu'u sca nu cuna'a ngu' quichi bi'; ngua cuayá' ti' mala su ndi' Jesús, bi' cha' yaa ma' su ndi' yu. Cua ngusñi sca cui' cuxi jii' sca nu cuna'a piti, sñi' nu cuna'a bi'; bi' cha' ngutu sti' xtya'a nu piti nde loo Jesús, ²⁶ ngüijña ma' cha' clyu ti' jii' yu, cha' culo yu cui' cuxi nu ntsu'u jii' sñi', nti' ma'. Cha'cña jii' ngu' griego nchcui' nu cuna'a bi', cha' ngu' xa' tsu' laca ma', ngu' sirofenicia.

²⁷ —Clyo nda ngu' na cacu sñi' ngu' —nacui Jesús—. Ná tso'o si xñi ngu' tyaja nu ndyacu sñi' ngu' cha' ta ngu' jii' xne' ti —nacui Jesús jii' nu cuna'a bi'.

²⁸ —Chañi cha' jinu'u —nacui nu cuna'a—, pana ntsu'u chacuayá' cacu xne' satya nu ndyalú ne' mesa laja lo'o ndyacu nu sube —nacui jii' Jesús.

²⁹ —Tso'o nchcui' nu'u —nacui Jesús—. Tso'o ti tyaa nu'u to' tyi juani, cha' cua ndyaca tso'o sñi' nu'u juani —nacui yu jii' nu cuna'a bi' li'.

³⁰ Ndu'u nu cuna'a bi' ndyaa, ndyalaa to' tyi su ntsiya sñi' lo qui'ña. Li' na'a nu cuna'a cha' cua ndyaca tso'o sñi', nga'aa ntsu'u cui' cuxi jii'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' ñati cu'u

³¹ Lo'o li' ndu'u ngu' quichi Tiro, ñaa ngu', nteje tacui ngu' quichi Sidón, nteje tacui ngu' nde Decápolis, la cui' loyuu su nscua tii tya'a quichi. Li' nguxtyuu ngu' yaa nde to' tayu' Galilea. ³² Li' ñaa xi ñati slo Jesús, ñaa lo'o ngu' jii' sca nu cu'u. Na cu'u jyaca yu, jua'a ná nchca chcui' tso'o yu. Li' nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' sta ya' hi que nu quicha bi'. ³³ Ndyaa lo'o Jesús jii' nu quicha bi' sca se'i cacua ti su ná ndi' ñati. Li' ndyojo' sne ya' Jesús tyuu jyaca nu quicha bi', ngutu'u hitya sañi' Jesús, cuati ngusta sne ya' lo ltse' nu quicha. ³⁴ Li' nguxña'a Jesús nde cua, lye tsa ñaa xtyi'i li'.

—Efata —nacui Jesús jii' nu quicha bi' li'. (Ndi'ya ndyu'u cha' bi' cha'cña jii' yu: Tyaala tyuu jyaca nu'u, jua'a nti' ñacu' cha' bi'.)

³⁵ Hora ti ndyaala tyuu jyaca yu li'; nduna tso'o yu, ngua tso'o ltse' yu cha' tso'o ti nda yu cha' lo'o ngu'.

³⁶ Li' ngulo Jesús cña jii' ngu' cha' ná cacha' ngu' jii' xa' ñati ñi'ya ngua jii' nu quicha bi'. Pana ná nduna ngu'; lye la nguañi cha' bi', masi lye ngulo Jesús cña jii' ngu' cha' ná cacha' ngu' jii' tya'a ngu'. ³⁷ Ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' ñi'ya ngua cha' bi'.

—Tso'o tsa ndu'ni yu bi' —nacui ngu'—, lo'o jii' ngu' nu cu'u jyaca nchca jii' yu ndu'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu'; hasta lo'o nchcui' ngu' quicha bi' chaca quiya' xqui'ya yu, masi ngua cu'u tu'ba ngu'.

Nda Jesús na ndyacu jacua mil tya'a ñati

8 Ngua chaca tsá. Tya tsubi' ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati slo Jesús, bi' cha' nga'aa ntsu'u na cacu ngu' juani. Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii':

² —Tya'na tsa ti' na' jii' nu ngu' quiña'a re —nacui—, cha' sna tsá cua nguta'a ngu' lo'o na'. Nga'aa ntsu'u tsiya' ti na cacu ngu' juani. ³ Ná tso'o culo na' cña jii' ngu' re cha' tyaa ngu' juani, ña'a lo'o jbi'ña ti ndya'a ngu'; nga'aa talo ngu' tya'a ngu' tyucui' cha' tyalaa ngu' to' tyi ngu', cha' jua'a ndi' xi ngu' nu tyijyu' tsa li' jyá ngu' —nacui Jesús jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii'.

⁴ —¿Ñi'ya cua'ni na ca nde? —nacui ngu' bi' li'—, cha' ná ndi' ni sca ñati. Ná cña ñi'ya ta na na cacu ngu' re —nacui nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' bi'.

⁵ —¿Ni lcaa tya'a xlyá ntsu'u jii' ma? —nacui Jesús jii' ngu' bi' li'.

—Cati tya'a ti xlyá teje' lo'o jii' ya —nacui ngu' jii'.

⁶ Li' ngulo Jesús cña jii' nu ngu' quiña'a bi', cha' tya'ca'a ngu' lo yuu. Ndaya' yu jii' nu cati tya'a xlyá teje' bi', ndya xlyá'be jii' ycu' Ndyosi xqui'ya cha' ntsu'u na cacu ngu'. Li' ngusa'be yu xlyá bi', nda yu yu'be jii' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' cha' tacha ngu' jii' nu ngu' quiña'a bi', cha' cacu ngu' jii'. ⁷ Lo'o xi cualya sube ntsu'u jii' ngu'; bi' cha' lo'o ngulacua Jesús jii' cualya bi', li' ngulo yu cña cha' tacha ngu' yu'be cualya bi' jii' nu ngu' quiña'a bi', cha' cacu ngu' jii'. ⁸ Lo'o ndyacu ngu' jii', nguaala' tsa jii' ngu' li'. Lo'o li' nguxuti' ngu' lcaa satya nu tya'a ndyanu su ndyacu ngu', ngutsa'á cati tya'a chcubi lo'o yu'be bi'. ⁹ La cui' tsá bi' cua ndyacu jacua mil tya'a ñati. Lo'o nchcui' salya' Jesús lo'o nu ngu' quiña'a bi', ¹⁰ li' ndyatí yu ne' yaca ni'i sube lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii', ndyaa yu lo'o ngu' nde su naa Dalmanuta.

Ña'a cui'ya ngu' sca cha' tlyu nu cua'ni Jesús, nti' ngu'

¹¹ Li' ndyu'u tucua xi ngu' fariseo slo Jesús cha' xuu ngu' lo'o yu. Ngua ti' ngu' cha' cña ñi'ya chcui' ngu' sca cha' cuxi jii' yu; bi' cha' ndijña ngu' fariseo bi' jii' yu cha' culu'u yu sca cha' tlyu jii' ngu', sca cha' tonu nu tyu'u tucua nde cua' chacuayá' jii' ycu' Ndyosi. ¹² Li' nda xtyi'i Jesús hasta ca ne' cresiya jii'.

—Lcaa ñati nu lu'ú nde chalyuu tyempo juani ni, ¿ni cha' laca xcui' na nti' ngu' cha' cua'ni na' sca cha' tlyu chacuayá' jii' ycu' Ni cha' ña'a ngu' jii'? —nacui Jesús—. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma, cha' ná ta ycu' Ni chacuayá' ña'a ma ni sca cha' tlyu —nacui Jesús jii' ngu' bi'.

¹³ Lo'o li' nguxtyanu yu jii' ngu' fariseo bi'; xa' ndyatí yu ne' yaca ni'i sube ti lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' bi', nteje tacui ngu' lo tayu', ngutu'u ngu' chaca tsu' li'.

Ngu' fariseo laca ñi'ya nti' sca tiye'

¹⁴ Ngujlyaa ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús cha' tsa'a lo'o ngu' na cacu ngu' tsá bi', sca xlyá teje' ti ntsu'u jii' ngu' nde ne' yaca ni'i sube. ¹⁵ Lo'o li' nda Jesús chaca cuji lo'o ngu':

—Tii ti ti' mā tyi'i mā —nacui' yu—, cui'ya mā cuentya ñi'ya ndu'ni scua tiye' nu nda ngu' bi', nu ngu' fariseo lo'o ngu' nu cuentya ji'i rey Herodes ni.

¹⁶ Cuaana ti nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o tya'a ngu' li':

—Xqui'ya cha' ná ntsu'u la xlyá teje' ji'na, bi' cha' nchcui' yu cha' ji'i scua tiye' lo'o na —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

¹⁷ Pana ngua tii Jesús cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' bi'.

—¿Ni cha' laca ndube ti' mā cha' ná ntsu'u na cacu mā? —nacui' yu ji'i ngu' bi' li'—. ¿Ha ná jlo ti' mā? ¿Ha ná nchca cuayá' ti' mā? ¿Ha ndyacu' hique mā? —nacui' yu—. ¹⁸ Ntsu'u si'yu cloo mā, ¿ha ná nchca ña'a mā? Ntucua jyacā mā, ¿ha ná nchca cuna mā? ¿Ha ná ndy-i'u ti' mā tsiya' ti'? ¹⁹ Nu lo'o ngusa'be na' ca'yu tya'a xlyá teje' ndyacu nu ca'yu mil tya'a ñati' bi' ni, ¿ni lcaua tya'a chcubi ntsu'u yu'be xlyá nu cua nguxuti'i mā li'? —nacui' Jesús ji'i ngu'.

—Tii tyucuaa tya'a chcubi —nacui' ngu' ji'i.

²⁰ —La cui' jua'a lo'o ngusa'be na' cati tya'a xlyá teje' ndyacu nu jacua mil tya'a ñati' bi', ¿ni lcaua tya'a chcubi ntsu'u yu'be xlyá nu cua nguxuti'i mā li'? —nacui' yu ji'i ngu'.

—Cati tya'a chcubi —nacui' ngu' ji'i.

²¹ —¿Ha bilya caca cuayá' ti' mā lacua? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ngu' cuityi' ca Betsaida

²² Lo'o li' ndyalaa ngu' ca nde quichi' Betsaida. Hora ti ñaa lo'o ngu' quichi' ji'i sca nu cuityi' slo Jesús. Ndiña tsa ngu' ji'i yu cha' sta ya' yu hique nu quicha, ngua ti' ngu'. ²³ Bi' cha' ndaya' Jesús ya' nu cuityi', ndyaa lo'o yu ji'i ca to' quichi'. Ngutu'u hitya sañi' Jesús cloo nu quicha, ngusta ya' yu cloo nu cuityi' bi' li'.

—¿Ha cua ña'a nu' sca na? —nacui' Jesús ji'i nu quicha.

²⁴ Cua ngulane ña'a nu quicha cacua ti li'.

—Cua nchca ña'a na' xi —nacui' nu quicha—. Tsa lyiji tsa tyacā' ña'a na', ñi'ya ña'a yaca ña'a ngu' lo'o ndya'a ngu' —nacui' nu quicha bi' ji'i Jesús.

²⁵ Xa' ngusta ya' Jesús cloo nu quicha bi'. Lo'o nguxña'a tso'o nu quicha chaca quiya', li' cua ngua ña'a tso'o ji'i lcaa ñati'; cua ndyaca tso'o cloo li'. ²⁶ Pana ngulo Jesús cña ji'i cha' tyaa to' tyi:

—Ná tsaa nu' nde lquichi' juani, ná cacha' nu' yu ji'i ñati' na ca nu ngua jinu' —nacui' Jesús ji'i nu ngua quicha bi'.

Ndacha' liñi Pedro cha' ycu' Cristo laca Jesús

²⁷ Tya ndyaa la Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndyaa ngu' tyu' tya'a quichi' sube ti ca loyuu su cuentya Cesarea de Filipino. Laja lo'o ndya'a ngu' tyu-cui', li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—Lo'o nchcui' ñati' jna', ¿tilaca laca na', nti' ngu'? —nacui' Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

²⁸ —Ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Juan nu ntyucu- atya ji'i ngu' tya tsubi' la laca nu' —nacui' ngu'—. Xa'

la ñati' ni, nchcui' ngu' cha' jyo'o cusu' Elías laca nu' yu; lo'o xa' la ñati' ni, nchcui' ngu' cha' sca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la laca nu' yu.

²⁹ —Lo'o cu'mā ni —nacui' Jesús—, ¿tilaca laca na' nti' mā? —nacui' yu ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

Hora ti nguxacu' Pedro cha' ji'i yu:

—Cristo laca nu' yu —nacui' Pedro li'.

³⁰ Ngulo Jesús cña ji'i ngu' li', cha' ná cacha' ngu' cha' bi' ji'i xa' la ñati'.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu' li'

³¹ Lo'o li' nguxana Jesús ngulu'u yu ji'i ngu' ndi'ya: —Ntsu'u cha' cāa quiña'a tsa cha' ti'í nu caca ji'i ycu' na', masi ycu' Ndyosi cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Nde loo la chcui' tsa ngu' cuentyu jna'; lo'o nu ngu' cusu', lo'o sti jo'ó nu la- ca loo, lo'o mstru cha' jo'ó ni, lcaa ngu' bi' chcui' ngu' cha' nu cuiñi laca na'. Lo'o jua'a cujuui ngu' jna' li'; pana lo'o tyu'u scua sna tsā, li' tyu'ú na' chaca quiya'.

³² Liñi ngulu'u Jesús cha' bi' ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i; bi' cha' ngusñi Pedro ya' Jesús li', nchcui' lo'o yu cha' ngua ti' cua'a ji'i yu, cha' nga'aa chcui' Jesús jua'a. ³³ Li' nguxtyacui Jesús su ndy ti, nxña'a yu ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i; ndacu' yu tsiya' ti cha' nu nchcui' Pedro li'.

—Tyu'utsu' nu' yu 'na, Satanás —nacui' yu ji'i Pedro—, cha' nga'aa tacu' loo nu' yu cha' 'na. Si'i ñi'ya nu nclacua ti' ycu' Ndyosi nclacua ti' nu' yu juani, sca cha' nu ndya'a tyiquee ñati' chalyuu ti nclacua ti' nu' yu —nacui' Jesús ji'i Pedro.

³⁴ Lo'o li' ngusi'ya Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, lo'o ji'i nu quiña'a tsa ñati' nu lca'a ji'i cha' tyaa ngu' slo yu. Nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Si ntsu'u ngu' nu chañi cha' nti' ngu' tsaa ngu' lo'o na' —nacui' yu—, nga'a cha' xtyanu ngu' bi' lcaa cha' nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' bi' ji'i, cha' tya'a ngu' lo'o na' lcaa tsā, masi cujuui ñati' ji'i ngu' bi' cuentya 'na.

³⁵ Chcuna' chalyuu ji'i ngu' si xcui' nclacua tsa ti' ngu' ñi'ya caca ji'i ycu' ti ngu'; pana quije chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' si tyaja'a ngu', masi cujuui ñati' ji'i ngu' cuentya 'na, xqui'ya cha' nchcui' ngu' cha' tso'o jna' lo'o xa' ñati'. ³⁶ Ná tyanu cha' tso'o ji'i ngu', masi ngua'ni tsa ngu' ngana nde chalyuu nquicha'; lo'o cajaa ngu', li' chcuna' lcaa chalyuu ji'i ngu'. ³⁷ Ná taca ta ngu' caya' cha' caja la chalyuu ji'i ngu'. ³⁸ Caca tyuju'u ti' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati', nu lo'o ña'a na' ji'i scaa ñati' chalyuu nu ntyuju'u ti' jna', masi tyuju'u ti' ngu' bi' ji'i cha' tso'o nu nchcui' ti na'. Si xqui'ya na' tyuju'u ti' ngu' bi' slo ngu' cuxi chalyuu juani, masi slo ngu' suba' chalyuu juani, li' ca- ca tyuju'u ti' na' ji'i ngu' bi' nu lo'o cāa na' chaca quiya' nde loo la cha' caca na' loo ji'i ñati'. Li' lye tsa ña'a xee caca lo'o tyaa na' chaca quiya' chacuayá' ji'i Sti na'. Cāa na' lo'o xcā nu tacati tsa ji'i ycu' Ni, cha' lubii tsiya' ti ngu' xcā bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'.

9 Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā —nacui' yu—, cha' ntsu'u ngu' nu tya ndy lo'o na chalyuu re

juani, nu ca cuayá' ti' cha' cua nguxana cha' laca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya ji'í ñatí chalyuu, nu lo'o tya lyiji cajaa ngu'. Tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'í Ni lo'o caca Ni loo li'.

Cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús

² Lo'o cua ndya'a scuá tsa li' ndu'u Jesús ndyaa; lo'o Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan ndyaa lo'o. Jacua tya'a ti ngu' bi' ndyaa ngu' lo xlya ca'ya cua, ná lo'o xa' ñatí ndyaa ngu'. Ca bi' laja lo'o na'a ngu' ji'í Jesús, cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo yu. ³ Na'a ngu' cha' ndubi tsa ña'a ste' Jesús, ngatí tsa ña'a. Ná nchca ji'í sca ñatí chalyuu qui'í ji'í ste' ngu' jua'a, masi jlo tsa ti' ngu' ñi'ya nu tyaatí late' ji'í ngu'. ⁴ Laja lo'o na'a ngu', li' ndu'u tucua jyo'o Elías lo'o jyo'o Moisés, ndy jyo'o bi' nchcui' ngu' lo'o Jesús. ⁵ Li' nchcui' Pedro lo'o Jesús:

—Mstru —nacui—, tso'o tsa cha' ndi'í ya ca nde lo'o nu'u. Ta nu'u chacuayá' cuiña' ya sna tya'a chcu'ya, tsaca laca su tyi'í ycuí' nu'u, chaca su tyi'í La Moisés, chaca su tyi'í La Elías —nacui Pedro ji'í Jesús.

⁶ Ndyutsí tsa Pedro lo'o tya'a ndya'a, bi' cha' nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya cha' nu chcuí' ngu'. ⁷ Lo'o li' ndu'u tucua sca coo nguxí tyucui ña'a hichu' ngu' su ndy ngu', li' nguañi nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o ngu' laja coo bi':

—La cui' yu re laca nu sca ti Sñi' na' —nacui Ni—, tya-ca'a tsa yu 'na. Cua'a jyaca mā ji'í yu re lo'o chcuí' yu lo'o mā.

⁸ Hora ti nguxña'a ngu' su ndy jyo'o bi' tsa, pana na'a ngu' cha' nga'aa ndy nu ngu' bi'; sca ti Jesús ndy lo'o nu sna tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í.

⁹ Li' ndu'u ngu' ñaa ngu'. Laja lo'o ngua'ya ngu' lo xlya ca'ya, ngulo Jesús cña ji'í ngu' cha' ná cacha' ngu' ji'í xa' ñatí ñi'ya ngua cha' nu cua na'a ngu' lo xlya ca'ya.

—Nu lo'o cajaa ycuí' na' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñatí, lo'o li' tyu'ú na' chaca quiya', li' taca cacha' mā cha' bi' ji'í xa' ñatí —nacui Jesús ji'í ngu' bi'.

¹⁰ Ndaquiya' ngu' ji'í cha' nu nchcui' yu, masi ndube tsa ti' ngu' ji'í cha' nu nchcui' yu, nu lo'o cua nacui yu cha' tyu'ú ycuí' yu chaca quiya' lo'o ngujuii yu. ¹¹ Li' nchcuane ngu' bi' ji'í Jesús:

—Nu mstru cha' jo'ó bi' ni, ¿ñi'ya ndy'u'u cha' nu nchcui' mstru bi', lo'o nacui ngu' cha' clyo ntsu'u cha' cā jyo'o Elías nde chalyuu chaca quiya'? —nacui ngu' ji'í Jesús.

¹² —Chañi, ntsu'u cha' cā jyo'o Elías clyo cha' cua'ni cho'o ji'í lcaa na —nacui Jesús—. Cacha' liñi na' ji'í mā juani cha' cua laca ndyalaa jyo'o Elías bi' nde chalyuu. Lo'o jua'a cua ngua'ni ngu' lo'o yu ñi'ya nu nscua lo quityi cha' caca ji'í —nacui Jesús ji'í ngu' bi'—. La cui' jua'a, cua nscua cha' jna' lo quityi ji'í ycuí' Ndyosi, cha' ntsu'u cha' chcube' na' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñatí, lo'o jua'a nscua cha' ntsu'u cha' chcuí' ngu' cha' suba' jna'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'í sca yu cuañi' nu ngusñi cui'í cuxi ji'í

¹⁴ Xa' ndyalaa ngu' su ndi'í nu xa' la tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í Jesús chaca quiya'. Cua ndy'u'u ti'í quiña'a tsa ñatí slo ngu', jua'a ndy xi mstru cha' jo'ó lo'o ngu'; nxlyú mstru bi' cha' hichu' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í Jesús. ¹⁵ Ndube tsa ti' nu ngu' quiña'a lo'o na'a ngu' ji'í Jesús liyya. Nxna ngu' slo yu cha' chcuí' ngu' lo'o yu li'.

¹⁶ —¿Ñi'ya cha' nchcui' mā lo'o ngu' jua? —nacui Jesús ji'í ngu' li'.

¹⁷ Li' hora ti nguxana nchcui' sca ñatí nu ndy laja ngu' bi':

—Mstru —nacui ji'í Jesús—, na cua yaa lo'o na' ji'í sñi' na' slo nu'u. Na cu'y yu xqui'ya cui'í cuxi nu ngusñi ji'í yu. ¹⁸ Lcaa se'í su nxalú cui'í cuxi bi' ji'í yu nclyú yu, li' ndy'u'u ngo' tu'ba yu; lye ndyacu la'ya yu, lo'o li' lye ndyaca yaca cuaña' yu. Lo'o jua'a cua ndiña' na' ji'í nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u jua si tyaja'a ngu' cha' culo ngu' ji'í cui'í cuxi nu ntsu'u ji'í nu quicha re. Pana ná ngua ji'í ngu' —nacui sti nu quicha bi' li'.

¹⁹ —Ná jlya ti' cu'mā tsiya' ti —nacui Jesús ji'í ngu' bi'—. Cuxi tsa cresiya ji'í mā. Nga'aa tso'o tyanu na' slo cu'mā, nga'aa talo na' ji'í mā tsiya' ti. Pana cā lo'o mā ji'í nu quicha jua slo na' juani.

²⁰ Li' ñaa lo'o ngu' ji'í nu quicha slo Jesús. Nu lo'o na'a cui'í cuxi bi' ji'í Jesús, hora ti nguxalú ji'í nu quicha bi'; nclyú lo yuu, nxasu, nxasu, ntyucua ngo' tu'ba li'.

²¹ Nchcuane Jesús ji'í sti nu quicha li':

—¿Ni jacua' nguxana quicha bi'? —nacui Jesús.

—Tya lo'o cuañi' yu, tya li' ngusñi quicha bi' ji'í yu —nacui sti nu quicha bi'—. ²² Tyuy tsa quiya' cua nguxlyú bi' ji'í yu lo quii', nguxtyú ji'í yu lo hitya cha' ngua ti' cui'í cha' cujuui ji'í yu. Cua'ni tya'na ti' nu'u ji'í ya, cua'ni nu'u sca cha' tso'o, cua'ni nu'u jo'o ji'í yu si nchca jinu'u —nacui sti nu quicha bi' ji'í Jesús.

²³ —¿Ni cha' laca nacui nu'u 'na jua'a, si nchca 'na? —nacui Jesús ji'í—. Lcaa lo cña nchca ji'í sca ñatí nu jlya ti' ji'í ycuí' Ndyosi —nacui.

²⁴ Hora ti nchcui' sti nu quicha bi' li':

—Jlya ti' na' jinu'u —nacui—, xtyucua nu'u 'na cha' jlya la ti' na' jinu'u hora nu lo'o nga'aa jlya tso'o ti' na' —nacui ji'í Jesús.

²⁵ Lo'o na'a Jesús cha' quiña'a la ñatí cua tyu'u ti'í ti ngu' slo, li' ngulo yu cña ji'í cui'í cuxi bi':

—Cui'í cuxi nu'u ni, la cui' nu'u laca nu ngua'ni cu'y ji'í nu quicha re —nacui Jesús—. Culo na' cña jinu'u juani cha' tyu'u nu'u ji'í yu cuañi' re. Nga'aa xlyú nu'u ji'í yu tsiya' ti —nacui Jesús ji'í cui'í cuxi.

²⁶ Ngua'ni bi' cha' cui' ngusi'ya nu quicha, xa' lye tsa nguxalú cui'í ji'í nu quicha bi' lo'o ndu'u cui'í ji'í li'. Nclyú nu quicha bi', ntsiya nguliji ti'. Cua quiña'a tsa ngu' na'a ji'í.

—Cua ngujuii yu —nacui ngu' li'.

²⁷ Li' ngusñi Jesús ya' nu quicha bi', nguxatuy Jesús ji'í. Ndaty nu quicha bi', cha' ngua tso'o hora ti.

²⁸ Lo'o li' ndu'u Jesús ndyaa yu nde ne' ni'i. Li' nchcui' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' lo'o yu su ntucua ycu'i' ti ngu':

—¿Ni cha' ná ngua jii' ya culo ya jii' cui'i' nu ntsu'u jii' nu quicha bi'? —nacui' ngu' jii' Jesús.

²⁹ —Sca lo ti cui'i' cuxi laca bi' —nacui' Jesús—. Ná nchca jii' mā culo mā jii' sca cui'i' jua'a, si ná jña mā chacuayá' jii' ycu'i' Ndyosi cha' caca.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa ycu'i'

³⁰ Lo'o li' ndu'u ngu' bi' quichj bi', nteje tacui ngu' tyuu tya'a quichj loyuu su cuentya Galilea bi'. Ná nti' Jesús cha' caja cha' jii' ngu' quichj bi', cha' nteje tacui ycu'i' yu lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii' yu, ³¹ cha' nti' Jesús culu'u la jii' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' laja lo'o ndya'a ycu'i' ti ngu'.

—Ntsu'u sca ñati' nu kujui' cresiya 'na jii' ngu' tisiya cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na', masi cua nda Ni 'na lijyā cha' caca na' ñati' —nacui' Jesús jii' ngu'—. Cujui' ngu' bi' jna' li'. Pana lo'o tyu'u scua sna tsā tya lo'o cua ndyujui' ngu' 'na, li' tyu'ú na' chaca quiya' —nacui' Jesús.

³² Ná ngua cuayá' ti' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' ñi'ya cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu'; pana ná ndacha' ngu' jii' yu ñi'ya nu nti' ñacu' cha' nu nda yu, cha' ntsii' ngu' chcui' ngu' lo'o yu li'.

Nchcui' ngu' cha' ndulo la cha' jii' ycu'i' ca ngu'

³³ Lo'o li' ndyalaa ngu' nde quichj Capernaum, ndyatj ngu' ne' sca ni'i. Li' nchcuane Jesús jii' ngu':

—¿Ni cha' nchcui' mā lo'o tya'a mā ca tyucui' bi' tsā? —nacui' Jesús jii' ngu' bi'.

³⁴ Ná ntaja'a ngu' cacha' ngu' jii' yu ñi'ya cha' nu cua nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' tyucui', cha' ntyuju'u ti' ngu'. Tyempo bi' cua nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' si ndulo la cha' jii' tsaca tya'a ndya'a ngu'. ³⁵ Li' ndyaca'a Jesús, xa' nchcui' yu lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii':

—Ñati' nu nti' caca loo la jii' tya'a ngu' ni, ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi' lcaa cña sube ti cha' xtyucua jii' tya'a ngu', ñi'ya ndu'ni sca msu cña jii' xu'na —nacui' Jesús jii' ngu' bi'.

³⁶ Lo'o li' ndu'u Jesús sca la'a ti, ñaa lo'o jii' sca nu sube slo ngu'. Li' nguxatj yu jii' nu piti bi' nde loo su ndi'i ngu'. Laja lo'o ngüityi Jesús jii' nu piti bi', li' nchcui' yu lo'o ngu' chaca quiya':

³⁷ —Lo'o xtyucua mā jii' sca ñati' ñi'ya laca nu piti re xqui'ya na', la cui' jua'a na nxyucua mā 'na laca —nacui' Jesús—. Lo'o jua'a, lo'o ndu'ni mā cña 'na, la cui' jua'a ndu'ni mā cña jii' ycu'i' Ni nu cua nda 'na lijyā nde chalyuu —nacui' Jesús.

Stu'ba ti ntsu'u tyiquee ngu' lo'o na si ná nxuu tya'a ngu' bi' lo'o na

³⁸ —Mstru —nacui' Juan jii' Jesús—, cua na'a ya jii' chaca ñati' nu ngulo jii' cui'i' cuxi nu ngusñi jii' ñati'. Ndu'ni yu cña bi' chacuayá' jinu'u, nacui' yu, pana ná

ndyaca tsa'a yu lo'o cua. Bi' cha' ngua ti' ya cua'a ya jii' yu, cha' ná culo yu jii' cui'i' cuxi nu ntsu'u jii' ñati' —nacui' Juan.

³⁹ —Ná cua'a mā jii' —nacui' Jesús jii' ngu'—. Ñati' nu cua'ni sca cha' tlyu chacuayá' jna' nacui' ngu', nga'aa ca chcui' ñati' bi' cha' cuxi jna' nde loo la. ⁴⁰ Stu'ba ti ntsu'u tyiquee ñati' lo'o na si si'i na nxuu tya'a ngu' lo'o na. ⁴¹ Chañi cha' nu chcui' na' lo'o cu'mā juani: si ta laja ti cua ña'a ca ñati' masi sca tasa ti hitya co'o mā xqui'ya cha' ñati' jii' Cristo laca mā, nde loo la tyacua cha' tso'o jii' ñati' bi'.

Cuxi tsa caca si ntsu'u sca qui'ya nu ndulo la jii'na

⁴² 'Ná tso'o culu'u sca ñati' tyucui' cuxi jii' ñati' nu jlya ti' 'na ñi'ya jlya ti' nu sube —nacui' Jesús—. Tso'o la masi tyaaca' sca quichi tonu yane yu cuxi bi', li' xtyú ngu' jii' yu lo hitya tyujo'o. ⁴³ Nga'a cha' xtyanu mā tsiya' ti jii' sca cha' cuxi nu ndiya tsa ti' mā jii', masi ndulo tsa cha' bi' jii' mā, nti' mā, ñi'ya si laca ya' mā. Tso'o la si xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' mā, masi ná lo'o cha' cuxi nu ndulo tsa jii' mā nquicha', cha' li' ná tyalaa mā su cuxi tsa ca bilyaa. Ná ntsu'u cha' tye cha' ndyaqu' quii' ca bi', tsa cu' ti ndyaqu'.

⁴⁴ Ná tye cha' cacu conu' cuaña' ngu' ca bi', ni ná tye cha' ndyaqu' quii' tsiya' ti. ⁴⁵ La cui' ti cha', masi ndiya tsa ti' mā jii' sca cha' cuxi nu ndyuni mā, masi ndulo tsa cha' bi' jii' mā nti' mā, ñi'ya si laca quiya' mā, nga'a cha' xtyanu mā tsiya' ti jii'. Tso'o la si xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' mā, masi ná lo'o cha' cuxi bi', cha' li' ná tyalaa mā su cuxi tsa ca bilyaa. ⁴⁶ Ná tye cha' cacu conu' cuaña' ngu' ca bi', ni ná tye cha' ndyaqu' quii' tsiya' ti. ⁴⁷ La cui' ti cha', masi ndiya tsa ti' mā sca cha' cuxi nu ña'a mā jii', nga'a cha' xtyanu mā jii' cha' bi' tsiya' ti, ñi'ya si na culo mā jii' ycu'i' cloo mā. Tso'o la si xana chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' mā, masi ná lo'o cha' cuxi bi' nu ndulo tsa jii' mā nquicha', cha' li' ná tyalaa mā su cuxi tsa ca bilyaa. ⁴⁸ Ná tye cha' cacu conu' cuaña' ngu' ca bi', ni ná tye cha' ndyaqu' quii' tsiya' ti.

⁴⁹ 'Xñi ycu'i' Ndyosi lcaa msta' nu tyucui tyiquee ngu' sta ngu' cha' tyaqu' cuentya jii' ycu'i' Ni. Lo'o xi teje' sta ngu' lo msta' bi'. Lo'o jua'a xñi ycu'i' Ndyosi cha' jii' cua ña'a ca ñati' nu talo lo'o tyacua cha' ti' jii' ngu'. ⁵⁰ Tso'o tsa teje', ndu'nijo'o tsa jii'na, pana si tye cha' cñi' nu ntsu'u jii', li' nga'aa cua'nijo'o jii'na, cha' nga'aa caca cñi' bi' chaca quiya'. Lo'o lcaa cu'mā ni, ñi'ya laca teje' laca mā; tso'o tsa cña ndu'ni teje' lo'o sca na cacu na, jua'a tso'o tsa cña cua'ni mā laja ñati' chalyuu si tso'o ti tyi' mā lo'o tya'a mā.

Ngulu'u Jesús cha' ná xtyanu ngu' jii' clyo'o ngu'

10 Lo'o li' ndu'u Jesús quichj Capernaum bi', ndyaa tyijyu' ca xa' quichj nu ntsu'u su cuentya Judea lo'o xa' la quichj nde chaca tsu' sta'a Jordán. Ca bi' ndyu'u ti'i quiña'a tsa ñati' slo yu. Nclyu'u Jesús jii' ngu' li', ñi'ya nu nclu'u ti yu jii' ñati' nde lcaa quichj su ndya'a yu. ² Li' ndyalaa xi ngu' fariseo slo yu cha' ngua

ti' ngu' bi' tyijiloo ngu' ji'i Jesús. Li' nchcuane ngu' ji'i yu:

—¿Ha ntsu'u chacuayá' cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'na, cha' xtyanu sca ñatí ji'i clyo'o yu? —nacuj ngu' bi' ji'i Jesús.

³ Li' ngxuatyacui Jesús cha' lo'o ngu' bi':

—¿Ni cña ngulo jyo'o Moisés ji'i mā cua sa'ni la lacua? —nacuj Jesús ji'i ngu'.

⁴ —Nda jyo'o Moisés chacuayá' ji'i ngu' qui'yu tya'a na cha' culo quityi cha' xtyanu ngu' ji'i clyo'o ngu' tsiya' ti. Nu lo'o ndu'u quityi ji'i nu qui'yu, ndye cha' clyo'o ngu' tsiya' ti; nga'aa ntsu'u cha' clyo'o ngu' bi' li' —nacuj ngu' ji'i Jesús.

⁵ Nguxacu Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Xqui'ya cu'mā nguscua jyo'o Moisés cha' bi', cha' ná ndaquiya' mā tsiya' ti cha' ji'i ycu' Ndyosi —nacuj Jesús—. ⁶ Pana nu lo'o nguxana ntucua quiya' chalyuu, nu lo'o ngüñá ycu' Ndyosi lcaa lo na, ná ngua'ni ycu' Ndyosi jua'a. “Ngüñá Ni ji'i ñatí; ngüñá Ni ji'i sca nu qui'yu, lo'o jua'a ji'i sca nu cuna'a ngüñá Ni”, nacuj quityi ji'i ycu' Ndyosi. ⁷ “Bi cha' lo'o caja clyo'o sca nu qui'yu, li' tyu'utsu' yu to' tyi sti xtya'a yu, cha' ty'i yu lo'o clyo'o yu, ⁸ cha' caca ngu' sca ti xtañi tyucuaa ngu' li'.” Nga'aa si'i tucua tya'a ñatí laca ngu', cha' cua laca ji'i ngu' ñi'ya si laca ngu' sca ti ñatí. ⁹ Bi' cha' ná tso'o xtyanu ngu' ji'i clyo'o ngu', cha' cua nda ycu' Ndyosi cha' clyo'o ji'i ngu' —nacuj Jesús ji'i ngu'.

¹⁰ Lo'o ndyaa Jesús ne' ni'i ji'i ngu', li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cuentya ji'i cha' nu nda ca ti yu lo'o ngu'. ¹¹ Nguxacu Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Lo'o culo sca ñatí quityi cha' xtyanu ji'i clyo'o yu, cha' li' taca caja clyo'o yu lo'o chaca nu cuna'a nti' yu, cha' cuxi ndyu'ni yu lo'o nu chaca ñatí bi' —nacuj Jesús—. ¹² Lo'o jua'a sca nu cuna'a nu culo quityi cha' xtyanu ji'i clyo'o, cha' li' taca caja clyo'o lo'o chaca nu qui'yu nti', la cui' ti cha' cuxi ndyu'ni bi' lo'o nu chaca ñatí bi' —nacuj Jesús ji'i ngu'.

Ngulacua Jesús ji'i nu sube

¹³ Lo'o li' ngua sca quiya' ñaa lo'o ngu' ji'i tyu'u tya'a nu sube ca su nga'a Jesús. Ngua ti' ngu' cha' sta ya' ycu' Jesús hique nu sube bi'. Pana ngua'ni tyaala nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i ngu', cha' ná caa lo'o ngu' ji'i nu sube. ¹⁴ Lo'o na'a Jesús ñi'ya nu ndyu'ni ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ná ndiya ti' yu cha' ndyu'ni ngu' jua'a:

—Ta mā chacuayá' ji'i nu sube cha' caa ngu' ca slo na' —nacuj Jesús ji'i ngu' bi'—. Ná cua'a mā chacuayá' ji'i nu sube bi', cha' caa ngu' slo na'. Ñi'ya laca lo'o jlya ti' nu sube ji'i sti ngu', la cui' jua'a ntsu'u cha' jlya ti' ñatí ji'i ycu' Ndyosi, nu lo'o laca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. ¹⁵ Chañi cha' nu nchcui' na' —nacuj—, cha' ná ca-ca tyatí ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu', si ná tyucui ti' tyiquee ngu' ñi'ya nu ntsu'u tyiquee sca nu sube.

¹⁶ Lo'o li' ndyala' Jesús ji'i nu sube bi', ngulacua yu ji'i nu sube lo'o ngusta ya' yu hique ngu'.

Nchcui' sca nu culiya' lo'o Jesús

¹⁷ Tya ndyaa la Jesús tyucui' bi', lo'o li' nxna sca nu qui'yu liya' lca'a ji'i Jesús. Ndyatu sti' slo Jesús li'.

—Mstru, tso'o tsa ndu'ni nu'u —nacuj ji'i Jesús—. Cacha' nu'u jna', ¿na laca cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye 'na? —nacuj yu.

¹⁸ —¿Ni cha' laca nti' nu'u cha' ñatí tso'o laca na? —nacuj Jesús ji'i li'—. Sca ti ycu' Ndyosi laca nu chañi cha' tso'o laca Ni —nacuj—. ¹⁹ Jlo ti' nu'u lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'i ñatí cua sa'ni la: “Ná cuju'ni mā ji'i tya'a ñatí mā; ná cua'ni mā cha' suba' lo'o clyo'o xa' ñatí; ná cuaana mā cha' tso'o nu ntsu'u ji'i tya'a ñatí mā; ná chcu' mā cuentyu ji'i tya'a ñatí mā; ná cua'ni mā ngana ji'i tya'a ñatí mā cuaana ti; lo'o jua'a, cua'ni tlyu mā ji'i sti mā, ji'i xtya'a mā, taquiya' mā ji'i cha' nu nchcui' ngu' bi'”.

²⁰ —Mstru —nacuj nu qui'yu bi' li'—, tya cuañi' na' ndaquiya' na' lcaa cña bi'; lcaa yija' ndaquiya' na' ji'i cha' bi'.

²¹ Ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a ji'i nu qui'yu bi'. Xa' nchcui' yu lo'o li':

—Sca ti cña lyiji cua'ni nu'u —nacuj Jesús ji'i—. Yaa clyu cuju' nu'u lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u, cha' tyu'u cñi ta nu'u ji'i ngu' ti' li'; tyacua xi cha' tso'o jin-u'u nde loo la ca su ntucua ycu' Ndyosi. Li' xa' tyaa nu'u ca slo na' cha' tya'a nu'u lo'o na'.

²² Lo'o ndyuna nu qui'yu bi' cha' nu nchcui' Jesús lo'o, xa' ña'a ngulacua ti' li'; xñi'i tsa ti' cha' culiya' tsa nu qui'yu bi'. Ndu'u ndyaa li'.

²³ Nguxuatyacui Jesús nxña'a ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li'.

—Tucui tsa caca cha' tyalaa ngu' culiya' ca su laca ycu' Ndyosi loo —nacuj Jesús ji'i ngu' bi' li'.

²⁴ Ndube tsa ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu li', cha' nchcui' yu jua'a cha' ji'i ngu' culiya'. Bi' cha' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Cu'mā ngu' cuañi' —nacuj Jesús—, tucui tsa caca cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ngu', si tiji' tsa ti' ngu' ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ycu' ca ngu'.

²⁵ Lasa la cña tyeje tacui sca na'ni quiya' cuxa, masi sca na'ni tonu ñi'ya sca camello. Lasa la cha' bi', tucui la ty-atí sca ngu' culiya' cha' ji'i ycu' Ndyosi cha' caca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i yu.

²⁶ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi' ndube tsa ti' ngu' li'.

—¿Tilaca taca ji'i clyaa ji'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu lacua, cha' tyalaa ca slo ycu' Ndyosi? —nacuj ngu' ji'i Jesús li'.

²⁷ Lo'o ngua tii Jesús ñi'ya nu ncyacua ti' ngu', li' nchcui' yu lo'o ngu' chaca quiya':

—Bi' laca sca cha' nu ná nchca cua'ni ñatí chalyuu; pana ycu' Ndyosi ni, nchca ji'i Ni cua'ni cha' tyalaa ngu' slo Ni —nacuj Jesús ji'i ngu'.

²⁸ Nchcui' Pedro lo'o li':

—Lo'o cuare ni, cua ngxu'tyanu ya ji'i lcaa na nu ntsu'u ji'i ya cha' tya'a ya lo'o nu'u, ñi'ya nu nacuj nu'u cha' cua'ni ya —nacuj Pedro ji'i Jesús.

²⁹ —Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā —nacui Jesús—, cha' cua ña'a ca ñati nu ntsu'u cha' tsa tyijyu' cha' cua'ni cña cuentya jna', lo'o jua'a nguxtyanu ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' cha' ndyu'ni ngu' cña bi', ná xtyanu na' ji'i ngu' bi' jua'a ti. Masi tyi ngu', masi tya'a ngula ngu' masi qui'yu masi cuna'a, masi xtya'a ngu', masi sti ngu', masi sñi' ngu', masi yuu nu ntsu'u ji'i ngu', masi tyanu lcaa cha' bi', ³⁰ pana la cui' chalyuu juani xa' caja quiña'a la cha' ji'i ngu' bi', tsa ña'a nu nguna' ji'i ngu' bi' ngua ti' ngu'. Caja su caca tyi ngu', caja nu caca tya'a ngula ngu', caja nu caca xtya'a ngu', caja nu caca sñi' ngu', caja yuu su cua'ni ngu' cña; has-ta sca siyento tsa lo cua cha' bi' caja ji'i ngu'. Lo'o la cui' jua'a tyacua cha' ti' ji'i ngu', pana ca nde loo la ca-ja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi'. ³¹ Nde loo la caca ngu' nu tyu'u tucua su cua tye ti cha'; nde chu' la tyanu ngu' nu ndu'u tucua clyo —nacui Jesús ji'i ngu'.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu'i'

³² Xa' ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', ndyaa Jesús lo'o nu ngu' tya'a ndya'a yu tyucui' tsa ngu' nde Jerusalén. Nde loo ndyaa ycu'i' Jesús. Lye tsa ngulacua ti' ngu' tya'a ndya'a yu, jua'a nu xa' la ñati nu ndya'a lca'a ji'i ngu', ntsii tsa ngu'. Ndyaa lo'o Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndyaatsu' ngu' sca la'a ti cha' chcui' Jesús lo'o ngu' bi' ñi'ya cha' nu caca ji'i ycu'i' yu nde loo la.

³³ —Cua'a jyaca mā —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li'—, cua ngusñi na tyucui' nde ca'ya juani cha' tsa na Jerusalén. Cajua taya' ngu' 'na nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, cha' tsa lo'o ngu' 'na slo sti jo'ó nu laca loo, slo mstru cha' jo'ó. Cua'ni cuayá' ngu' bi' 'na li'. Chcui' ngu' cha' ntsu'u qui'ya 'na, lo'o jua'a xqui'ya bi' ntsu'u cha' cajaa na'. Li' tsa lo'o ngu' bi' 'na slo ngu' xa' tsu' nu laca loo ji'i lcaa na. ³⁴ Li' xtyi lo'o ngu' bi' 'na, tyu'u hitya sañi' ngu' bi' loo na', quiji' ngu' bi' 'na lo'o reta. Li' cuju'i' ca'a ngu' bi' 'na lo crusi cha' ca-jaa na'. Pana lo'o tyu'u scua sna tsā, li' tyu'ú na' chaca quiya'.

Ndijña Jacobo lo'o Juan sca cha' tso'o ji'i Jesús

³⁵ Lo'o li' ñaa Jacobo lo'o Juan tya'a slo Jesús. Sñi' Zebedeo laca ngu' bi'.

—Mstru —nacui ngu'—, tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, ntsu'u sca cha' nu nti' ya cha' cua'ni nu'u cuentya ji'i ya —nacui ngu' ji'i Jesús.

³⁶ —¿Na laca nti' mā cha' cua'ni na' cuentya ji'i mā? —nacui Jesús ji'i ngu' li'.

³⁷ —Cua'ni nu'u cha' tso'o ta nu'u chacuayá' ji'i ya cha' stu'ba ti tyaca'a ya lo'o nu'u ca su tlyu su xee tsa, ca su caca nu'u loo nde loo la —nacui ngu' bi'—. Tsaca ya tyaca'a ya la'a tsu' cui' su ntucua nu'u, chaca ya tya-ca'a ya la'a tsu' coca jinu'u.

³⁸ —Ná jlo ti' mā ñi'ya cha' ndijña mā 'na juani —nacui Jesús ji'i ngu'—. ¿Ha taca ji'i mā cha' co'o mā taná clyaa' nu nga'a cha' co'o na'? ¿Ha talo mā si

xcube' ngu' ji'i mā ñi'ya nu nga'a cha' xcube' ngu' 'na nu lo'o cuju'i' ngu' 'na?

³⁹ —Taca ji'i ya —nacui ngu' ji'i Jesús li'.

—Chañi cha' lo'o cu'mā nga'a cha' co'o mā taná clyaa' nu nga'a cha' co'o ycu'i' na' —nacui Jesús—. Chañi cha' chcube' mā ñi'ya nu nga'a cha' xcube' ngu' 'na. ⁴⁰ Pana, nu tyaca'a mā la'a tsu' cui' 'na, nu tyaca'a mā la'a tsu' coca 'na ni, ná ntsu'u chacuayá' 'na cha' ta na' su tyaca'a ñati ca ndacua. Cua laca ngusubi ycu'i' Ni ji'i ñati nu tyaca'a nde sii' na' tyempo bi' —nacui Jesús ji'i ngu'.

⁴¹ Nu xa' la tii tya'a ngu' nu ndya'a lo'o Jesús ni, lo'o ngua tii ngu' ñi'ya cha' laca nu ngüijña Jacobo lo'o Juan ji'i Jesús, chii tsa ngua ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ngu' bi' li'. ⁴² Pana nchcui' Jesús lo'o ca ta'a ngu' sca tyempo ti:

—Jlo ti' mā cha' nu ngu' nu laca loo ji'i ngu' xa' tsu' ni, tyaala tsa ngu' bi' —nacui Jesús—. Lye tsa nclyo ngu' bi' cña ji'i ngu' ca quichi' tyi ngu'. ⁴³ Pana nu cu'-mā ni, ná tso'o cua'ni mā jua'a. Lcaa lo cña nu taca xtyucua mā ji'i tya'a ñati mā, bi' cña ntsu'u cha' cua'ni mā, si cua nti' mā cha' caca mā loo ji'i ngu' bi'. ⁴⁴ Lo'o jua'a si nti' mā cha' ndulo la cha' ji'i mā cuentya ji'i ngu' tya'a mā, ntsu'u cha' cua'ni mā ñi'ya si laca mā msu ji'i tya'a ñati mā, masi ná lo'o caya'. ⁴⁵ Na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ná lijya na' nde cha-lyuu cha' caja msu 'na; ycu'i' na' laca na' msu ji'i ñati, bi' cha' lijya na'. Na cua lijya na' cha' cajaa na' xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati, cha' cua'ni lyaá na' ji'i quiña'a tsa ñati li' —nacui Jesús ji'i ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i Bartimeo nu cuityi'

⁴⁶ Lo'o li' ndyalaa Jesús ca quichi' Jericó. Nteje tacui ngu' cla'be quichi' bi'. Nu lo'o cua tyaa ti Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, li' quiña'a tsa ñati ndyaa lo'o ngu' bi'. Jua'a ngua li', to' tyucui' nga'a sca nu cuityi' nu naa Bartimeo, ndijña msta' ji'i ngu' nu lijya bi'. Sñi' Timeo laca nu quicha bi'. ⁴⁷ Nu lo'o ngua tii yu quicha bi', cha' lijya ycu'i' Jesús Nazaret, cui' ngusi'ya ji'i Jesús li':

—Jesús, ñati tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacui—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna' —nacui nu quicha bi' ji'i Jesús.

⁴⁸ Tyuu tya'a ñati ngua ti' cua'a ngu' ji'i nu quicha bi', cha' cuaana ti tyaca'a, ngua ti' ngu'; pana ná ntaja'a nu quicha bi', cui' la nxi'ya li':

—Cusu', ñati tya'a ji'i jyo'o David laca nu'u —nacui nu quicha—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna'.

⁴⁹ Li' ndatu Jesús, se'i ti ndu yu li'.

—Ñacu'i mā ji'i yu cha' caa yu ca nde —nacui Jesús. Li' nacui ngu' ji'i nu cuityi' cha' tsa ca slo Jesús.

—Cua'ni tlyu tyiquee nu'u juani —nacui ngu' ji'i nu quicha bi'—. Tyatu nu'u, yaa clyu nu'u slo La Jesús jua —nacui ngu'.

⁵⁰ Li' ngulo nu quicha plee ji'i, nxyanu ji'i. Hora ti ndyaty ngusna ndyaa slo Jesús. ⁵¹ Li' nchcui' Jesús lo'o nu quicha bi':

—¿Na laca nti' nu'u cha' cua'ni na' lo'o nu'u? —nacui yu ji'i.

—Mstru —nacuj nu cuityi—, cua'ni nu'u jo'o 'na, cha' xa' tyaca' tso'o xee cloo na' ña'a na' chaca quiya' —nacuj ji'i Jesús.

⁵² —Tso'o —nacuj Jesús ji'i—, tyaa nu'u to' tyi juani. Jlya ti' nu'u 'na, bi' cha' cua ndyaca tso'o cloo nu'u.

Hora ti ngua tso'o cloo nu cuityi' bi', na'a chaca quiya'. Li' ndu'u lca'a ji'i Jesús tyucuii.

Ngua'ni chi' ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde Jerusalén

11 Ca tiya' la ndyalaa ngu' cacua ti to' quichi Jerusalén su ndi'i tucua ty'a'a quichi sube ti nde sii' ca'ya Olivos. Betfagé lo'o Betania naa quichi sube bi'. Li' ngulo Jesús cña ji'i tucua ty'a'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

² —Yaa ma ca quichi sube ti ndacua ti —nacuj—. Lo'o tyalaa ma to' quichi bi', hora ti ña'a ma ndu sca huru ndyaaca' nu bilya tyucua ngu' chu'. Sati' ma ji'i, cha' tyaa lo'o ma ji'i ca nde. ³ Si ntsu'u ngu' nu cacha' ji'i ma ni cha' laca ndyuni ma jua'a, li' ñacui ma ji'i ngu' bi': "Ntsu'u cña nu cua'ni huru re cuentya ji'i ycu'i nu Xu'na na. Hora ti tyaa lo'o ya ji'i ni' chaca quiya'." Jua'a ñacui ma ji'i ngu' bi' li'.

⁴ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' quichi sube ti bi'; nquije huru ji'i ngu' su ndu to' calle, ndyaaca' ni' nde toni' ji'i ngu'. Lo'o ngusat'i' ngu' ji'i ni', ⁵ li' nchcui' sca ñati' nu ndu cacua ti lo'o ngu' bi':

—¿Ni cha' laca ngusat'i' ma ji'i huru jua? —nacuj yu ji'i ngu'.

⁶ Ndacha' ngu' ji'i yu bi' ñi'ya cña nu ngulo Jesús ji'i ngu' cha' chcui' ngu' lo'o. Li' nda yu chacuayá' cha' tsa'a ngu' lo'o huru. ⁷ Ñaa lo'o ngu' ji'i huru slo Jesús li'. Ngusta ngu' camxa ji'i ngu' hichu' huru cha' tyucua Jesús hichu' ni', ndyaa tucua Jesús hichu' li'. ⁸ Lo'o jua'a ngusta ngu' xa' late' lo yuu tyucuii bi', jua'a ndyaa ngu' ngusi' yu ngu' stá' yaca cha' sta ngu' laca' lo yuu, cha' ca tso'o ña'a tyucuii su tyeje tacui huru lo'o Jesús.

⁹ Ngusi'ya ngu' nu ndyaa nde loo Jesús, ngusi'ya ngu' nu lijya nde chu'; lye tsa ndyuni chi' ngu' loo Jesús:

—Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi —nacuj ngu'—. Cula'cu' ycu'i Ni ji'i nu qui' yu re nu lijya lo'o chacuayá' ji'i ycu'i nu Xu'na na. Masi juani ti, cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi —nacuj ngu'—. ¹⁰ Tso'o tsa si cua'ni tlyu na ji'i yu re, cha' cua ngulala ti cha' caca ycu'i Ndyosi loo ca nde. Li' caca ñi'ya nu ngua lo'o ngua jyo'o cusu' David loo cua sa'ni la —nacuj ngu'—. Masi juani ti, cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi —nacuj ngu'.

¹¹ Li' ndyalaa ngu' bi' lo'o Jesús to' quichi Jerusalén, ndyat'i' ngu' to' lo'o ji'i quichi bi'. Hora ti ndyaa na'a Jesús ne' laa tonu cajua li'. Na'a yu ji'i lcaa lo na nu ntucua cajua, lo'o li' nguxtyuu yu ñaa yu nde quichi Betania chaca quiya' lo'o nu tii tyucuaa ty'a'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, cha' ngusii tsa li'.

Ngusta Jesús yabe' ji'i sca yaca quityi nu ná lo'o si'yu

¹² Lo'o nguxee chaca tsá li' ndu'u ngu' quichi Betania. Cuati ntyute' tsa Jesús li'. ¹³ Na'a yu cua tyijyu' xi su ndu sca yaca quityi nu ntsu'u laca' ji'i. Ndyaa na'a yu si ntsu'u si'yu lo, pana laca' ti ntsu'u, ná ntsu'u si'yu lo bi' tsiya' ti, cha' tya lyiji tyalaa tyempo tyu'u si'yu lo yaca bi'.

¹⁴ —Nga'aa cacu ngu' tsiya' ti si'yu nu tyu'u lo yaca cua —nacuj Jesús li'.

Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús ni, ndyuna ngu' cha' nu nchcui' yu ji'i yaca bi'.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

¹⁵ Tya ndyaa la ngu' xi, ndyalaa ngu' quichi Jerusalén. Li' ndyat'i' Jesús ndyaa ne' laa tonu jua, nguxana yu ngulo'o yu ji'i ngu' nu ndujui' yu'ba cajua; lo'o ji'i ngu' nu ndy'i'ya yu'ba bi', ngulo'o yu ji'i ngu' bi'. Lo'o nu ngu' nu nchcutsa'a cñi ji'i ñati' ni, nguxasu yu mesa ji'i ngu' bi', jua'a nguxasu yu yaca xlya ji'i ngu' nu ndujui' paloma. ¹⁶ Ná nda Jesús chacuayá' tyeje tacui ngu' lo'o yu'ba ji'i ngu' ca ne' laa tonu bi'. ¹⁷ Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu' jua:

—Ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i laa re: "Ni'i su caca chcui' lcaa ñati' lo'o ycu'i Ndyosi, jua'a ñacui' ngu' cha' ji'i ni' 'na, nacuj Ni'". Jua'a nscua lo quityi —nacuj Jesús li'—, pana juani, cua ngua'ni ma cha' to' tyi ngu' cuaana laca ni'i re —nacuj Jesús ji'i ngu' bi'.

¹⁸ Ndyuna sti jo'ó nu laca loo cha' bi', jua'a ndyuna mstru cha' jo'ó. Na'a ngu' cha' quiña'a tsa ñati' ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nclyu'u Jesús ji'i ngu', bi' cha' ntsii nu ngu' tlyu bi' si caca tlyu la Jesús; ngua ti' nu ngu' tlyu bi' si caja ñi'ya caca cujuii ngu' ji'i Jesús li'.

¹⁹ Lo'o cua ngusii tsa, li' ñaa Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. Ná ndyanu ngu' nde quichi tlyu bi' talya.

Ngüityi yaca quityi bi'

²⁰ Nguxee chaca tsá, li' xa' nteje tacui ngu' cacua ti su ndu yaca quityi bi'. Cua ngüityi tsiya' ti yaca bi', tyucui ña'a lo'o quiche suu ngüityi. ²¹ Li' ntsu'u ti' Pedro cha' nu nchcui' Jesús ji'i yaca bi' tya la caa.

—Mstru, ña'a xi ca nde ña'a —nacuj Pedro ji'i Jesús—. Cua ngüityi yaca quityi nu ngusta nu'u yabe' ji'i.

²² —Nga'a cha' jlya ti' ma ji'i ycu'i Ndyosi —nacuj Jesús ji'i ngu' li'—. ²³ Cha'ni cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani, cha' si chcui' ma lo'o ca'ya re: "Tyu'utsu' nu'u, yaa xcua nu'u nde lo hitya tyujo'o", ñacui ma, jua'a cua'ni ycu'i Ni lo'o ca'ya bi'. Jua'a caca si cha'ni ji'i ma cha' jlya ti' ma cha' caca sca cha' nu jña ma ji'i Ni, pana si ná jlya ti' ma cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi, ná caca bi' li'. ²⁴ Lo'o jua'a lcaa lo cha' nu ndijña ma ji'i ycu'i Ni laja lo'o nchcui' ma lo'o Ni, cha'ni cha' ta ycu'i Ni cha' bi' ji'i ma, si cha'ni cha' jlya ti' ma ji'i Ni. ²⁵ La cui' jua'a, lcaa quiya' nu lo'o ndu ma cha' chcui' ma lo'o ycu'i Ndyosi, ntsu'u cha' cua'ni clyu ti' ma ji'i ty'a'a ñati' ma, si ntsu'u

cha' ngusu'ba ñasi' ngu' jii' mā. Li' ycu' Ndyosi Sti mā nu ntucua nde cua, caca jii' Ni cua'ni clyu ti' Ni jii' mā jii' cha' cuxi nu ntsu'u jii' mā. ²⁶ Pana ná cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi Sti mā jii' mā jii' cha' cuxi nu ntsu'u jii' mā, si ná lo'o cua'ni clyu ti' mā jii' tya'a ñati' mā.

Ndyu'ni Jesús cña chacuayá' jii' ycu' Ndyosi

²⁷ Li' xa' ndyalaa ngu' nde Jerusalén. Xa' ndyatí Jesús ndyaa xi ne' laa tonu jua. Na'a sti jo'ó tlyu jii' yu, lo'o jua'a nu mstru cha' jo'ó lo'o ngu' cusu' nu laca loo jii' quichí, na'a ngu' jii' yu. Li' ndyu'u ti' ngu' slo yu.

²⁸ —¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' cua'ni nu'u cña nu ndyu'ni nu'u? —nacu' ngu' jii' Jesús—. ¿Tilaca laca nu ngulo cña jinu'u? —nacu' ngu'.

²⁹ —Lo'o jua'a na', xcua'ne na' sca cha' jii' cu'mā —nacu' Jesús li'—. Xacu' mā cha' bi' 'na, lo'o li' cacha' na' jii' mā tilaca laca nu nda chacuayá' 'na —nacu' yu—. ³⁰ Ndi'ya laca cha' bi': ¿Tilaca laca nu ngulo cña jii' jyo'o Juan cha' tyucuatya yu jii' ngu'? ¿Ha ycu' Ndyosi nda chacuayá' jii' Juan bi' li'ya? ¿Ha ñati' chalyu ti' nda chacuayá' jii' yu? Cacha' liñi' cu'mā jna' —nacu' Jesús jii' ngu'.

³¹ Li' cuaana ti' nchcui' nu ngu' tlyu bi' lo'o tya'a ngu': —Si ñacu' na cha' ycu' Ndyosi ngulo cña jii' jyo'o Juan bi', li' xacu' yu cha' jii' cua: “¿Ni cha' laca ná ndaquiya' mā jii' cha' nu nchcui' yu lacua?” ³² ¿Ha tso'o la ñacu' na cha' ñati' chalyu ti' ngulo cña jii' Juan? —nacu' ngu' jii' tya'a ngu'.

Na cua ntsii' nu ngu' nu laca loo bi' ña'a jii' lcaa ngu' nu ndi' quichí bi'. Jlo ti' nu ngu' tlyu bi' cha' lcaa ngu' bi' cua ngusñi' ngu' cha' jii' jyo'o Juan cha' tu'ba jii' ycu' Ndyosi ngua.

³³ —Ná jlo ti' ya —nacu' ngu' jii' Jesús li'.

—Tso'o lacua —nacu' Jesús—. Lo'o jua'a na' ni, ná cacha' na' jii' mā tilaca laca nu ngulo cña 'na cha' cua'ni na' cña nu ndyu'ni na' —nacu' yu jii' nu ngu' tlyu bi'.

Cui' jii' msu xña'a

12 Lo'o li' nguxana Jesús nda yu sca cui' lo'o nu ngu' tlyu nu ndu' cacua ti' slo yu:

—Ntsu'u sca ñati', ndi' xi tyu' tya'a yaca si'yu losu' tyixi jii' nu cua ndyataa yu. Ngüñá yu sca lo'o chu' yaca bi'. Li' ngulu yu sca pilya tlyu ne' quee su tyatá si'yu, cha' tyu'u hitya tyixi jii' si'yu bi'. Lo'o jua'a ngüñá yu sca ni' su tyi' ngu' cua' jii' yaca si'yu bi'.

'Li' nda yu ne' lo'o su ndu' yaca bi' ngüñá xa' la ñati'. Tsa cla'be ti' si'yu nu tyu'u lo yaca bi' caja jii' ycu' li'. Li' ndu'u yu ndyaa yu xa' quichí tyijyu' la. ² Lo'o ndyalaa co' nu nga'a cha' cumi' si'yu losu' bi', li' ngulo yu cña jii' msu jii' cha' tsa'a slo ñati' bi', tsa'a squi'ya xi si'yu losu' tyixi nu nga'a cha' tyacua jii' ycu'. ³ Hora ti' ntejeya' ngu' nu ndu' loo cña bi' jii' msu nu ndyalaa ca ti, ngu' jii' ngu' jii'; ná nda ngu' ni sca ti si'yu losu' cacu' xu'na cña bi'. ⁴ Xa' ngulo xu'na cña jii' chaca msu cha' tsa'a na'a msu bi' jii' yaca si'yu jii' yu. Chaca quiya' ngua'ni lya' tsa ti' ngu' bi' jii' msu nu ndyala slo ngu'. Ngujui'

ndacu' ngu' scua' hique msu bi', lo'o jua'a ngu' ngu' quee jii'. ⁵ Xa' ngulo xu'na bi' cña jii' chaca msu, lo'o li' ndyujui' ngu' jii' nu msu bi'. Tyu' tya'a msu cua nda xu'na cña jii' cha' tsa'a squi'ya ngu' si'yu losu' bi', pana ngua'ni lya' tsa ti' nu ñati' bi' jii' ca ta'a msu nu ndyaa slo ngu'. Ntsu'u msu bi' ñaa ngujui' ti' ngu' jii', lo'o jua'a ntsu'u nu ndyujui' ngu' jii' tsiya' ti.

⁶ Chaca tya ñati' ndyanu jii' xu'na cña bi', sca sñi' yu nu tyaca'a tsa jii' yu laca bi'. Li' nda xu'na cña jii' sñi' ycu' ca cha' tsa'a na'a jii' nu ngu' nu lya' ti' bi'. “Ná tyiquee' taquiya' ngu' jii' sñi' na”, ngua' ti' xu'na bi'.

⁷ Pana lo'o na'a nu ngu' nu lya' ti' bi' jii' sñi' ycu' xu'na cña bi', li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu': “Nu jua caca xu'na yaca re nde loo la”, nacu' ngu' jii' tya'a ngu'. “Tso'o la si ca ta'a na cuju' clyu na jii' yu, cha' tyanu yaca re cuentya jii' tsiya' ti”, nacu' ngu'.

⁸ Li' ngusñi' ngu' bi' jii' sñi' xu'na cña bi', ndyujui' ngu' bi' jii'; nguxcu' ngu' jii' jyo'o bi' ca chu' lo'o.

⁹ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu', nchcuane yu sca cha' jii' ngu' li':

—¿Ni'ya' cua'ni xu'na cña bi' li'? —nacu' Jesús jii' ngu'—. Ná tyiquee' ndi'ya' cua'ni yu: tyaa ycu' xu'na cña bi' ca su ndu' yaca bi'; li' cuju' yu jii' lcaa ñati' nu lya' ti' bi', cuati ta yu jii' yaca si'yu bi' jña xa' la ñati' cha' cua'ni ngu' cña ndacua. Jua'a cua'ni xu'na cña bi'.

¹⁰ ¿Ha bilya chcu' mā lo quityi jii' ycu' Ndyosi su nscua ndi'ya'?

Ntsu'u sca quee nu nguxcu' cuityi ni' jii' clyo, cha' ná tso'o ña'a quee bi' nti' ngu';

pana juani cua ngujui' cña nu cua'ni quee bi', cha' ndu' bi' su ndulo la cha' jii' cuentya jii' ycu' Ndyosi.

¹¹ Ycu' nu Xu'na na ngua'ni cha' jua'a ngua cha' bi', bi' cha' ndube tsa ti' na jii' cha' tlyu bi'.

Jua'a nchcui' quityi —nacu' Jesús.

¹² Lo'o li' ngua ñasi' nu ngu' tlyu bi' jii' Jesús, cha' ngua tii' ngu' bi', cha' cua nchcui' Jesús cha' jii' ycu' ngu' bi' laja lo'o nda yu cui' bi' lo'o ngu'. Xñi' ngu' bi' jii' Jesús ngua ti' ngu'; pana ná ngua jii' ngu', cha' ntsii' ngu' jii' nu ñati' quiña'a bi'. Bi' cha' ndu'u nu ngu' tlyu bi', ndyaa ngu' li'.

Cha' jii' cñi' cña loo ngu'

¹³ Ca tiya' la li' ngulo nu ngu' tlyu bi' cña jii' tucua sna tya'a ngu' fariseo, jua'a jii' xi ñati' nu cuentya jii' rey Herodes, cha' tsa'a ngu' ca slo Jesús, cha' chcu' cuayá' ngu' lo'o yu. ¹⁴ Lo'o cua ndyalaa ngu' slo yu, li' nchcui' ngu' lo'o yu:

—Mstru —nacu' ngu' jii' Jesús—, jlo ti' ya cha' liñi' tsa ndu'ni nu'u; la cui' cha' liñi' nu ntsu'u jii' ycu' Ndyosi, bi' ti cha' laca nu nclu'u nu'u jii' ngu'. Ná ndube ti' nu'u ñi'ya' cha' nu nchcui' ngu' jinu'u. Sca ti cuayá' nti' nu'u ña'a nu'u jii' lcaa ñati', masi ngu' ti'i, masi ngu' tonu. Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, ¿ha tso'o si ta na cñi' cña loo na cuentya jii' rey tlyu nu ndi' xa' tsu' bi'? —nacu' ngu'—. ¿Ha ndu'ni tsa cha' ta na cñi' bi' jii' ngu'? ¿Ha ná tso'o la masi ná ta na cñi' bi' tsiya' ti?

¹⁵ Ngua tii' Jesús cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee' ngu' bi'.

—¿Ni cha' laca nchcui' cuayá' mā 'na jua'á? —nacuj Jesús jii' ngu' bi'—. Ta mā sca cñi plata 'na cha' ña'á na' jii'.

¹⁶ Li' nda ngu' sca cñi jii'. Nchcuane Jesús jii' ngu' li': —¿Tilaca nu ca jii' lcuí nu nga'á chu' cñi re? ¿Ti jii' xtañi yu nu nscua chu' cñi re? —nacuj Jesús jii' ngu'.

—Xtañi nu rey tlyu nu ndi'í xa' tsu', bi' nga'á chu' cñi cua —nacuj ngu' li'.

¹⁷ —Tso'o —nacuj Jesús li'—, jii' rey tlyu bi' tya mā lcaa na nu nga'á cha' ta mā jii' lacua, lo'o jua'á jii' ycuí Ndyosi tya mā lcaa na nu ntsu'u cha' tya mā jii' Ni.

Ndube tsa ti' ngu' cha' nchca tsa jii' Jesús xtyacui cha' lo'o ngu' bi'.

Nchcuane ngu' jii' Jesús ñi'ya caca lo'o tyu'ú ngu' cha-ca quiya'

¹⁸ Lo'o li' ndyalaa xi ngu' saduceo slo Jesús; lo'o nu ngu' bi' ni, ná jlyá ti' ngu' cha' tya tyu'ú jyo'o chaca quiya'. Nchcuane ngu' bi' sca cha' jii' Jesús li':

¹⁹ —Mstru —nacuj ngu' bi'—, sa'ni la nguscua jyo'o Moisés sca cha' lo quityi cuentya jii' tya'a ngula ngu'. Nu lo'o cua ngujuii tsaca yu ni, si cua ngujui clyo'o yu pana bilya caja sñi' yu, li' ntsu'u cña jii' tya'a ngula yu nu ntucua ycuí ti cha' caja clyo'o lo'o nu cuna'á clyo'o jyo'o tya'a yu. Li' chcuí ngu' jii' sñi' clyo ngu' cha' sñi' nu qui'yu nu cua ngujuii bi' laca bi', cha' ná chcuna' xtañi yu nu cua ngujuii bi'. Jua'á nchcui' Moisés cua sa'ni la. ²⁰ ¿Ñi'ya caca li'? Ngua sca quiya' ndi'í cati tya'a nu qui'yu, xcui' tya'a ngula ngu'. Ngujui clyo'o nu cusu' la, pana yala ti ngujuii li', lo'o bilya caja sñi' ngu'.

²¹ Lo'o jua'á ngujui clyo'o nu cuna'á ti' bi' lo'o chaca yu tya'a ngula jyo'o bi'. La cui' jua'á ngujuii nu qui'yu bi', lo'o bilya caja sñi' ngu'. Xa' ngujui clyo'o nu cuna'á ti' bi' lo'o chaca yu tya'a jyo'o bi'. ²² Lo'o jua'á ngua cha' jii' lo'o nu cati tya'a ngu' qui'yu bi'. Ná ngujui sñi' ngu' tsiya' ti. Su cua ndye, li' ngujuii nu cuna'á bi'.

²³ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya' ni, ¿tilaca caca clyo'o nu cuna'á bi', cha' nu ca ta'a cati tya'a ngu' bi' cua nguti'í lo'o nu cuna'á bi'?

²⁴ —Ná jlo ti' mā tsiya' ti —nacuj Jesús jii' ngu' bi'—, cha' ná nchca cuayá' ti' mā ñi'ya cha' nu nscua lo quityi jii' ycuí Ndyosi. Ná nchca cuayá' ti' mā ñi'ya ña'á cña tonu tsa nu nchca jii' ycuí Ndyosi cua'ni Ni. ²⁵ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', nga'aa ntsu'u cha' caja clyo'o ngu' li'. La cui' ñi'ya nu ndi'í xcá jii' ycuí Ndyosi ca su ntucua Ni, la cui' jua'á tyi'í ngu' li'. ²⁶ ¿Ha ná jlyá ti' mā cha' tyu'ú jyo'o chaca quiya'? ¿Ha bilya chcuí' mā lo quityi nu nguscua jyo'o Moisés cua sa'ni la? Tso'o la si chcuí' mā ñi'ya nscua cha' jii' yaca quiche' bi', nu lo'o nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o Moisés ndi'ya: “Ycuí' Ndyosi Xu'na Abram laca na”, nacuj ycuí' Ni jii' Moisés; “ycuí' Ndyosi Xu'na Isaac laca na”, ycuí' Ndyosi Xu'na Jacob laca na”. ²⁷ Ná nacuj quityi bi' cha' na cua ngua ycuí' Ndyosi Xu'na ngu' bi', ña'á ti tya laca Ni Xu'na ngu' bi' juani; lo'o jua'á laca ycuí' Ndyosi Xu'na lcaa ñatí lu'ú. Bi' cha' nacuj na' cha' ná ngua cuayá' ti' mā tsiya' ti —nacuj Jesús jii' nu ngu' saduceo bi'.

Cña nu ndulo la cha' cua'ni na cuentya jii' ycuí' Ndyosi

²⁸ Ndu sca mstru cha' jo'ó slo Jesús li'. Ndyuna mstru bi' ñi'ya nu nguxacuj ngu' cha' jii' Jesús, ñi'ya ngua cha' tso'o tsa nchcui' Jesús lo'o ngu'. Lo'o li' nchcuane mstru bi' sca cha' jii' Jesús:

—Ca ta'a cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'na cha' cua'ni na ni, ¿ñi'ya cña laca nu ndulo la cha' cua'ni na jii'?

—nacuj jii' Jesús.

²⁹ Li' nguxacuj Jesús cha' jii' mstru bi':

—Ndi'ya nchcui' cha' nu nscua clyo la bi': “Cu'mā ngu' Israel, cua'á jyacá mā cha' sca ti ycuí' Ndyosi laca nu Xu'na na” —nacuj Jesús jii'—. ³⁰ “Lo'o jua'á ntsu'u cha' tyucui tyiquee mā tyu'u cha' jii' mā lo'o ycuí' Ndyosi nu Xu'na mā, nu lo'o lubii ti cresiya jii' mā, jua'á lo'o lcaa cha' nu nda'ya hique mā, jua'á lo'o tyucui juersa jii' mā tyu'u cha' jii' mā lo'o Ni.” ³¹ Lo'o jua'á nscua chaca cha' nu nchcui' ndi'ya: “Cua'ni tya'na ti' mā jii' tya'a ñatí mā ñi'ya nu ndu'ni tya'na ti' mā jii' ycuí' ca mā”. Nga'aa ntsu'u xa' la cña nu ndulo la ji'na cha' cua'ni na —nacuj Jesús.

³² —Cha' liñi laca cha' nu nchcui' nu'u, mstru —nacuj mstru bi' jii' Jesús—, chañi cha' nu nchcui' nu'u cha' sca ti ycuí' Ndyosi nu chañi cha' laca Ni Xu'na na; nga'aa ntsu'u chaca. ³³ Lo'o jua'á tyucui tyiquee na nga'á cha' tyu'u cha' ji'na lo'o ycuí' Ndyosi, jua'á lo'o lcaa cha' nu nda'ya hique na, jua'á lo'o tyucui juersa ji'na tyu'u cha' ji'na lo'o Ni; ndu'ni tsa cha' cua'ni na jua'á. Lo'o jua'á cha' cua'ni tya'na ti' na jii' tya'a ñatí na, ñi'ya nu tya'na ti' na ña'á na jii' ycuí' ca na, tso'o tsa cha' bi'. Nu lo'o cua'ni na cña jua'á, quiña'á tsa cha' tso'o ndyu'ni na li'. Xtyi la cha' ndulo ji'na cha' tsa lo'o na msta nu caca jii' ycuí' Ndyosi, masi msta ndyaquj, masi na'ni lu'ú nu cujuui na ca ne' laa cha' ca-ca msta.

³⁴ Ngua cuayá' tso'o ti' nu qui'yu bi', ngua ti' Jesús.

—Ná quiña'á tsa lyiji jinu'u cha' tyatí nu'u cha' jii' ycuí' Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cresiya jinu'u —nacuj Jesús jii' mstru bi'.

Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', nga'aa nchcui' ngu' xi xa' la cha' lo'o, cha' ntsii' ngu' xi jii'.

Nchcuane Jesús jii' ngu' cuentya jii' Cristo

³⁵ Tya ndu Jesús nclyu'u yu jii' ngu' ne' laa tonu bi'. Li' nchcuane yu jii' ngu':

—Nchcui' nu mstru cha' jo'ó bi' cha' la cui' ñatí tya'a jii' jyo'o David caca Cristo —nacuj Jesús jii' ngu'—. ¿Ni cha' laca nchcui' mstru bi' jua'á? ³⁶ Cua nchcui' ycuí' jy-o'o David tya sa'ni la cha' Xu'na yu laca ycuí' Cristo. Xqui'ya cha' ngulu'u Xtyi'í ycuí' Ndyosi jii' David, bi' cha' nguscua yu ndi'ya:

Ycuí' Ni nu laca Xu'na na nacuj jii' Cristo nu Xu'na na': “Tyucua nu'u nde la'a tsu' cuí' na”, nacuj Ni, “ña'á cuayá' nu cua'ni tye na' cha' jii' lcaa tya'a cusu'u jinu'u,

cha' caca nu'u loo jii' lcaa ca cha”, nacuj ycuí' Ndyosi nu Xu'na na jii' Cristo.

³⁷ Xu'na na', nchcui' jyo'o David ji'i Cristo —nacui Jesús ji'i ngu'—. ¿Ni cha' laca nchcui' ngu' cha' ñati tya'a ji'i jyo'o David caca ycu' Cristo lacua?

Tso'o tsa ndyuna ñati cha' nu nda Jesús, lo'o jua'a quiña'a tsa ñati ndu ca bi'.

Ngusta Jesús qui'ya ji'i mstru cha' jo'ó bi'

³⁸ Lo'o li' tya nclyu'u la Jesús ji'i ngu':

—Tii ti ti' mā cha' ná cñilo'o mstru cha' jo'ó ji'i mā. Ndiya tsa ti' ngu' bi', cha' tyijiloo ngu' ji'i xa' la ñati —nacui Jesús—. Lacu' ngu' bi' late' tso'o ña'a nu tyucui cu', cha' lye tsa cua'ni chi xa' ñati loo ngu' bi' lo'o ndya'a ngu' lcaya'. ³⁹ Ndiya ti' mstru bi' tyucua lo yaca xlya nu tso'o la ña'a ne' laa, jua'a tyucua ngu' bi' ca su tso'o la lo'o ndyaca ta'a. ⁴⁰ Hasta nxlyaa mstru bi' ni' ji'i nu cuna'a ti'i, jua'a ji'i lcaa na nu ntsu'u ji'i nu cuna'a bi' nxlyaa ngu'. Tyiquee' nchcui' mstru bi' lo'o ycu' Ndyosi; pana na cuiñi ti ndu'ni ngu' jua'a, cha' ña'a ñati ji'i ngu' nti' ngu'. Bi' cha' lye la xcube' Ni ji'i mstru bi', nu lo'o tyalaa tsā cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati.

Mstā nu nda sca nu cuna'a ti'i

⁴¹ Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' ndyaa tucua yu xi ne' laa bi' cacua ti su ndu cajū su nxu'ba ngu' cñi cha' caca mstā. Na'a yu ji'i nu quiña'a tsa ñati nu ndya'a nsu'ba mstā ne' cajū cajua. Ndyaa xi ngu' culiya', quiña'a tsa cñi ngusu'ba ngu' culiya' bi' ne' cajū bi'. ⁴² Li' ndyalaa sca nu cuna'a ti'i, ngusu'ba tucua tya'a ti cñi sube ne' cajū bi', ñi'ya nti' si laca bi' sca centavo ti. ⁴³ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' cā ngu' slo:

—Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—, cha' tlyu la mstā nu nda nu cuna'a ti'i jua que mstā nu nda lcaa lo xa' la ñati nu ndya'a re. ⁴⁴ Xa' ñati ni, nda ngu' cñi nu ntyucua ti ji'i ngu'; pana nda nu cuna'a ti'i jua lcaa na nu ntsu'u ti xi ji'i, lcaa nu nga'a cha' caja xi na cacu ma' cua nda bi' juani.

Ngulala ti cati laa tonu

13 Lo'o li' cua tyu'u ti Jesús ne' laa tonu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

—Mstru —nacui tsaca yu ji'i Jesús—, ña'a tso'o nu'u xi ji'i laa tonu re cha' tso'o tsa ndya'. Tso'o tsa ña'a quee nu ntsu'u sii' ni'i re —nacui.

² —¿Ha cua na'a mā cha' tonu tsa ni'i quee re? —nacui Jesús ji'i li'—. Nde loo la tyalaa sca tsā lo'o cuityi ñati ji'i ni'i re tsiya' ti, hasta nga'aa tyanu ni sca quee nu xñi ca'a chu' tya'a.

Cha' ti'í nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

³ Lo'o ndu'u ngu' ndyaa ngu' nde lo xlya ca'ya Olivos, ngua'a ngu' xi su tyaca' tso'o laa tonu bi'. Nga'a Jesús lo'o Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan lo'o Andrés, cuaana ti nchcuane ngu' bi' ji'i yu li':

⁴ —Cuacha' nu'u ji'i ya, ¿ni jacua' cuityi ngu' ji'i laa tonu jua? —nacui ngu' bi' ji'i Jesús—. ¿Ni'ya caca ca cuayá' ti' ya nu lo'o cua caca ti cha' cuxi bi'?

⁵ Ngulu'u la xi Jesús ji'i ngu' li':

—Cui'ya mā cuentya cha' ná tucui cñilo'o ji'i mā —nacui Jesús—. ⁶ Nde loo la cā quiña'a ñati nu chcui' cha' cuiñi ti ji'i ycu' na'. Chcui' ngu' cha' ycu' Cristo laca ngu', lo'o jua'a cñilo'o ngu' bi' ji'i quiña'a ñati nu jlyu ti' cha' bi'.

⁷ Tyempo bi' cañi cha' nxu'u tya'a ngu' nasiyu re lo'o ngu' xa' nasiyu, lo'o jua'a caja cha' ji'i mā cha' nxu'u tya'a ngu' nasiyu tyijyu'. Ná cutsij mā li'. ⁸ Xu'u tya'a ñati sca tsu' lo'o ngu' chaca tsu', jua'a xu'u tya'a ñati sca quichij tlyu lo'o ñati chaca quichij tlyu, tyu'u se'i clyacu'i chalyuu li'. Lo'o jua'a lcau ti se'i caja jbi'ña ji'i ngu'. Pana lcaa cha' bi' caca lo'o chca nguxana ti cha' chcube' ñati chalyuu, si'i na cua tye ti chalyuu li'.

⁹ Lo'o cu'mā ni, tii ti ti' mā tyi'i mā li' —nacui Jesús—. Tejeya' ñati cuxi ji'i mā, jua'a sta ngu' qui'ya ji'i mā slo ngu' tisiya; quiji'i ngu' bi' ji'i mā, masi ca ne' laa ji'i ngu'. Nga'a cha' tsatū mā slo ngu' gobierno, slo ngu' nu laca loo; cuentya jna' cacha' mā lcaa cha' tso'o jna' ji'i ngu' bi'. ¹⁰ Pana tya lyiji tye chalyuu li', cha' clyo ntsu'u cha' cañi cha' tso'o cuentya jna' slo lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu. ¹¹ Ná cutsij mā lo'o tejeya' ngu' ji'i mā cha' tsa lo'o ngu' ji'i mā slo ngu' tisiya cha' caca cuayá' ji'i mā lo'o ngu' bi', ni ná culacua tsa ti' mā ñi'ya cha' nu xacu'i mā ji'i ngu' bi'; ta ycu' Ndyosi lcaa cha' nu nga'a cha' chcui' mā tsā bi'. Nga'aa si'i ycu' ti mā chcui' mā li', cha' lo'o tyucui chacuayá' ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi chcui' mā. ¹² Cuxi tsa caca tyempo li'; cujuui cuañi' ñati ji'i tya'a ngu' cha' cujuui ngu' ji'i, jua'a cujuui cuañi' ngu' ji'i sñi' ngu'. Lo'o nu ngu' cuañi' ni, caca ñasi' ngu' ji'i sti ngu', ji'i xtya'a ngu' li'; ta nu ngu' cuañi' bi' ji'i sti ngu', ji'i xtya'a ngu' cha' cujuui ngu' cuxi ji'i. ¹³ Lye tsa caca ti'í ti' lcaa ñati ji'i mā xqui'ya cha' ñati jna' laca mā. Ná cube ti' mā; lcaa cu'mā nu talo mā ji'i cha' cuxi bi' ña'a cuayá' nu tye chalyuu, cua'ni lyaá ycu' Ni ji'i mā li'.

¹⁴ Cua nscua lo quityi ji'i jyo'o cusu' Daniel nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, cha' ca tiya' la ña'a mā cha' tyu sca na nu suba' tsa, nu cua'ni ñu'u ji'i lcaa na lubii—. (Caca cuayá' ti' mā cha' bi' nu lo'o chcui' mā lo quityi re.) —Nu lo'o ña'a mā cha' ndu na suba' bi' ca ne' laa tonu su ná ntsu'u chacuayá' tyu —nacui Jesús—, li' tso'o la si xna lcaa mā nu ndi'i mā nde loyuu su cuentya Judea, xna mā cha' tyu'u cuatsi' mā laja ca'ya. ¹⁵ Xna clyu mā tsā bi' li'. Si nga'a ñati que ni'i ji'i li', nga'aa caja tyempo ji'i ngu' bi' tyā ngu' nde ne' ni'i, cha' culo ngu' yu'ba nu ntsu'u ji'i ngu'; nga'a cha' ca'ya clyu ngu' bi' nde lo yuu cha' xna clyu ngu' li'.

¹⁶ Lo'o jua'a si nga'a ñati lo xtya tsā bi', nga'aa caja tyempo xtyu'u ngu' bi' ca to' tyi ngu' cha' squi'ya ngu' te' quicha' ji'i ngu', cha' ntsu'u cha' xna clyu ngu' bi' li'. ¹⁷ Tya'na tsa nu cuna'a tana; jua'a nu cuna'a nu ntsu'u cubi' cuañi' nu tya ntyi', tya'na tsa caca ngu' bi' lo'o caca tsā bi'. ¹⁸ Tso'o si jña mā cha' ji'i ycu' Ndyosi cha' ná caca tyempo tlyu' bi' nu lo'o ntsu'u cha' xna mā, ¹⁹ cha'

lye tsa chcube' ngu' tsá bi'. Ni sca quiya' bilya chcube' ñatj chalyuu jua'á, tya lo'o ngüiñá ycuí' Ndyosi chalyuu. Lo'o jua'á tyempo nu caca nde loo la, nga'aa chcube' ngu' chaca quiya' jua'á. ²⁰ Pana cua nacui' ycuí' nu Xu'na na cha' xtyi la tsá caca tyempo nu chcube' ngu' ca li'. Si tyiquee' talo tyempo cuxi bi', nga'aa clyáá ni tsaca ñatj chalyuu li'. Pana xqui'ya cha' tya'na ti' ycuí' Ni jii' ñatj jii' Ni, bi' cha' cua'ni Ni cha' xti ti tsá ca-ca tyempo cuxi bi'.

²¹ 'Ca nde loo la ndi'ya hcui' nu ngu' cuiñi lo'o má: "Ña'á má ña'á, cua ndyalaa Cristo ca nde", ñacui' ngu' cuiñi. Lo'o li': "Ña'á má ña'á, cua ndyalaa Cristo quichi jua", ñacui' xa' la nu cuiñi li'. Ná taquiya' má jii' cha' nu hcui' ngu' bi'. ²² Cristo cuiñi caca ngu' bi'. Lo'o jua'á tyu'u tucua xi nu cuiñi nu hcui' cha' tu'ba jii' ycuí' Ndyosi laca ycuí' ca ngu'; cha' cuiñi ti cua'ni ngu' bi' cha' tlyu, cha' cube tsa ti' xa' ñatj. Cua'ni ngu' cuiñi bi' jua'á, cha' tyijiloo ngu' jii' má nti' ngu', lo'o jua'á jii' lcaa ñatj nu cua ngusubi ycuí' Ndyosi jii'. ²³ Cua ndacha' na' cha' bi' jii' má juani, nu tya lyiji caca cha' cuxi bi', cha' cui'ya má cuentya ñi'ya caca cha' bi', cha' caca tii ti' má li'.

Ndi'ya caca lo'o chaca quiya' cāá ycuí' nu cua nda Ni jii' lijya cha' caca ñatj

²⁴ Tya ngulu'u Jesús la xi cha' jii' ngu' li': —Lo'o li' —nacui' yu—, nu lo'o ndye nchcube' ñatj, caca talya ña'á xee cuichaa li', lo'o jua'á nga'aa tyaca' xee co' li'. ²⁵ Tyalú cuii lo'o cualya nu ntsu'u nde cuā ca lo yuu li', lo'o jua'á xquiña Ni jii' lcaa na nu ntsu'u nde cuā. ²⁶ Lo'o na' nu cua nda Ni 'na lijyāā cha' caca na' ñatj ni, ña'á ngu' 'na, cha' cāā na' laja coo nu ndubi tsa ña'á. Lye xi ña'á caca li', cha' lo'o lcaa juersa 'na cāā na'. ²⁷ Li' culo na' cña jii' quiña'á tsa tya'a xcā jii' ycuí' Ndyosi, cha' tsaa xcā bi', cha' xuti' se' i ti jii' lcaa ñatj nu cua ngusubi ycuí' Ni jii'; tsaa xcā bi' lcaa su ndi' ñatj bi' tyucui' ña'á chalyuu.

²⁸ 'Ntsu'u sca cha' nu ca tsa'á na xi lo'o ña'á na masi yaca quityi, masi yaca ntsatj. Nu lo'o xana tyucua satj, li' caluu laca'; caca cuayá' ti' na li' cha' cua ngulala ti tyalaa ni tyo. ²⁹ Lo'o jua'á caca cuayá' ti' má cha' cua tye ti lcaa cha'; nu lo'o ña'á má tyu'u tucua lcaa ti cha' nu cua ndacha' na' jii' má tsā, cua cāā ti ycuí' na' li'. ³⁰ Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o má, cha' lo'o bilya tye cha' jii' lcaa ñatj nu lu'ú chalyuu juani, li' caca lcaa cha' nde chalyuu ñi'ya nu ndacha' na' jii' má tsā. ³¹ Tye cha' jii' lcaa na nu ntsu'u nde cuā, tye cha' jii' chalyuu, pana ná tye tsiya' ti cha' nu cua nchcui' na' lo'o má, cha' xcui' cha' liñi laca cha' nu nchcui' na'.

³² 'Ni sca ñatj ná jlo ti' ni tsā caca cha' bi', ni hora ca-ca; masi xcā jii' ycuí' Ndyosi, masi na' nu lacā nu sca ti Sñi' ycuí' Ni, ná jlo ti' ya. Sca ti ycuí' Ndyosi Sti na', jlo ti' Ni ni tsā caca bi'.

³³ 'Tii ti ti' má tyi' má, cua'ni yala má lo'o ntajatya ti má jii' ycuí' Ni, cha' ná jlo ti' má ni jacua' caca tsā bi'. ³⁴ 'Ni'ya laca lo'o cua tsaa ti sca ñatj tlyu tyijyu': lo'o cua tsaa ti yu, ta yu cña jii' msu cha' ña'ásjii' ngu' to' tyi yu, sca cña scaa msu bi'; cuati culo nu xu'na ni' bi' cña jii'

nu qui'yu nu ndy cuā ca to' lo'o cha' cua'ni tii ti' yu. ³⁵ Jua'á cu'mā ni, tii ti ti' má tyi' má cha' ná jlo ti' má ni jacua' tyāā nu Xu'na má, masi nde ngusjii, masi cla'be talya, masi hora nxi'ya ndye'e, masi lo'o cua nguxee chaca tsā. ³⁶ Tii ti ti' má tyi' má lacua si tsiya' ca tyu'u tucua yu cāā yu, cha' ná tyalaa ycuí' nu Xu'na má laja lo'o laja' ti má. ³⁷ Ndi'ya nchcui' na' lo'o má, jua'á lo'o lcaa ñatj: Tii ti ti' má tyi' má lacua.

Cuaana ti ngüiñi cha' jii' ngu' lo'o tya'a ngu' cha' xñi ngu' jii' Jesús

14 Tya lyiji tya tyucuaa tsā cha' caca ta'a pascua, li' ndyaca ta'a su ndacu ngu' xlyá nu ná ndya' lo'o scuā tiye'. Nclyana sti jo'ó nu laca loo, nclyana mstru cha' jo'ó, ñi'ya nu cua'ni ngu' cha' caca tejeya' ngu' jii' Jesús cuaana ti, cha' cujuui ngu' jii'. ² Nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' ñi'ya cua'ni ngu' cña bi':

—Ná tso'o tejeya' na jii' yu tsā ta'a —nacui' ngu'—. Caca ñasi' tsa lcaa ñatj nu ndi' ta'a si jua'á, tlyu tsa cha' cusū caca bi' li'.

Nda'á sca nu cuna'á setye hique Jesús

³ Lo'o li' nga'á Jesús to' tyi Simón nu ngusñi quicha ndyatsu' cuaña'. Ca quichi Betania ntucua tyi nu Simón bi'. Lo'o nga'á ngu' to' mesa ndyacu ngu', li' ndyalaa sca nu cuna'á slo ngu' lo'o sca caatyā quee alabastro, nu ngutsa'á lo'o setye tyixi xtyi' nu laca setye nardo; quiña'á tsa nga'á setye bi'. Li' ngucha nu cuna'á bi' tu'ba caatyā, ngusalú setye lo xlyá hique Jesús su ntucua yu. ⁴ Bi' cha' ngua ñasi' xi ñatj tya'a ndyacu ngu' nu lo'o na'á ngu' cha' bi':

—¿Ni cha' ngusalú nu cuna'á setye cua jua'á ti? —nacui' ngu'—. ⁵ ¿Ni cha' ná ndyujui' jii' cha' caja xi cñi cha' ta jii' ngu' ti'i? Sna siyento cñi plata nga'á tsa lo cua setye tyixi xtyi' bi' —nacui' ngu' jii' tya'a ngu'.

Lye tsa nchcui' ngu' lo'o nu cuna'á bi' li'.

⁶ —Nga'aa hcui' lye má lo'o nu cuna'á re —nacui' Jesús jii' ngu'—. Ná cua'a má jii'. Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu cuna'á re cuentya jna'. ⁷ Lcaa tsā ndi' ngu' ti'i lo'o má nde chalyuu, bi' cha' taca cua'ni má cha' tso'o lo'o ngu' ti'i ni jacua' nu nti' ti má; pana nu na' ni, cua tye ti tsā nu tyi' na' lo'o má. ⁸ Cua ngua'ni nu cuna'á re lcaa ña'á cha' nu nchca jii'. Na cua ngua'ni ma' cha' caca tyixi xtyi' loo na' juani; masi tya lyiji cajaa na', yala la ngua'ni cho'o ma' jii' tyucui' ña'á na' cha' xatsi' ngu' 'na. ⁹ Chañi cha' nu hcui' na' lo'o má juani, cha' lcaa su cañi cha' jna' tyucui' ña'á chalyuu, ca bi' cuna'á ñatj lcaa cha' nu ngua'ni nu cuna'á re juani, cha' tyi' u ti' ngu' cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni nu cuna'á re.

Ndyujui' Judas cresiya jii' Jesús jii' ngu' xña'á

¹⁰ Lo'o Judas Iscariote ni, la cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'á jii' Jesús laca bi'. Li' ndu'u nu Judas bi' ndyaa slo sti jo'ó nu laca loo, cha' cujuui' cresiya jii' Jesús jii' ngu' bi'. ¹¹ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu ngu' tlyu bi' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Judas lo'o ngu', bi' cha'

nacuj ngu' tlyu bi' ji'i cha' ta ngu' cñi ji'i. Li' ncllyana Judas ni hora caca ji'i ta ji'i Jesús ya' ngu' xña'a bi'.

Chaca tya quiya' ndyacu Jesús sij lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i

¹² Lo'o ngua tsā clyo ji'i ta'a nu ndacu ngu' xlyá nu ná lo'o scua tiye' ndya' bi', tsā bi' ndujuii ngu' xlyá' cuañi' cha' cacu ngu' ta'a pascua. Li' nchcuane ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús:

—¿Macala cua'ni cho'o ya na cha' cacu na sij nu cuentya ji'i ta'a pascua? —nacuj ngu' ji'i yu.

¹³ Li' ngulo Jesús cña ji'i tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Yaa clya mā lquichī —nacuj yu ji'i ngu' bi'—. Cajua tyacua tya'a mā lo'o sca nu qui'yu nu ntucua sca te'í hitya scu yu. Tsa lca'a mā ji'i yu bi'. ¹⁴ Su tyat'í yu ni'í, ndi'ya chcu' mā lo'o nu laca xu'na ni'í bi': "Ndi'ya nacuj nu mstru ji'na jinu'ú: Cua'ni nu'ú cha' tso'o cacha' nu'ú 'na, ¿macala ntsu'ú su cāā na' cha' cacu na' sij lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a 'na, cha' cua'ni ya ta'a pascua?" Jua'a ñacu' mā ji'i ngu' nu ca tyi bi'. ¹⁵ Li' culu'ú yu sca se'í tlyu ji'i mā, sca ba'a ni'í nde cua nu cua laca ngua tso'o, nu ntsu'ú lcaa na nu cua'nijo'o ji'na li'. Ca bi' cua'ni cho'o mā sij cacu na —nacuj Jesús.

¹⁶ Lo'o li' ndu'ú ngu' ndyaa ngu' lquichī ndyalaa ngu' to' ni'í bi', lo'o ñi'ya nu nacuj Jesús ji'i ngu', jua'a ngua cha' bi'. Ngua'ni cho'o ngu' na cacu ngu' sij cuentya ji'i ta'a pascua li'.

¹⁷ Lo'o cua ngusij, li' li'ya Jesús lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. ¹⁸ Laja lo'o nga'a ngu' ndyacu ngu', li' nchcu' Jesús lo'o ngu':

—Chañi cha' nu nchcu' na' lo'o mā —nacuj Jesús—; ntsu'ú tsaca cu'mā nu stu'ba ti ndyacu lo'o na juani, nu cua cuju' ti cresiya 'na ji'i ngu' xña'a.

¹⁹ Xñi'í xi ti' ngu' ndi'í ngu' li'. Hora ti lcaa ngu' lo'o tya'a ngu', nguxana nchcu' ngu' lo'o Jesús:

—¿Ha na' nu tã jinu'ú ya' ngu' xña'a? —nacuj tsaca ji'i.

—¿Ha na'? —nacuj chaca ji'i li'.

²⁰ —Sca yu tya'a nu tii tyucuaa tya'a mā, bi' laca nu cuju' cresiya 'na ji'i ngu' xña'a —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Sca yu tya'a mā nu stu'ba ti ndyacu lo'o na ne' sca ti ca'ña scuaa re —nacuj—. ²¹ Na' nu cua nda Ni 'na li'ya cha' caca na' ñat'í ni, caca cha' jna' ñi'ya nu nscua cha' lo quityi cuentya jna' cua sa'ni la. Pana tya'na tsa ñat'í nu ta 'na ya' ngu' xña'a li', tso'o la ngua ji'i yu masi ná ngula yu chalyuu tsiya' ti.

²² Tya ndyacu ngu' sij bi' lo'o ntejeya' Jesús ji'i sca xlyá, ndya yu xlyá'be ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i xlyá bi', ngusa'be yu ji'i, cha' tacha ji'i ngu' cha' cacu ngu'.

—Cacu mā xlyá re —nacuj Jesús ji'i ngu'—, cha' ñi'ya nti' cuaña' na', jua'a nti' nu nde.

²³ Li' ntejeya' Jesús ji'i sca vaso vino, ndya yu xlyá'be ji'i ycu' Ni, nda yu vaso ji'i ngu' cha' co'o ngu' li'. Ndyo'o lcaa ngu' vino bi' li'.

²⁴ —Ñi'ya nti' tañi na', jua'a nti' nu nde —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Tyalú tañi na' cha' caja ñi'ya cuityi qui'ya nu ntsu'ú ji'i lcaa ñat'í, cha' jua'a quiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi

lo'o ñat'í chalyuu chaca quiya'. ²⁵ Chañi cha' nu nchcu' na' lo'o mā, cha' nga'aa co'o na' vino chaca quiya', ña'a cuayá' tyalaa tsā bi' lo'o co'o na' vino cucui lo'o cu'mā ca su laca ycu' Ndyosi loo; xa' co'o na' ji'i li'.

Chcu' Pedro lo'o ngu' cha' ná nslo ji'i Jesús tsiya' ti

²⁶ Lo'o ndyula tu'ba ngu' sca jii ji'i ycu' Ndyosi, li' ndu'ú ngu' ndyaa ngu' nde ca'ya Olivos. ²⁷ Xa' nchcu' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i li':

—Caca tyuju'ú ti' lcaa cu'mā ña'a mā 'na —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Xtyanu mā xi 'na ca ndyi la. Li' caca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya: "Lo'o cuju' na' ji'i nu ña'asi' ji'i xlyá' bi', xna lcaa xlyá' tyaa ni' li'". Jua'a nchcu' quityi. ²⁸ Pana nu lo'o tyu'ú na' chaca quiya', tsa'a na' nde Galilea nu tya lyiji tsa cu'mā.

²⁹ —Masi lcaa ngu' xtyanu ngu' jinu'ú, pana nu na' ni, ná xtyanu na' jinu'ú tsiya' ti —nacuj Pedro ji'i Jesús li'.

³⁰ —Chañi cha' nu nchcu' na' lo'o nu'ú —nacuj Jesús ji'i Pedro—. Ca ndyi sna quiya' chcu' nu'ú lo'o ñat'í cha' ná nslo nu'ú 'na. Jua'a cha' ta nu'ú lo'o ñat'í nu lo'o bilya xi'ya ndye'e tucua quiya' talya ndyi.

³¹ —Ná chcu' na' lo'o ñat'í cha' ná nslo na' jinu'ú —nacuj Pedro ji'i Jesús—. Masi cuju' ngu' jinu'ú, masi cua cuju' ti ngu' 'na, ná xacu' na' cha' ji'i ñat'í cha' ná nslo na' jinu'ú —nacuj.

Lye tsa nchcu' Pedro, lo'o jua'a lcaa tya'a ngu', stu'ba ti nchcu' ngu'.

Nchcu' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ca Getsemaní

³² Lo'o li' ndyaa ngu' sca ne' lo'o su ndy xi yaca tyacala' ca su naa Getsemaní.

—Cua'a mā xi ca ndacua ti —nacuj Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—. Tsa'a na' ca nde la xi cha' chcu' na' lo'o ycu' Ndyosi Sti na' —nacuj yu.

³³ Ndyaa yu la xi li', ndyaa lo'o yu ji'i Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan. Li' lye tsa ngua xñi'í ti' Jesús, ndya'a tsa cha' tyiquee yu xqui'ya cña tlyu nu cua tyacua ti ji'i yu.

³⁴ —Xñi'í tsa ti' na' juani —nacuj Jesús ji'i ngu'—, nga'aa talo na' cha' xñi'í tsa ti' na'. Tyanu mā ca nde ti, tii ti ti' mā tyi'í mā —nacuj.

³⁵ Tya ndyaa Jesús la xi ca nde bi' la, ndyat'í stj' yu lo yuu ti, ngüijña yu ji'i ycu' Ndyosi si caja ñi'ya nu caca cha' ná tyacua cha' cuxi ji'i yu.

³⁶ —Sti na' —nacuj Jesús ji'i ycu' Ndyosi—, lcaa lo cña nchca cua'ni nu'ú. Bi' cha' juani, ná ta nu'ú chacuayá' tyacua cha' cuxi re 'na, si cajá la ñi'ya nu ca cua'ni na' cña re —nacuj Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—. Pana si'i ñi'ya nu nti' na' cha' caca, masi cua'ni nu'ú lo'o na' ñi'ya nu nti' ycu' nu'ú.

³⁷ Li' ñaa Jesús chaca quiya' su nga'a nu sna tya'a ngu'. Na laja' ti ngu' bi' li'.

—Simón —nacuj yu ji'i Pedro—, ¿ha laja' tsa nu'ú? —nacuj—. ¿Ha ná nchca talo nu'ú ni sca hora tii ti nu'ú xi? ³⁸ Tii ti ti' mā tyi'í mā juani. Chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cha' ná cua'ni nu cuiñaja ngana ji'i mā. Jlo ti' na' cha' tyucui tyiquee mā ntaja'a mā cua'ni mā cña re

'na; pana ná tyu'u scua juersa ji'i mā, bi' cha' yala tsa ndyaja' mā.

³⁹ Xa' ndyaa Jesús xi, la cui' ti cha' ngüijña yu ji'i ycuui' Ndyosi Sti yu chaca quiya'. ⁴⁰ Li' ñaa yu chaca quiya' slo ngu' bi'; pana xa' laja' ngu' bi', cha' lye tsa ndyu'u xcalá ngu'. Li' nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya xacui' ngu' cha' ji'i yu. ⁴¹ Xa' ndyaa Jesús li'. La cui' jua'a sna quiya' ñaa Jesús su ndi'i ngu'.

—¿Tya laja' mā? ¿Tya ntsiya cña' mā? —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Cuayá' juani, cua ndyalaa hora nu tyaa lo'o ngu' jna' nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati. Cua ta ti ñati jna' ya' ngu' xña'a juani. ⁴² Tyatu mā, cha' tyaa na lacua, cha' cua ndyalaa yu nu cua ndyujui' cre-siya jna' ji'i ngu' xña'a.

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús preso

⁴³ Laja lo'o nchcui' Jesús, li' ndyalaa nu Judas bi' slo, la cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca nu Judas bi'. Quiña'a tsa ngu' tyaala ndya'a ngu' lo'o Judas, ñati nu cua ngulo ngu' tisiya cña ji'i cha' caa caqui'ya ngu' ji'i Jesús; lo'o maxtyi cusuy, lo'o yaca ndyi'ya ngu' liyya ngu'. Sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu', bi' laca nu ngulo cña ji'i ngu' tyaala bi'. ⁴⁴ Judas nu cua ta ti ji'i Jesús ya' ngu' cuxi bi' ni, cua nchcui' lo'o nu ngu' tyaala bi' cua tsá la, ñi'ya nu cua'ni:

—Chcuicha' na' ji'i nu qui'yu bi', cuati cacu na' saca' yu —nacui' Judas ji'i ngu' tyaala—. Xñi mā ji'i hora ti, yaa lo'o clya mā ji'i yu bi' —nacui'.

⁴⁵ Bi' cha' liyya Judas bi' juani, ndyaa ca su ndy Jesús cha' chcuicha' ji'i yu.

—Nde ti ndy nu'u, mstru —nacui' Judas.

Ndyacu Judas saca' Jesús li'. ⁴⁶ Hora ti ntejeya' nu ngu' tyaala ji'i Jesús li', cha' tyaa lo'o ngu' ji'i yu.

⁴⁷ Lo'o li' sca ngu' nu tya'a ndya'a Jesús ngusicua maxtyi ji'i, ngusi'yu cu' jyaca sca msu ji'i sti jo'ó nu laca loo la. ⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' tyaala bi':

—¿Ha lo'o maxtyi cusuy lo'o yaca ndya'a mā cha' tejeya' mā 'na? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. ¿Ha sca ñati cuaana laca na' lacua? ⁴⁹ Tyuy tsa tsá na'a mā 'na lo'o nga'a na' ne' laa tonu, ngulu'u na' cha' ji'i ycuui' Ndyosi ji'i ñati, pana ná ntejeya' mā 'na li'. Jlo ti' na' ñi'ya nu ndyaca juani, cha' la cui' ña'a cha' nu nscua lo quityi ji'i ycuui' Ndyosi cuentya jna', jua'a ndyaca juani.

⁵⁰ Li' nguxtyanu lcaa tya'a ndya'a Jesús ji'i yu, ngusna ngu'. ⁵¹ Sca ti yu cuañi' ndyanu, ndya'a lca'a ji'i ngu' nu ndyaa lo'o ji'i Jesús. Sca tasá ti ngüixii chy' yu cuañi' bi'. Lo'o jua'a ngua ti' ngu' tyaala tejeya' ngu' ji'i yu cuañi' bi'; ⁵² bi' cha' nguxtyanu ji'i tasá ji'i ya' ngu', ngusna masi quichi' ti.

Ndy Jesús slo ngu' tisiya

⁵³ Lo'o li' ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús slo xu'na sti jo'ó. Cua ndyu'u ti'i lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' lo'o mstru cha' jo'ó cajua, cua ndyu'u ti'i ngu' slo xu'na sti jo'ó bi'. ⁵⁴ Tyijyu' ti ndyu'u lca'a Pedro chy' ngu' tyaala ña'a cuayá' nu ndyalaa ngu' ne' lo'o ji'i xu'na sti

jo'ó. Li' ngua'a Pedro slo ngu' nu nga'a cua ca ni'i bi' su nga'a ngu' to' lquii' cha' caca chcatsy ngu'.

⁵⁵ Ngua ti' sti jo'ó nu laca loo lo'o lcaa ngu' tisiya bi' sta ngu' qui'ya ji'i Jesús cha' cujuui ngu' ji'i yu, pana ná nquije ñi'ya nu cujuui cuañi' ngu' ji'i yu. ⁵⁶ Ndyaa tsa ngu' cuiñi slo ngu' cha' sta ngu' qui'ya ji'i Jesús, pana ná stu'ba nchcui' ngu' bi'. ⁵⁷ Su cua ndye li' ndy xi ngu' cuiñi, nchcui' ngu' lo'o nu ngu' tlyu bi':

⁵⁸ —Cua ndyuna ya sca cha' nu nchcui' nu qui'yu re —nacui' sca ngu' cuiñi bi'—. Ndi'ya nchcui' yu: “Cuityi na' ji'i laa tonu re nu ngüiñá ñati chalyuu ti. Chy' sna tsá ti cua'ni na' cha' tya' chaca nu ná cuiñá ñati chalyuu”, nacui' Jesús re. Cua ndyuna ya cha' jua'a nchcui' yu —nacui' ngu' cuiñi bi'.

⁵⁹ Pana ná stu'ba nchcui' nu ngu' cuiñi bi'.

⁶⁰ Lo'o li' ndyatu sti jo'ó nu laca loo la slo lcaa ngu' tlyu, nchcui' lo'o Jesús:

—¿Ha nga'aa ntsu'u cha' nu xacui' nu'u ji'i cua, cha' tyu'u lubii nu'u cuentya ji'i qui'ya nu ngusta ngu' jin-u'u? —nacui' sti jo'ó bi' ji'i Jesús.

⁶¹ Ti' ti ndy Jesús, ni sca cha' ná nguxacui' yu tsiya' ti. Bi' cha' xa' nchcuane sti jo'ó nu laca loo la ji'i yu li':

—¿Ha chañi cha' Cristo laca nu'u? —nacui'—. ¿Ha nu'u laca nu sca ti Sñi' ycuui' Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'i? —nacui' sti jo'ó bi' ji'i Jesús.

⁶² —Chañi cha' nu nda mā, na' lacā nu bi' —nacui' Jesús ji'i ngu' li'—. Lo'o jua'a nde loo la ña'a mā 'na nu cua nda Ni 'na liyyaa cha' caca na' ñati; ña'a mā 'na lo'o ntucua na' la'a tsu' cui' su tlyu bi', ca su ntucua ycuui' Ndyosi Sti na' nu lcaa tsiya' ti cña nchca ji'i Ni; ña'a mā 'na lo'o caa na' chaca quiya' laja coo nde cua li'.

⁶³ Ñasi' tsa sti jo'ó nu laca loo la, bi' cha' ngusaa' ste' ycuui' slo ngu'.

—Nga'aa nti' na cha' sta xa' la ñati qui'ya ji'i nu qui'yu re —nacui' sti jo'ó bi' ji'i ngu'—. ⁶⁴ Na cua ndyuna mā cha' tonu tsa cha' suba' nu nchcui' yu re ji'i ycuui' Ndyosi, nu lo'o nacui' yu cha' nu sca ti Sñi' ycuui' Ndyosi laca ycuui' yu. ¿Ñi'ya chcui' mā ji'i cha' bi'?

Lcaa ngu' nguxacui' ngu' cha' ji'i nu laca loo bi', cha' nga'a cha' cajaa Jesús.

⁶⁵ Li' nguxana ngu' ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i Jesús; ngutu'u hitya sañi' ngu' loo yu, jua'a ndyiji' ngu' ji'i laja lo'o ndyacy' loo yu lo'o sca late'.

—Juani ni, cua'ni nu'u cha' ca tii nu'u —nacui' ngu' ji'i Jesús li'—, cacha' nu'u ji'i ya, ¿tilaca laca nu ngujui' h'i?

Lo'o nu ngu' nu ndy cua bi', ngujui' ngu' ndacy' ji'i yu li'.

Nacui Pedro cha' ná nslo ji'i Jesús tsiya' ti

⁶⁶ Tya nga'a Pedro to' ni'i ji'i xu'na sti jo'ó, lo'o li' ndyu'u tucua sca nu cuna'a cua' nu ndu'ni cña ji'i sti jo'ó bi'. ⁶⁷ Nxña'a nu cuna'a bi' ji'i Pedro su nga'a to' lquii', li' xa' nxña'a tso'o ca ji'i chaca quiya'.

—Lo'o nu'u ndya'a lo'o Jesús Nazaret bi' —nacui' nu cuna'a bi' ji'i.

⁶⁸ —Si'i na' —nacui' Pedro—. Ná jlo ti' na'. Ná nchca cuayá' ti' na' ni cha' nchcui' nu'u —nacui' Pedro ji'i nu cuna'a bi'.

Li' ndu'u Pedro ndyaa to' lo'o ti. Nxi'ya ndye'e li'.

⁶⁹ Xa' na'a nu cuna'a bi' ji'i chaca quiya', nguxana nchcui' lo'o ngu' nu ndu cacua ti:

—Lo'o nu qui'yu jua laca tya'a ngu' bi' —nacu'i nu cuna'a bi'.

⁷⁰ Xa' nchcui' Pedro cha' ná lo'o ycu'i'. Pana ca tiya' la xi nchcui' ngu' nu ndu cacua ti lo'o Pedro:

—Cha'ni cha' tya'a ndya'a ngu' bi' laca nu'u —nacu'i ngu'—, cha' lo'o nu'u laca ngu' Galilea —nacu'i ngu' ji'i Pedro.

⁷¹ Li' nguxana Pedro ngua'ni jura cha' xcube' ycu'i' Ni ji'i si cha' cui'ni chcui' lo'o ngu'.

—Ná nslo na' ji'i nu qui'yu nu nchcui' tsa ma' cha' ji'i —nacu'i Pedro ji'i ngu'.

⁷² Hora ti xa' ngusi'ya ndye'e. Li' ntsu'u ti' Pedro ñi'ya ngua cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o tsá: “Ndi'ya cua'ni nu'u ndyi, Pedro; chcui' nu'u lo'o ñat'i sna quiya' cha' ná nslo nu'u 'na, nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e tucua quiya'”. Bi' cha' nxi'ya tsa Pedro li'.

Ndu Jesús nde loo Pilato nu laca loo

15 Lo'o nguxee chaca tsá tya ndi'i sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' cusu', lo'o mstru cha' jo'ó, ndi'i lcaa ngu' tisiya cha' chcui' ngu' lo'o tya'a ngu' ji'i cha' bi'. Li' ngusca' ngu' ji'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' ji'i slo Pilato nu ngua gobernador romano cha' caca cuaya' ji'i. Nchcuane Pilato ji'i Jesús li':

² —¿Ha nu'u laca rey ji'i ngu' judío?

—La cui' ñi'ya nu nacui' nu'u, la cui' laca na' —nacu'i Jesús ji'i gobernador bi'.

³ Lo'o li' ngusta sti jo'ó nu laca loo quiña'a qui'ya ji'i Jesús slo nu Pilato bi'. ⁴ Li' xa' nchcui' Pilato lo'o Jesús: —¿Ha ná nchca xacu'i nu'u cha' ji'i ngu' jua? —nacu'i Pilato ji'i—. Na cua quiña'a qui'ya ngusta ngu' jinu'u.

⁵ Nga'aa nchcui' Jesús lo'o ngu' tsiya' ti, lo'o ndube tsa ti' Pilato li'.

Ngulo Pilato cña cha' cujuui ngu' ji'i Jesús

⁶ Lcaa yija lo'o ndyaca tsá ta'a bi' ndu'ni lyaá nu laca gobernador ji'i sca ti preso, cua ña'a ca preso nu ndi-ña ngu' judío ji'i. ⁷ Ntsu'u tyuu tya'a ngu' ne' chcuá, ngu' nu cua ndyujui' ji'i ñat'i laja lo'o ngusu'u tya'a ngu' lo'o nu ngu' xa' tsu' nu laca loo. Sca preso bi' laca Barrabás. ⁸ Li' ndyu'u ti'i quiña'a ñat'i slo Pilato, ndijña ngu' ji'i cha' cua'ni lyaá ji'i sca preso ñi'ya nu ndu'ni nu laca loo lcaa yija.

⁹ —¿Ha cua nti' ma' cha' cua'ni lyaá na' ji'i yu cua nu laca rey ji'i cu'ma' ngu' judío? —nacu'i Pilato ji'i nu ngu' quiña'a bi'.

¹⁰ Cua nchcui' Pilato jua'a xqui'ya cha' ngua tii cha' liye' tsa ti' sti jo'ó nu laca loo ji'i Jesús, bi' cha' ndya'a lo'o ngu' ji'i yu slo ycu'i' Pilato. ¹¹ Pana ndijña ngu' quiña'a ji'i Pilato cha' cua'ni lyaá ji'i Barrabás, si' ji'i Jesús. Na cua nchcui' nu ngu' quiña'a bi' lo'o Pilato cha' clyaa ji'i Barrabás, xqui'ya cha' la cui' sti jo'ó nu laca loo cua nchcui' tsa lo'o ngu' cha' jua'a ña' ngu' cha' ji'i Pilato. ¹² Xa' nchcuane Pilato ji'i ngu' li':

—¿Ñi'ya cua'ni na' lo'o yu re, nu nchcui' ma' ji'i cha' laca yu rey ji'i ngu' judío laca? —nacu'i Pilato ji'i nu ngu' quiña'a bi'.

¹³ Cui' ngusi'ya ngu' ji'i Pilato li':

—Cujuii clyá ji'i yu lo crusi —nacu'i ngu' ji'i.

¹⁴ —¿Ni cha' laca cha' nti' ma' cha' cujuui na' ji'i yu re? —nacu'i Pilato ji'i ngu'—. ¿Ni qui'ya ntsu'u ji'i yu?

Lye la nxi'ya lo'o ngu' ji'i Pilato li':

—Cujuii clyá ji'i yu lo crusi.

¹⁵ Lo'o li' ngua'ni lyaá Pilato ji'i Barrabás cha' tyaala' tyiquee nu ngu' quiña'a bi'. Lo'o lye ngujui'i sendaru ji'i Jesús lo'o reta, li' ngulo Pilato cña ji'i sendaru cha' tya'a lo'o ngu' ji'i Jesús cha' cujuui' ca'a ngu' ji'i lo crusi.

¹⁶ Ndyaa lo'o sendaru ji'i Jesús nde ne' ni'i su ntucua ngu' nu laca loo bi', lo'o jua'a ndyu'u ti'i ña'a lcaa sendaru nu ntsu'u cajua. ¹⁷ Li' nguxacu' ngu' ji'i Jesús lo'o sca late' cuaa ña'a. Ngüixii ngu' lti quiche' chy' tya'a cha' caca sca sne', ngusta ngu' sne' bi' hique Jesús. ¹⁸ Li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i yu cha' cui'ni ti:

—Tso'o ti tyi'i nu'u, rey ji'i ngu' judío —nacu'i sendaru ji'i.

¹⁹ Nguxana ngu' ngujui'i ngu' yaca quii hique Jesús li'. Lye ngutu'u hitya sa'ni' ngu' loo yu. Li' ndyatü sti' ngu' slo yu, ñi'ya si cua'ni tlyu ngu' ji'i yu, masi cha' cui'ni ti. ²⁰ Nu lo'o ndye ngustí lo'o ngu' ji'i Jesús, li' ngulo ngu' late' cuaa ña'a bi' ji'i; xa' nguxacu' ngu' ste' ycu'i' ca yu li', cha' tsa'a lo'o ngu' ji'i yu ca su cujuui' ca'a ngu' ji'i lo crusi. Ndu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i yu li'.

Ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

²¹ Tyucuii lo'o ndya'a ngu', li' na'a ngu' sendaru ji'i Simón ngu' Cirene; sti Alejandro lo'o Rufo laca nu Simón bi'. Cua ñaa Simón ca su ndyaa cña ne' quixi', lo'o li' ngulo sendaru cña ji'i cha' qui'ya crusi bi' cuentya ji'i Jesús.

²² Li' ndyalaa lo'o ngu' ji'i Jesús ca su naa Gólgota. (Nu Gólgota ni, ca'ya su nscua tyijya hique jyo'o, jua'a nti' ñacu'i cha' bi' cha'cña ji'na.) ²³ Li' nda ngu' vino nguxa' lo'o taná mirra cha' co'o Jesús, pana ná ntaja'a yu co'o yu vino bi'. ²⁴ Li' ngujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi. Lo'o li' ngüijya ngu' sendaru lo'o tya'a ngu', cha' clyana ngu' cha' lo'o tya'a ngu' tilaca nu caja ste' Jesús ji'i. Jua'a ngua cha' ndye ndacha ngu' ste' Jesús ji'i tya'a ngu'.

²⁵ Hora cua caa nde tlyu ngua lo'o ngujui'i ca'a sendaru ji'i Jesús lo crusi. ²⁶ Nde hique crusi bi' cua nscua letra nu nchcui' ni qui'ya nu ngusta ngu' ji'i Jesús: “Nu nde laca rey ji'i ngu' judío”, nacui' letra bi'. ²⁷ La cui' tsá bi', ngujui'i ca'a ngu' ji'i tucua tya'a ngu' cuaana lo crusi se'i ti lo'o Jesús. Crusi ji'i tsaca ngu' cuaana bi' ndu la'a tsu' cui' ji'i Jesús, crusi ji'i chaca ndu la'a tsu' coca bi'. ²⁸ Jua'a ngua cha' nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi, nu nchcui' ndi'ya: “Ngua ti' ngu' cha' tya'a ngu' cuxi laca yu”. Jua'a cha' nscua lo quityi bi'.

²⁹ Ngustí lo'o tsa ngu' ji'i Jesús lo'o nteje tacui ngu' tyucuii, nchcui' tsa ngu' cha' suba' ji'i yu.

—Jaa, nu'u laca nu nchcui' cha' cuityi' jii' laa tonu jua —nacu' ngu' bi'—, lo'o li' nacui' nu'u' cha' xa' cuiña' nu'u' jii' chaca quiya' chu' sna tsā ti, ngua ti' nu'u'.

³⁰ Cua'ni lyaá nu'u' jii' ycu' ca lacua; cua'ya clya nu'u' lo crusi cua juani, si caca jinu'u' —nacu' ngu'.

³¹ Lo'o sti jo'ó nu laca loo, lo'o jua'ā mstru cha' jo'ó, ngustí lo'o ngu' jii' Jesús.

—Ngu'ni lyaá yu jii' xa' ñatí —nacu' nu ngu' tlyu bi' jii' tya'a ngu'—, pana ná nchca clyaá ycu' ca yu.

³² Cristo laca yu, nu rey jii' ngu' Israel tya'a na laca yu, nacui' yu. Tso'o la si ca'ya yu lo crusi ycu' ti yu, cha' ña'a na si caca jii' yu. Jlyu ti' na jii' yu li' —nacu' ngu' jii' tya'a ngu'.

Lo'o jua'ā nu ngu' cuaana tya'a ngu' jii' ca'ā ngu' jii' lo crusi, lo'o ngu' bi' nchcui' ngu' cha' suba' jii' Jesús.

Ngujuui Jesús

³³ Lo'o ndyalaa nde hora ngua talya xee tyucui' ña'a loyuu. Sna hora ndalo cha' talya xee. ³⁴ Pana lo'o ngua hora cua sna nde ngusii, li' cui' ngusi'ya Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —nacu'. (Ndi'ya nti' ñacu' cha' bi' cha'cña' jii' na: Ndyosi 'na, Ndyosi 'na, ¿ni cha' laca ngulaya' nu'u' 'na?)

³⁵ Ndyuna xi ngu' nu ndu cacua ti, pana ná ngua cuayá' ti' ngu' ni cha' nchcui' yu:

—Cua'ā jyacā mā, nxi'ya yu jii' jyo'o Elías —nacu' ngu' bi'.

³⁶ Li' ngusna sca ñatí ndyaa ndyiqui'ya sca quiche; ngüicha' ngu' jii' quiche bi' lo'o vino tiye' li', ngusicua ngu' jii' lo'o sca yaca quii cha' co'o Jesús.

—Jatya na xi —nacu' nu ñatí bi'—, ña'a na si caā jyo'o Elías cha' ta'ya jii' Jesús lo crusi.

³⁷ Cui' ngusi'ya Jesús li', ngu' jii' li'. ³⁸ Hora ti ngutaa' late' tlyu nu ndacui' ndyacu' tsa cla'be ne' laa tonu bi', nde cua' nguxana ngutaa' late' bi' ña'a cuayá' nu ndyalaa ca lo yuu. ³⁹ Lo'o nu capitán nu laca loo jii' sendaru nu ndu slo Jesús, na'ā capitán bi' ñi'ya ngua'ni Jesús lo'o ngu' jii' yu.

—Cha'ni cha' Sñi' ycu' Ndyosi nu laca loo la laca jyo'o re —nacu' capitán bi'.

⁴⁰ Laja li' tyijyu' ti ndu sca taju ngu' cuna'ā ña'a cui'ya ngu' jii' Jesús; lo'o María Magdalena, lo'o chaca María xtya'ā Jacobo nu cuañi' la, la cui' xtya'ā José laca bi', lo'o Salomé ndu. ⁴¹ Nu lo'o tya ndya'ā Jesús nde Galilea nu ngua tya tsubi' la, la cui' taju nu cuna'ā bi' ndya'ā lo'o yu, cha' nguxtyucua ngu' jii' yu lo'o ndyaque' ngu' na ndyacu' ngu'. Lo'o jua'ā ndu tyuu' tya'a xa' la ngu' cuna'ā cajua, tya'a ndyalaa ngu' lo'o Jesús nde quichí Jerusalén.

Nguatsi' jyo'o Jesús

⁴² Cua ngusii xi, la cui' tsā ta'a sii' laca bi', cha' chaca tsā bi' caca tsā nu tyi'i cña' ngu' judío. ⁴³ Lo'o jua'ā ndi' sca ngu' tisiya nu naa José, ngu' Arimatea ngua bi', sca ngu' tlyu. Lo'o José ndu ti' cha' cua tyalaa ti tsā cha' caca ycu' Ndyosi loo; bi' cha' ngua'ni tlyu tyiquee, ndyaa slo Pilato cha' jña' jii' jyo'o Jesús cha' tyatsi'. ⁴⁴ Ndube

tsa ti' Pilato si cha'ni cha' ngu' jii' Jesús yala ti. Bi' cha' ngusi'ya jii' nu capitán jii' sendaru nu ndu cua' quiya' crusi cha' caā capitán bi' slo, cha' cacha' jii' nu laca loo si cha'ni cha' ngu' jii' Jesús. ⁴⁵ Li' nacui' capitán bi' jii' Pilato cha' cha'ni cha' ngu' jii' jyo'o bi'; bi' cha' nda Pilato chacuayá' jii' José cha' tsa lo'o jii' jyo'o bi', cha' tyatsi'. ⁴⁶ Li' ngüi'ya José sca tasá tso'o tsa ña'a; nda'ya nu cusu' jii' jyo'o bi', ngüixii' tasá cucui' hichu' jyo'o. Li' ndyaa lo'o jii' ca sca tyuquee nu ngulu ngu' nde sii' cua'ā, nguxatsi' jii' jyo'o Jesús ne' tyuquee bi'. Li' nguxasu' ngu' sca quee tonu to' tyuquee bi', tachaa ndacu' ngu' jii' li'. ⁴⁷ Lo'o María Magdalena, lo'o María xtya'ā José ni, na'ā ngu' su ngu'atsi' jyo'o Jesús.

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

16 Nu lo'o cua ndye tsā nu ndi'i cña' ngu' judío, li' nu María Magdalena lo'o María xtya'ā Jacobo lo'o Salomé ni, ndyaa ngu' ngüi'ya ngu' setye tyixi xtyi'i; tsa lo'o ngu' jii' setye bi', cha' ta'ā setye bi' ña'a tsaca chu' jyo'o bi' nti' ngu'. ² Cua nguxee chaca tsā li', tsā clyo jii' semana. Lo'o ntyucua cuichaa, li' hora ti ndu'u ngu' cuna'ā bi' ndyaa ngu' su ntsu'u jyo'o Jesús tyuquee bi'. ³ Laja lo'o ndya'ā ngu' tyucui' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Tilaca nu xtyucua jii' na cha' culotsu' na quee tonu nu ndyacu' to' tyuquee bi'? —nacu' ngu' jii' tya'a ngu'.

⁴ Lo'o ndyalaa ngu' cacua ti, li' nguxña'ā ngu' jii' tyuquee bi', lo'o li' na'ā ngu' cha' cua ndyaatsu' quee tonu nu ndyacu' to' tyuquee bi'; ntucua yaala to' tyuquee bi' li'. ⁵ Ndyatí ngu' nde ne' tyuquee, na'ā ngu' jii' sca nu qui'yu cuañi', ngua ti' ngu'; ngatí tsa ña'a late' tyucui' cu' nu lacu' nu qui'yu bi' nu nga'ā la'a tsu' cui' su nscua jyo'o bi' nquicha'. Ndube tsa ti' nu ngu' cuna'ā bi' ña'a ngu' jii'.

⁶ —Ná cutsii mā —nacu' nu qui'yu bi' jii' nu ngu' cuna'ā bi'—. Cua jlo ti' na' cha' jii' Jesús Nazaret nu ndyujii' ngu' jii' lo crusi nclyana mā. Pana nga'aa ntsiya jyo'o bi' ca nde, cha' cua ndyu'ú yu bi' chaca quiya'. Caā na'ā mā xi ca nde su ngusta ngu' jii' jyo'o bi'. ⁷ Li' yaa clyu mā cacha' mā jii' Pedro lo'o jii' xa' la ngu' nu ndyaca tsa'ā jii' yu, cha' cua tsa ti ycu' yu nde loo jii' mā nde Galilea; tyacua tya'a mā lo'o yu ca bi', ñi'ya nu cua nacui' yu jii' mā tya tsubi'.

⁸ Li' ndu'u ngu' tyuquee nxna ngu' ndyaa ngu'. Lye tsa nchcua' ngu', cha' ndube tsa ti' ngu'. Pana ná nchcui' ngu' lo'o xa' ñatí tyucui' cha' ndyutsii' tsa ngu'.

Ndyu'u tucua Jesús slo María Magdalena

⁹ La cui' tsā clyo jii' semana ngua bi' lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Clyo ndyu'u tucua yu slo María Magdalena. Tya tsubi' la cua ngua'ni yu jo'o jii' nu María bi', cua ngulo yu cati tya'a cui' i' cuxi nu ngusñi' jii' nu cuna'ā bi'. ¹⁰ Lo'o cua na'ā María jii' ycu' Jesús, hora ti ndu'u María ñaa slo nu xa' la tya'a ngu' nu ndyaca tsa'ā jii' yu, cha' cacha' jii' ngu' ñi'ya ngua cha'. Nxi'ya ngu' nga'ā ngu', cha' xñi' tsa ti' ngu' cha' ngu' jii' Jesús. ¹¹ Pana masi jua'ā, ná nduna ngu' cha' nu

nchcui' María lo'o ngu', cha' ná jlya ti' ngu' cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'; ná jlya ti' ngu' tsiya' ti cha' cua na'á María ji'í ycuí' Jesús.

Ndyu'u tucua Jesús slo tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í

¹² Tiya' la xi, li' ndyu'u tucua Jesús chaca quiya', ngulu'u loo yu ji'í tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í. Tyucui' su ndya'á ngu' nde ne' quixi', ca bi' ngulu'u loo ycuí' Jesús ji'í ngu'. ¹³ Yala ti ñaa ngu' nde quichi, ndacha' ngu' cha' bi' ji'í tya'a ngu'; pana ná ndaquiya' ngu' ji'í cha' nu nchcui' nu tucua tya'a ñati' bi'.

Cña nu ngulo Jesús ji'í nu ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í

¹⁴ Ca ngusijj la xi, li' ndyu'u tucua Jesús slo nu tii chaca tya'a ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í su nga'á ngu' ndyacu ngu' to' mesa. Lye nchcui' yu lo'o ngu' bi' ni cha' laca ná jlya tso'o ti' ngu', ni cha' laca ndyacu' hique ngu'. Lo'o jua'á nchcui' yu lo'o ngu' ni cha' laca ná ndaquiya' ngu' ji'í ngu' tya'a ngu', nu cua na'á ji'í yu clyo lo'o ndyu'ú ca ti yu chaca quiya'.

¹⁵ —Tsaa mā tyucui' ña'á chalyuu —nacui' Jesús ji'í ngu' bi' li'—. Ta mā cha' lo'o lcaa ñati' cuentya jna'. Chcui' mā lo'o ngu' cha' taca clyaá ngu' ji'í nu cuxi

xqui'ya na'. ¹⁶ Nu lo'o xñi ñati' cha' 'na, tyucuatya ngu' chacuayá' jna' li', clyaá ngu' bi' ji'í nu cuxi li'. Ñati' nu ná tyaja'á xñi cha' 'na tsiya' ti, tyanu qui'ya ji'í ngu' li'. ¹⁷ Ñati' nu xñi cha' 'na ni, cua'ni ngu' bi' cha' tonu chacuayá' jna', cha' cube tsa ti' xa' ñati': culo ngu' bi' ji'í cui'í cuxi nu ngusñi ji'í ñati'; caja ñi'ya nu chcui' ngu' bi' cha'cña ji'í xa' ñati' chacuayá' jna'; ¹⁸ masi xñi ngu' ji'í cuaña tyaala, masi co'o ngu' taná tyaala, ná sca cha' cuxi caca ji'í ngu' bi' li'; lo'o sta ya' ngu' bi' hichu' ngu' quicha, tyaca tso'o nu quicha bi' —nacui' Jesús ji'í ngu'.

Ndyaa Jesús nde cua

¹⁹ Lo'o ndye nchcui' Jesús nu Xu'na na, li' ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ndu'u yu ndyaa yu nde cua; ndyaa tucua Jesús la'a tsu' cui' ji'í ycuí' Ndyosi ca bi'. ²⁰ Li' ndu'u ngu' nu ngua tsa'á ji'í, ndyaa ngu' lcaa quichi' cha' chcui' ngu' cha' ji'í Jesús lo'o xa' ñati'. Nxyucua tsa nu Xu'na na ji'í nu ngu' nu ngua tsa'á ji'í, hasta ngua cuayá' tso'o ti' ngu' lcaa quichi' su ndyaa ngu' bi', cha' chañi tsa cha' nu nchcui' ngu' cuentya ji'í ycuí' Ndyosi; ngua cuaya' ti' ngu' quichi' bi' lo'o na'á ngu' cha' tonu nu ngua'ni ngu' bi' chacuayá' ji'í ycuí' Ndyosi.

Tsa lo cua ti cha'.

SAN LUCAS

Cha'cña nu nscua clyo

1 Cua quiña'a ñati nguscua lo quityi ñi'ya nu ngua lcaa cha' ji'i Jesús nde su ndi'i ya, quityi historia laca bi'. ² Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ngulu'u cha' bi' ji'na; ngu' bi' ni, cua na'a ngu' cha' bi' clyo, tya lo'o nguxana Jesús ngua'ni yu cña, lo'o jua'a ndyaa ngu' nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús lo'o lcaa ñati. ³ Bi' cha' lo'o na', ngulana tsa na' ñi'ya ngua lcaa cha' nu nteje tacui tya lo'o nguxana cha' bi'. Tso'o nti' na' si lo'o na' scua na' lcaa cha' bi', cha' tsa slo nu'u, cusu' Teófilo, ⁴ cha' caca cuayá' ti' nu'u tso'o la lcaa cha' nu nda ngu' lo'o nu'u.

Ndyaa xcā ji'i ycu'i Ndyosi ca slo Zacarías nu caca sti Juan Bautista

⁵ Tyempo nu ngua rey Herodes cña, lo'o ngua yu loo ji'i ngu' loyuu su cuentya Judea, li' ndi'i sca sti jo'ó nu naa Zacarías. Bi' ndya'a lo'o taju sti jo'ó nu ndy cña su ngutu jyo'o Abías nquicha'. Elisabet naa clyo'o yu bi', laca ma' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o Aarón nu ngua sti jo'ó tya clyo la. ⁶ Li'ni tsa ndu'ni tyucuaa ngu' bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, ndaquiya' ngu' lcaa cña ji'i ycu'i Ni; ndaquiya' tsa ngu' lcaa cha' nu cua nda Ni lo'o ñati cua sa'ni la, jua'a ná tucui nchcui' cha' cuxi ji'i ngu' bi'. ⁷ Pana ná ntsu'u ni sca sñi' ngu'. Ná ndyiji sñi' Elisabet, lo'o jua'a ngusu' tsa juani.

⁸ Cua ndyalaa semana ji'i taju sti jo'ó lo'o nga'a Zacarías, cha' cua'ni ngu' cña ne' laa. ⁹ Ndi'ya ngua'ni sti jo'ó nu ngua li': lcaa taju ngu' ngusubi ngu' ji'i sca tya'a sti jo'ó ngu', cha' sca ti yu taca tyatí yu su tacati ne' laa tonu, cha' taqui yu yana jo'ó lo mesa ca bi' li'. Lo'o juani ndyanu cña bi' ji'i ycu'i Zacarías. ¹⁰ Hora nu ndyaquj yana jo'ó bi' ne' laa, li' ndyu'u ti'i ngu' quichí nde liya' ti, nchcui' tya'na ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. ¹¹ Li' ndu'u tucua sca xcā ji'i ycu'i nu Xu'na na ca slo Zacarías su ndi'i yu ne' laa, na'a yu cha' ndy xcā bi' la'a tsu' cui slo mesa tacati su ndyaquj yana jo'ó. ¹² Lo'o na'a Zacarías ji'i xcā bi', nga'aa jlo ti' yu ñi'ya cua'ni yu, cha' ndyutsi tsa yu ji'i. ¹³ Nchcui' xcā bi' lo'o yu li':

—Ná cutsi nu'u Zacarías —nacui—. Cua ndyuna ycu'i Ndyosi cha' nu tya'na tsa nchcui' nu'u lo'o Ni, bi' cha' cala sca sñi' Elisabet clyo'o nu'u. Juan caca naa yu, jua'a caca xtañi nu sta nu'u ji'i. ¹⁴ Chaa tsa ti' caca tyiquee nu'u lo'o cua ngula nu piti bi'. Lo'o jua'a, tso'o tsa caca tyiquee quiña'a tsa ñati lo'o ña'a ngu' ji'i nu piti bi', ¹⁵ cha' nu bi' caca sca ñati tlyu nde loo ycu'i Ndyosi. Ná co'o Juan bi' lcui ngatsi, lo'o jua'a ni sca lo lcui ná co'o yu. Tya hora nu cala yu, li' tyanu Xtyi' ycu'i

Ndyosi ne' cresiya ji'i yu. ¹⁶ Cua'ni yu cha' xa' caca tso'o cresiya ji'i quiña'a tya'a ngu' Israel, cha' taquiya' ngu' ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na ngu'. ¹⁷ La cui' xtyi' nu nguti' ne' cresiya ji'i jyo'o Elías nu ndyaa lo'o ycu'i Ndyosi ji'i tya sa'ni la, la cui' xtyi' bi' caja ji'i Juan juani. Ca nde loo la cā Juan chcui' lo'o ñati, cha' tyaala' tyiquee ñati, cha' nga'aa xu'u tya'a ngu' lo'o sñi' ngu'. Li' taca cha'a lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ngu', cha' taquiya' ngu' ji'i lcaa cha' nu li'ni. Jua'a chcui' Juan lo'o ngu' cha' cua'ni cho'o ngu' tyiquee ngu', cha' tyaja'a ngu' xñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi. Li' cā ycu'i Cristo.

¹⁸ Li' nchcuane Zacarías ji'i nu xcā bi':

—¿Ñi'ya caca cha' ca cuayá' ti' na' si chañi ca cha' bi'? Cusu' tsa na', lo'o jua'a clyo'o na' cusu' tsa —nacui Zacarías ji'i xcā bi'.

¹⁹ —Gabriel naa na' —nacui xcā ji'i yu li'—. Na ndy ti na' ca slo ycu'i Ndyosi; bi' laca nu nda 'na liyyaa cha' chcui' na' lo'o nu'u, cha' ta na' cha' tso'o re lo'o nu'u. ²⁰ Cua'a jyacā nu'u jna' juani: caca cu'u nu'u juani, cha' nga'aa caca chcui' nu'u ña'a cuayá' nu cala cubi' bi' jin-u'u; jua'a caca jinu'u xqui'ya cha' ná jly ti' nu'u jna'. Chañi tyalaa tyempo bi', li' caca cuayá' ti' nu'u cha' cha' li'ni laca lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u —nacui xcā bi' ji'i Zacarías.

²¹ Tya ndi'i ngu' quichí to' laa, ntajatya ngu' ji'i nu Zacarías bi' ña'a cuaya' nu tyu'u yu nde liya'; pana quiña'a tsa ncliyacua ti' ngu' ni cha' tyiquee' tsa ngutu'u Zacarías nde ne' laa bi'. ²² Lo'o ndu'u Zacarías nde liya', li' nga'aa ngua chcui' yu lo'o ngu'. Ngua tii ngu' cha' ne' laa ngulu'uloo sca xee tlyu ji'i yu nu ndu'u ya ca slo ycu'i Ndyosi. Li' se'i ti ndy yu ndyu'ni ya' yu ji'i ngu', pana ndyanu cu'u ti yu.

²³ Lo'o cua ndye tsā lo'o ngua'ni Zacarías cña ne' laa, li' ngxutyu yu ndyaa yu quichí tyi yu. ²⁴ Tiya' la li', ngua tii clyo'o yu, nu naa Elisabet ni, cha' ngujui sñi' ma'. Li' cua ntsu'u cua ca'yu co' nu xcu'i ne' ni'i ti ndyanu ma'. ²⁵ Ndi'ya ngulacua ti' ma': "Ycu'i Ndyosi nu Xu'na na laca nu ngua'ni cha' re cuentya jna'. Cua ngua'ni Ni cha' nga'aa chcui' la ñati cha' cuxi jna'."

Nchcui' xcā ji'i ycu'i Ndyosi lo'o María cha' cua cala ti Jesús

²⁶ Lo'o cua ntsu'u scuá co' nu ndya'a tana Elisabet, li' ngulo ycu'i Ndyosi cña ji'i sca xcā ji'i Ni, cha' tsa ca quichí Nazaret, sca quichí nde loyuu su cuentya Galilea. Lo'o nu xcā bi' ni, la cui' Gabriel laca bi'. ²⁷ Nda ycu'i Ndyosi ji'i xcā bi' ji'i Ni cha' tsa slo sca nu cuna'a nu ntucua ycu'i ti. Na cua ngüñi cha' ji'i nu cuna'a bi',

cha' caja clyo'o lo'o sca nu qui'yu nu naa José; David laca xtañi nu qui'yu bi', sca ti xtañi yu lo'o jyo'o cusu' David nu ngutu'ú sa'ni la. María naa nu cuna'a nu ntucua ycu'i ti bi', lo'o jua'a la cui' tya'a nu Elisabet bi' laca María. ²⁸ Lo'o ndyalaa xcā slo nu cuna'a bi', li' nchcui' lo'o:

—Tso'o ti tyi'i nu'ū —nacui xcā bi' ji'i—, tyaca'a tsa nu'ū ji'i ycu'i Ndyosi. Tso'o ndi'i Ni lo'o nu'ū —nacui—. Quiña'a tsa cha' tso'o nda ycu'i Ndyosi jinu'ū, masi ná ndu'ni Ni jua'a lo'o xa' la nu cuna'a.

²⁹ Cua na'a María ji'i xcā bi'. Lo'o ndyuna María cha' nu nchcui' yu, li' ngulacua tsa ti' ni cha' laca nchcui' xcā bi' jua'a. Ndyutsij tsa li'. ³⁰ Xa' nchcui' xcā bi' lo'o nu cuna'a cuañi' bi' li':

—María —nacui—, ná cutsij nu'ū cha' cua nda ycu'i Ndyosi sca cha' tso'o hi' —nacui xcā bi' ji'i—. ³¹ Caca tana nu'ū, caja sñi' nu'ū; ñacu'i nu'ū cha' Jesús ca naa cubi' nu caja jinu'ū. ³² Caca yu bi' sca ñatj tlyu. Ñacu'i ngu' ji'i yu cha' Sñi' ycu'i Ndyosi nu Xu'na na nu tlyu la caca yu. La cui' tya'a cña tlyu nu ngua'ni jyo'o rey David, nu tya'a yu nu yaā chalyuu cua sa'ni la, bi' cña laca nu ta ycu'i nu Xu'na na ji'i Jesús, ³³ cha' laca tsā ná tye cha' caca yu loo ji'i laca tya'a ngu' Israel; jua'a ná tye cha' culo yu cña ji'i laca ñatj chalyuu.

³⁴ Li' nchcui' María lo'o xcā bi':

—¿Ñi'ya caca re lacua, cha' nu bilya caja clyo'o na? —nacui María ji'i xcā bi'.

³⁵ Li' nda xcā sca cha' lo'o:

—Ta ycu'i Ndyosi Xtyi'i Ni cha' tyā su ndi'i nu'ū, cha' tyu'ú tyucui ña'a nu'ū; sca cha' tlyu nu cua'ni ycu'i Ndyosi nu laca loo caca cha' bi'. Nu lo'o cala sñi' nu'ū, sca ñatj nu lubii tsa cuentya ji'i ycu'i Ndyosi caca cubi' nu cala bi', la cui' bi' laca nu caca naa Sñi' ycu'i Ndyosi.

³⁶ Lo'o chaca cha' chcu'i lo'o nu'ū —nacui xcā ji'i—, cha' lo'o Elisabet tya'a cusu' nu'ū nguxana ngua tana, masi cusu' tsa ma'. Tya tsubi' la nacui' ngu' cha' ná ndyiji sñi' ma' tsiya' ti, lo'o juani cua ndya'a scua' co' ntsu'u sñi' ma'. ³⁷ Ni sca cha' ná tucui nti' ycu'i Ndyosi.

³⁸ Li' nacui María ji'i xcā bi' ndi'ya:

—Si nacui ycu'i Ndyosi cha' cala sñi' na' jua'a, cua laca cha' li'. Tso'o ntsu'u tyiquee na' cua'ni na' cña ji'i Ni, laca ña'a cña nu culo ycu'i Ndyosi nu Xu'na na 'na —nacui María.

Li' ndu'u xcā bi', ndyaa.

Ndyaa María nde slo Elisabet tya'a

³⁹ Li' ndu'u María ndyaa yala ti nde sca quichj nu ndi'i laja ca'ya Judea. ⁴⁰ Li' ndyalaa María to' tyi Zacarías, nguxana nchcui' lo'o Elisabet; ⁴¹ pana laja lo'o ndyuna Elisabet cha' nu nchcui' María lo'o, hora ti ngüña xi cubi' nu ntsu'u ne' ma'. Li' ngutsa'a tyiquee Elisabet ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi, ⁴² bi' cha' cui' tsa nchcui' ma' lo'o María li':

—Tlyu tsa cha' tso'o nu nda ycu'i Ndyosi jinu'ū —nacui Elisabet ji'i María—. Ná cua'ni Ni jua'a lo'o xa' la nu cuna'a. Lo'o jua'a tyaca'a tsa cubi' nu ntsu'u jinu'ū cuentya ji'i ycu'i Ndyosi —nacui—. ⁴³ ¿Tilaca ta laca na' cha' cua ndyalaa nu'ū nu caca xtya'a nu Xu'na na

ca slo na'? ⁴⁴ Chañi cha' nu nda na' lo'o nu'ū, cha' cua ngüña xi cubi' nu ntsu'u ne' na' cha' chaa ti' yu laja lo'o ndyuna na' cha' nu nchcui' nu'ū lo'o na'. ⁴⁵ Tso'o tsa tyiquee nu'ū cha' jlyu ti' nu'ū cha' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' cua'ni Ni laca cha' nu nda ycu'i Ni lo'o nu'ū.

Jua'a nacui Elisabet ji'i María. ⁴⁶ Li' ngua'ni tlyu María ji'i ycu'i Ndyosi:

Tyucui tyiquee na' cua'ni tlyu na' ji'i ycu'i nu Xu'na na', nacui María.

⁴⁷ Ca chaa ti' cresiya jna' xqui'ya ycu'i Ndyosi nu ngua'ni lyaá jna'.

⁴⁸ Ndube tsa ti' ycu'i Ni 'na cha' laca na' msu ji'i Ni, masi sca ñatj ti' laca na'.

Su nguxana ti juani, ñacu'i laca ñatj nu lijya chalyuu nde loo la cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na'.

⁴⁹ Tlyu tsa cña nu ndu'ni ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a tlyu tsa cha' nu ndu'ni Ni lo'o na';

lubii tsa ycu'i Ndyosi, nacui María.

⁵⁰ Ná culaya' ycu'i Ndyosi ji'i ñatj nu taquiya' ji'i cha' nu nchcui' Ni;

ña'a cuayá' laca tyempo lijya ñatj tyi' chalyuu, chañi cha' cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ngu' bi'.

⁵¹ Quiña'a tsa cña tlyu cua ngua'ni Ni.

Cua ngua'ni tye Ni cha' ji'i ñatj nu xcui' cha' tyixi ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'.

⁵² Cua ngulo'o Ni ji'i ñatj tlyu ca su ntucua tlyu ngu' nti' ngu',

cua nda Ni su tso'o la cha' tyi' ngu' ti'i, nacui María.

⁵³ Cua ngua'ni Ni cha' tyaala' ti' ñatj nu lyiji tsa cha' tso'o ji'i,

pana ngulo Ni cña cha' nga'aa caja la cha' culiya' ji'i ngu' culiya'.

⁵⁴ Nguxtyucua tsa Ni ji'i laca ngu' Israel tya'a na, cha' laca na msu ji'i ycu'i Ni;

tso'o tsa ngüña cha' ji'i Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na.

Ná ngujlyaa ti' ycu'i Ndyosi ji'na, ñatj tya'a ji'i jyo'o Abraham na; xcui' ngua tya'na ti' Ni ji'i ngu' tya'a na.

Lo'o ña'a ti' tya cua'ni tya'na ti' Ni ji'na lo'o ji'i sñi' na tyucui tyempo nde loo la.

⁵⁶ Tya xna co' ndyanu María slo Elisabet, li' ndu'u ñaa nde to' tyi.

Lo'o ngula Juan Bautista

⁵⁷ Cua ndyalaa tsā nu cala sñi' Elisabet. Qui'yu cubi' nu ngula ji'i. ⁵⁸ Lo'o ndyuna ngu' cha' ngula sñi' ma' cusu' bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee laca ngu' tya'a, lo'o ngu' nu nga'a cacua ti. Li' ndyalaa ngu' slo cha' ta ngu' cha' lo'o ma' cusu' bi', cha' tso'o tsa ngua'ni tya'na ti' nu Xu'na na ji'i ma'. ⁵⁹ Lo'o ndu'u scua snu' tsā, li' ñaa ngu' toni'i cha' culacua ji'i nu piti cuentya ji'i ngu' judío lo'o ngusi'yu quiji yu. Cua sta ti ngu' xtañi Zacarías ji'i nu piti bi' ñi'ya nu naa xtañi sti, ⁶⁰ lo'o li' ngua'a xtya'a nu piti bi' ji'i ngu':

—Nga'aa si'i jua'a caca naa yu —nacui Elisabet ji'i ngu'—, Juan caca naa yu re.

⁶¹ —Ná ntsu'u tya'a mā nu naa jua'a —nacui ngu' tya'a ji'i ma' cusu' bi'.

⁶² Ngua'ni ya' ngu' ji'i sti nu piti li', cha' ña'a ti tya cu'u nu cusu' bi'. Nchcuane ngu' ji'i yu li':

—¿Ni'ya xtañi nu piti re scua nu'u nti' nu'u? —nacu' ngu' ji'i.

⁶³ Li' ndijña nu cusu' sca ngoca' piti cha' lo bi' scua le-tra. Ndi'ya nguscua nu cusu' bi' li': "Juan ca naa yu". Li' ngulacua tsa ti' lcaa ñati nu ndi'i slo. ⁶⁴ Hora ti ndyaala tu'ba Zacarías, nguxana ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu' Ndyosi li'. ⁶⁵ Ndube tsa ti' lcaa ñati nu ndi'i cacua ti li'; lcu'a ti su ndi'i ngu' nde quichi' ca'ya su cuentya Judea bi', nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu ngua ji'i Zacarías.

⁶⁶ Ngulacua tsa ti' lcaa ñati nu ndyuna cha' bi':

—¿Ni cña caca nu piti re? —nacu' ngu' ji'i tya'a ngu'.

Chañi cha' tso'o tsa ndyu'ni ycu' Ndyosi lo'o nu piti bi'.

Ngua'ni ch'i Zacarías loo ycu' Ndyosi, ndyula tu'ba yu sca jii

⁶⁷ Cua ngutsa'á tyiquee Zacarías ntsu'u nu Xty'i ycu' Ndyosi lo yu. Li' nguxana nu cusu' bi' nda cha' lo'o ñati ca bi', lcaa ña'a cha' nu cua nda Ni lo'o ycu' yu. Ndi'ya nchcui' yu:

⁶⁸ Ntsu'u cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na, nu laca ycu' Ndyosi ji'na ngu' Israel, nacui' nu cusu' bi' li'.

Cua chaca quiya' nguxana nchcui' Ni lo'o ngu' tya'a na nu laca na ñati ji'i ycu' Ni, juani ndyu'ni Ni cña cha' clyaa na ji'i nu cuxi.

⁶⁹ Cua nda ca ti ycu' Ndyosi li'ya sca nu tso'o tsa nch-ca ji'i, cha' cua'ni lyaá yu ji'na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na;

bi' laca sca ñati nu la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o David nu ngua'ni cña ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la.

⁷⁰ La cui' jua'a cha' nu nda Ni lo'o ngu' tya'a na tya sa'ni la, cha' cua ngua tyuu siyento yija nu nda Ni cha' bi' lo'o jyo'o cusu' ji'na nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi.

⁷¹ Nacu' jyo'o cusu' bi', cha' cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'na laja lo'o nxuu tya'a ñati cuxi lo'o na,

lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na laja lo'o ti'i ti' ñati ña'a ngu' ji'na.

⁷² Cua'ni tya'na ti' ycu' Ndyosi ji'na, lo'o jua'a ji'i jyo'o cusu' ji'na;

na ngujlyaa ti' ycu' Ni cha' nu cua ngüñi ji'i Ni lo'o jyo'o tya'a na cua sa'ni, nacui' jyo'o cusu' bi'.

⁷³ Nde laca cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham, nu lo'o ngua'ni jura ycu' Ndyosi lo'o yu:

⁷⁴ nacui' Ni cha' culo Ni ji'na laja ñati cuxi nu nxuu tya'a lo'o na;

jua'a cua'ni Ni cha' ná cutsii na, laja lo'o ndyu'ni na cña ji'i ycu' Ni tyucui tyempo lo'o ndi'i na nde chalyuu.

⁷⁵ Ta Ni chacuayá' bi' ji'na si lubii tyiquee na, si tyucui tyiquee na taquiya' na ji'i Ni, nacui' nu cusu' Zacarías li'.

⁷⁶ Lo'o nu'u juani, sñi', nacui' yu ji'i nu piti Juan, chcui' ngu' cha' nu'u laca nu ta cui' lo'o ñati cuentya ji'i ycu' Ndyosi nu laca loo.

Tya'a nu'u ca nde loo la ji'i ycu' nu Xu'na na, cha' quiñi tso'o tyucui' su cãã ycu'.

⁷⁷ Cul'u nu'u ji'i ñati cha' ji'i ycu' nu Xu'na na; cua'ni nu'u cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' li' taca clyaa ngu' bi' ji'i nu cuxi.

⁷⁸ Ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'na; tya'na tsa ti' Ni ji'na, bi' cha' cua ta ti ycu' Ni ji'i Cristo cha' cãã nde su ndi'i na.

Bi' laca sca xee tlyu nu tyu'ú ne' cresiya ji'na, ñi'ya nti' xee ndubi nu ntyiji'i su ndi'i na lo'o li'ya ca ti cuichaa.

⁷⁹ Li' ta Ni xee bi' cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' nu nga'aa ndyiji ñi'ya cua'ni ngu', cha' talya tsa ña'a ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

Masi tya lu'ú ngu' bi', pana ñi'ya nti' si na cua ngujui nti' ngu', xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'.

Culu'u Cristo ji'na ñi'ya cua'ni na cha' tyi'i ti ti na lo'o tya'a na.

Cua ndye cha' nu nda Zacarías li'.

⁸⁰ Cua ndyaluu la nu piti, lo'o jua'a cua ngua tlyu la tyiquee yu. Pana xcui' ne' quixi' ndi'i yu ña'a cuayá' nu nguluu yu, ña'a cuayá' nu ndu'u tucua yu slo ngu' Israel tya'a yu.

Lo'o ngula Jesús

2 Tyempo bi', ñati nu laca loo la tyucui ña'a chalyuu bi' ngua nu emperador; Augusto naa yu, lo'o li' ngulo yu cña cha' xcua xtañi ngu' lcaa quichi' lo quityi.

² Bilya xcua xtañi ngu' jua'a nquicha', clyo juani cua'ni ngu' cha' xcua xtañi ngu'. La cui' tyempo laca Cirenio gobernador nde loyuu su cuentya Siria, cña ji'i nu emperador bi'. ³ Li' ndyaa lcaa ñati quichi' tyi jyo'o cusu' ji'i ngu', cha' ca bi' nscua xtañi ngu' li'.

⁴ Cua ndi'i sca quichi' nu naa Belén nde loyuu su cuentya Judea bi'; quichi' bi' laca quichi' tyi jyo'o David nu ngua jyo'o cusu' ji'i José, bi' cha' ndu'u José quichi' Nazaret su laca quichi' tyi yu, ndyaa yu nde quichi' Belén. Stu'ba ti ndyaa yu lo'o María nu caca clyo'o yu, cha' xcua xtañi ngu', masi ngua tana nu cuna'a bi'.

⁶ Li' cua ndyalaa hora cala sñi' nu cuna'a bi', laja lo'o ndi'i ngu' quichi' Belén bi'. ⁷ Qui'yu cubi' nu ngula ji'i María bi', sñi' clyo nu cuna'a bi' laca cubi' bi'. Tso'o ngüixi' xtya'a late' hichu' cubi' bi', lo'o li' ngusta ji'i cubi' ne' canoa su ndacu cuayu, cha' ná ngujui ni'i su tyi'i ngu' tsiya' ti.

⁸ Cua'ni tya'na ti' ycu' Ndyosi ji'na, lo'o jua'a ji'i jyo'o cusu' ji'na;

Ngu' nu ntsu'u cuã ji'i xly'a talya bi' ndyuna cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o

⁸ Cacua ti to' quichi' bi' ndya'a ngu' nu ña'asii ji'i xly'a ji'i ngu'. Talya bi' ntsu'u ngu' cuã ji'i taju xly'a bi'.

⁹ Tsiya' ca ndu'u tucua sca xcã ji'i ycu' Ndyosi su ndi'i ngu' ca bi'; jua'a ngujui'i sca xee tlyu su ndi'i ngu' bi', xee ji'i ycu' Ndyosi laca bi'. Ndyutsii tsa ngu' li'. ¹⁰ Pana nchcui' xcã bi' lo'o ngu':

—Ná cutsii mã tsiya' ti —nacui—. Cua li'ya na' re cha' ta na' sca cha' tso'o lo'o mã —nacui—. Tso'o tsa caca tyiquee lcaa ñati xqui'ya cha' nu ta na' lo'o mã juani —nacui xcã ji'i ngu' bi'—. ¹¹ Cua li'ya na' cacha' na' ji'i mã cha' juani cua ngula sca cubi' ca quichi' tyi mã, cha'

la cui' quichĩ tyi jyo'o David laca bi'; cubi' bi' laca nu cuyi' qui'ya nu ntsu'u ji'i m̄a. Bi' laca nu Cristo nu laca ycu'i nu Xu'na na, nu cua nda ycu'i Ndyosi ji'i cha' lijya lo yuu chalyuu —nacu'i—. ¹² Si quije ji'i m̄a su ntsiya sca cubi' nu tso'o tsa ngũixi late' chu', nu ntsiya ne' canoa su ndacu cuayu, li' caca cuayá' ti' m̄a cha' bi' laca nu naa Cristo.

¹³ Lo'o ndye nchcui' xc̄a bi' lo'o ngu', li' nde cua ndu'u tucua chaca taju xc̄a nu quiña'a la nu ndu'u nde slo ycu'i Ndyosi; tso'o tsa ndyu'ni tlyu xc̄a bi' ji'i ycu'i Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu' xc̄a bi' lo'o ngu':

¹⁴ Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi, masi ca bi' ca su tlyu su ntucua Ni, masi nde lo yuu chalyuu, cha' tlyu tsa laca ycu'i Ni, nacui' ngu' xc̄a bi' li'.

Cua'ni Ni cha' ti' ti tyi' tyiquee ñati' chalyuu lo'o ca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ngu', nacui' ngu' xc̄a bi' li'.

¹⁵ Nguxtyu' xc̄a bi' ndyaa ngu' nde cua ca slo ycu'i Ndyosi. Lo'o nu ngu' nu ndi'i cua ji'i xlya' bi' ni, nguxana nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—Tya' clyu na nde Belén —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu' li'—. Tsa' na'a na, na laca nu ndyaca jua, ni cha' laca nu nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o na.

¹⁶ Yala ti ndyaa ngu' li'; nquije María lo'o José ji'i ngu', ndi'i ngu' lo'o sca cubi' nu ntsiya ti ne' canoa su ndacu cuayu. ¹⁷ Lo'o cua na'a ngu' ji'i cubi' bi', li' ndacha' ngu' cha' bi' ji'i xa' ñati, laca ña'a cha' nu nchcui' xc̄a bi' lo'o ngu' cuentya ji'i cubi' bi'. ¹⁸ Pana lo'o nchcui' ngu' nu ndya'a cua ji'i xlya' cha' bi' li', ngulacua tsa ti' nu xa' la ngu' bi'. ¹⁹ Tyiquee ti María ndyanu cha' bi', quiña'a tsa ngulacua ti' cha' ngua jua'a. ²⁰ Li' ngutu'u ngu' nu ndya'a cua ji'i xlya', ndyaa ngu'; tso'o tsa ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i laca cha' nu cua ndyuna ngu', cuentya ji'i laca cha' nu cua na'a ngu'. Cha'ni cha' cua nteje tacui cha' bi', laca cha' nu cua nchcui' xc̄a lo'o ngu' bi'.

Ngusta ngu' xtañi cubi', lo'o jua'a ngulacua ngu' ji'i

²¹ Cua ndu'u scua snu' ts̄a, li' ngulacua ngu' ji'i nu cubi' cuañi' bi' cuentya ji'i ngu' judío. Li' ngusta ngu' xtañi cha' Jesús caca naa yu, nacui' ngu', cha' la cui' jua'a cua ndacha' xc̄a ji'i ycu'i Ndyosi ji'i María lo'o tya lyiji caca tana.

²² Tiya' la li', lo'o ndye nguxco'o ngu' ts̄a cuentya ji'i laca cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi sa'ni cha' cua ngula cubi', li' ndyaa lo'o ngu' ji'i nu piti Jesús bi' ca quichĩ Jerusalén cha' tya ngu' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i cubi' bi'. ²³ Jua'a ngua'ni ngu', cha' ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na: "Cubi' qui'yu nu ngula clyo ji'i m̄a ni, ta m̄a ji'i cha' caca yu cña ji'i ycu'i Ndyosi", nacui' quityi. ²⁴ Bi' cha' ndyalaa ngu' bi', cha' sta ngu' msta' nu nscua lo quityi cusu' bi'. Nu msta' bi' laca tucua tya'a cru, masi tucua tya'a tyupe' sube ti.

²⁵ Tyempo bi' nde quichĩ Jerusalén ndi'i sca nu cusu' nu naa Simeón; ñati' tso'o laca yu, nu ndaquiya' tsa cña ji'i ycu'i Ndyosi, nu ndalo tsa tyiquee nchcui' lo'o ycu'i Ndyosi. Ntajatya tsa yu ji'i sca ñati' tlyu nu ta ycu'i

Ndyosi ji'i cha' c̄a nde chalyuu, bi' laca Cristo nu c̄a cha' cua'ni lyaá ji'i ngu' Israel ji'i nu cuxi. Lo'o jua'a cua ndi'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o nu Simeón bi'; ²⁶ ngua'ni Ni cha' ca cuayá' ti' yu cha' ná cajaa chca yu ña'a cuayá' tyalaa ts̄a nu ña'a yu ji'i nu Cristo, nu ta ycu'i Ndyosi ji'i cha' c̄a nde chalyuu. ²⁷ Ts̄a bi' ngua'ni Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' ndyaa nu cusu' bi' ca ne' laa tlyu, bi' cha' ndyaa clyu nu cusu' bi' li'. Ndi'i yu lo'o ndyalaa sti xtya'a Jesús, ñaa lo'o ngu' ji'i cubi' cha' cua'ni ngu' lo'o cua ña'a ca cha' cusu' nu nscua cha' cua'ni ngu' ne' laa. ²⁸ Li' ndaya' Simeón ji'i nu cubi' bi', nguxana ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cubi' bi' li'. Ndi'ya nacui' yu ji'i Ni:

²⁹ Ndyosi Xu'na ya, cua nda nu'u chacuayá' cha' cajaa na' tso'o ti, nacui' yu ji'i ycu'i Ndyosi.

Cua ndye ngua'ni nu'u cña nu nacui' nu'u cha' caca jna', cha' ndyu'ni na' cña cuentya jinu'u, nacui' nu cusu' bi'.

³⁰ Lo'o si'yu cloo ycu'i ca na' cua na'a na' ji'i ycu'i nu culo ji'i ñati' laja cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu';

³¹ lo'o jua'a ñati' tyucui ña'a chalyuu, ña'a ngu' cha' bi'.

³² Caca ycu'i nu bi' sca xee tlyu nu tyu'u ne' cresiya ji'i ñati' tyucui ña'a chalyuu;

tlyu tsa cha' tso'o caca ycu'i nu bi' cuentya ji'i ñati' jinu'u, nu ngu' Israel bi'.

Jua'a cha' nda nu cusu' Simeón bi' lo'o ycu'i Ndyosi.

³³ Li' ndube tsa ti' José lo'o xtya'a Jesús, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Simeón lo'o ycu'i Ndyosi, ñi'ya nu caca ji'i nu cubi' bi'. ³⁴ Lo'o li' ngulacua nu cusu' Simeón ji'i ngu' bi'. Nde laca cha' nu nda nu cusu' lo'o María xtya'a Jesús li':

—Quiña'a tsa cha' tso'o caca ji'i ngu' Israel xqui'ya cubi' re —nacui' nu cusu' bi'—, masi ntsu'u ñati' nu chii' ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i, pana ntsu'u ñati' nu caja chalyuu cucui ji'i xqui'ya cubi' re. Culo ty' cubi' re laca cha' nu ntsu'u yacu' ne' cresiya ji'i ñati'; caca cubi' re sca cha' tlyu nu cua nda ycu'i Ndyosi ji'i ñati', masi ná tyaja'a laca ñati' tucua cha' ji'i —nacui' Simeón ji'i María xtya'a cubi' bi'—. Lo'o jua'a jinu'u —nacui' nu cusu' bi'—, tyacua sca cha' xñi' ti' jinu'u xqui'ya cha' ná taquiya' ngu' ji'i sñi' nu'u.

³⁶ Ntsu'u sca nu cuna'a nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi, nu ndi'i ne' laa bi'; Ana naa nu cuna'a bi', sñi' Fanuel laca, lo'o la cui' ñati' tya'a ji'i ngu' Aser laca nu cuna'a bi'. Cusu' tsa ma' bi' juani. Tya cuañi' ma' lo'o ngujui clyo'o ma'; pana cati ti yija' nguti' ma' lo'o clyo'o ma', lo'o li' ngujui nu qui'yu bi'. ³⁷ Ndyanu ti'i ma' tyucui tyempo lo'o ndi'i ma' chalyuu, lo'o nu juani ntsu'u jacuayala ntucua jacua yija' ma'. Tyucui tyempo ndi'i ma' ca ne' laa tlyu bi', nde ts̄a lo'o jua'a nde talya ndyu'ni tlyu ma' ji'i ycu'i Ndyosi; ná ndacu ma' tyaja hora lo'o nchcui' ma' lo'o ycu'i Ndyosi. ³⁸ Lo'o ndye nchcui' Simeón lo'o xtya'a Jesús, la cui' hora bi' ndyalaa ma' Ana bi' ca su nga'a ngu' lo'o Jesús ca ne' laa, la cui' cubi' bi' ni. Ndy tsa ma' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cha' cua na'a ma' ji'i nu cubi' bi'. Li' nchcui' tsa ma' lo'o tyu' tya'a ngu' quichĩ tyi ma', jua'a

lo'o lcaa ngu' nu ndu' ti' ji'i Cristo ña'a cuayá' tyalaa tsá nu cãã yu cha' cua'ni lyaá yu ji'i ngu' Jerusalén ya' ngu' xa' tsu'. Nacu' ma' ji'i ngu' bi', cha' nu cubi' bi' laca nu culo lyiji ji'i ngu' ji'i yabe' nu cua nxyanu ycu' Ndyosi ji'i ngu'.

Nguxyuu ngu' ndyaa ngu' nde quichí Nazaret

³⁹ Lo'o cua ndye ngua'ni ngu' lcaa cña nu nga'a cha' cua'ni ngu', cña nu ngulo ycu' nu Xu'na na ji'i ngu' judío cua sa'ni la cha' cua'ni ngu', li' nguxyuu ngu' ndyaa ngu' ca nde loyuu su cuentya Galilea; ndyalaa ngu' ca quichí Nazaret nu laca quichí tyi ngu' li'. ⁴⁰ Ca Nazaret bi' nguluu nu piti bi'; ngua lye la juersa ji'i yu, cua nchca cuayá' la ti' yu. Lo'o jua'a ycu' Ndyosi, tso'o tsa nti' Ni ña'a Ni ji'i yu.

Nquije nu piti ji'i ngu' cusu' ca su nga'a yu ne' laa

⁴¹ Lcaa yija ndya'a ngu' cusu' ji'i nu piti bi' ta'a nde quichí Jerusalén, cha' ca bi' ndyu'ni tlyu ngu' ta'a pas-cua. ⁴² Cua ntsu'u tii tyucuaa yija Jesús, lo'o ndyaa ngu' ta'a ca Jerusalén ñi'ya nu ndu'ni ti' ngu' lcaa yija. ⁴³ Nu lo'o cua ndyu'u ta'a, li' nguxyuu ngu' ndyaa ngu' nde quichí tyi ngu'. Ndyanu ycu' ti' Jesús ca quichí bi', pana ná ngua cuayá' ti' xtya'a yu, ná jlo ti' ycu' José cha' cua ndyanu yu; ⁴⁴ ngua ti' ngu' cha' ñaa yu laja tsa tlyu ti' ñati' nu ñaa tyucui' bi'. Jua'a cha' ngulacua ti' ngu', bi' cha' tya ndyaa la ngu' tyucui' tyucui' tsá. Chacua' li' ngulana ngu' ji'i yu laja ngu' tya'a tso'o yu, laja ngu' tya'a yu. ¿Ma caja yu li'? ⁴⁵ Ná nquije yu ji'i ngu' tsiya' ti; bi' cha' xa' nguxyuu ngu' chaca quiya' nde Jerusalén, ncllyana ngu' ji'i nu piti Jesús bi' li'.

⁴⁶ Lo'o jua'a ngua li', tsá nchca tyuna nquije nu piti bi' ji'i ngu', nga'a yu ca ne' laa. Tyi' ca chy' nu piti bi' ndi'i mstru nu ncllyu'u cha' jo'ó ne' laa. Ndyuna nu piti bi' lcaa cha' nu nchcui' ngu', lo'o jua'a tyuu tsa cha' nchcuane nu piti ji'i ngu' bi' li'. ⁴⁷ Lcaa ñati' nu nga'a cacua ti, ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cua ña'a ca cha' nu nda nu piti bi'; ndube tsa ti' ngu' cha' nchca tsa ji'i yu. ⁴⁸ Lo'o jua'a ngu' cusu' ji'i nu piti bi' ni, ndube tsa ti' ngu' bi' lo'o na'a ngu' ji'i yu cha' stu'ba ti ntucua yu lo'o ngu' tlyu bi'. Li' nchcui' xtya'a yu lo'o yu:

—¿Ni cha' laca ngua'ni nu'u jua'a, sñi'? —nacu'—. Quiña'a tsa ngulacua ti' na' lo'o sti nu'u macala su ndyanu nu'u.

⁴⁹ Li' nchcui' Jesús lo'o xtya'a yu:

—¿Ni cha' ndya'a m̄ ncllyana m̄ jna'? ¿Ha ná jlo ti' cu'm̄ cha' ntsu'u cha' cua'ni na' cña ji'i Sti na'? —nacu' Jesús li'.

⁵⁰ Pana, ná ngua cuayá' ti' ngu' tsiya' ti lo'o nchcui' Jesús lo'o ngu' jua'a.

⁵¹ Li' ndu'u nu piti bi' ndyaa nde Nazaret chaca quiya' lo'o ngu' cusu' ji'i yu. Ña'a ti' tya ndaquiya' tsa yu ji'i cha' nu nchcui' ngu' bi'. Lo'o jua'a xtya'a yu ni, nchco'o ma' lcaa cha' bi' ne' cresiya ji'i. ⁵² Ñi'ya nu lijya ndyaluu Jesús, jua'a lijya ndyaca cuayá' la ti' yu. Tso'o tsa nti'

ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i yu; lo'o jua'a ñati' chalyuu, tso'o nchcui' ngu' lo'o ña'a ngu' ji'i yu.

Nda Juan cui' lo'o ngu' ne' quixí' su ná ndi'i ñati'

3 Cua ntsu'u ti'yu yija cha' laca Tiberio emperador nu laca loo ji'i ñati' tyucui' ña'a chalyuu: Poncio Pilato laca loo nde loyuu su cuentya Judea cuentya ji'i nu Tiberio bi' li'; lo'o jua'a nu naa Herodes bi' ni, laca yu loo loyuu su cuentya Galilea tyempo bi'; lo'o Felipe, tya'a ngula Herodes bi', laca yu loo loyuu su cuentya Iturea lo'o jua'a loyuu su cuentya Traconite la cui' tyempo bi'; lo'o chaca nu naa Lisaniás, laca yu loo loyuu su cuentya Abilinia li'. ² La cui' tyempo bi' laca Anás lo'o Caifás xu'na sti jo'ó. Li' nda ycu' Ndyosi cha' lo'o Juan sñi' Zacarías ca su ndya'a yu ne' quixí', ³ bi' cha' ndu'u Juan ndya'a yu nde nati' tyucui' ña'a to' sta'a Jordán bi'; nchcui' tsa Juan lo'o lcaa ñati' nu ndyu'u ti' slo yu, cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' xtyanu ngu' lcaa cha' cuxi bi'. Li' ntyucuatya Juan ji'i ngu' bi'. Jua'a cui'ya ycu' Ndyosi cha' clyu ti' ji'i ngu' bi' li', nacui' Juan. ⁴ Laca cha' bi', ñi'ya laca cha' nu nguscua jyo'o cusu' Isaías nu nda cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati' cua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' quityi bi':

Cui' ndañi nxi'ya sca ñati' ne' quixí':
“Xaala clyu m̄ sca tyucui' su cãã ycu' nu Xu'na na”, nacui' nu nxi'ya bi'.

“Xquiñi tso'o m̄ tyucui' su tyeje tacui ycu'.

⁵ Cua'ni cha'a m̄ lcaa laja cua'a, jua'a cuityi m̄ lcaa ca'ya, lcaa cuati' yuu; cua'ni liñi m̄ lcaa su nxyi' tyucui', jua'a cua'ni stu'ba tso'o m̄ tyucui' ña'a tyucui', nacui'.

⁶ “Cua ngulala ti' cha' ña'a ngu' tyucui' ña'a chalyuu, cha' taca cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ñati'.” Jua'a nguscua jyo'o Isaías lo quityi bi'.

⁷ Quiña'a ñati' ndyalaa su ndu' Juan cha' tyucuatya ngu'. Li' nchcui' Juan lo'o ngu' quiña'a bi':

—Ñi'ya nti' cuaña tyaala, jua'a nti' cu'm̄ —nacu' Juan—. ¿Ha cua nchcutsi' ngu' ji'i m̄ lacua? ¿Ha juani ndube ti' m̄ cha' xcube' ycu' Ndyosi ji'i m̄ lo'o tye chalyuu? —nacu'—. ⁸ Tso'o lacua, culu'u m̄ ji'i ya si chañi cha' cua ngulochy' m̄ cha' cuxi nu ntsu'u ji'i m̄; ná ñacu' m̄ cha' sñi' ycu' Ndyosi laca m̄, xqui'ya cha' ndyu'u m̄ ji'i jyo'o Abraham. Cha' liñi ta na' lo'o m̄ —nacu' Juan—, cha' taca ji'i ycu' Ndyosi subi Ni ji'i xa' la ñati' nu caca sñi' Abraham ñi'ya laca na juani, masi nti' m̄ cha' na ple ti nu xa' la ñati' bi', masi nti' m̄ cha' ñi'ya laca quee re, jua'a ti laca ngu' —nacu' Juan ji'i ngu'—. ⁹ Ñi'ya ndu' sca ñati' lo'o hacha ji'i cha' clyaja lo yaca si'yu ji'i yu, jua'a nti' ycu' Ndyosi. Si'yu yu bi' lcaa yaca nu ná nda si'yu tso'o, cha' tyaqui' yaca bi' lo qui'; jua'a xcube' Ni ji'i ñati' nu ná ntaja'a xtyanu cha' cuxi nu ntsu'u ji'i.

¹⁰ Lo'o ndye ndyuna ngu' cha' bi', li' ndacha' ngu' ji'i Juan bi':

—¿Ni cña cua'ni ya lacua?

¹¹ Li' ngulu'u Juan ji'i ngu':

—Nde laca cña nu cua'ni mā —nacuj Juan—. Si ntsu'u tucua tya'a camxa ji'i sca mā, ta mā tsaca ji'i sca ñati ti'i nu ná ntsu'u ji'i tsiya' ti; si ntsu'u na cacu mā, li' sa'be mā xi cha' ta mā xi cacu ñati nu ná ntsu'u tsiya' ti ji'i —nacuj Juan ji'i ngu'.

¹² Lo'o jua'a yā xi ngu' cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu' cuentya ji'i ngu' xa' tsu', yā ngu' cha' tyucuatya Juan ji'i ngu'. Li' nchcuane ngu' bi' ji'i Juan:

—¿Ñi'ya cña cua'ni ya, mstru? —nacuj ngu' bi' ji'i Juan.

¹³ —Ná tyeje tacui cuayá' cha' culo mā cñi cña loo ngu' —nacuj Juan ji'i ngu' bi'.

¹⁴ Lo'o xi ngu' sendaru ndyalaa cha' cacha' ji'i Juan li':

—Jua'a cuare, ¿ñi'ya cña cua'ni ya? —nacuj sendaru bi'.

—Nga'aa xlyaa mā na nu ntsu'u ji'i ñati, ni nga'aa xcutsii mā ji'i ngu'; nga'aa sta mā qui'ya laja ti ji'i ngu', cha' caja cha' bi' ji'i mā. Lo'o jua'a, nga'aa ñacuī mā cha' xti ti caya' ndyiji ji'i mā —nacuj Juan ji'i ngu' sendaru bi'.

¹⁵ Nclyacua tsa ti' ngu' su ndi'i ti ngu', cha' ngua ti' ngu' cha' Juan laca nu Cristo nu cua cā ti chalyuu.

¹⁶ Li' nchcui' Juan lo'o lcaa ngu' nu ndi'i bi':

—Lo'o hitya ti ntyucuatya na' ji'i mā —nacuj Juan—, pana cua cā ti chaca ñati slo cu'mā nu nchca la ji'i que na'. Lo'o na' cua'ni tlyu na' ji'i ñati bi'. Tso'o tsa cña ngujui 'na nti' na', masi caña ntsu'u quiya' ñati bi' sati' na' juata. Lo'o nu ñati bi' ni, ná tyucuatya yu ji'i ngu' lo'o hitya ti, pana cua'ni yu cha' tyanu Xtyi'i ycuī' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu', nu lo'o tyucuatya yu ji'i ngu'. Lo'o li' cua'ni lubii Ni ji'i ngu' bi' lo'o xee ji'i Ni, cha' jua'a caca tso'o tyiquee ngu' —nacuj—. ¹⁷ Ñi'ya ndu'ni xu'na ltya, jua'a cua'ni Ni; ñi'ya ndyu'u co'o yu ji'i nscua' pana ndaquī yu cualya' lo'o nguti, jua'a sa'be tya'a Ni ji'i ñati. Li' su'ba Ni ji'i ñati cuxi cha' tyaqui ngu' lo' quii' nu nga'aa ca tyubi'.

¹⁸ Jua'a quiña'a tsa cuii' nda Juan lo'o ñati, nu lo'o nchcui' yu lo'o ngu' ñi'ya laca cha' tso'o nu caca ji'i Jesús. ¹⁹ Lo'o li' ngusta Juan qui'ya ji'i gobernador Herodes cha' nguaana ycuī' nu cusu' bi' ji'i Herodías clyo'o tya'a yu nu naa Felipe. Lo'o jua'a tya ntsu'u la xa' cha' cuxi nu ngua'ni nu cusu' Herodes bi'. ²⁰ Pana ná ndaquiya' Herodes bi' ji'i cha' nu nchcui' Juan lo'o, masi cuxi la ngua'ni yu, cha' ngusu'ba yu ji'i Juan ne' chcuā.

Ntyucuatya Juan ji'i Jesús

²¹ Nu lo'o tya lyiji tsaa Juan bi' ne' chcuā, tya ndy yu to' sta'a ntyucuatya yu ji'i quiña'a tsa ñati, li' ndyalaa Jesús slo cha' tyucuatya Juan ji'i. Laja lo'o ntyucuatya yu ji'i Jesús, li' nchcui' Jesús lo'o ycuī' Ndyosi; ndyaala tyucuii' ca nde cuā li'. ²² Ngua'ya Xtyi'i ycuī' Ndyosi su ndy Jesús; ñi'ya nu ndyacuī sca tyupe', jua'a ngua'ya Xtyi'i ycuī' Ndyosi lo' xly hiquee Jesús. Li' nguañi nchcui' ycuī' Ndyosi nde cuā:

—Sñi' na', tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jinu' y. Tyaca'a tsa nu' y jna' —nacuj ycuī' Ndyosi ji'i Jesús.

Jyo'o cusu' ji'i Jesucristo

²³ Calaa tyii yija' cua ntsu'u Jesús lo'o nguxana ndyu'ni yu cña ji'i ycuī' Ndyosi Sti yu. Ngua ti' ngu' cha' José ngua sti yu,

lo'o sti José bi' ngua jyo'o Elí;

²⁴ lo'o sti Elí bi' ngua jyo'o Matat;

Leví ngua naa sti Matat bi';

Melqui ngua naa sti Leví bi';

Jana ngua naa sti Melqui bi';

lo'o chaca José ngua sti Jana bi';

²⁵ Matatías ngua naa sti José bi';

Amós ngua naa sti Matatías bi';

Nahum ngua naa sti Amós bi';

Esli ngua naa sti Nahum bi';

Nagai ngua naa sti Esli bi';

²⁶ Maat ngua naa sti Nagai bi';

lo'o chaca nu naa Matatías ngua sti Maat bi';

Semei ngua naa sti Matatías bi';

lo'o chaca nu naa José ngua sti Semei bi';

sñi' Judá ngua nu José bi';

²⁷ Joana ngua naa sti Judá bi';

Resa ngua naa sti Joana bi';

Zorobabel ngua naa sti Resa bi';

Salatiel ngua naa sti Zorobabel bi';

Neri ngua naa sti Salatiel bi';

²⁸ lo'o chaca nu naa Melqui ngua sti Neri bi';

Adi ngua naa sti Melqui bi';

Cosam ngua naa sti Adi bi';

Elmodam ngua naa sti Cosam bi';

Er ngua naa sti Elmodam bi';

²⁹ Josué ngua naa sti Er bi';

Eliezer ngua naa sti Josué bi';

Jorim ngua naa sti Eliezer bi';

lo'o chaca Matat ngua sti Jorim bi';

³⁰ lo'o chaca nu naa Leví ngua sti Matat bi';

Simeón ngua naa sti Leví bi';

lo'o chaca nu naa Judá ngua sti Simeón bi';

lo'o chaca nu naa José ngua sti Judá bi';

Jonán ngua naa sti José bi';

Eliaquim ngua naa sti Jonán bi';

³¹ Melea ngua naa sti Eliaquim bi';

Mainán ngua naa sti Melea bi';

Matata ngua naa sti Mainán bi';

Natán ngua naa sti Matata bi';

³² David ngua naa sti Natán bi';

Isaí ngua naa sti David bi';

Obed ngua naa sti Isaí bi';

Booz ngua naa sti Obed bi';

Salmón ngua naa sti Booz bi';

Naasón ngua naa sti Salmón bi';

³³ Aminadab ngua naa sti Naasón bi';

Aram ngua naa sti Aminadab bi';

Esrom ngua naa sti Aram bi';

Fares ngua naa sti Esrom bi';

lo'o chaca nu naa Judá ngua sti Fares bi';

³⁴ Jacob ngua naa sti Judá bi';

Isaac ngua naa sti Jacob bi';

Abraham ngua naa sti Isaac bi';
 lo'o nu naa Taré ngua sti Abraham bi';
 Nacor ngua naa sti Taré bi';
³⁵ Serug ngua naa sti Nacor bi';
 Ragau ngua naa sti Serug bi';
 Peleg ngua naa sti Ragau bi';
 Heber ngua naa sti Peleg bi';
 Sala ngua naa sti Heber bi';
³⁶ Cainán ngua naa sti Sala bi';
 Arfaxad ngua naa sti Cainán bi';
 Sem ngua naa sti Arfaxad bi';
 Noé ngua naa sti Sem bi';
 Lamec ngua naa sti Noé bi';
³⁷ Matusalén ngua naa sti Lamec bi';
 Enoc ngua naa sti Matusalén bi';
 Jared ngua naa sti Enoc bi';
 Mahalaleel ngua naa sti Jared bi';
 lo'o chaca nu naa Cainán ngua sti Mahalaleel bi';
³⁸ Enós ngua naa sti Cainán bi';
 Set ngua naa sti Enós bi';
 Adán ngua naa sti Set bi';
 lo'o liñi la ñacuñi na cha' ycuñi Ndyosi laca sti jyo'o
 Adán bi', cha' ycuñi Ni laca nu cua ngüñá jii' nu Adán
 bi'.

Lcaa ngu' nu nscua xtañi lo quityi re ni, ngua ngu' jy-
 o'o cusu' jii' Jesucristo nde chalyuu.

Ngua ti' nu xña'a tyijiloo jii' Jesús

4 Ngutsa'á tyiquee Jesús ndi'i Xtyi'i ycuñi Ndyosi ne'
 cresiya jii', nu lo'o ndu'u Jesús to' sta'a Jordán ñaa
 chaca quiya'; nde sca nati' btyi su ná ndi'i ñati' ndyaa
 li', ² cha' tu'ba tsá ndyaa lo'o Xtyi'i ycuñi Ndyosi jii' yu.
 Ca bi' nchcui' cuayá' nu xña'a lo'o Jesús. Nu lo'o ndu'u
 scua tu'ba tsá, ntyute' tsa Jesús li', cha' ná sca na ndy-
 acu yu tsiya' ti. ³ Lo'o li' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu:

—Si chañi cha' nu sca ti Sñi' ycuñi Ndyosi laca nu'u
 —nacui' nu xña'a bi' jii'—, cua'ni nu'u cha' caca nu
 quee re sca xlyá cacu na lacua.

⁴ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Lo quityi jii' ycuñi Ndyosi nscua cha' ndi'ya: “Si' na
 cu'ú ñati' chalyuu cha' cacu ngu' tyaja ti; lo'o cuna ngu'
 lcaa cha' nu nchcui' ycuñi Ndyosi, li' chañi cha' tyu'u
 ngu'”, —nacui' Jesús jii' nu xña'a bi'.

⁵ Li' ndyaa lo'o nu xña'a bi' jii' yu ca lo xlya ca'ya cua.
 Sca hora ti ngulu'u nu xña'a bi' tyucui' ña'a chalyuu jii'
 Jesús. ⁶ Li' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu chaca quiya':

—Ta na' chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u loo jii' lcaa
 chalyuu jua —nacui' nu xña'a bi'—, cha' caja lcaa na nu
 ndi'i jua jinu'u —nacui'—. Ntsu'u chacuayá' bi' jna'.
 Lo'o jua'a ta na' chacuayá' bi' jii' cua ña'a ca ñati' nu
 nti' na' cha' caca loo —nacui'—. ⁷ Sca ti si tyu sti' nu'u
 loo na', si cua'ni tlyu nu'u jna', li' caja chacuayá' bi' jin-
 u'u —nacui' nu xña'a bi' jii' Jesús.

⁸ Li' nguxacui' Jesús cha' jii':

—Tyatsu' nu'u slo na', Satanás —nacui'—. Lo quityi jii'
 ycuñi Ndyosi ndi'ya nchcui': “Sca ti jii' ycuñi Ndyosi nu
 Xu'na ma' cua'ni tlyu ma' jii', sca ti cha' jii' ycuñi Ni nga'a

cha' taquiya' ma' nde chalyuu”. Si' i loo nu'u tyu sti' na'
 lacua —nacui' Jesús jii'.

⁹ Li' ndyaa lo'o nu xña'a bi' jii' Jesús nde quichi
 Jerusalén, ngusacui' jii' Jesús ndyaa ca que laa tonu bi'.
 Lo'o li' xa' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu:

—Si chañi cha' nu sca ti Sñi' ycuñi Ndyosi laca nu'u
 —nacui'—, xtyú lo'o nu'u jii' ycuñi' ca nu'u ca chcu'a'a re.

¹⁰ Lo quityi jii' ycuñi Ndyosi ndi'ya nchcui':

Culo ycuñi Ndyosi cña jii' xca' jii' Ni cha' ña'asii' ngu' jin-
 u'u.

¹¹ Lo'o ya' ti xca' xatu' ngu' jinu'u li',
 cha' ná caca quicha quiya' nu'u su tyú nu'u chu'
 quee.

Jua'a nscua lo quityi jii' ycuñi Ndyosi —nacui' nu xña'a
 bi' jii' Jesús.

¹² Li' chaca quiya' nguxacui' Jesús cha' jii' nu xña'a bi':

—Lo'o jua'a ndi'ya nchcui' lo quityi jii' ycuñi Ndyosi:
 “Ná chcu'i' cuayá' ma' lo'o ycuñi Ndyosi nu Xu'na ma'”,
 nacui' quityi.

¹³ Cua ndye nchcui' nu xña'a bi' lo'o Jesús li', lo'o ná
 ngua jii' tyijiloo jii' yu tsiya' ti. Hora ti ndu'u nu xña'a
 bi' ndyaa li'; ca tiya' la caja ñi'ya' caca nu tyijiloo jii'
 Jesús, ngua ti'.

Cua nguxana Jesús ndyuni cña jii' ycuñi Ndyosi ca Galilea

¹⁴ Li' nguxtyu'u Jesús ndyaa nde loyuu su cuentya
 Galilea chaca quiya'. Tlyu tsa chacuayá' ngujui jii' Jesús
 xqui'ya Xtyi'i ycuñi Ndyosi, ña'a cuayá' tyucui' ña'a
 loyuu ca bi' ndañi nchcui' ngu' cha' jii' yu. ¹⁵ Lcaa
 quichi' su ndyaa yu nda yu cha' lo'o ngu' ca ne' laa jii'
 ngu' judío, lo'o jua'a lcaa ñati' ngua'ni chi' ngu' loo
 Jesús.

Lo'o ndi' Jesús nde quichi Nazaret

¹⁶ Li' ndyalaa Jesús nde quichi Nazaret, su nguluu yu.
 Lo'o ndyalaa tsá nu ndi' cña' ngu', li' ndyaa yu ne' laa
 jii' ngu', cha' xcui' jua'a ndu'ni yu tsá bi'. Li' ndatu
 Jesús cha' chcu'i' yu lo quityi nu nscua cha' jii' ycuñi
 Ndyosi; ¹⁷ quityi nu nguscua jyo'o Isaías, bi' laca quityi
 nu nda ngu' jii' Jesús cha' chcu'i' yu lo. Li' nguscana
 Jesús quityi bi', ngulana macala nscua cha' nu nchcui'
 ndi'ya:

¹⁸ Cua ngulacua ycuñi Ndyosi nu Xu'na na jna', nacui'
 lo quityi bi'.

Cua ngua'a loo Ni jna', bi' cha' cua ndi' Xtyi'i ycuñi
 Ndyosi lo na', cha' chcu'i' na' cha' tso'o lo'o ngu' ti'i.

Cua nda Ni jna' liyya' cha' cua'ni cho'o na' tyiquee
 ñati' nu xñi' tsa ti', nacui' lo quityi bi'.

Ntsu'u cha' chcu'i' na' lo'o ngu' nu laca preso jii' nu
 xña'a, cha' cua tyu'u ti ngu' ya' nu xña'a bi'.

Ta na' xee nu tyu'u ne' cresiya jii' ñati' nu ndyacu'
 hique ngu'.

Lo'o lya' tsa ti' ngu' jii' tya'a ngu' ni, li' ta na'
 chacuayá' jii' ngu' cha' tyu'u ngu' laja ti.

¹⁹ Na liyya ti na' cha' chcu' na' lo'o ngu', cha' cua ndyalaa tyempo tso'o la nu nda ycu' Ndyosi nu Xu'na na ji'i ngu'.

Jua'a nscua lo quityi su nchcu' Jesús.

²⁰ Li' nguxcatya'a Jesús quityi bi', xa' ndya yu quityi bi' ji'i xirta ne' laa bi', xa' ndyaa tucua Jesús li'; pana lcaa ngu' nu ndi'i ne' laa bi' ña'a tsa ngu' ji'i yu. ²¹ Li' nguxana Jesús nda yu cha' lo'o ngu':

—Hasta juani cua ndu'u tucua cha' bi' su ntucua ycu' ma, cha' nu ndyuna ca ti ma —nacui Jesús.

²² Ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús cha' tso'o tsa nchcu' yu, jua'a ndiya tsa ti' ngu' cha' nu nda yu lo'o ngu'. Ndi'ya cha' nu nchcu' ngu' lo'o tya'a ngu' ji'i yu li':

—¿Ha si'i ca sñi' José laca yu re? —nacui ngu'

²³ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Ná tyiquee' tiya' la xi ta ma cha' re lo'o na: "Si nu jo'o laca nu'u, cua'ni nu'u jo'o ji'i ycu' ca lacua". Lo'o jua'a ná tyiquee' ñacu' ma jna': "Cua ndyuna ya cha' ji'i lcaa cña tonu nu ngua'ni nu'u nde quich' Capernaum bi'", ñacu' ma. "La cui' jua'a cua'ni nu'u nde quich' tyi na lacua, cha' ña'a ya xi", ñacu' ma 'na li'. ²⁴ Ta na' sca cha' liñi lo'o ma lacua —nacui Jesús—. Macala su chcu' sca ñat' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' tya'a quich' tyi yu, ná taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcu' yu, cha' la cui' tya'a quich' tyi ngu' laca yu. ²⁵ Tyempo lo'o nguti'i jyo'o cusu' Elías chalyuu —nacui—, ntsu'u ti' ma cha' cua nteje tacui sna yija ntucua scuá co' nu ná ngua'ya tyo tsiya' ti; tlyu tsa jbi'ña ngua tyucui ña'a chalyuu li'. Tyuu tsa tya'a nu cuna'a ti' nguti'i loyuu re tyempo bi'; ²⁶ pana nda ycu' Ndyosi ji'i Elías cha' tsa yu slo sca ti nu cuna'a ti' nu ndi'i nde quich' Sarepta, sca quich' tyijyu' la nde loyuu su cuentya Sidón. Ná ndyaa Elías slo ni sca nu cuna'a ti' tya'a quich' tyi ngu' Israel. ²⁷ La cui' jua'a ngua lo'o nguti'i jyo'o Eliseo. La cui' tyempo bi', nguti'i tsa ngu' quicha nu ngutsu' cuaña' nde loyuu re; pana ni sca ngu' bi', ná ndyaca tso'o ngu' ji'i quicha bi'. Sca ti nu Naamán bi', sca ti nu bi' ndyaca tso'o; sca ngu' xa' tsu' ngua yu, cha' loyuu su cuentya Siria laca su ngutu'u yu —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

²⁸ Laja lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcu' Jesús su ndi'i ngu' ne' laa bi', ngua ñasi' tsa ngu' bi' li'. ²⁹ Lo'o li' ndyatu' ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús, ngulo'o ngu' ji'i yu cha' tyu'u yu ca to' quich'. Li' ntejeya' ngu' ji'i Jesús, ntojolaqui ngu' ji'i yu ña'a cuayá' ndyalaa ngu' lo'o yu ca to' cua'a, sca to' yuu nu ntsu'u to' quich' bi'. Ngua ti' ngu' cha' xtyú ngu' ji'i yu tsa yu nde chcu'a'a, ³⁰ pana tso'o ca ti ndu'u Jesús ya' ngu'; ntejetacui yu laja ngu', ndyaa yu li'.

Sca ñat' nu ngusñi cui' cuxi ji'i

³¹ Li' cua ndi'i Jesús nde quich' Capernaum, sca quich' nu ndi'i nde loyuu su cuentya Galilea bi'. Nu lo'o ngua tsá nu ndi'i cña' ngu', li' nguxana Jesús ngulu'u yu ji'i ngu' ca ne' laa ji'i ngu'. ³² Ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o nu nda Jesús lo'o ngu'. Ngua ti'

ngu' cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu lo'o nchcu' yu lo'o ngu'.

³³ Ca ne' laa bi' ntsu'u sca nu qui'yu nu ngusñi sca cui' cuxi ji'i. Cui' tsa ngusi'ya nu quicha bi' ji'i Jesús lo'o na'a cha' liyya yu nde ne' laa:

³⁴ —¿Ni cña cua'ni nu'u ca nde, Jesús Nazaret?

—nacui nu qui'yu quicha bi'—. ¿Ha na cua nti' nu'u cua'ni tye nu'u cha' 'na tsiya' ti? Nslo tso'o na' jinu'u, cha' ycu' nu lubii laca nu'u; cua nda ycu' Ndyosi jinu'u liyya ca nde.

³⁵ Ngua'a Jesús cha' ji'i nu quicha li'; ngulo yu cña ji'i cui' cuxi bi', cha' nga'aa cua'ni cuxi lo'o yu quicha bi'.

—Chca'a ti nu'u —nacui Jesús—. Nga'aa cua'ni xña'a cui' lo'o nu'u.

Li' nguxlyú nu cui' cuxi bi' ji'i yu quicha nde loo su ndi'i ngu' quiña'a bi'. Lo'o li' ndu'u nu cui' cuxi bi' ndyaa, nga'aa ngua'ni cuxi lo'o nu quicha bi' li'. ³⁶ Ngu-laca tsa ti' ngu' li', nguxana nchcu' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Macala ngujui cha' nu nchcu' Jesús cua? —nacui ngu'—. ¿Ni cha' laca cha' tso'o tsa ngujui chacuayá' ji'i yu cha' culo yu cña ji'i cui' cuxi? Hora ti nduna cui' cuxi cha' nu nchcu' yu lo'o, ndu'u cui' bi' ndyaa li' —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

³⁷ Bi' cha' nguañi cha' bi' tyucui ña'a loyuu ca bi', nchcu' tsa ngu' cha' ji'i Jesús li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i xtya'a laa Simón Pedro

³⁸ Li' ndu'u Jesús nde ne' laa, ndyaa yu to' tyi Pedro. Quicha tsa xtya'a laa Simón Pedro bi', cha' tlyu tsa tyique' ngusñi ji'i ma'. Tya'na tsa nchcu' ngu' lo'o Jesús cha' tsa na'a xi ji'i ma'. ³⁹ Ndu' ti Jesús slo ma' ña'a tsa yu ji'i ma'. Li' ngua'a yu ji'i tyique' bi', cha' tyu'u tyique' ji'i ma'. Hora ti ndaca'a ma', ngua'ni cña ti' ma' cha' caja xi na cacu ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i tyuu tya'a ngu' quicha

⁴⁰ Lo'o ndyaa cuichaa, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i lcaa tya'a ngu' nu quicha tsa cha' ngusñi tyuu lo quicha ji'i ngu', ndyalaa ngu' ca slo Jesús. Li' ngusta ya' Jesús hichu' ngu' quicha cuentya scaa ti ngu'. Hora ti ndyaca tso'o ngu' li'. ⁴¹ Lo'o jua'a ngutu'u cui' cuxi ji'i tyuu tya'a ngu' quicha bi' li'. Ndu'u si'ya cui' bi' lo'o ndu'u ji'i ngu':

—Sca ti nu'u laca Sñi' ycu' Ndyosi —nacui cui' bi' ji'i Jesús.

Li' ngua'a Jesús chacuayá' ji'i cui' cuxi cha' nga'aa chcu' bi' tsiya' ti. Cua ndyuloo cui' bi' ji'i Jesús, cha' la cui' Cristo nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i liyya chalyuu laca yu bi'.

Nda Jesús cui' lo'o ngu' ca nde Galilea

⁴² Lo'o nguxee chaca tsá, li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca chaca se'i su tyi' ycu' ti yu ca ne' quixi'. Ngulana tsa ngu' ji'i li', ña'a cuayá' nquiye ji'i ngu' macala su nga'a yu. Ngua ti' ngu' tatsaa ngu' ji'i Jesús cha' nga'aa tsa yu xa' se'i. ⁴³ Li' nacui Jesús ji'i ngu':

—Lo'o nde xa' quichĩ ntsu'u cha' ta na' cha' tso'o nu ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ñati, cha' cua ndyalaa tyempo cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ñati chalyuu. Bi' laca cña nu cua nda Ni jna' lijyaa cha' chcuí' na' cuentya ji'i ycuí' Ni.

⁴⁴ Jua'a ti ndya'a Jesús lcaa ne' laa ji'i ngu' ca nde Galilea, nda yu cuij lo'o ngu'.

Nguxtyucua Jesús ji'i ngu' lo'o ndyaa ngu' cuta cualya

5 Ngua sca tsā ndyaa Jesús to' tayu' Genesaret. Tyuū tsa tya'a ñati lca'a ji'i yu. Li' tachaa tsa ndi'i ngu' ca su ndy yu to' tayu' bi', cha' ngua ti' ngu' cuna ngu' lo'o nchcuí' yu cha' ji'i ycuí' Ndyosi. ² Cua na'a Jesús su ndacuí tucua tya'a yaca ni'i sube ti ca to' tayu' bi'. Ná tucuí nga'a ne' yaca ni'i sube bi' tsiya' ti, pana cacua ti bi' ndy ngu' ngui'i ngu' taraya ji'i ngu', cha' cua ndye ngua'ni ngu' cña. ³ Li' ndyatí Jesús ne' sca yaca ni'i ji'i Simón, nchcuí' lo'o yu cha' tucuni'i yu ji'i yaca ni'i cha' tsaa ca lo hitya la xi. Ndyaa tucua Jesús nde siyu' ti yaca ni'i bi', li' nguxana Jesús nclyu'u cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i ngu' quiña'a bi'. ⁴ Lo'o cua ndye ngulu'u Jesús ji'i ngu', li' nacuí ji'i Simón:

—Yaa mā lo'o yaca ni'i re ca su clyaa la hitya. Ca bi' cū mā taraya cha' caja cualya ji'i mā —nacuí Jesús.

⁵ Li' nguxacuí Simón cha' ji'i:

—Cusu' —nacuí—, tyucuí talya nguta'a ya lo tayu' ngu' ya taraya; ni sca na ná ngu'ji ji'i ya tsiya' ti. Pana si jua'a culo nu'ū cña 'na, tsaa ya ca su nacuí nu'ū cha' cū ya taraya cajua —nacuí Simón li'.

⁶ Li' jua'a ngua'ni Simón lo'o tya'a yu, lo'o quiña'a tsa cualya ngu'ji ji'i ngu' li'. Xqui'ya cha' quiña'a tsa cualya ndyatí ne' taraya ji'i ngu', hasta ngutaa' taraya ji'i ngu' li'; ⁷ bi' cha' ngua'ni ya' ngu' ji'i tya'a ngu' nu nga'a ne' chaca yaca ni'i bi', cha' cāā ngu' xtyucua ngu' ji'i. Hora ti yāā ngu' li', ndojolaqui ngu' taraya ngutsa'a ne' ntsu'u cualya, cha' su'ba ngu' ji'i ne' yaca ni'i. Xi tya lyiji cha' clyu'u tyucuaa yaca ni'i bi' ne' hitya xqui'ya cualya bi'. ⁸ Lo'o na'a Simón Pedro lcaa cualya bi', ngua cuayá' ti' yu cha' xqui'ya Jesús ngu'ji cualya ji'i ngu'. Hora ti ndyatú stí' yu loo Jesús li', nchcuí' yu lo'o:

—Tyu'u clyu nu'ū nde slo na', Xu'na —nacuí Simón ji'i—. Ntsu'u tsa xqui'ya na' cha' ñati chalyuu ti laca na'.

⁹ Ndube tsa ti' Simón, lo'o jua'a tya'a ndya'a yu ne' yaca ni'i ndube tsa ti' ngu', xqui'ya cha' quiña'a tsa cualya ngusñi ca ti ngu'. ¹⁰ Lo'o tyucuaa nu qui'yu sñi' Zebedeo nu nga'a ne' chaca yaca ni'i bi', nu naa Jacobo lo'o nu naa Juan ni, lo'o ngu' bi' ndyutsij tsa ngu'; la cui' tya'a ndya'a Simón cña laca ngu' bi'. Li' nchcuí' Jesús lo'o Simón:

—Ná cutsij mā —nacuí—. Tya tsubi' la cua laca ti cña ngua'ni mā, xcui' cña cuta cualya ngua'ni mā; pana juani, ta na' xa' cña ji'i mā, cha' cāā lo'o mā ji'i xa' ñati ca slo na' —nacuí Jesús ji'i Simón, jua'a ji'i tya'a ndya'a yu cña.

¹¹ Lo'o ndyalaa yaca ni'i bi' ca to tayu' chaca quiya', li' nguxtyanu ngu' bi' ji'i yaca ni'i, ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o Jesús li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ngu' quicha nu ndyatsu' cuaña'

¹² Lo'o ndi'i ti Jesús sca quichi, li' ndyalaa sca yu quicha slo; lye tsa ndyatsu' cuaña' yu quicha bi'. Lo'o na'a yu ji'i Jesús, hora ti ndyatú stí' yu, ndyanu tu'ba yu hasta ca lo yuu. Tya'na tsa nchcuí' yu lo'o Jesús li':

—Si nti' nu'ū cha' tyaca tso'o na', jlo ti' na' cha' taca jinu'ū cua'ni jua'a jna' —nacuí nu quicha bi'.

¹³ Li' ngusta ya' Jesús chy' yu su ndyatsu' cuaña' yu: —Tyaja'a na' —nacuí Jesús ji'i—. Caca lubii tyucuí ña'a nu'ū juani ti.

Laja lo'o nchcuí' Jesús jua'a, hora ti ndatsu' quicha nu ndyatsu' cuaña' yu li'. ¹⁴ Lo'o li' nacuí Jesús ji'i yu, cha' ná cacha' yu ji'i ñati ñi'ya ngua ji'i yu. Ndi'ya nchcuí' lo'o yu:

—Yaa clyu nu'ū chcuí' lo'o sti jo'ó nu ndi'i ne' laa —nacuí Jesús ji'i nu quicha bi'—. Cajua ta nu'ū mstā nu nacuí jyo'o Moisés cha' ta na ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ndyaca tso'o na ji'i quicha nu ntsu'u ji'na. Jua'a ca cuayá' ti' ñati lo'o ycuí' sti jo'ó cha' cua ngua lubii tyucuí ña'a nu'ū. Nga'aa ca quicha nu'ū juani.

¹⁵ Lcaa tsā cua nguañi la cha' ji'i Jesús li', cha' nchcuí' tsa ngu' cha' ji'i. Bi' cha' quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i slo Jesús, cha' cuna ngu' ña'a cha' nu nda yu lo'o ngu', cha' cua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' ji'i quicha nu ntsu'u ji'i ngu'. ¹⁶ Pana ntsu'u quiya' ndu'u Jesús ndyaa yu ca ne' quixi', ca su caca tyi'i yu ycuí' ti yu, cha' chcuí' yu lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu ca bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ñati nu nchcu' tyucuí tyucuí ña'a yu

¹⁷ Ngua sca tsā nclyu'u Jesús cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i tyuū tya'a ñati. Quichĩ tyi ngu' bi' laca lcaa quichĩ sube ti nu ntsu'u nde Galilea, nu ntsu'u nde Judea, nu ndi'i cacua ti quichĩ Jerusalén. Laja nu tsa tlyu ti ñati bi', cua ndi'i tyuū tya'a ngu' fariseo. (Tacati tsa ycuí' ngu', nti' ngu'; lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' ji'i xa' ñati.) Lo'o jua'a ndi'i tyuū tya'a mstru nu ngulu'u cha' jo'ó ne' laa. Ngua tii lcaa ngu' nu ndi'i ca bi', cha' ycuí' Ndyosi laca nu nxyucua ji'i Jesús lo'o ndyu'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha. ¹⁸ Li' ndyalaa lo'o ngu' ji'i sca nu quicha nu ntsiya ne' catyā, cha' cua nchcu' tyucuí tyucuí ña'a yu quicha bi'. Ngua ti' ngu' cha' tyatí ngu' toni'i su nga'a Jesús, cha' tsaa lo'o ngu' ji'i nu quicha bi' ca su ndy ycuí' Jesús, ña'a lo'o catyā ngua ti' ngu'. ¹⁹ Pana ná ngu'ji ñi'ya nu tyatí ngu' lo'o nu quicha bi' ni'i, cha' tachaa tsa ndi'i ñati; bi' cha' ndyacu' ngu' nde que ni'i. Li' ngulotsu' ngu' cuxi'ña, ngucha ngu' yaca que ni'i, cha' jua'a ngu'ji ñi'ya nda'ya ngu' ji'i nu quicha bi' liñi ca su nga'a Jesús cla'be la su ndi'i ñati. ²⁰ Lo'o ti ngua cuayá' ti' Jesús cha' jlyu tsa ti' ngu' bi' ji'i, bi' cha' nacuí ji'i yu quicha bi':

—Cusu' —nacui—, na cua ngua'ni clyu ti' ycuil' Ndyosi jinu'ü jii' qui'ya nu ntsu'u jinu'ü —nacui' Jesús jii' yu quicha bi'.

²¹ Li' ngulacua tsa ti' ngu' mstru cha' jo'ó lo'o ngu' fariseo: “¿Tilaca laca nu qui'yu re? ¿Ni cha' laca re? Cuxi tsa nchcui' yu cha' jii' ycuil' Ndyosi lo'o nchcui' yu jua'a", ncliyacua ti' ngu'. “Ná taca jii' sca ñati' chalyuu ñi'ya nti' yu re, ná taca cua'ni clyu ti' jii' qui'ya nu ntsu'u jii' ñati'; sca ti' ycuil' Ndyosi taca jii' Ni cuityi' Ni qui'ya nu ntsu'u jii' ñati'.” Jua'a ncliyacua ti' ngu'.

²² Cua jlo ti' Jesús ni cha' laca nu ncliyacua ti' ngu'. Li' nchcuane yu jii' ngu' bi':

—¿Ni cha' laca nti' ma' jua'a? ¿Ha nti' ma' cha' tucui la laca si' ñacu' na' jii' nu quicha cua cha' cua'ni clyu ti' ycuil' Ndyosi jii' qui'ya nu ntsu'u jii' yu? ¿Ha nti' ma' cha' yala la caca si' ñacu' na' jii' nu quicha: “Tyatü clyu nu'ü tya'a nu'ü”? ¿Ni cña yala la cua'ni na' cuentya jii' yu cua lacua? ²⁴ Cua nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma' cha' cua nda ycuil' Ndyosi chacuayá' jna', cha' cui'ya na' cha' clyu ti' jii' qui'ya nu ntsu'u jii' ñati' laja lo'o ndi'i na' nde chalyuu —nacui' Jesús—. Xqui'ya cha' bi' cua nda Ni 'na lijya' nde chalyuu cha' caca na' ñati'.

Li' xa' nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu nu nchcui' tyucui' tyucui' ña'a yu:

—Nde laca cha' nu nda na' lo'o nu'ü —nacui' Jesús jii' yu—, tyatü clyu nu'ü juani cha' tyaa nu'ü nde to' tyi nu'ü; tyaa lo'o nu'ü jii' catyá su ngustii nu'ü juani.

²⁵ Hora ti ndyatü yu quicha bi', laja lo'o na'a lcaa ñati' bi' jii'. Li' ndyaa lo'o yu jii' catyá su ngustii yu tsá la. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu lo'o ndu'u yu ndyaa yu, bi' cha' ndyu'ni tlyu yu jii' ycuil' Ndyosi. ²⁶ Ndube tsa ti' ngu' ca su ndi'i ti' ngu', li' lcaa ngu' ca bi' ngua'ni tlyu ngu' jii' ycuil' Ndyosi:

—Bilya ña'a na cha' ngua'ni ycuil' Ndyosi sca cha' tlyu tsa lo cua —nacui' ngu' jii' tya'a ngu'.

Na ntsii' ti ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' jua'a.

Ngusi'ya Jesús jii' Leví cha' tya'a yu lo'o

²⁷ Ca tiya' la lo'o ndyaa Jesús xi lquichj, li' na'a yu jii' sca ñati' ca su ntucua yu nclyo yu cñi cña loo ngu'; Leví naa nu qui'yu bi'. Cña laca yu cha' culo yu cñi jii' ñati' cuentya jii' ngu' xa' tsu'. Li' nacui' Jesús jii' yu:

—Tya'a lca'a nu'ü jna' —nacui'.

²⁸ Li' ndyatü Leví, nguxtyanu yu cña jii' yu cha' tya'a yu lo'o Jesús li'.

²⁹ Tiya' la li' ngua'ni Leví sca ta'a tlyu ca to' tyi yu, cha' cua'ni chj yu loo Jesús. Lo'o jua'a ndyalaa tyuu tya'a ngu' slo, tya'a ndyu'ni Leví cña nclyo cñi cña loo ñati'; jua'a ndi'i xi xa' la ñati'. ³⁰ Li' nguxana ngu' fariseo nu tacati tsa ndu'ni ngu', nti' ngu', lo'o nu mstru cha' jo'ó bi', nguxlyú ngu' cha' hichu' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús.

—¿Ni cha' laca cha' stu'ba ti ndacu ma' tyaja, stu'ba ti nga'a ma' lo'o ngu' cuxi cua? —nacui' ngu'—. Msu jii' ngu' xa' tsu' laca ngu' cua, nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ñati'. Lo'o jua'a ntucua xi xa' la ngu' nu ndya'a calle ti.

³¹ Li' nguxacui' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—Ñati' nu tso'o tyucui ña'a, ná clyana ngu' bi' jii' sca nu jo'o; ngu' quicha laca nu ndyaana jii' sca nu jo'o —nacui—. ³² Lo'o jua'a na', ná lijya na' cha' culana na' jii' ñati' nu ncliyacua ti' cha' tso'o tsa ycuil' ca ngu'; na cua lijya na' cha' chcuil' na' lo'o ngu' cuxi, cha' culochu' ngu' qui'ya nu ntsu'u jii' ngu'.

Ca chaa ti' ngu' laja lo'o ndi'i Jesús chalyuu

³³ Li' nchcuane ngu' jii' Jesús:

—Lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Juan, lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii' ngu' fariseo, ¿ni cha' lu'ba ti nchcui' ngu' bi' lo'o ycuil' Ndyosi? Lo'o jua'a ná ndacu ngu' tya-ja tsá bi' lo'o nchcui' ngu' lo'o Ni. Pana ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'ü ni, xa' ña'a ndu'ni ngu' bi'; xcui' tso'o tsa ndacu ngu', xcui' tso'o tsa ndyi'yu ngu' —nacui' ngu' jii' Jesús.

³⁴ Ndi'ya nguxacui' Jesús cha' jii' ngu' bi' li':

—Lo'o caja clyo'o ngu' ni, ndacu ngu' nu ndya'a lo'o jii' cutsii; ná ndi'i ngu' ntyute' ti ngu' tsá bi', nu lo'o ndi'i ngu' lo'o cutsii —nacui' Jesús—. ³⁵ Pana nu lo'o tyalaa tsá nu tyaa lo'o ngu' jii' cutsii, li' ná cacu ngu' tya'a tso'o cutsii; caca xñi' ti' ngu' li'. La cui' jua'a chaa ti' tya'a tso'o na' juani, pana caca xñi' ti' ngu' nde loo la —nacui' Jesús li'.

³⁶ Lo'o li' nda Jesús cuji' re lo'o ngu':

—Ná nsa'be ngu' sa yu'be ste' cucui ngu' cha' calya lo'o sca late' cusü jii' ngu'. Si jua'a cua'ni ngu', ná tyanu tso'o late' cucui bi' li', tyati' jlyacuá su ngalya bi'; lo'o nu yu'be late' bi', ná stu'ba xee loo lo'o nu late' cusü bi'. ³⁷ Lo'o chaca cha' ni —nacui' Jesús jii' ngu'—, ná nsu'ba ngu' jii' lcuil' nu chca ndyu'u ti ne' tyaca' cusu'. Si su'ba ngu' jii' ne' tyaca' cusu', yala ti catsu se'j tyaca' bi'; cly'a tyaca', tye lcuil' tyalú li'. ³⁸ Ne' tyaca' cucui tyu'ú lcuil' lo'o chca ndyu'u ti. ³⁹ Pana lo'o cua ndyi'o ngu' lcuil' nu cua cusu', ná nti' ngu' co'o ngu' lcuil' nu chca ndyu'u ti. “Tyixi la ndyi'yu lcuil' nu cua cusu' bi'”, ñacu' ngu'.

Jua'a ngua cha' nu nda Jesús lo'o ngu'.

Ná ndiya ti' ngu' cña nu ngua'ni tya'a ndya'a Jesús

6 Lo'o ngua sca tsá nu ndi'i cña' ngu', li' ndya'a Jesús tyucui, lijya yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii', nteje tacui ngu' su nscua xtya trigo jii' ñati'. Laja lo'o nteje tacui ti ngu', ngusuu ngu' xi si'yu trigo. Li' ngusatá ngu' jii' tyuu ya' ti ngu' cha' tyalú si'yu trigo bi'; ndyacu ngu' xi si'yu li'. ² Lo'o li' ntsu'u xi ngu' fariseo nu ndya'a lca'a jii' ngu' bi', nu lye tsa nchcui' lo'o ngu' taju jii' Jesús:

—¿Ni cha' laca ndyu'ni ma' cña jua'a, cha' ngusuu ma' si'yu trigo cua? ¿Ha ná jlo ti' ma' cha' tsá tacati laca juani? Ná ntsu'u chacuayá' ji'na cua'ni na cña tsá tacati —nacui' ngu' fariseo bi'.

³ Li' nguxacui' Jesús cha' jii' ngu' bi':

—¿Ha bilya chcuil' ma' lo qui'yi' jii' ycuil' Ndyosi su nscua ñi'ya nu ngua'ni jyo'o David sa'ni? —nacui' Jesús jii' ngu'—. Ngua sca tsá ntyute' tsa yu, lo'o jua'a ntyute' tsa lcaa ngu' tya'a ndya'a yu. ⁴ Jlo ti' yu cha'

ntucua xlyá nu laca mstā ji'í ycuí' Ndyosi lo mesa ne' ni'í nu cuentya ji'í ycuí' Ni cajua. Bi' cha' ndyaa ngu' ne' ni'í bi'; ndyacu ngu' xlyá bi', masi ná ntsu'u chacuayá' cacu cua ña'á ca ñatí ji'í, cha' sca ti ji'í ngu' sti jo'ó ntsu'u chacuayá' ndacu ngu' xlyá bi' —nacui Jesús ji'í ngu'.

⁵ Lo'o li' chaca cha' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Lo'o na' nu cua nda ycuí' Ni lijyā cha' caca na' ñatí ni, laca na' loo, masi tsá nu ndi'í cña' ngu'.

Sca yu quicha nu nchcu' ya'

⁶ Ngua chaca tsá ta'a, tsá tacati ji'í ngu', li' ndya'á Jesús ca ne' laa. Ca bi' ndyaa tucua yu, li' nguxana nclyu'u yu cha' ji'í ycuí' Ndyosi ji'í ñatí. Ca bi' nga'á sca ñatí nu ngüityi ya' yu la'a tsu' cui' ji'í yu. ⁷ Lo'o jua'á nga'á ngu' mstru cha' jo'ó ne' laa bi', lo'o ngu' fariseo nga'á lo'o. Ña'á tsa ngu' bi' ji'í Jesús, si cua'ni Jesús jo'o ji'í nu quicha bi' tsá tacati; nclyana ngu' cha', ñi'ya caca sta ngu' qui'ya ji'í. ⁸ Pana hora ti ngua cuayá' ti' Jesús lcaa ña'á cha' nu nclyacua ti' ngu'. Li' nacui Jesús ji'í yu nu nchcu' ya' bi':

—Tyatü cly nu'ü, yaa tyü cla'be laja ngu' jua —nacui Jesús ji'í nu quicha bi'.

Li' ndyatü yu quicha bi', ndyaa yu cajua su nacui Jesús ji'í yu. ⁹ Li' nda Jesús sca cha' lo'o nu ngu' nu ndu'ni ti cha' tacati bi':

—¿Ni cña tso'o la cha' cua'ni na tsá tacati lacua? —nacui Jesús ji'í ngu' bi'. —¿Ha sca cña tso'o cua'ni na li'? ¿Ha tso'o la cua'ni na sca cña cuxi li', nti' mā? —nacui—. ¿Ha tso'o la si cua'ni lya'á na ji'í ñatí tsá bi', cha' ná cajaa ngu' li'? ¿Ha tso'o la nti' cu'mā masi ta na chacuayá' cajaa ñatí li'? —nacui Jesús ji'í ngu'.

¹⁰ Li' nguxña'á Jesús ji'í lcaa ñatí nu ndi'í cacua ti slo, nchcui' lo'o nu quicha bi' li':

—Xquiñi nu'ü ya'.

Jua'á ngua'ni yu bi', li' hora ti ndyaca tso'o ya' yu.

¹¹ Li' ngunasí' tsa nu ngu' nu ndu'ni cha' tacati bi', nguxana ngu' nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya cua'ni na cha' cua'a na ji'í yu jua cha' nga'aa cua'ni yu jua'á? —nacui ngu' ji'í tya'a ngu' li'.

Ngusubi Jesús ji'í tii tyucuaa tya'a ñatí nu ca tsa'á ji'í

¹² Tyempo bi' ycuí' ti Jesús ndyaa sca ca'ya cha' chcui' lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu. Tyucui talya ngua'á yu nchcui' yu lo'o ycuí' Ndyosi li'. ¹³ Lo'o nguxee chaca tsá, li' ngusi'ya yu ji'í ñatí nu ndya'á lo'o yu cha' tyá̄ ngu' slo yu. Li' ngusubi yu ji'í tii tyucuaa tya'a ngu'; nda yu chacuayá' ji'í nu ngu' bi', cha' tsaa culu'u ngu' ji'í xa' ñatí. ¹⁴ Ndi'ya naa xtañi ngu' nu ngusubi Jesús ji'í nu ngua tya li': Simón, nu ngusta Jesús chaca xtañi Pedro naa yu, bi' laca tsaca ngu'; jua'á Andrés tya'a ngula Simón, jua'á Jacobo, jua'á Juan, jua'á Felipe, jua'á Bartolomé, ¹⁵ jua'á Mateo, jua'á Tomás, jua'á chaca Jacobo sñi' Alfeo, jua'á chaca Simón nu laca ji'í taju ngu' cananista, ¹⁶ jua'á Judas tya'a Jacobo, jua'á Judas Iscariote nu cujuí' cresiya ji'í Jesús ji'í ngu' cuxi ca tiya' la; jua'á naa ngu' nu cua ngusubi Jesús ji'í.

Ngulu'u Jesús ji'í quiña'á tsa ñatí

¹⁷ Li' nguxyüü Jesús ngua'ya sii' cua'á bi' lo'o nu taju ñatí bi' ji'í, nguti'í xi nde sca su natí' lo'o nu tyüü tya'a ñatí nu ndyaca tsa'á ji'í bi'. Lo'o jua'á ndyalaa quiña'á tsa xa' la ñatí slo Jesús, ngu' nu ndu'u loyuu su cuentya Judea, lo'o jua'á ngu' nu ndu'u nde quichí Jerusalén, lo'o jua'á ngu' nu ndu'u to' tyujo'o su ndi'í quichí Tiro, su ndi'í quichí Sidón. Cua ndyalaa ngu' ca bi', cha' cuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu'; jua'á nti' ngu' cha' cua'ni Jesús jo'o ji'í quicha nu ntsu'u ji'í ngu'. ¹⁸ Lo'o nu ñatí nu ngusñi cui'í cuxi ji'í ni, lo'o ngu' bi' nti' ngu' cha' tyaca tso'o ngu'. ¹⁹ Lcaa ngu' bi' nti' ngu' sta ya' ngu' chü' Jesús; nti' ngu' cha' cua'ni yu jo'o ji'í lcaa ñatí quicha bi', xqui'ya cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'í yu. Ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi' li'.

Ñi'ya nu ngulu'u Jesús ji'í ngu' nu ngua'á sii' cua'á

²⁰ Nguxña'á Jesús ji'í nu ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í, li' nguxana nchcui' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Tso'o ntsu'u tyiquee cu'mā masi ti'í ti ndi'í mā nde chalyuu —nacui—. Ycuí' Ndyosi laca nu ña'ási ji'í mā, cha' bi' nu laca Xu'na mā.

²¹ 'Lo'o jua'á tso'o ntsu'u tyiquee cu'mā masi ñi'ya nti' si ntyute' tsa mā juani, cha' lye tsa nti' mā cuna mā sca cha' liñi —nacui—. Ca tiya' la, li' caca tyaala' ti' mā.

'Lo'o jua'á tso'o ntsu'u tyiquee cu'mā masi xñi'í ti ti' cu'mā ndi'í mā chalyuu juani, cha' ca tiya' la ca chaa ti' mā li' —nacui Jesús—.

²² 'Lo'o jua'á tso'o ti caca tyiquee cu'mā masi ti'í ti' ngu' ña'á ngu' ji'í mā, masi culo'o ngu' ji'í mā ca su ndi'í mā, masi suba' tsa chcui' ngu' lo'o mā, masi has-ta nga'aa nti' ngu' chcui' ngu' lo'o mā, xqui'ya cha' jlyu ti' mā jna', na' nu cua nda Ni lijyā cha' caca na' ñatí;

²³ tso'o tsa caca tyiquee mā li', caca chaa ti' mā, masi cua'ni ngu' lcaa cha' lya' ti' lo'o mā jua'á. Ná cube ti' mā, cua laca ndyu'u co'o ycuí' Ndyosi sca cha' tso'o nu cua tlyu xi nu tyacua ji'í scaa mā ca su ntucua ycuí' Ni —nacui Jesús li'—. La cui' jua'á ngua tya sa'ni la, cha' lya' tsa ti' jyo'o cusu' ji'í ñatí nu ngua tu'ba ji'í ycuí' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñatí —nacui Jesús—.

²⁴ 'Pana tya'na tsa cu'mā ngu' culiya'; masi chaa tsa ti' mā nquicha', cua laca ti tyempo caca chaa ti' mā —nacui—.

²⁵ 'Lo'o jua'á tya'na tsa cu'mā nu tso'o tsa nguaala' ti' mā nde chalyuu juani, cha' quiña'á tsa cha' caca nu lyi-ji ji'í mā nde loo la —nacui Jesús—.

'Lo'o jua'á tya'na tsa cu'mā nu lye tsa nxyí' lo'o mā ji'í tya'a ñatí mā; ca tiya' la, li' lo'o cu'mā xi'ya mā cha' lye tsa caca xñi'í ti' mā —nacui Jesús—.

²⁶ 'Lo'o jua'á tya'na tsa cu'mā lo'o tso'o tsa nchcui' lcaa ñatí ji'í mā. La cui' jua'á ngua'ni jyo'o cusu' ji'í mā nu ngua sa'ni, cha' tso'o tsa nchcui' ngu' ji'í ngu' nu nchcui' cha' cuiñi ti ji'í ycuí' Ndyosi lo'o ngu'; ndiya tsa ti' ngu' ji'í cha' cuiñi bi'.

Jua'á ngulu'u Jesús ji'í lcaa ngu' nu ndyaca tsa'á ji'í.

Tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a cusuu na

²⁷ Tya nchcui' la Jesús li':

—Ndi'ya chcui' na' lo'o cu'ma nu tyaja'a ma cua'a jy-acā ma ji'i cha' nu nchcui' na': Tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a cusuu ma, tso'o ti cua'ni ma lo'o ñati nu ti'í ti' ña'a ngu' ji'i ma. ²⁸ La cui' tso'o ti chcui' ma lo'o ñati nu nda qui'ya ji'i ma, jua'a chcui' ma lo'o ycuí' Ndyosi cuentya ji'i ñati nu nchcui' cha' suba' lo'o ma. ²⁹ Lo'o qui'ji' ngu' ndacu' hique ma, li' xtyacui ma ta ma chaca tsu' saca' ma cha' qui'ji' ngu' ji'i ma chaca quiya' li'. Lo'o xlyaa sca ñati late' tonu tu'ba nu nchcu' ma, li' ta ma chacuayá' cha' lo'o camxa ji'i ma qui'ya ngu' tsa' ngu'. ³⁰ Ta ma ji'i ngu' na laca nu ña' ngu' ji'i ma; lo'o qui'ya ngu' sca na ji'i ma, nga'aa jña ma ji'i chaca quiya'. ³¹ Nga'a cha' cua'ni tso'o ma lo'o ngu', si nti' ma cha' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o ma.

³² 'Jlo ti' na' cha' tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i cua laca ti ñati nu jua'a tso'o nti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma; pana lo'o ñati cuxi, taca ji'i ngu' cua'ni ngu' tsa lo cua ti cha'. Cua nti' Ni cha' ña'a tso'o ma ji'i cua ña'a ca ñati, ni si'i sca ti ji'i tya'a tso'o ti ma. ³³ Lo'o jua'a ndu'ni ma cha' tso'o lo'o ñati nu cua ngua'ni sca cha' tso'o lo'o ma; pana lo'o ñati cuxi, taca ji'i ngu' cua'ni ngu' la cui' jua'a. Cua nti' Ni cha' cua'ni ma cha' tso'o lo'o cua ña'a ca ñati, ni si'i sca ti lo'o tya'a tso'o ti ma. ³⁴ Na ndi-jñi' ti ma ji'i ñati nu xtyucua sca cha' tso'o ji'i ma, nti' ma. ¿Ha tso'o tsa ndu'ni ma nti' ma li'? Lo'o ñati cuxi ni, stu'ba ti ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', si xtyucua tya'a ngu' sca cha' tso'o ji'i ngu' li'. ³⁵ Pana nu cu'ma ni, ntsu'u cha' tyu'u tso'o tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a cusuu ma, cua'ni ma cha' tso'o lo'o ngu' bi'. Ta ma jñi' ngu', ná tu ti' ma si ta ngu' sca cha' tso'o ji'i ma, si ná ta ngu'. Tlyu tsa cha' tso'o tyacua ji'i ma ca slo ycuí' Ndyosi si tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ngu', cha' jua'a ndu'ni ñati nu laca sñi' ycuí' Ndyosi. Lo'o ycuí' Ndyosi ni, tya'na ti' Ni ji'i ngu', masi xña'a ngu', masi ná ndya ngu' xly'a'be ji'i Ni; ³⁶ bi' cha' cua'ni tya'na ti' ma ji'i ngu' lacua, ñi'ya nu tya'na ti' ycuí' Ndyosi Sti na ji'i ngu'.

Ná ntsu'u cha' sta ngu' qui'ya ji'i tya'a ñati ngu'

³⁷ 'Ná sta ma qui'ya ji'i tya'a ñati ma, cha' li' ná ntsu'u cha' sta ycuí' Ndyosi qui'ya ji'i ma. Ná xcube' ma ji'i tya'a ñati ma, cha' li' ná ntsu'u cha' xcube' ycuí' Ndyosi ji'i ma. Cui'ya ma cha' clyu ti' ji'i tya'a ñati ma, cha' li' cui'ya ycuí' Ndyosi cha' clyu ti' ji'i ma. ³⁸ Ta ma cha' tso'o ji'i tya'a ñati ma, cha' li' ta ycuí' Ndyosi cha' tso'o jua'a ji'i ma; tso'o tsa cuayá' ngutsa'á su'ba Ni cha' tso'o ne' cresiya ji'i ma li'. Ñi'ya nti' sca milya nu tachaa tsa nsu'ba ngu' na ne', cua nscui' ngu' ji'i cha' ca'ya ti'i la na bi', ntucua tsa tu'ba milya bi', jua'a laca lo'o cha' tso'o nu su'ba Ni ne' cresiya ji'i ma. Ñi'ya nu ndu'ni ma lo'o tya'a ñati ma, jua'a cua'ni ycuí' Ndyosi lo'o cu'ma.

³⁹ Nde laca cui' nu nda Jesús lo'o ngu' li':

—Sca nu cuityi' ni, ¿ha taca culu'u tyucui' ji'i tya'a cuityi'? Ná taca. Cuxi ti caca ji'i ngu' li', stu'ba ti tyú tyucua ngu' sca to' cua'a li', cha' ni sca ngu' bi' ná nchca ña'a ngu' tyucui' su li'ya ngu'. ⁴⁰ Sca yu cuañi' nu ndyaca tsa'a ca ti, ná tyijilo yu ji'i mstru ji'i yu; tsa bi' ti cha', lo'o tye ca tsa'a yu, li' stu'ba ti cuayá' ngua tsa'a yu lo'o mstru ji'i yu.

⁴¹ '¿Ni cha' yala tsa chcui' ma ji'i sca cha' cuxi nu ntsu'u ji'i xa' la tya'a ñati ma, masi ñi'ya nti' si laca bi' sca satya yuu ti nu ndyatí cloo ngu'? Pana ná ndube ti' ma cha' tlyu tsa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ycuí' ma, ñi'ya nti' si laca bi' sca nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycuí' ca ma. ⁴² ¿Ni cha' laca tlyu tsa tyiquee ma cha' chcui' ma lo'o tya'a ñati ma ndi'ya: "Ta nu'u chacuayá' culo na' yuu nu ntsu'u cloo nu'u"? Jua'a ñacu' ma, masi ná ña'a ma nguti nu ntsu'u cloo ycuí' ca ma. ¡Na cuiñi ma! Clyo la tyu'u nu nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycuí' ca ma, li' taca ña'a ma tso'o la cha' culo ma satya yuu nu ntsu'u cloo tya'a ñati ma.

Nslo na ji'i sca yaca lo'o ña'a na si'yu nu nda yaca bi'

⁴³ 'Sca yaca tso'o, ná ta bi' si'yu nu ná tso'o. Jua'a sca yaca nu cua btyi ti, nga'aa ta bi' si'yu nu cacu na.

⁴⁴ Lcaa yaca nslo ngu' ji'i lo'o ña'a ngu' ni si'yu laca ndyu'u lo. Ná nsuu ngu' si'yu tyixi ji'i sca yaca quiche'; la cui' ti jua'a, ná nsuu ngu' si'yu losu' tyixi ji'i lti quiche' yane. ⁴⁵ Cua ña'a ca ñati nu tso'o tyiquee ni, tso'o tsa nchcui' ngu' bi'; lo'o cua ña'a ca ñati nu cuxi tyiquee ni, cuxi ti nchcui' ngu' bi' li'. Cua ña'a ca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i sca ngu', jua'a nchcui' ngu'.

Tucua lo quiya' ni'i ngüñá ngu'

⁴⁶ Tya nda Jesús chaca cui' lo'o ngu' li':

—¿Ni cha' ndu'ni tsa ma jna' cha' Xu'na ma laca na', pana ná ndaquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma? —nacui—. ⁴⁷ Bi' cha' ta na' sca cui' lo'o ma juani, ñi'ya laca sca ñati nu li'ya ca slo na' cha' cuna yu cha' nu nchcui' na', lo'o li' ndaquiya' yu cha' bi': ⁴⁸ cua laca yu ñi'ya laca sca nu qui'yu nu ngüñá sca ni'i. Tso'o tsa ngüñi tyuu su ndu quiya' ni'i ji'i, cha' chu' quee tsiya' ti nscua quiya' ni'i bi'. Li' lye tsa ngua'ya tyo. Lo'o cua ndyalaa hitya yuu ca quiya' ni'i bi', cua xly'a'ba ti ji'i ni'i; pana ná ngua ji'i hitya yuu bi' xly'u ji'i ni'i bi', cha' tachaa tsa ndu quiya' ni'i chu' quee bi'. ⁴⁹ Pana ndi'ya laca chaca ñati nu cua ndyuna cha' nu nchcui' na' lo'o, lo'o li' ná ndaquiya' yu ji'i cha' bi': bi' laca ñi'ya laca chaca nu qui'yu nu ngüñá sca ni'i ji'i lo yusí ti. Ná qui'ñi ndyaa quiya' ni'i ji'i yu bi'. Lo'o li' ngua'ya tyo clyaa, ndyalaa hitya sta'a ca quiya' ni'i bi'. Li' nguxlyú hitya yuu ji'i ni'i bi', ndye tsiya' ti nguxly'a'ba hitya yuu bi' ji'i.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca msu ji'i xu'na sendaru

7 Lo'o ndye nchcui' Jesús lo'o ñati bi', li' ndu'u yu ndyaa yu ca quichí Capernaum. ² Ca bi' ndi'i sca capitán nu laca loo ji'i sendaru ji'i ngu' romano. Ntsu'u sca msu ji'i nu tyaca'a tsa ji'i; pana quicha tsa nu msu

bi', cua cajaa ti. ³ Lo'o cua ndyuna nu capitán bi' quiña'a cha' nu nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús, li' nchcui' xi lo'o ngu' cusu' nu ca tyi quichí bi', cha' tsa'a ngu' chcuí' ngu' lo'o Jesús cuentya ji'i, cha' ñña ngu' ji'i Jesús cha' cãã yu cua'ni yu jo'o ji'i msu quicha bi' ji'i. ⁴ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Lo'o ndyalaa ngu' bi' ca slo Jesús, li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o yu cuentya ji'i nu capitán bi'.

—Tso'o tsa nu capitán bi' —nacuí ngu' ji'i Jesús—. Ndulo tsa yu jinu'ü cha' cua'ni nu'ü jo'o ji'i msu quicha bi' ji'i yu —nacuí ngu'—. ⁵ Cua ngui'i tsa nu cusu' bi' ji'-na cha' ndi'i yu quichí tyi na, hasta ycuí' yu cua nda yu cñi cha' tya' laa ji'na quichí re —nacuí ngu'.

⁶ Li' ndyaa Jesús lo'o ngu' bi'. Lo'o bilya tyalaa ngu' lo'o Jesús ca ni'i ji'i nu capitán bi', li' nda capitán ji'i xa' tya'a tso'o cha' tsa'a ngu' tyacua tya'a ngu' lo'o Jesús ca tyucuii su lijya:

—Ndi'ya nchcui' nu capitán bi' —nacuí ngu' ji'i Jesús li'—. “Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' nu'ü, cusu'”, nacuí, “masi ná cãã nu'ü to' ni'i jna'”, nacuí. ⁷ “Bi' cha' ná lo'o na' ndya'a' ngu' ndyiqui'ya ngu' jinu'ü tsa'”, nacuí. “Tsa bi' ti cña nti' na', si culo nu'ü cña, tyaca tso'o msu jna' jua'a ti.” Jua'a nacuí nu capitán bi', cha' chcuí' ya lo'o nu'ü. ⁸ Chaca cha' nacuí yu ji'i cua: “Lo'o jua'a na'”, nacuí yu, “ntsu'u xa' ñati' nu laca loo la nu nclyo cña 'na. Lo'o jua'a nclyo na' cña ji'i sendaru nu cuentya jna'”, nacuí. “Tsa'a ngu' lquichí 'na, si culo na' cña ji'i ngu' cha' tsa'a ngu'; lijya ngu' slo na', si xi'ya na' ji'i ngu' cha' cãã ngu'; hora ti cua'ni msu jna' sca cña, si culo na' cña bi' ji'i yu”, nacuí nu capitán bi'. “Jua'a nu'ü ni, jlo ti' na' cha' taca jinu'ü culo nu'ü cña cha' catí quicha bi'.” Tsa bi' ti cha' nti' capitán chcuí' lo'o nu'ü —nacuí ngu' tya'a tso'o nu capitán bi' ji'i Jesús.

⁹ Lo'o cua ndyuna Jesús cha' nu nchcui' ngu' lo'o, ndube tsa ti' yu. Li' ngxutyacui Jesús su ndu tyucuii, nchcui' yu lo'o ñati' nu ndya'a lo'o yu:

—Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o m̄ juani —nacuí Jesús—, cha' bilya ña'a na' ji'i sca ñati' nu jlya tsa ti' ji'i ycuí' Ndyosi ñi'ya nu jlya ti' nu capitán bi'. Tyucui ña'a nasiyu Israel re, ná ntsu'u ngu' nu jlya ti' jna' jua'a —nacuí Jesús ji'i ngu'.

¹⁰ Lo'o li' ngxutyuü tya'a tso'o nu capitán bi', ndyaa ngu' ca to' ni'i ji'i. Li' nquiye cha' ji'i ngu' na'a ngu' ji'i msu quicha bi', cha' cua ndyaca tso'o.

Ngua'ni Jesús cha' chaca quiya' ndyu'ú sca yu cuañi' nu ngujui ca ti

¹¹ Tiya' la li' ndyaa Jesús sca quichí ca su naa Naín; ndyaa nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o, lo'o jua'a quiña'a tsa xa' la ñati' ndyaa ngu' lo'o. ¹² Lo'o cua ndyalaa ngu' ca to' quichí bi', li' na'a ngu' cha' ndyaa lo'o ngu' quichí bi' ji'i sca jyo'o cha' cua tyatsi'. Sñi' sca nu cuna'a ti'i laca jyo'o bi'; cua ndyanu ma' ycuí' ti ma' nu lo'o ngujuii sñi' ma', cha' nu sca ti sñi' qui'yu ma' laca yu nu ngujuii bi'. Tyuü tsa tya'a ngu' quichí bi' ndya'a ngu' lo'o ma'. ¹³ Lo'o na'a Jesús nu Xu'na na ji'i jyo'o bi', ngua tya'na ti' yu ji'i nu cuna'a ti'i xtya'a jyo'o bi'. Li' nchcui' yu lo'o ma':

—Ná xi'ya nu'ü —nacuí.

¹⁴ Li' yaã Jesús cacua la slo ngu' bi', ngusta ya' yu chy' cajü. Li' ndatu ngu' nu ndyi'ya ji'i jyo'o bi', nchcui' Jesús lo'o nu jyo'o bi':

—Yu cuañi' nu'ü —nacuí—. Tyaca'a clya nu'ü.

¹⁵ Hora ti ndaca'a nu ngua jyo'o bi', nguxana nchcui' yu lo'o ngu' li'. Xa' ndya Jesús ji'i nu qui'yu cuañi' bi' ji'i xtya'a yu li'. ¹⁶ Ndube tsa ti' lcaa ñati' ca bi' lo'o na'a ngu' ji'i yu nu ngujuii bi'. Li' nguxana ngu' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycuí' Ndyosi.

—Tlyu tsa ñati' ndyalaa slo na juani —nacuí ngu'—, bi' laca nu chcuí' lcaa cha' ji'i ycuí' Ndyosi lo'o na.

Jua'a nacuí ngu' li'. Lo'o chaca cha' nacuí ngu':

—Cua ndyalaa ycuí' Ndyosi juani cha' xtyucua Ni ji'i ñati' ji'i ycuí' Ni —nacuí ngu'.

¹⁷ Cua ngañi lye cha' ji'i lcaa cña tonu nu ndyu'ni Jesús tyucui ña'a loyuu su cuentya Judea; jua'a lcaa quichí cacua ti, lo'o bi' ngañi cha' bi'.

Nda Juan ji'i ñati' ji'i cha' tsa'a ngu' ca slo Jesús

¹⁸ Ngujui cha' ji'i Juan ñi'ya nu ngua cajua, cha' nu ngu' cuañi' nu ndya'a lo'o Juan, bi' laca ngu' nu cua ndacha' ji'i yu. ¹⁹ Li' ngusi'ya Juan ji'i tucua tya'a ngu' tya'a ndya'a yu bi'. Ngulo yu cña ji'i ngu' cha' tsa'a ngu', tsa'a xcuaane ngu' ji'i Jesús si chañi cha' ycuí' yu laca yu Cristo, nu ñati' tlyu nu cua cãã ti; si tya ntsu'u cha' jatya la xi ngu' ña'a cuayá' nu cãã chaca ñati' nu cua tlyu la. ²⁰ Li' ndyalaa ñati' ji'i Juan ca su nga'a Jesús. Ndi'ya nacuí ngu' ji'i:

—Cua nda Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' ji'i ya lijya ya —nacuí ngu'—, cha' xcuaane ya jinu'ü si chañi cha' la cui' Cristo laca nu'ü, nu ñati' tlyu nu cua cãã ti nde chalyuu. Cua nti' ya cha' caja cha' liñi ji'i ya si tya ntsu'u cha' jatya la ya ji'i chaca ñati' nu tlyu la.

²¹ Nu lo'o ndi'i ngu' bi' slo Jesús, li' ngua'ni Jesús jo'o ji'i tyuü tya'a ñati'; masi cua sa'ni ngusñi quicha ji'i ngu', masi quicha ndya'a ti, masi ngusñi cui'i cuxi ji'i ngu', hora ti ndyaca tso'o ngu' bi'. Lo'o nu cuityi', ngua'ni Jesús cha' ngulane xee cloo ngu' ña'a ngu' chaca quiya'. ²² Bi' cha' ndi'ya nguxacuí Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Yaa clya m̄ cacha' m̄ ji'i nu Juan bi' lcaa cha' nu cua na'a m̄ slo na', lcaa cha' nu cua ndyuna m̄ ca nde. Nacuí m̄ ji'i yu cha' xa' nda na' xee ña'a tyuü tya'a ngu' nu ngua cuityi'; lo'o juani tso'o tsa ndya'a ngu' nu ngua quicha quiya'; jua'a cua ngua lubii cuaña' ngu' nu ndyatsu' cuaña'; lo'o juani cua nduna tso'o ngu' nu ngua cu'ü jyacã; jua'a xa' ndyu'ü ngu' chaca quiya', ngu' nu cua ngujuii; jua'a ngu' ti'i ni, nduna ngu' cha' tso'o nu nda na' lo'o ngu' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu' ji'i nu cuxi. Jua'a ñacuí m̄ ji'i Juan bi'. ²³ Taca caca tso'o tyiquee m̄ si ná caca tyuju'u ti' m̄ ña'a m̄ jna' —nacuí Jesús ji'i ngu'.

²⁴ Li' ngxutyuü ngu' ndyaa ngu', ñati' nu nguane Juan ji'i cha' cãã bi'. Li' nguxana Jesús nchcui' cha' ji'i nu Juan bi' lo'o ñati' nu ndyanu slo.

—¿Na laca ngua ti' m̄, nu lo'o ndyaa na'a m̄ ji'i nu Juan bi' ca ne' quixi' su ná ndi'i ñati'? —nacuí Jesús—.

Ngua ti' mā cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee yu nu lo'o nchcui' yu lo'o ñati, ñi'ya nti' lo'o ndyaa yaca quii tyucuaa chu' ca lo'o lijya cui'i. ¿Ha jua'a nti' mā? ²⁵ ¿Na laca ngua ti' mā lo'o na'a mā ji'i yu bi' lacua? ¿Ha tso'o tsa ste' yu lo'o na'a mā ji'i yu ca bi'? Cua jlo ti' mā cha' si'i ne' quixi' ndi'i ñati nu tso'o tsa ste', si'i ne' quixi' ndi'i ñati nu ntsu'u tsa cñi ji'i cha' culiji jua'a ti; to' tyi nu culiya' nu laca rey, ca bi' ndi'i ngu' bi'. ²⁶ Ná tyiquee' ngua tii mā cha' laca nu Juan bi' sca ñati nu nda cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati; chañi cha' laca yu jua'a, pana lo'o sca cña tlyu la ngujui ji'i Juan. ²⁷ Ndi'ya nscua lo quityi cusu' cha' ji'i cña nu ntsu'u ji'i Juan bi':

Culo na' cña ji'i sca msu jna' cha' tsa yu ca nde loo la su tya'a nu'u,

cha' saala clya yu tyucuij su cãã ycu'i nu'u, nacuj ycu'i Ndyosi ji'i Cristo.

²⁸ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā ji'i Juan nu ntyucuatya ji'i ngu', cha' bilya cala sca ñati chalyuu nu jua'a tlyu tsa cña nu ntsu'u ji'i, ñi'ya nu laca ji'i Juan bi'. Pana cua lijya na' cha' caca na' loo ji'i ñati, lo'o juani cua ña'a ca ñati nu jlyu ti' 'na, tlyu la cha' nu ntsu'u ji'i ngu' bi' que Juan, masi ti'i ti ngu', masi cuañi' ngu' —nacuj Jesús.

²⁹ Lo'o ñati nu ndyaa slo Juan cha' tyucuatya yu ji'i ngu' tya tsubi' la ni, lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu', li' ngua'ni tlyu lcaa ngu' bi' ji'i ycu'i Ndyosi, masi nu ngu' cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu', masi xa' la ñati. ³⁰ Pana nu ngu' fariseo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó nu ná ntaja'a cha' tyucuatya Juan ji'i ngu' nu ngua li', ná ngua'ni ngu' cuentya ji'i cña nu ndyu'ni ycu'i Ndyosi cha' nguxtyucua Ni ji'i ñati. Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu':

³¹ —Ná tso'o tsiya' ti ñi'ya nu ndu'ni ñati chalyuu tyempo juani —nacuj—. ³² Ñi'ya ndu'ni nu sube nu ndya'a ndijya ti cla'be quichi, jua'a ndu'ni ñati chalyuu juani. Taja ti' nu sube ji'i tya'a quijya ngu', cha' ná nti' tya'a ngu' quijya la lo'o ngu' bi'. Li' nxi'ya nu sube ji'i tya'a ngu': "¿Ni cha' ná ntaja'a mā cula quiya' mā? Na nclya'á ya xi jii cha' ji'i mā", nacuj nu sube. "¿Ni cha' ná ntaja'a mā ca xñi' ti' mā lo'o cua? Na nclya'á ya marcha, na nxi'ya ya nga'a ya." Lo'o cu'mā ni —nacuj Jesús—, la cui' jua'a ndyu'ni cu'mā ñati chalyuu juani; xcui' na taja ti' mā, cha' ná tso'o ntsu'u tyiquee mā tsiya' ti ña'a mā ji'i tya'a ñati mā. ³³ Nde nclýú ti nchcui' mā —nacuj Jesús ji'i ngu'—. Lo'o yãã Juan nu ntyucuatya ji'i ñati chalyuu, ná ndyacu yu lo'o mā, ná ndyi'o yu lcu'i lo'o mā; li' nacuj mā cha' ntsu'u cui' xña'a ji'i yu —nacuj Jesús ji'i ngu'—. ³⁴ Tiya' la li' ndu'u tucua na' nu cua nda ycu'i Ndyosi lijyãã cha' caca na' ñati; tso'o ti ndacu na' lo'o mā li', stu'ba ti nga'a na' lo'o mā. Bi' cha' nchcui' mā jna': "Ña'a na ñi'ya nu ndu'ni nu jua juani", nacuj mā ji'i tya'a mā, "xcui' na cacu ti yu jua nti' yu, xcui' na cu'bi ti yu ndya'a yu. Ná tso'o yu jua cha' laca yu tya'a tso'o ngu' nu nxñi cñi cña loo na, lo'o jua'a xi xa' la ngu' cuxi laca tya'a tso'o yu", nacuj mā 'na. ³⁵ Lo'o jua'a nacuj mā cha' ná tso'o cha' nu nchcui' na'; pana caca cuayá' ti' mā nde loo la cha' liñi tsa cha' nu nchcui' ngu', cha' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi laca na'.

Ndyacu Jesús xlyaa ca slo sca ngu' fariseo

³⁶ Ntsu'u sca ngu' fariseo nu nchcui' lo'o Jesús cha' tsa cacu xlyaa lo'o yu ca toni'i ji'i yu. Lo'o ngu' fariseo ni, tacati tsa ndu'ni ycu'i ngu', nti' ngu'. Li' ndyaa Jesús ca toni'i ji'i yu, ndyaa tucua ca to' mesa. ³⁷ La cui' quichi bi' ndi'i sca nu cuna'a nu quiña'a tsa nu qui'yu ntsu'u ji'i. Lo'o ngua cuaya' ti' nu cuna'a bi' cha' cua ndyalaa Jesús cacu xlyaa ca slo yu fariseo bi', li' cha' ji'i ti ndu'u nu cuna'a bi' ndyaa ca slo Jesús; ñãã lo'o cho' sca caatyã setye nu tyixi tsa xty'i. ³⁸ Ndyaca'a cho' cacua ti slo quiya' Jesús li'. Ndyunaa tsa cho', hasta ndyalú hitya cloo cho' chu' quiya' Jesús; lo'o quichã' hique cho' nsube' cho' chu' quiya' Jesús cha' xquityi ji'i quiya' yu. Nchcuicha' cho' quiya' Jesús li', nda'a cho' setye tyixi xty'i bi' chu' quiya' Jesús. ³⁹ Lo'o nu yu fariseo nu cua nchcui' lo'o Jesús cha' tsa cua'ni xlyaa ca slo yu ni, lo'o cua na'a yu ji'i nu cuna'a bi', ndi'ya cha' ngua'ya hique yu li': "Si'i cha' chañi laca re, cha' laca yu sca ñati nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cha' chcui' Ni lo'o na. Si la cui' laca yu, li' ta yu cuentya tilaca laca nu cuna'a nu nsta ya' lo quiya' yu juani; caca cuayá' ti' yu cha' sca nu cuna'a nu chiya'a tsa ndu'ni su ndi'i chalyuu laca nu cua."

⁴⁰ Li' nguxana Jesús nchcui' lo'o nu yu fariseo bi':

—Ntsu'u sca cha' nu ta na' lo'o nu'u, Simón —nacuj Jesús ji'i.

—Cuacha' clya nu'u jna', cusu' —nacuj yu fariseo ji'i li'.

⁴¹ Li' nchcuane Jesús sca cha' ji'i yu fariseo bi':

—Ntsu'u tucua tya'a ngu' nu ntsu'u tane' hichy' ngu', cha' ngüijñi' ngu' cñi ji'i sca nu culiya'. Tsaca yu ndacui yu ca'yu siyento paxu ji'i nu culiya' bi', lo'o cha'ca yu ndacui yu tu'ba tyi ti paxu ji'i li'. ⁴² Pana tyucuaa ngu' ná ngua ji'i ngu' tya ngu' cñi ji'i nu culiya' bi' li'. Bi' cha' nguta'a'chu' nu culiya' bi' ji'i cha' nu ndacui ngu' ji'i; ngüityi yu cuentya ji'i ngu', ngua'ni tye tane' ji'i tyucuaa ngu' jua'a ti. Cuacha' clya nu'u jna' lacua —nacuj Jesús ji'i yu fariseo bi'—, ¿tilaca laca nu tso'o la ntsu'u tyiquee ña'a ji'i nu culiya' bi'? Si tsaca yu, si cha'ca yu.

⁴³ Li' nguxacu Simón cha' ji'i Jesús:

—Bi' laca nu quiña'a la ndacui, nu ngüi'ya nu culiya' bi' cha' clyu ti' ji'i. Jua'a nti' na' —nacuj Simón.

—Chañi cha' nu nchcui' nu'u —nacuj Jesús li'.

⁴⁴ Lo'o nxña'a Jesús ca su nga'a nu cuna'a bi', li' xa' nchcui' lo'o nu Simón bi':

—Cui'ya nu'u xi cuentya ñi'ya nu ndyu'ni nu cuna'a cua —nacuj—. Nu lo'o ndyalaa na' toni'i jinu'u tsã, ná nda nu'u hitya tyaati quiya' na'; pana nu cuna'a cua ni, cua ngui'i cho' quiya' na' lo'o hitya cloo cho', cua nguxquityi cho' quiya' na' lo'o quichã' que cho'. ⁴⁵ La cui' jua'a ná nchcuicha' nu'u jna' lo'o ndyalaa na' ni'i re; pana nu cuna'a cua ni, tya lo'o ndyatí na' ñaa na' nde ni'i re, tya lyiji tye chcuicha' cho' ji'i quiya' na'.

⁴⁶ Lo'o jua'a ná nda'a nu'u setye hique na' tsã; pana nu cuna'a cua ni, cua ngusalú cho' setye tyixi xty'i chu' quiya' na'. ⁴⁷ Nde laca cha' nu ndacha' na' jinu'u juani,

cha' tso'o tsa ndyu'ni tya'na ti' nu cuna'ā cua jna', bi' cha' ca cuayá' ti' na cha' cua ngüityi' ycu' Ndyosi qui'ya nu ntsu'u ji'i cho', masi quiña'ā tsa qui'ya ntsu'u ji'i cho' ca slo Ni. Pana ñati' nu ná lye ntsu'u qui'ya ji'i cha' cuityi' ycu' Ndyosi ji'i, xti la xi cha' ndube ti' ngu' bi' ña'ā ngu' ji'i ycu' Ni —nacui' Jesús ji'i Simón.

⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o nu cuna'ā bi':

—Cua ngüityi' ycu' Ndyosi lcaa qui'ya nu ntsu'u jin-u'u —nacui'.

⁴⁹ Lo'o nu ñati' nu ñaa stu'ba ti lo'o Jesús cha' cacu ngu' xlyaa slo Simón, nguxana ngu' bi' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? ¿Macala ngujui chacuayá' ji'i yu cha' cuityi' yu qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'? —nacui' ngu'.

⁵⁰ Pana ndi'ya nchcui' Jesús lo'o nu cuna'ā bi' li':

—Cua ngulaá nu'u ji'i cha' cuxi nu ntsu'u jinu'u xqui'ya cha' jlya ti' nu'u 'na. Ti' ti tyi'i tyiquee nu'u, tyaa nu'u lacua.

Nu ngu' cuna'ā nu nxyucua ji'i Jesús

8 Tiya' la li', ndu'u Jesús ndyaa yu tyu'u tya'a quichi, masi quichi tonu, masi quichi sube. Nchcui' tsa yu cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' quichi bi'; nchcui' yu cha' cua lija ti ycu' Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cre-siya ji'i ñati'. Stu'ba ndya'ā Jesús lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'ā ji'i. ² Lo'o jua'ā, tyu'u tya'a nu cuna'ā ndyaa lo'o ngu'; cua ngua quicha nu ngu' cuna'ā bi' tya tsubi' la, pana cua ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu', lo'o jua'ā cua ngulo yu cui'i Cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi'. Ndyaa sca nu cuna'ā nu naa María Magdalena lo'o ngu', ji'i bi' cua ngutu'u cati tya'a cui'i cuxi. ³ Lo'o jua'ā Juana naa chaca nu ndya'ā lo'o ngu'; clyo'o sca nu naa Chuza laca nu Juana bi', sca yu nu ndyi'ya cña loo rey Herodes laca clyo'o bi'. Jua'ā Susana, lo'o jua'ā tya tyu'u tya'a ngu' cuna'ā nu nxyucua ji'i Jesús lo'o cña nu ntsu'u ji'i ngu'.

Cuii ji'i ñati' nu ndyataa si'yu

⁴ Lo'o li' quiña'ā tsa ngu' quichi cacua ndu'u ngu' ñaa ngu' se'i ti cha' ña'ā ngu' ji'i Jesús. Nu lo'o cua ndyu'u ti'i ngu' quiña'ā bi' tsa tlyu ti, li' nda Jesús sca cuii lo'o ngu'. Ndi'ya cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' bi' li':

⁵ —Cua ndyaa sca ñati' cataa nscua' trigo ji'i. Ndi'ya ngua su nguscui' yu si'yu bi': ndyú xi si'yu bi' tyucuii su nteje tacui ngu', ngusatá quiya' ngu' si'yu bi' li'; jua'ā ñaa quiñi ndyacu ni' ji'i. ⁶ Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su lati tsa tu'ba yuu nscua chu' quee. Lo'o ntyucua si'yu bi', ná ngua caluu tso'o cha' ná qui'ñi ndyaa quiche su; ndye calya bi' ndyanaa li', cha' ná tyacala' yuu bi'.

⁷ Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su ndyú yaca quiche' nquicha'; li' yala la ntyucua nu yaca quiche' bi', ña'ā cuaya' nga'aa nda tyempo caluu calya trigo bi' tsiya' ti.

⁸ Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su tso'o tsa yuu; tso'o tsa nguluu calya bi', quiña'ā tsa si'yu ngutu'u lo juu bi' li'. Su ndyataa sca ti milya si'yu, ca bi' tso'o tsa ngutu'u hasta sca siyento tya'a milya si'yu li'.

Lo'o ndye nda Jesús cha' bi' lo'o ngu', li' cuii tsa nchcui' yu ndi'ya:

—Cua'ā jyaca mā si nti' mā cuna mā cha' tso'o nu nchcui' na' lo'o mā.

Nde nchcui' Jesús ni cha' laca nda yu cuii lo'o ngu'

⁹ Li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'ā ji'i Jesús bi' ñi'ya ndyu'u cha' bi'. ¹⁰ Ndi'ya nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu':

—Cu'mā nu ndya'ā mā lo'o na', ntsu'u tsa cha' nu nxyucua ycu' Ndyosi ji'i mā cha' caca cuayá' ti' mā scaa cha' nu ntsu'u yacu' ti cua sa'ni la; bi' cha' taca ca cuayá' ti' mā ñi'ya culo Ni cña ji'i ñati'. Pana lo'o xa' ñati' ni, xcui' lo'o cña cuā nchcui' na' lo'o ngu' cha' ta na' sca cuii lo'o ngu', cha' jua'ā ná caca cuayá' ti' ngu', masi na'ā ngu' nquicha'; ná sca cha' tyanu hique ngu', masi cua ndyuna ngu' nquicha'.

Nchcui' Jesús ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii ji'i ñati' nu ndyataa si'yu

¹¹ 'Ndi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Ñi'ya laca nu si'yu nu cua nscui' yu bi', jua'ā laca cha' tso'o nu nda ycu' Ndyosi lo'o ñati'. ¹² Ñi'ya laca nu tsa ycu' si'yu nu ndyú tyucuii bi', jua'ā laca lo'o ñati' nu cua ndyuna cha' tso'o bi' nquicha', lo'o li' hora ti li-ja nu xña'ā cha' cuityi' cha' tso'o nu ntsu'u ne' cre-siya ji'i ngu' bi'; nga'aa ndy'u ti' ngu' cha' tso'o bi', ni ná nchca clyaa ngu' bi' ji'i nu cuxi li'. ¹³ Ñi'ya laca nu chaca ycu' si'yu nu ndyú lo yuu lati tu'ba chu' quee, jua'ā laca lo'o ñati' nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o bi' nquicha'. Pana ñi'ya nti' nu calya sube bi', cha' ná qui'ñi ndyaa quiche suu chu' quee bi', jua'ā nti' ñati' bi', cha' xti ti tyempo ndalo ngu' lo'o ngusñi ngu' cha' tso'o bi'; lo'o lya' ti' xa' ñati' ji'i ngu' bi', yala ti tya'achu' ngu' li'. ¹⁴ Ndi'ya laca cha' ji'i si'yu nu ndyalú laja yaca quiche': bi' laca ñi'ya laca lo'o ñati' nu cua ndyuna cha' tso'o bi' nquicha', pana ntsu'u tsa cña ji'i ngu', ntsu'u tsa cñi ji'i ngu', lo'o jua'ā ntsu'u tsa su culiji ngu' cñi cha' ji'i ti ngu'; bi' cha' ná nchca tyanu tso'o cha' tso'o bi' ne' cre-siya ji'i ngu'. ¹⁵ Ñi'ya laca si'yu nu ndyú su tso'o tsa yuu, jua'ā laca lo'o ñati' nu tyucui tyiquee ngu' ndyuna ngu' cha' tso'o nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu'; ntaja'ā ngu' ndaquiya' ngu' cua ña'ā ca cha' nu nda Ni lo'o ngu'. Ndalo ngu' bi' li', ná xutacui ngu' cha' ngusñi ngu' cha' bi'. Li' tso'o tsa cha' tyu'ú ne' cre-siya ji'i ngu' bi'.

Cuii ji'i xee nu tyu'u ne' ni'i

¹⁶ 'Ná cua'ā ngu' xee ni'i, lo'o hora ti tacu' ngu' loo xee bi' li'; la cui' ti, ná sta ngu' ji'i sca xee sca ne' qui'ña ti. Ná ndu'ni ngu' jua'ā. Ndi'ya ndu'ni ngu' lo'o sca xee: nsta ngu' ji'i su cuā, cha' clyane xee cha' tyaca' ña'ā ngu' nu ndi'i ni'i bi'. ¹⁷ Lcaa cha' nu nsu'ba yacu' ngu' ji'i, quijeloo cha' bi' ji'i ngu' ca tiya' la; lcaa cha' nu ntsu'u cuaana ti, quije cha' bi' ji'i ngu' ca tiya' la, cha' caca cuayá' ti' na ji'i cha' bi' li'.

¹⁸ Bi' cha' cua'a tso'o jyaca ma. Nu ñati nu jlya ti' cha' nu ndyaca tsa'a ngu' ji'i Ni ni, tya ta la ycu' Ndyosi cha' lo'o ngu' bi'; pana ñati nu ná jlya ti', nu ná nti' ca tsa'a ngu', cua'ni ycu' Ni cha' ná caca ji'i ngu' bi' ca tsa'a ngu' cha' ji'i ycu' Ni tsiya' ti.

Ndyalaa xtya'a Jesús lo'o nu ngu' qui'yu tya'a Jesús

¹⁹ Lo'o li' ndyalaa xtya'a Jesús, ñaa lo'o ngu' qui'yu tya'a yu, ndyalaa ngu' su ndi'i yu li'. Ná ngua caa ngu' cacua la slo, cha' quiña'a tsa ñati ndi'i. ²⁰ Bi' cha' ndyaa cha' slo Jesús li':

—Nde liya' ndu xtya'a nu'u lo'o tya'a nu'u. Cua nti' ngu' chcu' ngu' lo'o nu'u —nacui' ngu' ji'i.

²¹ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu':

—Ñati nu nduna cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o, jua'a ndu'ni ngu' bi' cua ña'a ca cña nu nclyo Ni ji'i ngu', ñati bi' ndu'ni ñi'ya si laca ngu' xtya'a na', ñi'ya si laca ngu' tya'a na' —nacui' Jesús ji'i ngu'.

Ngulo Jesús cña ji'i cui'i lo'o ji'i clyoo' lo tayu'

²² Ngua sca tsa' ndu'u Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi', ndyaa ngu' to' tayu'. Li' ndyaa ngu' ca ne' sca yaca ni'i piti ti.

—Ya'a ma' tsa' na nde chaca tsu' tayu' re —nacui' Jesús ji'i ngu'.

Ndyaa ngu' li'. ²³ Lo'o tya ndyaa ngu' lo'o yaca ni'i bi' lo hitya, ndyu'u tsa xcalá Jesús; hora ti ngujua' yu. Li' nguxana cui'i, lye tsa ndyaca cui'i lo tayu' bi'. Li' ndyatu' clyoo', ntyucua hitya ne' yaca ni'i bi'; cua quilyu'u ti bi' ne' hitya. ²⁴ Li' ndyaa nguxtyu'u ngu' ji'i Jesús ca su ntsiya laja'. Nchcu' ngu' lo'o li':

—Cusu', cusu' —nacui' ngu' ji'i—, que ti' nu'u. Cua quilyu'u ti yaca ni'i re, cajaa na li'.

Ndaca'a Jesús li', ngulo yu cña ji'i cui'i lo'o ji'i clyoo' bi'. Hora ti ngua ti' bi' li'; nga'aa ndyaca cui'i, nga'aa ntyucua clyoo'. ²⁵ Li' nchcu' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi':

—¿Ni cha' ná jlya ti' ma' ji'i ycu' Ndyosi cha' caca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'.

Pana ntsii tsa ngu' bi', ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús li'.

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'—, cha' lo'o cui'i ndaquiya' ji'i yu, lo'o jua'a nduna clyoo' lo tayu' cha' nu nda yu —nacui' ngu' ji'i tya'a ndyaca tsa'a ngu'.

Ngulo Jesús ji'i cui'i xña'a nu ntsu'u ji'i sca ñati

²⁶ Nde tsu' tayu' bi', loyuu su cuentya Galilea laca; lo'o nu chaca tsu' tayu' bi' loyuu su cuentya ngu' Gadara laca. Li' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i piti ti bi', ndyalaa ngu' ca loyuu ji'i ngu' Gadara li'. ²⁷ Lo'o cua ndu'u ngu' ne' yaca ni'i bi', li' ndyaca tya'a Jesús lo'o sca nu qui'yu ngu' Gadara nu ntsu'u cui'i xña'a ji'i. Cua sa'ni ngusni cui'i ji'i yu; tya li' ná nchcu' yu late', ná ndi'i yu ni'i. Na ndya'a yu'u ti yu, ndyija' yu ne' lo'o jy-o'o. ²⁸ Lo'o cua na'a yu ji'i Jesús, li' cui' ngusi'ya yu, nclýu yu nde loo Jesús.

—¿Na laca cua'ni nu'u lo'o na', cusu' Jesús? —nacui' yu quicha bi'—. Jlo ti' na' cha' nu'u laca Sñi' ycu' Ndyosi nu laca loo la. Cua'ni nu'u cha' clyu ti' jna', ná cua'ni nu'u cha' ti' lo'o na' —nacui' yu quicha bi' ji'i Jesús.

²⁹ Jua'a nacui' yu cha' cua ngulo Jesús cña ji'i cui'i xña'a bi', cha' nga'aa xñi cui'i bi' ji'i yu. Tya tsubi' la quiña'a quiya' cua nguxalú cui'i bi' ji'i yu; bi' cha' nguti'i ngu' cua ji'i yu, ndyaaca' ya' yu, ndyaaca' quiya' yu lo'o cadena chcu'. Pana ná ngü'ya yu cuentya ji'i cadena bi', yala ti ngusi'yu cu' chcu' bi'. Li' ngu'jolaqui cui'i xña'a bi' ji'i yu, ngusna yu ca ne' quixi' su ná ndi'i ñati. ³⁰ Lo'o ndyaca tya'a Jesús lo'o yu quicha bi', li' nchcuane ji'i yu:

—¿Ni naa nu'u? —nacui' Jesús ji'i yu.

—Quiña'a tsa lo naa na' —nacui' yu quicha bi' ji'i, cha' quiña'a tsa cui'i xña'a ndyu'ni lya' ti' ji'i yu.

³¹ Ntsii tsa cui'i xña'a bi' si culo Jesús cña ji'i cha' tyaa cui'i bi' ca su laca tyi cui'i ca ne' yuu. Bi' cha' ngua'ni cui'i cha' ngüijña yu quicha bi' ji'i Jesús cha' ná culo yu cña cha' tyu'u cui'i bi'. ³² Lo'o jua'a tlyu tsa taju cube' nu ndya'a sii' ca'ya nu ndi'i cacua ti. Li' ngüijña yu quicha bi' chacuayá' ji'i Jesús cha' tyanu cui'i xña'a lo'o cube' bi'. Nda Jesús chacuayá' ji'i cui'i bi' li'. ³³ Lo'o li' ndu'u cui'i xña'a bi' ji'i nu qui'yu quicha bi', ngusni ji'i cube' li'. Hora ti ngusna cube' bi' sii' cua'a ca'ya, ndyú ni' ca lo hitya tayu' ngujui ni' li', cha' ndye ndyi'o ni' hitya tayu' bi' li'.

³⁴ Lo'o na'a ngu' cha' bi', ngu' nu ndya'a lo'o cube' bi' ni, ngusna clyu ngu' li'. Ndyaa ngu' nde quichi' tyi ngu', ndyaa cacha' ngu' cha' bi' ji'i tya'a quichi' tyi ngu'; lo'o ji'i lcaa ngu' nu ndi'i ne' quixi' cacua ti, ndacha' ngu' ji'i ngu' bi' ñi'ya ngua cha' bi'. ³⁵ Li' ndu'u ngu' quichi' bi', ndyaa na'a ngu' xi' ji'i, na ca ngua. Lo'o ndyalaa ngu' su nga'a Jesús, li' na'a ngu' ji'i nu qui'yu nu ntsu'u cui'i xña'a ji'i tsa la, cha' juani tso'o ti yu; lacu' yu ste' yu, ti' ti ntucua yu nde slo quiya' Jesús. Ndyutsii tsa ngu' li'. ³⁶ Lo'o nu ñati nu cua na'a lo'o ngulo Jesús cui'i bi' ji'i yu, ndacha' ngu' bi' ji'i tya'a ngu' ñi'ya nu ngua cha' ngua tso'o yu. ³⁷ Li' nchcu' tsa lcaa ngu' quichi' bi' lo'o Jesús cha' tyu'utsu', cha' nga'aa tyanu la Jesús loyuu bi'; ntsii tsa ngu' ca tyi bi'. Bi' cha' ndu'u Jesús ndyaa yu ne' yaca ni'i piti bi'. ³⁸ Laja li' ndijña tsa nu qui'yu nu cua ngutu'u ca ti cui'i xña'a ji'i, cha' lo'o yu tsa' yu lo'o Jesús ne' yaca ni'i bi'; pana ná nda Jesús chacuayá' tya'a yu lo'o.

³⁹ —Xa' xtyu'u nu'u tyaa nu'u to' tyi —nacui' Jesús ji'i yu nu ngua quicha bi'—. Ta nu'u cha' lo'o lcaa ngu', cua ña'a ca cha' tlyu nu cua ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o nu'u.

Ndyaa yu li', nda yu cha' lo'o lcaa ñati tya'a quichi' tyi yu, lcaa ña'a cha' tlyu nu cua ngua'ni Jesús lo'o yu.

Sñi' Jairo lo'o nu cuna'a nu ndyala' ste' Jesús

⁴⁰ Lo'o li' nguxtyu'u Jesús ñaa nde tsu' tayu' chaca quiya'. Chaa tsa ti' ngu' su ndi'i ngu' cha' ndyalaa yu tsu' re chaca quiya' li'; tso'o tsa nchcu' ngu' lo'o yu, cha' ntajatya tsa ngu' ji'i yu ni jacua' tyaa ycu' yu cha-

ca quiya'. ⁴¹ Lo'o cua ndyalaa Jesús, li' hora ti ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Jairo slo; ngu' cusu' laca yu, loo laca yu ne' laa ji'i ngu' bi'. Yaa yu li', ndu sti' yu nde loo Jesús, lye tsa ndijña yu cha' clyu ti' ji'i Jesús cha' tsa toni'i ji'i yu. ⁴² Sca ti sñi' ntsu'u ji'i nu Jairo bi', sca nu cuna'a cuañi' nu ntsu'u tii tyucuaa ti yija. Pana juani quicha tsa nu piti bi', cua cajaa ti. Li' ndyaa Jesús lo'o nu cusu' bi', lo'o quiña'a tsa ñati tya'a ndya'a lo'o; cha' quiña'a ñati ni, tachaa tsa ndi'i ngu' slo Jesús.

⁴³ Laja ngu' bi' ndi'i sca nu cuna'a quicha. Ndyee tii tyucuaa yija quicha tsa nu cuna'a bi', lu'ba ti nda'ya tañi ma'. Cua ndye cñi ji'i ma' cusu' nguliji xcaya' ngu' jo'o, pana ni sca ñati ná ngua ji'i cua'ni jo'o ji'i ma'.

⁴⁴ Nu juani cua lijya ma' bi' nde chu' Jesús, ndyala' quiya' ste' yu; hora ti ngusi'yu cu' cha' ndyalú tañi ma', ngua tso'o ma'. ⁴⁵ Li' nchcuane Jesús ji'i ngu' nu ndi'i slo:

—¿Tilaca laca nu ndyala' 'na? —nacui.

Lcaa ñati nchcui' cha' ná tucui ndyala' ji'i Jesús. Bi' cha' lo'o Pedro lo'o jua'a xa' tya'a ndya'a yu, nguxacui ngu' cha' ji'i Jesús li'.

—Cusu' —nacui ngu'—, tyi'i ca chu' nu'u tachaa tsa ndi'i ñati, hasta nsatá tsa ngu' chu' na. Ni cha' nchcui' nu'u lacua: “¿Tilaca laca nu ndyala' 'na?”

⁴⁶ Li' xa' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' chaca quiya':

—Chañi cha' cua ndyala' sca ñati jna' —nacui—.

Ngua tii na' cha' juersa 'na ndyaa ngua'ni jo'o ji'i sca ñati.

⁴⁷ Li' jlo ti' nu cuna'a bi', cha' cua nquije cha' ji'i Jesús, bi' cha' yaa ma' nchcui' lo'o yu, masi nchcuaja tyucui ña'a ma' lijya ma' cha' ndyutsii ma'. Li' ndyatú sti' ma' nde su ndu Jesús; slo lcaa ñati nu ndu ca bi' ndacha' ma' ji'i yu ni cha' laca ndyala' ma' ste' yu, lo'o li' hora ti ngua tso'o ma'. ⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ma' cusu' bi':

—Cha' jlya ti' nu'u cha' caca ji'i ycu' Ndyosi cua'ni Ni cña tonu bi', bi' cha' ngua tso'o nu'u, sñi' —nacui Jesús ji'i nu cuna'a bi'—. Ná cube ti' nu'u, tyaa clyu nu'u juani.

⁴⁹ Tya nchcui' Jesús, lo'o li' ndyalaa sca ñati nu ndu'u to' tyi Jairo, nu cusu' bi' nu laca loo ne' laa ji'i ngu' ca bi'. Ñati bi' ndyaa nchcui' lo'o ycu' Jairo li':

—Cua ngujui sñi' nu'u, cusu' —nacui yu—. Nga'aa chcui' nu'u lo'o nu cusu' jua cha' caa toni'i jinu'u.

⁵⁰ Pana cua ndyuna Jesús cha' nu nchcui' yu lo'o nu cusu' bi'.

—Ná cutsii nu'u —nacui Jesús—, sca ti si jlya ti' nu'u cha' caca ji'i ycu' Ndyosi, li' caca tso'o nu piti sñi' nu'u —nacui Jesús ji'i Jairo.

⁵¹ Lo'o ndyalaa ngu' to' tyi Jairo, li' ná nda Jesús chacuayá tyaa tsa tlyu ti ngu' ne' ni'i lo'o yu; cua laca ti ñati tyaa nde ni'i nacui yu.

—Lo'o Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan, lo'o sti xtya'a nu piti quicha re, tsa lo cua ti tya'a ngu' tyaa ngu' ni'i re —nacui yu.

⁵² Nxi'ya tsa xi xa' la ngu' ndi'i ngu' nde liya' xqui'ya cha' ngujui nu cuna'a piti bi'. Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná xi'ya ma' —nacui—. Si'i na ngujui nu quicha re, na laja' ti re —nacui Jesús ji'i ngu'.

⁵³ Nxyi' lo'o ngu' ji'i Jesús li', cha' jlo ti' ngu' cha' chañi cha' ngujui nu piti bi'. ⁵⁴ Li' ndyatí Jesús ni'i, ngusñi ya' nu piti, jua'a cui nchcui' lo'o li':

—Tyaca'a nu'u, mbixu' —nacui.

⁵⁵ Li' xa' ndyalaa cui'i cresiya ji'i nu cuna'a piti bi', hora ti ndaca'a li'; ngulo Jesús cña ji'i ngu' cha' ta ngu' na cacu nu piti bi' li'. ⁵⁶ Ndube tsa ti' ngu' cusu' ji'i nu piti bi', pana ngulo Jesús cña ji'i ngu' cha' ná chcui' ngu' lo'o xa' ñati ñi'ya nu ngua cha' bi'.

Ngulo Jesús cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' tsa ngu' chcui' ngu' lo'o ngu' xa' quichi

9 Nguxuti'i Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a bi', cha' ta yu chacuayá ji'i ngu' cha' culo ngu' ji'i lcaa lo cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati, lo'o jua'a cua'ni ngu' jo'o ji'i lcaa lo quicha nu ntsu'u ji'i ñati. ² Ngulo yu cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' ta ngu' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' quichi su tsa ngu', lo'o li' cua'ni ngu' cha' tyaca tso'o ngu' quicha. ³ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná sca na ná cui'ya ma' tsa ma' tyucui —nacui yu ji'i ngu'—, ni yaca xca, ni cuiji, ni tyaja, ni cñi, ná cui'ya lo'o ma' ji'i. Sca ti camxa nu ntsu'u ti ma' cui'ya ma' tsa ma', ná cui'ya ma' chaca. ⁴ Cua ña'a ca toni'i su tyalaa ma' ni, ca bi' tyanu ma' hasta ña'a cuayá nu tyu'u ma' quichi bi' tyaa ma' li'. ⁵ Si ntsu'u quichi su ná ndiya ti' ngu' cha' nu nchcui' ma' lo'o ngu', su ná nti' ngu' cha' tyanu ma' slo ngu', hora ti tsa ma' xa' se'i. Lo'o jua'a salú ma' sñi yuu nu ntsu'u quiya' ma' lo'o tyu'u ma' quichi bi'; xqui'ya cha' bi', caca cuayá ti' ngu' quichi cha' cuxi tsa cña nu ngua'ni ngu' lo'o ma' li'.

⁶ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', ndya'a ngu' lcaa quichi sube ti cajua. Li' nda ngu' cha' lo'o ngu' quichi bi' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu'; jua'a ngua'ni ngu' jo'o ji'i ngu' quicha nu ndi'i lcaa quichi bi', ndyaca tso'o nu ngu' quicha bi' li'.

Ngujui Juan nu ntyucuatya ji'i ñati

⁷ Tyempo bi' Herodes naa nu laca gobernador. Cua ngua cuayá ti' yu lcaa cña nu ngua'ni Jesús, lo'o nu juani ncyacua tsa ti' yu: “¿Ti ñati laca nu Jesús bi'?” Tyu'u tya'a ngu' nchcui' ngu' cha' cua ndyu'u jyo'o Juan chaca quiya'. ⁸ Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' Jesús laca jyo'o Elías nu nguti'i chalyuu sa'ni la, cha' chaca quiya' ndyu'u tucua jyo'o bi'; jua'a ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' la cui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la laca Jesús, cha' cua ndyu'u jyo'o cusu' bi' chaca quiya', nacui ngu'. ⁹ Pana ndi'ya nacui Herodes:

—Ycu' na' ngulu cña cha' teje cu' ngu' scua' que Juan. Lo'o nu Jesús bi' ni, nu quiña'a tsa cha' ndañi nu nchcui' ngu' ji'i, ¿tilaca laca yu lacua?

Lo'o li' lye tsa ngua ti' Herodes cha' ña'a ji'i ycu' Jesús.

Nda Jesús na ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

¹⁰ Nu lo'o nguxtyu'u ngu' tya'a ndya'a Jesús ndyalaa ngu' slo yu, li' nchcui' ngu' lo'o yu lcaa ña'a cña nu ngua'ni ngu' ca su ndyaa ngu' bi'. Li' ndyaa yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' bi' sca se'i su ná ntsu'u ñati ngua ti' yu, sca se'i cacua ti quichj Betsaida. ¹¹ Pana nu lo'o cua ngua jlo ti' xa' ñati macala su ndyaa Jesús, li' ndu'u lca'a ñati bi' jii' yu. Lo'o ndyalaa ngu' slo yu, li' ndyanu ngu' cha' culu'u yu jii' ngu' ñi'ya caca nde loo lo'o caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii' ñati. Lo'o jua'a lijya ngu' quicha cha' cua'ni yu cha' tyaca tso'o ngu', nti' ngu'.

¹² Nu lo'o cua ngusij, li' ndyu'u ti'i ñati nu ndyaca tsa'a jii' Jesús ca slo yu cha' chcui' ngu' lo'o yu:

—Chcui' nu'u lo'o ngu' jua cha' tsaana ngu' na cacu ngu', su caja' ngu' talya ca quichj sube ti jua —nacui' ngu' nu ndyaca tsa'a jii'—. Su ndi'i na re, ná ntsu'u na cacu ngu' tsiya' ti —nacui' ngu' bi' jii' Jesús.

¹³ —Cu'ma ta ma na cacu ngu' quiña'a jua —nacui' Jesús jii' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' li'.

—Xti tsa na ntsu'u jii' ya re —nacui' ngu'—. Ca'yu tya'a ti xlyá teje' lo'o tucua tya'a ti cualya lo'o jii' ya. Sca ti si tsa ya tsaana ya scuaa cha' cacu lcaa ngu' re —nacui' ngu' jii' Jesús li'.

¹⁴ Ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ti ndi'i ngu' bi'. Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii':

—Chcui' ma lo'o ngu' jua cha' tyaca'a ngu' lo yuu cuentya qui' ti, tu'ba tyii tya'a ngu' sca qui'i —nacui' yu jii' ngu'.

¹⁵ Lo'o jua'a ngua'ni nu tii tyucuaa tya'a ngu' lo'o nu ngu' quiña'a bi', hora ti ndyaca'a ngu'. ¹⁶ Li' ndaya' Jesús jii' nu ca'yu tya'a xlyá teje' lo'o jii' nu tucua tya'a cualya bi'. Nde cua nguxña'a yu cha' ndya xly'a'be jii' ycu' Ndyosi xqui'ya scuaa bi'. Li' ngusa'be yu scuaa bi', cuati nda yu yu'be bi' jii' ngu' tya'a ndya'a yu cha' tacha ngu' jii' ngu' quiña'a bi'. ¹⁷ Lcaa ngu' ndyacu ngu' scuaa bi' li', nguaala' jii' lcaa ngu'. Ca tiya' la ngutsa'a tii tyucuaa tya'a chcubi ntsu'u yu'be xlyá lo'o cualya nu ndyanu, la cui' tya'a na nu ndyacu ngu' bi'.

Ndacha' liñi Pedro cha' ycu' nu Cristo laca Jesús

¹⁸ Ngua sca tsá ndi'i Jesús ycu' ti nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi. Li' lijya ngu' nu ndyaca tsa'a jii' ca slo yu. Nchcuane Jesús jii' ngu' bi' li':

—¿Tilaca ta laca na' nacui' ngu'? —nacui' Jesús jii' ngu' bi'.

¹⁹ —Ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Juan nu ntyucua'tya jii' ngu' tya tsubi' la laca nu'u —nacui' ngu' jii'—, lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Elías laca nu'u, jua'a ntsu'u xi xa' la ngu' nu nchcui' cha' nu'u laca sca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi sa'ni la; cua sa'ni tsa ngujuii ñati bi', pana juani ndyu'ú chaca quiya' nacui' ngu' bi'.

²⁰ —Cu'ma ni —nacui' Jesús jii' ngu' bi' li'—, ¿tilaca laca na' nti' cu'ma?

Li' nacui' Pedro jii':

—Cristo nu nda ycu' Ndyosi jii' lijya nde chalyuu, bi' laca nu'u —nacui' Pedro jii'.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu'

²¹ Lye tsa nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' cha' ná cacha' ngu' tsiya' ti jii' xa' ñati cha' Cristo laca ycu'.

²² —Na' nu cua nda Ni 'na lijya'a cha' caca na' ñati —nacui' Jesús—, nscua cha' lye tsa xcube' ngu' jna'. Lo'o la cui' ti xtyanu ti'i ngu' cusu' jna'; lo'o ngu' nu laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, xtyanu ti'i ngu' jna'. Nga'a cha' cujuui ngu' 'na; pana lo'o tyu'u scua sna tsá, li' tyu'ú na' chaca quiya' ca su ntsiya na' cha' nguatsi' na'.

²³ Lo'o nteje tacui xi tyempo, li' nchcui' Jesús lo'o lcaa ngu':

—Si ntsu'u cu'ma nu chañi cha' nti' ma tsa ma lo'o na' —nacui' yu—, nga'a cha' xtyanu ma lcaa cha' nu ntsu'u tsa tyiquee ma jii', cha' tya'a ma lo'o na' lcaa tsá, masi cujuui ñati jii' ma xqui'ya na'. ²⁴ Chcuna' chalyuu jii' ma si xcui' ndyacu tsa ti' ma ñi'ya caca jii' ycu' ca ma; pana si tyaja'a ma xñi ma cha' jna', masi cujuui ñati jii' ma xqui'ya na', quije chalyuu jii' ma ca slo ycu' Ndyosi li'. ²⁵ Ná xtyucua tsiya' ti cha' culiya' nu ntsu'u jii' ma, masi tlyu tsa chalyuu caja jii' ma, si xqui'ya cha' bi' chcuna' ma cuentya jii' ycu' Ndyosi.

²⁶ Ca tyuju'u ti' na' nu cua nda Ni 'na lijya'a cha' caca na' ñati lo'o ña'a na' jii' ma, si cua ngua tyuju'u ti' ma ña'a ma jna', masi ntyuju'u ti' ma jii' cha' tso'o nu nchcui' ti na'; nu lo'o caa na' chaca quiya' nde loo la cha' caca na' loo jii' ñati, li' ca tyuju'u ti' na' lo'o ña'a na' jii' ma. Ndubi tsa ña'a loo na' caca xqui'ya xee jii' ycu' Ndyosi Sti na' li'; stu'ba ti caa na' lo'o lcaa xca jii' ycu' Ni, xca nu lubii tsiya' ti. ²⁷ Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma, cha' ntsu'u ngu' nu ndy lo'o na chalyuu re juani, nu tya lyiji cajaa ngu' lo'o ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nguxana cha' laca ycu' Ndyosi loo nde chalyuu.

Cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús ndy slo ngu'

²⁸ Nu lo'o cua ndu'u scua snu' tsá tya lo'o nchcui' Jesús cha' bi', li' ndyacu' yu sca ca'ya cha' chcui' yu lo'o ycu' Ndyosi; ndyaa lo'o yu jii' Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan. ²⁹ Nu lo'o ndy Jesús nchcui' lo'o ycu' Ndyosi Sti yu, li' hora ti ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús; ñi'ya ña'a sca xee nu ngatj tsa, jua'a ngatj tsa ña'a ste' yu.

³⁰ Li' ndu'u tucua tucua tya'a ngu' qui'yu ca slo Jesús, ndy ti ngu' bi' nchcui' ngu' lo'o Jesús; jyo'o cusu' Moisés lo'o jyo'o cusu' Elías nu nguti'i chalyuu sa'ni ngua ngu' bi'. ³¹ Lo'o jua'a tyucui ña'a su ndy ngu' nty-iji'i sca xee nu lye tsa ña'a. Nchcui' ngu' lo'o Jesús jii' lcaa ña'a cña nu cua nda ycu' Ndyosi Sti yu cha' cua'ni yu nde loo la xi, nu lo'o cajaa yu nde quichj Jerusalén.

³² Masi ndyu'u tsa xcalá Pedro lo'o xa' tya'a ndi'i yu ca jua, pana tya tii ngu'; bi' cha' na'a ngu' bi' lcaa cha' tso'o jii' Jesús, lo'o jii' tyucuaa ngu' jyo'o nu nga'a slo yu. ³³ Nu lo'o cua tyaa ti tyucuaa ngu' bi', li' nacui' Pedro jii' Jesús:

—Xu'na —nacui—, tso'o tsa cha' ndi'i ya nde. Cuiña ya sna tya'a chcuaya: tsaca laca su tyi'i ycu'i nu'u, chaca su tyi'i La Moisés, lo'o chaca su tyi'i La Elías —nacui.

Pana nu Pedro bi' ni, ná ngua cuayá' ti' yu ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' ycu'i ca yu. ³⁴ Tya nchcui' yu, lo'o li' ñaa sca coo nu ngüixii hichu' ngu'. Lye tsa ndyutsii ngu' su ntsu'u ngu' ne' coo bi', cha' lye tsa ña'a coo bi'. ³⁵ Li' nguañi xtyi'i sca ñati, pana hora ti ngua cuayá' ti' ngu' cha' nchcui' ycu'i Ndyosi laja coo bi'.

—La cui' yu re laca Sñi' na'; tyaca'a tsa yu 'na —nacui Ni—. Cua'a jyaca mā jii' cha' nu chcu'i yu re lo'o mā —nacui Ni.

³⁶ Lo'o cua ndyuna ngu' ña'a cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi jii' Jesús, li' na'a ngu' cha' sca ti Jesús ndy bi'. Cuaana tya ndyaa ti'i ngu'; ni sca cha' nga'aa nchcui' ngu' lo'o xa' ñati, ñi'ya ngua cha' nu na'a ngu' sii' ca'ya bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o jii' sca yu cuañi' nu ngusñi cui'i cuxi jii'

³⁷ Ca chaca tsā nu lo'o ngua'ya ngu' sii' ca'ya bi', tyuu tsa tya'a ngu' ndyaa ngu' ndyacu'a tya'a ngu' lo'o Jesús. ³⁸ Ndi'i sca nu qui'yu laja ñati quiña'a bi' nu cui' nchcui' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui yu jii'—, cua'ni cha' tso'o ña'a nu'u xi jii' sñi' na', cha' sca ti bi' laca sñi' na' nu ntsu'u 'na. ³⁹ Ntsu'u tsā nyalú cui'i jii' yu, ndu'ni bi' cha' cui' nxi'ya yu li'; nxasu nu cui'i bi' jii' yu ña'a cuayá' ndyu'u ngo' tu'ba yu. Cuxi tsa ndu'ni cui'i bi' lo'o yu, cha' ná ntaja'a bi' culaá jii' yu. ⁴⁰ Bi' cha' lye tsa ndijña na' jii' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u cha' culo ngu' jii' cui'i cuxi nu ngusñi jii' sñi' na', pana ná ngua jii' ngu' culo ngu' jii' tsiya' ti.

⁴¹ Li' nguxacui Jesús cha' jii' ngu':

—Ná jlya ti' mā 'na tsiya' ti, cu'mā ñati chalyuu —nacui Jesús—, cha' cuxi tsa cresiya jii' mā. Nga'aa tso'o tyanu na' slo mā, nga'aa talo tyiquee na' jii' mā tsiya' ti —nacui Jesús jii' ngu'—. Cāa lo'o jii' sñi' slo na' —nacui Jesús jii' sti nu quicha bi' li'.

⁴² Pana nu lo'o ñaa nu quicha bi' cacua la, li' nguxlyú cui'i cuxi bi' jii' yu quicha bi' nde lo yuu, lo'o li' lye tsa nguxalú cui'i jii' yu. Li' ngulo Jesús cña jii' cui'i cuxi nu ntsu'u jii' yu cha' tyu'u bi' tyaa, cua ndyaca tso'o yu quicha bi' li'. Cuati nacui jii' sti yu cha' cāa qui'ya jii' sñi', lo'o li' ndya Jesús jii' yu nu ngua quicha bi' jii' sti yu chaca quiya'. ⁴³ Lcaa ngu' ndube tsa ti' ngu' lo'o ña'a ngu' cha' tlyu nu ndyu'ni ycu'i Ndyosi.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa ycu'i

Lcaa ngu' ndiya tsa ti' ngu' ña'a ngu' cña nu ndyu'ni Jesús. Pana laja lo'o ndube ti' ngu', li' nacui Jesús jii' nu ngu' nu ndya'a lo'o yu:

⁴⁴ —Cua'a jyaca mā jii' cha' re, culacua xi ti' mā jii': Ntsu'u sca ñati nu cuju'i cresiya 'na jii' ngu' tsiya cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na', masi na' nu cua nda Ni 'na lijyā cha' caca na' ñati —nacui Jesús.

⁴⁵ Pana ná nda nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' yu bi' cuentya, ná ngujui ñi'ya caca ca cuayá' ti' ngu' cha' bi'; jua'a ntsii tsa ngu' cha' xcuaane ngu' jii' ycu'i Jesús ñi'ya tyu'u cha' nu nchcui' yu lo'o ngu'.

Nchcui' ngu' cha' ndulo la cha' jii' ycu'i ca ngu'

⁴⁶ Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ni, lye tsa nchcui' tube ngu' ñi'ya nu tya'a ngu' laca nu ndulo la cha' jii'.

⁴⁷ Pana Jesús ni, hora ti ngua cuayá' ti' lcaa ña'a cha' nu ntsu'u tyiquee ngu'. Li' ngusñi yu ya' sca nu piti, ngusta yu jii' nu piti cacua ti slo ycu'i yu. ⁴⁸ Li' nchcui' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Lo'o xtyucua mā jii' cua ña'a ca ñati cuentya jna', masi ñati ñi'ya laca nu piti re, la cui' jua'a na nxyucua mā jna' laca —nacui Jesús—. Jua'a ngu' nu tucua cña jna', lo'o cña jii' ycu'i Ndyosi tucua ngu' bi' li', cha' ycu'i Ni laca nu nda jna' lijyā ca slo cu'mā. La cui' nu piti la jii' tya'a mā, nu ná ndulo cha' jii' bi' nti' mā, bi' laca nu ndulo la cha' jii' cuentya jna', nti' na'.

Sca ñati nu ná nxuy tya'a lo'o na ni, bi' laca nu taca jii' xtyucua jii'na

⁴⁹ Li' nacui Juan jii' Jesús:

—Mstru —nacui—, cua na'a ya cha' ndy chaca ñati nu nlyo jii' cui'i cuxi nu ntsu'u jii' ñati chacuayá' jinu'u, nacui yu. Bi' cha' ngua'a ya jii' yu bi', cha' nga'aa cua'ni yu jua'a, cha' ná lo'o yu bi' ndya'a yu ndyaca tsa'a yu lo'o ya.

⁵⁰ Pana ndi'ya nacui Jesús jii' li':

—Ná cua'a mā jii', cha' sca ñati nu ná nxuy tya'a lo'o na, ná tyiquee' taca jii' bi' xtyucua jii'na.

Ngua'a Jesús jii' Jacobo lo'o jii' Juan

⁵¹ Nu lo'o cua tyalaa ti tyempo cha' tyaa Jesús nde cua, li' ngüñi ti' yu cha' tyaa yu nde Jerusalén. ⁵² Nda yu jii' nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' yu cha' tsa'a ngu' tyucui' nde loo la, cha' chcu'i ngu' lo'o ngu' quichi sube ti su tyeje tacui yu lo'o ngu'. Li' ndyaa ngu' bi' sca quichi sube ti, sca quichi tyi ngu' Samaria; ngulana ngu' su tyi'i ngu' li'. ⁵³ Pana ná ntaja'a ngu' quichi sube bi' ta ngu' chacuayá' cha' tyanu ngu' bi' quichi, cha' jlo ti' ngu' quichi bi', cha' nde quichi Jerusalén tsa'a ngu'.

⁵⁴ Nu lo'o ndyuna tya'a ndya'a Jesús cha' bi', Jacobo lo'o Juan naa nu ngu' bi', li' nacui ngu' bi' jii' Jesús:

—Cusu' —nacui ngu' bi'—, ¿ha ná nti' nu'u cha' jña ya quii' nde cua cha' tyalú nde lo yuu su ndi'i ngu' jua? Cua'ni tye bi' tsiya' ti jii' ngu' jua, tyaqui ngu'. Jua'a ngua'ni jyo'o cusu' Elías sa'ni —nacui ngu' jii' Jesús.

⁵⁵ Li' ña'a tsa Jesús jii' ngu' bi', nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ná nda mā cuentya tsiya' ti ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' mā —nacui Jesús—, si'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca nu ngulu'u jii' mā cha' chcu'i mā cha' cuxi jua'a; nu xña'a laca nu ngulu'u jii' mā cha' chcu'i mā jua'a. ⁵⁶ Si'i cha' cua'ni tye na' chalyuu jii' ñati nda ycu'i Ndyosi Sti na' 'na lijyā cha' caca na' ñati; cha' cua'ni lyaá Ni jii'

ñati chalyuu, bi' cña ntsu'u cha' cua'ni na' —nacuj Jesús.

Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' xa' quichí sube ti.

Ñati nu chañi cha' nti' tya'a lo'o Jesús

⁵⁷ To' tyucuij su ndyaa ngu' na'a ngu' ji'i sca nu qui'yu.

—Cusu' —nacuj yu—, lo'o na' nti' na' tsa'a lo'o nu'u, macala su tsa nu'u tsa'a na' lo'o nu'u.

⁵⁸ Li' nguxacuj Jesús cha' ji'i nu qui'yu bi':

—Nu naa cuatya' ni, ne' xtyú ni' ndyu'ú ni'; lo'o nu quiñi sube ni, ne' xlyatj ndyu'ú ni'; lo'o na' ni, cua lijya na' chalyuu cha' caca na' ñati, pana ná ntsu'u su xtyii na' caja' na', ná ntsu'u su chca'a cña' na'.

⁵⁹ Lo'o li' nacuj Jesús ji'i chaca nu qui'yu:

—Ca'a tya'a nu'u lo'o na' —nacuj.

—Cusu' —nacuj yu ji'i Jesús li'—, ta nu'u xi tyempo jna' cha' tyanu na' lo'o sti na' ña'a cuayá' nu cajaa sti na', cha' ña'a na' ji'i tyatsi'.

⁶⁰ Li' nacuj Jesús ji'i yu:

—Tya ntsu'u xi xa' la tya'a ñati mā nu taca xatsi' ji'i nu cua ngujui; pana nu'u ni, ntsu'u cha' tsa nu'u lo'o na' cha' chcu' nu'u cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati.

⁶¹ Li' nacuj chaca nu qui'yu ji'i Jesús:

—Cusu', lo'o na' ntā' tsa'a lo'o nu'u —nacuj yu—, pana ta xi tyempo 'na cha' tsa'a na' salya' na' lo'o ngu' toni'i' na.

⁶² Li' nguxacuj Jesús cha' ji'i nu qui'yu bi':

—Sca ñati nu nguxana sca cña ni, ná caca tyu'u scua cña bi' ji'i yu si tya'achu' yu ji'i; ñi'ya nti' ñati nu nclya' yuu, ná ca cula'a tso'o yu yuu si ña'a yu nde chu' yu; la cui' jua'a lo'o caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i cu'mā ñati chalyuu ni, ná ta Ni cña cua'ni mā cuentya ji'i ycu' si nti' mā tya'achu' mā ji'i Ni.

Nda Jesús ji'i snayala tyii tya'a ngu' ndyaa

10 Nu lo'o cua nteje tacui cha' bi', li' ngusubi Jesús chaca snayala tyii tya'a ngu' cha' tsa nu' nde loo ji'i yu; cuentya tucua tya'a ti ngu' tsa nu' lca se'i lo'o lca quichí su nga'a cha' tsa yu nti' yu. ² Li' nchcu' yu lo'o ngu' bi':

—Chañi cha' ntsu'u tsa cña re, cha' chcu' na lo'o ñati cha' xñi ngu' cha' nu nchcu' na' —nacuj Jesús ji'i ngu' bi'—. Lo'o jua'a, xti ti ngu' nu caca cua'ni cña re; bi' cha' chcu' mā lo'o Sti na', ycu' nu Xu'na cña re, cha' tya ta Ni xi xa' la tya'a ñati nu taca ji'i cua'ni cña re.

³ Yaa clya mā lacua. Su ta na' ji'i mā tsa mā, ca bi' tyi'i mā laja ñati cuxi ñi'ya si ndi'i xly'a' cuañi' laja bo'o tyaala; pana tyi'i ycu' Ni lo'o mā cha' ná sca caca ji'i mā li'. ⁴ Ná cui'ya mā cuiji su tyu'u cñi, ni xa' cuiji, ni caña ná chca'a quiya' mā. Lo'o jua'a ná tyu mā tyiquee' tyucuij lo'o ta mā cha' lo'o ñati. ⁵ Nu lo'o tyalaa mā toni'i' ji'i sca ñati, li' ndi'ya chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i ñati nu ndi'i ni'i bi': "Ti ti tyi'i tyiquee ngu' nu ca tyi re", ñacu' mā ji'i ycu' Ndyosi li'. ⁶ Lo'o si chañi cha' nti' ngu' nu ndi'i ni'i bi' cuna la ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi, li' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ngu' bi';

pana si ná nti' ngu' cuna ngu' cha' bi', nga'aa culacua Ni ji'i ngu' bi' jua'a. ⁷ Tyanu mā toni'i' ji'i ngu' tso'o bi', cacu mā co'o mā cua ña'a ca na nu cacu ngu' bi'; sca ñati nu ndyu'ni cña ni, ntsu'u chacuayá' ji'i cha' cacu yu tyaja. Pana ná tya'a mā lca ti toni'i' ji'i ngu'. ⁸ Lo'o tyalaa mā sca quichí su tso'o tsa chcu' ñati lo'o mā, cacu mā lca na nu ta ngu' ji'i mā, ⁹ cua'ni mā jo'o ji'i ngu' quicha nu ndi'i bi'. Lo'o li' ñacu' mā ji'i ngu' bi': "Cua ngulala cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i cu'mā". ¹⁰ Pana lo'o tyalaa mā sca quichí su ná nti' ngu' cha' chcu' mā cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu', hora ti tyu'u mā nde to' calle ti. Li' ñacu' mā ji'i ngu': ¹¹ "Scui ya quiya' ya cha' tyalú snii yuu ji'i quichí tyi mā nu ngusñi ca'a quiya' ya; jua'a ca cuayá' ti' mā li' cha' xqui'ya cha' cuxi tyiquee mā, bi' cha' tyu'u ya quichí tyi mā tyaa ya. Pana masi cuxi mā, ntsu'u cha' ca cuayá' ti' mā cha' cua ngulala cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i mā", ñacu' mā ji'i ngu' quichí bi'. ¹² Nchcu' na' cha' bi' lo'o mā juani, cha' nu lo'o tye chalyuu, li' tlyu la cha' ti'f caca ji'i ngu' quichí bi'; xti la cha' chcube' ngu' jyo'o quichí Sodoma nu cuxi tsa ngua'ni cua sa'ni la.

Quichí su ná ntucua ñati cña ji'i ycu' Ndyosi

¹³ ¡Tya'na tsa cu'mā ngu' quichí Corazín! Lo'o jua'a, ¡tya'na tsa cu'mā ngu' quichí Betsaida! Cua quiña'a tsa cha' tlyu nu cua na'a cu'mā, lo'o ná nguju'u ti' mā tsiya' ti ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni mā. Cua sa'ni la xña'a tsa ngua ngu' quichí Tiro, lo'o ngu' quichí Sidón; ngu' xa' tsu' ngua ngu' bi'. Pana ná ngujui ñi'ya caca tyuju'u ti' ngu' bi' ji'i cha' cuxi nu ngua'ni ngu', cha' bilya ña'a ngu' bi' ni sca cha' tlyu ñi'ya nu cua na'a cu'mā ngu' Israel; bi' cha' ná ngua xñi' ti' ngu', ná ndyacu' ngu' late' ngata, ni ná ngusu'ba ngu' jii hique ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' su nscua jyo'o. ¹⁴ Liñi cacha' na' ji'i mā cha' caca tso'o la ji'i ngu' jyo'o quichí Tiro, lo'o ji'i ngu' jyo'o quichí Sidón, nu lo'o tyalaa tsā tlyu lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'i ñati chalyuu; lye la xcube' Ni ji'i cu'mā li', cha' ná nduna mā tsiya' ti. ¹⁵ Lo'o cu'mā ngu' quichí Capernaum ni, nti' mā cha' tso'o tsa caca ji'i quichí tyi mā. ¿Ha ná lo'o xcube' Ni ji'i mā nti' mā? Pana culo'o Ni ji'i mā cha' tyaa mā ca bilyaa.

Tya nchcu' la Jesús lo'o nu snayala tyii tya'a ngu' bi' li':

¹⁶ —Ñati nu cua'a jyaca ji'i cha' nu ta cu'mā lo'o, ñi'ya si ndaca'a jyaca ngu' bi' ji'i cha' nu ta na' lo'o ngu' laca; lo'o ñati nu xlyú cha' hichu' cu'mā, ñi'ya si nxlyú ngu' bi' cha' hichu' na' laca. Lo'o jua'a ñati nu xlyú cha' hichu' na' ni, na nxlyú ngu' cha' bi' hichu' ycu' Ndyosi nu nda jna' lijyaa; jua'a laca cha' —nacuj Jesús ji'i ngu'. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'.

Cua ngxutyuu ngu' nu ngua'a loo Jesús cña ji'i ñaa ngu'

¹⁷ Ca tiya' la ngxutyuu nu snayala tyii tya'a ngu' ñaa ngu' slo Jesús. Chaa tsa ti' ngu'.

—Cusu' —nacui' ngu' jii' Jesús—, lo'o nu cui'i cuxi ndaquiya' jii' cña nu ngulo ya jii' chacuayá' jinu'u —nacui' ngu'.

¹⁸ Nhcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Jua'á tu'ni. Lo'o na' na'á na' jii' Satanás lo'o ndyú yu lo yuu; ñi'ya ndyalú tyi'yu nde lo yuu, jua'á ndyú yu. Ngulo'o ycu' Ndyosi jii' nu xña'á bi' ca su tlyu su ntucua Ni nde cua, ndyú yu lo yuu li'; bi' cha' ndaquiya' cui'i cuxi bi' jii' cha' nu nhcui' mā juani. ¹⁹ Lo'o jua'á cua nda na' chacuayá' jii' cu'mā cha' sta quiya' mā hichu' cuaña, lo'o hichu' chuni'i; chacuayá' jna' cua'a mā chacuaya' jii' nu xña'á tsiya' ti. Lo'o jua'á ná ca cuxi jii' mā tsiya' ti, ni sca cha' cuxi ná tyacua jii' mā li'.

²⁰ Pana ná ntsu'u cha' ca chaa ti' mā cha' ndaquiya' cui'i cuxi bi' jii' cña nu ngulo mā jii', tso'o la ca chaa ti' mā cha' cua nscua xtañi mā ca su ntucua ycu' Ndyosi nde cua.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Jesús

²¹ Sca hora bi' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Jesús xqui'ya cha' ndi'i Xty'i ycu' Ndyosi lo'o yu. Bi' cha' nhcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu li':

—Sti na', cua'ni chi' na' loo ycu' nu'u juani. Nu'u laca ycu' Ni nu laca loo nde cua, jua'á laca nu'u loo nde lo yuu. Cua ngutu'u yacu' ti cha' bi' cuentya jii' ñati' nu ngua tya sa'ni la, cha' ná ca cuayá' ti' ngu' cha' bi' tsiya' ti, masi nchca tsa jii' ngu'; pana tsa xlya'be hi' cha' cua ngulu'u tso'o nu'u cha' bi' jii' ñati' jua'á ti juani, masi ná jlo tso'o ti' ñati' bi'. Ndyu'ni tlyu na' jin-u'u cha' jua'á ngua ti' ycu' nu'u cha' caca —nacui' Jesús jii' ycu' Ndyosi.

²² Li' nhcui' yu lo'o ngu' nu ndyaa cuentya jii' yu bi':

—Cua nda Sti na' lcaa na' jna'. Ná tucui' jlo ti' cha' laca na' Sñi' ycu' Ni; sca ti ycu' Sti na', bi' nu jlo ti'. Ná tucui' jlo ti' tilaca laca ycu' Sti na'; sca ti na', jlo ti' na' tilaca laca Ni. Lo'o jua'á ca jlo ti' xi xa' la ñati' nu nti' na' cha' culu'u na' jii' ngu' tilaca laca ycu' Sti na', ca cuayá' ti' ngu' bi' li'.

²³ Li' nguxtyacui Jesús ca su ndy nu ngu' nu ndyaca tsa'á jii', ndy ycu' ti ngu' nhcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ñati' nu ña'á cua ña'á ca cha' tlyu nu cua na'á cu'mā juani. ²⁴ Chañi cha' nu nhcui' na' lo'o mā re, cha' quiña'á tsa ngu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi sa'ni la, lo'o jua'á quiña'á rey nu ngua loo sa'ni la, cua ntajatya tsa ngu' bi' jii' cha' tlyu nu cua na'á mā juani, cha' ña'á ngu' jii' nquicha'; cua ntajatya tsa ngu' bi' jii' cha' nu nduna mā juani, cha' ngua ti' ngu' cuna ngu' nquicha'. Pana ngujui' ngu' li', lo'o bilya ña'á ngu' cha' bi', bilya cuna ngu' cha' bi' tsiya' ti —nacui' Jesús jii' ngu' nu ndyaca tsa'á jii'.

Sca cha' tso'o nu ngua'ni sca ngu' samaritano

²⁵ Li' ndatu' sca mstru cha' jo'ó cha' hcui' cuayá' yu lo'o Jesús. Lo'o li' nhcua'ne yu jii' Jesús:

—Mstru —nacui'—, ¿ñi'ya cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'á cha' tye tsiya' ti jna'?

²⁶ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o yu:

—¿Ni cña ngulo ycu' Ndyosi jii'na nu nscua lo quityi nu ngua sa'ni? ¿Ñi'ya ndyu'u ta cha' bi' nti' nu'u?

²⁷ Li' nhcui' mstru cha' jo'ó bi':

—Ndi'ya nhcui' cha' cusu' bi' —nacui' mstru bi'—, cha' tso'o tsa tyu'u tyiquee na' ña'á na' jii' ycu' Ndyosi, jua'á tyucui tyiquee na' taquiya' na' jii' ycu' Ni, jua'á cua'ni tlyu na' jii' Ni lo'o lcaa cha' nu ca'ya hique na, jua'á tyucui juersa jii'na cua'ni tlyu na' jii' ycu' Ni. Lo'o jua'á nga'á cha' cua'ni tya'na ti' na' jii' tya'a ñati' na, ñi'ya nu nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' xa' ñati' jii'na.

²⁸ Li' nacui' Jesús jii' yu bi':

—Tso'o tsa cha' nu nguxacu' nu'u 'na. Si jua'á cua'ni nu'u, caja chalyuu bi' jinu'u li'.

²⁹ Pana nu mstru cha' jo'ó bi' ni, cua nti' yu cha' tyu'u liñi la cha' nu cua nhcui' yu, bi' cha' nacui' yu jii' Jesús:

—¿Tilaca laca tya'a ñati' na' lacua?

³⁰ Li' nhcui' Jesús cui' re cha' xacu' cha' jii' mstru bi':

—Ngutu'u sca ngu' tya'a quichi' tyi na nde Jerusalén, ndya'á yu lijya yu tyucui' ndyaa nde calacui, nde quichi' Jericó. Lo'o li' ndu'u tucua xi tucua sna tya'a ngu'

cuaana, nguxlya'á ngu' lcaa na' nu lo'o jii' yu; ngulo ngu' ste' yu, li' ti' tsa ngujui' ngu' xña'á bi' jii' yu ña'á cuayá' nu cua cajaa ti yu. Li' nguxtyanu ngu' jii' yu ña'á ntsiya ti yu. ³¹ La cui' ti tyucui' bi' nteje tacui sca sti jo'ó tya'a quichi' tyi na. Pana lo'o na'á sti jo'ó bi' jii' nu quicha bi', li' yala ti nteje tacui chaca tsu' tyucui', ndyaa li'.

³² Lo'o li' ñaa sca xirta, sca ngu' Levi, la cui' tyucui' bi'. Ndyaa na'á xi jii' yu quicha bi'; pana lo'o na'á jii', tsa ndyubi ti nteje tacui xirta ndyaa li'. ³³ Lo'o la cui' tyucui' bi' ndya'á sca nu qui'yu ngu' Samaria, sca ngu' xa' chalyuu. Lo'o na'á jii' yu quicha bi', hora ti ngua tya'na ti' jii' yu.

³⁴ Lo'o li' ndyaa ca su ntsiya yu quicha bi', ngua'ni jo'o jii' lcaa su quicha jii' yu bi' lo'o setye, cuati lo'o vino ngua'ni jo'o jii' yu su quicha bi'. Li' ngüixi' late' chu' yu su quicha bi', ngusta jii' yu quicha bi' hichu' huru jii' ycu', ndyaa lo'o jii' yu ca to' tyi sca ñati'; ca bi' ña'ási' ngu' jii' nu quicha bi' ngua ti'.

³⁵ Ca chaca tsá lo'o cua tsa' ti nu ngu' samaritano bi', li' ngulo tucua tya'a cñi plata cha' ta jii' ngu' nu ca jii' ni' su ntsiya nu quicha bi'. Ndi'ya nacui' jii' ngu' ca tyi: “Ña'ási' mā jii' yu quicha re. Lo'o si tya culiji la mā cñi lo'o yu, lo'o xtyu' na' cā na' slo cu'mā chaca quiya', li' tya na' cñi jii' mā”, nacui' nu samaritano bi'.

Lo'o cua ndye nda Jesús cui' re lo'o ngu', li' nhcua'ne yu jii' mstru bi':

³⁶ —Tso'o lacua. Nu sna tya'a ñati' nu nteje tacui tyucui' su ntsiya nu quicha bi' ni, ¿tilaca nu nguna'ási' tso'o la jii' yu nu ngua quicha bi'? ¿Tilaca laca nu chañi cha' laca tya'a ñati' lo'o nu quicha bi'?

³⁷ —Nu ngua'ni tya'na ti' jii' yu quicha bi' —nacui' mstru cha' jo'ó bi' jii' Jesús.

Li' nacui' Jesús jii' mstru bi':

—Yaa nu'u lacua, lo'o la cui' jua'á cua'ni nu'u lo'o tya'a ñati' nu'u.

Li' nacui' Jesús jii' mstru bi':

—Yaa nu'u lacua, lo'o la cui' jua'á cua'ni nu'u lo'o tya'a ñati' nu'u.

Nga'á Jesús ca su ndi'i Marta lo'o María

³⁸ Ngusñi Jesús tyucui', ndyaa yu lo'o ngu' tya'a ndya'á yu. Lo'o li' ndyalaa ngu' sca quichi' piti ti su ndi'i

sca nu cuna'a nu naa Marta. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Marta cha' ndyalaa Jesús slo, cha' nti' tsa ma' cuna ma' lcaa ña'a cha' nu nda yu. ³⁹ Lo'o jua'a ntsu'u sca tya'a ngula Marta nu naa María. Hora ti ndyaca'a nu María bi' cacua ti slo Jesús cha' cuna cha' nu chcu'i yu; ⁴⁰ pana nu Marta bi' ni, quiña'a tsa cña ntsu'u cha' cua'ni ma'. Li' nchcu'i ma' lo'o Jesús:

—Cusu' —nacui Marta ji'i—, ¿ha ná ndube ti' nu'u cha' quiña'a tsa cña nguxtyanu María tya'a na' cha' cua'ni na' ycu'i ti na'? Bi' cha' tso'o la si chcu'i nu'u lo'o cho' lacua, cha' cãã cho' xtyucua xi cho' 'na.

⁴¹ Li' nguxacu'i Jesús cha' ji'i Marta:

—Marta, Marta, ntsu'u tsa cña jinu'u —nacui Jesús—. Quiña'a tsa ncliyacua ti' nu'u xqui'ya lcaa cña sube nu ntsu'u jinu'u. ⁴² Pana tya lijyi sca cha' nu tso'o cua'ni nu'u, sca cha' nu ndulo la; bi' laca cha' nu cua nti' María cua'ni juani. Cua ndyu'ni cho' sca cña nu tso'o la, lo'o ná ntsu'u cha' xlyaa' xa' ñati' cña bi' ji'i cho'.

Ñi'ya nu chcu'i na lo'o ycu'i Ndyosi

11 Ngua sca tsã nga'a Jesús ndyu'ni tlyu ji'i ycu'i Ndyosi. Lo'o ndye nchcu'i yu lo'o Ni, li' nacui sca ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Cusu' —nacui—, culu'u nu'u ji'i ya ñi'ya caca chcu'i ya lo'o ycu'i Ndyosi, tsa ña'a nu ngulu'u jyo'o Juan ji'i ngu' nu nguta'a lo'o.

² Li' nacui Jesús ji'i:

—Nu lo'o chcu'i ma' lo'o ycu'i Ndyosi, ndi'ya chcu'i ma':

Ndyosi Sti ya nu ntucua nde cua, tacati tsa cha' jinu'u.

Cãã nu'u nde chalyuu cha' caca nu'u loo ji'i ya.

Cua nti' ya cha' caca lcaa cha' nu nti' nu'u cha' caca nde chalyuu, ñi'ya nu ndyaca cha' nu nti' nu'u nde cua.

³ Ta nu'u na cacu ya tsã juani.

⁴ Cui'ya nu'u cha' clyu ti' ji'i ya ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ya, cha' jua'a cua ngüi'ya ya cha' clyu ti' ji'i ñati' nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ya.

Ná ta nu'u chacuayá' cha' cojolaqui cha' cuxi ji'i ya, pana cua'ni lyaá nu'u ji'i ya ya' nu xña'a.

Jua'a ngulu'u Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'.

⁵ Li' xa' nchcu'i yu lo'o ngu' bi':

—Nde chcu'i na' sca cha': Sca yu tya'a cu'mã ntsu'u sca tya'a tso'o yu. Lo'o li' sca talya ntsu'u cla'be talya, ndyaa yu toni'i ji'i tya'a tso'o yu cha' ñacu'i yu ji'i: "Ty-ocue, ta xi sna tya'a tyaja jñi' ti na' xi. ⁶ Cua ndyalaa ca ti sca yu tya'a tso'o na' toni'i 'na, lo'o ná ntsu'u tsiya' ti na nu ta na' cha' cacu yu." ⁷ Lo'o li' nu yu ca tyi nu ntsu'u nde ni'i ji'i nguxacu'i cha' ji'i yu: "Ná ntã' cha' chcu'i cua ña'a ti lo'u. Cua ndyacu' toni'i 'na. Lo'o nu sube 'na, cua ntsiya ngu' lo qui'ña laja' ngu' lo'u. Ná caca tyatü na' cha' ta na' hi'", nacui tya'a tso'o yu ji'i yu bi'. ⁸ Ndi'ya nacui na' —nacui Jesús ji'i ngu'—, masi ná ntaja'a tya'a tso'o yu tyatü cha' ta tyaja bi' ji'i yu bi', masi tso'o ti lo'o yu, pana tiya' la ngua ti' tya'a tso'o yu ta cha' bi' ji'i yu, xqui'ya cha' nga'aa nti' cha' xa' tsaa yu xtyu'u yu ji'i chaca quiya'; bi' cha' ndyatü tya'a tso'o yu li', nda lcaa na nu nti' yu bi'. ⁹ Ndi'ya nchcu'i na' lo'o ma' lacua: Lo'o jña ma' sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi, ta Ni

cha' bi' ji'i ma' li'; lo'o culana ma' ji'i ycu'i Ni, quijeloo Ni ji'i ma' li'; lo'o tyucui tyiquee ma' chcu'i ma' lo'o ycu'i Ni, taquiya' Ni ji'i cha' nu chcu'i ma' lo'o Ni li'. ¹⁰ Lcaa ñati' nu jña sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi ni, caja cha' bi' ji'i ngu' li'; jua'a lcaa ñati' nu culana ji'i ycu'i Ni, quijeloo Ni ji'i ngu' li'; la cui' jua'a, lcaa ñati' nu tyucui tyiquee chcu'i lo'o Ni, taquiya' Ni ji'i cha' nu chcu'i ngu' lo'o Ni li'.

¹¹ 'Nu cu'mã ñati' chalyuu nu ntsu'u nu sube ji'i ma', ná nda ma' sca na cuxi cacu sñi' ma' lo'o jña ngu' na cacu ngu'. Ñi'ya nti' si jña ngu' xlyá cacu ngu', ná ta ma' sca quee cacu ngu' li'; si jña ngu' cualya cacu ngu', ná ta ma' cuaña ji'i ngu' li'; ¹² si jña ngu' sca xcube, ná ta ma' sca chuni'i cacu ngu' li'. ¹³ Bi' cha' lacua, si jlo ti' ma' cha' ta ma' na tso'o cacu sñi' ma', masi xña'a ty-iquee ma', la cui' jua'a jlo ti' ycu'i Ndyosi Sti ma' nu ntucua nde cua; lye la cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ma', cha' tya ta Ni Xtyi'i ycu'i Ni tyanu ne' cresiya ji'i ma' si jña ma' cha' bi' ji'i Ni.

Ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús

¹⁴ Ntsu'u sca nu qui'yu nu ngua cu'u cha' cua ngusñi sca cui'i cuxi ji'i yu, pana ngulo Jesús ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i yu, ndyaa bi' li'. Nu lo'o ngutu'u cui'i nu ntsu'u ji'i nu qui'yu cu'u bi', ngua ji'i yu nchcu'i yu li'. Ndube tsa ti' ñati' lo'o na'a ngu' cha' bi'. ¹⁵ Pana ntsu'u ngu' nu nchcu'i ndi'ya:

—Nclyo nu qui'yu cua ji'i cui'i cuxi chacuayá' ji'i Beelzebú, nu laca xu'na lcaa lo cui'i cuxi —nacui ngu'.

¹⁶ Lo'o li' xa' la ñati' ngua ti' ña'a cuayá' ngu' ji'i Jesús, bi' cha' ngüijña ngu' ji'i Jesús cha' cua'ni yu chaca cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi nu ntucua nde cua.

¹⁷ Pana cua ngua tii Jesús lcaa cha' nu ncliyacua ti' ngu', bi' cha' nchcu'i yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Tye cha' ji'i cua ña'a ca quich'i si xcui' cha' cusüü cua'ni ngu' lo'o tya'a ngu', si tsaca latya ngu' tisiya xüü tya'a ngu' lo'o chaca latya ngu'. La cui' jua'a lo'o ngu' tya'a ndi'i ni'i, si ntsu'u cha' cusüü ji'i ngu' lo'o xa' la tya'a ngu', nga'aa caja ñi'ya tyi'i ngu' lo'o tya'a ngu' sca ti ni'i bi'. ¹⁸ Bi' cha' ná talo cha' ji'i Satanás si xüü tya'a nu Satanás bi' lo'o msu ji'i ycu'i; tye cha' ji'i nu xña'a yala ti li'. Pana nu na' ni —nacui Jesús—, cua nacui ma' cha' ngulo na' ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati' chacuayá' ji'i Beelzebú nu laca xu'na cui'i cuxi bi', jua'a nchcu'i ma' 'na. ¹⁹ ¿Ha cha' liñi nchcu'i ma' lo'o nchcu'i ma' cha' chacuayá' ji'i Beelzebú nclyo na' ji'i cui'i cuxi? Ná liñi nchcu'i ma' tsiya' ti, cha' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ma' nclyo ngu' ji'i cui'i cuxi; chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi nclyo ngu' cui'i bi', nacui ma'. Xqui'ya ngu' bi' caca cuayá' ti' ma' lacua; caca cuayá' ti' ma' si cha' liñi nchcu'i ma', si cha' cuiñi ti nchcu'i ma'. ²⁰ Chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi nclyo na' ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati', bi' cha' taca ca cuayá' ti' ma' cha' cua ndyalaa tsã cha' ca-ca ycu'i Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ma'.

²¹ 'Ñi'ya nti' sca ñati' tyaala, ndü yu cua nde toni'i ji'i yu. Cua laca ndi'i maxtyi ji'i yu cacua ti su ndü yu, cha' jua'a ná sca caca ji'i yu'ba nu ntsu'u ji'i yu. ²² Sca ti lo'o cãã xa' la ñati' nu xña'a la, tyijiloo ngu' bi' ji'i yu li'; xlyaa' ngu' lcaa chcu' nu ntsu'u ji'i yu su ndü yu cua,

cuaana ngu' yu'ba ji'i yu bi', cha' caja xi ji'i ca ta'a ngu' li'.

²³ Ñatj nu ná nti' xñi cha' jna', na nxuy tya'a ngu' bi' lo'o na' li', jua'a ndyu'u cha' bi'. Lo'o jua'a ñatj nu ná nxyucua 'na, na ndaca'a ngu' bi' ji'i tya'a ñatj ngu' cha' ná xñi ngu' cha' jna' lacua.

Lo'o xtyuy cui'i cuxi chaca quiya'

²⁴ Lo'o xtyanu cui'i cuxi ji'i sca ñatj, li' tya'a yu'u cui'i bi' ne' quixi' tyijyu' su ná ntsu'u ñatj; tsa'a cui'i cuxi bi' tsaana su chca'a cña' cui'i xi. Lo'o ná quije su chca'a cña' cui'i bi' ni, li' ñacui: "Tya'a na' ni, xtyuy na' nde su nguti'i na' clyo". ²⁵ Lo'o tyalaa cui'i bi' slo ñatj bi' chaca quiya', li' ña'a cha' laja ti ndi'i cresiya ji'i ñatj bi', si'i na ngua tso'o la yu bi'. ²⁶ Hora ti tsa'a cui'i chaca quiya', tsaana ji'i chaca cati tya'a cui'i cuxi nu xña'a la, cha' stu'ba ti xñi lcaa cui'i bi' ji'i ñatj bi'; caja su tyi'i cui'i bi' lo'o ñatj bi' nti'. Caca cuxi la cha' ji'i ñatj bi' li', cha' quiña'a la cui'i xñi ji'i yu li'.

Nu lo'o chañi cha' tso'o ntsu'u tyiquee na

²⁷ Lo'o ndye nchcui' Jesús jua'a, li' nchcui' sca nu cuna'a lo'o Jesús. Laja ñatj quiña'a bi' ndy nu cuna'a lo'o nchcui' bi':

—Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma' cusu' xtya'a nu'u nu ngua'ni cala jinu'u, nu nda ndyati' nu'u —nacui' nu cuna'a bi'.

²⁸ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i:

—Si'i cha' bi' —nacui—. Tso'o la ntsu'u tyiquee ñatj nu cua'a jyaca' ji'i lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu', nu taquiya' ji'i lcaa cha' bi'.

Ngua ti' ñatj cuxi ña'a ngu' sca cha' tlyu

²⁹ Tya ndyu'u ti'i la ngu' slo Jesús tsa tlyu ti, li' chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Xña'a tsa ñatj chalyuu juani —nacui' Jesús—. Cua nti' ngu' cha' cua'ni na' sca cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ña'a cui'ya ngu' ji'i ñi'ya si laca sca cuxe' ti. Pana ná cua'ni na' jua'a. Nga'a cha' tyi'u ti' mā ñi'ya nu ngua ji'i jyo'o Jonás lo'o nguti'i yu chalyuu tya sa'ni la. ³⁰ Tlyu tsa cha' ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o nu Jonás bi' tyucui, nu lo'o ndyaa yu ca quichj Nínive cha' chcu' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi'. La cui' jua'a tlyu tsa cha' cua'ni Ni lo'o na' nu liyja'a cha' caca na' ñatj —nacui' Jesús—, cha' caja ñi'ya chcu' na' cha' ji'i Ni lo'o ñatj chalyuu juani. ³¹ Lo'o jua'a cua laca ntsu'u yabe' ji'i cu'ma' ñatj chalyuu ca slo ycu' Ndyosi lo'o tye chalyuu xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni mā; li' tyu'u tucua sca jyo'o cusu' nu ngua reina nu ngua loo chalyuu sa'ni la, cha' sta ma' qui'ya ji'i mā slo ycu' Ni. Li' chcu' ma' cusu' bi' ñi'ya ngua lo'o ndyaa ycu' ma' slo jyo'o rey Salomón. Tyijyu' tsa quichj tyi ma' reina bi', pana cua ngujui cha' ji'i ma' cha' ngua tsa ji'i nu rey Salomón bi', cha' tso'o tsa cui' nda yu lo'o ñatj; bi' cha' ndyalaa ma' slo rey bi' li', cha' cuna ma' cui' nu nda rey bi'. Pana cu'ma' ni, ná ntaja'a mā cuna mā cha' ji'i ycu' Ndyosi, masi tlyu la cña ndyu'ni Ni juani, cha' ndi'i na'

chalyuu; xti la cha' ngua ji'i jyo'o Salomón tya li'. ³² Lo'o jua'a lo'o ngu' jyo'o quichj Nínive ni, sta ngu' qui'ya ji'i cu'ma' tsa' bi' lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ni ji'i cu'ma'. Cua ndyuna ngu' Nínive bi', nu lo'o nchcui' Jonás lo'o ngu' chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi; ngua tyuju'u ti' ngu' bi', nguxtyanu ngu' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' li'. Pana cu'ma' ni, ná ntaja'a mā cuna mā cha' nu nda na' lo'o mā, masi tlyu la cña ndyu'ni ycu' Ndyosi juani; xti la cha' ngua lo'o ndyaa jyo'o Jonás ca Nínive tyempo bi'.

Na laca nu ta xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñatj

³³ Ná tucui xtyu'u ji'i sca quii' cha' li' su'ba cuatsi' ti ngu' ji'i. Ná su'ba cuatsi' ngu' ji'i ne' sca caju; masi ca cua' ti sta ngu' xee bi' to' candyeru, cha' ta xee lcaa su ndya'a ngu' ni'i. ³⁴ Lo'o jua'a cu'ma' ni, nda si'yu cloo mā xee cha' tyaca' ña'a mā chalyuu. Nu lo'o tso'o ti si'yu cloo mā, li' taca ña'a mā cha' cua'ni mā lcaa lo cña nu ntsu'u cha' cua'ni mā, taca cua'ni mā xcui' cña tso'o; pana si quicha si'yu cloo mā, ná caca cua'ni mā cña, cha' talya xee ña'a mā li'. ³⁵ Tii ti' mā lacua; cui'ya mā cuentya cha' chañi cha' ntsu'u xee ne' cresiya ji'i mā, cha' si'i chalyuu cuxi ntsu'u tyiquee mā. ³⁶ Lo'o lubbii ti tyucui ña'a mā, lo'o ná ntsu'u cha' ji'i mā tsiya' ti lo'o chalyuu cuxi bi', li' xee ti' mā, ñi'ya si tso'o tsa ntyi' ji'i sca xee tyucui ña'a mā.

Nchcui' Jesús ji'i ngu' nu tacati tsa ndu'ni ycu' ngu', nti' ngu'

³⁷ Nu lo'o ndye nchcui' Jesús, li' nchcui' sca ngu' fariseo lo'o cha' tsa to' tyi yu fariseo bi', cha' cacu ngu' xlyaa. Bi' cha' ndyaa Jesús lo'o yu, li' ndyaa tucua to' mesa ji'i yu. ³⁸ Ndube xi ti' yu fariseo bi', nu lo'o na'a yu cha' ná ndyaatj ya' Jesús ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío lo'o cua cacu ti ngu' tyaja. ³⁹ Li' nchcui' ycu' nu Xu'na na lo'o yu fariseo bi':

—Cu'ma' ngu' fariseo —nacui' Jesús—, tso'o tsa ndyaatj loo mā, ndyaatj hichu' cuaña' mā, ñi'ya nti' ndyaatj sca tasa, ndyaatj sca ca'ña. Pana nde ne' cresiya ji'i mā ni, xcui' cha' cuxi ntsu'u; nti' mā xlyaa mā na nu ntsu'u ji'i xa' ñatj, lya' ti' mā ji'i ñatj. ⁴⁰ Tonto tsa cu'ma'. ¿Ha si'i sca ti ycu' Ndyosi nu ngüiñá tyucui ña'a na, masi nde ne' na, masi nde chu' na? Ngüiñá Ni ya' na, lo'o jua'a ña'a Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'na. ⁴¹ Pana si tyucui tyiquee mā ta mā lcaa cha' tso'o ji'i mā cha' xtyucua mā ji'i ngu' ti'i, li' tucua' ycu' Ndyosi cña nu ngua'ni mā cha' lubii cresiya ji'i mā.

⁴² Tya'na tsa cu'ma' ngu' fariseo —nacui' Jesús—. Tacati tsa ndu'ni mā lo'o ycu' Ndyosi lo'o lcaa na xca ti nu ntsu'u ji'i mā, jua'a lo'o nda mā msta' ji'i Ni ne' laa; sa yu'be lcaa quixi' nu tso'o xtyi'i, sa yu'be lcaa quixi' nu nda xtyi'i ji'i scuaa, nda mā cha' bi' ji'i ycu' Ndyosi clyo lo'o ngüi'ya ca ti mā ji'i. Pana ná liñi ndu'ni cuayá' mā ji'i ñatj, lo'o jua'a ná ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti; bi' laca cña nu nga'a cha' cua'ni mā yala la, masi ña'a ti cua'ni mā nu xa' la cña sube bi'.

⁴³ Tya'na tsa cu'ma ngu' fariseo. Ndiya tsa ti' ma tyu-cua ma lo bancu su tso'o la ne' laa, jua'a ndiya tsa ti' ma cha' cua'ni chi' ngu' loo ma lo'o ndu ma lcaya'.

⁴⁴ Tya'na tsa cu'ma ngu' fariseo, lo'o cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, cha' na ndu'ni ti ma cha' tacati ma. Ni'ya laca sca cuaa nu ntsiya ne' lo'o jyo'o, su ná sca na nscua chu', ni quee ná nscua, hasta nsta quiya' ngu' chu' bi', cha' ná jlo ti' ngu' cha' cuaa laca; jua'a la-ca cu'ma, cha' na ñilo'o ti ma ji'i ñati.

⁴⁵ Li' nchcui' sca mstru cha' jo'ó lo'o Jesús:

—Mstru —nacui—, lo'o nchcui' nu'u jua'a, lo'o ji'i cuare nsta nu'u qui'ya.

⁴⁶ Nguxacui' Jesús cha' ji'i yu bi' li':

—Lo'o cu'ma ngu' mstru cha' jo'ó, tya'na tsa cu'ma. Ti'i tsa cña nu nda ma cha' cua'ni ñati, ña'a cuayá' ná nchca ji'i ngu' tsiya' ti cua'ni ngu' cña bi'. Lo'o cu'ma ni, ná nda ma xi ya' ma ji'i ngu' cha' xtyucua ma ji'i ngu'; ni sca tsa yu' ma, ná xtyucua ma ji'i ngu'.

⁴⁷ Tya'na tsa cu'ma, cha' tso'o tsa ni'i ndiña ma hique cuaa su ntsiya jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la; pana la cui' jyo'o cusu' tya'a ma laca nu ndyujui ji'i jyo'o cusu' tso'o tyiquee bi'. ⁴⁸ Lo'o jua'a caca cuayá' ti' na cha' sca ti cuayá' cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ma lo'o jyo'o cusu' tya'a ma; na cua ndyujui jyo'o cusu' bi' ji'i ñati nu ngua'ni cña ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la, lo'o juani cu'ma laca nu ndiña ma ni'i hique cuaa su ntsiya ngu' jyo'o nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi bi'.

⁴⁹ Tii tsa ycu' Ndyosi, bi' cha' ndi'ya nchcui' Ni tya sa'ni la: "Tya culo na' cña ji'i ngu' cha' caa ngu' slo ñati chalyuu. Chcui' ngu' bi' cha' liñi lo'o xa' ñati cuentya 'na. Lo'o li' cujuu ñati chalyuu ji'i tyu tya'a ngu' bi', jua'a cua'ni lya' ti' ñati ji'i xa' la ngu' bi'", nacui' quityi ji'i ycu' Ndyosi bi'. ⁵⁰ Pana xcube' ycu' Ndyosi ji'i ñati nu ndi' chalyuu re juani, xqui'ya cha' ndyujui ngu' ji'i lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi tya sa'ni la, tya lo'o ngüiña Ni chalyuu tya clyo la; ⁵¹ tya lo'o ngujui jyo'o Abel, ña'a cuayá' nu ngujui jyo'o Zacarías, ndyujui tsa ngu' ji'i ñati ji'i ycu' Ni. Lo'o nu Zacarías bi' ni, cla'be ne' laa ndu yu; sca la'a ti ntucua mesa su ndyaquj msta, chaca la'a nscua ni'i nu tacati tsa ji'i ycu' Ndyosi, cla'be laja bi' ndyujui ngu' ji'i yu. Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o ma, cha' xcube' ycu' Ni ji'i cu'ma ñati chalyuu juani, xqui'ya cha' ngujui ngu' bi' cua sa'ni la.

⁵² Tya'na tsa cu'ma, mstru cha' jo'ó. Cua nquijeloo ji'i ma ni'ya nu ca tsa'a ma lcaa lo cha' nquicha', pana ná ntaja'a ycu' ca ma ca tsa'a ma cha' bi' tsiya' ti; jua'a ndacu' ma cha' ji'i xa' ñati nu lo'o ngua ti' ngu' ca tsa'a ngu'.

⁵³ Nu lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' nguxana ngu' mstru cha' jo'ó bi', lo'o ngu' fariseo bi', nguxlyú ngu' cha' hichu' ycu' Jesús. Cuxi tsa tyiquee ngu' bi', bi' cha' quiña'a tsa cha' tucui nchcuane ngu' ji'i Jesús li'.

⁵⁴ Ngua ti' ngu' bi' cuna ngu' sca cha' cuxi si tyu'u tsa tu'ba Jesús, cha' li' caja ni'ya nu sta ngu' bi' qui'ya ji'i yu.

Nchcui' Jesús ji'i ñati nu tucua cha' ntsu'u tyiquee

12 Cua ndyu'u ti'i tyu tsa mil tya'a ñati slo Jesús li'. Tachaa tsa ndi' ngu' bi', ña'a cuayá' nu nsatá quiya' ngu' ji'i tya'a ngu'. Laja li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Tii ti' ma ji'i cña nu ndyu'ni ngu' fariseo, nu ngu' nu tacati tsa ndu'ni ycu' ca ngu', nti' ngu'. ² Tiya' la quijeloo ji'i ñati lcaa cha' nu ntsu'u yacu' ti juani; jua'a tiya' la caja ni'ya nu ca cuayá' la ti' ñati lcaa cha' nu ndyaca cuaana ti juani. ³ Lcaa cha' nu cua nda ma lo'o ngu' toni'i ti ji'i ngu', ca nde loo la cuna lcaa ñati cha' bi'; lcaa cha' nu cua nchcui' cuaana ti ma lo'o ngu', masi nga'a ya' ni'i su ndi' ma, ca nde loo la cui' tsa cañi xi'ya ngu' cha' bi' tyucui ña'a lquichi.

Nde cha' nu chañi cha' cutsii na ji'i

⁴ Tya'a tso'o na' laca cu'ma, bi' cha' chcui' na' cha' re lo'o ma, cha' ná cutsii ma ji'i ñati chalyuu nu caca cujuu ji'na, cha' nu nga'aa caca cua'ni ngu' xa' la cha' cuxi ji'na ca tiya' la, nu lo'o cua ngujui na. ⁵ Cacha' na' ji'i ma juani, ti ji'i nu chañi cha' nga'a cha' cutsii ma ji'i: ycu' Ndyosi ni, cutsii ma ji'i Ni. Nu lo'o qui'ya Ni cresa ji'i ñati, li' ntsu'u chacuayá' ji'i Ni cha' culo Ni cña ji'i cresa ji'i ngu' cha' tsa ca bilyaa, si nti' Ni. Cha' liñi nchcui' na' lo'o ma juani: tso'o la si cutsii ma ji'i ycu' Ndyosi lacua.

⁶ Cua jlo ti' ma cha' tsa'ña tsa nga'a quiñi sube nu ndujui' ngu', hasta ca'yu tya'a quiñi sube caja ji'i ma chu' tucua paxu ti; pana ycu' Ndyosi ni, ña'asi Ni ji'i lcaa na'ni sube bi'. ⁷ Lo'o jua'a cu'ma, nda Ni cuentya ji'i sca ma, cua jlo ti' Ni ni lca tya'a quicha' hique scaa ma; bi' cha' ná cutsii ma, cha' quiña'a tsa ntsu'u loo cu'ma ca slo ycu' Ndyosi. Ná stu'ba ntsu'u loo quiñi sube lo'o ma tsiya' ti, masi lo'o quiña'a tsa bi'.

Ñati nu ná ntsii chcui' cha' liñi ji'i Jesús, masi slo xa' ñati

⁸ Ndi'ya nchcui' na' lo'o ma juani: lo'o ná ca tyuju'u ti' ma chcui' ma slo xa' ñati chalyuu cha' laca ma ñati 'na, la cui' jua'a na' nu liyya cha' caca na' ñati, ná ca tyuju'u ti' na' chcui' na' cha' laca ma ñati 'na; chcui' na' jua'a ca su tyi'i na' lo'o xa' ji'i ycu' Ndyosi nde cua.

⁹ Pana si ntsu'u sca ma nu chcui' lo'o xa' ñati cha' ná ntsu'u cha' ji'i tsiya' ti lo'o na', la cui' jua'a na', tacy' na' cha' ji'i ñati bi' slo xa' ji'i ycu' Ndyosi nde cua.

¹⁰ Cua'ni clyo ti' ycu' Ndyosi ji'i ñati nu chcui' cha' cuxi jna' nu liyya cha' caca na' ñati; pana ñati nu chcui' cha' cuxi ji'i cña nu ndu'ni Xtyi' ycu' Ndyosi, nga'aa cua'ni clyo ti' Ni ji'i ñati bi'.

¹¹ Cu'ma nu laca ma ñati 'na ni, ná cutsii ma nu lo'o chcui' cuayá' ngu' lo'o ma ne' laa, masi nu lo'o cua'ni cuayá' ngu' ji'i ma slo ngu' nu laca cña. Ná culacua tsa ti' ma ni'ya caca cha' nu chcui' ma lo'o ngu' bi', cha' clyaa ma ji'i ngu'; ¹² Xtyi' ycu' Ndyosi culu'u ji'i ma ni'ya nu chcui' ma lo'o ngu' lo'o tyalaa tyempo bi'.

Nu culiya' tonto

¹³ Nga'a sca nu qui'yu laja ñati quiña'a. Nguxana yu nchcui' yu lo'o Jesús li':

—Cusu' —nacui' yu—, cuacha' clya nu'u ji'i yu tya'a na' cha' tya'be cha' culiya' nu nguxtyanu sti ya ji'i ya lo'o yu.

¹⁴ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i yu bi':

—Si'i cña 'na laca cua, cha' cua'ni cuayá' na' ji'i mā; si'i cña 'na laca bi', cha' sa'be na' cha' culiya' nu tyacua ji'i scaa mā.

¹⁵ Lo'o li' chaca cha' nchcui' Jesús lo'o ñati nu nga'a slo:

—Tii ti' mā tyi'i mā chalyuu. Ná tyacui tsa ti' mā ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ñati nu lo'o ndi'i mā nde chalyuu; ná caja chalyuu chañi ca ji'na xqui'ya cha' culiya' na, ni si'i xqui'ya cha' ntsu'u quiña'a tsa cha' tso'o ji'na.

¹⁶ Lo'o li' nda Jesús cuji' re lo'o ngu':

—Ntsu'u sca yu culiya'. Tso'o tsa yuu nu ntsu'u ji'i yu, quiña'a tsa ltya ngujui ji'i yu li'. ¹⁷ Lo'o li' nguxana nu culiya' bi', ngulacua ti' yu ndi'ya: “¿Na ca cua'ni na' ni? Ná tyu'u scua su tyuco'o ltya 'na. ¹⁸ Ndi'ya cua'ni na' lacua: tso'o la cuityi' na' lcaa ja'ba 'na cha' tya' xa' ni' tlyu la. Ca bi' xco'o na' ltya 'na, lo'o jua'a lcaa lo yu'ba 'na. ¹⁹ Li' chaa ti' na' ñacu' na': Tso'o tsa chalyuu nu ngujui 'na juani. Quiña'a tsa cha' tso'o cua ntsu'u co'o 'na, nu tyu'u scua tyuy yija 'na. Juani lasa ti tyi' na' chalyuu; ntsu'u tsa na cacu na' nde loo la ni, masi co'o na' lcu'i, masi tya'a na' pasiya.” ²⁰ Li' nchcui' ycu'i' Ndyosi lo'o yu: “Tonto tsa nlyacua ti' nu'u. Talya ndyi ti cajaa nu'u”, nacui' Ni ji'i nu culiya' bi'. “¿Ti ji'i tyanu lcaa cha' tso'o nu cua nguxco'o ca ti nu'u, cha' caja jin-u'u nquicha'?” nacui' Ni ji'i nu culiya' bi'. ²¹ Jua'a caca ji'i ñati nu xcu'i' cha' caca culiya' ycu'i' ti ngu' ndya'a ty-iquee ngu', pana ná ndube ti' ngu' si caca ngu' ñati tso'o cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi.

Ña'asii ycu'i' Ndyosi ji'i sñi' Ni nu ndi'i lo yuu chalyuu

²² Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Ndi'ya cha' chcu'i' na' lo'o mā juani: Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' mā na laca nu lyiji ji'i mā cha' cacu mā su ndi'i mā chalyuu, ni ná culacua tsa ti' mā cha' ji'i ste' mā. ²³ Cuayá' cha' lu'ú ti na, masi si'i quiña'a tsa na cacu na; cuayá' tsa si tso'o ti ti' na, masi si'i tso'o tsa ña'a ste' na. ²⁴ Culacua xi ti' mā ñi'ya laca ji'i na'ni nu naa cuitya'; ná ntyaa ni' nscua', ná ndu'ni ni' clacua, ná ntsu'u ni' ji'i ni', ni ná ndi'ña ni' ja'ba su xco'o ni' na cacu ni'; pana nda Ni na cacu ni' jua'a ti. Lo'o cu'mā ni, quiña'a la ntsu'u loo cu'mā que cuitya' bi' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi. ²⁵ Nga'aa caca caluu la mā ni sa cla'be metro cua la, masi quiña'a tsa cha' culacua ti' mā; ²⁶ masi cha' xca ti laca bi', ná nchca cua'ni mā ji'i tsiya' ti. Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' culacua ti' mā ji'i sca cha' nu cua tonu la.

²⁷ Ña'a mā xi queé nu ntsu'u laja quixi' jua. Tso'o tsa nda bi' queé, masi ná ndu'ni bi' cña, masi ná nchca ji'i

bi' cua'ni cha' caja late' cacu'. Ndi'ya ñacu' na' ji'i mā cuentya ji'i jyo'o Salomón: culiya' tsa jyo'o bi', tso'o tsa ña'a ste' yu; pana ná stu'ba ña'a ste' yu lo'o queé jua, cha' nu queé jua ni, tso'o la ña'a bi'. ²⁸ La cui' jua'a lo'o quii nu ndi'i ne' quixi' jua juani, ndyaluu quii bi' tso'o ti; pana chaca tsa, li' nga'aa tyaca' cha' cua ndyaqui. Ycu'i' Ndyosi ndu'ni cha' tso'o tsa ña'a quii; jua'a cu'mā ni, chañi cha' ta ycu'i' Ni late' cacu' mā, masi xti tsa cha' jlyu ti' mā ji'i Ni. ²⁹ Bi' cha' juani, nga'aa quiña'a tsa cha' culacua ti' mā: “¿Na ca cacu na juani? ¿Na ca co'o na juani?” Si'i na xcu'i' tya'a lube mā tsaana mā ji'i cha' bi', ³⁰ cha' xcu'i' jua'a nclacua ti' lcaa ñati chalyuu nu ndi'i jua'a ti. Pana cu'mā ni, ná cube ti' mā, jlo ti' ycu'i' Sti mā ñi'ya caca caja lcaa na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i mā chalyuu. ³¹ Si'i xcu'i' cuentya ji'i ycu'i' ca ti mā culacua ti' mā. Ndi'ya cua'ni mā: taquiya' mā ji'i lcaa cha' nu nchcui' ycu'i' Ni, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i mā su ndi'i mā nde chalyuu; jua'a ta Ni lcaa na nu lyiji xi ji'i mā li'.

Lcaa na nu ntsu'u ji'na tya na ji'i ycu'i' Ndyosi

³² Ná cutsii cu'mā. Ñati 'na laca mā, masi xti ti ngu' tya'a mā, cu'mā nu laca mā taju ñati ji'i ycu'i' Ndyosi; cua ngujui chalyuu tso'o ji'i mā cha' ycu'i' Ndyosi Sti na laca loo ji'i mā, cha' jua'a nti' ycu'i' Ni. ³³ Ná cube ti' mā, cujui' mā na nu ntsu'u ji'i mā cha' ta mā cñi ji'i ngu' ti'i. Lo'o jua'a nga'aa casu cuiji' su ntsu'u cñi ji'i mā, nga'aa tye na nu nguxco'o mā ca slo ycu'i' Ndyosi nu ntucua nde cua; ca bi' nga'aa caca tyucuaana ngu' cñi bi', nga'aa caca cacu cuixu' ji'i. ³⁴ Cua ña'a ca cha' nu tya-ca'a la ji'i mā chalyuu, tyanu cresiya ji'i mā ca su ntsu'u cha' bi', masi sca cha' tso'o nu ndyu'u co'o ji'i mā nde chalyuu, masi cha' tso'o nu cua nchco'o Ni cuentya ji'i mā ca su ntucua ycu'i' Ni.

Tii ti' na tyi'i na chalyuu

³⁵ Tii ti ti' mā tyi'i mā chalyuu cha' caca cua'ni yala mā, ñi'ya lo'o ndu'ni yala ngu' msu nu ndi'i na'asii ni' ji'i ngu'. Talya laca lo'o cua ndyaa xu'na ni' bi' ta'a su caja clyo'o ngu'. Tya tii msu bi', tya lacu' ngu' ste' ngu', ña'a ti ntsu'u xee ni' bi' su ndyanu ngu' msu to' tyi xu'na ngu'; tya tii ngu' cha' ntajatya ngu' ji'i xu'na ngu', ni jacua' tyalaa ycu'i' xu'na bi'. Lo'o tyalaa ycu'i', cujui' ya' yu toni' nde liya', yala ti saala msu bi' toni' ji'i li'. ³⁷ Tso'o tsa caca ji'i msu bi', si tya tii ngu' nu lo'o tyalaa xu'na ngu' cha' cua'ni clya ngu' cña ji'i xu'na ngu'. Cha' liñi ta na' lo'o mā, cha' ndi'ya ñacu' xu'na ni' bi' ji'i ngu' msu ji'i: “Cua'a clya mā to' mesa”. Li' cua'ni cña ti' ycu'i' xu'na ngu' cha' xacu ji'i ngu'.

³⁸ Tso'o tsa caca ji'i ngu' bi' si tya tii ngu', masi talya tsa tyalaa ycu'i' nu laca loo bi', masi tyeje tacui cla'be talya tyalaa yu.

³⁹ Nda mā cuentya ñi'ya nu cua'ni sca xu'na ni', si jlo ti' yu ni hora tyalaa sca yu cuaana ni'; cua'a yu toni', cha' ná ta yu chacuayá' cuaana ngu' na nu ntsu'u ni'.

⁴⁰ Lo'o jua'a cu'mā ni, tii ti ti' tyi'i mā chalyuu; tyaa na'

nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ná tyiquee' tyaa na' sca hora nu ná culacua ti' mā cha' cāa na'.

Nu msu nu ndaquiya' tso'o ji'i xu'na yu

⁴¹ —Cusu' —nacui Pedro ji'i Jesús li'—, ¿ha lo'o cuare ti nda nu'u cuij bi'? ¿Ha ná tso'o la si cuna lcaā ñati cha' bi', nti' nu'u? —nacui Pedro.

⁴² Li' nguxacui Jesús cha' ji'i yu:

—¿Ha ntsu'u cu'mā nu tyucui tyiquee mā ntaja'ā mā cua'ni mā cña 'na? Ndi'yā cua'ni mā lacua: sca msu nu tso'o ni, ta xu'na yu cña ji'i yu cha' caca yu loo ne' ni'i ji'i xu'na yu; culo xu'na yu cña ji'i yu cha' xacu yu ji'i lcaā ngu' nu ndi'i ni'i bi'. ⁴³ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee msu bi' lo'o cāa xu'na yu chaca quiya', si chañi cha' ndyu'ni yu cña nu cua ngulo xu'na yu ji'i yu. ⁴⁴ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' tlyu la cña ta xu'na yu ji'i msu bi' li', ña'ā cuayá' caca yu loo ji'i lcaā cña nu ntsu'u ji'i xu'na yu bi'. ⁴⁵ Pana sca msu nu ná ndube ti' ji'i cña nu ngulo xu'na yu ji'i yu, hora ti ca'ya sca cha' cuxi hique yu: "Tiya' tsa cāa xu'na na'", culacua ti' yu. Li' xana yu bi' cua'ni xña'ā yu; cua'ni tyaala yu ji'i tya'a msu yu, masi cuna'ā, masi qui'yu ngu'. Tso'o tsa cacu yu scuaa, tsa cu' ti co'o yu lcuī, tsa cu' ti tya'ā yu cu'bi yu. ⁴⁶ Lo'o li' tsiya' ca tyu'u tucua xu'na yu sca tsā lo'o ná tii yu. Ná jlo ti' yu ni hora tyu'u tucua ycuī' nu xu'na yu chaca quiya', la cui' ti ná jlyu ti' yu si tyalaa xu'na yu tsā bi'. Li' ti' tsa xcube' xu'na yu ji'i yu xña'ā bi'. Stuba ti tsa yu ca bilyaa cha' chcube' yu lo'o ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycuī' Ndyosi tsiya' ti.

⁴⁷ Lo'o jlo ti' msu bi' ni cña ngulo xu'na yu ji'i yu, lo'o li' ná yala ti' yu cha' cua'ni yu cña bi', xcube' xu'na yu ji'i yu li'; ti' tsa quiji' xu'na yu ji'i yu. ⁴⁸ Pana chaca msu nu ná ngua cuayá' ti' ni cña ngulo xu'na yu ji'i yu, xti la cha' chcube' yu bi' li'; jo'o la xi quiji' xu'na yu ji'i yu, masi ndacui cha' chcube' lye yu xqui'ya cña nu ná ngua'ni yu bi'. Nu lo'o ta ycuī' Ndyosi tyu' lo cha' ji'na, jua'ā tyu' lo cña ndu'ni cha' cua'ni na cuentya ji'i Ni; la cui' ti cha' lo'o xtyanu ñati quiña'ā tsa cña ji'na, li' ndu'ni cha' cua'ni na quiña'ā la cña cuentya ji'i ngu' bi'.

Xu' tya'a ñati chalyuu xqui'ya Jesús

⁴⁹ Cua lijyā na' nde chalyuu cha' cua'ā na' quii' su ndi'i ñati, pana tso'o la nti' na' si cua laca ndyaqui quii' bi'. ⁵⁰ Cua xana ti sca cha' tlyu, cua tyat' ti na' sca cña, ñi'yā laca lo'o cua ntyucuatya ngu' 'na; bi' cha' lye tsa nclyacua ti' na' juani: ¿Ni jacua' xcua se'i cña bi'? ⁵¹ ¿Ha xcui' ti' tyi' ñati chalyuu xqui'ya cha' cua lijyā na' lo yuu, nti' mā? Si'i. Ná nchca tyi' ti' ñati chalyuu, cha' na xu' tya'a ngu' nti' ngu'. ⁵² Ndi'yā caca juani: su ntsu'u ca'yu tya'a ñati tya'a ndi'i sca ti ni'i, li' xana sna tya'a ngu' nu ná ngusñi ngu' cha' jna', xu' tya'a ngu' bi' lo'o nu tucua tya'a ngu' nu ngusñi cha' jna'; masi ntsu'u tucua tya'a ngu' nu ná ngusñi cha' jna' lo'o sna tya'a ngu' nu ngusñi cha' bi', la cui' ti xu' tya'a ngu' xqui'ya na' —nacui Jesús—. ⁵³ Xu' tya'a sca ñati lo'o sñi' qui'yu yu, jua'ā xu' tya'a sca yu qui'yu lo'o sti yu;

xu' tya'a sca ma' cusu' lo'o sñi' cuna'ā, jua'ā xu' tya'a sca cuna'ā cuañi' lo'o xtya'ā; xu' tya'a sca ma' cusu' lo'o sñi' xii, jua'ā xu' tya'a sca cuxii lo'o xtya'ā laa cho' xqui'ya na' —nacui Jesús.

Ná nchca ca tii ngu' na laca nu lijyā nde loo la

⁵⁴ Chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ñati, nu lo'o ndi'i ngu' slo:

—Nu cu'mā ni, ntsu'u quiya' ña'ā mā ndyatū coo nde su ndyaa cuichaa, lo'o li' ñacuī mā: "Tyo ca'ya". Chañi cha' ji'i mā, ca'ya tyo tu'ni. ⁵⁵ Lo'o xana tyucua cui'i lijyā nde calacui, li' ñacuī mā: "Cua xana caca tyique' juani". Lo'o chañi, jua'ā caca li'. ⁵⁶ Cuiñi tsa cu'mā! Nchca ji'i mā ña'ā mā sca na nu ndyaca nde chalyuu, masi sca na nu ndyaca nde cuā; cua nslo mā ji'i cha' bi'. ¿Ni cha' laca ná nchca ca tii mā tsiya' ti na ca ndyaca jna' nde chalyuu juani? —nacui Jesús ji'i ngu'.

Tso'o la xquiñi clyā na cha' ji'na lo'o tya'a cusu' na

⁵⁷ ¿Ni cha' laca ná nchca quiñi tso'o cha' ji'i mā lo'o tya'a mā? ⁵⁸ Ndi'yā tso'o la cua'ni mā, si ntsu'u cha' tsa lo'o sca ñati ji'i mā slo bese cha' sta yu qui'ya ji'i mā: cua'ni cña ti' mā cha' xquiñi mā cha' ji'i mā lo'o yu laja lo'o tya ndyaa ti mā tyucui. Pana si ná cua'ni mā jua'ā, li' tya bese ji'i mā ya' policia. Lo'o ngu' bi' ni, su'ba ngu' ji'i mā ne' chcuā li'. ⁵⁹ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā, cha' nga'aa tyu'u mā tsiya' ti ña'ā cuayá' nu ta mā lcaā ca centavo nu ndijña ñati bi' ji'i mā.

Nga'ā cha' culochu' na ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni na

13 La cui' tyempo bi' ndi'i xi ñati ca su ndy Jesús. Ndacha' ngu' bi' ji'i yu li', ñi'yā ngua lo'o ndyu-juii gobernador Pilato ji'i tyu' tya'a ngu' Galilea. Laja lo'o ndyu'ni tacati nu ngu' Galilea bi' ne' laa, nu lo'o ndyujuii ngu' na'ni nu caca mstā ji'i ycuī' Ndyosi, li' ndyujuii sendaru nu ji'i nu Pilato bi' ji'i ngu' bi', nacui ngu'. ² Nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—¿Ha xqui'ya cha' xña'ā tsa ngu' Galilea, bi' cha' ndyujuii Pilato ji'i ngu', nti' mā? Ná xña'ā lye ngu' bi'. Na ngua'ni ti ngu' ñi'yā nu ndu'ni tya'a quichi tyi ngu', ³ si'i na cuxi la ngua'ni ngu' bi'. Lo'o jua'ā cu'mā ni, si ná ca tyuju'u ti' mā ji'i lcaā cha' cuxi nu ndyu'ni mā, cha' culochu' mā cha' bi', la cui' ti cha' nscua cha' cajaa mā li' —nacui Jesús ji'i ngu'—. ⁴ Lo'o nu xa' taju ti'ñu xna tya'a ñati bi' ni, ngujuui ngu' bi' ca to' hitya Siloé lo'o nclýú ni'i cuā bi' hichu' ngu' li'. ¿Ha xqui'ya cha' xña'ā tsa ngu' ngua jua'ā nti' cu'mā? Ná xña'ā lye ngu' bi'. Na ngua'ni ti ngu' ñi'yā nu ndu'ni tya'a ngu' quichi Jerusalén, ⁵ si'i na cuxi la ngua'ni ngu' bi'. Lo'o jua'ā cu'mā ni, si ná ca tyuju'u ti' mā ji'i lcaā cha' cuxi nu ndyu'ni mā, cha' culochu' mā cha' bi', la cui' ti cha' nscua cha' cajaa cu'mā.

Yaca quityi nu ná nda si'yu tsiya' ti

⁶ Li' ndacha' Jesús cha' re ji'i ngu':

—Ndi'i sca lo ñati nu ntsu'u sca yaca quityi nu tso'o tsa ji'i, yaca nu nda si'yu tyacala'; ndy yaca bi' laja su

ndyataa yu yaca si'yu losu' tyixi. Tiya' la li' ndyaa na'a yu ji'i yaca quityi bi' si ntsu'u si'yu lo. Ni sca si'yu ná nga'a lo, ná sca na ngujui ji'i yu tsiya' ti. ⁷ Bi' cha' nacui ycu' yu ji'i nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi': "Ndacui sna yija ñaa na', yaa na'a na' si ntsu'u si'yu lo yaca quityi re, lo'o ná ngujui 'na tsiya' ti. Xi'yu ji'i, culo ji'i tsiya' ti, cha' na ndu' laja ti yaca re; tso'o la si xa' la na cataa na lo yuu re", nacui nu ca ji'i yuu bi'. ⁸ Li' nguxacui nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi' cha' ji'i xu'na yu: "Xtyanu nu'u ji'i yaca re chaca tya yija, cusu'", nacui yu. "Xtyi' na' yuu su ntucua suu yaca re, su'ba na' quiña'a xi yuu cataa suu. ⁹ Ná tyiquee' si tyaja'a si'yu, tyu'u jua'a li'; pana si ná tyu'u tsiya' ti, si'yu nu'u ji'i li'."

Sca tsá ta'a ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu cuna'a nu nchcu' tyucuí

¹⁰ Ngua sca tsá ta'a lo'o ndi'i Jesús ne' laa nclyu'u yu ji'i ñati. ¹¹ Ndacua nga'a sca nu cuna'a nu ngusñi cui'i cuxi ji'i. Xqui'ya cui'i bi' ngua quicha ma' ti'ñu xna yija; cua nchcu' hichu' ma' tsiya' ti, ña'a cuayá' nu nga'aa ngua ji'i ma' xquiñi ji'i ycu' ma'. ¹² Lo'o na'a Jesús ji'i ma' cusu' bi', li' nchcu' yu lo'o ma':

—Cua ndyaca tso'o nu'u juani, nga'aa tyacua quicha jua jinu'u chaca quiya' —nacui yu ji'i ma' cusu' bi'.

¹³ Lo'o li' ngusta ya' Jesús hichu' ma'. Hora ti nguiñi tyucuí hichu' ma'. Li' nacui ma' cha' tlyu tsa cña ndu'ni ycu' Ndyosi. ¹⁴ Pana nu qui'yu nu laca loo ne' laa bi' ni, ngunasí' tsa yu bi', cha' ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' tsa ta'a.

—Scuá tsá tso'o cha' cua'ni na cña —nacui nu laca loo bi'—, bi' tsá tso'o cha' tyaa ma' cha' caca jo'o ji'i ma'; nga'aa caa ma' tsá ta'a li' —nacui.

¹⁵ —Cuiñi tsa nu'u —nacui Jesús ji'i nu laca loo ne' laa bi' li'—. Lcaa cu'ma' lo'o tya'a ma' nsatí' ma' toro ji'i ma', masi huru ji'i ma', cha' tsa lo'o ma' ji'i ni' cha' co'o ni' hitya, masi tsá ta'a —nacui yu—. ¹⁶ Lo'o jua'a nu cuna'a re nu la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o Abraham ni, cua ti'ñu xna yija nguta'a ma' ndatsaa Satanás ji'i ma'. ¿Ha ná tso'o nti' ma' si cua'ni lyaá na' ji'i ma', masi tsá ta'a? —nacui Jesús.

¹⁷ Nguju'u tsa ti' ngu' tya'a cusu' Jesús cha' nguxacui yu cha' ji'i nu laca loo bi' jua'a. Pana tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu xa' la ñati nu ndu' ca bi', cha' na'a ngu' lcaa cña tonu nu ngua'ni Jesús.

Cui' ji'i si'yu cuxee

¹⁸ Li' xa' ngulu'u Jesús sca cha' ji'i ngu':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o ma' juani, cha' caca cuayá' ti' ma' ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ma': ¹⁹ Laca cha' bi' ñi'ya nti' sca ti si'yu cuxee, nu ndyaa lo'o sca ñati ji'i ndyataa yu ji'i ne' lo'o ji'i yu. Lo'o li', lo'o cua ndyaluu la, sca yaca tonu tsa laca bi'. Li' nguxana ndyalaa quiñi cha' cuiña' ni' xlyatí' laja stá' ya-ca bi', cha' tso'o tsa tonu yaca bi'.

Cui' ji'i scuá tiye'

²⁰ Chaca quiya' nda Jesús sca cui' lo'o ngu':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o ma' ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ma' —nacui—. ²¹ Laca cha' bi' ñi'ya laca sca ycu' scuá tiye' nu ngusu'ba sca nu cuna'a lo sna tya'a sca' catyá xlyá, nguixa' li', cha' tsa tlyu ti tyacu' scuá bi'.

Nu toni' chubi ti

²² Tyucui' su ndyaa Jesús lo'o ngu' ca Jerusalén, ndya'a ngu' nde tyuu tya'a quichí tonu; lo'o jua'a tyuu tya'a quichí sube ndya'a ngu', cha' chcu' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' quichí bi'. ²³ Laja li' nchcuane sca ñati ji'i yu:

—¿Ha xti ti ñati nu cua'ni lyaá Ni ji'i lo'o cua tye ti chalyuu, cusu'? —nacui.

Nguxacui Jesús cha' ji'i ñati bi' li':

²⁴ —Chubi tsa toni' su tyatí ma' ca bi', bi' cha' cua'ni yala ma' cha' quije tyucui' ji'i ma' nu tyalaa ca toni' bi'. Ndi'ya ñacu' na' ji'i ma': Ntsu'u quiña'a tsa ñati nu cua nchcu' cha' cua tyatí ti ngu' toni' bi', pana na ndu'ni ti ngu' jua'a; ná nchca quije ji'i ngu' tsiya' ti ñi'ya caca nu tyatí ngu' toni' bi'. ²⁵ Li' tyatí xu'na ni' bi', cha' tacu' yu toni' bi'. Lo'o tyalaa cu'ma', li' xana ma' cuju' ya' ma' toni' bi', chcu' ma' lo'o: "Xaala ma' toni', cusu'". Li' ñacu' yu ji'i ma': "Ná jlo ti' na' ti ñati laca cu'ma'". ²⁶ Lo'o li' xacu' ma' cha' ji'i: "Cusu', cua ndyacu ya tyaja lo'o nu'u, cua ndyi'o ya hitya lo'o nu'u. Cua ndyaa nu'u ngulu'u nu'u ji'i tya'a quichí tyi ya", ñacu' ma'. ²⁷ Chaca quiya' chcu' yu lo'o ma' li': "Ná jlo ti' na' tsiya' ti, ti ñati laca cu'ma'. Tyaa clyá ma' tso'o la; nga'aa nti' na' ña'a na' ji'i ma', cha' ñati cuxi laca ma'". ²⁸ Xi'ya tsa ma' li', cacu la'ya ma' cha' lye tsa ñasi' ma'. Ca xñi' tsa ti' ma' lo'o ña'a ma' su ndi' quiña'a tsa ñati slo ycu' Ndyosi ca lo'o tye chalyuu; masi jyo'o Abraham, masi jyo'o Isaac, masi jyo'o Jacob, masi lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la, ña'a ma' ji'i ngu' ndi' ngu' ca bi'. Lo'o cu'ma' ni, xtyanu Ni ji'i ma' nde liya'. ²⁹ Lcaa quichí chalyuu ntsu'u ngu' nu tyaa ngu' cacu ngu' lo'o ycu' Ndyosi, nu lo'o caca Ni loo lo'o tye chalyuu; nde su ntyucua cuichaa tyu'u ngu' tyaa ngu', jua'a tyu'u ngu' nde su ndyaa cuichaa, lo'o nde tyá' tyu'u ngu', lo'o nde calacui tyu'u ngu', tyaa lcaa ngu' ca su tlyu su ntucua ycu' Ni. ³⁰ Lo'o li' nde loo la caca xi ngu' nu tyu'u tucua su cua tye ti cha'; jua'a nde chu' la tyanu xi ngu' nu ndu'u tucua clyo.

Ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a ji'i ngu' quichí Jerusalén

³¹ La cui' tyempo bi' li'ya xi tya'a ngu' fariseo cha' chcu' lo'o Jesús:

—Tyaa clyá nu'u juani —nacui ngu' ji'i—. Tyu'u nu'u su ndi' nu'u re, yaa nu'u tyi' chaca se'i, cha' cua nti' rey Herodes cuju' jinu'u.

³² Nchcu' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Yaa cacha' ma' cha' re ji'i nu cusu' tyaalá bi': "Tsa juani lo'o tsá quee tya tyi' na' xi chalyuu re cha' culo na' cui' cuxi nu ntsu'u ji'i ñati, cha' cua'ni na' cha' tya-ca tso'o xa' la ngu' quicha. Cuati tsá nu nchca tyuna, li' tye cña nu nda ycu' Ndyosi Sti na' cha' cua'ni na'."

Jua'a ñacuī mā jī'i nu cusu' bi'. ³³ Tya'a na' re juani. Tya quiña'a xi tyucui lyiji su tya'a na' juani, jua'a la quee, jua'a tsā nu nchca tyuna li'. Ycui' cu'mā jlo ti' mā cha' nde quichī Jerusalén ndyijii lcaa ngu' nu laca tu'ba jī'i ycuī' Ndyosi —nacui Jesús jī'i ngu' fariseo bi'—. Bi' cha' tsa'a na' ca quichī bi' cha' cajaa na', si jua'a laca na' tu'ba jī'i ycuī' Ndyosi nti' mā —nacui Jesús li'—.

³⁴ Tya'na tsa cu'mā ngu' Jerusalén, cha' tucui tsa cha' nu ntsu'u jī'i mā. Tya sa'ni ndujui mā jī'i ngu' nu laca tu'ba jī'i ycuī' Ndyosi, ngujui' mā quee jī'i ñati nu ngua'a lo Ni cña jī'i. Tyuu tsa quiya' ngua ti' na' cha' cua'ni tyaca'a na' jī'i mā, cha' ná ca cuxi jī'i mā; ñi'ya nti' sca su'u nu nxuti' jī'i sñi' ne' lu'be ni', jua'a nti' na' cua'ni na' lo'o mā, pana ná nda mā chacuayá' 'na tsiya' ti. ³⁵ Bi' cha' xñi' ti' tyanu quichī tyi mā juani. Nga'aa ña'a mā 'na ña'a cuayá' nu tyalaa tyempo nu chcuī' mā cha' 'na: "Tso'o tsa ndyu'ni ycuī' Ndyosi xqui'ya yu nu lijya chacuayá' jī'i ycuī' nu Xu'na na", ñacuī mā li'.

Ngua'ni Jesús jo'o jī'i sca nu qui'yu nu nchcube' tsa quicha quī jī'i

14 Sca tsā nu ndi' cña' ngu' ndyaa Jesús ndyacu yu xlyaa to' tyi xu'na ngu' fariseo. Lo'o xa' ngu' fariseo ni, na'a tsa ngu' jī'i Jesús li'. ² Nde loo Jesús nga'a sca nu qui'yu nu nchcube' quicha quī jī'i. ³ Li' nchcuane Jesús jī'i ngu' mstru cha' jo'ó lo'o jī'i ngu' fariseo bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na jo'o jī'i sca nu quicha tsā ta'a, nti' mā? —nacui Jesús jī'i ngu' bi'—.

¿Ha ná ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na jo'o jī'i ngu' li'?

⁴ Pana nga'aa nchcuī' ngu' bi' tsiya' ti. Li' ntejeya' Jesús jī'i nu quicha bi', ngua'ni cha' ndyaca tso'o yu. Lo'o li' nchcuī' lo'o yu bi':

—Tya nu'u to' tyi —nacui Jesús jī'i yu.

⁵ Li' xa' nchcuī' Jesús lo'o ngu' fariseo bi' chaca quiya':

—¿Ñi'ya nti' cu'mā? ¿Ñi'ya cua'ni mā si tyú sca huru jī'i mā, si tyú sca toro ne' tyuu tsā nu ndi' cña' ngu'? ¿Ha si'i hora ti tsa mā culo mā jī'i ni', masi tsā ta'a tlyu laca?

⁶ Lo'o ná ngujui ñi'ya nu xacuī ngu' cha' jī'i Jesús tsiya' ti li'.

Ñati nu tsa tyi' lo'o ngu' ta'a nu caja clyo'o ngu'

⁷ Li' na'a Jesús cha' ngulana tsa ngu' fariseo bi' yaca xlyaa cha' tyucua ngu' su tso'o la nu nde que mesa. Bi' cha' nda Jesús cuii re jī'i ngu' bi' li':

⁸ —Nu lo'o tsa mā su ndyaca ta'a caja clyo'o ngu', ná tyaca'a mā su tlyu su tyucua ngu' nu laca loo. ¿Ñi'ya cua'ni mā si tyalaa xa' ñati nu cua tlyu la cha' ntsu'u jī'i que cu'mā? ⁹ Lo'o li' nu ñati nu ndyu'ni ta'a nu cua nchcuī' lo'o mā tya clyo cha' cā mā ni, ná tyiquee' chcuī' yu lo'o mā ndi'ya: "Ta mā su ntucua mā jī'i nu cusu' cua", ñacuī yu. Lo'o li' ca tyuju'u tsa ti' mā, tsa mā tyaca'a mā ca su ná ntsu'u yaca xlyaa, ca bi' tyaca'a mā tsiya' ti li'. ¹⁰ Si'i xcuī' na clyana mā su tso'o tyaca'a

mā lacua. Nu lo'o tsa mā sca ta'a, yaa mā tyucua mā sca la'a ti su taca tyucua cua ña'a ca ñati. Lo'o li' cā nu laca loo jī'i ta'a cha' chcuī' yu lo'o mā: "Cusu'", ñacuī yu jī'i mā, "cuā nu'u cha' tyucua xi ca su tso'o la re". Jua'a caca chī la loo ycuī' cu'mā laja ñati quiña'a nu ntucua to' mesa li'. ¹¹ Cua ña'a ca ñati nu nti' cha' tlyu la cha' laca jī'i ycuī', bi' laca nu ca tyuju'u ti' ca tiya' la; lo'o nu ñati nu xti ti cha' ntsu'u tyiquee ycuī' yu, xtyucua ycuī' Ndyosi jī'i yu bi' li', cha' caca tlyu la tyiquee yu ca tiya' la.

¹² Li' ndi'ya nacui Jesús jī'i nu ñati nu cua nchcuī' lo'o cha' cā tyi' ta'a ca slo yu:

—Nu lo'o chcuī' mā lo'o ngu' cha' cā ngu' cacu ngu' xlyaa lo'o mā, si'i lo'o tya'a tso'o ti mā chcuī' mā, ni si'i lo'o tya'a ngula ti mā chcuī' mā, ni si'i lo'o tya'a tyijyu' ti mā chcuī' mā, ni si'i lo'o ngu' culiya' ti nu ntucua tyi cacua ti slo mā chcuī' mā li'. Stu'ba ti cua'ni ngu' bi' lo'o mā ca tiya' la, nu lo'o ntsu'u sca ta'a jī'i ngu'; ñi'ya nu ngua'ni mā lo'o ngu', jua'a cua'ni ngu' bi' lo'o mā li'. ¹³ Pana si'i jua'a cua'ni mā; nu lo'o cua'ni mā sca ta'a, li' xuti' mā jī'i ngu' ti'i, lo'o jī'i ngu' quicha, lo'o jī'i ngu' nu cu' quiya', lo'o jī'i ngu' cuityi' cha' cacu ngu' lo'o mā. ¹⁴ Li' tso'o tsa tyi' mā chalyuu si jua'a cua'ni mā, cha' nu ngu' quicha bi' ni, ná caca ñi'ya nu tya ngu' cha' tso'o jī'i mā. Pana tiya' la caca cha' tso'o jī'i mā, nu lo'o tyu'ú mā chaca quiya' lo'o lcaa ngu' jyo'o nu ngua tso'o cresiya jī'i ngu' cuentya jī'i ycuī' Ndyosi lo'o tya nguti' ngu' chalyuu.

Cuii jī'i sca ta'a tlyu nu ngua'ni ngu'

¹⁵ Tya ndi' ngu' to' mesa, ngua'a jyaca ngu' jī'i cha' nu nda Jesús lo'o ngu'. Li' nguxacuī sca yu tya'a ntucua ngu' cha' jī'i Jesús:

—Tso'o tsa caca jī'i ñati nu cacu scuaa ca su laca ycuī' Ndyosi loo —nacui yu bi'.

¹⁶ Li' nguxacuī Jesús sca cuii jī'i yu, cha' ca cuayá' ti' ngu' ñi'ya caca jī'i ñati chalyuu lo'o cā ycuī' Ndyosi cha' caca Ni loo.

—Sca nu qui'yu ngua'ni sca ta'a, nda yu sca sij cha' cacu ngu' —nacui Jesús jī'i ngu'—. Cua nchcuī' yu lo'o quiña'a tsa ñati cha' tyi' ngu' ta'a. ¹⁷ Nu lo'o cua ndyalaa hora caca sij, li' ngulo yu cña jī'i msu jī'i cha' tsa chcuī' lo'o ngu' ndi'ya: "Cua laca ngua tso'o scuaa nu caca sij jī'i mā, nacui xu'na na". ¹⁸ Li' lcaa ngu' nu cua nchcuī' yu lo'o tya tsubi' la cha' cā ngu' ta'a bi', nguxana ngu' ndijña ngu' cha' clyu ti' jī'i yu. Ndi'ya nacui tsaca ngu': "Cua'ni clyu ti' nu'u jna', ná caca 'na cā na' slo nu'u juani. Ntsu'u cha' tsa'a tsa na'a na' sca se'i su ngüi'ya ca ti na' yuu, bi' cha' nti' na' cha' cua'ni clyu ti' nu'u 'na." ¹⁹ Lo'o li' nacui chaca yu: "Na ngüi'ya ca ti na' ca'yu latya toro masu; bi' cha' tsa'a cua'ni cuayá' na' lo'o ni', si cua caca cua'ni ni' cña. Cua'ni clyu ti' nu'u jna', ná caca 'na cā na' slo nu'u juani." ²⁰ Li' nacui chaca yu: "Na ngujui clyo'o ca ti na', bi' cha' ná ntsu'u chacuayá' cā na' slo nu'u juani". ²¹ Lo'o ndyalaa msu slo xu'na chaca quiya', li' lcaa cha' nu nacui ngu' jī'i ndacha' jī'i xu'na. Lye tsa ngunasī' xu'na ni'i bi' li'. Lo'o li' nacui yu jī'i msu bi': "Yaa clyaa

nu'u lquichí chaca quiya' cha' hcui' nu'u lo'o ngu' nu ntsu'u nde calle jua, cha' cāa ngu' ta'a slo na'. Hcui' nu'u lo'o ngu' ti'i, lo'o ngu' quicha, lo'o ngu' nu cu' quiya', lo'o ngu' cuiyi', lo'o lcaa ngu' quicha; li' tyāa lo'o jii' lcaa ngu' bi' ca nde", nacui' xu'na msu bi'. ²² Ca tiya' la li' nacui' nu msu bi' jii' xu'na: "Cusu'", nacui', "cua ngua'ni na' lcaa cña nu ngulo nu'u 'na, lo'o ña'a ti tya ntsu'u la se'i su tyi'i ngu' ta'a re." ²³ Li' nacui' ycu' nu xu'na msu bi': "Yaa nu'u nde calle, lcaa tyucuij, cua'ni nu'u juersa lo'o ngu' cha' tyāa ngu' ne' ni'i 'na, cha' cha'á ni'i re 'na tyi'i ñati. ²⁴ Ndi'ya cha' ta na' lo'o nu'u, cha' ni tsaca ngu' nu cua nchcui' na' lo'o tya clyo la, nga'aa cacu ngu' bi' sji re 'na tsiya' ti", nacui' xu'na ni'i bi'.

Cua ndye cuij nu nda Jesús lo'o ngu' li'.

Tlyu tsa cña caca lo'o xñi na cha' jii' Jesús

²⁵ Quiña'a tsa ñati ndya'a lo'o Jesús, lo'o li' nchcui' yu lo'o ngu' chaca quiya':

²⁶ —¿Ha nti' mā tya'a mā lo'o na'? Ná caca jii' mā xñi mā cha' jna' si lye la ntsu'u tyiquee mā jii' sti mā, masi jii' xtya'a mā, masi jii' clyo'o mā, masi jii' sñi' mā, masi jii' tya'a ngula mā masi qui'yu masi cuna'a; masi lye la ntsu'u tyiquee mā jii' ycu' ca ti mā cha' ña'asii mā jii' ycu' ca mā, ná taca caca mā ñati jna' jua'a. ²⁷ Si ná tya-ja'a mā xñi mā tyucuij nu culu'u na' jii' mā, ná caca mā ñati jna' li'; ntsu'u cha' xñi mā tyucuij bi', masi cujuu ñati jii' mā xqui'ya cha' jna'. ²⁸ Si ntsu'u cu'mā nu nti' mā cuiñá mā sca ni'i tlyu, ¿ha ná culacua ti' mā clyo ni tsa lo cñi cua'nijo'o jii' mā cha' tyu'u scua cña bi'? Clyo culo mā cuentya ni tsa lo cñi cua'nijo'o jii' mā, cha' ña'a mā si tyu'u scua cñi jii' mā ña'a cuayá' nu xcua se'i cña bi'. ²⁹ Si cuiñá mā quiya' ni'i, lo'o ca tiya' la ná caca cua'ni tye mā ni'i bi', xtyí lo'o ti ngu' jii' mā li'. Lcaa ñati, nu lo'o ña'a ngu' cña bi', li' xana hcui' ngu'; xtyí lo'o ngu' jii' xu'na cña bi' li': ³⁰ "Nu ñati jua ngua ti' cuiñá yu sca ni'i tlyu, pana ná ngua jii' yu sta se'i yu cña bi'", ñacu' ngu'.

³¹ 'Ñi'ya nti' sca rey nu nti' xuy tya'a lo'o chaca rey. ¿Ha ná culo yu cuentya clyo si tyu'u scua tii mil tya'a ti sendaru, cha' tyijiloo jii' chaca rey nu lo'o calaa mil tya'a sendaru liyā cusuy? ³² Lo'o si jlo ti' cha' ná caca jii' rey bi', nu lo'o tya tyijyu' liyā nu chaca rey bi', li' hora ti ta yu jii' ñati cha' tsaa ngu' slo nu chaca rey bi', cha' ca ti cha' cusuy bi' hora ca ti. Jua'a cua'ni rey bi' —nacui' Jesús—. ³³ Lo'o jua'a cua' ña'a ca cu'mā nu lye la ntsu'u tyiquee mā jii' lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jii' mā, ná taca caca mā ñati jna' li'.

Cha' jii' teje' nu ná tso'o tsiya' ti

³⁴ "Tso'o tsa teje'; pana si tye cha' cñi' nu ntsu'u jii', nga'aa caja ñi'ya nu cua'nijo'o teje' bi' jii' ngu' li'. ³⁵ Ná tso'o tsiya' ti, ni cha' salú na jii' lo yuu cha' xtyucua jii' yuu, ná tso'o; masi quixa' na jii' lo'o yuu cataa, ná tso'o tsiya' ti, bi' cha' nga'a cha' xcuaa na jii' —nacui' Jesús—. Cua'a jyaca tso'o mā jii' cha' nu nda na' lo'o mā, si tyaja'a mā cuna mā —nacui' Jesús jii' ngu'.

Cuij jii' sca xlya' nu cua nguna' jii' ngu'

¹⁵ Lcaa nu msu jii' ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ngu' bi' ni, ñaa ngu' slo Jesús cha' cuna ngu' ni cha' nda yu; jua'a xa' la ngu' cuxi, ñaa ngu' slo Jesús li'. ² Bi' cha' nguxana ngu' fariseo, lo'o jua'a ngu' mstru cha' jo'ó, ngusta ngu' qui'ya jii' Jesús:

—Ndiya ti' yu re cua'ni tya'a yu lo'o ngu' cuxi jua. Stu'ba ti ndacu yu tyaja lo'o ngu' cuxi —nacui' ngu' bi'.

³ Li' nda Jesús sca cuij lo'o ngu':

⁴ —Nu cu'mā ni, si ntsu'u sca siyento tya'a xlya' jii' mā, lo'o li' nguna' tsaca jii' mā —nacui' Jesús—, ¿ha ná xtyanu mā jii' nu quiña'a la tya'a xlya' nu ndyanu taju ti su tso'o ti ndi'i ni' ne' quixi'? Lo'o li' tsaa mā tsaana mā jii' xlya' nu nguna' bi' jii' mā ña'a cuayá' nu quije bi' jii' mā. ⁵ Nu lo'o cua nquiye xlya' bi' jii' mā, tso'o tsa caca tyiquee mā li'. Hora ti sta mā jii' ni' tyijya scu mā, ⁶ tyaa lo'o mā jii' toni'i. Lo'o cua ndyalaa mā to' tyi mā, li' xuti'i mā jii' lcaa tya'a tso'o mā lo'o jii' tya'a nga'a ti mā, cha' ñacu' mā jii' ngu' ndi'ya: "Ca chaa ti' mā lo'o ya juani cha' cua nquiye xlya' nu cua nguna' jii' ya". ⁷ Ndi'ya ñacu' na' jii' mā: ca chaa tsa ti' ycu' Ndyosi lo'o ñati jii' Ni ca su ntucua ycu' Ni —nacui' Jesús jii' ngu' fariseo li'—, ca chaa ti' ngu' bi' masi sca ti ñati chalyuu ca tyuju'u ti' jii' cha' cuxi nu ntsu'u jii', culochu' yu jii' cha' cuxi bi' li'. Ná ntsu'u cha' culacua ti' Ni cuentya jii' nu jacuayala tyii ntucua caa tya'a ñati tso'o nu ná ntsu'u cha' cuxi jii' ngu', nti' ngu'.

Cuij jii' sca cñi nu cua nguna' jii' ngu'

⁸ Nda Jesús chaca cuij lo'o ngu' li':

—¿Ñi'ya cua'ni sca nu cuna'a nu ntsu'u tii tya'a cñi plata jii'? Si nguna' sca cñi plata bi' jii', ¿ñi'ya cua'ni li'? Nti' na' cha' cua'a ma' xi qui' cha' culaja tso'o ni'i bi', ña'a cuayá' nu quije cñi bi' jii'. ⁹ Lo'o cua nquiye cñi bi' jii', li' xuti'i nu cuna'a bi' jii' lcaa tya'a tso'o lo'o jii' lcaa tya'a nga'a cacua ti, cha' cacha' jii' ngu' ndi'ya: "Ca chaa ti' mā lo'o na' juani, cha' cua nquiye cñi nu nguna' bi' jna'". ¹⁰ Chaa ti' nu cuna'a bi', cha' cua nquiye cñi jii'; la cui' jua'a ca slo ycu' Ndyosi, chaa tsa ti' ycu' Ni lo'o ñati jii' Ni nde cua, masi sca ti ñati chalyuu ca tyuju'u ti' jii' cha' cuxi nu ntsu'u jii', culochu' yu jii' cha' cuxi bi' li'.

Sca nu qui'yu cuañi' nu ntucuna' ycu' ca ti yu chalyuu jii'

¹¹ Nda Jesús chaca cuij lo'o ngu' li':

—Ntsu'u sca nu cusu' nu ntsu'u tucua tya'a sñi' qui'yu jii' yu. ¹² Lo'o nu cuañi' la ni, nacui' yu jii' sti yu: "Sti na", nacui', "xtyanu clyo nu'u lcaa cha' tso'o nu nga'a cha' tyacua jna'". Lo'o li' hora ti ndacha sti yu cha' tso'o nu ntsu'u jii' tyucua sñi'. ¹³ Cua xtyi tyempo ndyaca, li' ndyujui' nu qui'yu tya cuañi' la lcaa cha' tso'o nu nda sti yu jii'. Lo'o ngujui cñi ndyi'ya yu, ndyaa yu tyijyu' li'. Ca chaca tsu' su ndyalaa yu, li' xcui' na ngua'ni ñu'u ti yu chalyuu jii' yu; nguliji ñu'u ti yu

cñi bi' ji'i yu. ¹⁴ Pana nu lo'o cua ndye cñi ji'i yu nguliji yu, li' ngua sca jbi'ña tlyu ca loyuu su ndya'a yu; ná ntsu'u na cacu yu, lye tsa ntyute' yu li'. ¹⁵ La cui' quichi su ntsu'u yu bi' ndyaa yu ne' xña ji'i sca ñati; ngulo nu ñati bi' cña ji'i yu, li' ndyaa yu ne' sca lo'o ji'i ñati bi' su ntsu'u cube' ji'i, cha' xacu yu ji'i cube' bi' ji'i ngu'.

¹⁶ Lo'o li' ngua ti' yu si tyaala' la ji'i yu lo'o cacu yu si'yu quixi' tya'a nu ndacu cube', cha' ná tucui nda na cacu yu, lo'o jua'a ntyute' tsa yu li'. ¹⁷ Hasta li' ngulacua tso'o ti' yu: "¿Ni lcuca tya'a msu ntsu'u to' tyi sti na' ndyu'ni cña? Ná ndyiji jbi'ña ji'i ngu' bi', hasta ntyucua na ndyacu ji'i ngu'. Lo'o na' ni, nga'a na' ca nde ndyiji jbi'ña 'na cha' nga'aa ndyiji na cacu na'. ¹⁸ Tso'o la tya'a na' nde to' tyi sti na' cha' chcu' na' lo'o: Sti na', ñacu' na' ji'i, cua ntsu'u tsa qui'ya hichu' na' cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o cuentya jinu'u, cha' nguta'a yu'u ti na'. ¹⁹ Nga'aa ntsu'u cha' ñacu' nu'u cha' sñi' nu'u laca na'; tso'o la masi ñi'ya nu ndu'ni nu'u lo'o msu jinu'u, jua'a ti cua'ni nu'u lo'o na'." Jua'a ngulacua ti' yu cha' chcu' yu lo'o sti yu. ²⁰ Li' ngutu'u yu ndyaa yu tyucui' cha' ñaa yu nde to' tyi sti yu.

'Tya tyijyu' ñaa yu lo'o na'a sti yu ji'i yu. Hora ti ndyaa sti yu ndyacu tya'a lo'o yu; ngüityi sti yu ji'i yu li', nchcuicha' sti yu ji'i yu cha' ngua tya'na ti' sti yu ji'i yu. ²¹ Li' nacui yu ji'i sti yu: "Sti na'", nacui yu, "cua ntsu'u tsa qui'ya hichu' na' cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o jua'a cuentya jinu'u. Nga'aa ntsu'u cha' ñacu' nu'u cha' sñi' nu'u laca na'." ²² Li' nacui ycu' nu' cusu' ji'i msu: "Yaa clya m̄ culo m̄ late' nu tso'o la cha' xacu' m̄ ji'i yu re. Sta m̄ sca cui' sne ya' yu, su'ba m̄ caña quiya' yu. ²³ Lo'o li' tsa squi'ya m̄ chqueru nu t̄a la cha' cujuui m̄ ji'i cha' cacu na. Cua'ni na sca ta'a, ²⁴ cha' ngua ti' na cha' cua ngujui sñi' na' re, lo'o juani xa' ndyu'u tucua yu; cua nguna' yu ngua ti' na', lo'o xa' ndyalaa yu." Hora ti nguxana ngua'ni ngu' sca ta'a li'.

²⁵ Jua'a ndyaca cha' lo'o ndyalaa sñi' nu' cua cusu' la, ndyalaa yu ndyaa yu cña. Cua tyalaa ti yu toni' ji'i yu, lo'o ndyuna yu nclya'á ngu' musca, cha' cua laca ndyaca jii lo'o ndyalaa yu. ²⁶ Li' ngusi'ya yu ji'i sca yu cuañi', nchcuane yu ji'i: "¿Na laca ndyaca jua?" ²⁷ Li' nguxacu' nu yu cuañi' bi' ji'i yu: "Yu tya'a nu'u nu ndya'a yu'u, cua xa' ndyalaa yu bi' juani", nacui. "Bi' cha' nacui sti nu'u cha' cujuui ya chqueru nu tso'o la ña'a bi', cha' tso'o tsa nti' sti nu'u cha' cua ndyalaa yu tso'o ti."

²⁸ Ngunas' tsa sñi' nu' cua cusu' la bi' li'. Lo'o na'a sti yu cha' ná ntaja'a yu tyā yu ca toni'i, li' ndyaa sti yu cha' chcu' lo'o yu. ²⁹ Li' nacui yu ji'i sti yu: "Jlo ti' nu'u ni cua lcuca yijā ndi'i na' ndyu'ni na' cña jinu'u, lo'o ni sca quiya' ná ngua'ni xña'a na' lo'o nu'u; lcaa cña nu ngulo nu'u 'na, ngua'ni na' ji'i. Pana ni sca quiya' ná nda nu'u masi sca chivo piti ti jna' cha' cua'ni na' ta'a lo'o tya'a tso'o na'. ³⁰ Nu juani chaca quiya' ndyalaa sñi' nu'u nu ndye cñi jinu'u nguliji ñu'u ti yu lo'o sa'a yu. Lo'o ndyalaa yu bi', hora ti ndyujui m̄ chqueru t̄a cha' caca ta'a ji'i", nacui sñi' nu' cua cusu' la. ³¹ Li' nacui nu' cusu' sti yu ji'i yu: "Chañi cha' lcaa tsā ndi'i nu'u lo'o na'. Lo'o jua'a lcaa cha' tso'o nu' ntsu'u jna', na jinu'u laca lcaa cha' bi'. ³² Pana juani, tso'o la cha' cua'ni na

sca ta'a cha' ndyalaa tya'a nu'u chaca quiya'. Ngua ti' na cha' cua ngujui yu, pana xa' ndyu'u tucua yu chaca quiya'; cua nguna' yu ngua ti' na, pana ndyalaa yu chaca quiya'. Bi' cha' ndyu'ni na sca jii juani, cha' chaa tsa ti' na."

Sca msu laca loo nu tajua' ti ngua'ni, masi cuxi ti tyiquee yu

16 Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i: —Ntsu'u sca nu culiya', lo'o jua'a cua ntsu'u sca ñati nu laca loo ji'i msu ji'i yu culiya' bi'. Lo'o li' ndacha' ngu' ji'i nu culiya' bi', cha' cua tye ti cha' tso'o nu ntsu'u ji'i yu, cha' nguliji ñu'u ti msu nu laca loo ji'i cha' tso'o bi'. ² Li' ngusi'ya xu'na ji'i msu nu laca loo bi', cha' xcuane ji'i msu bi': "¿Ni cha' ta laca nu nchcui' ngu' lo'o na' cha' jinu'u?" nacui yu. "¿Ni cña ndyu'ni nu'u nu cua nchcui' ngu' lo'o na'? Tya nu'u cuentya jna' juani, cuacha' clya nu'u cha' jna', ña'a cha' nu cua ngua'ni nu'u. Nga'aa caca nu'u loo ji'i msu 'na juani." ³ Quiña'a tsa ngulacua ti' msu nu laca loo bi' li': "¿Na laca cua'ni na' juani, si nga'aa ta xu'na na' cña nu cua'ni na'? Nga'aa jlo ti' na' ñi'ya cua'ni na' li'. Ná qué na' cha' cua'ni na' cña lo yuu; lo'o si tsa'a jña na' msta, la cui' ti jua'a ca tyuju'u tsa ti' na' li'. ⁴ Pana cua jlo ti' na' ñi'ya nu cua'ni na' cha' caja su tyi'i na' toni' ji'i ñati, nu lo'o nga'aa ta xu'na na' cña nu cua'ni na'." Jua'a ngulacua ti' msu bi', cha' cuxi ti tyiquee yu. ⁵ Li' ngusi'ya yu ji'i lcaa ñati nu ndacu' ji'i xu'na yu, nchcuane yu ji'i ngu' li': "¿Ni tsa lo ta ndacu' nu'u ji'i xu'na na'?" nacui yu ji'i tsaca ngu'. ⁶ "Sca mil tya'a litro setye ndacu' na' ji'i", nacui ngu' bi' li'. Hora ti nacui msu nu laca loo bi' ji'i ngu' bi': "Nde nscua quityi nu nscua cuentya jinu'u. Cua'a clya nu'u re cha' cuiñá chaca quityi, nu ñacu' cha' ca'yu siyento ti litro setye ndacu' nu'u ji'i nu cusu' bi'", nacui msu bi' ji'i. ⁷ Li' nchcuane yu ji'i chaca ngu': "Nu'u ni, ¿ni tsa lo ndacu' ji'i xu'na na'?" "Sca siyento tya'a cuju' nscua' trigo", nacui ngu' bi' li'. "Hāā", nacui yu, "nde nscua quityi nu nscua cuentya jinu'u", nacui nu msu bi'. "Cua'a clya nu'u ca nde cha' scua chaca quityi nu ñacu' cha' jacuayala tya'a cuju' ti, tsa bi' ti ndacu' ji'i nu cusu'." ⁸ Tiya' la ngua cuayá' ti' ycu' nu laca xu'na yu ñi'ya nu ndyu'ni yu. "Tajua' tsa ndyu'ni msu nu laca loo bi' 'na laja lo'o ndyu'ni yu cña", nacui nu cusu' culiya' bi'.

Lo'o li' tya nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Lo'o cu'mā ni, nu nti' tsa m̄ taquiya' m̄ ji'i lcaa cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi —nacui—, taca ca tsa'a m̄ xi lo'o ña'a m̄ ñi'ya nu ndu'ni xa' la ñati chalyuu lo'o tya'a ngu', masi cuxi ti ngu'.

⁹ Ndi'ya chcu' na' lo'o m̄ lacua: Tso'o ti cua'ni m̄ lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i m̄ nde chalyuu; xtyucua m̄ ji'i xa' ñati lo'o cha' tso'o nu ntsu'u ji'i m̄ ña'a cuayá' tye chalyuu ji'i m̄, cha' jua'a caja tya'a tso'o m̄ nde chalyuu. Lo'o li' ta ycu' Ndyosi su tyi'i m̄ slo Ni, su ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i m̄ li'.

¹⁰ Ñati nu tso'o tsa ngua'ni lyiji sca cña piti ti, jua'a tso'o tsa cua'ni ngu' bi', masi sca cña nu cua tlyu la; pana ñati nu ñilo'o ji'i xu'na ngu' lo'o cua'ni ngu' sca

cña piti ti, ná tyiquee' ná caca cua'ni ngu' bi' sca cña nu cua tlyu la. ¹¹ Si ná nchca cña'asij m̄ sca cha' tso'o nu ntsu'u jil' m̄ nde chalyuu, ni ná ta ycu' Ndyosi sca cña tso'o la cha' cua'ni m̄ cuentya jil' ycu' Ni. ¹² Lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jil' m̄ chalyuu, na nda ycu' Ndyosi cha' bi' jña ti m̄; si ná cua'ni tso'o ti m̄ lo'o cha' bi', ¿ñi'ya' cua'ni m̄ lo'o cha' tso'o nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya jil' m̄?

¹³ Sca msu ni, ná caca cua'ni yu cña jil' tucua tya'a xu'na yu sca tyempo ti; jil' sca ti xu'na yu taca cua'ni yu cña. Ná tyiquee' ti'í ti' yu ña'á yu jil' tsaca ñat'í li', cuati jil' chaca ñat'í bi' tso'o ntsu'u tyiquee yu ña'á yu jil'; hasta tso'o la cua'ni yu cña jil' ñat'í bi', pana jil' tsaca ñat'í bi', lasa la cua'ni yu cña jil'. Ná caca xñi na cha' jil' ycu' Ndyosi nu Xu'na na si ntsu'u tsa tyiquee na ña'á na jil' cñi, cha' ñi'ya' si laca chaca xu'na na, jua'á laca cñi bi' li'.

¹⁴ Pana ntsu'u tsa tyiquee ngu' fariseo cha' jil' cñi, bi' cha' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús, ngustí lo'o ti ngu' jil' yu. ¹⁵ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu' bi': —Cu'mā —nacui yu—, tso'o tsa ndu'ni m̄ cha' ña'á ti xa' ñat'í jil' m̄, pana cua jlo ti' ycu' Ndyosi lcaa ña'á cha' nu ntsu'u tyiquee m̄. Ñat'í nu tlyu tsa ndu'ni jil' ycu' ca ngu', xtyanu ti' ycu' Ndyosi jil' ngu' bi'.

Ñi'ya' ndyaca lo'o cha' tso'o nu jil' ycu' Ndyosi

¹⁶ Nu tyempo cua sa'ni la ni, ntsu'u cha' cusu' jil' ñat'í, la cui' cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o Moisés, jua'á lo'o ngu' nu ngua tu'ba jil' Ni tya sa'ni la; pana nu lo'o ñaa Juan, tya li' nguxana ngañi cha' tso'o jil' ycu' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' tyiquee ñat'í. Quiña'á tsa ñat'í, lye tsa nda ngu' juersa cha' xñi ngu' cha' jil' ycu' Ndyosi.

¹⁷ Ná tlyu cña tye lcaa na nu ntsu'u nde cua, jua'á tye tyucui ña'á chalyuu; pana ná tye tsiya' ti ni sca si'yu cha' jil' lcaa cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na nu ngua sa'ni la.

Nchcui' Jesús cha' jil' ñat'í nu xtyanu ti' jil' clyo'o

¹⁸ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Lo'o culo sca ñat'í quityi cha' xtyanu yu jil' clyo'o yu, cha' xa' caja clyo'o yu lo'o xa' nu cuna'á, cha' suba' ndyu'ni yu bi' li'. Lo'o jua'á lo'o caja clyo'o sca nu qui'yu lo'o sca nu cuna'á nu cua nguxtyanu clyo'o jil', masi cuentya jil' ley, la cui' ti cha' suba' laca nu ndyu'ni nu qui'yu bi' li'.

Cha' jil' sca nu culiya' lo'o sca yu ti'i nu naa Lázaro

¹⁹ Cua ntsu'u sca nu culiya', lo'o xcui' late' quiña'á nga'á, xcui' late' tso'o ña'á nchcu' yu. Lo'o jua'á lye tsa ndyu'ni yu, lcaa tsā ndyaca ta'a slo yu. ²⁰ Pana ntsu'u sca ñat'í ti'i nu naa Lázaro, nu xcui' quichu' ntucua tyucui ña'á yu. Toni'í ti jil' nu culiya' bi' nchca'á Lázaro lcaa tsā. ²¹ Cua nti' yu ti'i bi' masi cacu yu satya na nu ndyalú to' mesa su ndyacu nu culiya' bi' li'. Lo'o jua'á ndya'á xne' su nga'á yu cha' nclye'e loo quichu' nu ntsu'u hichu' yu ti'i bi'. ²² Ndyalaa tsā nu ngujuii nu ti'i

bi'; lo'o nu xca jil' ycu' Ndyosi ni, ndyaa lo'o ngu' jil' ca slo jyo'o cusu' Abraham, ca su tlyu nu ngua'ni cho'o ycu' Ndyosi. Lo'o jua'á ngujuii nu culiya' bi', nguxatsi' ngu' jil' li'. ²³ Pana nu lo'o cua ntsu'u nu culiya' bi' su nchcube' yu ca bilyaa, li' ngusicua hique yu na'á yu jil' jyo'o cusu' Abraham tyijyu' ti, lo'o jua'á na'á yu cha' stu'ba ti ntucua jyo'o Lázaro lo'o. ²⁴ Li' ngusi'ya nu culiya' bi' jil' Abraham: “Sti ya Abraham, cua'ni tya'na ti' nu' y jna'. Ta nu' y jil' Lázaro jua cha' caā calo'o xi hitya cha' co'o na', masi lo'o sne ti yu cuicha' yu xi tu'ba na' cha' ca'ya tyacala' xi lts'e' na', cha' lye tsa tyique' nti' na' su ntsu'u na' lo quii' re.” ²⁵ Li' nacui jyo'o Abraham jil': “Sñi”, nacui, “tso'o tsa ngua h̄ lo'o nguti' nu' y nde chalyuu. Lo'o Lázaro re ni, si' i jua'á ngua jil' yu, cha' lye tsa nchcube' yu su nguti' yu chalyuu. Bi' cha' caja su tso'o tyil' yu ca nde juani; lo'o nu' y ni, nga'á cha' chcube' nu' y. ²⁶ Tya ntsu'u la cha' jil' cuare nde su ndi' y, ntsu'u sca laja cua'á tlyu cla'be laja su ndi' y cuare lo'o cu'mā; bi' cha' si ntsu'u ngu' nu nti' tsa nde slo cu'mā, ná caca jil' ngu' tyaa ngu'. Lo'o jua'á cu'mā nu ntsu'u m̄ nde jua, ná caca jil' m̄ tyaa m̄ ca nde.” ²⁷ Li' tya'na tsa nchcui' nu culiya' bi' lo'o: “Cua'ni nu' y sca cha' tso'o lo'o na', Abraham sti na'”, nacui nu culiya' bi'. “Ta jil' Lázaro cha' tsa yu to' tyi sti na', ²⁸ ca su ntsu'u ca'yu tya'a ngu' tya'a na', cha' chcui' yu lo'o ngu', cha' ná caā ngu' ca nde su ntsu'u na' nchcube' na'.” ²⁹ Pana nacui Abraham jil': “Cua jlo ti' ngu' bi' lcaa ña'á cha' nu nguscua jyo'o Moisés; jua'á nu xa' la quityi jil' ycu' Ndyosi nu nguscua jyo'o cusu' cua sa'ni, ntsu'u bi' jil' ngu' tya'a nu' y. Tso'o si cua'á jyaca ngu' jil' cha' nu nscua lo quityi bi'.” ³⁰ Li' nguxacui nu culiya' bi' cha' jil': “Tso'o lacua, sti na' Abraham. Pana si tsa sca ngu' jyo'o re ca su ndi' y ngu', li' culochu' ngu' cha' cuxi nu ndyu'ni ngu'.” ³¹ Xa' nchcui' jyo'o Abraham lo'o nu culiya' bi' li': “Lo'o ná nti' ngu' taquiya' ngu' jil' cha' nu nguscua Moisés, lo'o jua'á ná taquiya' ngu' jil' jyo'o cusu' nu ngua'á loo ycu' Ndyosi cña jil' cha' chcui' lo'o ñat'í, la cui' jua'á ná taquiya' ngu' jil' xa' la cha' nu ta Ni lo'o ngu', masi tyu'ú sca nu cua ngujuii chaca quiya' cha' chcui' lo'o ngu'”.

Cuxi tsa caca si ntsu'u sca qui'ya nu ndulo la ji'na

17 Chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'á jil':

—Ntsu'u tsa ngu' nu nchcui' lo'o na cha' cua'ni na sca cha' cuxi, pana tya'na tsa sca ñat'í nu ndatsaa jil' tya'a cha' cua'ni cha' cuxi lo'o. ² Tso'o la si tsa ngu' xcuā ngu' jil' yu lo tyujo'o lo'o sca quee quichi tyaacā' yane yu, cha' nga'aa caja ñi'ya' nu tatsaa yu jil' ni sca ñat'í ñi'ya' nti' nu sube re, cha' cua'ni ngu' cha' cuxi lo'o yu.

³ Cui'ya m̄ cuentya si cua'ni sca ngu' tya'a ndya'á m̄ sca cha' cuxi lo'o m̄. Li' chcui' m̄ lo'o yu cha' nga'aa cua'ni yu cha' cuxi bi' lo'o m̄. Lo'o si tya'achu' yu jil' cha' cuxi bi', cua'ni m̄ cha' clyu ti' jil' yu li'; ⁴ masi cati quiya' ta yu cha' ñasi' ti' jil' m̄ sca tsā, lo'o cati quiya' caā yu cha' chcui' yu lo'o m̄: “Cui'ya m̄

cha' clyu ti' jna', nga'aa cua'ni na' jua'a juani", ñacuī
yu, li' nga'a cha' cui'ya mā cha' clyu ti' ji'ī yu.

Quiña'a tsa cha' caca ji'na si jlya ti' na ji'ī ycuī' Ndyosi

⁵ Li' nacui' nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'ī Jesús:
—Xtyucua nu'ū ji'ī ya cha' taca jlya la ti' ya cha' jinu'u
—nacui' ngu' ji'ī.

⁶ —Jo ti' mā cha' piti tsa sca si'yu cuxee —nacui' Jesús
ji'ī ngu'—, lo'o jua'a cu'mā ni, ná quiña'a tsa cha' nch-
ca ji'ī mā. Pana masi xti ti cha' jlya ti' mā ji'ī ycuī' Sti
na', taca ñacuī mā ji'ī yaca quityi re: "Tyu'utsu' nu'ū ca
su ndū re, yaa nu'ū tyū nde lo hitya tyujo'o". Lo'o li'
ña'a mā cha' taquiya' yaca bi' cha' nu cua nchcui' mā
lo'o.

Ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni na si ndyu'ni na cña ji'ī ycuī' Ndyosi

⁷ ¿Ñi'ya nti' cu'mā ni? ¿Ñi'ya cua'ni mā si ntsu'u sca
msu ji'ī mā nu ndyaa ne' quixi' cha' cula'a yuu cuentya
ji'ī mā, masi ndyaa yu cha' cña'asij yu ji'ī bata ji'ī mā?
Nde ngusij lo'o ndyalaa ca ti msu bi' ndyaa yu cña bi',
ná tyiquee' ná chcui' mā lo'o yu ndi'ya: "Tyāā clya
cua'a to' mesa cha' cua'ni nu'ū sij juani". ⁸ Ná yala
ñacuī mā ji'ī yu jua'a, nti' na'. Ná tyiquee' ndi'ya chcui'
mā lo'o yu: "Cua'ni cho'o clya caque' sij cha' cacu ya.
Clyo cacu ya co'o ya, cuati cacu co'o nu'ū", ñacuī mā ji'ī
msu bi'. ⁹ ¿Ha tya mā xlya'be ji'ī msu bi', cha' ndaquiya'
yu cña nu ngulo mā ji'ī? Ná ndu'ni xu'na msu jua'a.
¹⁰ Ñi'ya laca msu, jua'a laca cu'mā; nu lo'o ngua'ni mā
lcaa cña nu culo ycuī' Ndyosi ji'ī mā, nga'a cha' ñacuī
mā li': "Msu cuxi ti laca cuare, cha' cña nu nga'a cha'
cua'ni ti ya, tsa bi' ti cña ngua'ni ya", ñacuī mā.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'ī tii tya'a ñati nu ngusñi quicha nu ndyatsu' cuaña' ji'ī

¹¹ Nu lo'o ngusñi Jesús tyucui' ndyaa nde Jerusalén,
li' nteje tacui' ngu' loyuu su cuentya Galilea, ndyaa
ngu' nde loyuu su cuentya Samaria. ¹² Nu lo'o ndyalaa
Jesús sca quichi' piti bi', li' ndyacu' tya'a yu lo'o tii tya'a
ngu' quicha nu cua lijya ngu' slo yu; quicha nu ndyat-
su' cuaña' ntsu'u ji'ī ngu' bi'. Pana tyijyu' ti ndyatū
ngu' slo Jesús, ¹³ cui' tsa nchcui' ngu' lo'o yu li':

—Cusu' Jesús —nacui' ngu' li'—, cua'ni tya'na ti' nu'ū
ji'ī cua.

¹⁴ Nu lo'o na'a Jesús ji'ī ngu', li' nacui' yu:

—Yaa clya mā slo sti jo'ó cha' ña'a yu ji'ī tyucui' ña'a
mā —nacui'.

Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Pana su ndyaa ngu' tyu-
cui' ti, ngua tii ngu' cha' xa' ngua lubii cuaña' ngu';
ndye cha' quicha ngu' li'. ¹⁵ Bi' cha' nguxtyūū tsaca yu
quicha bi', cui' tsa nchcui' yu ndyu'ni chi' yu loo ycuī'
Ndyosi. ¹⁶ Li' ndyatū sti' yu slo Jesús, ndyaa stii yu lo
yuu nde loo yu cha' ndya yu xlya'be ji'ī Jesús. Ngu'
Samaria laca yu bi', ngu' xa' tsu' laca yu. ¹⁷ Li' nacui'
Jesús:

—¿Ha si'ī tii tya'a ngu' nu ndyatsu' cuaña' ngu' ndya-
ca tso'o ngu' tsā? ¿Mala ngua nu chaca caa tya'a ngu'

bi' juani? ¹⁸ Sca ti yu re nu si'ī ngu' Israel tya'a na laca,
bi' laca nu nguxtyūū cha' cua'ni tlyu yu ji'ī ycuī' Ndyosi.
¹⁹ Li' nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu bi':

—Tyatū nu'ū cha' tyaa nu'ū juani —nacui'—. Cua
ngua tso'o nu'ū juani cha' jlya ti' nu'ū cha' nu nda na'
lo'o nu'ū.

Ndi'ya caca lo'o tyalaa tyempo cha' caca ycuī' Ndyosi loo ne' cresiya ji'ī ñati

²⁰ Lo'o li' nchcuane ngu' fariseo ji'ī Jesús ni jacua'
tyalaa tyempo cha' caca ycuī' Ndyosi loo ji'ī ñati. Ngux-
acuī Jesús cha' ji'ī ngu' bi' li':

—Si'ī sca na nu tyacā' lijya tyijyu' laca cha' bi'. ²¹ Ná
caca ñacuī na ndi'ya: "Nde ti ndū bi'"; masi ndi'ya ná
ñacuī na: "Ndejua ntucua bi'". Na cua laca ycuī' Ni loo
ca ne' cresiya ji'ī ñati juani.

²² Li' nacui' Jesús ji'ī ngu' nu ndyaca tsa'a ji'ī:

—Nde loo la tyalaa tyempo nu nti' tsa mā ña'a mā
'na, masi chaca tya tsā nde chalyuu tya tyi'ī na' lo'o mā
nti' mā, na' nu cua nda ycuī' Ni 'na lijyāā cha' caca na'
ñati; pana nga'aa ña'a mā 'na li'. ²³ Chcui' ngu' lo'o mā
cha' jna' li': "Nde ti ndū yu"; lo'o jua'a chcui' ngu':
"Ndacua ndū ycuī' yu". Pana ná tsaā mā, ná taquiya'
mā ji'ī cha' cui'ni nu nchcui' ngu' bi' —nacui' Jesús ji'ī
ngu'—. ²⁴ Se'ī ti tyiji'ī xee tyi'yu nu lo'o ndyubi, pana
tyacā' ña'a ngu' xee bi' tyucui' nde cua; jua'a caca lo'o
na' nu lijyāā cha' caca na' ñati, nu lo'o tyalaa tsā bi'
lo'o ña'a ngu' jna' cha' cāā na' chaca quiya'. ²⁵ Pana
clyo nscua cha' lye tsa chcube' ycuī' na'. La cui' jua'a
ngu' tya'a quichi' tyi na xtyanu ti'ī ngu' 'na. ²⁶ Ñi'ya
ngua ji'ī ñati nu nguti'ī chalyuu sa'ni la, tya'a stu'ba
ngu' lo'o jyo'o Noé bi', jua'a caca ji'ī ñati chalyuu lo'o
chaca quiya' tyāā na' nu lijyāā cha' caca na' ñati.

²⁷ Tya'a stu'ba jyo'o Noé bi' ni, ngua'ni ngu' ta'a, ndy-
acu ngu', ndyi'o ngu', ngujui' clyo'o ngu'; tsa bi' ti cha'
ndube ti' ngu' ña'a cuayá' nu ndyalaa tyempo ngüñá
nu Noé bi' yaca ni'ī tonu. Li' ndyatī yu ne' yaca ni'ī bi'
lo'o lcaa na nu ntsu'u ji'ī yu. Lo'o li' ngua'ya tyo clyaa
bi', ndye ñati chalyuu ngujui' ngu'. ²⁸ Lo'o la cui' ñi'ya
ngua ji'ī ngu' quichi' su nguti'ī jyo'o Lot, jua'a caca ji'ī
ñati chalyuu tsā bi'. Tya'a quichi' tyi Lot ni, ndyacu
ngu', ndyi'o ngu', ngüñya ngu' yu'ba, ndyujui' ngu'
yu'ba, ndyataa ngu' xtyā, ngüñá ngu' ni'ī; tsa bi' ti cña
nu ndiya ti' ngu' ngua'ni ngu' bi', ²⁹ ña'a cuayá' nu
ngulo ycuī' Ndyosi ji'ī yu Lot bi' nde quichi' Sodoma bi'.
Li' ngusalú Ni quii' lo'o yuu sufri ndyaqui' lo yuu. Ndye
cha' ji'ī lcaa ngu' Sodoma bi'; tya'a stu'ba Lot ni, ngu-
juui' lcaa ngu'. ³⁰ Jua'a caca tsā bi' lo'o tyāā na' nu lijyāā
cha' caca na' ñati; lo'o ña'a ngu' 'na chaca quiya', ná
ca tii ngu' ni tsā caca bi'.

³¹ 'Nu lo'o tyalaa tsā bi', si ntsu'u ngu' nu ndū ca que
ni'ī ji'ī ngu', lo'o ca'ya ngu' ná caca tyempo ji'ī ngu' cha'
culo ngu' yu'ba ji'ī ngu' nu ndi'ī nde ni'ī ji'ī ngu'. Lo'o
jua'a si ntsu'u ngu' ne' quixi', ná caca tyempo ji'ī ngu'
cha' xtyūū ngu' tyāā ngu' nde to' tyi ngu'. ³² Tyi'ū ti'
mā ñi'ya nu ngua ji'ī nu cuna'a ji'ī Lot tyempo bi'; ngua
ti' ma' xtyūū ma' nde quichi', li' ngua'ni ycuī' Ndyosi
cha' ndyaca ma' sca quee. ³³ Chcuna' chalyuu ji'ī mā si

xcui' ncliyacua tsa ti' mā ñi'ya nu caca ji'i' ycu' ca mā; pana quije chalyuu ji'i' mā si tyaja'a mā, masi cujuui ñati' ji'i' mā xqu'ya na'.

³⁴ 'Cacha' na' ji'i' mā ñi'ya nu caca si talya lo'o cāā na'; si ntsiya tucua tya'a ñati' laja' lo sca qui'ña ti, qui'ya ycu' Ndyosi ji'i' tsaca, tyanu chaca ycu' ti li'. ³⁵ Lo'o jua'a si nga'a tucua tya'a nu cuna'a ndyoo ngu' ndacuā, qui'ya Ni ji'i' tsaca, tyanu chaca li'. ³⁶ Lo'o jua'a si ntsu'u tucua tya'a nu qui'yu lo cña ji'i' ngu' ne' quixi', qui'ya Ni ji'i' tsaca, tyanu chaca li'.

³⁷ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' ndacha' ngu' ji'i' Jesús: —¿Macala caca jua'a, cusu'? —nacu' ngu'.

Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i' ngu':

—Ca su ntsiya sca na tyucu, ca bi' tyu'u ti'i' culexu; jua'a nu lo'o tyu'u ti'i' ñati' lo'o tye chalyuu, chcube' tsa ngu' li'.

Cui' ji'i' nu cuna'a ti'i' nu cua ndatsaa ji'i' bese

18 Ngulu'u Jesús ji'i' ngu' cha' lu'ba ti' chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, cha' ná ca taja' ti' ngu' tsiya' ti lo'o chcu' ngu' lo'o Ni. Ndi'ya ndyu'u cui' nu nda Jesús lo'o ngu' li':

² —Sca quichi' ntsu'u sca bese nu ná ndu'ni chi' loo ycu' Ndyosi, lo'o jua'a ná sca cha' ndube ti' yu. ³ La cui' quichi' bi' ntsu'u sca nu cuna'a ti'i'. Li' ndyaa ma' bi' ndyaa na'a ma' ji'i' bese bi', cha' ntsu'u cha' cuxi' nu ndyu'ni xa' ñati' lo'o ma'; ngua ti' ma' cha' qui'ni tso'o cha' ji'i' ma' lo'o tya'a cusu' ma' slo bese. ⁴ Tyuu quiya' ndyaa ma' bi' slo bese, lo'o ná ndaquiya' bese bi' ji'i' cha' nu nda ma' bi' lo'o. Ca tiya' la li' ngulacua ti' nu bese bi': "Masi ná ndaquiya' na' ji'i' cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi, ni ji'i' cha' nu nchcu' sca ñati' chalyuu ná ndube ti' na'; ⁵ pana cua'ni na' tisiya ji'i' cha' nu nchcu' nu cuna'a ti'i' re, cha' ña'a ti' ndya'a nu cuna'a re nchcu' cua' ña'a ti' lo'o na'. Bi' cha' cua'a na' xi' ji'i'", nacui' bese bi', "cua'ni na' tisiya ji'i' cha' nu nchcu' ma' re, cha' nga'aa cāā la ma' su'ba ñasi' ma' na'."

⁶ Tya nchcu' la Jesús lo'o ngu' li':

—Jua'a nchcu' nu bese xña'a bi', li' nguxtyucua yu ji'i' ma' bi', masi ná tso'o tyiquee yu —nacu' Jesús ji'i' ngu'—. ⁷ Pana tso'o tsa tyiquee ycu' Ndyosi, yala ti xtyucua Ni ji'i' ñati' nu cua ngusubi Ni ji'i', nu tya'na tsa nxi'ya ji'i' Ni tsā lo'o talya. ¿Ha tiya' tsa xtyucua Ni ji'i' ngu' nti' mā? ⁸ Nacu' na' ji'i' mā cha' hora ti xtyucua Ni ji'i' ngu' bi', cua'ni Ni cha' ti' tyi' ngu'. Pana nu lo'o chaca quiya' tyāā na' nu cua nda Ni 'na liyyāā cha' caca na' ñati', ¿ha ña'a ti' tya quije 'na ñati' nu jlya ti' ji'i' ycu' Ndyosi Sti na'?

Sca cui' ji'i' tucua lo ñati' nu ndyaa ne' laa

⁹ Nde chaca cui' nu nda Jesús lo'o ngu'; sca cui' cuentya ji'i' ngu' nu tyixi' tsa ndu'ni ji'i' ycu' ca ti' ngu', cha' xcui' cha' liñi' ndu'ni ngu' bi' nti' ngu', cha' xcui' nxytí lo'o ti' ngu' bi' ji'i' xa' ñati'. Ndi'ya nchcu' Jesús li':

¹⁰ —Tucua tya'a ñati' ndyaa ne' laa tlyu cha' chcu' ngu' lo'o ycu' Ndyosi. Tsaca ngu' bi' laca ngu' fariseo nu tacati' tsa ndu'ni ycu' ngu', nti' ngu'; chaca ngu' la-

ca sca ngu' cuxi' nu nclyo cñi' cña loo ngu' cuentya ji'i' ngu' xa' tsu'. ¹¹ Nu yu fariseo bi' ni, na ndu' ti' yu, ndi'ya nchcu' yu lo'o ycu' Ndyosi li': "Ndyosi", nacui', "tsa xlya'be jinu'u cha' ná ndu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni xa' ñati'; xña'a tsa ndu'ni ngu', cuaana tsa ngu', suba' tsa ndu'ni ngu' lo'o clyo'o xa' ñati'. Pana na' ni, ná ndu'ni na' jua'a, ni ná ndu'ni na' ñi'ya ndu'ni yu cuxi' cua nu cui'ni ti' nxñi' qui'ña'a tsa cñi' cña loo ngu'", nacui' nu yu fariseo bi' ji'i' ycu' Ndyosi. ¹² "Tucua quiya' sca semana ná ndacu' na' tyaja cha' ndu'ni tlyu na' jinu'u. Lo'o jua'a nda na' sa yu'be lcaa na nu ngua'ni na' ngana scaa semana jinu'u", nacui' yu fariseo bi'. ¹³ Pana nu qui'yu nu nclyo cñi' cña loo ngu' ni, tyijyu' ti' ndyatú yu; ná ntsu'u tyiquee yu cha' sicuāā yu xi' cloo yu nde cua, cha' xñi' tsa ti' yu ndu' yu ndyu'u ti' yu tyiquee yu laja lo'o nchcu' yu lo'o ycu' Ndyosi: "Cua'ni tya'na ti' nu'u jna', Ndyosi Sti na', cha' ntsu'u tsa qui'ya jna'", nacui' nu qui'yu bi'. Tsa bi' ti' cha' nchcu' yu.

¹⁴ 'Ndi'ya laca cha' nu nti' na' chcu' na' lo'o mā, cha' nu qui'yu nu nclyo cñi' cña loo ngu' bi' ni, cua ngüityi' ycu' Ndyosi qui'ya nu ntsu'u ji'i' yu bi'; tso'o ti' tyiquee yu lo'o nguxtyuu yu ndyaa yu to' tyi' yu. Pana ná ngua ji'i' yu fariseo bi' jua'a, cha' nu ñati' nu tlyu tsa ndu'ni ji'i' ycu' ca ti', ntsu'u cha' caca tyuju'u ti' ñati' bi' ca tiya' la; pana ñati' nu tyuju'u tsa ti' ji'i' cha' cuxi' nu ntsu'u ji'i' juani, ca tiya' la caca tso'o la cresiya ji'i' cuentya ji'i' ycu' Ndyosi.

Ngulacua Jesús ji'i' nu sube

¹⁵ Lo'o li' ñaa lo'o ngu' ji'i' nu sube cuañi' cha' sta ya' ycu' Jesús hique ngu' sube bi'. Pana nu lo'o na'a nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i' ñati' nu liyyā lo'o nu sube bi', lo'o ti' nguxana ngu' bi' ngua'ni tyaala ngu' ji'i' ñati' nu liyyā bi'. ¹⁶ Li' ngusi'ya Jesús ji'i' nu sube cha' cāā ngu' slo yu. Li' nchcu' yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i' bi':

—Ta mā chacuayá' cha' cāā nu sube ca slo na' —nacu'—, cha' sca nu sube ni, tso'o tsa nxñi' cha' tso'o ji'i' ycu' Ndyosi tyucu' tyiquee bi' tsiya' ti. Lo'o jua'a taca culo Ni cña ji'i' ñati' nu jua'a jlya ti' ji'i' Ni, ñi'ya lo'o jlya ti' nu sube ji'i' Ni. ¹⁷ Cha' liñi' nda na' re lo'o mā: Ñati' nu ná xñi' cha' tso'o ji'i' ycu' Ndyosi ñi'ya nu nxñi' sca nu sube cha' bi', ná ntsu'u chacuayá' tyatí ñati' bi' ca su laca ycu' Ni loo.

Nchcu' sca nu culiya' lo'o Jesús

¹⁸ Ndacua ndu' sca ñati' tlyu nu laca loo ji'i' ngu' judío. Li' nchcuane yu bi' ji'i' Jesús:

—Mstru, tso'o tsa ndu'ni nu'u —nacu'—. ¿Ñi'ya cua'ni na' cha' caca chalyuu nu ná nga'a cha' tye 'na? —nacu' nu qui'yu bi'.

¹⁹ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i' yu:

—¿Ni cha' laca nacui' nu'u cha' tso'o tsa na'? —nacu' Jesús ji'i' yu bi'—. Sca ti' ycu' Ndyosi laca nu chañi' cha' tso'o laca Ni. ²⁰ Cua jlo' ti' nu'u lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'i' ñati' tya sa'ni la, cha' nu nchcu' quityi' ndi'ya: "Ná cua'ni mā cha' suba' lo'o clyo'o xa' ñati'", nacui'

quityi bi'. "Ná cujuii mā jī'i tya'a ñatī mā; ná cuaana mā; ná chcuī' mā cuentyu jī'i tya'a ñatī mā; cua'ni tlyu mā jī'i sti xtya'ā mā, jua'ā tucuá mā cha' nu nchcuī' ngu' cusu' jī'i mā lo'o mā." Jua'ā cha' nu nguxtyanu ycuī' Ndyosi jī'na tya sa'ni la.

²¹ —Tya lo'o cuañi' na' cua ndaquiya' na' lcaa cha' bi' —nacui' nu qui'yu bi' jī'i Jesús.

²² Nu lo'o ndyuna Jesús cha' bi', li' nacui':

—Chaca tya cha' tya lyiji cua'ni nu'u: yaa cujui' lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u, cha' tyu'u cñi nu ta jī'i ngu' ti'i; tyacua xi cha' tso'o jinu'u nde loo la ca su ntucua ycuī' Ndyosi li'. Lo'o cua ngua'ni nu'u cña bi', li' taca tya'ā nu'u lo'o na'.

²³ Nu lo'o ndyuna nu qui'yu bi' cha' nu nchcuī' Jesús, hora ti ngua xñi'i ti' yu, cha' culiya' tsa yu. ²⁴ Lo'o na'ā Jesús cha' xñi'i tsa ti' yu, li' nacui' jī'i ngu' nu ndi'i slo:

—Tucui tsa laca cha' jī'i ngu' culiya' cha' tyatī ngu' lo cha' jī'i ycuī' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya jī'i ngu'. ²⁵ Lasa la cña laca cha' tyeje tacui sca na'ni quiya' cuxa, masi sca na'ni tonu, ñi'ya laca sca camello. Lasa la cha' bi'; tucui la cña laca cha' tyatī sca ngu' culiya' ca su laca ycuī' Ndyosi loo —nacui' Jesús.

²⁶ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', ndube tsa ti' ngu'.

—¿Tilaca taca jī'i clyaá jī'i nu cuxi lacua, cha' tyalaa ca slo ycuī' Ndyosi? —nacui' ngu'.

²⁷ —Bi' laca sca cha' nu ná nchca cua'ni ni sca ñatī chalyuu; pana ycuī' Ndyosi ni, nchca jī'i Ni cua'ni Ni cha' tyalaa ngu' slo Ni —nacui' Jesús jī'i ngu' bi'.

²⁸ —Cusu' —nacui' Pedro jī'i—, cua nguxtyanu ya lcaa cha' nu ntsu'u jī'i ya cha' tya'ā ya lo'o nu'u, ñi'ya nu nacui' nu'u cha' cua'ni ya —nacui'.

²⁹ Li' nguxacuī' Jesús cha' jī'i yu:

—Cha' liñi nda na' lo'o mā juani, cha' ná ntsu'u ni sca ñatī nu ndyaa tyjyu' cha' cua'ni cña cuentya jī'i ycuī' Ndyosi, lo'o li' nguxtyanu na' jī'i ngu' bi' jua'ā ti. Ntsu'u quiya' ndyanu lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jī'i ngu' bi', nu lo'o ndyaa ngu' cuentya jī'i ycuī' Ni; masi tyi ngu', masi clyo'o ngu', masi sti ngu', masi xtya'ā ngu', masi sñi' ngu', nguxtyanu ngu' lcaa bi'. ³⁰ Pana quiña'ā la cha' tso'o caja jī'i ngu' bi' chalyuu juani, tsa ña'ā cha' nu nguna' jī'i ngu' bi', ngua ti' ngu'; jua'ā nde loo la, li' caja chalyuu nu ná nga'ā cha' tye jī'i ngu' bi'.

Xa' nchcuī' Jesús lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycuī'

³¹ Sca se'i ti ngusi'ya Jesús jī'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'ā jī'i, cha' tyu'u ti'i ngu' slo yu cha' chcuī' yu lo'o ngu':

—Tsa na nde Jerusalén juani —nacui' yu—, su caca lcaa cña nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba jī'i ycuī' Ndyosi cua sa'ni la, nu nguscua ngu' jī'i cua ña'ā ca cha' nu caca 'na, na' nu lijyāā cha' caca na' ñatī. ³² Cua ta ti ngu' 'na jī'i ngu' xa' tsu' cha' xtyí lo'o ngu' 'na, cha' chcuī' ngu' cha' ti' 'na, lo'o jua'ā tu'u ngu' hitya sañi' ngu' 'na. ³³ Clyo quiji'i ngu' 'na lo'o reta, cuati cujui' ngu' 'na. Pana tsā nchca tyuna ni, li' tyu'ú na' cha' ca quiya'; ná tyanu na' lo'o ngu' jyo'o.

³⁴ Lcaa ngu' nu ndyaca tsa'ā jī'i Jesús bi', ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi', ni ná jlo ti' ngu' ni cha' laca

nchcuī' yu jua'ā. Sca cha' tucui ngua, ná nda ngu' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' bi'.

Ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o sca nu cuityi' ngu' Jericó

³⁵ Cua tyalaa ti Jesús to' quichī Jericó li'. Ca bi' nga'ā sca nu cuityi' to' tyucuij, ndijña yu msta. ³⁶ Cha' quiña'ā tsa ñatī ndañi lijyā tyucuij, bi' cha' nchcuane nu cuityi' bi' jī'i xa' ñatī:

—¿Na ca ndyaca re? —nacui' yu.

³⁷ Li' nacui' ngu' jī'i yu cha' Jesús Nazaret bi' lijyā tyucuij juani. ³⁸ Li' cuij tsa ngusi'ya nu cuityi' bi':

—Jesús, cha' David ngua jyo'o cusu' jinu'u —nacui' yu—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna' —nacui'.

³⁹ Ngu' nu ndyaa nde loo bi' ngusi'ya lo'o ngu' jī'i yu cha' ca tī yu cha' nxi'ya yu; pana ná ndyuna yu, cuij la nxi'ya yu li':

—Nu'u ni, nu tya'a ñatī jī'i jyo'o David —nacui' yu—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna'.

⁴⁰ Li' ndatū Jesús cha' chcuī' lo'o ngu' cha' cāā lo'o ngu' jī'i yu quicha bi' slo. Nu lo'o cua ndū yu cacua ti slo, li' nchcuane Jesús jī'i yu cuityi' bi':

⁴¹ —¿Na laca nu nti' nu'u cha' cua'ni na' lo'o nu'u? —nacui' Jesús jī'i.

—Cusu' —nacui' yu—, nti' na' cha' cua'ni nu'u jo'o jī'i si'yu cloo na' —nacui' nu cuityi' bi'.

⁴² —Caca tso'o cloo nu'u lacua —nacui' Jesús jī'i—. Xqui'ya cha' jlyā ti' nu'u cha' 'na, bi' cha' tyaca tso'o nu'u juani —nacui' Jesús.

⁴³ Hora ti ndyaca tso'o loo nu cuityi' bi', ngua jī'i yu na'ā yu. Lo'o li' ndu'u yu ndya'ā yu lo'o Jesús, ndyu'ni tlyu yu jī'i ycuī' Ndyosi. Lo'o jua'ā lcaa ñatī nu na'ā cha' bi', lo'o ngu' bi' ngua'ni tlyu ngu' jī'i ycuī' Ndyosi li'.

Jesús lo'o Zaqueo

19 Lo'o li' ndya'ā Jesús ndyaa yu cla'be quichī Jericó bi'. ² Ca bi' ntsu'u sca nu qui'yu culiya' nu naa Zaqueo, xu'na ngu' nu nclyo cñi cña loo ngu' laca yu. ³ Cua nti' yu tyuloo yu jī'i Jesús, pana ná nchca ña'ā yu jī'i cha' quiña'ā tsa ñatī ndi'i. Lo'o Zaqueo ni, sata' ti yu. ⁴ Li' ngusna yu ndyatū yu nde loo ngu'; cha' ña'ā cuaana ti yu jī'i Jesús, ndyacuī' yu lo sca yaca quityi tyucuij su nga'ā cha' tyeje tacui Jesús cacua ti. ⁵ Nu lo'o nteje tacui ti, li' nguxña'ā Jesús nde cuā, nchcuī' lo'o Zaqueo bi':

—Zaqueo —nacui' Jesús jī'i yu—, cua'ya clyā nu'u, cha' nga'ā cha' tyalaa na' to' tyi nu'u juani.

⁶ Yala ntcha ti ngua'ya Zaqueo, cha' ndiya tsa ti' yu cha' nu nchcuī' Jesús lo'o yu; tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ta yu su tyi'i Jesús. ⁷ Nu lo'o na'ā ngu' cha' ndyaa Jesús slo Zaqueo bi', lcaa ngu' lye tsa nchcuī' tube ngu' cha' ndyaa Jesús cha' tyanu toni'i jī'i sca ngu' cuxi, sca ñatī nu ntsu'u tsa qui'ya jī'i. ⁸ Li' ndatū Zaqueo cha' chcuī' lo'o Jesús:

—Ña'ā xi ya'ā, cusu' —nacui' yu—. Ta na' sa cla'be cha' tso'o nu ntsu'u 'na jī'i ngu' ti'i. Si tya ntsu'u na nu nguaana na' cha' cua ngüñilo'o na' jī'i ngu', tya na' na

bi' jii' ngu', masi jacua tsa lo cua quiije jii' ngu' —nacui Zaqueo li'.

⁹—Juani cua ngulaá ngu' nu ndi'i ni'i re jii' nu cuxi nu ntsu'u jii' ngu' —nacui Jesús li'—, cha' jua'a nu qui'yu re ni, tya'a ñati na lo'o jyo'o Abraham laca yu. ¹⁰ Cua nda Ni 'na lijya cha' caca na' ñati cha' clyana na' jii' ñati nu nguna' chalyuu jii' xqui'ya nu cuxi, lo'o jua'a cua'ni lyaá na' jii' ngu' bi'.

Cuij jii' tii tya'a cñi oro

¹¹ Laja lo'o nga'a ti ngu' ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu', li' nda yu sca cuij lo'o ngu'. Na cua ngulala ti tyalaa ngu' lo'o Jesús to' quichi Jerusalén, lo'o ngua tii ngu' cha' ycu' Jesús laca nu Cristo, nu ñati tlyu nu cua caa ti chalyuu; ngua ti' ngu' cha' la cui' hora nu caca Ni loo jii' ngu' laca li'. ¹² Bi' cha' nda Jesús cuij re lo'o ngu':

—Ntsu'u sca nu qui'yu, sca ñati tso'o. Cua tsa ti yu tyijyu' ca chaca chalyuu, ca su caja cña jii' yu cha' caca yu loo jii' ngu' tya'a quichi tyi yu; lo'o cua ngujui cña bi' jii' yu, hora ti xtyuu yu tyaa yu chaca quiya', nti' yu.

¹³ Nu lo'o tya lyiji tsa yu, li' ngusi'ya yu jii' tii tya'a ñati nu laca msu jii' yu, cha' ta yu sca cñi jii' scaa ngu', sca cñi oro nu quiña'a ntsu'u loo. Li' nacui yu jii' ngu' msu bi': "Cua'ni ma ngana lo'o cñi re tyucui tyempo nu tsa'a juani, ña'a cuayá' nu tyaa na' chaca quiya'", nacui yu jii' ngu'. ¹⁴ Pana nu ñati tya'a quichi tyi yu, ná tso'o nti' ngu' ña'a ngu' jii' yu. Li' ngua'a lo ngu' bi' cña jii' sca taju ñati cha' tsa lca'a ngu' jii' yu, cha' ñacu' ngu' jii' nu laca loo tyijyu' ndi'ya: "Ná nti' ya cha' caca nu qui'yu jua rey jii' ya, cha' caca yu loo quichi tyi ya", nacui ngu'. Pana ná ndube ti' nu laca loo tsiya' ti bi', cha' nchcui' ngu' jua'a. ¹⁵ Bi' cha' ñaa yu lo'o cua ngujui cña cha' laca yu rey, ndyalaa yu to' tyi yu chaca quiya' li'. Nu lo'o ndyalaa yu, li' ngulo yu cña cha' tyaa ngu' msu nu nda yu cñi jii' cha' cua'ni ngu' cña lo'o, cha' ca cuayá' ti' yu ni tsa lo ngua'ni ngu' ngana lo'o scaa cñi bi'. ¹⁶ Nacu' msu nu ndyalaa clyo bi': "Tii tya'a tsa lo nu nda nu' y 'na ngua'ni na' ngana", nacui msu bi' jii' yu. ¹⁷ Li' nguxacu' rey cha' jii' msu bi': "Tso'o tsa lacua. Sca msu tso'o laca nu' y. Liñi tsa ngua'ni nu' y, masi lo'o sca cña xti ti; bi' cha' ta na' chacuayá' cha' caca nu' y loo jii' tii tya'a quichi cuentya jna'."

¹⁸ Ndyalaa chaca msu li': "Cusu'", nacui, "ca'yu tya'a tsa lo nu nda nu' y 'na ngua'ni na' ngana", nacui. ¹⁹ La cui' ti cha' nacui rey bi' jii': "Culo nu' y cña jii' ca'yu tya'a quichi cuentya jna' lacua", nacui rey jii' msu bi'. ²⁰ Li' ndyalaa chaca msu bi': "Cusu'", nacui, "nde ñaalo'o na' cñi jinu' y, cha' cua nguxco'o tso'o na' jii' ne' sca pañito. ²¹ Ntsij na' xi ña'a na' jinu' y, cha' sca qui'yu tiji laca nu' y. Nscua' nu nchcuá' xa' ñati, bi' laca nu ndyiji jinu' y; lo'o jua'a ndu'ni nu' y clacua, masi xa' ñati ngua'ni cña bi'." ²² Li' nacui rey bi' jii': "Msu nu xña'a tsa laca nu' y. Xqui'ya cha' nchcui' nu' y jua'a, bi' cha' sta na' qui'ya hi' li'", nacui rey. "Jlo ti' nu' y cha' laca na' sca ñati tiji, cha' nscua' nu nchcuá' xa' ñati, bi' laca nu caja jna'; jua'a ndu'ni na' clacua, masi xa' ñati ngua'ni cña bi', nacui nu' y. ²³ ¿Ni cha' laca ná nda nu' y cñi 'na jña xa'

ñati lacua, cha' nu lo'o xtyuu na' tyaa na' chaca quiya', quiije cñi 'na li'? Lo'o xi sñi' cñi quiije 'na li' cha' tya ngu' 'na.'" ²⁴ Li' nacui rey jii' ngu' nu ndi' bi': "Xñi ma cñi jii' yu re cha' ta ma jii' msu tso'o nu cua ntsu'u tii tya'a cñi oro jii' y." ²⁵ "Cusu'", nacui ngu' bi' jii' rey bi' li', "na cua ntsu'u tii tya'a cñi oro jii' yu bi'. ¿Ni cha' tya caja la xa' cñi jii' yu?" ²⁶ Nguxacu' rey cha' jii' ngu' li': "Jua'a laca lo'o ñati nu ntsu'u sca cha' jii', tya ta na' quiña'a la cha' jii' ñati bi'; pana ñati nu xixi ca cha' ntsu'u jii' ni, si ná nti' cua'ni cña lo'o, hasta xlyaa na' nu xti ti cha' nu ntsu'u jii' li'. ²⁷ Lo'o juani ni, nu ngu' tya'a cusu' na' nu ná ngua ti' cha' caca na' rey jii' ngu', tyaa lo'o cly ma jii' ngu' bi' ca nde, cha' cuju' ma jii' ngu' ca slo na'."

Ngua'ni chi' ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde quichi Jerusalén

²⁸ Lo'o cua nchcui' Jesús cha' bi', li' ndu' yu ndyaa yu tyucui' tsa nde Jerusalén. ²⁹ Nu lo'o cua tyalaa ti ngu' to' quichi Betfagé, jua'a to' quichi Betania nu nscua sii' ca'ya Olivos, li' ngulo Jesús cña jii' tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii'.

³⁰ —Yaa ma ca quichi piti jua nu cacua ti ndyaca. Nu lo'o tyalaa ma jua, li' quiije sca huru cuañi' jii' ma nu ndy ndyaca' ni', nu bilya tyucua ngu' chu' tsiya' ti. Xati' ma jii' cha' tyaa ma tyaa lo'o ma jii' ni' ca nde. ³¹ Si ntsu'u nu ñacu' jii' ma: "¿Ni cha' laca nxati' ma jii' huru cua?", li' ñacu' ma jii' ngu' bi': "Jesús nu Xu'na ma nti' jii' ni'."

³² Ndyaa ngu' nu ndyaca tsa'a jii' li'. La cui' ñi'ya nu cha' nu nacui Jesús, jua'a ngua. ³³ Nu lo'o ndy ngu' nxati' ngu' huru bi', li' nchcuane nu laca xu'na huru bi' jii' ngu':

—¿Ni cha' laca nxati' ma huru cua?

³⁴ Li' nguxacu' ngu' cha' jii':

—Na cua'nijo'o ni' jii' nu Xu'na na.

³⁵ Ñaa lo'o ngu' jii' huru bi' slo Jesús li'. Ngusta ngu' ste' ngu' hichu' ni', lo'o li' ngusacu' ngu' jii' Jesús hichu' ni' bi'. ³⁶ Ni'ya su ndyaa Jesús tyucui, jua'a nguscana ngu' late' lo yuu li'. ³⁷ Cua ca'ya ti' ti ngu' sii' ca'ya Olivos, li' lo'o ti nguxana ngu' ndyuni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi, cha' quiña'a tsa cha' tlyu cua na'a ngu'; cuij ngusi'ya ngu' cha' chaa tsa ti' ngu' li':

³⁸ —Tso'o tsa ndyuni ycu' Ndyosi xqui'ya yu nu lijya re chacuayá' jii' ycu' Ni nu Xu'na na, cha' caca nu nde loo ji'na —nacui ngu'—. Ti' ti tyi' lcaa na nu ntsu'u nde cua, nu cuentya jii' ycu' Ni laca. Masi juani ti cua'ni tlyu na jii' ycu' Ndyosi.

³⁹ Ntsu'u sca tucua ti ngu' fariseo laja ñati bi', lo'o li' nchcui' ngu' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui ngu' bi'—, chcui' nu' y lo'o ñati nu ndya'a lo'o nu' y cua, cha' ti' ti chca'a tu'ba ngu' xi.

⁴⁰ Nguxacu' Jesús cha' jii' ngu' li':

—Si ca ti' ngu' re juani, xi'ya cua ña'a ca quee li' —nacui Jesús.

⁴¹ Lo'o cua ndyalaa Jesús cacua ti to' quichi Jerusalén, ngusi'ya tsa yu lo'o na'a yu quichi bi'. Li' nacui yu jii' ngu':

⁴² —Masi tsá juani ti nu lo'o tya ndyiji xi tyempo ji'i mā, si tyaja'á mā cuna mā, taca ta na' sca cha' lo'o mā; tso'o tsa caca ji'i mā li', ti ti tyi'i mā li'. Pana juani —nacui Jesús—, ná nchca ca cuayá' ti' mā cha' re, cha' cua ntsu'u yacu' ti cha' re ji'i mā —nacui—. ⁴³ Pana tyalaa sca tsá cuxi ji'i mā. Lo'o li' cuiñá ngu' tya'a cusuy mā ngutu yuu tyucui ña'a to' quichí. Li' su'ba lo'o ngu' bi' tyucui ña'a to' quichí. ⁴⁴ Cuityi ngu' quichí tyi mā, ña'a lo yuu ti, cujuui ngu' ji'i tya'a ndi'i mā; ná xtyanu ngu' ni sca quee nscua chu' tya'a quichí tyi mā, xqui'ya cha' ná ndyuloo mā jna' hora juani lo'o ñaa na' nu laca na' Sñi' ycuui' Ndyosi ca su ndi'i mā.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

⁴⁵ Lo'o li' ndyaa Jesús lquichí, ndyatí yu ndyaa yu ne' laa tonu bi'. Li' nguxana yu ngulo'o yu ji'i ngu' nu ndyujui' yu'ba; jua'a ji'i ngu' nu ndy'i'ya yu'ba ca bi', lo'o ji'i ngu' bi' ngulo'o Jesús li'. ⁴⁶ Nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Ndi'ya cha' nu nscua lo quityi ji'i ycuui' Ndyosi cuentya ji'i laa re —nacui Jesús—: “Ni'i su caca chcu' lcaa ñatí lo'o ycuui' Ndyosi, jua'a ñacu' ngu' cha' ji'i ni' 'na", nacui ycuui' Ndyosi. Jua'a nscua lo quityi, pana juani cua ngua'ni mā ji'i cha' to' tyi ngu' cuaana laca ni'i re —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

⁴⁷ Lcaa tsá ndya'a Jesús nclyu'u ji'i ngu' ne' laa bi'. Lo'o ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' ji'i quichí, ndya'a ngu' ncl yana ngu' ñi'ya ca ca cua'ni ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Jesús. ⁴⁸ Pana ná ngu' jui ñi'ya nu cua'ni ngu' cha' cuxi bi', cha' cua quiña'a tsa ñatí ndya'a lo'o yu, lo'o jua'a ndiya tsa ti' ngu' nduna ngu' cha' nu nchcui' yu.

Ndyu'ni Jesús cña chacuayá' ji'i ycuui' Ndyosi

20 Ngua sca tsá nga'a Jesús ne' laa nclyu'u yu ji'i ñatí; nchcui' yu cha' ji'i ycuui' Ndyosi, ñi'ya nu ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu'. Lo'o li' lijya lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' ji'i quichí bi', stu'ba ti lijya ngu' slo Jesús. ² Nchcuane ngu' bi' ji'i Jesús li':

—Cacha' cly ji'i ya: ¿tilaca nda chacuayá' jinu' yu cha' cua'ni cña nu ndyu'ni nu' yu? —nacui ngu'.

³ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Jua'a na' xcuane na' sca cha' ji'i mā cha' xacu' mā cha' 'na: ⁴ ¿Tilaca nda chacuayá' ji'i jyo'o Juan cha' ntyucuatya yu ji'i ngu' lacua? ¿Ha ycuui' Ndyosi? ¿Ha ñatí chalyuu nda chacuayá' ji'i yu?

⁵ Lo'o li' nguxana ngu' nchcui' tube ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya ñacu' na juani? —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'—. Si ñacu' na cha' ycuui' Ndyosi nda chacuayá' ji'i Juan bi', li' ndi'ya xacu' yu jua cha' ji'na: “¿Ni cha' ná jly ti' mā cha' nu ngulu'u yu lacua?” ⁶ Si ñacu' na cha' ñatí chalyuu nda chacuayá' ji'i Juan bi' ni, li' cujuui nu quiña'a tsa ñatí nu ndi'i re ji'na lo'o quee, cha' tu'ba ji'i ycuui' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñatí ngua jyo'o Juan bi', nti' ngu'.

⁷ Li' nguxacui nu ngu' tlyu bi' cha' ná jlo ti' ngu' tilaca nda chacuayá' ji'i jyo'o Juan bi', cha' ntyucuatya yu ji'i ngu'.

⁸ Li' nacui Jesús ji'i ngu':

—La cui' ti na', ná cacha' na' ji'i mā tilaca nda chacuayá' cha' cua'ni na' cña re —nacui.

Cuii ji'i msu xña'a ji'i ngu'

⁹ Lo'o ti nguxana Jesús nda sca cuii lo'o ngu' nu ndu slo:

—Ntsu'u sca nu qui'yu nu ntsu'u sca lo'o su ndyataa yu yaca si'yu losu' tyixi ji'i yu. Lo'o li' nda yu yuu su ndu'ni yu cña ngüijña xa' ñatí. Chacua' li' ndu'u yu ndyaa yu tyijyu' tyuu tsa tyempo. ¹⁰ Nu lo'o cua ndyalaa tyempo suu ngu' si'yu bi', li' ngulo nu xu'na yuu bi' cña ji'i sca msu ji'i yu, cha' tsa ña ji'i ngu' nu ndyu'ni cña ne' lo'o ji'i yu, cha' ta ngu' sa yu'be si'yu nu nga'a cha' tyacua ji'i xu'na yuu bi'. Pana nu ngu' bi' ni, ngujuui' ngu' ji'i msu bi', ngulo'o ngu' ji'i; lo'o nguxtyuu yu ñaa yu slo xu'na yu, ni sca na ná nda ngu' ji'i.

¹¹ Li' nda xu'na yuu bi' chaca msu ndyaa. Pana la cui' jua'a ngua'ni ngu' lo'o nu chaca msu bi'; chiya'a tsa nchcui' ngu' lo'o, li' ngujuui' ngu' ji'i, lo'o la cui' jua'a nda ngu' ni sca si'yu ji'i. ¹² Xa' nda xu'na yuu bi' ji'i chaca msu ndyaa, cha' ña yu na nu ntsu'u lo cña bi'. Pana lo'o yu bi', ti' tsa ngua'ni quicha ngu' nu ndyu'ni cña bi' ji'i, ña'a cuayá' nu ngulo'o ngu' ji'i nde chu' lo'o bi'.

¹³ Lo'o li' ngulacua ti' xu'na yuu bi': “¿Ñi'ya cua'ni na' juani? Ndi'ya cua'ni na': Ta na' ji'i sñi' ycuui' ca na' nu tyaca'a tsa jna' cha' tsa ca bi'. Ná tyiquee' tyaja'a ngu' taquiya' ngu' ji'i yu bi'", nacui xu'na yuu bi' li'. ¹⁴ Nu lo'o na'a ngu' nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi' ji'i yu cuañi' cha' lijya yu, li' ndi'ya nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu': “Yu cua laca nu nti' cha' qui'ya ji'i cña re. ¿Ñi'ya cua'ni na cha' cujuui na ji'i cha' tyanu cña re ji'na, cha' caca na xu'na lo'o re?” nacui nu ngu' cuxi bi' ji'i tya'a ngu' li'. ¹⁵ Hora ti ngulo'o ngu' ji'i sñi' xu'na yuu bi' chu' lo'o. Li' ndyujuii ngu' ji'i.

Li' nchcuane Jesús ji'i ngu' nu ndyuna cuii bi':

—¿Na laca cua'ni nu xu'na yuu bi' lo'o nu ngu' cuxi bi', nti' mā? ¹⁶ Nclyacua ti' na' cha' cã ycuui' xu'na yuu tu'ni, cha' cujuui ji'i nu ngu' cuxi bi', lo'o li' ta yuu bi' ji'i xa' ñatí cha' cua'ni ngu' cña ndacua.

Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' nacui ngu':

—¡Ná cua'ni ycuui' Ndyosi jua'a!

¹⁷ Na'a tsa Jesús ji'i ngu', li' xa' nchcui' lo'o ngu' chaca quiya':

—¿Ni cha' laca nu nchcui' quityi cusu' ji'i ycuui' Ndyosi lacua? Ndi'ya nchcui' quityi bi':

La cui' quee tonu nu nguxcuã cuityi ni'i ji'i cha' ná tso'o ña'a nti' ngu',

cua ngujuui cña nu cua'ni quee bi' juani;

ndy bi' su ndulo la cha' ji'i cuentya ji'i ycuui' Ndyosi.

¹⁸ Na' lacã ñi'ya laca quee tonu bi' —nacui Jesús—, cha' ñi'ya nu ngua'ni cuityi ni'i lo'o quee bi', jua'a ndyu'ni mā lo'o na'. Pana si nti' ñatí cua'a ji'i cha' jna', nga'aa tso'o tyi'i ñatí bi' li'; lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñatí

chalyuu, tye cha' tsiya' ti ji'i ñatj nu ná ntaja'a xñi cha' jna' lo'o tya nguti'i ngu' nde chalyuu.

Cha' ji'i cñi cña loo ngu'

¹⁹ Lo'o li' lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, ngua ti' ngu' cha' xñi ngu' ji'i Jesús cha' tyaa lo'o ngu' ji'i preso la cui' hora bi'; cua ngua cuayá' ti' ngu' bi', cha' ji'i ycu' ngu' nchcui' Jesús lo'o nchcui' yu cui' bi'. Pana ntsij ngu' xi ji'i ñatj quich' bi'. ²⁰ Li' ngusta ngu' ji'i ñatj cha' tyu cua ji'i Jesús, cha' cui'ya ngu' cuentya ni cha' ta yu; cuaana ti ngua'ni ngu' jua'a, cha' culacua ti' Jesús cha' ñatj tso'o laca ngu'. Na cua nti' ngu' cha' cuna ngu' sca cha' nu tyu'u tu'ba Jesús, lo'o li' xqui'ya cha' bi' taca ji'i ngu' sta ngu' qui'ya ji'i yu. Li' tyaa lo'o ngu' ji'i yu ya' ngu' gobierno, cha' cua'ni cuayá' ngu' ji'i yu. ²¹ Bi' cha' nchcuane ngu' cui'ni bi' ji'i Jesús li':

—Mstru —nacu' nu ngu' cui'ni bi'—, jlo ti' ya cha' xcui' cha' liñi nchcui' nu'ü. Tso'o tsa ndyu'u lcaa cha' nu ngulu'u nu'ü. Si'i na tyaca'a la ndu'ni nu'ü ji'i sca ngu'; masi culiya' ngu', masi nchca tsa ji'i ngu', stu'ba ti ndu'ni nu'ü lo'o cua ña'a ca ñatj. Cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi nclu'u nu'ü. ²² Tyu'u cha' clyo ti' jinu'ü, cacha' liñi nu'ü ji'i ya: ¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'na cha' ta na cñi cña loo na ji'i rey tlyu nu ndi'i xa' tsu' bi', o tso'o la si ná ta na cñi cña loo ji'i rey bi'? —nacu' ñatj bi' ji'i Jesús.

²³ Ngua tii Jesús ña'a cha' cui'ni nu ntsu'u tyiquee ngu' lo'o nchcuane ngu' ji'i yu jua'a. Li' nacu' yu ji'i ngu':

—¿Ni cha' laca nchcui' cuayá' ma jua'a lo'o na? —nacu' yu ji'i ngu'—. ²⁴ Culu'u ma sca cñi plata 'na.

Li' ngulu'u ngu' nu cñi plata bi' ji'i yu.

—¿Tilaca laca nu ca ji'i lcu' nu nga'a chy' cñi re? ¿Ti ji'i xtañi yu nu nscua chy' cñi re? —nacu' Jesús ji'i nu ngu' cui'ni bi' li'.

²⁵ Nguxacu' ngu' cha' ji'i yu li':

—Xtañi rey tlyu nu ndi'i xa' tsu', bi' nga'a chy' cñi cua —nacu' ngu' li'.

—Tso'o —nacu' Jesús li'—, ji'i rey tlyu bi' tya ma lcaa na nu nga'a cha' ta ma ji'i lacua; jua'a ji'i ycu' Ndyosi tya ma lcaa na nu ntsu'u cha' tya ma ji'i Ni.

²⁶ Ná ngu'ji ñi'ya nu sta ngu' qui'ya ji'i Jesús nde su ndi'i ngu' quich' bi'. Pana ndube tsa ti' ngu' ji'i yu xqui'ya cha' nu cua nguxacu' yu ji'i ngu' bi', bi' cha' ti tya ndyaa ti'i ngu' bi' li'.

Nchcuane ngu' ji'i Jesús ñi'ya caca nu lo'o tyu'ú jyo'o ñatj chaca quiya'

²⁷ Ca tiya' la li' ndyalaa chaca taju ngu' judío, ndyaa na'a ngu' ji'i Jesús. Ngu' saduceo laca ngu' bi', ngu' nu nacu' cha' ná ntsu'u ni sca jyo'o nu taca ji'i tyu'ú chaca quiya'. ²⁸ Lo'o li' nacu' ngu' bi' ji'i Jesús:

—Mstru —nacu' ngu'—, nu ngua sa'ni nguscua jyo'o Moisés sca cha' lo quityi nu ndyanu ji'na. Ndi'ya nchcui' cha' bi': nu lo'o cua ngu'ji sca nu qui'yu lo'o ndyanu ti'i clyo'o yu, si ná ndi'i ni sca sñi' ngu', li' ntsu'u cha' ji'i tya'a ngula yu nu ntucua ycu' ti cha' ca-

ja clyo'o lo'o nu cuna'a ti'i bi'. Lo'o caja sñi' ngu' li', sñi' tya'a yu nu cua ngu'ji laca sñi' clyo ñacu' ngu'. ²⁹ Pana ndi'ya ngua sca quiya': Nguti'i cati tya'a ngu' qui'yu xcui' tya'a ngula ngu'. Ngu'ji clyo'o nu cusu' la, pana ngu'ji yu lo'o bilya caja ni sca sñi' yu. ³⁰ Tya'a ngula yu nu nchca tyucuaa ngu'ji clyo'o lo'o nu cuna'a ti'i bi' li', pana la cui' ti ngu'ji yu lo'o bilya caja sñi' yu. ³¹ Lo'o jua'a tya'a ngula yu nu nchca tyuna, bi' ngu'ji clyo'o lo'o nu cuna'a bi'; jua'a lcaa tya'a ngu' bi', ngu'ji clyo'o ngu' lo'o nu cuna'a bi'. Pana ngu'ji ca ta'a cati tya'a ngu' qui'yu bi', lo'o ni sca sñi' ngu' ná ntsu'u lo'o nu cuna'a bi'. ³² Ca su ndye cha' li', lo'o nu cuna'a bi' ngu'ji li' —nacu' ngu' ji'i Jesús—. ³³ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', ¿tilaca laca nu caca clyo'o nu cuna'a bi' chañi ca? Lo'o ngutu'ú nu cuna'a bi' chalyuu, ngu'ji clyo'o cho' lo'o tsaca yu, lo'o li' ngu'ji clyo'o cho' lo'o chaca yu, ña'a cuayá' nu ngu'ji clyo'o lo'o ca ta'a cati tya'a ngu' bi'. ¿Tilaca laca nu chañi ca cha' ngua clyo'o cho' bi'?

³⁴ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Nde chalyuu cua ña'a ca ngu' qui'yu lo'o ngu' cuna'a ndyiji clyo'o ngu'. ³⁵ Pana ñatj nu caja chaca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' ca slo ycu' Ndyosi ni, nu lo'o tyu'ú ngu' bi' chaca quiya', nga'aa caja clyo'o ngu', ni nga'aa ta ngu' ji'i sñi' ngu' cha' caca clyo'o ngu', ³⁶ cha' ca bi' nga'aa ntsu'u cha' cajaa ngu' tsiya' ti. Caca ngu' bi' ñi'ya laca xcā nu ndi'i slo ycu' Ndyosi; caca ngu' sñi' ycu' Ndyosi tsiya' ti, cha' cua ndyu'ü ngu' chaca quiya'. ³⁷ Jyo'o cusu' Moisés ndacha' ji'na cha' chañi cha' tyu'ú jyo'o ñatj chaca quiya'. Lo quityi bi' nguscua Moisés ñi'ya ngua lo'o na'a yu yaca ca'cña ti nu ndyatj quii' tyucui' ña'a lo yaca bi', pana ná ndye ndyaqu' bi'. Li' nguañi nchcui' ycu' Ndyosi laja quii' bi' lo'o nacu' Ni cha' Xu'na jyo'o Abraham laca Ni, Xu'na jyo'o Isaac laca Ni, Xu'na jyo'o Jacob laca Ni. Ñatj tya'a na nu nguti'i chalyuu re cua sa'ni la ngua ngu' jyo'o bi'. ³⁸ Pana ná nacu' quityi bi', cha' na cua ngua ycu' Ndyosi Xu'na ngu' bi', masi ña'a ti tya laca Ni Xu'na ngu' bi' juani; jua'a ndyu'u cha' bi'. Bi' cha' lo'o ji'i ñatj lu'ú laca Ni loo, lo'o jua'a nti' tsa Ni cha' lcaa ñatj chalyuu tyi' cuentya ji'i ycu' Ni —nacu' Jesús.

³⁹ Li' nacu' sca tucua ti mstru cha' jo'ó bi' ji'i Jesús:

—Cusu', tso'o tsa nchcui' nu'ü —nacu' ngu' ji'i.

⁴⁰ Ndyutsij ngu' li'. Nga'aa ngua'ni tyiquee ngu' cha' chcu' ngu' xi xa' la cha' lo'o Jesús.

Nchcuane Jesús ji'i ngu' cuentya ji'i nu Cristo

⁴¹ Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ni cha' laca nacu' ngu' cha' rey David ngua jyo'o cusu' ji'i Cristo? ⁴² Ndi'ya cha' nguscua ycu' David bi' lo quityi Salmos:

Ycu' Ndyosi nu laca Xu'na na nacu' ji'i Cristo nu Xu'na na':

“Tyucua nu'ü nde la'a tsu' cui' 'na, cha' stu'ba ti caca nu'ü loo lo'o na”, nacu' Ni,

⁴³ “ña'a cuayá' nu cua'ni tye na' cha' ji'i lcaa tya'a cusu' nu'ü”, nacu' ycu' Ndyosi ji'i Cristo li'.

⁴⁴ Xu'na na', ngua'ni ycuí' David jí'í Cristo. ¿Ñi'ya caca chcuí' ngu' cha' jyo'o cusu' ti jí'í Cristo ngua David lacua?

Ngusta Jesús qui'ya jí'í mstru cha' jo'ó bi'

⁴⁵ Lo'o li' nchcuí' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í. Lo'o jua'a lcaa ñatí nu ndi'í slo nchca'a jyaca ngu' jí'í cha' nu nchcuí' Jesús lo'o ngu' bi':

⁴⁶ —Tii ti ti' mā cha' ná cñilo'o mstru cha' jo'ó jua jí'í mā. Ndiya tsa ti' mstru bi', cha' laca ngu' tlyu; bi' cha' lacu' ngu' bi' late' tyucuí' cu', cha' lye tsa cua'ni chí ngu' loo ngu' bi' lo'o tsa ngu' bi' lcaya', jua'a nti' ngu' mstru bi'. Xcuí' lo yaca xlya nu tso'o la ña'a ntyucua ngu' bi' ne' laa jí'í ngu', jua'a ntyucua ngu' bi' ca su tso'o la lo'o ndya'a ngu' bi' ta'a. ⁴⁷ Hasta nxlyaa ngu' bi' ña'a tsaca ni'í jí'í nu cuna'a ti'i. Cñilo'o ti ngu' bi' jí'í ñatí cha' ñatí tso'o laca ngu' bi'; bi' cha' quiña'a tsa cha' jo'ó nchcuí' ngu', tyiquee' tsa nchcuí' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi li'. Pana tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; bi' cha' tlyu la cha' ti'í caca jí'í ngu' bi', lye la chcube' ngu' bi' li'.

Cha' tso'o jí'í nu cuna'a ti'i

21 Lo'o li' na'a Jesús jí'í ngu' culiya' nu ndya'a ne' laa, cha' nsu'ba ngu' cñi ne' cñá' su tyu'u msta. ² Lo'o jua'a na'a yu jí'í sca nu cuna'a ti'i nu ngusu'ba tucua tya'a ti cñi sube ne' cñá' bi'. ³ Li' nchcuí' Jesús lo'o tya'a ndya'a yu:

—Chañi cha' nu nda na' lo'o mā, cha' quiña'a la cñi nda nu cuna'a ti'i jua que lcaa xa' ñatí. ⁴ Nu ngu' culiya' jua ni, nda ngu' xi cñi nu cua ntyucua ti jí'í ngu'; lo'o nu cuna'a ti'i jua ni, ti'í tsa, pana cua nda ma' lcaa nu ntsu'u ti xi jí'í ma' cha' tyiji yu'u jí'í ma' chalyuu re.

Ngulala ti catí nu laa tonu bi'

⁵ La cui' hora ndy xi ñatí nchcuí' ngu' cha' jí'í laa tonu bi', lo'o jua'a nchcuí' ngu' cha' jí'í quee nu tso'o tsa ña'a nu ntsu'u jí'í laa bi'; nchcuí' ngu' cha' jí'í na nu tso'o tsa ña'a, na nu cua nda ngu' ña'a msta ti jí'í cha' caca tso'o la ña'a ne' laa bi'. Li' nchcuí' Jesús cha' jí'í laa bi':

⁶ —Tyalaa tsā nu tye cha' jí'í lcaa na nu ña'a cu'mā re juani catí, ña'a cuayá' nu nga'aa tyanu ni sca quee nu xñi ca'a chū' tya'a.

Cha' ti'í nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

⁷ Li' nchcuane ngu' jí'í Jesús:

—Mstru, ¿ni jacua' caca cha' bi'? —nacuí' ngu' jí'í Jesús—. ¿Ñi'ya caca ca cuayá' ti' ya lo'o cua caca ti cha' cuxi bi'?

⁸ —Cui'ya mā cuentya —nacuí' Jesús li'—, cha' ná tu-cui cñilo'o jí'í mā. Quiña'a tsa ngu' cāa ngu' nu ñacuí' cha' Cristo laca ycuí' ca ngu': "Juani ndyalaa tyempo bi'", ñacuí' ngu' bi'. Pana ná xñi mā cha' jí'í ngu' bi'.

⁹ Nu lo'o caja cha' jí'í mā cha' cua lijya tyempo cusūy, masi nde quichí tyi mā, masi tyijyu', ná cutsii mā li'.

Nga'a cha' caca lcaa cha' bi' clyo la, pana tya lyiji tyalaa hora tye chalyuu.

¹⁰ Li' tya nda la Jesús cha' lo'o ngu':

—Xūy tya'a ñatí sca tsu' lo'o ngu' chaca tsu', jua'a xūy tya'a ñatí sca quichí tlyu lo'o ñatí chaca quichí tonu. ¹¹ Lye tsa clyacuí' chalyuu li', lye tsa caca jbi'ña jí'í ngu'; cua ña'a ca quichí cāa quicha tyaala nu xñi jí'í lcaa ngu' li'. Lye tsa ña'a caca nde cua, tyi'í yutsii tya chalyuu lo'o ña'a ngu' sca na tlyu nu tyaca nde cua.

¹² Lo'o cu'mā ni, nu lo'o tya lyiji caca cha' bi', li' xñi ngu' jí'í mā cha' sca' ngu' jí'í mā, ta ngu' cha' ti'í jí'í mā, sta ngu' qui'ya jí'í mā su ndyu'u ti'í ngu' ne' laa; lo'o jua'a su'ba ngu' jí'í mā ne' chcuā, tsa lo'o ngu' jí'í mā slo rey, jua'a slo xa' ngu' nu laca loo, xqui'ya cha' ngusñi mā cha' 'na. ¹³ Masi cuxi tsa caca cha', pana ca-ja tyempo jí'í mā cha' chcuí' mā cha' jna' lo'o ngu' li'.

¹⁴ Ná quiña'a tsa cha' clyacua ti' mā yala la, ñi'ya nu chcuí' mā lo'o ngu' nu laca cña cha' cua'ni lyaá ycuí' ca ti mā jí'í mā. ¹⁵ La cui' hora bi' cua'ni na' cha' ca'ya cha' hique mā cha' ca jlo ti' mā ñi'ya nu chcuí' mā lo'o ngu' bi', cha' ná caja cha' nu xtyacui tya'a cusūy mā lo'o mā, cha' ná caja ñi'ya nu chcuí' loo ngu' jí'í mā. ¹⁶ La cui' sti mā, la cui' ngu' tya'a ngula mā, masi tya'a tyi-jyu' ti mā, masi tya'a tso'o mā, la cui' ca ngu' bi' tsa lo'o ngu' jí'í mā slo ngu' tisiya. Lo'o ntsu'u cu'mā nu cujuui ngu' jí'í mā li', ¹⁷ cha' tyucui ña'a chalyuu ntsu'u quiña'a tsa ngu' nu ti'í ti' ngu' ña'a ngu' jí'í mā xqui'ya na'. ¹⁸ Pana ná chcuna' ni sca quichā' hique cu'mā cuentya jí'í ycuí' Ndyosi. ¹⁹ Nu lo'o cua ndalo mā jí'í lcaa cha' cuxi bi', li' tya caja chalyuu jí'í mā lo'o cua ndye cha'.

²⁰ Pana nu lo'o ña'a mā cha' nsu'ba lo'o ngu' cusūy tyi'í ca to' quichí Jerusalén re, li' ca cuayá' ti' mā cha' cua tye ti cha' jí'í quichí tyi mā re. ²¹ Lo'o li' lcaa cu'mā, lo'o lcaa ngu' nu tya ndi'í loyuu su cuentya Judea re, nga'a cha' xna mā tyaa mā tyu'u cuatsi' mā nde ca'ya; jua'a ngu' nu ndi'í quichí Jerusalén re, ntsu'u cha' tyu'utsu' ngu' quichí re; jua'a ngu' nu ndi'í ne' quixi', nga'aa caja tyempo cha' tyāa ngu' nde quichí. ²² Tsā chcube' mā caca tsā bi', lo'o li' nga'a cha' tyu'u tucua lcaa cha' nu nscua lo quityi cusu' cha' caca. ²³ Tya'na tsa caca jí'í ngu' cuna'a nu ntsu'u sñi' tsā bi'; jua'a tya'-na tsa caca jí'í nu ngu' cuna'a nu ntsu'u cubi' cuañi' nu tya ndyati', cha' lye tsa tyu'u cha' ti'í lo yuu; cuxi tsa cha' ti'í caca jí'í ngu' li'. ²⁴ Ntsu'u ngu' nu cajaa laja cha' cusūy bi', lo'o jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu tyaa ngu' pre-so lcaa lo yuu su cuentya jí'í xa' nasiyū tyijyu' la. Satá quiya' ngu' xa' tsu' bi' jí'í quichí Jerusalén re, ña'a cuayá' nu tye tyempo nu ngujui chacuayá' jí'í ngu' bi', cha' caca ngu' loo ca nde.

Ndi'ya caca lo'o chaca quiya' cāa ycuí' nu cua nda Ni jí'í lijya cha' caca ñatí

²⁵ Tyu'u tucua cuayá' nu tyaca' ña'a ngu' lo cuichaa li', jua'a lo co', la cui' jua'a lo cualya nu ntsu'u nde cua. Lo'o li' lye tsa quichí cha' hique ñatí chalyuu; cutsii tsa ngu' li', xqui'ya cha' lye tsa cañi ntyiji'í clyoo' lo hitya tyujo'o. ²⁶ Hasta tyucua ti ti'í ñatí, xqui'ya cha' cutsii tsa

ngu' laja lo'o ntajaty ngu' si tya caca la cha' cuxi bi'; lye tsa culacua ti' ngu' na ca caca chalyuu. Lo'o jua'a lye tsa quiña lcaa cuii nu ntsu'u nde cua. ²⁷ Li' ña'a ngu' ji'i ycu'i' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ña'a ngu' lo'o tyaa na' laja coo nu ndubi tsa ña'a. Tlyu tsa chacuayá' ngujui jna' cha' tyaa na' li'; jua'a lye tsa quiñi' xee loo na' lo'o caa na' li', nu lo'o caca na' loo. ²⁸ Nu lo'o xana caca cha' bi', li' cua'ni tlyu ma tyiquee ma, taca ca chaa ti' ma chaca quiya' cha' cua ngulala tsa clyaá ma li' —nacui Jesús.

²⁹ Lo'o jua'a nda Jesús chaca cuii re lo'o ngu' li':

—Ña'a ma xi ji'i cua ña'a ca yaca quityi, ña'a ma xi ji'i yaca ntsati; ³⁰ lo'o ña'a ma cha' cua ntyucua laca, li' nchca cuayá' ti' ma cha' cua ngulala ti caca ni tyo. ³¹ La cui' jua'a caca lo'o caca lcaa cha' nu cua nchcui' na', li' ca cuayá' ti' ma cha' cua caa ti ycu'i' Ndyosi cha' caca Ni loo. ³² Chañi cha' nu nda na' lo'o ma —nacui Jesús—, caca lcaa cha' bi' lo'o bilya tye cha' ji'i ñati nu lu'ú chalyuu juani. ³³ Tye cha' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde cua, tye cha' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde lo yuu, pana ná tye cha' ji'i cha' nu cua nchcui' na' lo'o ma; nga'a cha' caca cha' bi'.

³⁴ Cui'ya ma cuentya, cua'a ma ji'i ycu'i' ca ma cha' tii ti ti' ma tyi'i ma lo'o tyalaa tsá bi'; si culiji yu'u ti ma chalyuu ji'i ma jua'a ti lo'o ndya'a tsa ma calle, lo'o cu'bi ti ma, la cui' jua'a si ntsu'u tyuu tya'a cha' nu ndube tsa ti' ma ji'i, ná caca tyi'i ma tii ti ti' ma li'. Ñi'ya ndyacu' sca lco'o, ³⁵ jua'a caca nu lo'o tyalaa tsá bi' ca su ndi'i lcaa ñati lu'ú tyucui ña'a chalyuu. ³⁶ Tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu lacua. Lcaa tyempo chcui' ma lo'o ycu'i' Ndyosi cha' xtyucua Ni ji'i ma, cha' talo ma lo'o caca cha' cuxi bi' chalyuu. Lo'o li' caja ñi'ya nu tyalaa ma su tyucua ycu'i' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ma —nacui Jesús ji'i ngu'.

³⁷ Lcaa tsá ndacuá ndya'a Jesús nlyu'u yu ji'i ngu' ne' laa tonu ca quichi Jerusalén bi'; lcaa talya ndyu'u yu ndyaa yu ndi'i yu nde lo ca'ya nu ntucua cacua ti, nu naa ca'ya Olivos. ³⁸ Lcaa tsá, tlyu tsa ndya'a quiña'a ñati ne' laa tonu bi', cha' cuna ngu' ni cha' nda Jesús.

Cuaana ti ngüiñi cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' xñi ngu' ji'i Jesús

22 Cua ngulala ta'a nu lo'o ndacu ngu' judío sca lo xlyá nu ná lo'o scuá tiye' ndya'; ta'a pascua, jua'a naa ta'a bi'. ² Lo'o nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o mstru cha' jo'ó bi' ni, nlyana ngu' ñi'ya caca cha' cujuui ngu' ji'i Jesús, masi ntsii ngu' ji'i ñati quichi.

³ Li' ndyatí ycu'i' nu xña'a nu naa Satanás ne' cresiya ji'i Judas Iscariote, masi la cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca yu bi'. ⁴ Bi' laca nu ndyaa, ndyaa na'a ji'i ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ji'i ngu' nu laca cña ne' laa. Li' nchcui' yu lo'o ngu' bi' ñi'ya nu cua'ni yu cha' tya yu ji'i Jesús ya' policía, cha' tyaa lo'o ngu' ji'i slo sti jo'ó bi'. ⁵ Tso'o tsa ngua ti' ngu' sti jo'ó bi'. Lo'o li' nacui ngu' bi' ji'i yu cha' ta ngu' cñi ji'i; ⁶ ngüiñi cha' ji'i yu lo'o ngu', bi' cha' nguxana yu ngulana yu ñi'ya

nu cua'ni yu cha' tyaa lo'o yu ji'i Jesús laja lo'o ná ndi'i ñati.

Chaca tya quiya' ndyacu Jesús sji lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i

⁷ Li' ndyalaa tsá ta'a nu ndacu ngu' xlyá tiji; la cui' tsá bi' ntsu'u cha' cujuui ngu' xlyá' cuañi' cha' cacu ngu' sji ta'a pascua bi'. ⁸ Li' ngulo Jesús cña ji'i Juan lo'o ji'i Pedro:

—Yaa clyá ma cha' cua'ni cho'o ma sji nu cacu na cuentya ji'i ta'a pascua —nacui yu ji'i ngu' bi'.

⁹ Li' nchcuane ngu' bi' ji'i yu:

—¿Macala nti' nu' yu cha' cua'ni cho'o ya sji bi'?

¹⁰ Nguxacu Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Nu lo'o tyalaa ma to' quichi, li' tyacua tya'a ma lo'o sca nu qui'yu nu ntucua sca te'í hitya scu yu —nacui Jesús—. Tyu'u lca'a ma ji'i yu ña'a cuayá' nu tyalaa ma toni'i su tyatí yu ni'i. ¹¹ Li' chcui' ma lo'o ngu' ca tyi bi': “Ndi'ya ñacu mstru ji'na jinu'u: ¿Macala ntucua cuarto su caa na' cha' cacu na' sji lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a 'na, cha' cua'ni ya ta'a pascua re?” ñacu ma ji'i yu. ¹² Li' culu'u yu sca cuarto ji'i ma, sca cuarto tlyu ca cua la nu cua laca ngua tso'o. Ca bi' cua'ni cho'o ma sji bi' —nacui Jesús ji'i ngu'.

¹³ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' bi' li'; lo'o ñi'ya nu nacui Jesús ji'i ngu' cha' caca cha' bi', jua'a ngua cha'. Li' ngua'ni cho'o ngu' sji cuentya ji'i ta'a pascua bi'.

¹⁴ Nu lo'o ndyalaa hora cha' cacu ngu' sji, li' ndyaa tucua Jesús to' mesa lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'. ¹⁵ Li' nacui yu ji'i ngu' bi':

—Tya sa'ni nti' tsa na' cha' cacu na' sji ta'a pascua re lo'o cu'ma, nu lo'o tya lyiji ti cajaa na' —nacui Jesús—. ¹⁶ Nti' na' cacha' na' ji'i ma cha' ni chaca quiya' nga'aa cua'ni na' ta'a re lo'o cu'ma ña'a cuayá' nu tye chalyuu, lo'o li' cacu na stu'ba ti lo'o caca ycu'i' Ndyosi loo ji'i lcaa ñati.

¹⁷ Li' ngusñi Jesús sca vaso vino, ndya xlyá'be ji'i ycu'i' Ndyosi li'. Ndi'ya nacui yu ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi' li':

—Co'o ma vino nu ntsu'u ne' vaso re, lo'o jua'a ta ma vino re co'o ca ta'a tya'a ma —nacui Jesús li'—.

¹⁸ Chañi cha' nu ndacha' na' ji'i ma, cha' nga'aa co'o na' vino lo'o ma ña'a cuayá' nu caca ycu'i' Ndyosi loo ji'i lcaa ñati.

¹⁹ Nu lo'o cua ntsu'u xlyá bi' ya' Jesús, li' ndya xlyá'be ji'i ycu'i' Ndyosi, cuati ngusa'be yu xlyá bi', cha' tacha ji'i ngu'. Li' nchcui' yu lo'o ngu':

—Nde laca na', ycu'i' cuaña' na' laca re. Na cua nda ycu'i' Ndyosi Sti na' 'na cha' cajaa na' cha' caca tso'o cha' ji'i cu'ma. Tyi'u ti' ma 'na lo'o cacu ma xlyá re.

²⁰ La cui' jua'a ngua'ni Jesús lo'o vaso bi' lo'o ndye ndyacu ngu'.

—Lo'o co'o ma vino re tyi'u ti' ma ji'i cha' cucui nu cua quiñi ti ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o ma —nacui Jesús li'—. Nu lo'o cajaa na' lo crusi, li' tyalú tañi na' xqui'ya cu'ma.

²¹ 'Pana nga'a yu juani la cui' yu nu cuju'i' cresiya 'na ji'i ngu' cuxi; stu'ba ti nga'a yu bi' to' mesa re lo'o na'

—nacuj Jesús li—. ²² Nga'a cha' tsa'a na' nu cua lijya cha' caca na' ñati, tsa'a tyucuij su cua nscua cuayá' cha' tsa'a cuentya jii' ycu' Ndyosi Sti na'. Pana tya'na tsa nu qui'yu nu cua cuju' ti cresiya 'na jii' ngu' cuxi bi'.

²³ Li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ndi'i ti ngu':

—¿Tilaca laca nu tya jii' mstru ji'na re ya' ngu' xña'a? —nacuj ngu'.

Nchcui' tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ti ngu'

²⁴ Lo'o ti nguxana ngu' nchcui' tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ti ngu', nchcui' ngu' cha' jii' tilaca nu caca loo la jii' tya'a ngu'. ²⁵ Laja li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Cua ña'a ca xu'na chalyuu, tso'o tsa nclyo bi' cña jii' ñati jii'; ñati nu tso'o tsa ndu'ni laca nu laca loo bi', nacuj ngu' li'. ²⁶ Pana cu'ma ni, ná ntsu'u cha' cua'ni ma jua'a lo'o tya'a ma. Ndi'ya cua'ni ma tso'o la: nu lo'o nti' ma cha' ndulo la cha' jii' ma que cha' jii' tya'a ma ni, li' nga'a cha' cua'ni ma ñi'ya si laca ma nu cuañi' la jii' tya'a ma —nacuj Jesús jii' ngu' bi'—. Jua'a cu'ma nu nti' ma culo ma cña jii' tya'a ma ni, nga'a cha' cua'ni ma cña cuentya jii' lcaa tya'a ma. ²⁷ ¿Tilaca laca nu ndulo la cha' jii' lacua? ¿Ha nu ntucua to' mesa cha' cacu? ¿Ha msu nu nxacu jii' yu? Chañi cha' yu nu ntucua to' mesa ni, bi' laca nu ndulo la cha' jii', cha' bi' laca xu'na ngu'. Pana nu na' ni, ñi'ya si laca na' sca msu jii' ma, jua'a ti ndi' na' laja cu'ma —nacuj Jesús—.

²⁸ 'Cu'ma ni, cua ndi' ma lo'o na' lcaa tyempo lo'o nchcubé' na' ndi' na' chalyuu re, ²⁹ bi' cha' ta na' sca cña tso'o nu cua'ni ma cha' caca ma cña lo'o na'; cña bi' caca ñi'ya laca cña nu nda Sti na' 'na, cha' caca na' loo. ³⁰ Nga'a cha' stu'ba ti cacu ma co'o ma lo'o na' ca su tlyu bi' su tyucua na'; nga'a cha' stu'ba ti tyi' ma lo'o na' nu lo'o cua'ni cuayá' na' jii' lcaa ñati; lo'o jua'a cua'ni cuayá' ma jii' tya'a ñati ma, nu tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel tya'a na.

Chcui' Pedro lo'o ngu' cha' ná nslo yu jii' Jesús tsiya' ti

³¹ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o Simón Pedro bi':

—Simón —nacuj—, laca cha' ñi'ya laca si cua ngüijña Satanás chacuayá' cha' cua'ni lya' ti' jii' lcaa cu'ma; cua nti' yu cua'ni cuayá' yu jii' ma, cha' xcutsii yu jii' ma. Ñi'ya laca lo'o nscuij ngu' jii' si'yu trigo cha' tyubii jii', jua'a cua'ni yu lo'o ma, nti' yu. ³² Pana cua ngüijña na' jii' ycu' Ndyosi Sti na' cha' jinu'u Pedro, cha' ná tye cha' jlya ti' nu'u 'na. Lo'o cua nteje tacui cha' cuxi bi' hi, nu lo'o xa' chcui' nu'u cha' 'na, li' taca xtyucua nu'u jii' xa' la tya'a ma cha' tso'o la xñi ngu' cha' 'na.

³³ —Cusu' —nacuj Simón li'—, ná ndu'ni cha' jna' masi tsa'a lo'o nu'u ne' chcuá, masi cajaa na' lo'o nu'u —nacuj jii' Jesús.

³⁴ —Ndi'ya nchcui' na' lo'o nu'u juani, Pedro —nacuj Jesús jii'—, cha' nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e talya juani, li' sna quiya' ñacu' nu'u cha' ná nslo nu'u 'na.

Cua ngulala ti hora nu chcubé' Jesús

³⁵ Li' nchcuane Jesús jii' ngu':

—Nu lo'o ngulo na' cña jii' ma cha' tsa ma xa' quichí nu ná lo'o cuju' cñi jii' ma, ná lo'o xa' cuju', ná lo'o cña jii' ma, ¿ha ntsu'u na nu lyiji jii' ma li'?

—Ná sca na lyiji jii' ya li' —nguxacuj ngu' cha' jii'.

³⁶ Li' nacuj Jesús jii' ngu':

—Jua'a ngua tu'ni, pana xa' ña'a nga'a cha' cua'ni ma juani. Nu cu'ma nu ntsu'u cuju' cñi jii' ma ni, lo'o bi' cui'ya ma tsa ma, lo'o xa' cuju' lo'o; si ná ntsu'u maxtyi cusu jii' ma, nga'a cha' cuju' ma ste' ma cha' cui'ya ma maxtyi. ³⁷ Jua'a cha' nchcui' na' lo'o ma cha' nga'a cha' tyu'u tucua cha' cuxi nu nchcui' quityi cusu cha' caca 'na. Ndi'ya nscua cha': “Ñi'ya nu ndu'ni ngu' lo'o ñati cuxi, jua'a cua'ni ngu' lo'o ycu' Cristo”. Lcaa cha' nu nscua cha' caca 'na, jua'a caca 'na tu'ni —nacuj Jesús jii' ngu'.

³⁸ Li' nacuj ngu' bi' jii':

—Cusu', nde ntsu'u tucua tya'a maxtyi cusu —nacuj ngu'.

—Cuayá' cua lacua —nacuj Jesús li'.

Nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ca Getsemani

³⁹ Li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca lo ca'ya Olivos, ñi'ya nu ndu'ni ti yu. Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' bi', ndu'u lca'a ngu' jii' yu li'. ⁴⁰ Nu lo'o ndyalaa ngu' ca bi', li' nacuj Jesús jii' ngu':

—Chcui' ma lo'o ycu' Ndyosi Sti na' cha' ná tyijiloo nu xña'a jii' ma —nacuj.

⁴¹ Li' ndu'utsu' Jesús nde slo ngu' ña'a cuayá' nu tyalaa sca quee cu na, ca bi' ndyatú sti' Jesús cha' chcui' lo'o ycu' Ndyosi.

⁴² —Sti na' —nacuj yu—, ¿ha ná ntsu'u xi xa' la ña'a nu caca cua'ni na' cña re, cha' nga'aa chcubé' la na' lo'o cña tlyu re jinu'u? —nacuj Jesús jii' ycu' Ndyosi Sti yu—. Pana nti' na' cha' cua'ni na' cua ña'a ca cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'.

⁴³ Li' ndu'u tucua sca xca nu ngutu'u slo ycu' Ndyosi nde cuá, cha' ta la juersa jii' Jesús. ⁴⁴ Nu lo'o lye tsa nchcubé' Jesús, li' lye la nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o li' ntyucua jatá Jesús, ndyalú nchcua' lo yuu; ñi'ya si nchcua' tañi ycu', jua'a ña'a.

⁴⁵ Ndyé nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu, li' nguxtyu yu ñaa yu slo nu ngu' nu ndyaca tsa'a jii' yu. Li' nquiye ngu' jii' yu, ndi' ngu' laja' ngu' cha' ndye juersa jii' ngu', cha' xñi' tsa ti' ngu'. ⁴⁶ Li' nacuj yu jii' ngu':

—¿Ni cha' laca ndi' ma laja' ti ma? Tyatú clya ma cha' chcui' ma lo'o ycu' Ndyosi, cha' ná tyijiloo nu xña'a jii' ma.

Ndyaa lo'o ngu' jii' Jesús preso

⁴⁷ Tya nchcui' ca Jesús lo'o ngu' bi', li' ndyalaa quiña'a tsa ñati. Nu naa Judas bi', tsaca yu tya'a nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús ni, ngulu'u yu tyucuij jii' ngu' quiña'a bi'. Ñaa yu ca slo Jesús cha' chcuicha' yu saca' Jesús. ⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o yu bi':

—Judas —nacui—, ¿ha bi' cha' chcuicha' nu'ü 'na cha' tya nu'ü 'na ya' ngu' cuxi, na' nu' cua nda Ni 'na li-
jyaā cha' caca na' ñati?

⁴⁹ Lo'o na'ā ngu' nu' ndü lo'o Jesús ñi'ya caca cha' bi',
li' nchcuane ngu' ji'i yu:

—Cusu' —nacui ngu'—, ¿ha cua'a ya jinu'ü lo'o max-
tyi, cha' ná cāā ngu' cua?

⁵⁰ Li' ngusicuā tsaca tya'a ngu' bi' maxtyi ji'i yu,
ngusi'yu yu jyacā sca msu ji'i xu'na sti jo'ó; ngusi'yu
cu' yu scua' jyacā la'a tsu' cui ji'i yu. ⁵¹ Li' nacui Jesús ji'i
ngu':

—Cuayá' tsa lo cua ti. Ta ti'i mā maxtyi ji'i mā.

Li' ngusta ya' Jesús lo scua' jyacā msu bi', ngua tso'o
ca scua' jyacā yu li'. ⁵² Lo'o ti nchcui' Jesús lo'o ngu' sti
jo'ó nu' laca loo, lo'o ngu' nu' laca cña ne' laa, jua'ā lo'o
ngu' cusu' ji'i quichi, lcaa ngu' nu' ñaa cha' tyaa lo'o
ngu' ji'i:

—¿Ha na ndu'u cu'mā lijya mā lo'o maxtyi ji'i mā,
lo'o yaca ji'i mā, cha' quiji' yaca mā 'na ñi'ya nu' ntyiji'i
na ji'i sca cuaana? ⁵³ Lcaa tsā lo'o nguti'i na' lo'o cu'mā
ne' laa tonu bi', ni sca quiya' ná ngusacui ya' cu'mā
'na. Pana cua ngujui xi tyempo ji'i mā cha' cua'ni mā
cha' cuxi bi' juani, cha' cua nda nu' xña'ā chacuayá' ji'i
mā; la cui' nu' bi' laca loo ji'i mā.

Lye tsa nchcui' Pedro cha' ná nslo yu ji'i Jesús

⁵⁴ Lo'o li' ngusñi ngu' ji'i Jesús cha' caca preso, ndyaa
lo'o ngu' ji'i nde toni'i ji'i xu'na sti jo'ó. Lo'o Pedro ni,
ndyaa lca'ā yu ji'i ngu' tyijyu' ti li'. ⁵⁵ Ca bi' nguxtyu'u
ngu' xi quii' cla'be la su laja to' ni'i, lo'o li' ndyuu' ti'i
ngu' to' lquii' bi'; lo'o Pedro ndyaca'ā laja ngu'. ⁵⁶ Li'
na'ā sca nu' cuna'ā cua' ji'i ngu' cha' lo'o Pedro nga'ā
to' lquii' bi'. Ña'ā tsa nu' cuna'ā bi' ji'i yu, li' nchcui' lo'o
ngu':

—Lo'o nu' qui'yu re ndya'ā lo'o nu' Jesús bi' —nacui
ji'i ngu'.

⁵⁷ Hora ti nguxacui Pedro cha' ji'i nu' cuna'ā bi':

—Ma' cusu', ná nslo na' ji'i yu jua —nacui Pedro li'.

⁵⁸ Ca tiya' la xi na'ā chaca ñati ji'i.

—Lo'o nu'ü laca tya'a ndya'ā ngu' jua —nacui ñati bi'
ji'i Pedro.

—Si'i na' —nacui yu—. Ná laca na' tya'a ndya'ā ngu'
jua —nacui Pedro ji'i ngu'.

⁵⁹ Cua nteje tacui sca hora, li' nchcui' chaca ñati lo'o
tya'a ndya'ā ti yu ndacua:

—Chañi cha' lo'o nu' qui'yu re ndya'ā lo'o preso jua,
cha' lo'o yu re laca ngu' Galilea —nacui yu li'.

⁶⁰ —Chocue —nacui Pedro li'—, ná jlo ti' na' ni cha'
nchcui' nu'ü.

La cui' hora nu' lo'o tya ndü Pedro nchcui', li' ngusi'ya
sca ndye'e. ⁶¹ Li' nguxtyacui loo Jesús su ndü ne' ni'i,
cha' ña'ā ji'i Pedro. Hora ti ndyiu' ti' Pedro cha' nu' cua
nchcui' Jesús lo'o yu tya tsā la. Ndi'ya' ngua cha' bi':
“Nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e talya juani, li' sna quiya'
ñacui nu'ü cha' ná nslo nu'ü 'na”, nacui Jesús tya li'.

⁶² Li' ndu'u Pedro nde liya', lye tsa ndyunaa yu cha'
ngua xñi'i tsa ti' yu.

Nxtyí lo'o ngu' ji'i Jesús

⁶³ Lo'o ngu' nu' ndü cua' ji'i Jesús ni, nxtyí lo'o tsa ngu'
ji'i Jesús, lo'o jua'ā ngujui'i ngu' ji'i yu. ⁶⁴ Ndacu' ngu'
cloo Jesús lo'o sca late', cuati ngujui'i ya' ngu' saca' yu.
Li' nacui ngu' ji'i yu:

—Ca tii nu'ü, ¿tilaca laca nu' ngujui'i jinu'ü lacua?

⁶⁵ Lo'o jua'ā quiña'ā la cha' suba' nchcui' ngu' bi' lo'o
Jesús li'.

Ndü Jesús nde loo ngu' nu' laca cña

⁶⁶ Lo'o nguxee, li' ndyuu' ti'i ngu' cusu' ji'i ngu' judío,
lo'o ngu' sti jo'ó nu' laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó;
ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús nde loo ña'ā taju ngu' tisiya
bi'. Ca bi' nguxana ngu' ndacha' ngu' ji'i yu:

⁶⁷ —Cuacha' clya nu'ü ji'i ya si nu'ü laca Cristo
—nacui ngu' ji'i yu.

Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Masi ñacui na' ji'i mā jua'ā, ná jlya ti' mā 'na.

⁶⁸ Masi xcuane na' sca cha' ji'i mā, ná xacui mā cha'
'na. Cua jlo tã' cha' ná culaá mā 'na. ⁶⁹ Pana nde loo la
tyucua na' nu' lijyaā cha' caca na' ñati, tyucua na' nde
la'a tsu' cui ji'i ycu' Ndyosi nu' lcaa tsiya' ti cña nchca
ji'i Ni.

⁷⁰ Lo'o ti nchcuane lcaa ngu' tonu ji'i yu:

—¿Ha nu'ü laca Sñi' ycu' Ndyosi lacua?

Li' xa' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' chaca quiya':

—Chañi cha' nu' nchcui' cu'mā lo'o nacui mā cha' bi'
laca na' —nacui yu ji'i ngu'.

⁷¹ —Nga'aa nti' culana na xa' la ñati nu' jlo ti' —nacui
ngu' li'—. Cua ndyuna lcaa na cha' nu' nchcui' yu re.
Tu'ba ycu' ca yu cua ndu'u cha' cuiñi.

Ndü Jesús nde loo Pilato nu' laca loo

23 Ndatu lcaa ngu' tisiya li', ndyaa lo'o ngu' ji'i
Jesús slo Pilato nu' ngua gobernador romano
tyempo bi'. ² Ca bi' nguxana ngu' ngusta ngu' qui'ya
ji'i Jesús:

—Cua ngusñi ya ji'i nu' qui'yu re, cha' ndatsaa tsa yu
ji'i ngu' judío tya'a ya. Nacu' yu cha' ná ntsu'u
chacuayá' ta ya cñi cña loo ya ji'i nu' laca cña ji'i cu'mā,
ngu' romano; lo'o jua'ā lye tsa nchcui' yu cha' ycu' yu
laca Cristo, ñi'ya si laca yu rey ji'i ya —nacui ngu' ji'i Pi-
lato.

³ Li' nchcuane Pilato ji'i Jesús:

—¿Ha rey ji'i ngu' judío laca nu'ü? —nacui.

Li' nguxacui Jesús cha' ji'i Pilato bi':

—La cui' cha' nu' cua nchcui' nu'ü, la cui' bi' laca na'
—nacui.

⁴ Li' nacui Pilato ji'i ngu' sti jo'ó nu' laca loo lo'o ji'i xa'
la ngu' nu' ndya'ā lo'o:

—Ná nquije ni sca cha' cuxi 'na cha' sta na' qui'ya ji'i
yu re —nacui Pilato.

⁵ Pana nu' ngu' bi' ni, chaca quiya' lye la nchcui' ngu',
cuij tsa ngusi'ya ngu' ji'i Pilato bi' li':

—Na ngusu'ba ñasi' ti yu re ji'i lcaa ñati Judea lo'o
cha' nu' ngulu'u yu ji'i ngu' —nacui ngu'—. Nde Galilea

nguxana yu re, lo'o hasta ca nde nclyu'u yu cha' cuxi bi' ji'i ngu' juani.

Ndu Jesús nde loo Herodes

⁶ Lo'o cua ndyuna Pilato cha' bi', li' nchcuane yu ji'i ngu' si nde Galilea ngutu'u Jesús lijya.

⁷ —La cui' —nacu' ngu'.

Li' ndyi'u ti' Pilato cha' ndi'i Herodes quichi Jerusalén tsa bi'. Lo'o nu Herodes ni, laca yu loo loyuu su cuentya Galilea; bi' cha' nda Pilato ji'i Jesús ndyaa slo Herodes bi' li'. ⁸ Lo'o na'a Herodes ji'i Jesús, tso'o tsa ngua tyiquee yu li', cha' cua sa'ni tsa nti' yu ña'a yu ji'i Jesús. Cua ndyuna yu lo'o nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús, lo'o nti' tsa yu ña'a yu sca cha' tlyu nu cua'ni Jesús. ⁹ Quiña'a tsa cha' nchcuane yu ji'i Jesús li', pana ná nguxacu' Jesús cha' ji'i yu tsiya' ti. ¹⁰ Lo'o jua'a ndi' ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó; ngu' bi' laca nu ngusta qui'ya ji'i Jesús, lo'o juani tya quiña'a tsa cha' cuxi nchcui' ngu' bi' ji'i. ¹¹ Li' ngua'ni lya' ti Herodes ji'i Jesús; jua'a sendaru ji'i yu, cuxi tsa ngua'ni ngu' lo'o. Cha' caja ñi'ya nu xtyí lo'o ngu' ji'i, li' nguxacu' ngu' late' tso'o tsa ña'a ji'i; late' ndubi ña'a ñi'ya ña'a ste' rey nguxacu' ngu' ji'i. Lo'o li' nda Herodes ji'i Jesús ndyaa chaca quiya' slo Pilato. ¹² Tsa bi' ngua' stu'ba cha' ji'i Herodes lo'o Pilato chaca quiya'; tya'a cusu' ngu' ngua' ngu' bi', pana juani cua ndyaca tya'a tso'o ngu'.

Ngulo Pilato cña cha' cujuu' ngu' ji'i Jesús

¹³ Li' nguxuti'i Pilato ji'i lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o ji'i lcaa ngu' tisiya, lo'o ji'i lcaa ñati. ¹⁴ Nchcui' yu lo'o ngu' li':

—La cui' cu'ma ñaa lo'o ma' ji'i nu qui'yu re slo na', nu nacu' ma' cha' lye tsa ndu'ni yu cha' ná tyi' ti ti ngu' —nacu' yu ji'i ngu'—. Pana cua nchcui' na' lo'o yu re slo lcaa cu'ma; cua na'a ma' cha' ná nquije ni sca qui'ya ji'i yu 'na, ñi'ya nu qui'ya nu ngusta cu'ma' ji'i yu. ¹⁵ La cui' jua'a Herodes, ná nguju' ñi'ya qui'ya nu sta nu cusu' bi' ji'i nu Jesús re, bi' cha' cua nda nu cusu' bi' ji'i yu ñaa slo na' chaca quiya'. Ná sca cha' cuxi ná ngua'ni yu lacua, bi' cha' ná ndu'ni tsa cha' cajaa yu cuentya jna'. ¹⁶ Xcube' na' xi ji'i yu clyo, cuati culaá na' ji'i yu li' —nacu' Pilato ji'i ngu'.

¹⁷ Lcaa yija lo'o ndyaca tsa ta'a pascua bi', li' ndu'ni lyaá nu laca gobernador ji'i sca ti preso jua'a ti; ¹⁸ bi' cha' nguxana ngu', tyucui' ña'a taju ngu' stu'ba ti, cui' tsa nxi'ya ngu' ndijña ngu' chaca preso ji'i Pilato:

—Si'i nu qui'yu re cua'ni lyaá nu'u ji'i —nacu' ngu'—. Yaa lo'o ji'i yu re. Culaá ji'i nu Barrabás bi' cha' tyu'u.

¹⁹ Na cua ngusu'ba ngu' ji'i nu Barrabás bi' ne' chcu' xqui'ya cha' ndatsa tsa ji'i ñati quichi cha' xu' tya'a ngu' lo'o ngu' xa' tsu' nu laca loo. Cuati cua ndyujui Barrabás ji'i ñati. ²⁰ Pana ngua' ti' Pilato culaá ji'i Jesús, bi' cha' xa' nchcui' yu lo'o ngu'. ²¹ Cui' la nguxacu' nu quiña'a tsa ñati bi' cha' ji'i Pilato li':

—¡Cujui' ca'a clya ji'i yu lo crusi cha' cajaa yu! —nacu' ngu'—. ¡Cujui' ca'a clya ji'i yu lo crusi! —nacu' ngu' quiña'a bi' li'.

²² Nu nchca tyuna quiya' nchcui' Pilato lo'o ngu' li':

—¿Ni cha' cuxi ngua'ni yu re? Ná nquije ni sca cha' cuxi ji'i yu 'na —nacu' Pilato—, bi' cha' ná ndu'ni tsa cha' cajaa yu. Tso'o la si na xcube' ti na' ji'i yu, ca tiya' la li' culaá na' ji'i yu.

²³ Li' cui' la ngusi'ya ngu' nguxacu' ngu' cha' ji'i nu Pilato bi', cha' cujuu' ca'a clya ji'i Jesús lo crusi. Lye tsa nchcui' ngu', jua'a sti jo'ó nu laca loo nchcui' tsa ngu', bi' cha' ntaja'a Pilato cua'ni ña'a cha' nu ngua' ti' ngu'.

²⁴ Li' nda yu chacuayá' cha' caca cha' nu ngüijña ngu'.

²⁵ Lo'o jua'a ngulo laja ti ji'i yu Barrabás nu ngua'ni tsa cha' cusu', hasta ndyujui ji'i ñati, cha' bi' laca nu ngusubi ngu' quichi cha' tyu'u ne' chcu' tya' tsa bi'. Lo'o li' ndya Pilato ji'i Jesús ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' ña'a cha' nu nti' ti ngu' cua'ni ngu' lo'o.

Ngujui' ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

²⁶ Lo'o li' ndyaa ngu' sendaru, ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús cha' cujuu' ca'a ngu' ji'i lo crusi. Li' ndyaca tya'a ngu' sendaru lo'o sca ñati nu naa Simón, nu lo'o ñaa yu ndyaa yu ne' quixi'; ngu' quichi Cirene laca yu bi'. Lo'o li' ngulo ngu' cña ji'i yu cha' tsa lo'o yu ji'i crusi cuentya ji'i Jesús.

²⁷ Quiña'a tsa ñati lca'a ngu' ji'i Jesús ndyaa. Jua'a ndya'a quiña'a tsa nu cuna'a, ndyana tsa ngu'; cui' tsa nxi'ya ngu' cha' tiji' tsa ti' ngu' ji'i Jesús. ²⁸ Li' nguxña'a Jesús su ndu' ngu' cuna'a bi', cha' chcu' lo'o ngu':

—Cu'ma ngu' cuna'a Jerusalén re, ná xi'ya ma' xqui'ya na' —nacu' Jesús ji'i ngu'—. Tso'o la xi'ya ma' xqui'ya ycu' ca ti ma', cuati xqui'ya sñi' ma'. ²⁹ Cua tyalaa ti tyempo cuxi, lo'o li' ñacu' ngu' ndi'ya: “Juani tso'o la ndi'i nu cuna'a nu ná nguju' sñi', nu bilya cua'ni cala sca ñati, nu bilya ta cati' sca nu sube”, ñacu' ngu'. ³⁰ Li' xana ñati xi'ya ngu': “Tso'o la si clyú ca'ya cu' hichu' na, masi tyacu' cuati yuu hichu' na, cha' tye cha' ji'na tsiya' ti”. Jua'a ñacu' ngu' li'. ³¹ Na'a ma' ñi'ya nu ndyuni ngu' lo'o na' juani. ¿Ni'ya ta cua'ni ngu' lo'o cu'ma ngu' judío li' lacua? Tso'o tsa cha' nu ntsu'u jna'; ntsu'u tsa chalyuu jna', cha' ñi'ya nti' sca yaca cuañi', jua'a nti' na'. Pana cu'ma ni, ná tso'o cha' nu ntsu'u ji'i ma'; na culiji yu'u ti cha' bi' ji'i ma' jua'a ti, cha' ñi'ya nti' sca yaca ncu', jua'a nti' cu'ma —nacu' Jesús ji'i ngu' bi'.

³² Lo'o jua'a ndyaa lo'o ngu' ji'i tya tyucuaa tya'a ñati nu tlyu tsa qui'ya ntsu'u ji'i; ndyaa lo'o ngu' ji'i tyucuaa ñati bi', cha' cujuu' ngu' ji'i ñati bi' stu'ba ti lo'o Jesús.

³³ Lo'o ndyalaa ngu' su naa La Calavera (ca'ya su nscua tyijya hique jyo'o), li' ngujuu' ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi ca bi'. La cui' jua'a ngujuu' ca'a ngu' ji'i tyucuaa ñati nu ntsu'u qui'ya tlyu ji'i bi'; ngujuu' ca'a ngu' ji'i tsaca yu cuxi bi' lo chaca yaca crusi nu ndu' la'a tsu' cui' ji'i Jesús, cuati ngujuu' ca'a ngu' ji'i chaca yu cuxi bi' lo chaca yaca crusi nu ndu' la'a tsu' coca. ³⁴ Lo'o tya ndi'i ngu' nu ngujuu' ca'a ngu' lo crusi, li' nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu:

—Sti na' —nacui yu—, cui'ya nu'u cha' clyu ti' ji'i ngu' re, cha' ná jlo ti' ngu' ni cha' laca ndyu'ni ngu' jua'a.

Li' ndacha ngu' sendaru bi' ste' Jesús ji'i tya'a ngu' laja lo'o ndijya ti ngu' lo'o tya'a ngu'. ³⁵ Lo'o jua'a ndi'i tsa ñati cha' ña'a cui'ya ngu' ji'i Jesús. Lo'o ngu' tisiya ni, nxyí lo'o ngu' ji'i Jesús li'. Ndi'ya nacui ngu' bi':

—Nguani lyaá yu ji'i xa' ñati nquicha'; pana juani ntsu'u cha' cua'ni lyaá yu ji'i ycuí' ca ti yu, si chañi cha' laca yu Cristo nu ngusubi ycuí' Ndyosi ji'i lijya chalyuu re —nacui ngu' bi'.

³⁶ Lo'o jua'a ngu' sendaru bi', ngustí lo'o ngu' ji'i yu ñaa ngu' cacua ti su ndu crusi, cuati nda ngu' vino tiye cha' co'o yu. ³⁷ Li' ndu'ni ngu' bi' ji'i yu ndi'ya:

—Cua'ni lyaá nu'u ji'i ycuí' ca si laca nu'u rey ji'i ngu' judío —nacui ngu' sendaru bi' ji'i Jesús.

³⁸ Cua nscua letra nde que la su nga'a Jesús lo crusi bi'; ndi'ya nchcui' letra bi': “Nu nde laca rey ji'i ngu' judío”. Sna lo cha'cña ji'i ngu' nscua cha' bi': cha'cña ji'i ngu' griego nscua, lo'o cha'cña ji'i ngu' latín nscua, lo'o cha'cña ji'i ngu' judío nscua.

³⁹ Li' chiya'a tsa nchcui' sca nu cuaana tya'a nga'a Jesús lo crusi:

—Si chañi cha' Cristo laca nu'u, cua'ni lyaá nu'u ji'i ycuí' ca nu'u lacua; lo'o jua'a cua'ni lyaá nu'u ji'i cuare —nacui ji'i Jesús.

⁴⁰ Li' nguxacui' chaca nu cuaana cha' ji'i tya'a:

—¿Ha ná ntsii nu'u ji'i ycuí' Ndyosi lacua? Stu'ba nchcube' ngu' ji'i ca ta'a sna na juani —nacui ji'i tya'a cuaana—. ⁴¹ Liñi tsa ntsu'u cha' nchcube' ngu' ji'na, cha' bi' laca caya' ji'i cha' cuxi nu ngua'ni na; pana nu ñati re ni, ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni yu.

⁴² Li' nacui yu bi' ji'i Jesús:

—Cusu' Jesús —nacui—, tucua nu'u cha' jna' nu lo'o xana nu'u cha' caca nu'u loo nde chalyuu —nacui nu cuaana bi'.

⁴³ Nguxacui' Jesús cha' ji'i li':

—Chañi cha' nda na' lo'o nu'u —nacui—, juani ti taca tyi' nu'u lo'o na' ca su tso'o nde cua, ca su ntucua ycuí' Ndyosi —nacui Jesús ji'i.

Ngujui Jesús

⁴⁴ Lo'o cua ngua nde hora, li' ngua talya tyucui ña'a loyuu; ngua cha' bi' hasta ña'a cuayá' nu ndyalaa hora cua sna nde ngusii, ⁴⁵ jua'a ngua talya loo cuichaa. Lo'o jua'a nu late' tlyu nu ndacui ne' laa tonu bi', ndya'be late' bi' cla'be la. ⁴⁶ Hora bi' cui' tsa ngusi'ya Jesús:

—Sti na', qui'ya nu'u cresiya 'na —nacui yu.

Nu lo'o cua nchcui' yu cha' bi', hora ti ngujui yu li'.

⁴⁷ Lo'o na'a nu capitán ji'i sendaru romano ñi'ya ngua cha' bi', li' ngua'ni tlyu ji'i ycuí' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' li':

—Chañi cha' ná ntsu'u qui'ya ji'i jyo'o re tsiya' ti —nacui nu capitán ji'i sendaru bi'.

⁴⁸ Li' lcaa ñati nu ndi'i hora bi', nu na'a lcaa cha' nu ngua bi', ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Ndyu'u tya ngu' tyiquee ngu' ndyaa ngu' cha' xñi' tsa ti' ngu'. ⁴⁹ Pana ndyanu lcaa ngu' tya'a tso'o Jesús ca su ndu crusi,

jua'a nu cuna'a nu cua ndya'a lo'o yu nu lo'o nguxana ti cña ji'i yu nde Galilea, ndyanu ngu' bi' tyijyu' ti ña'a cui'ya ngu' cha' nu ndyaca bi'.

Nguatsi' jyo'o Jesús

⁵⁰ Cua ntsu'u sca ñati tso'o nu ndyu'ni tlyu ji'i ycuí' Ndyosi, José naa nu qui'yu bi'. Arimatea laca quichí tyi; loyuu su cuentya Judea, bi' ndi'i quichí tyi. Sca nu laca cña laca nu José bi', stu'ba ti ntucua lo'o lcaa ngu' tisiya ji'i ngu' judío. ⁵¹ Tya tsubi' cua ntajatya nu José bi' ni jacua' ca' ycuí' Ndyosi cha' caca Ni loo nde chalyuu, bi' cha' ná ngua stu'ba cha' ji'i lo'o tya'a ngu' tisiya lo'o ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús. ⁵² Ndyaa José li', ndyaa slo Pilato cha' jña chacuayá' tsa lo'o ji'i jyo'o Jesús cha' xatsi' ji'i jyo'o bi'. ⁵³ Lo'o cua nda'ya ngu' ji'i jyo'o bi' lo crusi, li' ngüixii José sca tasá lubii hichu' jyo'o Jesús; ndyaa lo'o ji'i jyo'o bi' ngusu'ba ji'i ne' cuaá nu ngulu ngu' sii' cua'a, su bilya xatsi' ngu' ji'i ñati tsiya' ti. ⁵⁴ Tsá ta'a sii' laca, bi' cha' tii ti ndi'i ngu' cha' cua xana ti ta'a.

⁵⁵ Lo'o nu ngu' cuna'a nu ñaa lo'o Jesús nde Galilea ni, ndyaa lca'a ngu' ji'i nu José bi', ndyaa na'a ngu' cuaá ji'i, cha' cui'ya ngu' cuentya mala ngusta ngu' ji'i jyo'o Jesús bi'. ⁵⁶ Li' nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde quichí chaca quiya'. Li' ngua'ni cho'o ngu' hitya tyixi xtyi'i, jua'a setye nu tso'o tsa xtyi'i cha' tyu'u chu' jyo'o bi'. Pana ngua'a cña' ngu' tsá ta'a bi', ñi'ya nu nscua cña lo quityi nu ngua sa'ni cha' cua'ni ngu'.

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

24 Nu lo'o cua quixee ti tsá clyo ji'i semana bi', tlyu tsa ndyaa nu ngu' cuna'a bi' to' cuaá su nguatsi' jyo'o Jesús. Ndyi'ya ngu' hitya tyixi xtyi'i nu cua ngua'ni cho'o ngu'. Lo'o xa' nu cuna'a ndyaa ngu' lo'o. ² Ngulaa ngu' to' cuaá, li' na'a ngu' quee nu ndyacu' to' cuaá bi', cha' nga'aa ntsiya quee bi' to' cuaá; ntu-cua yaala ti cuaá bi'. ³ Li' ndyatí ngu' ne' cuaá cha' ña'a ngu', pana nga'aa ntsiya jyo'o Jesús. ⁴ Ndyutsii tsa ngu' li', nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya nu cua'ni ngu'. Li' na'a ngu' cha' ndu tucua tya'a nu qui'yu slo ngu'; ndubi tsa ña'a late' lacu' nu ngu' qui'yu bi'. ⁵ Ntyucua tii ti'i ngu' li', ndyaca'a ngu' lyuu cha' ndyutsii tsa ngu' ji'i nu ngu' qui'yu bi'. Lo'o li' nchcui' ngu' qui'yu bi' lo'o ngu':

—¿Ni cha' laca nclyana ma' ji'i sca nu lu'ú laja ngu' jyo'o re? —nacui ngu'—. ⁶ Nga'aa ntsiya yu bi' ca nde, cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'. Tyi'u ti' ma' ñi'ya nu nacui yu ji'i ma' lo'o tya ndi'i ma' ca Galilea. ⁷ Cua nacui yu cha' ycuí' nu lijya cha' caca yu ñati ni, nga'a cha' ta ngu' ji'i yu ya' ngu' xña'a, cha' cuju'i' ca'a ngu' ji'i yu lo crusi. Lo'o chu' sna tsá, li' tyu'ú yu chaca quiya' nacui yu.

⁸ Li' ndyi'u ti' ngu' cuna'a bi' lcaa cha' nu nda Jesús lo'o ngu' tya tsubi' la cuentya ji'i ycuí' yu. ⁹ Nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde quichí, ndyalaa ngu' slo nu tii chaca tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús. Li' ndacha' ngu' cuna'a bi' lcaa cha' bi' ji'i ngu', lo'o jua'a lcaa ngu' nu nguta'a lo'o Jesús ndyuna ngu' cha' bi' li'. ¹⁰ Ndi'ya naa

ngu' cuna'a nu ndyaa to' cuaá bi': ndyaa María Magdalena, cuati Juana, lo'o María xtya'a Jacobo, lo'o xi xa' la ngu' cuna'a. ¹¹ Pana si'i jua'a ngua, ngua ti' ngu' nu ngua tsa'a bi'; na nguichí tsa cha' hique ngu' cuna'a bi', ngua ti' ngu'. Ná jlya ti' ngu' cha' nu nda ngu' cuna'a bi' lo'o ngu' tsiya' ti.

¹² Sca ti Pedro, hora ti ngusna ndyaa to' cuaá bi'. Chacua' na'a Pedro ne' cuaá bi', cha' ntsiya ti tasá nu ngüixij hichu' jyo'o Jesús nquicha', na'a cha' chaca se'i nde la'a ti ntsiya late' bi'; lo'o li' ngutu'u Pedro ñaa nde toni'i, ngulacua tsa ti' na laca ngua cha' ndyaa jyo'o bi'.

Su ndyaa ngu' tyucuij nde Emaús

¹³ La cui' tsa bi' ndu'u ndyaa tucua tya'a ngu' nde quichí Emaús. Quichí bi' ntsu'u tii chaca kilómetro cuayá' tyijyu' jii' Jerusalén. ¹⁴ Ndyaa ti ngu' tyucuij, nchcui' tsa ngu' lo'o tya'a ngu' jii' lcaa cha' nu ngua bi'. ¹⁵ Tya nchcui' tube ngu' jii' cha' bi', lo'o li' ndyalaa ycu' Jesús slo ngu', stu'ba ti ndya'a yu lo'o ngu'.

¹⁶ Masi na'a ngu' xi jii' Jesús, pana ná ngua tyuloo tso'o ngu' jii' yu, cha' ntsu'u sca cha' nu ngua'a jii' ngu'. ¹⁷ Li' nchcuane Jesús jii' ngu':

—¿Ni cha' nchcui' tube cu'ma lo'o lijya ma tyucuij re? ¿Ni cha' laca xñi'i ti' ma? —nacuij Jesús jii' ngu'.

Se'i ti ndyatü ngu', ¹⁸ lo'o li' nguxacuij tsaca nu naa Cleofas cha' jii' Jesús:

—Tyucuij ña'a chalyuu cua jlo ti' ngu' na laca nu ngua nde Jerusalén tsa nu nteje tacui ca ti. ¿Ha sca ti nu'u nu ná jlo ti' na laca nu ngua nde Jerusalén bi'? Jlo ti' lcaa ngu' xa' quichí nu ñaa ta'a.

¹⁹ —¿Na laca ngua? —nacuij Jesús jii' ngu'.

Li' nguxacuij ngu' cha' jii' yu:

—Cha' jii' Jesús Nazaret —nacuij ngu'—, tu'ba jii' ycu' Ndyosi ngua yu bi' nchcui' Ni lo'o ñati. Ngua tsa jii' cha' tu'ba, lo'o jua'a ngua tsa jii' ngua'ni quiña'a tsa cha' tlyu cuentya jii' ycu' Ndyosi; jua'a quiña'a tsa ñati na'a jii' cha' tlyu bi'. ²⁰ Li' nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' nu laca cña, nda ngu' jii' yu ndyaa cha' cujuui ngu' jii' yu lo crusi. ²¹ Cua sna tsa nteje tacui nu ngua cha' bi'. Lo'o cuare ni, jlya tsa ti' ya jii' yu nquicha', cha' bi' laca nu cua'ni lyaá jii' ngu' Israel tya'a na, cha' nga'aa caca loo ngu' xa' tsu' jii' na, cha' tyi'i tso'o ti na loyuu quichí tyi na, ngua ti' ya. ²² Pana juani nchcutsij xi ngu' cuna'a tya'a ndya'a ya jii' ya, cha' tlya tsa juani ndyaa ngu' cuna'a bi' to' cuaá, ²³ lo'o nga'aa nquije jyo'o Jesús bi' jii' ngu'. Ñaa ngu' li', nda ngu' cha' lo'o ya cha' cua na'a ngu' sca cha' tlyu. Na ngulu'uloo ti tucua tya'a xcá jii' ycu' Ndyosi jii' ngu' ngua ti' nu ngu' cuna'a bi'; nacuij xcá bi' jii' ngu' cha' lu'ú Jesús juani.

²⁴ Lo'o ti ndyaa xi ngu' tya'a ngua tsa'a cua to' cuaá li'. Lo'o li' na'a ngu' jii' xcá bi' ñi'ya nu nacuij ngu' cuna'a bi' jii' ya, pana ná na'a ngu' jii' ycu' Jesús.

²⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu tya'a ndyaa yu tyucuij:

—Lyiji tsa cha' jii' cu'ma cha' ca cuayá' ti' ma scaa cha'; tiya' tsa nxñi ma lcaa cha' nu nda ngu' jyo'o nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi sa'ni la. ²⁶ ¿Ha si'i na cua

ntsu'u cha' chcube' nu laca Cristo bi' ñi'ya nu ngua juani? Tiya' la li' tyalaa Cristo su tso'o tsa ña'a su tyucua ycu' li'.

²⁷ Li' nguxana Jesús ngulu'u yu cha' jii' ngu', ña'a cha' nu cua nscua lo quityi cusu' cha' jii' ycu' yu. Nguxana ngu' lo'o quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o li' nchcui' ngu' lo lcaa quityi nu nguscua ngu' nu ngua tu'ba jii' ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni.

²⁸ Cua tyalaa ti ngu' ca quichí su tsa'a ngu', li' ngua'ni Jesús ñi'ya si na tya tsa'a la yu tyucuij tyijyu' la. ²⁹ Pana ndatsaa tsa ngu' jii' yu cha' tyanu yu slo ngu'. Nacu' ngu' jii' yu:

—Tyanu nu'u lo'o cua cha' cua ngusij tsa juani, cua ca talya ti.

Li' ndyatí Jesús ndyaa ni'i cha' tyanu yu lo'o ngu'.

³⁰ Pana nu lo'o cua nga'a yu lo'o ngu' to' mesa, li' ngusñi yu sca xlyá, ndya yu xlyá'be jii' ycu' Ndyosi; lo'o li' ngusa'be yu xlyá bi', cha' ta yu jii' ngu'. ³¹ Bi' hora laca nu ndyaala cloo ngu', cha' ndyuloo tso'o ngu' jii' yu. Li' nguliji yu'u yu slo ngu', nga'aa na'a ngu' jii' yu li'. ³² Hora ti nacuij tsaca jii' tya'a:

—¿Ha ná chañi cha' tso'o tsa ngua ti' na? —nacuij—. Tí ti nguti'i cresiya jii' na lo'o lijya ycu' nchcui' lo'o na tyucuij, nu lo'o nda yu cha' lo'o na, ñi'ya nu nchcui' quityi cusu' —nacuij jii' tya'a.

³³ Li' xty'i ti ndyanu ngu', hora ti ngusñi ngu' tyucuij nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde Jerusalén chaca quiya'. Ca bi' ndyalaa ngu' ca su ndyu'u ti'i nu tii chaca tya'a ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesús bi', lo'o xi xa' la tya'a ndya'a ngu' ndi'i ngu' bi'. ³⁴ Hora ti nchcui' ngu' nu nga'a ni'i bi' lo'o ngu' nu ndyalaa ca ti li':

—Chañi cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya' —nacuij ngu'—. Cua na'a Simón jii' yu.

³⁵ Lo'o nu ngu' nu ndyaa nde Emaús ni, nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu ngua jii' ngu' tyucuij; nacuij ngu' ñi'ya ngua cha' ndyuloo ngu' jii' ycu' Jesús nu lo'o ngulacua yu jii' xlyá bi'.

Ngulu'uloo Jesús jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii' yu

³⁶ Tya nchcui' ti ngu' jii' cha' bi' lo'o tya'a ngu', lo'o li' ñaa ycu' Jesús. Ndatü yu cla'be laja ngu' cha' chcui' yu lo'o ngu':

—Tí ti tyi'i tyiquee ma —nacuij yu jii' ngu' bi' li'.

³⁷ Ntsij tya ngu' ndi'i ngu' li', nclyacua tsa ti' ngu', cha' sca cui' ti na'a ngu', nti' ngu'. ³⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—¿Ni cha' laca ntsij ma ndi'i ma? —nacuij—. ¿Ni cha' laca nclyacua tsa ti' ma? —nacuij yu jii' ngu'—. ³⁹ Ña'a ma ya' na', ña'a ma quiya' na'; la cui' ti na' laca. Cala' ma 'na, cha' taca jlya ti' ma cha' na' laca. Sca cui' ti ni, ná ntsu'u cuaña' jii', lo'o jua'a tyijya ná ntsu'u jii'; pana cua na'a ma cha' ntsu'u cuaña' 'na —nacuij Jesús jii' ngu'.

⁴⁰ Li' ngulu'u ya' ycu' yu, ngulu'u quiya' yu jii' ngu'.

⁴¹ Ná ngua tyuloo tso'o ngu' jii' yu xqui'ya cha' chaa tsa ti' ngu' ngua, cha' ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' jii' yu. Bi' cha' nacuij Jesús jii' ngu':

—¿Ha ntsu'u na cacu na' jii' ma?

⁴² Li' nda ngu' sa yu'be cualya ngüi'i ji'i yu, lo'o sa yu'be jble' cuiña'a' cuityu.

⁴³ —Tso'o —nacui Jesús li'.

Ngusñi yu ji'i na bi', ndyacu yu ji'i nde slo ngu' li'.

⁴⁴ Lo'o ti nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Cha' nu ngua ca ti 'na, bi' laca cha' nu cua ndacha' na' ji'i mā lo'o tya ndi'i na' lo'o cu'mā tya tsubi' la —nacui yu—. Cua nacui na' ji'i mā cha' nga'ā cha' caca 'na lcaa cha' nu cua nscua cuentya 'na lo quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'ā lo quityi nu nguscua jyo'o ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, lo'o jua'ā lo quityi Salmos nscua cha' bi'.

⁴⁵ Li' ngulu'u Jesús ji'i ngu' ña'ā cha' nu nchcui' quityi cusu' bi'. ⁴⁶ Nacui yu ji'i ngu':

—Cua sa'ni nscua cha' cajaa ycu' na' nu laca na' nu Cristo bi', lo'o tsā nchca tyuna lo'o cua nguju'ii na', li' nscua cha' tyu'ú na' chaca quiya'. ⁴⁷ Li' ntsu'u cha' ta ngu' cha' ji'i ycu' na' lo'o ñatī tyucui ña'ā chalyuu. Nde Jerusalén xana mā cacha' mā cha' bi' ji'i ngu' clyo. Nga'ā cha' chcui' mā lo'o ñatī cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i

cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu', cha' xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'; li' cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'. ⁴⁸ Lo'o cu'mā ni, taca chcui' mā cuentya jna', cha' jlo ti' mā lcaa ña'ā nu cua ngua 'na. ⁴⁹ Lo'o jua'ā ta na' Xtyi'i ycu' na' ji'i mā, cha' cua nchcui' Sti na' cha' ta Ni Xtyi'i ycu' Ni ji'i mā; bi' cha' tyanu mā nde Jerusalén re, ña'ā cuayá' nu caja juersa ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i mā. Tyu'u bi' nde cua cha' cāā tyanu ne' cresiya ji'i mā.

Ndyacu' Jesús ndyaa yu nde cua

⁵⁰ Li' ndu'u Jesús quichī Jerusalén bi', ndyaa lo'o yu ji'i ngu' ca to' quichī Betania bi'. Nde bi' ngusicua ya' Jesús cha' culacua yu ji'i ngu'. ⁵¹ Laja lo'o nclyacua yu ji'i ngu', hora ti ndu'u yu ndyaa yu nde cua li'.

⁵² Ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i yu, li' xa' ngu'xyuu ngu' ñaa ngu' nde Jerusalén. Tso'o tsa ngua tyiquee ngu' li', ⁵³ lu'ba tsa ndya'ā ngu' ne' laa cha' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Tsa lo cua ti cha'.

SAN JUAN

Ngua nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi ñati

1 Nu ngua tya clyo la ndi' ycu' Ndyosi, lo'o jua' a ndi' yu nu laca tyucui cha' ji' ycu' Ndyosi; nguti' yu bi' lo'o ycu' Ndyosi. Nu yu nu laca cha' bi', stu'ba ntsu'u cha' ji' yu lo'o ycu' Ndyosi. 2 Stu'ba ti nguti' yu bi' lo'o ycu' Ndyosi nu ngua tya clyo la. 3 Lo'o yu bi' ngüiñá Ni lcaa lo na; ni sca na nu ntsu'u chalyuu, ná ngüiñá Ni ji' si ná lo'o yu bi'. 4 Ca slo ycu' Ndyosi ndu'u yu bi' yaa cha' caca tso'o cresiya ji' ñati chalyuu na. Ngua'ni yu cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha' liñi, xqui'ya xee nu ta Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na. 5 Na' a ti tya ntyiji' xee bi' su talya nu ntsu'u ne' cresiya ji' ngu' cuxi, cha' ná caca ji' ngu' cuxi xubi' xee bi'.

6 Nda ycu' Ni ji' Juan cha' chcu' lo'o ñati cha' ji' xee nu cua ta ti Ni cha' tyu'ú ne' cresiya ji' ñati. Cua yaa Juan cha' ta cha' bi' lo'o ñati, cha' xñi lcaa ñati cha' ji' ycu' Ndyosi xqui'ya cha' nu nchcu' Juan lo'o ngu'. 8 Si' i nu xee nu nda ycu' Ndyosi laca ycu' Juan, na yaa ti Juan cha' culu'u cha' bi' ji' ñati. 9 Nu laca xee nu chañi ca, cua lijya yu bi' lo yuu cha' ta xee nu caca tyu'ú ne' cresiya ji' cua ña' a ca ñati.

10 Ndi' yu bi' lo yuu, la cui' ti cha' nu cua nda ycu' Ni lo'o ñati. Lo'o yu bi' ngüiñá Ni chalyuu, pana ná ndyuloo ñati chalyuu ji' yu bi' li'. 11 Yaa yu bi' chalyuu su laca tyi nquicha', lo'o jua' a ñati chalyuu nu ngüiñá yu, ná ndyuloo ngu' ji' yu. 12 Pana ndi' xi ñati nu cua ngusñi cha' ji' yu, jlya ti' ngu' bi' ji' yu li'; ji' ñati bi' nda Ni chacuayá' cha' caca ngu' bi' sñi' ycu' Ndyosi. 13 Lo'o ñati nu laca sñi' ycu' Ndyosi ni, ná nclya ngu' bi' ñi'ya nu nclya scaa sñi' ñati; sñi' ycu' Ndyosi laca ngu' bi', si' sca ñati chalyuu laca nu ndu'ni cucui cresiya ji' ngu' bi'.

14 Ngua yu bi' ñati, la cui' yu nu laca cha' ji' ycu' Ndyosi. Stu'ba ti nguti' yu lo'o na nde chalyuu. Cua na' a ya ji' yu cha' tlyu tsa cha' ntsu'u ji' yu, cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. Xcu' tso'o tsa ndu'ni yu lo'o na, xcu' cha' liñi nchcu' yu. 15 Nde laca cha' nu nchcu' Juan cha' ji' nu Jesús bi'. Cui' nchcu' Juan li':

—Nu nde laca nu qui'yu nu ni na' ji' mā cha' tyu'u tucua tiya' la nde chalyuu —nacui Juan—, masi tlyu la cha' ntsu'u ji' ycu' yu que na'. Jua' a ni na' ji' mā, cha' nu lo'o bilya cala na' cua lu'ú ycu' yu.

16 Lcaa na tsiya' ti ntsu'u ji' Jesús, lo'o lcaa tsa ndyiji cha' tso'o ji'na xqui'ya Jesús. 17 Cua sa'ni nda jyo'o Moisés cha' lo'o ñati, lcaa ña' a cña nu ntsu'u cha' cua'ni ñati cuentya ji' ycu' Ndyosi. Pana nu lo'o yaa Jesucristo ni, xa' ña' a ngua'ni Ni; nda tsa Ni cha'

xlya'be ji'na, ngulu'u Ni cha' liñi ji'na li'. 18 Ni sca ñati ná na' a ngu' ji' ycu' Ndyosi; sca ti Jesús nu ngulu'u ji' na ñati chalyuu na ñi'ya laca ycu' Ndyosi. Lo'o nu Jesús bi' ni, laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, nu tya-ca'a tsa ji' Ni.

Nchcuane ngu' judío ji' Juan Bautista: “¿Tilaca laca nu'?”

19 Nda Juan cha' lo'o tyu' tya'a sti jo'ó lo'o ngu' xirta; ngutu'u ngu' nde quichi' Jerusalén, ndyalaa ngu' su ndi' nu Juan bi' li'. Cua ngulo ngu' judío nu ndi' ca bi' cña ji' ngu' bi', cha' caa ngu' slo Juan cha' xcuane ngu' ji' Juan tilaca laca. 20 Ná ntyuju'u ti' Juan; liñi nda cha' lo'o ngu' cha' si' ycu' laca Cristo, nu ñati tlyu nu nda Ni ji' cha' caa nde chalyuu.

21 —¿Tilaca laca nu' lacua? —nacui ngu'—. ¿Ha jyo'o Elías laca nu'?

—Si' i bi' laca na' —nacui Juan.

—Cua tyu'u tucua ti sca nu cusu' nu chcu' cha' ji' ycu' Ndyosi lo'o ya, nti' ya —nacui ngu'—. ¿Ha si' i nu bi' laca nu'?

—Si' i na' —nacui Juan li'.

22 —¿Tilaca ta laca nu'? —nacui ngu'—. Ntsu'u cha' xacu' ya cha' ji' ñati nu ngulo cña ji' ya cha' caa ya ca nde. ¿Ñi'ya cha' nchcu' ta nu' cha' ji' ycu' ca?

23 Li' nguxacu' Juan cha' ji' ngu' bi':

—Ndi'ya cha' ndu'ni na' lo'o cui' nchcu' na' nda na' cha' lo'o ñati su ndu' na' ne' quixi': “Xqui'ni clya mā tyu-cui' su caa nu Xu'na na”. Bi' laca sca cha' ji' ycu' Ndyosi nu cua nchcu' jyo'o Isaías lo'o ngu' sa'ni.

24 Lo'o xi ngu' fariseo nguti' laja ngu' nu yaa slo Juan. Tacati tsa ndu'ni ngu' bi'. 25 Nchcu' ngu' bi' lo'o Juan li':

—¿Ni cha' laca ndu' nu' ntyucuatya nu' ji' ngu' si si' i nu ñati tlyu bi' laca nu', si si' i jyo'o Elías laca nu', si si' i nu cusu' nu chcu' cha' ji' ycu' Ndyosi laca nu'?

26 —Lo'o hitya ti ntyucuatya na' ji' ngu' —nacui Juan—. Pana ndu' chaca ñati slo cu'mā juani, masi ná nslo mā ji' yu bi'. Tiya' la yaa nu ndu' bi' nde chalyuu, na' ngula' yala la; pana tlyu la cha' nu ntsu'u ji' ycu', sube la cha' jna' —nacui Juan ji' ngu'—. 27 Tso'o tsa cña ngujui 'na nti' na' —nacui—, masi caña nu ntsu'u quiya' ñati bi' sat' na' juata.

28 Jua' a ngua nde loyuu su cuentya Betábara, ca su ndu' Juan ntyucuatya ji' ngu'. Nde chaca tsu' sta' a Jordán ntsu'u Betábara bi'.

Nu msta lu'ú cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati

²⁹ Ca chaca tsá na'a Juan cha' cua lijya ti Jesús slo. Lo'o li' nacui Juan ji'i ñati nu ndu slo:

—Ña'a tso'o ma' ji'i nu cusu' cua —nacui—. Cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i nu cua cha' caca yu sca msta lu'ú, cha' cuityi lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu —nacui—. ³⁰ Cha' ji'i yu bi' nchcui' na', nu lo'o ni na' ji'i ma' cha' cua tyu'u tucua ti sca ñati loyuu re. Tlyu la cha' ji'i yu bi' que na', masi tiya' la ndu'u tucua bi'. Jua'a ni na' ji'i ma' cha' nu lo'o tya lyiji cala na', cua lu'ú yu bi'. ³¹ Lo'o na' ni, ná ndyuloo na' ji'i ycu'i yu bi'; pana cua yaa na' ntyucuatya na' ji'i ñati lo'o hitya ti cha' caca tyuloo ngu' Israel ji'i yu bi'.

³² Chaca quiya' tso'o tsa nchcui' Juan cha' ji'i Jesús lo'o ngu':

—Cua na'a na' lo'o ngutu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi nde cua yaa ngua'ya lo Jesús ñi'ya nda'ya sca paloma —nacui—. ³³ Ná ndyuloo na' ji'i Jesús clyo, pana ycu'i Ndyosi laca nu ndacha' cha' bi' 'na, ycu'i Ndyosi laca nu ngulo cña jna' cha' tyucuatya ji'i ngu'. Ndi'ya nchcui' Ni lo'o na': "Lo'o ña'a nu'u cha' lijya nda'ya Xtyi'i ycu'i Na' lo sca ñati", nacui Ni, "li' caca cuayá' ti' nu'u cha' yu bi' laca nu tyucuatya ji'i ngu' lo'o Xtyi'i ycu'i Na', nga'aa si'i lo'o hitya ti". ³⁴ Ycu'i ti na' cua na'a na' ji'i cha' bi'. Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o cu'ma, cha' yu bi' laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi; na cua ngusubi Ni ji'i yu bi'.

Ñati nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús nu ngua clyo

³⁵ Ngua chaca tsá, xa' ndu Juan, ndu lo'o tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i; yaa Jesús li'. ³⁶ Na'a Juan ji'i yu, lo'o li' nchcui' Juan cha' ji'i Jesús:

—Nu cua caca msta lu'ú nu cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i cha' cajaa yu xqui'ya na.

³⁷ Lo'o ndyuna nu tucua tya'a ngu' bi' cha' nu nacui Juan, li' ndyaa lca'a ngu' bi' ji'i Jesús. ³⁸ Nguxtyacui Jesús tyucuii su yaa, na'a yu cha' lca'a ngu' bi' ji'i. Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Na laca tsaana cu'ma?

—Mstru —nacui ngu' ji'i Jesús—, ¿macala ndi'i nu'u?

—Caa na'a ma' xi 'na —nacui Jesús li'.

³⁹ Bi' cha' ndyaa ngu' ni'i ca su ndyalaa Jesús, ndyaa chcui' ngu' lo'o yu. Ngua hora cua jacua nde ngusij lo'o ndyalaa ngu' ca bi', lo'o li' ndyanu ngu' lo'o yu tyucui nde ngusij.

⁴⁰ Ngua tucua tya'a ñati nu ngutu'u lca'a ji'i Jesús li', nu lo'o cua ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Juan lo'o ngu'. Tsaca yu bi' nu naa Andrés, tya'a ngula Simón Pedro laca. ⁴¹ Hora ti ndyaa Andrés ndyaana ji'i tya'a, la cui' nu Simón bi'. Li' nchcui' Andrés lo'o:

—Cua nquijeloo ji'i ya ñi'ya nu laca Cristo, nu ñati tlyu nu nda Ni ji'i lijya nde chalyuu —nacui.

⁴² Lo'o li' ndyaa lo'o ji'i Simón ca slo Jesús. Ña'a tsa Jesús ji'i Simón bi', ndi'ya nacui yu ji'i li':

—Simón naa nu'u —nacui—, sñi' Jonás laca nu'u; pana Cefas ca naa nu'u nde loo la —ñi'ya nti' na chcui'

na cha'cña ji'na: sca quee; stu'ba ti ndyu'u cha' bi' lo'o Pedro.

Ngusi'ya Jesús ji'i Felipe lo'o ji'i Natanael

⁴³ Ca chaca tsá, li' ngua ti' Jesús tya'a yu nde Galilea. Li' ndyaca tya'a yu lo'o sca nu qui'yu nu naa Felipe:

—Ya'a nu'u lo'o na' —nacui Jesús ji'i Felipe li'.

⁴⁴ La cui' ngu' Galilea laca Felipe bi', jua'a laca Andrés lo'o Pedro; quichí Betsaida laca quichí tyi ngu'.

⁴⁵ Li' ndyaa Felipe cha' chcui' lo'o Natanael tya'a ndya'a nu Felipe bi':

—Cua na'a ya ji'i Cristo, nu ñati tlyu nu cua sa'ni nguscua jyo'o Moisés cha' ji'i lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi —nacui Felipe—. La cui' cha' ji'i yu bi' cua nchcui' lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi sa'ni. Jesús naa yu bi', sñi' sca nu naa José. Nazaret laca quichí tyi yu.

⁴⁶ —¿Ha tso'o quichí bi'? —nacui Natanael—. ¿Ha ntsu'u ñati tso'o nde quichí Nazaret bi'?

—Yaa na'a nu'u xi ji'i lacua —nacui Felipe.

⁴⁷ Lo'o na'a Jesús cha' lijya Natanael slo, li' nacui: —Nde cua lijya sca ngu' Israel nu chañi cha' ndyu'ni tlyu ji'i ycu'i Ndyosi. Ná ntsu'u cha' cuiñi ji'i yu jua tsiya' ti.

⁴⁸ Nchcuane Natanael ji'i Jesús li':

—¿Ñi'ya ngua jinu'u, cusu', cha' ndyuloo nu'u jna'? Li' nacui Jesús:

—Lo'o tya lyiji chcui' Felipe lo'o nu'u, tya li' na'a na' jinu'u ca su ndu ne' yaca quityi ca bi'.

⁴⁹ —Mstru —nacui Natanael—, chañi cha' nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi, nu'u laca Rey nu laca loo ji'i ngu' Israel.

⁵⁰ Lo'o li' nguxacui Jesús cha' ji'i Natanael:

—¿Ha bi' cha' jlya ti' nu'u jna' —nacui yu—, xqui'ya cha' cua nchcui' na' lo'o nu'u cha' cua na'a na' jinu'u ca ne' yaca quityi bi'? —nacui—. Cha' xca ti laca bi', tonu la cha' ña'a nu'u nde loo la.

⁵¹ Lo'o li' nacui Jesús ji'i ngu':

—Ta na' sca cha' liñi lo'o ma' juani —nacui yu—. Nde loo la ña'a ma' cha' tyucua yaala ca su ntucua ycu'i Ndyosi nde cua. Li' caca cuayá' ti' ma' cha' cua nda Ni 'na lijya cha' caca na' ñati chalyuu. Lo'o ca su tyu na' bi', ca bi' ña'a ma' ji'i ngu' xca nu ndi'i slo ycu'i Ndyosi; tya'a ngu' bi', tyacui ngu' bi' nde cua, ca'ya ngu' bi' nde su tyu na'.

Ndyaa Jesús su ngujui clyo'o ngu'

2 Lo'o ngua sna tsá, li' ndyaa xtya'a Jesús su ngujui clyo'o ngu' ca quichí Caná nde loyuu su cuentya Galilea. Lo'o jua'a cua nguane ngu' ji'i Jesús lo'o ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, bi' cha' lo'o ngu' bi' ndyaa ngu' ta'a. ³ Lo'o li' nga'aa ngujui vino co'o ngu' nu ndi'i ta'a bi', ndye bi'. Li' ndyaa xtya'a Jesús ndyaa cacha' ji'i yu:

—Cua ndye vino ndyo'o ngu' —nacui.

⁴ Nguxacui Jesús cha' ji'i xtya'a li':

—¿Ha cña 'na laca cua? Tya lyiji tyalaa hora cha' culu'u loo na' ji'i ñati tilaca laca na'.

⁵ Masi jua'a nchcui' yu, ndi'ya nchcui' xtya'a yu lo'o msu li':

—Cua'ni ma ñi'ya nu ñacu' yu cha' cua'ni ma —nacu'.

⁶ Nde cua ti ndu scua tya'a quityu' hitya, quityu' tonu ndya' lo'o quee laca bi'. Lo'o ngutsa'a quityu' bi', ntsu'u masi jacuayala litro, masi sca siyentu litro hitya, cha' cua laca cña nu ntsu'u ji'i ngu' judío bi', cha' qui'i quiya' ngu' lo'o tsa' ngu' ni'i. ⁷ Li' nacui' Jesús ji'i msu bi':

—Cua'ni cha'a ma quityu' cua lo'o hitya.

Ngua'ni cha'a ngu' quityu' bi' ña'a cuayá' nu ngutsa'a tso'o.

⁸ —Culo ma xi hitya —nacu' Jesús li'—. Yaa lo'o ma ji'i cha' co'o nu ñati nu ndu'ni ta'a re.

Jua'a ngua'ni ngu' li', nda ngu' xi hitya co'o ngu'.

⁹ Ndyo'o cuayá' nu laca loo ji'i ta'a bi', lo'o li' vino ndyaca. Ná jlo ti' nu cusu' bi' macala ngutu'u vino bi', msu ti jlo ti' cha' hitya ndyaa ndyiqui'ya ngu' tsa' laca vino bi'. Li' ngusi'ya nu laca loo ji'i ta'a bi' ji'i cutsii, nchcui' lo'o:

¹⁰ —Xa' ñati ni —nacu'—, xcui' vino nu tso'o la laca nu nda ngu' ndy'i'yu ñati lo'o nxana ti ta'a; ña'a cuayá' nu nguaala' ti' ngu' cha' ndyo'o tsa' ngu' vino bi', ca li' nda ngu' vino cuxi la cha' co'o ngu' nu ndi'i ta'a —nacu' nu laca loo ji'i ta'a ji'i cutsii—. Pana nu'u ni, masi cua tye ti ta'a, hasta li' nda nu'u vino nu tso'o la cha' co'o na. Tso'o tsa bi'.

¹¹ Ca quich'i Caná nde loyuu su cuentya Galilea ngua cha' bi' lo'o nguxana ngua'ni Jesús cha' tlyu cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Lo'o cha' tlyu bi' ngulu'u loo ycu' Jesús ji'i ngu', cha' ña'a ngu' cha' tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i ycu' yu. Bi' cha' nguxana ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu, jly'a ti' ngu' ji'i ycu' ca Jesús.

¹² Tiya' la li' ngutu'u Jesús ndyaa yu nde quich'i Capernaum. Ndyaa yu lo'o xtya'a yu, lo'o ngu' qui'yu tya'a yu, lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu ndyaa ngu'; pana xti ti tsa' ndyanu ngu' ca bi'.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

¹³ Cua ngulala ti ta'a pascua ji'i ngu' judío bi', lo'o li' ndyaa Jesús ta'a nde Jerusalén. ¹⁴ Ndyaa Jesús ne' laa tonu ca bi', lo'o li' na'a yu cha' ndi'i tsa' ngu' ndyuni ngu' ngana ne' laa bi'; ndujui' tsa' ngu' toro, ndujui' ngu' xly'a, ndujui' ngu' paloma cha' caca msta' ji'i ngu' ne' laa. Lo'o jua'a nga'a ngu' nu ndu'ni ngana ji'i ñati lo'o nchcutsa'a ngu' cñi nu cua'nijo'o ji'i ngu' ne' laa, ntucua ngu' bi' to' mesa ji'i ngu'. ¹⁵ Lo'o li' ngusñi Jesús sca reta cha' quiji'i yu ji'i ngu' nu ndyuni ngana bi', cha' culo'o yu ji'i ngu' bi' tyu'u ngu' to' laa bi'; lo'o xly'a ji'i ngu', lo'o toro ji'i ngu', lo'o lcaa yu'ba ji'i ngu', ngulo'o yu ji'i ngu' ndu'u ngu' nde liya'. Li' nguxly'u yu mesa su ntucua ngu' nu nchcutsa'a cñi, nchcu'a yu ji'i cñi bi'. ¹⁶ Li' nacui' Jesús ji'i ñati nu ndujui' paloma bi':

—Yaa lo'o ma ji'i yu'ba cua nde liya' —nacu' yu—. Nga'aa cua'ni ma cha' ni'i lcaya' caca ni'i tlyu re ji'i Sti na'.

¹⁷ Li' ndy'i'u ti' nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i sca cha' nu nscua lo' quityi ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la: “Caca ñu'u ti' na' cha' tiji' tsa' ti' na' ji'i ni'i su laca tyi nu'u”, nacui' quityi bi'.

¹⁸ Ñasi' tsa' ngu' judío li', bi' cha' nchcuane ngu' ji'i Jesús ndi'ya:

—¿Tilaca laca nu nda chacuayá' cha' cua'ni nu'u jua'a? ¿Ñi'ya cua'ni nu'u cha' jly'a ti' ya hi?

¹⁹ —Cuityi ma ni'i re —nacu' Jesús—, lo'o li' chu' sna tsa' xa' cuiñá' na' ji'i chaca quiya'.

²⁰ Li' nacui' ngu' ji'i Jesús:

—Tu'ba ntucua scua' yija ndye ndya' laa tlyu re —nacu' ngu'—. ¿Ha taca jinu'u cuiñá' ji'i chaca quiya' chu' sna tsa' ti?

²¹ Pana si'i cha' ji'i laa tlyu nchcui' Jesús, masi nda yu sca cha' lo'o ngu' ñi'ya nu caca ji'i ycu' ca yu, ñi'ya nu tyu'u ycu' chaca quiya' lo'o cua ngujui yu. ²² Bi' cha' lo'o cua ndy'u' Jesús chaca quiya', li' ndy'i'u ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ñi'ya nu nacui' Jesús ji'i ngu' tsa' bi'; li' jly'a ti' ngu' cha' nu nscua lo' quityi ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, lo'o jua'a jly'a ti' ngu' ña'a cha' nu nda Jesús lo'o ngu' tya li'.

Jlo ti' Jesús ñi'ya nu ntsu'u tyiquee lcaa ñati

²³ Lo'o ndi'i Jesús Jerusalén ta'a pascua bi', li' nxana quiña'a ñati jly'a ti' ngu' cha' ji'i ycu' yu, nu lo'o cua na'a ngu' lcaa cha' tlyu nu ngua'ni yu. ²⁴ Pana jlo ti' Jesús cha' ná jly'a tso'o ti' ngu' ji'i, cha' tso'o tsa' ndyulo' yu ji'i ngu', lcaa ña'a cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i scaa ñati. ²⁵ Ná ntsu'u cha' cacha' xa' ñati ji'i yu ñi'ya ntsu'u cresiya ji'i scaa ngu', cha' jlo tsa' ti' ycu' ca yu ñi'ya ntsu'u cresiya ji'i lcaa ñati.

Jesús lo'o Nicodemo

3 Ntsu'u sca ngu' cusu' ji'i ngu' judío nu naa Nicodemo, ngu' fariseo laca. Lo'o ngu' fariseo ni, tacati tsa' ndu'ni ycu' ngu', nti' ngu'. ² Ndyaa nu cusu' bi' sca talya su nga'a Jesús:

—Mstru Jesús —nacu'—, jlo ti' ngu' cha' nu'u laca sca mstru nu nda ycu' Ndyosi ji'i lijya chalyuu, cha' ná ngua jinu'u cua'ni ni sca cha' tlyu si ná nxyucua ycu' Ndyosi jinu'u. Ná nchca ji'i ñati chalyuu cua'ni ngu' jua'a —nacu' Nicodemo ji'i Jesús.

³ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Liñi tsa' cha' nu ta na' lo'o nu'u juani: ndu'ni ycu' Ndyosi Sti na' cha' cala ñati chaca quiya', si nti' ngu' xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ni cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ngu' —nacu'.

⁴ —¿Ñi'ya caca cala na chaca quiya' si cua cusu' na? —nacu' Nicodemo ji'i Jesús— ¿Ha taca tyat'i na ne' xtya'a na chaca quiya' cha' xa' cala na? —nacu'.

⁵ —Ta na' sca cha' liñi lo'o nu'u juani —nacu' Jesús—. Ñati laca nu nclya lo'o ndu'ni cala ñati chalyuu ji'i, pana Xtyi'i ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' cha'a cre-

siya ji'i ngu' —nacui Jesús—. Ntsu'u cha' caca cucui cresiya ji'i mā si cua nti' mā cha' culo ycu' Ndyosi cña ji'i mā. Ntsu'u cha' tyu'u mā lo hitya, lo'o jua'a ntsu'u cha' tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i mā —nacui Jesús ji'i Nicodemo—. ⁷ Ná culacua tsa ti' nu'u cha' nchcui' na' lo'o nu'u cha' ntsu'u cha' cala ñati' chaca quiya'. ⁸ Cui'i ni, nchca cui'i macala su nti'; masi nduna na cha' ndañi nchca cui'i li', pana ná nchca cuayá' ti' na macala ngutu'u, ma nde tsa cui'i bi' li' —nacui yu—. La cui' jua'a laca lo'o Xtyi'i ycu' Ndyosi, ná nchca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu ndu'ni Ni cha' caca cui cresiya ji'i ngu' —nacui Jesús ji'i.

⁹ —¿Ñi'ya jua'a? ¿Ñi'ya caca cha' bi'? —nacui Nicodemo li'.

¹⁰ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o:

—¿Ha si'i mstru cusu' laca nu'u ji'i ngu' judío? ¿Ni cha' laca ná nda nu'u cuentya ji'i cha' bi' lacua? —nacui yu—. ¹¹ Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o nu'u. Nu cuare, liñi nchcui' ya ji'i sca cha' nu cua jlo ti' ya, sca cha' nu cua na'a ya, pana ná ntucua mā tsiya' ti cha' nu nchcui' ya —nacui yu—. ¹² Ntsu'u cha' nu nchcui' na' lo'o cu'mā cuentya ji'i chalyuu re, pana ná jlya ti' mā cha' bi'. ¿Ñi'ya caca cha' jlya ti' mā jna' si chcui' na' lo'o mā scaa cha' nu ntsu'u ji'i ycu' Ndyosi nu laca loo? —nacui Jesús ji'i Nicodemo—.

¹³ Bilya tsa ni tsaca ñati' ca slo ycu' Ndyosi. Sca ti na' nu nda ycu' Ndyosi 'na lijya' cha' caca na' ñati', cua ndya'a na' cajua, cha' cajua laca tyi na'. ¹⁴ Lo'o nguti'i jyo'o Moisés nde nati' btyi bi' cua sa'ni la, ngusicua yu ji'i sca cuaña chcu' nu ndacui chu' yaca cha' ña'a ngu' cuaña bi', cha' caca jo'o ji'i quicha nu ntsu'u ji'i ngu' bi' —nacui Jesús—. Ñi'ya nu ngusicua ji'i cuaña bi', jua'a nga'a cha' sicua ngu' jna' lo crusi, na' nu lijya' cha' caca na' ñati'. ¹⁵ Lo'o li' cua ña'a ca cu'mā nu xñi mā cha' jna', li' caja chalyuu tso'o ji'i mā, chalyuu nu ná nga'a cha' tye —nacui Jesús ji'i Nicodemo—.

Ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati

¹⁶ Ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ñati chalyuu, bi' cha' cua nda ycu' Ni jna' nu laca Sñi' ycu' ca Ni lijya' na' chalyuu. Ná tsa ñati' ca bilya si xñi ngu' cha' jna', nu laca sca ti Sñi' ycu' Ndyosi; caja chalyuu tso'o ji'i ngu' bi', chalyuu nu ná nga'a cha' tye —nacui Jesús—. ¹⁷ Si'i cha' sta ycu' Ndyosi Sti na' qui'ya ji'i ñati' chalyuu nda Ni jna' lijya' na' chalyuu, na cua lijya' na' cha' cuityi' na' qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati' chalyuu; bi' cha' cua nda Ni jna' lijya' na' —nacui Jesús—.

¹⁸ Ná xcube' ycu' Ndyosi ji'i cua ña'a ca ñati' nu xñi cha' jna'. Cua ngua'ni cuayá' Ni ji'i laca ñati' nu ná nxñi cha' jna', cha' xcube' Ni ji'i ngu', cha' ná ntaja'a ngu' jlya ti' ngu' jna' cha' laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi —nacui Jesús—. ¹⁹ Na cua nda ycu' Ndyosi xee lijya' lo yuu, pana ná ntaja'a ñati' chalyuu tyi'i su xee bi'. Ntsu'u tsa ngu' nu ndiya la ti' tyi'i ngu' su talya ña'a, cha' xña'a tsa ngu' bi'; bi' cha' ntsu'u qui'ya nu ngusta Ni ji'i ngu' bi'. ²⁰ Ná nti' nu ñati' xña'a bi' cha' ta ycu' Ndyosi xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu'. Tyijyu' ti ndya'a ngu' bi' su ná ña'a xa' ñati' ji'i ngu', xqui'ya cha'

xcui' cha' cuxi ndu'ni ngu' bi' —nacui Jesús—. ²¹ Ñati' nu xñi laca cha' liñi nu nda Ni lo'o ñati' ni, nda ycu' Ndyosi xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' bi'. Ndi'i ngu' su xee bi', cha' taca ca jlo ti' xa' ñati' cha' ndyu'ni ngu' bi' cua ña'a ca cña nu nclyo ycu' Ndyosi ji'i ngu'.

Xa' nda Juan Bautista cha' ji'i Jesús lo'o ñati

²² Tiya' la li' ndyaa Jesús, ndyaa lo'o ñati' nu ndyaca tsa'a ji'i yu, nguti'i ngu' xi nde loyuu su cuentya Judea. Ntyucuatya Jesús ji'i ngu' ca bi'. ²³ Lo'o jua'a nga'a Juan cacua ti, cha' lo'o tya ntyucuatya Juan ji'i ngu'. Sca se'i su naa Enón, ca bi' ngutu Juan, cacua ti ji'i sca se'i su naa Salim. Ca bi' ntyucuatya ji'i ngu' cha' ca bi' ntsu'u tsa hitya. Ndyaa tsa ngu' cha' tyucuatya ji'i ngu'. ²⁴ Tya lyiji su'ba ngu' ji'i Juan ne' chcu' tyempo bi'.

²⁵ Lo'o li' nda xi ngu' judío cha' cusu' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan; nguxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu' ñi'ya nu tso'o la cua'ni ngu' cha' caca lubii cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi. ²⁶ Bi' cha' yaa ngu' slo Juan cha' chcu' ngu' lo'o:

—Mstru —nacui ngu'—, nu ñati' nu yaa slo nu'u nde chaca tsu' sta'a Jordán tya tsubi' la, la cui' nu nacui nu'u cha' loo la laca ycu' yu, cua ndyalaa yu bi' ntyucuatya yu ji'i ñati' nde tsu' re juani. Ndyaa tsa ngu' slo.

²⁷ Li' nguxacui Juan cha' ji'i ngu' bi':

—Tsa lo cua ti cña nchca ji'i scaa na cua'ni na, tsa ña'a nu nda ycu' Ndyosi chacuayá' cua'ni scaa na —nacui—. ²⁸ Cua ndyuna mā ñi'ya nu ni na' ji'i mā tsubi' ti, cha' si'i na' laca Cristo, nu ñati' tlyu nu cua caa ti chalyuu. Cua laca ti cña ntsu'u jna' cha' yala la ngutu'u tucua na' loyuu re cha' quiñi tyucui' su caa ycu' —nacui Juan—. ²⁹ Ñi'ya nu laca lo'o ngujui clyo'o ngu', sca ti nu cutsii bi' ngujui clyo'o lo'o nu cuxij; pana laca tya'a tso'o cutsii nu ndi'i ca bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu'. Ñi'ya lo'o chaa ti' ngu' ndi'i ngu' lo'o ngujui clyo'o ngu', jua'a na' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ña'a na' ji'i ngu' nu ndya'a lo'o Jesús —nacui Juan—. ³⁰ Lo'o jua'a caca tlyu la ycu' yu, sube la nscua cha' caca na' li'.

Nde slo ycu' Ndyosi ngutu'u Jesús

³¹ Loo la laca ycu' Cristo cha' ngutu'u yu nde cu' ca su ntucua ycu' Ndyosi, yaa yu nde chalyuu. Pana nu Juan ni, sñi' sca ñati' chalyuu ngua bi'; nde chalyuu ntsu'u tyi, nchcui' ñi'ya nu nchcui' ñati' ti. Nu Jesucristo ni, yaa yu bi' nde cu' ca su ndi'i ycu' Ndyosi, ³² nda yu cha' liñi lo'o na cuentya ji'i laca na nu cua na'a yu, laca cha' nu cua ndyuna yu ca bi'. Pana ná ntaja'a ñati' xñi cha' nu nda yu lo'o ngu'. ³³ Si taquiya' na ji'i cha' nu nda Jesús, li' ndu'ni na lo'o tya'a na cha' liñi tsa laca cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o na. ³⁴ Nda Ni ji'i nu Jesucristo bi' yaa chalyuu, lo'o jua'a xcui' cha' ji'i ycu' Ndyosi nda yu lo'o na xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi. Lo'o ycu' Ndyosi ni, ná ntsu'u cha' tye cha' ta Ni Xtyi'i ycu' Ni ji'na. ³⁵ Ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi Sti yu ña'a Ni ji'i Sñi' Ni, la cui' Jesús bi'; lo'o jua'a laca chacuayá' nu ntsu'u ji'i ycu' Ni, la cui' ti cua nda Ni ji'i Sñi' Ni lijya'.

³⁶ Lo'o xñi ñatj cha' ji'i Jesús, Sñi' ycu' Ndyosi, ná nga'a cha' tye chalyuu tso'o nu ta Ni ji'i ngu' bi'. Pana ñatj nu ná taquiya' tsiya' ti ji'i cha' nu nchcui' Jesús, ná ta Ni chalyuu tso'o ji'i ngu' bi'; xcube' tsa Ni ji'i ngu' bi' li'.

Nu cuna'a ngu' Samaria

4 Lo'o li' ndyuna ngu' fariseo, nda ngu' cuentya cha' quiña'a la ñatj ndya'a lo'o Jesús cha' caca tsa'a ngu' ji'i yu, jua'a ntyucuatya yu ji'i ngu'; xti la ngu' ndi'i nu ndyaca tsa'a ji'i Juan. ² Pana si'i ycu' Jesús nu ntyucuatya ji'i ngu' bi'; nu ngu' cuañi' nu ndyaca tsa'a ji'i, bi' laca nu ntyucuatya ji'i ngu'. ³ Nu lo'o ngua cuayá' ti' Jesús cha' cua ndyuna ngu' fariseo cha' bi', li' ndu'u yu nde loyuu su cuentya Judea, ndyaa yu chaca quiya' ca loyuu su cuentya Galilea bi' li'.

⁴ Nu lo'o ndyaa Jesús tyucuij, nteje tacui yu nde loyuu su cuentya Samaria. ⁵ Li' ndyalaa yu quichj Sicar, sca quichj su ndi'i ngu' Samaria. Ndi'i quichj bi' lo yuu nu nda jyo'o Jacob ji'i jyo'o José sñi'. ⁶ Ca bi' ndy sca tyuu pilya nu nacuj ngu' cha' tyuu ji'i jyo'o Jacob laca bi'. Nde hora ngua li', lo'o jua'a ngua cña' tsa Jesús tyucuij. Li' ndyaa tucua yu to' tyuu bi'. ⁷ Cua ndyaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lquichj, ndyaa ngu' cui'ya ngu' na cacu ngu'. Lo'o li' yaa sca nu cuna'a ngu' Samaria yaa qui'ya hitya.

—¿Ha ná ta xi hitya co'o na? —nacuj Jesús ji'i nu cuna'a bi'.

⁹ —Ngu' judío laca nu'u —nacuj nu cuna'a bi'—, lo'o na', ngu' Samaria laca na'. ¿Ni cha' laca ndijña nu'u hitya jna' cha' co'o nu'u? —nacuj nu cuna'a bi'.

Nacuj jua'a cha' ná ntsu'u cha' ji'i ngu' Samaria lo'o ngu' judío tyempo bi'. ¹⁰ Li' nguxacuj Jesús cha' ji'i nu cuna'a bi':

—¿Ha ná jlo ca ti' nu'u ña'a cha' tso'o nu nda ycu' Ndyosi ji'i ñatj? —nacuj Jesús—. Si jlo ca ti' nu'u tilaca laca nu ngüijña hitya co'o jinu'u, ná tyiquee' chcu' nu'u lo'o na' cha' ta na' hitya co'o ycu' nu'u li' —nacuj—, lo'o li' ta na' hitya co'o nu'u nu chañi ca cha' cua'ni cu'ú cresiya jinu'u.

¹¹ —Cusu' —nacuj nu cuna'a bi' ji'i Jesús—, qui'ñi tsa tyuu re; ná lo'o cubeta jinu'u —nacuj—. ¿Ñi'ya caca cu-lo nu'u hitya cha' cua'ni cu'ú nu'u 'na? —nacuj—.

¹² ¿Ha tlyu la nu'u que jyo'o cusu' Jacob ji'na nu nda tyuu re ji'i ya? —nacuj—. Ndyi'yu jyo'o bi' hitya tyuu re, lo'o jua'a ndyi'yu sñi' yu, lo'o scu' ngu' ndyi'yu hitya re.

¹³ —Lo'o co'o ngu' hitya tyuu re —nacuj Jesús—, xa' tyucua nguityi ngu' tiya' la —nacuj yu—. ¹⁴ Lo'o co'o ngu' hitya nu ta na', nga'aa tyucua nguityi ngu' tsiya' ti li' —nacuj—. Ta na' sca lo hitya co'o ngu' nu cua'ni cu'ú cresiya ji'i ngu'. Ndi'ya laca bi': ñi'ya si laca sca syu hitya nde ne' cresiya ji'i ngu', jua'a ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' li'.

¹⁵ Li' nguxacuj nu cuna'a bi' cha' ji'i Jesús:

—Ta clyu nu'u hitya bi' co'o na', cusu' —nacuj—, cha' nga'aa tyucua nguityi na', cha' nga'aa ta cña 'na cha' caa qui'ya na' hitya ca nde.

¹⁶ Li' nchcui' Jesús lo'o nu cuna'a bi':

—Yaa clyu nu'u yaaqui'ya ji'i clyo'o cha' caa ca nde.

¹⁷ —Ná ntsu'u clyo'o na' —nacuj nu cuna'a bi' li'.

—Liñi nchcui' nu'u lo'o na' cha' ná ntsu'u clyo'o nu'u —nacuj Jesús li'—. ¹⁸ Cua ca'yu quiya' nguju' clyo'o nu'u sa'ni la, lo'o jua'a si'i clyo'o laca nu qui'yu nu nga'a lo'o nu'u juani —nacuj—. Liñi tsa cha' nu nchcui' nu'u lo'o na'.

¹⁹ —Cusu' —nacuj nu cuna'a bi'—, cua ngua cuayá' ti' na' juani cha' tii tsa nu'u; sca nu laca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñatj laca nu'u —nacuj—.

²⁰ Ca'ya caa cua ni, tacati tsa ca'ya caa cua ji'i jyo'o cusu' ji'i ya, cha' nde bi' ti ngua'ni tlyu ngu' jyo'o bi' ji'i ycu' Ndyosi; pana xa' cha' nti' cu'ma' ngu' judío, cha' nacuj ma' cha' ntsu'u cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi sca ti ca ne' laa tlyu ca Jerusalén.

²¹ —Cua'a jyaca nu'u jna' —nacuj Jesús ji'i nu cuna'a bi'—, Cua ngulala ti tyempo cha' nga'aa cua'ni tlyu ma' ji'i ycu' Ndyosi nde ca'ya tacati cua, ni si' ca quichj Jerusalén —nacuj—. ²² Cu'ma' ngu' Samaria ni, lo'o ndu'ni tlyu ma' ji'i ycu' Ndyosi ná nslo ma' ti ji'i ndu'ni tlyu ma'; pana ngu' judío cuare, nslo ya ti ji'i ndu'ni tlyu ya, cha' sca ngu' quichj tyi ya laca nu ñatj tlyu nu cua'ni lyaá ji'i lca ñatj —nacuj Jesús ji'i nu cuna'a bi'—. ²³ Cua ngulala ti hora, cua la cui' hora ndyaca juani, cha' cua'ni tlyu ma' ji'i ycu' Ndyosi tyucui tyiquee ma'. Lo'o jua'a xtyucua Xtyi'i ycu' Ni ji'i ma' li', cha' jua'a nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na lo'o cua'ni tlyu na ji'i Ni. ²⁴ Ná taca ña'a na ji'i ycu' Ndyosi; ñi'ya laca sca xee nu tso'o tsa ntyiji' lijya, jua'a laca ycu' Ndyosi. Ñatj nu chañi cha' nti' ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ni, nga'a cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i Ni tyucui tyiquee ngu'; xtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi' li'.

²⁵ Lo'o li' nguxtyacui nu cuna'a bi' cha' lo'o Jesús cha' ca quiya':

—Nda na' cuentya cha' cua caa ti sca ñatj tlyu nu ta ycu' Ndyosi ji'i cha' caa chalyuu, nu caca naa Cristo —nacuj—. Lo'o caa yu bi', li' culu'u liñi yu lca cha' tu-cui ji'na.

²⁶ Li' nacuj Jesús ji'i nu cuna'a bi':

—La cui' bi' laca na' nu nchcui' lo'o nu'u juani.

²⁷ Li' xa' yaa ñatj nu ndyaca tsa'a ji'i, ndube tsa ti' ngu' cha' ntucua Jesús ndya cha' lo'o sca nu cuna'a. Pana ná nchcuane ngu' ji'i nu cusu' bi': ¿Ni cha' nti' nu cuna'a cua lo'o nu'u? ¿Ni cha' nda nu'u lo'o nu cuna'a cua? ²⁸ Li' ngusta nu cuna'a bi' te' hitya lo yuu, ngutu'u ndyaa lquichj; ndyaa cho' ndyaa ndacha' cho' ji'i ngu' quichj cha' tsa'a ngu' tsa'a na'a ngu' ji'i Jesús.

²⁹ —Cajua ti ndy sca ñatj nu tii tsa —nacuj nu cuna'a bi'—. Lcua ti lo cña nu ngua'ni na' yaa na' chalyuu, lca cha' bi' cua ndacha' nu cusu' bi' jna'. ¿Ha bi' nu laca Cristo nu ñatj tlyu nu cua caa ti, nti' cu'ma'?

³⁰ Li' ngutu'u ngu' ndyaa ngu' ca su ntucua Jesús.

³¹ Laja li' ndy ñatj nu ndyaca tsa'a ji'i, tya'na nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' cacu yu xi tyaja.

—Mstru —nacuj ngu'—, cacu nu'u xi.

³² —Cua nguaala' ti' na' —nacuj Jesús li'—. Cua ntsu'u xi na ndyacu na' re nu ná nslo ma' ji'i.

³³ Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o tya'a ngu':

—¿Ha yaa ngu' yaa lo'o ngu' na cacu yu? —nacuj ngu'.

³⁴ Ndi'ya nacuj Jesús ji'i ngu' bi' li':

—Lo'o ndu'ni na' cña ji'i ycu' Ndyosi Sti na', li' ndyaala' ti' na' ñi'ya si cua ndyacu na', ñi'ya si cua ndyo'o na' hitya —nacuj yu—. Nga'a cha' cua'ni tye na' cña nu nda Ni 'na liyyaa nde chalyuu —nacuj—. ³⁵ ¿Ha ná chañi cha' nu nchcui' ngu' ndi'ya? “Lo'o caca jacua co', lo'o ti caca clacua” —nacuj Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—. Pana chaca cha' ñacu' na' ji'i m̄ juani, cha' xña'a m̄ xi ji'i ñatj quiña'a jua nu cua liyya ti slo na —nacuj—. Nti' tsa ngu' bi' cuna ngu' cha' nu chcu' na' lo'o ngu'. Ñi'ya laca sca xtya nu tso'o tsa ndyatsi, cha' cua ngulala ti caca clacua, jua'a laca ngu' bi'. ³⁶ Caja xcaya' msu 'na nu cua'ni clacua bi', ni ná nga'a cha' tye cña nu cua'ni msu bi'. Lo'o li' stu'ba ti caca chaa ti' ngu' bi' lo'o ngu' nu cua ngusañi si'yu, la cui' ñati nu ngusañi cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lcaa su ndi'i ñati tya clyo la; stu'ba ti caca chaa ti' ngu' bi' lo'o ñati nu cua na'a lo'o ndyatj ca cha' bi' ne' cresiya ji'i ngu' —nacuj Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—. ³⁷ Chañi laca cha' nu nchcui' ngu': “Tsaca laca nu ndyataa nscua', chaca laca nu cua'ni clacua”. ³⁸ Nu cu'm̄ ni, cua ngulo na' cña ji'i m̄ —nacuj Jesús—, cha' tsa'a m̄ cua'ni tye m̄ sca cña nu bilya cua'ni m̄, cha' tyaa m̄ tyaa lo'o m̄ ji'i ñati ca slo na', cua ña'a ca ñati nu xñi cha' 'na. Xa' ñati cua ngua'ni cña bi' yala la, lo'o juani ña'a m̄ ñi'ya nu ndu'u tucua cña nu ngua'ni ngu' tya li'.

³⁹ Lo'o jua'a tyu' tya'a ngu' Samaria, ngu' ca tyi ni, cua ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús xqui'ya cha' nu nda nu cuna'a bi' lo'o ngu': “Lcua ti lo cña nu ngua'ni na' yaa na' chalyuu, lcaa cha' bi' nchcui' nu cusu' bi' lo'o na'”, nacuj nu cuna'a bi' ji'i ngu'. ⁴⁰ Lo'o li' ndyalaa ngu' Samaria bi' ca su ntucua Jesús, tya'na nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' tyanu la xi quichj tyi ngu'. Bi' cha' ndyanu Jesús ca bi' tya tyucuaa tsã li'. ⁴¹ Lo'o ndyuna la ngu' cha' nu nda ycu' Jesús lo'o ngu', cua quiña'a la ngu' ngusñi ngu' cha' ji'i yu. ⁴² Li' nacuj ngu' bi' ji'i nu cuna'a bi':

—Si'i xqui'ya nu'u ngusñi ya cha' ji'i yu juani. Na cua nchcui' ycu' yu lo'o ya, bi' cha' jly'a ti' ya cha' nu nchcui' yu; cua nda ya cuentya cha' chañi cha' laca nu cusu' re Cristo, nu ñati tlyu nu cua caa ti cha' cua'ni lya'a ji'i lcaa ñati chalyuu.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sñi' ngu' laca cña

⁴³ Lo'o ndu'u scua tucua tsã bi', li' ngutu'u Jesús loyuu su cuentya Samaria ndyaa nde loyuu su cuentya Galilea. ⁴⁴ Cua nacuj yu cha' nga'aa ndu'ni chj ngu' loo ñati tya'a quichj tyi ngu', si ta ñati bi' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu'; bi' cha' ndyaa yu nde Galilea chaca quiya'. ⁴⁵ Lo'o cua ndyalaa yu nde loyuu bi', tso'o tsa nchcui' ngu' Galilea lo'o. Cua na'a ngu' bi' lcaa cña tonu nu ngua'ni Jesús nu lo'o ndyaa yu ta'a quichj Jerusalén bi', cha' lo'o ngu' bi' ndyaa ngu' ta'a.

⁴⁶ Lo'o li' xa' ndyaa Jesús ca quichj Caná loyuu su cuentya Galilea chaca quiya'; quichj bi' ngua su ngüñi Jesús vino lo'o hitya ti, cha' co'o ngu' nu nguti'i ta'a bi'.

Ca bi' ntsu'u sca ñati tlyu nu ndya'a ne' xña ji'i rey, pana quicha tsa sñi' ntsiya ca to' tyi nu cusu' bi' nde quichj Capernaum. ⁴⁷ Lo'o cua ndyuna nu laca cña bi', cha' ngutu'u Jesús loyuu su cuentya Judea ndyalaa yu sca quichj cacua ti su ndi'i nu cusu' bi', la cui' nde loyuu su cuentya Galilea, li' ndyaa nu cusu' bi' slo Jesús. Ndiñña tsa cha' clyu ti' ji'i Jesús cha' tsa'a yu quichj tyi nu cusu' bi', cha' tsa'a yu cua'ni yu jo'o ji'i nu piti quicha bi', cha' cua cajaa ti.

⁴⁸ —¿Ni jacua' jly'a ti' m̄ ji'i ycu' Ndyosi? —nacuj Jesús ji'i nu cusu' bi' li'—. ¿Ha ná jly'a ti' m̄ cha' caca cua'ni Ni cña si ná lo'o cua'ni na' sca cña tonu cha' ña'a cui'ya m̄ xi ji'i?

⁴⁹ —Cusu' —nacuj nu laca cña bi' ji'i Jesús—, cua'ni cha' tso'o tsa'a nu'u to' tyi na' juani, nu lo'o bilya cajaa ti sñi' na'.

⁵⁰ —Tyaa nu'u ca to' tyi —nacuj Jesús ji'i—, ca tso'o sñi' nu'u jua'a ti. Ná cajaa bi'.

Jly'a ti' nu laca cña bi' cha' nu nchcui' Jesús lo'o. Li' ngutu'u nu cusu' bi' ndyaa quichj tyi. ⁵¹ Tyucui' bi' su nguxtyu' ndyaa, ndyaca tya'a lo'o msu ji'i:

—Tya lu'ú sñi' nu'u, cusu' —nacuj msu ji'i—. Nga'aa cajaa bi' juani.

⁵² —¿Ni hora ngua tso'o la sñi' na'? —nchcuane nu laca cña bi' ji'i msu li'.

—Tya la caa, hora cua tsaca nde ngusj, li' ndyu'u tyique' ji'i —nacuj msu ji'i.

⁵³ Li' ngua cuayá' ti' sti nu piti bi', cha' la cui' hora lo'o nchcui' Jesús lo'o cha' tyaca tso'o sñi', la cui' hora bi' ngua tso'o sñi'. Li' jly'a ti' nu cusu' ji'i Jesús, lo'o jua'a jly'a ti' lcaa ngu' nu ndi'i ca to'ni' ji'i.

⁵⁴ Cua ngua tucua quiya' nu ngua'ni Jesús sca cña tonu cuentya ji'i ycu' Ndyosi nde loyuu su cuentya Galilea bi', tya lo'o nguxtyu' yu nde Galilea.

Ngu' nu nchcuj tyucuj nu ntsiya to' tayu'

5 Chaca yija lo'o ngua ta'a nde Jerusalén cuentya ji'i ngu' judío, ndyaa Jesús ta'a chaca quiya' li'. ² Nde Jerusalén bi' ntsu'u sca to' lo'o quichj su naa to' lo'o ji'i xly'a'. Ca bi' nscua sca tayu' piti, Betesda naa tayu' bi' cha'cña ji'i ngu' judío bi'. ³ Tyi' ca to' tayu' piti bi' ndacui ca'yu tya'a corredor su ndi'i quiña'a tsa ngu' quicha; nu cuityi', nu cu' quiya', nu nchcuj tyucuj, ndi'i ngu' ca bi' ntajatya ngu' ña'a cuayá' nu quiña lo hitya tayu' bi'. ⁴ Nda ti' ngu' quichj bi', cha' tyijyu' ndacui cuayá' ti nda'ya sca xca ji'i ycu' Ndyosi nu yaa nde cua, ndyaa ne' hitya tayu' bi', cha' xquiña lo hitya bi'; nu quicha nu ndyaa yala la ndyaata chcu to' hitya bi' lo'o nguiña ca ti lo hitya, bi' laca nu ndyaca tso'o ji'i cua ña'a ca quicha nu ntsu'u ji'i, nacuj ngu'. ⁵ Cua ntsiya sca nu quicha quiya' ca bi'; cua calaa tyii ntucua snu' yija ntsiya quicha. ⁶ Lo'o na'a Jesús ji'i nu quicha bi' ca su ntsiya, li' ngua cuayá' ti' yu cha' cua sa'ni ntsiya. Li' nchcuane Jesús ji'i nu quicha bi' si chañi cha' nti' tyaca tso'o.

⁷ —Cusu' —nacuj ji'i Jesús—, ná tucui ntsu'u 'na nu caca xtyucua xi 'na cha' tsa'a lo'o 'na to' hitya lo'o

nguiña lo hitya bi'. Ndatu ca na' lo'o yala la ndyaa xi xa' ñati lo tayu' cua.

⁸—Tyatu clya nu'u juani —nacui Jesús li'—, xcu' late' cua h'i lo'o jaa' cua, tyaa lo'o ji'i to' tyi.

⁹Lo'o li' jua'a ngua, hora ti ndyaca tso'o nu quicha bi'. Li' nguxana ndu'u ta'a, ndyaa lo'o ji'i jaa' ji'i. Tsá saru ngua li'. Tacati tsa tsá bi' ji'i ngu' judío, nga'aa ndu'ni ngu' cña li'. ¹⁰Bi' cha' nchcui' nu ngu' judío bi' lo'o nu ngua quicha bi':

—Tsá nu ndi'i cña' ngu' laca juani —nacui ngu' bi' ji'i—, ná ntsu'u chacuayá' jinu'u tsiya' ti cha' tya'a lo'o ji'i jaa' cua h'i juani.

¹¹Li' nguxtyacui nu ngua quicha cha' lo'o ngu':

—Nu ngua'ni jo'o 'na, bi' laca nu ngulo cña 'na cha' tya'a na' tyaa lo'u ji'i jaa' re toni'i 'na li' —nacui.

¹²—¿Tilaca ngulo cña h'i cha' tyaa lo'o ji'i jaa' cua h'i? —nacui ngu' bi'.

¹³Ná jlo ti' nu ngua quicha quiya' bi' tilaca ngua'ni jo'o ji'i. Nguti'i tsa ngu' ca bi', lo'o ná tucui na'a ji'i Jesús lo'o ngutu'u ndyaa. ¹⁴Ca ngusij la xa' ndyacua tya'a Jesús lo'o nu ngua quicha bi' lo'o ndya'a yu ne' laa. Li' nacui Jesús ji'i:

—Cua ndyaca tso'o nu'u juani —nacui yu—, bi' cha' xtyanu nu'u tyucui' cuxi cua h'i cha' nga'aa tyacua xa' quicha tlyu la h'i.

¹⁵Ndyaa nu ngua quicha bi' li', ndyaa ndacha' ji'i ngu' judío bi', cha' Jesús naa nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o. ¹⁶Ngua cuayá' ti' ngu' bi' li', cha' ngua'ni Jesús cha' tlyu lo'o nu quicha bi' tsá ta'a lo'o ndi'i cña' ngu', bi' cha' ngunasí' tsa ngu' judío bi' ji'i Jesús. Nguxana ngu' bi' ngulacua cuxi ti' ngu' ña'a ngu' ji'i yu, ngua ti' ngu' cujuui ngu' ji'i yu. ¹⁷Pana nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu' li':

—Tya lyiji tye cua'ni Sti na' cña —nacui Jesús—, lo'o jua'a na', tya ndyu'ni na' cña.

¹⁸Bi' cha' chij tsa ntsu'u tyiquee ngu' judío bi' ña'a ngu' ji'i Jesús, ntsu'u tsa ngu' bi' nu nti' cujuui ji'i Jesús li'. Ti'í ti' ngu' bi' ña'a ngu' ji'i yu, cha' ná ndaquiya' yu tsá ta'a ji'i ngu', nacui ngu'. Ná ndiya ti' ngu' tsiya' ti cha' nacui Jesús cha' ycu' Ndyosi laca Sti yu, cha' stu'ba nti' ycu' ca yu lo'o ycu' Ndyosi.

Ycu' Ndyosi Sti yu laca nu cua nda chacuayá' ji'i Jesús

¹⁹Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' judío bi':

—Ta na' sca cha' liñi lo'o ma' juani —nacui yu—. Ná sca cña caca cua'ni na' ycu' ti na', na' nu laca Sñi' ycu' Ndyosi. Ñi'ya cña nu ña'a na' cha' ndu'ni Sti na', jua'a ti cña ndu'ni na' —nacui—. ²⁰Ycu' Sti na' ni, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jna', cha' Sñi' ycu' Ni laca na' —nacui Jesús—. Lcaa cña nu ndu'ni Sti na', nclu'u Ni jna'. Lo'o jua'a tya cua'ni la Ni cña tonu nu bilya ña'a ma' ji'i, cha' cube ti' ma' ji'i ycu' Ni. ²¹Xa' ta ycu' Ndyosi chalyuu ji'i ngu' chaca quiya', ji'i cua ña'a ca ñati nu nti' Ni cha' ta Ni chalyuu ji'i; lo'o jua'a la cui' cña ndu'ni na' nu laca Sñi' ycu' Ni, ta na' chaca chalyuu ji'i lcau ti ñati nu nti' na' cha' ta ji'i —nacui Jesús ji'i ngu'—. ²²Ná ndu'ni cuayá' Sti na' ji'i ñati chalyuu; na cua nda Ni chacuayá' jna', cha' Sñi' ycu' Ni laca, cha' cua'ni cuayá'

na' ji'i lcaa ñati. ²³Cua nti' Ni cha' cua'ni ch'i lcaa ñati loo na' ñi'ya nu ndu'ni ch'i ngu' loo ycu' Ni. Pana si ná tyaja'a ñati cua'ni ch'i ngu' loo na' nu laca Sñi' ycu' Ni, la cui' jua'a ná taca cua'ni ch'i ngu' loo ycu' Ndyosi nu nda 'na liyya.

²⁴Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma' juani: Cua ña'a ca ñati nu taquiya' ji'i lcaa cha' nu chcu' na' lo'o ngu', lcaa ñati nu jlyu ti' ji'i ycu' Ndyosi Sti na' nu nda jna' li-yya, bi' ngu' laca nu ná nga'a cha' tye chalyuu tso'o nu ta ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi'. Ná cua'ni cuayá' Ni ji'i ngu' bi', ná nscua cha' cajaa ngu' bi'; lcaa tyempo tyi' ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi —nacui Jesús ji'i ngu'—.

²⁵Lo'o jua'a ta na' chaca cha' liñi lo'o ma' —nacui—. Cua ngulala ti hora, cua la cui' hora ndyalaa juani, cha' xi'ya na' nu laca Sñi' ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati nu ndi'i chalyuu; ñi'ya laca si na cua ngujui ngu' laca, xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu'. Lo'o cuna ngu' bi' cha' nu chcu' na' lo'o ngu', li' caja chalyuu tso'o ji'i ngu', lcaa ñati nu xñi cha' jna' —nacui Jesús ji'i ngu'—. ²⁶Nchca ji'i ycu' Ndyosi Sti na' cua'ni cha' xtyacui cresiya ji'i ngu' cuxi bi', nchca ji'i Ni ta Ni chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'. Lo'o jua'a stu'ba nchca jna' lo'o Sti na', cha' cua nda Sti na' chacuayá' cha' cua'ni na' jua'a —nacui Jesús—. ²⁷Lo'o jua'a ntsu'u chacuayá' jna' cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ñati chalyuu, xqui'ya cha' cua liyya na' chalyuu laca na' ñati. ²⁸Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' ma; chañi cha' tyalaa hora lo'o cañi xi'ya ycu' Ndyosi Sti na' ji'i lcaa jyo'o ca su ndi'i ngu' nguatsi' ngu'. Li' taquiya' ngu' bi' cha' nu chcu' Ni, tyu'u ngu' ne' cuaá tyaa ngu' mala su ntsu'u cha' tsa ngu'. ²⁹Ñati nu ngua tso'o cresiya ji'i ni, tyaa ngu' bi' tyi' ngu' lo'o ycu' Ndyosi; pana ñati nu ntsu'u cha' cuxi ji'i, tyaa ngu' bi' ca su xcube' Ni ji'i ngu', su tye tsiya' ti cha' ji'i ngu' —nacui Jesús—.

Chañi cha' stu'ba cha' nu ntsu'u ji'i Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu

³⁰'Ná sca cña caca 'na si sca ti na' —nacui Jesús—. Lo'o ndyu'ni cuayá' na' ji'i ñati, ndu'ni na' ñi'ya nu nacui Sti na' 'na cha' cua'ni na'. Stu'ba ndu'ni cuayá' na' ji'i cua ña'a ca ñati, cha' ndu'ni na' ñi'ya nu nti' ycu' Sti na' nu nda 'na liyya chalyuu; ná ndu'ni na' sca cha' nu nda'ya hique ti na' —nacui Jesús li'—. ³¹Ni si'i na ngulo hique ti na' cha' nu nchcu' na' lo'o ma. Ná jlyu ti' xa' ñati si jua'a ti chcu' na'. ³²Ntsu'u chaca nu jlo ti' cha' liñi laca cha' nu nchcu' na', lo'o jua'a jlo ti' na' cha' liñi nchcu' nu bi' —nacui—. ³³Cua nda ma' msu nu ndyaa slo nu Juan bi', lo'o chañi cha' nu nchcu' Juan lo'o msu bi' cuentya jna'. ³⁴Pana ná ntsu'u cha' caja sca nu chcu' cha' liñi cuentya jna'. Na nda ti na' cha' bi' lo'o ma' cha' caja ñi'ya clyaá ycu' ma' tsá bi' lo'o caca cuayá' ji'i ma' slo ycu' Ndyosi. ³⁵Nu Juan ni —nacui Jesús li'—, nda yu cha' jna' lo'o ngu' ñi'ya si laca yu sca xee nu ndubi tsa, nu nda xee tyi' ca chy' su ndi' yu bi'. Lo'o jua'a tso'o xi' ngua ti' ma' lo'o nchcu' Juan lo'o ma' li' —nacui—. ³⁶Pana xti ti cha' 'na nchcu' Juan lo'o ma; cua quiña'a la cha' caca ña'a ma' juani cuentya jna', nu lo'o ña'a ma' cña tonu nu nda Sti

na' 'na cha' cua'ni na'. Tya cua'ni na' cña bi' ña'a cuayá' tye bi'. Xqui'ya cña bi' caca cuayá' ti' mā cha' ycu' Stī na' ngulo cña jna' cha' cāā na' nde chalyuu re —nacui' Jesús—. ³⁷ Jua'a ngulu'u liñi Stī na' cha' 'na jī' mā, cha' la cui' Stī na' laca nu cua nda jna' lijyāā. Lo'o cu'mā ni, bilya cuna mā cha' nu nchcui' Ni, bilya ña'a mā jī' ycu' Ni. ³⁸ Ná ndyanu cha' nu nchcui' Stī na' ne' cresiya jī' mā, cha' ná jlyā ti' mā jna' cha' laca na' Sñi' ycu' Ndyosi nu cua nda Ni 'na lijyāā chalyuu —nacui'—. ³⁹ Lcaa tsā nchcui' tsa mā lo quityi cusu' jī' ycu' Ndyosi; nti' mā cha' lo'o chcui' mā lo quityi bi', li' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jī' mā. Chañi cha' nu nscua lo quityi bi', jua'a taca tyuloo ñati jna' lo'o chcui' ngu' lo quityi bi'. ⁴⁰ Pana ná ntaja'a mā jñā mā chalyuu tso'o bi' jna'.

⁴¹ Si'ni na nti' na' cha' cua'ni chī ñati' loo na' —nacui' Jesús jī' ngu'—. ⁴² Pana cu'mā ni, jlo ti' na' cha' xa' ña'a ndu'ni cu'mā, xqui'ya cha' ná ntsu'u tyiquee mā tsiya' ti jī' ycu' Ndyosi Stī na'. ⁴³ Cua nda ycu' Ndyosi 'na lijyā na' cha' cua'ni na' cña jī' Ni, pana ná ndaca'a jyacā mā jī' cha' nu nchcui' na' lo'o mā. Si cāā xa' ñati' nu cua'ni cña jī' ycu' ca ti ngu', hora ti xni mā cha' jī' ngu' bi' li'. ⁴⁴ Bi' cha' ná caja ñi'ya caca xñi mā cha' jī' ycu' Ndyosi —nacui' Jesús—. Ndulo cha' jī' mā cha' tso'o ti chcui' ñati' jī' mā, pana ná ndulo cha' jī' mā cha' tso'o ti cua'ni ycu' Ndyosi lo'o mā. ⁴⁵ Si'ni na' nu stā qui'ya jī' mā slo ycu' Ndyosi —nacui' Jesús jī' ngu'—. Cua laca nscua qui'ya jī' mā xqui'ya cha' nu cua nda jyo'o Moisés lo'o mā nu ngua tya sa'ni bi', la cui' cha' nu jlyā tsa ti' mā jī', nacui' mā. ⁴⁶ Yala ti xñi mā cha' jna' si chañi cha' ngusñi mā cha' nu nda jyo'o Moisés bi' lo'o mā —nacui' Jesús li'—. Cha' jna' nguscua jyo'o bi' lo quityi bi', ⁴⁷ pana ná ngusñi mā tsiya' ti cha' nu nguscua jyo'o bi'. Lo'o jua'a žñi'ya cua'ni mā cha' xñi mā cha' nu chcui' na' lo'o mā lacua?

Nda Jesús na ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

6 Tiya' la li' ndu'u Jesús ndyaa nde chaca tsu' tayu' Galilea, la cui' tayu' Tiberias naa tayu' bi'. ² Tsa tlyu ti ndyaa lca'a quiña'a ñati' jī' yu, bi' ñati' laca nu cua na'a cña tonu nu ngua'ni yu lo'o ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha. ³ Li' ndyaa Jesús sca lo cuatii, ndyaa tucua xi ca bi' lo'o ñati' nu ndyaca tsa'a jī'. ⁴ Cua ngulala ti ta'a pascua ngua bi' li', ta'a tlyu jī' ngu' judío. ⁵ Lo'o li' na'a Jesús cha' tsa tlyu ti ndyalaa quiña'a tsa ñati' ca su ntucua ycu'. Li' nchcuane yu jī' Felipe:

—žMacala cui'ya na tyaja cha' cacu ñati' quiña'a cua? —nacui' Jesús.

⁶ Jlo ti' Jesús ñi'ya cua cua'ni ti ycu', pana cua nti' yu cua'ni cuayá' yu jī' Felipe ñi'ya ña'a cua'ni nu Felipe bi'. ⁷ Lo'o li' nguxacui' Felipe cha' jī' yu:

—Ná tyu'u scua tucua mil paxu cha' cui'ya na na cacu lcaa ngu' re, masi xca ti caja xi cacu scaa ngu' —nacui'.

⁸ Pana ndy sca yu nu ndyaca tsa'a jī' Jesús, nu naa Andrés, tya'a ngula Simón Pedro laca bi'. Nchcui' Andrés lo'o Jesús li':

⁹ —Ndy sca nu piti qui'yu re —nacui' Andrés—, lo'o xi ca'yu tya'a xlyá teje' jī', lo'o tucua tya'a cualya sube jī' —nacui'—. Pana ná tyu'u scua cha' bi' cha' cacu ñati' quiña'a re —nacui' Andrés jī' Jesús.

¹⁰ —Chcui' mā xi lo'o ñati' quiña'a cua cha' tyaca'a ngu' xi lo yuu —nacui' Jesús li'.

Sij xi loyuu su tso'o bi' lo'o quiña'a tsa quii sube ndi' ca bi'. Ca'yu mil tya'a ngu' qui'yu ti nguti' tsā bi', nu nguti' lo quii bi'. ¹¹ Lo'o li' ndaya' Jesús jī' xlyá bi', ndya yu xly'a'be jī' ycu' Ndyosi cha' cua nda Ni na cacu ngu'. Li' ngusa'be Jesús xlyá bi', nda yu jī' ngu' nu ndyaca tsa'a jī', lo'o ngu' bi' laca nu ndacha xlyá jī' ngu' quiña'a bi' ca su ndi' ngu'. Lo'o cualya bi' nda Jesús cacu ngu'. Li' ndyacu ngu' ña'a cuayá' nu nguaala' ti' lcaa ngu'. ¹² Lo'o cua ndye ndyacu ngu', li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jī' chaca quiya':

—Xuti' mā lcaa yu'be nu ndyanu su ndyacu ngu' jua cha' ná hcuna' bi' —nacui' yu.

¹³ Jua'a ngua'ni ngu' li', lo'o ndyanu tii tyucuaa tya'a chcubi ngutsa'a ntsu'u xlyá yu'be bi', yu'be nu ndyanu su ndyacu ngu'. ¹⁴ Lo'o cua na'a ngu' cña tonu nu ngua'ni ca Jesús, li' nacui' ngu':

—Chañi cha' yu jua laca nu cusu' nu chcui' cha' jī' ycu' Ndyosi lo'o na, nu cua tyu'u tucua ti nde chalyuu.

¹⁵ Hora ti ngua tii Jesús cha' ngua ti' ngu' taya' ngu' jī', cha' tsa lo'o ngu' jī' cha' caca yu rey nu caca loo jī' ngu'. Bi' cha' ndu'utsu' Jesús ndyaa cuaana ti nde ca'ya, ndyaa yu sca ti yu.

Ndyaa Jesús lo hitya tayu'

¹⁶ Cua ndyaa cuichaa li', lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jī' ni, cua ndyaa ngu' nde to' tayu' chaca quiya'.

¹⁷ Ndyat' ngu' ne' yaca ni' cha' xa' xtyuu ngu', cha' tyu'u ngu' nde chaca tsu' tayu', cha' tyalaa ngu' ca quichī Capernaum chaca quiya', ngua ti' ngu'. Cua ngua talya li', pana bilya tyalaa Jesús su ndi' ngu'.

¹⁸ Lye tsa nchca cui' lo hitya tayu' bi', hasta ndyat' clyoo'. ¹⁹ Cua ndyaa lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jī' yaca ni' jī' ngu' xi ca'yu scua kilómetro cuayá' tyijyu', li' na'a ngu' cha' lijyā Jesús su ndi' ngu'; cuayá' lo ti hitya ndyaa yu lijyā yu lo hitya. Ndyutsij tsa ngu' lo'o na'a ngu' jī' yu. ²⁰ Bi' cha' hora ti nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Ná cutsij mā, na' lacā re —nacui'.

²¹ Tso'o tsa ngua ti' ngu' cha' ndyat' Jesús ne' yaca ni' bi'. Lo'o li' yala ti ngutu'u yaca ni' chaca tsu' tayu' bi'.

Lijyā lca'a ngu' jī' Jesús

²² Ca chaca tsā li', tya ndi' ñati' tsa tlyu ti la cui' ca to' tayu' bi'. Sca ti yaca ni' bi' na'a ngu' ngutacui to' hitya ngusij la caa, pana jlo ti' ngu' cha' ná ndyaa Jesús ne' yaca ni' bi' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jī'; ycu' ti ngu' ndyaa ngu'. ²³ Lo'o li' ngulaa xi xa' la yaca ni' nu ngutu'u nde quichī Tiberias, ndyacu to' hitya cacua ti su ndyacu ngu' xlyá nu cua nda ycu' nu Xu'na na xly'a'be jī' ycu' Ndyosi cuentya jī'. ²⁴ Lo'o cua ngua

cuayá' ti' ngu' cha' nga'aa ndi'i Jesús to' tayu' bi', lo'o jua'a nga'aa ndi'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ca bi', li' ndyatí' ngu' ne' yaca ni'i nu ndyalaa bi', ndyaa ngu' ca quichí' Capernaum ndyaana ngu' ji'i Jesús.

Sca lo tyaja nu chañi cua'ni cha' tyala' ti' na

²⁵ Ca chaca tsu' bi' njyacua ngu' ji'i Jesús. Lo'o ti nchcuane ngu' ji'i yu li':

—Mstru —nacui' ngu'—, ¿ni hora ngutu'u nu'u lijya ti nde?

²⁶ Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu':

—Ndube tsa ti na' cha' cua lijya mā yaana mā jna' xqui'ya cha' nda na' xlyá nu ndyacu mā tsubi' ti —nacui'—. Nguaala' ti' mā lo'o ndyacu mā li'. Chañi cha' xqui'ya cha' bi' lijya mā yaana mā jna', si' xqui'ya cña tonu nu ngua'ni na' cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

²⁷ Tso'o la —nacui' Jesús li'—, si cua'ni cña ti' mā cha' caja sca cha' nu talo ji'i mā; chañi cha' tyala' ti' mā li', si caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i mā. Nu na cacu na ni, xtyi' ti talo na bi', yala ti quiñu'u na bi'. Pana na' nu lijya cha' caca na' ñati, ta na' sca cha' tso'o ji'i mā nu cua'ni cha' tyala' ti' mā, lo'o ná tye tsiya' ti cha' bi' ji'i mā —nacui'—. Na cua nda ycu' Ndyosi Sti na' chacuayá' jna' cha' ta na' cha' tso'o bi' ji'i mā.

²⁸ Li' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—¿Ni'ya cua'ni ya lacua, cha' caca cua'ni ya cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ya?

²⁹ —Ndi'ya laca cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni mā —nacui' Jesús—. Xñi mā cha' jna', cha' na' laca Sñi' ycu' Ndyosi, cha' cua nda Ni 'na lijya chalyuu.

³⁰ Li' tya nchcuane la ngu' ji'i Jesús:

—¿Ni'ya ña'a cña nu cua'ni nu'u lacua? ¿Ni'ya ña'a cña tonu nu cua'ni nu'u cha' ña'a cui'ya ya xi ji'i, cha' xñi ya cha' jinu'u li'? —nacui' ngu' ji'i Jesús—. ³¹ Cua nda ycu' Ndyosi na ndyacu jyo'o cusu' ji'na lo'o nguta'a yu'u ngu' lo nati' btyi nu ngua sa'ni li'. Ndi'ya nscua lo quityi cusu' ji'i cha' bi': “Cua nda Ni na ndyacu ngu', na nu ngutu'u ca su ntucua ycu' Ndyosi ngua'ya nde lo yuu”.

³² Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Liñi tsa cha' nu nchcui' na' lo'o mā juani: Ycu' Ndyosi Sti na' laca nu ta cha' tso'o nu cacu mā, la cui' cha' bi' laca nu ndyuu' nde su ndi'i ycu' Ni; si' i la cui' cha' ñi'ya nu nda jyo'o Moisés ndyacu ngu' cua sa'ni —nacui'—. ³³ Juani ta Sti na' sca lo cha' tso'o nu cacu mā nu chañi cha' cua'ni cha' tyala' ti' mā lo'o caja cha' bi' ji'i mā, ñi'ya laca lo'o ndyacu mā tyaja. Ndu'u cha' tso'o bi' ca su ndi'i ycu' Ndyosi, lijya bi' nde lo yuu, nda bi' chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i mā.

³⁴ —Cusu' —nacui' ngu' ji'i Jesús—, ta clya nu'u cha' tso'o bi' cacu ya, lo'o li' cacu ya ji'i laca tsá.

³⁵ —Ni'ya ndu'ni tyaja lo'o ndye ndyacu na ji'i, jua'a cua'ni na' lo'o ñati, si xñi ngu' cha' jna' —nacui' Jesús li'—. Ta na' sca chalyuu ji'i ngu' su xcu' ndyaala' ti' ngu' —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. Lo'o laca ñati nu tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o na', nga'aa ña la ngu' xa' lo na cacu ngu'; lo'o xñi ngu' cha' jna', nga'aa tyucua ngu'nyu' ngu' li' —nacui'—. ³⁶ Pana nu cu'mā ni, ñi'ya nu ni na' ji'i mā

tsubi' cha' ná jlya ti' mā jna', masi cua na'a mā jna' —nacui' Jesús—. ³⁷ Lcaa ñati nu cua nda Sti na' jna', ngu' nu ngusñi cha' jna' ni, caca ngu' bi' ñati 'na li'. Tu-cuá na' cha' ji'i ngu' bi', ná culo'o na' ji'i ngu' cha' tyaa ngu' chaca se'i. ³⁸ Cua ngutu'u na' nde slo ycu' Ndyosi Sti na', lijya na' nde lo yuu cha' cua'ni na' cña nu ngulo Sti na' 'na; si' cha' cua'ni na' ñi'ya nu ntá' cua'ni ta —nacui' Jesús—. ³⁹ Na cua nti' Sti na' cha' ná chcuna' ni sca ñati nu cua ngusñi cha' 'na. Lo'o li' cua'ni na' cha' tyu'u' ngu' chaca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu —nacui'—. ⁴⁰ Nde laca cña nu nti' Sti na' nu cua nda jna' lijya cha' caca: cua nti' Ni cha' ná tye chalyuu su tyi'i ngu' lo'o Ni, lcaa ñati nu ndyuloo jna' cha' laca Sñi' Ni, lcaa ñati nu xñi cha' jna'. Lo'o li' chañi cha' cua'ni na' cha' tyu'u' ngu' chaca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu.

⁴¹ Lo'o li' ná ndiya ti' ngu' judío cha' nchcui' Jesús lo'o ngu' ndi'ya: “Ni'ya nu ndu'ni tyaja, jua'a cua'ni na' si xñi sca ñati cha' jna'. Sca ti na' nu ngutu'u ca su ntucua ycu' Ndyosi, sca ti na' taca cua'ni na' cha' tyala' ti' ñati”, nacui' Jesús. Nda tsa ngu' cha' lo'o tya'a ngu' cha' ná tso'o cha' bi'. ⁴² Li' nacui' ngu':

—¿Ha si' i Jesús sñi' José laca nu jua? —nacui' ngu'—. Cua nslo na ji'i sti yu lo'o xtya'a yu. ¿Ni'ya ndyuu' cha' nu nchcui' yu jua cha' cua ngutu'u yu ca su ntucua ycu' Ndyosi?

⁴³ Li' ngu'xyacu' Jesús cha' lo'o ngu':

—Nga'aa chcu' tsa mā lo'o tya'a mā ji'i cha' nu nda na' lo'o mā tsá —nacui'—. ⁴⁴ Ná tucui caca ñati jna' si ná lo'o ycu' Ndyosi Sti na' ngua'ni cha' caca ngu' jua'a. Lo'o li' na' laca nu cua'ni cha' tyu'u' ngu' bi' cha-ca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu —nacui' Jesús—.

⁴⁵ Ndi'ya nchcui' sca cha' nu nguscua sca jyo'o cusu' lo quityi nu ngua sa'ni: “Ycu' Ndyosi laca nu culu'u cha' ji'i ycu' Ni ji'i ñati”, nacui' quityi bi'. Bi' cha' ñati 'na caca lcaa ñati nu taquiya' cha' ji'i ycu' Ndyosi Sti na', lcaa ñati nu caca tsa'a cha' nu culu'u Ni ji'i ngu'.

⁴⁶ “Ná nacui' na' cha' cua na'a ñati chalyuu ji'i Sti na' —nacui' Jesús—. Bilya. Sca ti na' cua na'a na' ji'i ycu' Ni, cha' cua ngutu'u na' ca slo Ni. ⁴⁷ Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o mā juani, cha' ñati nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi ni, cua laca ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' —nacui'—. ⁴⁸ Ta na' sca chalyuu ji'i ngu' su xcu' ndyaala' tso'o ti' ngu'. ⁴⁹ Cua ndyacu jyo'o cusu' ji'i mā na nu nda ycu' Ndyosi ji'i ngu', ngua'ya bi' lo yuu lo nati' btyi ca su nguti'i ngu'; pana nga'aa lu'u ngu' bi' juani, masi ndyacu ngu' na bi' sa'ni la. ⁵⁰ Ndi'ya nchcui' na' lo'o mā juani —nacui' Jesús—, cuentya ji'i la cui' cha' tso'o nu ta Ni ji'i ñati, nu chañi cua'ni cha' tyala' ti' ngu': slo ycu' Ndyosi ngutu'u cha' tso'o bi', lijya bi' chalyuu; chañi cha' lo'o cacu sca ñati ji'i na bi', ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' li'. ⁵¹ Na' laca nu cha' tso'o nu caja ji'i ñati —nacui' Jesús—. Ngutu'u na' nde slo ycu' Ndyosi lijya na' chalyuu cha' caca na' ñati, cha' caja ñi'ya nu tyala' ti' ngu'. Nu lo'o xñi ñati cha' jna', ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' bi' li'; ta na' tyu-cui ña'a na' ji'i ngu', cha' jua'a caja chalyuu cucui ji'i ngu'.

⁵² Li' nguxana ngu' judío bi', lye tsa nxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu'.

—¿Ñi'ya' cua'ni nu jua si ta yu cuaña' ycu' ca yu cha' cacu na?— nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

⁵³ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i ngu':

—Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o mā juani —nacui—, ná taca ca tso'o cresiya ji'i mā si ná caja lcaa cha' nu ji'i ycu' na' ji'i mā, na' nu cua lijyā chalyuu cha' caca na' ñati. Nga'ā cha' tyatī cha' bi' ne' cresiya ji'i mā, ñi'ya' si cacu mā, si co'o mā sca na —nacui' Jesús—. ⁵⁴ Cua ña'ā ca ñati nu jua'ā ti caja tyucui' ña'ā ycu' na' ji'i ngu', ná nga'ā cha' tye chalyuu ji'i ngu' bi'. Cua'ni na' cha' tyu'ú ngu' bi' chaca quiya' lo'o cua tye ti chalyuu —nacui' Jesús—. ⁵⁵ Chañi cha' taca caja tyucui' ña'ā ycu' na' ji'i mā, ñi'ya' laca si caja cuaña' na' cha' cacu mā, ñi'ya' laca si caja tañi na' cha' co'o mā. ⁵⁶ Lo'o cua ña'ā ca ñati nu jua'ā cacu ngu', nu jua'ā co'o ngu' cha' nu ta na' ji'i ngu' —nacui—, lcaa tsā tyi'i ngu' bi' lo'o na', tyi'i na' lo'o ngu' bi' li'. ⁵⁷ Lcaa tyempo lu'ú Sti na' nu nda 'na li-jyā ca nde, lo'o jua'ā chacuayá' ji'i ycu' Ni lu'ú na'; chacuayá' 'na tyu'ú ñati nu xñi cha' 'na, ñati nu caja tyucui' ña'ā na' ji'i. ⁵⁸ Na' laca nu cha' tso'o nu cacu ngu' bi' —nacui' Jesús ji'i ngu'—, cha' ngutu'u na' nde slo ycu' Ndyosi lijyā na' lo yuu; si'i la cui' tya'a na nu ndyacu jyo'o cusu' ji'na lo natī' btyi' cua sa'ni —nacui—. Nga'aa lu'ú ngu' bi' juani, masi cua ndyacu ngu' cha' bi' nu ngua sa'ni li'; pana lo'o caja cha' tso'o bi' ji'i mā cha' cacu mā —nacui—, ná nga'ā cha' tye chalyuu ji'i mā li'.

⁵⁹ Jua'ā cha' ngulu'u Jesús ji'i ngu' Capernaum nde ni'i su ndyu'u ti'i ngu' cha' cuna ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi.

Taca caca cucui cresiya ji'na si taquiya' na cha' nu nda Jesús

⁶⁰ Lo'o ndyuna tyu' tya'a ñati nu ndyaca tsa'ā ji'i Jesús cha' nu nchcui' yu, li' nacui' ngu' bi':

—Tlyu tsa cha' nchcui' nu cusu' re lo'o na. Tso'o la si nga'aa cuna na cha' bi' tsiya' ti.

⁶¹ Jlo ti' Jesús cha' nchcui' tsa nu ngu' nu ndyaca tsa'ā bi' lo'o tya'a ngu' cuentya ji'i cha' nu cua nda ca ti yu lo'o ngu', bi' cha' nchcui' yu lo'o ngu' chaca quiya':

—¿Ha ngua tyuju'u ti' mā 'na xqui'ya cha' nu nchcui' na' lo'o mā? —nacui' yu—. ⁶² ¿Ñi'ya' ta culacua ti' mā lo'o ña'ā mā jna' cha' tya'a na' ca su ngutu'u na' clyo, na' nu lijyā chalyuu cha' caca na' ñati? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'—. ⁶³ Nu xtyi'i nu ta Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, bi' laca nu nda chalyuu tso'o ji'na; si'i xqui'ya juersa nu ntsu'u ji'i cuaña' ti na lu'ú na —nacui' Jesús—. Lo'o jua'ā lcaa cha' nu nda na' lo'o mā juani, cuentya ji'i sca na nu ta ycu' Ndyosi ji'i ñati laca cha' bi', sca cha' nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati laca bi'; caja chalyuu ji'i ngu' si taquiya' ngu' ji'i cha' bi'. ⁶⁴ Pana tya ntsu'u xi ngu' tya'a ndya'ā mā nu ná jlyā ti' jna' —nacui' Jesús li'.

Tya lo'o nguxana ti cha', tya li' ngua tii Jesús tilaca laca nu ná jlyā ti' ji'i yu, tilaca laca nu cuju' cresiya ji'i yu ca tiya' la. ⁶⁵ Li' nacui' Jesús:

—Bi' cha' nacui' na' ji'i mā tsā cha' ná tucui caca ñati jna' si ná cua'ni Sti na' cha' ñati 'na caca ngu' bi'.

⁶⁶ Lo'o jua'ā ngua li', ngua tyuju'u ti' tyu' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'ā ji'i Jesús; nga'aa ntaja'ā ngu' bi' tya'ā lo'o yu. ⁶⁷ Li' nchcuane Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ñati bi':

—¿Ha lo'o cu'mā nti' mā xtyanu mā 'na?

⁶⁸ Li' nguxacui' Simón Pedro cha' ji'i Jesús:

—Cusu' —nacui—, ¿ma nde ntsu'u chaca se'i su tsaā ya cha' cuna ya lcaa ña'ā cha' liñi nu nchcui' nu'u? Ná nga'ā cha' tye chalyuu ji'i ya si cua'ā jyacā ya ji'i cha' nu nchcui' nu'u —nacui—. ⁶⁹ Jlyā ti' ya jinu'u. Cua jlo ti' ya cha' ycu' Ndyosi laca nu cua ngusubi jinu'u, cha' sca ti nu'u nu chañi cha' laca nu'u Sñi' ycu' Ndyosi nu lijyā chalyuu.

⁷⁰ Li' nacui' Jesús:

—Jua'ā na', cua ngusubi na' ji'i ca ta'a tii tyucuaa tya'a mā, masi cuiñaja caca tsaca mā.

⁷¹ Nu nti' Jesús ñacui' cha' Judas sñi' Simón Iscariote, bi' laca nu ta ji'i Jesús ji'i ngu' xña'ā ca tiya' la. Lo'o nu Judas bi' ni, lo'o bi' nga'ā laja nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'ā ji'i Jesús.

Ná jlyā ti' tya'a Jesús ji'i yu

7 Tiya' la li' xcu' nde loyuu su cuentya Galilea ndya'ā Jesús; nga'aa ndya'ā yu loyuu su cuentya Judea bi', cha' nti' tsa ngu' bi' cuju' ngu' ji'i. ² Cua ngulala sca ta'a ji'i ngu' judío, nu ndu'ni ngu' ji'i: ta'a chcu'ya. ³ Lo'o li' nacui' nu ngu' qui'yu tya'a Jesús:

—Tyu'u nu'u su ndi'i nu'u re, yaa nu'u nde loyuu su cuentya Judea tso'o la —nacui' tya'a yu ji'i Jesús—. Ntsu'u tsa ngu' nu ndyaca tsa'ā jinu'u cajua; tso'o culu'u nu'u xi cha' tlyu nu ndu'ni nu'u ji'i ngu' bi'. ⁴ Ná cua'ni nu'u cña bi' cuaana ti si nti' nu'u cha' tyuloo lcaa ñati h; culu'u loo ycu' nu'u ji'i lcaa ñati cha' taca jinu'u cua'ni cha' tlyu jua'ā.

⁵ Jua'ā nchcui' ngu', cha' lo'o ngu' tya'a Jesús ni, ná jlyā ti' ngu' ji'i yu. ⁶ Li' nacui' Jesús:

—Tya lyiji tyalaa la cui' tyempo nu tya'a na' ca bi'. Cua ña'ā ca tsā tso'o cha' tsaā cu'mā —nacui' Jesús—, ⁷ cha' ná liye' ti' ngu' ña'ā ngu' ji'i mā; pana liye' tsa ti' ngu' ña'ā ngu' 'na, cha' nchcui' liñi na' lo'o ngu' cuentya ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu' —nacui—. ⁸ Yaa clyā ycu' ca mā ta'a bi'; ná tsa'a na', cha' tya lyiji tyalaa la cui' tyempo nu tya'ā ca bi'.

⁹ Nga'aa nchcui' la Jesús li'. Ndyanu yu nde Galilea.

Ndi'i Jesús ta'a chcu'ya

¹⁰ Ndyaa nu ngu' qui'yu tya'a Jesús ta'a. Ca tiya' la lo'o ycu' Jesús ndyaa. Ná ndyaa yu tsa tlyu ti lo'o xa' ñati, ycu' ti yu ndyaa yu cha' ná ña'ā ñati ji'i yu. ¹¹ Lo'o ndyaca ta'a bi', li' ndya'ā ngu' judío ndya'āna ngu' ji'i yu:

—¿Macala ndya'ā yu bi'? —ndu'ni ngu'.

¹² Quiña'ā tsa cha' nda ngu' quichi' bi' lo'o tya'a ngu' cuentya ji'i Jesús. Ntsu'u ngu' nu nchcui' ndi'ya: “Tso'o tsa ñati bi’”. Lo'o ntsu'u xi xa' la ngu' nu ndu'ni: “Si'i.

Xcui' cha' cuiñi nda yu, na ñilo'o ti yu ji'i ngu'". ¹³ Pana ntsij ngu' si cuna ngu' judío cha' nu nchcui' ngu', bi' cha' cuaana ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu'.

¹⁴ Sca semana ndalo ta'a bi'. Lo'o jua'a tsá nchca jacua ji'i ta'a, li' ndyaa Jesús ne' laa tonu; nguxana yu nclyu'u yu ji'i ngu' ca bi' li'. ¹⁵ Ndube tsa ti' ngu' judío cha' nchca tsa ji'i Jesús:

—¿Ni cha' laca cha' nchca tsa ji'i yu jua nclyu'u yu ji'i ñatí? Ná tyuu yijá nguta'a yu scuelya, ná ngua tsa'a tso'o yu jua —nacui' ngu'.

¹⁶ Li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu' nu ndi'i ne' laa bi':

—Ná nclyu'u na' ji'i ngu' cha' nu nda'ya hique ycu' ca ti na'; ña'a cha' nu nclyacua ti' ycu' Ndyosi nu nda 'na lijyaa chalyuu, bi' laca cha' nu nclyu'u na' ji'i ngu' —nacui' Jesús—. ¹⁷ Si nti' mǎ cua'ni mǎ cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni mǎ, li' caca cuayá' ti' mǎ mala ngutu'u cha' nu nclyu'u na' ji'i ngu', si slo ycu' Ndyosi ngutu'u cha' bi', si sca cha' nu nda'ya hique ti na' laca cha' bi' —nacui' yu—. ¹⁸ Sca ñatí nu nchcui' cha' ji'i ycu' ca lo'o ngu', jua'a nti' yu cha' caca tlyu ycu' ca ti yu. Xa' ña'a ndu'ni na', cha' tyucui tyiquee na' ndu'ni tlyu na' ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na' nu ngulo cña 'na cǎa na' nde chalyuu. Ná ntsu'u cha' cuiñi 'na tsiya' ti.

¹⁹ ¿Ha si'i la cui' jyo'o cusu' Moisés nu ngulu'u ji'na cha' cua'ni na lcaa cña nu nti' ycu' Ndyosi? Pana ná ndaquiya' mǎ tsiya' ti ji'i cha' bi' —nacui' Jesús—. Lo'o nu juani nti' mǎ cujuui mǎ jna'. ¿Ni cha' laca bi'?

²⁰ —Ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' nu'u —ndu'ni ngu' ji'i Jesús li'—. ¿Tilaca nti' cujuui jinu'u lacua?

²¹ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Sca ti quiya' ngua'ni na' sca cha' tlyu tsǎ ta'a tsǎ nu tacati tsa ji'i mǎ, lo'o li' ndube tsa ti' mǎ. ²² Ntsu'u sca cña nu ndaquiya' tsa mǎ ji'i —nacui' yu—, sca cña laca nu nda jyo'o Moisés cha' lo'o mǎ sa'ni cha' cua'ni mǎ; ni si'i Moisés bi' ngua nu nda cha' bi' lo'o mǎ, cha' cua sa'ni la lo'o bilya cala ycu' Moisés ndu'ni jyo'o cusu' ji'i mǎ cña bi'. Ndyi'u tsa ti' mǎ cha' si'yu mǎ lo quiui nu sube qui'yu sñi' mǎ cha' culacua ngu', masi tsǎ nu ndi'i cña' ngu' laca bi' —nacui' Jesús—. ²³ Nu lo'o ndu'u scua snu' tsǎ tya lo'o ngula sñi' mǎ, ndu'ni mǎ cña bi', masi ndi'i cña' ngu' cha' ta'a, cha' ndaquiya' mǎ lcaa cha' nu cua nda Moisés lo'o na. Bi' cha' juani, ¿ni cha' laca cha' ñasi' mǎ 'na? —nacui' Jesús—. Laca cha' ngua'ni na' cha' ngua tso'o sca ñatí, masi sca tsǎ ndi'i cña' ngu' ngua bi'. ²⁴ Ná tso'o cua'ni cuayá' mǎ ji'i sca ñatí lo'o ña'a ti mǎ ji'i —nacui' yu—. Ñi'ya nu tyu'u liñi cha' ji'i sca ngu', jua'a cua'ni cuayá' mǎ ji'i ngu' tso'o la.

Nchcui' Jesús mala ngutu'u yu lijyá yu

²⁵ Lo'o ndyuna xi ngu' quichi Jerusalén cha' bi', li' nguxana nchcui' ngu' ji'i:

—Nu ñatí jua, ¿ha si'i na ncljana ngu' ji'i yu cha' cujuui ngu' ji'i? —nacui' ngu'—. ²⁶ Lo'o juani ña'a mǎ ñi'ya nu ndyu'ni yu jua, ndu' yu nchcui' yu su ndi' lcaa ñatí. Ná nchca ji'i ngu' tsiya' ti cua'a ngu' ji'i yu cha' nga'aa chcui' yu —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'—. ¿Ha nguju' cha' ji'i nu laca loo ji'na lacua, cha' nu jua laca Cristo, nu

ñatí tlyu nu cua cǎa ti? ²⁷ Pana jlo ti' na macala ngutu'u yu jua. Si'i jua'a caca lo'o nu Cristo nu ñatí tlyu nu nta-jatya na ji'i cha' cǎa. Lo'o cǎa nu bi', ná tucui caca cuayá' ti' mala tyu'u nu bi' cǎa.

²⁸ Bi' cha' cui' nchcui' Jesús ca su ndu' yu nclyu'u ji'i ngu' ne' laa tonu bi':

—Chañi cha' nslo mǎ 'na, chañi cha' jlo ti' mǎ mala ngutu'u na' —nacui'—, pana si'i cuentya jna' lijyá na' ca nde. Sca ti ycu' Ndyosi nda 'na lijyaa chalyuu, lo'o jua'a ná nslo mǎ ji'i nu bi' —nacui'—. ²⁹ Nslo na' ji'i ycu' Ni, cha' ca slo Ni ngutu'u na' lijyaa; ycu' Ni laca nu ngulo cña 'na cha' cǎa na' ca nde.

³⁰ Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' ndyalaa xi ngu' slo yu, ngua ti' ngu' cha' taya' ngu' ji'i yu. Pana ni sca ngu' ná ndaya' ngu' ji'i yu, cha' tya lyiji tyalaa tyempo ji'i Ni cha' xñi ngu' ji'i yu. ³¹ Masi jua'a ngua'ni ngu' bi', tya ndi'i quiña'a ñatí nu ngusñi cha' ji'i yu. Nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—La cui' ña'a cña tonu cuentya ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni yu re, ñi'ya nu nscua lo quityi cha' cua'ni nu ñatí tlyu nu cua cǎa ti; bi' laca yu re, nti' ya —nacui' ngu'.

Ngua ti' ngu' fariseo su'ba ji'i Jesús ne' chcuá

³² Cua ndyuna ngu' fariseo ña'a cha' nu nchcui' ngu' quichi ji'i Jesús. Bi' cha' ngulo ngu' cña ji'i policía ne' laa cha' tsaá ngu' taya' ngu' ji'i Jesús. Jua'a ngua'ni sti jo'ó nu laca loo lo'o nu ngu' fariseo bi'. ³³ Li' nacui' Jesús ji'i ñatí nu ndi'i ne' laa tonu bi':

—Tya tyi'i na' la xi lo'o mǎ nde lo yuu chalyuu —nacui'—, lo'o li' tya'a na' slo ycu' nu Xu'na na' nu nda 'na lijyaa ca nde —nacui'—. ³⁴ Li' tsaana mǎ jna' macala su ndi'i na', lo'o ná quije na' ji'i mǎ tsiya' ti, cha' ná caja chacuayá' tyalaa mǎ ca su tyi'i na' li'.

³⁵ —¿Macala tsaá yu jua, su ná taca quije yu ji'na? —nacui' nu ngu' judío bi' ji'i tya'a ngu'—. ¿Ha tsaá yu tyijyu' la ca su ndi'i xa' la ngu' judío tya'a na? ¿Ha tsaá yu cha' culu'u yu cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i xa' ñatí nu ndi'i ca bi'? —nacui' ngu'—. ³⁶ ¿Ñi'ya nti' yu jua cha' nchcui' yu ndi'ya: "Tsaana mǎ jna' macala su ndi'i na', lo'o ná quije na' ji'i mǎ tsiya' ti, cha' ná caja chacuayá' tyalaa mǎ ca su tyi'i na' li'?" —nacui' ngu'.

Suy hitya nu tyu'u ne' cresiya ji'i ngu'

³⁷ Lo'o cua tye ti ta'a, tsǎ ycu' ta'a li' tya ndu' Jesús ne' laa tonu. Cui' nchcui' yu lo'o ñatí ca bi':

—Lo'o nguityi ca mǎ hitya, cǎa mǎ ca slo na' cha' ta na' hitya co'o mǎ —nacui' yu—. ³⁸ Ñatí nu ntsu'u cha' ji'i lo'o na' caca ji'i ngu' bi' ñi'ya laca si ntsu'u sca suy hitya ne' cresiya ji'i ngu'. Tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' bi', cha' cua'ni tso'o ngu' bi' lo'o tya'a ñatí ngu' li' —nacui' Jesús ji'i ngu'—. Lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nguscua cha' jua'a caca ji'i ngu' bi'.

³⁹ Cua nti' Jesús chcui' lo'o ngu' cha' cua ta ti Ni Xtyi'i ycu' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ñatí nu cua ngusñi cha' ji'i ycu' Ni, bi' cha' nacui' yu jua'a. Bilya ta ycu' Ndyosi Xtyi'i ycu' Ni cǎa nde chalyuu, xqui'ya cha' bilya tyaa Jesús ca su tlyu su ntucua ycu' Ndyosi Sti yu.

Ná stu'ba nchcui' ngu' ji'i Jesús

⁴⁰ Lo'o ndyuna ngu' quichí cha' bi', ntsu'u ngu' nu nchcui' ji'i Jesús ndi'ya:

—Chañi cha' yu jua laca nu cusu' nu cua caa ti cha' chcui' cha' ji'i ycuí' Ndyosi lo'o na.

⁴¹ Lo'o jua'a nchcui' xi xa' la ngu' cha' ji'i yu:

—Yu jua laca nu ñatí tlyu nu nda ycuí' Ndyosi ji'i cha' caa —nacui' ngu'.

Li' ngxu'tyacu'i xa' la ngu' quichí cha' lo'o tya'a ngu':

—Pana si'i nde Galilea tyu'u nu ñatí tlyu bi', si'i jua'a caca. ⁴² Lo' quityi cusu' bi' nscua cha' sca ñatí tya'a ji'i jyo'o David caca nu ñatí tlyu bi'; quichí Belén cala yu bi', cha' quichí tyi ngu' David laca bi'.

⁴³ Ná ngua stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' ji'i Jesús. ⁴⁴ Pana ná tucui ntejeya' ji'i yu, masi ntsu'u ngu' nu ngua ti' ngu' xñi ngu' ji'i.

Ná jlya ti' ngu' laca cña ji'i Jesús

⁴⁵ Chaca quiya' ndyaa nu policia ne' laa bi' slo sti jo'ó nu laca loo, slo ngu' fariseo. Li' nchcuane ngu' ji'i policia:

—¿Ni cha' laca ná lo'o yu bi' lijya ma' slo cua?

⁴⁶ Li' nacui' policia:

—Bilya cuna ya nchcui' sca ñatí ñi'ya nu nchcui' yu jua.

⁴⁷ Nguxacu'i ngu' fariseo cha' ji'i ngu' bi':

—¿Ha lo'o ji'i cu'ma' ñilo'o yu jua lacua? —nacui' ngu'—. ⁴⁸ Ná ntsu'u ni sca ñatí nu laca loo ji'na nu ngusñi cha' ji'i yu bi'. Ni ngu' fariseo cua, ná jlya ti' ya cha' nu nchcui' yu —nacui' ngu'—. ⁴⁹ Ná tso'o ngu' quichí, xcuí' cha' cuxi ntsu'u ji'i ngu', xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nda jyo'o Moisés lo'o na.

⁵⁰ Li' ndyatú tsaca ngu' fariseo laja ngu' bi'; Nicodemo naa yu, la cui' nu cusu' nu cua ndyaa slo Jesús talya bi' laca yu.

⁵¹ —Lo'o cua'ni cuayá' na ji'i sca ñatí —nacui' Nicodemo li'—, ná nscua chacuayá' ji'na cha' xcube' na ji'i ñatí bi' si tya lyiji cuna na laca cha' nu ta yu, si bilya ca-ca cuayá' ti' na ñi'ya laca cha' cuxi nu ngua'ni yu bi' —nacui'.

⁵² —¿Ha la cui' ngu' Galilea laca nu'u lacua? —nacui' tya'a fariseo ji'i Nicodemo li'—. Lo' quityi ji'i ycuí' Ndyosi nu nscua sa'ni ña'a nu'u xi, cha' caca cuayá' la ti' nu'u cha' si'i nde Galilea tyu'u ñatí nu culu'u cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'na.

Ngusta ngu' qui'ya ji'i sca nu cuna'a

⁵³ Li' ndyaa ngu' to' tyi ngu'.

8 Li' ndu'u Jesús, ndyaa yu sca ti nde ca'ya Olivos cha' chcuí' yu lo'o ycuí' Ndyosi. ² Pana tsa cua cuxee ti, xa' ndatú Jesús ne' laa tonu. Li' ndyu'u ti'i laca ñatí ca slo yu. Ca bi' ndyaca'a yu ngulu'u yu cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i ngu'. ³ Li' yaa ngu' fariseo bi' slo Jesús, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, yaa lo'o ngu' ji'i sca nu cuna'a nu ndacui qui'ya ji'i. Cua ngujui nu cuna'a bi' ji'i ngu' la cui' tyempo nu ngua'a cho' lo'o clyo'o xa' ñatí.

Li' ngxu'ty ngu' bi' ji'i nu cuna'a bi' cla'be laja su ndi' ngu'. ⁴ Nchcui' ngu' lo'o Jesús li':

—Mstru —nacui' ngu' bi'—, cua ngujui nu cuna'a re ji'i ya la cui' tyempo lo'o ngua'a cho' lo'o clyo'o xa' ñatí —nacui' ngu' ji'i Jesús—. ⁵ Cuentya ji'na, cuentya ji'i cha' nu cua nda jyo'o Moisés lo'o na, ntsu'u cha' cujuí' na quee ji'i cho' cua cha' cujuí' na ji'i. ¿Ñi'ya ñacu'i ta nu'u ji'i?

⁶ Na nchcui' cuayá' ti ngu' bi' lo'o Jesús, cha' cua nti' ngu' caja cha' ji'i ngu' ñi'ya caca sta ngu' qui'ya ji'i Jesús. Bi' cha' ñi'ya nu nga'a ti yu ndati'ichu' yu xi, nguscua lo'o sne ya' ti yu lo yuu. ⁷ Lo'o jua'a nchcuane ngu' ji'i Jesús chaca quiya'. Li' ndaca'a liñi Jesús, nchcui' yu lo'o ngu' nu yaa lo'o ji'i nu cuna'a bi':

—Lo'o ntsu'u tsaca cu'ma' nu ná ntsu'u qui'ya ji'i ma' —nacui' yu—, bi' caca nu cujuí' quee ji'i nu cuna'a cua clyo.

⁸ Li' xa' ndati'ichu' Jesús nscua lo'o sne ya' ti yu lo yuu, nga'aa nchcui' yu li'. ⁹ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', ngxuxana ngu' ngutu'u ngu' ndyaa ngu' li', cha' cua jlo ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ycuí' ngu'. Clyo la ndyaa nu ngu' cusu' la, li' ndyaa laca ngu' cuentya sca ti ngu'. Li' ndyanu Jesús chaca tya yu, lo'o ña'a ti ndu nu cuna'a bi' ntajatya ji'i yu ni jacua' chcuí' yu lo'o. ¹⁰ Ndacaa Jesús chaca quiya', li' nacui' yu ji'i nu cuna'a bi':

—¿Macala ndyaa ngu' jua? —nacui'—. ¿Ha tya ndu nu ngusta qui'ya jinu'u?

¹¹ —Ná tucui ndu nu ngusta qui'ya 'na, cusu' —nacui' nu cuna'a bi'.

—Tso'o lacua —nacui' Jesús ji'i—. Jua'a na', ná ntsu'u qui'ya nu sta na' jinu'u. Tyaa clya nu'u juani —nacui'—, nga'aa cua'ni la nu'u cha' cuxi.

Xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñatí laca Jesús

¹² Chaca quiya' nda Jesús cha' lo'o ngu' ne' laa bi'.

—Na' lacá nu nda xee cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i ñatí —nacui' yu—. Tyanu xee lubii jna' ne' cresiya ji'i ñatí nu xñi cha' jna', lo'o jua'a ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' bi' li'; nga'aa ntsu'u cha' tya'a yu'u ngu' bi', ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu ná ntsu'u xee jna' ne' cresiya ji'i tsiya' ti.

¹³ Li' nacui' ngu' fariseo ji'i Jesús:

—Sca ti nu'u nda cha' liñi cuentya ji'i ycuí' ca. Ná tucua' ngu' cha' jinu'u si chcuí' nu'u jua'a.

¹⁴ Nguxu'tyacu'i Jesús cha' lo'o ngu' li':

—Tucua' ngu' cha' nu ta na' lo'o ngu' tu'ni. Masi sca ti na' nda cha' liñi cuentya ji'i ycuí' ca na' —nacui' yu—. Cua jlo ti' na' macala ngutu'u na', lo'o cua jlo ti' na' ma nde tsa'a; pana nu cu'ma' ni, ná jlo ti' ma' tsiya' ti mala ngutu'u na', ná jlo ti' ma' ma nde tsa'a —nacui' Jesús ji'i ngu'—. ¹⁵ Cua laca ngusta ma' yabe' chu' na'. Lo'o ndyu'ni ma' jua'a, ndyu'ni ma' ñi'ya ndu'ni ñatí chalyuu ti. Si'i na lijya na' chalyuu cha' sta na' yabe' chu' ñatí —nacui'—, ¹⁶ pana taca cua'ni cuayá' na' ji'i ñatí. Lo'o cua'ni cuayá' na' ji'i ngu' ni, liñi cha' nu ta na' li', cha' si'i ycuí' ti na' cua'ni cuayá' na' ji'i ngu' li'; lo'o na' lo'o ycuí' Ndyosi nu nda jna' lijya re, stu'ba ti cua'ni cuayá' ya ji'i ngu' li' —nacui' Jesús—. ¹⁷ Ndaquiya' tsa na ji'i

cha' cusu' nu nscua lo quityi cua sa'ni la; ndacua nscua sca cha' nu nchcui' cha' tyu'u lubii ñati' jii' scaa cha' nu ntsu'u jii', nu lo'o stu'ba ti chcui' tucua tya'a ngu' jii' cha' bi'. ¹⁸ Tsaca ngu' bi' laca na' —nacui' Jesús—, cha' nchcui' na' cha' liñi cuentya jii' ycu' ca na'; nu chaca ngu' bi' laca Sti na' nu nda jna' liyyaa re.

¹⁹ —¿Macala ntsu'u Sti nu'u lacua? —nacui' ngu' jii' Jesús li'.

—Ná nslo mā jna' tsiya' ti, lo'o la cui' ti ná nslo mā jii' Sti na' —nacui' Jesús jii' ngu'—. Si cua ndyuloo mā jna', la cui' jua'ā cua ndyuloo mā jii' Sti na' li'.

²⁰ Nacui' Jesús jua'ā lo'o ngulu'u yu jii' ngu' ne' laa tonu, ntucua yu cacua ti su ndu cñá' su cujuui' ngu' cñi nu caca msta' jii' ngu' ne' laa. Lo'o ná tucui' ngua'ni cha' tejeya' jii' Jesús, cha' tsa' lo'o jii' yu ni' chcuā, cha' tya lyiji tyalaa tyempo jii' yu cha' xcube' ngu' xña'ā jii' yu.

“Ná caja chacuayá' tsa' mā ca su tyi' na'”

²¹ Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Tsa'a na' —nacui' yu—, li' tsaana mā jna' ca su ndya'ā na', pana ná quije na' jii' mā tsiya' ti —nacui'—. Tya lyiji quije na' jii' mā lo'o cajaa ycu' mā ña'ā lo'o cresiya cuxi jii' mā, pana ná caja chacuayá' tsa' mā ca su tyi' na' li'.

²² —¿Ha cujuui' yu jii' ycu' ca yu? —nacui' ngu' judío jii' tya'a ngu'—. ¿Ha jua'ā ntsu'u tyiquee yu lo'o nacui' yu: “Ná caja chacuayá' tsa' mā ca su tyi' na' li'”?

²³ Bi' cha' tya nda la Jesús xi cha' lo'o ngu' bi':

—Nde chalyuu su ndi' cu'mā cuxi tsa ndu'ni ñati; pana na' ni, chaca chalyuu ca slo ycu' Ndyosi ngutu'u na' —nacui' yu—. Cua ngui' mā jii' nu cuxi nu ndu'ni ñati chalyuu; pana na' ni, ntsu'u tyiquee na' jii' ycu' Ndyosi Sti na' ca su ntucua ycu' Ni —nacui' Jesús—.

²⁴ Bi' cha' ni na' jii' mā cha' cajaa ycu' mā ña'ā lo'o cresiya cuxi jii' mā; chañi cha' bi': cajaa mā ña'ā lo'o cresiya cuxi jii' mā, si ná jly'a ti' mā cha' laca na' ñi'ya nu ni na' jii' mā cha' laca na'.

²⁵ —¿Tilaca laca nu'u lacua? —nacui' ngu' jii' Jesús li'.

—Tya tsubi' ni na' jii' mā tilaca laca na' —nacui' Jesús li'—. ²⁶ Tya quiña'ā la cha' taca chcu' na' lo'o mā nquicha' cuentya jii' qu'ya nu ntsu'u jii' mā; pana liñi tsa cha' nu nda ycu' Ndyosi nu nda 'na liyyaa, lo'o jua'ā cua ña'ā ca cha' nu nda Ni lo'o na', bi' ti cha' laca nu nda na' lo'o ñati chalyuu.

²⁷ Ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' jii' ycu' Ndyosi Sti yu. ²⁸ Bi' cha' tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Tiya' la lo'o sicuā mā jna' lo crusi, li' caca cuayá' ti' mā cha' laca na' ñi'ya nu ni na' jii' mā, na' nu liyyaa chalyuu cha' cacā ñati' —nacui' Jesús—. Ná sca cña ndu'ni na' chacuayá' jii' ycu' ca na'; ycu' Ndyosi Sti na', bi' laca nu ngulu'u 'na lcaa ca cha' nu nchcui' na' —nacui'—. ²⁹ Lcaa tsā ndi' Ni lo'o na', ycu' Ni laca nu nda jna' liyyaa re. Ná nguxtyanu Sti na' jna', cha' xcu' cña nu ndiya ti' Ni, bi' laca cña nu ndu'ni na'.

³⁰ Lo'o ndyuna ngu' cha' nchcui' Jesús jua'ā, tyuu tya'a ngu' ngusñi hique ti ngu' cha' nu nchcui' yu.

“Nga'aa tatsaa ngu' jii' mā cha' cua'ni mā cña cuxi”

³¹ Lo'o li' nda Jesús cha' lo'o ngu' judío nu jly'a ti' jii' yu.

—Lo'o tyanu cha' nu nclyu'u na' jii' mā ne' cresiya jii' mā, cha' jii' ycu' Ndyosi bi', li' chañi cha' laca mā ñati nu ndyaca tsa'ā jna' —nacui' Jesús jii' ngu'—. ³² Li' taca ca cuayá' ti' mā lcaa cha' liñi; ná tucui' caca tatsaa jii' mā cha' cua'ni mā cña cuxi ca su ndi' mā, xqui'ya cha' jlo ti' mā cha' liñi bi'.

³³ —Ñati' jii' jyo'o Abraham laca ya —nacui' ngu' judío bi'—, ni sca ñati' bilya tatsaa jii' ya cha' cua'ni ya cña cuxi. ¿Ñi'ya nti' ta nu'u lo'o nacui' nu'u cha': “Nga'aa tatsaa ngu' jii' mā cha' cua'ni mā cña cuxi ca su ndi' mā?” —nacui' ngu' judío bi' jii' Jesús.

³⁴ —Liñi tsa cha' ta na' lo'o mā juani —nacui' Jesús li'—, cha' cua laca ntsu'u xu'na ñati' chalyuu, lcaa ca ñati' nu ntsu'u qui'ya jii' ngu'. ³⁵ Lo'o sca ñati' nu ntsu'u xu'na ni, cua laca ti hora ndyiji cha' tso'o jii' ca su ndi' yu to' tyi xu'na yu, cha' si'i ñi'ya laca sñi' laca msu nu ndi' slo xu'na yu. Pana sñi' nu xu'na bi', lcaa tyempo ndi' sñi' lo'o sti, ndyiji tsa cha' tso'o jii' —nacui' Jesús—. ³⁶ Na' nu lacā nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi ni, lo'o cua'ni lyaá na' jii' mā, chañi cha' nga'aa caca tatsaa ngu' jii' mā cha' cua'ni ma cña cuxi chaca quiya' ca su ndi' mā —nacui'—. ³⁷ Cua jlo ti' na' cha' tya'a ñati' jii' jyo'o Abraham laca cu'mā, pana cua nti' mā cujuui' mā jna' cha' ná ntucua mā cha' nu nchcui' na' lo'o mā —nacui' Jesús—. ³⁸ Nclyu'u na' jii' mā cua ña'ā ca cha' nu cua na'ā na' slo ycu' Ndyosi Sti na', bi' laca cha' nu nchcui' na' lo'o mā. Lo'o cu'mā ni, ndu'ni mā lcaa ña'ā cña nu ngua tsa'ā mā jii' sti mā, bi' cña ndu'ni mā.

³⁹ Li' nguxyacu' ngu' cha' lo'o Jesús:

—Jyo'o Abraham bi' ngua jyo'o cusu' jii' ya, nu nguti' cua sa'ni la —nacui' ngu'.

—Si chañi cha' laca mā tya'a ñati' jii' jyo'o Abraham bi', li' cua'ni mā ñi'ya nu ngua'ni ycu' Abraham bi' —nacui' Jesús jii' ngu' bi'—. ⁴⁰ Pana juani nti' tsa mā cujuui' mā jna', masi xcu' cha' liñi nclu'u na' jii' mā, la cui' cha' liñi nu nda ycu' Ndyosi lo'o na. ⁴¹ Ná ngua'ni jyo'o Abraham jua'ā —nacui' Jesús—. Chaca nu laca sti cu'mā, lo'o jua'ā cña nu nclyo nu bi', bi' laca cña nu ndiya la ti' mā cha' ndu'ni mā.

—Si'i sñi' nu xña'ā laca ya —nacui' ngu'—. Sca ti ycu' Ndyosi laca Sti ya —ndu'ni ngu' judío lo'o Jesús li'.

⁴² —¿Ha ycu' Ndyosi laca Sti cu'mā lacua? ¿Ni cha' laca ná ntsu'u tyiquee mā ña'ā mā jna' lacua? —nacui' Jesús—. Nde slo ycu' Ndyosi ngutu'u na'; xqui'ya Ni, bi' cha' ndi' na' nde chalyuu —nacui' Jesús—. Si'i cuentya jii' ycu' ca ti na' liyya na' chalyuu, ngulo ycu' Ndyosi cña jna' cha' cā na'. ⁴³ ¿Ni cha' laca ná ndaca'ā jyacā mā jii' cha' nu nchcui' na' lo'o mā? —nacui' Jesús jii' ngu' li'—. Ná nchca jii' mā tsiya' ti caca cuayá' ti' mā cha' nu nda na' lo'o mā —nacui' yu jii' ngu' judío bi'—.

⁴⁴ Ycu' nu xña'ā laca sti cu'mā, lo'o jua'ā nti' mā cua'ni mā la cui' cña nu ngulo nu bi' jii' mā. Tya lo'o nguxana chalyuu, tya li' nguxana ndyuni ñu'u nu bi' jii' cresiya jii' ñati' —nacui' Jesús—. Ná ngutu'u nu bi' ca su ntsu'u

syu cha' liñi, ná ntsu'u cha' liñi ji'i nu bi' tsiya' ti —nacui—. Lo'o ñilo'o nu bi' ji'i ñati, xquicha' ycu'i ca laca cha' cuiñi nu nda nu bi' lo'o ngu'. Sca nu cuiñi laca nu xña'a, bi' laca sti lcaa nu cuiñi. ⁴⁵ Nda na' cha' liñi lo'o mā, bi' cha' ná jly'a ti' mā jna' tsiya' ti, cha' si'i cha' cuiñi nda na' lo'o mā. ⁴⁶ Ná caca ñacu'i mā cha' ntsu'u xqui'ya na'; pana lo'o ta na' sca cha' liñi lo'o mā, ¿ni cha' laca ná jly'a ti' mā 'na li'? ⁴⁷ Lcaa ñati nu nacui cha' ycu'i Ndyosi laca Sti ngu', tyaja'a ngu' bi' cuna ngu' lcaa cha' nu nchcui' Ni lo'o ngu' —nacui Jesús ji'i ngu' judío bi'—. Pana si'i sñi' ycu'i Ndyosi laca cu'mā, bi' cha' ná nti' mā cuna mā cha' nu nchcui' na' lo'o mā tsiya' ti.

Cua laca lu'ú Jesús lo'o nguti'i jyo'o Abraham tya sa'ni la

⁴⁸ Li' ngu'xyacu'i ngu' judío cha' lo'o Jesús: —Liñi cha' nu nchcui' ya jinu'u juani, cha' ngu' Samaria laca nu'u. Ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' nu'u —nacui ngu' li'.
⁴⁹ —Ná ntsu'u cui'i cuxi jna' tsiya' ti —nacui Jesús—. Ch'i tsa ndu'ni na' loo ycu'i Ndyosi Sti na'; lo'o cu'mā ni, ná ndu'ni ch'i mā loo na'. ⁵⁰ Pana si'i cha' nti' na' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i na', cha' ycu'i Ndyosi Sti na' ndu'ni cha' caca tlyu na'. Sca ti ycu'i Ndyosi laca nu cua'ni cuayá' ji'i lcaa ñati. ⁵¹ Lo'o chañi tsa cha' nu ta na' lo'o cu'mā ndi'ya: Lo'o taquiya' ngu' ji'i cha' nu nclyu'u na' ji'i ngu', ná tye chalyuu tso'o nu ta na' ji'i ngu' bi', masi cajaa ngu'.
⁵² Li' xa' nchcui' ngu' judío bi' lo'o Jesús chaca quiya': —Juani jlo ti' ya cha' ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' nu'u —nacui ngu'—. Sa'ni ngu'jui jyo'o Abraham, sa'ni ngu'jui nu xa' la jyo'o cusu' nu nda cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati. ¿Ñi'ya nti' nu'u lo'o nacui ca ti nu'u: “Ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ñati nu taquiya' ji'i cha' nu nclyu'u na' ji'i”? —nacui ngu'—. ⁵³ ¿Ha nti' nu'u cha' xti la cha' jlo ti' jyo'o cusu' Abraham ji'i ya, quiña'a la cha' jlo ti' ycu'i nu'u lacua? ¿Ha jua'a nti' nu'u? Lo'o jyo'o Abraham, lo'o nu xa' la jyo'o cusu' bi', cua ngu'jui lcaa ngu' bi'. ¿Tilaca laca nu'u, nti' nu'u?

⁵⁴ Lo'o li' nacui Jesús: —Ná tso'o na' tsiya' ti si cua'ni na' cha' caca tlyu ycu'i ca ti na', pana ycu'i Ndyosi Sti na' ndu'ni cha' caca tlyu na' —nacui—. Ndu'ni mā cha' Sti mā laca ycu'i Ndyosi; ⁵⁵ masi ná ndyuloo mā ji'i Ni, pana jua'a ndu'ni mā. Ns-lo na' ji'i Ni tu'ni. Ná taca ñacu'i na' cha' ná nslo na' ji'i Ni; cuiñi na' si jua'a ñacu'i na', ñi'ya laca cu'mā, cha' cuiñi tsa mā. Chañi cha' nslo na' ji'i Ni, jua'a ndaquiya' na' ji'i lcaa cha' nu nchcui' Ni lo'o na' —nacui Jesús ji'i ngu' judío bi'—. ⁵⁶ Nu Abraham jyo'o cusu' ji'i mā ni, lye tsa ngua ti' yu ña'a yu jna' lo'o cala na' chalyuu. Lo'o li' ndi'ya ngua, cha' cua na'a nu cusu' jna', tso'o tsa ndyu'u tyiquee yu li'.

⁵⁷ Li' lye nchcui' ngu' judío lo'o Jesús: —Bilya caca tu'ba tyi yijā nu'u —nacui ngu' ji'i—. ¿Ñi'ya ngua cha' cua na'a nu'u ji'i jyo'o Abraham lacua?

⁵⁸ —Liñi tsa cha' nu nchcui' na' lo'o cu'mā juani —nacui Jesús—, cha' cua laca lu'ú na' lo'o ngula jyo'o Abraham bi'.

⁵⁹ Li' ngusñi ngu' quee cha' cu' ngu' ji'i Jesús cu'jui ngu' ji'i li', pana ndyu'u cuatsi' yu ji'i ngu'. Ngutu'u yu ne' laa bi', nteje tacui yu cla'be su ndi'i ñati ndyaa yu li'.

Nu qui'yu nu ca ña'a cuityi' lo'o ngula

9 To' tyucui' su ndyaa Jesús, na'a yu ji'i sca ngu' cuityi', ca ña'a cuityi' lo'o ngula nu quicha bi'. ² Li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i Jesús:

—Mstru —nacui ngu'—, ¿tilaca ntsu'u qui'ya ji'i cha' cuityi' cloo yu cua lo'o ngula yu? ¿Ha ycu'i yu? ¿Ha ngu' cusu' ji'i yu ndacu' qui'ya ji'i?

³ —Si'i xqui'ya yu cua, si'i xqui'ya ngu' cusu' ji'i yu —nacui Jesús ji'i ngu'—. Na cuityi' yu lo'o ngula yu cha' taca ña'a ngu' ñi'ya laca cña tonu nu cua'ni ycu'i Ndyosi lo'o cua'ni Ni cha' tyaca tso'o yu. ⁴ Lo'o tya xee nga'a cha' cua'ni na cña —nacui Jesús—, lo'o cua ndyaa cuichaa nga'aa caca cua'ni ni sca na cña li'. Lo'o jua'a laca lo'o na' —nacui—, nga'a cha' cua'ni na' lcaa ña'a cña nu ngulo ycu'i Ndyosi jna' lo'o nda Ni jna' li'jya na' ca nde —nacui Jesús—. ⁵ Lo'o tya tyi'i na' chalyuu, tya ta na' xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati.

⁶ Ndye nchcui' Jesús, li' ngusalú yu xi hitya sañi' lo yuu, cha' nguxa' xi lo'o yuu cha' caca nana'. Nda'a yu nana' bi' chy' scua' cloo nu quicha bi'. ⁷ Li' nacui Jesús ji'i:

—Yaa nu'u, caata chcu nde tojo'o Siloé —tojo'o bi' naa Siloé cha'cña ji'i ngu', ñi'ya nti' si ñacu'i na cha'cña ji'na: tojo'o “su nacui ji'i ngu' cha' tsa'a ngu”.

Bi' cha' ndyaa nu quicha bi' ndyaata tojo'o bi' li'. Lo'o ñaa li', cua ndyaca tso'o cloo. ⁸ Lo'o li' nu ngu' nu ndi'i cacua ti su ndi'i nu ngua quicha bi', nu cua na'a su ngüijña msta' tsubi' la, li' nchcui' ngu' bi' ji'i:

—Nu qui'yu re, ¿ha la cui' yu re laca nu ngua'a calle ngüijña yu msta' ji'i ngu'?

⁹ —La cui' yu bi'— nacui tsaca ngu'.

—Si'i yu bi', masi sca ti cuayá' ña'a loo yu bi'— nacui chaca ngu'.

Lo'o li' nguxacu' ycu'i nu qui'yu bi' cha' ji'i ngu' bi':

—La cui' yu bi' laca na'.

¹⁰ Li' nchcuane ngu' ji'i yu:

—¿Ñi'ya ngua cha' ndyaca tso'o cloo nu'u juani?

¹¹ —Nu ñati nu naa Jesús, bi' laca nu nguxa' xi nana' cha' nguta'a chy' scua' cloo na' —nacui nu qui'yu bi'—. Lo'o li' ngulo yu bi' cña 'na cha' tsa'a na' caata nde tojo'o Siloé, bi' cha' ndya'a ndyaata ca bi'; hora ti ngua tso'o cloo na', tyaca' tso'o ña'a na' juani.

¹² —¿Ma nde ndyaa yu bi'? —nacui ngu' ji'i li'.

—Ná jlo ti' na' —nacui.

Nchcui' ngu' fariseo lo'o nu ngua cuityi'

¹³ Ndyaa lo'o ngu' ji'i nu qui'yu nu ngua cuityi' bi' slo ngu' fariseo ne' laa. ¹⁴ Tsā nu ndi'i cña' ngu' ngua bi', tsā tacati ngua nu lo'o nguxa' Jesús nana' bi', ngua'ni

yu jo'o ji'i cloo nu cuityi' bi'. ¹⁵ Lo'o li' nguxana ngu' fariseo, nchcuane ngu' ji'i nu ngua cuityi' bi':

—¿Ñi'ya ngua cha' ngua tso'o cloo nu'u?

—Nguta'a yu nana' chü' scua' cloo na' —nacui' nu qui'yu bi'—, li' ndyaa na' ndyaata' chcu, tyaca' tso'o ña'a na' juani —nacui'.

¹⁶ Li' ntsu'u xi ngu' fariseo nu nacui':

—Si'i slo ycu' Ndyosi yaa nu Jesús bi', bi' cha' ná ndaquiya' yu tsá ta'a ji'i ngu'.

Lo'o jua'a ntsu'u xi xa' ñati' nu nchcui' ji'i yu ndi'ya:

—¿Ñi'ya caca ji'i yu bi' cua'ni yu cña tonu cuentya ji'i ycu' Ndyosi si jua'a ntsu'u tsa qui'ya ji'i yu?

Ná stu'ba cha' nu nchcui' ngu' bi' ji'i Jesús. ¹⁷ Li' xa' nchcuane ngu' ji'i nu ngua cuityi' bi':

—Nu'u ni, ¿ñi'ya chcui' ta nu'u cha' ji'i yu bi' juani, cha' cua ngua'ni yu jo'o ji'i cloo nu'u?

Li' nguxacui' nu qui'yu bi' cha' ji'i ngu':

—Sca nu cusu' nu nda cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati, jua'a laca yu bi' —nacui'.

¹⁸ Ná jlya ti' nu ngu' judío bi', cha' ca ña'a cuityi' nu qui'yu bi' lo'o ngula, lo'o nu juani tyaca' tso'o xee ña'a. Su ndye cha', li' ngusi'ya ngu' ji'i ngu' cusu' ji'i. ¹⁹ Li' nchcuane ngu' ji'i ngu' cusu' bi':

—¿Ha sñi' cu'ma laca yu re? —nacui' ngu'—. ¿Ñi'ya ngua li'? ¿Ha ca ña'a cuityi' yu lo'o ngula yu? ¿Ñi'ya ngua cha' ña'a yu juani?

²⁰ Li' nguxacui' sti xtya'a cha' ji'i ngu' fariseo bi':

—Jlo ti' ya cha' sñi' ya laca yu, jlo ti' ya cha' ca ña'a cuityi' yu lo'o ngula yu —nacui' ngu'—, ²¹ pana ná nda ya cuentya tsiya' ti ñi'ya ngua cha' ngujui xee nu ntsu'u cloo yu juani. Ná jlo ti' ya tilaca laca nu ngua'ni jo'o ji'i yu. Xcuane ma' ji'i ycu' yu; cua tlyu yu bi', ycu' yu taca ta liñi yu cha' lo'o ma'.

²² Jua'a nacui' sti xtya'a nu qui'yu bi' ji'i ngu', cha' ntsii tsa ngu' ji'i ngu' judío bi'; na cua ngua'ni stu'ba ngu' laca cña cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' culo'o ngu' ji'i ñati' ne' laa, cua ña'a ca ñati' nu ñacui' cha' Jesús laca Cristo, nu ñati' tlyu nu nda ycu' Ndyosi ji'i lijya chalyuu. Nga'aa ta ngu' judío bi' chacuayá' tsa ngu' ne' laa li'.

²³ Bi' cha' nacui' sti xtya'a nu ngua cuityi' bi': "Xcuane ma' ji'i ycu' yu, cua tlyu yu bi'".

²⁴ Tya ngusi'ya ngu' ji'i nu ngua cuityi' bi' chaca quiya', lo'o li' lye nchcui' ngu' lo'o:

—Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, ta nu'u cha' liñi lo'o ya juani —nacui' ngu' ji'i—. Cua jlo ti' ya cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'i nu Jesús bi'.

²⁵ —Ná nda na' cuentya si ntsu'u qui'ya ji'i yu —nacui' nu ngua cuityi' bi'—. Jlo ti' na' cha' cuityi' na' clyo, lo'o juani cua ntsu'u xee cloo na'. Tsa bi' ti cha' jlo ti' na'.

²⁶ —¿Ñi'ya ngua'ni yu bi' lo'o nu'u lacua? —nacui' ngu'—. ¿Ñi'ya ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o cloo nu'u juani?

²⁷ —Cua ndacha' na' ji'i ma' tsaca quiya' tsá, lo'o ná ngua'a jyaca' ma' ji'i cha' bi' —nacui' nu qui'yu bi'—. ¿Ni cha' laca xa' nti' ma' cuna ma' cha' bi' chaca quiya'? ¿Ha lo'o cu'ma nti' ma' caca tsa'a ma' cha' ji'i yu?

²⁸ Li' nchcui' nu ngu' judío bi' cha' ti' lo'o:

—Nu'u laca sca nu ndyaca tsa'a ji'i yu bi' —nacui' ngu'—, cuare laca ya ñati' nu ndyaca tsa'a ji'i jyo'o cusu' Moisés. ²⁹ Jlya ti' ya cha' nda ycu' Ndyosi cha' lo'o nu Moisés bi', pana ná jlo ti' ya tsiya' ti ma nde ngutu'u nu Jesús bi' lijya.

³⁰ Li' nguxyacui' nu qui'yu bi' cha' lo'o ngu' fariseo bi':

—Tlyu tsa cha' nda ma' lo'o na' juani —nacui'—. Nde cua ti ndu sca nu qui'yu nu ngua'ni ca ti jo'o cloo na', lo'o ná jlo ti' ma' tsiya' ti ma nde ngutu'u yu lijya yu —nacui'—. ³¹ Jlo ti' laca tya'a na cha' ná ndaquiya' ycu' Ndyosi ji'i cha' nu nchcui' ñati' cuxi lo'o Ni; ndaquiya' Ni ji'i ngu' lo'o nchcui' ñati' nu ndu'ni tacati, ñati' nu ndu'ni cña nu ngulo Ni ji'i —nacui'—. ³² Tya lo'o nguxana chalyuu, bilya cua'ni ngu' cha' tyu'u xee cloo ñati' chaca quiya' nu lo'o ca ña'a cuityi' ngu' lo'o ngula ngu'. ³³ Ná caca ji'i yu bi' cua'ni yu cña bi' si si' ca slo ycu' Ndyosi ngutu'u yu.

³⁴ —Ngu' cuxi laca nu'u, pana nti' nu'u culu'u xi cha' jo'o ji'i ya —nacui' ngu' judío li'—. Cuxi nu'u lo'o ngula nu'u, jua'a cuxi ti nguluu nu'u —nacui' ngu'.

Lo'o li' ngulo'o ngu' ji'i nu qui'yu bi', nga'aa nda ngu' chacuayá' tsa ne' laa tsiya' ti.

Na cuityi' ngu' cha' ná jlya ti' ngu'

³⁵ Li' ngujui cha' ji'i Jesús, ndyuna yu cha' ngulo'o ngu' ji'i nu qui'yu bi' ne' laa. Lo'o nguycua Jesús ji'i, nchcuane yu ji'i li':

—¿Ha jlya ca ti' nu'u ji'i ycu' nu cua lijya chalyuu cha' caca ñati'? —nacui' Jesús ji'i.

³⁶ —¿Tilaca laca yu bi', cusu'? —nacui' nu qui'yu bi'—. Nti' tsa na' xñi na' cha' ji'i.

³⁷ —Cua na'a nu'u ji'i yu bi' —nacui' Jesús—. Na' laca bi', na' nu nchcui' lo'o nu'u juani ti.

³⁸ Hora ti ndyatü sti' nu qui'yu bi' slo Jesús.

—Jlya ti' na' jinu'u, Xu'na —nacui'.

³⁹ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Cua lijya na' chalyuu cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ñati, tilaca laca nu xñi cha' jna', tilaca laca nu ná tyaja'a xñi cha' jna' —nacui' Jesús—. Ta na' xee nu tyu'ú ne' cre-siya ji'i ngu' nu xñi cha' jna', masi ñi'ya nti' cuityi' ti ngu' ndi'i ngu' chalyuu; tacy' na' xee ji'i ngu' nu ná tyaja'a xñi cha' jna' tsiya' ti, masi ndu'ni ngu' cha' tso'o tsa ycu' ngu'.

⁴⁰ Ndu xi ngu' fariseo slo Jesús lo'o nchcui' yu jua'a.

—¿Ha cuityi' cua lacua? —nacui' ngu' ji'i yu.

⁴¹ —Ná ntsu'u qui'ya ji'i ma', si jlo ti' ma' cha' cuityi' ti ma' —nacui' Jesús—. Cha' nchcui' ma' cha' taca ña'a ma', bi' cha' ña'a ti ntsu'u qui'ya ji'i ma'.

Cui' ji'i lo'o su ndyi'i xlya' talya

10 'Ta na' sca cha' liñi lo'o ma' juani —nacui' Jesús ji'i ngu' judío li'—. Tachaa tsa ndya' lo'o su ndyi'i xlya' talya. Lo'o ndya'a ngu' ne' lo'o bi', sca ti to' lo'o nga'a cha' tyatí ngu'. Nu cuaana laca nu ndyacu' que lo'o, ndyatí chaca se'i li' —nacui' Jesús—. ² Nde to' lo'o ndyatí nu laca xu'na xlya' bi'. ³ Nslo nu ntsu'u cua to'

lo'o ji'i xu'na xlya', bi' cha' nda chacuayá' ndyatí yu bi' ne' lo'o —nacui Jesús—. Nslo xlya' xtyi'i xu'na ni'; lo'o nxi'ya yu ji'i xlya' ji'i ycuí' ca, liyá ni' slo yu, ndya'a lo'o yu ji'i xlya' bi' li'. ⁴ Lo'o cua ngutu'u lcaa xlya' nde liya', li' nde loo la ntyucua nu laca xu'na ni', nde chu' la lca'a xlya' ji'i yu, cha' nduna ni' lo'o nxi'ya xu'na ni' ji'i ni'.

⁵ Ná ndyu'u lca'a ni' ji'i xa' ñatj; lo'o nduna ni' cha' nu nchcui' xa' ñatj lo'o ni', xna ni' li', cha' ná nslo ni' xtyi'i xa' ñatj.

⁶ Bi' ngua sca cha' nu nchcui' ne' ti Jesús lo'o ngu', pana ná ngua cuayá' ti' ngu' tsiya' ti ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu' li'.

Ña'asii tso'o Jesús ji'i xlya' ji'i yu

⁷ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o mā —nacui Jesús—. Ycui' ti na' lacá to' lo'o bi', cha' nchca'a na' to' lo'o su ndyatí ni'. ⁸ Ná ndaquiya' xlya' bi' ji'i ñatj nu yaá yala la, cha' xcui' nu cuaana laca ngu' bi'; tsa cu' ti ntyucuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i tya'a ñatj ngu' —nacui—. ⁹ Nu nga'a to' lo'o, tso'o tsa ña'asii ji'i xlya' ji'i; lo'o jua'a na', tso'o tsa ña'asii na' ji'i ñatj 'na —nacui Jesús—. Taca tyeje tacui ngu' cha' tyatí ngu' ne' lo'o su nga'a na', cha' ná caca cuxi ji'i ngu' bi' li'. Tso'o ti tyatí ngu' ne' lo'o su nga'a na', tso'o ti tyu'u ngu' chaca quiya', ñi'ya nu ndu'ni xlya'. Caja ñi'ya tyiji yu'u ji'i ngu' bi' li', ñi'ya laca lo'o ndyiji na ndacu xlya'.

¹⁰ Tsa cu' ti cña cuaana ndu'ni nu ngu' cuaana bi' —nacui Jesús—. Ndyá'a ngu' bi' cha' cua'ni ñu'u ngu' ji'i ñatj, cha' chcuna' cresiya ji'i ñatj bi'; na cua liyá na' cha' ta na' chalyuu tso'o ji'i ñatj, su caca tyi'i ngu' tyucui tyiquee ngu' li' —nacui—. ¹¹ Tso'o tsa ña'asii na' ji'i xlya' 'na. Ycui' ca na' tyaja'a Na' cajaan cha' ná cajaan xlya' jna', cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ngu' —nacui—. ¹² Sca msu ti ni, ná ña'asii tso'o ji'i xlya', xna yu lo'o ña'a yu cha' liyá bo'o. Si'i ycuí' yu nu laca loo ji'i xlya', si'i ycuí' yu nu ca ji'i ni', nti' yu. Bi' cha' caca lya' ti' bo'o ji'i taju xlya' bi', li' tyijyu' cañi xlya' xna ni' —nacui Jesús—. ¹³ Nxna msu tyijyu' cha' ne' xña ti ji'i ngu' ndya'a yu, si'i na' ji'i yu laca xlya' bi'.

¹⁴ Tso'o tsa ña'asii na' ji'i xlya' 'na. Nslo na' ji'i ñatj jna', lo'o jua'a cua ngui'i ñatj bi' jna'. ¹⁵ Ñi'ya nslo Sti na' jna', jua'a nslo na' ji'i Sti na'; ñi'ya ntsu'u cha' ji'i Sti na' lo'o na', jua'a ntsu'u cha' jna' lo'o ñatj jna'. Ycui' ca na' tyaja'a na' cajaan cha' ná tye cresiya ji'i ñatj 'na —nacui Jesús ji'i ngu'—. ¹⁶ Tya ntsu'u la xa' ñatj 'na nu ndi'i xa' quichí, nu ná stu'ba nga'a lo'o taju ñatj re; nga'a cha' tsa'a na' tsaqui'ya na' ji'i ngu' bi', cha' lo'o ngu' bi' tyaa ngu' ca ne' lo'o re. Lo'o li' cuna ngu' cha' nu chcui' na' lo'o ngu'; caca ngu' sca ti taju ñatj 'na, lo'o jua'a caca na' nu sca ti Xu'na ngu' —nacui Jesús—.

¹⁷ Tye chalyuu 'na, cajaan na' cha' tyu'ú na' chaca quiya' ca tiya' la, bi' cha' ntsu'u tsa tyiquee Sti na' ña'a 'na. ¹⁸ Ná tucui xlyáá cresiya 'na, ycuí' ca ti na' ntaja'a na' cajaan —nacui Jesús—. Taca cua'ni na' jua'a, cha' cua nda ycuí' Ndyosi Sti na' chacuayá' cajaan na', lo'o jua'a cua nda Ni chacuayá' cha' tyu'ú na' chaca quiya'.

¹⁹ Tya chaca quiya' ná stu'ba cha' ji'i ngu' judío lo'o tya'a ngu' cha' nchcui' Jesús jua'a. ²⁰ Ntsu'u tsa ngu' nu nacui ndi'ya:

—Ñi'ya nti' sca nu xña'a, jua'a nti' yu cua. Na tonto yu. Ná ntsu'u cha' cuna na cha' nu nchcui' yu cua.

²¹ Li' nacui xa' la ñatj:

—Ná taca chcui' ngu' ñi'ya nu nchcui' yu cua juani si ntsu'u cui'i xña'a ji'i ngu'. ¿Ha caca ji'i nu xña'a cua'ni cha' tyaca tso'o cloo nu cuityi'? Ná taca ji'i.

Nxyu tya'a ngu' judío lo'o Jesús

²² Tyempo tlya' ngua li', nu lo'o sube tsa tsá. Nde quichí Jerusalén ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ta'a su ngulacua ji'i laa tonu ca bi'. ²³ Ndyaa Jesús to' laa ca su nchcui' ngu' ji'i: “Corredor ji'i Salomón”. ²⁴ Li' ndyu'u ti'i tyuu tya'a ngu' judío slo Jesús, nchcuane ngu' ji'i yu:

—¿Ni jacua' chcui' liñi nu'u lo'o cua, cha' caca cuayá' ti' ya si nu'u laca nu ñatj tlyu nu ta ycuí' Ndyosi ji'i caa? —nacui ngu' ji'i Jesús—. Ná talo ya si ná cacha' nu'u lcaa cha' ji'i cua. Tso'o si chcui' liñi nu'u juani.

²⁵ —Jua'a ni na' tsaca quiya' ji'i mā —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li'—, lo'o ná jlyu ti' mā cha' nu nchcui' na' lo'o mā tsiya' ti —nacui—. Lo'o ña'a mā cha' ndu'ni na' cña tonu bi' chacuayá' ji'i Sti na', ndyiji cha' liñi ji'i mā li'; ²⁶ pana ná jlyu ti' mā ji'i cña bi', cha' si'i taju ñatj 'na laca mā. Nacui na' jua'a ji'i mā tsubi' —nacui Jesús ji'i ngu'—. ²⁷ Ñi'ya ndu'ni xlya', jua'a nduna ñatj 'na jna' lo'o nchcui' na' lo'o ngu'. Cua nslo na' ji'i ngu', cua ndya'a ngu' lo'o na'. ²⁸ Ná nga'a cha' tye chalyuu nu ta na' ji'i ngu' bi', ná chcuna' cresiya ji'i ngu' li'. Ná tucui caca ji'i xlyáá ji'i ñatj bi' 'na, cha' tso'o tsa ña'asii na' ji'i ñatj bi' —nacui Jesús—. ²⁹ Na cua nda Sti na' ñatj bi' jna', lo'o jua'a nga'aa ntsu'u chaca nu stu'ba tlyu lo'o ycuí' Ni; bi' cha' ná tucui caca ji'i xlyáá ji'i ngu' bi', nu lo'o ña'asii Sti na' ji'i ngu'. ³⁰ Lo'o jua'a stu'ba ntsu'u cha' ji'i ycuí' Ndyosi Sti na' lo'o na' —nacui Jesús.

³¹ Chaca quiya' ngusñi nu ngu' judío bi' quee cha' cü ngu' ji'i Jesús, cujuui ngu' ji'i. ³² Li' nchcui' yu lo'o ngu' bi':

—Cua quiña'a tsa cña tso'o ngua'ni na' chacuayá' ji'i Sti na' slo cu'mā, lo'o jua'a cua na'a mā cña nu ngua'ni na'. ¿Ha xqui'ya sca cña tso'o nu ngua'ni na', bi' cha' nti' mā cuta mā quee 'na?

³³ Li' nguxyacuí nu ngu' judío bi' cha' lo'o Jesús:

—Ná cujuui ya jinu'u lo'o quee xqui'ya sca cña tso'o nu ngua'ni nu'u —nacui ngu'—, xqui'ya cha' cuxi nu nchcui' nu'u ji'i ycuí' Ndyosi, bi' cha' cü ya quee jinu'u. Sñi' ñatj chalyuu ti laca nu'u, pana ndu'ni nu'u cha' laca nu'u ycuí' Ndyosi.

³⁴ Li' nacui Jesús ji'i ngu':

—Lo quityi nscua cha' cusu' nu jlyu tsa ti' mā, ntsu'u sca cha' nu nchcui' ndi'ya: “Ndyosi laca lcaa cu'mā cuentya jna'” —nacui Jesús—. ³⁵ Jlo ti' na cha' ná caca ji'na tacu' na ni sca cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o na. Sca cha' nu nchcui' quityi bi' ni, nacui cha' ñi'ya laca ycuí' Ndyosi, jua'a laca ñatj nu ndaquiya' cha' nu nda Ni lo'o. ³⁶ ¿Ni cha' laca ngusta cu'mā qui'ya jna' slo ycuí' Ndyosi lo'o nacui mā cha' nchcui' na' cha' cuxi ji'i

ycui' Ni? —nacuj Jesús—. Cua ngusubi Sti na' jna', nda Ni 'na liyya nde chalyuu. ¿Ni cha' laca ná tso'o nti' mā cha' nacuj na' cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca na'?

³⁷ Ná ntsu'u cha' jlya ti' mā jna' —nacuj Jesús li'—, si ná ndu'ni na' cua ña'a ca cña nu ndu'ni Sti na' —nacuj—.

³⁸ Pana nu lo'o ndu'ni na' cña ji'i ycu' Ndyosi, li' caca jlya ti' mā jna' xqui'ya cña nu ndu'ni na' bi', masi ná jlya ti' mā cha' nu nchcui' na'. Lo'o li' caca cuayá' ti' mā, caca jlo ti' mā, cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'i Sti na' lo'o na', stu'ba ntsu'u cha' jna' lo'o Sti na'.

³⁹ Chaca quiya' ngua'ni cuayá' ngu' si caca taya' ngu' ji'i Jesús. Li' nga'aa ndyanu yu, laja ti' ngu' ngutu'u yu ngulaá yu ji'i ngu'.

⁴⁰ Li' ndyaa Jesús chaca quiya', ndyaa chaca tsu' sta'a Jordán ca su ngutu Juan ntyucuatya ji'i ngu' tya clyo.

Nde bi' nguti'i yu, lo'o jua'a ndya'a tsa ngu' slo. ⁴¹ Li' nacuj ngu' ji'i tya'a ngu':

—Ná ngua'ni Juan ni sca cña tonu cha' cube ti' na' ji'i. Pana liñi tsa ndyu'u lcaa cha' nu nchcui' nu Juan bi' tya tsubi' la cuentya ji'i nu qui'yu re.

⁴² Lo'o li' cua nguxana tyu'u tya'a ngu', jlya ti' ngu' ji'i Jesús lo'o nguti'i ngu' nde bi'.

Ngujui Lázaro

11 Ndi'i sca nu qui'yu nu naa Lázaro. Quicha tsa bi'. Ngu' quichi Betania laca, lo'o jua'a María lo'o Marta laca tya'a ngula nu qui'yu bi'. ² (Tya'a ngula María laca Lázaro nu quicha bi', lo'o jua'a María laca nu su'ba setye tyixi xty'i' chü' quiya' Jesús nde loo la, lo'o li' sube' cho' quichá' que ycu' cho' quiya' Jesús cha' quityi.) ³ Cua nda tyucuaa nu cuna'a bi' cha' ndyaa ca slo Jesús:

—Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, Xu'na —nacuj ngu' cuna'a bi'—, nde liyya cha', cha' caca cuayá' ti' nu'u cha' ntsiya tya'a tso'o nu'u, quicha tsa yu.

⁴ Lo'o ndyuna Jesús cha' bi', li' nacuj:

—Ná nga'a cha' cajaa nu quicha bi'. Na quicha yu bi' cha' caca tlyu la ycu' Ndyosi, cha' cua'ni tlyu ngu' jna', cha' na' lacá nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. Lo'o ña'a ngu' ñi'ya cña tonu nu cua'ni na' cha' caca jo'o ji'i yu, li' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi.

⁵ Lo'o ndyuna Jesús cha' quicha Lázaro, li' tya ndyanu Jesús tya tyucuaa tsá su ndi'i bi', masi ntsu'u tsa tyiquee yu ña'a yu ji'i ca ta'a sna ngu' bi', ji'i Marta, lo'o ji'i nu chaca cho' tya'a Marta, lo'o ji'i ycu' Lázaro.

⁷ Tiya' la, li' nacuj Jesús ji'i ñati nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Tyaa na xtyu'u na nde loyuu su cuentya Judea —nacuj.

⁸ Li' nguxacuj ngu' bi' cha' ji'i:

—Mstru —nacuj ngu'—, ná sa'ni ngua bi' lo'o ngua ti' ngu' judío bi' cü ngu' quee jinu'u cha' cujuui ngu' jinu'u, ngua ti' ngu'. ¿Ha cua tsa ti nu'u nde jua chaca quiya'? —nacuj ngu'.

⁹ Li' nacuj Jesús ji'i ngu' bi':

—Tii tyucuaa ti hora ntsu'u ji'i sca tsá. Lo'o tya'a na ndacuá, ná sca na tyacua quiya' na, tyacá' su ndya'a na cha' tya xee —nacuj—. ¹⁰ Lo'o tyu'u ta'a na talya, li'

tyacua sca na nga'a tyucui quiya' na, cha' ná tyacá' xee ña'a na ji'i li'.

¹¹ Lo'o cua nchcui' Jesús jua'a, li' nacuj:

—Cua laja' Lázaro tya'a tso'o na. Nde jua tsa'a na' juani cha' xtyu'u ji'i yu.

¹² —Mstru —nacuj ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i—, lo'o laja' ca yu, li' tyaca tso'o yu.

¹³ Ngua ti' ngu' cha' ndyu'u xcalá yu, masi nti' Jesús ñacu' ji'i ngu' cha' chañi cha' ngujui yu. ¹⁴ Lo'o li' liñi nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Ngujui Lázaro —nacuj—. ¹⁵ Tso'o ti nti' na' cha' ná nguti'i na' nde jua lo'o ngujui yu. Juani taca tyu'u tso'o cha' ji'i ycu' mā, taca xñi tso'o la mā cha' jna' —nacuj—. Tyaa na ca su nscua jyo'o.

¹⁶ Li' nchcui' Tomás nu Culaca' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ji'i Jesús:

—Tyaa na lo'o nu cusu' lacua, cha' stu'ba ti cajaa na lo'o —nacuj Tomás.

“Tyu'ú tya'a ngula nu'u chaca quiya'”

¹⁷ Lo'o ndyalaa Jesús ca bi', ngujui cha' ji'i yu cha' cua jacua tsá nguatsi' jyo'o Lázaro. ¹⁸ Ná tyijyu' ndy'ya tya'a quichi Betania bi' lo'o quichi Jerusalén, ntsu'u xi tucua ti kilómetro cla'be cuayá' tyijyu' ndi'i quichi bi'.

¹⁹ Lo'o li' quiña'a ngu' quichi tonu bi' ndyaa cha' xtyucua ngu' ji'i Marta lo'o ji'i María cha' ngujui tya'a ngula ngu'. ²⁰ Tya cuayá' ndyuna ngu' cha' cua liyya Jesús, hora ti ngutu'u Marta ndyaa cha' tyacua tya'a lo'o Jesús tyucui. Sca ti María ndyanu ni'i. ²¹ Lo'o li' nchcui' Marta lo'o Jesús:

—Ná ngujui tya'a ngula na' si nguti'i nu'u ca nde, cusu' —nacuj nu cuna'a bi' ji'i Jesús—. ²² Pana jlo ti' na' cha' masi juani cua'ni ycu' Ndyosi lcaa cha' nu ña nu'u ji'i Ni.

²³ Li' nguxacuj Jesús cha' ji'i Marta bi':

—Tyu'ú tya'a ngula nu'u chaca quiya'.

²⁴ —Jlo ti' na' cha' chaca quiya' tyu'ú yu bi' nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o lo'o cua tye ti chalyuu —nacuj Marta.

²⁵ Li' nguxyacui Jesús cha' lo'o nu cuna'a bi':

—Na' lacá nu ndu'ni cha' tyu'ú ñati, na' lacá nu ndu'ni cha' chañi caca tso'o cresiya ji'i ñati —nacuj Jesús—. Masi cajaa ngu', tya tyu'ú ngu' bi' chaca quiya', caja chalyuu cucui ji'i ngu' si cua ngusñi ngu' cha' jna' —nacuj Jesús ji'i Marta—. ²⁶ Lo'o jua'a lcaa ñati nu tso'o ti ndi'i tyiquee cha' ngusñi ngu' cha' jna', ná nscua cha' cajaa ngu' bi' tsiya' ti. ¿Ha jlya ti' nu'u cha' bi'?

²⁷ —Chañi cha' jlya ti' na', cusu' —nacuj nu cuna'a bi'—. Hasta juani jlya ti' na' cha' nu'u laca Cristo nu ñati tlyu bi', nu'u laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, lo'o jua'a cua nda Ni jinu'u liyya.

Lo'o Jesús ndyunaa yu

²⁸ Ndyee nchcui' Marta, li' ndyaa nu cuna'a bi', cuaana ti ngusi'ya ji'i María tya'a ngula:

—Cua tyalaa ti nu Mstru bi' juani —nacuj—. Nxi'ya yu jinu'u cha' tsa nu'u slo yu.

²⁹ Lo'o ndyuna María cha' bi', hora ti ngutu'u ndyaa slo Jesús li'. ³⁰ Tya lyiji tyalaa Jesús quichij, tya nga'a yu su ndyacu tya'a Marta lo'o yu tya tsá la. ³¹ Lo'o nu ngu' judío nu ndi'i nxyucua jii' María ni'i ni, lo'o na'a ngu' cha' tsa tsiya' ca ngutu'u María ndyaa, li' ndyaa lca'a ngu' jii' cho'; ngua ti' ngu' cha' to' cuaá ndyaa cho' cha' cunaa cho'.

³² Lo'o li' ndyalaa María ca su ndu Jesús. Lo'o na'a cho' jii' yu, hora ti ngutu' sti' cho' slo Jesús. Lo'o li' nacui' María bi':

—Si nguti'i nu'u tsubi', cusu' —nacui'—, ná ngujuii tya'a ngula na' li'.

³³ Xñi'i tsa ñaa xtyi'i Jesús li', ndube tsa ti' yu cha' ndyuna María, lo'o jua'a ngusi'ya tsa ngu' judío tya'a ndya'a María. ³⁴ Li' nchcuane Jesús jii' ngu':

—Macala nguxatsi' mǎ jii' jyo'o bi'?

—Tsa na'a na xi jii', cusu' —nacui' ngu' li'.

³⁵ Lo'o Jesús ngusi'ya li'.

³⁶ —Tyaca'a tsa jyo'o bi' jii' Jesús, ntsu'u tsa tyiquee yu ña'a yu jii' —nacui' ngu' judío bi'.

³⁷ Lo'o jua'a ndi'i xi ngu' nu nacui':

—¿Ni cha' laca ná ngujui ñi'ya nu cua'ni yu cha' ná cajaa Lázaro nquicha'? Nchca jii' yu cua'ni yu cha' tya-ca tso'o cloo ngu' cuityi'.

Ndyu'ú Lázaro chaca quiya'

³⁸ Ca chaca quiya' xñi'i tsa ñaa xtyi'i Jesús, lo'o li' ndyaa yu ca to' cuaá. Sca tyuquee laca, lo'o ndu sca quee tlyu ndyacu' tu'ba tyuquee bi'.

³⁹ —Clyatsu' mǎ quee cua —nacui' Jesús.

Li' nchcui' Marta tya'a ngula jyo'o bi' lo'o Jesús:

—Tyucu' tsa xtyi'i caca si tyu'utsu' quee cua, cusu' —nacui'—. Cua jacua tsǎ nguatsi' jyo'o re.

⁴⁰ Li' nacui' Jesús:

—Caca ña'a mǎ cha' tlyu tsa nu ndu'ni ycu' Ndyosi nu lo'o jlyu ti' mǎ jii' Ni. ¿Ha si'i jua'a ni na' jii' mǎ tsǎ?

⁴¹ Li' ngulotsu' ngu' quee nu ndyacu' tu'ba tyuquee bi'. Li' nguxña'a Jesús nde cua.

—Sti na' —nacui' Jesús li'—, tsa xly'a'be hǐ cha' cua ndyuna nu'u cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u. ⁴² Lcaa tsǎ cua jlo ti' na' cha' nduna nu'u lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u; pana nchcui' na' lo'o nu'u juani xqui'ya ñati' nu ndi'i re, cha' taca ca jlyu ti' ngu' jna' cha' chañi cha' cua nda nu'u jna' li'jyaa chalyuu.

⁴³ Li' cuji' tsa nchcui' Jesús:

—Lázaro, tyu'u nu'u su ntsu'u nu'u ndacua, tyǎ nu'u nde liya' re.

⁴⁴ Li' ngutu'u nu ngua jyo'o bi'; ña'a ti tya ngüixij late' ngati' tyucui ña'a hichu', ña'a ti tya ndyacu' chaca late' loo.

—Xati' clyu mǎ late' nu ntsu'u chu' yu cua —nacui' Jesús jii' ngu'—, cha' ta mǎ chacuayá' tya'a yu.

Nchcui' ngu' ñi'ya caca cujuui ngu' jii' Jesús

⁴⁵ Lo'o li' quiña'a tya'a ngu' judío bi' jlyu ti' ngu' jii' Jesús, ñati' nu ndi'i nxyucua jii' María tsǎ la, cha' cua na'a ngu' cha' tlyu nu ngua'ni ca ti Jesús cuentya jii'

ycui' Ndyosi. ⁴⁶ Pana ntsu'u xi ngu' bi' nu hora ti ndyaa slo ngu' fariseo, nda ngu' cha' lo'o ngu' ñi'ya nu ngua'ni Jesús. ⁴⁷ Bi' cha' nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' fariseo bi', nguxana nxi'ya ngu' jii' lcaa ngu' tisiya, cha' tyu'u ti'i ngu'. Lo'o li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya cua'ni na juani? —nacui' ngu'—. Quiña'a tsa cha' tlyu ndyu'ni nu qui'yu bi'. ⁴⁸ Lo'o ta na chacuayá' jii' yu cha' tya cua'ni la yu jua'a, li' xñi lcaa ngu' quichij cha' jii' yu. Li' cǎa ngu' romano cha' cuityi' ngu' laa tlyu jii'na, culo'o ngu' jii' ñati' tya'a na su ndi'i ngu' —nacui' ngu'.

⁴⁹ Li' ndatu tsaca ngu'; Caifás naa yu, lo'o jua'a yijǎ bi' laca yu xu'na sti jo'ó. Nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ni sca na ná jlo ti' mǎ, ⁵⁰ ná nchca tii mǎ tsiya' ti —nacui' yu—. Tso'o la caca jii' mǎ si cajaa sca ti ñati, cha' ná cajaa lcaa ngu' quichij tyi na. Cuxi la cña caca si cuityi' ngu' tyucui ña'a nasiyu re.

⁵¹ Si'i cha' nu ngua'ya hique ycu' ca yu nchcui' yu jua'a; cha' yijǎ bi' ngua yu xu'na sti jo'ó, bi' cha' nacui' yu jua'a, cha' cuentya jii' ycu' Ndyosi nda yu cha' lo'o ngu', ni cña caca jii' Jesús ca nde loo la lo'o cajaa Jesús lo crusi. Si'i xqui'ya ñati' chalyuu jua ti cajaa Jesús, ⁵² masi cajaa Jesús cuentya jii' lcaa ñati' lcau ti ña'a cha-lyuu, cha' stu'ba ti caca tyiquee lcaa ñati' nu jlyu ti' jii' ycu' Ndyosi, ngu' nu cua ngusubi ycu' Ndyosi jii' cha' caca ngu' sñi' Ni.

⁵³ Lo'o li' nguxana nchcui' ngu' nu laca cña lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu caca cujuui ngu' jii' Jesús; ⁵⁴ bi' cha' nga'aa ndyaa Jesús su ndi'i ngu' judío, ngutu'u yu loyuu bi', ndyaa yu chaca loyuu su tyijyu' la xi, ca to' yuu btyi. Ndyalaa yu sca quichij su naa Efraín li', ca bi' nguti'i Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a jii'.

⁵⁵ Cua ngulala tsa ta'a pascua, bi' laca sca ta'a jii' ngu' judío. Quiña'a ngu' ngutu'u ngu' quichij tyi ngu', masi quichij ne' quixi', ndyalaa ngu' quichij Jerusalén li'. Yala ti ngua'ni lubii ngu' tyucui ña'a ngu' cuentya jii' ycu' Ndyosi, nu lo'o tya lyiji ti caca ta'a. ⁵⁶ Li' ndyaa ngu' ndyaana ngu' macala ntsu'u Jesús. Lo'o ndi'i ngu' ne' laa, li' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya nti' mǎ? —nacui' ngu'—. ¿Ha cǎa yu ta'a nti' mǎ?

⁵⁷ Ndube tsa ti' ngu' cha' lo'o nu ngu' sti jo'ó nu laca loo bi', lo'o ngu' fariseo, cua ngulo ngu' cña jii' lcaa ngu' quichij; nacui' sti jo'ó cha' lo'o caca cha' jii' ngu' macala ntsu'u Jesús, hora ti ntsu'u cha' cacha' ngu' jii' ngu' nu laca loo. Li' tsaa ngu' policía xñi ngu' jii' Jesús, nti' ngu' nu laca loo bi'.

Nda'a sca nu cuna'a setye chu' quiya' Jesús

12 Tya lyiji tya xcuá tsǎ cha' caca ta'a pascua, li' ñaa Jesús nde quichij Betania chaca quiya'. Laca Betania quichij tyi Lázaro nu ngujuii tya tsubi' la, lo'o li' ngua'ni Jesús cha' ndyu'ú yu chaca quiya'. ² Li' nda ngu' sca siji jii' Jesús, cha' tso'o tsa nti' ngu' cha' ndyalaa yu slo ngu'. Nda Marta na ndyacu ngu' li', lo'o jua'a stu'ba ti ntucua Lázaro lo'o ngu' su ndyacu ngu' siji lo'o Jesús. ³ Li' ndyalaa lo'o María jii' sca lyura setye

tyixi xtyi'i. Quiña'a tsa nga'a setye bi' ji'i, cha' tyucui setye ji'i quixi' nardo laca. Li' nda'a María setye bi' chu' quiya' Jesús, lo'o quicha' que ycu' María ngusube' chu' quiya' yu; tyucui ña'a ni'i ntyucua xtyi'i setye tyixi xtyi'i bi' li'. ⁴ Nga'a Judas sñi' Simón Iscariote lo'o ngu', cha' ñati nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca. La cui' bi' laca nu cjuui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi ca tiya' la. Na'a nu Judas bi' ñi'ya nu ngua'ni María, lo'o li' lye nchcui' ni cha' laca ngua'ni María jua'a:

⁵ —¿Ni cha' laca ná ngua caya' setye tyixi xtyi'i ji'i nu cuna'a cua cha' caja cñi xtyucua ji'i ngu' ti'i? —nacui nu Judas bi'—. Ná tyiquee' caja tyuu mil paxu lo setye bi'.

⁶ Cha' cuaana Judas, bi' cha' nacui jua'a, si'i cha' tya'-na ti' ji'i ngu' ti'i. Ycui' ca Judas laca loo ji'i cuiji su ntsu'u cñi ji'i ngu' tya'a ndya'a lo'o Jesús, pana na ntyucuaana Judas cñi nu ntsu'u ji'i lcaa ngu' bi'.

⁷ —Ta ma chacuayá' cua'ni nu cuna'a cua jua'a —nacui Jesús—. Na cua nguxco'o cho' setye bi' cha' cua'ni jo'o ji'i ngu' lo'o cua ngulala ti xatsi' ngu' jna' —nacui—. ⁸ Lcaa tyempo ndi'i ngu' ti'i lo'o ma' nde chalyuu, lcaa tsá' taca xtyucua ma' ji'i ngu' bi' nquicha'; pana nu na' ni, ná tyuu tsá' tyi'i na' slo cu'ma'.

Lo'o ji'i Lázaro ngua ti' ngu' cjuui' ngu' ji'i

⁹ Ngujui cha' ji'i ngu' cha' ndi'i Jesús ca bi', lo'o li' ndyaa quiña'a tya'a ngu' judío; tsa tlyu ti ngu' ndyaa na'a ngu' ji'i Jesús. Lo'o jua'a nti' ngu' ña'a ngu' ji'i nu ngua jyo'o Lázaro bi', cha' ngua'ni Jesús cha' ndyu'ú chaca quiya'. ¹⁰ Lo'o li' ngua'ni stu'ba sti jo'ó nu laca loo cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', cha' lo'o ji'i Lázaro cu-juii ngu', ¹¹ cha' xqui'ya nu Lázaro bi', bi' cha' nguxtyanu quiña'a tya'a ngu' judío ji'i sti jo'ó, cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús.

Ngua'ni chi' ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde Jerusalén

¹² Quiña'a tsa ñati ndyaa ngu' ta'a bi'. Ca chaca tsá, li' ndyuna ngu' cha' cua lijya ti Jesús nde Jerusalén; bi' cha' ngutu'u ngu' bi' ndyaa ngu' tsa tlyu ti cha' tyacua tya'a ngu' lo'o Jesús. ¹³ Ndyaa lo'o ngu' ste' nga, lo'o jua'a cui' ngusi'ya ngu' li':

—Cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi Sti na —nacui ngu' ji'i Jesús—. Culacua Ni jinu'u cha' lijya nu'u lo'o chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na. Masi juani ti, culacua Ni jinu'u cha' nu'u laca Rey nu laca loo ji'i ngu' Israel.

¹⁴ Li' ngu'ni sca huru ji'i Jesús, ndyaa tucua yu chu' huru bi', cha' ndi'ya nscua cha' lo' quityi' cusu':

¹⁵ Ná cutsii cu'ma' ngu' ca tyi quichi' Sión; cua lijya nu Xu'na ma, ntucua yu chu' sca huru.

¹⁶ Tyempo li' ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi'. Pana ca tiya' la, lo'o cua ngua lcaa cha' tlyu nu ndyanu cha' cua'ni Jesús lo'o ya' yu lo yuu, nu lo'o ngua tlyu Jesús ca su ntucua yu lo'o ycu' Ni nde cua, li' ndyi'u ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu, ndyi'u ti' ngu' ji'i cha' nu nscua

lo' quityi' bi' cua sa'ni la; ndyi'u ti' ngu' cha' la cui' jua'a ngua ji'i Jesús.

¹⁷ Jua'a ngua li'. Nu ñati nu nguti'i slo Jesús nu lo'o ngusi'ya Jesús ji'i jyo'o Lázaro ca tyuquee su nguatsi' cha' tyu'ú Lázaro chaca quiya', nda ngu' cha' lo'o ngu' quichi' ñi'ya nu ngua cha' bi'; ¹⁸ bi' cha' ngutu'u ñati quiña'a bi', ndyaa ngu' cha' tyacua tya'a ngu' lo'o Jesús tyucui, cha' cua ndyuna ngu' ñi'ya ngua'ni Jesús cña tonu bi' lo'o Lázaro. ¹⁹ Li' nchcui' ngu' fariseo lo'o tya'a ngu':

—Ña'a ma' ji'i yu bi'. ¿Ñi'ya' cua'ni na juani? Ná caca ji'na tsiya' ti tacy' na cha' ji'i yu bi'. Tyucui ña'a chalyuu ngusñi ngu' cha' ji'i yu juani.

Lijya xi ngu' xa' tsu' nclyana ngu' ji'i Jesús

²⁰ Lo'o ngu' griego ndyalaa laja ñati nu ndya'a ta'a bi' nde Jerusalén. ²¹ Naa xi ngu' griego bi' slo Felipe li'. Quichi' Betsaida laca quichi' tyi nu Felipe bi'; nde loyuu su cuentya Galilea, ca bi' ndi'i quichi' bi'. Li' nchcui' ngu' bi' lo'o Felipe:

—Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, cusu', cua nti' ya tyacua tya'a ya xi lo'o Jesús —nacui ngu'.

²² Li' ngutu'u Felipe ndyaa slo Andrés tya'a quichi' tyi; stu'ba ti ndyaa ngu', ndyaa cacha' ngu' ji'i Jesús.

²³ Lo'o li' nda Jesús sca cha' lo'o ngu':

—Cua ndyalaa hora cha' caca tlyu ycu' na' lo'o cajaa na', na' nu cua lijya chalyuu cha' caca ñati —nacui Jesús—. ²⁴ Li' tsa cha' nu ta na' lo'o ma' juani, cha' sca si'yu nu ndyataa ngu' ni, ñi'ya laca sca si'yu trigo, tyanu si'yu bi' jua'a ti si ná cataa ngu' ji'i lo yuu —nacui—. Lo'o cua ndyataa ngu' si'yu bi' lo yuu, li' cat-su' scua' si'yu bi', ñi'ya laca si na ngujuii ti. Pana nu lo'o tyucua si'yu bi', quiña'a tsa si'yu tyu'u lo bi' li'.

²⁵ Jua'a laca lo'o ñati nu nti' xñi cha' 'na —nacui Jesús—. Cua ña'a ca ñati nu lye tsa ndu'ni tyaca'a ji'i ycu' ca ngu', chcuna' chalyuu ji'i ngu'; pana ñati nu ná ntsii cajaa ngu' xqui'ya na', bi' laca nu caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'. ²⁶ Lo'o nti' ñati cua'ni cña 'na —nacui Jesús li'—, nga'a cha' tsaa ngu' mala nti' na' cha' tsaa, cha' li' taca tyi' msu bi' 'na ca su ndi'i ycu' na'; lo'o ycu' Sti Na' cua'ni chi' Ni loo ngu' nu cua'ni cña 'na li'.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu' yu

²⁷ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Quiña'a tsa cha' nclyacua ti' na' juani. ¿Ha tso'o la si jña na' ji'i ycu' Ndyosi Sti na' cha' cua'ni Ni cha' ná tyacua cha' cuxi re 'na? Si'i, ná chcui' na' jua'a. Cua ndyalaa hora 'na juani cha' caca lcaa cña nu nga'a cha' caca 'na.

²⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu:

—Sti na', tso'o la si caca tlyu ycu' nu'u.

Li' nguañi nchcui' ycu' Ndyosi nde cua. Ndi'ya nchcui' Ni:

—Cua laca ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' ca na', lo'o jua'a tya caca tlyu la na' chaca quiya' xqui'ya nu'u.

²⁹ Li' nacui nu ñati quiña'a nu ndi'i cacua ti cha' nguañi nchcui' tyi'yu, ngua ti' ngu'. Xa' la ñati nacui cha' nde cua ndyu'u cha' nu nda sca xca jii' ycu' Ndyosi lo'o Jesús. ³⁰ Pana ndi'ya nacui ycu' Jesús:

—Xqui'ya cu'ma laca cha' nguañi nchcui' ycu' Ndyosi nde cua, si'i xqui'ya na' —nacui Jesús—. ³¹ Cua ndyalaa hora cha' cua'ni cuayá' Ni jii' lcaa ñati chalyuu, nu lo'o tyijiloo na' tsiya' ti jii' nu xña'a nu laca loo nde chalyuu —nacui Jesús jii' ngu'—. ³² Lo'o sicua ngu' cuxi jna' ca su ndi'i na' lo yuu, cuju'i' ca'a ngu' jna' lo crusi, li' cuane na' jii' lcaa ñati cha' xñi ngu' cha' 'na.

³³ Jua'a nacui Jesús cha' caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu caca lo'o cuju'i' ngu' jii' yu. ³⁴ Li' nguxtyacui ngu' cha' lo'o Jesús:

—Cua ndyuna ya lo'o nchcui' ngu' lo quityi cusu' jii' na, cha' ndi'ya nscua, cha' ná nga'a cha' tye tsá jii' Cristo, nu ñati tlyu nu ta ycu' Ndyosi jii' liya —nacui ngu'—. ¿Ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' nu'u cha' ntsu'u cha' cuju'i' ca'a ngu' jii' lo crusi, jii' Cristo nu ya chalyuu cha' caca ñati? ¿Ñi'ya ña'a ñati laca nu Cristo bi'?

³⁵ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu':

—Tya xi ca tsá tya tyi'i na' slo cu'ma, na' nu tã xee nu tyu'ú ne' cresiya jii' ñati —nacui Jesús—. Bi' cha' juani yaa ma su nga'a cha' tsaa ma lo'o tya xee ti, cha' ná cua'ni nu cuxi ngana jii' ma, nu cuxi nu nda talya chalyuu. Nu lo'o talya ña'a su ndya'a na, ná jlo ti' na ma nde ndya'a na li'. ³⁶ Lo'o jua'a cu'ma —nacui Jesús jii' ngu'—, tso'o la si xñi ma cha' jna' laja lo'o tya ndi'i na' chalyuu, na' nu tã xee nu tyu'ú ne' cresiya jii' cu'ma ñati chalyuu. Li' tyucui tyiquee ma caca ma ñati jii' ycu' Ndyosi.

Ndye nchcui' Jesús jua'a lo'o ngu', li' ngutu'u yu ndyaa yu ca su ná quije yu jii' ngu'.

Suu cha' xqui'ya bi' ná jlyu ti' ngu' judío jii' Jesús

³⁷ Masi cua ngua'ni Jesús quiña'a cha' tlyu slo ñati bi', ná ntaja'a ngu' xñi ngu' cha' nu nchcui' yu. ³⁸ Jua'a ngua cha' caca lcaa cha' nu nguscua jyo'o Isaías lo quityi jii' ycu' Ndyosi cua sa'ni la:

Ndyosi Xu'na na', nacui lo quityi bi' jii', ná ntaja'a ngu' re xñi ngu' cha' jinu'u, cha' nu nda ya lo'o ngu'.

Ná ngua cuayá' ti' ngu' tsiya' ti si nu'u ndu'ni cha' tlyu slo ngu'.

Jua'a laca cha' nu nscua lo quityi bi'. ³⁹ Bi' cha' ná ngua jii' ngu' judío bi' xñi ngu' cha' jii' Jesús. Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' nu nguscua jyo'o Isaías bi':

⁴⁰ Cua ndacu' ycu' Ndyosi hique ngu' bi', ngua'ni Ni cha' cu'u ti hique ngu' bi'.

Jua'a ngua cha' ná ña'a ngu' ni cha' laca bi', cha' ná caca cuayá' ti' ngu' cha' bi'.

Lo'o jua'a ná ntaja'a ngu' culochu' ngu' jii' cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu',

bi' cha' ná nchca cui'ya na' cha' clyu ti' jii' ngu' jii' cha' cuxi bi' li', nacui ycu' Ni.

⁴¹ Nguscua jyo'o Isaías jua'a cha' cua ngua tii cha' tlyu tsa caca nu Cristo; cha' jii' ycu' yu bi' nchcui' jyo'o Isaías li'.

⁴² Lo'o jua'a ngua, ndi'i xi ngu' nu laca cña nu jlyu ti' jii' Jesús; pana ntsii ngu' bi' jii' ngu' fariseo, bi' cha' ná ntaja'a ngu' chcui' ngu' cha' jii' Jesús ca slo ñati. Ntsii ngu' si cua'a ngu' fariseo jii' ngu' cha' nga'aa ca tsaa ngu' ne' laa jii' tya'a ngu' judío. ⁴³ Ndiya la ti' ngu' bi' cha' tso'o ti chcui' ñati chalyuu cha' jii' ycu' ngu'. Ná nti' ngu' cha' caca tso'o tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni jii' ngu'.

Tilaca laca nu sta qui'ya jii' ñati chalyuu

⁴⁴ Li' cuij tsa nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Nu lo'o ngusñi ñati cha' jna' ni, si'i jii' sca ti na' jlyu ti' ngu' bi' li'; lo'o jii' ycu' Ndyosi nu nda 'na liyyaa nde chalyuu xñi ngu' cha' li' —nacui—. ⁴⁵ Lo'o ña'a ñati jna', li' ña'a ngu' jii' ycu' Ni nu nclyo cña jna'. ⁴⁶ Cua liyya na' chalyuu cha' caca na' ñi'ya laca sca xee nu tyu'ú ne' cresiya jii' ñati. Lo'o xñi ñati cha' jna', li' nga'aa tyi'i ngu' chalyuu ñi'ya laca si ná ntsu'u xee ne' cresiya jii' ngu' xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. ⁴⁷ Nda na' cha' lo'o ngu'; pana si cuna ngu' cha' bi', lo'o li' ná taquiya' ngu' jii' cha' bi', si'i na' nu stã qui'ya jii' ngu' bi' li' —nacui Jesús—. Ná liyya na' cha' cua'ni cuayá' na' jii' ñati chalyuu; cha' cua'ni lyaá na' jii' ngu', bi' cha' liyya na'. ⁴⁸ Pana cua ndyuna ñati lo'o nchcui' na' lo'o ngu'; bi' laca cha' nu tyanu cuentya jii' ngu', nu lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi jii' ngu' lo'o cua ndye chalyuu —nacui Jesús—. Ca li' cua'ni cuayá' Ni jii' lcaa ñati nu ná ndaquiya' jii' cha' nu nchcui' na', nu ná ntaja'a xñi cha' nu nchcui' na' lo'o ngu'. ⁴⁹ Si'i chacuayá' jii' ycu' ca ti na' nchcui' na' lo'o ñati; ycu' Ndyosi Sti na' nu cua nda jna' liyyaa chalyuu, bi' laca nu ngulo cña 'na ñi'ya cha' nu ta na', ñi'ya ña'a cha' nu chcui' na' lo'o ñati —nacui yu—. ⁵⁰ Jlo ti' na' cha' talo tsa lcaa cña nu nda Sti na' cha' cua'ni ma, ná nga'a cha' tye chalyuu jii' ma si taquiya' ma jii' cha' bi' —nacui Jesús jii' ngu'—. Bi' cha' tsa ña'a cha' nu cua nchcui' Sti na' lo'o na', bi' laca cha' nu nchcui' na' lo'o ma juani.

Ngui' Jesús quiya' ngu' nu ndyaca tsa'a jii'

13 Tyucuaa tsá tya liji cha' caca ta'a pascua bi'; jlo ti' Jesús cha' cua ngulala tyempo jii', cha' tyu'u yu chalyuu re tyaa yu ca slo ycu' Ndyosi Sti yu. Xcui' cua ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a jii' ñati chalyuu nu ngusñi cha' jii' yu; lo'o ña'a ti tya ntsu'u tsa tyiquee yu ña'a yu jii' ñati bi' li', ña'a cuayá' nu tye chalyuu jii'.

² Laja li' cua ngua'ni nu xña'a cha' ngua'ya cha' hique Judas sñi' Simón Iscariote cha' cuju'i' cresiya jii' Jesús jii' ngu' cuxi. ³ Jlo ti' Jesús cha' lcaa cha' nu ntsu'u jii' ycu' Ndyosi Sti yu cua nda Ni jii' yu. Lo'o jua'a jlo ti' yu cha' cua ngutu'u yu ca slo ycu' Ndyosi ya yu chalyuu, cha' cua tyaa ti yu ca slo ycu' Ndyosi chaca quiya'. Masi jlo ti' Jesús cha' bi', ⁴ pana ndatu Jesús to' mesa laja lo'o ndyacu ngu' sji, ngulo yu late' tyucui nu lacu' yu, ndaya' yu chaca late' cha' sca' yu sii' yu; ⁵ li' ngujui' yu hitya ne' sca tsi'yu, ndyaa ngui' yu quiya' ngu' nu ndyaca tsa'a jii', nguxquityi yu quiya' ngu' lo'o late' nu ndyaca' sii' yu.

⁶ Lo'o ndyalaa Jesús ca su ntucua Simón Pedro, li' nchcui' Pedro lo'o yu:

—¿Ha nu'u, cusu'? ¿Ha qui'í nu'u quiya' na'? —nacui Pedro ji'í.

⁷ —Ná nchca cuayá' ti' nu'u juani ni cha' laca ndyu'ni na' jua'a —nacui Jesús ji'í—, pana ca tiya' la xi caca cuayá' ti' nu'u.

⁸ —Ná caja chacuayá' jinu'u qui'í nu'u quiya' na' tsiya' ti —nacui Pedro li'.

Nguxtyacui Jesús cha' lo'o Pedro li':

—Ná caca tyu'u cha' jinu'u lo'o na' si ná qui'í na' quiya' nu'u —nacui yu.

⁹ —Tso'o lacua, cusu' —nacui Simón Pedro li'—. Si' quiya' ti na' qui'í nu'u lacua, lo'o ya' na' lo'o scua' que na' xcaata nu'u.

¹⁰ —Lubii tsa tyucui ña'a na si cua ndyaata na chcu —nacui Jesús li'—, nga'aa nti' na caata na chcu chaca quiya' li'. Pana quiya' ti na tyaatí lo'o tyatí na ni'í. Lo'o jua'a cu'ma, masi lubii tsa cresiya ji'í ma, tya ntsu'u chaca yu laja cu'ma nu ná lubii cresiya ji'í.

¹¹ Jua'a nacui Jesús: “Ntsu'u chaca yu laja cu'ma nu ná lubii cresiya ji'í”, nacui, cha' cua jlo ti' Jesús tilaca laca nu cujui' cresiya ji'í yu ji'í ngu' cuxi.

¹² Lo'o ndye ngui'í Jesús quiya' ngu', xa' ndyacu' ste' yu, xa' ndyaa tucua yu to' mesa. Li' nchcui' yu lo'o ngu':

—¿Ha ngua cuayá' ti' ma na laca nu ngua'ni na' lo'o ngui'í na' quiya' ma jua'a? —nacui yu—. ¹³ “Mstru”, ndu'ni ma 'na; “Xu'na ya”, ndu'ni ma 'na, lo'o chañi tsa cha' bi'. Jua'a laca na' cuentya ji'í ma —nacui yu—.

¹⁴ Na' nu laca Xu'na ma, na' nu laca Mstru ji'í ma ni, cua ngui'í na' quiya' ma; bi' cha' jua'a ntsu'u cha' qui'í ycu'í ma quiya' tya'a ma —nacui yu—. ¹⁵ Ngua ti' na' cha' ña'a ma ñi'ya nu ngua'ni na', cha' ñi'ya ngua'ni na' lo'o nguxtyucua na' ji'í ma, jua'a ntsu'u cha' cua'ni ma cha' xtyucua ma ji'í tya'a ma —nacui Jesús ji'í ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í—. ¹⁶ Cha' liñi nchcui' na' lo'o cu'ma, cha' ñatí nu laca xu'na ngu', bi' laca loo ji'í ngu', si'i msu nu laca loo; ñatí nu nclyo cña ji'í nu tsa lquichí, bi' laca loo, si'i nu ndya'a lquichí ti. ¹⁷ Lo'o juani lo'o ngua cuayá' ti' ma lca ña'a cha' nu nda ca ti na' lo'o ma, tso'o tsa caca tyiquee ma li', si taquiya' ma ji'í cha' bi' —nacui—.

¹⁸ “Ná nchcui' na' ji'í lca cu'ma. Jlo ti' na' ti ji'í ngusubi na' cha' caca tsa'a ngu' jna' —nacui Jesús—. Tya sa'ni nguscua ngu' sca cha' ji'í ycu'í Ndyosi lo quityi ndi'ya: “La cui' ñatí nu stu'ba ndyacu tyaja lo'o na', bi' laca nu xyu tya'a lo'o na' juani”; jlo ti' na' cha' nga'a cha' caca cha' bi' —nacui Jesús—. ¹⁹ Na nda ti na' sca cha' lo'o ma juani, nu lo'o tya lyiji caca cha' bi'; lo'o cua ngua jua'a, li' caca jlya ti' ma jna', cha' chañi cha' laca na' nu sca ti Sñi' ycu'í Ndyosi nu lijya chalyuu, ñi'ya nu ni na' ji'í ma. ²⁰ Ta na' sca cha' liñi lo'o ma —nacui yu—. Nu lo'o taquiya' ma ji'í sca ñatí nu ta na' cha' tya'a slo ma, li' stu'ba laca si taquiya' ma jna'; lo'o taquiya' ma jna', li' stu'ba laca si taquiya' ma ji'í ycu'í Ndyosi Sti na' nu nda jna' lijya.

Ndacha' Jesús ji'í ngu' tilaca laca nu cujui' cresiya ji'í yu ji'í ngu' xña'a

²¹ Lo'o nchcui' Jesús jua'a, ti'í tsa nti' cresiya ji'í yu nda yu cha' lo'o ngu' bi':

—Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani, cha' ntsu'u sca ngu' tya'a ma nu cujui' cresiya 'na ji'í ngu' cuxi —nacui Jesús li'.

²² Ndube tsa ti' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í, nguxña'a ngu' ji'í tya'a ngu' li'; ná nda ngu' cuentya tsiya' ti ti ji'í cha' nu nchcui' yu. ²³ Pana ntsiya tsaca lo ngoca' cacua ti su ntucua Jesús; tyaca'a tsa nu qui'yu bi' ji'í Jesús, ²⁴ bi' cha' ngua'ni que ti Simón Pedro ji'í yu bi', nchcuane ji'í:

—¿Ti ji'í nchcui' nu cusu' lo'o nacui jua'a?

²⁵ Bi' cha' ngusni yane nu qui'yu bi' nde chu' ña'a ntsiya ti, cha' caca cacua la ji'í Jesús. Li' nchcui' lo'o Jesús:

—Xu'na, ¿tilaca laca nu bi'? —nacui.

²⁶ —Ndi'ya cua'ni na' —nacui Jesús ji'í li'—. Ta'a na' sa yu'be tyaja 'na ne' ca'ña scuaa re. Ñatí nu ta na' yu'be tyaja bi' ji'í cha' cacu, nu bi' laca nu ni na' ji'í ma.

Li' nda'a Jesús sa yu'be tyaja ne' ca'ña, nda ji'í Judas, sñi' Simón Iscariote. ²⁷ Lo'o ngusñi Judas ji'í tyaja bi', la cui' hora bi' ndyatí ycu'í nu xña'a nu naa Satanás, ndyaa ne' cresiya ji'í nu Judas bi'. Li' nacui Jesús ji'í:

—Yaa clya nu'u lquichí cua hí.

²⁸ Ná tucui nu ntucua to' mesa ngua cuayá' ti' ni cha' laca nchcui' Jesús lo'o Judas jua'a. ²⁹ La cui' Judas laca nu laca loo ji'í cujui' cñi nu tsa tlyu ntsu'u cñi ji'í lca ngu' bi'; bi' cha' ntsu'u ngu' nu ngua ti' cha' cua ngulo Jesús cña ji'í cha' tsa cui'ya sca na nu cua'nijo'o ji'í ngu' cha' caca ta'a; jua'a ngua ti' xa' la ngu' cha' ntsu'u cña ji'í Judas cha' tsa ta msta ji'í ngu' ti'í. ³⁰ Bi' cha' lo'o ndye ndyacu Judas tyaja bi', ngutu'u ndyaa ña'a talya ti li'.

Sca cña cucui cha' cua'ni na

³¹ Lo'o ngutu'u Judas ndyaa, li' nchcui' Jesús lo'o ñatí nu ndyanu bi':

—Cua ndyu'ni ycu'í Ndyosi cha' caca tlyu na', na' nu cua lijya chalyuu cha' caca na' ñatí —nacui yu—. Lo'o ji'í ycu'í Ni cua'ni tlyu ngu' xqui'ya na' —nacui—. ³² Nu lo'o ndu'ni na' cha' caca tlyu Sti na' xqui'ya cha' laca na' Sñi' ycu'í Ni, la cui' jua'a cua'ni Ni cha' caca tlyu la na'; yala ti cua'ni Ni jua'a. ³³ Sñi' na' —nacui Jesús ji'í ngu' bi' li'—, tya xi ca tsá tya tyi'í na' nde chalyuu lo'o ma. Ñi'ya nu ni na' ji'í ngu' judío tya tsubi', la cui' ti cha' ta na' lo'o ma juani: Tsaana ma jna', pana ná caja chacuayá' tsa ma ca su tsa'a —nacui yu—. ³⁴ Nde chcu'í na' sca cña cucui lo'o ma cha' cua'ni ma: Nga'a cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'í tya'a ñatí ma; ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'í ma, la cui' jua'a nga'a cha' tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'í tya'a ñatí ma. ³⁵ Li' caca cuayá' ti' lca ñatí cha' ñatí nu ndyaca tsa'a 'na laca ma, si tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'í tya'a ñatí ma —nacui Jesús.

Nacuj Jesús cha' cua xtyanu ti Pedro jii

³⁶ Li' nchcui' Simón Pedro lo'o Jesús:

—Xu'na —nacuj—, ¿macala tsaa nu'u?

—Ná caja chacuayá' cha' tya'a nu'u lo'o na' ca su tsa'a —nacuj Jesús—. Ca tiya' la tsaa nu'u.

³⁷ Li' nchcuane Pedro jii yu:

—¿Ni cha' laca ná nti' nu'u cha' tya'a na' lo'o nu'u ca su tsaa nu'u juani ti? —nacuj—. Cajaa na' si caca clyá' ycui' nu'u.

³⁸ —¿Ha chañi hi cha' tyaja'a nu'u cajaa cha' clyá' na'? —nacuj Jesús jii—. Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o nu'u juani: Lo'o tya lyiji ti xi'ya ndye'e nde tlya, sna quiya' xacuj nu'u cha' jii' ngu' cha' ná nslo nu'u 'na.

Nclyu'u Jesús chaca tyucuii cucui jii'na

14 'Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' mā cuentya 'na —nacuj Jesús jii' ngu' li'—. Cua ngusñi mā cha' jii' ycui' Ndyosi, jua'a xñi tso'o mā cha' jna' li'.

² Quiña'a tsa su tso'o ntsu'u su tyi'i mā ca slo ycui' Ndyosi Sti na'. Tsa'a na' ca bi' cha' cua'ni cho'o na' su tyi'i mā. Ná nchcui' na' lo'o cu'mā jua'a, si si'i cha' liñi nu nchcui' na' lo'o mā —nacuj Jesús—. ³ Lo'o jua'a tsa'a na' cha' cua'ni cho'o na' su tyi'i mā, li' cāa na' lo yuu chaca quiya', cāqui'ya na' jii' mā cha' tyi'i mā lo'o na'. ⁴ Cua jlo ti' mā macala su tsa'a na', jlo ti' mā ñi'ya nu cua'ni na' cha' tsa'a ca jua.

⁵ —Cusu' —nacuj Tomás—, ná jlo ti' ya macala tsaa nu'u. ¿Ñi'ya cua'ni ya cha' quije tyucuii bi' jii' ya? —nacuj jii' Jesús.

⁶ —Na' lacā nu nclyu'u tyucuii —nacuj Jesús li'—, na' nclyu'u lcaa cha' nu liñi ca; na' ndā chalyuu tso'o jii' ngu', chalyuu nu ná nga'a cha' tyē. Ná taca jii' ngu' tyalaa ngu' ca slo ycui' Ndyosi si ná lo'o na' —nacuj Jesús—. ⁷ Ndyuloo mā 'na, bi' cha' jua'a cua ndyuloo mā jii' Sti na' li'; cua ndyuloo mā jii' Ni juani, cha' cua na'a mā jii' ycui' Ni nu lo'o cua na'a mā jna'.

⁸ Li' nchcuane Felipe jii' Jesús:

—Cusu' —nacuj—, culu'u nu'u jii' Sti nu'u jii' ya, tsa bi' ti cha' nti' ya.

⁹ —Felipe —nacuj Jesús jii'—, cua tyuu tsa tsā ndi'i na' lo'o cu'mā, ¿ha tya lyiji tyuloo mā jna'? —nacuj—. Cua na'a mā 'na, bi' cha' jua'a jii' Sti na' cua na'a mā li'. ¿Na laca nti' nu'u lo'o ndi'ya nchcui' nu'u lo'o na': Culu'u nu'u jii' Sti nu'u jii' ya? —nacuj Jesús jii' Felipe—.

¹⁰ ¿Ha ná jlya ti' mā cha' stu'ba ntsu'u cha' 'na lo'o ycui' Ndyosi Sti' na'? Lo'o jua'a lcaa hora ndi'i ycui' Ndyosi Sti na' lo'o na' —nacuj—. Si'i cha' nu ngulo hique ti na' nu nchcui' na' lo'o mā; stu'ba ntsu'u cha' jii' Sti na' lo'o na', lo'o ycui' Ni laca nu nclyo cña 'na, ñi'ya nu cua'ni na'. ¹¹ Xñi mā cha' jna' lacua, cha' nu nacuj na' jii' mā cha' stu'ba ntsu'u cha' 'na lo'o ycui' Ndyosi Sti na'. Si ná caca jlya ti' mā 'na jua'a, li' tso'o masi xqui'ya cña tonu nu ndu'ni na', bi' cha' jlya ti' mā jna' —nacuj Jesús—. ¹² Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o mā juani, cha' laca ñati nu xñi cha' jna', taca cua'ni ngu' la cui' ña'a cña tonu nu ndu'ni ycui' na'; lo'o jua'a tlyu la

cña caca cua'ni ngu' bi' li', cha' cua tya'a ti na' ca su ndi'i ycui' Ndyosi Sti na' —nacuj Jesús—. ¹³ Bi' cha' juani lcaa cha' nu jña mā jii' ycui' Ndyosi chacuayá' jna', cua'ni na' cha' bi' —nacuj—. Jua'a jii' ycui' Ndyosi Sti na' cua'ni tlyu ngu', nu lo'o cua'ni tlyu ngu' 'na nu lacā Sñi' ycui' Ni. ¹⁴ Lcaa cha' nu jña mā jii' Sti na' chacuayá' jna', cua'ni na' cha' bi' li'.

Cāa Xtyi'i ycui' Ndyosi xtyucua Ni jii'na

¹⁵ 'Taquiya' mā jii' lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o mā, si chañi cha' ntsu'u tyiquee mā 'na —nacuj Jesús—.

¹⁶ Lo'o tya'a na', li' chcui' na' lo'o ycui' Ndyosi Sti na' cha' ta Ni chaca nu xtyucua jii' mā; bi' laca Xtyi'i ycui' Ndyosi nu laca suu lcaa cha' liñi. Tyanu nu bi' lo'o mā ña'a cuayá' nu tye chalyuu —nacuj—. ¹⁷ Ná caca tyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya jii' ñati cuxi, cha' ná nchca ña'a ngu' bi' jii' Ni, ná nslo ngu' tilaca laca ycui' Ni. Nu cu'mā, nslo mā jii' Ni xqui'ya cha' ndi'i nu bi' lo'o mā, lo'o jua'a cua tyanu ti Ni ne' cresiya jii' mā —nacuj Jesús jii' ngu'—. ¹⁸ Ná xtyanu na' jii' mā ycui' ti mā, ñi'ya si laca mā ñati nu ná tucui ntsu'u jii' mā —nacuj—, tya cāa na' su ndi'i mā chaca quiya'. ¹⁹ Ca tiya' la xi, li' nga'aa ña'a ñati chalyuu jna'; pana cu'mā, tya ña'a mā jna'. Li' caca tso'o tyiquee mā, xqui'ya cha' lu'ú na'. ²⁰ Lo'o jua'a caca cuayá' ti' mā cha' stu'ba ntsu'u cha' jna' lo'o Sti na', cha' ntsu'u cha' jii' mā lo'o na' —nacuj Jesús—, lo'o jua'a ntsu'u cha' jna' lo'o cu'mā. ²¹ Lcaa ñati nu chañi cha' ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jna', bi' laca ñati nu cua'a jyacā jii' lcaa cha' nu chcui' na' lo'o ngu'; taquiya' ngu' bi' jii' cha' bi' —nacuj—. Lo'o ntsu'u tsa tyiquee ngu' ña'a ngu' jna', jua'a Sti na' ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jii' ngu' bi' li'. Lo'o na', tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' jii' ngu' bi', cuati culu'u na' jii' ngu' bi' lcaa cha' ñi'ya nu laca ycui' Na'.

²² Li' nchcui' nu chaca Judas bi', si'i nu naa Judas Iscariote:

—Nu lo'o nacuj nu'u cha' culu'u nu'u ñi'ya nu laca ycui' ca nu'u jii' cuare ti, ná lo'o jii' xa' ñati, ¿ñi'ya ta nti' nu'u, Xu'na? —nacuj nu Judas bi' jii' Jesús.

²³ —Ñati nu chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee jna', taquiya' ngu' jii' lcaa cha' nu nchcui' na' lo'o ngu' —nacuj Jesús—. Lo'o li' tso'o tsa caca tyiquee ycui' Ndyosi Sti na' ña'a Ni jii' ngu' bi'. Cuati cāa ya lo'o Sti na' cha' tyanu ya lo'o ngu' bi' —nacuj Jesús—. ²⁴ Pana ñati nu ná ntsu'u tyiquee jna', ná ndaquiya' ngu' tsiya' ti jii' cha' nu nchcui' na' lo'o ngu'. Cua ndyuna cu'mā cha' nu nda Sti na' 'na cha' culu'u jii' mā, cha' si'i sca cha' nu nda'ya hique ti na' laca cha' nu nda na' lo'o mā.

²⁵ 'Cua nchcui' na' lcaa cha' bi' lo'o tya ndi'i ti na' lo'o mā. ²⁶ Tiya' la li' caca cuayá' la ti' mā lcaa cha', nu lo'o culu'u Xtyi'i ycui' Ndyosi cha' bi' jii' mā —nacuj Jesús—. Na cua ta ti ycui' Ndyosi Sti na' jii' Xtyi'i ycui' Ni cha' cāa Ni chalyuu cha' xtyucua Ni jii' mā lcaa hora chacuayá' jna'. Lo'o jua'a cua'ni nu bi' cha' tyi'u ti' mā lcaa cha' nu cua nchcui' na' lo'o mā.

²⁷ 'Ndi'ya cua'ni na' lo'o mā cha' cua tya'a ti na': cua'ni na' cha' tī ti tyi'i tyiquee mā. Ná nchca jī'i űatī chalyuu tyi'i tī ti ngu', pana ycuī' na' cua'ni na' cha' tī ti tyi'i mā —nacui Jesús—. Nga'aa culacua tsa ti' mā, nga'aa cutsī mā —nacui—. ²⁸ Cua ndyuna mā lo'o nchcui' na' ndi'ya: "Tya'a na', pana ca tiya' la li' cāā na' su ndi' mā chaca quiya'". Bi' cha' taca ca chaa ti' mā lo'o cuna mā cha' cua tya'a ti na' slo ycuī' Ndyosi Sti na', si chañi cha' ntsu'u tyiquee mā űa'a mā jna'. Cua tlyu la cha' nu ntsu'u jī'i ycuī' Ndyosi Sti na', sube la cha' jna' —nacui Jesús—. ²⁹ Jua'a ni na' jī'i mā lo'o tya lyiji caca cha' bi'; pana lo'o cua ndya'a na', li' taca jlyā ti' mā cha' bi'.

³⁰ 'Nga'aa quiña'a tsa cha' chcuī' na' lo'o mā juani —nacui Jesús li'—. Cua lijya nu xña'a nu laca loo nde chalyuu, cua lijya nu bi' ca su ndi' na re. Ná ntsu'u chacuayá' jī'i nu bi' cha' caca loo jna'. ³¹ Pana nga'a cha' caca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee na' űa'a na' jī'i ycuī' Ndyosi Sti na', bi' cha' ndu'ni na' lcaa cña nu nclyo ycuī' Ni 'na —nacui Jesús—. Pana juani tyatū clyā mā, ya'a clyā mā lo'o na'.

Yaca si'yu lo'o stā' yaca si'yu bi'

15 'Na' lacā űi'ya laca sca sūy yaca nu nda si'yu tyixi, jua'a laca na' —nacui Jesús jī'i ngu'—. Lo'o ycuī' Ndyosi Sti na' laca nu ca jī'i yaca bi'. ² Tso'o tsa űa'asiī Sti na' jī'i lcaa stā' yaca bi', lo'o na' lacā yaca bi'. Ca quiya' stā' yaca nsi'yu Ni jī'i, nu lo'o ná nda si'yu lo tsiya' ti. Nsubii Ni xi lo yaca nu nda si'yu tso'o, cha' tya quiña'a la si'yu tyu'u lo bi'; ³ lo'o jua'a cu'mā ni —nacui Jesús—, cua laca ngusubii na' jī'i mā nu lo'o ngusñi mā cha' nu nchcui' na' lo'o mā. ⁴ Cua'ni stu'ba tyiquee mā lo'o na', cha' stu'ba ti nchca tyiquee na' lo'o mā. Ndi'ya laca űi'ya si laca na' sca sūy yaca, lo'o jua'a cu'mā laca mā stā' yaca bi' —nacui—. Pana sca stā' yaca si'yu ni, nga'aa ta stā' bi' si'yu si si'yu ngu' jī'i ca quiya' stā' bi'; sca ti si stu'ba ti caluu stā' bi' űi'ya ntucua ti jī'i sūy yaca, li' ta stā' bi' si'yu —nacui—. Jua'a lo'o cu'mā, ná taca tyu'u cha' tso'o ne' cresiya jī'i mā cha' xtyucua mā jī'i xa' űatī si ná stu'ba caca tyiquee mā lo'o na'.

⁵ 'űi'ya laca sūy yaca nu nda si'yu tyixi jī'i, jua'a laca na' cuentya jī'i mā, cha' na' lacā sūy cha' tso'o nu ntsu'u jī'i mā —nacui Jesús jī'i ngu'—. űi'ya laca stā' yaca bi', jua'a laca cu'mā, si ngusñi mā cha' 'na. Stu'ba ti caca tyiquee mā lo'o na', li' caca quiña'a la cha' tso'o nu tyu'u ne' cresiya jī'i mā su ndi' mā chalyuu, si laca na' sūy cha' tso'o jī'i mā. Ni sca cha' ná caca jī'i mā si ná stu'ba caca tyiquee mā lo'o na' —nacui Jesús—.

⁶ Culaya' Sti na' jī'i űatī nu ná stu'ba nchca tyiquee ngu' lo'o na', űi'ya lo'o nchcuāā ngu' stā' yaca nu cua ndyanaa; nxuti'i montón ngu' stā' yaca btyi bi', nsta ngu' jī'i lo quii' cha' tye tyaquī bi'.

⁷ 'Nu lo'o stu'ba ti ntsu'u tyiquee mā lo'o na' —nacui Jesús—, nu lo'o tyanu cha' nu nchcui' na' ne' cresiya jī'i mā, li' taca jña mā sca cha' jī'i Sti na', lo'o jua'a ta Ni cha' bi' jī'i mā. ⁸ Cua'ni tlyu ngu' jī'i ycuī' Ndyosi Sti na', si űa'a ngu' cha' tso'o tsa ndu'ni mā lo'o xa' űatī. Li' caca cuayá' ti' xa' űatī cha' űatī nu ndyaca tsa'a 'na la-

ca mā —nacui—. ⁹ űi'ya nu ntsu'u tyiquee Sti na' űa'a Ni jna', jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' űa'a na' jī'i cu'mā.

¹⁰ Lcaa tsā tyi'u ti' mā su ndi' mā cha' ntsu'u tsa tyiquee na' űa'a na' jī'i mā. Jua'a tso'o tsa caca tyiquee na' űa'a na' jī'i mā si taquiya' mā jī'i lcaa cha' nu nda na' lo'o mā. Lo'o jua'a na' —nacui Jesús— cua ngua'ni na' lcaa cña nu ngulo Sti na' 'na. Jlo ti' na' cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni űa'a Ni jna' tyucui su ndi' na'.

¹¹ 'Nchcui' na' jua'a lo'o cu'mā, cha' lo'o űa'a mā cha' chaa ti' na' ndu'ni na' cña jī'i ycuī' Ndyosi Sti na', la cui' jua'a cu'mā, ná nga'a cha' tye cha' caca chaa ti' mā.

¹² Nde laca cña nu ta na' jī'i mā —nacui Jesús—, cha' tso'o ti caca tyiquee mā űa'a mā jī'i tya'a űatī mā, űi'ya ntsu'u tyiquee na' űa'a mā jī'i mā. ¹³ Si jua'a ntsu'u tyiquee na' űa'a na' jī'i tya'a tso'o na, li' cua'ni lya'a na jī'i ngu' bi', masi cajaa ycuī' na; nga'aa ntsu'u xa' cña tlyu la nu caca cua'ni na' cha' xtyucua na' jī'i tya'a tso'o na.

¹⁴ Tya'a tso'o na' laca cu'mā si taquiya' mā jī'i cha' nu nda na' lo'o mā —nacui Jesús—, ¹⁵ nga'aa űacuī' na' cha' msu jna' laca mā. Sca msu ti ni, ná jlo ti' yu lcaa cña nu ntsu'u jī'i xu'na yu. Ni na' cha' tya'a tso'o na' laca mā, cha' cua ngulu'u na' jī'i mā lcaa cha' nu cua ndyuna na' slo Sti na'. ¹⁶ Si' cu'mā nu ngusubi mā 'na cha' tya'a mā lo'o na' —nacui Jesús—, na' lacā nu cua nchcui' na' lo'o mā clyo. Tya li' ngulo na' cña jī'i mā cha' xcuī' cha' tso'o tyu'u ne' cresiya jī'i mā, cha' jua'a talo cña tso'o nu ndu'ni mā; li' cua'ni Sti na' lcaa cha' nu jña mā jī'i Ni chacuayá' 'na. ¹⁷ Bi' cha' juani ndulo tsa cña re jī'i mā cha' cua'ni mā: cha' tso'o tsa caca tyiquee mā űa'a mā jī'i tya'a űatī mā.

Na lya' ti' űatī chalyuu jī'i Jesús lo'o jua'a jī'i űatī jī'i

¹⁸ Tya nchcui' la Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jī'i li':

—Chañi cha' ntsu'u quiya' liye' ti ti' tya'a űatī mā jī'i mā. Ná cube tsa ti' mā li', cua jlo ti' mā cha' tya clyo la jua'a ngua'ni liye' ti' ngu' jna' —nacui Jesús—. ¹⁹ Si cua'ni mā űi'ya nu ndu'ni űatī cuxi nde chalyuu, li' chcuī' tso'o ngu' lo'o mā, űi'ya si laca mā tya'a ngu'. Pana juani nga'aa ntsu'u cha' jī'i mā lo'o cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu, cha' cua ngusubi na' jī'i mā cha' caca mā űatī 'na; bi' cha' liye' tsa ti' ngu' űa'a ngu' jī'i mā —nacui—. ²⁰ Tyi'u ti' mā cha' nu nchcui' na' lo'o mā tsubi': "Nu laca loo laca nu nclyo cña, si' ngu' msu ti'". űi'ya ndu'ni lya' ti' ngu' jna', jua'a cua'ni lya' ti' ngu' jī'i mā. Ná ndaquiya' ngu' jī'i cha' nu ngulu'u na' jī'i ngu', la cui' jua'a ná taquiya' ngu' jī'i cha' nu chcuī' cu'mā lo'o ngu' bi'. ²¹ Jua'a cua'ni ngu' lo'o cu'mā xquiya' na' —nacui Jesús—, cha' ná nslo ngu' tilaca laca nu nda 'na lijyaā nde chalyuu.

²² 'Ná ntsu'u quiya' jī'i ngu' bi' lo'o bilya cāā na' chcuī' na' lo'o ngu'; pana juani ni, nga'aa cua'ni clyu ti' ycuī' Ndyosi jī'i ngu' bi' jī'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. ²³ Nu lo'o liye' ti' ngu' űa'a ngu' jna', jua'a jī'i ycuī' Ndyosi Sti na' liye' ti' ngu' űa'a ngu' jī'i Ni —nacui Jesús—. ²⁴ Ná ntsu'u quiya' jī'i ngu' bi' clyo, pana juani ni, cua nguti' na' slo ngu' bi', cua ngua'ni na' cña nu ná caca jī'i xa' űatī cua'ni; cua na'a ngu' lcaa űa'a cña tonu nu

ngua'ni na', bi' cha' liye' ti' ngu' ña'a ngu' jna'. Lo'o jua'a jii' Sti na' liye' ti' ngu' ña'a ngu' jii' Ni, bi' cha' cua ndyanu yabe' hichu' ngu' bi' —nacu' Jesús—. ²⁵ Nga'a cha' caca cha' jua'a, cha' nu nscua lo quityi' cusu' jii' ngu' bi'; ndi'ya nchcui' cha' bi': "Liye' ti' ngu' ña'a ngu' jna', masi ná ntsu'u suu cha' jii' ngu' cha' cua'ni ngu' jua'a".

²⁶ 'Cua'ni na' cha' caa nu laca Xtyi'i ycu' Ni lo yuu, Xtyi'i nu ndu'u slo ycu' Ndyosi —nacu' Jesús—. Bi' laca nu culu'u jii' ma lcaa cha' nu liñi ca, bi' laca nu xtyucua jii' ma lcaa tyempo chacuayá' 'na. Nu lo'o caa nu bi' lo yuu, li' culu'u Ni lcaa cha' liñi nu ntsu'u 'na jii' ma —nacu' Jesús—. ²⁷ Lo'o cu'ma ni, cua nguti'i ma lo'o na' tya clyo, bi' cha' taca jii' ma chcu' liñi ma cha' jna' lo'o xa' ñati.

16 'Yala la nchcui' na' lcaa cha' bi' lo'o ma, cha' ná xtyanu ma cha' jna' lo'o cua'ni lya' ti' ngu' jii' ma, ² masi ná ta ngu' chacuayá' jii' ma cha' tsa ma ne' laa jii' ngu' li' —nacu' Jesús—. Tyalaa sca tyempo nu culacua ti' ngu' cha' cña tacati cua'ni ngu' si cujuui ngu' jii' ngu' tya'a ma. ³ Jua'a cua'ni ngu' bi', cha' ná nslo ngu' jii' ycu' Ndyosi Sti na'; la cui' jua'a ná nslo ngu' jna' —nacu' Jesús—. ⁴ Cua nchcui' na' lcaa cha' bi' lo'o ma juani, cha' nu lo'o tyalaa tyempo cuxi bi', li' taca tyi'u ti' ma ñi'ya nu cua nchcui' na' lo'o ma juani.

Cña nu ndu'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi

'Tya clyo ná nda na' cha' bi' lo'o ma, cha' tya ndi'i na' lo'o ma —nacu' Jesús—. ⁵ Pana juani cua tsa'a ti na' ca su ndi'i ycu' Ndyosi Sti na' nu nda 'na liyyaa, masi bilya xcuane ma jna' ma nde tsa'a. ⁶ Xñi'i tsa ti' ma xqui'ya cha' nu nda na' lo'o ma tsa. ⁷ Pana ná cube tsa ti' ma. Cha' liñi nda na' lo'o ma juani —nacu' Jesús—, cha' tso'o la tyi'i ma si cua ndya'a na'. Ná caa Xtyi'i ycu' Ni nu xtyucua jii' ma lcaa tsa si ná tya'a na', cha' nu lo'o tya'a na', li' ta na' jii' nu bi' caa Ni. ⁸ Nu lo'o caa Xtyi'i ycu' Ndyosi lo yuu chalyuu —nacu' Jesús—, cua'ni Ni cha' cube ti' lcau ti tya'a ñati chalyuu cha' ntsu'u qui'ya nu ngusta ycu' Ndyosi jii' ngu'; jua'a cua'ni Ni cha' tyi'u ti' ñati jna', cha' liñi tsa laca ycu' na'; jua'a cua'ni Ni cha' ca cuayá' ti' ñati cha' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi jii' lcaa ñati chalyuu —nacu'—. ⁹ Cua'ni Xtyi'i ycu' Ni cha' cube ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya jii' ngu' cuentya jii' ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' jlo ti' ngu' cha' ná ndaquiya' ngu' jii' cha' nu nchcui' na' —nacu' Jesús—. ¹⁰ Lo'o jua'a cua'ni Ni cha' tyi'u ti' ngu' jna' cha' liñi tsa ndu'ni na', cha' liñi tsa cha' nu nchcui' na'; pana cua tsa'a ti na' slo ycu' Ndyosi Sti na', lo'o li' nga'aa ña'a ma 'na —nacu'—. ¹¹ Jua'a cua'ni Ni cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi jii' lcaa ñati chalyuu, xqui'ya cha' cua ngusta Ni yabe' hichu' nu xña'a nu laca loo jii' ñati chalyuu.

¹² 'Tya quiña'a la cha' ntsu'u cha' nti' na' chcu' na' lo'o ma nquicha' —nacu' Jesús jii' ñati nu ndyaca tsa'a jii'—, pana ná talo ma cua'a jyaca ma jii' cha' bi' juani, cha' tucui tsa cha' bi'. ¹³ Nu lo'o caa Xtyi'i ycu' Ndyosi nu tyu'u nde slo ycu' Ni, li' culu'u nu bi' lcaa cha' nu liñi ca jii' ma; li' chcu' liñi nu bi' lo'o ma lcaa cha' nu

cuentya 'na —nacu'—. Ná chcu' nu bi' chacuayá' jii' ycu' ca Ni; tsa ña'a cha' nu cua ndyuna ti Ni ca slo ycu' Ndyosi, bi' ti cha' ta nu bi' lo'o ma —nacu' Jesús—. Lo'o jua'a ta nu bi' cha' lo'o ma, lcaa cha' nu caca jna'. ¹⁴ Cua'ni tlyu Xtyi'i ycu' Ni jna'. Lcaa cha' nu culu'u nu bi' jii' ma, cha' jna' laca bi'; na' laca suu cha' bi' —nacu' Jesús jii' ngu' nu ndyaca tsa'a jii'—. ¹⁵ Lcaa cha' nu ntsu'u jii' ycu' Ndyosi Sti na' cua nda Ni 'na; bi' cha' ni na' jii' ma lacua, cha' lcaa cha' nu culu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi jii' ma, cha' jna' laca bi'.

Caca chaa ti' na, masi xñi'i tsa ti' na ndi'i na

¹⁶ 'Ca tiya' la xi, nga'aa ña'a ma jna', xqui'ya cha' tya'a na' slo ycu' Ndyosi Sti na'; pana tiya' la li' ña'a ma jna' chaca quiya' —nacu' Jesús.

¹⁷ Lo'o li' ntsu'u xi ngu' nu ndyaca tsa'a jii' Jesús nu ndi'ya nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—Nacu' nu cusu' cha' ngulala ti cha' nga'aa ña'a na jii' ycu' yu —nacu' ngu' bi'—. Lo'o li' nacu' yu cha' tiya' la ña'a na jii' yu chaca quiya'. Lo'o jua'a chaca cha' nacu' nu cusu', cha' tsa yu ca slo ycu' Ndyosi Sti yu. ¹⁸ 'Ñi'ya ntsu'u ta cha' nu nchcui' nu cusu' jua cha' "tiya' la xi"? —nchcuane ngu' jii' tya'a ngu'—. Ná jlo ti' na ni cha' laca nchcui' nu cusu' jua'a.

¹⁹ Cua jlo ti' Jesús lcaa ña'a cha' nu nti' ngu' xcuane ngu' jii', bi' cha' nguxtyacui yu cha' lo'o ngu' bi' li':

—Cua nacu' na' jii' ma cha' ca tiya' la xi nga'aa ña'a ma jna', lo'o jua'a ca tiya' la, li' ña'a ma jna' chaca quiya'. ¿Ha xqui'ya cha' bi' nchcui' tsa ma lo'o tya'a ma? ²⁰ Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani —nacu' Jesús jii' ngu' bi' li'—, cha' chañi xi'ya ma, chañi cunaa ma nu lo'o cua ndya'a na', masi chaa ti' xa' la ñati chalyuu. Pana ná cube tsa ti' ma, masi xñi'i ti' ma; caca chaa ti' ma lo'o tyu'ú na' chaca quiya' li'. ²¹ Lo'o cua ndyalaa hora cha' cala sñi' sca nu cuna'a ni —nacu' Jesús—, ti' tsa cña caca jii' nu cuna'a bi'; pana lo'o ngula cubi' bi', li' clyaa ti' nu cuna'a bi' cha' ti' tsa cña bi' jii', tso'o tsa ntsu'u tyiquee cha' cua laca ngula sca ñati. ²² Lo'o jua'a cu'ma —nacu'—, xti ti tyempo caca xñi'i ti' ma; pana caa na' caa na' jii' ma chaca quiya', lo'o li' caca chaa ti' ma chaca quiya'. Ná tucui taca cua'a jii' ma cha' ná caca chaa ti' ma li'.

²³ 'Nu lo'o tyalaa tyempo bi', nga'aa si'i jna' jña ma sca cha' —nacu' Jesús—. Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma, cha' lcaa cha' nu jña ma jii' ycu' Ndyosi Sti na' chacuayá' 'na, ta Ni cha' bi' jii' ma —nacu'—. ²⁴ Si'i chacuayá' 'na ngüjña ma cha' jii' ycu' Ndyosi Sti na' sa'ni la; pana jua'a jña ma cha' jii' Ni juani, cha' caja cha' bi' jii' ma, cha' xcu' na caca chaa ti' ma su ndi'i ma li'.

Cua ntijloo Jesús jii' nu xña'a

²⁵ 'Xcui' cuij ti nda na' lo'o ma —nacu' Jesús—, cha' caca cuayá' ti' ma scaa cha'; pana tyalaa sca tsa lo'o nga'aa si'i cuij ti chcu' na' lo'o ma li', liñi ti ta na' cha' lo'o ma cha' jii' ycu' Ndyosi Sti na'. ²⁶ Nu lo'o tyalaa tyempo bi' —nacu'—, li' taca jña ma cha' jii' ycu'

Ndyosi Sti na' chacuayá 'na. Ná ni na' ji'i mā cha' chcu' na' lo'o Sti na' cuentya ji'i mā, cha' jua'a ta Ni lcaa cha' nu jña mā ji'i Ni; ²⁷ la cui' ycu' Ndyosi Sti na' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i mā. Ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jna', jua'a jly ti' mā cha' ca slo ycu' Ndyosi ngutu'u na', bi' cha' ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'i mā —nacui—. ²⁸ Nde su ndi'i Sti na' ngutu'u na' liyya na' nde chalyuu; lo'o juani cua tyu'u ti na' chalyuu, tsa'a na' ca slo Sti na' chaca quiya'.

²⁹ Li' nchcui' ngu' nu ndyaca tsa'a bi' lo'o Jesús:

—Tso'o tsa nchca cuayá' ti' ya cha' nu nda nu'u lo'o ya juani —nacui' ngu' ji'i—, nga'aa si'i ñi'ya nchcui' sca cui' ti nda nu'u cha', ³⁰ bi' cha' ná ntsu'u cha' xcuane ngu' ni tsaca cha' jinu'u. Juani tso'o tsa nchca cuayá' ti' ya cha' jlo ti' nu'u lcaa ca cha', bi' cha' jly ti' ya cha' ca slo ycu' Ndyosi ngutu'u nu'u.

³¹ Li' nacui' Jesús ji'i ngu':

—¿Ha jly ti' mā jna' juani? —nacui' Jesús—. ³² Cua'a jyaca mā xi ji'i cha' nu chcu' na' re lacua: Cua ngulala ti hora, cua la cui' hora ndyaca juani cha' tyaa mā toni'i ji'i scaa mā. Li' tyanu na' ycu' ti na' —nacui—, pana si'i sca ti na' tyanu na', cha' stu'ba ndi'i Sti na' lo'o na'.

³³ Cua nda na' lcaa cha' bi' lo'o mā cha' ti' ti' tyi' tyiquee mā xqui'ya na' —nacui—. Nde chalyuu ti' ña' ña'a ji'i mā. Pana ná cube ti' mā, cua'ni tly tyiquee mā; na' lacā loo nde chalyuu, cha' cua ntijiloo na' tsiya' ti' ji'i nu xña'a.

Nchcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu cuentya ji'i ñati' ji'i

17 Lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' nguxña'a yu nde cua, lo'o jua'a cui' tsa nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu:

—Chcui' na' lo'o nu'u, cha' nu'u laca Sti na' —nacui—. Cua ndyalaa hora 'na cha' caja. Lo'o juani cua'ni nu'u cha' caca tlyu la na', cha' laca na' Sñi' nu'u, cha' li' taca cua'ni na' cha' caca tlyu la ycu' nu'u. ² Na cua nda nu'u chacuayá' jna' cha' caca na' loo ji'i lcaa ñati', cha' ta na' chaca chalyuu ji'i ñati' nu nda nu'u 'na, chalyuu nu ná nga'a cha' tye —nacui' Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—. ³ Chalyuu nu ta na' ji'i ngu' laca cha' tyuloo ngu' jinu'u, nu'u nu laca sca ti ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua; lo'o jua'a tyuloo ngu' jna', cha' laca na' Jesucristo nu nda nu'u liyya.

⁴ Nde lo yuu re su nguti' na' cua ngua'ni na' cha' tlyu tsa laca nu'u —nacui' Jesús—, jua'a cua ndye ngua'ni na' lcaa cña nu nda nu'u 'na cha' cua'ni na' ca nde. ⁵ Sti na' laca nu'u, bi' cha' cua'ni nu'u cha' caca tlyu la na', ñi'ya ngua nu lo'o nguti' na' lo'o nu'u tya clyo lo'o tya lyiji xana chalyuu. Cua'ni nu'u cha' caca tlyu na', la cui' ñi'ya laca tlyu nu'u ca su ntucua nu'u.

⁶ Lcaa ca cha' ñi'ya laca ycu' nu'u ni, cua ndye nchcui' na' cha' bi' lo'o ñati' chalyuu nu cua ngusubi nu'u ji'i cha' caca ñati' jna', ña'a cuayá' nu ndyuloo tso'o ngu' jinu'u —nacui—. Ñati' jinu'u laca ngu' bi', pana cua nda nu'u ngu' bi' jna'. Cua ndaquiya' ngu' lcaa cha' nu nda nu'u lo'o ngu'. ⁷ Lo'o jua'a ngua cuayá' ti' ngu' juani cha' nu'u laca nu nda lcaa cña nu ngua'ni na', cha' lcaa ca cha' nu ntsu'u jna', na cua

nda nu'u jna'. ⁸ Lo'o jua'a cua ngulu'u na' ji'i ngu' lcaa cha' nu ngulu'u nu'u 'na —nacui' Jesús—, ndaquiya' tsa ngu' cha' bi' juani. Jlo tsa ti' ngu' cha' ca slo nu'u ngutu'u na' liyya, jly ti' ngu' cha' nu'u laca nu cua nda jna' liyya.

⁹ Sti na', chcui' na' lo'o nu'u juani —nacui' Jesús—, cha' xtyucua nu'u ji'i ngu' bi'. Ná chcui' na' ji'i cua ña'a ca ñati' chalyuu, sca ti ji'i ñati' nu nda nu'u jna' chcui' na' cha' lo'o nu'u, cha' laca ngu' bi' ñati' jinu'u. ¹⁰ Lcaa ngu' nu ngusñi cha' 'na, laca ngu' bi' ñati' jinu'u —nacui—. La cui' ti cha', ñati' jna' laca ngu', xqui'ya cha' laca ngu' ñati' ji'i ycu' nu'u. Lo'o ña'a xa' ñati' chalyuu ji'i ngu' bi', hora ti caca cuayá' ti' ngu' cha' tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u jna'.

¹¹ Nga'aa tyi' na' lo yuu chalyuu —nacui' Jesús—, cha' cua tyaa ti na' nde su ntucua nu'u; pana ngu' bi', tya tyi' la ngu' nde chalyuu. Lubii tsa laca nu'u, Sti na', bi' cha' ndijña na' cha' clyu ti' jinu'u cuentya ji'i ngu' nu' nu' cua nda nu'u 'na. Cua nti' na' cha' cua'a nu'u ji'i ngu' bi' lo'o juersa ji'i ycu' nu'u, cha' ná quiñu'u tyiquee ngu'. Ñi'ya nu stu'ba cha' jinu'u lo'o na' —nacui—, jua'a cua'ni nu'u lo'o ngu' bi', cha' caca stu'ba cresiya ji'i ngu' bi' lo'o tya'a ngu' nu ngusñi cha' jinu'u. ¹² Lo'o tya ndi' na' lo'o ñati' nu nda nu'u 'na —nacui' Jesús—, li' ndaca'a na' ji'i ngu' bi' lo'o juersa ji'i ycu' nu'u. Ná nda na' chacuayá' tyacua cha' cuxi ji'i ngu'; ni tsaca ngu' bi', ná ngua' chalyuu ji'i ngu'. Sca ti nu ñati' nu nguscua tya sa'ni la cha' chcu'na' cha' ji'i, bi' laca nu ndye cha' ji'i tsiya' ti, cha' nga'a cha' caca lcaa cha' nu nguscua ngu' lo quityi cusu' cuentya jinu'u.

¹³ Bi' cha' juani tyaa na' su ntucua nu'u, Sti na' —nacui' Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—. Lo'o tya ndi' na' nde chalyuu, li' nda na' cha' bi' lo'o ngu', cha' ñi'ya lo'o chaa ti' ycu' na' re, jua'a caca chaa ti' ngu' bi' tyucui tyiquee ngu'. ¹⁴ Lcaa cha' nu cua nchcui' nu'u lo'o na', cua nda na' cha' bi' lo'o ngu' bi' —nacui—. Lo'o juani, ñi'ya lo'o liye' ti' ñati' chalyuu 'na, jua'a ca liye' ti' ñati' ña'a ji'i ngu' bi', xqui'ya cha' ná ntsu'u cha' ji'i ya lo'o nu cuxi nu ntsu'u nde chalyuu. ¹⁵ Bi' cha' chcui' na' lo'o nu'u juani, Sti na' —nacui' Jesús—, cha' nti' na' cha' ña'asii nu'u ji'i ngu' bi', cha' ná cua'ni lya' ti' nu xña'a ji'i ngu', masi si'i cha' cā cāqui'ya nu'u ji'i ngu' bi' chcui' na' lo'o nu'u. ¹⁶ Jua'a na' lo'o ngu' bi', ná ntsu'u cha' ji'i ya lo'o nu cuxi nu ntsu'u nde chalyuu —nacui—. ¹⁷ Liñi tsa cha' nu nda nu'u, lo'o jua'a tya ta la nu'u cha' liñi bi' lo'o ngu' bi', cha' cha'a cresiya ji'i ngu'; nga'aa si'i cha' cuxi tyu'u tyiquee ngu' bi', ñi'ya lo'o ntsu'u tyiquee ngu' tya sa'ni la. ¹⁸ Ñi'ya nda nu'u 'na cha' liyya nde chalyuu —nacui' Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—, jua'a cua nda na' ji'i ngu' bi', cha' tsa ngu' culu'u ngu' cha' jinu'u nde lo tyucui ña'a chalyuu. ¹⁹ Lo'o juani ta na' tyucui ña'a ycu' ca na' cuentya ji'i ñati' bi', cha' cua'ni na' lcaa cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na' —nacui—. Lo'o jua'a lcaa ñati' nu ngusñi cha' jinu'u ni, nti' na' cha' cha'a cresiya ji'i ngu', cha' ta nu'u cha' liñi nu tyanu ne' cresiya ji'i ngu' cuentya jinu'u.

²⁰ Si'i sca ti ji'i ngu' nu cua ngusñi cha' 'na chcu' na' lo'o nu'u —nacu' Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—, lo'o chcu' na' cha' ji'i lcaa ñati nu xñi cha' jna' ca tiya' la, nu lo'o chcu' ngu' lo'o ñati bi'; lo'o cha' ji'i ñati bi' chcu' na' lo'o nu'u juani —nacu'—. ²¹ Ndiñña na' jinu'u cha' caca stu'ba cresiya ji'i ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. Sti na', ñi'ya stu'ba ntsu'u cha' jinu'u lo'o na', ñi'ya stu'ba nchca tyiquee na' lo'o nu'u, jua'a cua'ni nu'u cha' caca stu'ba tyiquee ngu' bi' lo'o na; li' taca jlya ti' xa' ñati cha' nu'u nda 'na liyya —nacu' Jesús—. ²² Cua ngua'ni nu'u cha' caca tlyu na' nde chalyuu, lo'o jua'a cua ngua'ni na' cha' caca ñati bi' ñi'ya laca ycu' na'. Ñi'ya lo'o stu'ba tsa nchca tyiquee nu'u lo'o na', jua'a nti' na' cha' caca stu'ba tyiquee ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. ²³ Nu lo'o stu'ba ti ntsu'u tyiquee na' lo'o ngu' bi', lo'o jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee nu'u lo'o na' —nacu'—, li' chañi cha' caca stu'ba cresiya ji'i ngu' lo'o tya'a ngu'. Lo'o li' caca cuayá' ti' xa' ñati chalyuu cha' cua nda nu'u 'na li-jya lo yuu, cha' ñi'ya lo'o tyaca'a na' jinu'u, jua'a cua'ni tyaca'a nu'u ji'i ngu' nu ngusñi cha' 'na.

²⁴ Sti na' —nacu' Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—, cua nti' na' cha' tyi'i ñati nu nda nu'u 'na ca su tyucua na'. Li' ña'a ngu' bi' 'na nde su tlyu la su nda nu'u 'na, cha' tyaca'a tsa na' jinu'u tya lo'o tya lyiji xana chalyuu. ²⁵ Sti na' —nacu' Jesús—, xcu' cha' liñi ndu'ni nu'u. Ns-lo na' jinu'u, masi ná nslo ñati chalyuu jinu'u. Pana jlo ti' ñati nu ngusñi cha' jna' cha' nu'u laca nu nda 'na li-jya nde chalyuu. ²⁶ Cua ngulu'u na' ji'i ngu' bi' lcaa cha' nu nda nu'u jna', lo'o jua'a tya cua'ni la na' cha' ca cuayá' tso'o ti' ngu' bi' tilaca laca nu'u. Bi' cha' taca ca tso'o tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati ngu', ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u 'na, lo'o li' tyanu Xty-i'i ycu' na' ne' cresiya ji'i ngu'.

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús preso

18 Ndyee nchcu' Jesús cha' bi' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, li' ngutu'u Jesús ndyaa yu lo'o ngu'. Nteje tacui ngu' ndyaa ngu' ca chaca tsu' sta'a Cedrón, sca sta'a lati nu nscua to' quich'i Jerusalén. Tacala' xi lo yuu nde bi' su ndi'i xi yaca cuiñi ji'i ngu', ca bi' ndyaa Jesús lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. ² Lo'o nu Judas nu cua ndyujui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi ni, lo'o Judas jlo ti' mala su ndyaa ngu', cha' cua tyu' quiya' ndyuu ti'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o Jesús ca bi'. ³ Bi' cha' ndyaa lo'o Judas ji'i sca taju sendaru lo'o policía nu nda ngu' tlyu ji'i ndyaa, la cui' sti jo'ó nu laca loo bi' lo'o ngu' fariseo. Lo'o xee lámpara, lo'o quii' quityee, lo'o chcu' cusu' ntucua ya' ngu' ndyaa ngu'. Li' ndyaa lo'o Judas ji'i ngu' bi' ca su ndi'i yaca cuiñi bi'. ⁴ Jlo ti' Jesús lcaa cha' nu nga'a cha' cua'ni ngu' lo'o yu, bi' cha' ndyaa yu ndyaca tya'a yu lo'o ngu' xña'a bi' tyucui' su liyya ngu'. Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ti ji'i liyya ma' yaana ma'? —nacu' yu ji'i ngu' bi'.
⁵ —Ji'i Jesús, ngu' Nazaret, bi' laca nu nlyana ya ji'i —nacu' ngu'.

—Na' laca bi' —nacu' Jesús ji'i ngu' li'.

Lo'o jua'a stu'ba ti ndu' Judas lo'o ngu', nu Judas nu cua ndyujui' cresiya ji'i Jesús ji'i nu ngu' xña'a bi'. ⁶ Lo'o

cua nchcu' Jesús cha': "Na' laca bi'", nacui yu, hora ti nguta'achy' ngu' li', ndyaa stii ngu' lo yuu. ⁷ Chaca quiya' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ti ji'i nlyana ma' ndya'a ma'? —nacu'.

—Ji'i Jesús, ngu' Nazaret, yu bi' laca nu nti' ya —nacu' ngu'.

⁸ —Cua ni na' ji'i ma' tsa' cha' na' laca bi' —nacu' Jesús ji'i ngu' li'—. Si jna' ti nti' ma', ta ma' chacuayá' tyaa laja ti nu xa' la ngu' tya'a ndya'a na' re.

⁹ Nchcu' Jesús lo'o ngu' jua'a, cha' caca ñi'ya nu cua nchcu' ca Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu, nu lo'o cua nacui yu ndi'ya: "Ni tsaca ñati nu cua nda nu'u 'na, ná nguna' ngu' 'na". ¹⁰ Li' ngulo Simón Pedro xlyu cusu' nu nga'a sii', ngujui' Pedro xlyu ji'i ngu', ngusi' yu cu' jyaca' la'a tsu' cui' sca nu naa Malco; msu ji'i xu'na sti jo'ó laca bi'. ¹¹ Hora ti nchcu' Jesús lo'o Pedro:

—Xco'o clyu xlyu cua hi' ne' quiji. Na cua nda ycu' Ndyosi Sti na' chacuayá' ji'i ngu' cha' xcube' ngu' 'na. ¿Ha ná tso'o cha' jua'a caca 'na nti' nu'u?

Ndu Jesús nde loo xu'na sti jo'ó

¹² Cua ngua li', lo'o nu sendaru, lo'o xu'na sendaru, lo'o policía ji'i ngu' judío, ntejeya' ngu' ji'i Jesús, tachaa ngusca' ngu' ji'i yu li'. ¹³ Clyo ndyaa lo'o ngu' ji'i yu slo sca nu cusu' nu naa Anás, sti laa Caifás nu ngua xu'na sti jo'ó yija bi'. ¹⁴ La cui' Caifás ngua nu nda cha' lo'o ngu' judío tya tsubi' la cha' caca tso'o la xi ji'i ngu' quich'i masi cajaa sca ñati, cha' ná ntsu'u cha' cajaa lcaa ñati li'.

Ndyutsii Pedro cha' tyuloo ji'i Jesús slo ñati

¹⁵ Ndyaa Simón Pedro lca'a ji'i Jesús tyijyu' ti. Lo'o jua'a chaca nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús, lo'o nu qui' yu bi' lca'a ji'i Jesús. Ndyuloo tso'o nu bi' ji'i sti jo'ó Anás, bi' cha' ndyaa lca'a ji'i Jesús ca nde ni'i tlyu, nu laca to' tyi sti jo'ó bi'. ¹⁶ Pana ndyanu Pedro nde liya'; bi' cha' ndyaa nu chaca, ndyaa nchcu' lo'o sca nu cuna'a cua' nu ndu' cua' toni'i. Li' ndyaa lo'o ji'i Pedro nde ni'i.

¹⁷ Nacu' nu cuna'a cua' nu ndu' toni'i bi' ji'i Pedro:

—¿Ha lo'o nu'u ndyaca tsa'a ji'i yu jua lacua? —nacu' nu cuna'a bi' ji'i.

—Si' na' —nacu' Pedro.

¹⁸ Laja li' nu ngu' msu lo'o ngu' policía bi', cua ngxu-tyu'u ngu' quii' nchcubi' nde bi', cha' tlyu' tsa; ndu' ngu' to' lquii' bi', cha' caca chcatsu' ngu'. Lo'o Pedro ndu' lo'o ngu' bi' li', cha' lo'o nti' caca chcatsu' ti' to' lquii'.

Nchcuane sti jo'ó nu laca loo ji'i Jesús

¹⁹ Nchcuane sti jo'ó nu laca loo ji'i Jesús li':

—¿Tilaca laca nu ndyaca tsa'a jinu'u? ¿Ñi'ya cha' laca nu nclu'u nu'u ji'i ngu'?

²⁰ Li' ngxuacu' Jesús cha' ji'i sti jo'ó bi':

—Lcaa ti se'i su ndya'a na', liñi nchcu' na' lo'o ngu' ña'a cuayá' nu cuna lcaa ñati —nacu' yu—. Masi ne' laa sube ti, masi ne' laa tlyu, lcaa su ndyuu' ti'i ngu' judío, ca bi' ngulu'u na' ji'i ngu'; ni sca quiya' ná

nchcui' na' cuaana ti lo'o ngu'. ²¹ ¿Ni cha' laca nchcuane nu'yu jna'? Cuacha' nu'yu ji'i ñati nu cua ndyu-na cha' nu nchcui' na' ni cha' nda na' lo'o ngu' bi'. Jlo ti' ngu' lcaa cha' nu ngulu'u na' ji'i ngu'.

²² Lo'o nchcui' Jesús jua'a, li' ngujui'ya' sca policia tu'ba yu:

—Ná tso'o xacui' nu'yu cha' jua'a ji'i sti jo'ó nu laca loo —nacui' policia li'.

²³ —Si cuxi ti nchcui' na' ngua ti' ma, cuacha' clya ma 'na ni cha' cuxi laca bi' —nacui' Jesús li'—. Pana cua nchcui' na' cha' liñi lo'o ma. ¿Ni cha' laca ngujui'ya' ma tu'ba na' li'? —nacui' Jesús.

²⁴ Li' ngulo nu cusu' Anás cña ji'i ngu' cha' tyaa lo'o ngu' ji'i Jesús, ña'a ndyaaca' ti, slo Caifás, nu laca xu'na sti jo'ó bi'.

Tya chaca quiya' ná ntaja'a Pedro ta cha' liñi lo'o ngu'

²⁵ Laja li' ndu Pedro to' lquii' cha' caca hcatsy ti'. Nchcui' nu xa' ñati nu ndi'i nde bi' lo'o Pedro li':

—¿Ha lo'o nu'yu ndyaca tsa'a ji'i yu jua?

Ná ntaja'a Pedro ta cha' liñi lo'o ngu'.

—Ná lo'o na' —nacui'.

²⁶ Lo'o nde bi' ndi'i sca msu ji'i xu'na sti jo'ó bi', la cui' tya'a lo'o nu ngusi'yu cu' Pedro jyaca' bi'. Nchcui' msu bi' lo'o Pedro li':

—¿Ha ná cua na'a na' hī tsaca quiya' tsā lo'o ndyaa nu'yu lo'o yu jua ne' yaca cuiñi bi'? —nacui' msu bi'.

²⁷ Xa' nchcui' Pedro cha' ná lo'o ndyaa, lo'o la cui' hora li' ngusi'ya ndye'e.

Ngua cuayá' ji'i Jesús slo Pilato

²⁸ Li' ngutu'u ngu' slo Caifás, ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús ca su ndi'i nu gobernador romano nu naa Pilato. Cua cuxee ti ndyaca li', bi' cha' ná ntaja'a nu ngu' judío bi' tyatí ngu' ne' ni'i ji'i gobernador; tacati tsa ndu'ni ngu' bi' xqui'ya ta'a. Ngua ti' ngu' cha' quiñu'u cha' ji'i ngu' si tyatí ngu' ne' ni'i ji'i ngu' xa' tsu', cha' ná ntsu'u chacuayá' cacu ngu' sji' ta'a bi' li'; ²⁹ bi' cha' ngutu'u nu naa Pilato, nu laca gobernador bi', ndyaa slo ngu' judío cha' xcuane ji'i ngu' ndi'ya:

—¿Ni qui'ya ngusta ma hichu' yu re? —nacui' Pilato ji'i ngu'.

³⁰ Li' nguxtyacui' ngu' cha' lo'o Pilato:

—Si ná ntsu'u qui'ya ji'i yu, ná caa lo'o ya ji'i yu slo nu'u, cusu' —nacui' ngu' ji'i'.

³¹ —Yaa lo'o ma ji'i yu re cha' cua'ni cuayá' ma ji'i yu cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i yu' ca ma —nacui' Pilato ji'i ngu' li'.

Nguxacui' nu ngu' judío bi' cha' ji'i Pilato li':

—Ná ntsu'u chacuayá' ji'i ya cha' cujuui ya ji'i sca ñati jua'a, cha' ngu' judío laca ya —nacui' ngu'.

³² Lo'o ngua'ni ngu' jua'a, li' ngutu'u tucua cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o ngu', ñi'ya ña'a cajaa ycu' ca.

³³ Li' nguxtyuu Pilato ndyaa toni'i ji'i, ngusi'ya ji'i Jesús cha' tyaa slo:

—¿Ha nu'yu laca rey nu laca loo ji'i ngu' judío? —nacui' Pilato ji'i Jesús.

³⁴ Nchcui' Jesús lo'o nu cusu' bi' li':

—¿Ha cha' ngua'ya hique ycu' ca nu'yu laca cha' cua? ¿Ha xa' ñati ndacha' jinu'yu cha' jua'a laca na'? —nacui' Jesús ji'i Pilato.

³⁵ —¿Ha ngu' judío laca na' nti' nu'yu? —nacui' Pilato li'—. Jlo ti' nu'yu cha' ñati tya'a quichi tyi nu'yu, lo'o jua'a sti jo'ó nu laca loo ji'i ngu', bi' ngu' laca nu cua yaa lo'o jinu'yu cha' ca cuayá' jinu'yu slo na'.

³⁶ —Si laca na' sca rey jua'a —nacui' Jesús—, li' cua nxuu tya'a ngu' tya'a ndya'a na' lo'o ngu' judío jua cha' ná xñi ngu' 'na —nacui'—. Pana si'i ñati chalyuu laca nu cua ngusta 'na cha' caca na' loo ji'i ngu'.

³⁷ —¿Ha laca nu'yu rey lacua? —nacui' Pilato.

Li' nguxtyacui' Jesús cha' lo'o nu cusu' bi' chaca quiya':

—Nu'yu nacui' cha' laca na' rey. Cña nu ntsu'u 'na laca cha' hcui' liñi na' ji'i lcaa cha' nu ntsu'u slo ycu' Ndyosi lo'o ngu'; bi' cha' ngula na' chalyuu, bi' cha' li- jya na' lo yuu cha' hcui' liñi na' lcaa cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati. Cuna ngu' lcaa cha' nu nchcui' na' si ná ndyacu' hique ngu' ji'i cha' liñi bi'.

³⁸ Li' nchcui' Pilato lo'o Jesús:

—Ná jlo ti' na' si ntsu'u cha' liñi jua'a nde chalyuu —nacui'.

Ngulo Pilato cña cha' cujuui ngu' ji'i Jesús

Li' ngutu'u Pilato nde liya', ndyaa nde su ndu nu ngu' judío bi' chaca quiya'.

—Cuentya jna', ná ntsu'u qui'ya ji'i yu jua, ná ntsu'u cha' xcube' na' ji'i yu —nacui' Pilato ji'i ngu' judío—.

³⁹ Pana cua ngui'i ma cha' ndu'ni lyaá na' ji'i sca ngu' preso lcaa yija lo'o nchca tsā ta'a pascua —nacui' Pilato li'—. ¿Ha cua nti' ma cha' cua'ni lyaá na' ji'i yu jua nu laca rey ji'i cu'ma ngu' judío?

⁴⁰ Cuii ngusi'ya lo'o ngu' ji'i chaca quiya':

—Si'i ji'i yu jua nti' ya. Ji'i Barrabás cua'ni lyaá nu'yu —nacui' ngu'.

Lo'o nu naa Barrabás ni, si'i ñati tso'o laca bi'; tyaala tsa Barrabás, la cui' ñati cuaana laca.

19 Li' ngulo Pilato cña cha' tyaa lo'o ngu' ji'i Jesús, cha' ti' tsa quiji' ngu' ji'i yu lo'o juata. ² Ngüñá ngu' sendaru sca sne' quiche' cha' sta ngu' hique Jesús, li' nda ngu' sca late' cuaa ña'a cha' cacu' yu, ñi'ya ña'a si laca yu rey. ³ Li' lu'ba ti, lu'ba ti ndyaa ngu' slo yu cha' chcuicha' ngu' ji'i yu; na cuiñi ti ngu' cha' ndyu'ni chi' ngu' loo yu.

—Tso'o ti tyi' nu'yu, cusu', cha' nu'yu laca rey nu laca loo ji'i ngu' judío —ndu'ni ngu' ji'i Jesús li'.

Lo'o li' ngujui'ya' ngu' loo Jesús.

⁴ Chaca quiya' ngutu'u Pilato ni'i ndyaa su ndi'i ngu' judío.

—Cua lijya yu jua —nacui' Pilato—, lijya lo'o na' ji'i yu jua slo ma chaca quiya', cha' caca cuayá' ti' ma cha' ná ntsu'u qui'ya ji'i yu cuentya jna'.

⁵ Li' ngutu'u Jesús lo'o sne' quiche' ntucua hique yu, lo'o late' cuaa ña'a lacu' yu.

—Ña'a ma ji'i yu cua ña'a —nacui' Pilato li'.

⁶ Lo'o sti jo'ó nu laca loo lo'o msu ji'i ngu' ni, cuij ngusi'ya lo'o ngu' ji'i Pilato lo'o na'a ngu' ji'i Jesús lijya.

—¡Cujuii clya ma ji'i yu! ¡Cujuii clya ma ji'i yu jua! —nacu'i ngu' ji'i.

Nchcui' Pilato lo'o ngu' li':

—Ycui' ca ma yaa lo'o ma ji'i yu cha' cujui'i ca'a ma ji'i lo crusi —nacu'i Pilato ji'i ngu'—. Cuentya jna' ná ntsu'u qui'ya ji'i yu.

⁷ Li' nguxacu'i ngu' judío cha' ji'i Pilato bi':

—Ntsu'u sca cha' ji'i cuare —nacu'i ngu'—. Cuentya ji'i ya ntsu'u qui'ya ji'i yu, cha' nacui' yu cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycui' Ndyosi; xqui'ya cha' bi' ntsu'u cha' ca-jaa yu.

⁸ Lo'o ndyuna Pilato cha' bi', ndyutsij tsa yu li'. ⁹ Xa' nguxtyu'u Pilato ndyaa nde ni' ji'i, nchcuane ji'i Jesús: —¿Macala ngutu'u nu'u lijya?

Ná nguxacu'i Jesús cha' ji'i tsiya' ti li'.

¹⁰ —¿Ni cha' laca ná nti' nu'u chcui' lo'o na'? —nacu'i Pilato ji'i Jesús—. Cua jlo ti' nu'u cha' ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni lyaá na' jinu'u, lo'o jua'a ntsu'u chacuayá' 'na cha' cujuii na' jinu'u lo crusi.

¹¹ —Ná ntsu'u chacuayá' jinu'u tsiya' ti cha' caca nu'u loo jna' —nacu'i Jesús ji'i Pilato—. Ycui' Ndyosi nu laca loo la, bi' laca nu ta chacuayá' ji'na; bi' cha' tlyu la qui'ya ntsu'u ji'i yu nu cua ndyujui' cresiya 'na jinu'u.

¹² Li' nguxana ndyu'ni cña ti' Pilato, si caja ñi'ya nu cua'ni lyaá yu ji'i Jesús. Pana ña'a ti ndu'ni nu ngu' judío bi', cuij ngusi'ya lo'o ngu' ji'i Pilato:

—Si cua'ni lyaá nu'u ji'i nu qui'yu jua ni, li' nga'aa tso'o nu'u cuentya ji'i César nu laca xu'na cu'ma ngu' romano —nacu'i ngu'—. Cua nacui' nu qui'yu jua cha' sca rey laca yu, bi' cha' tya'a cusu'u yu ji'i César nu laca xu'na ma.

¹³ Lo'o ndyuna Pilato ñi'ya nacui' ngu' judío bi', li' ndu'u yu ndyaa tucua yu ca su ndu'ni cuayá' yu ji'i ngu'. Li' ngulo yu cña cha' ca'a lo'o ngu' ji'i Jesús ca su ntucua yu, la cui' se'i su ntsiya quee cuaja' nu ngua naa Gabata cha'cña ji'i ngu' judío. ¹⁴ Nde hora ngua bi', tsa ta'a sij ji'i ta'a pascua. Lo'o li' nacui' Pilato ji'i ngu' judío:

—Yu re laca rey nu laca loo ji'i ma.

¹⁵ Lye tsa nchcui' ngu' judío lo'o Pilato li':

—Yaa lo'o ma ji'i yu! Yaa lo'o ma ji'i yu! Cujuii clya ma ji'i yu lo crusi.

—¿Ha nti' ma cha' cujuii ya ji'i rey nu laca loo ji'i ma? —nacu'i Pilato ji'i ngu'.

—Nga'aa ntsu'u chaca rey nu laca loo ji'na —nguxacu'i ngu' ji'i—. Sca ti César laca loo ji'na.

¹⁶ Bi' cha' jua'a ngua li'. Ngulo Pilato cña ji'i sendaru cha' cujuii ngu' ji'i Jesús, cha' cujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi li'.

Ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

¹⁷ Li' ndaya' sendaru ji'i Jesús, ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús ca su cajaa yu. Ngüi'ya Jesús ji'i crusi nu ji'i ycui' ca yu, ndyaa yu li'. Ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde su naa Gólgota cha'cña ji'i ngu' judío, nu jua'a nti' tyu'u cha'cña bi': Su nscua tyijya hique jyo'o. ¹⁸ Ca bi' ngujui'i

ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi, lo'o tya tyucuaa tya'a ñati tya'a ndyujuii ngu' ji'i lo'o Jesús; la'a tsu' cui' nguxtyu' ngu' crusi ji'i tsaca yu, la'a tsu' coca nguxtyu' ngu' crusi ji'i chaca yu li'. Crusi ji'i Jesús nguxtyu' ngu' cla'be la.

¹⁹ Li' ngulo Pilato cña cha' ndi'ya scua sca cha' hique crusi bi': “Nu nde laca Jesús Nazaret, rey ji'i ngu' judío”. Jua'a cha' nguscua bi'. ²⁰ Quiña'a tsa ngu' judío na'a ji'i cha' nu nscua hique crusi bi', cha' ná tyijyu', to' quichi' ti ngua su ndyujuii ngu' ji'i Jesús lo crusi. Sna lo cha'cña ji'i ngu' nscua cha' bi' hique crusi: cha'cña ji'i ngu' judío nscua bi', cha'cña ji'i ngu' latín nscua bi', lo'o cha'cña ji'i ngu' griego nscua bi'. ²¹ Bi' cha' ndyaa sti jo'ó nu laca loo ji'i ngu' judío, ndyaa cacha' ngu' ji'i Pilato:

—Ná tso'o cha' nguscua nu'u cha' rey laca yu bi', cha' laca yu loo ji'i cuare ngu' judío —nacu'i ngu'—. Tso'o la si scua nu'u cha' ycui' yu nacui' yu cha' laca yu rey ji'i ngu' judío.

²² Li' nguxacu'i Pilato cha' ji'i ngu':

—Tyanu cha' bi' ñi'ya nu nscua ti, na cua nscua juani —nacu'i.

²³ Lo'o cua ngujui'i ca'a sendaru ji'i Jesús lo crusi, li' ndaya' sendaru bi' ste' yu. Ndi' jacua tya'a sendaru ca bi' lo'o cua ngusa'be ngu' ste' Jesús cha' caja xi ndaca ji'i ca ta'a jacua ngu'. Lo'o late' tyucui' ji'i Jesús ndaya' ngu' ji'i. Ña'a tsa cu' ti ngalya late' bi', ná ntsu'u su ngujyacu'a late' bi'. ²⁴ Bi' cha' nacui' ngu' ji'i tya'a ngu':

—Ná cusaa' na late' re. Quijya na lo'o tya'a na cha' quije cha' ji'na tilaca nu ca ji'i late' re.

Lo'o jua'a ngua cuayá' ti' na cha' chañi cha' nu nscua lo quityi cusu' sa'ni, nu nchcui' ndi'ya: “Cua ngusa'be ngu' ste' na' lo'o tya'a ngu', cua ngüijya ngu' lo'o tya'a ngu' cha' quije cha' ji'i ngu' tilaca nu ca ji'i late' bi'”. Jua'a nacui' lo quityi bi', lo'o la cui' jua'a ngua'ni ngu' sendaru bi' li'.

²⁵ Laja li' ndu' xtya'a Jesús cacua ti su ngujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi bi'. Ndu' lo'o sca nu cuna'a tya'a ngula, lo'o María clyo'o Cleofas, lo'o María Magdalena.

²⁶ Na'a Jesús ji'i xtya'a yu, lo'o jua'a na'a yu ji'i sca nu qui'yu nu ndyaca tsa'a ji'i nu tyaca'a tsa ji'i Jesús bi', na'a yu cha' stu'ba ti ndu' ngu' cacua ti slo crusi. Li' nacui' Jesús ji'i xtya'a yu:

—Ma'a —nacu'i—, yu cua caca sñi' nu'u juani.

²⁷ Lo'o jua'a nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu bi':

—Ma' cusu' cua caca xtya'a nu'u juani.

Li' ndyaa lo'o nu qui'yu bi' ji'i xtya'a Jesús, nda su tyi'i ma' ca toni'i ji'i li'.

Ngujuii Jesús

²⁸ Jua'a ngua lo'o cua ngua tii Jesús cha' cua ngua lcaa cha' nu ntsu'u cha' caca ji'i ycui' yu, li' nacui' yu ñi'ya nu nacui' sca cha' nu nscua lo quityi cusu':

—Nguityi tsa na' hitya —nacu'i yu.

²⁹ Nde jua ndu' sca te'í vino tiye'. Li' ngujui'i ngu' sca quiche ne' te'í su ntsu'u vino bi', ña'a cuayá' nu ngutsa' tso'o ti; ngusta ngu' quiche bi' si' chcu'a cha, ngusicu'a ngu' ji'i quiche ña'a cuayá' nu tyalaa ca su ntu-

cua tu'ba Jesús. ³⁰ Lo'o cua nguxcui Jesús vino bi', li' nacui yu:

—Cua ngua lcaa cha'.

Li' ngua'ya tacui hique yu, ngujuii yu li'.

Ndyojo' sendaru chcuá cha sii' Jesús

³¹ Ta'a siji pascua ngua, lo'o jua'a ná nti' nu ngu' judío bi', cha' tyanu jyo'o lo crusi chaca tsá. Ndube tsa ti' ngu' cha' tacati tsa tsá ta'a bi'; bi' cha' ndyaa ngu' slo Pilato, ngüijña ngu' cha' ji'i nu cusu' cha' cula'a sendaru tyijya quiya' ngu' nu ndacui lo crusi, cha' cajaan clyu ngu' li'. Hasta li' caja ñi'ya nu caca ta'ya ngu' ji'i jyo'o bi' lo yuu. ³² Bi' cha' ndyaa sendaru ca su ndu crusi ji'i tya'a ngujuii Jesús; ngula'a ngu' quiya' su ndyaa ngu' clyo, li' ngula'a ngu' quiya' nu chaca.

³³ Pana lo'o ndyaa ngu' ca su ndu crusi ji'i Jesús, li' na'a ngu' cha' cua laca ngujuii yu, bi' cha' nga'aa ngula'a ngu' quiya' Jesús.

³⁴ Ña'a cuayá' nu ndyojo' sca sendaru chcuá cha sii' Jesús, li' tsiya' ca ndyalú tañi nguxa' lo'o hitya lubii.

³⁵ Lo'o na' nu nscua quityi re, Juan laca na', na'a na' cha' jua'a ña'a ngua cha' bi'. Chañi cha' jlo ti' na', bi' cha' nchcui' na' cha' liñi lo'o cu'ma, cha' lo'o ma taca jlyu ti' ma cha' bi'. ³⁶ Cua ngua jua'a, ñi'ya nu nscua cha' lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi ndi'ya: "Ná catsa ni tsaca tyijya yu". ³⁷ Lo'o ntsu'u chaca cha' nu nscua lo quityi bi' nu nchcui' ndi'ya: "Ndyojo' ñatj chcuá cha sii' yu, lo'o li' nguxña'a ngu' bi' ji'i nu quicha bi'".

Nguatsi' jyo'o Jesús

³⁸ Nde ngusij la ndyaa tsaca yu nu naa José Arimatea slo nu Pilato bi'. La cui' ñatj nu ngua tsa'a ji'i Jesús laca bi', masi cuaana ti ndyaca tsa'a nu José bi'. Ntsij yu si ca cuayá' ti' ngu' judío tya'a quichi tyi yu cha' ndyaca tsa'a yu ji'i Jesús. Ndyaa yu ngüijña yu chacuayá' ji'i Pilato cha' tsaa lo'o yu ji'i jyo'o Jesús cha' tyatsi', lo'o li' nda Pilato chacuayá' tyaa lo'o yu ji'i. Li' ndyaa José ca su ndu crusi, ndyaa ndyiqui'ya ji'i jyo'o Jesús, cha' tsaa lo'o yu ji'i ca to' cuaá. ³⁹ Lo'o Nicodemo nguxtyucua ji'i yu, la cui' Nicodemo nu ndyaa slo Jesús talya tya sa'ni xi bi'. Ndyaa lo'o Nicodemo sca yu'ba styi' yaca nu tyixi xtyi'i; mirra naa sca lo styi' yaca bi', nguxa' lo'o chaca nu naa áloes. Calaa tyii kilo cuayá' ti'i yu'ba bi'.

⁴⁰ Ngusta ngu' na tyixi xtyi'i bi' lo sca late' lati loo, li' ngüixij ngu' late' bi' tyucui ña'a hichu' jyo'o Jesús, ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío nu lo'o nxatsi' ngu' ji'i jyo'o nu ndyijii ji'i ngu'. ⁴¹ Ca su ngujui'i ca'a ngu' ji'i ngu' lo crusi, ca bi' ntsu'u sca lo'o su ndi'i yaca tyacala' ji'i ngu'. Ne' lo'o bi' ntsu'u sca tyuquee nu ngulu ca ti ngu' sii' cua'a cha' caca cuaá ji'i ngu'. Bilya tyatsi' ngu' ne' cuaá bi'. ⁴² Cacia ti ntucua tyuquee bi', bi' cha' ndacua ti nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o Jesús li', cha' cua ca talya ti ta'a siji pascua, cuentya ji'i ngu' judío.

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

20 Ndyu'u scua cuacha li', tsá clyo ji'i semana; jua'a tya lyiji quixee tso'o ti, lo'o ngutu'u María

Magdalena ndyaa to' cuaá. Na'a cha' cua laca ngutu'u tsu' quee tlyu nu ndyacu' to' cuaá bi', ² bi' cha' ngusna María ndyaa ca su nga'a Simón Pedro lo'o chaca nu qui'yu nu ndyaca tsa'a nu tyaca'a tsa ji'i Jesús. Ndacha' María ji'i ngu' bi':

—Cua ngulo ngu' ji'i jyo'o Xu'na na su nguxatsi' ngu' ji'i ne' tyuquee —nacui María ji'i ngu'—. Ná jlo ti' ya mala ndyaa lo'o ngu' ji'i.

³ Li' ngutu'u Pedro lo'o nu chaca yu, ngusna ngu' ndyaa ngu' nde to' cuaá. ⁴ Tyucuaa ngu' ngusna ngu', pana lye la ngusna nu chaca yu, yala la ngulaa bi' to' cuaá. ⁵ Li' nguxña'a yu ne' tyuquee bi', na'a yu cha' tya ntsiya late' lati loo nu ngüixij ngu' chu' jyo'o, pana ná ndyaa yu ca ne' tyuquee bi'. ⁶ Li' ngulaa Simón Pedro to' cuaá lijya lca'a ji'i nu chaca yu bi'. Hora ti ndyatj Pedro ndyaa ne' tyuquee, na'a cha' ndi'i late' lati loo bi' tyuquee bi'. ⁷ Lo'o jua'a na'a Pedro late' nu ndyacu' loo jyo'o, nguxcu' ti late' bi', ntsiya chaca se'i; nga'aa ntsiya lo'o late' lati loo nu ngüixij chu' jyo'o, ycu'i' ti late' bi' ntsiya. ⁸ Li' lo'o nu chaca yu nu ngulaa yala la, lo'o yu bi' ndyatj yu ne' tyuquee, ndyaa na'a yu ñi'ya ña'a ne' cuaá. Ca li' jlyu tso'o ti' yu; ⁹ li' ngua cuayá' ti' ngu' cha' ñi'ya nu nscua lo quityi cusu' cha' ntsu'u cha' tyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o nguatsi', jua'a ngua cha' bi'. ¹⁰ Li' nguxtyu'u ngu', tyucuaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi', ndyaa ngu' su ndi'i ngu' tya'a ngua tsa'a ngu'.

Ngutu'u tu Jesús su ndu María Magdalena

¹¹ Pana nu María bi' ni, ndyanu cho' to' tyuquee bi', ndyunaa tsa cho'. Laja lo'o ndyunaa ti cho', li' nguxña'a cho' nde ne' tyuquee bi', ¹² na'a ji'i tucua tya'a xcá ji'i ycu'i' Ndyosi nu ngutu'u yaá nde cua. Ngatj tsa ña'a ste' ngu' nu ndu'u tucua nde bi'. Ca su nguscua jyo'o Jesús tya la ti ti, ca bi' ndyaa tucua ngu'; tsaca yu ndyaa tucua nde su nguscua hique jyo'o bi', chaca yu ndyaa tucua nde su nguscua quiya' yu. ¹³ Li' nchcuane xcá bi' ji'i María:

—¿Ni cha' laca lye tsa ndyunaa nu'u?

Li' nguxacu' María cha' ji'i xcá bi':

—Cua ngulo ngu' ji'i jyo'o Xu'na na' —nacui—, lo'o ná jlo ti' na' mala ndyaa lo'o ngu' ji'i ndyaa.

¹⁴ Lo'o ndye nchcui' María lo'o xcá bi', nguxña'a cho' nde chu' cho', lo'o li' na'a cho' cha' ndu Jesús nde bi', pana ná ndyuloo María ji'i yu. ¹⁵ Li' nchcuane Jesús ji'i:

—¿Ni cha' laca lye tsa ndyunaa nu'u? —nacui yu ji'i nu María bi'—. ¿Ti ji'i nclyana nu'u ndyaa'a?

Ngua ti' María cha' nu ca ji'i yaca tyacala' laca nu ndu bi', bi' cha' nchcui' lo'o yu li':

—Si nu'u laca nu ngulotsu' ji'i jyo'o nu nguatsi' re, cusu' —nacui ji'i yu—, cua'ni nu'u cha' tso'o cuacha' clyu xi' na mala ndyaa lo'o nu'u ji'i, cha' li' tsaa lo'o na' ji'i jyo'o bi' chaca se'i su tso'o la.

¹⁶ —¡María! —nacui Jesús ji'i li'.

Lo'o li' nguxtyacui María na'a su ndu Jesús.

—¡Raboni! —nacui. (Sca cha' hebreo laca; La Mstru' na, jua'a nti' ñacu' cha' bi'.)

¹⁷ Li' nchcui' Jesús lo'o María:

—Ná cala' nu'u jna' cha' tya lyiji tya'a na' nde cua ca su ntucua Sti na' —nacuĩ—. Nu juani, yaa clya nu'u su ndi'i nu xa' la ñati nu cua ngusñi cha' 'na, yaa cacha' nu'u ji'i ngu' bi', cha' cua tyacuĩ ti na' tya'a na' ca su ntucua ycuĩ Ndyosi Sti na', nu laca Sti mā. Tya'a na' ca su ntucua ycuĩ Ndyosi nu Xu'na na', nu bi' nu laca ycuĩ Ndyosi nu Xu'na mā.

¹⁸ Li' ndyaa María Magdalena su ndi'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i, ndyaa cacha' ji'i ngu':

—Cua na'a na' ji'i ycuĩ nu Xu'na na tsa —nacuĩ.

Lo'o li' nda nu cuna'a bi' cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' nu cua nacuĩ Jesús ji'i.

Xa' la tyempo lo'o ndu'u tucua Jesús slo ñati ji'i

¹⁹ La cui' talya tsa clyo ji'i semana bi', cua nga'a ya' ni'i su ndyu'u ti'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús, cha' ntsi'i ngu' ji'i ngu' judío. Li' yaa Jesús, ndatu slo ngu' bi'.

—Ti ti tyi'i tyiquee mā, ná culacua tsa ti' mā —nacuĩ yu ji'i ngu' bi'.

²⁰ Li' ngulu'u Jesús tyuu ya' yu ji'i ngu', ngulu'u yu sii' yu ji'i ngu', su ngua quicha yu. Lo'o na'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i ycuĩ nu Xu'na ngu', tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' li'. ²¹ Chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Ti ti tyi'i tyiquee mā, ná culacua tsa ti' mā —nacuĩ yu ji'i ngu'—. Ñi'ya lo'o nda Sti na' 'na liyyaa chalyuu, jua'a ta na' ji'i mā cha' tsa mā tyucui ña'a chalyuu.

²² Ngulo tu'u Jesús lo ngu' bi' li'.

—Tyanu Xtyi'i ycuĩ Ndyosi ne' cresiya ji'i mā juani —nacuĩ yu ji'i ngu' bi'—. ²³ Cua'ni clyu ti' ycuĩ Ndyosi ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati lo'o chcui' mā lo'o ngu' cha' cua'ni clyu ti' Ni ji'i ngu', lo'o jua'a tyanu qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati lo'o chcui' mā lo'o ngu' cha' ná cua'ni clyu ti' Ni ji'i ngu'.

Na'a Tomás ji'i ycuĩ Jesús

²⁴ Cua ntsu'u sca nu qui'yu tya'a nu tii tyucuaa tya'a ngu', nu naa Tomás nu Culaca'. Ná lo'o Tomás ndi'i lo'o nu xa' tya'a ngu' nu ngua tsa'a bi', nu lo'o ndyaa Jesús slo ngu'. ²⁵ Li' nacuĩ ngu' tya'a ngua tsa'a ji'i Tomás:

—Cua na'a ya ji'i ycuĩ nu Xu'na na —nacuĩ ngu'.

Li' nchcui' Tomás lo'o ngu':

—Lo'o cua na'a na' ca su ngujuo' ngu' clavo ya' ycuĩ, li' jlya ti' na' cha' la cui' yu laca bi' —nacuĩ—. Lo'o cua ndyojo' sne ya' na' cuityu su ngujuo' ngu' clavo ya' yu, lo'o cua ndyojo' ya' na' ca su ntucua cuityu sii' yu, ca li' jlya ti' na' —nacuĩ Tomás.

²⁶ Li' cua ndu'u scua snu' tsa, ndyalaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús toni'i chaca quiya'; lo'o Tomás ndi'i lo'o ngu' li'. Cua ndyacu' toni'i, li' ndyatí Jesús ni'i jua'a ti, ndyatí yu slo ngu' bi'. Li' nchcui' yu lo'o ngu':

—Ti ti tyi'i tyiquee mā.

²⁷ Li' nchcui' Jesús lo'o ycuĩ Tomás:

—Cuāa nu'u ca nde, cojo' sne ya' nu'u su ntucua cuityu ya' na' —nacuĩ—. Ña'a tso'o nu'u su ntucua cuityu ya' na' re. Cuāa nu'u, cojo' ya' sii' na'. Nga'aa cua'ni

nu'u cha' ná jlya ti' nu'u 'na, taca jlya tso'o ti' nu'u 'na juani —nacuĩ Jesús.

²⁸ —Xu'na na' laca nu'u, cusu' —nacuĩ Tomás ji'i Jesús—, lo'o jua'a Ndyosi jna' laca nu'u.

²⁹ —Jlya ti' nu'u juani cha' cua na'a nu'u jna' —nacuĩ Jesús ji'i Tomás—, pana tso'o la caca tyiquee ñati nu jlya ti' 'na lo'o bilya ña'a ngu' 'na.

Ni cha' laca cua nscua quityi re

³⁰ Chañi cha' ngua'ni Jesús quiña'a la cha' tlyu cha' cube ti' ñati ji'i ycuĩ Ndyosi Sti yu. Na'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i cha' bi', masi ná nchcui' quityi re cha' ji'i lcaa cha' bi'. ³¹ Cha' nu nscua lo quityi re ni, nscua bi' cha' taca jlya ti' mā cha' Jesús laca Cristo nu cua nda ycuĩ Ndyosi ji'i liyya chalyuu, cha' taca xñi mā cha' ji'i Jesús, cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycuĩ Ndyosi. Li' caja chalyuu tso'o nu ná nga'a cha' tye ji'i mā chacuayá' ji'i ycuĩ Jesús.

Ngutu'u tucua Jesús su ndu' ngu' to' tayu'

21 Tiya' la xi xa' ngulu'u loo Jesús ji'i nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i, nu lo'o ndyaa ngu' nde to' tayu' Tiberias. Ndi'ya ngua cha' bi': ² Tsa tlyu ti ndyaa Simón Pedro, lo'o Tomás nu Culaca', lo'o Natanael ngu' quichí Cana, sca quichí nu ndi'i nde loyuu su cuentya Galilea; lo'o sñi' Zebedeo, lo'o tya tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús, ndyaa ngu' to' tayu' bi'. ³ Li' nacuĩ Simón Pedro ji'i ngu' bi':

—Tsaa na cuta cualya —nacuĩ.

—Tsa taju ti na tsaa na lacua —nacuĩ ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

Ndyatí ngu' ne' yaca ni'i ndyaa ngu' li', pana ná sca na ngujuí ji'i ngu' ndyaa ngu' talya bi'. ⁴ Tsa cua cuxee ti chaca tsa, li' ndu' Jesús to' tayu'. Tya ntsu'u ngu' lo' hitya, pana ná jlo ti' ngu' nu ngua tsa'a ji'i yu si la cui' Jesús laca nu ndu' to' tayu' bi'. ⁵ Li' ngusi'ya lo'o Jesús ji'i ngu':

—¿Ha ngujuí xi na cacu mā, La?

—Ná sca na ngujuí ji'i ya tsiya' ti —nacuĩ ngu' ji'i yu li'.

⁶ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' nu ntsu'u lo' hitya bi':

—Cu mā taraya ji'i mā nde la'a tsu' cui, tsu' bi' caja xi cualya ji'i mā —nacuĩ yu.

Ngua'ni ngu' jua'a, lo'o nga'aa ngua ji'i ngu' tyojo-laqui ngu' ji'i taraya tyaa nde ne' yaca ni'i bi'; quiña'a tsa cualya ndyatí ne' taraya ji'i ngu'. ⁷ Li' nchcui' nu qui'yu nu ngua tsa'a ji'i Jesús nu tyaca'a tsa ji'i yu, nacuĩ ji'i Pedro:

—Nu ndu' ca bi' laca ycuĩ nu Xu'na na —nacuĩ.

Nu lo'o ndyuna Pedro cha' bi', li' ndyacu' ste' cha' quichi' ti ndyu'ni cña, ngutacuā Pedro ndyú lo' hitya, ngutu'u to' tayu'. ⁸ Tiya' la ngutu'u nu xa' la ñati bi' lo'o yaca ni'i; ndyojolaqui ngu' ji'i taraya ngutsa'a ntsu'u cualya ne', ngutu'u ngu' to' hitya. Ná tyijyu' ntsu'u ngu' to' tayu' bi', cuayá' sca siyento metro ti ndyaa ngu' lo' hitya bi'. ⁹ Lo'o ngua'ya ngu' to' hitya, ngutu'u ngu' ne' yaca ni'i bi', li' na'a ngu' cha' cua laca

ndyu'u tu'u quii' nchcubi'; nscua cualya nchqui'i lo qui-i', lo'o xi xlyá nscua. ¹⁰ Nhcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Tyaa lo'o mā xi cualya nu ngujui ji'i mā ca nde —nacui' yu ji'i ngu'.

¹¹ Li' ndyatí Pedro ne' yaca ni'i, ngujolaqui taraya ngutu'u ca lo yuu btyi; ngutsa'á ne' taraya bi' ntsu'u cualya tonu. Sca siyento cla'be ntucua sna tya'a cualya ndyatí ne' taraya ji'i ngu', ni ná ngutaa' taraya, masi quiña'a tsa cualya ndyatí ne'.

¹² —Tyaa mā cacu mā msaa —nacui' Jesús ji'i ngu' bi' li'.

Pana ná tucui ngua ti' xcuane ji'i: ¿tilaca laca nu'u? Jlo ti' ngu' cha' la cui' Jesús nu Xu'na ngu' laca yu bi'. ¹³ Li' ndyaa Jesús slo ngu', ndaya' xlyá cha' ta yu cacu ngu' bi'; jua'a lo'o cualya nda yu ndyacu ngu'.

¹⁴ Cua ngua sna quiya' li' nu ngulu'u loo Jesús ji'i nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i, tya lo'o ndyu'ú yu chaca quiya' lo'o ngujui yu.

Nhcui' Jesús lo'o Simón Pedro

¹⁵ Lo'o ndye ngua'ni ngu' msaa, li' nchcuane Jesús ji'i Simón Pedro:

—Simón, sñi' Juan —nacui' Jesús ji'i—, ¿ha ntsu'u la tyiquee nu'u ña'a jna'? ¿Ha ntsu'u la tyiquee nu'u ña'a ji'i tya'a tso'o nu'u?

Li' nguxacui' Pedro cha' ji'i Jesús:

—Cua jlo ti' nu'u, Xu'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'aa jinu'u —nacui' Pedro ji'i.

—Culu'u nu'u cha' 'na ji'i ñati nu ngusñi ca ti cha' bi' lacua, ñi'ya lo'o ña'asii nu'u ji'i na'ni cuañi' scui' nu'u —nacui' Jesús ji'i Pedro.

¹⁶ Xa' nhcui' Jesús lo'o chaca quiya':

—Simón, sñi' Juan —nacui'—, ¿ha chañi cha' hī cha' ntsu'u tyiquee nu'u ña'a 'na?

—Xu'na, cua jlo ti' nu'u cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'aa jinu'u —nacui' Pedro ji'i Jesús.

—Ña'asii nu'u ji'i ñati 'na lacua —nacui' Jesús ji'i li'.

¹⁷ Cua ngua sna quiya' nu nchcuane Jesús ji'i:

—¿Ha chañi hī cha' ntsu'u tyiquee nu'u ña'a 'na?

Cua xñi' ti' Pedro cha' cua sna quiya' nchcuane Jesús ji'i si chañi cha' ntsu'u tyiquee ña'a ji'i yu, bi' cha' nhcui' ndi'ya:

—Lcaa ca cha' jlo ti' nu'u, Xu'na —nacui' Pedro ji'i yu—. Cua jlo ti' nu'u cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jinu'u.

—Culu'u nu'u cha' 'na ji'i ñati 'na lacua —nacui' Jesús ji'i—. ¹⁸ Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o nu'u juani, cha' nu lo'o ngua cuañi' nu'u ni —nacui' Jesús—, li' ngua ji'i ycu' ca nu'u sca' nu'u juata ndi'i sii' nu'u, ngua jinu'u tsa macala su nti' nu'u tsa li'; pana lo'o casu' nu'u, li' xquiñi nu'u scy cha' sca' tachaa ngu' xa' chalyuu jinu'u, li' tsa lo'o ngu' jinu'u macala su ná nti' nu'u tsa.

¹⁹ Nacui' Jesús jua'a cha' caca cuayá' ti' Pedro ñi'ya ña'a cujuui ngu' ji'i ca tiya' la; xqui'ya cha' cajaa Pedro jua'a, bi' cha' lye la cua'ni tlyu xa' ñati ji'i ycu' Ndyosi li'.

—Tya'a nu'u lo'o na' lacua —nacui' Jesús ji'i Pedro li'.

Nu qui'yu nu tyaca'a tsa ji'i Jesús

²⁰ Li' nguxña'a Pedro ca su ndi'i nu xa' la tya'a ngu', na'a cha' lca'a nu qui'yu nu ngua tsa'a ji'i Jesús, nu tya-ca'a tsa ji'i yu, li'ya lca'a bi' ji'i ngu'. La cui' bi' laca nu tya tsubi' la nguxni yane nde chy' cha' caca cacua la slo Jesús su ndyacu ngu' sii, cha' nchcuane ji'i Jesús ndi'ya: “¿Xu'na, tilaca laca nu cuju' cresiya jinu'u ji'i ngu' cuxi?” nacui'. ²¹ Na'a Pedro cha' lca'a nu qui'yu bi' ji'i ngu', bi' cha' nchcuane Pedro ji'i Jesús:

—¿Na ca caca ji'i yu bi' nde loo la? —nacui' Pedro ji'i.

²² Nguxacui' Jesús cha' ji'i Pedro li':

—Ná culacua tsa ti' nu'u —nacui' yu ji'i—. Si nti' na' cha' tyanu yu chalyuu re ni jacua' nu tyaa na' chaca quiya', ná ntsu'u cha' cube ti' nu'u ji'i cha' bi' —nacui' Jesús—. Nu'u ni, tya'a nu'u lo'o na'.

²³ Lo'o ndyuna ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús cha' bi', nhcui' tsa ngu' lo'o tya'a ngu' cha' nga'aa nscua cha' cajaa nu qui'yu bi' ngua ti' ngu'. Pana liñi la cha', ná nacui' Jesús cha' ná cajaa chca; tsa bi' ti cha' nacui' yu: “Ná culacua tsa ti' nu'u. Si nti' na' cha' tyanu yu chalyuu re ni jacua' nu tyaa na' chaca quiya', ná ntsu'u cha' cube ti' nu'u”. Tsa bi' ti cha' nda Jesús lo'o ngu'.

²⁴ Lo'o na' lacā nu qui'yu nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi'. Na' nguscua cha' re lo quityi, lo'o jlo ti' na' cha' liñi tsa nhcui' na' lo'o mā. Jlo ti' na' cha' liñi laca lcaa cha' nu nscua na' re.

²⁵ Lo'o jua'a tya ntsu'u quiña'a la cha' nu ngua'ni Jesús; si lo quityi scua ngu' cha' ji'i lcaa ca cha' nu ngua'ni Jesús nu lo'o yaa yu nde chalyuu, ná tyu'u scua tyucui ña'a chalyuu cha' tyuco'o quityi bi', nti' na'. Tsa lo cua ti cha' nscua na' re.

LOS HECHOS

Nchcui' Jesús cha' cāq Xtyi'i ycu' Ni

1 Tya tsubi' la cua nscua na' sca quityi nu ndyaa slo nu'u, Teófilo. Quityi bi' ndacha' ji'i cua ña'a ca cña nu ngua'ni Jesús, cua ña'a ca cha' nu ngulu'u Jesús tya lo'o nguxana ndyu'ni yu cña, ² lcaa cha' nu ngua'ni yu lo'o nguti'i yu nde chalyuu. Bilya tyaa Jesús ca slo ycu' Ndyosi lo'o ngusubi yu ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu tsa chcu' cha' ji'i ycu' yu nde chalyuu. Nguxtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i Jesús lo'o ngulo yu cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', ñi'ya ntsu'u cña nu cua'ni ngu' bi'. ³ Lo'o cua ngujuii Jesús, ndyu'ú yu chaca quiya', li' ndu'u tucua yu slo ngu' bi'. Tya tu'ba tsā ndya'a Jesús chalyuu, lo'o jua'a tyū quiya' ndu'u tucua yu slo ngu' bi'; tso'o tsa ngulu'u yu ji'i ngu' cha' chañi cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'. Lo'o jua'a ngulu'u yu ji'i ngu' bi' ñi'ya nu caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati. ⁴ Bilya tyaa Jesús lo'o nchcui' yu lo'o ngu' bi', cha' tyanu ngu' quichi Jerusalén.

—Jatya mā ca quichi re —nacui Jesús ji'i ngu'—, ña'a cuayá' nu cāq Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i mā, ñi'ya nchcui' Sti na' tya sa'ni la; jua'a nda na' la cui' ti cha' lo'o mā tsubi' ti. ⁵ Clyo cua ntyucuatya Juan ji'i ñati lo'o hitya ti; pana cua tyalaa ti tsā nu cāq Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya ji'i mā, jua'a tyucuatya ycu' Ndyosi ji'i mā.

Ndyaa Jesús nde cua

⁶ Li' lcaa tya'a ngu' cua ndyu'u ti'i ngu' se'i ti, nchcuane ngu' bi' ji'i Jesús li':

—Xu'na —nacui ngu'—, ¿ha si'i juani nu cua'ni nu'u cha' tyanu cha' ji'i cua, cha' caca ya loo ji'i loyuu su cuentya quichi tyi ya chaca quiya', cha' la cui' ngu' Israel laca ya?

⁷ Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Ná ndyi'ya mā chacuayá' cha' caca cuayá' ti' mā ni tsā caca, ni tyempo caca nu cua'ni ycu' Ndyosi cña. Sca ti ycu' Ndyosi Sti na' jlo ti' cha' bi', nguxtyanu tso'o Ni cha' ji'i. ⁸ Juani xa' chcu' na' lo'o mā, cha' caja ñi'ya cua'ni mā nu lo'o tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i mā, cha' li' taca chcu' mā cha' tso'o lo'o lcaa ñati, nu cha' ji'i ycu' na'. Chcu' mā lo'o ngu' nde quichi Jerusalén, jua'a lo'o ngu' loyuu su cuentya Judea, jua'a lo'o ngu' loyuu cacua ti nu naa Samaria bi'; chcu' mā lo'o ngu' lcaa quichi su ndi'i ngu' chalyuu.

⁹ Lo'o cua ndye nchcui' Jesús cha' bi', laja lo'o na'a ngu' ji'i ndyiqui'ya ycu' Ndyosi ji'i yu ndyaa yu nde cua

li'. Ndyacu' sca coo hichu' yu cha' nga'aa tyaca' ña'a ngu' ji'i yu. ¹⁰ Hora nu ndyaa bi', li' nguxña'a ngu' nde cua. Lo'o ti ndu tucua tya'a ñati nu ngati ste'. Ndu ngu' slo ngu' bi' li', ¹¹ nchcui' ngu' lo'o ngu' bi':

—Cu'mā ngu' Galilea —nacui ngu'—, ¿ni cha' laca ndu mā ña'a mā nde cua? —nacui ngu'—. Jesús nu nguxtyanu ca ti ji'i mā cua ndyaa nde cua, tya cāq yu loo yu chaca quiya'. Ñi'ya nu tyaca' lo'o ndyaa yu, jua'a tyaca' lo'o cāq yu chaca quiya' —nacui ngu' nu ngati ste' bi' li'.

Ngusubi ngu' ji'i Matías cha' cua'ni cña loo Judas

¹² Li' ndu'u ngu' nde lo cuati Olivos, nguxtyuu ngu' nde quichi Jerusalén. Cacua ti ndi'i quichi; ná ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' judío cha' tsa ngu' tyijyu' la tsā ta'a, nu lo'o ndi'i cña' ngu'. ¹³ Yala ti ndyalaa ngu' quichi bi', li' ndyaa ngu' ni'i tucua ba'a su ndi'i ngu': ndyaa Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan, lo'o Andrés, lo'o Felipe, lo'o Tomás, lo'o Bartolomé, lo'o Mateo, lo'o chaca Jacobo sñi' Alfeo, lo'o Simón nu ngua sca ngu' ji'i taju cananista, lo'o Judas tya'a Jacobo. ¹⁴ Stu'ba ti nclacua ti' ngu' bi', lu'ba ti nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o tya'a Jesús ndi'i lo'o ngu' bi', lo'o María xtya'a Jesús, lo'o tyū tya'a nu cuna'a nu ndya'a lo'o yu.

¹⁵ Ngua sca tsā ndyu'u ti'i lcaa ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo ca quichi bi'; sca siyento ntucua calaa tya'a ñati ntsu'u nu ngutu'u ti'i tsā bi'. Li' ndatu Pedro cha' chcu' yu lo'o ngu' bi':

¹⁶ —Cu'mā tya'a ndi'i na re —nacui Pedro ji'i ngu' bi'—, nu ngua sa'ni nguxtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i jyo'o cusu' David lo'o nguscua jyo'o bi' lo quityi ñi'ya caca cña nu cua'ni jyo'o Judas nde loo la. Ycu' Judas ngulu'u tyucui ji'i ngu' xña'a lo'o ngusñi ngu' ji'i Jesús preso; pana ñi'ya nu ndyanu cha' caca ji'i yu, jua'a ngua cha' bi'. ¹⁷ Stu'ba ti nguta'a jyo'o Judas lo'o na, stu'ba ti ngua'ni yu cña lo'o na nquicha'. ¹⁸ Lo'o li' ndyaa jyo'o bi' ngüi'ya sca yu lo'o caya' nu nda ngu' ji'i yu cha' ngua'ni yu cha' cuxi, nu lo'o ndyujui' yu cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' xña'a bi'. Ycu' ca yu nguxtyú yu ji'i yu loo yu, ngutaa' ne' yu ndu'u tri se'i yu, ngujui yu li'. ¹⁹ Hora ti ngua cuayá' ti' lcaa ngu' quichi Jerusalén, bi' cha' nchcui' ngu' cha'cña ji'i ngu' cha' Acéldama naa yu su nclú yu; ndi'ya ndyu'u cha'cña bi': “Yuu su ndyalú tañi ñati”. ²⁰ Lo'o jua'a ngutu'u tucua cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi Salmos nu nchcui' ndi'ya:

Laja ti tyanu tyi yu,
nga'aa tyanu ñati lu'ú cajua.

Lo'o xa' nchcui' quityi bi' chaca quiya':

Cua'ni xa' ñatj cña su ndy yu.

'Jua'a nchcui' quityi bi' —nacuj Pedro jii' ngu'—, ²¹ bi' cha' juani tso'o si cua'ni xa' ñatj tya'a na cña loo jyo'o Judas. Ñatj bi' caca sca ngu' tya'a na nu ndya'a lo'o na lcaa tsã lo'o nguti'i Jesús lo'o na chalyuu re. Ndyaa yu lo'o na, masi clyo lo'o ntyucuatya jyo'o Juan jii' ñatj, masi tsubi' ti lo'o ndu'u Jesús ndyaa nde cua. Ñatj bi' cua na'a ñi'ya ngua lo'o ndyu'u Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujuii, bi' cha' taca chcui' yu lo'o xa' ñatj cha' caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu ngua cha' bi'.

²³ Li' ngusubi ngu' tucua tya'a nu qui'yu; sca yu nu naa José Barsabás nu nchcui' ngu' cha' Justo naa yu, lo'o chaca yu nu naa Matías. ²⁴ Li' nchcui' lcaa ngu' bi' lo'o ycui' Ndyosi:

—Ndyosi nu Xu'na ya —nacuj ngu'—, jlo ti' nu'u ñi'ya nu ntsu'u tyiquee lcaa ñatj chalyuu. Culu'u nu'u jii' ya ti jii' nu tucua tya'a nu qui'yu re nu cua ngusubi ycui' nu'u jii', ²⁵ cha' taca tsaa yu bi' xa' quichi, cha' chcui' yu cha' jinu'u cña su ndy jyo'o Judas nquicha'. Na cua nguxtyanu jyo'o bi' cña cha' xña'a tsa bi', lo'o li' ndyaa ca su ndyanu cha' tsaa.

²⁶ Li' ngua'ni ngu' sca cña cha' ngusubi ngu' jii' tsaca ngu', ti jii' tyanu cña bi'. Jua'a nquijeloo jii' ngu' cha' Matías caca ñatj bi'. Li' stu'ba ti ndya'a yu bi' lo'o nu tii chaca tya'a ngu' cha' caca tya'a ngu' nu nda Ni cña jii' cha' chcui' cha' jii' Jesucristo nde lo yuu chalyuu.

Ndyalaa Xtyi'i ycui' Ndyosi

2 Ngua tsã ta'a Pentecostés, sca ta'a jii' ngu' judío, li' ndyu'u ti'i lcaa ñatj nu ngusñi cha' jii' Jesucristo ca bi' se'i ti. ² Hora ti nguañi nde ne' ni'i su nga'a ngu' ñi'ya laca lo'o lye tsa ndyaca cui'i. Lcaa ngu' bi' ndyuna ngu' lo'o nguañi bi'. ³ Li' ndu'u tucua tyuu tya'a na ñi'ya slu quii' ti ña'a, ngutacui bi' lo xlya hique lcaa ngu' bi'; ⁴ jua'a ngua lo'o ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya jii' lcaa ngu' bi'. Li' nguxana nchcui' ngu' cha'cña jii' xa' ñatj, cha' Xtyi'i ycui' Ndyosi ngua'ni lo'o ngu' cha' ngua jii' ngu' li'.

⁵ Tyempo nu ndyaca ta'a bi' nde quichi Jerusalén ndi'i quiña'a tsa ngu' judío; ngutu'u ngu' lijya ngu' tyuu quichi loyuu tyijyu', cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' jii' ycui' Ndyosi. ⁶ Li' nguxana ndyu'u ti'i ngu' bi' ca su ndañi cha' bi'. Ná ngua cuayá' ti' ngu' bi' tsiya' ti ñi'ya nu ngua, cha' lcaa ngu' tyijyu' ndyuna ngu' cha' nchcui' nu ñatj jii' Jesucristo bi' cha'cña jii' ycui' ca ngu' tyijyu' bi'. ⁷ Ndube tsa ti' ngu' tyijyu' bi' li', ngulacua tsa ti' ngu' bi':

—¿Ha si'i xcui' ngu' quichi su cuentya Galilea laca ngu' jua? —nacuj ngu' bi' lo'o tya'a ngu'—. ⁸ ¿Ni cha' laca ndyuna na nchcui' ngu' jua cha'cña jii'na? —nacuj ngu'—. ⁹ Quiña'a tsa quichi ndu'u na: laca na ngu' Partia, ngu' Media, ngu' Elam, ngu' Mesopotamia, ngu' Judea, ngu' Capadocia, ngu' Ponto, ngu' loyuu su cuentya Asia, ¹⁰ ngu' Frigia, ngu' Panfilia, ngu' Egipto, ngu' Africa nu ndi'i nde loo la jii' quichi Cirene; lo'o jua'a ngu' romano, lo'o ndi'i ngu' bi' ca nde —nacuj ngu' bi'—. Ntsu'u nu laca sñi' ngu' judío tya'a na, lo'o

jua'a ntsu'u xa' ngu' romano nu stu'ba ti ndyu'ni tlyu jii' ycui' Ni lo'o na. ¹¹ Lo'o jua'a ndi'i ngu' Creta, ndi'i ngu' Arabia. Pana lcaa na lo'o tya'a na ndyuna na nchcui' ngu' cha'cña jii'na, stu'ba ti ndyuna na lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ycui' Ndyosi.

¹² Ndube tsa ti' lcaa ngu' bi'. Ná jlo ti' ngu' tsiya' ti na ca ngua. Tya nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—¿Na laca ndyaca re? —nacuj ngu' bi'.

¹³ Lo'o jua'a nxyi' lo'o xa' la ñatj jii' ñatj jii' Jesucristo bi':

—Cu'bi tsa ngu' jua cha' nchcui' ngu' jua'a —nacuj ngu'.

Cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu'

¹⁴ Lo'o li' ndy Pedro lo'o nu tii chaca tya'a ñatj bi', cuii nchcui' yu lo'o nu ngu' quiña'a bi' li':

—Ngu' cusu' cu'mã, ngu' judío —nacuj Pedro—, lo'o lcaa cu'mã nu ndi'i nde quichi Jerusalén juani —nacuj yu—, cua'a jyaca mã jii' cha' nu chcui' na' lo'o mã —nacuj yu—. ¹⁵ Cu'bi cuare, nti' mã; pana si'i na cu'bi cuare, cha' hora cua caa nde tlyu ti laca juani. ¹⁶ Ndi'ya ndyaca cha' re: na cua ngua cha' tlyu bi', ñi'ya nu nchcui' cha' nu cua nguscua jyo'o cusu' Joel nu ngua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' quityi bi':

¹⁷ Tyempo nde loo la lo'o cua tye ti chalyuu, nacuj ycui' Ndyosi,

ta na' Xtyi'i ycui' na' cha' tyanu ne' cresiya jii' ñatj chalyuu, nacuj Ni.

Li' ta sñi' mã cha' jna' lo'o ngu'.

Lo'o jua'a ña'a ngu' cuañi' cha' tlyu nu ndu'ni ycui' Ni, culu'u na' cha' tlyu bi' jii' ngu'; lo'o jua'a chcui' xcalá ngu' cusu'.

¹⁸ Ta na' Xtyi'i ycui' na' cha' tyanu ne' cresiya jii' lcaa ñatj nu ndu'ni cña nu nlyo na' jii' ngu' bi', nacuj Ni.

Li' chcui' ñatj bi' lcaa cha' nu ta na' lo'o ngu' cha' chcui' ngu'.

¹⁹ Cua'ni na' cha' tlyu nde cua,

lo'o jua'a cua'ni na' cha' tlyu nde lo yuu;

lye tyalú tañi li', tyaqu'i quii' tonu, xcui' sñi caca nde lo yuu, nacuj Ni.

²⁰ Na' lacã ycui' nu Xu'na mã;

cua tyalaa ti tsã lo'o cua'ni cuayá' na' jii' lcaa ñatj chalyuu.

Cua'ni na' cha' tyacy' lo xee cuichaa,

cha' nga'a ña'a caca co', ñi'ya tañi ña'a, nacuj Ni.

Sca tsã tlyu tsa caca bi', liñi caca cuayá' ti' lcaa ñatj chalyuu lo'o tyalaa tsã bi'.

²¹ Pana cua'ni lyaá na' jii' lcaa ñatj nu ndijña cha' clyu ti' 'na.

Jua'a nchcui' ycui' Ndyosi. Nguscua jyo'o Joel cha' bi' lo quityi —nacuj Pedro—.

²² Cu'mã ngu' Israel —nacuj yu—, cua'a jyaca mã jii' cha' nu chcui' na' lo'o mã juani: Ngu' Nazaret laca Jesús. Nguxtyucua ycui' Ni jii' yu lo'o ngua'ni yu xcui' cña tonu ca slo mã. Ngulacua tsa ti' mã lo'o na'a mã cña tonu bi', lo'o ngua cuayá' ti' mã cha' xcui' cña jii' ycui' Ndyosi ngua. ²³ Cua sa'ni la cua jlo ti' ycui' Ndyosi, tya li' cua nchcui' Ni ñi'ya nu caca jii' Jesús. Ndacha' lo

Ni ji'i ngu' cha' cujuui ñatj cuxi ji'i ycu' Jesús. Jua'a ngua li'; tsubi' ti ngusñi ma' ji'i yu, ngujui' ca'a ma' ji'i yu lo crusi. Cua ndyujui ma' ji'i yu lo'o nda ma' cña ji'i ñatj cuxi bi', cha' cua ngua'ni ngu' cña cuxi bi' cuentya ji'i ma', ñi'ya nu nacui Ni cha' caca. ²⁴ Pana ná nscua cha' tyanu Jesús ne' cuaá ña'a jyo'o ti yu, bi' cha' ngua'ni ycu' Ndyosi Sti yu cha' ndyú'u yu chaca quiya'. ²⁵ Cua ntsu'u chaca cha' nu nguscua jyo'o cusu' David sa'ni la nu nchcui' cuentya ji'i Jesús ndi'ya:

Xu'na, nacui yu, xcu' ndya'a nu'u lo'o na'; cacua tsa nga'a nu'u slo na', cha' caca tlyu tyiquee na' lo'o nxyucua nu'u jna';

²⁶ bi' cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na', jua'a tso'o tsa nchcui' na' xqui'ya nu'u, cha' chaa tsa ti' na'.

Tj ti ndi'i tyucui ña'a na' xqui'ya cha' ndi'i nu'u cha' ña'asji nu'u jna'.

²⁷ Ná tyanu cresiya jna' su ndi'i jyo'o, xqui'ya cha' ná ta nu'u chacuayá' catsu' cuaña' na' jua'a ti, cha' ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u jna';

²⁸ cua ngulu'u nu'u tyucui su tsa'a na' cha' tyi'i na' ca slo nu'u.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' stu'ba ti tyi'i na' lo'o nu'u li'.

Jua'a nguscua jyo'o David lo quityi.

²⁹ Pana jlo ti' cu'ma' cha' chañi cha' ngujui David, nu jyo'o cusu' ji'na —nacui Pedro—. Sa'ni tsa ngujui bi'; nguxatsi' ngu' ji'i li', lo'o jua'a tya ntsiya cuaá ji'i jyo'o bi' juani. ³⁰ Tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua jyo'o David bi'; jlo ti' yu cha' nda Ni cha' liñi lo'o yu lo'o nchcui' Ni cha' sca ñatj tya'a natj ji'i ycu' yu cala nde loo la, bi' caca nu Cristo. Caca Cristo bi' rey, ñi'ya lo'o ngua ycu' David rey. ³¹ Ngua cuayá' ti' yu tya sa'ni la cha' ntsu'u cha' tyu'u nu Cristo bi' chaca quiya' lo'o cua ngujui, bi' cha' nchcui' yu cha' ná tyanu cresiya ji'i Cristo su ndi'i jyo'o, ná catsu' cuaña' Cristo li'. ³² Cha' liñi laca cha' ngua'ni ycu' Ndyosi cha' ndyú'u Jesús chaca quiya' —nacui Pedro—. Liñi nda ya cha' lo'o cu'ma, cha' cua na'a ya ji'i yu chaca quiya' cha' lu'u yu. ³³ Li' ñaa ycu' Ndyosi yaqui'ya Ni ji'i Jesús cha' tyaa yu ca slo ycu' Ni. Juani ndi'i Jesús nde la'a tsu' cui' su tlyu ca su ntucua ycu' Ndyosi. Cua nda ycu' Ndyosi Sti yu Xtyi'i ycu' Ni ji'i Jesús, lo'o nu juani cua nda Jesús Xtyi'i ycu' Ni cha' tyalaa nde chalyuu. Lcaa cha' nu cua ndyuna ma', lcaa cha' nu cua na'a ma' tsá juani, bi' laca cña nu ngua'ni ycu' Jesús. ³⁴ Ná ndyaa jyo'o David ña'a lu'u ti ca slo ycu' Ndyosi, bi' cha' jlo ti' na cha' si'i cha' ji'i ycu' ca yu nchcui' cha' nu nguscua nu David bi' lo quityi, nu ndi'ya nchcui':

Cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o nu Xu'na na':

“Tyucua nu'u la'a tsu' cui' jna'.

³⁵ Caca nu'u loo ji'i lcaa ñatj nu laca tya'a cusu'u nu'u”, nacui ycu' Ndyosi ji'i.

Jua'a nguscua jyo'o David lo quityi —nacui Pedro—.

³⁶ Ntsu'u sca cha' ji'i ycu' Jesús nu nga'a cha' ca cuayá' ti' lcaa na nu laca na ngu' Israel: La cui' Jesús nu ngujui' ca'a na ji'i lo crusi cha' cujuui na ji'i, la cui' yu bi', cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i yu cha' caca yu Xu'na na, cha' laca yu nu Cristo.

³⁷ Lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro, ntyuju'u tsa ti' ngu' li'. Nchcuane ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo:

—¿Ñi'ya cua'ni ya juani? —nacui ngu' ji'i ngu' bi'.

³⁸ —Tso'o si caca tyuju'u ti' ma' ji'i cha' cuxi, lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ma' xtyanu ma' ji'i li' —nacui Pedro ji'i ngu'—. Lo'o jua'a tyucuatya ngu' ji'i ma' chacuayá' ji'i Jesús li'. Cuityi Ni lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ma' li', jua'a ta Ni Xtyi'i ycu' Ni cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i ma'. ³⁹ Liñi tsa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ma' lo'o nchcui' Ni cha' tyanu Xtyi'i ycu' Ni ne' cresiya ji'i ma', lo'o ne' cresiya ji'i sñi' ma' tyanu Xtyi'i ycu' Ni, lo'o ne' cresiya ji'i ngu' nu ndi'i tyijyu' tyanu Ni; tyanu Ni ne' cresiya ji'i lcaa ñatj nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i.

⁴⁰ Tya quiña'a la cha' nchcui' Pedro lo'o ngu' li'. Liñi tsa ngulo yu cña ji'i ngu':

—Xtyanu ma' ji'i ñatj nu ndu'ni xcu' cha' cuxi —nacui yu ji'i ngu'.

⁴¹ Lcaa ngu' nu jlyu ti' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu', ndyaa ngu' bi' cha' tyucuatya ngu' ji'i ngu' bi' chacuayá' ji'i Jesús. La cui' tsá bi' nguxana sna mil tya'a ñatj ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo. ⁴² Ndyuna tso'o lcaa ngu' bi' cha' nu ngulu'u ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ji'i ngu'. Tso'o ntsu'u tyiquee ngu' bi', stu'ba ti ndi'i ngu', lu'ba ti nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi; stu'ba ti ndacu ngu', stu'ba ti ndyuni tlyu lcaa ngu' bi' ji'i Jesucristo.

Ndi'ya ngua'ni ñatj ji'i Jesucristo clyo

⁴³ Ndube tsa ti' lcaa ngu' quichj bi' ji'i cña nu ndyuni ycu' Ndyosi, cha' cua quiña'a cña tonu ngua'ni ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo chacuayá' ji'i Ni.

⁴⁴ Lcaa ngu' stu'ba ti ndi'i ngu' lo'o tya'a ngu' nu ntsu'u cha' ji'i Jesucristo, nda ngu' cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' cha' tacha ngu' ji'i tya'a ngu'; ⁴⁵ ndyujui' ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu', cha' caja cñi nu tacha ngu' ji'i tya'a ngu' nu ná ntsu'u cha' tso'o ji'i tsiya' ti. ⁴⁶ Lcaa tsá ndyuu ti'i ngu' bi' ne' laa tonu ji'i ngu' judío, jua'a stu'ba ti ndacu ngu' bi' to' tyi tya'a ngu'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' bi', tso'o ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu', ⁴⁷ cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi. Tso'o nchcui' lcaa ñatj quichj ji'i ngu' bi', jua'a lcaa tsá quiña'a la ñatj ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo; ndyuni lyaá Ni ji'i ngu' bi' li'. Bi' cha' quiña'a la ñatj ndyatj nu ndyuu ti'i lo'o taju ñatj ji'i Jesucristo bi' li'.

Ngua'ni ngu' jo'o ji'i nu quicha quiya'

3 Ngua sca tsá ndyaa Pedro lo'o Juan ne' laa tonu. Hora cua sna nde ngusji ngua, bi' hora laca nu nchcui' ngu' loyuu bi' lo'o ycu' Ndyosi. ² Nga'a sca nu quicha quiya' to' laa, ca ña'a quicha quiya' yu nu lo'o ngula yu. Lcaa tsá ndya'a lo'o tya'a nu quicha bi' ji'i yu to' laa tonu, nu to' laa nu nda'ya tsa ña'a ndu'ni ngu' quichj ji'i. Nga'a yu to' laa ndijña yu msta' ji'i ngu' nu lo'o lijya ngu' to' laa li'. ³ Cua na'a nu quicha bi' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan, lijya ngu' cha' tsa'a ngu' ne' laa, ngüi-ña yu msta' ji'i ngu' bi' li'. ⁴ Ndyatj se'i ti Pedro lo'o

Juan cha' ña'a tso'o ngu' ji'i nu quicha bi'. Li' ndacha' Pedro ji'i yu:

—Ña'a nu'u xi ji'i ya —nacui Pedro ji'i yu.

⁵ Ndyuna tso'o yu, ngua ti' yu cha' cua ta ti ngu' msta' ji'i yu.

⁶ —Ná ntsu'u cñi jna' —nacui Pedro ji'i—, chaca lo cña ntsu'u jna' cha' cua'ni na' lo'o nu'u —nacui—. ;Chacuayá' ji'i Jesucristo Nazaret ni!, tyatu nu'u cha' tya'a nu'u ycu'i ti.

⁷ Li' ngusñi Pedro ya' yu tsu' cui' cha' xatu ji'i yu li'. Hora ti ngua tso'o quiya' yu, lo'o yane quiya' yu ngua tso'o. ⁸ Tajua' tsa ndatu yu bi', nguxana yu ndya'a yu li'; ndyatí yu ndyaa yu ne' laa tonu lo'o ngu' bi' li', ndya'a yu ndyacu' yu cha' chaa tsa ti' yu, cha' ngua tso'o quiya' yu ndya'a yu. Ngua'ni tlyu yu ji'i ycu'i' Ndyosi cha' ngua'ni Ni cha' ngua tso'o quiya' yu. ⁹ Cua na'a lcaa ñati' ji'i yu ne' laa, cha' tso'o ti nchca ndya'a yu, cha' ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i' Ndyosi. ¹⁰ Nslo ngu' ji'i yu, cha' la cui' yu quicha quiya' nu cua nchca'a to' laa bi' ndijña yu msta' ji'i ngu' lcaa tsá laca yu bi'. Ndube tsa ti' ngu' li', ngulacua tsa ti' ngu' cha' cua ngua tso'o quiya' yu.

Cha' nu nda Pedro lo'o quiña'a ñati

¹¹ Ndu Pedro lo'o Juan to' laa tonu su nacui ngu' "Corredor ji'i Salomón" li'. Lo'o nu qui'yu nu ngua tso'o quiya' bi' ni, ndu yu lo'o ngu'; ña'a ti nga'a yu ngusñi yu ya' ngu' bi'. Li' quiña'a tsa ngu' quichi' ngusna lijya slo ngu' bi', cha' ndube tsa ti' nu ngu' quiña'a bi' ñi'ya nu ngua, cha' ngua tso'o quiya' yu quicha bi' li'. ¹² Cua na'a Pedro ji'i ñati' cha' quiña'a tsa ngu' ndyalaa ngu' slo. Li' nchcui' Pedro lo'o ngu' quiña'a bi' ñi'ya nu ngua ji'i nu quicha bi':

—Cu'ma ngu' Israel —nacui Pedro ji'i ngu'—, ¿ni cha' laca ndube tsa ti' ma? —nacui—. Na ndu ti ma nxña'a tsa ma ji'i ya —nacui—. Ndube tsa ti' ma ña'a ma na ca ndyaca ji'i nu qui'yu re. Nacui ma cha' nchca tsa ji'i ya; ngua'ni ya cha' ndyaca tso'o yu re xqui'ya cha' tso'o tsa cha' nu ndu'ni ya lcaa tsá, nti' ma. Si'i jua'a. Jesús laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o quiya' yu re. ¹³ Ycu'i' Ndyosi Sti na ni, la cui' Ni laca nu ngua'ni tlyu jyo'o cusu' ji'na ji'i tya sa'ni la, masi jyo'o Abraham, masi jyo'o Isaac, masi jyo'o Jacob; lcaa jyo'o cusu' ji'na ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi bi'. Ycu'i' Ndyosi laca nu cua nda chacuayá' ji'i Jesús Sñi' ycu'i' Ni cha' caca tlyu yu. Ntejeya' ma ji'i nu Jesús bi' tsubi' ti, ndyaa lo'o ma ji'i yu, ndyaa ma ngusta ma qui'ya ji'i yu slo ngu' nu laca loo; nu lo'o ngua ti' gobernador Pilato cha' tyu'u Jesús laja ti, ná ntaja'a ma li'. ¹⁴ Xcui' cha' tso'o ngua'ni nu Jesús bi', xcui' lubii cresiya ji'i yu, lo'o ná nda ma chacuayá' tyu'u yu laja ti li'. Ngüijña ma chacuayá' ji'i gobernador bi', cha' tyu'u laja ti chaca nu laca preso, nu cua ndyujui ji'i tyuu tya'a ñati. ¹⁵ Lo'o li' ngüijña ma chacuayá' cujuui ngu' ji'i Jesús, masi ycu'i' Jesús laca nu nda chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ñati. Li' ngua'ni ycu'i' Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujui yu. Jlo ti' ya cha' chañi laca cha' cua

ndyu'ú yu chaca quiya', cha' cua na'a ya ji'i yu ña'a lu'ú ti yu chaca quiya'.

¹⁶ 'Cua nslo ma ji'i nu qui'yu re nu ngua quicha yu nquicha' —nacui Pedro ji'i ngu'—. Lo'o juani cua ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o yu re, xqui'ya cha' jlya ti' ya ji'i Jesús. Nchca tsa ji'i nu Jesús bi' cua'ni cha' tya-ca tso'o ñati; taca ña'a ma cha' chañi cha' bi', cha' ngua tso'o yu re juani.

¹⁷ 'Cu'ma ngu' tya'a quichi' tyi na, jlo ti' na' cha' ná ngua tii ma tilaca ngua Jesús nu lo'o ngüijña ma chacuayá' cha' cujuui sendaru ji'i yu. Lo'o jua'a nu ngu' nu laca loo ji'i ma, ná ngua tii ngu' na laca nu ngua'ni ngu', si cha' tso'o, si cha' cuxi ngua'ni ngu' li'. ¹⁸ Cua laca cha' juani, la cui' cha' nu nda ycu'i' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na sa'ni la, la cui' cha' nu nguscua ngu' lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi. Quityi bi' nchcui' cha' ti' tsa cua'ni quicha ngu' ji'i Jesucristo; jua'a cujuui ngu' ji'i Jesús, la cui' Jesús nu nda ycu'i' Ndyosi ji'i ya lo yuu chalyuu. ¹⁹ Bi' cha' ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' ma ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ma ji'i, cuati jña ma cha' clyu ti' ji'i ycu'i' Ndyosi cha' cuityi Ni lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ma. Cua'ni nu Xu'na na cha' taca ca tso'o cresiya ji'i ma chaca quiya' li'. ²⁰ Cuati culo ycu'i' Ndyosi cña ji'i Jesús cha' tyaa chaca quiya', la cui' Jesús nu ngusubi Ni ji'i cha' caca nu Xu'na na. ²¹ Ntsu'u cha' tyanu Jesús ca slo Ni nu juani ti; pana tiya' la, li' tyalaa sca tsá lo'o chaca quiya' cua'ni cuai ycu'i' Ndyosi ji'i lcaa na nu ntsu'u chalyuu, cha' li' tyaa Jesús. Jua'a laca cha' nu nda ycu'i' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na, cha' nu nguscua ngu' lo quityi cua sa'ni la. ²² Tyempo bi' ndi'ya nguscua jyo'o Moisés bi': "Ñi'ya ngulo ycu'i' Ndyosi cña jna' cha' ta na' cha' ji'i Ni lo'o ma, jua'a culo nu Xu'na na cña ji'i sca nu cusu' tya'a quichi' tyi na ca nde loo la. Taquiya' ma lcaa cha' nu chcu'i' nu cusu' bi' lo'o ma. ²³ Si ntsu'u sca ñati nu ná nti' taquiya' cha' nu ta nu cusu' bi', tye cha' ji'i ñati bi' li'; ná caca ñati bi' ñati ji'i ycu'i' Ndyosi." Jua'a nscua cha' lo quityi bi'.

²⁴ 'La cui' jua'a nguscua lcaa jyo'o cusu' ji'na lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi sa'ni la; masi quityi nu nguscua jyo'o Samuel, masi quityi nu nguscua lcaa jyo'o cusu' bi', nguscua ngu' cha' caa Jesucristo lo yuu chalyuu. Lo'o juani cua ngua cha' nu nchcui' ngu' bi'. ²⁵ Lcaa na laca na tya'a ñati ji'i jyo'o cusu' nu nguscua quityi ji'i ycu'i' Ndyosi bi'; na cua ngüifni cha' ji'i Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na bi', lo'o jua'a ngua cha' ndyanu cha' bi' cuentya ji'na juani, cha' tya'a ñati ji'i jyo'o cusu' bi' laca na. Ndi'ya nchcui' ycu'i' Ndyosi lo'o Abraham, nu jyo'o cusu' ji'na bi': "Sca ñati tya'a nu'u nu tyi'i chalyuu nde loo la", nacui Ni ji'i, "bi' laca nu cua'ni cho'o cresiya ji'i lcaa lo ñati chalyuu". ²⁶ Ngua'ni ycu'i' Ndyosi cha' ndyu'ú nu sca ti Sñi' ycu'i' ca chaca quiya' lo'o ngujui yu, jua'a ngulo Ni cña ji'i yu cha' clyo caa yu ca slo na ca nde. Cua nti' Ni cha' ca lubii cresiya ji'na, bi' cha' cua ñaa Sñi' ycu'i' Ni cha' xtyucua ji'na, cha' caca culot-su' na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na.

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan

4 Tya ndu Pedro lo'o Juan nchcui' lo'o ngu' ne' laa nu lo'o ngulaa sti jo'ó. Yaa ngu' lo'o xu'na ngu' policia nu ndi'i cua ne' laa tonu, lo'o nu ngu' saduceo yaa. ²Ñasi' tsa ngu' bi', cha' nclyu'u Pedro lo'o Juan ji'i ñati; nclyu'u ngu' cha' ñi'ya lo'o ndyu'ú Jesucristo cha-ca quiya' lo'o ngujuii yu, jua'a nga'a cha' tyu'ú lcaa jy-o'o ñati chaca quiya' nde loo la. ³Li' ngulo ngu' cña cha' xñi ngu' policia ji'i Pedro lo'o ji'i Juan, cha' su'ba ngu' ji'i ne' chcuá sca talya, cha' ngusii tsa lo'o ngujui ngu' bi' ji'i ngu'. ⁴Tso'o tsa ndyuna quiña'a ñati cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu ngulu'u ngu' bi' ji'i ngu', hora ti ngusñi ngu' cha' bi'. Cua ntsu'u ca'yu mil tya'a nu qui'yu ti nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo li'.

⁵Ca chaca tsá ndyu'u ti'i ngu' nu laca loo ji'i ngu' quichi Jerusalén, lo'o ngu' cusu' ji'i quichi, lo'o ñati nu nclu'u cha' jo'ó ji'i ngu' ne' laa. ⁶Nga'a Anás nu ngua xu'na sti jo'ó, jua'a nga'a Caifás, lo'o Juan, lo'o Alejandro, nga'a lcaa tya'a sti jo'ó nu laca loo. ⁷Ngulo ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan ne' chcuá, ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' bi' ca slo ngu' nu laca loo. Li' nchcuane nu ngu' cusu' bi' ji'i ngu':

—¿Ñi'ya ngua'ni ma cha' ndyaca tso'o yu quicha quiya' bi'? —nacu'i ngu' ji'i ngu'—. ¿Tilaca laca nu nda chacuayá' cha' cua'ni ma jo'o ji'i yu?

⁸Li' tso'o tsa nguxtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i Pedro, bi' cha' ngua ji'i yu nguxacu'i yu cha' ji'i ngu' nu laca loo, jua'a ji'i ngu' cusu' bi':

—Cu'ma ngu' cusu' nu laca loo ji'i ya —nacu'i Pedro ji'i ngu'—, ⁹cua nchcuane ma ji'i ya ni cha' laca nguxtyucua ya ji'i yu re nu ngua quicha quiya' —nacu'i—, ni cha' ngua'ni ya jo'o ji'i yu re —nacu'i—. ¹⁰Cua'a jyaca ma xi lacua. Ta na' sca cha' lo'o ma, lo'o lcaa ngu' loyuu re, cha' ycu'i Jesucristo laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o nu quicha re. La cui' Jesús Nazaret nu ndyu-juii ma ji'i lo crusi, bi' laca nu cua ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ú chaca quiya' lo'o ngujuii. Ycu'i Jesús bi' nda chacuayá' cha' ngua tso'o quiya' yu re, bi' cha' ndu yu ca nde tso'o ti yu juani. ¹¹Ñi'ya laca sca cuityi ni'i nu nchcuá sca quee tonu cha' ná tso'o nti' cuityi, masi stu'ba tsa ña'a loo, jua'a laca cu'ma cha' ná nta-ja'a ma cuna ma cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o ma; ñi'ya laca quee bi' nu cua nchcuá ma ji'i, jua'a laca ycu'i Jesús, cha' ná ndaquiya' ma ji'i yu tsiya' ti. Pana juani loo la laca nu Jesús bi', ¹²bi' cha' nchca ji'i cua'ni lyaá ji'na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na; ná ntsu'u xa' ñati tyucui ña'a chalyuu nu nchca la ji'i, cha' sca ti ji'i Jesús cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' cua'ni cña bi'.

¹³Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro, cuati ña'a tsa ngu' ji'i Pedro lo'o Juan:

—¿Ni cha' laca ná ntsii ngu' re nchcui' ngu' lo'o na? —nacu'i ngu'—. Si'i ñati tlyu laca ngu', si'i ñati nu ngua tsa'a quityi laca ngu' re.

Li' ngua tii ngu' cusu' cha' cua nguta'a ngu' lo'o Jesús. ¹⁴Nga'aa ngujui la cha' nu chcui' ngu' cusu' lo'o ngu' bi', cha' stu'ba ti ndu ngu' lo'o yu nu ngua quicha bi'. ¹⁵Li' ngulo ngu' cña cha' tyu'u nu ca ta'a sna ti

ngu' bi' nde liya', cha' cuaana ti chcui' ngu' cusu' lo'o tya'a ti ngu':

¹⁶—¿Ñi'ya cua'ni na lo'o ngu' jua? —nacu'i ngu' cusu'—. Cua ngua'ni ngu' sca cha' tlyu, lo'o jlo ti' lcaa ngu' quichi Jerusalén re cha' bi' —nacu'i ngu'—. Ná taca ñacu'i na cha' cha' cuiñi laca bi' —nacu'i ngu'—.

¹⁷Pana ná tso'o si cuna xa' la ñati cha' ji'i Jesús; bi' cha' tso'o si xcutsii na ji'i ngu' jua, cha' ná culu'u ngu' ji'i xa' ñati tilaca laca Jesucristo.

¹⁸Li' ngusi'ya ngu' cusu' ji'i ngu' bi', cha' tyaa ngu' nde ni'i chaca quiya'. Ngulo ngu' cusu' cña ji'i ngu' bi' li':

—Nga'aa chcui' ma tsiya' ti cha' ji'i Jesucristo lo'o xa' ñati —nacu'i ngu' cusu' ji'i ngu'.

¹⁹Nguxacu'i Pedro lo'o Juan cha' ji'i nu ngu' cusu' bi' li':

—Ná cube tsa ti' cu'ma, ngu' cusu' —nacu'i ngu' ji'i ngu' bi'—. ¿Ha ntsu'u cha' cua'ni ya cña nu culo cu'ma ji'i ya? ¿Ha ná tso'o la nti' cu'ma cha' cua'ni ya cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ya? ²⁰Tso'o la nti' ya cha' cua'ni ya cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ya; bi' cha' ná tye chca cha' chcui' ya lo'o ñati, lcaa cha' nu cua na'a ya ji'i Jesús, lo'o lcaa cha' nu cua ndyuna ya, cha' nu nchcui' yu lo'o ya.

²¹Ngua ti' ngu' cusu' xcutsii ngu' ji'i Pedro lo'o Juan, bi' cha' chaca quiya' lye la nchcui' ngu' cusu' bi' lo'o ngu'. Lo'o li' nda ngu' cusu' chacuayá' cha' tyaa ngu' laja ti; ná ngua ji'i ngu' nu laca loo xcube' ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan, cha' ndyutsii ngu' cusu' bi' ji'i ngu' quichi, cha' nu ngu' quichi ni, lye tsa ndya xlya'be ngu' ji'i ycu'i Ndyosi cha' ngua tso'o yu quicha quiya' bi'.

²²Cua nteje tacui tu'ba yija ntsu'u nu quicha bi' lo'o ngua'ni Ni cha' ndyaca tso'o yu.

Ca ta'a ñati ji'i Jesucristo nchcui' lo'o ycu'i Ndyosi

²³Nu lo'o nda ngu' cusu' chacuayá' cha' tyaa ngu' la-ja ti, li' hora ti ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca slo nu ngu' tya'a ndya'a ngu'. Nda Pedro lo'o Juan cha' lo'o lcaa tya'a ngu', lcaa ña'a cha' nu nchcui' sti jo'ó, lcaa ña'a cha' nu nda ngu' cusu' bi' lo'o ngu'. ²⁴Lo'o cua ndyuna tya'a ngu' cha' bi', stu'ba ti nchcui' lcaa ngu' lo'o ycu'i Ndyosi li':

—Ndyosi Sti ya —nacu'i ngu'—, nu'u laca nu Xu'na ya, nu'u laca nu laca loo la —nacu'i ngu'—. Cua ngüiñá nu'u laca chalyuu, lo'o lcaa nde cua, lo'o lcaa tyujo'o; cua ngüiñá nu'u laca na nu ntsu'u chalyuu —nacu'i ngu'—. ²⁵Nda nu'u Xtyi'i ycu'i nu'u ji'i David jyo'o cusu' ji'i ya, nu lo'o nguscua yu cha' cuentya jinu'u lo quityi. Ndi'ya nscua cha' lo quityi bi':

¿Ni cha' laca tyaala tsa ngu' xa' loyuu?

Nclyacua tsa ti' ngu' bi', cha' cua'ni cuxi ngu'; pana ná nchca ji'i ngu' cua'ni ngu' cha' cuxi bi'.

²⁶Cua ndyu'u ti'i lcaa nu laca xu'na chalyuu re lo'o nu laca loo ji'i lcaa quichi,

cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o ycu'i Ndyosi nu Xu'na na, jua'a lo'o Cristo nu ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i.

²⁷Ñi'ya nu cua nchcui' quityi jinu'u nu nguscua jyo'o David sa'ni la bi' —nacu'i ngu' ji'i ycu'i Ndyosi Sti na—,

jua'a cua ndyu'u ti'i ngu' nu laca loo ji'i quichi re cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o Jesús Sñi' ycu' nu'u, masi xcui' lu-bii tsiya' ti cresiya ji'i nu Jesús bi'; la cui' yu laca nu ngusubi nu'u ji'i —nacu' ngu'—. Ndyu'u ti'i Herodes lo'o Poncio Pilato, lo'o ngu' xa' loyuu, lo'o ngu' tya'a ya nde loyuu re. Li' ngua'ni ngu' lcaa cña nu nda nu'u chacuayá' ji'i ngu' bi' cha' cua'ni ngu'; ñi'ya nu nda nu'u cha' lo'o ngu' sa'ni, la cui' jua'a ngua cha' yija re —nacu' ngu' ji'i ycu' Ndyosi—. ²⁹ Xu'na ya, ña'a nu'u ca nde juani cha' tyaala tsa ngu' ña'a ngu' ji'i ya. Nti' ya cua'ni ya cña nu ngulo nu'u ji'i ya, bi' cha' xtyucua nu'u ji'i ya juani cha' caja juersa ji'i ya, cha' ná cutsii ya nu lo'o ta ya cha' jinu'u lo'o ñati re —nacu' ngu'—.

³⁰ Ta nu'u chacuayá' cha' tyaca tso'o ngu' quicha; cua'ni Jesús Sñi' nu'u nu xcui' lubii cresiya ji'i quiña'a tsa cña tonu, cha' jua'a cube tsa ti' ngu' jinu'u. Tsa lo cua ti cha' hcui' ya juani.

³¹ Lo'o cua ndye cha' nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, li' ngüña ni'i su nga'a ngu' bi'. La cui' hora jlo ti' ngu' cha' chañi cha' ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i lcaa ngu' bi' li', bi' cha' nga'aa ndyutsii ngu' lo'o nda ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o xa' ñati.

Lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' ngusa'be ngu' ji'i lo'o lcaa tya'a ngu'

³² Se'i ti ndi'i lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo, stu'ba tsa ndu'ni lcaa ngu' bi' lo'o tya'a ngu', sca ti cha' ntsu'u tyiquee lcaa ngu'. Nda ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' cha' xtyucua ji'i lcaa ngu' lo'o tya'a ngu'. ³³ Lo'o nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ni, tlyu tsa tyiquee ngu' nchcui' ngu' lo'o xa' ñati cha' cua na'a ycu' ca ngu' ji'i Jesús nu Xu'na na lo'o cua ndyu'u yu chaca quiya', nu lo'o ngujui yu. Lo'o jua'a nguxtyucua ycu' Ni ji'i lcaa ngu' bi', cha' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o lcaa ñati. ³⁴ Tso'o tsa tyiquee lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, bi' cha' ni sca tya'a ngu' nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu', cha' lcaa ngu' nu ntsu'u ni'i ji'i, lcaa nu ntsu'u xi yuu ji'i, ndyujui' ngu' na bi', cha' caja ñi'ya tyiji yu'u ji'i ngu' lo'o tya'a ngu'.

³⁵ Nda ngu' cñi bi' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo cha' tacha ngu' cha' bi' ji'i tya'a ngu' li'. Ngu' bi' jlo ti' si ntsu'u na nu lyiji ji'i xa' tya'a ngu'. ³⁶ La cui' jua'a ngua'ni sca ngu' Chipre nu naa José. Ngu' Leví laca yu; ñi'ya ndu'ni xirta cña ne' laa, jua'a ndu'ni ngu' Leví bi' cña. Xa' xtañi ngusta nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ji'i nu José bi'; Bernabé ngua xtañi yu li', cha' tso'o tsa nxaala' yu tyiquee tya'a ñati. ³⁷ Ntsu'u xi yuu ji'i yu bi'. Lo'o cua ndyujui' yu yuu bi' ji'i xa' ñati, li' ñaa nu Bernabé bi', nda yu lcaa cñi caya' lo yuu bi' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo.

Ñilo'o Ananías lo'o Safira ji'i ycu' Ndyosi

5 Lo'o jua'a ntsu'u chaca yu nu naa Ananías, lo'o clyo'o yu naa Safira. Ndyujui' ngu' xi yuu ji'i ngu' ji'i xa' ñati. ² Li' ndyaa nu qui'yu bi' slo nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo; pana tsa cla'be ti cñi nda yu ji'i ngu', cha' cuaana ti nguxco'o

yu nu chaca tya cla'be cñi bi' toni'i ji'i yu. Lo'o jua'a ngua cuayá' ti' clyo'o yu lcaa ña'a nu ngua'ni yu bi'.

³ Nchcui' Pedro lo'o yu li':

—Ananías —nacu'—, ¿na laca ngua hi? ¿Ni cha' laca nda nu'u chacuayá' ji'i nu xña'a nu naa Satanás cha' caca loo ne' cresiya jinu'u? Bi' laca nu ngua'ni cha' nguñilo'o nu'u ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi —nacu' Pedro ji'i yu bi'—. Nacu' nu'u cha' nde laca lcaa cñi nu ngujui jin-u'u lo yuu bi', lo'o si'i lcaa cñi laca re. ⁴ Yuu jinu'u laca bi' nquicha', lo'o jua'a cua ntsu'u chacuayá' jinu'u cua'ni na laca nu nti' nu'u cua'ni lo'o cñi bi'. ¿Ni cha' laca nguñilo'o nu'u ji'i ya lacua? Ná liñi cha' nu ngua'ni nu'u, cha' nu cua nacui' nu'u cha' lcaa cñi bi' laca re, lo'o si'i jua'a laca bi'. Si'i lo'o ñati ti nda nu'u cha' cuiñi bi', lo'o ycu' Ndyosi cua nda nu'u cha' cuiñi bi' —nacu' Pedro ji'i nu qui'yu bi'.

⁵ Lo'o ndyuna Ananías cha' bi', li' nclýu yu lo yuu. Na nclýu ti yu, ngujui yu li'. Ndyutsii tsa lcaa ngu' nu ndi'i cacua ti li'. ⁶ Yala ti lijya xi ngu' cuañi', ngüixii ngu' late' chü' jyo'o bi', ngulo ngu' ji'i nde liya'. Li' ndyaa lo'o ngu' ji'i, ndyaa cha' tyatsi'.

⁷ Cua nteje tacui sna hora lo'o ñaa clyo'o jyo'o bi' li', pana ná jlo ti' ma' na laca ngua ji'i jyo'o bi'. ⁸ Li' nchcui' Pedro lo'o nu cuna'a bi':

—Cacha' nu'u jna' —nacu' ji'i—, ¿ha tsa lo cua ti cñi nda ngu' ji'i ma' cha' ndyujui' ma' yuu bi' ji'i ngu'?

—Chañi —nacu' nu cuna'a bi'—, la cui' tsa lo cua ti cñi nda ngu' ji'i ya.

⁹ —¿Ni cha' laca ngua'ni ma' jua'a? —nacu' Pedro li'—. Tyucuaa ma', cua ngua'ni stu'ba ma' cha' lo'o tya'a ma' cha' cua'ni cuayá' ma' ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi, si jlo ti' Ni, si ná jlo ti' Ni cha' cuiñi ma' —nacu'—. Cua'a jyaca xi ñi'ya ndañi quiya' ngu' cuañi' nu lijya ndyaa nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o clyo'o nu'u. La cui' jua'a tsa lo'o ngu' jin-u'u juani.

¹⁰ Hora ti nclýu nu cuna'a bi' lo yuu; slo ti Pedro nclýu, ngujui ca li'. Li' ñaa ngu' cuañi' na'a ngu' cha' lo'o nu cuna'a bi' ngujui. Hora ti ndyi'ya ngu' ji'i jyo'o ma', ndyaa lo'o ngu' ji'i, ndyaa cha' tyatsi' sii' ti cuaá su nguatsi' jyo'o clyo'o; ca bi' nguxatsi' ngu' ji'i.

¹¹ Ndyutsii tsa lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo cha' jua'a ngua ji'i jyo'o Ananías lo'o clyo'o yu, lo'o jua'a ndyutsii tsa lcaa ñati nu ndyuna cha' bi'.

Ngua'ni ngu' tyuu tya'a cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi

¹² Quiña'a tsa chacuayá' nda ycu' Ndyosi ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, bi' cha' ngua'ni ngu' quiña'a tsa cha' tlyu ca su ndi'i ngu' quichi. Ngulacua tsa ti' ngu' quichi xqui'ya cña tlyu bi'. Lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo ni, ndyu'u ti'i ngu' ca su nacui' ngu': "Corredor ji'i Salomón", cha' stu'ba ti ntsu'u tyiquee lcaa ngu' bi'; ca to' laa tonu laca corredor bi'.

¹³ Xa' la ngu' quichi ni, ndyutsii tsa ngu'; ná ndya'a ngu' slo ngu' bi', masi tso'o tsa nchcui' ngu' ji'i lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo. ¹⁴ Li' ndyuna tyuu tya'a ñati cha' ji'i ycu' Jesucristo nu Xu'na na, jlyu ti' ngu' cha' bi' li'. Stu'ba ti ngusñi ngu' cha' bi', masi nu

cuna'a, masi nu qui'yu, ngusñi ngu' cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na. ¹⁵ Li' ndyaa ngu' quichi' bi', ndyaa qui'ya ngu' ji'i ngu' quicha nu ntsiya slo ngu'. Li' ngusta ngu' ji'i ngu' quicha bi' lo jaa', masi lo qui'ña, cha' tsa'a lo'o ngu' ji'i ngu' quicha bi' ca to' calle su tyeje tacui Pedro. Ngua ti' ngu' masi cua'a ti tyacala' nu nda Pedro loo ngu' quicha bi', nu lo'o nteje tacui yu. Tyaca tso'o nu quicha bi' li'. ¹⁶ Nguañi cha' bi' lcaa quichi' cacua ti, lcaa su ndi'i ñati' quicha; bi' cha' ñaa lo'o ngu' ji'i lcaa ngu' quicha nu ntsu'u slo ngu', lo'o ji'i ngu' nu cua ngusñi cui'i cuxi ji'i. Ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' quicha bi' nde quichi' Jerusalén slo Pedro, lo'o jua'a ngua tso'o lcaa nu ngu' quicha bi' li'.

Nchcube' ngu' ji'i Pedro lo'o Juan

¹⁷ Ñasi' tsa xu'na sti jo'ó ña'a ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo, xqui'ya cha' qui'ña'a tsa cña tlyu ndyu'ni ngu' cuentya ji'i Jesús. Lo'o jua'a ngu' saduceo nu tya'a ndya'a sti jo'ó ni, ti'í ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ngu' bi'. ¹⁸ Bi' cha' ngulo ngu' cña cha' xñi ngu' ji'i ca ta'a nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' tsa'a lo'o ngu' ji'i ngu' bi' ne' chcu'a. ¹⁹ Nu lo'o ngua talya, li' ndyalaa sca xca ji'i ycu'i Ndyosi, ngusaala toni'i su ntsu'u ngu' ne' chcu'a cha' tyu'u ngu' nde liya'. Lo'o cua ngutu'u ngu' nde liya', li' nchcui' xca bi' lo'o ngu':

²⁰ —Yaa clyo ma —nacui—, yaa ma ne' laa tonu jua cha' culu'u ma cha' ji'i Jesús ji'i tya'a ñati' ma —nacui—. Ta ma cha' lo'o ngu' ñi'ya caca cucui cresiya ji'i ngu' xqui'ya Jesucristo.

²¹ Ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu nchcui' xca bi' lo'o ngu'; bi' cha' lo'o nguxee, li' ndyat'i ngu' bi' ndyaa ngu' ne' laa tonu cha' culu'u ngu' cha' bi' ji'i ñati' nu ndi'i ca bi'.

Li' ndyaa xu'na sti jo'ó lo'o ngu' tya'a ndya'a yu, ngu-lo yu cña cha' tyu'u ti'i lcaa ngu' cusu', lcaa nu laca loo ji'i ngu' Israel. Cuati ngulo yu cña cha' tsa'a ngu', tsa'a culo ngu' ji'i ngu' nu ntsu'u ne' chcu'a bi', cha' tyaa ngu' bi' slo yu. ²² Ndyaa ngu' li'; pana nu lo'o ndyalaa ngu' toni'i chcu'a, nga'aa tucui ntsu'u ne' chcu'a bi'. Hora ti nguxtyu'u ngu' ñaa ngu' slo nu ngu' cusu' bi'.

²³ —Ndyalaa ya toni'i chcu'a —nacui' ngu' ji'i ngu' nu laca loo bi'—. Nga'a ya' toni'i chcu'a bi', lo'o ña'a ti tya ndi'i ngu' cu'a —nacui—. Pana nu lo'o ngusaala ya toni'i chcu'a, nga'aa tucui ndi'i ne' chcu'a na'a ya li'.

²⁴ Ngulacua tsa ti' sti jo'ó lo'o nu laca loo ji'i ngu' policía nu nga'a cu'a, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nga'aa ntsu'u preso bi'. ²⁵ Li' ndyalaa sca ñati' slo ngu':

—¿Ha ná jlo ti' ma mala ndi'i ngu' nu ngusu'ba ma ji'i ne' chcu'a la caa? —nacui' yu ji'i nu ngu' cusu' bi'—. Cua ndi'i ngu' bi' ne' laa tonu nclyu'u ngu' ji'i ñati' ca bi'.

²⁶ Hora ti ndu'u nu laca loo ji'i ngu' nu nga'a cu'a bi', ndyaa ndyiqui'ya ji'i preso bi'. Lo'o nu ngu' policía nu nga'a cu'a ni, ndyaa ngu' lo'o. Ná ngulo policía juersa ji'i ngu' lo'o ngusñi ngu' bi' ji'i ngu', cha' ntsii policía ji'i ngu' quichi', ñi'ya si cu' ngu' quee ji'i ycu'i policía. ²⁷ Ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' bi' slo ngu' cusu' cha' ca cuayá' ji'i

ngu' bi'. Li' nguxana sti jo'ó nu laca loo bi' nchcui' lo'o ngu':

²⁸ —Cua ngulo ya cña ji'i ma —nacui' sti jo'ó ji'i ngu' preso—, cha' ná culu'u ma cha' ji'i jyo'o Jesús bi' ji'i ñati' —nacui—. ¿Na laca ngua ji'i ma juani? ¿Ni cha' laca ná nduna ma? —nacui—. Nclyu'u ma cha' bi' ji'i lcaa ngu' quichi' Jerusalén re, lo'o jua'a nti' ma sta ma qui'ya ji'i ya cha' ndyujuii ya ji'i Jesús.

²⁹ Nguxacu'i Pedro cha' ji'i sti jo'ó bi' li', cuentya ji'i lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo nchcui' yu:

—Ntsu'u cha' taquiya' ya ji'i cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ya, masi xa' cña culo ñati' chalyuu ji'i ya —nacui' Pedro ji'i ngu'—. ³⁰ Cua ndyujuii ma ji'i Jesús, ngujui'i ca'a ma ji'i lo crusi. Lo'o juani ni, ycu'i Ndyosi nu ngua ycu'i Ndyosi ji'i lcaa jyo'o cusu' ji'na, bi' laca Ni nu ngua'ni cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'. ³¹ Nchca ji'i Jesús bi' cuityi yu cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ñati' chalyuu. Ycu'i Jesús laca nu Xu'na na, bi' cha' la'a tsu' cui' ca su ntucua Ni nda ycu'i Ndyosi su tyi'i Jesús. Ngua'ni Ni jua'a cha' caja ñi'ya caca tyuju'u ti' na nu laca na ngu' Israel ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na, lo'o jua'a cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'na li'. ³² Cha' liñi nchcui' ya lo'o ma cha' cua na'a ya ji'i ycu'i Jesús bi'. Cua nda ycu'i Ndyosi Xty-i'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i lcaa ñati' nu ndu'ni cña nu ngulo Ni ji'i ngu'. Lo'o jua'a Xty'i ycu'i Ndyosi laca nu ndu'ni cha' taca ca jlo ti' ya cha' chañi laca cha' ji'i Jesucristo nu nclyu'u ya ji'i lcaa ñati'.

³³ Lye tsa ngunas'i ngu' cusu' li', lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu'; nti' tsa ngu' cujuii ngu' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo bi' li'. ³⁴ Pana hora ti ndat'y sca nu cusu' slo ngu' li'. Gamaliel naa nu cusu' bi'. Ngu' fariseo laca nu Gamaliel bi', nu tso'o tsa nclyu'u cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i tya'a quichi' tyi yu. Nclyu'u yu cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi sa'ni, lo'o jua'a ndiya tsa ti' lcaa ñati' ña'a ngu' ji'i nu cusu' bi'. Juani nchcui' yu lo'o ngu' cha' tso'o la si tsa'a nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo bi' nde liya' sca hora ti. ³⁵ Lo'o li' nchcui' nu Gamaliel bi' lo'o lcaa ngu' cusu' bi':

—Cu'ma, laca ma loo ji'i ngu' Israel —nacui' yu ji'i ngu'—, tso'o la si cui'ya na cuentya ñi'ya cña nu cua'ni na lo'o ngu' nu ndu' nde liya' bi' —nacui—. ³⁶ Ntsu'u ti' na cha' tya tsubi' la ngulaa sca nu qui'yu nu tyaala tsa, nu naa Teudas; nguti'i yu xi loyuu re. Jlyo tsa ti' ngu' cha' nu nchcui' yu bi', cha' nacui' yu cha' ñati' tlyu ngua yu. Li' ndya'a jacua siyento tya'a ñati' lo'o yu; pana nu lo'o ndyujuii ñati' ji'i yu, li' ngusna lyiji nu ñati' tya'a ndya'a yu li'. Ndye cha' ji'i yu jua'a ti li'. ³⁷ Chaca quiya' ndyalaa sca ngu' Galilea tyempo lo'o nguscua ngu' nu laca cña xtañi ngu' quichi', jyo'o Judas ngua bi'.

Ngusi'yana jyo'o Judas bi' ji'i tyu'u tya'a ñati' cha' tyu'u lca'a ngu' ji'i yu, cha' xuy tya'a ngu' lo'o ngu' sendaru. Lo'o li' ñi'ya nu ngua ji'i Teudas bi', jua'a ngua lo'o Judas bi', cha' ndyujuii ñati' ji'i yu. Ndye cha' ji'i yu jua'a ti li', ngusna lcaa ngu' tya'a ndya'a yu. ³⁸ Bi' cha' juani, tso'o la si ná sca na cua'ni na lo'o ngu' nu ndu' nde liya' bi'; tso'o la si nga'aa cala' na ji'i ngu' bi'. Si ñati' ti

ngulo cña ji'i ngu' bi', tye cha' ji'i ngu' jua'a ti li'; ³⁹ si chañi cha' ycu'i Ndyosi laca nu ngulo Ni cña ji'i ngu' bi', cu'mā ná nchca ji'i mā cua'ni tye mā cha' ji'i ngu' bi' li'. Na nxuū tya'a mā lo'o ycu'i Ndyosi laca si cua'a mā ji'i ñati ji'i Ni.

⁴⁰ Ndyuna ngu' cusu' cha' nu nchcui' nu cusu' bi' lo'o ngu'. Li' ngusi'ya ngu' ji'i ngu' nu ndu' nde liya' bi' cha' tyāa ngu' nde ni'i chaca quiya'. Ngulo ngu' cña ji'i xca' cha' quiji'i ji'i preso bi'. Li' liñi tsa ngulo ngu' cusu' bi' cña ji'i preso bi', cha' nga'aa chcui' ngu' cha' ji'i Jesucristo lo'o xa' ñati. Lo'o cua ndye cha', li' ndyaa laja ti ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo. ⁴¹ Ndu'u ngu', chaa tsa ti' ngu' li', masi cua nchcube' ngu' nu laca loo bi' ji'i ngu' xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús. ⁴² Lcaa tsā nclyu'u ngu' ji'i ñati ne' laa tonu, lo'o jua'a nde to' tyi ñati; xcu'i nclyu'u ngu' cha' ji'i Jesucristo ji'i ngu', cha' Jesús laca ycu'i nu Xu'na na, cha' bi' laca nu ntajatya tsa ngu' ji'i tya tsubi' la.

Nda ngu' cña ji'i nu cati tya'a ñati

6 Tyempo bi' ngua quiña'a la ngu' tya'a ngu' judío nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo, pana ná stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' nu nchcui' cha' griego lo'o ngu' nu nchcui' cha'cña ji'i ngu' judío:

—Ná stu'ba ndacha ngu' na cacu nu cuna'a ti'i —nacui' ngu' nu nchcui' cha' griego—. Ná tso'o ndu'ni ngu', cha' nda ngu' ji'i nu cuna'a ti'i nu nchcui' cha'cña ji'i ngu' judío, lo'o jua'a ná nda ngu' ji'i nu cuna'a ti'i tya'a ya nu nchcui' cha' griego —nacui' ngu'.

² Bi' cha' nguane nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ji'i ngu' cha' tyu'u ti'i lcaa ngu' nu laca ñati ji'i Jesucristo, cha' chcui' ngu' lo'o ñati bi':

—Ntsu'u cña ji'i ya cha' culu'u ya cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i lcaa ñati —nacui' ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi'—, bi' cha' ná tso'o si xcu'i ndya'a tyiquee ya ji'i na cacu ngu' re —nacui' ngu' bi'—. ³ Cu'mā ngu' tya'a na, tso'o la si subi mā tya chcati tya'a ngu' tya'a mā nu caca cña bi', cha' stu'ba ti xtyucua ngu' ji'i lcaa ngu' ti'i tya'a na. Nga'a cha' caca ngu' bi' ñati nu tso'o tsaa nchcui' ngu' ji'i, ñati nu nclyu'ua tso'o ti', ñati nu ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i cha' ta la juersa ji'i, cha' taca cña'asii tso'o ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'na. Tso'o si jua'a laca ñati nu cua'a lo mā cña ji'i cha' caca ngu' cña bi'.

⁴ Li' caja la xi tyempo cha' chcui' ya lo'o ycu'i Ndyosi, cha' culu'u ya cha' ji'i Jesucristo ji'i xa' ñati.

⁵ —Tso'o lacua —nacui' lcaa ngu'—, jua'a cua'ni ya.

Li' ngusubi ngu' ji'i Esteban, sca yu nu jlya tsa ti' ji'i Jesucristo; chañi cha' ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i yu bi'. Lo'o jua'a ngusubi ngu' ji'i Felipe, lo'o ji'i Prócoro, lo'o ji'i Nicanor, lo'o ji'i Timón, lo'o ji'i Parmenas, lo'o ji'i Nicolás nu ngu' quichi' Antioquía. Ñi'ya nu jlya ti' ngu' judío, jua'a jlya ti' Nicolás nu ngua tya clyo la. ⁶ Li' ndyaa lo'o lcaa ñati nu ndi'i bi' ji'i nu cati tya'a ngu' bi' slo nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo. Lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ni, nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi cha' ji'i nu cati tya'a ngu' bi'. Cuati ngusta ya' ngu' hique nu cati tya'a ngu' bi' chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' tyanu ngu' lo cña bi'.

⁷ Lcaa tsā nda ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o quiña'a la ñati nu ntaja'a cua'a jyaca ji'i cha' bi'. Jua'a ngua quiña'a la ngu' nu ndyaca tsa'a cha' ji'i Jesucristo nde quichi' Jerusalén, lo'o jua'a ngua tyuū tya'a sti jo'ó ji'i ngu' judío nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo li'.

Ngusñi ngu' ji'i Esteban

⁸ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu Esteban bi' xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi. Cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' cha' ngua'ni yu tyuū tya'a cña tonu cha' cube tsa ti' xa' ñati. ⁹ Pana ntsu'u ñati nu lijya ngutu'u nde xa' loyuu nu naa Cirene, lo'o ngu' quichi' Alejandría, lo'o ngu' Cilicia, lo'o ngu' Asia; ca ta'a ngu' ndya'a ngu' ne' laa ji'i ngu' libertades, su ndyu'u ti'i ngu' nu ngua preso ji'i ngu' tsubi' la. Li' nguxana ngu' bi' nxuū tya'a tsa ngu' lo'o Esteban. ¹⁰ Ná ngua ji'i ngu' cua'ni ngu' ngana ji'i Esteban, cha' cua nda Xtyi'i ycu'i Ndyosi juersa ji'i yu cha' caja ñi'ya xtyacui yu cha' lo'o ngu' bi'. ¹¹ Li' nguane ngu' bi' ji'i xa' ñati cha' ta ngu' xi cha' cuiñi lo'o ngu' quichi'. Nacu'i ngu' cuiñi bi' cha' cua ndyuna ngu' cha' suba' nu nchcui' Esteban ji'i ycu'i Ndyosi; lo'o jua'a ji'i jyo'o Moisés nchcui' yu cha' cuxi, nacui' ngu' cuiñi bi'. ¹² Nda ngu' cuiñi bi' cha' bi' lo'o lcaa ngu' quichi', masi lo'o ngu' cusu', masi lo'o ngu' nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa. Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi' lo'o ngu', ngunasii' tsa ngu' ji'i Esteban li'. Ngusñi ngu' ji'i yu, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu slo ngu' nu laca loo cha' caca cuayá' ji'i yu lo'o ngu'. ¹³ Lo'o jua'a ndacua nga'a ngu' nu nchcui' cha' cuiñi bi':

—Lcaa tsā chiya'a nchcui' nu qui'yu re —nacui' ngu' cuiñi bi'—. Nchcui' ca'a yu ji'i laa tonu re, lo'o jua'a nchcui' ca'a yu ji'i quityi nu nscua cña lo, la cui' cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'na —nacui'. ¹⁴ Cua ndyuna ya lo'o nchcui' yu re cha' cua'ni ñu'u Jesús ji'i laa tonu re, la cui' Jesús Nazaret ni. Lo'o jua'a xa' la cha' ngulu'u yu ji'i ñati, nu ná stu'ba lo'o cha' nu nguscua jyo'o Moisés cua sa'ni la; pana cua nguscua liñi jyo'o Moisés lcaa ña'a cña ji'i ycu'i Ndyosi nu nga'a cha' cua'ni na —nacui' nu ngu' cuiñi bi' ji'i ngu'.

¹⁵ Ña'a tsa ngu' cusu' nu laca loo bi' ji'i Esteban li', cha' ñi'ya ña'a loo xca' ji'i ycu'i Ndyosi, jua'a ña'a loo Esteban, cha' laca yu sca ñati nu lubii tsa cresiya ji'i.

Cha' nu nchcui' Esteban lo'o ngu' nu laca loo

7 Li' nchcuane xu'na sti jo'ó ji'i Esteban: —¿Ha cha' liñi laca cha' nu nchcui' ngu' re? —nacui'.

² Nguxacu'i Esteban cha' ji'i li':

—Cu'mā ngu' cusu', cu'mā ngu' tya'a quichi' tyi na —nacui' yu—, cui'ya mā cha' clyu' ti' 'na, chcui' na' xi lo'o mā —nacui' yu—. Tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'i Ni. Cua sa'ni ngulu'u loo Ni ji'i jyo'o cusu' ji'na nu ngua naa Abraham. Tya ndi'i jyo'o'o cusu' bi' nde quichi' tyi yu, nde loyuu su cuentya Mesopotamia, cha' bilya tyalaa yu ca quichi' Harán nu ngua li'. ³ “Xtyanu nu'u ji'i loyuu quichi' tyi nu'u, tyu'ut-su' nu'u ji'i ngu' tya'a nu'u”, nacui' ycu'i Ndyosi ji'i

Abraham bi' li'. "Tsaá nu'ú ca chaca chalyuu ca su culu'u na' jinu'ú cha' tyi'í nu'ú", nacui Ni. ⁴ Bi' cha' ngutu'u Abraham loyuu ji'í ngu' Caldea, ndyaa yu quichi Harán, ndyanu yu ca quichi bi' tyuu yija. Nu lo'o ngujui sti Abraham, li' ngulo ycuí' Ndyosi cña ji'í yu cha' tsaá yu tyijyu' la ña'á cuayá' nu ndyalaa yu loyuu re su ndi'í na juani. ⁵ Pana ná nda ycuí' Ndyosi chacuayá' caja yuu ji'í yu tsiya' ti, lo'o jua'á ni sca sñi' Abraham ná ntsu'u tyempo bi'. Li' nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o yu: "Ta na' yuu re jinu'ú, jua'á ji'í sñi' nu'ú ca tiya' la, nu lo'o cua ntsu'u nu sube jinu'ú", nacui ycuí' Ndyosi ji'í yu. ⁶ Lo'o li' nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o Abraham chaca quiya': "Tsaá sñi' ste' nu'ú nde ca chaca chalyuu", nacui Ni. "Li' tyanu ñati' jinu'ú tyijyu' chaca tyajacua siyento yija, su xcube' ngu' ca tyi' ji'í ñati' jinu'ú", nacui Ni. "Ntsu'u cha' cua'ni ngu' cña ji'í ngu' ca tyi' bi' laja ti, ná lo'o caya". ⁷ Li' xcube' na' ji'í ngu' bi' xqui'ya cha' ti'í tsa xcube' ngu' ji'í ñati' jinu'ú. Tyu'u ñati' jinu'ú loyuu bi' li', tyaa ngu' ca nde chaca quiya', cua'ni tlyu ngu' bi' jna' li'". ⁸ Ngüiñi cha' ji'í ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham li'; bi' cha' ngulo Ni cña ji'í yu cha' xi'yu ngu' quiij lcaa nu qui'yu sñi' yu, cha' jua'á tyi'u ti' sñi' yu cha' cua ngüiñi cha' ji'í ycuí' Ndyosi lo'o sti ngu'. Jua'á ngua cha', ngusi'yu jyo'o Abraham quiij sñi' nu ntsu'u cua sñi' ti tsá ngula; la cui' Isaac ngua naa sñi' yu. Nu lo'o cua ngusu' jyo'o Isaac bi', li' ngula sñi' yu, lo'o la cui' jua'á ngua'ni yu, cha' ngusi'yu quiij sñi' yu. Jacob ngua naa sñi' yu, lo'o li' tii tyucuaa tya'a sñi' ngula ji'í jyo'o Jacob bi'; jyo'o cusu' ji'í lcaa na laca ngu' bi'.

⁹ Tsaca sñi' Jacob ngua naa José. Ngua sca tsá ngua ñasi' tsa tya'a yu ji'í nu José bi', bi' cha' ndyujui' ngu' ji'í yu ji'í xa' ñati'. Ngüi'ya ngu' ji'í nu José bi', ndyaa lo'o ngu' ji'í yu ca loyuu su cuentya Egipto. Pana ná ngulaya' ycuí' Ndyosi ji'í José, ¹⁰ ngua'ni Ni cha' nga'aa ngua'ni cuxi ngu' lo'o yu li'. Tyempo bi' ntsu'u rey ji'í ngu' Egipto nu ngua naa Faraón, lo'o li' ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ngua cuayá' ti' Faraón cha' ngu' tii ngua nu José bi'. Bi' cha' ndiya ti' rey Faraón ji'í yu, nda rey cña ji'í yu, cha' ngua nu José bi' loo ji'í lcaa ngu' Egipto, lo'o jua'á ji'í lcaa msu nu ntsu'u toni'í ji'í rey Faraón bi'.

¹¹ Lo'o li' ndyalaa sca jbi'ña loyuu Egipto, lo'o jua'á ca loyuu su cuentya Canaán. Ti'í tsa ña'á ndyanu ngu', nga'aa ngujui na cacu jyo'o cusu' ji'na. ¹² Li' ngujui cha' ji'í Jacob cha' tya ntsu'u na cacu ngu' ca loyuu Egipto, bi' cha' ngulo yu cña ji'í sñi' yu cha' tsaá squi'ya ngu' nscua' cha' cacu ngu' lo'o tya'a ngu', la cui' sñi' yu bi' laca jyo'o cusu' ji'na. Li' ndyaa ngu' bi' sca quiya'.

¹³ Lo'o ndyaa ngu' nu nchca tyucuaa quiya', li' ngua cha' ndyuloo ngu' ji'í jyo'o José, cha' la cui' tya'a ngu' laca yu. Ngua cuayá' ti' rey Faraón tilaca laca sti José, tilaca laca tya'a yu li'. ¹⁴ Lo'o li' nda José cha' ndyaa cacha' ji'í sti yu cha' tyaa nu cusu' ca su ndi'í yu lo'o lcaa tya'a yu. Cua ntsu'u snayala tyii nga'yu tya'a ngu' tya'a sti José tyempo bi'. ¹⁵ Ndyaa nu Jacob bi' nde loyuu su cuentya Egipto lo'o lcaa tya'a ngu' li', jua'á tya ndalo nu cusu' xi' tyuu yija hasta ña'á cuayá' nu ngujui yu. Li' ngujui lcaa sñi' jyo'o Jacob, nu jyo'o

cusu' ji'na bi' ni. ¹⁶ Pana ná ndyanu tyijya jyo'o cusu' ji'na ca loyuu su cuentya Egipto, cha' nu lo'o ndu'u ngu' ndyaa ngu', ndyaa lo'o ngu' ji'í tyijya jyo'o bi', cha' xat-si' ngu' ji'í tyijya chaca quiya' ne' tyuquee nde quichi Siquem; tyuquee bi' ngua nu ngüi'ya jyo'o Abraham ji'í ngu' Hamor nu ngua tya sa'ni la, cha' tsaá sñi' tsaá xatsi' ji'í ycuí'.

¹⁷ Cua ndyatú la tya'a jyo'o cusu' ji'na ca loyuu su cuentya Egipto; li' ndyalaa tyempo nu nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham nu ngua sa'ni la, tyempo cha' tyu'u ngu' tyaá ngu'. ¹⁸ Xa' rey ngua loo ji'í ngu' Egipto li', nu bilya cuna tilaca ngua jyo'o José bi'.

¹⁹ Nguñilo'o rey bi' ji'í jyo'o cusu' ji'na, nguxcube' rey bi' ji'í ngu'. Jua'á ngulo rey bi' cña cha' xcuaa ngu' ji'í lcaa cubi' qui'yu ji'í ngu', cha' cajaa cubi', cha' nga'aa catú la ngu' bi'. ²⁰ Tyempo bi' ngula jyo'o Moisés, lo'o jua'á tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycuí' Ndyosi ña'á ji'í nu piti bi'. Sna co' ti nguti'í yu lo'o xtya'a yu lo'o sti yu, cha' nguxcati' xtya'a yu ji'í yu. ²¹ Li' ndyalaa tyempo nu ntsu'u cha' xcuaa ngu' cusu' ji'í cubi' bi'. Pana sca nu cuna'á sñi' rey xña'á bi' nquije cubi' bi' ji'í, ndyi'ya ji'í ndyaa to' tyi' li' cha' caca cubi' sñi' miña'á. ²² Nu lo'o cua ngusu' la nu Moisés bi', ngua tsa'á yu lcaa cha' nu jlo ti' ngu' tii nde loyuu su cuentya Egipto. Jlo tsa ti' nu Moisés bi' ña'á cha' nu chcuí' yu lo'o ngu', cha' ngua tsa ji'í yu.

²³ Cua ntsu'u tu'ba yija Moisés, lo'o nti' tsa yu tsaá na'á yu ji'í ngu' Israel tya'a yu, si tso'o ndi'í ngu'. ²⁴ Li' na'á yu ji'í sca ngu' Egipto nu ti'í tsa nchcube' ji'í sca ngu' Israel. Nguxtyucua Moisés ji'í nu ngu' tya'a yu bi', ngujui'í yu ji'í nu ngu' Egipto bi' ña'á cuayá' nu ndyujui yu ji'í bi'. ²⁵ Ndi'ya ngulacua ti' Moisés li': "Juani ngua cuayá' ti' tya'a na' cha' cua'ni lyaá Ni ji'í ngu' Israel tya'a na' xqui'ya na'". Jua'á ngulacua ti' nu Moisés bi', pana si' cha' bi' nti' ngu' Israel tya'a yu. ²⁶ Nguxee chaca tsá ndyalaa yu ca su ngusu' tya'a tucua tya'a ngu' Israel. Ná ndiya ti' Moisés cha' nxuu tya'a ngu' bi': "¿Ni cha' laca nxuu tya'a ma?" nacui yu ji'í ngu' li'. "La cui' ca ngu' tya'a na laca ma. Ná tso'o cha' nxuu tya'a ma." ²⁷ Li' ntejeya' chaca nu xña'á la bi' ji'í Moisés, nguxacu' cha' ji'í yu ndi'ya: "¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'ú cha' caca nu'ú loo ji'í cua?" nacui ji'í nu Moisés bi', "¿Ha cua'ni cuayá' nu'ú ji'í cua?" nacui. ²⁸ "Ñi'ya nu ndyujui nu'ú ji'í nu ngu' Egipto bi' la caa, ¿ha jua'á cujuu nu'ú jna' nti' nu'ú juani?" ²⁹ Nu lo'o ndyuna Moisés cha' bi', li' ngusna yu, ndyaa yu ca chaca chalyuu su naa Madián. Ngu' xta laca nu Moisés bi', nu nguti'í yu loyuu bi'. Ngujui clyo'o yu li', lo'o jua'á ngujui tucua tya'a sñi' qui'yu yu.

³⁰ Cua nteje tacui tu'ba yija, li' ntsu'u sca tsá nga'á Moisés sca loyuu btyi su ná ntsu'u hitya nu co'o ngu'. Cagua ti sca ca'ya nu naa Sinaí, ca bi' ndya'á yu li'. Na'á yu sca yaca quiche' ndyaqui, pana laja quii' bi' ngulu'u loo sca xca' ji'í ycuí' Ndyosi ji'í yu. ³¹ Ndube tsa ti' Moisés li'. Ndyaa yu cacua la xi slo yaca quiche' bi', lo'o li' ndyuna yu cha' nu nchcui' ycuí' Ndyosi nu Xu'na na lo'o yu: ³² "Ycuí' Ndyosi laca na'", nacui nu Xu'na na. "La cui' na' laca, ngua'ni tlyu jyo'o cusu' jinu'ú jna'", nacui

Ni. "Lo'o jyo'o Abraham, lo'o jyo'o Isaac, lo'o jyo'o Jacob ngua'ni tlyu ngu' 'na." Ndyutsii tsa nu Moisés bi' li', hasta nchcuá tya yu; nga'aa ngua ña'á cui'ya yu ji'i quii' tsiya' ti. ³³ Chaca quiya' nchcui' ycu' nu Xu'na na lo'o yu li': "Clyo clyu nu'u caña nu nga'á quiya' nu'u", nacui' Ni, "cha' slo na' ndu nu'u. Tacati tsa ca nde cha' ycu' Ndyosi laca na'. ³⁴ Cua na'á na' ji'i lcaa ngu' Israel tya'a nu'u ca su ndi' ngu' nde loyuu Egipto. Cua ngusubi na' ji'i lcaa cu'má cha' caca má ñati' 'na, pana juani lye tsa nchcube' ngu' cuxi bi' ji'i ñati' 'na. Ndyuna na' cha' xñi' tsa ndañi nxi'ya ngu', bi' cha' ndyalaa na' cha' cua'ni lyaá na' ji'i ngu'. Juani culo na' cña jinu'u cha' xtyu'u nu'u tyaa nu'u nde loyuu su cuentya Egipto chaca quiya'."

³⁵ Nu ngua sa'ni la ná ntaja'á ngu' Israel tya'a yu cha' caca nu Moisés bi' loo ji'i ngu': "¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u loo ji'i cua, cha' cua'ni cuayá' nu'u ji'i cua?" nacui' ngu' ji'i yu sa'ni la. Pana la cui' Moisés bi' ni, cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i yu cha' caca yu loo ji'i ngu' Israel tya'a yu, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi', cha' ti' tsa nchcube' ngu' bi'; bi' cha' ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i Moisés nu lo'o na'á yu ji'i xcá ji'i ycu' Ndyosi ndu laja yaca quiche' su ndyaqui bi'. ³⁶ Nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i jyo'o Moisés cha' cua'ni yu cña tonu cha' cube ti' ngu' ca loyuu su cuentya Egipto. Xqui'ya cha' ngua ji'i yu ngua'ni yu cña tonu bi', bi' cha' ngua ji'i yu ngulo yu cña ji'i lcaa ngu' Israel tya'a yu, cha' ngutu'u ngu' loyuu su cuentya Egipto nguta'á lo'o Moisés ji'i ngu' bi'. Xa' ngua'ni yu cña tonu to' tyujo'o nu naa Tyujo'o Nga'a. Li' nguta'á yu lo'o ngu' nde sca loyuu btyi su ná ntsu'u hitya nu co'o ngu', lo'o jua'á chaca quiya' ngua'ni yu cña tonu cha' cube ti' ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Cua tu'ba yija nguta'á nu Moisés bi' lo'o ngu'. ³⁷ La cui' Moisés ngua nu nchcui' lo'o ngu' bi' ndi'ya: "Cua ngulo ycu' Ndyosi cña jna' cha' ta na' cha' ji'i Ni lo'o má, la cui' jua'á culo Ni cña ji'i chaca ngu' tya'a na nde loo la", nacui' nu Moisés bi' ji'i ngu' nu ngua li'. ³⁸ La cui' Moisés bi' nga'á lo'o ngu' ca su ndyuu ti' ngu' cla'be loyuu btyi bi'. Li' nchcui' xcá ji'i ycu' Ndyosi lo'o nu cusu' bi' ca lo xlyu ca'ya su naa Sinaí. Lo'o jua'á nda Moisés cha' bi' lo'o lcaa ngu' bi', la cui' jyo'o cusu' ji'na laca ngu' bi'. Nu cha' nu cua nchcui' Moisés lo'o ngu' bi' li', ná nga'á cha' tye cha' bi' tsiya' ti; bi' cha' tya ntsu'u cha' nu nguscua jyo'o Moisés bi', cha' ca cuayá' ti' na ji'i juani.

³⁹ Pana ná ndyuna tso'o jyo'o cusu' ji'na cha' nu nda Moisés lo'o ngu', cha' ná nti' ngu' cua'á jyacá ngu' ji'i. Ndyi'u tsa ti' ngu' cha' ji'i loyuu su cuentya Egipto, bi' cha' ngua ti' ngu' xtyu'u ngu' loyuu bi' chaca quiya'.

⁴⁰ Tya ntsu'u nu Moisés bi' lo ca'ya, lo'o li' ndi'ya nguane ngu' ji'i jyo'o Aarón nu ngua sca sti jo'ó: "¿Ha ná cuiñá nu'u sca jo'ó cuentya ji'na cha' cua'ni tlyu na ji'i, ñi'ya ndu'ni tlyu ngu' ji'i sca jo'ó?" nacui' ngu' ji'i nu Aarón bi'. "Cua ngulu'u Moisés tyucui' ji'na su ngutu'u na loyuu su cuentya Egipto, pana juani nga'aa jlo ti' na na laca ngua ji'i yu bi'." ⁴¹ Li' ngüiñá ngu' sca toro cuañi' lo'o oro cha' caca bi' jo'ó ji'i ngu'. Ndyujuii ngu' bata ca slo jo'ó bi' ji'i ngu', cha' ta ngu' mstá ji'i jo'ó,

cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó bi'. Chaa tsa ti' ngu' lo'o na'á ngu' ji'i jo'ó nu ngüiñá ycu' ca ngu' ji'i. ⁴² Xa' ña'á cha' ngulacua ti' ycu' Ndyosi ña'á Ni ji'i ngu': "Culaya' na' ji'i ngu' jua tsiya' ti cha' ndyu'ni ngu' cña cuxi bi' li'", nacui' Ni. "Xcui' cha' xña'á nti' ngu' jua." Jua'á ngulacua ti' ycu' Ndyosi, bi' cha' nguxtyanu Ni ji'i ngu' cha' cua'ni tlyu ngu' bi' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde cua; jo'ó laca cuichaa ngua ti' ngu' li', jo'ó laca co' ngua ti' ngu', lo'o cualya, lo'o cuii. Xcui' cha' cuxi ngua'ni ngu' li'. Cuentya ji'i cha' cuxi nu ngua'ni ngu', bi' laca cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya: Ngu' Israel laca lcaa má; nguta'á yu'u má tu'ba yija lo nati' btyi, nacui' ycu' Ndyosi.

¿Ni cha' laca ná ngua'ni tlyu má 'na tyempo bi' lo'o ndyujuii má na'ni bi'?

Si' na tyucui tyiquee má nda má na'ni bi', cha' caca ni' mstá 'na.

⁴³ Ndyi'ya lo'o má ji'i ni'i sube ji'i jo'ó Moloc, ndyi'ya lo'o má ji'i sca cuii nu laca jo'ó Renfán; tucua tya'a jo'ó bi' ngüiñá má cha' caca jo'ó bi' xu'na má.

Bi' cha' cua'ni na' cha' tsa lo'o ngu' xa' tsu' ji'i má nde chaca chalyuu nu tyijyu' la; tsa má chaca tsu', nde quichi' Babilonia cha' chcube' má cajua.

Jua'á nchcui' ycu' Ndyosi lo'o nguscua jyo'o cusu' cha' ji'i Ni lo quityi nu ngua sa'ni.

⁴⁴ Nguta'á yu'u jyo'o cusu' ji'na ca lo nati' btyi.

Ntsu'u sca ni'i quiji na'ni ti ji'i ngu', nu ndyi'ya lo'o ngu' ji'i ndya'á ngu', cha' ndyi'u ti' ngu' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya ni'i quiji bi'. Ycu' Ndyosi ngulu'u cña ji'i jyo'o Moisés bi' ñi'ya nu cuiñá ngu' ni' bi'. ⁴⁵ Nu lo'o ngujuii nu Moisés bi', li' ngusubi Ni ji'i jyo'o Josué cha' caca yu loo ji'i jyo'o cusu' ji'na. Lo'o ni'i quiji bi', ñaa lo'o ngu' ji'i lo'o ndyalaa ngu' loyuu re. Li' ngulo'o ycu' Ndyosi ji'i xa' la ñati, ngulo'o Ni ji'i lcaa ngu' ca tyi bi', cha' tyanu yu re laja ti. Nguxtyanu ngu' ji'i ni'i quiji bi' to' tyi sca ñati hasta ña'á cuayá' nu ndyalaa tyempo lo'o ngua jyo'o David loo ji'i ngu'. ⁴⁶ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi ña'á Ni ji'i nu David bi'. Li' ngua ti' David cuiñá sca ni'i su caca tyi ycu' Ndyosi, cha' ycu' Ndyosi laca loo ji'i ñati ji'i Jacob. ⁴⁷ Pana ná tso'o nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni David jua'á; nu lo'o cua nguluu sñi' jyo'o David nu ngua naa Salomón, li' nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i yu cuañi' bi', cha' cuiñá yu ni'i bi'. ⁴⁸ Lo'o ycu' Ndyosi ni, ná ntaja'á Ni tyanu Ni ne' ni' nu ngüiñá ñati ti, cha' laca ycu' Ndyosi loo ji'i lcaa ca chalyuu. Ñi'ya nguscua sca jyo'o cusu' cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi tya sa'ni la:

⁴⁹ Ntsu'u tyi na' nde cua, nacui' ycu' Ndyosi nu Xu'na na.

Sca ti na' ndyi'ya loo na' ji'i tyucui ña'á chalyuu, nacui' Ni,

bi' cha' ná ca cuiñá sca ñati chalyuu sca ni'i su tyi' na', nacui' Ni,

ná ntsu'u su xtyii cña' na'.

⁵⁰ Ycu' na' ngüiñá na' lcaa na nu ntsu'u tyucui ña'á chalyuu.

⁵¹ Tya nchcui' la Esteban lo'o ngu' cusu' li':

—Ná ntaja'a mā taquiya' mā cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o mā. Tacalya tsa hique mā, cha' ná nduna mā cha' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti; jua'a lcaa tsā chii nti' mā lo'o nlyacua ti' mā cha' ji'i Xtyi' ycu' Ndyosi. La cui' ñi'ya ngua'ni jyo'o cusu' ji'na cha' cuxi sa'ni, la cui' jua'a ndyu'ni mā juani. ⁵² Cua nguxcube' jyo'o cusu' ji'na ji'i lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñati' cua sa'ni. Cua ndyujuii ngu' bi' ji'i jyo'o cusu' nu nguscua cha' ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya: "Tyalaa sca ñati' nde chalyuu re; xcui' lubii tsa cresiya ji'i yu bi' caca", nacui' jyo'o cusu' bi'. Lo'o jua'a tsubi' ti cua ndyalaa la cui' ñati' nu nchcui' quityi cha' ji'i. Chiya'a tsa ngua'ni mā nu lo'o ndyujuii mā ji'i yu. ⁵³ Xca ji'i ycu' Ndyosi laca nu nda cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o mā sa'ni la, cña nu ngulo ycu' Ni ji'i mā laca cha' bi'. Tya ntsu'u quityi bi' ji'i mā juani, pana ná ntaja'a mā taquiya' mā ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o mā lo quityi bi'.

Ndyujuii ngu' ji'i Esteban

⁵⁴ Nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Esteban, ngua ñasi' tsa ngu' li', tyalaa tsa ndi'i cloo ngu' cha' ñasi' ngu'. ⁵⁵ Nxña'a Esteban nde cua, li' na'a yu sca xee tlyu tsa nu ngua'ni Xtyi' ycu' Ndyosi cha' ña'a yu ji'i; xee ji'i ycu' Ndyosi ngua bi'. Lo'o li' na'a yu ji'i ycu' Jesús ndy' la'a tsu' cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi.

⁵⁶ —Ña'a mā yi'a —nacui' Esteban ji'i ngu' li'—, cua ngusaala ycu' Ndyosi nde cua —nacui—. Cua na'a na' ji'i ycu' nu nda Ni ji'i lijya cha' laca yu ñati, ndy' yu la'a tsu' cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi.

⁵⁷ Cui' tsa ngusi'ya ngu' li', ndacu' ngu' jyaca' ngu' cha' nga'aa nti' ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui' Esteban. ⁵⁸ Ntejeya' ngu' ji'i nu Esteban bi', lo'o li' yala ntchaa ngutu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde to' quich'i. Li' ngu' quee ji'i yu cha' cujuui ngu' ji'i yu, pana ngusta ngu' bi' ste' ngu' ca su ndy' sca yu cuañi' nu naa Saulo. ⁵⁹ Laja lo'o ngu' quee ji'i nu Esteban bi', nchcui' yu lo'o Jesús:

—Jesús Xu'na na' —nacui' Esteban—, cua'ni nu'u cha' tso'o qui'ya nu'u cresiya jna'.

⁶⁰ Li' ngucha sti' yu lo'o lye tsa nchcui' yu chaca quiya':

—Xu'na na' —nacui' yu—, ná sta nu'u qui'ya ji'i ñati re cha' ngu' quee jna' —nacui' Esteban ji'i Jesús.

Lo'o jua'a tsa tsiya' ca ngujuui yu li'.

Tyalaa tsa Saulo ji'i ñati' ji'i Jesucristo

8 Tso'o tsa ngua ti' nu Saulo bi', cha' cua ndyujuii ngu' ji'i Esteban. La cui' tsā bi' nguxana yu, ti'i tsa nchcube' yu ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo ca quich'i Jerusalén. Lya' tsa ti' yu ji'i ngu' bi'; bi' cha' ngusñi ngu' tyucui, ndyaa ngu' xa' la quich'i nde loyuu su cuentya Judea, lo'o jua'a loyuu su cuentya Samaria. Pana nu tii tyucuaa ty'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ni, ndyanu ngu' bi' nde Jerusalén. ² Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu xñi' tsa ti' xqui'ya cha' ngujuui Es-

teban. Tyuu ty'a'a ngu' bi', ngu' nu tyucui tyiquee ngu' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi ni, ndyaa lo'o ngu' bi' ji'i jyo'o Esteban ca su nguatsi'; jua'a nxi'ya tsa ngu' nu ndyaa lo'o ji'i bi'. ³ Lo'o nu Saulo bi' ni, ngua ti' yu cha' lye tsa xcube' yu ji'i lcaa ñati' ji'i Jesucristo li'. Ndyati' yu ca ni' ji'i ngu', ntejeya' yu ji'i ngu' qui'yu bi', ntejeya' yu ji'i ngu' cuna'a bi', cha' tyaa lo'o yu ji'i ngu' ne' chcu'a.

Ndyalaa cha' ji'i Jesús loyuu su cuentya Samaria

⁴ Lo'o nu ngu' nu ndyaa xa' quich'i bi' ni, nda ngu' cha' ji'i Cristo nu Xu'na na lo'o ngu' lcaa quich'i ca su ndyaa ngu'. ⁵ La cui' jua'a ndyaa sca ñati' nu naa Felipe, ndyaa yu nde loyuu su cuentya Samaria; li' ndyalaa yu sca quich'i ca bi', nda yu cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' quich'i bi'. ⁶ Tso'o tsa ndyuna lcaa ngu' quich'i cha' bi', lo'o jua'a na'a ngu' cña tonu cuentya ji'i ycu' Ndyosi nu ngua'ni Felipe slo ngu'. ⁷ Ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o tyuu ty'a'a ngu' quicha, jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' nu ngusñi cui' i' cuxi ji'i. Cui' nx-i'ya ngu' nu ntsu'u cui' i' cuxi ji'i, cuati ndu'u nu cui' i' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi' ndyaa. Lo'o jua'a ngua tso'o ngu' nu quicha quiya', ngua tso'o ngu' nu nchcu' tyi'ya. ⁸ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee lcaa ngu' quich'i bi' li'.

⁹ Quich'i bi' ndi' sca nu qui'yu nu naa Simón, ngu' cucha'a laca bi'. Nchcui' nu Simón bi' cha' ngu' tlyu laca ycu' ca; lo'o jua'a ngusñi ngu' quich'i cha' nu nchcui', jly'a ti' ngu' cha' laca nu Simón bi' sca ñati' tlyu. ¹⁰ Ndaquiya' ngu' culiya' ji'i; lo'o jua'a ngu' ti'i, lo'o ngu' nu laca loo ji'i quich'i, lo'o nu sube, lcaa ngu' lo'o ty'a'a ngu' ndyuna tso'o ngu' lcaa cha' nu nchcui' nu Simón bi'.

—Cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i nu qui'yu re cha' cua'ni cua ña'a ca cña tonu nu nti' yu cua'ni yu —nacui' ngu' quich'i bi' li'.

¹¹ Cua tyuu yija' ngua'ni cucha'a nu Simón bi' ji'i lcaa ñati' quicha, bi' cha' jly'a ti' ngu' lcaa cha' nu nchcui' yu cucha'a bi', nu lo'o bilya tyalaa Felipe quich'i bi'. ¹² Li' ndyalaa Felipe ca bi', nda yu cha' ji'i Jesucristo lo'o lcaa ngu' quich'i; ndacha' yu ji'i ngu' ñi'ya caca si laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Felipe li', ngusñi ngu' cha' bi'; bi' cha' ntyucuatya yu ji'i lcaa ñati' nu ngusñi cha' bi', masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a. ¹³ Lo'o ycu' Simón ni, ngusñi cha' bi' li', jua'a ntyucuatya Felipe ji'i. Li' lcaa tsā ndyaa lca'a ji'i Felipe, cha' ndube tsa ti' Simón lo'o na'a lcaa cña tonu nu ngua'ni nu Felipe bi'.

¹⁴ Li' ndyuna ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo nu ndyanu ca Jerusalén cha' lo'o ngu' Samaria bi', cua ngusñi ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi. Cuati ngulo ngu' bi' cña ji'i Pedro lo'o Juan cha' tsaa ngu' ca loyuu su cuentya Samaria bi'. ¹⁵ Ndyalaa ngu' ca bi', li' nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i lcaa ngu' quich'i nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo ca bi', ngüijña ngu' ji'i ycu' Ndyosi cha' ta Ni Xtyi' ycu' Ni, cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i ngu' bi'. ¹⁶ Bilya tyanu Xtyi' ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' bi', masi cua ntyucuatya Felipe ji'i ngu' nu lo'o ngua ti' ngu' caca ngu' ñati' ji'i Jesucristo.

17 Ngusta ya' Pedro lo'o Juan hique ngu', li' ndyanu Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i' ngu' bi'.

18 Na'a Simón cha' nu lo'o ngusta ya' ngu' nu ngua tsa'a ji'i' Jesucristo hique ngu', ndyanu Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i' ngu' li'. Nchcui' Simón lo'o ngu' bi' li':

—Ta na' cñi ji'i' mā si xtyucua mā jna' cha' jua'a cua'ni na' xi cña jua —nacui' Simón—. Lo'o na' ntā' cha' sta ya' na' hique ñatī cha' tyanu Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i' ngu' —nacui'.

20 —Stu'ba ti cua'ni tye ycu'i' Ndyosi jinu'u lo'o lcaa cñi jinu'u —nacui' Pedro ji'i' Simón li'—. Nu cha' tso'o nu ntsu'u ji'i' ycu'i' Ndyosi, ná taca ca caya' bi' —nacui'—. 21 Ná ntsu'u cha' jinu'u lo'o ycu'i' Ndyosi tsiya' ti, bi' cha' ná ta Ni chacuayá' jinu'u cha' cua'ni nu'u cña lo'o ya. 22 Culochu' nu'u ji'i' cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jinu'u, cha' caca chcu'i' nu'u ycu'i' Ndyosi cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' jinu'u ji'i' lcaa cha' cuxi nu ngua'ni nu'u. 23 Jlo ti' na' lcaa ña'a cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jinu'u, cha' tyaala tsa nu'u; ya' nu xña'a cua ntsu'u nu'u, bi' cha' ndacha' na' jinu'u juani cha' culochu' nu'u ji'i' cha' cuxi nu ntsu'u jinu'u.

24 Nguxacu'i' Simón cha' ji'i' ngu' li':

—Cua'ni mā cha' tso'o chcu'i' mā lo'o ycu'i' nu Xu'na na cuentya jna' —nacui' Simón ji'i' ngu'—, cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' 'na —nacui'—, cha' nga'aa cua'ni ycu'i' Ndyosi ñi'ya nu nacui' mā jna'.

25 Quiña'a la cha' ji'i' ycu'i' Ndyosi ngulu'u Pedro lo'o Juan ji'i' ngu' li', nchcui' ngu' ñi'ya ngua lcaa cha' ji'i' Jesús. Lo'o li' ndu'u ngu' ya'a ngu' nde Jerusalén. Cla'be tyucui' nteje tacui' ngu' tyuu quichī loyuu su cuentya Samaria, ngulu'u ngu' ji'i' ngu' lcaa quichī bi' ñi'ya nu ndu'ni lyaá Jesús ji'i' ñatī chalyuu.

Ndyacua tya'a Felipe lo'o sca ngu' Etiopía

26 Lo'o li' nchcui' sca xcā ji'i' ycu'i' Ndyosi lo'o Felipe: —Nslō nu'u tyucui' nu ndu'u Jerusalén ndyaa nde quichī Gaza. Tsa nu'u xi tyucui' bi' —nacui' xcā bi' ji'i' Felipe.

Nscua tyucui' bi' nde sca natī' btyi su ná ntsu'u hitya. 27 Li' ndu'u Felipe ndyaa tyucui' bi', lo'o li' na'a ji'i' sca nu qui'yu ngu' Etiopía. Sca ñatī tlyu laca nu cusu' bi', cha' laca yu loo ji'i' lcaa cñi nu ntsu'u ji'i' reina nu laca loo ji'i' loyuu Etiopía bi'; nu cuna'a reina bi' ngua naa Candace. Cua ndyaa nu qui'yu bi' Jerusalén cha' cua'ni tlyu yu ji'i' ycu'i' Ndyosi. 28 Li' nguxtyuu tyucui' ñaa yu cha' tyaa quichī tyi yu. Ntucua yu ne' carreta nu ntojo-laqui cuayu ji'i', nchcui' yu lo quityi nu nguscua jyo'o Isafás cuentya ji'i' ycu'i' Ndyosi. 29 Nchcui' ycu'i' Ndyosi lo'o Felipe li'; Xtyi'i ycu'i' Ni nu ndyanu ne' cresiya ji'i' Felipe nchcui' ndi'ya:

—Yaa nu'u cha' jyacua ji'i' carreta jua —nacui' Ni ji'i' Felipe.

30 Ngusna tsa Felipe ndyaa lca'a ji'i' carreta li'. Sii' ti carreta ndya'a xi, lo'o jua'a ndyuna cha' nu nchcui' nu cusu' bi' lo quityi laja lo'o ntucua ne' carreta; la cui' quityi nu nguscua jyo'o Isafás ngua bi'. Li' nguxana nchcui' Felipe lo'o nu cusu' bi':

—¿Tsa xi la? —nacui' Felipe ji'i'.

—Tsa'a xi.

—¿Ha nchca cuayá' ti' nu'u cha' nu nchcui' nu'u lo quityi cua? —nacui' Felipe ji'i'.

31 —Ná nchca jna' cha' ná ntsu'u nu culu'u 'na —nacui' nu cusu' bi' li'—. Tyacu'i' nu'u ne' carreta re cha' tyaa na stu'ba ti.

Li' ndyaa tucua Felipe ne' carreta lo'o nu cusu' bi'.

32 Stu'ba ti nchcui' tyucuaa ngu' lo quityi ji'i' ycu'i' Ndyosi nu ntsu'u ya' nu cusu' bi'; la cui' laca' quityi su na'a cui'ya nu cusu' bi', la cui' se'i' bi' nchcui' tyucuaa ngu' li'. Ndi'ya nchcui' quityi bi':

Tsa lo'o ngu' ji'i' yu cha' cujuui' ngu' ji'i', ñi'ya si laca yu sca xlya'.

Lo'o jua'a, ñi'ya ndu'ni xlya' nu ná nxi'ya lo'o nsi'yu ngu' quicha' hichu' ni,

jua'a cua'ni yu nu cala nde loo la;

masi cujuui' ngu' ji'i' yu, ná sca cha' xacu'i' yu ji'i' ngu' bi' li'.

33 Lye tsa xcube' ngu' ji'i' yu bi', cha' ná liñi' cua'ni cuayá' ngu' nu laca loo ji'i' yu.

La cui' jua'a, ná caca chcu'i' na cha' tya caja sñi' yu, xqui'ya cha' cua cujuui' ti ngu' ji'i' yu bi'; nga'aa tyiquee' tyi' yu nde chalyuu li'.

Jua'a nscua cha' lo quityi bi'.

34 Li' nchcuane nu cusu' Etiopía bi' ji'i' Felipe:

—Cua'ni nu'u cha' tso'o culu'u xi jna' lo quityi re

—nacui' yu ji'i'—. ¿Ti ji'i' cujuui' ngu' nacui' quityi re?

—nacui' yu—. ¿Ha nguscua ca jyo'o cusu' Isafás cha' ji'i' ycu'i' ca ti? ¿Ha si'i' cha' ji'i' chaca nu qui'yu nguscua jyo'o'o cusu' bi'?

35 Nguxacu'i' Felipe cha' ji'i' nu cusu' bi' li'; ngulu'u Felipe ñi'ya nu ndyuu'u cha' nu nscua lo quityi bi' ji'i', lcaa cha' ji'i' Jesucristo ngulu'u ji'i' nu cusu' bi' li'. 36 Nu lo'o ndyaa ngu' tyucui' bi', li' ndyalaa ngu' ca su ntsu'u hitya. Li' nchcui' nu cusu' bi' lo'o Felipe:

—Nde nscua hitya —nacui' yu—. ¿Ha ná cua'ni cha' tso'o ta chacuayá' tyucuatya nu'u jna'?

37 —Tso'o —nacui' Felipe ji'i'—. Tso'o si chañi' cha' tyucui' tyiquee' nu'u ngusñi' nu'u cha' ji'i' Jesucristo.

—Cua ngusñi' na' cha' bi' tu'ni —nacui' nu cusu' bi'—. Jlyu ti' na' cha' sca ti Jesucristo laca Sñi' ycu'i' Ndyosi.

38 Li' nchcui' nu cusu' bi' lo'o msu' ji'i' cha' tsatū carreta ji'i' cha' ca'ya nu cusu' bi' loyuu lo'o Felipe. Ndyaa ngu' lo hitya, ntyucuatya Felipe ji'i' nu cusu' bi' li'.

39 Ndyee ntyucuatya ji'i', li' ndu'u ngu' lo hitya bi'. Hora ti ndyaa Felipe, ndyaa lo'o Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ji'i' cha' tsa chaca se'i'; nga'aa na'a nu cusu' bi' ji'i' Felipe li'. Ndyaa nu cusu', nu ngu' Etiopía bi' ni, ndyaa yu ca loyuu quichī tyi yu li'; jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee' nu cusu' bi' li'. 40 Nu lo'o ngua tii nu Felipe bi', cua ndyalaa quichī Azoto. Ndyaa nde su ndi'i' tyuu tya'a quichī cha' culu'u cha' ji'i' Jesucristo ji'i' ñatī bi'. Ca tiya' la, li' ndyalaa Felipe nde quichī Cesarea.

Nguxcutsa'a ycu'i' Ndyosi cresiya ji'i' Saulo

9 Ña'a ti ñasi' tsa Saulo ji'i' lcaa ngu' nu ngusñi' cha' ji'i' ycu'i' nu Xu'na na. Nti' tsa Saulo xcube' yu ji'i'

ngu' bi', ña'a cuayá' nu cujuui yu ji'i ngu' nti' yu; bi' cha' ndyaa yu ca slo xu'na sti jo'ó ji'i ngu' judío, ² cha' nti' yu culo yu quityi chacuayá' ji'i cha' tsaa sca' yu ji'i ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo. Nti' yu tsaa yu quichi Damasco cha' culu'u yu quityi chacuayá' bi' ji'i ngu' nu laca loo ne' laa bi', nu laa ji'i ngu' judío bi'. Li' nti' Saulo sca' ji'i ñati ji'i Jesucristo quichi bi', cha' xtyuu yu tyaa lo'o yu ji'i ngu' nde Jerusalén; masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a, lcau ti ña'a ñati bi' tejeya' yu ji'i ngu', nti' yu. ³ Ngusñi yu tyucui ndyaa yu ca quichi Damasco bi' li'. Cua tyalaa ti yu quichi bi', li' tsi tsiya' ca ngua'a sca xee tlyu ji'i ycu' Ndyosi slo yu; lcaa su ndu Saulo ntyiji' xee bi' lo yuu. ⁴ Ncluyú yu lo yuu lo'o ndyuna yu cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o yu:

—Saulo, Saulo —nacu' Ni—, ¿ni cha' laca lye tsa nxuu tya'a nu'u lo'o na'?

⁵ —¿Tilaca laca nu'u, Cusu? —nacu' Saulo.

—Jesús laca na' —nacu' Ni—. Na nxuu tya'a nu'u lo'o na' laca —nacu' Ni—. La cui' ca nu'u ndu'ni cha' quicha ti' ycu' nu'u. Ñi'ya nu ndu'ni sca toro, jua'a ndu'ni nu'u; na ntyiji' quiya' toro la cui' se'i su ndatu' ngu' yaca cha siyu' ni', lo'o jua'a nu'u, ndu'ni ñu'u ji'i ycu' ca ti nu'u.

⁶ Lye tsa nchcu' Saulo cha' ndyutsi yu li'.

—¿Ñi'ya nu nti' nu'u cha' cua'ni na', Xu'na? —nacu' Saulo li'.

—Tyatu nu'u ni —nacu' Jesús ji'i— cha' tye tyalaa ca quichi Damasco jua. Ca ndacua ndi'i sca ñati nu culu'u jinu'u ñi'ya caca cña nu cua'ni nu'u cuentya jna'.

⁷ Ndyutsi tsa ngu' tya'a ndya'a Saulo, nga'aa ngua chcu' ngu' li'; cua ndyuna ngu' cha' nchcu' ycu' Ndyosi lo'o Saulo, masi ná na'a ngu' ji'i Ni, tilaca laca nu cua nchcu'. ⁸ Li' ndatu Saulo, ngusaala yu cloo yu; pana nga'aa ngua ña'a yu, ngua talya loo yu tsiya' ti. Li' ntejeya' chaca ñati ya' yu cha' nga'aa ngua ña'a yu, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde quichi Damasco. ⁹ Sna tsá ndyanu yu sca ni'i ti; ná sca na ndyacu yu chy' sna tsá, ni xixi ca na, ná ndyo'o yu, lo'o xcui' talya ña'a xee cloo yu.

¹⁰ La cui' quichi Damasco ndi'i sca nu qui'yu nu naa Ananías, nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo. Ñi'ya laca lo'o nchcu' xcalá na, jua'a nchcu' ycu' nu Xu'na na lo'o Ananías bi'.

—Ananías —nacu' Ni.

—Nde ti nga'a na', Xu'na —nacu' Ananías.

¹¹ —Yaa nu'u toni' ji'i Judas nu ntucua to' calle liñi bi' —nacu' nu Xu'na na—, yaa xcuane nu'u ji'i ngu' bi' si ndi'i Saulo nu ca tyi quichi Tarso ndacua. Ntá' cha' tsaa nu'u ca slo yu bi', xqui'ya cha' nga'a yu nchcu' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti na' juani. ¹² La cui' jua'a cua ngua'ni Ni cha' nchcu' xcalá yu; laja xcalá yu na'a yu jinu'u cha' ndyaa nu'u slo yu cha' cua'ni nu'u jo'o ji'i cloo yu, cha' sta ya' nu'u lo yu cha' tyaca tso'o cloo yu chaca quiya'.

¹³ —Xu'na —nacu' Ananías—, tyuu quiya' cua ndañi cha' nu nchcu' ngu' ji'i nu Saulo bi', cha' tyaala tsa yu ji'i ñati jinu'u nu ndi'i nde quichi Jerusalén. ¹⁴ Lo'o juani cua ndyalaa yu quichi re, ndyi'ya lo'o yu ji'i quityi

chacuayá' ji'i xu'na sti jo'ó cha' sca' ji'i cua, lcaa ngu' tya'a yu nu ngusñi ya cha' ji'i ycu' nu'u.

¹⁵ Nguxacu' ycu' nu Xu'na na cha' ji'i Ananías li':

—Ntsu' cha' tsaa nu'u ca slo nu Saulo bi' —nacu' Ni ji'i—. Cua ngusubi na' ji'i yu cha' cua'ni yu cña jna' —nacu' Ni—. Tsaa yu bi' ca slo ngu' xa' loyuu, tsaa yu ca slo nu laca xu'na loyuu tyijyu', lo'o jua'a tsaa yu ca slo tya'a ma, nu ngu' Israel bi'. Ta yu cha' jna' lo'o lcaa ñati ca su tya'a yu, bi' laca cña jna' nu cua'ni yu. ¹⁶ Culu'u na' ji'i yu ñi'ya cha' ti'í nu tyacua ji'i yu lo'o ta yu cha' jna' lo'o ñati.

¹⁷ Li' ndyaa Ananías slo Saulo ca to' tyi Judas bi'. Ndyatí Ananías ni'i, ngusta ya' yu lo Saulo, nchcu' yu lo'o nu Saulo bi' li':

—Saulo, tya'a na' —nacu' yu—. La cui' Jesucristo nu laca Xu'na na cua ngulu'uloo Ni jinu'u tyucui' su li'ya nu'u ca quichi re. Lo'o nu juani cua ngulo nu Xu'na na cña 'na cha' cãa na' slo nu'u cha' cua'ni na' jo'o ji'i cloo nu'u, cha' caca ña'a nu'u chaca quiya'; bi' cha' li'ya na' slo nu'u juani, xqui'ya cha' nti' Xtyi' ycu' Ndyosi tyanu ne' cresiya jinu'u.

¹⁸ Nu lo'o ndyaala cloo Saulo, ngua ti' yu cha' ngutu'u sca na cloo yu, ñi'ya si laca sa yu'be quiji. Hora ti ngua tso'o cloo yu li', ña'a tso'o yu chaca quiya'. Li' ntyucuatya Ananías ji'i yu. ¹⁹ Lo'o li' ndyacu Saulo cha' quije juersa ji'i yu chaca quiya', cha' ñi'ya ngua yu tya tsubi' la, jua'a ndyaca yu chaca quiya'. Li' stu'ba nguti' yu xi lo'o ñati ji'i Jesucristo ca quichi Damasco bi'.

Nchcu' Saulo cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' quichi Damasco

²⁰ Hora ti nguxana Saulo ndya'a yu lcaa ne' laa ji'i ngu' judío quichi bi', ngulu'u yu ji'i ngu' cha' chañi cha' laca Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi. ²¹ Quiña'a tsaa ngulacua ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' bi'.

—¿Ha si'i Saulo jua laca nu lye tsa nchcube' ji'i ñati ji'i Jesucristo ca quichi Jerusalén? —nacu' ngu' ji'i tya'a ngu'—. ¿Ha si'i nu jua laca nu ndyalaa nde quichi re cha' sca' ji'i ñati bi', cha' caca cuayá' ji'i ngu' ca slo xu'na sti jo'ó?

²² Lye la ngulu'u Saulo ji'i ngu' cha' chañi cha' Cristo laca ycu' Jesús, la cui' nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i ya' chalyuu. Nga'aa ngujui la ñi'ya nu xacu' ngu' cha' ji'i nu Saulo bi' li', lcaa tya'a ngu' judío nu ndi'i quichi Damasco bi'.

Ngulaá Saulo ji'i ngu' judío

²³ Cua nteje tacui tyuu tsá, li' nguane ngu' judío ji'i tya'a ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Saulo. ²⁴ Pana ngua tii Saulo cha' cua nti' ngu' cujuui ngu' ji'i. Ca to' quichi bi' ntsu'u sca lo'o tlyu, xcui' quee laca lo'o bi'; cu' tsa lo'o bi', lo'o jua'a lcaa to' lo'o bi' nga'a ngu' cu' cha' xñi ngu' ji'i Saulo. Ntsu'u ngu' cu' to' lo'o tsá talya.

²⁵ Ngua sca talya, li' ndyalaa xi tya'a ñati ji'i Jesucristo; ndyacu' ngu' que lo'o bi', cha' culo ngu' ji'i Saulo ne' lo'o. Li' ndyatí Saulo ne' sca chcubi tlyu, lo'o li' nda'ya

ngu' ji'i Saulo, ngua'ya yu chaca chu' lo'o lo'o reta; ndu'u yu ne' chcubi li', ngusñi yu tyucu'i ndyaa yu.

Ndyalaa Saulo ca Jerusalén

²⁶ Ndyalaa Saulo ca quich'i Jerusalén li', ndyalaa yu slo ñati' ji'i Jesucristo ca quich'i bi'. Pana ndyuts'i ngu' bi' ji'i Saulo, cha' ná jlya ti' ngu' cha' chañi cha' cua ngusñi yu cha' ji'i Jesús. ²⁷ Li' ndyaa lo'o Bernabé ji'i yu slo ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, cha' chcu'i yu lo'o ngu':

—Cua na'a Saulo re ji'i ycu'i nu Xu'na na —nacu'i Bernabé ji'i ngu'—. Cua na'a yu ji'i ycu'i Jesús nu lo'o ndya'a yu nde quich'i Damasco, nchcu'i Ni lo'o yu li' —nacu'i—. Lo'o jua'a ná ndyuts'i Saulo li', ngulu'u yu cha' ji'i Jesucristo ji'i ngu' quich'i bi'.

²⁸ Li' jlya tso'o ti' ngu' cha' nu nchcu'i Bernabé ji'i Saulo, bi' cha' ndyanu Saulo lo'o ngu' quich'i Jerusalén cha' tya'a ndya'a ngu' cña laca yu. ²⁹ Lo'o jua'a ná ndyuts'i yu, nda yu cha' ji'i ycu'i Jesús lo'o ngu' quich'i bi'. Pana ndi'i xi ngu' judío nu nchcu'i cha' griego, nchcu'i ngu' bi' lo'o Saulo li'; lye tsa nxu'u tya'a ngu' lo'o yu li', hasta ngua ti' ngu' bi' cuju'i ngu' ji'i yu.

³⁰ Ngua tii nu ngu' tya'a ndya'a lo'o Saulo cha' nti' ngu' bi' cuju'i ngu' ji'i yu, bi' cha' ngutu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde quich'i Cesarea. Nchcu'i ngu' lo'o Saulo li', cha' tso'o la si tyaa yu ca quich'i Tarso.

³¹ Li' ndyaa ti'i ti' ñati' ji'i Jesucristo, masi ca loyuu Judea, masi ca loyuu Galilea, masi ca loyuu Samaria; lcaa tsá ndyaca tsa'a la ngu' cha' ji'i Jesucristo. Ndyu'ni tlyu ngu' ji'i Jesús, lo'o jua'a ndyu'ni ngu' lcaa cña nu nti' ycu'i Ndyosi nu Xu'na na cha' cua'ni ngu'. Xtyi'i ycu'i Ndyosi nda juersa ji'i ngu' bi', lo'o jua'a ndyatú la ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús li'.

Ngua'ni Pedro jo'o ji'i Eneas

³² Lo'o nu Pedro bi' ni, ndya'a Pedro slo lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, lcaa ti quich'i su ndi'i ngu' bi'. Li' ndyalaa yu ca su ndi'i ñati' ji'i Jesucristo bi' ca quich'i Lida. ³³ Lo'o jua'a ndi'i sca nu qui'yu quicha nu naa Eneas quich'i bi'; cua nchcu' tyucu'i yu, cua snu' yijá ntsiya yu lo qui'ña li'. ³⁴ Li' nchcu'i Pedro lo'o yu quicha bi':

—Eneas —nacu'i— cua ngua'ni Jesucristo cha' ndyaca tso'o nu'u juani —nacu'i—. Bi' cha' tyatú nu'u, xcua tso'o late' lo qui'ña cua.

Hora ti ndatú Eneas li'. ³⁵ Lcaa ñati' na'a ngu' ji'i nu Eneas bi', cha' ndyaca tso'o yu; na'a ngu' tya'a quich'i tyi yu, lo'o jua'a ngu' quich'i Sarón na'a ngu' ji'i yu. Li' ngusñi ngu' cha' ji'i ycu'i Jesús nu Xu'na na, ngulochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'.

Ndyu'ú Dorcas chaca quiya'

³⁶ Cua ndi'i sca nu cuna'a nu naa Tabita nde quich'i Jope, jua'a ñati' ji'i Jesucristo laca ma' bi'. Dorcas nchcu'i ngu' cha' cña ji'i ngu' griego ji'i ma'. Tso'o tsa tyiquee nu cuna'a bi', tso'o tsa nxyucua ma' ji'i lcaa ngu' ti'i. ³⁷ Pana la cui' tyempo nu lo'o ndi'i Pedro

quich'i Lida, ngusñi sca quicha ji'i ma', nguju'i ma' li'. Nu lo'o cua nguxcaata ngu' ji'i jyo'o, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i ngusta ngu' ji'i ca chaca ba'a ni'i bi' nde cua. ³⁸ Cua nguju'i cha' ji'i ngu' cha' ndi'i Pedro quich'i Lida, bi' cha' nguane nu ñati' ji'i Jesucristo ji'i tucua tya'a ñati' ji'i cha' tsa ngu' cuane ngu' ji'i Pedro cha' cãã yu hora ti, cha' cacua ti quich'i Jope ndi'i quich'i Lida bi'. Ngulaa ngu' slo Pedro li', nchcu'i ngu' lo'o yu:

—Cua'ni cha' tso'o cãã nu'u nde quich'i Jope lo'o yu hora ti —nacu'i ngu' ji'i nu Pedro bi' li'.

³⁹ Hora ti ndu'u Pedro lijya lo'o ngu' li'. Nu lo'o ndyalaa ngu' ca toni'i, ngulu'u ngu' ji'i Pedro macala su nscua jyo'o bi'. Ndi'i lcaa nu cuna'a ti'i ca slo, nxi'ya tsa ngu' ndi'i ngu' cha' cua nguju'i. Nda ngu' cha' lo'o Pedro cha' qui'ña'a tsa cha' tso'o ngua'ni nu jyo'o bi' lo'o ngu', jua'a ngulu'u ngu' ji'i yu lcaa late' nu cua nguyacuã nu jyo'o bi' cha' ta xly'a'be ti ji'i ngu'.

⁴⁰ Nchcu'i Pedro lo'o ngu' li':

—Tyu'u ma' xi nde liya' —nacu'i yu ji'i ngu'.

Nu lo'o ndye ndu'u ngu' nde liya', li' ndyatú sti' Pedro nchcu'i yu lo'o ycu'i Ndyosi. Nu lo'o ndye nchcu'i yu lo'o ycu'i Ndyosi, li' ndyaa yu nde su nscua jyo'o bi', nchcu'i yu lo'o jyo'o bi' li':

—Tabita —nacu'i yu—, tyatú nu'u juani.

Lo'o li' tsa tsiya' ca nguxuti'i Tabita bi' cloo; li' nguxña'a ji'i Pedro, hora ti ndaca'a li'. ⁴¹ Ngusñi Pedro ya' ma', nguxatú yu ji'i ma'; li' ngusi'ya yu ji'i ngu' nu ndi'i nde liya'. Hora ti ñaa nu ñati' ji'i Jesucristo bi' nde ni'i lo'o lcaa nu cuna'a ti'i bi', na'a ngu' ji'i Tabita cha' cua ndyu'ú ma' chaca quiya'. ⁴² Lcaa ngu' quich'i Jope ni, nu lo'o ndyuna ngu' ñi'ya ngua cha' ji'i nu cuna'a bi', ndube tsa ti' ngu' li'; qui'ña'a tsa ngu' bi' ngusñi ngu' cha' ji'i ycu'i Jesús nu Xu'na na li'. ⁴³ Ndyanu Pedro tyu'u tsá quich'i Jope bi' li'; to' tyi Simón nu cuityi quiji, ca bi' ndyanu yu.

Nchcu'i Pedro lo'o Cornelio

10 Ndi'i sca nu qui'yu nu naa Cornelio ca quich'i Cesare; laca Cornelio capitán ji'i sca latya ngu' sendaru nu nacu'i ngu' cha' latya Italiano laca ngu'. ² Ndyu'ni tlyu nu Cornelio bi' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o lcaa ngu' tya'a nga'a ti yu, masi ngu' xa' tsu' laca yu. Tso'o tsa tyiquee yu, nxyucua tsa yu ji'i ngu' ti'i. Lcaa tsá ntsu'u yu nchcu'i yu lo'o ycu'i Ndyosi. ³ Lo'o li' ntsu'u sca tsá ndyalaa sca xcã ji'i ycu'i Ndyosi slo yu bi', hora cua sna nde ngusñi ndyalaa xcã bi'. Ñi'ya ngua si nchcu'i xcalá ti yu, jua'a ngua cha' bi'. Li' nchcu'i xcã bi' lo'o yu:

—Cornelio —nacu'i xcã ji'i yu.

⁴ Ndyuts'i tsa Cornelio lo'o na'a yu ji'i xcã bi' li'.

—Xu'na —nacu'i yu—, ¿ñi'ya cha' laca nti' nu'u jna'?

—Cua ndyuna ycu'i Ndyosi cha' nu cua nchcu'i nu'u lo'o Ni —nacu'i xcã bi'—. Lo'o jua'a cua na'a Ni cha' tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' ti'i, bi' cha' cua ndyi'u ti' ycu'i Ndyosi jinu'u. ⁵ Juani culo nu'u cña ji'i ngu' cha' tsa ngu' quich'i Jope. Quich'i bi' ndi'i sca nu qui'yu nu naa Simón, lo'o xtañi yu laca Pedro. ⁶ Cua ndyalaa yu toni'i ji'i chaca Simón nu laca cuityi quiji nu ntucua tyi

cacua ti to' tyujo'o. Ta nu Simón Pedro bi' sca cha' lo'o nu'u, ni cña ntsu'u cha' cua'ni nu'u.

⁷ Ndu'u xca jii' ycu' Ndyosi bi', ndyaa li'. Lo'o li' ngusi'ya Cornelio jii' tucua tya'a msu jii', lo'o jii' sca sendaru nu ndu'ni cña jii'; lo'o sendaru bi' ndyu'ni tlyu yu jii' ycu' Ndyosi. ⁸ Li' nchcui' Cornelio lo'o nu ca ta'a sna ngu' lcaa ña'a cha' nu ngua jii' ycu' tsá; li' ngulo yu cña jii' ngu' cha' tsaa ngu' tsaqui'ya ngu' jii' Pedro ca quichí Jope bi'.

⁹ Nguxee chaca tsá ndya'a ngu' nde tyucui Jope. Lo'o ndyalaa nde hora, xi tya lyiji tyalaa ngu' quichí bi'. La cui' hora bi' ndyacu' Pedro ndyaa yu que ni' cha' chcu' yu lo'o ycu' Ndyosi. Jlyacua tsa que ni' bi'. ¹⁰ Li' ntucua Pedro ntyute' tsa yu, jña tsa ti' yu cacu yu li'; na cua nguxana ndyique' ngu' scuaa, pana tya lyiji xi caque'. Lo'o li' ngua'ya xcalá yu, nchcui' xcalá yu ña'a nu ntucua ti yu que ni' bi'. ¹¹ Laca cha' nxña'a yu nde cua, na'a yu ngusaala ycu' Ndyosi nde cua; ngutacui ñi'ya nti' sca tasá tlyu tsa nu ndyaaca' juu ca ta'a jacua jyaca, lijya ndati' tasá bi' lo yuu. Jua'a ña'a nti' yu.

¹² Tyuu tsa tya'a na'ni cuxi ntsu'u ne' tasá nu ndati' nde lo yuu bi': ntsu'u na'ni nu ntucua quiya', ntsu'u na'ni lu'be, lo'o jua'a ntsu'u cuaña. ¹³ Li' ndyuna Pedro cha' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o yu, ngua ti' yu:

—Pedro —nacu' Ni jii' yu—, cujuu clya nu'u jii' na'ni cua cha' cacu nu'u jii'.

¹⁴ —Ná nchca jna', Xu'na —nacu' Pedro jii'—. Ni sca quiya' bilya cacu na' cuaña' na'ni jua; na'ni cuxi laca jua cuentya jii' cuare.

¹⁵ Xa' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o yu li':

—Ná tso'o ñacu' nu'u cha' na'ni cuxi laca jua, si cua nacui' ycu' Ndyosi cha' lubii ni'.

¹⁶ Sna quiya' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Pedro jua'a, li' ndyucuo' tasá bi' ndyaa nde cua chaca quiya', ña'a ndacu' ti lo'o juu. ¹⁷ Laja lo'o ndube tsa ti' Pedro, cha' ná ngua cuayá' ti' yu ni cha' laca nchcui' xcalá jua'a, li' ndyalaa ngu' bi' to' ni'; la cui' nu ca ta'a sna ngu' nu ngulo Cornelio cña jii' cha' caa ngu' laca ngu' bi'. Cua nchcuane ngu' jii' ngu' quichí mala ntucua tyi Simón nu laca cuityi quiji, jua'a ndyalaa ngu' to' ni'. ¹⁸ Li' cui' ndacha' ngu' jii' nu laca tyi si nga'a Simón Pedro. ¹⁹ Laja li' quiña'a tsa ngulacua ti' Pedro ni cha' nchcui' xcalá yu, lo'o li' nchcui' Xtyi' ycu' Ndyosi lo'o yu:

—Cua ndyalaa sna tya'a ñati' nlyana ngu' jinu'u —nacu' Ni jii' Pedro ña'a ntucua ti yu que ni'—.

²⁰ Cua'ya nu'u yala ti cha' tsaa nu'u lo'o ngu' re. Ná cube ti' nu'u cha' jii' ngu', na' nguluy cña jii' ngu' cha' caa ngu' ca nde.

²¹ Li' hora ti ngua'ya Pedro cha' chcu' lo'o ngu' bi'.

—La cui' na' laca nu ndya'a ma nlyana ma —nacu' Pedro jii' ngu'—. ¿Ni cña cua'ni ta na' jii' ma nti' ma?

²² —Cua ngulo nu cusu' Cornelio cña jii' ya cha' caa ya ca nde —nacu' ngu' jii' Pedro—. Tso'o tsa tyiquee nu Cornelio bi', ndu'ni tlyu yu jii' ycu' Ndyosi, lo'o jua'a tso'o tsa nchcui' lcaa ngu' judío tya'a nu'u jii' nu cusu' bi'. Cua ndacha' xca jii' ycu' Ndyosi jii' Cornelio cha' ta yu jii' ya caa ya ca nde, caqui'ya ya jinu'u cha' tsaa na ca slo nu cusu' bi', ca quichí Cesarea. Ntsu'u

cha' cuna ycu' Cornelio cua ña'a ca cha' nu chcu' nu'u lo'o.

²³ —Tyaa ma ni' —nacu' Pedro jii' ngu'—. Ntsu'u su caja' ma ca nde. Ca la quee tsaa na cajua.

Nguxee chaca tsá, li' ndu'u ngu' quichí Jope ndyaa ngu', ndyaa ngu' lo'o tucua sna tya'a ñati' jii' Jesucristo nu ca tyi quichí bi'.

²⁴ Tsá nchca tyucuaa ndyalaa ngu' quichí Cesarea. Nga'a Cornelio ntajatya jii' ngu'; cua laca ndyu'u ti' ngu' toni' jii', lcaa ñati' tya'a nu cusu' lo'o tya'a ndya'a ti ngu'. ²⁵ Nu lo'o ndyalaa Pedro to' tyi Cornelio, li' ndu'u nu cusu' ñaa nde liya', ndyatú sti' nde loo Pedro cha' cua'ni tlyu jii' yu ngua ti' Cornelio, ñi'ya ndu'ni tlyu na jii' ycu' Ndyosi. ²⁶ Hora ti ndaya' Pedro ya' Cornelio, nguxatú yu jii' nu cusu' bi' li'.

—Tyatú nu'u, cusu' —nacu' Pedro jii'—, tyucuaa na laca na ñati' chalyuu ti.

²⁷ Tya nchcui' la Pedro lo'o ngu' lo'o ndyatú ngu' ndyaa ngu' ni'. Li' na'a Pedro cha' cua quiña'a ñati' ndyu'u ti' ni' bi'. ²⁸ Nda Pedro cha' lo'o ngu' bi' li':

—Jlo ti' ma cha' ná ntsu'u chacuayá' jii' cua nu laca ya ngu' judío, cha' tyu'u ti' ya lo'o cu'ma ngu' xa' tsu' —nacu' Pedro jii' ngu'—. Ná ntsu'u chacuayá' tyatú ya ni' jii' ngu' xa' tsu' —nacu'—. Pana cua ngulu'u ycu' Ndyosi jna' cha' ná tso'o chcu' na' jii' xa' ñati' cha' ñati' cuxi laca ngu', cha' si' ñati' lubii laca ngu', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. ²⁹ Bi' cha' lijya na' ca nde juani. Nu lo'o ndyalaa ti msu jinu'u ca slo na', hora ti ndu'u na' lijya na' lo'o ngu' re; nga'aa nchcui' tsa na' lo'o msu bi'. Bi' cha' juani, ¿ni cña cua'ni ta na' jii' cu'ma nti' ma?

³⁰ Nguxacu' Cornelio cha' jii' Pedro li':

—Cua ngua jacua tsá nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi su nga'a na' ni' re —nacu' jii' Pedro—, lo'o hora ti ndyalaa sca ñati' slo na' nu lacu' late' ngati, hasta ntyi-ji' xee ndubi lo late' bi'. Hora cua sna nde ngusii' ndyalaa yu bi', nu lo'o bilya cacu na' li'. ³¹ Nchcui' yu bi' lo'o na': "Cornelio", nacui' yu, "cua ndyuna ycu' Ndyosi cha' nu nchcui' nu'u lo'o Ni, jua'a cua na'a ycu' Ni cha' tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' ti'; bi' cha' cua ndyi'u ti' ycu' Ndyosi jinu'u. ³² Juani culo nu'u cña jii' ngu' cha' tsaa ngu' quichí Jope; quichí bi' ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Simón, lo'o xtañi yu laca Pedro. Tsaa ngu', tsaa cacha' ngu' jii' yu cha' caa yu ca nde. Cua ndi' yu to' tyi chaca Simón nu laca cuityi quiji nu ntucua tyi cacua ti to' tyujo'o. Nu lo'o tyalaa yu ca nde, li' culu'u yu sca cha' nu tso'o tsa jinu'u." ³³ Jua'a nacui' ñati' bi' jna' —nacu' Cornelio—. Bi' cha' hora ti ngulo na' cña jii' ngu' cha' tsaa ngu' ca su ndi' nu'u. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ndyalaa nu'u slo na' juani; bi' cha' cua ndyu'u ti' lcaa tya'a ya se' ti chacuayá' jii' ycu' Ndyosi, cha' cuna ya lcaa cha' nu cua nda ycu' Ni lo'o nu'u cha' chcu' lo'o ya.

Cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu' slo Cornelio

³⁴ Li' nguxana Pedro ngulu'u yu jii' ngu' bi':

—Juani cua ngua cuayá' ti' na' cha' stu'ba tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o lcaa ñati' chalyuu —nacu'—. ³⁵ Tso'o

tša ntsu'u tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i lcaa ñati chalyuu nu chañi cha' ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ni, ñati nu ndu'ni lcaa ña'a cha' nu nti' Ni. ³⁶ Cua nda ycu'i Ndyosi cha' lo'o ya nu laca ya ngu' Israel, cha' ti ti tyi'i cresiya ji'i ñati chalyuu xqui'ya Jesucristo, nu laca Xu'na lcaa ñati. ³⁷ Jlo tso'o ti' ma' ña'a cha' nu nteje tacui tya tsubi' la loyuu re, su ca tyi ngu' judío. Cloy nda Juan cha' bi' lo'o ngu' nu lo'o ntyucuatya ji'i ngu', li' nda Jesús cha' bi' lo'o ngu' ca loyuu su cuentya Galilea. Tiya' la li' nda Jesús cha' bi' lo'o lcaa ngu' tya'a ngu' Israel. ³⁸ Jlo ti' ma' ñi'ya nguti'i Jesús chalyuu, la cui' Jesús Nazaret. Cua ngusubi ycu'i Ndyosi Sti yu ji'i Jesús, nda la Ni juersa ji'i nu Jesús bi' nu lo'o ndyalaa Xtyi'i ycu'i Ni lo yu. Lcaa su nguta'a yu ngua'ni yu cha' tso'o lo'o ñati, lo'o jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' nu quicha tsa, masi ñati nu ntsu'u tsa cha' ti' ji'i xqui'ya cha' ngusñi cui'i cuxi ji'i ngu'. Ngua'ni Jesús cña jua'a, cha' nguxtyucua ycu'i Ndyosi ji'i yu. ³⁹ Cua na'a ya lcaa cña nu ngua'ni Jesús ca quichi' Jerusalén, lo'o jua'a cña nu ngua'ni yu lcaa quichi' tyi ngu' judío tya'a ya. Na cua nguta'a ya lo'o yu, bi' cha' chañi cha' nu nchcui' ya lo'o ma. Li' ntejeya' ngu' ji'i Jesús, ngujui' ca'a ngu' ji'i yu lo crusi; jua'a ngujui' yu li'. ⁴⁰ Pana nu lo'o ndya'a sna tsa, li' ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'. ⁴¹ Li' ndu'u tucua yu nde su ndi'i ya; ná na'a lcaa ngu' quichi' bi' ji'i yu, cua laca ti ñati tya'a ya na'a ya ji'i yu. Cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i ya cha' culu'u ya cha' ji'i ycu'i Ni ji'i xa' ñati, bi' cha' cua na'a ya ji'i Jesús lo'o ndyu'ú yu chaca quiya'. Stuba ti ndyacu ya lo'o ycu'i yu li'. ⁴² Tya li' cua ngulo Jesús cña ji'i ya cha' ta ya cha' liñi ji'i ycu'i lo'o ñati, cha' cua nda ycu'i Ndyosi cña ji'i nu Jesús bi', cha' cua'ni cuayá' yu ji'i lcaa ñati chalyuu, masi nu cua ngujui, masi nu tya lu'ú. ⁴³ Na cua nguscua jyo'o cusu' xi cha' lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi nu ngua sa'ni; lcaa quityi bi' nchcui' cha' ntsu'u cha' cã sca ñati tlyu lo yuu chalyuu tyempo nde loo la; bi' laca nu cuityi yabe' nu ntsu'u ji'i lcaa ñati, si xñi ngu' cha' ji'i yu, nacui cha' nu nscua lo quityi bi'. Na cua ndyalaa yu bi' lo yuu re juani, Jesús naa yu.

Ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' xa' tsu'

⁴⁴ Tya ndu Pedro nchcui' lo'o ngu' bi', lo'o li' ndyalaa Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i lcaa ñati nu ndyuna cha' nu nclyu'u Pedro ji'i ngu'. ⁴⁵ Ndube tsa ti' ñati ji'i Jesucristo tya'a ndya'a Pedro. Ngu' judío laca ngu' bi', bi' cha' ndube tsa ti' ngu' cha' lo'o ngu' xa' tsu', cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ngu'. ⁴⁶ Li' jlo ti' nu ngu' judío bi', cha' chañi cha' cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni ji'i Cornelio lo'o ji'i tya'a yu, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nchcui' ngu' bi' cha'cña ji'i ngu' xa' quichi, masi bilya chcui' ngu' jua'a nquicha'. Lo'o jua'a lye tsa ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu'i Ndyosi. Li' nchcui' Pedro lo'o tya'a ndya'a yu:

⁴⁷ —Ñi'ya nu lo'o ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'na, la cui' jua'a cua ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' re juani —nacui Pedro ji'i tya'a ndya'a yu—, bi' cha' tso'o la si tyucuatya na ji'i ngu' re.

⁴⁸ Li' nchcui' ngu' bi' lo'o ñati tya'a Cornelio bi':

—Tso'o la si tyucuatya ya ji'i ma' juani, cha' ca cuayá' ti' ngu' quichi re cha' ñati ji'i Jesucristo laca ma. Lo'o li' xa' nchcui' nu ngu' ca tyi lo'o Pedro cha' tyanu yu la xi lo'o ngu' bi'.

Nchcui' Pedro lo'o ñati ji'i Jesucristo ca Jerusalén

11 Cua ngujui cha' ji'i quiña'a ñati nu ndi'i loyuu su cuentya Judea, cha' lo'o ngu' xa' tsu' cua ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús; cua ngujui cha' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya cloy, lo'o jua'a cua ngujui cha' bi' ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i ca bi'. ² Bi' cha' lo'o nguxtyuu Pedro ñaa yu nde quichi' Jerusalén, ndyacu tya'a yu lo'o xi ngu' judío nu ngusñi cha' ji'i Jesús, pana ña'a ti tya tiji' ti' ngu' ji'i cha' cusu'. ³ Li' nchcuane ngu' ji'i Pedro:

—¿Ni cha' laca ndyaa nu'u slo ngu' xa' tsu'? —nacui ngu' ji'i Pedro—. ¿Ni cha' laca ndyacu nu'u stuba ti lo'o ngu' bi'?

⁴ Li' nchcui' Pedro lo'o ngu' ñi'ya nu ngua lo'o ndyaa yu slo ngu' bi':

⁵ —Ngua sca tsa nga'a na' ca quichi Jope —nacui Pedro—. Laja lo'o nchcui' na' lo'o ycu'i Ndyosi, li' ñaa sca xcalá na'. Laja lo'o nchcui' xcalá, li' nguxña'a na' nde cua; ñi'ya sca tasá tlyu, jua'a ña'a na nu liya ndati'i nde cua cha' ca'ya nde lo yuu. Ca ta'a jacua jyaca tasá bi' ntucua juu, jua'a tso'o ti liya tasá bi' ndati'i lo yuu ca su nga'a na'. ⁶ Li' na'a tsa na' ji'i na nu ntsu'u ne' tasá bi', cha' na'a na' cha' ntsu'u tyuu tsa lo na'ni: ntsu'u na'ni nu ntucua quiya', ntsu'u na'ni tyaala, lo'o jua'a ntsu'u cuaña, ntsu'u na'ni lu'be. ⁷ Li' nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o na': "Pedro", nacui Ni, "cujui clya nu'u ji'i na'ni cua cha' cacu nu'u ji'i". ⁸ Lo'o li' nguxacu na' cha' ji'i Ni: "Ná nchca 'na cacu na'ni nu ña'a jua'a, Xu'na", nacui na' ji'i Ni. "Ni sca quiya' bilya cacu na' ji'i na'ni cuxi jua, cha' nchcui' cuare cha' ná tso'o cacu ya na'ni nu ña'a jua'a." ⁹ Li' xa' nguañi nchcui' ycu'i Ni nde cua: "Ná tso'o ñacu nu'u cha' laca bi' na'ni cuxi, cha' na cua nacui ycu'i Ndyosi cha' laca bi' na'ni lubii". ¹⁰ Sna quiya' nteje tacui cha' bi' su nga'a na', li' nguxtyacui tasá bi' ndyaa nde cua chaca quiya'. ¹¹ Hora ti ndyalaa sna tya'a ñati ca ni'i su nga'a na' li'. Cua ngulo sca ngu' quichi' Cesarea cña ji'i ngu' bi', cha' cã ngu' su ndi'i na'. ¹² Nchcui' Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o na' li', cha' ná culacua tsa ti' na', cha' tsa'a na' lo'o ngu' bi'. Ca ta'a scua ñati re ndyaa ngu' lo'o na' slo ñati bi' ca quichi' Cesarea. ¹³ Li' nda nu cusu' bi' cha' lo'o ya ñi'ya ngua cha' bi'. Cua na'a yu sca xcã ji'i ycu'i Ndyosi nu ndyat'i liya ni'i ji'i yu cha' ta sca cha' lo'o yu: "Culo nu'u cña ji'i msu jinu'u", nacui xcã bi' ji'i nu cusu' bi', "cha' tsaa msu ca quichi Jope, cha' tsaa cacha' ji'i Simón Pedro cha' cã yu ca nde. ¹⁴ La cui' Simón bi' ta cha' lo'o nu'u, lo'o lcaa tya'a nu'u, cha' caja ñi'ya nu cua'ni lyaá ycu'i Ndyosi ji'i ma." Jua'a nacui xcã bi' ji'i nu cusu' bi'. ¹⁵ Li' ndyalaa ya ca to' tyi ngu' bi'. Nguxana na' ngulu'u na' cha' ji'i ngu', lo'o li' hora ti ngua'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo ngu'. La cui' ñi'ya ndyanu Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'na nu ngua tya cloy, la cui' jua'a ndyanu Xtyi'i Ni ne' cresiya ji'i ngu' bi' li'. ¹⁶ Ntsu'u ti' na' li', cha' tya tsubi'

la nchcui' ycui' nu Xu'na na lo'o na ndi'ya: "Tsubi' cua ntyucuatya Juan ji'i ñati lo'o hitya ti", nacui, "pana xa' ña'a cua'ni ycui' Ndyosi cha' caca lubii cresiya ji'i ma' nu lo'o tyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma'".

¹⁷ Na cua nda ycui' Ndyosi Xtyi'i ycui' Ni ji'i ngu' xa' tsu' la cui' ñi'ya nu nda Ni Xtyi'i ycui' Ni ji'na, nu lo'o ngusñi na cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na; bi' cha' ná tso'o si cua'a na cña nu ndu'ni ycui' Ndyosi lacua.

¹⁸ Nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu', nga'aa ngua chcui' tyaala ngu' bi' lo'o Pedro. Li' ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycui' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu' lo'o Ni li':

—Ndyosi Sti ya, tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' xa' tsu', masi si'i ngu' judío laca ngu' bi' —nacui ngu' ji'i ycui' Ndyosi—. Ndu'ni nu'u cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu', cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi'.

Ñati ji'i Jesucristo nde quichí Antioquía

¹⁹ Cua sa'ni xi ngua lo'o ndyujuii ngu' ji'i Esteban, lo'o la cui' tyempo bi' ngua ti' ngu' xcube' ngu' ji'i lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús; bi' cha' tyuu tsa tya'a ngu' bi' ndatsu' ngu' ndyaa ngu' tyijyu'. Ntsu'u ngu' nu ndyaa ca loyuu su cuentya Fenicia, ntsu'u tya'a ngu' nu ndyaa ca loyuu su cuentya Chipre, lo'o jua'a ntsu'u tya'a ngu' nu ndyaa ca quichí Antioquía. Lcaa su ndyaa ngu' ngulu'u ngu' cha' tso'o ji'i Jesucristo ji'i tya'a ngu' judío ti, ná ngulu'u ngu' cha' bi' ji'i xa' ñati. ²⁰ Tiya' la li', ndyaa xi xa' la ñati ji'i Jesús ca quichí Antioquía; ngu' ca tyi loyuu su cuentya Chipre lo'o jua'a loyuu su cuentya Cirene laca ngu' bi'. Nchcui' ngu' bi' lo'o lcaa ngu' quichí, masi lo'o ngu' judío, masi lo'o xa' ñati; ngulu'u ngu' cha' tso'o ji'i Jesucristo ji'i lcaa ngu' quichí bi'. ²¹ Tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i ngu' xqui'ya Jesús nu Xu'na na, bi' cha' ngusñi quiña'a ñati cha' ji'i ycui' Ni, bi' cha' nguxtyanu ngu' cha' cuxi nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' ji'i clyo.

²² Li' ngujui cha' bi' ji'i taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i nde Jerusalén, bi' cha' nchcui' ngu' lo'o Bernabé cha' tsa' yu ca quichí Antioquía. ²³ Li' ndu'u Bernabé ndyaa yu, ndyalaa yu ca quichí bi', na'a yu ñi'ya laca cha' tso'o nu ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o ngu' bi'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Bernabé li'. Nda yu sca cui' lo'o taju ñati ji'i Jesucristo ca bi', cha' tyucui tyiquee ngu' cua'ni ngu' cña lcaa tsá, lcaa ña'a cña nu nti' ycui' nu Xu'na na cha' cua'ni na. ²⁴ Tso'o tsa tyiquee Bernabé; cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'i yu, lo'o jua'a tso'o tsa jlyu ti' yu ji'i Jesucristo. Bi' cha' quiña'a la ñati cua ngusñi ngu' cha' ji'i nu Xu'na na xqui'ya nu Bernabé bi' li'.

²⁵ Lo'o li' ndu'u yu bi' ndyaa yu nde quichí Tarso, ndyaana yu ji'i Saulo. Lo'o nquiye yu ji'i, li' ngutu'u yu ñaa lo'o yu ji'i Saulo ca quichí Antioquía chaca quiya'.

²⁶ Li' nguti'i ngu' sca yija lo'o taju ñati ji'i Jesucristo ca bi', nclu'u ngu' ji'i quiña'a ñati. Quichí Antioquía bi' ngua su ngutu'u syu cha' nu nchcui' ngu' cha' ngu' cristiano laca ñati nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo.

²⁷ Tyempo bi' ndyalaa tucua sna la tya'a ñati nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi. Ndu'u ngu' quichí Jerusalén ndyalaa ngu' quichí Antioquía li'. ²⁸ Agabo naa tsaca ngu' bi'. Cua nda Xtyi'i ycui' Ndyosi sca cui' lo'o nu Agabo bi' cha' chcui' yu lo'o ngu'. Li' nchcui' Agabo lo'o ngu' cha' cua ca' ti sca jbi'ña tlyu tsa tyucui ña'a chalyuu. Chañi cha' jua'a ngua cha' nu nda Agabo bi', pana nde loo la ngua cha' bi', nu lo'o ngua Claudio rey nu laca loo. ²⁹ Li' ngüiñi cha' ji'i ñati ji'i Jesús lo'o tya'a ngu' cha' ta ngu' msta' ji'i tya'a ti'i ti ngu', ngu' nu ndi'i quichí su cuentya Judea. ³⁰ Jua'a ngua'ni ngu' li'. Nda ngu' msta' bi' ji'i Bernabé lo'o ji'i Saulo cha' tsa lo'o ngu' ji'i, cha' ta ngu' cñi bi' ji'i ngu' cusu' ca bi'. Li' tacha ngu' cñi bi', caja xi ndaca ti ji'i tya'a ti'i ti ngu'.

Ndyujuii ngu' ji'i Jacobo lo'o ngusu'ba ngu' ji'i Pedro ne' chcuá

12 Nu ngua tyempo bi', rey nu ngua naa Herodes ni, nchcube' tsa ji'i ñati ji'i Jesucristo. ² Ngulo rey bi' cña ji'i msu ji'i cha' cujuui ngu' ji'i Jacobo lo'o maxtyi. (Jacobo bi' ngua tya'a ngula Juan.) ³ Chaa tsa ti' ngu' judío cha' ndyujuii rey ji'i Jacobo, bi' cha' lo'o ji'i Pedro ntejeya' nu rey bi' li'. La cui' tsá nu ngusñi rey ji'i yu, li' ngua sca ta'a ji'i ngu' judío, ta'a nu lo'o ndacu ngu' xlyá tiji nu ná lo'o scuá tiye' ndya'. ⁴ Ntejeya' ngu' ji'i Pedro, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i, ngusu'ba ngu' ji'i ne' chcuá. Li' ndyatú jacua latya sendaru cuá ji'i, jacua tya'a sendaru ntsu'u ji'i sca latya ngu'; ndi'i ngu' bi' cuá to' ni'i chcuá su ntsu'u Pedro. Nu lo'o tye tsá ta'a pascua, li' tyu'u ti'i lcaa ngu' quichí cha' cua'ni cuayá' nu Herodes bi' ji'i Pedro, nti' ycui' rey bi'; ⁵ bi' cha' ntsu'u cha' ña'asij tso'o sendaru ji'i yu lo'o ntsu'u yu ne' chcuá. Pana laja li' lye tsa nchcui' tya'a ñati ji'i Jesucristo lo'o ycui' Ndyosi cha' cua'ni lyaá Ni ji'i Pedro.

Nclyo ycui' Ndyosi ji'i Pedro ne' chcuá

⁶ Cua ngua talya li'. Chaca tsá cua culo ti Herodes ji'i Pedro cha' ca cuayá' ji'i yu slo ngu' quichí bi'. Cua ngusca' ngu' ji'i Pedro lo'o tucua tya'a carena, sca carena ntsu'u ya' sca sendaru. Lo'o jua'a ndu' xa' la sendaru cuá toni'i chcuá nde liya'. Li' ngua'ya xcalá ti Pedro. ⁷ Laja lo'o laja' ti yu, hora ti ndu'u tucua sca xca' ji'i ycui' Ndyosi su nga'a yu. Tso'o tsa xee ngulane ne' ni'i chcuá li'. Nguxtyu'u xca' bi' ji'i Pedro, nchcui' xca' lo'o yu li':

—Tyatú clyu nu'u —nacui xca' bi' ji'i yu.

Hora ti ndyatí' carena chcuá nu ndyaaca' ya' yu. ⁸ Xa' nchcui' xca' lo'o yu li':

—Xca' nu'u sii' —nacui—. Xu'ba nu'u caña quiya'.

Ngua'ni Pedro jua'a, lo'o li' nchcui' xca' lo'o yu chaca quiya':

—Quixii nu'u te' quicha' hichu'. Ya'a clyu tyu'u lca'a nu'u jna' —nacui xca' bi' ji'i.

⁹ Li' ndu'u lca'a Pedro ji'i xca' bi', pana ná ngua tii yu cha' chañi cha' ndyalaa xca' ji'i ycui' Ndyosi slo yu; ngua ti' yu cha' laja xcalá ti yu ngua cha' bi'. ¹⁰ Nteje tacui ngu' slo sendaru nu nga'a cuá ne' ni'i chcuá, lo'o

jua'ā nteje tacui ngu' slo xi xa' la sendaru nu nga'ā cua. Li' ndyalaa ngu' ca toni'i chcuā tlyu, xcui' chcuā la-ca toni'i bi'. Lo'o li' ndyaala toni'i bi' ycu'i ti; jua'ā ngua ngutu'u ngu' to' calle, ndyaa ngu' ndyalaa ngu' nde sca jyacā calle bi'. Lo'o li' ndu'u nu xcā bi' ndyaa, chaca tya Pedro ndyanu calle bi'. ¹¹ Li' nda Pedro cuentya:

—Juani nchca cuayá' ti' na' cha' cua ngulo ycu'i nu Xu'na na' cña ji'i xcā bi' ji'i Ni, cha' nu ñaa ngulo jna' ni'i chcuā jua —nacu'i yu—. Ngua ti' Herodes xcube' jna', cha' xña'ā tsa ntsu'u tyiquee ngu' judío tya'a na' ña'ā ngu' jna'; pana ná ngua ji'i cua'ni cña cuxi bi'.

¹² Ngulacua tsa ti' Pedro su ndy ycu'i ti yu. Nu lo'o ngua cuayá' ti' yu, li' ndyaa yu ca slo María tya'ā Juan Marcos. Ca ni'i bi' ndyu'u ti'i tyuu tya'a ñati' ji'i Jesús, nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. ¹³ Ngujui' ya' yu toni'i, lo'o li' sca nu cuna'ā cuañi' nu naa Rode, bi' nu ndyaa na'ā toni'i. Ña'ā ndy ti nu cuna'ā bi' toni'i nde ni'i ti.

¹⁴ Hora ti ndyuloo nu cuna'ā bi' xtyi'i Pedro lo'o nchcui' yu. Chaa tsa ti' cho' li'. Ngusna cho' ndyaa chcu'i lo'o tya'a ndi'i cho' ni'i bi', pana ña'ā ti tya ndy ycu'i Pedro nde liya' cha' bilya saala ngu' toni'i.

¹⁵ —Cua ngua tonto hique nu' yu —nacu'i ngu' ji'i Rode li'.

Pana lye la nchcui' nu cuna'ā bi' lo'o ngu' li', cha' chañi cha' Pedro laca nu ndy toni'i bi' nde liya'.

—Si'i —nacu'i ngu' li'—. ¿Ha si'i nu xcā ji'i ycu'i Ndyosi nu ña'āsji' ji'i Pedro laca bi'? —nacu'i ngu' ji'i.

¹⁶ Ña'ā ti tya ndy Pedro nde liya' ntyiji' ya' yu toni'i. Li' ndyaa ngu' cha' saala ngu' toni'i. Lo'o na'ā ngu' ji'i Pedro ndy, li' ndube tsa ti' ngu' cha' cua ndyalaa ycu'i yu. ¹⁷ Ngua'ni ya' yu ji'i ngu' li', cha' ca ti' ti ngu'. Ndacha' yu ji'i ngu' ñi'ya' ngua lo'o ngua'ni ycu'i Ndyosi nu Xu'na na cha' tso'o cha' ngulo Ni ji'i yu ne' chcuā.

—Chcui' mā lo'o Jacobo lo'o lcaa ngu' tya'a ndya'ā na —nacu'i Pedro ji'i ngu'—, ta mā cha' lo'o ngu' ñi'ya' nu ngua'ni ycu'i Ni lo'o na' lo'o ngulo Ni 'na ne' chcuā.

Ndu'u yu ni'i ndyaa yu xa' se'i li'.

¹⁸ Nu lo'o nguxee chaca tsā quiña'ā tsa ngulacua ti' sendaru bi', cha' nga'aa ngua cuayá' ti' ngu' macala ndyaa Pedro. ¹⁹ Li' ngulo rey Herodes cña ji'i sendaru cha' tsa ngu' tsaana ngu' ji'i yu. Ndyaa ngu' li', pana nga'aa nquiye yu ji'i sendaru bi'. Li' nchcuane Herodes ji'i sendaru nu nga'ā cua ji'i Pedro ni'i chcuā, pana nga'a ndyiji ñi'ya' nu xacu'i sendaru cha' ji'i rey, cha' ná jlo ti' ngu' ñi'ya' ngua ji'i Pedro; bi' cha' ngulo Herodes cña ji'i xa' sendaru cha' cujuui ngu' ji'i lcaa sendaru nu ngua'ā cua ji'i nu Pedro bi'. Li' ndu'u rey bi' loyuu su cuentya Judea, ndyaa ca quichi' Cesarea, cha' ca bi' tyi'i xi ngua ti'.

Ngujui Herodes

²⁰ Lo'o li' ngua ñasi' tsa nu Herodes bi' ji'i ngu' quichi' Tiro, lo'o jua'ā ji'i ngu' quichi' Sidón. Nu ngua tya clyo la cua nda rey Herodes na cacu ngu' quichi' bi', lo'o li' nga'aa nda rey na cacu ngu', cha' ñasi' tsa ti' rey ña'ā ji'i ngu'. Stu'ba ti ntsu'u tyiquee lcaa ngu' quichi' bi' lo'o tya'a ngu', cha' tsa ngu' slo rey cha' chcui' ngu'

lo'o. Li' tso'o tsa nchcui' ngu' quichi' lo'o nu cusu' Blasto nu laca cña ji'i rey bi'; bi' cha' tso'o nchcui' nu Blasto bi' lo'o rey cuentya ji'i ngu' quichi' bi', cha' tyaala' cha' ji'i rey lo'o ngu' bi'. ²¹ Li' ngusta Herodes sca tsā cha' tyu'u ti'i ngu' sca se'i ti. Ndyacu' Herodes lcaa late' tso'o nu ntsu'u ji'i cha' laca rey, ndyaa ntucua lo yaca xlya tso'o su ntyucua ycu'i rey, cha' ta sca cuji' lo'o ngu' nu lo'o ndyu'u ti'i ngu' slo. Li' nguxana rey nda cuji' lo'o ngu' bi'. ²² Cuii' tsa ngusi'ya lo'o ngu' ji'i rey li':

—Ndyosi laca nu' yu —nacu'i ngu' ji'i rey—. Si'i sca ñati' chalyuu ti laca nu' yu nu nchcui' lo'o cuare juani.

²³ Hora ti ndyalaa sca xcā ji'i ycu'i Ndyosi slo rey cha' ta sca quicha tlyu ji'i nu Herodes bi', ndyatí' conu' ne' rey bi' li'. Ti' tsa ne' rey li', cha' ndyacu conu' bi' ne'. Ngujui' rey li', cha' cua nda chacuayá' ji'i ngu' cha' ngua'ni tlyu ngu' ji'i rey ñi'ya' nu ndu'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi; masi sca ñati' chalyuu ti ngua rey bi', pana nda chacuayá' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i.

²⁴ Li' quiña'ā tsa ñati' ndyuna cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na, ndyatí' la ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo li'.

²⁵ Nu lo'o cua ndye cña ji'i Bernabé lo'o Saulo ca quichi' Jerusalén, li' ngxutyuu ngu' ñaa ngu' nde quichi' Antioquía chaca quiya'. Ñaa lo'o ngu' ji'i Juan, la cui' nu naa Juan Marcos.

Nguxana Bernabé lo'o Saulo ngua'ni ngu' cña ji'i ycu'i Ndyosi

13 Nu taju ñati' ji'i Jesucristo ca quichi' Antioquía bi' ni, laja ngu' bi' ntsu'u xi ngu' nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi. La cui' jua'ā laja ngu' bi' tya ntsu'u la xa' tya'a ngu' nu tso'o tsa nclyu'u cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i tya'a ngu'; ngu' nu nclyu'u ji'i tya'a ngu' ngua Bernabé, lo'o Simón nu ngata, lo'o Lucio Cirene, lo'o Saulo, lo'o Manaén. (Nu Manaén bi' ngua tya'a miña'ā Herodes nu laca gobernador ji'i loyuu su cuentya Galilea.) ² Ngua sca tsā nu lo'o tyucui tsā ná ndyacu ngu' taju bi', xqui'ya cha' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na. Li' nchcui' Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o ngu' bi':

—Ta mā chacuayá' ji'i Bernabé lo'o jua'ā ji'i Saulo, cha' tsa ngu' xa' quichi' cha' cua'ni ngu' cña nu ta na' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' —nacu'i ycu'i Ndyosi ji'i ngu'.

³ Tyuu hora ná ndyacu ngu' li', cha' tsa cu' ti nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. Li' ngusta ya' lcaa tya'a ñati' ji'i Jesucristo bi' hique Bernabé, lo'o jua'ā hique Saulo, cha' tso'o ti tsa ngu' ca su cua'ni ngu' cña cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

Nda ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi ca loyuu su cuentya Chipre

⁴ Li' ndyaa Bernabé lo'o Saulo ca quichi' Seleucia cha' tyatí' ngu' ne' yaca ni'i, cha' tsa ngu' chaca tsu' tyujo'o ca loyuu su naa Chipre. Ca bi' cua'ni ngu' cña nu ngulo Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i ngu'. ⁵ Li' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i ca quichi' Salamina. Lo'o ndyalaa ngu' chaca tsu' bi', li' ndyatí' ngu' ndyaa ngu' ne' laa ji'i ngu' judío quichi' bi', cha' culu'u ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i ñati' nu ndi'i ne'

laa bi'. Tyempo bi' tya ndya'a Juan lo'o ngu' cha' xtyu-cua ji'i' ngu'. ⁶ Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' tyuu tya'a quichí nde Chipre bi', ndyaa ngu' ndyalaa ngu' ca quichí Pafos li'. Quichí bi' ndyaa tya'a ngu' lo'o sca nu qui'yu nu cucha'a tsa nu naa Barjesús. Ngu' judío laca nu qui'yu bi', lo'o jua'a nacui' yu cha' laca yu tu'ba ji'i' ycuí' Ndyosi; pana si'i cha' liñi nda yu. ⁷ Ndi'i nu cucha'a bi' slo gobernador nu naa Sergio Paulo. Ngua tsa nu gobernador bi', lo'o jua'a nti' tsa cuna cha' ji'i' ycuí' Ndyosi; bi' cha' nguane gobernador ji'i' Bernabé lo'o ji'i' Saulo cha' caa ngu' ca slo, cha' culu'u ngu' cha' bi' ji'i'. ⁸ Pana ná ndiya ti' nu cucha'a bi' nu lo'o ndyuna gobernador cha' ji'i' ycuí' Ndyosi. (Elimas naa nu cucha'a bi' cha'cña ji'i' ngu' quichí Pafos bi'.) Lye tsa nxuu tya'a yu lo'o Saulo lo'o Bernabé, cha' cua nti' yu cua'a yu ji'i' gobernador cha' nga'aa xñi nu cusu' bi' cha' ji'i' ycuí' Ndyosi nu nchcui' ngu' lo'o. ⁹ Li' na'a tsa Pablo ji'i' nu cucha'a bi'. (Nu juani naa Pablo nu ngua naa Saulo clyo.) Xtyi'i ycuí' Ndyosi laca nu nda juersa ji'i' nu Pablo bi', ¹⁰ bi' cha' nchcui' lo'o nu cucha'a bi':

—Lye tsa ñilo'o nu'u ji'i' ngu' —nacui' Pablo ji'i' nu cucha'a bi'—. Liye' tsa ti' nu'u ña'a nu'u ji'i' ya, cha' msu ji'i' nu xña'a laca nu'u —nacui'—. Ndaca'a tsa nu'u ji'i' ngu' cha' ná cua'ni ngu' sca cha' tso'o ti; bi' cha' juani culo na' cña jinu'u cha' nga'aa cua'a nu'u ji'i' ngu' nu nti' xñi cha' ji'i' ycuí' Ndyosi nu Xu'na ya. ¹¹ Xcube' nu Xu'na ya jinu'u juani, cha' nga'aa caja ñi'ya ña'a nu'u xee cua; tyuu tsa tyanu cuityi' ti nu'u li'.

Hora ti ngua cuityi' yu cucha'a bi' li', nga'aa ngua ña'a yu tsiya' ti. Li' nclyana yu ji'i' sca ñati' nu xñi ya' yu cha' tsa lo'o ji'i' yu nde liya'. ¹² Lo'o na'a gobernador cha' ngua cuityi' nu cucha'a bi', li' hora ti ngusñi nu cusu' bi' cha' ji'i' Jesucristo. Jua'a ndube tsa ti' nu cusu' bi' ji'i' cha' nu ngulu'u ngu' ji'i' cuentya ji'i' ycuí' nu Xu'na na.

Ndyaa Pablo lo'o Bernabé ca quichí Antioquía Pisidia

¹³ Lo'o li' ndu'u Pablo lo'o tya'a ndya'a yu, ndu'u ngu' quichí Pafos ndyaa ngu'. Ndyatí ngu' ne' yaca ni'i' ndyaa ngu' chaca tsu' tyujo'o, ndyalaa ngu' ca quichí Perge ca loyuu su cuentya Panfilia li'. Nga'aa ndya'a Juan lo'o ngu' li', na cua ndyaa yu quichí tyi yu.

¹⁴ Ndu'u ngu' quichí Perge ndyaa ngu' chaca quichí Antioquía ca loyuu su cuentya Pisidia. Nu ngua tsa ta'a nu ndi'i cña' ngu', li' ndyatí Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ne' laa ji'i' ngu' judío. Ca bi' ndyaa tucua ngu' xi.

¹⁵ Li' nchcui' sca nu cusu' lo quityi' ji'i' ycuí' Ndyosi cha' cuna lcaa ñati' nu ndi'i ne' laa bi'; nchcui' lo quityi' nu nscua cña nu ngulo Ni ji'i' ngu', li' nchcui' nu cusu' bi' sca cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i' ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni. Lo'o li' nchcuane nu cusu' nu laca loo ne' laa bi' ji'i' Pablo lo'o Bernabé:

—¿Ha ntsu'u sca cuii' ji'i' ma' cha' ta ma' lo'o ya juani? —nacui' ji'i' ngu'.

¹⁶ Li' ndyatí Pablo ngua'ni ya' yu ji'i' ngu' cha' cua'a jyaca' ngu' ji'i' yu. Nchcui' Pablo lo'o ngu' li':

—Tyu'u cha' clyo ti' ji'i' ma' cua'a jyaca' ma' ji'i' cha' nu hcui' na' lo'o ma' juani —nacui' Pablo ji'i' ngu'—. Ngu'

Israel laca na, lo'o jua'a ndu'ni tlyu na ji'i' ycuí' Ndyosi. ¹⁷ La cui' ycuí' Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'i', la cui' Ni laca nu ngusubi ji'i' jyo'o cusu' ji'na cha' tyu'u tucua quiña'a ñati' ji'i' ngu' nde loo la. Tya ndi'i jyo'o cusu' ji'na ca loyuu Egipto lo'o ndyatí quiña'a tsa tya'a ngu', masi si'i quichí tyi ngu' ngua quichí bi'. Li' tlyu tsa cña ngua'ni ycuí' Ndyosi, cha' ngulo Ni ji'i' jyo'o cusu' ji'na ca loyuu Egipto bi'. Jua'a ngua cuayá' ti' xa' ñati' chalyuu cha' tonu tsa cña nu ndu'ni ycuí' Ndyosi nde chalyuu. ¹⁸ Nu lo'o nguta'a ngu' loyuu btyi bi' tya tu'ba yija, ndalo tsa tyiquee ycuí' Ni ji'i' jyo'o cusu' ji'na li', masi quiña'a tsa cha' cuxi ngua'ni ngu' bi'. ¹⁹ Li' ngua'ni tye Ni cha' ji'i' cati tya'a nación ñati' nu nguti' loyuu su cuentya Canaán, la cui' ñati' nu nguti' loyuu bi' tya clyo la; nda Ni yuu bi' cha' caja su tyi' jyo'o cusu' ji'na li'.

²⁰ Lo'o jua'a nda Ni ñati' nu ngua loo ji'i' jyo'o cusu' ji'na cuentya ji'i' ycuí' Ndyosi. Li' cua ndya'a jacua siyento cla'be yija, tya lo'o ndyalaa ngu' loyuu Canaán bi', ña'a cuayá' nu ngula jyo'o Samuel nu ngua tu'ba ji'i' ycuí' Ndyosi. ²¹ Li' ngüijña ngu' ji'i' ycuí' Ndyosi cha' ta Ni sca rey cha' caca loo ji'i' ngu', bi' cha' nda Ni ji'i' jyo'o Saúl sñi' Cis ji'i' ngu'; ngua yu bi' loo ji'i' ngu' tu'ba yija li'. Jyo'o Saúl bi' ngua tya'a ñati' ji'i' ngu' Benjamín. ²² Nu lo'o ndye tu'ba yija, li' nga'aa nda Ni cña bi' ji'i' yu bi', nda Ni jyo'o David cha' caca loo ji'i' ngu' cña su ndu Saúl nquicha'. Cua nchcui' ycuí' Ndyosi cha' ji'i' nu jyo'o David bi': “Ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i' David sñi' Isai”, nacui' ycuí' Ndyosi. “Cua nda na' cuentya cha' laca yu bi' sca ñati' nu tyaja'a cua'ni lcaa cña nu nti' na' cha' cua'ni yu.” ²³ Cua sa'ni nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o na cha' nde loo la cala sca ñati' tya'a ji'i' jyo'o David bi', nu cua'ni lyaá ji'i' lcaa na nu laca na ngu' Israel; yu bi' laca Jesús. ²⁴ Nu lo'o bilya xana Jesús culu'u cha' ji'i' ngu' tya'a quichí tyi na, nda jyo'o Juan cha' lo'o ngu' tya'a na, cha' ca tyuju'u ti' ngu' tya'a na ji'i' qui'ya nu ntsu'u ji'i' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi. Lo'o li' ntyucuatya jyo'o Juan bi' ji'i' ngu' nu ngusñi cha' bi'. ²⁵ Nu lo'o cua tye ti cña ji'i' jyo'o Juan bi', li' nchcui' yu lo'o ngu' tya'a quichí tyi na ndi'ya: “Xa' ñati' ntajaty ma' ji'i'”, nacui' Juan ji'i' ngu'; “si'i na' laca”, nacui' yu. “Ca nde loo la caa sca ñati' nu tlyu la chacuayá' ntsu'u ji'i'. Lo'o na', cua'ni tlyu na' ji'i' ñati' bi'; tso'o tsa caca tyiquee na' masi caña nu ntsu'u quiya' ñati' bi' satí' na' juata ti.” Jua'a nchcui' jyo'o Juan cuentya ji'i' Jesús.

²⁶ Lcaa na nu laca na la cui' tya'a ñati' ji'i' jyo'o Abraham, lo'o jua'a lcaa ma' nu ndaquiya' ma' ji'i' ycuí' Ndyosi, cuentya ji'i' lcaa na laca cha' tso'o nu nda Ni lo'o na, cha' tso'o nu nchcui' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni ji'i' ñati' chalyuu. ²⁷ Ná ngua cuayá' ti' ngu' quichí Jerusalén tilaca laca Jesús, lo'o jua'a ná ngua cuayá' ti' ngu' nu laca loo ji'i' quichí bi' tilaca laca yu. Ná nda ngu' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i' ycuí' Ndyosi sa'ni; masi ndyuna ngu' lo'o ndya'a nchcui' ngu' lo quityi' bi' ne' laa lcaa tsa nu ndi'i cña' ngu', ná nda ngu' cuentya si cha' ji'i' ycuí' Jesús nchcui' quityi' bi'. Bi' cha' cuxi tsa cña ngua'ni ngu' lo'o Jesús nu lo'o ngusta ngu' qui'ya ji'i' yu. La cui' tya'a cña nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi' cha' cua'ni ngu' lo'o

yu, cua ngua'ni ngu' li'. ²⁸ Masi ná ntsu'u qui'ya ji'i Jesús tsiya' ti, ngüijña ngu' ji'i gobernador, la cui' nu Pilato bi', cha' culo cña ji'i ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Jesús. ²⁹ Nu lo'o cua ndye ngua'ni ngu' lcaa cha' ñi'ya nchcui' lo quityi bi' cha' caca ji'i Jesús, li' nda'ya ngu' ji'i jyo'o bi' su nga'a lo crusi, nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o bi' li'.

³⁰ Pana ngua'ni ycu'i' Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca quiya' li'. ³¹ Tyuu tsá ndu'u tucua ycu'i' ca Jesús su ndi'i ngu' tya'a ndya'a yu. La cui' ngu' nu cua ñaa lo'o yu tya lo'o ndu'u ngu' nde Galilea ñaa ngu' ca quichi' Jerusalén, bi' ngu' laca nu nda cha' liñi ji'i Jesús lo'o ñati' juani.

³² Lo'o juani cua lijya ya ca nde cha' culu'u ya cha' tso'o ji'i ycu'i' Ndyosi bi' ji'i cu'ma. Tya sa'ni la cua ngüiñi cha' ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na; ³³ lo'o nu juani cua ngua'ni Ni cha' bi' cuentya ji'na, nu lo'o cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Ndi'ya nchcui' Salmo nu nchca tyucuaa cha' ji'i Jesús: "Sñi' na' laca nu'u", nacui' ycu'i' Ni ji'i Jesús. "Juani cua ngua'ni na' cha' tyu'ú nu'u chalyuu." ³⁴ Chaca cha' nchcui' quityi cha' ji'i ycu'i' Ndyosi cha' tyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o ndyujuii ngu' ji'i, lo'o jua'a nchcui' quityi bi' cha' ná quiñu'u cuaña' Jesús ne' cuaá. "Ta na' lcaa cha' tso'o ji'i ma, la cui' ñaa cha' tso'o nu nchcui' na' lo'o David cha' caja ji'i ma", nacui' ycu'i' Ni. ³⁵ Lo'o jua'a ntsu'u chaca Salmo, chaca ji'i ji'i ycu'i' Ndyosi, nu nchcui' ñi'ya nu nacui' Jesús ji'i ycu'i' Ni: "Jlo ti' na' cha' ná ta nu'u chacuayá quiñu'u cuaña' na', cha' na' lacá Sñi' ycu'i' nu'u", nacui'.

³⁶ Ngua'ni jyo'o David cña ji'i ycu'i' Ndyosi lcaa tyempo lo'o nguti'i nu cusu' bi' chalyuu. Lo'o ngujuii yu, li' nguxatsi' ngu' ji'i se'i ti lo'o xa' la jyo'o cusu' ji'na; ndye cuaña' yu ngutsu' li'. ³⁷ Pana Jesús ni, ná ngunu'u cuaña' Jesús lo'o nguatsi' yu, xqui'ya cha' ngua'ni ycu'i' Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca quiya'. ³⁸ Bi' cha' ntsu'u cha' ca cuayá' ti' lcaa cu'ma, cha' xqui'ya Jesús cua'ni clyu ti' ycu'i' Ndyosi ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ma; ³⁹ taca tyu'u laja ti ma ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ma si xñi ma cha' ji'i Jesús. Ná ndu'ni cha' masi tso'o tsa ndaquiya' ma ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés sa'ni, ná nchca ji'i cha' bi' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i ma. ⁴⁰ Tso'o la si cui'ya ma cuentya cha' ná tyacua cha' cuxi ji'i ma, la cui' cha' nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni cuentya ji'i cu'ma nu nchcui' ndi'ya:

⁴¹ Clyacua tso'o ti' ma, lcaa cu'ma nu nti' ma xtyí lo'o ma ji'i ycu'i' Ndyosi;

cube xi ti' ma, tyaa ma cuaana ti li'.

Ycu'i' Ndyosi laca na', nu tlyu tsa cña tonu cua'ni na' tyempo nu ndi'i ma chalyuu, nacui' Ni.

Ná caca jlya ti' ma cha' ndu'ni na' cña bi' tsiya' ti, masi tso'o tsa culu'u ñati' ñi'ya laca cha' bi' ji'i ma.

Cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu' li'.

⁴² Na cua tyu'u ti ngu' ne' laa tsaa ngu', lo'o li' ngüijña tsa tyuu tya'a ñati' bi' ji'i Pablo lo'o ji'i Bernabé cha' culu'u la ngu' cha' ji'i Jesús ji'i ngu' chaca quiya' ca xnu' tsá. ⁴³ Jua'a lo'o ndye ndyu'u ti'i ngu' ne' laa bi', li' ndyaa ngu' lo'o Pablo lo'o Bernabé. Tyuu tya'a ngu' judío ndyaa ngu' lo'o ngu' bi', lo'o jua'a xa' ñati' nu ndu'ni tlyu ji'i ycu'i' Ndyosi stu'ba ti lo'o nu ngu' judío

bi', la cui' ti ndyaa ngu' lo'o ngu' bi' li'. Ngulu'u la ngu' bi' ji'i nu quiña'a ngu' bi' li', cha' tso'o ti tyanu cha' ji'i Jesús tyiquee ngu', cha' ca cuayá' tso'o ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu'i' Ndyosi ñaa Ni ji'i lcaa ñati' chalyuu.

⁴⁴ Nu lo'o ngua snu' tsá, li' ndyu'u ti'i lcaa tya'a ngu' quichi' ne' laa bi', cha' cuna ngu' cha' ji'i ycu'i' Ndyosi chaca quiya'. ⁴⁵ Ñasi' tsa nu ngu' judío bi' lo'o na'a ngu' ji'i nu quiña'a tsa ñati' bi'. Nchcui' suba' ngu' judío lo'o Pablo li', nacui' ngu' cha' cuiñi tsa cha' nu nclu'u yu bi'. ⁴⁶ Pana ná ndyutsi' Pablo lo'o Bernabé cha' xacu'i' ngu' cha' ji'i ngu' judío bi':

—Clyo ntsu'u cha' chcui' ya cha' ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o ma nquicha', cha' ngu' judío tya'a na laca ma. Pana juani tsaa ya culu'u ya cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu', xqui'ya cha' ná ntaja'a ma cuna ma cha' nu nchcui' ya. Na cua ngüiñi cha' ji'i ma lo'o tya'a ma, cha' ná nti' ma caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma. ⁴⁷ Jua'a cña ngulo ycu'i' nu Xu'na na ji'i ya nu nchcui' quityi cusu' bi' ndi'ya:

Ñi'ya nti' sca xee ndubi nu nclyu'u xee tyijyu', jua'a nga'a cha' ta ma cha' jna' lo'o ngu' xa' tsu', nacui' ycu'i' Ndyosi,

cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati' chalyuu tilaca laca nu cua'ni lyaá ji'i ngu'.

⁴⁸ Ndyuna nu ngu' xa' tsu' cha' bi', lo'o li' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu'. Tso'o tsa laca cha' ji'i ycu'i' Ndyosi nu Xu'na na, ngulacua ti' ngu' bi'; jua'a ngusñi ngu' cha' bi'. Jlya ti' ngu' bi' cha' ji'i Jesús, lcaa ngu' nu cua ngusubi ycu'i' Ndyosi ji'i; ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi' li'. ⁴⁹ Jua'a ngua, lo'o li' ndyaa ngu', ndya'a nchcui' ngu' cha' ji'i nu Xu'na na lo'o lcaa ñati' lcaa quichi' ca loyuu bi'. ⁵⁰ Hora ti nchcui' ngu' judío lo'o ngu' nu laca loo ji'i quichi', jua'a lo'o ngu' cuna'a tlyu, cha' su'ba ñasi' ji'i ngu' quichi' lo'o ñaa' ngu' ji'i Pablo lo'o Bernabé. Ngua ti' ti' ngu' ji'i ngu' bi' li', ngulo'o ngu' ji'i ngu' bi', cha' tsaa Pablo lo'o Bernabé xa' se'i. ⁵¹ Lo'o li' nu Pablo lo'o Bernabé bi' ni, ngusalú ngu' snii yuu nu ntsu'u quiya' ngu' to' quichi'. Jua'a ngua'ni ngu' cha' ta ngu' quichi' bi' cuentya cha' ná tso'o cña nu ngua'ni ngu', nu lo'o ngulo'o ngu' quichi' ji'i tyucuaa ngu' bi'. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichi' Iconio li'. ⁵² Lo'o nu ñati' ji'i Jesucristo nu ndyanu quichi' Antioquia bi' ni, chaa ti' ndyanu ngu' quichi' tyi ngu' cha' cua ndyanu Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu'.

Ndi' Pablo lo'o Bernabé ca quichi' Iconio

14 Lo'o cua ndyalaa Pablo lo'o Bernabé ca quichi' Iconio, ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa ji'i ngu' judío tya'a ngu'. Ndejua ngulu'u ngu' cha' ji'i Jesús; bi' cha' quiña'a tsa ngu' ngusñi ngu' cha' bi', masi ngu' judío, masi xa' ñati'. ² Li' hora ti ngunasí' xa' la tya'a ngu' judío, ngu' nu ná jlya ti' cha' bi'. Su'ba ñasi' ngu' ji'i xa' ñati' nti' ngu', cñilo'o ngu' ji'i ngu' quichi' nti' ngu', cha' ca ti' ti' ngu' ñaa' ngu' ji'i ngu' nu ngusñi cha' bi'. ³ Tyiquee' xi ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichi' bi', cha' ná ndyutsi' ngu' culu'u ngu' cha' ji'i nu Xu'na na ji'i ngu' quichi' bi'. Lo'o jua'a ngua'ni Pablo lo'o

Bernabé cña tonu chacuayá' jii' ycuil' Ndyosi, bi' cha' ngua jii' ngu' quichí ta ngu' cuentya cha' xcui' cha' liñi nclyu'u ngu' bi' jii' ngu'. ⁴ Ná stu'ba cha' jii' ngu' quichí lo'o tya'a ngu' li'. Ntsu'u ngu' nu ndaquiya' tsa jii' tya'a ngu' judío, lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ndaquiya' jii' cha' nu nda ngu' nu ndya'a nchcui' cha' jii' Jesucristo bi'. ⁵ Li' ngüiñi cha' jii' ngu' judío bi' lo'o xa' ñati tya'a quichí tyi ngu', lo'o nu laca loo jii' quichí, cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o Pablo lo'o tya'a ndya'a yu; nti' ngu' cu ngu' quee jii' ngu' bi'. ⁶ Pana ngua cuayá' ti' Pablo lo'o tya'a ndya'a yu cha' bi', ngusna ngu' ndyaa ngu' ca xa' quichí loyuu su cuentya Licaonia li', ndyalaa ngu' ca quichí Lистра. Lo'o li' ndyaa lye la ngu' ca quichí Derbe lo'o lcaa quichí cacua ti. ⁷ Ngulu'u ngu' cha' bi' jii' ngu' lcaa quichí, cha' ndu'ni lyaá Jesús jii' ñati chalyuu.

Ngü ngu' quee jii' Pablo ca quichí Lистра

⁸ Ndi'i sca nu qui'yu ca quichí Lистра bi' nu ná nchca tya'a tsiya' ti, cha' quicha quiya'. Ni sca quiya' ná ngua jii' nu qui'yu bi' tyatu, xqui'ya cha' quicha quiya' tya lo'o ngula; xcui' na nchca'a ti nu quicha bi'. ⁹ Tso'o tsa ndyuna nu quicha bi' laja lo'o nclyu'u Pablo jii' ngu'; li' na'a yu jii' nu quicha bi', ngua cuayá' ti' yu cha' jlya ti' nu quicha cha' taca jii' ycuil' Ndyosi cua'ni cha' tyaca tso'o. ¹⁰ Li' nchcui' Pablo lo'o nu quicha bi':

—Tyatu liñi nu'u juani —nacui Pablo jii'.

Hora ti ndatu nu quicha bi', ngua jii' ndya'a li'.

¹¹ Quiña'a ñati cua na'a ñi'ya nu ngua jii' nu quicha bi', bi' cha' ndube tsa ti' ngu'. Li' nxi'ya lo'o tsa ngu' jii' tya'a ngu':

—Cua ndyalaa tucua tya'a jo'ó ca slo na juani —nacui ngu'—.

Ñi'ya ña'a ñati, jua'a ña'a jo'ó re —nacui ngu' jii' tya'a ngu' cha'cña jii' ngu' Licaonia.

¹² Nchcui' ngu' cha' jo'ó Júpiter laca Bernabé, lo'o jo'ó Mercurio laca Pablo nacui' ngu', xqui'ya cha' nda tsa Pablo cha' lo'o ngu'. ¹³ Ntsu'u sca laa jii' jo'ó Júpiter ca to' quichí bi', lo'o jua'a ndi'i sca sti jo'ó cuentya jii' laa bi'. Li' yala ti ndyalaa sti jo'ó bi' lo'o toro, lo'o jua'a ndi'i tyaaca' quee yani toro bi'. Ngua ti' lcaa ngu' bi' cujuui' ngu' jii' toro bi' li', cha' cua'ni tlyu ngu' jii' nu tucua tya'a jo'ó nu ndyalaa ca ti slo ngu'. ¹⁴ Ñati nu ndya'a tyijyu' nchcui' cha' jii' Jesucristo laca Pablo lo'o Bernabé ni, bi' cha' ngua xñi' tsa ti' tyucuaa ngu' lo'o nda ngu' cuentya ñi'ya nu ndyu'ni ngu' quichí bi'. Li' ngusaa' ycuil' ca ngu' ste' ngu', cha' caca cuayá' ti' ngu' quichí cha' ná tso'o cña nu ndyu'ni ngu'. Li' ngusna Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' lcaa laja ñati quiña'a bi', cuij tsa ngusi'ya lo'o ngu' jii' ngu' quichí bi':

¹⁵ —Ngu' cusu' cu'ma —nacui Pablo lo'o Bernabé jii' ngu' quichí—. ¿Ni cha' laca ndyu'ni ma jua'a? —nacui ngu'—. Laca ya ñati chalyuu ti, ñi'ya nu laca cu'ma; si'i ndyosi laca ya. Cua ndyalaa ya ca nde cha' ta ya cha' lo'o ma, cha' jii' ycuil' Ndyosi nu lu'ú ca. Ná tso'o cua'ni tlyu ma jii' xa' la jo'ó, sca ti jii' ycuil' Ndyosi nu lu'ú nga'a cha' tyu'u tyiquee ma jii'; bi' laca nu ngüiñá lcaa na nu ntsu'u lo yuu, lo'o lcaa na nu ntsu'u nde cua, lo'o lcaa tyujo'o, lo'o lcaa na nu ntsu'u ca bi'. ¹⁶ Cua sa'ni la ndalo tsa tyiquee ycuil' Ndyosi ña'a Ni jii' lcaa

ñati chalyuu, masi ngua'ni ngu' cua ña'a ca cha' cuxi nu nti' ngu' cha' cua'ni ngu'. ¹⁷ Lo'o jua'a nda Ni lcaa cha' tso'o nu ndyiji ji'na: nda Ni tyo nu nda'ya lo yuu cha' caluu tso'o si'yu nu ntyaa na, cha' tso'o caca clacua ji'na li'; ndyiji cha' bi' ji'na cha' cacu tso'o na, cha' jua'a tso'o tsa caca tyiquee na li'. Jua'a laca cha' nu nclyu'u ycuil' Ndyosi ji'na cha' caca cuayá' ti' na tilaca laca Ni.

¹⁸ Tyucuaa ngu' bi', lye tsa nchcui' ngu' lo'o ngu' quichí, pana lqui'ya tsa ngua cuayá' ti' ngu' quichí cha' ná tso'o tsiya' ti' si cujuui' ngu' toro cha' cua'ni tlyu ngu' jii' ngu' bi'.

¹⁹ Lo'o li' ndyalaa la xi ngu' judío nu xña'a tsa tyiquee, ngu' nu ndu'u quichí Antioquía bi'; lo'o xa' la tya'a ngu' nu ndu'u quichí Iconio ndyalaa ngu'. Nchcui' ngu' bi' lo'o ngu' quichí cha' su'ba ñasi' ngu' jii' ngu' quichí bi' lo'o Pablo. Li' ngu' ngu' quichí quee jii' Pablo cha' ngua ti' ngu' cujuui' ngu' jii' yu bi'. Lo'o ngua ti' ngu' cha' cua ngujuii yu, li' ngujolaqui ngu' jii' yu ndyaa lo'o ngu' jii' yu ca to' quichí. ²⁰ Pana ndyu'u ti' ngu' nu ngusñi cha' jii' Jesucristo slo Pablo su ntsiya yu; li' ndaca'a yu, ndyaa yu nde quichí lo'o ngu' chaca quiya'. Ca chaca tsá ndu'u Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ca quichí Derbe.

²¹ Li' nda ngu' cha' lo'o ngu' quichí ñi'ya nu ndu'ni lyaá Jesús jii' ñati chalyuu, bi' cha' quiña'a ngu' quichí bi' ntaja'a ngu' xñi' ngu' cha' jii' Jesús. Li' ngxutyuu Pablo lo'o Bernabé ñaa ngu' nde quichí Lистра lo'o quichí Iconio lo'o quichí Antioquía bi' chaca quiya'. ²² Ca ta'a quichí su ndyaa ngu' bi', nchcui' ngu' lo'o ñati jii' Jesucristo cha' tso'o la tyatí tyiquee ngu' lo cha' jii' Jesús, cha' tlyu cua'ni tyiquee ngu', cha' ná cutsii' ngu' tsiya' ti.

—Cua'ni lya' ti' ngu' ji'na tu'ni —nacui Pablo lo'o Bernabé jii' ngu'—, lo'o jua'a xcube' ngu' ji'na; pana lo'o cua nteje tacui cha' bi', li' tsaa na tyi' na su laca ycuil' Ndyosi loo.

²³ Lo'o jua'a ngusubi Pablo lo'o Bernabé jii' ñati cha' caca ngu' loo jii' scaa taju ñati jii' Jesucristo nu ndi'i scaa quichí tyi ngu'; ngua'ni Pablo lo'o Bernabé cña bi' lcaa quichí su ndyaa ngu'. Tyuu hora ná ndyacu ngu' tyaja tsá nu lo'o nchcui' ngu' lo'o ycuil' Ndyosi cha' subí ngu' jii' ñati nu caca loo jii' taju tya'a ngu'. Ndiñña ngu' jii' ycuil' nu Xu'na na cha' cua'a Ni jii' ngu' bi', cha' ná caca cuxi jii' ngu', cha' tso'o tsa ngusñi lcaa ñati bi' cha' jii' ycuil' Ni.

Nguxtyuu Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ca quichí Antioquía Siria

²⁴ Ndu'u nu Pablo lo'o Bernabé bi', ndyaa ngu' li', nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Pisidia, ndyalaa ngu' loyuu su cuentya Panfilia li', ²⁵ cha' tsaa ngu' ca quichí Perge. Ngulu'u ngu' jii' ngu' quichí bi' ñi'ya laca cha' jii' Jesucristo. Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichí Atalia, ²⁶ ndyatí ngu' ne' yaca ni'i ndyaa ngu' chaca tsu' tyujo'o bi' ca quichí Antioquía su nguti' ngu' clyo. La cui' quichí bi' ndi' ngu' nu lo'o ngusta ya' tya'a ngu' lo ngu' cuentya jii' Jesucristo, nu lo'o cua tsaa ti ngu' tyi-

jyu' tya clyo. Cua ndye cña su ndyaa ngu' tyijyu' juani, ²⁷ bi' cha' ndyalaa ngu' chaca quiya' quichĭ Antioquía bi'. Li' ndyu'u ti'ĭ lcaa ñatĭ ji'ĭ Jesucristo slo ngu'; ndu Pablo lo'o Bernabé nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu', lcaa ña'a cha' nu cua ngua'ni ycu'ĭ Ndyosi lo'o ngu' ca su ndyaa ngu' tyijyu', cha' jua'a cua nda Ni chacuayá' cha' xñi ngu' xa' tsu' cha' ji'ĭ Jesucristo. ²⁸ Tyiquee' ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichĭ bi', stu'ba ti ndi'ĭ ngu' lo'o tya'a ñatĭ ji'ĭ Jesucristo quichĭ bi'.

Ndyu'u ti'ĭ ngu' ca quichĭ Jerusalén

15 Ngua sca tsā ndyalaa xi ñatĭ nu ndu'u nde loyuu su cuentya Judea, ndyalaa ngu' quichĭ Antioquía bi'. Li' nguxana nclyu'u ngu' ji'ĭ ñatĭ ji'ĭ Jesucristo cha' ná chañi cha' cua'ni lyaá ycu'ĭ Ndyosi ji'ĭ ngu', si bilya xi'yu ngu' quiji ngu' qui'yu bi', cha' culacua ngu'. Jua'a laca cña nu ngulo jyo'o Moisés ji'ĭ ngu' sa'ni cha' cua'ni ngu', nacui' ngu' bi'. ² Li' nguxana Pablo lo'o Bernabé nxlyú ngu' cha' hichu' ngu' bi'. Xqui'ya cha' ná nchca caca stu'ba cha' bi' lo'o ngu' tsiya' ti, bi' cha' nu ñatĭ ji'ĭ Jesucristo bi' ni, ngusubi ngu' ji'ĭ Pablo, lo'o ji'ĭ Bernabé, lo'o ji'ĭ xi xa' la ñatĭ, cha' tsaa ngu' nde quichĭ Jerusalén. Tsaa ngu' slo ngu' nu ngua tsa'a ji'ĭ Jesucristo tya clyo, slo ngu' cusu' nu ji'ĭ la cui' tya'a taju ngu', cha' chcu'ĭ tube ngu' ñi'ya caca cha' bi' ji'ĭ ngu': si xi'yu ngu' quiji ngu', si ná xi'yu ngu' quiji ngu'.

³ Li' nchcu'ĭ salya' ngu' lo'o tya'a ngu', lcaa ngu' taju ñatĭ ji'ĭ Jesucristo quichĭ Antioquía ngusalya' lo'o Pablo, lo'o Bernabé, lo'o tya'a ndya'a ngu'. Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' tyucui' nu tsaa nde Jerusalén. Nteje tacui' ngu' loyuu su cuentya Fenicia, lo'o loyuu su cuentya Samaria, nchcu'ĭ ngu' lo'o lcaa taju ñatĭ ji'ĭ Jesucristo nu ndi'ĭ quichĭ tyucui' su nteje tacui' ngu'. Ndacha' ngu' ñi'ya nu ngua'ni ycu'ĭ Ndyosi, cha' nguxcutsa'a Ni cresiya ji'ĭ ngu' xa' tsu', cha' juani cua ngusñi ngu' xa' tsu' cha' ji'ĭ ycu'ĭ Ndyosi. Lo'o ndyuna ngu' quichĭ bi' cha' bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' li', cha' lo'o ñatĭ xa' tsu' ngusñi ngu' cha' ji'ĭ Jesucristo; nga'aa si'i ngu' judío ti nu ngusñi cha' bi'.

⁴ Ndyalaa Pablo lo'o Bernabé lo'o tya'a ndya'a ngu' ca quichĭ Jerusalén li'. Tso'o nchcu'ĭ ñatĭ ji'ĭ Jesucristo bi' lo'o ngu' li'; jua'a ndi'ĭ ngu' nu ngua tsa'a ji'ĭ Jesús tya clyo, ndi'ĭ ngu' nu laca loo ji'ĭ taju ñatĭ quichĭ bi'. Lo'o li' nguxana Pablo lo'o Bernabé ndacha' ngu' ji'ĭ ngu' bi' ñi'ya nu ngua'ni ycu'ĭ Ndyosi lo'o ñatĭ xa' tsu' ca su ndyaa ngu'. ⁵ Pana lo'o xi ngu' fariseo nu ngusñi cha' ji'ĭ Jesucristo nga'a lo'o ngu' bi'. Li' ndatu' ngu' fariseo bi' cha' chcu'ĭ ngu':

—Nga'a cha' xi'yu ngu' quiji nu qui'yu ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' ji'ĭ Jesús, cha' culacua ngu' —nacui' ngu' fariseo bi'—. Ntsu'u cha' taquiya' ngu' bi' lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés sa'ni —nacui' ngu'.

⁶ Li' ndyu'u ti'ĭ lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'ĭ Jesucristo tya clyo lo'o lcaa ngu' nu laca loo ji'ĭ taju ñatĭ bi'; nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu', si tso'o cha' culacua ngu' jua'a, si ná tso'o laca cha' culacua ngu'. ⁷ Lye tsa nchcu'ĭ tube ngu' cha' bi', lo'o li' ndatu' Pedro nchcu'ĭ lo'o ngu':

—Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'ĭ Jesucristo —nacui' Pedro—. Jlo ti' ma tilaca laca na'. Clyo ngusubi ycu'ĭ Ndyosi jna' nu lo'o tya nguti'ĭ na' lo'o cu'ma, cha' tsa'a culu'u na' ji'ĭ ngu' xa' tsu' ñi'ya ndu'ni lyaá Jesús ji'ĭ ñatĭ chalyuu. Lo'o jua'a ngusñi ngu' bi' cha' ji'ĭ Jesús li'. ⁸ Cua na'a ycu'ĭ Ndyosi lcaa ña'a nu ntsu'u tyiquee ngu' bi', lo'o li' nda Ni Xtyi'ĭ ycu'ĭ Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'ĭ ngu' bi', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. Ñi'ya nu ngua'ni ycu'ĭ Ndyosi lo'o na, la cui' jua'a ngua'ni Ni lo'o ngu' xa' tsu' bi'; ⁹ stu'ba ngua'ni Ni, masi lo'o na, masi lo'o ngu' xa' tsu' bi'. Nu lo'o ngusñi ngu' cha' ji'ĭ Ni, li' ngua'ni lubii Ni cresiya ji'ĭ ngu' bi'. ¹⁰ Lo'o nu juani, ná ndiya ti' ma cña nu ngua'ni ycu'ĭ Ni lo'o ngu' bi'; nti' ma cha' cua'ni ngu' bi' lcaa cña ñi'ya nu nguxtyanu jyo'o Moisés ji'na. Pana tucui' tsa cña bi', ná ngua ji'na tsiya' ti cua'ni na lcaa cña bi'; ni lcaa jyo'o cusu' ji'na, ná ngua ji'ĭ ngu' cua'ni ngu' cña tucui' bi'. ¹¹ Ná tso'o cha' chcu'ĭ ma jua'a. Cua ngusñi na cha' ji'ĭ Ni, cha' ngua'ni lyaá ycu'ĭ Jesús ji'na ji'ĭ qui'ya nu ntsu'u ji'na, xqui'ya cha' tso'o ti nti' Ni ña'a Ni ji'na; la cui' jua'a ngua'ni Ni lo'o ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' ji'ĭ Ni.

¹² Cuaana ti ndi'ĭ lcaa ngu' li'. Tso'o ti ndyuna ngu' lo'o nda Bernabé lo'o Pablo cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ycu'ĭ Ndyosi ca su nguta'a ngu' slo ñatĭ xa' tsu'. ¹³ Lo'o ndye nda Bernabé lo'o Pablo cha' lo'o ngu', li' nchcu'ĭ Jacobo lo'o lcaa ngu' bi':

—Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'ĭ Jesucristo —nacui' Jacobo ji'ĭ ngu'—, cua'a jyaca ma xi'na. ¹⁴ Cua nchcu'ĭ Simón Pedro lo'o na ñi'ya nu ngua'ni ycu'ĭ Ndyosi tya clyo, nu lo'o nguxana ndyuna ngu' xa' tsu' cha' ji'ĭ Ni. Li' nguxana Ni ngusubi Ni ji'ĭ tyu' tya'a ñatĭ bi', cha' lo'o ngu' bi' caca ngu' ñatĭ ji'ĭ ycu'ĭ Ndyosi. ¹⁵ Cua sa'ni nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'ĭ ycu'ĭ Ndyosi la cui' tya'a cha', nu lo'o nchcu'ĭ quityi' ji'ĭ ycu'ĭ Ndyosi ndi'ya:

¹⁶ Tyaa na' chaca quiya', nacui' ycu'ĭ Ni.

Ñi'ya laca sca ni'ĭ ngunu'u, jua'a nti' cu'ma, cha' cua ngujlyaa ti' ma jna', nacui' Ni.

Pana ñi'ya lo'o ndu'ni tiji ngu' sca ni'ĭ nu cua ngunu'u bi', la cui' jua'a xa' cua'ni na' cha' taquiya' ma jna'.

Li' taca taquiya' ma jna' ñi'ya ndaquiya' jyo'o cusu' ji'ĭ ma jna', nu lo'o tya lu'ú jyo'o cusu' David.

¹⁷ Na' lacā nu Xu'na nu laca loo.

Jua'a cua'ni na' lo'o ma, cha' clyana cua ña'a ca ngu' xa' tsu' jna';

na cua ngusubi na' ji'ĭ ñatĭ bi' sa'ni, cha' caca ngu' ñatĭ jna'.

¹⁸ Jua'a nacui' ycu'ĭ Ndyosi lo'o nda Ni cha' lo'o jyo'o cusu' nu ngua sa'ni, cha' cua jlo ti' Ni lcaa ña'a cña nu cua'ni Ni nde loo la.

¹⁹ 'Bi' cha' nti' na' cha' ná tso'o si tatsaa na ji'ĭ ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' ji'ĭ Jesús cha' taquiya' ngu' lcaa cha' cusu' ji'ĭ ngu' judío tya'a na juani, nu lo'o nguxana ca ti cha' nchcutsa'a Ni cresiya ji'ĭ ngu' cha' caca ngu' ñatĭ ji'ĭ ycu'ĭ Ni —nacui' Jacobo—. ²⁰ Tsa bi' ti cha' cua'ni na, nti' na'; scua na xi cha' tso'o cha' tsaa slo ngu' bi' nu nacui' ndi'ya: Ná tso'o si cacu' ngu' msta' ji'ĭ jo'ó,

xqui'ya cha' cua'ni ñu'u msta bi' ji'i cresiya ji'na si cacu na ji'i; lo'o jua'a ná tso'o tsiya' ti tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñati; ná tso'o cacu ngu' na'ni nu ná ndye ndyalú tañi ji'i ni', nu lo'o cua ndyujuii ngu' ji'i; ni ná tso'o cacu ngu' tañi. ²¹ Pana cuentya ji'i cha' nu nguscua jyo'o Moisés nu ngua sa'ni, tsa lo cua ti cha' scua na cha' tsaa slo ngu' xa' tsu', cha' jua'a ntsu'u quityi nu nguscua jyo'o bi' ne' laa ji'i ngu' judío lcaa quichí. Ndyaa' ngu' ne' laa tsá nu ndi'i cña' ngu', lcaa semana ña'a ngu' lo quityi bi'.

Nga'aa nchcui' la Jacobo bi' li'.

²² Ngua stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' li', lcaa ñati ji'i Jesucristo nde Jerusalén, lo'o ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, lo'o ngu' nu laca loo ji'i taju ngu'. Li' ngua ti' ngu' cha' subí ngu' xi xa' la tya'a ngu' cha' tsaa ngu' lo'o Pablo lo'o Bernabé ca quichí Antioquía; ngusubi ngu' ji'i Judas nu laca xtañi Barsabás, lo'o ji'i Silas, ñati nu ndaquiya' tsa ngu' bi' ji'i. ²³ Ndyaa lo'o ngu' ji'i quityi nu nguscua ngu' Jerusalén bi'.

“Xlyo ni'i ji'i lcaa mā”, nacui quityi bi', “lcaa cu'mā nu laca mā ñati ji'i Jesucristo tya'a na, masi ngu' xa' tsu' laca mā, masi ndi'i mā ca quichí Antioquía, masi ndi'i mā ca quichí loyuu su cuentya Siria, masi ndi'i mā ca quichí loyuu su cuentya Cilicia. Cuare nu nguta'a ya lo'o Jesucristo tya clyo, lo'o ngu' cusu' ji'i taju tya'a na re, lo'o tyu'u tya'a ñati ji'i Jesús ca nde, stu'ba ti nscua ya quityi re cha' caa ca slo mā. ²⁴ Cua ndyuna ya cha' cua ndyaa xi ngu' tya'a ya ca slo cu'mā, lo'o jua'a cua ngulu'u ngu' ji'i mā cha' ntsu'u cha' xi'yu mā quiji ngu' qui'yu tya'a mā; nacui ngu' bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni mā lcaa cña nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi nu ngua sa'ni. Pana ná ngulo ya cña ji'i ngu' bi', cha' tsaa ngu' slo cu'mā; jlo ti' ya cha' xñi'i xi ti' mā ndi'i mā nu lo'o ná nchca cuayá' ti' mā si cha' liñi laca cha' bi'. ²⁵ Bi' cha' juani cua ngua stu'ba cha' ji'i ya lo'o tya'a cuare, ngusubi ya tucua tya'a ngu' tya'a ya, la cui' ñati ji'i Jesucristo tya'a na laca ngu'; tsaa ngu' slo mā lo'o Bernabé lo'o Pablo tya'a na. Ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i nu ngu' tya'a na bi', ²⁶ masi ntsu'u tyu'u tya'a ñati nu ngua ti' cujuui ngu' ji'i tya'a na bi' xqui'ya cña nu ngulo Jesucristo nu Xu'na na ji'i ngu' tya'a na bi'. ²⁷ Judas lo'o Silas laca ngu' nu cua ngulo ya cña ji'i cha' tsaa ngu' slo mā, cha' ta ngu' cha' liñi lo'o mā. ²⁸ Nguxtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i cuare lo'o nchcui' ya lo'o tya'a ya, bi' cha' ndi'ya ti chcui' ya lo'o mā juani, cha' ná tso'o si culo ya xa' la cña tucui ji'i mā: ²⁹ Ná tso'o cacu mā cuaña' na'ni nu laca msta, nu cua nda ngu' ji'i jo'ó; ná tso'o cacu mā tañi; ná tso'o cacu mā na'ni nu ná ndye ndyalú tañi lo'o ndyujuii ngu' ji'i; la cui' ti cha' ná tso'o tsiya' ti si tyu'u cha' ji'i mā lo'o clyo'o xa' ñati. Si taquiya' mā ji'i lcaa cha' nu nscua re, tso'o ti tyi'i mā li'. Tsa lo cua ti cha' nscua ya.”

³⁰ Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o quityi bi', ndyalaa ngu' ca quichí Antioquía. Ndyu'u ti'i lcaa ñati ji'i Jesucristo quichí bi' lo'o nda ngu' quityi ji'i ñati bi'. ³¹ Lo'o cua nchcui' ngu' bi' lo quityi, li' tso'o tsa ngua tyiquee ngu' xqui'ya cha' nu nchcui' quityi lo'o ngu'. ³² Tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi ngua nu Judas lo'o Silas bi', bi' cha' ngua

ji'i ngu' ngulu'u ngu' xi ji'i ngu' quichí bi'; li' tlyu la ngua tyiquee lcaa ñati ji'i Jesucristo bi', xqui'ya cha' nu ngulu'u ngu' bi' ji'i ngu'. ³³ Tyiquee' xi nguti'i ngu' bi' quichí Antioquía, li' nchcui' salya' ñati ji'i Jesucristo lo'o ngu'. Nti' tya'a ngu' cha' xtyucua ycu'i Ndyosi ji'i ngu' tyucuii su ñaa ngu' nde slo xa' la tya'a ngu'. ³⁴ Li' nacui Silas cha' nga'aa tyaa ycu'i yu, tyanu yu lo'o ngu'.

³⁵ Lo'o jua'a ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichí Antioquía bi'; ngulu'u la ngu' ji'i tya'a ngu', nda la ngu' cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na lo'o tya'a ngu'. Lo'o jua'a tya ntsu'u tya tyu'u la tya'a ngu' nu ndi'i ndejua nu nchcui' cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na lo'o tya'a ngu'.

Ndyaa Pablo chaca quiya' cha' chcui' cha' ji'i Jesucristo nde xa' quichí

³⁶ Ngua sca tsá nchcui' Pablo lo'o Bernabé:

—Tyaa na —nacui—, tsaa na chaca quiya' slo ñati nu tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, ngu' nu ndi'i tyi-jyu' —nacui Pablo ji'i Bernabé—. Xa' tsaa na lcaa quichí su ngulu'u na cha' ji'i Jesucristo tsubi', tsaa na'a na si tso'o ti ndi'i tya'a na bi'.

³⁷ Ngua ti' Bernabé cha' lo'o Juan tsaa Juan lo'o ngu', la cui' nu Juan Marcos bi'. ³⁸ Pana ná nti' Pablo tsaa lo'o ji'i Juan, cha' lo'o ngulaa ngu' nde loyuu su cuentya Panfilia tya clyo, ndu'u Juan ndyaa li', cha' nga'aa ndalo Juan cha' cua'ni cña bi'. ³⁹ Ná stu'ba ntsu'u tyiquee Pablo lo'o Bernabé li', nga'aa ndya'a ngu' stu'ba ti; bi' cha' ndyaa Bernabé ndyatí ne' yaca ni'i cha' tsaa ca loyuu Chipre chaca quiya'; lo'o nu Marcos bi' ndyaa lo'o Bernabé li'.

⁴⁰ Li' ngusubi Pablo ji'i Silas cha' tsaa lo'o. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', nu lo'o cua nchcui' tya'a ngu' lo'o ycu'i Ndyosi nu Xu'na na cha' xtyucua Ni ji'i ngu' tyucuii.

⁴¹ Ndyaa ngu' ca loyuu su cuentya Siria, li' ndyaa la ngu' ca loyuu su cuentya Cilicia; nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati ji'i Jesucristo nu ndyu'u ti'i tsa tlyu ti ca bi', cha' tlyu cua'ni tyiquee ngu', cha' tyatí tachaa la cha' ji'i Jesús tyiquee ngu'.

Ndyaa Timoteo lo'o Pablo lo'o Silas

16 Ndyalaa Pablo lo'o Silas ca quichí Derbe, li' ndyalaa ngu' ca quichí Listra. Quichí bi' ndyacua tya'a ngu' lo'o sca yu cuañi' tya'a ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo nu naa Timoteo. Xtya'a yu laca sca nu cuna'a judío nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, pana ngu' griego ngua sti yu. ² Nu ñati ji'i Jesús ca quichí Listra bi', tso'o tsa nchcui' ngu' cha' ji'i nu Timoteo bi', lo'o jua'a tso'o nchcui' ngu' ji'i yu bi' ca quichí Iconia.

³ Ngua ti' Pablo cha' tsaa Timoteo lo'o ngu' li', bi' cha' ngusi'yu Pablo quiji Timoteo cha' culacua yu. Ná ca ñasi' ngu' judío lcaa quichí su tya'a yu lo'o ngu' li', masi jlo ti' lcaa ngu' cha' ngu' griego ngua sti yu.

⁴ Nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati ji'i Jesús lcaa quichí su ndya'a ngu', cha' ca cuayá' ti' ngu' bi' lcaa ña'a cha' nu nguscua ngu' Jerusalén lo quityi bi'; nguscua ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo lo'o ngu' cusu' quityi bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' xa' tsu' lcaa ña'a cña nu ntsu'u

cha' cua'ni ngu' nu laca ñati j'i Jesucristo. ⁵ Lo'o ndyu-na ngu' cha' bi', li' cua ngua tlyu la tyiquee ngu' cha' j'i Jesucristo; nga'aa ndyutsi ngu' li'. Lo'o jua'a ngua cha' lcaa tsā ndyatyu la ñati nu ntsu'u cha' j'i lo'o Jesucristo.

Nhcui' sca ngu' Macedonia lo'o Pablo laja xcalá yu

⁶ Lo'o li' ná nda Xtyi' ycu' Ndyosi chacuayá' j'i ngu' cha' culu'u ngu' cha' j'i Jesucristo ca quichi nde loyuu su cuentya Asia, bi' cha' nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Frigia, lo'o jua'a loyuu su cuentya Galacia, ⁷ ndyalaa ngu' tyucui nu tsa ca loyuu su cuentya Misia li'. Ngulacua ti' ngu' cha' tya tsa la ngu' ca loyuu su cuentya Bitinia, pana ná nda Xtyi' ycu' Jesús chacuayá' cha' tsa ngu' cajua; ⁸ bi' cha' nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Misia ndyaa lye la ngu', ndyalaa ngu' quichi Troas ca to' tyujo'o li'. ⁹ Ngua sca talya laja lo'o ndi' Pablo quichi bi', li' nhcui' xcalá yu. Cua na'a Pablo sca ngu' Macedonia nu ndacha' j'i yu: "Tyeje tacui mā chaca tsu' tyujo'o, cāā mā xa' tsu' ca nde Macedonia, loyuu quichi tyi na'", nacui nu qui'yu bi', "cha' xtyucua mā j'i cua", nacui j'i Pablo laja xcalá. ¹⁰ Lo'o li' ngusñi ya tyucui cha' tsa ya chaca tsu' tyujo'o bi' ca loyuu Macedonia, xqui'ya cha' nhcui' xcalá Pablo. (Lo'o na' ndya'a na' lo'o ngu'. Lucas naa na', na' nu nscua quityi re.) Jlo ti' ya cha' ycu' Ndyosi laca nu ngulo cña j'i ya cha' tsa ya ndejua, cha' ta ya cha' j'i Jesucristo lo'o ñati nu ndi' ndejua.

Ndi' Pablo lo'o Silas ca quichi Filipos

¹¹ Hora ti ndyaa ya ndyat' ya ne' yaca ni' cha' tsa ya chaca tsu', ndu'u ya ndyaa ya li'. Cuati na'a ya ca su naa Samotracia, sca loyuu piti ti cla'be tyujo'o laca bi'. Ca chaca tsā ndyalaa ya chaca tsu' tyujo'o bi', ca quichi Neápolis. ¹² Ca bi' ngusñi ya tyucui ndyaa ya nde quichi Filipos, quichi nu laca loo j'i lcaa quichi loyuu su cuentya Macedonia laca quichi Filipos bi'. (Lo'o nguxana ti quichi bi', ngüiñá ngu' romano j'i.) Lo'o li' ndyanu ya tyu tsā quichi bi'. ¹³ Lo'o nu ngua tsā nu ndi' cña' ngu' judío, li' ndu'u ya quichi ndyaa ya ca to' sta'a su ndyu'u ti' ngu' judío cha' hcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi tsā bi'; ngulu'u ya xi j'i ngu' cuna'a nu ndyu'u ti' ndacua ti. ¹⁴ Lidia naa sca nu cuna'a bi'; ngu' Tiatira laca, lo'o cña j'i laca cha' ndujui' late' nde quichi Filipos bi', sca lo late' nu cuaa ña'a, nu tso'o xi ña'a. Ndu'ni tlyu ma' cusu' bi' j'i ycu' Ndyosi, cha' tso'o ndyuna ma' cha' j'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na; jua'a nguxtyucua Ni j'i ma' cha' cui'ya tso'o cuentya ñi'ya nu ndyu'u cha' nu ngulu'u Pablo j'i ngu'. ¹⁵ Li' ntyucuatya ngu' j'i Lidia lo'o j'i lcaa tya'a ngu' nu ndi' slo.

—Si chañi cha' ncyacua ti' mā cha' laca na' ñati j'i Jesucristo —nacui nu cuna'a bi' j'i ya—, tyā mā to' tyi na', tyanu mā xi slo cua lacua.

Tyuu quiya' nhcui' ma' lo'o ya cha' tsa ya, bi' cha' ndyaa ya lo'o ma' ca toni' j'i ma'.

¹⁶ Ngua sca tsā ndyaa ya su ndyu'u ti' ngu' cha' hcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, lo'o li' ndyacua tya'a ya

lo'o sca nu cuna'a cuañi' tyucui. Quicha nu cuna'a bi', cha' cua sa'ni tsa ngusñi cui' j'i. Cuentya j'i cui' bi' nchca tii nu cuna'a bi' ñi'ya nu liya tyempo j'i' ngu' ca nde loo la, bi' laca cha' nu nda cui' bi' lo'o nu cuna'a bi'. Msu nu ngüi'ya ti ngu' laca nu cuna'a bi', lo'o ná nda xu'na cho' caya' j'i. Ngua'ni tsa xu'na cho' ngana, cha' nda ngu' quichi quiña'a tsa cñi j'i xu'na cho', cha' caja cha' j'i ngu' ñi'ya nu caca j'i' ngu' nde loo la lo'o nhcui' nu cuna'a bi' lo'o ngu'. ¹⁷ Ndyaa lca'a cho' j'i Pablo lo'o j'i cuare. Cui' tsa ngusi'ya nu cuna'a quicha bi' liya:

—Msu j'i ycu' Ndyosi nu laca loo laca ngu' re —nacui nu quicha bi'—. Culu'u ngu' j'i mā ñi'ya nu cua'ni lya'a ycu' Ndyosi j'i mā.

¹⁸ Tyuu tsā lca'a nu cuna'a bi' j'i ya, lo'o la cui' jua'a nxi'ya tsa. Li' nga'aa ndiya ti' Pablo cha' nxi'ya cho'. Nguxtyacui yu nde chu' yu tyucui su ndyaa yu, nhcui' yu lo'o nu cuna'a quicha bi' cha' j'i cui' nu ngusñi j'i cho', cha' tyu'u cui' bi' tyaa li':

—Chacuayá' j'i Jesucristo nhcui' na' —nacui Pablo j'i—. Tyu'u cui' nu ntsu'u laja cuaña' nu'u juani, tyaa nde liya'.

Hora ti ngutu'u cui' bi' ndyaa li'. Ngua tso'o nu cuna'a bi' li'.

¹⁹ Tyaala tsa ngu' nu laca xu'na nu cuna'a bi'. Hora ti ngusñi xu'na bi' j'i Pablo lo'o j'i Silas, ndyaa lo'o xu'na bi' j'i ngu' slo ngu' nu laca loo j'i quichi, cha' nda xu'na nu cuna'a bi' cuentya cha' nga'aa caca cua'ni ngu' ngana lo'o nu cuna'a bi' si nga'aa ntsu'u cui' cuxi j'i.

²⁰ Ngusta ngu' qui'ya j'i Pablo lo'o Silas ca slo bese li':

—Ngu' judío laca ngu' re —nacui ngu' j'i bese—. Cuxi tsa ndyu'ni ngu' re, bi' cha' ñasi' tsa ngu' quichi juani. ²¹ Xa' cha' nclu'u ngu' re j'i na nu ná ntsu'u chacuayá' j'i na cha' cua'ni na, cha' ngu' romano laca na.

²² Ñasi' tsa lcaa ngu' quichi li'. Ngulo bese cña cha' tyu'u ste' Pablo lo'o ste' Silas, cha' quiji' ngu' j'i' ngu' bi' lo'o yaca. ²³ Quiña'a tsa quiya' ngujui' yaca ngu' j'i' ngu' bi', li' ngusu'ba ngu' j'i' ngu' bi' ne' hcua. Lo'o jua'a ngulo ngu' cña j'i' ngu' nu nga'a cua to' ni' hcua cha' tso'o tsa ña'asi' ngu' j'i' ngu' bi'. ²⁴ Bi' cha' ngua'ni clya nu laca loo j'i' ni' hcua bi', ngusu'ba yu j'i' ngu' ne' cuarto cla'be ni' hcua bi', lo'o li' ngusca' yu quiya' ngu' lo'o yaca.

²⁵ Nu lo'o ngua cla'be talya nga'a Pablo lo'o Silas ne' hcua bi'; nhcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, ndyula tu'ba ngu' j'i j'i ycu' Ni. Lo'o jua'a ndyuna lcaa preso tya'a ntsu'u ngu' ne' hcua. ²⁶ Tsi tsiya' ca ngulacui chalyuu li', lye tsa ngüiña ni' hcua; ndyaala lcaa toni' hcua bi' li', xqui'ya cha' ngulacui tsa chalyuu, lo'o jua'a ngusi'yu cu' juu hcua su ndyaaca' ngu'. ²⁷ Hora ti ngue ti' nu laca loo j'i' ni' hcua bi', na'a yu cha' ntu-cua yaala toni'. Ndyutsi tsa yu li', cha' ngulacua ti' yu cha' cua ngusna lcaa preso j'i'. Hora ti ngusñi yu maxtyi j'i' cha' cujuui yu j'i ycu' ca yu. ²⁸ Cui' ngusi'ya Pablo j'i' yu li':

—Ná ntsu'u cha' cua'ni nu'u jua'a —nacui Pablo j'i yu—. Nde ti ndi' lcaa cuare.

²⁹ Ngusi'ya nu laca loo cha' cāa lo'o ngu' ji'i quii'. Li' ndyatí yu ni'i chcuā, lye tsa nchcuā yu liyā yu li', cha' ndyutsij tsa yu. Ndatu stí' yu slo Pablo lo'o Silas li'. ³⁰ Li' ngulo yu ji'i ngu' ne' chcuā.

—Cusu' —nacui yu ji'i Pablo lo'o Silas—, cuxi tsa ñati laca na'. ¿Ñi'ya cua'ni na' cha' cua'ni lyaá Ni jna'? —nacui nu laca loo bi'.

³¹ —Xñi nu'u cha' ji'i ycuí' Jesucristo nu Xu'na na —nacui Pablo ji'i yu—, bi' nu taca ji'i cua'ni lyaá ji'i lcaa mā, lo'o jinu'u, lo'o ji'i sñi' nu'u, lo'o ji'i lcaa ngu' nu ndi'i slo nu'u.

³² Nu Pablo lo'o Silas ni, ngulu'u ngu' cha' ji'i Jesús ji'i lcaa ngu' nu ndi'i ca slo nu laca loo ji'i ni'i chcuā bi' li'.

³³ Talya tsa ngua li', pana ngui'í nu laca loo bi' ji'í su tí' ji'í Pablo lo'o ji'í Silas, su ngujui'í yaca ngu' ji'í ngu'. Li' ntyucuatya ngu' ji'í nu laca loo bi', lo'o ji'í lcaa ngu' nu ndi'i slo. ³⁴ Ndyaa lo'o yu ji'í Pablo lo'o Silas ni'í ji'í yu, cha' ta yu na cacu ngu'. Tso'o tsa tyiquee nu laca loo bi' juani, cha' cua ngusñi yu cha' ji'í ycuí' Ndyosi; la cui' ti tso'o ntsu'u tyiquee lcaa ngu' nu ndi'i slo yu.

³⁵ Nguxee chaca tsā, li' ngulo bese cña ji'í policía cha' tsa ngu' chcuí' ngu' lo'o nu laca loo ji'í ni'í chcuā bi', cha' culaá ji'í ngu' bi'. ³⁶ Li' nchcuí' nu laca loo bi' lo'o Pablo lo'o Silas:

—Cua ngulo bese cña jna' cha' culaá na' ji'í mā —nacui yu ji'í ngu'—, bi' cha' tso'o ti tyaa mā lacua.

³⁷ —Ná tso'o —nacui Pablo ji'í policía—. Cua na'ā lcaa ngu' quichí re nu lo'o ngujui'í yaca ngu' ji'í ya, masi ngu' romano laca cuare. Bilya ca cuayá' ji'í ya lo'o ngusu'ba ngu' ji'í ya ne' chcuā re —nacui—. Lo'o juani nti' ngu' cha' culaá ngu' ji'í ya cuaana ti. Si'i jua'ā nga'ā cha' caca. Tso'o la cāa ycuí' ngu' cha' culaá ngu' ji'í ya.

³⁸ Ndyaa policía li', ndacha' ngu' ji'í bese lcaa ña'ā cha' nu nchcuí' Pablo lo'o ngu'. Nu lo'o ngua cuayá' ti' bese cha' ngu' romano laca Pablo lo'o Silas, ndyutsij tsa bese bi' li'. ³⁹ Hora ti ndyaa ycuí' bese ca to' ni'í chcuā li':

—Cusu' —nacui bese bi' ji'í Pablo lo'o Silas—, cui'ya mā cha' clyu ti' ji'í ya —nacui.

Ngulaá ngu' ji'í Pablo lo'o Silas li'.

—Cua'ni mā cha' tso'o tyaa mā chaca quichí —nacui ngu' ji'í Pablo lo'o Silas.

⁴⁰ Li' ndu'u Pablo lo'o Silas ni'í chcuā, ndyaa ngu' slo ma' Lidia chaca quiya'. Xa' nchcuí' ngu' lo'o ñati' ji'í Jesucristo bi', cha' caca tlyu tyiquee ngu' xqui'ya Jesús. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'.

Ñasi' tsa ngu' Tesalónica

17 Ndyaa Pablo lo'o Silas tyucuij nde Tesalónica. Clyo nteje tacui ngu' quichí Anfipolis, li' nteje tacui ngu' quichí Apolonia, lo'o li' ndyalaa ngu' nde quichí Tesalónica. Ntucua sca laa ji'í ngu' judío quichí bi', ² bi' cha' ndyaa Pablo ne' laa bi' ñi'ya nu ndya'ā yu ne' laa ji'í ngu' judío lcaa quichí. Tsā nu ndi'í cña' ngu' judío ndyu'u ti'í ngu' quichí ne' laa, lo'o jua'ā ndyatí Pablo ndyaa yu ne' laa tsā bi'. Cua ndyaa sna semana nchcuí' yu lo'o ngu' ca bi'; ³ ngulu'u yu cha' ji'í ycuí' Ndyosi ji'í ngu', cha' nu nchcuí' quityi cusu' ji'í Cristo

ñi'ya nu ntsu'u cha' xcube' ngu' ji'í, lo'o li' ñi'ya tyu'ú nu Cristo bi' chaca quiya' lo'o cua ndyujuii ngu' ji'í.

—Nchcuí' na' lo'o mā cha' ji'í Jesús —nacui Pablo ji'í ngu' li'—. Ñi'ya nu nchcuí' quityi ji'í nu Cristo bi', la cui' jua'ā ngua ji'í Jesús —nacui—. La cui' Cristo laca nu Jesús bi'.

⁴ Ngusñi tucua sna tya'a ti ngu' judío cha' bi', li' ndya'ā ngu' bi' lo'o Pablo lo'o Silas; jua'ā ngusñi tyuu tya'a ngu' griego nu ndu'ni tlyu ji'í ycuí' Ndyosi cha' bi'; jua'ā tyuu tya'a nu cuna'ā tlyu nu ndi'í quichí bi', ngusñi ngu' cha' bi' li'. ⁵ Pana ñasi' tsa ngu' judío nu ná jlyu ti' cha' bi'; tyaala tsa ngu' bi', bi' cha' nchcuí' ngu' lo'o ñati' xña'ā nu xcuí' ndya'ā calle ti, ñati' taja ti, cha' xtyucua ngu' xña'ā bi' ji'í ngu'. Cuxi tsa ngua'ni ngu' bi' li', lo'o jua'ā ngua ñasi' lcaa ngu' quichí. Ndyaa ngu' slo Jasón li', ndyatí ngu' ni'í ji'í yu Jasón bi', cha' nclyana ngu' ji'í Pablo lo'o Silas. Xñi ngu' ji'í ngu' bi' nti' ngu', cha' tsa lo'o ngu' ji'í Pablo lo'o Silas ca slo ngu' quichí. ⁶ Pana ná nquije Pablo lo'o Silas ji'í ngu', bi' cha' ngusñi ngu' ji'í ycuí' Jasón lo'o ji'í tya'a ndya'ā yu, ndyaa lo'o ngu' ji'í ngu' bi' ca slo ngu' tisiya. Cuij nchcuí' ngu' lo'o ngu' tisiya li', ngusta ngu' qui'ya ji'í Jasón lo'o ji'í tya'a ndya'ā yu:

—Tyaala tsa ngu' bi' —nacui nu ngu' xña'ā bi'—. Lcaa quichí su ndya'ā ngu' bi' nga'aa si'í ti' ti ndi'í ngu' quichí bi' xqui'ya cha' cuxi nu nchcuí' ngu' bi' —nacui ngu'—. Lo'o juani cua ndyalaa ngu' xña'ā bi' quichí tyi na, ⁷ ndi'í ngu' slo yu Jasón re. Ná ndaquiya' ngu' bi' ji'í cña nu ngulo rey tlyu ji'na nu laca na ngu' romano, cha' nchcuí' ngu' cha' ntsu'u chaca rey nu tlyu la nu naa Jesús; bi' laca nu taca culo cña ji'na, nacui ngu' bi'.

⁸ Lo'o ngua cuayá' ti' ngu' tisiya qui'ya nu ngusta ngu' ji'í ngu' bi', ñasi' tsa ngu' li', ñasi' lcaa ngu' quichí; ⁹ bi' cha' nguijña ngu' tisiya cñi' ji'í Jasón lo'o ji'í tya'a ndya'ā yu xqui'ya Pablo, lo'o jua'ā xqui'ya Silas. Nda ngu' cñi, lo'o ti ngutu'u ngu' laja ti li', nu Jasón lo'o tya'a ndya'ā yu.

Ndyalaa Pablo lo'o Silas nde quichí Berea

¹⁰ Nu ngu' nu ntsu'u cha' ji'í lo'o Jesús ca bi', hora ti ngua'ni cho'o ngu' tyucuij ji'í Pablo lo'o Silas cha' tyaa ngu'; la cui' talya ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichí Berea. Lo'o ndyalaa ngu' nde quichí bi', li' ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa ji'í ngu' judío. ¹¹ Tso'o la tyiquee ngu' quichí Berea bi'; si'í na cuxi tyiquee ngu' bi' ñi'ya laca tyiquee ngu' Tesalónica. Nti' tsa ngu' cuna ngu' cua ña'ā ca cha' nu nda Pablo lo'o Silas lo'o ngu'. Lcaa tsā nclyana ngu' lo quityi ji'í ycuí' Ndyosi si cha' liñi laca nu nchcuí' ngu' bi'; ¹² bi' cha' ngusñi tyuu tya'a ngu' quichí cha' bi', lo'o ngu' judío, lo'o jua'ā ngu' griego, masi nu qui'yu, masi nu cuna'ā tlyu, ngusñi ngu' cha' bi'. ¹³ Li' ngujui cha' ji'í ngu' judío nu ndi'í nde quichí Tesalónica cha' nclyu'u Pablo cha' ji'í ycuí' Ndyosi ji'í ngu' Berea. Ngua ñasi' tsa ngu' bi' li', yala ti ndyalaa ngu' ca quichí Berea bi' li'. Ndyaa ngu' nda ngu' sca cha' cuiñi lo'o ngu' quichí bi', cha' xuu tya'a ngu' lo'o Pablo. ¹⁴ Lo'o ngua tii ñati' ji'í Jesucristo cha' jua'ā nti' ngu' judío bi', hora ti ngusalya' ngu' lo'o Pablo cha'

tyaa yu tyucuij to' tyujo'o; pana ndyanu Silas lo'o Timoteo quichj bi'. ¹⁵ Ndyaa xi ngu' Berea lo'o Pablo ña'a cuayá' nu ndyalaa ngu' ca quichj Atenas. Hora ti nguxtyuy ngu' Berea nde quichj tyi ngu' li', cha' ta ngu' cha' lo'o Silas lo'o Timoteo, cha' lo'o ngu' tsaa ngu' yala ti xi cha' tyacua tya'a ngu' lo'o Pablo ca quichj Atenas bi'.

Ca quichj Atenas

¹⁶ Ntajatya Pablo ji'i Silas lo'o Timoteo ña'a cuayá' nu tyalaa ngu' ca quichj Atenas. Xñi'i tsa ti' Pablo lo'o na'a yu cha' quiña'a tsa jo'ó ntsu'u quichj bi'; ¹⁷ bi' cha' nchcui' yu lo'o ngu' ca ne' laa ji'i ngu' judío bi', nchcui' yu lo'o ngu' judío, jua'a lo'o ngu' xa' tsu' nu ndu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi cajua, lo'o jua'a nchcui' yu lo'o lcaa ngu' nu ndi'i lo caya'. Lcaa tsá nclyu'u yu ji'i ngu' quichj bi'. ¹⁸ Cua ntsu'u sca taju ngu' nde quichj bi', ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' nu nclu'u ngu' epicúreo, lo'o jua'a ntsu'u chaca taju ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' nu nclu'u ngu' estoico. Ndyacua tya'a nu ngu' nu ndyaca tsa'a tyucuaa lo cha' bi' lo'o Pablo li'. Nchcui' tsa ngu' cha' ji'i yu lo'o tya'a ngu':

—¿Ni cha' nda nu qui'yu re nu nchcui' tsa lo'o na? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'.

—¿Ha si'i cha' ji'i xa' jo'ó nchcui' yu? —nacui' tya'a ngu' li'.

Pana cua ndyuna ngu' lo'o ngulu'u Pablo cha' ji'i Jesús, cha' ngulu'u yu ji'i ngu' ñi'ya ngua cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'. ¹⁹ Li' ngusñi ngu' ya' Pablo cha' tsaa lo'o ngu' ji'i ca su ndyu'u ti'i ngu' cusu' quichj bi', sca yuu laja ti nu naa Areópago.

—Nti' ya cha' caca cuayá' ti' ya, ¿ñi'ya ndyu'u cha' nu nclyu'u nu'u ji'i ya? —nacui' ngu' ji'i Pablo—. Sca cha' cucui laca cha' nu nchcui' nu'u re; ²⁰ bilya cuna ya cha' bi', tya lyiji ta ya cuentya —nacui' ngu'—. Bi' cha' juani, ta nu'u cha' lo'o ya ¿ñi'ya ndyu'u cha' bi'?

²¹ Nu ngu' quichj Atenas ni, xcui' nti' ngu' cuna ngu' cua ña'a ca cha' cucui nu caca chcui' ngu' lo'o tya'a ngu', sca cha' nu bilya cuna ngu'. La cui' jua'a ndu'ni lcaa ngu' xa' tsu' nu ndi'i quichj bi', xcui' ca ndiya ti' ngu' chcui' ngu' ji'i sca cha' cucui.

²² Bi' cha' ndatj Pablo cla'be laja ñatj ca Areópago bi', nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Cu'ma ngu' Atenas —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Cua na'a na' cha' jlya tsa ti' ma' ji'i jo'ó nu ntsu'u ji'i ma' —nacui' yu—. ²³ Ndyaa na'a na' xi calle quichj re, lo'o li' na'a na' lcaa jo'ó nu cuentya ji'i cu'ma. Li' na'a na' sca mesa nu ndu' laja ti su nscua sca cha'cña nde sii' mesa bi' nu ndi'ya nchcui': "Nde laca mesa ji'i jo'ó nu bilya tyuloo ya ji'i". Cha' ji'i ycu' Ndyosi nu bilya slo ma' tilaca laca Ni, cha' ji'i nu ycu' Ndyosi bi' ta na' lo'o ma' juani —nacui' yu—.

²⁴ Cua ngüiña' ycu' Ndyosi tyucui ña'a chalyuu lo'o lcaa na nu ntsu'u chalyuu; laca ycu' Ndyosi nu Xu'na nu laca loo, masi nde cua, masi nde lo yuu chalyuu —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Pana ná ndi'i Ni ne' sca laa nu ndi'ña ñatj ti. ²⁵ Ni sca cha' ná lyiji ji'i ycu' Ndyosi, ná nga'a cha' xñi Ni ni sca na nu nda ñatj ji'i Ni. Cua ngua'ni cu'ú Ni ji'i lcaa ñatj, cua nda Ni xty'i ngu' cha'

tyu'ú ne' cresiya ji'i scaa ngu', lo'o jua'a cua nda Ni lcaa cha' nu ntsu'u ji'i ñatj chalyuu.

²⁶ Cua ngüiña' ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñatj chalyuu lo'o sca ti lo cuaña' ñatj. Lo'o jua'a ngusta ycu' Ndyosi ni tyempo cala scaa ngu', ndu'ni Ni mala su caca quichj tyi scaa ngu'. ²⁷ Na cua nda Ni ji'i ñatj lijya ngu' chalyuu cha' clyana ngu' ji'i ycu' Ni, cha' quije Ni ji'i ngu'. Pana ná tyijyu' ndi'i ycu' Ndyosi ji'na, cacua ti su ndi'i lcaa na ndi'i ycu' Ni. ²⁸ Chacuayá' ji'i Ni lu'ú na, chacuayá' ji'i Ni ndya'a na, lo'o jua'a chacuayá' ji'i Ni ndyu'ni na lcaa cña. Ntsu'u sca cha' nu nguscua jyo'o ngu' tii tya'a ma' lo quityi sa'ni, cha' nu ndi'ya nchcui': "Tya'a ycu' Ndyosi laca na". Jua'a nacui' jyo'o cusu' bi' ji'i ma'. ²⁹ Si chañi cha' ycu' Ndyosi laca tya'a na —nacui' Pablo ji'i ngu'—, ná taca chcui' na cha' laca Ni sca lcu'i, masi lcu'i oro, masi lcu'i plata, masi lcu'i quee ndu. Na ndi'ña ti ñatj chalyuu lcu'i bi' ñi'ya nu nda'ya cha' hique ti ngu' cha' cuiña' ngu' ji'i. ³⁰ Cua ndalo tsa tyiquee ycu' Ndyosi ji'i ñatj chalyuu tyempo sa'ni lo'o bilya ca jlo ti' ngu' lcaa cha' bi', pana juani cua ngulo Ni cña ji'i lcaa ñatj chalyuu cha' culochu' ngu' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu'. ³¹ Cua ngusta Ni sca tsá cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñatj chalyuu, lo'o jua'a cua ngusubi Ni sca ñatj nu caca bese. Jesucristo laca bi'. Tso'o tsa ngua'ni Ni cha' tyanu tachaa cha' bi' ji'i ñatj chalyuu, nu lo'o ngua'ni Ni cha' ndyu'ú nu ñatj bi' chaca quiya' lo'o cua ndyujui ngu' ji'i.

³² Nu lo'o ndyuna ngu' quichj cha' bi', cha' cua ndyu'ú sca ñatj chaca quiya' ca su ntsiya ngujui, li' nxyi lo'o tsa ngu' ji'i Pablo. Lo'o jua'a ntsu'u xi xa' la ngu' nu nchcui' lo'o yu:

—Culu'u nu'u cha' bi' ji'i ya chaca quiya' chaca tsá —nacui' ngu' bi' ji'i yu.

³³ Li' ngutu'u Pablo ca Areópago su ntucua ngu'.

³⁴ Pana ndu'u lca'a xi ngu' ji'i yu li', xqui'ya cha' jlya ti' ngu' bi' cha' nu cua nchcui' yu lo'o ngu'. Sca nu qui'yu nu naa Dionisio ngusñi cha' bi', masi laca Dionisio sca ngu' cusu' nu ndya'a ca Areópago; jua'a sca nu cuna'a nu naa Dámaris ngusñi cha' bi', lo'o xi xa' la ñatj ngusñi cha' bi'.

Ca quichj Corinto

18 Li' ndu'u Pablo quichj Atenas ndyaa yu ca quichj Corinto. ² Quichj bi' ndyacua tya'a yu lo'o sca ngu' judío nu naa Aquila, ngu' quichj Ponto laca nu Aquila bi'. Nguti'i ngu' nde Italia nquicha', nu Aquila bi' lo'o clyo'o nu naa Priscila; pana ndu'utsu' ngu' ndyalaa ngu' nde quichj Corinto, nu lo'o ngulo rey Claudio cña cha' culo'o ngu' ji'i lcaa ngu' judío nu nguti'i quichj Roma, quichj nu laca loo ji'i loyuu su cuentya Italia bi'. Toni'i ji'i nu Aquila bi' ndyalaa Pablo li'. ³ Stu'ba ti ngua'ni Pablo cña lo'o ngu' bi' li', cha' cuityi ni'i late' laca ngu'; bi' cha' ndyanu yu slo ngu' cha' cua'ni yu cña lo'o ngu'. ⁴ Ndyaa Pablo ne' laa ji'i ngu' judío lcaa tsá ta'a nu ndi'i cña' ngu', cha' culu'u yu cha' ji'i Jesús ji'i ngu' nu ndyu'u ti'i li', masi ji'i ngu' judío, masi ji'i ngu' xa' tsu'.

⁵ Cua ndu'u Silas lo'o Timoteo ca Macedonia, li' ndyalaa ngu' slo Pablo. Lo'o cua ndyalaa ngu' bi', li' lcaa tsá lcaa hora nclyu'u Pablo cha' ji'i Jesús ji'i ngu' judío. Nchcui' yu cha' laca Jesús ycu'i' Cristo, nu nta-jatya tsa ngu' ji'i cha' cāā nde chalyuu. ⁶ Pana ngunasí' tsa ngu' judío bi' ji'i Pablo li', suba' tsa nchcui' ngu' lo'o; bi' cha' nguscui' yu ste' yu slo ngu' cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi tsa nchcui' ngu' lo'o yu.

—Nguna' tsa ndu'ni cu'mā —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Xqui'ya ycu'i' mā laca; ná ntsu'u qui'ya 'na, cha' xcui' cha' liñi laca nu ngulu'u na' ji'i mā. Cua tya'a ti na' lacua. Juani tsa'a na' cha' ta na' cha' re lo'o ngu' xa' tsu', cha' ná nduna cu'mā, ngu' judío.

⁷ Li' ndu'u yu ne' laa bi', ndyaa yu ca slo sca ñati' nu naa Justo; cacua ti to' laa bi' ntucua tyi yu. Sca ñati' nu ndyu'ni tlyu ji'i ycu'i' Ndyosi laca nu Justo bi'. ⁸ Lo'o jua'ā yu Crispo ngusñi cha' ji'i ycu'i' nu Xu'na na. Crispo laca sca nu cusu' nu laca loo ne' laa ji'i ngu' judío. Jlya ti' na Crispo bi' ji'i ycu'i' nu Xu'na na, lo'o jua'ā jlya ti' lcaa ngu' nu ndi'i slo. Quiña'ā tya'a ngu' Corinto ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús, bi' cha' ntyucuatya ngu' bi' li'. ⁹ Lo'o li' cua na'ā Pablo ji'i Jesús nu Xu'na na, ñi'ya si na nchcui' xcalá yu ngua.

—Ná cutsijí nu'u —nacui' Jesús ji'i yu—. Ná ca taja ti' nu'u cha' culu'u nu'u cha' jna' ji'i ñati' —nacui' Ni—.

¹⁰ Ndi'i na' lo'o nu'u cha' xtyucua na' jinu'u, bi' cha' nga'aa caca xñi ngu' jinu'u cha' xcube' ngu' hī. Lo'o jua'ā ntsu'u tsa ngu' quichī re nu taca xñi ngu' cha' jna' nde loo la, si ta nu'u cha' lo'o ngu'.

¹¹ Li' ndyanu Pablo sca yijā cla'be ca quichī Corinto bi', xcui' cha' ji'i Jesús ngulu'u yu ji'i ngu' quichī bi'.

¹² Lo'o li' ngua Galión gobernador ji'i loyuu su cuentya Acaya bi'; tyempo bi' ndyu'u ti'i tyuu tya'a ngu' judío se'i ti cha' xuu tya'a ngu' lo'o Pablo, masi tya'a ngu' judío laca yu. Li' ngusñi ngu' bi' ji'i yu cha' tsa lo'o ngu' ji'i yu ca slo ngu' tisiya; ¹³ ngusta ngu' qui'ya ji'i yu ca slo nu gobernador bi' li':

—Ndyaa'ā nu qui'yu re laja quichī tyi na, pana ná tso'o cha' nu nclu'u yu ji'i ñati' —nacui' ngu' ji'i nu laca loo bi'—. Nclu'u yu ji'i ngu' cha' xa' ña'ā cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi, masi ná nda gobierno chacuayá' cha' cua'ni ngu' jua'ā.

¹⁴ Ngua ti' Pablo xacui' yu cha' ji'i ngu' li', pana clyo nchcui' nu cusu' Galión bi':

—Ná tyiquee' taquiya' na' ji'i cha' nu nchcui' cu'mā ngu' judío, si ntsu'u sca cha' nu cuxi tsa —nacui' Galión bi' ji'i ngu'—. Pana si'i jua'ā laca cha' re —nacui'—.

¹⁵ Cua ñasi' mā xqui'ya cha' nclyu'u yu re xi xa' lo cha' ji'i ngu'. Sca cha' ji'i jo'ó cuentya ji'i cu'mā laca cha' re, cha' ná stu'ba cha' nu nchcui' yu lo'o cha' nu nchcui' cu'mā cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i mā; bi' cha' ná ndiya ti' mā cha' nclu'u yu cha' bi' ji'i ngu'. Cua'ni cuayá' ycu'i' ca ti mā ji'i cha' re lacua. Ná ndu'ni cha' cāā lo'o cu'mā ji'i yu ca slo na'.

¹⁶ Lo'o li' ngulo gobernador cña cha' culo ngu' ji'i ngu' judío nde liya'. ¹⁷ Li' hora ti ndaya' lcaa ngu' quichī bi' ji'i nu cusu' Sóstenes, cha' laca nu cusu' bi' loo ne' laa ji'i ngu' judío. Ti'í tsa ngujui' ngu' ji'i nu

cusu' bi' ca slo gobernador Galión; pana nu Galión bi' ni, ná ndube ti' bi' tsiya' ti.

Ngua sna quiya' lo'o ndyaa Pablo ca chaca tsu'

¹⁸ Tya ndyanu Pablo quichī bi' tya tyuu tsá; li' ngutu'u yu ndyaa yu lo'o Aquila lo'o Priscila bi', ndyaa ngu' ne' yaca ni'i ca quichī Cencrea. Li' tsa ycu'i' Pablo ca loyuu su cuentya Siria. Ca quichī Cencrea bi' ngusi'yu ngu' quichā' hi que Pablo, cha' caca cuayá' ti' ngu' jua'ā cha' ntsu'u sca cha' nu cua ngüñi ji'i yu lo'o ycu'i' Ndyosi tya tsubi' la. ¹⁹ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i, li' ndyalaa ngu' ca quichī Efeso su tyanu Aquila lo'o Priscila. Ndyatī Pablo ycu'i' ti ne' laa cha' chcui' yu lo'o ca ta'a ngu' judío nu ndyu'u ti'i cajua. ²⁰ Ngua ti' ngu' quichī bi' cha' tyanu Pablo nde quichī tyi ngu', pana ná ntaja'ā yu. ²¹ Ngusalya' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ntsu'u cha' tsa'a na' ca Jerusalén cha' cua ngulala ta'a —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Li' xtyuu na' chaca quiya' nde quichī re, si jua'ā nti' ycu'i' Ndyosi —nacui' yu.

Ndu'u Pablo quichī Efeso ndyatī yu ne' yaca ni'i, ndyaa yu li'. ²² Lo'o cua ndyalaa yaca ni'i bi' ca quichī Cesarea, li' ndu'u Pablo ndyaa yu ca quichī Jerusalén. Tso'o ti nchcui' yu lo'o tya'a ñati' ji'i Jesucristo cajua, lo'o li' hora ti ndyaa yu ca quichī Antioquía. ²³ Ndyanu yu sca tucua co' ca quichī bi', li' ndu'u yu ndyaa yu cha' ca quiya' cha' tsa yu ca slo lcaa taju ñati' ji'i Jesucristo nu ndi'i ca loyuu su cuentya Galacia, su cuentya Frigia. Nchcui' yu lo'o ngu' cha' tyanu tachaa la cha' ji'i Jesucristo tyiquee ngu'.

Ndyalaa Apolos ca quichī Efeso

²⁴ La cui' tyempo ndyalaa sca nu qui'yu ngu' judío nde quichī Efeso. Apolos naa yu bi', lo'o Alejandría naa quichī tyi yu. Jlo tsa ti' yu lcaa cha' ji'i ycu'i' Ndyosi nu nscua lo quityi tya sa'ni la, lo'o jua'ā tso'o tsa nchcui' yu cha' ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o ñati'. ²⁵ Tya tsubi' la cua ngulu'u tso'o ngu' ji'i yu lcaa cha' nu cuentya ji'i ycu'i' nu Xu'na na; bi' cha' yala ti' ti' yu, ná taja ti' yu tsiya' ti cha' chcui' yu cha' bi'. Tso'o tsa nclyu'u yu cha' ji'i Jesús lo'o ñati' li'; jua'ā ntyucuatya yu ji'i ngu' ñi'ya nu ntyucuatya jyo'o Juan, cha' bilya ca cuayá' ti' yu lcaa cha' ji'i Jesús. ²⁶ Ná ntsijí yu Apolos cha' culu'u yu ji'i ngu' ne' laa ji'i ngu' judío, pana nu lo'o ndyuna Priscila lo'o Aquila ñi'ya nu ngulu'u yu cha' ji'i ngu' ne' laa, li' nchcui' ngu' lo'o yu. Liñi la ngulu'u ngu' ji'i Apolos ñi'ya nu xñi ngu' tyucui' ji'i ycu'i' Ni li'. ²⁷ Ca tiya' la ngua ti' Apolos tsa yu ca loyuu su cuentya Acaya. Tso'o ntsu'u tyiquee tya'a ñati' ji'i Jesucristo cha' tsa yu cajua, bi' cha' nguscua ngu' sca quityi cha' tsa lo tya'a ñati' ji'i Jesucristo cajua, cha' tso'o ti chcui' ngu' lo'o yu nu lo'o tyalaa yu ca su ndi'i ngu'. Ndyaa yu li', ndyalaa yu ca loyuu su cuentya Acaya bi'. Li' nguxtyu-cua tsa yu ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo lcaa quichī su ndyaa yu. Xqui'ya cha' tso'o tsa tyiquee ycu'i' Ndyosi ña'ā Ni ji'i ngu', bi' cha' cua ngusñi ngu' cha' ji'i Ni. ²⁸ Ngulu'u nu Apolos bi' ji'i lcaa ngu' cha' cuiñi tsa laca cha' nu nda nu ngu' judío bi', masi ñati' tya'a yu la-

ca ngu'; jua'a ngulu'u yu cha' ji'i ycu' Ndyosi nu nscua lo quityi tya sa'ni la, nu nchcui' cha' ji'i nu Cristo nu ntajaty tsa ngu' ji'i bi'. Cristo laca Jesús, nacui' yu. Tso'o tsa nchcui' yu, bi' cha' ná tucui ngua ji'i tacu' cha' ji'i yu.

Ndyalaa Pablo ca quichj Efeso

19 Laja lo'o ndi'i Apolos quichj Corinto, la cui' tyempo bi' ndyaa Pablo nde ca'ya, ña'a cuayá' nu ndyalaa yu nde quichj Efeso. Ca bi' ndyacua tya'a yu lo'o xi ñati nu ndyu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi.

² —¿Ha cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma tya lo'o ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ni? —nacui' Pablo ji'i ngu'.

—Ná ndyanu Ni —nacui' ngu' ji'i Pablo—. Ná jlo ti' ya na laca nu naa Xtyi'i ycu' Ndyosi.

³ —¿Ni cha' laca ntyucuatya ngu' ji'i ma lacua? —nacui' Pablo ji'i ngu' li'.

—Cua ntyucuatya ngu' ji'i ya ñi'ya nu ngulu'u jyo'o Juan ji'i ngu' cha' caca —nacui' ngu' ji'i yu.

⁴ —Cua ntyucuatya Juan ji'i ñati cha' caca cuayá' ti' xa' ñati cha' cua ngulochu' ngu' bi' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Nchcui' Juan lo'o ngu' cha' cua caa ti chaca ñati nu laca Jesucristo, lo'o jua'a ntsu'u cha' xñi ngu' cha' ji'i yu bi' li'.

⁵ Ndyuna ngu' cha' nu ngulu'u Pablo ji'i ngu', bi' cha' chaca quiya' ntyucuatya ngu' cuentya ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na. ⁶ Li' ngusta ya' Pablo hique ngu'. Ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' li'; hora ti nchcui' ngu' cha' cña ji'i xa' ñati, lo'o jua'a nchcui' ngu' ña'a cha' nu nda ycu' Ni ji'i ngu' cha' chcu' ngu' lo'o tya'a ngu'. ⁷ Tii tyucuaa tya'a ngu' qui'yu ngua nu cua ntyucuatya li'.

⁸ Lo'o li' ndyaa Pablo ne' laa ji'i ngu' judío cha' chcu' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu', cha' culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya nclyo ycu' Ni cña. Ndyaa sna co' nu ngua'ni yu jua'a. ⁹ Pana ntsu'u ngu' nu nchcui' cuxi ji'i cha' nu nclu'u Pablo bi', xqui'ya cha' liye' ti' ngu'; ná ntaja'a ngu' bi' xñi ngu' cha' ji'i Jesús. Li' ndu'u Pablo ndyaa lo'o yu ji'i ngu' nu cua ngusñi cha' bi', ndyaa ngu' nde ne' ni'i scuelya ji'i sca nu cusu' nu naa Tiranno. Li' tya ngulu'u yu ji'i ngu' lcaa tsa. ¹⁰ Tucua yija ngua'ni yu jua'a, ña'a cuayá' nu ndyuna lcaa ngu' loyuu su cuentya Asia cha' ji'i Jesús. Nchcui' yu lo'o lcaa ngu' bi', masi lo'o ngu' judío, masi lo'o xa' la ngu'. ¹¹ Lo'o jua'a nda ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i Pablo cha' cua'ni yu tyuu tya'a cña tonu ca slo ngu', bi' cha' ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha. ¹² Lo'o jua'a ngusñi ngu' lcaa late' nu cua ndyala' Pablo ji'i, ndyaa lo'o ngu' ji'i late' bi' ca slo ngu' quicha tya'a ngu'. Ngua tso'o nu ngu' quicha bi' li', lo'o jua'a ngu' quicha nu ngusñi cui'i cuxi ji'i, ndu'utsu' cui'i ji'i ngu' bi' ndyaa li'.

¹³ Quichj bi' ndi'i xi ngu' judío nu ná ntsu'u quichj tyi, na ndya'a yu'u ti ngu' bi'. Nchcui' ngu' cha' nchca ji'i ngu' bi' culo ngu' cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ngu' quicha. Lo'o li' ngua ti' ngu' cha' culo ngu' cui'i chacuayá' ji'i

Jesús nu Xu'na na, masi ná ngusñi ngu' cha' ji'i ycu' Jesús.

—Chacuayá' ji'i Jesús tyu'utsu' cui'i nu ngusñi ji'i ma —nacui' ngu' ji'i ngu' quicha bi'—, la cui' Jesús nu nclu'u Pablo cha' ji'i —nacui' ngu'.

¹⁴ Jua'a ngua'ni nu cati tya'a sñi' Esceva; lo'o nu cusu' Esceva ni, ngua bi' sca sti jo'ó nu laca loo cuentya ji'i ngu' judío. ¹⁵ Jua'a nchcui' sñi' Esceva bi' sca quiya', lo'o hora ti nguxacu' nu quicha bi' cha' ji'i ngu' bi' li': —Cua nslo na' ji'i Jesús —nacui' cui'i bi'—, lo'o jua'a nslo na' ji'i Pablo, ti ñati laca bi' —nacui'—. Pana nu cu'ma ni, ztilaca laca cu'ma?

¹⁶ Li' ntejeya' nu quicha bi' ji'i ca ta'a sñi' Esceva, ngua'ni lya' ti' ji'i ngu', ngujui' tsa ji'i ngu'. Hora ti ngusna ngu' ña'a quichi' ti ngu', cha' ndye ste' ngu' ngutaa'. Ti' tsa ngua quicha ngu' bi' li'. ¹⁷ Lo'o li' ngujui' cha' bi' ji'i lcaa ngu' quichj Efeso, masi ngu' judío, masi xa' la ñati. Ndyutsj tsa ngu' li', lo'o jua'a ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na li'.

¹⁸ Lo'o li' ya tyuu tya'a ngu' nu cua ngusñi cha' ji'i Jesús, nu ntyuju'u tsa ti' ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ngu'; ¹⁹ jua'a ngu' nu ngua'ni cucha'a, ya lo'o ngu' ji'i quityi cuxi bi' ji'i ngu', ndaquí ngu' quityi cucha'a bi' li'. Ngulacua ngu' ni tsa lo nga'a quityi nu ndaquí ngu' bi'; tu'ba tyi mil cñi plata, tsa lo cua ntsu'u lo quityi nu ndaquí ngu' bi' li'. ²⁰ Jua'a ngua cha' quiña'a la ñati ngua cuayá' ti' cha' ji'i ycu' nu Xu'na na, ngua cuayá' ti' ngu' cha' tlyu tsa laca cha' ji'i ycu' nu Xu'na na.

²¹ Lo'o li' ngua ti' Pablo cha' tsa yu ca loyuu su cuentya Macedonia, lo'o ca loyuu su cuentya Acaya, cha' tsa yu slo lcaa taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi' loyuu bi'. Nde loo la, li' tsa yu ca Jerusalén ngua ti' yu. Lo'o jua'a nchcui' Pablo cha' lo'o ntsu'u cha' tsa yu ca nde quichj Roma ca tiya' la. ²² Pana clyo nchcui' yu lo'o Timoteo lo'o Erasto cha' tsa ngu' ca Macedonia nde loo la ji'i yu, tyanu la xi ycu' yu nde loyuu Asia, nti' yu.

Ñasi' tsa ngu' Efeso

²³ Li' nguxana ngunasj' ngu' quichj Efeso xqui'ya ñati nu ngusñi tyucui' ji'i ycu' nu Xu'na na. ²⁴ Ndi'ya ngua cha': Sca ñati nu naa Demetrio ngua suu cha' ñasi' ngu' bi'; cuityi plata laca Demetrio bi', ndiña yu lcu' plata ji'i ni' su ndya'a ngu' quichj ndu'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó xu'na quichj, nu jo'ó Diana bi'. Lo'o jua'a ndyiji tsa ngana ji'i ngu' xqui'ya cña bi'. Ntsu'u tsa msu ji'i Demetrio, cha' nxyucua msu bi' ji'i yu lo'o cña bi' ji'i. ²⁵ Li' ndyu'u ti'i lcaa ñati ji'i yu, lo'o jua'a lcaa cuityi plata nu ntsu'u quichj bi', ndyu'u ti'i ngu' se'i ti.

—Cu'ma tya'a ndu'ni na cña —nacui' Demetrio ji'i ngu'—, jlo ti' ma cha' ndyiji tsa ngana ji'na lo'o cña nu ntsu'u ji'na —nacui' yu—. ²⁶ Lo'o juani cua na'a ma cha' ndya'a nu Pablo bi' quichj tyi na re, lo'o jua'a ndya'a yu nde lcaa quichj loyuu su cuentya Asia re. Cua ndyuna ma cha' nu nclyu'u yu bi' ji'i ngu', cha' ná tso'o cua'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó nu ndiña ñati ti; si'i ycu' Ndyosi laca jo'ó bi', nacui' Pablo. Lo'o nu juani ntsu'u tsa ngu' quichj re nu ngusñi cha' nu nchcui' yu bi'. ²⁷ Cuxi tsa ndyu'u cha' bi', si nga'aa nti' ngu' cui'ya ngu' lcu' nu

ndiñá na; nga'aa caja cña nu cua'ni na li'. Lo'o li' nga'aa tyaja'a ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'i xtya'a na jo'ó Diana nu laca loo tsiya' ti ne' laa ji'i quichí tyi na re. Juani lcaa ñati loyuu su cuentya Asia ndyu'ni tlyu ji'i jo'ó bi', lo'o jua'a lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu ndyu'ni tlyu ji'i. Ná tso'o si cua'ni tye ngu' cha' ji'i jo'ó tlyu nu ntsu'u ji'na.

²⁸ Lo'o ndyuna ngu' nu ndiñá lcuí jo'ó cha' bi', ñasi' tsa ngu' li'. Cuij ngusi'ya lo'o ngu' ji'i tya'a ngu' li':

—Tlyu tsa xtya'a na jo'ó Diana, bi' laca jo'ó ji'i lcaa ngu' Efeso tya'a na —nacuí ngu'.

²⁹ Ná jlo ti' ngu' quichí na laca ngua ji'i ngu' cha' nx-i'ya tsa ngu' jua'a, pana ngusna lcaa ngu' ndyaa ngu' cha' ña'a cui'ya ngu' xi ji'i. Li' ntejeya' ngu' ji'i Gayo lo'o Aristarco xqui'ya cha' ndya'a ngu' lo'o Pablo, masi ngu' Macedonia laca ngu' bi', ndyaa lo'o ngu' bi' ji'i ngu' ca su ndyu'u ti'i ngu' quichí. ³⁰ Li' ngua ti' Pablo tsa su ndyu'u ti'i ngu' cha' chcuí' yu lo'o ngu' quichí bi', pana nu tya'a ñati ji'i Jesús bi', ngua'a ngu' ji'i yu cha' ná tsa yu. ³¹ Lo'o jua'a ntsu'u xi tya'a tso'o Pablo nu laca loo ji'i loyuu su cuentya Asia bi', lo'o ngu' bi' nda ngu' cha' lo'o Pablo cha' ná tsa ycuí' yu tsiya' ti ca su ndyu'u ti'i ngu' quichí. ³² Quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i se'i ti li'; pana sca cha' nchcuí' tsaca ngu', xa' cha' nchcuí' chaca ngu' li', cha' ná jlo ti' ngu' quichí ni cha' laca cha' ndyu'u ti'i ngu'. ³³ Li' ndyojolaqui ngu' judío ji'i sca nu qui'yu cha' tyu yu ca nde loo ngu' quichí bi', Alejandro naa yu bi'. Li' ngua'ni ya' yu cha' ca tñ lcaa ngu', cha' caja ñi'ya nu chcuí' yu lo'o ngu'. ³⁴ Pana nu lo'o ngua tii ngu' cha' lo'o Alejandro laca ngu' judío, lye la nxi'ya lo'o ngu' li'. Ndye tucua hora nu xcuí' ngusi'ya lo'o ti nu ngu' quiña'a bi' ji'i tya'a ngu' ndi'ya:

—Tlyu tsa xtya'a na jo'ó Diana, bi' laca jo'ó ji'i lcaa ngu' Efeso tya'a na —ndu'ni ngu'.

³⁵ Lo'o li' ngua'ni scaranu quichí bi' cha' ngua tñ nu ngu' quiña'a bi':

—Cu'mā ngu' Efeso —nacuí scaranu bi' ji'i ngu' quichí—, jlo ti' lcaa ñati chalyuu cha' ngu' tya'a na laca nu ña'asií na ji'i laa ji'i xtya'a na jo'ó Diana —nacuí yu—, na ña'asií na ji'i ycuí' jo'ó Diana nu ndyú nde cua.

³⁶ Ná tucui taca ñacuí cha' si'i jua'a laca cha' bi'; bi' cha' cuaana ti mā lacua, culacua xi ti' mā na laca ndyu'ni ti mā juani. ³⁷ Cua ñaa lo'o mā ji'i ngu' re, masi ni sca cha' cuxi ná ngua'ni ngu' ne' laa ji'i mā, ni sca quiya' ná nchcuí' suba' ngu' ji'i jo'ó ji'i mā. ³⁸ Lo'o Demetrio ni, lo'o tya'a ndu'ni Demetrio cña bi', si ntsu'u qui'ya cha' sta ngu' ji'i ngu' re, ntsu'u cha' tsa ngu' ca toni'í cña; ca slo bese sta ngu' qui'ya ji'i ngu', cha' ca cuayá' cha' bi' li'. ³⁹ Si ntsu'u xa' la cha' nu nti' mā chcuí' mā ji'i ngu', chcuí' mā lo'o ngu' cusu' quichí re la cui' tsā lo'o tyu'u ti'i ngu'. ⁴⁰ ¿Ñi'ya caca chcuí' na lo'o gobier-no? Si cā ngu' gobierno bi' sta ngu' qui'ya ji'i quichí re cha' lye tsa ngusyū tya'a na tsā juani, nga'aa ntsu'u cha' nu xacuí na ji'i ngu' bi' li'. Ná tyiquee' culacua ti' ngu' bi' cha' na nxūy tya'a na lo'o ycuí' gobierno li'.

⁴¹ Jua'a nchcuí' scaranu lo'o ñati quiña'a, lo'o li' ngulo yu cña ji'i ngu' cha' tya ngu' to' tyi ngu'. Lo'o jua'a ngua cha' ngua tñ cha' bi', ndyaa ngu' li'.

Tsaa Pablo ca Macedonia lo'o ca Grecia

20 Nu lo'o cua ndye cha' ngunasi' ngu' quichí, li' ngusi'ya Pablo ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo nu ndi'í quichí bi', cha' tyā ngu' ca slo. Li' ngulu'u yu la xi ji'i ngu'; jua'a ngusalya' yu lo'o ngu', ndu'u yu ndyaa yu ca loyuu su cuentya Macedonia li'. ² Nguta'a yu ca slo lcaa taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'í loyuu bi', lo'o jua'a tlyu ngua'ni tyiquee ngu' xqui'ya lcaa cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' bi'. Lo'o li' ndyaa yu chaca loyuu su cuentya Grecia; ³ loyuu bi' ndyanu yu sna co'. Li' cua tsa ti yu ne' yaca ni'í ca loyuu su cuentya Siria, lo'o li' ngua tii yu cha' ngua ti' tya'a ngu' judío cua'ni cuxi lo'o yu, bi' cha' xa' tyucui ndyaa yu li'; ndyaa yu ngxuyū yu tyucui ndyaa nde Macedonia. ⁴ Ndyaa Sópater ngu' Berea lo'o ya, lo'o jua'a Aristarco lo'o Segundo ngu' Tesalónica, lo'o jua'a Gayo ngu' Derbe, lo'o Timoteo bi', lo'o jua'a Tiquico lo'o Trófimo ngu' Asia; ca ta'a ya ndya'a ya lo'o yu li'. ⁵ Lo'o li' lcaa ngu' tya'a ndya'a Pablo bi', ndyaa ngu' nde loo la ca quichí Troas; ⁶ ndyanu Pablo lo'o na' ti (la cui' Lucas laca na' nu nscua na' quityi re). Ndyanu ya nde quichí Filipos cha' tyeje tacui ta'a lo'o ndacu ngu' xlyá nu ná lo'o scua tiye' ndya'. Ndu'u ya ndyaa ya li', ndyatí ya ne' yaca ni'í cha' tsa ya tyacua tya'a ya lo'o ngu' bi' ca quichí Troas. Ca'yu tsā nguti'í ya ne' yaca ni'í cha' tyala ya chaca tsu' tyujo'o bi', lo'o li' cati tsā nguti'í lcaa ya quichí bi'.

Ndyalaa Pablo ca quichí Troas

⁷ Lo'o ngua tsā domingo, li' ndyu'u ti'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús cha' stu'ba ti cacu ngu' sji. Nclyu'u Pablo cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i ngu' li'; hasta ca cla'be talya nclyu'u yu ji'i ngu', xqui'ya cha' chaca tsā cua tyaa ti ya li'. ⁸ Ndyu'u ti'i ya sca ba'a ni'í nde cua su nchca tyuna ba'a ni'í bi'. Quiña'a quii' ntsu'u ne' ni'í bi'. ⁹ Lo'o jua'a nga'a sca nu qui'yu cuañi' nu naa Euti-co, nu ntucua nde tyuni'í ventana. Ndyu'u tsa xcalá yu cuañi' bi', cha' tyiquee' tsa nchcuí' Pablo. Li' ngua'ya xcalá yu, ndyú yu lo yuu nde liya'. Ndyaa ngu' cha' xatu ngu' ji'i yu, pana cua ngujuí yu. ¹⁰ Li' hora ti ngua'ya Pablo lo ndyiya', ndyaa ngüityi Pablo ji'i yu nu ngujuí bi', lo'o ntejeya' Pablo ji'i yu bi' li'.

—Ná ca xñi'í ti' mā, na lu'ú yu re juani —nacuí Pablo ji'i ngu' li'.

¹¹ Xa' ndyacuí Pablo ndyaa lo ndyiya', li' ngua'ni yu sji. Lo'o li' xa' nguxana ngulu'u yu ji'i ngu' ña'a cuayá' nguxee chaca tsā. Ndu'u ya ndyaa ya li'. ¹² Lo'o nu yu cuañi' nu ngua tso'o ca ti ni, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ca to' tyi yu. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'.

Ndu'u ngu' quichí Troas, ndyaa ngu' ca Mileto

¹³ Lo'o li' ndu'u ya ndyaa ya nde loo la, ndyatí ya ne' yaca ni'í cha' tsa ya ca quichí Asón, pana ndyanu ycuí' Pablo cha' tsa yu xa' tyucui nde lo yuu btyi. ¹⁴ Xa' ndyacia tya'a yu lo'o ya ca quichí Asón bi', ndyatí yu

ne' yaca ni'i lo'o ya, ndyaa ya ca quich'i Mitilene li'.

¹⁵ Xa' ndu'u ya ndyaa ya li', nteje tacui ya loyuu su cuentya Quío; ca chaca tsā li' ndyalaa ya ca quich'i Samos. Nde loo la ndyanu ya xi nde quich'i Trogilio, lo'o jua'ā ca chaca tsā ndyalaa ya ca quich'i Mileto.

¹⁶ Ná ndyaa ya ca quich'i Efeso, cha' ná ntaja'ā Pablo tyanu yu tyiquee' ca loyuu su cuentya Asia bi'; ngua ti' yu tsaā clyā yu ca Jerusalén cha' tyi'i yu quich'i bi' lo'o caca tsā ta'a Pentecostés, si caca ji'i.

Ngulu'u Pablo ji'i ngu' cusu' ji'i taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i quich'i Efeso

¹⁷ Laja lo'o ndyanu ya ca Mileto bi', nda Pablo sca cha' ndyaa slo ngu' cusu' ji'i taju ñati ji'i Jesucristo ca quich'i Efeso, si tyāā ngu' slo yu. ¹⁸ Nu lo'o ndyalaa ngu', li' ngulu'u Pablo xi ji'i ngu':

—Cua jlo ti' mā ñi'ya nu ngua'ni na' lcaa tsā lo'o nguti'i na' ca loyuu su cuentya Asia re, su ndi'i na' quich'i tyi mā —nacui Pablo ji'i ngu'—. ¹⁹ Jlo ti' mā cha' lcaa tsā ngua'ni na' cña ji'i Jesús tyucui tyiquee na'; ná ngua'ni tyucuaa ti' na' lo'o mā. Lo'o jua'ā ngusi'ya tsa na' xqui'ya ñati cuxi loyuu re. Ngua quicha ti' na' nu lo'o ngua ti' nu ngu' judío tya'a na' cua'ni cuxi ngu' lo'o na'. ²⁰ Jlo ti' mā cha' lcaa tsā tsa cu' ti nclu'u na' lcaa cha' tso'o bi' ji'i mā, cha' taca tyi'i tso'o la cresiya ji'i mā, masi ngulu'u na' ji'i mā nu lo'o ndyu'u ti'i mā tsa tlyu ti, masi ngulu'u na' ji'i mā ca to' tyi scaa ti mā. ²¹ Sca ti cuaya' nchcui' na' lo'o lcaa ngu', masi lo'o ngu' judío tya'a na', masi lo'o xa' la ñati; sca ti cha' ngulu'u na' ji'i lcaa mā, cha' nga'ā cha' culochu' mā ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i mā lo'o xñi mā cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na. ²² Lo'o nu juani tsa'ā ca Jerusalén, cha' jua'ā cua ndatsaa Xtyi'i ycu' Ni 'na cha' tsa'ā ca ndacua, masi ná nchca cuayá' ti' na' ñi'ya nu caca jna' lo'o tyalaa na' cajua. ²³ Tsa bi' ti cha' jlo ti' na' cha' lcaa quich'i su ndya'ā na' nacui ngu' cha' cua tejeya' ti ngu' jna', cha' su'ba ngu' jna' ne' chcuā; nacui ngu' cha' lye tsa ca quicha ti' na' ca quich'i Jerusalén bi'. Tsa lo cua ti cha' jlo ti' na', cha' jua'ā laca cha' nu cua nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na'. ²⁴ Pana ná ntsii na' xqui'ya cha' nu nchcui' ngu' bi', ná ndu'ni cha' jna' masi cujuu ngu' jna'. Sca ti cha' nti' na', cha' tso'o ti tye cña nu nda ycu' Jesús jna', cha' ta na' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o xa' ñati, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'ā Ni ji'i ñati chalyuu.

²⁵ Cua nguta'ā na' lo'o cu'mā, cua ngulu'u na' ji'i mā lcaa ña'ā cña nu nclyo ycu' Ni; pana juani chañi cha' nu nchcui' na' re, cha' nga'aa ña'ā na' ji'i mā chaca quiya'. ²⁶ Bi' cha' nchcui' na' lo'o mā juani, cha' ná ndacui na' qui'ya si chcuna' cresiya ji'i sca ñati tya'a cu'mā. ²⁷ Cua nda na' cha' lo'o mā, lcaa cha nu' ngua ti' ycu' Ndyosi cua'ni Ni lo'o mā; ni sca cha' ná ndyu'u cuaana ti tyiquee na'. ²⁸ Nu juani ntsu'u cha' ña'āsii mā ji'i ycu' ca mā, lo'o jua'ā ña'āsii mā ji'i ca ta'a ñati ji'i Jesucristo ca quich'i tyi mā, cha' cua nda Xtyi'i ycu' Ndyosi cña ji'i mā cha' caca mā loo ji'i taju ñati bi'. Tlyu tsa cña nu ngua'ni ycu' nu Xu'na na cha' ca ti qui'ya nu ntsu'u ji'na tya lo'o ngujui yu lo crusi, nu lo'o

ndyalú tañi ycu' ca yu. ²⁹ Jlo ti' na' cha' nu lo'o nga'aa ndya'ā na' ca nde, li' cāā ñati cuiñi cha' cua'ni ñu'u ji'i taju ñati tya'a mā; ñi'ya ndu'ni tyaala bo'o ji'i sca taju xlyā', jua'ā cua'ni ñu'u nu ngu' cuiñi bi' ji'i taju ñati tya'a ndya'ā mā. ³⁰ Lo'o jua'ā laja ycu' ngu' tya'a mā tyu'u tucua xi ngu' cuiñi bi'; cha' cuiñi ti culu'u ngu' bi' ji'i lcaa tya'a ñati ji'i Jesucristo, cha' nga'aa tyi'u ti' ngu' ni sca cha' liñi nu cua nchcui' mā lo'o ngu'. ³¹ Cui'ya mā cuentya lacua. Tyi'u ti' mā cha' cua ndya'a sna yija ngulu'u na' ji'i mā tsā lo'o talya, lo'o jua'ā ntsu'u quiya' ngusi'ya tsa na' xqui'ya cu'mā.

³² Xtyanu na' ji'i cu'mā ya' ycu' Ndyosi cha' xtyucua Ni ji'i mā juani. Taquiya' mā ji'i lcaa cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o mā, la cui' cha' laca nu ndu'ni cha' ca-ca nguula ti' cresiya ji'i mā, cha' tlyu tsa laca cha' ji'i ycu' Ndyosi. Jua'ā caca cuayá' ti' mā cha' quiña'ā tsa cha' tso'o tyacua ji'i mā stu'ba ti lo'o lcaa ñati nu ngusubi ycu' Ndyosi ji'i. ³³ Ná ngua ti' na' xñi na' cñi ji'i ngu'; ni late' nu ta ngu' 'na, ná ntaja'ā na' xñi na' ji'i.

³⁴ Jlo ti' mā cha' ycu' na' ngua'ni na' cña lo'o ya' ti na' cha' caja cñi cha' tyiji yu'u jna' chalyuu. Lo'o jua'ā tya nda na' xlyā'be ji'i ngu' nu ndya'ā lo'o na'. ³⁵ Ngua'ni na' jua'ā cha' culu'u na' ji'i mā ñi'ya nu cua'ni mā lo'o ngu' nu ntsu'u tsa cha' nu lyiji ji'i. La cui' jua'ā ntsu'u cha' tyi'u ti' na' ji'i cha' nu cua nchcui' ycu' Jesús nu Xu'na na lo'o na ndi'ya: "Tso'o ntsu'u tyiquee mā si ta ngu' sca cha' xlyā'be ji'i mā, pana tlyu la cha' tso'o laca si ta mā sca cha' xlyā'be ji'i tya'a ñati mā", nacui Jesús ji'na.

³⁶ Lo'o cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ngutu sti' ya cha' chcu' ya lo'o ycu' Ndyosi; stu'ba ti nchcui' lcaa ya lo'o ycu' Ni li'. ³⁷ Lo'o jua'ā nxi'ya tsa ngu' bi' laja lo'o ngüityi ngu' ji'i Pablo, nchcuicha' ngu' ji'i yu lo'o nchcui' salya' ngu' lo'o. ³⁸ Xñi'i tsa ti' ngu' cha' nchcui' Pablo cha' nga'aa ña'ā ngu' bi' ji'i yu. Li' ndyaa lo'o latya ngu' bi' ji'i ya tyucuii cha' tyāā ya ne' yaca ni'i chaca quiya'.

Tsaā Pablo ca Jerusalén

21 Nguxtyanu ya ji'i tya'a ya li'. Ndu'u ya ndyaa ya ne' yaca ni'i ca loyuu su cuentya Cos. Ca chaca tsā ndyalaa ya ca quich'i Rodas, lo'o li' ndyalaa ya ca quich'i Pátara. ² La cui' quich'i bi' ngujui chaca yaca ni'i ji'i ya nu cua tsaā ti nde loyuu su cuentya Fenicia. Ndyat'i ya ne' yaca ni'i bi', ndu'u ya ndyaa ya li'. ³ Cua nteje tacui ya cacua ti loyuu su cuentya Chipre, la'a tsu' coca ndyanu yuu btyi bi', cha' tsaā liñi ya ca loyuu su cuentya Siria. Ntsu'u cha' tsaā yaca ni'i ca quich'i Tiro cha' tyanu yu'ba ji'i ndejua. Lo'o ndyalaa ya quich'i bi' ndu'u ya ne' yaca ni'i bi', ⁴ ndyaa ya slo taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i quich'i bi'; ndyanu ya cati tsā lo'o ngu' bi' li'. Nchcui' ngu' bi' lo'o Pablo cha' ná tsaā yu ca quich'i Jerusalén, cha' cua ngua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' ngua cuayá' ti' ngu' bi' ñi'ya nu caca ji'i Pablo ca quich'i bi'. ⁵ Lo'o ndye cati tsā, li' ndu'u ya ndyaa ya. Nguxtyucua lcaa tya'a ngu' ji'i ya tyucuii su ndyaa ya to' tyujo'o; lo'o jua'ā lcaa nu cuna'ā lo'o nu sube ji'i ngu', ndyaa ngu' lo'o ya. Li' ngutu sti' lcaa ya ca to'

tyujo'o cha' stu'ba ti chcu'i ya lo'o ycu'i Ndyosi.

⁶ Ngusalya' ngu' lo'o ya, ngütyi ngu' ji'i ya, li' ndyatí ya ne' yaca ni'i; cuati nguxtyu'u ngu' yaá ngu' nde toni'i ji'i ngu'.

⁷ Ndu'u ya quichí Tiro ndyaa ya ca quichí Tolemaida. Xa' ndu'u ya ne' yaca ni'i li'; nchcuicha' ya ji'i ñati ji'i Jesucristo tya'a na nu ndi'i quichí bi', jua'á ndyanu ya lo'o ngu' sca talya ti. ⁸ Ca chaca tsá ndu'u ya ndyaa ya tyucui ca quichí Cesarea; ndyalaa ya to' tyi Felipe li', la cui' Felipe nu nchcu'i lo'o ngu' cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Nga'á Felipe ji'i nu cati tya'a ngu' nu laca cña ji'i ñati nu ngusñi cha' ji'i Jesús tya clyo. Ndyanu ya slo yu li'. ⁹ Ntsu'u jacua tya'a sñi' Felipe, xcui' cuna'á nu ntucua ycu'i ti laca sñi' yu. Cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' ji'i nu cuna'á bi', cha' chcu'i ngu' cua ña'á ca cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ngu' cha' chcu'i ngu' lo'o ñati. ¹⁰ Cua nguti'i ya slo ngu' tyu'u tsá, lo'o li' ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Agabo; ca loyuu su cuentya Judea ndu'u yu bi'. Sca nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi laca yu bi', tii tsaa yu. ¹¹ Lo'o ndyalaa yu ca slo ya, li' ngulo yu juata nu ndyaacá' sii' Pablo, li' ya' yu lo'o quiya' yu ngusca' yu lo'o juata bi'.

—Cua nchcu'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o na' cha' ñi'ya nu ndyaacá' ycu'i' na', jua'á sca' ngu' judío tya'a na ji'i ñati nu ca ji'i juata re ca Jerusalén —nacu'i Agabo ji'i ya—. Tsaa lo'o ngu' ji'i ñati bi' slo ngu' xa' tsu' cha' xcube' ngu' ji'i yu —nacu'i.

¹² Ndyuna ya cha' nu nchcu'i Agabo, lo'o li' ca ta'a ya lo'o ngu' Cesarea tya'a na, tya'na nchcu'i ya lo'o Pablo cha' ná tsaa yu ca Jerusalén.

¹³ —¿Ni cha' laca nxi'ya mā? —nacu'i Pablo ji'i ya li'—. ¿Ni cha' laca ndyu'ni mā cha' ca xñi'i ti' na? —nacu'i—. Cua laca cha' tsa'á ca Jerusalén; tyaja'á na' tsa'á, masi lo'o sca' ngu' jna', masi lo'o cujuu ngu' jna' cajua xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

¹⁴ Ngua cuayá' ti' ya li' cha' ná ngua ji'i ya cua'a ya ji'i yu.

—Tso'o si caca ñi'ya nu nacui ycu'i Ndyosi cha' caca lacua —nacu'i ya li'.

¹⁵ Lo'o ngua'ni cho'o ya ji'i ya, li' ndu'u ya ndyaa ya ca Jerusalén. ¹⁶ Tyuu tya'a ngu' tya'a na ndyaa lo'o ji'i ya cha' culu'u ngu' ji'i ya macala ndi'i chaca yu tya'a na nu naa Mnasón. Ngu' Chipre laca nu Mnasón bi'. Cua ngusñi yu cha' ji'i Jesús tya sa'ni la, lo'o nu juani ntucua tyi yu ca Jerusalén. Slo yu bi' ndyanu ya li'.

Ndyacua tya'a Pablo lo'o Jacobo

¹⁷ Tso'o ntsu'u tyiquee ñati ji'i Jesucristo tya'a na cha' cua ndyalaa ya ca Jerusalén. ¹⁸ Nguxee chaca tsá ndyaa Pablo lo'o ya ca slo Jacobo. Cajua ndyu'u ti'i laca ngu' cusu' ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo quichí bi'. ¹⁹ Nchcuicha' Pablo ji'i ngu' bi', li' nchcu'i yu lo'o ngu', ndacha' yu laca ña'á cña nu ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o nguti'i ya slo ngu' xa' tsu'. ²⁰ Nu lo'o cua ndyuna ngu' cha' bi', li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi. Nchcu'i ngu' lo'o Pablo li'.

—Tso'o tsa lacua —nacu'i ngu' ji'i yu—. Juani ni, jlo ti' nu'u cha' cua ntsu'u tyuu mil tya'a ngu' judío tya'a na

nu ngusñi cha' ji'i Jesús tya tsubi' la. Nacu'i ngu' cha' ntsu'u cha' taquiya' laca na lo'o tya'a na cua ña'á ca cha' cusu' nu nguxtyanu jyo'o Moisés ji'na cua sa'ni la —nacu'i ngu'—. ²¹ Lo'o jua'á cua nquijeloo cha' ji'i ngu' cha' ngulu'u nu'u ji'i ngu' judío tya'a na nu ndi'i xa' quichí, cha' nga'aa ntsu'u cha' taquiya' ngu' bi' ji'i cha' cusu' nu nguscua jyo'o Moisés bi', ni ná ntsu'u cha' xi'yu ngu' quiji sñi' ngu' cha' culacua ngu'; ngulu'u nu'u cha' ná nga'á cha' cua'ni ngu' bi' ñi'ya nu ndu'ni na cha' laca na ngu' judío, nacui ngu'. ²² ¿Na laca cua'ni na lacua? Ná tyiquee' tyu'u ti'i laca ngu' judío tya'a na, lo'o caja cha' ji'i ngu' cha' cua ndyalaa nu'u quichí re. ²³ Bi' cha' ta ya sca cui' lo'o nu'u ñi'ya nu cua'ni nu'u juani. Cua ndi'i jacua tya'a ngu' qui'yu re nu cua ngüñi sca cha' ji'i ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. ²⁴ Tsaa lo'o nu'u ji'i ngu' bi', cha' stu'ba ti cua'ni lyiji mā cha' nu cua ngüñi ji'i ngu' bi' lo'o ycu'i Ndyosi. Nu'u cui'ya laca na nu nga'á cha' caca msta' ji'i ngu' ne' laa. Li' taca xi'yu ngu' quicha' hique ngu' lo'o cua ndye cha' bi'. Ca-cua cuayá' ti' laca ngu' li', cha' lo'o nu'u ndaquiya' nu'u ji'i laca cha' nu nguxtyanu jyo'o cusu' ji'na, cha' si'i cha' liñi nu cua nchcu'i ñati jinu'u li'. ²⁵ Lo'o nu ngu' xa' tsu' nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo ni, cua nguscua ya sca quityi cha' tsa slo ngu' bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' laca lo cha' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a na. Nguscua ya cha' ndi'ya: ná tso'o cacu ngu' cuaña' na'ni nu cua nda ngu' cha' caca msta' ji'i jo'ó, ni ná tso'o cacu ngu' tañi, ni ná tso'o cacu ngu' na'ni nu ná ndyalú tso'o tañi ni' lo'o ndyujui ngu' ji'i, ni ná tso'o chca'á ngu' lo'o ñati nu si'i clyo'o ngu'.

Ngusñi ngu' ji'i Pablo preso to' laa tlyu

²⁶ Ca chaca tsá, li' ndyaa lo'o Pablo ji'i nu jacua tya'a ñati bi', ngua'ni lubii ngu' ji'i ycu'i ca ngu' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Li' ndyaa ngu' ne' laa tlyu, cha' cacha' ngu' ji'i ngu' bi' ni tsá tye tyuco'o tsá ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', cha' li' taca caá ngu' ne' laa jua, caá lo'o ngu' msta' nu ta ngu' ji'i ycu'i Ndyosi li'.

²⁷ Cua tya'a ti cati tsá, cua tye ti cña ji'i ngu'. Pana cua ntsu'u xi' ngu' judío nu laca tyi ca Asia, lo'o jua'á cua na'á ngu' bi' ji'i Pablo su ndya'á yu ne' laa tlyu bi'. Hora ti ngua'ni cui' ngu' bi' sca cuentyu lo'o ngu' quichí, cha' caca ñasí' ngu' ji'i Pablo li'. ²⁸ Ngusi'ya ngu' judío bi' ji'i ngu' quichí li'.

—Cu'mā ngu' Israel tya'a na —nacu'i ngu'—, xtyucua mā ji'i ya —nacu'i ngu'—. Cua ngulu'u nu qui'yu re ji'i ngu' laca quichí su nguta'á yu cha' ná tso'o na nu laca na ngu' judío; ná tso'o cha' cua'ni tlyu na ji'i cha' nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'á ná tso'o laa tlyu re, nacui yu re. Lo'o chaca cha' ni, cua ndyaa lo'o yu re ji'i ngu' xa' tsu' ne' laa tlyu re cha' cua'ni ñu'u ngu' ji'i laa su ndu'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi.

²⁹ Nchcu'i ngu' jua'á cha' cua na'á ngu' ji'i Pablo ndya'á lquichí lo'o Trófimo, sca ngu' Efeso. Ngua ti' ngu' li', cha' cua ndyaa lo'o yu ji'i ne' laa tlyu bi'.

³⁰ Nxna lijya laca ngu' quichí li', cha' tejeya' ngu' ji'i Pablo. Hora ti ngulo'o ngu' ji'i yu ne' laa, ndacu' ngu'

to' laa li'. ³¹ Ngua ti' ngu' cujuui ngu' ji'i Pablo; pana ndyaa xi xa' la ngu' slo nu xu'na sendaru ngu' ro-mano, ndyaa cache' ngu' ji'i cha' lye tsa nxuu tya'a lcaa ngu' quichi. ³² Bi' cha' ngulo nu xu'na sendaru bi' cña ji'i capitán ji'i cha' tsa lo'o ngu' ji'i ña'a' latya sendaru, tsa ngu' lo'o ycu'i xu'na ngu' bi' ca su ndi'i ngu' quichi. Ngusna ngu' ndyaa ngu' su ndyu'u ti'i lcaa ngu' quichi li'. Nga'aa ngujui'i ngu' quichi ji'i Pablo lo'o na'a ngu' ji'i sendaru lo'o xu'na sendaru bi' li'ya. ³³ Li' ndyaa xu'na sendaru bi' cacua ti slo nu Pablo bi'; ngu-lo cña cha' tejeya' sendaru ji'i yu, cha' sca' ngu' ji'i yu lo'o tucua tya'a carena chcu'a. Li' nchcuane xu'na sendaru bi' ji'i ngu' quichi, cha' caca cuayá' ti' ycu'i tilaca laca preso bi' ji'i, ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u ji'i yu. ³⁴ Pana nxi'ya tsa ngu' quichi ndi'i ngu' li'; nxi'ya tsaca ngu' lo'o nxi'ya chaca ngu', bi' cha' ná jlo ti' xu'na sendaru bi' na laca ngua ji'i ngu'. Li' ngulo cña cha' tsa lo'o sendaru ji'i Pablo ca to' tyi sendaru. ³⁵ Lo'o cua ndyalaa sendaru su tyacu'i lo ndyiya' to' ni'i ji'i ngu', li' ngusñi sendaru ji'i Pablo, ngüi'ya cua ngu' ji'i yu cha' ñasi' tsa ngu' quichi ji'i yu. ³⁶ Tlyu tsa taju ñati nu ndyaa lca'a' ji'i sendaru.

—Cujuii clya ma' ji'i —nacui ngu' bi' ji'i sendaru bi'.

Nda Pablo cha' lo'o ngu' quichi ñi'ya ngua ji'i yu

³⁷ Cua tyatí ti ngu' toni'i ji'i sendaru, li' nchcui' Pablo lo'o xu'na sendaru bi':

—Cusu', cua'ni cha' tso'o ta nu'u chacuayá' chcu'i na' xi —nacui Pablo ji'i.

—¿Ha nchca jinu'u chcu'i cha' griego? —nacui xu'na sendaru ji'i Pablo li'.

—Nchca 'na —nacui Pablo.

³⁸ —¿Ha si'i nu'u laca nu ngu' Egipto nu ngua loo ji'i ngu' nu ngusu' tya'a lo'o gobierno tsubi'? —nacui ji'i Pablo—. ¿Ha si'i nu'u ndyaa lo'o ji'i jacua mil tya'a ñati cuxi ca lo natí' btyi'?

³⁹ —Si'i na' —nacui Pablo—. Ngu' judío laca na'. Tarso naa quichi tyi na', la cui' sca quichi tlyu xi ca loyuu su cuentya Cilicia —nacui—. Cua'ni nu'u cha' tso'o ta nu'u chacuayá' jna' chcu'i na' xi lo'o ngu' quichi re juani.

⁴⁰ Li' nda xu'na sendaru chacuayá' chcu'i Pablo, bi' cha' ndatu yu lo ndyiya' quee bi' li', ngutacui ya' yu cha' ca ti nu ngu' quiña'a' bi'. Lo'o ngua ti' ngu', li' cha' hebreo nchcui' Pablo lo'o ngu', cha' bi' laca cha'cña ji'i ngu' judío.

22 —Cu'ma' ngu' cusu', ngu' tya'a na' —nacui Pablo ji'i ngu'—, cua'a' jyaca ma' ji'i cha' nu chcu'i na' lo'o ma' —nacui—, si caca cua'ni lyaá na' ji'i ycu'i ca na' lo'o chcu'i na' lo'o ma'.

² Ndyuna ngu' judío cha' nchcui' Pablo cha'cña ji'i ngu' lo'o ngu', bi' cha' ti ti ndi'i ngu' laja lo'o nchcui' yu:

³ —Tya'a cu'ma' ngu' judío laca na' —nacui Pablo ji'i ngu'—. Quichi Tarso ngula na' ca loyuu su cuentya Cilicia; tiya' la ndyalaa na' quichi Jerusalén re, cha' ngua tsa'a' na' slo mstru Gamaliel li'. Tso'o ngua tsa'a' na' lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na nu

nscua lo quityi. Tyucui tyiquee na' ngua ti' na' taquiya' na' lcaa cha' ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' ñi'ya nu ndyu'ni ma' tsa juani. ⁴ Cua sa'ni la lo'o ycu'i na' lca'a' cusu' na' ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, cha' cujuui na' ji'i ngu'. Ntejeya' na' ji'i ngu' bi', masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a', ngusu'ba na' ji'i ngu' ne' chcu'a. ⁵ Jlo ti' xu'na sti jo'ó, lo'o jua'a' ngu' cusu' quichi re ni, jlo ti' ngu' cha' bi'; bi' cha' cua nda ngu' quityi jna' nu ngus-cua ngu' cha' tsa slo ngu' judío tya'a na ca quichi Damasco. Ndyaa' na' ca bi' cha' clyana la na' ji'i ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo, cha' tyaa' lo'o na' ji'i ngu' bi' nde Jerusalén re, cha' xcube' ma' ji'i ngu' bi'.

Nda Pablo cha' lo'o ngu' ñi'ya nguxcutsa'a' Jesús cre-siya ji'i yu

⁶ Ndyaa' na' tyucui, cua tyalaa ti na' ca quichi Damasco bi'. Nde hora ngua, lo'o tsi tsiya' ca ndaca'a' sca xee tlyu ji'i ycu'i Ndyosi nde cua; tyucui ña'a' lo yuu su ndu na' ngujui' xee bi'. ⁷ Nclyú na' tyucui li', ndyuna na' cha' nchcui' sca ñati lo'o na': "Saulo, Saulo", nacui yu, "¿ni cha' laca nxuu tya'a nu'u lo'o na'?" ⁸ "¿Tilaca laca nu'u, cusu'?" nacui na' ji'i li'. "Jesús Nazaret laca na'", nacui yu jna'. "Nxxu' tya'a nu'u lo'o ycu'i na', bi' cha' nchca quicha ti' na'." ⁹ Cua na'a' ngu' nu ndyaa' lo'o na' xee bi'. Ndyutsi tsa ngu' li', masi ná ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o na'. ¹⁰ "¿Na laca nu nti' nu'u cha' cua'ni na', Xu'na?" nacui na' ji'i Jesús li'. "Ty-atu nu'u", nacui nu Xu'na na jna', "tsaa nu'u ca quichi Damasco. Ndejua ndi'i sca ñati nu culu'u jinu'u lcaa ña'a' cña nu ntsu'u cha' cua'ni nu'u." ¹¹ Ngua cuityi' na' xqui'ya xee tlyu bi' li', bi' cha' nu ngu' tya'a ndyaa' na' bi', ngusñi ngu' ya' na' cha' tsa la ya tyucui nde quichi Damasco bi'.

¹² Ndi'i sca nu cusu' nu naa Ananías quichi bi', nu ndaquiya' tsa ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi sa'ni. Lcaa ngu' judío tya'a na nu ndi'i quichi Damasco ni, nchcui' ngu' cha' tso'o tsa tyiquee nu Ananías bi'. ¹³ Ndyalaa nu cusu' bi' slo na' li': "Saulo tya'a na", nacui yu jna', "cua'ni ycu'i Ndyosi cha' tyaala cloo nu'u chaca quiya' juani". Hora ti ndyaa' cloo na' chaca quiya', na'a' na' ji'i ycu'i Ananías li'. ¹⁴ "Ycu'i Ndyosi nu ngua'ni tlyu sti na' ji'i, bi' laca nu ngusubi jinu'u cua sa'ni la", nacui Ananías jna'. "Ngusubi ycu'i Ni jinu'u cha' ca cuayá' ti' nu'u ña'a' cha' nu nti' ycu'i Ni, cha' ña'a' nu'u ji'i ycu'i nu li'ni ca, cha' cuna nu'u cha' nu chcu'i Ni lo'o nu'u", nacui jna'. ¹⁵ "Ntsu'u cha' tsa nu'u slo lcaa ñati cha' cache' nu'u ji'i ngu' lcaa ña'a' cha' nu cua na'a' nu'u, lcaa ña'a' cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu cua ndyuna nu'u. ¹⁶ Nga'aa ntsu'u cha' jatya la nu'u ca nde; tyatu clyu nu'u juani; cua ngüityi ycu'i Ni qui'ya nu ntsu'u jinu'u, xqui'ya cha' ngusñi nu'u cha' ji'i Jesús. Lo'o li' tyucuatya ngu' jinu'u." Jua'a' nchcui' Ananías lo'o na' li'.

Ndyaa Pablo slo ngu' xa' tsu'

¹⁷ Nu lo'o nguxtyu' na' nde Jerusalén, li' ndyaa na' ne' laa tlyu jua cha' chcu'i na' lo'o ycu'i Ndyosi. Ñi'ya

nti' si nchcui' sca xcalá na, ¹⁸ jua'a cua na'a na' ji'i ycuí' nu Xu'na na. "Tyaa clya nu'u", nacui' nu Xu'na na jna', "tyu'u nu'u quichi' Jerusalén re; yaa clya nu'u", nacui' Ni, "cha' ná jlya ti' ngu' nde lo'o chcui' nu'u cha' jna' lo'o ngu'." ¹⁹ "Xu'na", nacui' na' ji'i nu Xu'na na li', "jlo ti' ngu' quichi' re cha' nguta'a na' ne' laa lcaa quichi', cha' ngusñi na' ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o nu'u, ngusu'-ba na' ji'i ngu' bi' ne' chcuá, ngujui'i na' ji'i ngu' bi'." ²⁰ Nu lo'o ngu' quee ji'i Esteban, ndyalú tañi yu; ndyujuii ngu' ji'i yu xqui'ya cha' liñi nchcui' yu cha' jinu'u lo'o ngu'. Lo'o na' ni, stu'ba ti ndu na' lo'o ngu' bi' li', nguna'asii na' ste' ngu' nu ndyujuii ji'i yu. Tso'o nti' na' tyempo bi', nu lo'o na'a na' cha' cua ngujuii yu bi'." Jua'a nchcui' na' lo'o ycuí' Ndyosi ne' laa bi'. ²¹ "Tyaa nu'u juani", nacui' ycuí' nu Xu'na na jna' li'. "Culo na' cña jinu'u cha' tsaa nu'u xa' quichi' tyijyu' la, cha' culu'u nu'u ji'i xa' ñati; nga'aa si'i ji'i ngu' judío tya'a nu'u ti culu'u nu'u."

Ntsu'u Pablo preso ji'i xu'na sendaru

²² Lo'o ndyuna ngu' quichi' cha' bi', nga'aa nti' ngu' cuna la ngu' cha' li'. Nxi'ya lo'o tsa ngu' ji'i sendaru cha' ñasi' ngu':

—Cujui mā ji'i nu qui'yu re —nacui' ngu'—. Nga'aa tso'o cha' tyi'i yu chalyuu.

²³ Cuii ngusi'ya lo'o ngu' ji'i Pablo li', ngusaa' ngu' ste' ycuí' ca ngu', ngusñi ngu' yuu ngu' nde cuá cha' ñasi' tsa ngu'. ²⁴ Bi' cha' ngulo xu'na sendaru cña cha' tsaa lo'o sendaru ji'i preso ni'i, cha' quiji'i sendaru ji'i yu lo'o juata nu ntsu'u chcuá laja. Cua'ni ngu' jua'a ngua ti' xu'na sendaru, cha' li' tyaja'a yu cacha' yu ña'a cha' cuxi nu ngua'ni yu, cha' ngusi'ya tsa ngu' quichi' xqui'ya cha' bi'. ²⁵ Cua ngusca' ngu' ji'i yu cha' quiji'i juata ngu' ji'i yu, lo'o li' nchcui' Pablo lo'o nu capitán bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'i mā quiji'i mā ji'i sca ngu' romano? —nacui' Pablo ji'i capitán—. ¿Ha si'i na cua'ni cuayá' ngu' tisiya ji'i ngu' romano clyo?

²⁶ Hora ti ngusna capitán ndyaa nda xi cha' lo'o xu'na sendaru li':

—Cui'ya nu'u cuentya ñi'ya ña'a cua'ni nu'u lo'o nu qui'yu jua —nacui' capitán ji'i xu'na—. Sca ngu' romano laca yu.

²⁷ Hora ti lijya nu xu'na sendaru bi' slo Pablo li'.

—¿Ha chañi cha' nu'u laca ngu' romano? —nacui' ji'i Pablo.

—Chañi —nacui' Pablo ji'i.

²⁸ —Quiña'a tsa caya' nda na' cha' laca na' ngu' romano —nacui' xu'na sendaru li'.

—Ná lo'o caya' nda na', cha' ngu' romano laca sti na' —nacui' Pablo ji'i.

²⁹ Nu sendaru nu ndi'i slo yu cha' quiji'i ngu' ji'i yu ni, hora ti ndatsu' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' yu. Li' cua ndyutsii tsa xu'na sendaru cha' cua ngulo cña ji'i ngu', cha' ngusca' ngu' ji'i sca ngu' romano, masi ná lo'o chacuayá' ji'i ycuí' bese.

Ndu Pablo slo ngu' nu laca loo ji'i ngu' judío

³⁰ Ca chaca tsá tya nti' xu'na sendaru ca cuayá' ti' ni qui'ya laca nu ngusta ngu' judío bi' ji'i Pablo. Ngusati' ngu' carena chcuá nu ndyacaá' Pablo li'. Ngulo xu'na sendaru bi' cña ji'i sti jo'ó tlyu lo'o ji'i lcaa ngu' cusu' cha' tyu'u ti'i ngu' se'i ti. Li' ndyaa lo'o ji'i Pablo ca slo ngu' bi'.

23 Cua ndyuu ti'i lcaa ngu' cusu' bi'. Li' ña'a tsa Pablo ji'i ngu' cusu' nu cua'ni cuayá' ji'i yu.

—Cu'mā ngu' cusu' tya'a na' —nacui' Pablo ji'i ngu' li'—, lcaa tsá tso'o ndi'i na'. Lubii cresiya jna' cuentya ji'i ycuí' Ndyosi.

² Ananías naa nu laca xu'na sti jo'ó bi'; li' ngulo nu Ananías bi' cña ji'i ngu' nu ndy cacua ti cha' quiji'i ya' ngu' tu'ba Pablo.

³ —La cui' jua'a quiji'i ycuí' Ndyosi jinu'u tu'ni —nacui' Pablo ji'i xu'na sti jo'ó bi' li'—. Cuiñi nu'u. ¿Ha liñi tsa ndu'ni nu'u nti'? Nde ndyuni cuayá' mā jna' cuentya ji'i chacuayá' nu ntsu'u ji'na, pana cua ngulo nu'u cña cha' quiji'i ya' ngu' tu'ba na', masi ná ntsu'u chacuayá' cua'ni nu'u jua'a.

⁴ Nchcui' ngu' nu ndy cacua ti lo'o Pablo li':

—¿Ha nchcui' suba' nu'u lo'o xu'na sti jo'ó nu laca cña ji'i ycuí' Ndyosi? —nacui' ngu' ji'i Pablo.

⁵ —Cu'mā ngu' cusu' tya'a na' —nacui' Pablo—, ná jlo ti' na' si xu'na sti jo'ó laca jua. Ná tso'o cha' nu nchcui' na' si jua'a, cha' cua nscua sca cha' lo quityi ji'i ycuí' Ndyosi ndi'ya: "Ná chcui' cuxi mā ji'i xu'na mā".

⁶ Pana ngua cuayá' ti' Pablo li' cha' nga'a ngu' fariseo, lo'o jua'a nga'a xi ngu' saduceo laja ngu' cusu' bi'. Cuii nchcui' Pablo chaca quiya' li':

—Cu'mā ngu' cusu' tya'a na' —nacui' yu ji'i ngu'—, ngu' fariseo laca na' —nacui' Pablo—, lo'o jua'a ngu' fariseo ngua sti na'. Ndyuni cuayá' mā jna' xqui'ya cha' jlya ti' na' cha' ntsu'u cha' tyu'u lcaa jyo'o chaca quiya' ca nde loo la.

⁷ Nu lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' nguxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu'; ngu' fariseo nxuy tya'a lo'o ngu' saduceo li'. ⁸ Ná jlya ti' ngu' saduceo cha' tya taca tyu'u sca ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii, ni ná jlya ti' ngu' cha' ntsu'u xca' ji'i ycuí' Ndyosi, ni ná jlya ti' ngu' cha' ntsu'u cui'i; pana ngu' fariseo ni, jlya ti' ngu' lcaa cha' bi'. ⁹ Bi' cha' lye tsa nxuy tya'a ngu' bi'. Lo'o li' ndyatú xi ngu' fariseo nu nslo tso'o ji'i quityi ji'i ycuí' Ndyosi.

—Ná ngua'ni nu qui'yu re cha' cuxi —nacui' ngu' bi'—. Ná tso'o xuy tya'a na lo'o ycuí' Ndyosi si chañi cha' cua nchcui' sca cui'i tso'o lo'o yu re, si cua nchcui' sca xca' ji'i ycuí' Ndyosi lo'o yu.

¹⁰ Lye la nxuy tya'a ngu' xqui'ya cha' bi' li'. Ngulacua tsa ti' xu'na sendaru si cuyuii ngu' ji'i Pablo, bi' cha' ngulo cña ji'i sendaru cha' tejeya' ngu' ji'i Pablo, cha' xa' tsaa lo'o ngu' ji'i yu ca to' tyi sendaru chaca quiya'.

¹¹ Lo'o ngua talya lye, li' ndyalaa ycuí' nu Xu'na na slo Pablo.

—Cua'ni tlyu tyiquee nu'u Pablo —nacui' Ni—. Ñi'ya cua nchcui' nu'u cha' jna' nde quichi' Jerusalén re, jua'a ntsu'u cha' chcui' nu'u cha' jna' ca quichi' Roma.

Ngua ti' ngu' cujuui ngu' ji'i Pablo

¹² Lo'o cua nguxee chaca tsā, li' ngūiñi cha' ji'i ngu' judío lo'o tya'a ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Pablo. Ndi'ya ngua'ni ngu' jura li':

—Ña'a ycu'i Ndyosi ji'na cha' chañi ca cha' ná cacu na ná co'o na tsiya' ti ña'a cuayá' nu cua ndyujuii na ji'i nu Pablo bi' —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

¹³ Cua ntsu'u tu'ba tya'a ñati nu ngua ti' cua'ni cña cuxi bi'. ¹⁴ Bi' cha' ndyaa ngu', nchcui' ngu' lo'o sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' quichi bi':

—Cua ngūiñi cha' ji'i ya lo'o ycu'i Ndyosi —nacui ngu' ji'i ngu' nu laca loo—. Nchcui' ya lo'o Ni cha' ná cacu ya tsiya' ti ña'a cuayá' nu cua ndyujuii ya ji'i nu Pablo bi' —nacui ngu'—. ¹⁵ Bi' cha' juani, laca cu'ma ngu' cusu' lo'o ngu' tsiya, jña mā ji'i xu'na sendaru bi' cha' cā lo'o ngu' ji'i Pablo ca slo mā chaca quiya'. Ta mā cha' lo'o ngu' cha' tya nti' mā cua'ni cuayá' mā la xi ji'i yu bi'. Li' tsa ya chca'a cuaana ya to' tyucuii, cha' cujuui ya ji'i yu laja lo'o tyeje tacui ngu' lo'o yu li'.

¹⁶ Laja li' cua ngujui cha' ji'i sñi' tya'a Pablo, ña'a cha' nu nchcui' ngu' bi'. Yala ti ndyaa yu cuañi' bi' to' tyi sendaru cha' ta yu cha' lo'o chi tya'a yu. ¹⁷ Li' ngusi'ya Pablo ji'i sca capitán:

—Cua'ni cha' tso'o tsa lo'o ji'i yu cuañi' re ca slo xu'na mā —nacui Pablo ji'i—. Ntsu'u sca cha' nu ta yu lo'o nu laca xu'na mā.

¹⁸ Ndyaa lo'o capitán ji'i yu cuañi' bi' slo xu'na ngu' li':

—Cua ngusi'ya Pablo jna' —nacui capitán ji'i xu'na—, nu Pablo nu ntsu'u ne' chcuā —nacui capitán—. Nacu' yu 'na cha' cā lo'o na' ji'i yu cuañi' re slo nu'u, cha' ntsu'u sca cha' nu nti' chcu' lo'o nu'u.

¹⁹ Ntejeya' xu'na sendaru ya' yu cuañi' bi' li', ndyaa lo'o ji'i su ná cuna xa' ñati cha' nu chcu':

—¿Ha ntsu'u sca cha' nu nti' nu'u chcu' lo'o na? —nacui xu'na sendaru ji'i yu cuañi' bi' li'.

²⁰ —Cua ngūiñi cha' ji'i nu ngu' judío bi' lo'o tya'a ngu' cha' jña ngu' cha' clyu ti' jinu'u, cha' cā lo'o nu'u ji'i Pablo ca slo ngu' tsiya bi' la quee —nacui yu cuañi' bi' ji'i xu'na sendaru li'—. Chcu' ngu' lo'o nu'u cha' tya nti' la ngu' cua'ni cuayá' ngu' xi ji'i Pablo slo ngu'.

²¹ Cha' cuiñi laca bi'. Cua ntsu'u masi tu'ba tya'a ñati nu ntajaty ngu' ji'i mā cuaana ti to' tyucuii bi'; cua nchcui' ngu' bi' lo'o ycu'i Ndyosi cha' ná cacu ngu' ná co'o ngu' tsiya' ti, ña'a cuayá' nu cua ndyujuii ngu' ji'i nu Pablo bi'. Lo'o jua'a cua laca ndi'i ngu' juani, ntajaty ngu' cha' chcu' ngu' lo'o nu'u.

²² Li' ngulo xu'na sendaru cña ji'i yu cuañi' bi', cha' ná cacha' ji'i xa' ñati cha' nu cua nda lo'o sendaru. Li' ngusalya' yu cuañi' bi' lo'o xu'na sendaru, ndu'u ndyaa.

Nda xu'na sendaru ji'i Pablo cha' tsa yu ca slo Félix nu laca gobernador

²³ Lo'o li' ngusi'ya xu'na sendaru ji'i tucua tya'a capitán cha' cā ngu' slo. Ngulo cña ji'i capitán bi', cha'

cua'ni cho'o ngu' ji'i ngu' cha' tsa ngu' lo'o quiña'a tya'a sendaru ca quichi Cesarea; nacui cha' hora cua caa nde talya tsa ngu'. Tsa lo'o ngu' ji'i tucua siyento tya'a sendaru nu tya'a quiya' ti, lo'o jua'a tya xna yala tyi tya'a sendaru nu tyucua hichu' cuayu ti, lo'o jua'a tya tyucuaa siyento tya'a sendaru nu tya'a lo'o cly chcuā, tsa lo'o ngu' ji'i li'. ²⁴ Lo'o jua'a ngulo cña cha' cua'ni cho'o ngu' ji'i cuayu nu tyucua Pablo. Ntsu'u cha' cua'a tso'o sendaru ji'i Pablo tyucuii ña'a cuayá' nu tyalaa tso'o ti yu ca slo gobernador Félix. ²⁵ Li' nguscua xu'na sendaru sca quityi cha' tsa slo nu Félix bi'; ndi'ya nchcui' quityi bi':

²⁶ “Claudio Lisias nscua quityi re cha' tsa slo nu'u, gobernador Félix, cha' nu'u laca loo. Xlyo ni'i. ²⁷ Cua ntejeya' ngu' judío ji'i nu qui'yu re, cua cujuui ti ngu' ji'i yu lo'o ndyalaa na' lo'o sendaru. Ngua tii na' cha' ngu' romano laca yu re, bi' cha' ngulo na' ji'i yu ya' ngu' cuxi bi'. ²⁸ Lo'o li' ngua ti' na' ca cuayá' ti' na' ni qui'ya ntsu'u ji'i yu lo'o ngu', bi' cha' ndyaa lo'o na' ji'i yu ca slo ngu' nu laca loo ji'i ngu' judío. ²⁹ Li' ngua cuayá' ti' na' cha' cua ngusta ngu' qui'ya ji'i yu cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i tya'a ngu' judío ti, pana ná ntsu'u cha' cujuui ngu' ji'i yu, ná ntsu'u cha' su'ba ngu' ji'i yu ne' chcuā. ³⁰ Li' ngua tii na' cha' cuaana ti cua ngūiñi cha' ji'i tyu'u tya'a ngu' judío cha' cujuui ngu' ji'i yu re, bi' cha' nda na' ji'i yu lijya yu slo nu'u juani. Ngulo na' cña ji'i nu ngu' judío bi', cha' cā ngu' ca slo nu'u cha' sta ngu' qui'ya ji'i yu re, si ntsu'u sca qui'ya ji'i yu cuentya ji'i ngu'. Tsa lo cua ti cha' nscua na' juani.” Jua'a nguscua nu xu'na sendaru bi' lo quityi.

³¹ Ni'ya nu ngulo xu'na sendaru cña ji'i ngu', jua'a ngua cha' bi' li'. Lo'o ngua talya, li' ndyaa ngu' ndyaa qui'ya ngu' ji'i Pablo, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ca quichi Antipatris. ³² Ca chaca tsā nguxtyu'u sendaru nu ndyaa quiya' ti, ñaa ngu' nde to' tyi ngu'. Tya ndyaa la ngu' nu ntucua hichu' cuayu bi', ndyaa lo'o ngu' ji'i Pablo tyucuii. ³³ Ndyalaa ngu' ca quichi Cesarea li', nda ngu' quityi ji'i gobernador, lo'o jua'a nguxtyanu ngu' ji'i pre-so slo nu cusu' bi' li'. ³⁴ Nchcui' gobernador lo quityi bi', li' nchcuane ji'i Pablo ma ngu' laca. Nguxacu' Pablo cha' ji'i li':

—Loyuu su cuentya Cilicia ndi'i quichi tyi na' —nacui Pablo.

³⁵ —Ña'a na' ni'ya caca cha' jinu'u lo'o cā ngu' bi' slo na' cha' sta ngu' qui'ya jinu'u —nacui gobernador ji'i Pablo.

Lo'o li' ngulo nu gobernador bi' cña ji'i sendaru cha' tyi' ngu' sendaru cā ji'i Pablo ca toni'i cña su ngutucua jyo'o rey Herodes cua sa'ni la.

Ndacha' Pablo ji'i Félix ñi'ya ngua ji'i yu

24 Lo'o cua ndya'a ca'yu tsā, li' ndyalaa Ananías nu xu'na sti jo'ó bi'; ndyalaa yu lo'o ngu' cusu' lo'o sca ñati nu laca tu'ba nu naa Tértulo. Li' ndyaa ngu' bi' slo gobernador cha' sta ngu' qui'ya ji'i Pablo, ² bi' cha' ngulo gobernador cña ji'i sendaru cha' cā lo'o ngu' ji'i Pablo ca slo. Li' nchcui' Tértulo bi' lo'o Félix nu laca gobernador bi':

—Cha' clyu ti' tyu'u jinu'u, cusu', chcu' ya xi lo'o nu'u —nacui Tértulo—. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya cha' xcui' cña tso'o ndu'ni nu'u lo'o laca nu'u loo loyuu chalyuu re. Tso'o ti ndi'ya ya, cha' tso'o tsa jlo ti' nu'u ñi'ya culo nu'u cña ji'i ya —nacui—. ³ Bi' cha' tso'o ntsu'u tyiquee ya, nxñi ya cua ña'a ca cha' tso'o nu ndyu'ni nu'u lo'o ya, macala ndyu'ni nu'u cña. Lo'o nu juani ndyu'ni chj ya loo nu'u, cusu' —nacui—. ⁴ Cui'ya cha' clyu ti' ji'i ya, masi sca hora ti culo laja nu'u xi; cua'ni nu'u sna Ndyosi cuna xi lo'o chcu' na' sca cha' re lo'o nu'u. ⁵ Cua lijya ya ca nde cha' cacha' liñi ya jinu'u lcaa ña'a cña cuxi nu ngua'ni yu re. Nslo ya ji'i yu re cha' suba' tsa nchcu' yu, lya' tsa ti' yu. Nsu'ba yu cha' cusuy ji'i ñati lcaa quichj su ndya'a yu slo ngu' judío tya'a ya, cha' yu re laca loo ji'i taju ngu' nazareno. ⁶ Ngua ti' yu tsa lo'o yu ji'i xi ngu' xa' tsu' ca ne' laa ji'i cuare, ca su ná ntsu'u chacuayá' cha' tsa xa' ñati; bi' cha' nteje ya ya ji'i yu, ndyaa lo'o ya ji'i yu cha' ca cuayá' ji'i yu lo'o ya xqui'ya cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ya. ⁷ Li' ndyalaa Lisias nu xu'na sendaru quichj bi'. Tyaala tsa ngua bi' lo'o nguxlyaá ji'i nu Pablo bi' ya' ya, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu li'. ⁸ Ngulo Lisias cña ji'i ya cha' cãa ya slo nu'u cha' sta ya qui'ya ji'i yu ca nde. Tso'o la si xcua ne nu'u ji'i yu si cha' liñi nchcu' ya ji'i yu.

⁹ Lo'o jua'a nchcu' nu ngu' judío nu ndu lo'o Tértulo bi', cha' liñi tsa cha' nu nchcu' Tértulo cuentya ji'i Pablo. ¹⁰ Nda gobernador chacuayá' chcu' ycu' Pablo li':

—Tso'o ntsu'u tyiquee na' si caca cua'ni lyaá na' ji'i ycu' ca na' laja lo'o chcu' na' lo'o nu'u —nacui Pablo ji'i Félix bi'—. Cua jlo ti' na' cha' cua tyuu yija laca nu'u loo ji'i nación re —nacui—. ¹¹ Liñi cha' nu nchcu' na' re, taca ca cuayá' ti' nu'u cha' liñi tsa laca cha' bi'. Cua tii tyucuaa ti tsã ntsu'u lo'o ndyalaa na' nde quichj Jerusalén cha' cua'ni tlyu na' ji'i ycu' Ndyosi. ¹² Ná nguxlyú na' cha' hichu' ñati; ná ngua'ni cuxi na' lo'o ñati, masi ne' laa tonu, masi xa' ne' laa, masi laja quichj ti, ná nchcu' na' cha' cuxi lo'o ñati li'. ¹³ Qui'ya laja ti ngusta ngu' re 'na. Ná tucui ndu nu taca chcu' cha' liñi laca cha' nu nchcu' ngu' re jna'. ¹⁴ Chañi laca cha' ndu'ni tlyu na' ji'i ycu' Ni, la cui' ycu' Ndyosi bi' laca nu ngua'ni tlyu jyo'o cusu' ji'i ya ji'i Ni. Lo'o jua'a cua ngusñi na' cha' cucui nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na nu ngua tsubi' ti, masi nchcu' ngu' re cha' cha' cuiñi laca bi'. Pana ña'a ti tya ndaquiya' na' ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moises lo quityi sa'ni, lo'o jua'a ndaquiya' na' ji'i lcaa quityi nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni. ¹⁵ Ñi'ya nu jlyu ti' ngu' judío re, jua'a jlyu ti' na'. Chañi cha' cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', masi ñati tso'o ngua jyo'o bi', masi ñati cuxi ngua ngu'; ¹⁶ bi' cha' nti' na' cua'ni na' xcui' cha' tso'o laja lo'o ndi' na' chalyuu, cha' ná cãa ñi'ya nu cutsji na' ca slo ycu' Ndyosi, lo'o jua'a ná cutsji na' slo ñati ti li'.

¹⁷ Tyuu yija ndya'a na' xa' quichj tyijyu' la, lo'o tsubi' ti nguxtyuu na' ndyalaa na' nde loyuu su ndi' quichj tyi ya chaca quiya', cha' ta na' sca msta nu xtyucua xi ji'i ngu' ti' nde jua, la cui' msta nu cua nda ngu' tyijyu'

cha' tsa slo ngu' ti' bi'. Lo'o jua'a na', ngua ti' na' cha' ta na' sca msta ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁸ Ñi'ya nu nscua cha' cua'ni ya cha' laca ya ngu' judío, jua'a ngua'ni lubii na' ji'i ycu' ca na' cha' tsa'a ne' laa. Nga'a na' ne' laa tonu li', nda na' msta bi'; ti' ti nguti' na' ne' laa, ná ndi' quiña'a ñati. Lo'o li' ndyalaa xi ngu' judío tya'a ya nu ca tyi loyuu su cuentya Asia, na'a ngu' bi' jna' li'. ¹⁹ ¿Ni cha' laca ná ñaa ngu' bi' ca nde cha' sta ngu' qui'ya jna' lacua, si chañi cha' ntsu'u qui'ya 'na lo'o ngu'? ²⁰ Masi ná ñaa ngu' bi', pana taca xcua ne nu'u ji'i ngu' re ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u jna', nu nquijeloo ji'i ngu' tisiya nu lo'o ndu na' slo ngu' nu laca loo bi'. ²¹ Ná jlo ti' na' si chcu' ngu' cha' cuxi ngua cha' bi', nu lo'o cui' nchcu' na' lo'o ngu' ndi'ya: "Ndyu'ni cuayá' mã jna' juani xqui'ya cha' jlyu ti' na' cha' chañi, cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya'", nacui na' ji'i ngu' li'.

²² Ndyuna Félix lcaa cha' nu nchcu' Pablo, lo'o li' ná ntaja'a yu cua'ni cuayá' yu ji'i Pablo la cui' tsã bi'; jlo ti' Félix ñi'ya nu nchca ji'i ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, bi' cha' ca tiya' la ngua ti' yu.

—Tso'o la si xa' chcu' mã lo'o na' chaca quiya' lo'o tyalaa Lisias, nu xu'na sendaru bi' —nacui Félix ji'i ngu'.

²³ Li' nchcu' Félix lo'o capitán ji'i sendaru nu nga'a cua ji'i Pablo, cha' ta chacuayá' ji'i yu cha' cua'ni yu ñi'ya nu nti' ti yu, masi ña'a ti tya chca'a ngu' cua ji'i yu; jua'a nda chacuayá' cha' cãa ngu' tya'a ndya'a yu ca slo yu cha' ta ngu' na laca nu lyiji xi ji'i. Ndu'u Félix ndyaa li'.

²⁴ Lo'o nteje tacui la xi tsã, li' ndyalaa Félix quichj bi' chaca quiya'; stu'ba ti ndyalaa nu cusu' bi' lo'o clyo'o nu naa Drusila, ngu' judío laca nu cuna'a bi'. Li' ngulo Félix cña cha' cãa lo'o ngu' ji'i Pablo slo, cha' culu'u Pablo ñi'ya nu ntsu'u cha' cua'ni ngu' si xñi ngu' cha' ji'i Jesucristo. ²⁵ Li' ngulu'u Pablo ji'i ngu' cha' nti' ycu' Ndyosi cha' xcui' cha' liñi ti cua'ni ñati chalyuu, cha' cua'a ngu' ji'i ycu' ca ngu' cha' nga'aa cua'ni ngu' cha' cuxi, bi' laca cña nu nti' ycu' Ndyosi; jua'a ngulu'u yu cha' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati nu lo'o cua ndye chalyuu. Ndyutsji xi Félix li'.

—Tyaa nu'u juani —nacui nu cusu' bi' ji'i Pablo—. Xi'ya na' jinu'u chaca quiya' si ntsu'u sca hora nu laja xi jna'.

²⁶ Ndi'ya ngulacua ti' Félix: si tyiquee' tyanu Pablo ne' chcu, li' ta yu cñi cha' culaá Félix ji'i yu; bi' cha' lu'ba ti nxi'ya Félix ji'i yu cha' cãa yu ca slo. ²⁷ Jua'a ti nteje tacui tucua yija. Li' ngutsa'a nu laca loo; nga'aa si' Félix laca gobernador li', Porcio Festo naa gobernador cui. Pana nguxtyanu Félix ji'i Pablo ne' chcu cha' caca tso'o tyiquee ngu' judío ña'a ngu' ji'i ycu' Félix, ngua ti' nu cusu' bi'.

Ndu Pablo slo Festo

25 Lo'o li' ndyalaa Festo ca quichj Cesarea cha' ca-cua yu gobernador. Sna tsã ti nguti' yu quichj bi', li' ndyaa clyu yu ca quichj Jerusalén. ² Nu lo'o ndyalaa yu quichj bi', li' nu sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' ji'i

ngu' judío ni, nchcui' ngu' cha' ti'í jii' Pablo ca slo Festo bi' li'; ³ jua'a ndijña ngu' jii' yu si cua'ni yu cha' tso'o cha' caa lo'o jii' Pablo ca Jerusalén. Ndjña ngu' jua'a cha' cuaana ti cua ngüiñi cha' jii' ngu' lo'o tya'a ngu' cha' cujuu' ngu' jii' Pablo laja lo'o ñaa lo'o ngu' jii' tyu-cuij. ⁴ Pana ná ntaja'a Festo tsiya' ti; nacui' yu cha' ca quichij Cesarea ntsu'u Pablo ne' chcuá, lo'o jua'a yala ti xtyu' ycu' yu nde quichij bi'.

⁵ —Tso'o la si stu'ba ti tsaa ngu' nu laca loo jii' ma lo'o na' —nacui' Festo jii' ngu'—. Tsaa ma lo'o na' ca Cesarea cha' sta ma qui'ya jii' yu bi' cajua, si ntsu'u sca cha' cuxi nu ngua'ni yu lo'o ma.

⁶ Nguti'j nu cusu' Festo snu' tsá, masi tii tsá nguti'j yu ca Jerusalén, li' nguxtyu' yu ndyaa yu nde Cesarea chaca quiya'. Ca chaca tsá ntucua Festo lo yaca xlya tso'o ca su ntucua ycu' gobernador nu lo'o ndyu'u ti'j ngu' cha' ca cuayá' jii' ngu'. Li' ngulo yu cña jii' ngu' cha' caa lo'o ngu' jii' Pablo ca slo yu. ⁷ Ñaa lo'o ngu' jii' Pablo li'. Lo'o jua'a ndi'j nu ngu' nu laca loo jii' quichij Jerusalén, cua ndyalaa ca ti ngu'. Cagua ti slo Pablo ndu' ngu' bi', lo'o li' tlyu tsa qui'ya ngusta ngu' jii' nu Pablo bi'; pana ná tucui' ndu' nu chcu' si cha' liñi laca nu nchcui' ngu' bi' jii' Pablo. ⁸ Nchcui' ycu' Pablo lo'o ngu' bi' cha' tyu'u lubii cha' jii' ycu' lo'o ngu'.

—Ni sca cha' cuxi ná ngua'ni na' —nacui' Pablo—. Ná ngua'ni na' cha' cuxi cuentya jii' cha' cusu' nu ntsu'u jii' ngu' judío tya'a ya, ni ná ngua'ni cuxi na' ne' laa tonu, la cui' ti ná ngua'ni na' cha' cuxi cuentya jii' cña nu ngulo rey nu laca loo jii' ngu' romano; bi' cha' nti' na' cha' ná ntsu'u qui'ya 'na.

⁹ Pana nu Festo bi' ni, ngua ti' yu cha' cua'ni tya'a yu lo'o ngu' judío, bi' cha' nchcuane yu jii' Pablo ndi'ya:

—¿Ha nti' nu'u tsaa ca Jerusalén? —nacui' Festo jii' Pablo—, cha' ca cuayá' jinu'u lo'o na' ca ndacua.

¹⁰ —Ca nde laca su ndu'ni cuaya' ma jii'na cuentya jii' rey jii' ngu' romano nu laca loo la —nacui' Pablo jii' nu cusu' bi'—, ca nde ca cuayá' jna' lo'o nu'u lacua —nacui'—. Jlo tso'o ti' nu'u cha' ni sca cha' cuxi ná ngua'ni na' cuentya jii' ngu' judío tya'a na'. ¹¹ Si'i ñati' xña'a laca na'; lo'o tyalaa hora cha' cajaa na', ná cutsij na' cha' cajaan li'. Si ná laca na' ñati' xña'a, ná ntsu'u cha' ta nu'u chacuayá' tsaa na' slo ngu' bi' li'; bi' cha' jña na' chacuayá' jinu'u juani cha' tsa'a ca slo ycu' rey jii' ngu' romano nu laca loo la, cha' cua'ni cuayá' yu bi' jna' cajua.

¹² Nu lo'o cua ndyuna Festo cha' bi', li' nchcui' yu xi lo'o ngu' cusu' nu nxyucua jii' yu. Li' nchcui' yu lo'o Pablo chaca quiya':

—Tso'o —nacui' Festo jii' Pablo—. Cua ndijña nu'u cha' tsaa slo rey jii' ngu' romano nu laca loo la cha' ca-ca cuayá' jinu'u ca quichij bi', tsaa nu'u ca bi' lacua.

Ndu' Pablo slo rey Agripa

¹³ Nu lo'o cua nteje tacui xi tsá, li' ndyalaa rey Agripa ca quichij Cesarea. Ndyalaa rey lo'o sca nu cuna'a tya'a nu naa Berenice, cha' ta ngu' xlyo ni'j jii' nu cusu' Festo bi'. ¹⁴ Tyu' tsá ndyanu ngu' slo Festo. Laja li' nchcui' Festo cha' jii' Pablo lo'o ngu'.

—Ntsu'u sca ñati' ca nde nu ngusu'ba Félix jii' ne' chcuá —nacui' Festo jii' ngu'—. ¹⁵ Nu lo'o nguti'j na' nde Jerusalén, li' nu sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' jii' quichij bi' ni, nchcui' ngu' lo'o na', ngusta ngu' qui'ya jii' yu bi'; ngua ti' ngu' cha' culo na' cña cha' cujuu' ngu' jii' yu li'. ¹⁶ Pana nguxacu' na' cha' jii' ngu' cha' si'i jua'a ndu'ni ngu' romano; ná taca cua'ni cuayá' ya jii' yu, nu lo'o bilya ta ya tyempo jii' yu cha' tyu'u lubii cha' jii' ycu' yu lo'o ngu' su ndu' ngu' nu ngusta qui'ya jii'. ¹⁷ Ndyalaa ngu' ca nde slo na' li'. Lo'o ngua chaca tsá, hora ti ntucua na' lo yaca xlya tso'o ca su ntucua gobernador nu lo'o ndu'ni cuayá' na' jii' ñati'. Li' ngulo na' cña cha' caa lo'o ngu' jii' nu qui'yu bi'. ¹⁸ Ngua ti' na' cha' cua ngua'ni yu sca cha' cuxi, pana si'i jua'a ngua qui'ya nu ngusta ngu' bi' hichu' yu; ¹⁹ cuentya jii' cha' nu jlyu tsa ti' ngu' judío ti, tsa bi' ti cha' ngua bi'. Lo'o jua'a nchcui' ngu' cha' jii' sca ñati' nu naa Jesús nu cua ngujuu', nacui' ngu', pana nacui' nu Pablo bi' cha' xa' ndyu'ú nu Jesús bi' chaca quiya'. ²⁰ Ná jlo ti' na' ñi'ya quiñi cha' jna' lo'o ngu' bi'. Li' nchcuane na' jii' Pablo si nti' yu tsaa yu ca Jerusalén cha' ca cuayá' jii' yu lo'o na' cajua; ²¹ pana cua ndijña Pablo chacuayá' jna' cha' ca cuayá' jii' yu ca slo rey Augusto nu laca loo la. Bi' cha' ngulo na' cña cha' tyanu yu ne' chcuá, cha' ta na' jii' yu cha' tsaa yu slo rey nu laca loo la bi'.

²² Nchcui' rey Agripa lo'o Festo li':

—Lo'o na' ntá' cuna na' cha' nu nchcui' yu bi' —nacui' Agripa jii'.

—La quee taca cuna nu'u ni cha' ta yu —nacui' Festo li'.

²³ Ca chaca tsá nu Agripa lo'o ma' Berenice bi', ndyacu' lcaa ste' ngu' nu tso'o tsa ña'a cha' cua'ni chij ngu' quichij loo. Li' ndyaa ngu' su ndyu'u ti'j ngu'; lo'o lcaa xu'na sendaru, lo'o ngu' nu laca loo jii' quichij, ndya'a ngu' lo'o ngu' bi'. Li' ngusi'ya Festo jii' sendaru cha' caa lo'o ngu' jii' Pablo ca slo.

²⁴ —Ña'a nu'u yi'a, rey Agripa —nacui' Festo—, jua'a lcaa cu'ma nu ndyu'u ti'j ma ca nde, ña'a tso'o ma jii' nu qui'yu re. Cua tyu' tya'a ngu' judío nchcui' cha' jii' yu re lo'o na', masi ca Jerusalén, masi quichij Cesarea re. Lcaa quiya' lo'o nchcui' ngu' lo'o na' nacui' ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa yu, ²⁵ pana ná nchca cuayá' ti' na' ni cha' laca cha' ntsu'u cha' cajaa yu. Li' ngüijña yu 'na cha' ca cuayá' jii' yu lo'o rey Augusto nu laca loo la, bi' cha' ngulacua ti' na' cha' ta na' jii' yu cha' tsaa yu ca slo rey bi'. ²⁶ Tsa bi' ti cha', ná jlo ti' na' ñi'ya nu scua na' quityi nu tsaa slo xu'na na', nu rey nu laca loo la bi', cha' ta na' xi cha' cuentya jii' yu re. Bi' cha' ngusi'ya na' jii' yu cha' caa yu tyatu yu slo lcaa cu'ma, jua'a slo ycu' nu'u, rey Agripa. Juani taca xcuane nu'u jii' yu na laca nu ngua'ni yu, li' cña ñi'ya scua na' cha' lo quityi bi'. ²⁷ Ná taca tsaa yu preso cajua si ná lo'o quityi nu nscua ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u jii' yu.

Nchcui' Pablo si caca cua'ni lyaá jii' ycu'

26 —Ta na' chacuayá' chcu' nu'u juani, si caca tyu'u lubii cha' jinu'u lo'o ngu' re —nacui' rey Agripa jii' Pablo li'.

Ngua'ni ya' Pablo ji'i rey, li' nguxana nchcui' yu lo'o ngu':

²—Tso'o ntsu'u tyiquee na', rey Agripa —nacui Pablo—, cha' slo nu'u ndu na' juani —nacui—, cha' ta na' sca cha' lo'o cu'ma, ñi'ya nu ngua cha' ngusta ngu' judío tya'a na qui'ya bi' jna'. ³Jlo ti' na' cha' nchca cuayá' ti' nu'u lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a na; nu lo'o lye tsa nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu', nchca cuayá' ti' nu'u li'. Bi' cha' cua'ni nu'u cha' tso'o, talo tyiquee nu'u cua'a jyaca nu'u ji'i lcaa cha' nu chcui' na' lo'o nu'u juani.

Nu lo'o bilya culu'u loo Jesucristo ji'i Pablo

⁴Jlo ti' lcaa ngu' judío tya'a na ñi'ya nu ngua'ni na' lcaa yija lo'o nguti'i na' ca quich'i tyi na', masi lo'o nguti'i na' ca quich'i Jerusalén; ⁵jlo ti' ngu' cha' bi'. Si nti' ngu', taca chcui' ngu' lo'o ma cha' ngu' fariseo laca na' tya lo'o cuañi' na', lo'o jua'a liñi la ndaquiya' ngu' fariseo ji'i lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío. ⁶Ñi'ya nu jlya ti' jyo'o cusu' ji'na cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu', jua'a jlya ti' na' juani; bi' cha' nchca cuayá' jna' lo'o ma juani. ⁷Ca ta'a tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel nu laca ngu' tya'a na ni, ntajatya ngu' ni jacua' cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya'; bi' cha' ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi, lcaa tsá lo'o lcaa talya ndu'ni tlyu ngu' ji'i Ni. La cui' jua'a lo'o na', jlya ti' na' cha' bi', rey Agripa; bi' cha' laca ngusta ngu' judío tya'a na qui'ya jna'. ⁸¿Ni cha' laca ntsu'u ñati cu'ma nu ná jlya ti' cha' nchca ji'i ycu' Ndyosi cua'ni Ni cha' tyu'ú jyo'o chaca quiya'?

Ngua'ni lya' ti' Pablo ji'i nu ñati ji'i Jesucristo nu ngua sa'ni la

⁹Clyo ngua ti' na' cha' lye tsa xcube' na' ji'i ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesús Nazaret, ¹⁰bi' cha' ngua'ni lya' ti' na' ji'i ngu' bi' ca quich'i Jerusalén. Ngusñi na' ji'i tyu'u tya'a ñati ji'i Jesucristo li', ngusu'ba na' ji'i ngu' ne' chcuá xqui'ya chacuayá' nu cua nda sti jo'ó nu laca loo jna'; stu'ba ntsu'u tyiquee na' lo'o ngu' nu ndyujuii ji'i ñati ji'i Jesucristo bi'. ¹¹Chañi cha' lye tsa ngua'ni lya' ti' na' ji'i ñati bi', ngua tsa ti' na' cha' xtyanu ngu' tsiya' ti cha' ji'i Jesús. Jua'a ngua'ni na' lcaa ne' laa ji'i ngu' judío, masi quich'i loyuu re, masi quich'i tyijyu' la su ngusna ngu', cha' ñasi' tsa na' ji'i ngu' bi'.

Ngusñi Pablo cha' ji'i Jesucristo

¹²Lo'o li' ngua sca tsá ndya'a na' tyucuii su tsaa quich'i Damasco. Ntsu'u quityi chacuayá' nu nda sti jo'ó nu laca loo la jna', cha' cua'ni na' la cui' cña cuxi bi' ca quich'i bi'. ¹³Nde hora ngua, rey Agripa, li' ndaca'a sca xee tlyu ji'i ycu' Ndyosi nde cua; lcaa su ndyua lo'o tya'a ndya'a ya ngujui'i xee bi' lo yuu. Jo'o la ngujui'i xee cuichaa, lye la ngujui'i xee bi'. ¹⁴Lcaa ya ncluyá ya tyucuii bi', cha' ndyutsii tsa ya. Li' nchcui' Ni xi lo'o na'; cha'cña 'na, cha'cña ji'i ngu' judío nchcui' Ni lo'o na': "Saulo, Saulo", nacui Ni jna', "¿ni cha' laca lye tsa nxyu tya'a nu'u lo'o na'?" nacui Ni. "La cui' ca nu'u

ndu'ni cha' quicha ti' ycu' nu'u; ñi'ya ndu'ni sca toro, jua'a ndu'ni nu'u. Na ntyiji'i quiya' toro la cui' se'i su ndatu ngu' yaca cha siyu' ni'; lo'o jua'a nu'u, ndu'ni ñu'u ji'i ycu' ca ti nu'u." ¹⁵¿Tilaca laca nu'u, Xu'na?" ni na' ji'i Ni li'. "Jesús laca na'", nacui Ni. "Ji'i ycu' na' ndyu'ni nu'u cha' ca quicha ti' na'", nacui Ni. ¹⁶Tyatyu nu'u juani. Cua ngulu'u loo na' jinu'u juani cha' cua'ni nu'u cña jna', cha' cacha' nu'u ji'i xa' ñati cha' cua na'a nu'u jna' tsá juani. Lo'o jua'a ntsu'u cha' ta nu'u cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' nu culu'u na' jinu'u nde loo la. ¹⁷Cua'ni lya'a na' jinu'u ya' ngu' judío tya'a cusu'u nu'u, lo'o ji'i ngu' xa' tsu' si cua'ni tyaala ngu'. Lo'o jua'a cu-lo na' cña jinu'u cha' tsaa nu'u slo ngu' xa' tsu', ¹⁸cha' ñi'ya si ndya'a ngu' cuityi', jua'a ndya'a ñati bi' cha-lyuu; ñi'ya si talya tsa ña'a su ndya'a ngu', jua'a ndyu'ni ngu' bi'. Bi' cha' ntsu'u cha' culu'u nu'u cha' jna' ji'i ngu' bi', cha' xñi ngu' cha' jna'. Li' nga'aa tya'a ngu' su talya ña'a, ñi'ya si cuityi' ti ngu'; taca tya'a ngu' tyucuii su xee cuentya ji'i ycu' Ndyosi, taca ña'a ngu' li'. Satanás laca nu nclyo cña ji'i ngu' bi' juani, pana ca li' caca ngu' ñati ji'i ycu' Ndyosi. Ntsu'u cha' xñi ngu' bi' cha' jna', cha' taca cui'ya ycu' Ni cha' clyu ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi'. Li' caca stu'ba cha' ji'i ngu' bi' lo'o ñati nu cua lubii cresiya ji'i xqui'ya na'", nacui ycu' Jesús 'na li'.

Ndaquiya' Pablo ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o yu

¹⁹Cusu' rey Agripa, cua ngua'ni na' cña nu ngulo Jesús jna', nu lo'o ngulu'u loo Jesús jna'. ²⁰Clyo ngulu'u na' ji'i ngu' judío tya'a na nu ndi'i ca quich'i Damasco, cha' culochu' ngu' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' ji'i tya sa'ni la, cha' xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi li'; lo'o jua'a xcu' cha' tso'o ntsu'u cha' cua'ni ngu' li', cha' ca cuayá' ti' xa' ñati cha' cua nguxcutsa'a Ni cresiya ji'i ngu' bi'. La cui' jua'a ngulu'u na' ji'i ngu' Jerusalén, lo'o ji'i ngu' lcaa quich'i nu ndi'i loyuu su cuentya Judea re. Lo'o li' ngulu'u na' cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu'. ²¹Bi' cha' ntejeya' ngu' judío tya'a na jna' to' laa tlyu, cha' ngua ti' ngu' cha' cujuui ngu' jna'. ²²Ná sca nti' na' lo cña re, cha' nxyucua ycu' Ndyosi jna' lcaa tsá cha' culu'u na' cha' ji'i Ni ji'i lcaa ñati, masi ji'i ngu' tlyu, masi ji'i ngu' ti'i. La cui' ti cha' ncluyu'u na' ji'i ngu' juani ñi'ya nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni la; cua nguscua ngu' lcaa cha' nu caca nde loo la, lo'o la cui' cha' bi' laca nu nguscua jyo'o Moisés. ²³Cua nguscua ngu' cha' lye tsa xcube' ñati ji'i nu Cristo bi' nde loo la; ntsu'u cha' cajaa yu, lo'o li' Cristo laca nu clyo nu tyu'ú chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu. Cua nguscua ngu' cha' tyu'ú yu chaca quiya' cha' cua'ni lya'a Ni ji'i lcaa na, masi ngu' judío tya'a na, masi ngu' xa' tsu'. Jua'a ncluyu'u na' ji'i ñati.

Ngua tsa ti' Pablo cha' xñi rey Agripa cha' ji'i Jesús

²⁴Nu lo'o nchcui' Pablo jua'a lo'o ngu', li' lye nchcui' Festo lo'o:

—Na loco nu'u, Pablo —nacui Festo ji'i—. Cha' lye tsa nchcui' nu'u lo quityi, bi' cha' cua ngüichí yaa hique nu'u —nacui.

²⁵ Nguxacui Pablo cha' ji'i nu cusu' bi' li':

—Si'i na loco na', cusu' —nacui Pablo ji'i Festo—. Ná nguichí cha' nu nchcui' na', xcui' cha' liñi nda na' lo'o mā. ²⁶ Cua jlo ti' rey Agripa re, xqui'ya cha' nchca cuayá' ti' nu cusu' cha' bi'; bi' cha' tlyu tyiquee na' lo'o nchcui' na' lo'o nu cusu' re. Lo'o jua'ā jlo ti' nu cusu' ñi'ya' ngua cha' bi', cha' si'i na cuaana ti ngua cha' ji'i Jesús. ²⁷ Cusu' rey Agripa, ¿ha jlyu ti' nu'u cha' nu ngus-cua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni? Jlo ti' na' cha' lo'o nu'u jlyu ti' cha' bi' —nacui Pablo ji'i rey Agripa.

²⁸ —¿Ha yala ti nti' nu'u cha' caca na' ñatí ji'i Jesu-cristo? —nacui rey Agripa ji'i Pablo li'.

²⁹ —Masi yala ti, masi ca tiya' la —nacui Pablo—, tso'o tsa si xñi lcaa tya'a mā cha' bi', lo'o nu'u, rey Agripa, lo'o lcaa cu'mā nu ndyuna mā cha' nu' nchcui' na' lo'o mā tsa juani; tso'o tsa si caca stu'ba cha' ji'i mā lo'o na' lo'o xñi mā cha' bi' li'. Sca ti cha' ná tso'o, si sca' ngu' ji'i mā lo'o carena chcuā ñi'ya' nu ngusca' ngu' jna'.

³⁰ Cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ndatu rey, ndatu gobernador lo'o ma' Berenice, lo'o jua'ā ndatu lcaa ngu' nu nga'ā lo'o ngu' bi' li'. ³¹ Ndu'u ngu' liya' ngu' nde liya' li'. Nchcui' tsaca ngu' lo'o tya'a ngu':

—Ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni nu qui'yu jua —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'—. Ná ntsu'u cha' cujuu' ngu' ji'i yu, ni ná ntsu'u cha' tyu'ú yu ne' chcuā.

³² Nchcui' Agripa lo'o Festo li':

—Taca culaá na ji'i yu re nquicha', si ná ngüijña ycu' yu cha' ca cuayá' ji'i yu ca slo rey nu laca loo la —nacui Agripa ji'i Festo.

Nda ngu' ji'i Pablo ndyaa ca quichí Roma

27 Lo'o li' ngua stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' ta ngu' ji'i Pablo tsa' yu ca loyuu su cuentya Italia. Lo'o na' nu nscuā quityi re, nguta'ā na' lo'o ngu' li'. Ngulo ngu' cña ji'i sca capitán ji'i sendaru nu naa Julio cha' tsa' lo'o ji'i Pablo lo'o xa' preso. Julio laca capitán ji'i taju sendaru nu cuentya ji'i Augusto. ² Lo'o jua'ā ndyaa Aristarco ngu' Tesalónica lo'o ya. (Quichí Tesalónica ndi'i ca loyuu su cuentya Macedonia.) Ndyaa ya ndyatí ya ne' sca yaca ni'i nu cua tsa' ti nde tyuu tya'a quichí nde loyuu su cuentya Asia. Lo'o jua'ā quichí tyi xu'na yaca ni'i bi' naa Adramitio. ³ Ndu'u ya ndyaa ya li', ca chaca tsa' ndyalaa ya ca quichí Sidón. Tso'o tsa tyiquee nu Julio bi', nda bi' chacuayá' ji'i Pablo cha' tsa' yu slo tya'a tso'o yu nu ndi'i quichí bi', cha' xtyucua xi tya'a yu ji'i yu. ⁴ Lo'o li' ndu'u ya ndyaa ya chaca quiya' lo'o yaca ni'i bi'. Cagua ti tu'ba yuu Chipre nteje tacui ya li'; la'a tsu' coca ndyanu loyuu btyi bi', cha' ná nda cui' chacuayá' tsa' ya chaca tsu' loyuu bi'. ⁵ Jua'ā ngua cha' ndyaa ya tyucui' lo tyujo'o nu nteje tacui cagua ti tu'ba yuu Cilicia lo'o Panfilia, ña'ā cuayá' nu ndyalaa ya quichí Mira ca loyuu su cuentya Licia.

⁶ Ca quichí bi' ngujui chaca yaca ni'i ji'i capitán ji'i sendaru bi'. Quichí tyi xu'na yaca ni'i bi' naa Alejandría. Na cua tsa' ti bi' ca loyuu su cuentya Italia, bi' cha' ngulo capitán bi' cña ji'i ya cha' tyatí ya ne' yaca ni'i bi', cha' tsa' lo'o ji'i ya ndejua. ⁷ Tyuu tsa tsa nguta'ā ya lo hitya li', cha' tiya' tsa ndya'ā yaca ni'i bi'. Lqui'ya ti ndyalaa ya cagua ti quichí Gnido li', cha' lye tsa ngua'a cui'i ji'i yaca ni'i bi'. Li' nteje tacui ya cagua ti to' quichí Salmón cha' tsa' ya cagua la to' yuu nu naa Creta nu ndi'i cla'be tyujo'o, cha' nga'aa ndyaca lye cui'i nde jua, ngua ti' ngu'. ⁸ Tiya' tsa ndya'ā yaca ni'i bi', laja lo'o nteje tacui cagua ti to' loyuu bi'; li' ndyalaa ya su naa Buenos Puertos, nu ndi'i cagua ti quichí Lasea.

⁹ Cua quiña'ā tsa tsa' nguna' ji'i ya xqui'ya cui'i bi', cha' lqui'ya tsa cua nteje tacui yaca ni'i lo tyujo'o tyucui' su liya' ya ca Buenos Puertos. Cua ndyatí co' tlya' nu lye tsa ndyaca cui'i tlya' li'; bi' cha' nchcui' Pablo lo'o ngu' nu laca loo li':

¹⁰ —Nga'aa tso'o cha' tsa' la na juani, cusu' —nacui Pablo ji'i ngu'—. Cua ngua tii na' cha' quiñu'u yaca ni'i re, chcuna' lcaa yu'ba li' —nacui—, lo'o jua'ā ntsu'u nu cajaa lo hitya li'.

¹¹ Pana ndyuna capitán ji'i sendaru cha' nu nchcui' Pablo lo'o; jlo la ti' ngu' nu nclya' ya' yaca ni'i lo'o nu laca loo ji'i yaca ni'i bi', ngua ti' ngu'. ¹² Tyuu tya'a ngu', ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la si tya' tsa' la yaca ni'i bi' ca quichí Fenice ca nde loo la xi; la cui' loyuu Creta bi' ndi'i quichí Fenice, pana nde loo la xi. Jlo ti' ngu' cha' nde quichí Fenice tso'o la tyanu yaca ni'i tyucui tyempo tya', cha' ná ndyaca lye cui'i tlya' ndejua; bi' cha' ná tso'o tyanu yaca ni'i ca Buenos Puertos, ngua ti' ngu'.

Lye tsa ndyaca cui'i lo tyujo'o

¹³ Lo'o li' nguxana ndyaca sca cui'i tso'o, bi' cha' ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la masi tsa' clyu ya ca quichí Fenice bi'. Ndu'u ya ndyaa ya lo'o yaca ni'i li'. Ndyanu ya cagua ti to' loyuu su cuentya Creta bi', ¹⁴ pana tiya' la ngutsa'ā cui'i; chaca quiya' tyaala tsa ngua bi' li', cha' nde lo yuu btyi bi' liya' cui'i. Tyaala tsa cui'i nu naa Nordeste bi', ¹⁵ nducuni'i cui'i bi' ji'i yaca ni'i macala su nti' tsa' lo'o ji'i ya li'. ¹⁶ Nteje tacui ya cagua ti su ndi'i sca yuu cla'be sube ti nu naa Clada; jo'o la xi ngua cui'i sca hora ti li', bi' cha' sa cu' ti ntucua laqui ya ji'i canoa cha' tyu'u bi' lo hitya, cha' xco'o ya ji'i ne' yaca ni'i. Ntucua juu hique canoa bi', cha' tyucua laqui ya ji'i. ¹⁷ Nu lo'o cua ndyu'u co'o canoa bi', li' ngüixi' ngu' reta tonu sii' tyi' ca chu' yaca ni'i bi', cha' ná cula'a clyoo' ji'i yaca ni'i. Ntsi' tsa ngu' si tyacua ya su lati hitya cla'be tyujo'o, ca lo yusi nu naa Sirte, bi' cha' nda'ya ngu' tasá nu ngutacui lo yaca ni'i cha' nga'aa tucuni'i cui'i ji'i late' bi', cha' nga'aa xna lo'o lye cui'i ji'i yaca ni'i bi' li'. ¹⁸ Ca chaca tsa' ña'ā ti lye tsa ndyaca cui'i, lo'o jua'ā lye tsa ntyiji' clyoo' ji'i yaca ni'i, bi' cha' nguxana ngu' nchcuā' ngu' yu'ba nu ntsu'u ne' yaca ni'i lo hitya tyujo'o. ¹⁹ Tsa' nchca tyuna, li' nchcuā' ya lcaa ya' xña nu ntucua ji'i yaca ni'i bi', nu ndu'ni ngu'

cña lo'o nquicha'; lo'o ya' ycuu' ya nguxcuāa ya ya' xña bi' lo hitya. ²⁰ Tyuu tsā nga'aa na'a ya xee cuichaa li', nga'aa na'a ya cualya lo'o cuii nu nga'a nde cua, hasta lo'o nga'aa tyu'ú ya xqui'ya cui'i tyaala bi', ngulacua ti' ya.

²¹ Cua ngua tyuu tsā nu nga'aa ndyacu ya tsiya' ti, bi' cha' ndatu Pablo cha' chcuu' yu lo'o ngu' bi' li':

—Cu'mā ngu' tya'a ndya'a na —nacui Pablo ji'i ngu'—, tso'o la ngua si cua ngüi'ya mā cuentya ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o mā tya clyo, cha' tyanu na ca loyuu su cuentya Creta bi'. Juani nguna' yu'ba ji'i mā, lo'o jua'a cua ngunu'u yaca ni'i re. ²² Pana cua'ni tlyu tyiquee mā juani, taca jlyā ti' mā cha' ni sca mā ná nscua cha' cajaa mā, masi chcuna' yaca ni'i re. ²³ Jlo ti' mā cha' ycuu' Ndyosi laca nu Xu'na na', cha' cña ji'i ycuu' Ni ndyu'ni na'. Talya ti ngulu'u loo sca xcā ji'i ycuu' Ndyosi 'na; ²⁴ ndi'ya nchcui' nu bi' lo'o na': "Ná cutsii nu'u, Pablo", nacui xcā bi' jna'. "Na cua nscua cha' tyatu nu'u slo rey ji'i ngu' romano nu laca loo la", nacui, "bi' cha' cua'ni lyaá ycuu' Ndyosi ji'i lcaa ngu' tya'a ndya'a nu'u ne' yaca ni'i re xqui'ya nu'u, cha' nu'u laca tu'ba ji'i Ni." ²⁵ Cua'ni tlyu tyiquee mā lacua. Jlyā ti' na' cha' nu cua nchcui' ycuu' Ndyosi lo'o na'; jlo ti' na' cha' caca cha' ji'-na ñi'ya nu nacui xcā ji'i ycuu' Ndyosi jna', ²⁶ masi clyo ntsu'u cha' tsaa lo'o cui'i ji'na ca sca loyuu cla'be tyujo'o.

²⁷ Cua ndye tucua semana nu ndyaa lo'o cui'i ji'i ya jua'a ti, ca li' ndyalaa ya sca tyujo'o su nchcui' ngu' ji'i, tyujo'o Adria. Ngua cla'be talya nu lo'o ngua tii ngu' nu nclya' ya' yaca ni'i cha' ntsu'u yuu btyi cacua ti; ²⁸ bi' cha' ngusu'ba cuayá' ngu' ji'i hitya, ni tsa lo cuayá' clyaa hitya. Li' nquije cha' ji'i ngu' cha' calaa tyii ntucua scuá metro cuayá' clyaa hitya bi'. Ca nde loo la xi ngusu'ba cuayá' ngu' ji'i hitya chaca quiya', calaa ntu-cua cati ti metro cuayá' clyaa hitya li'. ²⁹ Ntsii ngu' si tya'ni ca'a siyu' yaca ni'i chu' quee tlyu, bi' cha' nguxlyu'u ngu' jacua tya'a chcuā ngratu lo juu nde siyu' yaca ni'i, cha' nga'aa tya'a la. Lo'o li' ndyutsii tya ngu' ndi'i ngu', ntajatya ngu' ña'a cuayá' nu quixee chaca tsā. ³⁰ Laja li' nu ngu' nu ndyala' ya' yaca ni'i bi' ni, cuaana ti nda'ya ngu' ji'i canoa lo hitya lo'o juu; cha' cuiñi ti nchcui' ngu' cha' cua tsaa ti ngu' xlyu'u ngu' xa' chcuā ngratu nde que yaca ni'i, cha' ngua ti' ngu' tyaa ngu' cuaana ti ne' canoa bi'. ³¹ Li' nchcui' Pablo lo'o sendaru, jua'a lo'o capitán ji'i ngu':

—Si ná tyanu ngu' nu ndyala' ya' yaca ni'i, cajaa lcaa mā ne' hitya —nacui Pablo ji'i sendaru.

³² Hora ti ngusi'yu sendaru juu nu ndyaacā' ji'i canoa li', nguxtyú ngu' ji'i jua'a ti lo hitya, ndyaa li'; ná lo'o ñatj ndyaa.

³³ Cua quixee ti chaca tsā, li' nchcui' Pablo lo'o ngu' cha' cacu ngu' xi.

—Cua ndye tucua semana juani —nacui Pablo ji'i ngu'—, lo'o ná ndyacu mā tsiya' ti, ni ná ngujua' tso'o mā —nacui—. ³⁴ Tso'o la si cacu mā xi juani cha' caja juersa ji'i mā. Ni sca cu'mā ná nscua cha' cajaa mā, ni ná ca quicha mā.

³⁵ Lo'o ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ngusñi yu sca xlyá. Ndyā yu xlyá'be ji'i ycuu' Ndyosi slo lcaa ngu', ngusa'be yu xlyá bi', ndyacu yu li'. ³⁶ Tso'o la ngua tyiquee ngu' cha' na'a ngu' ñi'ya nu ngua'ni Pablo, bi' cha' ndyacu lcaa ngu' xi li'; ³⁷ tucua siyento ntucua snayala tyii ntucua scuá tya'a ñati, tsa lo cua tya'a ya ntsu'u ya ne' yaca ni'i bi'. ³⁸ Lcaa ngu' ndyacu ngu' ña'a cuayá' nu nguaala' ti' ngu'. Li' ngulo ngu' yu'ba ji'i, ndye nguxcuāa ngu' ji'i lcaa si'yu trigo bi' lo hitya, cha' ca lasa la xi yaca ni'i li'.

Ndye cha' ji'i yaca ni'i

³⁹ Lo'o nguxee chaca tsā, li' na'a ya cha' cua ndyalaa ya sca to' yuu, pana ná ngüi'ya ngu' cuentya macala laca su ndyalaa ya. Na'a ngu' su nga'a xi yusi to' yuu btyi bi', lo'o jua'a ti ti nscua hitya ca bi'. Ngua ti' ngu' cha' tso'o la si xtyii yaca ni'i lo yusi bi', si caja ñi'ya nu tyeje tacui yaca ni'i cajua; ⁴⁰ bi' cha' ngusi'yu ngu' reta ji'i chcuā ngratu su ndyaacā' yaca ni'i nde siyu', ndyanu chcuā ngratu ne' hitya. Li' ngusatj' ngu' ya' yaca ni'i, ngutacui ngu' tasá lo yaca cha' tucuni'i cui'i ji'i yaca ni'i tsaa ca bi'. ⁴¹ Ndyaa ya li', ndyalaa yaca ni'i sca se'i su nxna tucua tya'a ya' hitya. Lati tsa hitya jua xqui'ya yusi, bi' cha' ndyaa sca hique yaca ni'i lo yusi bi' li', nguxana nclya'a clyoo' tonu ji'i siyu' yaca ni'i bi' li'. ⁴² Ngulacua ti' sendaru cha' si ntsu'u cha' xcuatya ngu' lo hitya, lo'o ti xna lcaa preso ji'i ngu'; bi' cha' ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la cujuui ngu' ji'i lcaa preso yala ti. ⁴³ Pana ná nda capitán chcuayá' ji'i sendaru cha' cujuui ngu' ji'i preso, cha' ná nti' capitán bi' cujuui ji'i Pablo. Li' ngulo capitán cña ji'i lcaa ngu' nu nchca ji'i ngu' xcuatya ngu', cha' tsaa ngu' lo hitya cha' tyu'u tso'o ti ngu' ca loyuu btyi; ⁴⁴ ngu' nu ná nchca xcuatya ni, ntsu'u cha' xñi ngu' ngoca', masi xñi ngu' yu'be yaca ni'i ti bi'. Lo'o jua'a tso'o ti ndyalaa lcaa ya to' yuu btyi bi' li'.

Ndi'i Pablo loyuu su cuentya Malta nde cla'be tyujo'o

28 Cua ndu'u ya to' tyujo'o, lo'o li' nchcui' ngu' ca tyi lo'o ya cha' loyuu su ca tyi ngu' bi' naa Malta. ² Ngua'ni tya'na ti' ngu' ca tyi ji'i ya li'; nguxtyu'u ngu' sca quii' tlyu to' hitya, xqui'ya cha' nda'ya tyo, lo'o jua'a tlyā' tsa ndyaca, li' nchcui' ngu' lo'o ya cha' tsaa ya to' lquii' cha' ca chcatsu ya xi. ³ Ndyaa Pablo xi xaca, li' ngusta yu la xi yaca lo quii'; cha' tyique' tsa, hora ti ndyu'u tucua sca cuaña tyaala nu ndyacu ya' yu, li' ndyanu ndacui cuaña ya' yu. ⁴ Na'a ngu' ca tyi ji'i cuaña nu ndacui ya' Pablo, lo'o hora ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—Ñatj nu cua ndyujui ji'i tya'a laca nu qui'yu cua —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'—. Masi cua ngulaá yu ji'i tyujo'o, pana cajaa yu juani, cha' ñatj xña'a laca yu.

⁵ Li' nchquiña Pablo ya' yu cha' xtyú ji'i cuaña lo quii', ngua ti' yu. Ná sca ngua ji'i yu li'. ⁶ Ntajatya ngu' ca tyi, ña'a tsa ngu' ji'i yu si tyacu' quii' ya' Pablo, si clyú yu lo yuu cha' cajaa yu, ngua ti' ngu'. Tyiquee' ntajatya ngu',

li' na'a' ngu' cha' ná sca ngua ji'i Pablo; xa' ngulacua ti' ngu' li', xa' cha' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—Sca jo'ó laca nu qui'yu re —nacu' ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

⁷ Cacia ti su ndi'i ya cua nscua xi yuu ji'i sca nu cusu' nu naa Publio. Lo'o nu Publio ni, laca bi' loo ji'i yuu cla'be nu naa Malta bi'. Li' nchcui' ycu' nu cusu' bi' lo'o ya cha' tsa ya ca to' tyi ycu'. Ndyaa ya li'; sna tsá nguti'i ya lo'o nu cusu' bi', lo'o tso'o tsa ngua tyiquee nu cusu' bi' ña'a ji'i ya. ⁸ Ngua quicha sti Publio; ntsu'u tyique' ji'i, lo'o jua'a cutse' tañi ndyu'ni ji'i. Ndyaa na'a Pablo ji'i sti Publio bi' li'. Nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i nu quicha bi', ngusta ya' yu chu' nu quicha; hora ti ngua tso'o nu quicha bi' li'. ⁹ Lo'o li' ngujui cha' bi' ji'i lcaa ngu' quicha nu ndi'i loyuu bi', cuati ndyalaa ngu' slo ya cha' cua'ni Pablo jo'o ji'i ngu'; ndyaca tso'o ngu' bi' li'. ¹⁰ Quiña'a tsa cha' tso'o nda ngu' ji'i ya li', lo'o jua'a lye tsa ngua'ni chi' ngu' loo ya ña'a cuayá' nu ndu'u ya ndyaa ya. La cui' tsá bi', ñaa lo'o ngu' ji'i lcaa na nu lyiji ji'i ya, ngusu'ba ngu' ji'i ne' yaca ni'i cha' tsa ya lo'o.

Ndyalaa Pablo ca quichi Roma

¹¹ Sna co' nguti'i ya loyuu su cuentya Malta bi', li' ndyat'i ya ne' sca yaca ni'i cha' tyaa ya; na cua ndyanu yaca ni'i bi' nde Malta tyucui tyempo tlya'. Alejandría naa quichi tyi xu'na yaca ni'i bi', lo'o jua'a cua ndy lcu' jo'ó que yaca ni'i bi', la cui' lcu' jo'ó culaca' Cástor lo'o Pólux. (Jua'a naa jo'ó bi'.) Ndu'u ya ndyaa ya lo'o yaca ni'i bi' li'. ¹² Xti ti tsá ngua lo'o ndyalaa ya ca quichi Sir-acusa, lo'o li' sna tsá nguti'i ya quichi bi'. ¹³ Xa' ndu'u ya li', ndyaa yaca ni'i cacua ti to' yuu btyi cha' tyalaa ya ca quichi Regio. Ca chaca tsá tso'o tsa ndyaca cui'i, bi' cha' tsá nchca tyuna ndyalaa ya ca quichi Puteoli. ¹⁴ Ca bi' ndyaca tya'a ya lo'o tyu' tya'a ngu' nu laca tya'a ñati ji'i Jesucristo. Nchcui' ngu' lo'o ya cha' tyanu ya slo ngu', bi' cha' cati tsá nguti'i ya lo'o ngu' bi'. Li' ndu'u ya ndyaa ya tyucui nu ndyaa quichi Roma. ¹⁵ Cua ngujui cha' ji'i tya'a ñati ji'i Jesucristo nu ca tyi nde Roma cha' cua lijya ya tyucui, bi' cha' ndu'u ngu' to' tyi ngu' lijya ngu' cha' tyacua tya'a ngu' lo'o ya tyucui. Ndyacua tya'a ya lo'o sca taju ngu' bi' ca quichi Foro de Apio, lo'o li' ndyaca tya'a ya lo'o chaca taju ngu' ca su naa Tres Tabernas; ndya tsa Pablo xlya'be ji'i ycu' Ndyosi lo'o na'a yu ji'i ca ta'a ngu' bi', ngua tlyu la tyiquee yu li'. ¹⁶ Ndyalaa ya ca quichi tlyu nu naa Roma li', ndyalaa lo'o capitán ji'i lcaa preso bi' slo xu'na cha-ca latya sendaru nu ndi'i cuá cajua. Lo'o li' nda ngu' chacuayá' ji'i Pablo cha' tyi' yu xa' ni'i, masi ña'a ti ndi'i sca sendaru cuá ji'i yu lcaa hora.

Ngulu'u Pablo cha' ji'i ycu' nu Xu'na na ca Roma

¹⁷ Cua ngua sna tsá tya lo'o ndyalaa ya ca quichi Roma, li' nda Pablo cha' ndyaa slo ngu' cusu' ji'i taju tya'a ngu' judío nu ndi'i quichi bi'. Ndyu'u ti'i ngu' slo Pablo li':

—Cu'ma ngu' cusu' tya'a na —nacu' Pablo ji'i ngu'—, ná sca cha' cuxi ngua'ni na' lo'o ngu' judío tya'a na; ná sca cha' cuxi ngua'ni na' cuentya ji'i cha' cusu' nu jlya ti' na, nu nda jyo'o cusu' ji'na lo'o na. Pana ntejeya' ngu' jna' ca Jerusalén, preso laca na' lo'o nda ngu' jna' ya' ngu' romano. ¹⁸ Ngua cuayá' jna' lo'o ngu' romano bi' li'; pana nacu' ngu' bi' cha' ná ntsu'u qui'ya 'na xqui'ya bi' cujuii ngu' jna'. Ngua ti' ngu' bi' cua'ni lyaá ngu' jna' li'. ¹⁹ Ná ntaja'a nu laca loo ji'i ngu' judío tya'a na tsiya' ti. Su cua ndye, li' ngüijña na' cha' ca cuayá' jna' lo'o rey ji'i ngu' romano nu laca loo la, nu ndi'i quichi re, masi ná nti' na' sta na' qui'ya ji'i ngu' tya'a quichi tyi na. ²⁰ Lo'o nu juani nti' na' ña'a na' ji'i ma cha' chcu' na' lo'o ma, bi' cha' cua nda na' cha' lijya slo ma, cha' cua'ni ma cha' tso'o caa ma ca slo na'. Ca ta'a na laca na ngu' Israel; jua'a ntajatya tsa na ji'i ycu' Ndyosi, ni jacua' cua'ni Ni lcaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na cua sa'ni la. Lo'o na', jlya ti' na' cha' bi' stu'ba ti lo'o cu'ma, bi' cha' ngusca' ngu' jna' lo'o carena chcu' re.

²¹ Nguxacu' ngu' cusu' cha' ji'i Pablo li':

—Bilya tyalaa ni sca quityi slo ya nu cua ngusca ngu' nu ndi'i loyuu su cuentya Judea cha' chcu' cha' jinu'u lo'o ya —nacu' ngu' ji'i Pablo—. Bilya tyalaa xa' ngu' judío tya'a na nu nti' chcu' cha' cuxi jinu'u lo'o ya —nacu' ngu'—. ²² Nti' ya cuna ya tyucui ña'a cha' nu ntsu'u cha' ta nu'u lo'o ya cuentya ji'i tyucui cucui bi', cha' jlo ti' ya cha' lcaa quichi ntsu'u ngu' nu ñasi' tsa ji'i ngu' nu cua ngusñi tyucui bi'.

²³ Li' ngüñi cha' ji'i ngu' ni tsá tyu'u ti'i lcaa ngu' slo Pablo. Tsá bi' quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i slo yu. Tyucui tsá ngulu'u yu ji'i ngu'; ngulu'u yu ñi'ya nu nclyo ycu' Ndyosi cña, ñi'ya ngua cha' nu ngusca jyo'o Moisés cuentya ji'i Ni, ñi'ya ngua cha' nu ngusca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i Ni lo quityi lo'o nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús. ²⁴ Ntsu'u ngu' nu jlya ti' cha' nu nchcui' Pablo lo'o ngu' li', lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ná jlya ti' cha' bi' tsiya' ti; ²⁵ ná nchca ca stu'ba tyiquee ngu'. Li' ngua ti' ngu' tyaa ngu', pana xa' nchcui' Pablo lo'o ngu':

—Liñi tsa cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Isaías nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, cha' nu nchcui' bi' lo'o jyo'o cusu' ji'na. Ndi'ya ntsu'u cha' bi':

²⁶ Tsa nu'u slo ngu' jua cha' chcu' nu'u lo'o ngu' cua ña'a ca cha' nu ta na' lo'o nu'u, nacu' ycu' Ndyosi.

Ndi'ya chcu' nu'u lo'o ngu':

Ná tyiquee' cuna ma cha' jna', pana ná ca cuayá' ti' ma ñi'ya ndyu'u cha' nu cua ndyuna ma; ná tyiquee' ña'a ma cha' jna', pana ná ta ma cuentya ni cha' nu cua na'a ma.

²⁷ Tacalya tsa cresiya ji'i ngu' tya'a ma, cha' ná nti' ngu' bi' taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' na' tsiya' ti.

Ná nduna tso'o ngu' bi', xqui'ya cha' ná ntaja'a ngu' ca cuayá' ti' ngu' cha' jna';

ná nti' ngu' bi' ta ngu' cuentya, cha' ná nchca ji'i ngu' ña'a tso'o ngu';

ná ntaja'a ngu' bi' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu'.

Bi' cha' ná nchca cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i ngu' xqui'ya cha' cuxi bi'.
 Jua'a nacuj ycu' Ndyosi ji'i ngu'. ²⁸ Taca ca cuayá' ti' ma juani cha' cua nguxana Ni nda Ni cha' ji'i ycu' Ni ndyaa ca su ndi'i ngu' xa' tsu'; tyaja'a Ni cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi', nu lo'o xñi ngu' cha' ji'i Ni. Lo'o jua'a nga'aa caca tye cha' bi' juani, chañi cha' cuna ngu' bi' cha' ji'i ycu' Ndyosi.

²⁹ Lo'o ndye nchcui' Pablo, li' ndu'u ca ta'a ngu' judío ndyaa ngu'; pana lye tsa nguxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu'.

³⁰ Tucua yija ndyanu Pablo ca Roma ne' sca ni'i ngüi-jña ti. Tso'o ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'i lcaa ngu' nu ndya'a slo yu, ³¹ ná ntsii yu culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o jua'a ná ngua'a ngu' ji'i yu cha' ná ta yu lcaa cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu'.

ROMANOS

1 Pablo laca na' nu nscua quityi re cha' caa nde quichj Roma ca su ndi'i ma, cu'ma nu ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo. Ndyu'ni na' cña ji'i ycu'i Ndyosi, cha' ycu'i Ni ngusubi Ni jna' cha' tsa'a na' chcu'i na' cha' tso'o ji'i Ni lo'o ñati.

² Nu lo'o tya lyiji caa Jesucristo nde chalyuu, tya li' cua nchcu'i liñi ycu'i Ndyosi ñi'ya nu caca cha' bi' tyempo nu liya nde loo la. Cua nda Ni cha' bi' lo'o xi ñati nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ni, cha' nchcu'i Ni lo'o ñati nu ngua sa'ni la; nguscua ngu' cha' bi' lo' quityi li'. ³ Cha' tso'o ji'i Jesucristo nu Xu'na na, nu laca Sñi' ycu'i Ndyosi, bi' laca cha' nu nscua lo' quityi bi'. Ngula Jesús lo' yuu ñi'ya nu nclya cua ña'a ca sñi' ñati, cha' la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o David laca Jesús; ⁴ lo'o jua'a laca Jesús nu sca ti Sñi' nu ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi. Ndi'ya caca cuayá' tso'o ti' na cha' bi': chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi Sti yu ndyu'u Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujui yu, tlyu tsa cha' ngua'ni Ni li'. Nu lo'o nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni ji'i Jesús, nda Ni cha' lo'o na cha' Sñi' ycu'i ca Ni laca nu Jesús bi'. ⁵ Tso'o tsa ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o na' xqui'ya Jesucristo. Cua ngulo Ni cña jna' cha' tsa'a na' tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati; chacuayá' ji'i ycu'i Ni tsa'a na' chcu'i na' cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ñati. Nti' Ni cha' caja ñati ji'i ycu'i Ni lca ti se'i, ñati nu xñi cha' ji'i ycu'i Ni, ñati nu taquiya' ji'i cha' nu nchcu'i Ni. ⁶ Lo'o cu'ma ni, cua ngusubi Ni ji'i ma cha' caca ma ñati ji'i Jesucristo.

⁷ Nscua na' quityi re cha' caa nde quichj Roma ca su ndi'i ma. Nda na' xlyo ni'i ji'i ma cuentya ji'i ycu'i Ndyosi Sti na, cuentya ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i ma. Cua ngusubi Ni ji'i ma cha' tyucui tyiquee ma taca caca ma ñati ji'i Ni. Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nti' tsa Pablo tsa na'a xi ji'i ngu' bi'

⁸ Su nguxana ti quityi re, ndyu'ni tlyu na' ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya Jesucristo. Tso'o tsa nti' na' cha' cua ngusñi lcaa tya'a ma cha' ji'i Jesús, ca lcaa quichj ndañi cha' jlyu ti' ma cha' bi'. ⁹ Lo'o na' ni, cua ngujui cña jna' cha' chcu'i na' cha' tso'o ji'i Jesucristo Sñi' ycu'i Ndyosi lo'o xa' ñati; tyucui tyiquee na' ndyu'ni na' cña bi' cuentya ji'i Ni. Jlo ti' ycu'i Ndyosi cha' lu'ba ti ndy'u ti' na' ji'i ma laja lo'o nchcu'i na' lo'o ycu'i Ni. ¹⁰ Lo'o jua'a lcaa tsa ndijña na' chacuayá' ji'i Ni cha' tsa'a na' slo cu'ma, cha' tyi'i na' xi lo'o ma, cua ña'a ca hora nu nti' ycu'i Ni. ¹¹ Nti' tsa na' tyacua tya'a na' xi lo'o cu'ma,

cha' cua nti' na' ta sca cuji lo'o ma; Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca nu xtyucua 'na, cha' taca jlyu la ti' ma ji'i Jesús. Li' tyatj la ti' tyiquee ma. ¹² Tso'o si caca cua'ni na cha' ca- ca tyatj la ti' tyiquee tya'a na, cha' stu'ba ti xñi tso'o la na cha' ji'i Jesús li'.

¹³ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma ñi'ya nu ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma. Tyuu quiya' ngua ti' na' caa na' ca su ndi'i ma, pana hasta juani bilya caja ñi'ya caca nu caa na'. Ñi'ya nu ngua'ni na' ca xa' loyuu chalyuu, jua'a cua nti' na' cha' caca su ndi'i cu'ma; nti' na' cha' taquiya' xa' la ñati cha' ji'i Jesús, lo'o jua'a nti' na' cha' tya culu'u la na' cha' bi' ji'i ma. ¹⁴ Cua ngulo Ni cña 'na cha' tsa'a chcu'i lo'o ngu' xa' tsu', masi ndi'i ngu' bi' quichj tonu, masi ndi'i ngu' tyijyu' la ca ne' quixi'; ngulo Ni cña jna' cha' sca ti cha' chcu'i na' lo'o ngu', masi lo'o ngu' nu nchca tsa ji'i, masi lo'o ngu' nu ná ndy'i'ya cuentya tsiya' ti. ¹⁵ Bi' cha' nti' na' tsa'a cha' chcu'i na' cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi lo'o cu'ma ngu' Roma, ñi'ya lo'o cua nda na' cha' bi' lo'o xa' ñati.

Tlyu tsa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i cha' nu nda Jesús cha' chcu'i na lo'o ñati

¹⁶ Ná ntyuju'u ti' na' tsiya' ti cha' culu'u na' cha' tso'o nu ntsu'u ji'i Jesús ji'i ñati. Lijya cha' bi' lo'o lcaa chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' cua'ni lya'a Ni ji'i lcaa ñati nu xñi cha' ji'i ycu'i Ni. Tya clyo nda Ni cha' tso'o bi' lo'o ngu' judío ti, li' lo'o nda Ni cha' tso'o bi' lo'o ngu' xa' tsu'. ¹⁷ Lo'o cuna na cha' tso'o ji'i Jesús bi', li' caca cuayá' ti' na ñi'ya ndu'ni ycu'i Ndyosi cha' ca tso'o cresiya ji'i ñati cuxi; xqui'ya cha' nu jlyu ti' na ji'i cña nu ngua'ni Jesús, bi' cha' taca caca tso'o cresiya ji'i ñati cuxi na, sca ti si xñi na cha' ji'i ycu'i Ni. Ndi'ya ndyu'u sca cha' nu nscua lo' quityi cusu': "Nu lo'o jlyu ti' na ji'i ycu'i Ni cha' taca cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na, li' caja sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na".

Yabe' nu ndyanu hichu' ñati chalyuu

¹⁸ Lo'o cuna na cha' ji'i Jesús bi', li' ca cuayá' ti' na cha' ñasj' tsa ycu'i Ndyosi ca su ntucua Ni nde cua; xcube' tsa ycu'i Ni ji'i cua ña'a ca ñati cuxi. Na ñasj' Ni ji'i ngu' bi', cha' cuxi tsa ndu'ni ngu'; cuxi tsa ngu' bi', lo'o jua'a ná nda ngu' chacuayá' cuna xa' ñati lcaa ña'a cha' liñi nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o ñati chalyuu.

¹⁹ Nchca cuayá' ti' ngu' cuxi bi' lcaa lo' cha' nu caca cuayá' ti' ñati nquicha', cha' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' cua ngulu'u ycu'i Ni cha' bi' ji'i ngu'. ²⁰ Ycu'i Ndyosi ni, ná nchca ji'na ña'a na ji'i Ni ca su ntucua Ni nde cua, ni ná

taca ca cuayá' ti' na ñi'ya laca cha' ná tye chca cha' tlyu nu ndu'ni Ni. Pana tya lo'o nguxana chalyuu tya clyo, tya li' taca tyuloo na ji'i' ycu' Ni; tya li' ngujui ñi'ya caca cuayá' ti' na tilaca laca ycu' Ni, si clyana na ji'i' Ni. Taca tyuloo ñati' ji'i' Ni lo'o ña'a' ngu' ji'i' lcaa lo na nu ngüiñá Ni. Bi' cha' ná ntsu'u cha' clyu ti' ji'i' ycu' Ndyosi lo'o ñati' cuxi bi'. ²¹ Masi nslo ngu' cuxi bi' tilaca laca ycu' Ni, ná ntaja'a' ngu' bi' cua'ni tlyu ngu' ji'i' Ni; masi ycu' Ndyosi laca Ni, ná ndya ngu' bi' xlya'be ji'i' Ni. Xcu' cha' cuxi ti' ntsu'u tyiquee ngu'. Ngüichí yaa cha' hique ngu' cha' ná ntaja'a' ngu' xñi ngu' cha' liñi bi'. ²² Nacu' ngu' cha' nchca tsa ji'i' ycu' ca ngu', pana lye tsa ndyu'ni tyucuaa ti' ngu' lo'o nchcui' ngu' jua'a'; ple tsa ngu' xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. ²³ Ná nti' ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'i' ycu' Ndyosi nu laca loo la, la cui' Ni laca nu ná tye chalyuu ji'i' tsiya' ti; ndiya la ti' ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'i' lcu' ñati' nu ndyjii ti. Lo'o jua'a' ndu'ni tlyu ngu' ji'i' lcu' quiñi nu ndacui nde cua, lo'o ji'i' lcu' na'ni nu ntucua quiya', lo'o ji'i' lcu' na'ni nu nsube' ne' ni' lo yuu; bi' laca cha' nu ndu'ni tlyu ngu' ji'i'.

²⁴ Bi' cha' cua ngulaya' Ni ji'i' ngu' cuxi bi'; juani cua nda Ni tyempo ji'i' ngu' cha' caca suba' ngu', cha' cua'ni suba' ngu' lo'o tya'a ngu', sca lo cha' cuxi nu ntyuju'u tsa ti' na cha' chcu' na ji'i'. ²⁵ Cua nguxtyanu ngu' bi' lcaa cha' liñi nu ngulu'u ycu' Ndyosi ji'i' ngu', ndiya la ti' ngu' cha' xñi ngu' lcaa ti lo cha' cuiñi; ndu'ni tlyu ngu' ji'i' jo'ó cuiñi, ndaquiya' ngu' ji'i' lcu' scaa na nu cua ngüiñá ti ycu' Ndyosi, nga'aa si'i' ji'i' ycu' Ni nu ngüiñá cha' bi' ndu'ni tlyu ngu'. La cui' ycu' Ndyosi nu ntsu'u tsa tyiquee na ña'a' na ji'i', cha' xcu' tso'o ti ndu'ni Ni lo'o na laca Ni. Jua'a' laca cha' tu'ni.

²⁶ Nguxtyanu Ni ji'i' ngu' cuxi lacua, cha' cua'ni suba' ngu' lo'o tya'a ngu'; sca lo cha' cuxi nu ná nti' na chcu' na ji'i' lo'o ñati', bi' laca cha' cuxi nu ndu'ni ngu' bi'. La cui' ti nu ngu' cuna'a' nga'aa ndi'i' lo'o ngu' qui'yu ñi'ya nu ndi'i' cua ña'a' ca ñati' tso'o, xcu' lo'o tya'a cuna'a' ti ndu'ni ngu' cha' suba'; ²⁷ lo'o jua'a' nu ngu' qui'yu nga'aa ndi'i' lo'o ngu' cuna'a' ñi'ya nu ndi'i' ñati', ndacui tsa ti' ngu' ji'i' xa' qui'yu, ndu'ni suba' ngu' lo'o tya'a qui'yu ngu'. Laja cuaña' ti ngu' nda ycu' Ndyosi cha' ti'i' ji'i' ngu', cha' cuxi tsa cña nu ndyu'ni ngu' bi'.

²⁸ Jua'a' laca ji'i' ngu', cha' ná nti' ngu' tyuloo ngu' ji'i' ycu' Ndyosi; bi' cha' nguxtyanu Ni ji'i' ngu' cha' cua'ni ngu' cha' cuxi bi', nda Ni xi tyempo cua'ni ngu' ñi'ya nu nti' ti ngu' cua'ni ngu'. ²⁹ Ná tso'o tsiya' ti cña nu ndu'ni ngu' lo'o tya'a ñati' ngu': xcu' cha' suba' ti ndu'ni ngu', cuxi tsa ndu'ni ngu'; ndacui tsa ti' ngu' ji'i' scaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i' tya'a ñati' ngu', ti'í tsa ti' ngu' ña'a' ngu' ji'i' tya'a ngu'; nti' ngu' cha' tso'o la caca ji'i' ycu' ngu' que ji'i' xa' la tya'a ngu', pana nxuyú tya'a ngu' bi' hasta ndujuii ngu' ji'i' tya'a ngu'; ndu'ni ngu' ngana ji'i' tya'a ngu'; chiya'a' tsa cha' ntsu'u tyiquee ngu' ña'a' ngu' ji'i' tya'a ñati' ngu', hasta nclo que ngu' cuentyu ji'i' tya'a ngu', ³⁰ hasta nchcui' ngu' cha' ti'í ji'i' tya'a ngu'; liye' ti' ngu' ña'a' ngu' ji'i' ycu' Ndyosi, cha' suba' nchcui' ngu'; tyixi ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', ndu'ni tyucuaa tsa ti' ngu' lo'o tya'a ñati' ngu'. Lo'o jua'a' tya nclyana la ngu' cha' cuxi nu cua'ni ngu', ni ná

ndaquiya' ngu' ji'i' sti ngu', ji'i' xtya'a' ngu'. ³¹ Ni sca cha' ná ndube ti' ngu' bi' tsiya' ti; ná ndu'ni ngu' ni sca cña nu cua nacui' ngu' cha' cua'ni ngu'. Ná ntsu'u tyiquee ngu' ña'a' ngu' ji'i' tya'a ngu', ñi'ya ndu'ni ñati' tso'o; la cui' ti ná ndu'ni tya'na ti' ngu' ji'i' tya'a ngu'. ³² Nda ngu' bi' cuentya cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi ji'i' ngu', cha' ntsu'u cha' cajaa ngu' bi' xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Masi jlo ti' ngu' cha' bi', ná ndube ti' ngu' bi'; ña'a' ti ndu'ni ngu' cha' cuxi bi' ji'i' ngu'. Lo'o jua'a' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o ña'a' ngu' ji'i' xa' ñati' nu ndyu'ni la cui' tya'a cha' cuxi bi'.

Liñi tsa cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi ji'i' ñati' chalyuu

2 Lo'o cu'ma ni, nchcui' tsa ma ji'i' sca cha' cuxi nu ndyu'ni ñati'; pana ná caja ñi'ya nu cua'ni clyu ti' Ni ji'i' ycu' ma, nu lo'o nclyotu ma qui'ya nu ntsu'u ji'i' xa' ñati', lo'o jua'a' ycu' ca ma ntsu'u qui'ya bi' ji'i' ma. Ñi'ya ndu'ni cuayá' bese ji'i' ñati' cuxi, jua'a' ndu'ni ma, nu lo'o nchcui' ma jua'a' ji'i' ñati'; pana stu'ba ntsu'u qui'ya ji'i' ma lo'o nu ñati' cuxi bi'. ² Cua jlo ti' ma cha' liñi tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o nchcube' Ni ji'i' ngu' nu ndu'ni lcaa lo cha' cuxi. ³ ¿Ni cha' laca nti' ma cha' ná caca ji'i' cu'ma ñi'ya nu ndyaca ji'i' nu ngu' cuxi bi'? Cha' cuiñi, ná clyaa ma ji'i' ycu' Ndyosi nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i' lcaa ñati'; na nsta ma qui'ya ji'i' ñati' bi', masi ndu'ni ma la cui' tya'a cha' cuxi nu ndu'ni ngu' bi'. ⁴ ¿Ni cha' laca ná ndube ti' ma cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi ña'a' Ni ji'na? Ntucua Ni cña ji'na, ndalo tsa tyiquee Ni ji'na; tso'o tsa nti' ycu' Ndyosi ña'a' Ni ji'na, cha' caja ñi'ya nu tya'achuy' na ji'i' cha' cuxi nu ndiya tsa ti' na ji'i'. ⁵ Ná ntaja'a' ma taquiya' ma ji'i' cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ma, ná ntaja'a' ma ca tyuju'u ti' ma tsiya' ti; bi' cha' ndyanu cha' xcube' Ni ji'i' ma lo'o tyalaa tsa, nu lo'o ña'a' ngu' cha' liñi tsa cua'ni cuayá' Ni ji'i' ñati' chalyuu. ⁶ Tsa bi' tya Ni ji'na tsa ña'a' nu ngua'ni na lo'o nguti'i' na chalyuu; ⁷ sca chalyuu tso'o nu ná nga'a' cha' tye, bi' laca nu ta Ni ji'i' ngu' tso'o, nu ná nchca taja ti' ndu'ni ngu' cña tso'o lo'o tya'a ngu'. Xcu' ndya'a' cha' tyiquee ngu' bi' ji'i' cha' tso'o nu ntsu'u ca slo ycu' Ndyosi, xcu' nti' ngu' cha' tyi'i' tso'o ti ngu' cuentya ji'i' Ni, xcu' ndube ti' ngu' ji'i' chalyuu nu lijya nde loo la. ⁸ Pana nu ñati' cuxi ni, nu xcu' cha' ji'i' ycu' ca ngu' ntsu'u tyiquee ngu', tlyu tsa cha' ti'í ta Ni ji'i' ngu' bi'; ñasi' tsa ycu' Ndyosi ji'i' lcaa ngu' bi', cha' ná ntaja'a' ngu' taquiya' ngu' tsiya' ti ji'i' lcaa cha' liñi nu nclyu'u Ni ji'i' ngu', cha' ndijña tsa ti' ngu' ji'i' cua ña'a' ca cha' cuxi nu ña'a' ngu'. ⁹ Xcube' tsa Ni ji'i' ngu' bi' li', tlyu tsa cha' ti'í caca ji'i' lcaa ñati' chalyuu, cua ña'a' ca ñati' nu ndu'ni xcu' cha' cuxi. Clyo tyacua cha' ti'í bi' ji'i' ngu' judío, li' la cui' jua'a' tyacua ji'i' ngu' xa' tsu', nu si'i' ngu' judío laca ngu'. ¹⁰ Pana lcaa ñati' nu ndu'ni cha' tso'o ni, ta ycu' Ndyosi cha' tso'o nu ntsu'u ca slo Ni ji'i' ngu' bi'; cua'ni chí loo Ni ji'i' ngu' bi' ca slo ycu' Ni li', cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i' tyiquee ngu' li'. Clyo tyacua cha' tso'o bi' ji'i' ngu' judío, lo'o li' la cui' jua'a' tyacua ji'i' ngu' xa' tsu'.

¹¹ Si'i' cua laca ti ñati' nu ndu'ni tyaca'a ycu' Ndyosi ji'i', sca ti cuayá' ndu'ni Ni lo'o cua ña'a' ca ñati' chalyuu.

¹² Ngu' xa' tsu' ni, masi bilya cuna ngu' lcaa cha' nu cua nda Moisés lo'o ngu' judío, pana tye cha' ji'i ngu' jua'a ti, si ntsu'u qui'ya ji'i ngu'. La cui' jua'a xcube' ycu' Ndyosi ji'i ngu' judío, nu cua ndyuna cha' liñi nu nda jyo'o Moisés lo'o ngu'; si ntsu'u qui'ya ji'i ngu', cua'ni cuayá' Ni ji'i ngu' cuentya ji'i cha' nu nchcui' Moisés bi' li'. Lo'o jua'a sca ti cuayá' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñatj nu ndu'ni cha' cuxi. ¹³ Ná caca tso'o cresiya ji' na cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o ndyuna ti na cha' liñi nu nda Ni lo'o na; sca ti si taquiya' na ji'i cha' bi', si cua'ni na lcaa ña'a cña nu ngulo Ni ji'na, li' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i Ni. ¹⁴ Ntsu'u ngu' xa' tsu' ni, cua laca ndu'ni ngu' ñi'ya nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi, masi bilya cuna ngu' cha' bi'. Jua'a jlo ti' na cha' nchca cuayá' ti' ngu' bi' ni cña laca nu nti' ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' tyucui tyiquee ngu' ndu'ni ngu' tsa ña'a cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu' judío sa'ni la, masi bilya ta Ni cha' lo'o ngu' xa' tsu' bi'; hique ti ngu' bi' nda'ya cha' tso'o nu ndu'ni ngu' lo'o tya'a ñatj ngu'. Lo'o jua'a hora ti nda ngu' bi' cuentya cha' qui'ya laca lo'o ndyuni ngu' sca cha' cuxi, pana ná ntsu'u cha' culacua ti' ngu' lo'o ndu'ni ngu' sca cha' tso'o. ¹⁶ Jua'a caca lacua, nu lo'o tyu'u lubii lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ñatj, tsá li' lo'o culo Ni cña ji'i Jesucristo cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñatj; la cui' tyempo bi' culoty Ni lcaa cha' nu ntsu'u cuaana ti ne' cresiya ji'i ngu'. Jua'a laca cha' nu nchcui' na' lo'o ñatj laja lo'o nclyu'u na' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu'.

Cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'i jyo'o Moisés cha' cua'ni ngu' judío

¹⁷ Pana nu cu'ma ni, nacuj ma cha' ngu' judío laca ma, bi' cha' jlya tsa ti' ma ji'i lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Moisés nu ngua sa'ni. Lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ma lo'o xa' ñatj, cha' nacuj ma cha' sca ti cu'ma laca ma ñatj ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁸ Na cua jlo ti' ma ñi'ya laca cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma, nti' ma; cua nguscua Moisés cha' bi' lo quityi cuentya ji'i ma, bi' cha' cua nda la ma xi cuentya ñi'ya laca sca cha' tso'o, ñi'ya laca sca cha' cuxi. ¹⁹ Lo'o jua'a nti' ma, cha' ycu' ma nchca ji'i ma culu'u ma tyucui liñi ji'i ñatj nu ná jlo ti'; nti' ma cha' taca ta ma cha' lo'o ngu' nu ná ndyiji ñi'ya nu caca cuayá' ti' ngu' sca cha' liñi; ²⁰ nti' ma cha' taca culu'u qui'i ma ji'i ñatj nu ná nduna tso'o, cha' ple ti ngu' xi; nti' ma cha' caca ma mstru ji'i ñatj nu bilya caca tsa'a tsiya' ti. Nti' ma cha' caca ma jua'a, xqui'ya cha' jlya tsa ti' ma cha' nu nguscua jyo'o Moisés bi'; laja cha' bi' nscua lcaa cha' nu caca jlo ti' na, lcaa cha' liñi nu ntsu'u nde chalyuu, nti' ma. ²¹ Na nclyu'u ma ji'i tya'a ñatj ma tu'ni, ¿ni cha' laca ná nchca culu'u ma ji'i ycu' ca ti ma? Nacuj ma cha' ná tso'o cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i xa' ñatj. ¿Ha ná lo'o cu'ma tya ntucuaana ma ntsu'u quiya'? ²² Nacuj ma cha' ná tso'o tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñatj. ¿Ni cha' laca cha' lo'o cu'ma ndu'ni ma cha' cuxi bi' lacua? Si ná ndiya ti' ma tsiya' ti lo'o ndu'ni tlyu xa' ñatj ji'i jo'ó nu si'i ycu' Ndyosi laca, ¿ni cha' laca ndya'a ma ntu-cuaana ma cha' tso'o nu ntsu'u ne' laa ji'i ngu' bi'?

²³ Nacuj ma cha' tso'o la tsiya' ti laca cha' nu nda jyo'o Moisés lo'o ma, pana ndyuni tsa ma cha' cuxi lo'o ycu' Ndyosi nu lo'o ná ndaquiya' ma ji'i cha' bi'. ²⁴ Na ndu'ni ti ma ñi'ya nu nacuj quityi cusu', quityi ji'i ycu' Ndyosi nu nchcui' ndi'ya: "Cuxi tsa nchcui' ngu' xa' tsu' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya cu'ma". Jua'a cha' nscua lo quityi.

²⁵ Jlya tsa ti' ma cha' nu nacuj cha' si'yu ma quiji ngu' qui'yu sñi' ma lo'o tya cuañi' ngu', cha' culacua ngu'. Tso'o tsa si lo'o taquiya' ma lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o jyo'o Moisés; pana si ná taquiya' ma lcaa cha' bi', cua laca ma ñi'ya si ná nsi'yu quiji ma tsiya' ti li'. ²⁶ Lo'o jua'a nu ngu' xa' tsu' nu ná nsi'yu quiji ngu' ni, si taquiya' ngu' bi' cha' nu nda Moisés lo'o na, li' stu'ba ti tucua ycu' Ndyosi cha' ji'i ngu' bi', ñi'ya ntu-cua Ni cha' ji'i ngu' judío tya'a na nu cua nsi'yu quiji ngu'. ²⁷ Chañi cha' ná ngua'a cuayá' lo quiji ngu' bi' jua'a; ná ntsu'u cha' bi' ji'i ngu', cha' ngu' xa' tsu' laca ngu'. Pana si ndu'ni ngu' bi' lcaa cña nu nti' Ni cha' cua'ni ngu', ta ngu' cha' tyuju'u ti' ji'i cu'ma ngu' judío, cha' ná ndaquiya' ma ji'i cha' bi', masi cua ndyuna ma cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, masi cua ngua'a cuayá' lo quiji ma. ²⁸ Si'i na tyucui tyiquee ngu' judío laca na lo'o tacati tsa ndyuni na ji'i ycu' Ni cha' ña'a ti ngu' ji'na. Ná caca cña jua'a, masi ngua'a cuayá' lo quiji na; ²⁹ si'i jua'a laca na ngu' judío. Tyucui tyiquee ngu' judío laca na lo'o xñi tso'o na cha' ji'i ycu' Ndyosi; liñi la tyu'u cha' ji'na lo'o Ni si chca'a cuayá' ji'i ycu' Ndyosi ca ne' cresiya ji'na. Li' taca culo Ni cña ji'na lo'o Xtyi'i ycu' Ni, si'i lo'o sca cha' nu nscua lo quityi ti. Lo'o li' tso'o tsa cua'ni ycu' Ndyosi lo'o na, nga'aa si'i ñatj chalyuu ti nu hcui' tso'o ji'na li'.

3 Tso'o ti xi na cha' laca na ngu' judío lacua, tso'o xi cha' nsi'yu quiji na, cha' jua'a ngulacua na.

² Ndi'ya laca sca cha' tso'o nu ntsu'u ji'na cha' laca na ngu' judío: Sca ti lo'o ngu' judío tya'a na cua nda ycu' Ndyosi cha' ji'i Ni tya clyo. ³ Masi ntsu'u xi ngu' judío nu nga'aa jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi, ná culaya' Ni ji'i cua ña'a ca ngu' judío xqui'ya nu xti ti ñatj bi'. ⁴ Ná nti' Ni cua'ni Ni jua'a. Xcu' cha' liñi ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o ñatj ji'i Ni, masi cha' cuiñi laca nu ndu'ni lcaa ti lo ñatj chalyuu. Cua nscua sca cha' ji'i ycu' Ndyosi lo quityi nu nchcui' ndi'ya:

Lo'o hcui' nu'u, li' caca cuayá' ti' ngu' cha' liñi tsa ndu'ni nu'u;

lo'o caca cuayá' jinu'u slo ñatj, taca cua'ni lyaá nu'u ji'i ycu' ca li'.

⁵ Cha' nu na ni, ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndyuni na; lo'o nu cha' cuxi bi' ni, ndu'ni cha' taca ca cuayá' la ti' na cha' liñi tsa laca ycu' Ndyosi. ¿Ñi'ya ta ñacuj na li'? ¿Ha ná liñi ndu'ni Ni lo'o na? ¿Ha ná tso'o si xcube' Ni ji'na lo'o ndyuni na cha' cuxi? Ntsu'u ñatj nu nchcui' jua'a. ⁶ Pana liñi tsa ndu'ni Ni. Ná caca xcube' Ni ji'i ñatj chalyuu xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', si ná liñi ndu'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñatj.

⁷ Ná tyiquee' ñacuj ngu' cha' na cuiñi na'. Tso'o, cha' cuiñi nda na' lacua. Pana xqui'ya na', bi' cha' nchca cuayá' la ti' xa' ñatj cha' liñi nu nda ycu' Ndyosi lo'o

na; jua'a ndyu'ni tlyu la ngu' ji'i Ni xqui'ya na'. Ná ntsu'u cha' sta Ni qui'ya 'na lacua. ⁸ La cui' ti ná tso'o laca cha' cua'ni la na cha' cuxi cha' caca tso'o la cha' ji'na nde loo la; pana ntsu'u ngu' nu ñilo'o ji'i tya'a ngu' lo'o nchcui' ngu' cha' jua'a laca cha' cuxi nu nchcui' ya. Liñi tsa cua'ni ycu' Ndyosi lo'o xcube' Ni ji'i ngu' nu nchcui' cha' cuiñi ji'na jua'a.

Lcaa ñati ntsu'u qui'ya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi

⁹ Ndi'ya ñacu' na lacua: Ná caca chcu' na cha' tso'o la na cha' laca na ngu' judío, cha' si'i cha' bi' tsiya' ti; cua ngua cuayá' ca ti' na cha' stu'ba ti ntsu'u cha' cuxi ji'i ngu' judío lo'o ji'i ngu' xa' tsu', cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu laca loo ji'i lcaa ñati chalyuu. ¹⁰ La cui' cha' nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu nchcui' ndi'ya:

Ni tsaca ngu' ná ntsu'u nu xcui' cha' tso'o ndu'ni;

¹¹ ná ntsu'u ñati nu nchca cuayá' ti' cha' ji'i ycu' Ndyosi,

ná tucui nclyana ji'i ycu' Ni.

¹² Cua ndyu'utsu' lcaa ngu' ji'i tyucui liñi, stu'ba ti ngua cuxi cresiya ji'i lcaa ngu';

ná ntsu'u ni sca ñati nu xcui' cha' tso'o ndu'ni.

¹³ Ñi'ya nti' xtyi' tyucu' nu ntsu'u to' cuaá nu tya lyiji tyacu' lo, jua'a laca ngu' bi',

cha' xcui' cha' cuxi ndyu'u tu'ba ngu'.

Lye tsa ñilo'o ngu' ji'i tya'a ngu' laja lo'o nchcui' ti ngu'.

Ñi'ya laca hitya tyaala nu ntsu'u tu'ba cuaña, jua'a laca ngu',

cha' tyaala tsa nchcui' ngu'.

¹⁴ Ná nxutacui ngu' cha' nda ngu' qui'ya ji'i tya'a ngu';

¹⁵ cuju' clya ngu' bi' ji'i tya'a ngu', nti' ngu'.

¹⁶ Xcui' na cua ndu'ni ñu'u ngu' ji'i tya'a ngu', ndu'ni ngu' cha' ca xñi' ti' xa' ñati macala su ndya'a ngu' bi'.

¹⁷ Ná nslo ngu' ji'i tyucui liñi nu cua'ni cha' ti' tyi' tyiquee ngu'.

¹⁸ Pana ná ntsu' ngu' tsiya' ti ña'a ngu' ji'i ycu' Ndyosi, nacui' ngu'.

Jua'a cha' nscua lo quityi bi'.

¹⁹ Cua jlo ti' na cha' cua nscua lcaa cha' cusu' bi', cha' cube ti' ngu' judío nu ntsu'u cha' ji'i lo'o cha' bi'; jua'a nguscua jyo'o cusu', cha' cua nti' ycu' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu cha' ná caja ñi'ya nu cua'ni lyaá ngu' ji'i ycu' ca ngu' lo'o Ni, cha' nga'a cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i ngu'. ²⁰ Masi cua'ni na lcaa ca cha' nu nguscua ngu' lo quityi cusu' bi', ná caca ca tso'o tyiquee na cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o ndyu'ni ti na jua'a; tsa bi' ti cña ndu'ni quityi bi', cha' caca cuayá' ti' na cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

Cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ñati lo'o xñi ngu' cha' ji'i Jesucristo

²¹ Lo'o juani cua ngutu'u tucua sca cha' cucui nde chalyuu, ná stu'ba tsiya' ti cha' bi' lo'o cha' cusu' bi'. Lo'o nclyu'u ycu' Ndyosi cha' bi' ji'na, li' caca cuayá' ti' na ñi'ya caca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ni.

Cua nscua xi cha' nu nchcui' ji'i cha' bi' lo quityi cusu' bi', masi lo quityi nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nchcui' Ni lo'o ñati sa'ni. ²² Nchcui' quityi cha' cua'ni ycu' Ndyosi cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ni, si xñi na cha' ji'i Jesucristo. Stu'ba ti cua'ni Ni lo'o ca ta'a na nu laca na ngu' judío; jua'a lo'o lcaa ñati nu cua ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi ca chaca tsu' chalyuu, stu'ba ti cua'ni Ni lo'o lcaa ñati. ²³ Lcaa na ntsu'u qui'ya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi, cha' ná ngua'ni na tsiya' ti cña nu nti' Ni cha' cua'ni na. ²⁴ Pana cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na, cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; sca cha' tso'o nu ngua'ni ti Ni cuentya ji'na laca, cha' tlyu tsa cña nu ngua'ni ycu' Jesucristo cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na, nu lo'o ngujui yu lo crusi cha' cua'ni lyaá yu ji'na. ²⁵ Nda ycu' Ndyosi ji'i Jesús ñaa chalyuu cha' tyaja'a yu cajaa yu; masi ycu' yu chcube' yu cña loo lcaa ñati chalyuu, cha' qui'ya ycu' yu yabe' yu ntsu'u ji'na. Caca cha' bi' ji'na si tyaja'a na xñi na cha' ji'i Jesús. Lo'o jua'a nti' Ni culu'u Ni ji'na cha' xcui' cha' liñi ndu'ni Ni lo'o na, masi ná ngua'ni cuentya Ni ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i jyo'o cusu' ji'na; pana ndalo tsa tyiquee Ni ji'i ngu' bi' li'. ²⁶ Nu juani ngulu'u Ni ji'na cha' liñi tsa ndu'ni ycu' Ni; jua'a taca ji'i Ni cua'ni lubii cresiya ji'i scaa na, si tyaja'a na xñi na cha' ji'i Jesús.

²⁷ Cha' cuiñi nchcui' na si ñacu' na cha' nchca tsa ji'i ycu' ca na ñati chalyuu, cua'ni na cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Ná taca. Lye tsa ndyu'ni tyucuaa ti' na lo'o Ni si jua'a nti' na. ¿Ñi'ya jua'a? Ná nchca ji'na cua'ni na cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o taquiya' ti na lcaa cha' cusu', sca ti nu lo'o xñi na cha' ji'i Jesús caca tso'o cresiya ji'na. Pana nga'aa tso'o chcu' na cha' tyixi li', cha' si'i ycu' na laca nu ndu'ni cha' ca tso'o cresiya ji'i ycu' ca na. ²⁸ Bi' cha' ni na' ji'i ma' cha' ntsu'u sca ti ña'a, ñi'ya nu caca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi; ntsu'u cha' xñi na cha' ji'i Jesús, masi ná nchca ji'na cua'ni na lcaa lo cha' cusu' nu nguscua ngu' sa'ni.

²⁹ Si'i sca ti ji'i ngu' judío ti laca ycu' Ndyosi loo, lo'o ji'i ngu' xa' tsu' laca Ni loo. ³⁰ Chañi tsa laca cha' bi', cha' sca ti ycu' Ndyosi laca loo tyucui ña'a chalyuu; ná ntsu'u chaca nu laca loo la. Cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'i ngu' judío lo'o xñi ngu' cha' ji'i Ni; la cui' jua'a cua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'i ngu' xa' tsu', nu lo'o xñi ngu' bi' cha' ji'i Ni. ³¹ Tso'o lacua. Na jlya ti ti' na ji'i cña nu ngua'ni Jesús, tsa bi' ti cha' cua'ni na cha' clyaá na ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'na. ¿Ha nga'aa ntsu'u cha' taquiya' na lcaa cha' nu nguscua jyo'o cusu' cha' cua'ni na lacua? Si'i cha' bi', masi tso'o la taquiya' na cha' cusu' bi' juani, nu lo'o ngusñi na cha' ji'i Jesús.

Ñi'ya ngua ji'i Abraham

4 Juani ta na' sca cha' lo'o ma' ñi'ya ngua ji'i Abraham, nu jyo'o cusu' ji'na nu ngua tya sa'ni. ² Ycu' ca Abraham ni, ná ngua cua'ni yu cha' ca tso'o cresiya ji'i ycu' ca yu cuentya ji'i ycu' Ndyosi, ni ná ngua ji'i yu

xacuj yu cha' jii' ycuil' Ndyosi cha' ngua jii' ycuil' yu.
³ Nde laca cha' nu nscua lo quityi jii' ycuil' Ndyosi:
 "Ngusñi Abraham cha' nu nda ycuil' Ndyosi lo'o yu; bi'
 cha' ngüiñi cha' jii' Ni lo'o yu cha' caca tso'o cresiya jii'
 yu, xqui'ya cha' jlya ti ti' yu jii' Ni". Jua'a nscua lo quityi
 bi'. ⁴ Lo'o ndya'a na ne' xña jii' ñati' ni, nda ngu' xcaya'
 na li'; si'i na nda laja ti ngu' cñi jii'na, cñi nu ndacui ngu'
 jii'na laca, cha' ngua'ni na cña. ⁵ Pana nu lo'o jlya ti ti'
 na jii' Jesús cha' ngulotsu' yu yabe' nu ntsu'u jii'na, li'
 taca xquiñi Ni cha' jii' Ni lo'o na cha' caca tso'o cresiya
 jii'na, masi ná sca na ndacui Ni jii'na. ⁶ Tya sa'ni la nacuj
 jyo'o David cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ñati' nu cua la-
 ca ngua'ni lubii ycuil' Ndyosi cresiya jii'. Cua nacuj Ni
 cha' lubii cresiya jii' ngu', masi ná sca cña ngua'ni ngu'
 cuentya jii' Ni cha' caca lubii ycuil' ngu'. ⁷ Li' nacuj
 David ndi'ya:

Tso'o ntsu'u tyiquee na lo'o cua'ni clyu ti' Ni jii'na jii'
 qui'ya nu ntsu'u jii'na, lo'o culotsu' Ni yabe' nu ntsu'u
 jii'na, nacuj.

⁸ Tso'o ntsu'u tyiquee na si nga'aa cua'ni Ni cuentya
 jii' lcaa cha' cuxi nu cua ngua'ni na.

⁹ Si'i xcuil' ngu' judío ti nu tso'o ntsu'u tyiquee ngu'
 jua'a, taca ñacuj na cha' lo'o ngu' xa' tsu' caca tso'o tyi-
 quee ngu' jua'a. Cua nchcui' ca ti na cha' ngusñi Abra-
 ham cha' nu nda ycuil' Ndyosi lo'o yu, bi' cha' cua
 nacuj Ni jii' yu cha' ca tso'o cresiya jii' yu cuentya jii'
 ycuil' Ndyosi, xqui'ya cha' jlya ti ti' yu jii' Ni. ¹⁰ ¿Ni jacua'
 ngua cha' bi'? ¿Ha cua laca cha' cua nsí'yo lo quiji' yu
 ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío cha' clyacua ngu'? Si'i. Tya
 lyiji xi'yu ngu' quiji' yu tyempo bi'; ¹¹ ca tiya' la, li' ngu-
 lacua yu jua'a. Sca cuayá' ti ngua bi', cha' caca cuayá'
 ti' ngu' cha' ngua tso'o cresiya jii' yu cuentya jii' ycuil'
 Ndyosi, nu lo'o jlya ti ti' yu jii' Ni. Yala la ngua cha'
 ngusñi yu cha' jii' ycuil' Ndyosi, tiya' la ngulacua yu. Bi'
 cha' lcaa ma' nu ntsu'u ma' xa' tsu' nu ngusñi ma' cha'
 jii' Jesús, laca ma' ñi'ya laca si Abraham laca jyo'o cusu'
 jii' ma' nu yaa chalyuu tya clyo la. Lo'o xñi cua ña'a ca
 na cha' jii' Jesús, li' quiñi cha' jii' ycuil' Ndyosi lo'o na
 cha' caca lubii cresiya jii'na. ¹² La cui' jua'a laca tyiquee
 ngu' judío tya'a na nu stu'ba ti ngusñi cha' jii' Jesu-
 cristo lo'o na. Chañi cha' Abraham ngua jyo'o cusu' jii'
 ngu'; pana tso'o la cha' jlya ti ti' ngu' jii' ycuil' Ndyosi,
 ñi'ya jlya ti' nu jyo'o Abraham bi', masi tya lyiji clyacua
 yu.

Ngüiñi cha' jii' Ni lo'o ñati' xqui'ya cha' jlya ti' ngu' jii' cña nu ngua'ni Jesús

¹³ Lo'o jua'a ngua cha' ngüiñi cha' jii' ycuil' Ndyosi
 lo'o jyo'o Abraham, lo'o ñati' jii' Abraham nu ñaa cha-
 lyuu ca tiya' la; nacuj Ni cha' tyucui ña'a chalyuu caca
 jii' ngu' bi' ca tiya' la. Pana bilya ta Ni cha' lo'o jyo'o
 Moisés nu ngua li', cha' bilya cala nu Moisés bi'; bi'
 cha' ná ndaquiya' jyo'o Abraham jii' cña nu ngulo
 Moisés, cha' tya lyiji caja cha' bi' jii' ngu'. Ngua tso'o
 cresiya jii' ngu' bi' cuentya jii' ycuil' Ndyosi xqui'ya cha'
 jlya ti' ngu' jii' cha' nu nchcui' Ni, bi' cha' ngüiñi cha' jii'
 Ni lo'o ngu'. ¹⁴ Ná nti' ycuil' Ndyosi cha' tsa lo cua ti
 ngu' caja chalyuu cucui jii' ngu', ngu' nu taquiya' jii'

lcaa cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o ngu'; tya nti' Ni cha'
 xñi cua ña'a ca ñati' cha' jii' Jesús, cha' jua'a ti taca
 quiñi cha' jii' ycuil' Ndyosi lo'o ngu' li'. ¹⁵ Xcuil' na xcube'
 ti Ni jii'na, nu lo'o caca cuayá' jii'na slo ycuil' Ndyosi
 cuentya jii' cha' cusu' bi'; pana ná caja ñi'ya nu sta Ni
 qui'ya jii'na si ná nscua sca cha' nu ndaca'a jii'na jua'a.

¹⁶ Ngüiñi cha' jii' Ni lo'o jyo'o Abraham lo'o ngusñi ti
 yu cha' jii' Ni, cha' caca cuayá' ti' lcaa na cha' xcuil' cha'
 tso'o ntsu'u tyiquee Ni; bi' cha' nda Ni cha' bi' lo'o na.
 Ndyanu cha' bi' jii' lcaa ñati' jii' Abraham nu cala cha-
 lyuu ca nde loo la. Ni si'i tsa lo cua ti ñati' nu taquiya'
 jii' cha' cusu' ti laca nu tyanu cha' tso'o bi' jii', la cui'
 jua'a tyanu cha' bi' jii' lcaa ñati' tya'a na nu xñi na cha'
 jii' ycuil' Ndyosi ñi'ya ngusñi ycuil' Abraham cha' jii' Ni;
 jua'a nti' na lo'o nacuj na cha' sti lcaa na ngua jyo'o
 Abraham bi' cuentya jii' ycuil' Ndyosi. ¹⁷ Ndi'ya nchcui'
 cha' nu nda Ni lo'o Abraham, nu nscua lo quityi: "Cua
 nda na' chacuayá' cha' caca nu'u sti tyuu lo tya'a ñati'
 nu caty chalyuu nde loo la", nacuj Ni jii' Abraham. Cua
 ngüiñi cha' jii' ycuil' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham sa'ni,
 cha' ngusñi yu cha' nu cua nchcui' ycuil' Ndyosi lo'o yu,
 la cui' Ni nu ndyu'ni cha' tyu'ú jyo'o chaca quiya'. Lo'o
 jua'a ngulo Ni cña cha' tyu'u tucua lcaa cha' nde loo la,
 cha' nu cua nacuj Ni jii' yu lo'o nchcui' Ni ñi'ya si cua
 laca ndi' cha' bi' jii' yu nu ngua li'.

¹⁸ Masi ngua ti' jyo'o Abraham cha' ná caja sñi', ná
 ndube ti' yu; jlya ti' yu jii' ycuil' Ndyosi, ntajaty yu ni
 jacua' caja sñi' yu. Bi' cha' ngua jyo'o Abraham sti tyuu
 tya'a ñati' nu ndyatü lo yuu ca nde loo la, ñi'ya nu cua
 nchcui' Ni lo'o yu: "Quiña'a tsa ñati' tyu'u jinu'u tyempo
 nde loo la", nacuj Ni jii' yu. ¹⁹ Ná ngujlyaa ti' Abraham
 cha' bi'; ña'a ti jlya ti' yu cha' nu cua nda ycuil' Ndyosi
 lo'o yu, masi ndube ti' yu cha' ngusu' tsa yu, cha' cua
 tyalaa ti sca siyento yija ntsu'u yu. Jlo ti' yu cha' cua
 ngulala ti cajaa tyucuaa ngu', lo'o ycuil', lo'o ma' Sara
 clyo'o yu; nga'aa ntsu'u tyempo cha' caja sñi' Sara,
 ngua ti' yu. ²⁰ Pana ná nguta'achu' yu, ná ngujlyaa ti'
 yu cha' nu cua nchcui' Ni lo'o yu; jlya tso'o ti' yu cha'
 bi'. Ngua'ni tlyu yu jii' ycuil' Ndyosi, ²¹ cha' jlo ti' yu cha'
 taca jii' Ni cua'ni lyiji Ni jii' cha' nu ngüiñi jii' Ni lo'o yu.
²² Bi' cha' nda Ni chacuayá' cha' caca tso'o cresiya jii'
 yu, xqui'ya cha' jlya tsa ti' yu jii' Ni.

²³ Jua'a nscua lcaa cha' bi' lo quityi nu nchcui' cha'
 ngüiñi cha' jii' Ni lo'o nu Abraham bi', cha' ngua tso'o
 cresiya jii' yu lo'o ngusñi ti yu cha' jii' ycuil' Ni. Si'i
 cuentya jii' jyo'o Abraham ti nscua cha' bi', ²⁴ masi lo'o
 cuentya jii'na nscua cha' caca jua'a; lo'o jii'na cua
 nchcui' ycuil' Ndyosi cha' caca tso'o cresiya jii'na
 cuentya jii' ycuil' Ni si xñi na cha' jii' Ni, la cui' Ni nu
 ngua'ni cha' ndyu'ú Jesús nu Xu'na na chaca quiya'
 lo'o ngujuu yu. ²⁵ Nda Ni chacuayá' cujuu ngu' jii' Jesús,
 cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u jii'na; lo'o li' ndyu'ú Jesús
 chaca quiya', cha' caca tso'o cresiya jii'na cuentya jii'
 ycuil' Ndyosi.

Ñi'ya caca lo'o caca stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o ycu'i
Ndyosi

5 Jua'a laca lacua; xqui'ya cha' ngusñi ti na cha' ji'i Jesús, bi' cha' cua ngua tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Lo'o li' ti' ti ndi'i tyiquee na, stu'ba ti ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na. ² Tso'o tsa ndyu'ni ycu'i Ndyosi lo'o na chacuayá' ji'i Cristo, nu lo'o ngusñi na cha' ji'i nu Cristo bi'. Ngua'ni Ni cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ni, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' tya'achu' na ji'i Ni; tso'o tsa ntsu'u tyiquee na, cha' jlo ti' na cha' ca tiya' la caja sca se'i nu tso'o tsa su tyi'i na ca su ntucua ycu'i Ndyosi, cha' jua'a tso'o ti ndu'ni Ni lo'o na. ³ Masi juani tso'o ntsu'u tyiquee na laja lo'o ndi'i na chalyuu; masi lya' tsa ti' ngu' ji'na, jlo ti' na cha' taca talo na lo'o nchcubel' na jua'a. ⁴ Lo'o ngualoo cha' ti'i bi', cua jlo ti' na cha' cua ngua'ni cuayá' ti Ni ji'na. Lo'o li' si ña'a ti tya tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, li' cua ndu' ti' na cha' caca tso'o ji'na nde loo la. ⁵ Lo'o jua'a si'i sca cha' nu nda ti ti' na laca cha' bi', sca cha' chañi laca bi'; cua'ni Ni ji'i. Cua ngua'ni Ni cha' ca tii cresiya ji'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'na; ngua'ni Ni jua'a nu lo'o nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni ji'na.

⁶ Jlo ti' na cha' ná caca cua'ni lyaá na ji'i ycu'i ca ti na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na; pana lo'o ndyalaa la cui' hora nu ngusta ycu'i Ndyosi, li' ngujuui Jesús xqui'ya na, ñati cuxi na. ⁷ Tlyu tsa cha' cua'ni na si tyaja'a na cajaa na cha' caja ñi'ya nu cua'ni lyaá na ji'i chaca ñati; masi sca ñati nu xcu'i cha' tso'o ndu'ni, ná nti' na cajaa na cuentya ji'i yu. Sca ti si sca ñati nu tso'o tsa ndu'ni laca bi', tso'o tsa nchcui' lo'o tya'a, ná tyiquee' tyaja'a sca ngu' cajaa cuentya ji'i ñati bi', si caca cua'ni lyaá ngu' ji'i nu ñati bi' li'. ⁸ Pana jua'a ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o na, cha' culu'u Ni ji'na cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; nda Ni ji'i Cristo cha' cajaa cuentya ji'na, masi tya ntsu'u tsa qui'ya ji'na. ⁹ Tso'o lacua. Cua laca ngua tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, xqui'ya cha' ndyalú tañi ycu'i Cristo lo'o ngujuui yu lo crusi. La cui' jua'a cua lijya nclyaá na juani; xqui'ya Cristo nga'aa xcubel' Ni ji'na lo'o tye chalyuu. ¹⁰ Tya'a cusuu ycu'i Ndyosi ngua na; pana juani ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Ni, nu lo'o ngujuui Sñi' ycu'i Ni lo crusi. Bi' cha' juani ngua ti cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na xqui'ya cha' cua ndyu'ú nu Jesús bi' chaca quiya'. ¹¹ Ni si'i tsa lo cua ti cha', masi lo'o cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na, cha' bi' laca nu ngua'ni cha' ca ca stu'ba cha' ji'na lo'o Ni.

Xqui'ya sca ti ñati ngua cuxi chalyuu

¹² Cua ngua cha', xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni sca ti jyo'o cusu' nu naa Adán, bi' cha' nguxana cha' ntsu'u qui'ya ji'i ñati chalyuu; bi' cha' ntsu'u cha' ndyijii ñati. Lo'o jua'a tiya' la ntsu'u cha' cajaa lcaa na, cha' ntsu'u qui'ya ji'i lcaa na. ¹³ Jua'a ntsu'u qui'ya ji'i ñati chalyuu nu ngua tya clyo, masi bilya culo ycu'i Ndyosi cña cha'

ná cua'ni ngu' cha' cuxi tyempo bi'. Tsa bi' ti cha', ná nacui' ngu' cha' qui'ya ngua, cha' ná jlo ti' ngu' cha' ná ndiya ti' Ni cña cuxi nu ndyu'ni ngu'. ¹⁴ Tya lo'o ngutu'ú nu Adán bi' chalyuu, hasta ca lo'o nda ycu'i Ndyosi cha' lo'o jyo'o Moisés, xcu'i ngujuui ñati xqui'ya cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'i ngu', masi ná stu'ba cha' cuxi nu ngua'ni ngu' bi' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Adán tya clyo, nu lo'o ná ndaquiya' yu sca cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i yu. Sca lo ti cña ngua'ni jyo'o Adán, sca ti cha' cuxi ngua'ni yu; pana nu Jesucristo nu ñaa chalyuu tiya' la ni, chaca lo cña ngua'ni yu, cña tso'o ngua'ni.

¹⁵ Nu jyo'o Adán ni, nguxtyanu yu yabe' hichu' na xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni ycu'i ca yu; xqui'ya sca ti nu qui'yu bi' ngua cuxi chalyuu tya li', bi' cha' quiña'a tsa ñati ndyijii. Pana juani ni, xqui'ya sca ti ñati nu naa Jesucristo, chaca lo cha' nda ycu'i Ndyosi lo'o na, sca cha' tso'o tsa laca bi'; tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni ycu'i Ndyosi cuentya ji'na li'. Nacu' Ni cha' laja ti taca cua'ni lyaá Ni ji'na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na. Lo'o jua'a quiña'a tsa ñati laca nu ndyu'ni Ni cha' ndyaca lubii cresiya ji'i ngu'. ¹⁶ Ná stu'ba ndyu'u cha' ji'i cña nu ngua'ni jyo'o Adán lo'o cña nu ndyu'ni ycu'i Ndyosi. Nu Adán bi' ni, sca ti cha' cuxi ngua'ni yu su clyo, lo'o li' ndyanu yabe' hichu' yu; lo'o jua'a ndyanu yabe' hichu' lcaa na lo'o tya'a na juani xqui'ya cha' cuxi bi'. Lo'o juani quiña'a tsa cha' cuxi ndu'ni na lacua. Pana Jesús ni, sca cña laja ti ngua'ni cuentya ji'na nu lo'o ngua'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi; ngua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi li'. ¹⁷ Ntsu'u cha' cajaa na xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i nu sca ti Adán bi', masi sca ti cha' cuxi ngua'ni yu; pana tlyu la cña ndyu'ni ycu'i Ndyosi cuentya ji'na juani, nu lo'o ndyu'ni lubii Ni cresiya ji'na. Quiña'a tsa cha' xlya'be ngua'ni Ni lo'o na; jua'a caja chalyuu cucui ji'na juani xqui'ya Jesucristo, masi sca ti ñati laca bi'.

¹⁸ Ndi'ya ngua li': lo'o ngua'ni jyo'o Adán cha' cuxi bi', la cui' jua'a ndyanu yabe' hichu' na, lo'o hichu' lcaa tya'a ñati na. Pana ndi'ya ndyu'u cha' lo'o ngua'ni Jesucristo sca cha' tso'o: li' laja ti ngua'ni Ni cha' cuityi Ni yabe' nu ntsu'u hichu' na, cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. ¹⁹ Tya clyo cua ntsu'u sca ñati nu ná ndaquiya' ji'i cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i yu, bi' cha' ndyanu qui'ya ji'i lcaa na lo'o tya'a na juani. Lo'o tiya' la li', yaa chaca ñati nu ndaquiya' ji'i cña nu ngulo Ni ji'i; xqui'ya nu bi' ndyaca tso'o cresiya ji'i lcaa na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi juani.

²⁰ Nu lo'o cuna na ni cña laca nu nclyo ycu'i Ndyosi ji'na, li' nchca cuayá' la ti' na ñi'ya laca qui'ya nu sta Ni ji'na. Masi ndube tsa ti' na cha' ntsu'u tsa cha' cuxi ji'na, la cui' jua'a jlo ti' na cha' ntaja'a Ni cua'ni lyaá Ni ji'na; jlo ti' na cha' nchca ji'i Ni, cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na. ²¹ Nu cuxi laca loo ji'na, bi' cha' ndyijii na; pana juani nti' ycu'i Ndyosi caca Ni loo ji'na, cha' tya'na tsa ti' Ni ji'na. Lo'o caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i Ni, li' ta Ni sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na xqui'ya Jesús nu Xu'na na.

Xqui'ya Cristo, bi' cha' taca caja chalyuu cucui ji'i ñati

6 Ndi'ya ñacuĭ na lacua: Ná tso'o si ña'a ti tya cua'ni na cha' cuxi, cha' li' tya quiña'a la cha' tso'o cua'ni ycuĭ' Ndyosi lo'o na, nti' na. ² Ná tso'o tsiya' ti cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni na sa'ni la. Juani laca na ñi'ya laca si cua ngujuiĭ na lo'o Cristo, cha' xa' tyucuiĭ tsa na juani; ná tso'o si ña'a ti tya cua'ni na cha' cuxi lacua. ³ Nu lo'o ntyucuatya ngu' ji'na lo'o nguxana ca ti cha' tyu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, li' ñi'ya si na cua ngujuiĭ na stu'ba ti lo'o Jesús, jua'a ngua. ⁴ Lo'o ntyucuatya ngu' ji'na, ndyaa na ne' hitya li', ñi'ya laca si cua ndyaa na nguatsi' na stu'ba ti lo'o Cristo ne' cuaá. Ca bi' ntsiya jyo'o na, cha' taca tyu'ú na chaca quiya', ñi'ya lo'o ngutu'u na nde lo hitya, cha' jua'a tlyu tsa cha' nu ngua'ni ycuĭ' Ndyosi Sti yu nu lo'o ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Lo'o jua'a caja sca chalyuu cucui ji'na xqui'ya Cristo.

⁵ Jua'a ndyaca cha' cua laca ntsu'u cha' ji'na lo'o nu Cristo bi'. Ngujuiĭ yu nu lo'o ngüityĭ yu qui'ya nu ntsu'u ji'na. Lo'o na ni, ñi'ya laca si na cua ngujuiĭ na, jua'a laca na; pana lo'o tyu'ú na chaca quiya', li' caja chaca chalyuu cucui ji'na, ñi'ya lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya'. ⁶ Cuxi tsa ñati ngua na; pana juani laca na ñi'ya laca si lo'o na ngujuiĭ na lo sca crusi lo'o ngujuiĭ ycuĭ' Jesús, cha' ngüityĭ yu tsiya' ti cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'na li'. Bi' cha' juani nga'aa caca ji'i cha' cuxi bi' caca loo ji'na chaca quiya'. ⁷ Lo'o cua ngujuiĭ sca ñati ni, cua ndye cha' ji'i lo'o qui'ya nu ntsu'u ji'i nde chalyuu li'. ⁸ Lo'o na laca na jua'a, nu lo'o ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, cha' laca na ñi'ya si cua ngujuiĭ na lo'o Cristo; lo'o li' caca na ñi'ya laca si cua ndyu'ú na lo'o Cristo chaca quiya'. ⁹ Jlo ti' na cha' cua ngulo Ni ji'i Cristo ca su ntsiya nguatsi' yu; nga'aa cajaa yu chaca quiya', nga'aa caca tyatsi' yu chaca quiya'. ¹⁰ Cua ngujuiĭ Cristo, cha' sca ti quiya' cua'ni tye Ni ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu na; lo'o li' cua ndyu'ú yu chaca quiya', cha' tyucui tyempo tyi'i yu cuentya ji'i ycuĭ' Ndyosi Sti yu. ¹¹ Lo'o jua'a cu'ma ni, ñi'ya si cua ngua'ni tye ma tsiya' ti ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma, jua'a culacua ti' ma; ñi'ya si cua ndyu'ú ma chaca quiya' cha' xcui' cua'ni ma cña ji'i ycuĭ' Ndyosi stu'ba ti lo'o Jesucristo nu Xu'na na, jua'a culacua ti' ma.

¹² Bi' cha' juani nga'aa ta ma chacuayá' cha' caca loo cha' cuxi bi' ji'i ma lo'o ndi'i ma nde chalyuu. Ná tso'o cha' taquiya' na ji'i lcaa lo cha' cuxi nu ña ti' na cha' cua'ni na ji'i, cha' laca na ñati chalyuu ti. ¹³ Ni sca ti tsu'ya' ma, ni sca ti tsu' quiya' ma, ná ta ma ji'i cha' ña nu xña'a, cha' ná caca ma msu ji'i nu bi', cha' ná cua'ni ma cha' cuxi lo'o. Xa' ña'a culacua ti' ma juani; ta ma tyucui ña'a ma cha' caca ma cuentya ji'i ycuĭ' Ndyosi, ñi'ya laca si ngujuiĭ ma tsaca quiya', lo'o li' xa' ndyu'ú ma chaca quiya'. Bi' cha' juani nga'a cha' ta ma tyucui ña'a ma cha' cua'ni ma cña ji'i ycuĭ' Ndyosi, laja lo'o ndu'ni ma cha' tso'o ca su ndi'i ma. ¹⁴ Nga'aa si'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu nu caca loo ji'i ma juani. Si'i xcui' cha' ntsii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu, ñi'ya si lo'o

nchcube' tsa cha' cusu' bi' ji'i ma; taca tyi'i tso'o ti ma chalyuu juani, cha' xcui' tlyu tsa cha' tso'o nu ndyu'ni Ni lo'o ma.

Nga'a cha' cui'ya ngu' cuentya tilaca laca nu laca loo ji'i ngu'

¹⁵ Ná tso'o ñacuĭ na cha' juani nga'aa ntsu'u cha' taquiya' na ji'i cha' cusu' bi', cha' ndaquiya' na ji'i cha' nu nchcui' ycuĭ' Ndyosi nu xcui' cha' xlya'be ti ndu'ni lo'o na. Ná tso'o laca si tya cua'ni la na cha' cuxi li', cha' nga'aa ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na jua'a. ¹⁶ Nu lo'o ndya'a na ne' xña ji'i sca ñati ni, taquiya' na sca cña nu culo ñati bi' ji'na li'; jlo ti' na cha' nu ñati bi' laca xu'na na, lo'o jua'a nga'a cha' taquiya' na ji'i cha' nu nchcui' nu xu'na bi'. Lo'o nu cuxi nu ndyu'ni cha' caca na cuxi ni, si ndyu'ni cha' cuxi bi' cha' laca bi' loo ji'na, li' ntsu'u cha' cajaa na tsiya' ti; pana si ycuĭ' Ndyosi laca loo ji'na, taquiya' na ji'i cha' nu nchcui' Ni li', caca tso'o cresiya ji'na li'. ¹⁷ Tso'o tsa nti' na' cha' tyucui tyiquee ma ndyu'ni ma cña ji'i ycuĭ' Ndyosi, tsa ña'a cha' nu ngulu'u ngu' ji'i ma. Nu cha' cuxi, bi' laca nu ngua loo ji'i ma; pana lo'o cua ngulaá ma ji'i nu cuxi bi', li' nguxana ma ndu'ni ma cña cha' caja chaca chalyuu su caca lubii cresiya ji'i ma, cha' ycuĭ' Ndyosi laca loo ji'i ma juani. ¹⁹ Jua'a laca cha' nu nda na' lo'o cu'ma, cha' caca cuayá' la ti' ma tilaca laca nu laca loo ji'i ma. Tya tsubi' la cua nda ma tyucui ña'a ma cha' cua'ni ma cha' suba', cha' cua'ni ma cha' cuxi, lo'o jua'a lye la ndyacua cha' cuxi ji'i ma li'; bi' cha' juani ta ma tyucui ña'a ma cha' xcui' cña tso'o cua'ni ma, cha' xcui' cuentya ji'i ycuĭ' Ndyosi tyi'i ma chalyuu.

²⁰ Cua tsubi' la lo'o tya ndu'ni ma xcui' cha' cuxi, ná ngua ji'i ma cua'ni ma cña tso'o ñi'ya nu nti' ycuĭ' Ndyosi cha' cua'ni na; ²¹ ni sca quiya' ná ngua tso'o cha' ji'i ma lo'o ngua'ni ma cha' cuxi nu ngua li'. Lo'o juani ntyuju'u tsa ti' ma xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni ma. Tsa bi' ti cña ndu'ni nu cha' cuxi bi', cha' cua'ni tye bi' ji'i ñati si taquiya' ngu' ji'i; nga'aa caca tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o ycuĭ' Ndyosi si jua'a ndu'ni ngu'. ²² Pana juani ni, nga'aa caca ji'i nu cuxi bi' culo cña ji'i ma, cha' cua ndyatí ma lo cña ji'i ycuĭ' Ndyosi. Chaa ti' ma ndyu'ni ma cña ji'i Ni juani, cha' xcui' na ndi'i ma chalyuu cuentya ji'i ycuĭ' Ni; li' ná nga'a cha' tye chalyuu nu ta Ni ji'i ma lo'o cua ndye lcaa cha'. ²³ Tsa bi' ti caya' caja ji'na lo'o ndu'ni na cha' cuxi, cha' chcuna' lyiji cresiya ji'na lo'o; pana si stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús nu Xu'na na, li' ta ycuĭ' Ndyosi sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. Sca cha' xlya'be nu nda ti Ni ji'na laca.

Cua nscua sca cha' nu ndaca'a ji'i ñati nu ntsu'u clyo'o

7 Cu'ma ngu' tya'a na, ntsu'u ngu' tya'a ma nu tso'o tsa jlo ti' lcaa cña nu ngulo ycuĭ' Ndyosi ji'na; cua jlo ti' ma cha' ndatsaa cha' bi' ji'na tyucui tyempo lo'o tya lu'ú ti na. ² Ñi'ya laca sca nu cuna'a nu ntsu'u clyo'o ni, cuentya ji'i cña nu ngulo Ni ji'i jyo'o cusu' ji'na bi', nga'a cha' tyi'i nu cuna'a bi' lo'o clyo'o tyucui tyempo lo'o tya lu'ú ti yu; sca ti nu lo'o cua ngujuiĭ yu,

li' nga'aa cua'a cha' bi' ji'i nu cuna'a bi', nga'aa ntsu'u nu cuentya ji'i li'. ³ Ndi'ya laca cha': si tyu'u cha' ji'i nu cuna'a bi' lo'o chaca nu qui'yu lo'o tya lu'ú ti clyo'o, cña cuxi laca nu cua'ni nu cuna'a bi' li'. Pana si cua ngujuii clyo'o nu cuna'a bi', nga'aa ndatsaa cha' bi' ji'i; taca caja clyo'o nu cuna'a bi' lo'o xa' nu qui'yu, cha' si'i sca cña cuxi laca nu cua'ni li', nu lo'o nga'aa lu'ú clyo'o nu cuna'a bi'.

⁴ Ndi'ya laca na juani cuentya ji'i cha' cusu' nu ndaquiya' tsa na ji'i tya sa'ni la: ñi'ya laca sca nu cuna'a nu nga'aa ntsu'u clyo'o, jua'a laca lcaa tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo. Na cua ngujuii Cristo lo crusi, bi' cha' juani nga'aa ntsu'u cha' ji'na lo'o nu cha' cusu' bi'. Cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo nu lo'o ndyu'ú yu chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu, bi' cha' taca ji'na cua'ni na cña ji'i ycu'i' Ndyosi laja lo'o tya ndi'i ti na nde chalyuu. ⁵ Nu ngua cua tsubi' la, cuxi ti ndi'i na, cha' ñati chalyuu laca na; ngua ti' na cua'ni na lcaa lo cha' cuxi nu ndiya ti' na ji'i, masi cu'na ndyuna na cha' cusu' nu nti' cua'a ji'na. Bi' cha' la cui' cha' cuxi bi' ngua'ni lo'o na cha' chcuna' lyiji chalyuu ji'na. ⁶ Pana juani cua ndi'i laja ti na cuentya ji'i nu cha' cusu' bi', nga'aa caca ji'i cha' bi' culo cña ji'na. Cua ngua laja ji'na juani cha' cua'ni na cña nu nti' ycu'i' Ndyosi, xqui'ya cha' cua ngujui chaca chalyuu cucui nu nda Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ji'na.

Loo laca nu cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'

⁷ Ndi'ya ñacui na lacua: Si'i la cui' cha' cusu' nu ndu'ni cha' caca cuxi. Nu lo'o bilya cuna na' cha' bi', bilya ca cuayá' ti' na' na ca laca sca cha' cuxi; ná ngua cuayá' ti' na' nquicha', masi cuxi tsa laca cha' tyacui ti' na' ji'i sca na nu ntsu'u ji'i tya'a na'. Pana lo'o cua ndyuna na' ni cña ngulo ycu'i' Ndyosi ji'na, cha' ná tyacui ti' na' ji'i cha' bi' tsiya' ti, li' ngua cuayá' ti' na' cha' ná tso'o laca cha' ndacui ti' na' ji'i sca na jua'a. ⁸ Pana ngua'ni nu cuxi ngana 'na li'. Masi jlo ti' na' cha' cuxi tsa cha' bi', ña'a ti ndiya ti' na' cua'ni na' lcaa lo cha' cuxi; si ná lo'o nscua sca cha' nu cua'a 'na, ná ta na' cuentya cha' cuxi laca sca cña nu ndyu'ni na'. ⁹ Ngua ti' na' cha' tso'o tsa nguti' na', nu lo'o tya lyiji ca cuayá' ti' na' ni cha' nda cha' cusu' bi'; pana nu lo'o ngua cuayá' ti' na', li' ngua tii na' cha' ntsu'u tsa qui'ya jna'. Na cua chcuna' ti chalyuu 'na ngua li'. ¹⁰ Ngua ti' ycu'i' Ndyosi cha' caja chalyuu ji'na nquicha', nu lo'o taquiya' na ji'i lcaa cña nu ngulo Ni nu ngua sa'ni. Pana si'i jua'a ngua lo'o na'; cua chcuna' ti chalyuu 'na li', cha' ngua tii na' cha' ntsu'u tsa qui'ya 'na li'. ¹¹ Cha' cuxi laca nu ngua'ni ngana 'na; bi' cha' tya ngua'ni la na' cha' cuxi, masi cua nchcui' cha' cusu' bi' lo'o na' cha' ná cua'ni na' jua'a. Na nchcube' tsa cha' cuxi bi' 'na, cua laca cha' 'na ñi'ya laca si cua ngujuii na'.

¹² Cha'ni cha' sca cha' tso'o ji'i ycu'i' Ndyosi laca cha' cusu' bi'; lcaa cña nu ngulo Ni ji'na, ca slo ycu'i' Ni ngutu'u cha' bi'. Li'ni tsa ndu'ni ycu'i' Ndyosi, tso'o tsa ndyu'u cha' nu nda Ni lo'o na; ¹³ bi' cha' ná taca ñacui na' cha' cua chcuna' ti chalyuu 'na xqui'ya cha' bi'. Cha' cuxi nu ndyu'ni na', bi' laca nu ndu'ni ñu'u ji'i cha-

lyuu 'na. Lo'o juani nchca cuayá' ti' na' ñi'ya laca sca cha' cuxi; laja lo'o ndyuna na' cha' tso'o tsa ndyu'u cha' cusu' bi', la cui' hora li' ndu'ni nu cha' cuxi bi' ngana 'na. Bi' cha' tso'o la nchca cuayá' ti' na' cha' lye tsa laca nu cha' cuxi nu ndu'ni na'.

¹⁴ Jlo ti' na' cha' cña nu ngulo ycu'i' Ndyosi laca nu cha' cusu' bi'; sca ti si lo'o Xtyi'i ycu'i' Ndyosi cua'ni cña ne' cresiya ji'na, li' taca ji'na taquiya' na ji'i cña bi'. Pana nu na' ni, ñati chalyuu ti laca na', loo la laca nu cha' cuxi bi' ne' cresiya jna'. ¹⁵ Ná nchca ca cuayá' ti' na' ni cha' laca ndu'ni na' xcu'i' cha' cuxi. Nti' na' cua'ni na' sca cña tso'o nquicha', pana ná nchca 'na tsiya' ti; cha' cuxi nu ná ndiya ti' na' ji'i, bi' laca nu ndu'ni na'. ¹⁶ Cha' ná tso'o nti' na' lo'o ndu'ni na' cha' cuxi bi', bi' cha' jlo ti' na' cha' stu'ba ntsu'u cha' jna' lo'o nu cha' cusu' bi', masi ná ndaquiya' na' ji'i. ¹⁷ Bi' cha' lacua, si'i ycu'i' na' lacu nu ndu'ni cha' cuxi bi'; masi nu cha' cuxi nu laca loo ne' cresiya jna', bi' laca nu ndatsaa 'na cha' cua'ni na' ji'i li'. ¹⁸ Cua jlo ti' na' cha' ná tso'o laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya jna', cha' ñati chalyuu ti laca na'; masi nti' tsa na' cua'ni na' xcu'i' cha' tso'o nquicha', pana ná nchca jna' tsiya' ti. ¹⁹ Ná nchca jna' cua'ni na' cha' tso'o nu nti' na' cua'ni; ña'a ti ndu'ni na' cha' cuxi, masi nga'aa nti' na' cua'ni na' jua'a. ²⁰ Ndi'ya ndyu'u cha' lacua: lo'o ndyu'ni na' sca cha' nu ná tso'o nti' na', si'i ycu'i' na' nu ndu'ni cha' cuxi bi' li'; masi nu cha' cuxi nu laca loo ne' cresiya jna', bi' laca nu ndatsaa 'na cha' ndyu'ni na' ji'i.

²¹ Lo'o li' ndi'ya ndyaca cha' 'na lacua: Masi nti' tsa na' cua'ni na' sca cha' tso'o nquicha', nchca cuayá' ti' na' cha' xcu'i' cha' cuxi ntsu'u ne' cresiya jna'. ²² Tyucui tyiquee na' ndiya tsa ti' na' cua'ni na' lcaa cña nu ngulo ycu'i' Ndyosi ji'na nu ngua sa'ni; ²³ pana nchca cuayá' ti' na' cha' ndi'i chaca nu laca loo ji'i tyucui ña'a na'. Nxuu tya'a bi' lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u tyiquee na' ji'i; bi' laca cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jna', nu ndu'ni lo'o na' cha' cua'ni na' cña ji'i, ñi'ya nti' si cua laca na' sca preso.

²⁴ Xñi'i tsa ti' na' lacua. ¿Tilaca caca ji'i cua'ni lyaá ji'i tyucui ña'a na', cha' nga'aa cua'ni na' cha' cuxi jua'a? Cua chcuna' ti chalyuu 'na xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya 'na. ²⁵ Sca ti ycu'i' Ndyosi Sti na taca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni 'na, xqui'ya cña nu ngua'ni Jesucristo nu Xu'na na. ¡Bi' cha' qui'ña'a tsa xlya'be tya na' ji'i ycu'i' Ndyosi lacua! Pana tsa bi' ti cha' jlo ti' na', cha' nga'a cha' taquiya' na' ji'i cña nu ngulo ycu'i' Ndyosi; ná nchca jna' cua'ni lyaá na' ji'i ycu'i' ca na' cha' ñati chalyuu ti laca na', lo'o jua'a ña'a ti tya ndyu'ni ñati chalyuu cha' cuxi.

Chalyuu cucui nu ntsu'u ji'i ngu' xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi

8 Pana juani ni, ndi'ya ngua'ni ycu'i' Ndyosi: Nga'aa ndyanu yabe' hichu' na, si stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo; nga'aa taca ji'i nu cuxi nu ntsu'u chalyuu cojolaqui ji'na juani, cha' Xtyi'i ycu'i' Ndyosi laca loo ji'na lo'o ndi'i na nde chalyuu. ² Nu lo'o laca Xtyi'i ycu'i' Ndyosi loo ji'na, li' caja chalyuu cucui ji'na xqui'ya

Jesucristo, cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Ni; na cua ngulo Ni ji'na ya' nu cuxi nu ndyu'ni cha' chcuna' chalyuu ji'na. ³ Cua ngua'ni Ni sca cha' tlyu nu ná ngua cua'ni nu cha' cusu' nu nda jyo'o Moisés lo'o ñatj nu ngua sa'ni. Ná ngua cña cha' bi', xqui'ya cha' cuxi tsa tyiquee ñatj chalyuu na; pana ngua ji'i ycu' Ndyosi cua'ni cha' tlyu bi', nu lo'o nda Ni ji'i Sñi' ycu' ca Ni yaa chalyuu re cha' ngua ñatj. Nda Ni ji'i nu Jesús bi' yaa, cha' caca yu sca msta' lu'ú; bi' laca msta' nu ngua ji'i cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'na. Ngua Jesús ñatj; stu'ba ti ngua yu ñi'ya laca cua ña'a ca ñatj chalyuu, cha' jua'a ngua ji'i yu cua'ni tye yu ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ñatj cuxi na. Bi' cha' ngua Ni ñatj. ⁴ Lo'o nu juani taca cua'ni na cña nu ngulo Ni ji'na, la cui' cña laca nu nchcui' cha' cusu' bi' cha' cua'ni na; taca cua'ni na ji'i juani, xqui'ya cha' nga'aa caca cojolaqui nu cuxi nu ntsu'u chalyuu ji'na, cha' Xtyi' ycu' Ndyosi laca loo ji'na lo'o ndi'i na chalyuu juani.

⁵ Nu lo'o cua'ni na ñi'ya nu ndu'ni ñatj chalyuu ti, la cui' cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ñatj bi', bi' laca loo ne' cresiya ji'na li'; pana si Xtyi' ycu' Ndyosi laca loo ji'na lo'o ndi'i na chalyuu, li' taca taquiya' na ji'i laca cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi. ⁶ Chcuna' chalyuu ji'na, si xcui' cua'ni na cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu ti; pana caja chalyuu cucui ji'na cha' ti' tyi' tyiquee na, si taquiya' na ji'i laca cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi. ⁷ Tya'a cusu' ycu' Ndyosi laca na, si ña'a ti ndu'ni na cha' cuxi ñi'ya nu ndu'ni ñatj chalyuu ti; ná nchca ji'na tsiya' ti taquiya' na ji'i cha' nu nda ycu' Ni lo'o na, si ña'a ti tya nti' na cua'ni na cha' cuxi. ⁸ Bi' cha' ná taca ji'na cua'ni na cña nu nti' ycu' Ni cha' cua'ni na, si tiji' tsa ti' na ji'i cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu.

⁹ Nga'aa si'i jua'a ndi'i ma' juani, nga'aa nchca tiji' ti' ma' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu; stu'ba ntsu'u cha' ji'i ma' lo'o ycu' Ndyosi juani, cha' cua'nda ycu' Ndyosi Xtyi' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma'. Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo tsiya' ti, si bilya tyanu Xtyi' ycu' Ni ne' cresiya ji'na, la cui' Xtyi' nu ndyu'u ji'i Cristo. ¹⁰ Masi ngua'ni nu cuxi nu ntsu'u chalyuu cha' chcuna' chalyuu ji'i ma', pana tya lu'ú ma' juani, xqui'ya cha' lu'ú Xtyi' ycu' Ni ne' cresiya ji'i ma' si ntsu'u cha' ji'i ma' lo'o Cristo. Ndyanu Xtyi' ycu' Ni lo'o ma' nu lo'o ngua tso'o cresiya ji'i ma' cuentya ji'i ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i Jesús. ¹¹ La cui' Xtyi' ycu' Ndyosi laca bi', la cui' laca nu ngulo ji'i jyo'o Jesús ca su ntsiya nguat-si', ndyu'ú yu chaca quiya' li'. Lo'o jua'a cua'nda ycu' Ndyosi Xtyi' ycu' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma', cha' nu lo'o cajaa ma', li' cua'ni Ni cha' tyu'ú ma' chaca quiya' xqui'ya Xtyi' ycu' Ni.

¹² Cu'ma' ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, juani nga'aa caca ji'i ñatj culo ngu' cña ji'na, cha' cua'ni na cha' cuxi ñi'ya ndu'ni ñatj chalyuu ti. ¹³ Chcuna' chalyuu ji'i ma' si xcui' culana ma' ji'i cha' cuxi lo'o ndi'i ma' chalyuu; pana chacuayá' ji'i Xtyi' ycu' Ni taca tyijiloo ma' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ma', cha' nga'aa cua'ni la ma' ji'i. Caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ma' li'.

¹⁴ Cua'ña'a ca na, cua' laca na sñi' ycu' Ndyosi si ndu'ni na cua'ña'a ca cña nu nclyo Xtyi' ycu' Ndyosi

ji'na. ¹⁵ Na cua'nda ycu' Ndyosi Xtyi' Ni ji'i ma', cha' ndu'ni Xtyi' Ni cha' caca ma' sñi' ycu' Ndyosi; ndu'ni bi' cha' ndi'ya taca chcu' na lo'o ycu' Ndyosi: "Sti ya", ñacui na ji'i Ni. Si'i cha' cuxi ndu'ni Xtyi' Ni nu lo'o nclyo bi' cña ji'i ma', si'i cha' xcutsii ji'i ma' ñi'ya nu ntsii ma' cua' sa'ni la, si'i jua'a cña ndu'ni nu bi'. ¹⁶ Cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'na ni, stu'ba nchcui' cha' bi' lo'o cha' nu nda Xtyi' Ni lo'o na, cha' cua' laca na sñi' ycu' Ni. ¹⁷ Nu lo'o cua' laca na sñi' ycu' Ni, lo'o ji'na tyacua laca cha' tso'o nu ta Ni li', laca ña'a cha' nu cua'nda Ni ji'i Cristo; pana si cua'nti' na cha' stu'ba ti tyi' na lo'o Cristo ca su tlyu ca su ntucua Ni, li' ntsu'u cha' talo na lo'o ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'na nde chalyuu ti, ñi'ya ndalo ycu' Cristo lo'o ngua'ni lya' ti' ngu' ji'i yu.

¹⁸ Ntsu'u quiya' ndyiji xi cha' ti' ji'na laja lo'o ndi'i ti na nde chalyuu; pana xca ti cha' laca cha' bi', ná stu'ba laca cha' ti' bi' lo'o cha' tso'o nu caja ji'na ca nde loo la, nti' na'. Lo'o jua'a tya lyiji culu'u Ni laca cha' ji'na, ñi'ya caca cha' tso'o bi' nde loo la. ¹⁹ Laca ca na lu'ú nu cua' ngüñá ycu' Ndyosi nde chalyuu ni, ntajatya tsa na bi' ji'i ycu' Ndyosi, ni jacua' culu'u Ni ji'i ñatj chalyuu tilaca nu chañi cha' laca ngu' sñi' ycu' Ni. ²⁰ Cua' ngunu'u laca chalyuu; laca lo na nu ntsu'u nde chalyuu ni, ná laca na bi' ngua ñi'ya nu ngua ti' ycu' Ndyosi cha' caca cha' bi' lo'o ngüñá Ni ji'i. Cua' nguxtyanu Ni chalyuu cha' tyanu jua'a ti, masi si'i jua'a ndiya ti' laca lo na nu ntsu'u chalyuu bi'. Pana ná nga'a cha' tyanu cha' jua'a tyucui tyempo; ²¹ cua' tyalaa ti sca tsá nu tye laca cha' cuxi nu ndu'ni cha' quiñu'u chalyuu, laca cha' cuxi nu laca loo ji'na. Lo'o li' tso'o tsa caca laca lo na nu ngüñá Ni nde chalyuu, cha' stu'ba ti cua'ni lyaá Ni ji'i nu na bi' lo'o ji'na nu laca na sñi' ycu' Ni. ²² Tya lyiji caca cha' tlyu bi', pana jlo ti' na cha' ntsu'u tsa cha' ti', ntsu'u tsa cha' quicha ti' ji'i laca na nu ngüñá ycu' Ndyosi nde chalyuu. Ñi'ya lo'o lijya ti' ji'i sca nu cuna'a cha' cua'cala ti sñi', jua'a ntsu'u cha' ti' chalyuu juani. ²³ La cui' jua'a lo'o laca tya'a na nu ntsu'u Xtyi' ycu' Ndyosi ji'na, nxi'ya na ndi'i na cha' ntsu'u tsa cha' ti' ji'na juani. Na cua'nda Ni Xtyi' ycu' Ni ji'na lo'o ndi'i na nde chalyuu, sca cha' tso'o nu nda Ni ji'na yala la laca. Laja li' ntajatya tsa na ji'i tsá tlyu bi', cha' cua'ni lyaá lyiji Ni ji'na, cha' xcutsa'a Ni ji'i tyucui ña'a na li'. Lo'o li' ta Ni su tyi' na slo Ni, cha' cua' laca na sñi' ycu' Ni. ²⁴ Jlyá ti' na cha' ngua'ni lyaá Ni ji'na, masi nga'a cha' jatya na ji'i tsá tlyu bi', cha' cua'ni tye Ni cña nu ndyu'ni Ni. Sca na nu ntajatya na ji'i ni, lo'o cua'na'a na ji'i, cha' ndu'u tucua cha' bi', nga'aa nti' cha' jatya la na ji'i li'; si'i na tya ntajatya na ji'i, na cua'na'a na ji'i li'. ²⁵ Pana lo'o chañi cha' tya ntajatya na ji'i sca cha', li' ntsu'u cha' talo na ji'i, masi tya lyiji ña'a na ji'i, masi talo na tyiquee' ña'a cuayá' nu ña'a na ji'i cha' cua' ndyu'u tucua.

²⁶ Bi' cha' laca cha' nxyucua Xtyi' ycu' Ndyosi ji'na, cha' ná nchca ji'na tsiya' ti. Ná jlo ti' na ñi'ya nu tso'o la chcu' na lo'o ycu' Ndyosi, pana Xtyi' ycu' Ni laca nu nclu'u ji'na ñi'ya nu chcu' na lo'o Ni. Cua' jlo ti' Xtyi' ycu' Ni cha' ti' tsa cha' nu ntsu'u tyiquee na, cha' ná ndyiji ñi'ya caca chcu' na cha' bi' lo'o Ni; bi' cha' lo'o

Xtyi'i ycu'i Ndyosi nchcui' lo'o ycu'i Ndyosi Sti na cuentya ji'na li'. ²⁷ Ncllyoty ycu'i Ndyosi lcaa ca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ñati. Lo'o jua'a jlo ti' Ni lcaa cha' nu nti' Xtyi'i ycu'i Ni ta lo'o Ni, cha' nu lo'o ndijña nu bi' sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi Sti na cuentya ji'na, stu'ba nti' Xtyi'i Ni lo'o lcaa cha' nu ncllyacua ti' ycu'i Ndyosi Sti na.

Nga'aa ntsu'u nu cuxi nu caca cua'ni cha' culaya' ycu'i Ndyosi ji'i ñati ji'i Ni

²⁸ Jlo ti' na cha' cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' ñi'ya caca lcaa cha' nu ndyaca chalyuu, cha' caca tso'o chalyuu su ndi'i na si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i Ni. Na cua ngusubi Ni ji'na juani, cha' caca na ñi'ya nu ngua ti' Ni tya clyo cha' caca na. ²⁹ Masi tya lo'o nguxana chalyuu, tya li' jlo ti' ycu'i Ni tilaca laca nu tyaja'a xñi cha' ji'i Ni nde loo la. Ngua ti' Ni cha' caca na ñi'ya laca Jesús, Sñi' ycu'i ca Ni, ngua ti' Ni cha' caca Jesús tya'a na; quiña'a tsa tya'a sñi' ycu'i Ni caca na li', pana loo la laca Jesús. ³⁰ Jua'a ngua ti' Ni tya clyo la cha' caca na, bi' cha' ngusubi Ni ji'na. Nu lo'o cua ngusubi Ni ji'na, li' ngua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i Ni; nu lo'o ndye caca tso'o cresiya ji'na, li' ta Ni su tyi'i na ca su tlyu ca su ntucua ycu'i Ni.

³¹ Lo'o cua ndyuna na lcaa cha' tso'o bi', li' taca ñacui na cha' ná ntsu'u nu caca xuy tya'a lo'o na, cha' ycu'i Ndyosi laca nu ndi'i lo'o na. ³² Ná nda ycu'i Ndyosi chacuayá' ji'i Jesús cha' tya'achy' yu ji'i cña ji'i Ni jua'a ti, masi nu sca ti Sñi' ycu'i Ni laca yu; nda Ni ji'i yu cha' cajaa lo crusi cuentya ji'i lcaa na lo'o tya'a na. Cua nda Ni lcaa cha' tso'o nu ji'i ycu'i ca Ni ji'i Jesús, la cui' nu laca nu sca ti Sñi' ycu'i Ni. Lo'o jua'a sca ti cuayá' nu ta Ni cha' bi' ji'na, ñi'ya lo'o nda Ni cha' bi' ji'i Sñi' ycu'i Ni. ³³ Ná tucui taca sta qui'ya ji'na lacua, cha' cua laca ngusubi ycu'i Ndyosi ji'na; ycu'i Ndyosi laca nu cua ngulo yabe' ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'na. ³⁴ Ná ntsu'u nu caca xcube' ji'na li', cha' xqui'ya na cua ngujuui Jesús, xqui'ya na cua ndyú'u yu chaca quiya'. Lo'o juani ntucua Cristo la'a tsu' cui' ca su ntucua ycu'i Ndyosi, ndijña yu cha' clyu ti' ji'i ycu'i Ndyosi Sti yu cuentya ji'na. ³⁵ Ni sca cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu ná taca cua'ni cha' culaya' Cristo ji'na juani, cha' ntsu'u tsa tyiquee nu Cristo bi' ña'a Ni ji'na. Ná sca caca ji'na, masi quicha tsa na, masi ti'í ti ndi'i na chalyuu, masi xcube' tsa ngu' ji'na, masi ndyiji jbi'ña ji'na, masi tye ste' na ngusy, masi ntsu'u tsa cha' cuxi su ndi'i ti na, masi cujuui ngu' ji'na; lcaa cha' bi' ná caca cua'ni cha' culaya' Cristo ji'na. ³⁶ Ndi'ya nchcui' sca cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi:

Xqui'ya ycu'i Ndyosi, cua ña'a ca hora ndyujuii ngu' ji'na.

Ndyu'ni ngu' lo'o na ñi'ya si laca na xlya', la cui' xlya' nu ndya'a lo'o ngu' ji'i slo ñati nu ndujuii ji'i.

³⁷ Masi jua'a, lye tsa ntyijiloo na ji'i nu cuxi bi'; nga'aa nchca ji'i nu cuxi bi' culo cña ji'na tsiya' ti xqui'ya Jesús, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. ³⁸ Bi' cha' jlo ti' na' juani cha' nga'aa ntsu'u ni sca na nu caca cua'ni cha' culaya' ycu'i Ndyosi ji'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee

Ni ña'a Ni ji'na; masi cua ngujuui na, masi tya lu'ú na, ná culaya' Ni ji'na. Ni xca ji'i ycu'i Ndyosi nu ntucua nde cua, ni sca cui'i nu laca loo nde lo yuu, ná nchca ji'i tsiya' ti cua'ni cha' culaya' Ni ji'na. Masi chalyuu su ndi'i na juani, masi chalyuu nu caca nde loo la, ná culaya' Ni ji'na. Ná ntsu'u nu laca loo nde chalyuu nu nchca ji'i culo ji'na ya' nu Xu'na na; ³⁹ ná sca na nu ntsu'u nde cua, ná sca na nu ntsu'u nde qui'ñi ne' yuu, ná sca na tyucui ña'a chalyuu nu ngüiña ycu'i Ndyosi, ná caja ñi'ya nu culo ji'na ya' Jesucristo nu Xu'na na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

Na cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i ngu' judío cha' caca ngu' ñati ji'i Ni

9 Ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo laca na', bi' cha' xcu'i cha' liñi ta na' lo'o cu'ma; si'i cha' cuiñi nchcui' na'. Xtyi'i ycu'i Ndyosi ngua'ni cha' ngua'ya cha' hique na', bi' cha' liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani. ² Xñi' tsa ti' na', ti'í tsa ntsu'u tyiquee na' xqui'ya ngu' judío tya'a na'; ³ tyucui tyiquee na' tyaja'a na' cha' masi tyanu yabe' nu ntsu'u ji'i ngu' bi' hichu' ycu'i ca na', masi nga'aa ña'a Cristo jna' tsiya' ti nti' na', si jua'a ti taca cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' tya'a quichi' tyi na' bi'. ⁴ Laca ngu' bi' la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o cusu' Israel, ñati ji'i nu ya chalyuu nde loo la; sca ti tañi ntsu'u ji'i ngu' lo'o jyo'o bi', lo'o jua'a cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' cha' caca ngu' bi' ñati ji'i ycu'i Ni. Tlyu tsa cha' nu ngua'ni Ni, cha' ntaja'a ycu'i Ni tyi'i Ni lo'o ngu' bi'. Cua ngüiñi cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ngu' bi'; cua ngulo Ni cña ji'i Moisés, lcaa ña'a cña nu culo yu ji'i ngu' bi'; cua nda Ni cha' lo'o ngu' bi', ñi'ya nu caca lo'o cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ni; lo'o jua'a yala la nda Ni cha' lo'o ngu' bi', ñi'ya nu caca ji'i Cristo nu ntsu'u cha' caa nde loo la. ⁵ Sñi' jyo'o cusu' ji'na laca ngu' bi'. Nu lo'o ngula Cristo chalyuu ngua Ni ñati, la cui' tya'a ngu' Israel ngua yu li'. La cui' jua'a laca Cristo ycu'i Ndyosi nu laca loo ji'i lcaa na tsiya' ti, bi' cha' lcaa tyempo ndu'ni tlyu ngu' ji'i Ni. Chañi tsa cha' bi'.

⁶ Si'i na nguilyaa ti' ycu'i Ndyosi cha' nu nguxquiñi Ni lo'o ngu' Israel tya sa'ni la, cha' nu cua'ni lyaá Ni ji'i ngu'; pana nu tya'a ñati ji'i jyo'o Israel nu ya chalyuu nde loo la ni, ná lcaa ngu' bi' ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi, ñi'ya ndaquiya' ycu'i jyo'o Israel ji'i cha' bi' cua sa'ni la. ⁷ Lo'o jua'a si'i cua ña'a ca ñati tya'a ji'i jyo'o Abraham nu chañi ca laca ngu' judío. Ná stu'ba ngua'ni jyo'o Abraham lo'o lcaa sñi' yu, cha' cua nda ycu'i Ndyosi cha' lo'o yu tya tsubi' la ndi'ya: "Sca ti sñi' nu'u, nu Isaac ni, ji'i bi' tucua' na' cha' ji'i; jua'a tucua' na' cha' ji'i lcaa ñati nu tyu'ú ji'i yu tyempo nde loo la", nacui' ycu'i Ndyosi ji'i Abraham. ⁸ Jua'a nchca cuayá' ti' na cha' ná caca ngu' sñi' ycu'i Ndyosi sca ti xqui'ya cha' tya'a ñati ji'i jyo'o Abraham lo'o ji'i jyo'o Israel laca ngu'; sca ti si tyucui tyiquee ngu' jlyu ti' ngu' cha' cua'ni Ni lcaa cña nu ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o ngu' tya sa'ni la cha' cua'ni Ni, li' chañi cha' laca ngu' ñati ji'i ycu'i Ni. ⁹ Nde laca cña nu cua ngüiñi cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o jyo'o Abraham cua sa'ni li': "Chaca yija tyaa

na'", nacui Ni jii Abraham. "Hasta ca li' ta na' sca sñi' nu'yo lo'o ma' Sara."

¹⁰ Cua nchcui' ycu' Ndyosi cha' bi' lo'o nu Isaac bi'. Cloyo' jyo'o cusu' Isaac bi' ngua naa Rebeca. Lo'o li' ngula tucua tya'a sñi' nu Rebeca bi' lo'o sca ti sti ngu'. ¹¹ Masi tya lyiji cala nu sube bi', tya lyiji cuna ngu' ni sca cha' tso'o, ni sca cha' cuxi, li' ndacha' ycu' Ndyosi jii Rebeca: "Nu cala cloyo ni, bi' caca msu jii nu cuañi' la", nacui Ni. Ndi'ya cha' nu nscua lo quityi lo'o nchcui' ycu' Ndyosi jii tyucuaa nu sube bi': "Tyaca'a tsa Jacob 'na", nacui Ni, "pana nga'aa ndiya ti' na' jii Esaú tsiya' ti". Jua'a ndyanu cha', cha' ntsu'u chacuayá' jii ycu' Ndyosi cha' subi Ni jii' cua ña'a ca ñati nu nti' ycu' Ni; si' xqui'ya cña nu ndyu'ni ti na caca na ñati jii ycu' Ndyosi lacua.

¹⁴ ¿Ha tso'o ñacu' na cha' ná liñi ndu'ni ycu' Ndyosi lacua? Ná taca chcu' na jua'a. ¹⁵ Nde laca cha' nu nda Ni lo'o Moisés tya sa'ni la: "Cua ña'a ca ñati nu nti' na' cua'ni tya'na ti' na' jii', bi' laca ñati nu cua'ni tya'na ti' na' jii'", nacui Ni. "Tso'o nti' na' ña'a na' jii' cua' ña'a ca ñati nu ntsu'u tyiquee na' ña'a jii'." ¹⁶ Bi' cha' laca cha' si' na ndu'ni clyu ti' ycu' Ndyosi jii'na xqui'ya cha' nu ndiya ti ti' na' jii' Ni, si' na ndu'ni clyu ti' Ni jii'na xqui'ya cha' nguula tsa ndyu'ni na cña jii' Ni; laca cha' tya'na ti ti' Ni ña'a Ni jii'na, bi' cha' ngua'ni lyaá Ni jii'na.

¹⁷ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu', la cui' cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o jyo'o rey jii' ngu' Egipto nu ngua li': "Cua nda na' chacuayá' jinu'yo cha' caca nu'yo rey", nacui Ni, "cha' caca cuayá' ti' nu'yo cha' nguula tsa cña nu ndu'ni na' chalyuu. Lo'o jua'a caca cuayá' ti' ñati tyucui ña'a chalyuu tilaca laca na'", nacui Ni jii' rey bi'. ¹⁸ Ca cuayá' ti' na li', cha' tya'na ti' Ni ña'a Ni jii' cua' ña'a ca ñati nu nti' Ni cua'ni tya'na ti' Ni jii'; jua'a ndacu' Ni cha' jii' cua' ña'a ca ñati nu nti' ti Ni tacu' Ni cha' jii', cha' nga'aa cuna ngu' cha' jii' Ni.

¹⁹ ¿Ni cha' laca nsta ycu' Ndyosi qui'ya jii' ñati chalyuu lacua, si jua'a ná nchca jii'na tsiya' ti' cua'ni na xi xa' la cha', si jua'a cua laca ngusubi ycu' Ndyosi jii' ña'a ñati nu nti' ti Ni jii'? ²⁰ Pana na nu laca na ñati chalyuu ti, ná tso'o si xlyú na cha' jua'a hichu' ycu' Ndyosi. Ñi'ya laca sca quityu' ni, ná nchca jii' quityu' bi' xlyú cha' hichu' ñati nu ngüñá jii' lo'o yuu; ná nchca chcu' quityu' bi' ndi'ya: "¿Ni cha' laca ngüñá nu'yo jna' jua'a?" ²¹ Ntsu'u chacuayá' jii' cuityi yuu cha' cuiñá ma' na laca nu nti' ma' cuiñá ma' lo'o yuu jii'. Taca jii' ma' cuiñá ma' sca quityu' tso'o nu quiña'a nga'a, lo'o jua'a taca jii' ma' cuiñá ma' sca quityu' nu canta' ti ña'a, si jua'a nti' ma'; masi lo'o la cui' tya'a yuu ndya' nu tso'o bi', lo'o jua'a ndya' nu canta' ti bi'.

²² Ngua ti' ycu' Ndyosi culu'u Ni jii'na ñi'ya ña'a xcube' Ni jii' ñati cuxi, cha' ca cuayá' ti' na cha' nguula tsa cña nu ndu'ni Ni. Ndalo tsa tyiquee Ni jii' ñati cuxi bi', masi cua ntsu'u tsa chacuayá' jii' ycu' Ndyosi cha' ca ñasí' Ni jii' ngu', cha' jua'a cuityi Ni jii' ngu' tsiya' ti. ²³ Pana ngua ti' Ni cha' caca cuayá' ti' na ñi'ya tlyu tsa cha' tso'o nu ndyu'ni Ni lo'o na, cha' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni jii'na. Tya tsubi' la cua ngusubi ycu' Ndyosi jii'na, cha' lo'o na caja cha' tso'o nu ntsu'u jii' ycu'

Ndyosi jii'na. ²⁴ Ñati jii' ycu' Ndyosi laca na; stu'ba ti ngusubi Ni jii'na, masi laca na ngu' judío, masi laca na ngu' xa' tsu'. ²⁵ Bi' laca cha' nu nguscua jyo'o Oseas lo quityi, nu lo'o nacui ycu' Ndyosi ndi'ya:

Cusubi na' jii' ñati nu caca ñati jna', masi si' jua'a ngua ngu' nquicha';

la cui' ñati nu ná ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jii' nquicha',

la cui' ngu' bi' tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' jii' ngu' juani, nacui Ni.

²⁶ Lcaa quichí su nacui jii' ngu' bi' tya tsubi' la: "Si' ñati jii' ycu' Ndyosi laca ma",

ca bi' ñacu' jii' ngu' juani: "Sñi' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca laca ma".

²⁷ Lo'o jua'a ntsu'u chaca cha' nu nchcui' jyo'o Isafas jii' ngu' Israel ndi'ya: "Ná ndu'ni cha' masi quiña'a tsa ñati tyu'ú jii' Israel nde loo la; masi ñi'ya laca yusi nu ndi' to' tyujo'o, tsa lo cua tya'a ñati caca na. Cua nacui ycu' Ndyosi nu Xu'na na cha' yala ti cuityi Ni jii'na nu lo'o xcube' Ni jii'na, pana tya tyanu xi tya ñati tya'a na nu cua'ni lyaá Ni jii'na." ²⁹ La cui' jua'a nchcui' Isafas chaca cha' ndi'ya:

Tya sa'ni la ndye cha' tsiya' ti jii' ngu' quichí Sodoma lo'o jii' ngu' quichí Gomorra;

la cui' jua'a taca cua'ni tye ycu' nu Xu'na na jii' lcaa ngu' Israel tya'a na.

Pana cua nda Ni chacuayá' clyaá tucua sna tya'a ti ngu' tya'a na, xqui'ya cha' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni jii'na.

Ná ntaja'a ngu' judío xñi ngu' cha' tso'o nu nda Jesu-cristo lo'o ngu'

³⁰ Ndi'ya ñacu' na lacua: Cua ngua tso'o cresiya jii' ngu' xa' tsu' cuentya jii' ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' jii' Jesús, masi si' ngu' judío laca ngu' bi'; ngua tso'o cresiya jii' ngu' bi' xqui'ya cha' jlyu ti' ngu' cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi, si' na ngua'ni tsa ngu' cña cha' caca tso'o cresiya jii' ycu' ca ngu'.

³¹ Pana nu ngu' nu ngutu'ú jii' jyo'o Israel ni, ná ngujui ñi'ya caca tso'o cresiya jii' ngu' cuentya jii' ycu' Ndyosi; cua ndyuna ngu' cha' nu nda Ni lo'o ngu' nquicha', pana ná ndaquiya' ngu' lcaa cha' bi'. ³² ¿Ni cha' laca ná ngua tso'o cresiya jii' ngu' judío lacua? Laca cha' ná jlyu ti' ngu' cha' taca jii' Jesús cua'ni cho'o jii' cresiya jii' ñati. Nti' nu ngu' judío bi' cha' caca tso'o cresiya jii' ngu' cuentya jii' ycu' Ndyosi laja lo'o ndyu'ni ti ngu' cña nu ngulo jyo'o Moisés jii' ngu'. Ngua cuxi cha' jii' ngu' li', ñi'ya laca si' cua nclýu ti' ngu' chu' sca quee nu ntsiya cla'be tyucui su ndya'a ngu'. ³³ Cha' jii' quee bi' nscua sca cha' lo quityi cusu', nu nchcui' ndi'ya:

Sta na' sca quee nu xtyii tyucui su ndya'a ngu' Israel, ngu' quichí Sión bi', nacui ycu' Ndyosi.

Jesús laca ñi'ya laca quee bi', lo'o jua'a ta Jesús sca cha' tyuju'u ti' jii' ngu' bi'; tyuu tya'a ngu' bi' ca tyuju'u ti' ngu' xqui'ya Jesús bi'. Pana ná ntsu'u cha' caca taja ti' ngu' jii' Jesús, si' cua ngusñi ngu' cha' jii'.

10 Cu'ma ngu' tya'a ntsu'u cha' jii'na lo'o Jesús, tyucui tyiquee na' lye tsa nchcui' tya'na na' lo'o

ycui' Ndyosi, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' judío tya'a na'.
 2 Liñi tsa cha' nu hcui' na' ji'i ngu' bi', cha' tso'o tsa ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi nquicha', pana ná jlo tso'o ti' ngu' ñi'ya laca cña nu nti' Ni cha' cua'ni ngu';
 3 ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' ñi'ya ndu'ni Ni cha' ca tso'o cresiya ji'i ñatí cuentya ji'i ycu' Ni. Xa' ña'a nti' ngu' bi'; cha' ji'i ycu' ca ngu' ncllyana ngu' ñi'ya caca tso'o cresiya ji'i ngu', cha' ná ntaja'a ngu' jly'a ti' ngu' ji'i cña nu ndyu'ni ycu' Ndyosi. 4 Pana cua ñaa Jesús chalyuu juani, cua ngusñi na cha' ji'i yu, bi' cha' taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi; nga'aa nti' cha' taquiya' tsa na cha' cusu' nu cua nda jyo'o Moisés bi', cha' si jua'a taca ca tso'o cresiya ji'na.

5 Ndi'ya laca cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi lo'o nchcui' yu ñi'ya caca tso'o cresiya ji'na, si taquiya' na lcaa cha' cusu' bi': "Tso'o ti tyi'i na chalyuu, si cua'ni na lcaa ca cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na". Jua'a nchcui' quityi bi'. 6 Pana chaca cha' nscua lo quityi ñi'ya caca ca tso'o cresiya ji'na lo'o xñi ti na cha' ji'i Jesús; ndi'ya nchcui' quityi bi': "Ná nga'a cha' tsa na tsaana na ji'i Cristo ca su ntucua ycu' Ndyosi nde cua", nacui' quityi, "cha' tyaa lo'o na ji'i Cristo nde lo yuu. 7 Ná nga'a cha' tsa na tsaana na ji'i Cristo ca su ntsiya jyo'o", nacui' quityi, "cha' tyaa lo'o na ji'i nde lo yuu chaca quiya'." 8 Ndi'ya ntsu'u cha' lo'o jly'a ti' na ji'i Ni: "Cacua tsa ntsu'u cha' ji'i Jesús ji'na. Taca tyu'u cha' ji'i Cristo nde tu'ba na, taca tyu'u cha' bi' nde ne' cresiya ji'na." Bi' laca cha' tso'o nu ta na lo'o ngu', cha' taca cua'ni lyaá Ni ji'na ji'i nu cuxi, si chañi cha' xñi na cha' ji'i Jesús. 9 Tsa bi' ti cha' nti', cha' cacha' na ji'i ngu' cha' Jesús laca nu Xu'na na, lo'o jua'a tyucui tyiquee na jly'a ti' na cha' ngua'ni ycu' Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' ca su nguatsi'. Li' taca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'na, 10 cha' nde ne' cresiya ji'na ntsu'u cha' ji'i Jesús nu cua ngusñi na, lo'o la cui' jua'a nde tu'ba na ntsu'u cha' ji'i Jesús nu nchcui' na lo'o ñatí; li' taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi, lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu.

11 Cua nscua chaca cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi ndi'ya: "Ni tsaca na, tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi, ná ntsu'u cha' caca taja ti' na ji'i Ni li'". Jua'a nchcui' quityi. 12 Sca ti cuayá' tyacua cha' bi' ji'i ngu' judío, la cui' jua'a tyacua cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu', cha' sca ti ycu' Ndyosi nu Xu'na na laca loo ji'i lcaa ñatí chalyuu; sca ti cuayá' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o lcaa ñatí nu ñña cha' clyu ti' ji'i ycu' Ni chacuayá' ji'i Jesús. 13 Ndi'ya ndyu'u cha' nu nscua lo quityi cusu': "Cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa ñatí nu ñña cha' clyu ti' ji'i Ni chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na". 14 Pana ná caca hcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi chacuayá' ji'i Jesús si bilya xñi ngu' cha' ji'i yu; jua'a ná caca xñi ngu' cha' ji'i Jesús si bilya cuna ngu' cha' bi'; ni ná caca cuna ngu' cha' bi' si bilya caca ñatí nu ta cha' bi' lo'o ngu'. 15 Pana ná tucui caca ji'i tsa cha' ta cha' bi' lo'o xa' la ngu' si ná culo Ni cña ji'i cha' tsa. Ndi'ya nchcui' quityi cusu': "Tso'o tsa nti' na lo'o tyalaa ngu' slo na cha' ta ngu' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi lo'o na, cha' culu'u ngu' ñi'ya caca cha' ti' tyi' tyiquee na". Jua'a nchcui' quityi.

16 Ná ndyuna tso'o lcaa ñatí cha' nu nda na lo'o ngu', nu lo'o ndacha' na ji'i ngu' ñi'ya cua'ni lyaá Ni ji'i ñatí. La cui' jua'a ngua lo'o jyo'o Isaías cua sa'ni. "Ndyosi Xu'na ya, ná tucui ndu' tsiya' ti nu ngusñi cha' jinu'u nu nchcui' ya lo'o ngu'", nacui' jyo'o bi'. 17 Pana nu na ni, cua ngusñi na cha' ji'i Jesús nu ngua tya clyo, tya lo'o ndyuna na cha' tso'o nu cua nchcui' ngu' lo'o na cha' ji'i Cristo.

18 Nti' na' xcuane na' sca cha' ji'i cu'ma: ¿Ha bilya cuna ngu' judío cha' ji'i Cristo lacua? Cua ndyuna ngu', cha' cua nscua sca cha' lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya:

Tyucui ña'a chalyuu nguañi cha' nu nda ngu' lo'o; lcaa se'i ndyalaa cha' nu nchcui' ngu', masi ca su cua tyijyu' la cua ndyalaa cha' bi'.

Jua'a nchcui' quityi. 19 Chaca cha' xcuane na' ji'i ma li': ¿Ha ná nda ngu' judío cuentya ñi'ya ndyu'u cha' bi' lacua? Sa'ni tsa nguscua jyo'o Moisés cha' ji'i ngu' bi', ndi'ya nchcui' quityi bi':

Cua'ni na' cha' caca liye' ti' ma ña'a ma ji'i xa' ñatí nu si'i ñatí tso'o laca ngu' nti' ma, nacui' Ni.

Nacui' ma cha' ple tsa ngu'; ná nchca cuayá' ti' ngu', nti' ma.

Ta na' cha' ñasi' ti' ji'i ma, xqui'ya cha' cua ngusñi ñatí bi' cha' jna'; masi cu'ma ni, ná nti' ma cuna ma cha' jna', nacui' Ni.

20 Lo'o jua'a liñi tsa cha' nu nda jyo'o Isaías nu ngua sa'ni cuentya ji'i ycu' Ndyosi:

La cui' ñatí nu bilya clyana ngu' cha' 'na, cua ngujui cha' jna' ji'i ngu' juani, nacui' Ni.

Masi bilya jña ngu' sca cha' tso'o jna', cua ncllyu'ullo na' ji'i ngu' bi' juani.

21 Pana xa' ña'a nguscua jyo'o Isaías cha' ji'i ngu' Israel: "Tyucui tsá ngusi'yana na' ji'i ngu'", nacui' Ni, "pana ná ndaquiya' ngu' bi' 'na tsiya' ti; xcui' na nxuu tya'a ti ngu' lo'o na". Jua'a nchcui' quityi.

Si'i lcaa ngu' judío nu nguxtyanu ngu' ji'i ycu' Ni

11 Ná nti' ycu' Ndyosi tsiya' ti culaya' Ni ji'i ngu' judío, cha' laca ngu' ñatí ji'i ycu' Ni. Lo'o jua'a ycu' na' laca na' ngu' judío, cha' sca ti lo tañi na' lo'o jyo'o Abraham; laca na' tya'a jyo'o cusu' Benjamín. 2 Nu ngua sa'ni ngusubi ycu' Ndyosi ji'i ngu' Israel, cha' caca ngu' ñatí ji'i Ni; juani nga'aa culaya' Ni ji'i ngu' bi'. ¿Ha ná ntsu'u ti' ma cha' nu nscua lo quityi cuentya ji'i nu Elías bi'? Sca jyo'o cusu' nu nda cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñatí sa'ni ngua jyo'o Elías bi'; pana nu lo'o nchcui' Elías lo'o ycu' Ndyosi, ngusta yu qui'ya ji'i ngu' Israel ndi'ya: 3 "Ndyosi Xu'na na', cua ndyujui ngu' bi' ji'i lcaa ñatí nu laca tu'ba jinu'u", nacui' nu Elías bi'. "Cua ngüityi ngu' ji'i lcaa su tlyu su ndu'ni tlyu ya jinu'u nquicha'. Chaca tya na' ndyanu na' juani; lo'o jua'a na', cujuui ngu' jna' cua nti' ngu'", nacui' yu ji'i ycu' Ndyosi. 4 Li' nguxacui' Ni cha' ji'i yu bi': "Ná cube ti' nu'u. Tya ndu' tya chcati mil tya'a ngu' qui'yu nu caca cña 'na, ñatí nu bilya tyu stí' slo lcu' jo'ó Baal", nacui' Ni ji'i Elías. 5 La cui' jua'a laca tyempo juani, si'i lcaa ngu' judío nu nguxtyanu ngu' ji'i ycu' Ndyosi; tya ndi'i

xi ñati nu cua ngusubi Ni ji'i, xqui'ya cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati bi'. ⁶ La cui' jua'a tya' na tsa ti' Ni ña'a Ni ji'na, bi' cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na. Si'i na clyaa na ji'i nu cuxi xqui'ya sca cña nu ngua'ni ycu' ca ti na, cha' ná ntsu'u cha' ñacu' na cha' ycu' Ndyosi ngua'ni lyaá ji'na si cua ngua'ni lyaá na ji'i ycu' ca na, nti' na.

⁷ Ndi'ya ngua li': Ná lcaa ngu' Israel ngua ji'i ngu' cua'ni ngu' cha' ca tso'o cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, ñi'ya ngua ti' ngu' cha' cua'ni ngu'. Ñati nu ngusubi ycu' Ndyosi ji'i ni, ngujui ñi'ya caca cha' bi' ji'i ngu'; pana nu xa' la tya'a ngu' Israel bi', tsa tyempo ti ndyacu' jyaca ngu'. ⁸ Ndi'ya nchcui' quityi cusu' cha' ji'i ngu' bi': "Nga'aa nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' ca cuayá' ti' ngu' bi'. Laca ngu' bi' ñi'ya si ntsu'u cloo ngu', pana ná sca na ña'a ngu' tsiya' ti; laca ngu' ñi'ya si ntucua jyaca ngu', pana ná nduna ngu' tsiya' ti. Lo'o jua'a ña'a ti ndu'ni ngu' bi' juani." ⁹ La cui' tya'a cha' nda jyo'o rey David, lo'o nacui' yu ndi'ya:

Quiña'a tsa cha' tso'o ngusta ycu' Ndyosi lo mesa ji'i ngu' Israel,

pana cua ngunu'u cresiya ji'i ngu' xqui'ya cha' tso'o bi';

bi' cha' nchcube' Ni ji'i ngu', ñi'ya laca si na cua ndyú ngu' ne' sca lco'o,

ñi'ya laca si na cua nclyú ngu' cha' ntyucua quee quiya' ngu'.

¹⁰ Tso'o si caca cuityi' ti ngu', cha' nga'aa caca ña'a ngu';

tso'o si caca cña ti' ji'i ngu', cha' catsa hichu' ngu' tsiya' ti.

Jua'a nscua lo quityi bi'.

Ñi'ya cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' xa' tsu'

¹¹ Chaca cha' ñacu' na juani: Nu lo'o nclyú ngu' judío bi', si'i na ngua cuxi ji'i ngu' tsiya' ti; xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' bi' tsiya' ti ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ngujui la xi tyempo ji'i ngu' xa' tsu' cha' clyana ngu' ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu'. Cua nti' ycu' Ndyosi cha' ña'a ngu' judío ñi'ya ngusñi ngu' xa' tsu' cha' ji'i ycu' Ni, lo'o li' jña ngu' judío cha' clyu ti' ji'i ycu' Ni cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ycu' ca ngu'. ¹² Jua'a ngua cha' tso'o la ndyuna ngu' tyucui ña'a chalyuu cha' ji'i ycu' Ndyosi, masi cha' cuxi ngua'ni ngu' judío bi'. La cui' jua'a ngua tso'o la cha' ji'i ngu' xa' tsu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, masi ngua cuxi la chalyuu ji'i ycu' ngu' judío. Bi' cha' tlyu tsa cha' tso'o caca, nu lo'o xcutsa'a Ni tyiquee cua ña'a ca ngu' judío lo'o xñi ngu' cha' tso'o nu ji'i Jesús.

¹³ Lo'o cu'ma ngu' xa' tsu' ni, nti' na' ta na' xi cha' lo'o ma. Ycu' Ndyosi laca nu ngusubi 'na, cha' tsa'a na' ta na' cha' ji'i Jesús lo'o cu'ma nu ndi' ma xa' tsu'. Nchcui' na' lo'o cu'ma jua'a, xqui'ya cha' ndulo tsa cña nu nda Ni 'na. ¹⁴ Nti' tsa na' cha' lo'o xi ngu' judío tya'a na' jña ngu' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ta Ni la cui' ti cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma ji'i ngu' judío bi', cha' caca cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi'. ¹⁵ Nu lo'o ngulaya' Ni ji'i ngu' judío, li' ngua'ni Ni cha' caca stu'ba cha' ji'i ycu' Ni lo'o ngu'

xa' tsu'. Tso'o la tsiya' ti caca cha' lo'o quiñi cha' ji'i Ni lo'o ngu' judío chaca quiya', cha' li' caca ji'i lcaa ñati ñi'ya laca si xa' ta Ni chalyuu ji'i ñati nu cua ngujui.

¹⁶ Cuentya ji'i ngu' judío ni, na ji'i ycu' Ndyosi laca sca xlyá nu ndya' tya clyo, lo'o li' si cua nda ngu' tsa lo cua ji'i Ni, na ji'i ycu' Ni laca ña'a tsaca ngulu' scu'a xlyá bi'. La cui' jua'a laca lo'o sca yaca nu ndyataa ngu' cha' ca-ca cuentya ji'i ycu' Ndyosi; lo'o caluu yaca bi', lo'o cuentya ji'i ycu' Ni caca lcaa sta' yaca bi'. Ndi'ya ndyu'u tyucuaa cha' bi', cha' ñi'ya ngua jyo'o Abraham ñati ji'i ycu' Ndyosi cha' ngusñi yu cha' ji'i Ni, jua'a laca lcaa ñati chalyuu ñati ji'i ycu' Ndyosi, nu lo'o xñi ngu' cha' ji'i Ni.

¹⁷ Laca ngu' judío ñi'ya si laca ngu' sca yaca cuiñi, sca yaca olivo ni. Na cua ngusi'yu ycu' Ndyosi ji'i tyuu tya'a sta' yaca bi', ngulotsu' Ni ji'i sta' yaca bi' li'; pana juani la cui' ca su ngutucua sta' yaca bi' nquicha', ndacua ngusca' Ni tyuu tya'a sta' yaca quixi', cha' xñi ca'a sta' yaca quixi' bi' ji'i yaca cuiñi bi'. Ñi'ya laca sta' yaca quixi', jua'a laca cu'ma ngu' xa' tsu', cha' cua ngujui la cui' cha' tso'o ji'i ma, ña'a cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' judío. Laca ma ñi'ya laca si sca ti suu yaca laca ma lo'o ngu' judío, si sca ti si'ye laca ma lo'o ngu' bi'. ¹⁸ Bi' cha' ná tso'o laca si culacua ti' ma cha' tso'o la cu'ma, cuxi la ngu' judío, nu ngu' nu laca ñi'ya laca sta' ycu' yaca. Si jua'a nti' ma, tso'o la si tyi'u ti' ma cha' si'i cu'ma nu ndyu'ni cu'ú ma ji'i suu yaca bi', la cui' suu bi' laca nu nda cha' tso'o ji'i cu'ma.

¹⁹ Ná tyiquee' ñacu' ma 'na: "Ca su ngusi'yu Ni ji'i sta' yaca bi', ca bi' ngujui su xñi ca'a ya ji'i yaca olivo bi'", ñacu' ma. ²⁰ Chañi cha' ji'i ma. Pana ndi'ya laca cha': cua ngulotsu' ycu' Ndyosi ji'i ngu' judío ji'i yaca bi', xqui'ya cha' ná ngusñi ngu' cha' ji'i Ni; pana cu'ma ni, xqui'ya cha' ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ni, bi' ti cha' cua ngujui chacuayá' ji'i ma cha' xñi ca'a ma ji'i yaca bi' ca su ntucua ma juani. Bi' cha' ná ntsu'u cha' cua'ni tyucuaa ti' ma lo'o ngu' judío bi'. Culacua tso'o ti' ma xi.

²¹ Ná ngua'ni ycu' Ndyosi cha' clyu ti' ji'i ngu' judío, ngu' nu laca sta' ycu' yaca bi'; ngusi'yu cu' Ni ji'i sta' bi'. Lo'o jua'a ná cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i cu'ma, si jua'a xtyanu ma ji'i ycu' Ni. ²² Cui'ya ma cuentya lacua, cha' taca ji'i Ni cua'ni tso'o Ni lo'o ñati, lo'o jua'a xa' tyempo taca ji'i Ni cua'ni tyaala Ni ji'i ñati, si jua'a nti' Ni.

Tyaala tsa ngua'ni Ni lo'o ngu' bi', xqui'ya cha' ná ndaquiya' ngu' ji'i ycu' Ni; lo'o jua'a tso'o ti cua'ni Ni lo'o cu'ma, si ña'a ti taquiya' ma ji'i Ni nu ndyu'ni tsa cha' tso'o lo'o ma. Si nga'aa taquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' Ni, la cui' jua'a culaya' Ni ji'i ma li'. ²³ Pana xa' quiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' judío, si xcutsa'a ngu' bi' cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu', si taquiya' ngu' ji'i ycu' Ni chaca quiya'. Li' xñi ca'a ngu' ji'i suu yaca bi' chaca quiya', la cui' se'i bi' su ngutucua ngu'; taca ji'i ycu' Ndyosi sta tso'o Ni ji'i ngu' judío chaca quiya' ca la cui' su tso'o su ngutucua ngu' clyo. ²⁴ Ná stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' judío cua sa'ni la. Na cua ngulotsu' ti Ni ji'i ma ca su ngutucua ma lo sca suu yaca quixi'; li' cua ngusca' Ni ji'i ma, cha' xñi ca'a ma ji'i suu yaca cuiñi bi'. Pana si'i jua'a ndyaluu yaca bi' clyo.

Lo'o nu ngu' judío ni, ná tlyu cña masi xa' sca' Ni ji'i ngu' lo la cui' syy yaca su ngutucua ngu' tya clyo; yala ti xñi ca'a ngu' ji'i syy yaca bi' chaca quiya', cha' sta' ycu' yaca bi' laca ngu'.

Lo'o cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa ngu' judío

²⁵ Cu'ma ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma' cha' tucui re, sca cha' ji'i ycu' Ndyosi nu ntsu'u cuatsi' ti nquicha'; lo'o caca cuayá' ti' ma' cha' re, nga'aa hcui' ma' cha' tyixi lo'o ngu' judío li'. Ndi'ya laca cha': Quiña'a tsa tya'a ngu' judío ntsu'u nu ndyacu' hique ngu' tsiya' ti, cha' ná ca-ca cuna ngu' cha' ji'i Jesús; ña'a cuayá' nu tye cuna lcaa ngu' xa' tsu' nu nga'a cha' xñi cha' ji'i Jesús, ²⁶ li' cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i lcaa ngu' nu chañi ca tya'a ñatj' ji'i Israel. Ndi'ya nscua cha' lo quityi cusu':

Tyaa nu cua'ni lyaá ji'i ma', nde quichí Sión bi' tyu'u yu caa yu.

Culotsu' yu bi' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' Israel tya'a yu,

²⁷ lo'o li' cuityi na' lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi', nacuj ycu' Ndyosi.

Li' tyu'u tucua cha' nu nguxquiñi na' lo'o ngu' bi' nu ngua sa'ni.

Jua'a nchcui' quityi.

²⁸ Tya'a cusuy ycu' Ndyosi laca ngu' judío juani, xqui'ya cha' ná jly ti' ngu' cha' chañi cha' cua ngua'ni lyaá Ni ji'i ngu'; bi' cha' cua ngujui la xi tyempo ji'i cu'-ma' ngu' xa' tsu', cha' xñi ma' cha' ji'i Jesucristo xqui'ya ngu' judío. Pana ña'a ti tya ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ngu' bi', xqui'ya cha' cua ngusubi Ni ji'i jyo'o cusu' ji'i ngu' bi' tya clyo cha' caca ngu' ñatj' ji'i Ni. ²⁹ Ná tya'achuy ycu' Ni ji'i sca cha' nu cua nda Ni lo'o na, ná culaya' Ni ji'i sca ñatj' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ni. ³⁰ Lo'o jua'a cu'ma, ná ndaquiya' ma' cha' ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la; pana tya'na ti' Ni ña'a Ni ji'i ma' nu lo'o nga'aa jly ti' ngu' judío ji'i Ni. ³¹ Masi ná ndaquiya' ngu' judío bi' ji'i ycu' Ndyosi juani, pana la cui' jua'a cua'ni tya'na ti' ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi' ca nde loo la, ñi'ya nu ndu'ni tya'na ti' Ni ji'i ma'. ³² Sca ti cuayá' nguxtyanu Ni ji'i lcaa ñatj' chalyuu cha' ná taquiya' ngu' ji'i ycu' Ni, si jua'a nti' ngu', cha' jua'a ná ntaja'a ngu' taquiya' ngu' ji'i Ni tsiya' ti. Pana tiya' la li' caca ji'i ycu' Ni cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ngu' lo'o clyana ngu' ji'i Ni chaca quiya'.

³³ Tlyu tsa cha' tso'o ndyu'u ca slo ycu' Ndyosi; lcaa cha' nchca cuayá' ti' Ni, lcaa cha' jlo ti' ycu' Ni. Sca ti ycu' Ndyosi jlo ti' na ca laca nu lijya nde loo la, sca ti ycu' Ndyosi jlo ti' na laca nu ndu'ni ycu' Ni. Ndi'ya cha' nscua lo quityi cusu' cuentya ji'i cha' bi': ³⁴ "¿Tilaca caca cuayá' ti' ñi'ya laca cha' nu ca'ya hique ycu' Ni? ¿Ha ntsu'u ñatj' nu nchca ji'i ta sca cuij lo'o ycu' Ndyosi? ³⁵ Ná caja ñi'ya nu ta na sca na nu jña ycu' Ni, cha' tiya' la tya Ni caya' ji'i ji'na." ³⁶ Lcaa na nu ntsu'u chalyuu, na ji'i ycu' Ndyosi laca bi', cha' cua ngüñá ycu' Ni lcaa na, cha' caca bi' cña ji'i Ni. Nga'aa caca tye cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi. Lo'o jua'a chañi tsa cha' bi'.

Ta na tyucui ña'a na ji'i ycu' Ndyosi cha' xcu' na tyi'i na chalyuu cuentya ji'i Ni

12 Cu'ma ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, xqui'ya cha' lye tsa ndu'ni tya'na ti' Ni ji'na, bi' cha' nchcui' na' lo'o ma' juani. Ta ma' tyucui ña'a ma' ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua'ni ma' cua ña'a ca cña nu nti' Ni cha' cua'ni ma' nde chalyuu; ta ma' tyucui ña'a ma' ji'i Ni cha' xcu' na tyi'i ma' chalyuu cuentya ji'i ycu' Ni, cha' laca ma' ñi'ya nti' sca msta' lu'ú ti. La cui' jua'a nti' ycu' Ndyosi, cha' laca ma' ñatj' ji'i Ni. Na cua laca ntsu'u cha' cua'ni ma' jua'a. ² Nga'aa ta ma' tyempo cha' tatsaa ngu' ji'i ma' cha' cua'ni ma' cha' cuxi; xa' ña'a tyi'i ma' chalyuu juani, cha' cua nchcutsa'a Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma'. Bi' cha' caca cuayá' ti' ma' cua ña'a ca cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma': ña'a cña laca nu tso'o la cha' cua'ni ma', ña'a cña nu ndiya la ti' ycu' Ndyosi ji'i, ña'a cña nu tyu'u tso'o la ji'i ma' su cua ndye cha' bi'; lcaa cha' bi' caca cuayá' ti' ma' li'.

³ Tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o na', nu lo'o nda Ni cña jna'; bi' cha' nchcui' tsa na' lo'o ma' juani, cha' nga'aa cua'ni tyucuaa ti' ma' lo'o xa' ñatj'. Nga'a cha' culacua ti' ma' cha' lcaa cña nu cua nchca ji'i ma' juani, Cristo ngua'ni cha' caca ji'i ma', nu lo'o ngusñi ma' cha' ji'i Ni. ⁴ Tyuy tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' scaa na, pana scaa cña ntsu'u ji'i scaa tyijya bi'.

⁵ Lo'o jua'a laca na, lcaa tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, cha' masi tyuy tsa ngu' tya'a na, pana sca ti taju ñatj' laca na lo'o tya'a na; sca ti ñatj' laca tsaca na, pana lcaa na stu'ba ti ntsu'u cha' ji'na lo'o tya'a na.

⁶ Xi xa' la cña nchca cua'ni sa scaa na, ña'a cña nu nda Ni chacuayá' cha' cua'ni scaa na, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. Nu lo'o ntsu'u ngu' tya'a ma' nu nchca ji'i ngu' hcui' ngu' sca cha' nu nti' ycu' Ndyosi ta Ni lo'o ma', bi' cña cua'ni ngu' lacua. La cui' ñi'ya nduna ngu' bi' cha' nu nda ycu' Ndyosi, ñi'ya ngusñi ngu' cha' bi', la cui' jua'a ta ngu' cha' bi' lo'o ma'. ⁷ Lo'o nchca ji'i tsaca ma' xtyucua ma' ji'i tya'a ma', tyucui tyiquee ma' xtyucua ma' ji'i ngu' bi' lacua. Lo'o nchca ji'i tsaca ma' culu'u ma' cha' liñi ji'i tya'a ma', tyucui tyiquee ma' culu'u ma' cha' bi' ji'i ngu' lacua. ⁸ Nu lo'o ta ma' sca cuij cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu', tyucui tyiquee ma' ta ma' cha' bi' lacua. Nu lo'o ta ma' cha' xlyabe ji'i ngu', tyucui tyiquee ma' ta ma' cha' tso'o ji'i ngu' lacua. Si laca ma' loo ji'i ngu' tya'a ma', cui'ya ma' cuentya cha' tso'o ti cua'ni ma' lacua. Nu lo'o cua'ni tya'na ti' ma' ji'i ngu', tso'o ti caca tyiquee ma' laja lo'o cua'ni ma' cña bi' cuentya ji'i ngu' li'.

Ñi'ya nu tso'o la tyi'i na chalyuu si ñatj' ji'i ycu' Ndyosi laca na

⁹ Cua'ni ma' cha' tso'o tsa caca tyiquee ma' ña'a ma' ji'i xa' la ñatj', cha' si'i sca cha' nu nda ti ma' laca bi', nu lo'o hcui' tso'o ma' lo'o ngu', masi lo'o cua'ni ma' cha' tso'o lo'o ngu'. Nga'aa taquiya' ma' ji'i cha' cuxi, tyucui tyiquee ma' clyana ma' ji'i cha' tso'o. ¹⁰ Ndi'ya caca tyiquee ma' ña'a ma' ji'i ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'i ma' lo'o

Cristo: caca ñi'ya si laca ngu' bi' tya'a ngula mā tsiya' ti; bi' cha' cua'ni chī mā loo tya'a mā, xti ti cha' tyu'u tyiquee ycu' ca mā li'.

¹¹ Ná cua'ni taja mā lo'o cua'ni mā cña ji'i ycu' Ndyosi; na cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ca ne' cresiya ji'i mā, bi' cha' caca tlyu tyiquee mā cha' cua'ni la mā cña bi'.

¹² Ndu'ni cha' tso'o tsa caca tyiquee mā lo'o jatya mā ji'i ycu' Ndyosi cha' cāā Ni cua'ni lyaá Ni ji'i mā. Ná xtyanu mā ji'i cha' bi', masi ti'f tsa xcube' ngu' ji'i mā su ndi'i mā chalyuu. Lcaa tsā chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi Sti na.

¹³ Nu lo'o lyiji sca na ji'i sca ngu' tya'a ngusñi mā cha' ji'i Cristo, nga'a cha' tya'be cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ycu' ca mā, cha' ta mā na ji'i ngu' bi', na laca nu lyiji ji'i ngu'. Lcaa tyempo ta mā to' tyi mā cha' tyi'i ñati' nu li-lyā ti.

¹⁴ Chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i ñati' nu ndyu'ni lya' ti' ji'i mā; pana ná jña mā cha' tyanu yabe' ji'i ngu' bi', masi xcu' cha' tso'o ti jña mā cuentya ji'i ngu' bi'.

¹⁵ Cua'ni chaa ti' mā lo'o xa' ñati', nu lo'o ña'a mā ji'i ngu' cha' chaa ti' ngu' ndi'i ngu'; lo'o jua'a tso'o si caca xñi'i ti' mā lo'o ngu', nu lo'o ña'a mā cha' xñi'i ti' ti' ngu' ndi'i ngu'. Cua'ni mā cha' caca stu'ba tyiquee mā lo'o xa' ñati'.

¹⁶ Sca ti cha' chcu' mā lo'o lcaa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'i mā lo'o Jesucristo; ná cua'ni tyucuaa ti' mā lo'o ngu' ti'i tya'a mā, tso'o ti chcu' mā lo'o ngu' bi'. Stu'ba ti tya'a mā lo'o ngu' bi', ná culacua ti' mā cha' nchca la ji'i ycu' ca mā.

¹⁷ Nu lo'o cuxi ti cua'ni ngu' lo'o mā, ná tya mā cha' cuxi ji'i ngu' chaca quiya'; clyana mā sca cña tso'o nu caca cua'ni mā cuentya ji'i ngu', cha' jua'a ña'a tsa ñati' ji'na. ¹⁸ Cua'ni mā cha' cajá ñi'ya tyi'i tso'o ti mā lo'o lcaa ñati', cha' ná caja tya'a cusu mā. ¹⁹ Cu'mā tya'a tso'o na', ni sca quiya' ná xtyacui mā cha' cuxi ji'i ngu' nu cua'ni lya' ti' ji'i mā, masi ta mā tyempo ji'i ycu' Ndyosi cha' xcube' Ni ji'i ngu' bi'. Tso'o la jua'a. La cui' jua'a ndyu'u cha' nu nscua lo quityi cusu' ndi'ya: "Cña 'na laca cha' caca ñasi' na' ji'i ngu', cha' ta na' nu ti'f ji'i ngu', nacui Ni". Bi' laca cha' liñi nu nda ycu' nu Xu'na na lo'o na. ²⁰ Lo'o jua'a tya nda Ni xi xa' la cha': "Nu lo'o ngujui jbi'ña ji'i tya'a cusu mā", nacui Ni, "tso'o la si ta mā na cacu ngu' bi'; nu lo'o nguityi tsa tya'a cusu mā hitya, ta mā na co'o ngu' li'. Jua'a ta mā sca cha' tyuju'u ti' ji'i ngu'." Jua'a cha' nscua lo quityi. ²¹ Bi' cha' nga'aa ta mā tyempo ji'i nu cuxi cha' cua'ni bi' ngana ji'i mā. Juani taca tyijiloo mā ji'i nu cuxi, xqui'ya cha' xcu' cha' tso'o ndyu'ni mā.

13 Lcaa cu'mā ngu' tya'a na, nga'a cha' taquiya' mā ji'i ngu' nu laca cña. Ycu' Ndyosi laca nu cua nda chacuayá' ji'i ngu' bi', cha' caca ngu' loo ji'na; ná ntsu'u chaca nu taca ta chacuayá' bi' ji'i ngu'. ² Bi' cha' lacua, nu lo'o xuy tya'a na lo'o ngu' nu laca cña, laca ñi'ya si nxuy na lo'o ycu' Ndyosi, cha' ycu' Ni ngusta Ni ji'i ngu' bi' cha' caca ngu' loo ji'na. Si jua'a xuy tya'a na lo'o ngu', caja ñi'ya nu xcube' ngu' ji'na li'; ³ pana

ná caca xcutsij ngu' nu laca loo ji'na si cña tso'o ti ndyu'ni na, sca ti ji'i ngu' xña'a xcutsij ngu' bi'. Si chañi cha' nti' mā cha' ná cutsij mā ji'i ngu' nu laca cña, xcu' cha' tso'o ti cua'ni mā li'. Ná tyiquee' lo'o ngu' nu laca cña bi' cua'ni chī ngu' loo mā, si jua'a xcu' cha' tso'o ti ndu'ni mā. ⁴ Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi laca ngu' bi' loo ji'na, cha' taca xtyucua ngu' ji'na; pana si cua'ni mā cha' cuxi, li' ntsu'u cha' cutsij mā, cha' ntsu'u chacuayá' xcube' ngu' bi' ji'i mā li'. Chacuayá' ji'i Ni laca ngu' bi' loo ji'na lacua, cuentya ji'i Ni nchcube' ngu' ji'i ngu' cuxi; ⁵ bi' cha' ntsu'u cha' taquiya' mā ji'i cha' nu nchcu' ngu' bi'. Xcube' ngu' bi' ji'na si ná taquiya' na ji'i ngu'. Lo'o jua'a jlo ti' na cha' nga'a cha' taquiya' na ji'i ngu' bi', xqui'ya cha' liñi nu ntsu'u hique scaa na. ⁶ La cui' jua'a sca cha' tso'o laca si tya mā lcaa cñi cña loo nu jña ngu' bi' ji'i mā, cha' msu ji'i ycu' Ndyosi laca ngu' nu laca cña bi', cha' bi' laca cña nu nda Ni ji'i ngu' bi', cha' cua'ni ngu' nde chalyuu.

⁷ Tya mā ji'i ngu' laca cña lcaa na nu ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' cha' jña ngu' ji'i mā. Ná tyacui mā cñi cña loo, ni ná tyacui mā cñi ji'i sca cña nu cua ngua'ni ngu'; tya mā caya' bi' ji'i ngu'. Lo'o jua'a cua'ni tlyu mā ji'i ngu' bi', cua'ni chī mā loo ngu', tucua mā cña ji'i ngu' bi'. ⁸ Nga'aa su'ba mā tane' hichu' mā. Sca lo ti cña lyiji cha' cua'ni mā lo'o xa' ñati', cha' tso'o tsa cua'ni mā ña'a mā ji'i ngu'; cua laca ndyu'ni mā lcaa cña nu ngu-lo ycu' Ndyosi ji'na, nu lo'o tso'o tsa ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i tya'a ñati' mā. ⁹ Tyuu lo cña ngulo Ni ji'i ñati' nu lo'o nda Ni cha' lo'o Moisés nu ngua sa'ni; ndi'ya nacui Ni: "Ná tyu'u cha' ji'i mā lo'o clyo'o xa' ñati'", nacui Ni. "Ná cjuui mā ji'i tya'a ñati' mā. Ná cuaana mā na nu ntsu'u ji'i tya'a ñati' mā. Ná tyacui ti' mā na nu ntsu'u ji'i tya'a ñati' mā", nacui Ni. Sca ti cuayá' ndyu'u lcaa cha' bi' lo'o chaca cha' nu nchcu' quityi re: "Ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' mā ji'i tya'a ñati' mā, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' mā ji'i ycu' ca mā", nacui Ni. ¹⁰ Nu lo'o ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati' na jua'a, ná taca cua'ni na cha' cuxi lo'o ngu' bi' li'. Bi' cha' na cua ndye ndyu'ni na lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na, nu lo'o cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati' na, cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ngu'.

¹¹ Cua'ni mā cha' tyi'u ti' mā lcaa cha' bi'. Cua jlo ti' mā cha' cua ndyalaa hora cha' clyana na ji'i ycu' Ndyosi; bi' cha' juani que ti' mā lacua, cha' tii ti' mā tyi'i mā chalyuu. Cua tyāā ti ycu' Jesús cha' cua'ni lyaá Ni ji'na, cha' cāqui'ya Ni ji'na. Nu lo'o ngusñi na cha' ji'i Jesús tya clyo, li' ngua ti' na cha' tya lyiji tsa tyalaa tsā bi' cha' tyāā ycu' Jesús; pana juani cua ngulala ti tyalaa tsā bi'. ¹² Ñi'ya laca chalyuu talya, jua'a laca lo'o ndi'i na chalyuu, xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ji'na. Pana juani cua tye ti talya bi', cua tyāā ti Cristo cha' culotsu' Ni cha' cuxi bi'. Li' caca chalyuu ji'na ñi'ya si cua nguxee tso'o, cha' lubii tsa xee caca li'. Bi' cha' nga'a cha' xtyanu na ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu', cha' cuxi tsa tyiquee ngu' nu ndya'a chalyuu talya bi'. Cua'ni cho'o na tyucui ña'a na, cha' nguula tsa cua'ni na cña cuentya ji'i Cristo nde chalyuu, ñi'ya si laca na sendaru ji'i Cristo. ¹³ Clyana na ñi'ya caca tyi'i tso'o ti na lo'o ñati,

ñi'ya si laca na ñati nu xcui' ndya'a ndacu ti su caca ña'a ñati ji'na. Li' ná tso'o laca si culiji na chalyuu ji'na jua'a ti lo'o ndya'a na cha' cu'bi na, masi xa' la juersa ji'na culiji na lo'o xcui' ndi'i ti na ta'a. Ná tso'o bi'. Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' cua'ni suba' na lo'o xa' ñati, ná ntsu'u cha' clyana na xa' la cha' cuxi nu cua'ni na lo'o ñati; ni nga'aa clyana na cha' cusu lo'o ngu', nga'aa cua'ni liye' ti' na ji'i ngu'. ¹⁴ Ta mā chacuayá' cha' caca loo ycu' Jesucristo nu Xu'na na ji'i tyucui ña'a mā; nga'aa taquiya' na ji'i lcaa lo cha' cuxi, cha' nu tiji' tsa ti' na ji'i xqui'ya cha' laca na ñati ti.

Ná chcu' ngu' cha' cuxi ji'i xa' la ñati tya'a ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Cristo

14 Tso'o ti chcu' mā lo'o sca ñati tya'a ngusni na cha' ji'i Jesús, masi tya lyiji ca cuayá' tso'o ti' cha' bi'; ná xuu tya'a mā lo'o nu ñati bi' xqui'ya sca cha' nu ná nchca cuayá' tso'o ti'. ² Ntsu'u ñati nu jlya tsa ti' ji'i Cristo, bi' cha' ná ntsii ngu' cacu ngu' lcaa lo na. Xa' la ñati nu ná jlya tso'o ti' ji'i Cristo, ntsii ngu' bi' si cua'ni ngu' cha' cuxi xqui'ya sca na cacu ngu'; bi' cha' ná nta-ja'a ngu' bi' cacu ngu' cuaña'. Ndacu ngu' si'yu, ndacu ngu' cuu, ndacu ngu' caaty, tsa bi' ti na ndacu ngu' bi'. ³ Pana nu ngu' nu ná ntsii ndacu cuaña' ni, ná tso'o si xty' lo'o ngu' ji'i xa' la tya'a ngu' nu ntsii cacu bi'. La cui' ti cha', nu ngu' nu ntsii cacu cuaña' bi', ná tso'o si chcu' cuxi ngu' bi' ji'i ngu' nu ndacu lcaa lo na nu nda ycu' Ndyosi cha' cacu na, cha' cua nda Ni chacuayá' ji'i ngu' cha' caca ngu' sñi' ycu' Ni. ⁴ Ná tso'o si chcu' cuxi mā ji'i xa' la ñati tya'a ngusni na cha' ji'i Ni. Ycu' Ndyosi laca Xu'na ngu', si'i cuentya ji'i cu'mā laca ngu' bi'; cuentya ji'i ycu' Ndyosi laca cña nu ndyu'ni ngu', si cha' tso'o ndyu'ni ngu', si cha' cuxi ndyu'ni ngu'. Lo'o jua'a ná tyacua cha' cuxi ji'i ngu' xqui'ya cha' bi', cha' lo'o ngu' bi' ngusni ngu' cha' ji'i ycu' nu Xu'na na; jua'a xtyucua Ni ji'i ngu', cha' ty'i tso'o ti ngu' chalyuu cuentya ji'i ycu' Ni.

⁵ Ntsu'u ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo nu ndu'ni tacati ji'i sca tsā, ná ntsu'u cha' ji'i xa' la tsā cuentya ji'i ngu' bi'; xa' la ñati nchcu' cha' na ji'i ycu' Ndyosi laca lcaa tsā. Ta mā chacuayá' cua'ni scaa ñati tsa ña'a nu ncyacua ti' ycu' ca ngu'. ⁶ Si tacati tsa sca tsā cuentya ji'i tsaca ngu', bi' laca tsā nu nga'a cha' cua'ni ch'i ngu' bi' loo ycu' Ndyosi laca; lo'o jua'a taca cua'ni ch'i nu xa' la ñati loo ycu' Ndyosi, masi ná ntsu'u cha' tacati ji'i ngu' lo'o tsā bi'. La cui' jua'a ndyu'u cha' lo'o ñati nu ná ntsii cacu cuaña' bi'; xqui'ya cha' ngusni ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ná ntsii ngu' bi'. Ndyo ngu' xlya'be ji'i ycu' Ni lo'o ndacu ngu' ji'i. Lo'o nu ntsii cacu cuaña' bi' ni, la cui' ti xqui'ya ycu' Ndyosi ntsii ngu' cacu ngu' ji'i; lo'o ngu' bi' ndya ngu' xlya'be ji'i ycu' nu Xu'na na cha' nda Ni na cacu ngu'.

⁷ Ntsu'u cha' caca na cña ji'i Ni, masi tya lu'ú na, masi cajaa na. Si'i cha' ji'i ycu' ti na ndi'i na chalyuu, si'i cha' ji'i ycu' ti na cajaa na; ⁸ cha' caca na cña ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ndi'i na lo yuu chalyuu. Nu lo'o ntsu'u cha' cajaa na, cha' ji'i Ni laca li', cha' na ji'i ycu' Ni laca

na, masi tya lu'ú na, masi cua ngu'ni na. ⁹ Cua ngu'ni Cristo, lo'o jua'a cua ndyu'ú Cristo chaca quiya', cha' ca cuayá' ti' lcaa ngu' cha' ycu' Ndyosi laca Xu'na lcaa jyo'o nu ngusni cha' ji'i Ni nu lo'o nguti'i ngu' chalyuu. Lo'o jua'a ycu' Ni laca Xu'na ñati nu jlya ti' ji'i Ni nde chalyuu juani.

¹⁰ Ñati ji'i Cristo laca cua ña'a ca ngu' tya'a ngusni na cha' ji'i Ni, bi' cha' ná nga'a cha' chcu' cuxi mā ji'i cña nu ndu'ni scaa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo. Ná chcu' cuxi mā ji'i ngu' bi', ñi'ya nu ngua'ni mā tya tsubi' la; ntsu'u cha' tyalaa tsā bi' lo'o tyaa lcaa tya'a na ca su ntucua ycu' Ndyosi. Nde loo ycu' Ni tsatu na li', cha' cua'ni cuayá' Ni ji'na. ¹¹ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nacui ycu' Ndyosi ndi'ya:

Ycu' Ndyosi lu'ú laca na', nacui Ni, nga'a cha' tyatu sti' lcaa ñati nde loo su ntucua na',

cha' chcu' liñi ngu' lo'o tya'a ñati cha' laca na' ycu' Ndyosi Sti ngu'.

¹² Bi' cha' lacua, lcaa na lo'o tya'a na nga'a cha' xacui na cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o tyalaa tsā bi', lcaa cha' ñi'ya nu ngua'ni scaa na lo'o ñaa na chalyuu.

Ná ta ngu' tyempo ji'i tya'a ngu' cha' tya'achy' ngu' ji'i Jesús

¹³ Nga'aa chcu' cuxi mā ji'i cña nu ndyu'ni scaa ngu' tya'a ngusni mā cha' ji'i Jesús lacua. Ndi'ya cua'ni mā juani: nga'aa ta mā tyempo ji'i ngu' tya'a mā cha' cua'ni ngu' cha' cuxi xqui'ya cu'mā. ¹⁴ Cua nchcu' Cristo lo'o na', cua jlo ti' na' cha' ni sca na cuxi ná nda ycu' Ndyosi cha' cacu ñati; lcaa na nu ndacu ñati chalyuu, na tso'o laca bi'. Pana ntsu'u ñati nu ná nchca cacu sca na, xqui'ya cha' nti' ti ngu' cha' na cuxi laca bi'; cuxi tsa laca na bi' cuentya ji'i ngu' bi' si cacu ngu' ji'i li'. ¹⁵ Lo'o ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'i mā lo'o Jesús ni, si ña'a ngu' cha' ndyacu mā sca na nu ná ntsu'u chacuayá' cacu ycu' ngu', nti' ngu', chiya'a culacua ti' ngu' bi' li'; ñi'ya laca si ná tso'o ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i ngu', bi' cha' ndyacu mā na bi' culacua ti' ngu'. Ná tso'o jua'a. Ná ntsu'u chacuayá' ji'i mā cacu mā na laca nu nti' ti mā, si jua'a cua'ni mā cha' xtyanu ngu' tya'a mā cha' ji'i Cristo xqui'ya cha' ndyacu mā na bi'. Lo'o ngu' bi', laca ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi; xqui'ya ngu' bi', bi' cha' ngu'ni Cristo. ¹⁶ Masi ndi'i tso'o ti mā, ná nga'a cha' ta mā tyempo ji'i ngu' cha' chcu' ngu' cha' cuxi ji'i cña nu ndyu'ni mā xqui'ya cha' ndyacu mā na bi'. ¹⁷ Nu lo'o laca ycu' Ndyosi loo ji'na ni, ná ndulo tsa cha' ji'na cuentya ji'i sca na nu ndacu na, sca na nu co'o na; nu ndulo tsa ji'na laca cha' tyā Xty'i ycu' Ndyosi tyanu ne' cresiya ji'na, cha' ca tso'o cresiya ji'na xqui'ya Jesús. Bi' cha' ti' ti taca ty'i tyiquee na chalyuu, taca ca chaa ti' na xqui'ya ycu' Ndyosi; lcaa cha' bi' ca-ca nu lo'o laca Ni loo ji'na. ¹⁸ Li' tso'o ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'i mā, lo'o jua'a ñati chalyuu cua'ni ch'i ngu' loo mā, si cua'ni mā lcaa ña'a cña nu ngulu'u Cristo ji'na.

¹⁹ Tso'o lacua. Lcaa tya'a na nga'a cha' clyana na cua ña'a ca cha' nu cua'ni cha' caca ty'i tso'o na lo'o tya'a ñati na, ña'a cha' nu cua'ni cha' xtyucua na ji'i tya'a

ñatj na, cha' tso'o ti tyi'i na cuentya jii' Cristo; ²⁰ ná cua'ni ñu'u mā jii' cña nu ndyu'ni ycu' Ndyosi xqui'ya sca na nu ndacu mā. Chañi cha' tso'o tsa laca lcaa na nu nda Ni cha' cacu ñatj, pana caca cuxi na bi' cuentya jii' mā, si ntsu'u ngu' nu xtyanu cha' jii' Jesús xqui'ya cha' ndacu mā jii'. ²¹ Tso'o la masi ná cacu mā cuaña' tsiya' ti, masi ná co'o mā lcu' tsiya' ti, si nti' mā cha' cuxi laca na bi' cuentya jii' tya'a ñatj mā. Ni sca na ná cua'ni mā nu cua'ni cha' tya'achu' ngu' tya'a mā jii' Jesús, cha' cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' quiñu'u cresiya jii' ngu'. ²² Nu lo'o nti' mā cha' tso'o tsa cuentya jii' ycu' Ndyosi laca sca cña nu ndu'ni mā, masi ntsu'u ñatj nu ná ndiya ti' cha' ndu'ni mā jua'a, tsiya' ti cua'ni mā cña bi' li' ca su nga'a ycu' ti mā, ca su ña'a sca ti ycu' Ndyosi jii' mā. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ñatj nu ngui'i ndu'ni jua'a, ná ntsu'u cha' culacua tsa ti' ngu' bi'; cua jlo ti' ngu' bi' cha' si'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. ²³ Pana ná tso'o ndyu'ni ñatj lo'o ndyacu cuaña' si nti' ngu' cha' cuxi laca cha' bi' cuentya jii' ycu' Ni; qui'ya laca jii' ngu' bi', cha' si'i na tyucui tyiquee ngu' ndyacu ngu' cuaña' bi' li'. Lcaa cña nu ndyu'ni na cha' siya' ti tyiquee na, qui'ya jii'na laca bi'.

Si'i xcu' cña jii' ycu' ca na nu tyu'u tyiquee na

15 Lcaa na nu nguula ti' tyiquee na xqui'ya cha' ngusñi na cha' jii' Cristo, ntsu'u cha' talo tyiquee na jii' tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo nu tya lyiji xñi tso'o cha' bi'; ntsu'u cha' xtyucua na jii' ngu'. Si'i xcu' cña jii' ycu' ca na nu nga'a cha' tyu'u tyiquee na jii'; ² clyana na ñi'ya caca cha' caca tso'o jii' ngu' tya'a na nu nga'a cacua ti slo na. Xtyucua na jii' ngu' bi', cha' tyatj la ti' tyiquee ngu' lo'o jlyu ti' ngu' jii' Cristo; ³ ñi'ya nu ngua'ni ycu' Cristo, ni sca cña ná ngua'ni yu cha' jii' ti yu. Cua ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu', sca cha' nu nda yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ndi'ya: "Lcaa cha' cuxi nu nchcui' ngu' jinu'u, cua ndyanu cha' bi' hichu' na; yabe' nu ngusta ngu' jinu'u laca bi'". ⁴ Lcaa quityi nu nguscua jyo'o cusu' tya sa'ni la ni, nclyu'u quityi bi' jii'na ñi'ya nu caca jatya na jii' sca cha' nu liya nde loo la; nda quityi cha' lo'o na ñi'ya xtyucua ycu' Ndyosi jii'na cha' talo tsa tyiquee na laja lo'o ndu' ti' na jii' Ni. ⁵ Lo'o jua'a cua nti' ya cha' xtyucua Ni jii' cu'mā, la cui' nu sca ti ycu' Ndyosi nu nxyucua jii' lcaa na cha' talo tyiquee na, nu ndu'ni cha' ca tlyu tyiquee na. Xtyucua Ni jii' cu'mā, cha' jua'a talo tyiquee mā jii' tya'a ntsu'u cha' jii' mā lo'o Ni, cha' caca stu'ba tyiquee mā lo'o tya'a mā xqui'ya Jesucristo. ⁶ Lo'o ngua stu'ba cha' jii' mā lo'o tya'a mā, li' sca ti cha' taca tyu'u tyiquee mā, sca ti cha' taca tyu'u tu'ba mā lo'o cua'ni tlyu mā jii' ycu' Ndyosi Sti na, nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na.

Nduna ngu' xa' tsu' cha' tso'o nu nda Jesús

⁷ Ñi'ya tso'o tsa nchcui' Cristo lo'o mā, jua'a nga'a cha' chcu' tso'o mā lo'o tya'a ñatj mā, cha' caca ñi'ya cua'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi lo'o ña'a ngu' jii' mā. ⁸ Cua ñaa Cristo cha' cua'ni lyaá yu jii' ngu' judío, ñi'ya

nu ngüiñi cha' jii' ycu' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' jii' ya sa'ni la; caca cuayá' ti' na jua'a cha' liñi tsa cha' nu nda Ni lo'o jyo'o cusu' bi'. ⁹ Ñaa nu Cristo bi', cha' jua'a caca ñi'ya nu cua'ni tlyu ngu' xa' tsu' mā jii' ycu' Ndyosi, cha' lo'o jii' cu'mā cua'ni tya'na tsa ti' Ni, ñi'ya nu ndyu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu ndi'ya nchcui':

Cua'ni tlyu na' jinu'u laja ngu' xa' tsu', xqui'ya cha' ngua'ni lyaá nu'u jii' ngu';

cua tu'ba na' jii' jinu'u, cha' cua'ni chj na' loo nu'u, nacui' jyo'o David.

¹⁰ Ntsu'u chaca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya:

Cu'mā ngu' xa' tsu', stu'ba ti ca chaa ti' mā lo'o lcaa ñatj nu ngusubi ycu' Ndyosi jii', nacui' jyo'o Moisés.

¹¹ Lo'o jua'a tya ntsu'u chaca cha' nu nchcui' ndi'ya:

Cua'ni tlyu lcaa ngu' xa' tsu' jii' ycu' nu Xu'na na;

lcaa ngu' cula tu'ba ngu' jii' nu chcu' cha' jii' lcaa cha' tlyu nu ngua'ni ycu' Ni, nacui' jyo'o David.

¹² Lo'o jyo'o Isaías nguscua sca cha' lo quityi cusu' nu nacui' ndi'ya:

Tyu'u tucua sca ñatj tya'a ñatj jii' jyo'o Isaí,

cāā yu bi' lo yuu cha' caca yu loo jii' ngu' xa' tsu'.

Ndu' ti' ngu' xa' tsu' jii' yu bi', cha' cua'ni lyaá yu jii' ngu'.

Jua'a nchcui' quityi cusu' bi'.

¹³ Bi' cha' juani nti' na' cha' cua'ni Ni cha' xñi tso'o la mā cha' jii' ycu' Ni, cha' tso'o tsa caca tyiquee mā, cha' tj ti taca tyi'i tyiquee mā li'. Nu lo'o tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya jii'na, li' nga'aa caca taja ti' na lo'o ntajatya na jii' ycu' Ndyosi cha' cāā Ni.

¹⁴ Cu'mā tya'a ntsu'u cha' jii'na lo'o Cristo, nslo tsa na' jii' mā cha' tso'o tsa tyiquee mā; tso'o tsa nchca cuayá' ti' mā cha' jii' Cristo, lo'o jua'a nchca tsa jii' mā ta mā cui' lo'o ngu' tya'a mā. ¹⁵ Cua nscua na' quityi re cha' cāā ca su ndi'i mā; ná ntsii na' tsiya' ti cha' chcu' na' cha' bi' lo'o mā, cha' xñi tso'o la mā cha' bi'. Ntsu'u chacuayá' cha' chcu' na' lo'o mā, cha' ycu' Ndyosi cua nda Ni cña bi' 'na, cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na'.

¹⁶ Cua ngusubi ycu' Ndyosi 'na cha' cua'ni na' cña jii' Jesucristo; cña bi' laca cha' tsa'a na' ta na' cha' tso'o jii' ycu' Ndyosi lo'o ngu' xa' tsu', lcaa su ndi'i ngu'. Jua'a ndyu'ni na', cha' tyucui tyiquee ngu' caca ngu' bi' ñatj jii' ycu' Ndyosi xqui'ya cña nu cua'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya jii' ngu'. Li' tyaja'a Ni quiñi cha' jii' Ni lo'o ngu' bi' xqui'ya na'.

¹⁷ Xqui'ya Jesucristo ntsu'u tsa cha' nu taca chcu' na' lo'o cu'mā nquicha'; taca chcu' na' jii' cña nu cua ngua'ni na' cuentya jii' ycu' Ndyosi, ni si'i cha' cua'ni tyucuaa ti' na' lo'o mā laca si chcu' na' jua'a. ¹⁸ Pana tsa bi' ti cha' chcu' na' lo'o mā, cha' jii' cña nu ngua'ni Jesús, cha' caca ñi'ya nu taquiya' ngu' xa' tsu' jii' cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi. Si'i sca ti na' nu ngua'ni na' cña bi', pana Xtyi'i ycu' Ndyosi ngua'ni cña lo'o na' lo'o nchcui' na' lo'o ngu'. ¹⁹ Ngua'ni Ni cña tonu nu ná ca cua'ni ñatj chalyuu, cha' cube ti' xa' ñatj cha' ycu' Ndyosi laca nu ndyu'ni cña bi'. Jua'a ngua cha' cua ndya'a na' ndi'i na' ca loyuu tyijyu' la. Nguxana na' nde

quichj Jerusalén, ña'a cuayá' ndyalaa na' loyuu su cuentya Ilírico. Lcaa quichj su ndya'a na', quiña'a tsa cha' tso'o jii' Cristo nda na' lo'o ngu' ña'a cuayá' nu ngua 'na. ²⁰ Lye tsa ndyu'ni cña ti' na', cha' tsa'a na' tsaana na' lcuca ti quichj su bilya cuna ngu' cha' jii' Cristo. Bi' ti quichj ndyanu na' nclu'u na' cha' tso'o bi' jii' ngu', cha' ná nti' na' tyatj yu'u na' lo'o cña nu ndyu'ni xa' tya'a ñati' jii' Cristo. ²¹ Nti' na' cha' tyu'u tu-cua sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya: Ca quichj su bilya chcui' ngu' cha' jii' ycu' Ndyosi lo'o ngu', ca bi' tyuloo tso'o ñati' jii' ycu' Ndyosi; ca su bilya cuna ngu' cha' jii' ycu' Ni, ca bi' ca cuayá' tso'o ti' ñati' cha' jii' Ni.

Nti' tsa Pablo tsa ca quichj Roma

²² Tyijyu' tsa ndya'a na', bi' cha' bilya caja ñi'ya nu cãã na' ca su ndi'i mã, ²³ masi cua ngua tyuu yijã nu ngua ti' na' cha' cãã na' chcu' lo'o mã. Ca juani ngua laja 'na lijyã, cha' nga'aa ntsu'u cña nu cua'ni na' ca nde; ²⁴ bi' cha' cua nti' na' cha' cãã na' tyi'i na' xi ca su ndi'i mã, tyucuij su tsa'a nde España. Li' taca ta na' xi cha' lo'o mã. Nu lo'o ngua chaa xi ti' na' lo'o tya'a na, li' taca chcu' salya' mã lo'o na', cha' xtyucua mã jna' tyucuij su tsa'a nde loo la. ²⁵ Pana clyo la ntsu'u cha' tsa'a na' nde quichj Jerusalén. Nu ngu' tya'a ntsu'u cha' jii' na lo'o Cristo nu ndi'i nde Macedonia, nu ndi'i nde Acaya ni, tso'o tsa tyiquee ngu' ña'a ngu' jii' xa' ñati; bi' cha' cua nguxuti'i ngu' tsa ycu' cñi nu caca msta, cha' cua nti' ngu' xtyucua ngu' jii' ngu' ti'i tya'a na, nu ñati jii' Cristo nu ndi'i nde Jerusalén. Bi' cha' tsa'a na' tsa lo'o na' jii' cñi bi' ca slo ngu' ti'i bi'. ²⁷ Chañi cha' tyucui tsa tyiquee ngu' bi' nda ngu' msta bi'. Taca ñacu' na cha' ñi'ya laca si na ndacui ti ngu' bi' jii' tya'a ngu', jua'a laca cña nu ndyu'ni ngu' juani. Tya clyo ngu' judío laca nu cua nda cha' jii' Cristo lo'o ngu' xa' tsu'; xqui'ya cha' bi' ngua tso'o cresiya jii' ngu' cuentya jii' ycu' Ndyosi, masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. Bi' cha' juani lo'o ngua ti'i nu ngu' judío bi', tso'o si xtyucua ngu' xa' tsu' jii' ngu' bi', cha' tya'a ñati jii' Cristo laca ngu'. ²⁸ Clyo cua'ni na' cha' xcua se'i ti cña bi', ña'a cuayá' nu cua nda na' cñi bi' jii' ngu'; li' xñi na' tyucuij tsa'a nde España. Pana laja tyucuij tyeje tacui na' ca su ndi'i cu'mã. ²⁹ Nu lo'o tyalaa na', li' jlo ti' na' cha' quiña'a tsa cha' tso'o jii' Cristo ntsu'u cha' chcu' na' lo'o mã, cha' caja ñi'ya nu tyatj la ti' tyiquee mã li'.

³⁰ Cu'mã tya'a ngusñi na cha' jii' ycu' Ndyosi, tyu'u cha' clyo ti' jii' mã lo'o na' xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na, cha' jua'a ntsu'u tsa tyiquee mã ña'a mã jii' tya'a ñati mã, xqui'ya cña nu ndyu'ni Xtyi'i ycu' Ni ne' cresiya jii' mã. Cua'ni mã cha' caca stu'ba tyiquee mã lo'o na', cha' lu'ba tsa chcu' mã lo'o ycu' Ndyosi cuentya jna'. ³¹ Jña mã cha' clyo ti' jii' ycu' Ni, cha' clyaá na' jii' nu ngu' tyaala nu ná jlyo ti' tsiya' ti cha' jii' Cristo, nu ngu' nu ndi'i nde Judea ni. Lo'o jua'a jña mã cha' jii' Ni cuentya jii' ñati jii' ycu' Ndyosi nu ndi'i nde Jerusalén, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee ngu' tya'a na chcu' ngu' lo'o na', nu lo'o xñi ngu' msta nu ta na' jii' ngu'. ³² Lo'o jua'a jña mã cha' jii' Ni, cha' tso'o ti caca tyiquee na'

lo'o tyalaa na' ca su ndi'i mã, cha' xa' caca nguula ti' tyiquee na' nu lo'o tyi'i na' lo'o mã, si jua'a nti' Ni cha' caca. ³³ Xtyucua Ni jii' lcaa cu'mã lacua, la cui' ycu' Ndyosi nu ndu'ni cha' ti' tyi'i tyiquee na nde chalyuu. Chañi tsa cha' caca jua'a.

Nchcuicha' Pablo jii' tyuu tya'a ñati jii' Cristo

16 Lo'o tyalaa ma' Febe slo mã, chcu' tso'o mã lo'o ma' xqui'ya ycu' nu Xu'na na, ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni mã, cha' tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo laca ma' bi'. Tya'a na laca ma' Febe, ndyu'ni ma' cña cuentya jii' taju ñati jii' Cristo nu ndi'i quichj Cencrea. Ta mã na nu lyiji jii' ma' cusu' bi', cha' cua nguxtyucua tsa ma' jii' quiña'a tsa ñati tya tsubi' la; lo'o jua'a na', cua nguxtyucua tsa ma' jna'.

³ Chcuicha' mã jii' Priscila lo'o Aquila, tya'a ndyu'ni na' cña jii' Jesucristo. ⁴ Cua tsubi' la hasta cua cajaa ti ycu' ngu' ngua cuentya jna', cha' ngua'ni lyaá ngu' jna' lo'o ntsu'u na' sca su cuxi tsa. Lo'o ycu' na' ndya na' xly'a'be jii' ngu' bi'; jua'a lcaa tya'a ngu' xa' tsu' nu ntsu'u cha' jii' lo'o Cristo nde quichj tyijyu' la, jua'a nti' ngu', cha' ta ngu' tsa xly'a'be jii' ngu' bi'. ⁵ Cuati chcuicha' mã jii' lcaa ñati jii' Cristo nu ndyu'u ti'i ca toni'i jii' nu Aquila bi'. Lo'o jua'a chcuicha' mã jii' Epeneto tya'a tso'o na', ngu' Asia nu clyo ngusñi cha' jii' Cristo laca yu bi'. ⁶ Jua'a chcuicha' mã jii' María, cha' ngua'ni tsa ma' cña cuentya jii' mã. ⁷ Lo'o jua'a chcuicha' mã jii' Andrónico lo'o Junias tya'a quichj tyi na', tya'a ngutu'u na' ni'i chcuã. Tyucuaa ngu' bi' laca ngu' ñati nu cua nda Cristo jii' ndyaa, cha' ta ngu' cha' jii' ycu' Ndyosi lo'o ngu' nu cua tyijyu' la; nguula tsa cña nu ngua'ni ngu' cuentya jii' nu Xu'na na. Pana yala la ngusñi ngu' bi' cha' jii' Jesús, lo'o li' tiya' la ngusñi na' cha' bi'.

⁸ Lo'o jua'a chcuicha' mã jii' lcaa ngu' tya'a nscua xtañi ngu' lo quityi re: jii' Amplias, cha' tyaca'a tsa yu 'na xqui'ya ycu' nu Xu'na na; ⁹ lo'o jua'a jii' Urbano, tya'a ndyu'ni na' cña jii' Jesucristo; jua'a jii' Estaquis, la cui' jua'a tyaca'a tsa yu 'na; ¹⁰ jua'a jii' Apeles, cha' cua jlo ti' na' cha' ngusñi tso'o yu cha' jii' Cristo xqui'ya lcaa cña nu ngua jii' yu cuentya jii' Cristo; jua'a jii' lcaa ngu' tya'a Aristóbulo; ¹¹ jua'a jii' Herodión tya'a quichj tyi na'; jua'a jii' lcaa ngu' tya'a Narciso nu jlyo ti' jii' ycu' nu Xu'na na; ¹² jua'a jii' Trifena lo'o Trifosa, nu ndyu'ni tsa cña jii' ycu' nu Xu'na na; jua'a jii' Pérsida tya'a tso'o na', cha' quiña'a tsa cña tso'o jii' ycu' nu Xu'na na ngua'ni ma' bi'; ¹³ lo'o jua'a chcuicha' mã jii' Rufo, sca ñati jii' Cristo nu tso'o tsa cha' nchcu' ngu' jii'; lo'o jua'a jii' xtya'a Rufo, nu nguna'asii tsa jna' ñi'ya si laca ma' xtya'a na'; ¹⁴ lo'o jua'a jii' Asíncrito, jii' Flegonte, jii' Hermas, jii' Patrobas, jii' Hermes, lo'o jua'a jii' lcaa tya'a ñati jii' Cristo nu ndyu'u ti'i ca slo ngu' bi'; ¹⁵ lo'o jua'a chcuicha' mã jii' Filólogo, jii' Julia, jii' Nereo, jii' nu cuna'a tya'a ngula yu, jii' Olimpás; lo'o jua'a jii' lcaa tya'a ngu' nu stu'ba ntsu'u cha' jii' ngu' lo'o Cristo. Nti' na' cha' chcuicha' mã jii' lcaa ñati bi' cuentya jna'.

¹⁶ Nu lo'o chcuicha' mã jii' tya'a mã, tyucui tyiquee mã quityi mã jii' tya'a mã chacuayá' jii' Cristo. Lcaa taju

ñatĩ nu ntsu'u cha' ji'ĩ lo'o Cristo ca nde, cua nti' ngu' chcuicha' ngu' ji'ĩ m̄.

¹⁷ Cu'm̄ tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, lye chcu' na' lo'o m̄ juani, cha' tii ti ti' tyi'ĩ m̄ xi, cha' ná tyu'u tucua ñatĩ nu ta cha' cusuũ ji'ĩ m̄ lo'o tya'a m̄, cha' ná tacu' loo ngu' bi' cha' liñi ji'ĩ Cristo nu cua ndyuna m̄. Ná xñi m̄ cha' ji'ĩ ngu' bi', ¹⁸ cha' si'i cña ji'ĩ Cristo laca bi', si xa' la cha' nchcui' ngu' lo'o m̄. Ndu'ni ngu' bi' lcaa cha' cuxi nu nclyacua ti' ycu'ĩ ngu' cha' cua'ni ngu'. Lo'o jua'ã ndyu'ni ngu' cha' quichĩ yaa cha' hique ngu' ti'ĩ, cha' tso'o tsa ndañi cha' nu nda ngu', cha' tajua' ti nchcui' ngu'. ¹⁹ Pana nu cu'm̄ ni, tso'o tsa nchcui' ñatĩ cha' ji'ĩ m̄ lcaa quichĩ, cha' tso'o tsa ndaquiya' m̄ cha' ji'ĩ Cristo. Tso'o tsa nti' na' ña'ã na' ji'ĩ m̄ lo'o nduna na' cha' bi'; cua nti' na' cha' yala ti tyatĩ ti' m̄ cha' cua'ni m̄ cua ña'ã ca cha' tso'o, cha' ná tyatĩ ti' m̄ tsiya' ti cha' cua'ni m̄ ni sca cha' cuxi. ²⁰ Ná tyuũ ts̄ lyiji cha' cua'ni tye ycu'ĩ Ndyosi ji'ĩ nu xña'ã, cha' nga'aa tyac̄ cña cuxi nu ndu'ni nu xña'ã bi' tsiya' ti. Cua'ni Ni cha' tĩ ti tyi'ĩ tyiquee m̄, ñi'ya ntsu'u tyiquee ycu'ĩ Ni; lo'o jua'ã ña'ã ti cua'ni Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa tya'a m̄.

²¹ Lo'o Timoteo tya'a ndya'ã na' cña, lo'o Lucio, lo'o Jasón, lo'o Sosípater ngu' tya'a quichĩ tyi na', cua nti' ngu' chcuicha' ngu' ji'ĩ m̄.

²² Cuati lo'o na', scaranu ji'ĩ Pablo laca na' lo'o nscua ya quityi re, Tercio naa na'; lo'o na', nti' na' chcuicha' na' ji'ĩ m̄ chacuayá' ji'ĩ ycu'ĩ nu Xu'na na.

²³ Lo'o yu Gayo nda yu cha' lo'o na' cha' chcuicha' na' ji'ĩ m̄; la cui' to' tyi yu nda yu su tyi'ĩ na', jua'ã nda yu

toni'ĩ ji'ĩ yu su tyu'u ti'ĩ ña'ã taju ñatĩ nu ntsu'u cha' ji'ĩ lo'o Cristo re. Cuati lo'o Erasto nu laca loo ji'ĩ cñi quichĩ re, nti' yu chcuicha' yu ji'ĩ m̄; la cui' ti cha' nti' Cuarto, yu tya'a na.

²⁴ Bi' cha' lacua, xtyucua ycu'ĩ Jesucristo nu Xu'na na ji'ĩ lcaa m̄ lo'o tya'a m̄, ña'ã ti cua'ni Ni cha' tso'o lo'o m̄; jua'ã nti' na cha' caca.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

²⁵ Cua'ni tlyu na ji'ĩ ycu'ĩ Ndyosi lacua. Taca ji'ĩ Ni ta Ni juersa ji'ĩ m̄, cha' tyi'ĩ m̄ ñi'ya nu nga'ã cha' tyi'ĩ ti na chalyuu, si xñi tso'o na cha' ji'ĩ Jesús. Cha' tso'o ji'ĩ la cui' Jesucristo, bi' laca cha' nu nda na' lo'o ngu', masi tyuũ tsa siyento yijã ntsu'u cuatsi' ti cha' nu nchcui' ñi'ya nu cua'ni ycu'ĩ Ndyosi nde loo la; ²⁶ pana juani cua ngulu'u tso'o Ni cha' bi' ji'na. Bi' cha' nga'ã cha' cañi cha' ji'ĩ Cristo tyucui ña'ã lo yu chalyuu su ndi'ĩ ñatĩ ña'ã cuayá' cuna lcaa ngu' xa' tsu', cha' taca xñi ngu' cha' ji'ĩ sca ti ycu'ĩ Ndyosi, cha' taquiya' ngu' ji'ĩ cha' nu nchcui' Ni. La cui' cha' bi' laca nu cua nscua lo quityi ji'ĩ ycu'ĩ Ndyosi, nu nguscua jyo'o cusu' ñi'ya caca cha' nde loo la. Ngua ti' ycu'ĩ Ndyosi cha' caca cha' bi', bi' cha' jua'ã ndyaca juani; ycu'ĩ Ndyosi laca nu ná nga'ã cha' tye chalyuu ji'ĩ Ni tsiya' ti.

²⁷ Sca ti ycu'ĩ Ndyosi jlo ti' lcaa cha', bi' cha' lcaa tyempo ná nga'ã cha' tye cha' cua'ni tlyu na ji'ĩ ycu'ĩ Ni chacuayá' ji'ĩ Jesucristo. Jua'ã nti' na cha' caca tu'ni.

1 CORINTIOS

1 Pablo laca na' nu nscua quityi re, lo'o jua'a stu'ba ti ntucua na' lo'o Sóstenes tya'a ndyu'ni na' cña. Chacuayá' ji'i ycu'i' Ndyosi ndya'a na' nchcui' na' cha' ji'i Jesucristo lo'o lcaa ñati. ² Nscua na' quityi re cha' cã slo cu'mã, ngu' taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i mã nde quich'i Corinto. Xqui'ya Jesucristo cua ngusubi Ni ji'i mã, lo'o juani laca mã ñati ji'i ycu'i' Ni; nga'a cha' ty-i'u ti' mã ji'i Ni lcau ti lo cña nu ndu'ni mã su ndi'i mã chalyuu. Stu'ba cha' ji'i mã lo'o cua ña'a ca ñati nu ndu'ni tlyu ji'i Jesucristo nu Xu'na na tyucui ña'a chalyuu, cha' ñi'ya laca Ni Xu'na na, jua'a laca Ni Xu'na ngu' bi'. ³ Ndi'ya nti' na': cha' ña'a ti cua'ni ycu'i' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o mã, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee mã xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Lcaa cha' tso'o nu caja ji'na xqui'ya Cristo

⁴ Lcaa tsã nda na' xlya'be ji'i ycu'i' Ndyosi xqui'ya cu'mã, cha' cua nda Ni cha' tso'o lo'o mã xqui'ya Jesucristo. ⁵ Ntsu'u tsa cha' nu cua nda ycu'i' Ndyosi lo'o mã, cha' cua ngua stu'ba cha' ji'i mã lo'o Cristo; bi' laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i mã juani. Bi' cha' cua jlo tso'o ti' mã lcaa cha' nu ji'i Jesús, lo'o jua'a nchca ji'i mã nchcui' mã cha' bi' lo'o ñati. ⁶ Jua'a nchca cuayá' ti' xa' ñati cha' liñi laca cha' nu ngusñi mã ji'i Jesús, cha' cua na'a ngu' lcaa cña nu ndu'ni mã su ndi'i mã chalyuu. ⁷ Ná sca cha' lyiji ji'i mã ne' cresiya ji'i mã; lcaa cña nchca ji'i mã tyempo juani, xqui'ya cha' ndu' tsa ti' mã cha' cã Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya'. ⁸ Ycu'i' Jesús laca nu cua'ni cha' tyanu tachaa cha' ne' cresiya ji'i mã ña'a cuayá' nu tye chalyuu ji'i mã. Lo'o li' ná ntsu'u qui'ya nu sta ycu'i' Ndyosi hichu' mã lo'o cã Jesucristo nu Xu'na na cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati chalyuu. ⁹ Ycu'i' Ndyosi ndu'ni cña, lcaa cña nu cua nacui' Ni cha' cua'ni Ni; bi' laca nu ngusubi ji'i mã cha' caca stu'ba cha' ji'i mã lo'o Jesucristo nu Xu'na na, nu sca ti Sñi' ycu'i' Ndyosi.

Tsa cla'be ti ngu' nchcui' ngu' tsaca cha'

¹⁰ Cu'mã tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, hcui' na' lo'o cu'mã juani chacuayá' ji'i ycu'i' Jesucristo nu Xu'na na, cha' caca stu'ba cha' ji'i lcaa cu'mã lo'o tya'a mã, cha' ná hcui' mã tucua lo cha'. Tso'o ti tyi'i mã lo'o tya'a mã, sca ti cha' culacua ti' mã, sca ti cha' tyu'u tyiquee mã. ¹¹ Tsubi' ti ngujui cha' jna', nu lo'o nacui' ngu' tya'a Cloé 'na cha' ntsu'u tsa cha' cusuy ji'i mã lo'o tya'a mã, cha' ná stu'ba cha' ji'i mã lo'o tya'a mã; ¹² xa' ña'a nchcui' sa scaa mã. Ntsu'u sca taju ji'i mã nu nacui: "Ji'i Pablo ngusñi ya cha'"; chaca taju ji'i mã nacui: "Ñati ji'i

Apolos laca ya"; jua'a tya xa' la ngu' taju ji'i mã nacui' ngu': "Ñati ji'i Pedro laca ya"; jua'a tya xa' la ngu' nacui: "Ñati ji'i Cristo laca ya". ¹³ ¿Ha tyuu tya'a nu laca Cristo ntsu'u chalyuu cha' cua'ni lyaá ji'i mã lacua? ¿Ha jna' nu ngujui' ca'a ngu' 'na lo crusi cha' cajaa na' xqui'ya cu'mã? ¿Ha cuentya jna' cua ntyucuatya mã? ¹⁴ Ni tsaca mã ná ntyucuatya na' ji'i mã. Tso'o jua'a nti' na' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi cha' si' na' lacã nu ngua'ni ji'i, masi ntsu'u tucua tya'a ti ngu' nu cua ntyucuatya na' ji'i, yu Crispo lo'o yu Gayo. ¹⁵ Ná ca ñacu' ngu' cha' cua ntyucuatya mã cuentya jna' lacua. ¹⁶ Tyu'u cha' clyu ti' ji'i mã, ndy'i'u ti' na' cha' lo'o ji'i yu Estéfanos, lo'o ji'i ngu' tya'a ndi'i yu, cua ntyucuatya na' ji'i ngu' bi'; pana ná ntsu'u ti' na' si cua ntyucuatya na' ji'i xa' la ngu'. ¹⁷ Si' cha' tyucuatya na' ji'i ñati nda ycu'i' Ndyosi cña 'na lijyã; cua ngulo Ni cña 'na cha' tsa'a hcui' cha' tso'o nu ntsu'u ji'i Jesús lo'o ñati. Si' na lijyã na' lo'o quiña'a tsa cha' nu culo hique ti na', ñi'ya nchcui' ñati chalyuu nu nchca tsa ji'i; si jua'a, ná ca cuaya' ti' ñati ñi'ya ngua cha' tlyu nu ngua'ni Cristo lo'o ngujui yu lo crusi.

Cristo ntucua suu lcaa cha' nu cua nti' ycu'i' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na' ji'i

¹⁸ Ñati nu ngunu'u chalyuu ji'i xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu', ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' tsiya' ti; na nxyi lo'o ti ngu' ji'na si hcui' na lo'o ngu' ñi'ya ntsu'u cha' ji'i Cristo, cha' ngujui yu lo crusi xqui'ya na cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na. Pana nu na ni, nu clyá na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na xqui'ya Cristo, tlyu tsa cña ngua'ni ycu'i' Ndyosi, jua'a nti' na. ¹⁹ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' ji'i ycu'i' Ndyosi nu nchcui' ndi'ya:

Cua'ni tye na' ji'i lcaa cha' nu nchcui' ñati nu nchca tsa ji'i, nacui ycu'i' Ndyosi.

Nga'aa taquiya' na' ji'i cha' nu nclyo hique ti ñati nu ngua tsa'a tso'o ti, nacui Ni.

²⁰ ¿Ni cña tso'o cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi ndu'ni ñati nu nchca tsa ji'i lacua? ¿Ni cña ndu'ni ngu' nu ngua tsa'a tso'o ti? ¿Ni cña ndu'ni ngu' nu nchca tsa nchcui' lacua? Sca ti nde chalyuu cua'nijo'o cña bi' ji'i ngu'. Cua nacui ycu'i' Ndyosi ji'na cha' ná tso'o tsiya' ti sca cha' nu ngua tsa'a ñati chalyuu ti, cha' tonto laca bi'. ²¹ Ngua'ni Ni cha' ná caja ñi'ya tyuloo ñati chalyuu ji'i Ni cha' hique ti ngu'; jua'a tso'o la, ngua ti' ycu'i' Ndyosi. Pana ndu'ni lyaá Ni ji'i ñati nu xñi cha' ji'i Ni; la cui' cha' nu ndacha' na ji'i ngu', masi cha' tonto nchcui' na, nacui ngu' li'.

²² Cua nti' ngu' judío cha' cua'ni na sca cha' tlyu slo ngu', cha' jlyu ti' ngu' cha' nu chcu' na lo'o li'; cuati nu ngu' xa' tsu' ni, cua nti' ngu' cha' tso'o tsa jlo ti' na lcaa cha' lo'o chcu' na lo'o ngu'. ²³ Pana nu na ni, ndacha' na ji'i ngu' cha' ji'i Cristo nu cua ngujui lo crusi cha' cua'ni lyaá ji'na. Li' chiya'a nti' ngu' judío lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcu' na re; lo'o jua'a ngu' xa' tsu', cha' tonto nchcu' na nti' ngu' bi', si'i cha' bi' tsiya' ti nti' ngu' bi'. ²⁴ Pana xa' ña'a nti' lcaa tya'a na nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'na, masi laca na ngu' judío, masi laca na ngu' xa' tsu'. Sca ti cha' ji'i Cristo nchcu' na, cha' ji'i ycu' Cristo ntsu'u lcaa chacuayá', lcaa cha' tso'o nu cua nti' ycu' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na. ²⁵ Tso'o tsa ndyu'u cua ña'a ca cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi, masi ñacu' ñati chalyuu cha' tonto tsa laca cha' bi'; pana cuxi la ndyu'u lcaa cha' tlyu nu nda ñati chalyuu nu nchca tsa ji'i, nti' ngu'. La cui' jua'a nguula la cña ndyaca, cua ña'a ca cña nu ndu'ni ycu' Ndyosi, masi ñacu' ngu' cha' ná nchca ji'i Ni; pana cuxi la cña ndyaca nu ndu'ni ycu' ca ñati. ²⁶ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tyi'u ti' ma juani ñi'ya ña'a ñati ngua ma tya clyo, nu lo'o ngusubi ca ti Ni ji'i ma: sca tucua ti ma nu nchca tsa ji'i ma; si'i ñati tlyu laca ma, si'i ñati culiya' laca ma su ndi'i ma chalyuu, sca tucua ti cu'ma nu tso'o laca xi ji'i ma. ²⁷ La cui' cu'ma nu nacui' ngu' cha' ná tso'o ma tsiya' ti, nu juani laca ma ñati nu nti' la ycu' Ndyosi ji'i. Jua'a cua nti' ycu' Ndyosi ta cha' tyuju'u ti' ji'i ñati nu nchca tsa chcu', nti' ycu' ngu'; bi' cha' cua ngusubi Ni ji'i cu'ma, masi ñati ti' laca ma. Lo'o jua'a ndu'ni Ni cha' tyuju'u ti' ñati nu tlyu tsa cña nchca ji'i, nti' ycu' ngu'; bi' cha' ngusubi Ni ji'i cu'ma nu ná nchca lye ji'i ma. ²⁸ Ndu'ni Ni cha' nga'aa nchca chcu' tsiya' ti nu ñati nu ndulo tsa ji'i ycu' ca; bi' cha' nsubi Ni ji'i ngu' ti'i, nsubi Ni ji'i ngu' nu nxyí lo'o ñati ji'i, nsubi Ni ji'i ngu' nu ná sca na ntsu'u ji'i tsiya' ti, bi' ngu' laca nu nsubi ycu' Ndyosi ji'i cha' caca ngu' ñati ji'i. ²⁹ Jua'a ca cuayá' ti' lcaa na cha' ná tso'o si cua'ni tyucuaa ti' na ji'i tya'a ñati na, si ndube ti' na ji'i ycu' Ndyosi. ³⁰ Ndi'ya laca cha': cua nacui' ycu' Ndyosi cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o Jesucristo, lo'o jua'a cua nda Ni ji'i Jesucristo ji'na. Masi ná nchca ji'na, pana nu Jesucristo ni, lcaa cha' nchca ji'i ycu'. Xqui'ya nu Jesús bi' nchca tso'o cresiya ji'na ñati cuxi na cuentya ji'i ycu' Ndyosi; xqui'ya Jesús taca caca na ñati ji'i ycu' Ndyosi, cha' Jesús laca nu ngua'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi. ³¹ Bi' cha' cua'ni na ndi'ya, ñi'ya nu nscua lo quityi cusu': "Si nti' na chcu' na lo'o xa' ñati cuentya ji'i sca cha' tlyu, li' tso'o la si chcu' na ji'i cha' tlyu nu ngua'ni ycu' nu Xu'na na". Jua'a nacui' quityi bi'.

Ni cha' laca ngujui' ca'a ngu' ji'i Cristo lo crusi

2 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tyi'u ti' ma ñi'ya ngua'ni na' tya clyo, lo'o ndyalaa na' su ndi'i ma cha' chcu' na' lo'o ma cha' tso'o nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na, cha' ji'i Jesucristo bi'; ná quiña'a tsa cha' tucui nchcu' na' lo'o cu'ma li', si'i cha' nchca tsa na' nchcu' na' lo'o cu'ma li'. ² Laja lo'o nguti' na'

quichj tyi ma, ngüñi ti' na' cha' ná ta na' xi xa' la cha' lo'o ma tsiya' ti; sca ti cha' ji'i ycu' Jesucristo, la cui' Cristo nu ngujui' ca'a ngu' ji'i lo crusi, tsa bi' ti cha' nchcu' na' lo'o ma li'. ³ Lo'o ndyalaa na' su ndi'i ma, nguna'a tya ti' na' ndu' na' li'; nchcu'a tya na' cha' ngulacua tsa ti' na' ni cha' xacu' ma' na li'. ⁴ Lo'o nda na' cha' bi' lo'o ma, ná ngulana na' quiña'a tsa cha' nu tyu'u tu'ba na', ná ngua'ni na' ñi'ya nu ndu'ni ñati nu nchca tsa chcu'. Pana cua nda ycu' Ndyosi juersa jna'; cua nchcu' na' lo'o ma lcaa cha' nu cua nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na', cha' caca cuayá' tso'o ti' ma. ⁵ Xqui'ya cña nu ngua'ni ycu' Ndyosi, bi' cha' ngusñi ma cha' ji'i Jesús li'; si'i xqui'ya sca cha' nu ngulo hique ti na' cha' nchca tsa jna'.

Sca cha' tso'o nu nti' ycu' Ndyosi chcu' Ni lo'o ñati

⁶ Masi jua'a, cua ntsu'u cha' tso'o nu nchcu' na lo'o ñati nu nduna tso'o cha' ji'i ycu' Ndyosi; cha' nu ngua'ya hique ycu' Ndyosi laca cha' bi', si'i sca cha' nu jlo ti' ñati chalyuu. La cui' ti ná jlo ti' nu laca loo chalyuu cha' bi', masi cua li'ya tye cha' culo ngu' bi' cña. ⁷ Cua nda ycu' Ndyosi cha' tso'o bi' lo'o na cha' chcu' na lo'o ñati. Bilya caca cuayá' ti' ñati chalyuu ji'i cha' bi' tya sa'ni la, cha' ná nti' Ni cha' cuna ñati nu ngua li'. Pana tya lo'o bilya tya' chalyuu, tya li' ngulacua ti' Ni ñi'ya nu cua'ni Ni; ngua ti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni lyaá Ni ji'na lo'o xñi na cha' ji'i Jesús. Tlyu tsa cha' tso'o caca ji'na li'. ⁸ Ni sca ñati nu laca loo chalyuu, ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi'. Si ngua jlo ti' ngu' cha' bi', ñi'ya nu ngua ti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni Ni, ná ngujui' ca'a ngu' bi' ji'i Jesús lo crusi li', ycu' Jesús nu Xu'na na nu tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i. ⁹ Ñi'ya nu nscua cha' lo quityi cusu', jua'a laca cha' bi'. Ndi'ya nchcu' quityi bi':

Cua ngua'ni cho'o ycu' Ndyosi cha' tso'o nu tyacua ji'i ñati nu ntsu'u tyiquee ji'i ycu' Ni;

laca bi' cha' nu bilya ña'a ñati chalyuu ji'i, cha' nu bilya cuna ñati ji'i,

ni ná ngulacua ti' ngu' cha' caca cha' bi'.

¹⁰ Pana nu na, ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cua ngulu'u Ni ji'na ñi'ya caca cha' tso'o bi' xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na. Tso'o tsa ndacha' loo Xtyi'i ycu' Ni ji'na lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi cha' cua'ni Ni nde chalyuu, tso'o tsa jlo ti' na cha' bi' xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni.

¹¹ Nu ñati chalyuu na ni, hique ti na ntsu'u co'o lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee na; sca ti ycu' na lo'o ycu' Ndyosi caca jlo ti' na lcaa cha' nu nclacua ti' na. Lo'o jua'a laca ycu' Ndyosi, sca ti Xtyi'i ycu' Ni jlo ti' lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee Ni. ¹² Si'i sca cui' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu ti laca Xtyi'i nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na juani; na cua nda Ni Xtyi'i ycu' Ni ji'na, cha' cua ngusñi na cha' ji'i Ni. Lo'o jua'a xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni caca cuayá' ti' na lcaa cña tso'o nu ndu'ni Ni ne' cresiya ji'na. ¹³ Nu lo'o cacha' na cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi bi' ji'i ñati ji'i ycu' Ni, nu ngu' nu ntsu'u Xtyi'i ycu' Ni ne' cresiya ji'i, li' clyana na sca cha' nu chcu' na, sca cha' nu ta Xtyi'i ycu' Ni lo'o na; ná clyana

na quiña'a tsa cha' chcu' na ñi'ya nu ndu'ni ñati nu nchca tsa ji'i ycu' ca ngu'.

¹⁴ Pana ñati nu ná stu'ba cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi ni, ná taca ca cuayá' ti' ngu' bi' ni sca cña nu ndu'ni ycu' Ndyosi cuentya ji'i Xtyi'i ycu' Ni; ná nchca ca cuayá' ti' ngu' bi' ji'i cha' bi' tsiya' ti. Sca ti si ntsu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'na, li' caca cuayá' ti' na ni cha' laca bi', bi' cha' ná sca cha' laca nti' ngu' bi'. ¹⁵ Taca ca cuayá' ti' na ñi'ya ndyu'u lcaa cha' si cua ntsu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'na, lo'o li' ná taca xacu' ngu' xi xa' la cha' ji'na. ¹⁶ Ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: "¿Tilaca nchca cuayá' ti' ni cha' laca nu nda'ya hique ycu' Ndyosi? ¿Ha caca ji'na ta na sca cui' lo'o Ni?" nacui quityi. Pana nu na ni, xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi cua ngujui cha' ji'na ni cha' laca nu ncliyacua ti' ycu' Cristo.

Sca ti cña ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni ca ta'a ngu' nu ngu-lu'u cha' ji'i Jesús

3 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi, tyucui tyempo lo'o nguti' na' ca slo mā nu ngua tya li', ná ngua 'na chcu' na' lcaa cha' nu ngua ti' na' chcu' lo'o mā, cha' bilya xñi tso'o mā cha' ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi nu nda Ni ji'na. Xti ti cha' nchcu' na' lo'o mā li', cha' ña'a ti cuxi ti ngulacua ti' mā. Ñi'ya laca nu sube cuañi', jua'a ngua cu'ma, cha' bilya xñi tso'o mā cha' ji'i ycu' Ndyosi; ² bi' cha' tiya' ti ngulu'u na' scaa cha' ji'i mā. Ñi'ya laca lo'o sca cubi' cuañi', styi' xtya'a ti ntyi' cubi' bi', cha' ná nchca cacu tso'o; jua'a ngua cu'ma, cha' ná ngua cuna tso'o mā scaa cha'. Masi juani tya lyiji cua'ni yala mā cha' ca tsa'a tso'o mā, ³ cha' ña'a ti tya ndiya la ti' mā ña'a cha' cuxi nu ndyu'ni ñati chalyuu. Nu lo'o liye' ti' mā ji'i tya'a ñati mā, nu lo'o lye nxuy tya'a mā, tyaca' tyijyu' cha' ndiya la ti' mā cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu. Tya ndu'ni mā ñi'ya nu ndu'ni ñati cuxi. ⁴ Nu lo'o ñacu' sca ngu' tya'a mā cha' ndi'ya: "Ñati ji'i Pablo laca ya", cuati ñacu' xa' la ngu' tya'a mā cha' ndi'ya: "Ñati ji'i Apolos laca ya", ñi'ya ndu'ni ñati cuxi, jua'a ndu'ni mā li'.

⁵ ¿Tilaca laca nu Apolos bi' lacua? ¿Tilaca laca na' lacua? ¿Ha si'i cña ji'i ycu' Ndyosi ndyu'ni ca ta'a ya? ¿Ha si'i xqui'ya cha' nda ya cha' lo'o mā, bi' cha' ngusñi mā cha' ji'i Cristo li'? Cua laca cña ndyu'ni scaa ya, la cui' cña ñi'ya nu cua nda ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni ya. ⁶ Ñi'ya laca sca ñati nu cataa sca si'yu, lo'o li' chaca laca nu su'ba hitya suu na cuiñi' bi', jua'a laca cuare lo'o mā; na' laca nu yaa ndacha' na' cha' bi' ji'i mā su clyo, lo'o tiya' la li' ñaa Apolos nda la cha' bi' lo'o mā. Pana sca ti ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyanu tso'o cha' bi' ne' cresiya ji'i mā; ⁷ ná ndu'ni cha' tilaca laca nu cua nda cha' bi' lo'o mā tya clyo la, ná ndu'ni cha' tilaca laca nu tya nda la cha' bi' lo'o mā ca tiya' la. Sca ti ycu' Ndyosi laca nu ndulo tsa cha' ji'i, cha' ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyanu tachaa cha' ji'i Ni ne' cresiya ji'i mā. ⁸ Sca ti cuayá' ndu'ni ya lo'o tya'a ya, masi nda ya cha' lo'o cu'ma su clyo, masi ncliyu'u tso'o la ya cha' bi' ji'i mā ca tiya' la. Ycu' Ndyosi ni, tya ta la Ni cha' tso'o ji'i ya, tsa ña'a nu

ndyu'ni tso'o ya cña ji'i Ni. ⁹ Tya'a ndyu'ni ya cña ji'i ycu' Ndyosi laca cuare; lo'o cu'ma ni, ndu'ni Ni cña ne' cresiya ji'i mā, cña ji'i ycu' Ndyosi laca bi'.

Lo'o jua'a taca ta na' chaca cui' lo'o mā juani: ñi'ya si laca mā sca ni'i tonu, jua'a laca mā cuentya ji'i ycu' Ndyosi; ¹⁰ lo'o na', ñi'ya nti' sca cuityi ni'i cuentya ji'i ycu' Ndyosi, jua'a laca na' lo'o cu'ma, laja lo'o ncliyu'u na' ji'i mā cha' ji'i ycu' Ni. Ndi'ya ndyu'ni na' lo'o mā: ñi'ya nti' si cua ngusta tso'o na' quiya' sca ni'i, lo'o li' ndyalaa xa' la ngu' cuityi cha' cua'ni lyiji ngu' cha' tya' ni'i bi', bi' laca ñati nu tya'a ndya'a na' cña nu cua ngu-lu'u tso'o la ji'i mā. Lcaa ngu' cuityi nga'a cha' culacua ti' clyo ñi'ya ña'a xana tya' ni'i; lo'o jua'a lcaa ya tya'a ndyu'ni ya cña, nga'a cha' cui'ya tso'o ya cuentya ñi'ya nu caca culu'u tso'o la ya cha' bi' ji'i ñati. ¹¹ Jua'a laca cha' lacua: cua laca ngusta ycu' Ndyosi ji'i Jesucristo, cha' sca ti yu bi' caca suu lcaa cha' bi', cha' ycu' Jesús laca nu ntucua quiya' cha' nu cua ngusñi na ji'i ycu' Ndyosi Sti na; nga'aa ntsu'u xa' la jo'ó xa' la ñati nu laca suu cha' bi'. ¹² Ntsu'u ngu' tya'a na nu ncliyu'u tso'o la ji'i lcaa tya'a na, ñi'ya nti' si cuiñá chca ngu' sca ni'i tso'o, ñi'ya laca si tya' ni'i bi' masi lo'o oro, masi lo'o plata, masi lo'o quee ndubi nu quiña'a tsa nga'a tya' ni'i bi'. Pana ntsu'u xa' la ngu' tya'a na nu cuxi la ncliyu'u ji'i tya'a, ñi'ya laca si cuiñá chca ngu' sca ni'i yaca ti, nu canta' ti tya' lo'o quii lo'o quixi ti. ¹³ Tiya' la li' lo'o caa Jesucristo chaca quiya' cha' cua'ni cuayá' ji'i ñati chalyuu, li' quijeloo cha' ji'i ycu' Ndyosi ñi'ya ña'a cña nu ngua'ni scaa ngu'. Tsa bi' tsa cña nu ngua'ni scaa ñati lo sca quii' tlyu, cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i; si tyaqui cña bi', ná tso'o ngua cña bi' li'; si ná tyaqui, li' caca cuayá' ti' Ni cha' tso'o tsa cña bi' li'. ¹⁴ Nu lo'o talo cña nu ngua'ni sca ñati lo'o cua ndyaa lo quii' bi', li' ta Ni cha' tso'o nu tyacua ji'i ñati bi'. ¹⁵ Cuati ñati nu tyaqui cña ji'i lo quii' bi', nga'aa ña'a ngu' ji'i li'; chcu-na' cña bi' tsiya' ti. Pana tya culaá Ni ji'i ngu' bi', masi tya xi tya lyiji cha' tyaqui ycu' ngu'.

¹⁶ Nu laa tlyu su ndu'ni tlyu ngu' judío ji'i ycu' Ndyosi tyaca'a tsa ji'i Ni laca bi', cha' cuentya ji'i Ni ndya' ni'i bi'; tyaala tsa ycu' Ni si cua'ni ñu'u ñati ji'i laa bi'. Lo'o cu'ma ni, tyucui ña'a taju cu'ma nu ngusñi mā cha' ji'i Cristo, tyaca'a tsa mā cuentya ji'i ycu' Ndyosi; na cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i mā. Lo'o jua'a cua'ni tye ycu' Ni ji'i cua ña'a ca ñati nu cua'ni ñu'u tyucui ji'i sca ñati nu tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús.

¹⁸ Cua ngusñi na cha' ji'i Cristo, bi' cha' tso'o la si ná cñilo'o na ji'i ycu' ca na cha' ngua tsa ji'na, ñi'ya ndu'ni ñati chalyuu nu ngua tsa ji'i ngu'. Ná tso'o si jua'a ncliyacua ti' na; nga'a cha' culacua ti' na cha' ná ngua ji'na tsiya' ti, lo'o li' taca cua'ni ycu' Ndyosi cha' ca'ya sca cha' liñi hique na. ¹⁹ Masi ndu'ni ñati chalyuu cha' ngua tsa ji'i, cha' tso'o tsa ncliyacua ti' ngu', si'i jua'a nti' ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ngu' bi'; ná tso'o tsiya' ti cha' nu nchcu' ñati chalyuu nti' Ni. Cua nscua sca cha' lo quityi cusu' nu nchcu' ndi'ya: "Ndu'ni ycu' Ndyosi cha' quichi' yaa cha' hique ñati chalyuu, masi tso'o tsa ndu'ni ngu' nti' ngu'", nacui lo quityi. ²⁰ Lo'o ndi'ya laca cha' nu nscua chaca se'i lo quityi bi': "Cua

jlo ti' ycuí' Ndyosi cha' ná tso'o tsiya' ti cha' nu nchcui' ñatí chalyuu nu nchca tsa jí'í ndu'ni'. ²¹ Bi' cha' nga'aa cua'ni tyixi mā lo'o tya'a mā, nga'aa tyu'u lca'a tsa mā jí'í sca ti ñatí tya'a ya. Cuentya jí'í cu'mā laca cua ña'a ca tya'a ndyu'ni ya cña, ²² masi na', masi Apolos, masi Pedro; lo'o jua'a cuentya jí'í cu'mā laca cua ña'a ca cha' nu ndyaca nde chalyuu, masi lu'ú na, masi cua ngujuí na, masi sca cha' nu ndyaca juani, masi sca cha' nu caca tyempo nde loo la; cuentya jí'í cu'mā laca lcaa cha' nu ndyaca nde chalyuu lacua. ²³ Pana cu'mā ni, cuentya jí'í Cristo laca mā; lo'o nu Cristo bi', cuentya jí'í ycuí' Ndyosi laca Ni.

Cristo laca nu nda cña bi' jí'í Pablo lo'o jí'í tya'a ndya'a yu cña

4 Nga'a cha' tyi'u ti' mā cha' cña jí'í ycuí' Cristo ndyu'ni ya. Na ndi'ya lo ya cña cha' culu'u ya jí'í ñatí lcaa cha' nu cua ngulu'u ycuí' Ndyosi jí'í ya; sca cha' nu bilya cuna ñatí chalyuu tsiya' ti, bi' laca cha' nu culu'u ya jí'í ngu'. ² Lo'o ñatí nu cui'ya loo sca cña ni, lcaa tsā nga'a cha' tyi'u ti' ngu' jí'í lcaa cña nu culo xu'-na ngu' jí'í ngu'. ³ Cuentya jna', ná ntsii na' jí'í mā, ná ntsii na' jí'í cua ña'a ca cha' nu chcuí' mā jna'; masi chcuí' cua ña'a ca ñatí chalyuu jna', ná ntsii na' jí'í ngu' tsiya' ti. Ná sca cha' cuxi ntsu'u jna' si nti' ngu' sta ngu' qui'ya 'na, nti' na'; ⁴ lo'o jua'a cuentya jí'í ycuí' Ndyosi, ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni na', nti' na'. Pana ná ñacuí na' cha' ná ntsu'u cha' sta Ni qui'ya 'na tsiya' ti, sca ti ycuí' Ndyosi nu Xu'na na taca cua'ni cuayá' Ni jna' ca lo'o tye chalyuu. ⁵ Lo'o jua'a cu'mā, ná yala tsa clyacua ti' mā cha' sta mā qui'ya jí'í sca ñatí; jatya mā ña'a cuayá' cā ycuí' nu Xu'na na, bi' laca nu cua'ni cuayá' jí'í ca ta'a na. Li' culotú Ni jí'í lcaa cha' cuxi nu ntsu'u cuaana ti ne' cresiya jí'í na, masi sca cha' nu ná nti' na cacha' na jí'í tya'a ñatí chalyuu na. Jua'a cacha' Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya jí'í lcaa ñatí chalyuu, lo'o li' ta Ni nu tso'o jí'í na, cua ña'a ca cha' tso'o nu ñacuí Ni cha' tyacua jí'í scaa na.

⁶ Nchcuí' na' cha' bi' lo'o cu'mā cha' taca tyi'í tso'o ti mā. Cua nchcuí' tsa na' jí'í tyucuaa ya, na' lo'o Apolos, cha' taca culacua xi ti' mā ñi'ya ntsu'u cha' jí'í ya; jua'a caca cuayá' ti' mā cha' ná tso'o xñi mā xi xa' la cha', nu si'i ñi'ya nu nscua lo quityi cha' jí'í ycuí' Ndyosi. Ná tso'o cha' chcuí' tso'o mā lo'o sca yu tya'a ya nu lca'a tsa mā jí'í, lo'o li' cua'ni xña'a mā lo'o chaca yu tya'a ya. ⁷ ¿Ni cha' laca cha' ndulo tsa cha' jí'í ycuí' mā cuentya jí'í mā, pana ná ndube ti' mā jí'í xa' ñatí? Ycuí' Ndyosi cua nda lcaa na nu ntsu'u jí'í mā, lcaa cña nu nchca jí'í mā; bi' cha' lacua ná ntsu'u cha' cua'ni tyucuaa ti' mā jí'í tya'a mā. Si'i xqui'ya cña nu ndyu'ni ycuí' mā ngutsa'a chalyuu jí'í mā, xqui'ya ycuí' Ndyosi cua laca mā ñi'ya nu laca mā juani.

⁸ Ndu'ni mā cha' ndulo tsa cha' jí'í ycuí' mā, nga'aa ntsu'u na nu lyiji jí'í mā tsiya' ti, nti' mā; ndyu'ni mā ñi'ya nu ndu'ni ngu' culiya', ndi'í mā ñi'ya ndi'í nu laca loo chalyuu. Lo'o cuare ni, si'i ñatí tlyu laca ya, nti' mā. Pana si chañi cha' laca mā loo jí'í ya, ¿ha ná ta mā chacuayá' masi caca stu'ba xi cha' jí'í ya lo'o mā li',

cha' lo'o ya caca ya ñatí tlyu li'? ⁹ Nti' na' cha' cua nguxtyanu ycuí' Ndyosi jí'í cuare, masi clyo ngulo Ni cña jí'í ya cha' tsaa ya tyijyu' cha' chcuí' ya cha' jí'í Ni; pana nu juani tyanu chu' la ya jí'í lcaa ngu' tya'a na, ñi'ya laca preso nu tyiquee' ntajatya cha' cujuí ngu' jí'í. Cua laca ya sca cuxe', masi ña'a ñatí chalyuu jí'í ya, masi xcā nu ntsu'u jí'í ycuí' Ndyosi nde cua ña'a jí'í ya. ¹⁰ ¿Xqui'ya ycuí' Cristo tonto tsa ya tu'ni! Lo'o cu'mā ni, nti' mā cha' tso'o tsa jlo ti' mā cha' jí'í Cristo. ¿Xti la cña nchca jí'í cuare, nguula la cña nchca jí'í cu'mā nti' mā! ¿Chiya'a la ndu'ni ngu' lo'o cuare tu'ni; chí la ndu'ni ngu' loo cu'mā! ¹¹ Masi la cui' tyempo juani ti ntsu'u quiya' lo'o ná ndyiji na cacu ya, ná ndyiji na co'o ya, masi late' cusu lacu' ya ntsu'u quiya'; ntyiji'í ngu' jí'í ya, ni ná ntsu'u tyi cua, xcuí' na ndya'a yu'u ti ya. ¹² Ti'í tsa cña nu ndu'ni ya cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u jí'í ya chalyuu. Nu lo'o ti'í tsa cha' nu nda ngu' lo'o ya, ná nsacuí tu'ba ya jí'í ngu'; tso'o ti nchcuí' ya lo'o ngu' li'. Lo'o ndu'ni lya' ti' ngu' jí'í ya, ndalo ya li'; ná nsacuí ya' ya jí'í ngu' tsiya' ti. ¹³ Masi chiya'a tsa nchcuí' ngu' lo'o ya, ndalo tyiquee ya jí'í ngu' li', nxaala' ya cha' jí'í ngu'. Masi juani ña'a ti tya ndyu'ni cuxi ñatí lo'o cua, ñi'ya si laca ya nana' nu ndyanu lo hitya yuu; ñi'ya nti' sca nguti nu nchcuā ngu', jua'a laca ya cha' ná ntsu'u cuentya ya tsiya' ti, ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'.

¹⁴ Lo'o nscua na' quityi re, ná nti' na' cha' ca tyuju'u ti' mā; tsa bi' ti cha' nti' na' cha' cua'a na' jí'í mā cha' ná cua'ni tyixi mā lo'o ya. Na tyaca'a cu'mā jna' ñi'ya si laca mā sñi' na'. ¹⁵ Ntsu'u tsa ngu' tya'a ntsu'u cha' jí'í na lo'o Cristo nu taca xtyucua ngu' jí'í mā, pana sca ti na' ndu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni sti mā, cha' ndye ndacha' na' cha' tso'o nu cua nda Jesucristo lo'o na jí'í mā; xqui'ya na' ngusñi mā cha' jí'í Jesús. ¹⁶ Bi' cha' juani nchcuí' tsa na' lo'o mā cha' cua'ni mā ñi'ya nu cua na'a mā cha' ndu'ni na'.

¹⁷ Juani nda na' jí'í yu Timoteo lijya yu ca su ndi'í mā, cha' laca nu Timoteo bi' ñi'ya laca sca sñi' na', cha' tya-ca'a tsa yu 'na; jua'a tso'o tsa ngusñi yu cha' jí'í Jesucristo. Lcaa se'í su ndya'a na' slo taju ñatí jí'í Jesús nu ndi'í sca quichi, ca bi' nclyu'u na' ña'a cha' tso'o nu nga'a cha' cua'ni na chalyuu nu lo'o cua ngusñi na cha' jí'í Jesucristo; jua'a ndu'ni na' tyucui tyempo xqui'ya Jesucristo. Lo'o Timoteo cacha' yu jí'í mā cha' jua'a ndu'ni na'. ¹⁸ ¿Ni cña ndu'ni xi ngu' tya'a mā nu lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' jí'í tya'a mā? Ná cā na' ca quichi Corinto slo mā, nti' mā. ¹⁹ Pana ná cube ti' mā, cā na' yala ti ca su ndi'í mā chacuayá' jí'í ycuí' Ndyosi nu Xu'na na. Lo'o li' quijeloo cha' jí'í mā jna', nu lo'o ña'a na' ñi'ya ndyu'ni nu ngu' tyixi bi'; si'i na ntucua na' jí'í ngu' xqui'ya cha' nu nda ti ngu' bi' li'. ²⁰ Ná taca tyatí yu'u na cha' jí'í ycuí' Ndyosi cha' laca Ni loo jí'í na si na nchcuí' ti na cha' jí'í Ni; na cua nti' Ni cha' cua'ni na cña jí'í Ni, tsa ña'a cña nu ndu'ni ycuí' Ni. ²¹ Cua jlo ti' na' cha' tso'o la caca jí'í mā si tso'o ti tyu'u tyiquee na' ña'a na' jí'í mā lo'o tyalaa na' ca slo mā; tso'o la si tso'o ti chcuí' na' lo'o cu'mā li'. Ná tso'o ca ti' mā si ta na' cha' cusu lo'o mā li'.

Nga'a cha' culo'o ngu' ji'i tya'a ngu' nu ngua'ni cha' cuxi

5 Cua ngujui cha' 'na, cua ndyuna na' cha' suba' tsa ngua'ni sca ñati tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesu-cristo; ngua'ni yu sca cña nu cuxi tsa. Pana ni ngu' xa' tsu', ná ndu'ni ngu' tsa lo cua cha' cuxi, masi ná ndaquiya' ngu' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti. Ndi'ya cña ngua'ni yu: ngua'a yu lo'o xtya'a miña'a yu. ² Lo'o ña'a ti tya ndu'ni tyucuaa ti' ma ji'i tya'a ma, masi nga'a cha' ca xñi'i tsa ti' ma xqui'ya cha' cuxi bi'. Nga'a tsa cha' culo'o ma ji'i ñati nu ngua'ni cha' cuxi bi', cha' nga'aa tya'a yu stu'ba ti lo'o cu'ma. ³ Sca ti cuayá' ndyu'u cha', masi ná ndi'i na' lo'o ma juani cha' cua'ni cuayá' na' ji'i yu bi'; pana cacua tsa slo cu'ma ndi'i na', nti' na', xqui'ya cha' ndyi'u tsa ti' na' ji'i ma. Cua laca ngusta na' qui'ya ji'i ñati nu ngua'ni cha' cuxi bi'. ⁴ Bi' cha' lacua tyu'u ti'i ma tsa tlyu ti ma chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na, cha' cua'ni cuayá' ma ji'i yu bi' yala ti. Sca ti cha' ntsu'u tyiquee na' lo'o ma, lo'o jua'a cua nda ycu'i Jesucristo chacuayá' cha' cua'ni ma jua'a. ⁵ Li' xtyanu ma ji'i yu bi' ya' nu xña'a. Masi quiñu'u ycu'i yu li', quiñu'u cha' ji'i yu su ndi'i yu chalyuu, pana ca lo'o tye chalyuu, ca li' cua'ni lyaá ycu'i nu Xu'na na ji'i yu, qui'ya Ni cresiya ji'i yu.

⁶ Si'i cha' tso'o ndu'ni ma cha' ndu'ni tyucuaa ti' ma ji'i tya'a ma. ¿Ha ná jlo ti' ma ñi'ya ndu'ni scuá tiye'? Masi xti ti scuá tiye' tyu'u ji'i catyá xlyá, cua'ni bi' cha' tyacu'i quiña'a scuá li'. ⁷ La cui' jua'a laca cu'ma, cha' ntsu'u qui'ya bi' chy' ma. Laca qui'ya bi' ji'i ma ñi'ya laca scuá tiye' nu nga'aa tso'o tsiya' ti; tso'o si xcuaa ma ji'i, chaca quiya' quixa' cucui scuá bi'. Lo'o jua'a cu'ma, nga'a cha' culotsu' ma qui'ya nu ntsu'u ji'i ma, cha' xcutsa'a Ni cha' nu ntsu'u tyiquee ma, cha' caca lubii cresiya ji'i ma. Na cua laca lubii bi' ji'i ma xqui'ya Jesús. Lo'o caca ta'a pascua ni, li' tyi'u ti' na cha' ngua'ni tye ycu'i Cristo ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na. Xqui'ya laca na ngujui Ni lo crusi, ngua Cristo msta' lu'ú cuentya ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na. ⁸ Bi' cha' tso'o la si tyi'u ti' na ji'i Cristo laca tsá, cha' xa' ña'a cua'ni na li'; tso'o ti cua'ni na lo'o ñati, xcui' cha' liñi' chcu'i na lo'o ñati. Laca na ñi'ya laca xlyá cui nu ndya' chaca quiya' li'; nga'aa ntsu'u cha' cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni na sa'ni lo'o ntsu'u cha' cuxi ji'na, lo'o ntsu'u cha' suba' ji'na, cha' ngua na ñi'ya ngua tsa ycu' xlyá nu ná tso'o tyempo bi'.

⁹ Lo quityi nu nda na' ndyaa slo ma tya clyo la, bi' nguscua na' cha' ná cua'ni tya'a ma lo'o ñati nu xcui' cha' suba' ndu'ni; ¹⁰ pana ná nguscua na' cha' nga'aa chcu'i ma tsiya' ti lo'o ñati cuxi bi'. Ntsu'u tsa ñati chalyuu nu ná ndaquiya' ji'i ycu'i Ndyosi, nu ndu'ni suba', nu ndacui ti', nu cuaana, nu ndu'ni tlyu ji'i lcu'i jo'ó ti; lo'o jua'a ná caca tyu'utsu' na ji'i ngu' bi', sca ti si tyu'u na chalyuu tyaa na tsiya' ti. ¹¹ Pana ná tso'o cha' tyu'u cha' ji'i ma lo'o ñati nu ndu'ni jua'a, masi ndu'ni ngu' bi' lo'o ma cha' tya'a ñati ji'i Jesucristo laca ngu' bi'; bi' laca cha' nu ngua ti' na' chcu'i' lo'o ma. Ná caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' si suba' ndu'ni ngu', si ndacui ti'

ngu', si ndu'ni tlyu ngu' ji'i lcu'i jo'ó ti, si cuxi tsa nchcu'i' ngu' lo'o ñati, si cu'bi' ngu', si cuaana ngu'; ná caca xñi' ma cha' ji'i ngu' nu ndu'ni jua'a. Masi nacui ñati bi' cha' stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Jesús, ná caca tyu'u cha' ji'i ma lo'o ngu'. La cui' ti cha', ni ná tso'o chca'a ma cacu ma tyaja lo'o ñati nu ndu'ni jua'a. ¹² Si'i cuentya jna' laca ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti, caca cuayá' ji'i ngu' bi' slo ycu'i Ndyosi. Pana nu ngu' tya'a ma nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo, tso'o la si cua'ni cuayá' ycu'i cu'ma ji'i ngu', nti' na'. Bi' cha' lacua culo'o ma ji'i nu cuxi, cha' ná cua'ni tya'a ngu' bi' lo'o ma tsiya' ti.

Nu lo'o ntsu'u cha' cusuy ji'na lo'o tya'a ñati na

6 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu lo'o ndya-ca sca cha' cusuy ji'i ma lo'o tya'a ñati ma, ¿ha tso'o la cha' ndya'a ma slo bese, nti' ma? ¿Ha tso'o nti' ma cha' ndya'a ma slo ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti? ¿Ha ná tso'o la si tsa ma slo ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús? Jua'a taca ca ti cha' ji'i ma lo'o tya'a ma li'. ² Cua jlo ti' ma cha' cua nscua cha' ycu'i na cua'ni cuayá' na ji'i laca ñati chalyuu lo'o cua tye ti cha', cha' cua ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi. Si jua'a caca cña nu cua'ni ma ca tiya' la, ¿ha ná caca ji'i ma cua'ni cuayá' ma ji'i sca cha' xca ti nde chalyuu juani? ³ Lo'o jua'a nu ngu' xca ji'i ycu'i Ndyosi ca nde cua, nda ma cuentya cha' lo'o ngu' bi' nga'a cha' cua'ni cuayá' na ji'i; bi' cha' ycu'i ca na taca quiñi na sca cha' nu ndyaca ji'na lo'o tya'a na nde chalyuu. ⁴ Lo'o ndyaca sca cha' cusuy ji'i ma lo'o tya'a ma, ná tso'o tsa lo'o ma ji'i tya'a ma cha' caca cuayá' ji'i ma slo xa' ñati nu ná stu'ba cha' ji'i lo'o tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús. ⁵ Nscua na' cha' re cha' caca tyuju'u ti' ma slo ycu'i Ndyosi. ¿Ha ná ntsu'u ni tsaca ngu' tya'a ma nu nchca cuayá' ti' ñi'ya caca quiñi cha' ji'i ma lo'o tya'a ma? ⁶ Pana xa' tsa ña'a ndu'ni ma ca jua. Masi ñati tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús, ndya'a lo'o ma ji'i ca slo ngu' nu ná ndaquiya' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti, cha' cua'ni cuayá' ngu' bi' ji'i ngu' tya'a ma.

⁷ Nu lo'o ntsu'u cha' cusuy ji'i ma lo'o tya'a ma, li' hora ti caca cuayá' ti' na cha' tya lyiji xñi tso'o ma cha' ji'i Jesús. ¿Ha ná tso'o la, masi ta ma chacuayá' cha' ca-ca cha' cuxi bi' ji'i ma jua'a ti? ¿Ha ná tso'o la, masi cuaana ngu' cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma jua'a ti? ⁸ Pana si'i na tso'o la ndu'ni ma; cha' cuxi ndyu'ni ma lo'o ycu'i ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús, hasta ntyu-cuaana ma na nu ntsu'u ji'i tya'a ma.

⁹ Jlo ti' na cha' ná lo'o ñati cuxi taca tsa ca su tlyu ca su laca ycu'i Ndyosi loo. Tso'o si liñi' tsa caca cuayá' ti' ma cha' ná tsa ngu' cuxi ca su tso'o bi': ñati nu suba' tsa ndu'ni lo'o tya'a, lo'o jua'a ñati nu ndu'ni tlyu ji'i lcu'i jo'ó ti, lo'o jua'a ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o clyo'o xa' ñati, jua'a nu ngu' qui'yu nu ndu'ni suba' lo'o tya'a qui'yu ti ngu', ¹⁰ lo'o jua'a nu cuaana, lo'o jua'a nu nxlyá na nu ntsu'u ji'i tya'a ngu', lo'o jua'a nu cu'bi, lo'o jua'a nu nchcu'i' cha' cuxi ji'i tya'a ngu', lo'o jua'a nu cuxi ti ndu'ni ngana ji'i tya'a ngu', ná tsa chca ñati cuxi bi' ca su tso'o su ntucua ycu'i Ndyosi. ¹¹ Lo'o jua'a

ntsu'u xi cu'ma nu ngua'ni ma la cui' tya'a cha' cuxi bi' tya sa'ni la; pana cua xa' ña'a ndu'ni ma juani, cha' cua ngütyi Jesús lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ma tya li', cua ndyatí ma cuentya ji'i ycu'i Ndyosi li'. Cua ngüñi cha' ji'i ma lo'o ycu'i Ndyosi nu lo'o ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Jesucristo nu Xu'na na, lo'o li' cua nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma.

Ña'a tsaca tyucui ña'a na laca na ji'i ycu'i Ndyosi

¹² Ntsu'u quiya' nchcui' ñati: "Ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cua ña'a ca cha', ñi'ya nu nti' na' cha' cua'ni na'", nacui' ngu'. Chañi cha' ji'i ngu', pana ntsu'u cha' nu cua'ni na nu ná ntsu'u su xtyucua ji'na. Lo'o na, taca ñacu' na cha' ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na ñi'ya nu nti' ti na cua'ni na; pana ná tso'o si qui'i tsa na ji'i sca cha' nu ndu'ni na ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu na ji'i. ¹³ Ntsu'u chaca cha' nu nchcui' ñati: "Taca cacu na lcaa ti lo na nu nti' na cacu na", nacui' ngu', "bi' cha' ntsu'u quiji' ne' na cha' cua'ni cha'á na bi' lo'o na cacu na", nacui' ngu'. Chañi cha' bi', pana sca ti cuayá' cua'ni tye ycu'i Ndyosi ji'i na ndacu na lo'o jua'a ji'i cuaña' ycu'i na. La cui' jua'a cua ngüñi ycu'i Ndyosi ji'i tyucui ña'a na liya na chalyuu, pana si'i cha' culiji ti cuaña' na lo'o ndu'ni suba' na lo'o ñati, si'i xqui'ya cha' bi' ngüñi Ni ji'na; cha' caca na ñati ji'i ycu'i Ni, cha' caca Ni nu Xu'na na, bi' cha' cua nda ycu'i Ndyosi ji'na liya na chalyuu. ¹⁴ Tlyu tsa cha' ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o Jesús nu Xu'na na lo'o ngua'ni Ni cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya', ngulo Ni ji'i yu ca su ntsiya yu ngujuii. La cui' jua'a tlyu tsa cha' caca lo'o cua'ni Ni cha' tyu'ú na chaca quiya', qui'ya Ni ji'na tyaa lo'o Ni ji'na ca lo'o tye chalyuu.

¹⁵ Cristo ca ji'i tyucui ña'a tsaca ma lacua, stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i ma lo'o nu xa' la ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo. Lo'o laca na ñati ji'i Cristo ni, zha caca sa'a na ji'i sca nu cuna'a calle ti? Ná tso'o cua'ni na jua'a tsiya' ti. ¹⁶ zHa ná jlo ti' ma cha' stu'ba ti tyiquee na, sca ti tañi na lo'o ñati bi', si tyu'u cha' ji'na lo'o, masi sa'a ti na ji'i? La cui' jua'a cha' nscua lo quityi cha' jo'ó nu ndi'ya nchcui': "Laca nu tyucuaa ngu' bi' ñi'ya si laca ngu' sca ti ñati". Jua'a nchcui' quityi bi'. ¹⁷ La cui' jua'a caca ji'na lo'o tyu'u cha' ji'na lo'o Jesús nu Xu'na na; nchca stu'ba cha' ji'na lo'o Jesús li', cha' ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'na.

¹⁸ Bi' cha' ná cua'ni suba' ma lo'o xa' ñati. Cua ña'a ca qui'ya nu ntsu'u ji'na, ná cua'ni ñu'u bi' ji'i ycu'i na; pana lo'o cala' na ji'i xa' ñati nu si'i ñati ji'na, ycu'i ca na cua'ni ñu'u na ji'na li'. ¹⁹ zHa ná nda ma cuentya cha' tyaca'a tsa ma ji'i ycu'i Ndyosi, xqui'ya cha' nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni nu ndyanu ne' cresiya ji'i ma? Nga'aa si'i cuentya ji'i ycu'i ti ma ndya'a ma, cuentya ji'i ycu'i Ndyosi laca ma. Quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni Ni cuentya ji'na cha' ngula'a ma ji'i nu cuxi, cha' laca ma ñati ji'i ycu'i Ni; bi' cha' cua'ni tlyu ma ji'i ycu'i Ndyosi lcaa su ndya'a ma, tyi'u ti' ma ji'i Ni, lo'o jua'a tyucui tyiquee ma cua'ni ma lcaa cña nu culo ycu'i Ni ji'i ma.

zHa tso'o la si caja clyo'o na?

⁷ Juani scua na' xi cha', cha' xacui na' cha' ji'i ma cuentya ji'i quityi nu nguscua ma, nu ndyalaa slo na' tsubi' ti. Nu na ngu' qui'yu, tso'o la si ná caja clyo'o na; tyanu na jua'a ti, nti' na'. ² Pana nde chalyuu su ndi'i na, ntsu'u tsa cha' suba' nu ndu'ni ngu' lo'o ngu' cuna'a; bi' cha' ni na' ji'i ma cha' tso'o la si lcaa ñati ca-ja clyo'o ngu', caja sca nu cuna'a ji'i sca nu qui'yu, lo'o jua'a nu cuna'a caja qui'yu ji'i. ³ Nga'a cha' tyi'i tso'o nu qui'yu lo'o clyo'o yu, ñi'ya nu nga'a cha' caca; lo'o jua'a nu cuna'a ni, nga'a cha' tyi'i tso'o lo'o clyo'o ñi'ya nu nga'a cha' caca. ⁴ Bi' cha' nga'aa culo sca nu cuna'a cña ji'i ycu'i ca si cua ngujui clyo'o, cha' nu qui'yu laca loo ji'i; lo'o jua'a nu qui'yu, nga'aa si'i ycu'i ca yu nu culo cña ji'i yu lo'o cua ngujui clyo'o yu, cha' nu cuna'a laca loo ji'i yu li'. ⁵ Ná tso'o si tyeje tacui tyu tsá nu ná ndi'i ma lo'o clyo'o ma; sca ti si tyu'utsu' ma xi ji'i tya'a ma cha' caja xi tyempo chcui' ma lo'o ycu'i Ndyosi Sti ma. Lo'o nteje tacui cha' bi', xa' tyi'i ma lo'o clyo'o ma li', ñi'ya nu ndi'i ti ma. Si ná cua'ni ma jua'a, ná tyiquee' quiñu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o ma cha' ná nchca talo ma tyu tsá. Lo'o li' cua'ni nu xña'a ngana ji'i ma.

⁶ Ná ñacu' ma cha' nclyo na' cña ji'i ma cha' caja clyo'o ma; nde laca sca cha' nu nda ti na' lo'o ma, ⁷ cha' cuentya jna' tso'o la si tyanu ngu' ycu'i ti ngu' ñi'ya nu ndi'i na', jua'a nti' na'. Pana xi xa' ca ña'a ndu'ni ycu'i Ndyosi lo'o scaa ñati, cha' cua nda ycu'i Ndyosi chacuayá' ñi'ya tyi'i scaa na; tsaca lo ña'a ndi'i tsaca ñati, chaca lo ña'a ndi'i chaca ñati, tsa ña'a chacuayá' nu nda Ni ji'na.

⁸ Nde laca cha' nu ta na' lo'o cu'ma nu bilya caja clyo'o ma, cuati jua'a lo'o ngu' tya'a na nu ndyanu ti'i ti: tso'o la caca ji'i ma si tyi'i ma ñi'ya nu ndi'i ti na', nti' na'. ⁹ Sca ti si ná talo ma tyi'i ma jua'a ti, tso'o la si caja clyo'o ma li', cha' ná tso'o si quiñu'u ti' na cha' xcui' ndijña tyiquee na ji'i ñati nu caca clyo'o na.

¹⁰ Nu cu'ma nu ndi'i lo'o clyo'o ma ni, ndi'ya cña ntsu'u cha' cua'ni ma; ni si'i cuentya jna' ngulo na' cña re ji'i ma, ndi'ya cña nclyo ycu'i Ndyosi nu Xu'na na ji'i ma: Ná xtyanu ti'i cu'ma ngu' cuna'a ji'i clyo'o ma. ¹¹ Si cua nguxtyanu ma ji'i nu qui'yu, nga'a cha' tyanu ma ycu'i ti ma, sca ti si tyaja'a ma tyaa ma lo'o clyo'o ma chaca quiya'. Lo'o jua'a cu'ma ngu' qui'yu, ná ntsu'u chacuayá' ji'i ma cha' culo'o ma ji'i clyo'o ma.

¹² Nu juani ta na' sca cha' lo'o cu'ma ngu' qui'yu tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu ntsu'u clyo'o ma nu tya lyiji xñi cha' ji'i Jesús; si tyaja'a bi' tyi'i bi' ñi'ya nu ndi'i ti lo'o ma, tso'o li'. Ná ntsu'u chacuayá' ji'i ma cha' culo'o ma ji'i nu cuna'a bi' cha' tyaa ngu'. Na' laca nu ngulo na' cña bi' ji'i ma; masi ná ndu ycu'i Ndyosi lo'o na', pana sca ti cuayá' ndyu'u cha' bi'. ¹³ La cui' ti cha' ta na' lo'o cu'ma ngu' cuna'a tya'a na nu ntsu'u clyo'o ma nu bilya xñi cha' ji'i Jesús, tya'a cha' nu ngusñi ma: ná tso'o culo'o ma ji'i nu qui'yu clyo'o ma si tya ndi'i tso'o ti ngu' lo'o ma. ¹⁴ Ntucua' ycu'i Ndyosi ji'i cha' nu nchcui' ngu' cuna'a bi' lo'o ycu'i Ni cuentya ji'i clyo'o ngu', tso'o cha' bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi

cha' clyo'o laca ngu'. Lo'o jua'a nu ngu' cuna'a nu tya lyiji xñi cha' jii' Jesús, tya'a cha' nu cua ngusñi clyo'o, ntucua' ycu' Ndyosi jii' cha' nu nchcui' nu qui'yu bi' lo'o ycu' Ni cuentya jii' clyo'o ngu'; tso'o cha' bi' cuentya jii' Ni cha' clyo'o laca ngu'. Nga'a cha' caca jua'a xqui'ya nu sube sñi' m̄. Nga'aa laca ngu' sube bi' ñi'ya nu laca sñi' xa' ñati' nu ná ndaquiya' jii' ycu' Ndyosi tsiya' ti, cha' cua ngusñi Ni cuentya jii' nu sube bi' xqui'ya cu'm̄. ¹⁵ Sca ti cha' jii' ñati' nu ná ntaja'a xñi cha' jii' Jesús bi', si cua nti' ngu' xtyanu ngu' jii' clyo'o ngu', si lya' ti' ngu' jii' clyo'o ngu' cha' ngusñi clyo'o ngu' cha' jii' Jesús, li' ta m̄ chacuayá' cha' tyaa ngu' nu ná ngusñi cha' jii' Jesús bi'. Nu ngu' tya'a na nu ngusñi cha' jii' Jesús, masi qui'yu, masi cuna'a, cua ntsu'u chacuayá' jii' m̄ cha' xtyanu m̄ jii' clyo'o m̄, sca ti si jua'a ti taca tyi' m̄ ti chalyuu. Cua nti' ycu' Ndyosi cha' tyi' tso'o na chalyuu. ¹⁶ Cu'm̄ ngu' cuna'a, ná tyiquee' xñi clyo'o m̄ cha' jii' Jesús xqui'ya cu'm̄ cha' jly'a ti' m̄ jii' Jesús; clyaa' yu bi' jii' nu xña'a li'. La cui' jua'a cu'm̄ ngu' qui'yu, ná tyiquee' xñi clyo'o m̄ cha' jii' Jesús xqui'ya cha' jly'a ti' m̄ jii' Jesús; clyaa' cho' jii' nu cuxi li'.

Ná ndulo tsa cha' jii' ycu' Ndyosi na ca laca scaa na

¹⁷ Nu lo'o tya lyiji cusubi ycu' Ndyosi jii'na, tya li' cua laca nda Ni jii'na ñi'ya nu tyi' scaa na chalyuu. Ycu' Ndyosi laca nu nda chalyuu jii'na tya clyo, lo'o jua'a ycu' Ni laca nu ngusubi jii'na cha' xñi na cha' jii' Ni juani. Tya la cui' chalyuu bi' laca nu ntsu'u jii'na juani, la cui' ña'a chalyuu nu ngujui jii'na tya clyo; pana juani tyucui tyiquee na ndi'i na chalyuu. La cui' ti cha' nchcui' na' lo'o ngu' lcau ti quichi' su ndi'i ngu' nu ngusñi cha' jii' Cristo. ¹⁸ Ñi'ya nti' ngu' judío ni, lo'o ngusñi ngu' cha' jii' Jesús xqui'ya cha' ngusubi Ni jii' ngu', ná tso'o si caca tyuju'u ti' ngu' cha' ngusi'yu ñati' quiji' ngu' cha' laca ngu' judío; ntsu'u cha' tyanu ngu' ñi'ya nu ña'a ti ngu' lo'o ngua cuañi' ngu'. Ngu' xa' nasiyu ni, ná ntsu'u cha' jii' ngu' cha' xi'yu quiji' ngu' jua'a, nu lo'o xñi ngu' bi' cha' jii' Jesús; ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío, tyanu ngu' ñi'ya nu ndi'i ti ngu' li'. ¹⁹ Ná ndu'ni cha' cuentya jii' ycu' Ndyosi, masi ngulacua' na jua'a, masi ná ngulacua' na jua'a; nu ndu'ni cha' cuentya jii' ycu' Ndyosi laca cha' cua'ni na cña nu nclyo Ni jii'na. ²⁰ Bi' cha' juani ña'a ti tya nga'a cha' tyi' na chalyuu, ñi'ya ndi'i ti na tya lo'o ngusubi Ni jii'na cha' caca na ñati' jii'. ²¹ Ná ndu'ni cha' masi msu nu ngü'ya ñati' laca m̄ nu lo'o ngusubi Ni jii' m̄, pana tso'o laca si caja nu ta caya' cha' tyu'u m̄ laja ti. ²² Ñati' nu jua'a tya ntsu'u xu'na ngu' nu lo'o cua ngusubi ycu' Ndyosi jii' ngu', juani ndi'i tso'o ti ngu' bi', xqui'ya cha' cua ngusñi ngu' bi' cha' jii' Jesús; masi ña'a ti tya laca ngu' ñati' jii' xu'na ngu', taca taquiya' ngu' bi' jii' cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi juani. Lo'o jua'a nu ngu' msu nu ndi'i tso'o ti ni, lo'o cusubi Cristo jii' ngu' bi', la cui' jua'a caca ngu' bi' msu jii' ycu' Ndyosi. ²³ Quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni ycu' Ndyosi cuentya jii'na, cha' ngulaá m̄ jii' nu xña'a; bi' cha' ná ta m̄ chacuayá' jii' ñati' chalyuu ti nu nti' cua'a jii' m̄ cha' ná

tyi' tso'o ti m̄. ²⁴ Cu'm̄ tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo, ndi'ya clyacua ti' scaa m̄: nga'a cha' tyi' m̄ chalyuu ñi'ya nu ndi'i ti m̄ nu lo'o ngusubi Jesús jii' m̄ tya clyo, ña'a ti tya xñi tso'o ti m̄ cha' jii' ycu' Ndyosi.

²⁵ Bilya ta ycu' nu Xu'na na cha' lo'o na' ñi'ya cua'ni ñati' nu ntucua ycu' ti, si caja clyo'o ngu', si ná caja clyo'o ngu'; bi' cha' cuentya jna' ti, ta na' xi cha' lo'o m̄. Taca xñi m̄ cha' jna', xqui'ya cha' lo'o na' ngua'ni tya'na ti' Ni 'na; bi' cha' ndyu'ni na' cña jii' Ni. ²⁶ Lye tsa laca chalyuu juani, ndyacua tsa cha' ti' jii'na; bi' cha' tso'o la si tyanu na ñi'ya nu ndi'i ti na, nti' na'. ²⁷ Si ntsu'u clyo'o m̄, tyi' tso'o m̄ lo'o lacua, ná culo'o m̄ jii'; si ndi'i m̄ ycu' ti m̄, ná culana m̄ jii' ñi'ya nu caca clyo'o m̄, nti' na'. ²⁸ Pana la cui' ti cha', si' qui'ya laca masi caja clyo'o m̄; lo'o jua'a sca nu cuna'a nu bilya caja clyo'o, si' qui'ya laca masi caja clyo'o bi'. Tsa bi' ti cha' ndube ti' na' jii' m̄, lcaa ña'a cha' ti' na' caca jii' m̄ nde loo la su ndi'i m̄ chalyuu. Ná nti' na' cha' quiña'a tsa cha' ti' tyacua jii' m̄ xqui'ya cha' ntsu'u clyo'o m̄, xqui'ya cha' ndi'i sñi' m̄ li'.

²⁹ Cu'm̄ tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, ndi'ya laca cha' nu ta na' lo'o m̄: Tya xti tya tyempo tya liya jii'na chalyuu. Bi' cha' cua'ni yala m̄ su ndi'i m̄ chalyuu; masi ntsu'u clyo'o m̄, si' xcu' cha' jii' clyo'o m̄ tyu'u tyiquee m̄; ³⁰ masi nxi'ya m̄, ná ñacu' m̄ cha' xñi' ti' m̄; masi nxy' m̄, ná ñacu' m̄ cha' chaa tsa ti' m̄; masi cui'ya m̄ sca yu'ba, ná culacua ti' m̄ cha' tsa cu' ti na jii' m̄ laca bi'; ³¹ masi ntsu'u tsa cha' tso'o jii' m̄ nde chalyuu, ná culiji tsa m̄ tyempo jii' m̄ xqui'ya cha' tso'o bi'. Cua liya ti tye tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a lcaa na nu ntsu'u chalyuu nga'a cha' tye cha' bi'.

³² Cua nti' na' cha' ná caca xa' la cha' jii' m̄, cha' jua'a xqui'ya cha' bi' ná caca cua'ni tso'o m̄ cña. Cu'-m̄ ngu' qui'yu nu bilya caja clyo'o m̄, taca cua'ni m̄ tsa lo ti cña jii' ycu' Ndyosi li'; cua'ni m̄ ñi'ya nu nti' ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni na li'. ³³ Pana nu cu'm̄ nu ntsu'u clyo'o m̄, cua ntsu'u tsa cña jii' m̄ cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u jii' m̄ chalyuu, cha' cua'ni m̄ ñi'ya nu tso'o la nti' clyo'o m̄. Tucua lo cha' ntsu'u tyiquee m̄ li'. ³⁴ Lo'o jua'a cu'm̄ ngu' cuna'a nu ntucua ycu' ti, lo'o jua'a nu cuañi' nu bilya caja clyo'o, taca cua'ni m̄ tsa lo ti cña jii' ycu' nu Xu'na na; jua'a caca m̄ ñati' jii' ycu' Ndyosi tyucui ña'a tsaca m̄, tyucui tyiquee m̄. Pana nu cu'm̄ nu cua ntsu'u clyo'o m̄, cua ntsu'u tsa cha' ndube ti' m̄ cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u jii' m̄ chalyuu, cha' cua'ni m̄ ñi'ya nu tso'o la nti' clyo'o m̄.

³⁵ Nti' tsa na' cha' xtyucua na' jii' cu'm̄, bi' cha' nda na' cha' bi' lo'o m̄. Si' na ndaca'a na' jii' m̄ cha' ná caja clyo'o m̄, cha' ntsu'u cha' cua'ni m̄ ñi'ya nu tso'o la cuentya jii' sa scaa m̄. Na cua nti' na' cha' tyucui tyiquee m̄ cua'ni m̄ cña jii' ycu' Ndyosi, lo'o li' ná caja nu cua'ni ñu'u tyucui nu cua ngulu'u Jesús jii' m̄.

³⁶ Tso'o si ta sti nu cuna'a cuañi' chacuayá' caja clyo'o sñi', si' qui'ya laca bi'. Cua ndyalaa ti' cho', cua la cui' tyempo caja clyo'o. Nga'a cha' cua'ni sti nu cuna'a ñi'ya nu tso'o la nti' yu cuentya jii' sñi'; ná ntsu'u qui'ya jii', masi caja clyo'o sñi'. ³⁷ Pana la cui' ti tso'o

cua'ni xa' la ngu' tya'a mā, nu tso'o la nti' masi ná caja clyo'o sñi' tsiya' ti. Ná tso'o si tatsaa ngu' jii' sca ñati' cha' ta jii' sñi' cha' caja clyo'o lo'o sñi' ngu'. Ntsu'u chacuayá' jii' sca ñati' cha' cua'ni ñi'ya nu tso'o la nti' yu cuentya jii' sñi' yu. ³⁸ Jua'a laca cha' cuentya jii' nu cuna'a cuañi' tya'a mā; tso'o si ta mā jii' sñi' mā cha' caja clyo'o lo'o xa' ñati', lo'o jua'a sca ti cuayá' tso'o ndu'ni ñati' nu ná nda jii', nti' na'.

³⁹ Cu'mā ngu' cuna'a nu cua ngujui clyo'o mā, ná ntsu'u chacuayá' caja clyo'o lo'o chaca ñati' laja lo'o tya lu'ú clyo'o mā. Sca ti si cua ngujui nu qui'yu jii' mā, ca li' ntsu'u chacuayá' caja clyo'o mā chaca quiya'. Taca caja clyo'o mā li' chaca quiya' lo'o cua ña'a ca nu qui'yu nu nti' mā, sca ti si lo'o yu bi' laca ñati' tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús. ⁴⁰ Pana nti' na' cha' tso'o la tyu'u tyiquee mā si ná caja clyo'o mā, si tyanu mā ycu' ti mā. Jua'a ncliyacua ti' na', cha' Xtyi' ycu' Ndyosi nacui' na cha' hcui' na' jua'a, nti' na'.

¿Ha cacu na sca na nu cua nscua slo jo'ó?

8 Nde scua na' chaca cha' nu tsa slo mā, cha' ca cuayá' ti' mā ni cha' ndyu'ni mā lo'o ndacu mā msta nu cua ngusta ngu' slo jo'ó tya clyo. Ntsu'u cu' mā nu ñacu' mā: "Cua jlo ti' ya, cua nda ya cuentya cha' ná ntsu'u cha' tacati jii' jo'ó jua; taca cacu ya msta bi'", ñacu' mā. Chañi tsa cha' bi'. Pana tyixi cua'ni na lo'o tya'a ñati' na nu lo'o hcui' na jua'a. Sca ti si ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' tya'a ñati' na, si cube ti' na jii' ngu' bi', ca li' taca xtyucua na jii' ngu'. ² Nu lo'o ndu'ni na lo'o ngu' cha' cua jlo ti' na sca cha', cha' cua laca ngua tsa'a na sca cha', cha' tyixi nda na lo'o ngu' li'. Laca bi' ñi'ya si ná jlo ti' na tsiya' ti, si bilya ca tsa'a na tso'o ti sca cha' nu nga'a tsa cha' ca tsa'a na. ³ Pana si tso'o ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ndyosi, tyuloo Ni jii' na li', tyu'u cha' jii' Ni lo'o na li'.

⁴ Tso'o lacua. Ta na cha' lo'o tya'a na si tso'o cuentya jii' ycu' Ndyosi cha' cacu na msta nu cua ngusta ngu' slo jo'ó tya clyo. Cua jlo ti' na ñi'ya nu laca sca lcu' jo'ó, lcu' ti laca bi'. Ná tyacá' ña'a na sca na nu lu'ú, ñi'ya nu ña'a lcu' jo'ó bi'. Sca ti ycu' Ndyosi Sti na ntsu'u chalyuu. ⁵ Chañi cha' quiña'a tsa jo'ó ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a nde cu' ntsu'u xa' la jo'ó, ntucua bi' cuentya jii' ñati' chalyuu. Ndu'ni ngu' jii' jo'ó bi', cha' laca bi' jo'ó cuentya jii' ngu'; ndu'ni ngu' cha' laca bi' xu'na ngu'. ⁶ Pana nu ñati' tya'a ntsu'u cha' jii' na lo'o Jesús, sca ti ycu' Ndyosi Sti na jly ti' na jii' tsiya' ti; la cui' ti jua'a sca ti ycu' Jesucristo nu Xu'na na ngusñi na cha' jii'. Ngüiñá Ni tyucui ña'a chalyuu, xqui'ya Jesús ndya' lcaa lo na; cuentya jii' ycu' Jesús laca lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a xqui'ya ycu' Jesús ndi' na chalyuu.

⁷ Pana ná lcaa ñati' nchca cuayá' ti' cha' bi'. Ntsu'u ngu' tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús nu ná nchca cacu sca na nu cua nscua slo jo'ó tya clyo. Nu ngua tya sa'ni la, cua ngui' tsa ngu' bi' jii' jo'ó bi'; lo'o juani ña'a ti tya ntsu'u ti' ngu' bi' cha' na cacu jo'ó laca na nu cacu ngu' bi'. Bi' cha' ná ndalo ngu' bi' tsiya' ti cha' cacu ngu' cuaña' nu ngua msta bi'; cha' cuxi laca cha' bi' cuentya jii' ngu' bi'. ⁸ Masi jlo ti' na cha' sca na cacu na

ni, si'i bi' laca nu ndu'ni cha' tso'o la na cuentya jii' ycu' Ndyosi. Si'i na caca tso'o la na, masi cacu na jii'; lo'o jua'a ná sca cha' caca jii' na, masi ná cacu na jii'.

⁹ Bi' cha' cui'ya mā cuentya ñi'ya cua'ni mā slo ngu' nu tya ncliyacua tsa ti' bi'. Ntsu'u chacuayá' jii' na cha' cacu na cua ña'a ca na tu'ni; pana ná tyiquee' tyu'utsu' ngu' bi' jii' tyucui' liñi si ná tso'o ti cua'ni mā slo ngu', si cacu mā msta nu nscua slo jo'ó tya clyo. ¹⁰ Ndi'ya cha' caca lo'o ñati' nu tya quiña'a tsa ncliyacua ti' jii' na nu nscua slo jo'ó bi' li'. Nti' ngu' cha' cua jlo tso'o ti' mā lcaa cha' jii' Jesús. Nu lo'o ña'a ngu' jii' mā cha' nga'a mā slo jo'ó, ndacu mā na laca nu nscua slo jo'ó, lo'o ngu' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndyu'ni mā nti' ngu' li', masi cha' cuxi laca bi' cuentya jii' ngu'. ¹¹ Lo'o jua'a caca cuxi jii' ngu' li', hcuna' tyucui' jii' ngu' xqui'ya cu'mā nu cua jlo ti' mā cha' liñi jii' ycu' Ndyosi. Tso'o la tyi'u ti' mā cha' lo'o xqui'ya ngu' bi' ngujui Cristo. ¹² Cha' cuxi ndyu'ni mā lo'o ycu' Cristo li', xqui'ya cha' ngua'ni mā cha' cuxi bi' lo'o ngu' tya'a ngusñi mā cha' jii' Ni; na ndyu'ni ñu'u mā jii' ycu' ngu' li', xqui'ya cha' tya ncliyacua tsa ti' ngu' bi'. Ná talo ngu' bi' si ña'a ngu' cha' ndu'ni mā jua'a. ¹³ Lo'o jua'a na', tso'o la masi ná cacu na' cuaña' nu cua nscua slo jo'ó, cha' jua'a ná cua'ni ngu' tya'a na' cha' cuxi xqui'ya na' li'. Ná nti' na' cha' tyu'utsu' ngu' tya'a na' jii' tyucui' liñi.

Ntsu'u chacuayá' jii' Pablo, cha' ycu' Ndyosi laca nu cua nda cña jii' yu

9 Cua ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cua ña'a ca lo cha'. Cua ngua'a loo ycu' Ndyosi 'na cha' cua'ni na' cña jii' Ni, nu lo'o na'a na' jii' ycu' Jesús nu Xu'na na. Ngusñi mā cha' jii' Jesús juani xqui'ya cha' ndu'ni na' cña jii' Ni, ² masi nti' xa' ñati' cha' si'i cña jii' Ni laca na'; pana cu'mā ngu' Corinto cua nslo mā 'na, cha' cua nda na' cha' jii' Jesús lo'o mā tya clyo. Chañi cha' bi'. Taca jlo ti' ngu' cha' jua'a laca cña nu ndyu'ni na', lo'o ña'a ngu' ñi'ya ndyaca cha' bi' lo'o mā.

³ Ndi'ya nxacu' na' cha' jii' ngu' nu lo'o nchcui' chu' ti ngu' 'na: ⁴ Ntsu'u chacuayá' 'na cha' xñi na' xi na cacu na' lo'o na co'o na' caya' lo cña nu ndyu'ni na', ni na' jii' ngu' bi'. ⁵ Lo'o jua'a taca caja clyo'o na' lo'o sca nu cuna'a nu tya'a ngusñi na' cha' jii' Jesús, cha' tya'a lo'o na' jii' tyucui' lcaa su ndya'a na' tyijyu', ni na' jii' ngu' bi'. Jua'a ndu'ni tya'a ndya'a na' cña, masi tya'a ycu' nu Xu'na na, masi Pedro, ntsu'u clyo'o ngu' bi'. ⁶ Si'i sca ti na' lo'o Bernabé nu nga'a cha' cua'ni lye ya cña cha' caja na cacu ya, laja lo'o ncliyu' ya cha' jii' ycu' Ndyosi jii' ngu'. ⁷ ¿Ha ná jlo ti' mā ñi'ya ndu'ni ñati' chalyuu cha' tyiji yu' jii' ngu' chalyuu? Ñi'ya nti' ngu' sendaru ni, ná ndya'a bi' cusu' laja ti, ntsu'u nu nda caya' jii' ngu'. Lo'o jua'a ñati' nu ntsu'u cña ne' quixi' ni, ndyiji na cacu ngu' lo na nu ntyaa ngu'; nu ngu' nu ndya'a lo'o scu' ñati' ni, ndyi'yu ngu' styi' nu ndyu'ni jii' scu' ngu'. Bi' cha' ntsu'u chacuayá' jii' ya cha' caja na nu tyiji yu' jii' ya chalyuu. Jua'a ni na' jii' ngu' bi'.

⁸ Nchcui' na' re ñi'ya nu laca cha' jii' ñati' chalyuu, ñi'ya nu ndyiji na ndacu ngu'; pana la cui' jua'a nchcui' cha' nu nscua lo quityi jii' ycu' Ndyosi, cha' jo'ó nu nguscua

Moisés tya sa'ni. ⁹ Ndi'ya nchcui' lo quityi bi': "Ná xca' mā tu'ba toro lo'o nxatá ni' nguata trigo cha' tyu'u si'yu bi'". Jua'ā cha' nchcui' lo quityi bi'. Ni si'i cha' ji'i toro ti nchcui' ycu' Ndyosi, cha' tya'na ti' Ni ji'i ni' cha' caja xi tyempo cacu ni'; ¹⁰ lo'o cha' ji'i ya nchcui' Ni, ji'i cuare nu ndya'ā ya tyijyu' cha' chcu' ya cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati. Ni'ya nu laca ji'i ngu' nu nclya'a yuu lo'o toro, ñi'ya nu laca ji'i ngu' nu ndu'ni clacua, jua'ā laca ji'i ya; lo'o cuare ntsu'u chacuayá' ji'i ya cha' jña ya xi cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' nu lo'o cua ndye cña ji'i ya. ¹¹ Nu cña nu ndyu'ni ya cuentya ji'i mā ni, si'i sca cña nu taca ña'ā mā ji'i laca bi', ne' cresiya ji'i mā ndyaca cña bi'; pana taca tyi'u ti' mā ji'i ya, na laca nu lyiji ji'i ya cha' tyiji yu'u ji'i ya nde chalyuu. ¹² Xa' la tya'a ndyu'ni ya cña ndyiji na laca nu lyiji ji'i ngu' nu lo'o nda mā xi xcaya' ngu' bi'. ¿Ha ná tso'o si la cui' ti cha' caja ji'i ya, ñi'ya nu ndyiji ji'i ngu' bi'?

Tsa bi' ti cha', ná ndijña ya cha' tso'o bi' ji'i mā tsiya' ti. Ndalo tsa ya ji'i cua ña'ā ca cha' ti' nu ndyaca ji'i ya, cha' ná nti' ya tsiya' ti tacu' ya ji'i cha' tso'o ji'i Cristo nu nchcui' ya lo'o mā, cha' ná cuna ñati ji'i cha' bi'. ¹³ Ná tyiquee' cua jlo ti' mā ñi'ya nu ndyaca ji'i nu laca cña ne' laa tlyu ji'i ngu' judío. ¿Ha si'i la cui' ti ne' laa bi' ndyiji na ndacu ngu' bi'? Ndyiji na cacu sti jo'ó ne' laa bi' nu tsa cu' ti nxñi msta' nu ndya'ā lo'o ngu' ne' laa, cha' taqu' lyiji ngu' ji'i lo mesa ji'i ycu' Ndyosi; sa yu'be ti msta' bi' caja ji'i sti jo'ó bi' cha' cacu ngu'. ¹⁴ Lo'o cuare, lo'o ncliji chalyuu ji'i ya su ndya'ā ya tyijyu' cha' nchcui' ya cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati, tso'o si ta ngu' xi na tyiji yu'u ji'i ya chalyuu. ¹⁵ Pana ná ngüijña na' na cacu na' ji'i ngu' tsiya' ti lcaa se'i su ndya'ā na'. La cui' jua'ā ná nscua na' quityi re cha' jña na' na cacu na' ji'i cu'mā, cha' ná xñi na' na nu ta ngu' 'na masi cajaa ycu' na'; tso'o la nti' na' cha' ndu'ni na' cña re jua'ā ti, ná lo'o caya'.

¹⁶ Ná tso'o si tyucuaa ti' na' ji'i mā xqui'ya cha' ndya'ā na' nchcui' na' cha' tso'o nu ji'i Jesús lo'o ñati, na cua ngua'ā loo Ni 'na cha' cua'ni na' cña bi'. Tlyu tsa cha' ti' caca 'na si ná chcu' na' cha' ji'i Jesús lo'o ñati. ¹⁷ Nu lo'o cua'ni na' sca cña cuentya 'na ti, ndu' ti' na' cha' caja xcaya' na' li'. Pana xa' ña'ā cña laca cña nu nda Ni 'na; na cua ndyanu cña bi' 'na cha' bi' ti cña cua'ni na', cha' cua ndatsaa Ni 'na cha' cua'ni na' ji'i. Bi' cha' ndyu'ni na' cña bi'. ¹⁸ ¿Ha ná caja xcaya' na' li'? Chañi cha' caja bi' 'na, pana xa' lo na laca bi' li'; laca cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' nu lo'o nchcui' na' cha' tso'o ji'i Jesús lo'o ñati. Bi' cha' tso'o tsa nti' na', masi ná nda ngu' xcaya' na'. Ná nti' na' jña na' xcaya' na' ji'i mā, masi ntsu'u chacuayá' cha' jña na' cha' bi' ji'i mā, laja lo'o ndyu'ni na' cña ji'i ycu' Ni.

¹⁹ Ntsu'u chacuayá' cua'ni na' ni cña laca nu nti' na' cua'ni na'. Ná tucui ndatsaa 'na cha' cua'ni na' cña ji'i ngu' nquicha'; pana nti' na' cha' quiña'ā la ñati xñi ngu' cha' ji'i Cristo, bi' cha' nda na' chacuayá' ji'i cua ña'ā ca ngu' cha' tatsaa ngu' 'na. ²⁰ Nu lo'o nga'ā na' slo ngu' judío, li' ndyu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni lcaa ngu' judío, cha' xñi la ngu' judío cha' ji'i Cristo. Nchcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ngu' bi', bi' cha' ñi'ya nu ndu'ni ngu'

judío lo'o tya'a ngu', jua'ā ndu'ni na' slo ngu', masi nga'aa ntsu'u cha' taquiya' na' ji'i cha' cusu' ji'i ngu' bi', nu cña nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi cha' cua'ni ngu' bi' tya sa'ni la. Pana laca cha' cua nti' na' cha' quiña'ā la ñati bi' xñi ngu' cha' ji'i Cristo. ²¹ Ngu' xa' tsu' ni, ná nga'ā cha' taquiya' ngu' ji'i cha' nu laca ji'i ngu' judío. Bi' cha' ñi'ya si laca na' ñati tya'a ngu', jua'ā ndi'i na' lo'o ngu' xa' tsu' li', cha' tso'o la xñi ngu' bi' cha' ji'i Cristo. Laja li' ndaquiya' na' lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi Sti na lo'o na, cha' jua'ā nga'ā cha' caca si taquiya' na ji'i Cristo. ²² Lo'o li', lo'o ndi'i na' lo'o ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús nu tya lyiji jly tso'o ti' ngu' cha' ji'i Jesús, ñi'ya si stu'ba ti cha' laca 'na lo'o ngu', jua'ā ndi'i na' lo'o ngu' li', cha' cuna la ngu' bi' cha' ji'i Cristo. Lcua ti lo cña cua'ni na' cha' tyaja'ā la ñati xñi ngu' cha' ji'i Cristo. ²³ Jua'ā ndu'ni na' lcuu ti se'i su ndya'ā na', cha' nchcui' na' lo'o ngu' cha' tso'o ji'i Jesús. Cua nti' na' cha' ñi'ya ndyaca tso'o ne' cresiya 'na xqui'ya cha' bi', la cui' jua'ā caca tso'o ne' cresiya ji'i lcaa ñati.

²⁴ Ndi'ya laca cña nu nda Ni 'na, ñi'ya ndyaca lo'o cua'ni ngu' sca posta lo'o nxna ngu'. Tyuu tya'a ngu' xna ngu' stu'ba ti li', masi sca ti yu tyijiloo ji'i ca ta'a ngu' su tye cha' bi'. La cui' jua'ā caca lo'o na, nga'ā cha' tsa cu' ti cua'ni na cña ña'ā cuayá' nu tye chalyuu ji'na. ²⁵ Lo'o cua xna ti ngu' sca posta ni, ná taquiya' ngu' ji'i sca cha' nu cua'a ji'i ngu' cha' ná xna tso'o ngu'; talo ngu' ña'ā cuayá' nu tyijiloo ngu' ji'i tya'a ngu', cha' cua'ni ngu' ngana. Su cua ndye, li' caja xi cha' tso'o ji'i ngu' nu ngua'ni ngana bi', masi xti ti tyempo talo cha' bi', pana xa' ña'ā cha' ndyaca lo'o na. Lye tsa ndyu'ni cña ti' na lcaa hora, ña'ā cuayá' ta Ni sca cha' tso'o ji'na, sca cha' nu ná nga'ā cha' tye tsiya' ti. ²⁶ Lo'o na', ñi'ya laca sca ñati nu nxna posta, jua'ā ndu'ni na' nde chalyuu; liñi tsa nxna na' ña'ā cuayá' tyalaa na' su ndye tyucui. La cui' ñi'ya laca si nxuu tya'a na' lo'o ndacu' ti na', ná nducu' na' ndacu' na' lo cui'i ti. ²⁷ Nchcube' na' ji'i ycu' ca na', cha' talo chalyuu 'na, cha' ná xtyanu ti'i Ni 'na tsiya' ti. Quiña'ā tsa cha' cua ngulu'u na' ji'i xa' ñati cuentya ji'i ycu' Ni, lo'o jua'ā ntsu'u cha' taquiya' ycu' na' ji'i cha' bi'.

Ná cua'ni tlyu na ji'i cua ña'ā ca lcu' jo'ó

10 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tya nti' na' cacha' na' ji'i mā chaca quiya' ñi'ya ngua ji'i jyo'o cusu' ji'na, nu lo'o nguta'ā ngu' lo'o jyo'o Moisés nu ngua sa'ni. Ndacui sca coo nde cua' su nguta'ā ngu' bi', cha' ná ña'ā ngu' xña'ā bi' ji'i ngu'. Tso'o ti nteje tacui ngu' bi' cla'be lo hitya su naa Tyujo'o Nga'a, ngutu'u ngu' chaca tsu' li'. ² Coo nu ndacui bi', lo'o jua'ā hitya tyujo'o bi', bi' laca nu ngua'ni cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Moisés; bi' cha' ngutu'u lca'ā ngu' ji'i, ñi'ya laca cha' lo'o tyucuatya na cuentya ji'i Jesús. ³ Ycu' Ndyosi laca nu nda na ndyacu ca ta'a ngu' bi'; ⁴ la cui' jua'ā ngujui na ndy'i'o lcaa ngu' bi', cha' ycu' Ndyosi laca nu cua nda lcaa na bi' ji'i ngu'. Sca quee tlyu nu nga'ā ca sii' cua'ā, ca quiya' quee bi' ngutu'u hitya nu ndy'i'o ngu'. Ycu' Ndyosi laca nu nda hitya nu ndy'i'o ngu' bi', cha'

masi tya li' nguta'a ycu' Cristo lo'o ngu' bi', nguna'asii Ni ji'i ngu' su nguta'a ngu'. ⁵ Masi jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi, ná ntaja'a ngu' bi' taquiya' ngu' cha' ji'i Ni tsiya' ti. Bi' cha' ngua taja ti' Ni ji'i ngu' li', nguxtyanu ti'i Ni ji'i ngu'; ca lo nati' btyi bi' ngujuii ngu' li', ndyanu tyijya ngu' bi' to' tyucuii bi'.

⁶ Lo'o jua'a na, taca tyi'u ti' na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o cusu' bi' nu ngua sa'ni. Ná tso'o si xcu' na tyu'u tyiquee na ji'i cha' cuxi, cha' la cui' jua'a ngua'ni ngu' bi' tya li'. ⁷ La cui' ti ná tso'o cha' cua'ni tlyu na ji'i lcu' jo'ó, ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi'. Ndi'ya nchcui' cha' nu nscua lo quityi cusu' cha' ji'i ñati' bi': "Tsa cu' ti ndya'a ngu' jii. Na ndi'i ti ngu' ndyacu ngu' ndyi'o ngu' lo'o tya'a ngu', li' ndatu ti ngu' cha' quijya ngu' lo'o tya'a ngu'", nacuj lo quityi bi'. ⁸ La cui' ti ná tso'o cha' cua'ni suba' na lo'o xa' cuna'a, ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' li'. ¿Ñi'ya ngua li'? Sca ti tsa ngujuii calaa ntucua sna mil tya'a ñati' bi' xqui'ya cha' cuxi bi'. ⁹ Jua'a ná tso'o cha' xty' lo'o ti na ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na, cha' quiña'a tsa cha' clyu ti' ngüi'ya Ni ji'na. Jua'a ngua'ni ngu' bi' nu ngua sa'ni, li' ngusu'ba Ni cuaña lijya cha' ndyujuii ni' ji'i ngu' bi'. ¹⁰ La cui' ti cha' ná ntsu'u cha' chcu' cuxi na ji'i ycu' Ndyosi. Cua ntsu'u xi jyo'o cusu' bi' nu ngua'ni ngu' jua'a, lo'o li' ndye ngu' ndyujuii Ni ji'i ngu' bi', cha' nda Ni sca xcá lijya nu ndyujuii ji'i ngu' bi'.

¹¹ Lcaa cha' tlyu bi' ngua ji'i jyo'o cusu' bi' nu ngua sa'ni, cha' caxa ñi'ya tyi'u ti' xa' ñati' nde loo la na laca nu ngua ji'i jyo'o cusu' bi', ni cha' laca ngua ji'i ngu' bi' jua'a. Lo'o jua'a tya nscua cha' bi' lo quityi cha' cube ti' na ji'i cha' bi'. Cua ngulala ti tye chalyuu su ndi'i na juani; ¹² bi' cha' tso'o si cube ti' ma cha' ná tyu'utsu' ma ji'i tyucuii nu liñi ca, si nti' ma cha' tso'o ti tyi'i cre-siya ji'i ma, cha' ná tyacua sca cha' cuxi ji'i ma tsiya' ti. ¹³ Lcaa quiya' lo'o tyacua sca cha' cuxi ji'i ma, ná cube ti' ma li', la cui' jua'a ndyaca ji'i cua ña'a ca ñati' chalyuu. Pana ná cube ti' ma, ña'a ycu' Ndyosi ji'na; lcaa cña nu nacuj Ni cha' cua'ni Ni cuentya ji'na, ndu'ni Ni cña bi'. Ná ta Ni chacuayá' cha' tyijiloo sca cha' cuxi ji'i ma ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu ma ji'i; pana la cui' hora lo'o cua cñilo'o ti cha' cuxi bi' ji'i ma, li' xtyucua Ni ji'i ma cha' ná cua'ni ma ji'i, lo'o li' taca clyá ma ji'i cha' cuxi bi'.

¹⁴ Cu'ma tya'a tso'o na, ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ma, bi' cha' nchcui' tsa na' lo'o ma juani cha' ná cua'ni tlyu ma tsiya' ti ji'i lcu' jo'ó ji'i ngu', nga'aa tsa ma su ntucua bi'. ¹⁵ Nti' na' cha' nduna tso'o ma, cua laca nlyacua tso'o ti' ma nti' na', bi' cha' nchcui' na' lo'o ma jua'a. Taca cui'ya ma cuentya cha' chañi laca cha' nu nda na' lo'o ma juani. ¹⁶ Lo'o ndyu'u ti'i na stu'ba ti lo'o ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús ndyi'yu na, lo'o jua'a ndacu na li'; jua'a ndu'ni na xqui'ya cha' ngulacu Jesús ji'i cha' bi' tya clyo. Bi' cha' clyo nda na tsa xlyabe ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús bi'. Lo'o ndyi'yu na vino bi', li' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Jesús lo'o lcaa ngu' tya'a na, nu lo'o ntsu'u ti' na cha' cua ndyalu tañi ycu' Jesús lo'o ngujuii Ni lo crusi xqui'ya na. Lo'o ndacu na xlyá bi', la cui' jua'a li', stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús lo'o lcaa ngu' tya'a na, nu

lo'o ntsu'u ti' na cha' nda Jesús ji'i tyucui ña'a ycu' ca cha' ngujuii Ni lo crusi xqui'ya na. ¹⁷ Sca ti ycu' xlyá nscua lo mesa su ndacu na stu'ba ti; lo'o ndya'be xlyá bi', li' ndyiji na cacu ca ta'a na, masi tyuu tsa tya'a na. Tsa tlyu ti ndi'i na cha' stu'ba ti laca na ñati' ji'i Jesús.

¹⁸ Cui'ya ma xi cuentya ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío. Ndy'a lo'o ngu' ji'i msta' cha' sta ngu' ji'i lo mesa su ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Lo'o li' ntsu'u nu laca cña ne' laa bi', nu ndacu na nu ngua msta' bi'. Ntsu'u cha' ji'i nu ndyacu msta' bi' lo'o ycu' Ndyosi, cha' xqui'ya Ni ntucua mesa bi'. ¹⁹ Xa' ña'a ndu'ni ngu' xa' tsu' lo'o lcu' jo'ó ji'i ngu'. Lo'o ngu' bi' nsta ngu' cuaña' lo mesa cha' caca msta' ji'i jo'ó ji'i ngu'. ¿Ha tso'o la chacuayá' ntsu'u ji'i lcu' jo'ó bi' lacua? Ná ntsu'u cha' ji'i bi' tsiya' ti. Stu'ba ti ña'a cuaña' msta' bi' lo'o xa' la cuaña'. ²⁰ Ndi'ya laca cha' lo'o ndu'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó bi': Si'i ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni tlyu ngu' bi', ji'i tyuu lo cui'i xña'a ndu'ni tlyu ngu' lo'o ndu'ni ngu' jua'a. Lo'o cu'ma ni, ná tso'o cua'ni tya'a ma lo'o cui'i xña'a bi'. ²¹ Ná tso'o co'o ma cuentya ji'i cui'i xña'a bi', lo'o li' co'o ma na nu cua nda Jesús nu Xu'na na cha' co'o na. Ná tso'o tsiya' ti cha' bi'; ni ná tso'o cacu ma cuentya ji'i cui'i xña'a bi', li' nde loo la cacu ma cuentya ji'i Jesús nu Xu'na na. ²² ¿Ha nti' na cha' ca chi' ti' ycu' Ndyosi nu Xu'na na ña'a Ni ji'na? ¿Ha nchca la ji'na que ycu' Ndyosi lacua, nti' na?

Cube ti' na ji'i xa' ñati, si'i xcu' cha' ji'i ycu' ca na cube ti' na

²³ Chañi tsa cha' nu nchcui' ñati: "Ntsu'u chacuayá' cua'ni na cua ña'a ca cha' nu nti' ti na cua'ni na", nacuj ngu'. Pana ntsu'u xi cha' nu ndu'ni na nu ná taca xtyucua ji'na tsiya' ti. Chañi cha' taca cua'ni na ñi'ya nu nti' ti na, pana si'i lcaa cha' bi' ndu'ni cha' xñi tso'o na cha' ji'i ycu' Ndyosi. ²⁴ Nga'a cha' culacua ti' na ñi'ya nu cacu tso'o la cha' ji'i xa' ñati, si'i xcu' na cuentya ji'na ti culacua ti' na.

²⁵ Taca cacu ma lcaa na ndacu nu nchca caya' ni'i lcaya'; ná sca culacua ti' ma na ca laca bi', si tso'o, si ná tso'o laca bi' cuentya ji'i ma. ²⁶ Ycu' Ndyosi Sti na ca ji'i tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a la cui' Ni ngüiñá Ni lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu.

²⁷ Ná cube ti' ma si chcu' sca ñati lo'o ma cha' cacu ma xi slo ngu', masi sca ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi laca bi'. Tso'o si tsa ma slo ngu' bi' si nti' ma lacua. Lo'o li' cacu ma ji'i na laca nu ta ngu' ji'i ma; ná ntsu'u cha' cube ti' ma ji'i na bi', si tso'o, si ná tso'o laca bi' cuentya ji'i ma. ²⁸ Sca ti si cacha' sca ñati tya'a ndyacu ma cha' msta' nu nscua slo jo'ó laca nu cuaña' nu ndyacu ma bi', li' ná tso'o cha' cacu ma ji'i. Tso'o la si cui'ya ngu' bi' cuentya cha' cuxi laca na bi' cuentya ji'i ma, cha' caca jlo ti' ngu' cha' ná ntsu'u cha' cacu ma na bi' lo'o ngusñi ma cha' ji'i Jesús. ²⁹ Cu'ma cua jlo ti' ma cha' bi'. Chaca yu bi' tya lyiji caca cuayá' tso'o ti' yu, bi' cha' ná nti' na cha' tyu'utsu' yu ji'i tyucuii liñi si ña'a yu cha' ndyacu ma na bi'.

Ná tyiquee' ñacu' ma 'na li': "¿Ni cha' laca xcu' cuentya ji'i xa' ñati culacua ti' na? Ntsu'u chacuayá'

cua'ni na' ñi'ya nu nti' na' cua'ni na'. ³⁰ Si nda tsa na' xlya'be ji'i ycu'i' Ndyosi cuentya ji'i na ndacu na', ¿ni cha' laca chcu'i' ñati' cha' cuxi 'na lo'o ndacu na' ji'i lacua?' ñacu'i' mā 'na. ³¹ Tso'o lacua masi cacu mā, masi co'o mā, masi cua'ni mā lcau ti lo cña nu ndyu'ni mā, pana tyi'u ti' mā ji'i ycu'i' Ndyosi laja lo'o cua'ni mā lcaa cña bi', cha' caca cuayá' ti' ngu' li' cha' tso'o tsa laca cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, la cui' cha' nu cua ngusñi mā.

³² Ná ta mā chacuayá' tyu'utsu' ni tsaca ngu' ji'i tyucuij liñi ji'i Cristo; ni ngu' judío, ni ngu' xa' tsu' nu si'i ngu' judío laca, ni tsaca ñati' tya'a ngusñi mā cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, ná tso'o tsiya' ti si tyú ngu' ya' nu xña'a.

³³ Lcaa su ndyu'ni na' cña ndube ti' na' ji'i xa' ñati, si caca tso'o cresiya ji'i ngu' lo'o cua'ni na' cña bi'. Si'i na tyacua cha' tso'o ji'i ycu'i' ca na', nti' na' cha' caca tso'o cresiya ji'i cua ña'a ca ñati, cha' caja ñi'ya clyaá ngu' ji'i nu cuxi li'.

11 Bi' cha' cui'ya tso'o mā cuentya ña'a cña nu ndu'ni na', lo'o la cui' jua'a cua'ni mā li', cha' ñi'ya laca cña nu ngua'ni Cristo, jua'a laca cña nu ndu'ni na'.

Ñi'ya cua'ni nu ngu' cuna'a lo'o ndyu'u ti'i ngu' lo'o na

² Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a ji'i mā, cha' xcui' ndyi'u ti' mā 'na, lo'o jua'a ndu'ni mā lcaa lo cha' nu ngulu'u na' ji'i mā. ³ Ndi'ya nti' na' cha' caca cuayá' ti' mā: Ycui' Ndyosi laca loo ji'i Cristo, lo'o jua'a Cristo laca loo ji'i lcaa ñati; la cui' jua'a nu qui'yu laca loo ji'i nu cuna'a.

⁴ Bi' cha' ná tyucua smalyu scua' que ngu' qui'yu ne' laa su ndyu'u ti'i mā; masi chcu'i' yu lo'o ycu'i' Ndyosi, masi cacha' yu sca cha' ji'i Ni ji'i ñati, ná tyucua smalyu hique yu. Loo laca Cristo ji'i yu, bi' cha' ná cua'ni tyucuaa ti' yu ji'i Ni ñi'ya si tyucua smalyu hique yu. ⁵ Pana nu ngu' cuna'a ni, tso'o si sta ngu' payu hique ngu' lo'o ndyu'u ti'i lcaa ngu' ne' laa; masi chcu'i' ngu' lo'o ycu'i' Ndyosi, masi cacha' ngu' sca cha' ji'i ycu'i' Ndyosi ji'i ñati, sta ngu' payu hique ngu', cha' ná cua'ni tyucuaa ti' ngu' cuna'a ji'i clyo'o ngu' ca su ndyu'u ti'i ngu' li', cha' loo la laca nu qui'yu ji'i nu cuna'a. Nclyá cu'mā quichá' hique nu cuna'a nu ngua sa'a ji'i ngu', cha' ca tyuju'u ti'; la cui' jua'a stu'ba ti laca nu cuna'a nu ná sta payu hique ne' laa. Bi' cha' cu'mā ngu' cuna'a, si ná nti' mā cua'ni tyucuaa ti' mā ji'i nu ngu' qui'yu su ndyu'u ti'i mā lo'o ngu', tso'o la si tacu' mā hique mā li'; ná ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' mā li'. ⁷ Ná ntsu'u cha' tacu' ngu' qui'yu hique ngu', cha' ycu'i' Ndyosi ngüiñá ji'i sca nu qui'yu tya clyo; ñi'ya nu ña'a ycu'i' Ni, jua'a ña'a ngüiñá Ni ji'i nu qui'yu bi'. Pana xa' cha' laca ji'i nu cuna'a, tso'o tsa ña'a nu cuna'a xqui'ya nu qui'yu. ⁸ Clyo ngüiñá ycu'i' Ndyosi ji'i nu qui'yu, tiya' la li' ngüiñá Ni ji'i nu cuna'a. Tyijya sii' nu qui'yu ngulo Ni cha' ngüiñá Ni ji'i nu cuna'a, si'i tyijya nu cuna'a ngulo ycu'i' Ndyosi lo'o ndya' nu qui'yu; ⁹ bi' cha' xqui'ya nu qui'yu ndya' nu cuna'a nu ngua clyo, si'i xqui'ya nu cuna'a ndya' nu qui'yu. ¹⁰ Tso'o la tyacu' hique nu cuna'a lacua, cha' caca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u nu laca loo ji'i ngu'. Hasta nu xcá ji'i ycu'i'

Ndyosi nde cua' nu ndya'a lo yuu su ndyu'u ti'i mā, lo'o bi' caca cuayá' ti' cha' bi' li', lo'o ña'a ngu' ji'i ngu' cuna'a. ¹¹ Pana juani stu'ba ti ngusñi na cha' ji'i Jesús, masi qui'yu na, masi cuna'a na. Ná caja ñi'ya tyi'i nu qui'yu chalyuu si ná lo'o nu cuna'a; jua'a nu cuna'a ni, ná caja ñi'ya tyi'i chalyuu si ná lo'o nu qui'yu. ¹² Chañi cha' xqui'ya nu qui'yu ndya' nu cuna'a tya clyo, pana la cui' jua'a chañi cha' nu cuna'a laca nu ndu'ni cala ji'i nu qui'yu juani; lo'o jua'a ycu'i' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyu'ú tyucuaa lo ngu' bi' chalyuu.

¹³ Ycu'i' ca mā cacha' liñi mā 'na si tso'o nti' mā cha' chcu'i' sca nu cuna'a lo'o ycu'i' Ndyosi lo'o ntucua yaala ti hique nu cuna'a bi'. ¹⁴ Nu na ñati chalyuu na, cua jlo ti' na ñi'ya ña'a quichá' hique na. Jua'a laca cha' ji'na, ntyuju'u tsa ti' na si tonu tsa quichá' hique nu qui'yu.

¹⁵ Si'i jua'a nti' na lo'o nu cuna'a, tso'o tsa nti' na si tyucui' quichá' hique nu cuna'a. Cua'nijo'o quichá' hique ngu' ji'i ngu', cha' ná ca tyuju'u ti' ngu'. ¹⁶ Si chcu'i' cuxi ngu' xqui'ya cha' ndyacu' hique ngu', tso'o si caca cuayá' ti' ngu' bi', cha' sca ti cuayá' ndu'ni ya ñi'ya nu ndu'ni lcaa ñati ji'i Jesucristo lcau ti quichí' tyi ngu'.

Cha' cuxi nu ndyaca nu lo'o ndyacu ngu' sii' nu ngulu'u Jesús ji'na cha' cua'ni na

¹⁷ Chaca cha' nscua na' re, cha' caca cuayá' ti' mā cha' ná ndiya ti' na' cña nu ndyu'ni mā lo'o ndyu'u ti'i mā cha' cacu mā sii' nu ngulu'u Jesús ji'na cha' cua'ni na. Cua nscua cha' caca tso'o cresiya ji'i mā li', nu lo'o cacu mā sii' bi'; pana xa' ña'a ndyu'ni bi' lo'o mā, ndyu'ni ñu'u bi' ji'i cresiya ji'i mā juani. ¹⁸ Nacu'i' ngu' cha' ná tso'o ndu'ni mā su ndyu'u ti'i mā cha' cacu mā sii' bi'. Xi xa' ca ña'a ndu'ni sa scaa mā, nacui' ngu'. Cua jlo ti' na' cha' la cui' jua'a ndyaca lo'o cu'mā si nti'. ¹⁹ Si jua'a ná stu'ba ntsu'u cha' ji'i mā lo'o tya'a mā, chañi tiya' la li' taca ca cuayá' ti' na tilaca nu chañi ca ndaquiya' cha' ji'i Jesús. ²⁰ Pana ná tso'o cha' nga'aa ndu'ni mā sii' ñi'ya tya'a sii' nu ngulu'u ycu'i' Jesús ji'na, cha' cua'ni na nu lo'o ndyu'u ti'i mā lo'o tya'a mā li'.

²¹ Lo'o ndyalaa hora cacu mā, li' yala ti ndacu mā sii' ji'i ycu'i' ti mā, ná nda mā tyempo tsiya' ti cacu xa' la tya'a mā; bi' cha' ntsu'u ngu' tya'a mā nu ná ndyiji cacu tso'o, lo'o jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu hasta nchca cu'bi ngu', cha' quiña'a tsa na ngusñi ngu' ndyi'o ngu'. ²² Taca cacu mā co'o mā to' tyi mā si ntyute' tsa mā. Pana ñi'ya nu ndu'ni mā juani, na ndu'ni ñu'u mā ji'i tya'a ndi'i mā, tya'a ngusñi mā cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, ña'a cuayá' nda mā cha' tyuju'u ti' ji'i ngu' ti'i tya'a ngusñi mā cha' ji'i Jesús. Ná tyiquee' cua ngua cuayá' ti' mā na laca nu nti' na' chcu'i' lo'o mā juani, cha' nga'aa ntsu'u cha' tso'o nu caca chcu'i' lo'o mā tsiya' ti cuentya ji'i cha' bi'.

Sii' nu ngulu'u Jesús nu Xu'na na cha' cacu na

²³ Ndi'ya cha' nclyu'u na' ji'i mā, la cui' cha' nu ndyu'na na' lo'o nchcu'i' ñati' nu ngua tsa'a ji'i ycu'i' nu Xu'na na tya clyo: La cui' talya nu lo'o ndyujui' ngu' cresiya ji'i Jesús, laja lo'o tya ndi'i ñati' bi' lo'o Jesús, li' ndaya'

Jesús ji'i xlyá, ²⁴ ndya yu xlyá'be ji'i ycuí' Ndyosi Sti na, lo'o li' ngusa'be yu xlyá bi'; li' nacuí' Jesús ji'i tya'a ndya'á yu: "Jacu mā xlyá re; ñi'ya nti' cuaña' na', jua'á nti' xlyá re. Cuentya ji'i mā laca cha' nu chcube' na' lo crusi, bi' cha' tyi'u ti' mā 'na lo'o cacu mā xlyá re", nacuí' Jesús ji'i ngu' bi'. ²⁵ Tiya' la li' lo'o cua ndye ngua'ni ngu' sij, li' ndaya' Jesús ji'i vaso; ndi'ya nacuí' yu ji'i ngu' li': "Lo'o co'o mā na nu ntsu'u ne' vaso re, li' tyi'u ti' mā cha' tyalú tañi na' xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i lcaa ñatí, cha' jua'á quiñi cha' ji'i ycuí' Ndyosi Sti na' lo'o ngu'. Lo'o co'o mā na re, tyi'u ti' mā 'na li'", nacuí' Jesús ji'i ngu'. ²⁶ Bi' cha' lcaa quiya' lo'o cacu mā xlyá bi', lo'o co'o mā na nu ntsu'u ne' vaso bi', ña'á cuayá' nu cāā Jesús chaca quiya', liñi culu'u mā ji'i ñatí cha' ngujui Jesús lo crusi xqui'ya na.

Ñi'ya nu nga'á cha' cacu na sij bi'

²⁷ Ndi'ya ndyaca li': ntsu'u qui'ya ji'na lo'o ycuí' Ndyosi, si ná tyucuí tyiquee na cacu na co'o na sij ji'i ycuí' Ni; na ndu'ni cuxi na ji'i ycuí' nu Xu'na na li', cha' ná ndyí'u tso'o ti' na cha' nda Jesús ji'i tyucuí ña'á ycuí' ca yu ngujui' ca'á ngu' ji'i yu lo crusi, cuati ndyalú tañi yu lo crusi lo'o ngujui yu jua'á xqui'ya na. ²⁸ Bi' cha' ntsu'u cha' culacua tso'o ti' na lo'o cacu na sij bi'; li' tyucuí tyiquee na cacu na xlyá bi', co'o na na nu ntsu'u ne' vaso bi'. ²⁹ Si ná culacua tso'o ti' na ni cha' laca nu ndacu na ji'i, ni cha' laca nu ndyí'yu na ji'i, li' ntsu'u qui'ya ji'na lo'o ycuí' Ndyosi, cha' ná ndyí'u ti' na ji'i ycuí' Jesús, lo'o jua'á ná ntsu'u ti' na ji'i tya'a na nu stu'ba ndyú'ni tlyu na ji'i Ni. ³⁰ Bi' cha' quiña'á tsa cu'-mā nchca quicha mā, lo'o jua'á nchca ñu'u ti' mā, lo'o jua'á ntsu'u cu'mā nu ndyijii tsiya' ti; ³¹ pana si culacua tso'o ti' na tya clyo lo'o cacu na sij bi', ná ntsu'u cha' ca tyaala Ni ji'na jua'á li'. ³² Nchca tyaala Ni ji'na juani, lo'o jua'á nchcubé' Ni ji'na xqui'ya cha' cuxi nu ndyú'ni na, cha' tiya' la lo'o cua ndye chalyuu ná tsa na ca bilyaa lo'o ñatí nu ná ndaquiya' ji'i Ni tsiya' ti.

³³ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tyi'u ti' mā cha' bi' lo'o tyu'u ti'i mā cha' cua'ni mā sij bi'; jatya mā xi ji'i tya'a mā cha' stu'ba ti xana cacu mā lo'o lcaa tya'a mā. ³⁴ Si ntsu'u mā nu ntyute' mā, jacu mā tyaja to' tyi ti mā clyo. Lo'o li' nga'aa cua'ni cuxi mā lo'o tyu'u ti'i mā, li' ná ntsu'u cha' caca tyaala Ni ji'i mā. Lo'o cāā na', taca quiñi nu xa' la cha' bi' ji'na lo'o cu'-mā li'.

Cña nu ndu'ni Xtyi'i ycuí' Ndyosi cha' caca cua'ni sa scaa na

12 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ntsu'u sca cha' nu nti' na' cha' caca cuayá' ti' mā cuentya ji'i cña nu caca ji'i sa scaa na xqui'ya Xtyi'i ycuí' Ndyosi.

² Cua jlo ti' mā ñi'ya nu ngua'ni mā tya sa'ni la, nu lo'o bilya cuna mā cha' ji'i Jesús; na nguñilo'o lcuí jo'ó ji'i mā, jo'ó nu cu'ú ti, cha' jlyu ti' mā lcuu ti lo cha' nu ntsu'u ji'i jo'ó bi'. ³ Bi' cha' nti' tsa na' cha' caca cuayá' ti' mā cha' re. Si'i Xtyi'i ycuí' Ndyosi ndu'ni cha' ñacuí ngu': "Cuiñaja laca nu Jesús bi'". Ná taca ñacuí ngu'

jua'á xqui'ya Xtyi'i ycuí' Ndyosi. Lo'o ñacuí ngu': "Xu'na na laca Jesús", Xtyi'i ycuí' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' ñacuí ngu' jua'á li'.

⁴ Tyuu lo cha' nda ycuí' Ndyosi ji'na cha' caca cua'ni na sca cña ji'i Ni, pana sca ti Xtyi'i ycuí' Ndyosi ndu'ni cha' taca cua'ni na cña bi'. ⁵ Lo'o jua'á xa' ña'á cña ndyú'ni sa scaa na, pana cuentya ji'i ycuí' Ndyosi ndyú'ni lcaa na cña bi'. ⁶ Masi ná stu'ba ndyú'ni lcaa na, pana sca ti ycuí' Ndyosi ndu'ni cha' taca cua'ni na cña bi', ca ta'a na. ⁷ Ndu'ni Xtyi'i ycuí' Ndyosi lo'o na cha' taca cua'ni lcaa na sca cña cuentya ji'i ycuí' Ni, ca ta'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús; bi' laca sca lo cña nu xtyucua ji'i ca ta'a na, lo'o jua'á xqui'ya cha' bi' cua jlo ti' na cha' cua ntsu'u Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'na. ⁸ Ndi'ya laca cña nu taca cua'ni na xqui'ya Xtyi'i ycuí' Ndyosi: ntsu'u ngu' nu ndacha' liñi ñi'ya nu ngua ji'i Jesús; lo'o jua'á ntsu'u ngu' nu tso'o tsa nclyu'u tyucuí cha' xñi na cha' ji'i ycuí' Ndyosi; ⁹ lo'o jua'á ntsu'u ngu' nu tso'o tsa jlyu ti' ji'i ycuí' Ndyosi; lo'o jua'á ntsu'u ngu' nu nchca ji'i cua'ni cha' tyaca tso'o nu quicha chacuayá' ji'i Jesús; ¹⁰ lo'o jua'á ntsu'u ngu' nu nchca ji'i ndu'ni xa' la cha' tlyu chacuayá' ji'i ycuí' Ndyosi, cña nu ná nchca cua'ni ñatí nquicha'; cuati ntsu'u xa' la ngu' nu nchca ji'i ndacha' ji'i ñatí sca cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o ngu' bi'; cuati jua'á ntsu'u ngu' nu nchca tii ni cña ndu'ni sa scaa ngu', si cuentya ji'i Xtyi'i ycuí' Ndyosi ndu'ni ngu' cña, si si'i cuentya ji'i ycuí' Ndyosi ndu'ni ngu' cña; lo'o jua'á ntsu'u ngu' nu nchca ji'i nchcui' cha'cña ji'i xa' la ñatí; jua'á tya ntsu'u xa' la ngu' nu nchca ji'i xtyacuí cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa ñatí ni cha' nda ngu' bi' li'. ¹¹ Sca ti Xtyi'i ycuí' Ndyosi ndu'ni cha' nchca ji'i ñatí cua'ni lcaa cña bi'; bi' laca nu nda sca lo cña cua'ni sa scaa na, ñi'ya nu ntsu'u tyiquee Ni cha' caca ji'na.

Sca ti ñatí laca na lo'o lcaa ñatí tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

¹² Nu ycuí' na ni, sca ti ñatí laca sca na, masi tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' scaa na. La cui' jua'á laca lo'o ña'á taju tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo; sca ti taju ñatí laca na, masi xa' ca ña'á ndu'ni sa scaa na. ¹³ Ca ta'a na, masi ngu' judío, masi ngu' xa' tsu' laca na, masi msu nu ngüi'ya ñatí, masi msu nu ndi' tso'o ti laca na, na cua ntyucuatya na chacuayá' ji'i Xtyi'i ycuí' Ndyosi; cua ndyanu Xtyi'i ycuí' Ndyosi bi' ne' cresiya ji'i sa scaa na, cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o lcuu ti tya'a ñatí nu ngusñi cha' ji'i Cristo.

¹⁴ Tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' na nu nxyucua ji'na nu lo'o ndyú'ni na cña nde chalyuu, si'i sca ti tyijya nu ndulo la ji'na. ¹⁵ Si ndi'ya hcui' quiya' na lo'o na: "Si'i ya' nu'u laca na', bi' cha' ná ntsu'u cha' jna' lo'o nu'u", ñacuí bi'. ¿Ñi'ya ñacuí ta na? Pana ná nchca xuu bi', ca ña'á ngalya bi' ji'i tyucuí ña'á na. ¹⁶ Lo'o li' si ndi'ya ñacuí jyacā na ji'na: "Si'i cloo nu'u laca na', bi' cha' ná ntsu'u cha' jna' lo'o nu'u", ñacuí bi'. ¿Ñi'ya ñacuí ta na? Pana ná nchca xuu bi', na ca ña'á ngalya bi' ji'i tyucuí ña'á na. ¹⁷ Ná ntsu'u su cuna na li', si xcuí cloo na laca tyucuí ña'á na. ¿Ñi'ya caca cui' na sca na si

xcui' jyaca na laca tyucui ña'a na? ¹⁸ Na cua ngusta se'i ti ycu' Ndyosi scaa tyijya laja cuaña' na, cha' ñi'ya nu ndiya ti' Ni, jua'a ngüñá Ni ji'na. ¹⁹ Ná laca na sca ñati si sa yu'be ti na; ²⁰ pana jua'a laca cha' ji'na cha' sca ti ñati laca sca na, masi tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' na.

²¹ Ná ca ñacu' cloo na ji'i ya' na: "Ná cua'nijo'o nu'u 'na". Lo'o jua'a ná ca ñacu' scua' hique na ji'i quiya' na: "Ná ntsu'u su cua'nijo'o nu'u 'na". ²² Masi nti' na cha' xti la cña ndu'ni sca lo tyijya na, bi' laca nu lye la ndulo ji'na; ²³ lo'o jua'a lacu' na ste' cha' nti' na cha' ná tso'o ña'a xa' la se'i laja cuaña' na. Sca se'i su tacati ji'na, nu ntyuju'u ti' na si ña'a ngu' ji'i, lcaa hora ndyacu' late' lo se'i bi'; ²⁴ pana xa' la se'i laja cuaña' na, nda na chacuayá' masi ná tacu' late' lo bi'. Jua'a ngüñá ycu' Ndyosi ji'i tyucui ña'a na, cha' la cui' se'i laja cuaña' na nu ná ña'a ngu' ji'i, bi' laca nu tacati la cuentya ji'na. ²⁵ Pana stu'ba ti ndu'ni lcaa tyijya laja cuaña' na cña, stu'ba ti cha' ji'i sca tyijya na su ngalya lo'o xi xa' la tyijya na. ²⁶ Lo'o quicha xi sca tyijya na, tyucui ña'a na ti' li'; lo'o ndaca'a na ji'i sca tyijya na, tyucui ña'a na tso'o nti' na li'. (La cui' jua'a laca ma, tyucui ña'a tsaca taju cu'ma nu cua ngusñi cha' ji'i Cristo).

²⁷ Ca ta'a cu'ma lacua, stu'ba cha' ji'i ma lo'o lcaa ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo scaa quichi; lo'o jua'a sa scaa ma laca ma ñati ji'i Cristo. ²⁸ Tso'o tsa ngusubi ycu' Ndyosi ji'i ñati nu caca cña ji'i laja lcaa tya'a ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Cristo scaa quichi: clyo ngusubi Ni ji'i ñati nu ndya'a xa' quichi tyijyu' la cha' chcu' ngu' cha' ji'i Jesús lo'o ngu' quichi bi'; li' ngusubi Ni ji'i ñati nu ndacha' ji'i tya'a ngu' sca cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ngu'; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu liñi tsa nclyu'u cha' ji'i Jesús ji'i tya'a ngu'; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu ndu'ni cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, cña nu ná nchca cua'ni ñati nquicha'; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu nchca ji'i cua'ni cha' tyaca tso'o nu quicha chacuayá' ji'i Jesús; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu nchca ji'i xtyucua ji'i tya'a ngu' lo'o cua ña'a ca lo cña; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu laca cña cuentya ji'i tya'a ngu', ntsu'u ñati nu nchca chcu' cha' cña ji'i xa' la ñati. Laja ñati ji'i Ni, nsubi ycu' Ndyosi ji'i ngu' nu caca lcaa lo cña bi'.

²⁹ Pana ná lcaa na ndya'a na tyijyu' cha' chcu' na cha' ji'i Jesús lo'o xa' ñati, ni ná lcaa na nchca ji'na cacha' na sca cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ñati; jua'a cua laca ti na taca culu'u liñi na cha' ji'i Jesús ji'i ñati, cua laca ti na nchca cua'ni na cha' tlyu cuentya ji'i ycu' Ndyosi; ³⁰ jua'a ná lcaa na nda Jesús chacuayá' ji'na cha' cua'ni na cha' tyaca tso'o nu quicha; la cui' jua'a ná lcaa na nchcu' na cha' cña ji'i xa' la ñati, ni ná lcaa na nchca xtyacu' na cha' bi', cha' caca cuayá' ti' xa' ñati ni cha' nda ngu' tya'a na lo'o ngu' li'. ³¹ Bi' cha' nga'a cha' ña ma chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi cha' caca cua'ni la ma cña, cha' caca xtyucua ma ji'i xa' la ngu' tya'a ma. Lo'o jua'a tya ntsu'u chaca cha' nu ndulo la ji'i ma, nu bilya culu'u na' ji'i ma; bi' laca cha' nu culu'u na' ji'i ma juani.

Tso'o si ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na

13 Ná ndu'ni cha' masi nchca tsa chcu' na lcaa lo cha'cña ji'i ñati chalyuu, masi cha'cña ji'i xca nu ntucua ca slo ycu' Ndyosi nde cua chcu' na; si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i xa' la ñati, ná sca cha' tso'o ntsu'u tyiquee na li'. Laca na ñi'ya nti' sca sniquiji nu ntyiji' na ji'i jua'a ti, jua'a laca na ñi'ya laca sca cui'chcu' nu lye tsa nclyatu'u na ji'i; ná ntsu'u cha' taquiya' ngu' ji'na li'. ² Ná ndu'ni cha' masi cacha' na lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ñati, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ngu'. Ná ndu'ni cha' masi jlo ti' na lcaa cha' ji'i ycu' Ndyosi, masi tso'o tsa nchca cuayá' ti' na sca cha' nu ná ngujui ñi'ya nu caca cuayá' ti' ñati nu ngua sa'ni la; ná sca na laca na cuentya ji'i ycu' Ndyosi si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati. La cui' ti masi jlya tsa ti' na ji'i ycu' Ndyosi ñi'ya nti' si caca cuityi na ji'i sca ca'ya cua, pana si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati, ná sca na laca na li'. ³ La cui' ti ná sca na laca na masi tacha na lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'na ji'i ñati, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ngu' bi' li'. Ná ndu'ni cha' masi cua'ni lya' ti' ngu' ji'na, masi su'ba ngu' ji'na lo quii' cha' cajaa na xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i Jesús, si la cui' tyempo bi' ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, ná sca cha' laca na. Si'i na tso'o la na si ná ndu'ni na jua'a.

⁴ Si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati, talo tyiquee na ji'i ngu' li', cua'ni tya'na ti' na ji'i ngu' li'; si'i na tyiji ti' na cha' ji'i ngu' li', si'i na chcu' tyucuaa ti' na lo'o ngu', ni si'i na cua'ni tyixi na lo'o ngu' li'. ⁵ Si chañi cha' bi', ná cua'ni suba' na lo'o ngu', si'i xcui' cha' ji'na ti tya'a tyiquee na, ni ná ca ñas' na ji'i ngu' lu'ba ti. Ntsu'u cha' clyu ti' ji'na lo'o ngu', si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ngu'. ⁶ La cui' jua'a si'i na chaa ti' na lo'o ndyacia sca qui'ya ji'i ngu', tso'o la nti' na si xñi ngu' bi' sca cha' liñi. ⁷ Si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati, talo tyiquee na ji'i ngu', masi cua ña'a ca cha' cuxi cua'ni ñati bi'; jlya ti' na cua ña'a ca cha' tso'o, ndu' ti' na cha' tso'o la caca cha' nde loo la, masi ná jlo ti' na; jua'a tyiquee' talo na lo'o cua ña'a ca cha' nu ndyaca ji'na.

⁸ Nde loo la ná ntsu'u cha' tye cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati. Nde loo la tyalaa tyempo nu lo'o nga'aa ndu'ni cha' tya chcu' la ycu' Ndyosi lo'o na nde chalyuu, nga'aa ndu'ni cha' chcu' la na cha'cña ji'i xa' ñati, ni nga'aa ndu'ni cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha' ji'i ycu' Ndyosi ca lo'o caca tyempo bi'; pana ná tye chca cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ñati. ⁹ Juani bilya caca cuayá' ti' na lcaa cha' ji'i Ni, ná caca ñi'ya chcu' na lcaa ca cha' nu ntsu'u tyiquee Ni; ¹⁰ pana nde loo la li', lo'o cua'ni ycu' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha', li' nga'aa tyi'u ti' na nu xca ti cha' nu nchca cuayá' ti' na juani.

¹¹ Lo'o tya sube na ni, xcui' cña nu ndu'ni nu sube ngua'ni na; ñi'ya nu nclacua ti' sca nu sube, jua'a nchcu' na li', jua'a ngua'ya cha' hique na, jua'a ngulacua ti' na. Pana lo'o nguluu na, li' nga'aa nclacua ti' na ñi'ya nu nclacua ti' nu sube. ¹² Jua'a laca cha' ji'na

su ndi'i na chalyuu; juani nguxa' ti ndyiji sca cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'na, si'i tsa liñi ti nduna na cha' bi'. Ni'ya nti' si ña'a na ji'i ycu' ca na lo sca cuanaa, tsa lyiji ti ña'a na ji'na; pana nde loo la, li' caca cuayá' tso'o ti' na lcaa cha' bi'. Cua laca ti cha' jlo ti' na juani, pana nde loo la ta na cuentya ji'i lcaa lo cha'; li' tyuloo na ji'i ycu' Ndyosi ñi'ya ndyuloo Ni ji'na. ¹³ Bi' cha' lacua, lcaa tyempo ndu'ni cha' tyi'u ti' na ji'i ycu' Ndyosi, lcaa tyempo ndu'ni cha' tu' ti' na cha' caca tso'o la ji'na ca nde loo la, lo'o jua'a tyucui tyempo ndu'ni cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati' na. Bi' laca cña nu ndulo la cha' cua'ni na, cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati' na.

¿Ha chcu' na cha'cña ji'i xa' ñati' laja lo'o ndyu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi?

14 Cua'ni ma cha' xcu' tso'o tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati' ma lacua. Lo'o jua'a jña ma chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi cha' taca cua'ni ma la cui' cña nu nda Xtyi'i ycu' Ni ji'na. Pana lo'o chaca cña ntsu'u nu ndulo tsa ji'i ma, cha' ca tsa'a ma ta ma cha' lo'o ñati, lcaa ña'a cha' nu cua nti' ycu' Ndyosi cha' ta Ni lo'o ngu' bi'. ² Sca ñati' nu nchcu' cha'cña ji'i xa' ñati' laja lo'o ndyu'u ti'i ti ma ni, si'i lo'o cu'ma nchcu' yu, cha' ná nchca cuayá' ti' ma ni cha' nda yu; sca ti lo'o ycu' Ndyosi nchcu' yu bi', cha' Xtyi'i ycu' Ndyosi ndu'ni cha' ta yu sca cha' nu ná nga'a cha' cuna ngu' tya'a ma. ³ Xa' la ñati' nu ndacha' liñi sca cha' nu nda Ni lo'o ngu', lo'o cu'ma nchcu' ñati' bi'. Taca xtyucua ngu' bi' ji'i ma cha' taquiya' tso'o la ma cha' ji'i Ni, taca cua'ni ngu' cha' tyatí la tyiquee ma ji'i cha' bi'; jua'a taca cua'ni ngu' cha' tyi'i ti tyiquee ma li'. ⁴ Tso'o tsa cuentya ji'i ycu' ca ngu' nu nchca nchcu' cha'cña ji'i xa' ñati, cha' ndyatí la ti' tyiquee ycu' ca ngu' ji'i ycu' Ndyosi; pana tso'o la ndu'ni ñati' nu ndacha' liñi sca cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ñati' bi' ji'i tya'a ngu', cha' ndu'ni ngu' cha' tyatí la ti' tyiquee lcaa ngu' tya'a ndu'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi.

⁵ Jua'a na', tso'o nti' na' si lcaa cu'ma caca chcu' ma cha'cña ji'i xa' ñati; pana cña nu ndulo la cha' ji'i ma laca si ta ma cha' lo'o tya'a ma, la cui' cha' nu cua nti' ycu' Ndyosi chcu' Ni lo'o ma. Tso'o la si jua'a taca ta ma cha' lo'o tya'a ma; ná ntsu'u cha' chcu' ma cha'cña ji'i xa' ñati' li', sca ti ca si ntsu'u chaca ngu' nu taca ji'i xtyacui cha' bi' cha' caca cuayá' ti' tya'a ndyu'u ti'i ma. Li' tso'o la tyatí ti' tyiquee ngu' tya'a ma. ⁶ Lo'o tyalaa na' su ndi'i ma, si'i na xtyucua na' ji'i ma si xcu' cha'cña ji'i xa' ñati' chcu' na' lo'o ma; taca xtyucua na' ji'i ma sca ti si caja sca cha' 'na, sca cha' nu cua nti' ycu' Ndyosi ta Ni lo'o ma. Sca ti si culu'u liñi na' ji'i ma cha' ca tsa'a tso'o la ma cha' ji'i Ni, jua'a taca xtyucua na' ji'i ma li'.

⁷ Cua ña'a ca chcu' musca, masi cui'chcu', masi rube, nga'a cha' cula'a tso'o na ji'i cha' cuna tso'o ngu' ni jii laca nu ndañi bi'. ⁸ Jua'a sendaru ni, ná tsa' ngu' cusu' si ná cañi cui' cula'a cui'chcu' nu xi'yane ji'i ngu'. ⁹ La cui' jua'a laca lo'o cu'ma, ná caca cuayá' ti' ngu' ni cha' nti' ma ta ma lo'o ngu' si ná liñi chcu' ma

cha'cña ji'i ngu' lo'o ngu'; lo'o cui'i ti nchcu' ma si ná nchcu' ma cha'cña jua'a. ¹⁰ Chañi cha' quiña'a tsa lo cha'cña nchcu' ñati' chalyuu, lo'o jua'a ntsu'u scaa lo ñati' nu nduna sca lo cha'cña. ¹¹ Pana si ná nduna na sca cha' nu nchcu' sca ñati' slo na, li' culacua ti' na cha' ngu' xta laca yu; ná ntsu'u cha' ji'na lo'o yu bi' li', masi tya'a quichí tyi na laca yu. ¹² Cua jlo ti' na' cha' nti' tsa ma cha' caca cua'ni ma cua ña'a ca cña nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'na; bi' cha' jña la ma chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi cha' taca ji'i ma cua'ni ma lcaa lo cña tso'o, cua ña'a ca cña nu xtyucua ji'i ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús ca bi', cha' tyatí la ti' tyiquee ngu'.

¹³ Tso'o lacua, si nchca chcu' na cha'cña ji'i xa' la ñati, pana tso'o la si jña na chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na ni cha' nda na lo'o ngu'.

¹⁴ Ndi'ya ndyaca si cha'cña ji'i xa' ñati' chcu' na nu lo'o ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi: Chañi cha' ne' cresiya ji' na nchcu' na lo'o Ni tu'ni, pana ni ycu' na, ná nchca cuayá' ti' na ni cha' nda na. ¹⁵ Ndi'ya cua'ni na lo'o cua'ni tlyu na ji'i Ni lacua: Taca chcu' na lo'o Ni cha' ji' na ti, sca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'na, pana nga'a cha' caca cuayá' ti' na ni cha' nda na slo ngu' tya'a na; la cui' jua'a nu lo'o cula tu'ba na jii ji'i ycu' Ndyosi, cula tu'ba na cha' ji'na ti tu'ni, pana lo'o ndu'ni cha' caca cuayá' ti' na ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcu' jii bi'. ¹⁶ Si ná cua'ni na jua'a, li' ná caja ñi'ya ñacu' ngu' cha': "Jua'a caca cha' lacua", lo'o ndye nchcu' na li'. Cua ña'a ca ñati' nu ndi'i slo na ni, si cha' ji'na ti laca cha' nu chcu' na lo'o ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, nga'aa caja ñi'ya chcu' ngu' li', cha' ná nchca cuayá' ti' ngu' ni cha' nda na, masi tso'o tsa ta na xlya'be ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁷ Ná tyiquee' tso'o tsa nchcu' na lo'o Ni, pana cha' nu nchcu' na bi' ná xtyucua ji'i xa' la ngu' tya'a na tsiya' ti. ¹⁸ Tso'o tsa nti' na' ña'a ji'i ycu' Ndyosi cha' nchca 'na nchcu' na' cha'cña ji'i xa' la ñati; nchca la jna', xti la cha' nchca ji'i cu'ma, nti' na'. ¹⁹ Pana nu lo'o ndyu'u ti'i na cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, nti' na' cha' tso'o la si chcu' na' lo'o ma sca tucua ti si'yu cha' nu nchca cuayá' ti' ma cha' ca tsa'a la ma li'; ná ndulo cha' ji'i ma masi chcu' na' tii mil tya'a si'yu cha' nu nchcu' xa' ñati' nu ná nduna ma ji'i tsiya' ti, ná sca cha' laca bi'.

²⁰ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tso'o la si ná jlo ti' ma tsiya' ti na ca laca sca cha' cuxi; ñi'ya laca nu sube, jua'a caca ma cha' ná jlo ti' ngu' sube cha' bi'. Pana nga'aa culacua ti' ma ñi'ya nu nclacua ti' nu sube; juani culacua tso'o ti' ma, ñi'ya nclacua ti' ngu' cusu'. ²¹ Ndi'ya cha' nda quityi cusu': "Chcu' na' lo'o ñati' re", nacui ycu' Ndyosi, "ta na' ji'i xa' ñati' ca xa' nasiyu tyijyu' la cha' ca' ngu' chcu' lo'o ngu' re; pana masi cua'ni na' jua'a, ná xñi ngu' re cha' 'na". Jua'a nacui ycu' Ndyosi nu Xu'na na. ²² Ntsu'u quiya' nu ndu'ni Ni cha' caca chcu' ngu' cha'cña ji'i xa' ñati' cha' cube ti' ñati' nu bilya xñi cha' ji'i Ni. Ná ntsu'u cha' caca jua'a xqui'ya ngu' nu cua ngusñi cha' ji'i ycu' Ni; pana lo'o ta na sca cha' nu cua nda Ni lo'o ñati, bi' laca cuentya ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, si'i cuentya ji'i ñati' nu bilya xñi cha' bi'. ²³ Ná tyiquee'

tyalaa xi xa' la ñati ca su ndyu'u ti'i mā, ngu' nu bilya xñi cha' ji'i Jesús, jua'a ngu' nu si'i tya'a ndyu'ni tlyu mā ji'i ycu'i Ndyosi laca ngu'. Si tyalaa ngu' bi' su ndyu'u ti'i mā tsa tlyu ti, lo'o li' ña'a ngu' ji'i mā cha' xcui' cha'cña ji'i xa' ñati nchcui' mā, li' ñacu'i ngu' bi' cha' cua ngua loco mā. ²⁴ Xa' ña'a caca si xcui' cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o mā laca cha' nu chcu'i mā lo'o tya'a mā; nu lo'o tyalaa ngu' su ndyu'u ti'i mā, si ngu' nu bilya xñi cha' ji'i Jesús, nu si'i tya'a ndyu'ni tlyu mā ji'i ycu'i Ndyosi laca ngu', li' ca tyuju'u ti' ngu' bi' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', nu lo'o cuna ngu' cha' nu nchcui' mā. Li' caca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi tsa laca ycu'i ngu', ²⁵ ycu'i ca ti ngu' caca cuayá' ti' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u yacu' ti ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o jua'a ty-aty sti' ngu' li' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi, ñacu'i ngu' cha' chañi cha' ndi'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o cu'mā.

Tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a na lo'o tyu'u ti'i na cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi

²⁶ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ndi'ya cua'ni mā nu lo'o tyu'u ti'i mā lo'o tya'a mā: Tyaty tsaca mā cha' cacha' ni jii caca nu cula tu'ba mā cuentya ji'i ycu'i Ndyosi; cuati tyaty chaca nu culu'u cha' ji'i ycu'i Ni ji'i tya'a mā; lo'o li' chcu'i tsaca ngu' sca cha' nu nti' Ni ta Ni lo'o mā; lo'o jua'a taca ta mā xi cha' lo'o cha'cña ji'i xa' ñati, si lo'o nchca ji'i mā xtyacui mā cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa ñati nu nga'a ca ndacua. Lcaa ña'a nu cua'ni mā ntsu'u cha' tyatí la ti' tyiquee lcaa ñati tya'a ndyu'u ti'i mā. ²⁷ Nu lo'o chcu'i mā cha'cña ji'i xa' ñati ni, li' tso'o masi tucua sna tya'a ti mā chcu'i mā, sa scaa ti mā chcu'i mā li'. Cuayá' tsa jua ti ngu'. Lo'o jua'a nga'a cha' caja sca nu xtyacui cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa mā; ²⁸ pana si ná caja sca nu xtyacui cha' bi', li' tso'o la masi ná chcu'i mā cha'cña ji'i xa' ñati laja lo'o ndyu'u ti'i mā. Sca ti tso'o si chcu'i mā cha'cña bi' ca su ntucua mā ycu'i ti mā. Sca ti ycu'i Ndyosi caca cuayá' ti' cha' bi' li'. ²⁹ Lo'o chcu'i mā sca cha' nu cua nti' Ni ta Ni lo'o ngu' tya'a mā ni, li' chcu'i tucua sna tya'a ti mā; nu xa' la ñati tya'a ndi'i mā ca ndacua, culacua ti' mā si liñi ca ndyu'u cha' nu nchcui' tya'a mā. ³⁰ Lo'o li' si ta Ni sca cha' lo'o chaca ñati nu nga'a lo'o mā ca ndacua, tso'o la si cua'a mā ji'i nu nchcui' clyo, cha' xutacui cha' nu nchcui' yu. ³¹ Lcaa tya'a mā nu cua ngujui sca cha' ji'i mā, sca cha' nu cua nti' Ni ta Ni lo'o mā, tso'o si chcu'i sa scaa mā li' lacua, cha' ca tsa'a mā ca ta'a mā cha' bi', lo'o li' caca tlyu la tyiquee mā. ³² Cu'mā nu nchcui' lo'o ngu' sca cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o mā, ycu'i ca mā nga'a cha' cua'a mā ji'i ycu'i mā, cha' ná tyeje tacui mā chacuayá' ji'i scaa mā. ³³ Nti' Ni cha' tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a na lo'o tyu'u ti'i na, ná tso'o nti' Ni si lye tsa nguixa' nu ndu'ni na. Ndi'ya ndu'ni ca ta'a ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús scaa quichi, nu lo'o ndyu'u ti'i ngu': ³⁴ Ná nda ngu' chacuayá' chcu'i ngu' cuna'a ca su ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi; nga'a cha' tucua nu cuna'a cha' nu nchcui' nu qui'yu, cha' jua'a cña ngulo Ni ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. ³⁵ Ca toni'i taca xcuane nu cuna'a ji'i

clyo'o si ntsu'u sca cha' nu nti' ngu' cha' caca cuayá' ti' ngu'. Si'i cha' tso'o laca si chcu'i sca nu cuna'a laja su ndyu'u ti'i ngu'.

³⁶ Nga'a cha' tyi'u ti' mā cha' si'i cu'mā laca nu yaa nchcui' cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu ngua su clyo, ni si'i ngu' tya'a quichi tyi ti mā nu cua ndyuna cha' bi' tya clyo.

³⁷ ¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'i mā cha' chcu'i mā cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o ngu' nti' mā? ¿Ha ji'i cu'mā ti cua nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni cha' cua'ni mā cña ji'i Ni? Cua'a jyaca mā lacua; cña nu nclyo na' ji'i mā lo'o nscua na' quityi re, chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi laca cña bi', ³⁸ bi' cha' ná tucua mā cha' ji'i ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' re.

³⁹ Jua'a caca lacua, cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, jña mā chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi cha' caca chcu'i mā lcaa cha' ji'i Ni nu cua nti' Ni cha' ta Ni lo'o ñati. La cui' jua'a tso'o laca si ná cua'a mā ji'i ñati nu nchcui' cha'cña ji'i xa' ñati. ⁴⁰ Tsa bi' ti cha', xcui' tso'o ti cua'ni mā lo'o tyu'u ti'i mā lo'o tya'a mā; liñi ti cua'ni mā, ñi'ya nu nga'a cha' caca.

Cua ndyu'ú Jesucristo chaca quiya'

15 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cua nti' na' cha' tyi'u ti' mā ji'i cha' nu cua ndacha' na' ji'i mā tya clyo, cha' ndu'ni lyaá ycu'i Jesús ji'na ji'i nu cuxi; bi' laca cha' nu cua ndyuna mā tya clyo, lo'o juani cua ndyanu tso'o ti cha' bi' ne' cresiya ji'i mā. ² Xqui'ya cha' cua nchcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o mā, bi' cha' ngulaá mā ji'i nu cuxi; lo'o juani tya nga'a cha' taquiya' tso'o mā ji'i cha' bi', cha' ná ngusñi mā ji'i cha' bi' cha' culiji yu'u cha' bi' jua'a ti.

³ Tya clyo cua ndacha' na' ji'i mā lcaa cha' ji'i Jesucristo nu cua ngulu'u ngu' 'na. Ndi'ya ngulu'u na' ji'i mā, cha' ngujui Cristo lo crusi cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na; la cui' ñi'ya nu cua nscua lo quityi cusu' cha' caca ji'i Cristo, jua'a ngua. ⁴ Li' nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o bi' ne' cuaá; pana lo'o ndu'u scua sna tsa, li' ndyu'ú yu chaca quiya'. Cua ndacha' liñi quityi cusu' tya clyo la cha' jua'a caca ji'i nu Cristo bi'. ⁵ Lo'o li' ngulu'u loo Jesús ji'i Pedro, lo'o jua'a ji'i ca ta'a tii chaca ngu' nu ngua tsa'a ji'i tya clyo. ⁶ Tiya' la li' ngulu'u loo Jesús ji'i tyuu tsa tya'a ñati, nteje tacui ca'yu siyento tya'a ñati nu ndi'i se'i ti li'. Lo'o ña'a ti tya tyuu tya'a ngu' bi' tya lu'ú ngu', masi ntsu'u xi ngu' bi' nu cua ngujui. ⁷ Lo'o li' ngulu'u loo Jesús ji'i Jacobo, lo'o jua'a ji'i lcaa tya'a ngu' nu ndya'a nchcui' cha' ji'i Jesús lo'o ñati tyijyu' la.

⁸ Su cua ndye li', lo'o 'na ngulu'u loo Ni 'na, masi ná ntsu'u cha' cua'ni Ni lo'o na' jua'a. Laca na' ñi'ya si laca sca cubi' nu ngula cuañi' ti, cha' ná lo'o na' nguta'a na' lo'o ñati nu ngua tsa'a tya clyo. ⁹ Ná tso'o na' tsiya' ti nti' na', masi ngusubi Ni 'na cha' sañi na' cha' ji'i Jesús ca xa' quichi tyijyu', cha' ntsu'u xa' la ngu' tya'a ya nu nchca la ji'i ngu' cua'ni ngu' cña bi'. Ná stu'ba na' lo'o ngu' bi', cha' tya tsubi' la lya' tsa ti' na' ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo. ¹⁰ Pana tya'na ti' ycu'i Ndyosi, bi' cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jna'; jua'a ngua'ni Ni cha' ndya'a na' cña ji'i Ni li'. Ni si'i na nguliji yu'u cha' bi'

jua'á ti lo'o ngua'ni Ni cha' tso'o lo'o na'; masi lo'o nu xa' la ngu' tya'a ya ndyu'ni ngu' la cui' cña nu ndyu'ni na', pana tlyu la cña ntsu'u jna' que ngu' bi'. Si'i na nchca tsa 'na, pana ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni lo'o na' cha' caca chcu' na' lo'o ñatj, cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'á Ni 'na. ¹¹ Lo'o juani ná ndu'ni cha' jna' tilaca laca nu nchcu' lo'o mā, masi nchcu' na', masi nchcu' xa' la ñatj; sca ti cuayá' nchcu' lcaa ya lo'o nchcu' ya cha' bi' lo'o ñatj, la cui' ti cha' nu cua ngusñi mā.

Tyu'ú ñatj chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'

¹² Chañi laca cha' nu nda ya lo'o cu'mā, cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' lo'o ngujuii yu. ¿Ni cha' laca lacua nchcu' xi ñatj tya'a cu'mā cha' nga'aa ntsu'u cha' tyu'ú ñatj chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'? ¹³ Si chañi laca cha' nga'aa ntsu'u cha' tyu'ú ñatj chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu', ni ycu' Cristo ná ndyu'ú yu lo'o cua ngujuii yu lacua. ¹⁴ Na ñilo'o ngu' ji'na si jua'á, ni ná caja cha' nu ta ya lo'o mā li', si cha' cuiñi laca cha' ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Jua'á ná caja cha' ji'i Jesús nu xñi mā si chañi cha' nga'aa ndyu'ú yu bi'. ¹⁵ La cui' ti ngu' cuiñi laca ya cuentya ji'i ycu' Ndyosi si ná ngua jua'á. Cua nchcu' ya tya clyo cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi; pana ná ngua cua'ni ycu' Ndyosi jua'á lo'o Jesús, si nga'aa caca tyu'ú ñatj chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'. ¹⁶ Ná chañi cha' ndyu'ú Cristo chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu si nga'aa caca tyu'ú ñatj chaca quiya'. ¹⁷ La cui' ti ná ntsu'u cha' xñi mā cha' ji'i Jesús si jua'á ngua, cha' ná ndyu'ú yu chaca quiya' li', ña'á ti tya ntsu'u qui'ya chy' mā lacua. ¹⁸ Lo'o jua'á lcaa jyo'o cusu' nu ngusñi cha' ji'i Cristo tya tsubi' la, cua nguna' cha' ji'i ngu' bi' si jua'á. ¹⁹ Tso'o tsa cha' si'i sca ti nde chalyuu su ndy' ti' na ji'i Cristo cha' ña'á na ji'i. Si nde chalyuu ti xtyucua Cristo ji'na, xñi' tsa ti' na caca na su ndi' na li'; xñi' la ti' na caca na que lcaa ngu', nti' na'. Pana ná ndyaca jua'á lo'o na, cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya'.

²⁰ Chañi tsa cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' lacua. Lo'o ca tiya' la, li' tyu'ú quiña'á la ñatj chaca quiya', lcaa ñatj nu ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Cristo; tyu'ú jyo'o su ntsiya nguatsi' nquicha', xa' tyu'ú ngu' chaca quiya', li' tsa ngu' tyi' ngu' lo'o Cristo. Pana juani cua yala la ndyu'ú Cristo chaca quiya' cha' ta na cuentya ñi'ya caca cha' bi'. ²¹ Xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i sca ti ñatj, bi' cha' ntsu'u cha' ndyjii na; la cui' jua'á sca ñatj ngua nu ngua'ni cha' tyu'ú na chaca quiya', masi cua ngujuii na. ²² Adán naa ñatj nu ngutu'u tucua chalyuu clyo, lo'o lcaa na laca na ñatj nu ngutu'ú ji'i jyo'o Adán tiya' la, bi' cha' ntsu'u cha' ndyjii na nde chalyuu. Cristo laca nu ñatj nu ndyu'ú chaca quiya' bi', xqui'ya bi' taca tyu'ú na chaca quiya' si ntsu'u cha' ji'na lo'o nu Cristo bi'. ²³ Ntsu'u ñi'ya caca cha' re: tya clyo cua ndyu'ú ycu' Cristo chaca quiya'; tiya' la lo'o tyalaa tsā nu cāā Cristo chaca quiya', li' tyu'ú na, lcaa na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ni; ²⁴ li' tye chalyuu. Cua'ni tye Cristo ji'i lcaa nu laca loo, ji'i lcaa ngu' tisiya, ji'i lcaa ti ña'á ñatj nu nxuy tya'a lo'o ycu' Ndyosi. Li'

chaca quiya' tya Jesús lcaa chacuayá' nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i tya clyo, cha' caca Ni loo ji'i lcaa ti lo ñatj li'. ²⁵ Ndi'ya ndyaca cha': Juani tya ntsu'u chacuayá' culo Jesús cña ji'i lcaa ñatj, ña'á cuayá' cua'ni tye ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñatj nu nxuy tya'a lo'o Jesús. ²⁶ Lo'o cua ndye lcaa cha', li' cua'ni tye Ni cha' ndyjii ñatj. ²⁷ Pana juani ti cua nda ycu' Ndyosi Sti yu lcaa chacuayá' ji'i Sñi' Ni, cha' caca Cristo loo ji'i lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu. Nu lo'o nacui quityi cha' lcaa na tsiya' ti caca cuentya ji'i Cristo, cua jlo ti' na cha' ná lo'o ji'i ycu' Ndyosi Sti yu culo Cristo cña, cha' ycu' Ni laca nu cua nda chacuayá' ji'i Sñi' Ni tya clyo; ná nchcu' Ni cha' ji'i ycu' ca Ni li'. ²⁸ Tiya' la li', nu lo'o cua ndaquiya' lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu ji'i Cristo, li' tsa Jesús ca su ntu-cua ycu' Ndyosi Sti yu, lo'o li' xa' tya Jesús lcaa cña cuentya ji'i ycu' Ndyosi Sti yu chaca quiya'. Bi' laca nu cua nda chacuayá' ji'i Cristo tya clyo, cha' laca yu Sñi' ycu' Ni. Lo'o li' sca ti ycu' Ndyosi caca loo ji'i lcaa ca na nu ntsu'u chalyuu, jua'á lo'o lcaa ca na nu ntsu'u nde cua.

²⁹ Ntsu'u xi ngu' tya'a mā nu ntyucuatya ngu', masi si'i cuentya ji'i ycu' ca ngu' ntyucuatya ngu' bi', cuentya ji'i jyo'o tya'a ngu' ntyucuatya ngu'. Cua jlyu ti' jyo'o ngu' ji'i Jesús lo'o tya lu'ú ngu' chalyuu, pana ná ngulala ji'i jyo'o ntyucuatya li'. ¿Ni cha' laca ntyucuatya ngu' bi' si nga'aa tyu'ú ñatj chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'?

³⁰ Lo'o cuare, quiña'á tsa cha' cuxi ndyaca ji'i ya ca su ndya'á ya tyijyu'; ná tsa ya tsiya' ti si ná jlo ti' ya cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'. ³¹ Lo'o na', cua ña'á ca tsā cua cajaa ti na' xqui'ya Cristo; pana ná talo na' cua'ni na' cña bi' si ná ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Lo'o juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ngusñi mā cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na, tyuu tya'a cu'mā ca quichj Corinto bi'. ³² Lo'o nguta'á na' ca quichj Efeso, lye tsa ngua'ni lya' ti' ngu' quichj bi' 'na; tyaalaa tsa ngua'ni ngu' 'na, hasta ngusuy tya'a ngu' lo'o na' ñi'ya ndu'ni na'ni tyaalaa. ¿Ni cha' laca ndya'á na' cajua si ná jlo ti' na' cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'? Si'i ngana ndya'á na' cajua. Ntsu'u ñatj nu nchcu' ndi'ya: "Cacu na tyaja, co'o na lcui, cha' la quee ti cajaa na", ndu'ni ngu' lo'o na. Jua'á cua'ni na' si ná jlo ti' na' cha' lu'ú Jesús.

³³ Chañi tsa laca cha' nu nchcu' ñatj ndi'ya: "Si xcui' lo'o ñatj cuxi ndya'á na, xtyanu na ji'i cha' tso'o nu ndu'ni na li'". Ná tucua mā cha' ji'i ñatj nu ñacu' cha' ná caca cuxi tyiquee na lo'o ndu'ni na cha' cuxi.

³⁴ Nga'á cha' xtyanu mā ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni mā, xana culacua tso'o ti' mā li'; tso'o ti cua'ni mā lo'o tya'a mā. Nti' na' cha' ntsu'u xi cu'mā nu bilya ca cuayá' tso'o ti' mā cha' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' nchcu' na' lo'o mā jua'á cha' caca tyuju'u ti' mā.

Ñi'ya ña'á ngu' lo'o tyu'ú ngu' chaca quiya'

³⁵ Ná tyiquee' xcuae mā 'na ndi'ya: "¿Ñi'ya caca tyu'ú ñatj nu cua ngujuii? ¿Ñi'ya ña'á tyucui ña'á ngu' bi', nu lo'o tyu'ú ngu' chaca quiya'?" ³⁶ Ná tso'o ndyu'u cha' si chcu' mā jua'á. Lo'o cataa na sca si'yu ni, catsu'

scau' si'yu bi' ñi'ya laca si na cua ngujuui, cha' tyucua bi' li'. ³⁷ Si'i na cua laca ntyucua si'yu lo'o ndyataa na ji'i; si'yu ti ndyataa na, masi si'yu trigo, masi xi xa' la si'yu. ³⁸ Tiya' la li' ndu'ni ycu' Ndyosi cha' caluu na cuiñii bi' li', ndyaluu ñi'ya nu nga'a cha' caluu bi', cha' sca si'yu caca sca lo na cuiñii. Xqui'ya cha' bi' caca cuayá' ti' na cha' ntsu'u sa scaa ca ña'a sca lo na lu'ú bi', ³⁹ ná stu'ba ña'a lcaa lo na bi': tsaca lo ña'a ñati chalyuu, xa' lo ña'a na'ni, xi xa' lo ña'a na'ni lu'be, chaca lo ña'a cuala; ntsu'u sa scaa ca ña'a sca lo na nu ntsu'u chalyuu. ⁴⁰ Ntsu'u na nu nga'a nde cua, cuati jua'a xa' lo na ntsu'u chalyuu. Pana xa' ña'a laca sca na nu nga'a nde cua, chaca lo ña'a na nu ntsu'u nde lo yuu chalyuu: ⁴¹ xa' ña'a xee cuichaa, lo'o jua'a xa' ña'a xee coo', xa' ña'a xee cuii nu nga'a nde cua. Jua'a nu cuii bi', si'i sca ti cuayá' ña'a xee bi'. ⁴² La cui' jua'a caca na lo'o tyu'ú na chaca quiya'. Lo'o cua ndyaa jyo'o ne' yuu, catsu' bi' li'; pana lo'o tyu'ú bi' chaca quiya', nga'aa quiñu'u bi' tsiya' ti li'. ⁴³ Chiya'a ña'a jyo'o lo'o tyatsi', pana lubii tsa ña'a caca lo'o tyu'ú chaca quiya'; sca na nu xcu' quicha ti ti' laca jyo'o nu tyatsi', pana nguula ti' bi' lo'o tyu'ú chaca quiya'; ⁴⁴ cuaña' tya na laca nu tyatsi', pana xa' ña'a caca tyucui ña'a na nu lo'o tyu'ú na chaca quiya'. Nde chalyuu ti cua'nijo' cuaña' na, ñi'ya nu laca na juani; pana cha'a tyucui ña'a na cha' caca tyi'i na lo'o ycu' Ndyosi chalyuu nde loo la.

⁴⁵ Ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi: "Ñati lu'ú ngua Adán nu ñati nu nguti'i chalyuu clyo, lo'o jua'a ycu' Ndyosi laca nu cua nda cresiya ji'i yu". Jua'a cha' nda quityi cusu'. Tiya' la li' nda Ni ji'i chaca ñati nu ya chalyuu; ngua bi' ñati, la cui' ñi'ya nu ngua Adán ñati. Pana tso'o la ña'a ñati ngua nu Jesús bi'; cua nda ycu' yu chaca cresiya nu tso'o la ji'i ñati, cha' caca stu'ba cha' ji'i yu lo'o ycu' Ndyosi. ⁴⁶ Lo'o ngula na chalyuu tya lyiji caca tso'o tyucui ña'a na cha' caca chalyuu cucui ji'na, cha' tya clyo ndya' na ñi'ya nu laca cuaña' ti na; tiya' la li' ntsu'u cha' caca tso'o tyucui ña'a na cha' taca tsaa tyi'i na lo'o ycu' Ndyosi. ⁴⁷ Lo'o yuu ti ngüiñá Ni ji'i Adán nu nguti'i chalyuu clyo. Pana ca slo ycu' Ndyosi ngutu'u nu chaca ñati nu ya chalyuu ca tiya' la, la cui' Jesucristo nu Xu'na na. ⁴⁸ Ñi'ya laca ñati nu ndya' lo'o yuu ti bi', jua'a laca lcaa na cha' laca na ñati chalyuu; ñi'ya laca Cristo nu ngutu'u ya nde cua, jua'a taca caca na si xñi na cha' ji'i yu. ⁴⁹ Lo'o ndi'i na chalyuu, xti ti tyempo talo tyucui ña'a na; pana lo'o tsaa na tyi'i na slo ycu' Ni, li' xa' ña'a caca na. Ñi'ya nu laca ycu' Cristo, jua'a caca na li'.

⁵⁰ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, ntsu'u sca cha' nu nti' na' chcu' na' lo'o ma: Ñi'ya nu ña'a ti cuaña' na juani, ná caca tyu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi lo'o culo Ni cña lo'o cua ndye chalyuu; ná caca tsaa na ñi'ya nu quicha ti ti' na ca chalyuu cucui nu caca nde loo la, su ná ntsu'u quicha tsiya' ti. ⁵¹ Nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma sca cha' nu bilya cuna ñati: Ná lcaa na cajaa na; ntsu'u na nu ña'a lu'ú ti na caca na lo'o qui'ya Ni ji'na, nu lo'o cua tye ti chalyuu. Pana lcaa na tsi tsiya' ca cha'a tyucui ña'a na ⁵² laja lo'o nchquiña ti quiji cloo na. Li' cañi cula'a cui'chcu' ji'i ycu' Ndyosi.

Lo'o cañi cui'chcu' bi', li' tyu'ú lcaa jyo'o nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ya ngu' chalyuu; tyu'ú ngu' chaca quiya' cha' nga'aa ntsu'u cha' cajaa ngu' bi' tsiya' ti. Li' xcutsa'a Ni ji'i tyucui ña'a tsaca na. ⁵³ Nde chy' la lo'o tya ndi'i na chalyuu, ná tso'o ycu' na tsiya' ti, cha' xcu' na quiñu'u ti na; pana nde loo la, tso'o tsa caca tyucui ña'a na, nga'aa ntsu'u cha' quiñu'u na, nga'aa ntsu'u cha' tye na tsiya' ti. ⁵⁴ Lo'o cua ngua nguxcutsa'a Ni ji'i tyucui ña'a na cha' nga'aa quiñu'u na tsiya' ti li', nga'aa caca na ñi'ya nu ngua na tyempo nu nteje tacui; xcutsa'a Ni lcaa cha' ji'na. Li' tyu'u sca sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcu' ndi'ya: "Cua ngua'ni tye Ni cha' ndyiji ñati chalyuu, cua nti-jiloo ycu' Ndyosi ji'i lcaa tya'a ngusu Ni; ⁵⁵ nga'aa caca cua'ni nu xña'a ngana ji'na cha' cajaa na, nga'aa caca cua'ni lya' ti' cha' ti' bi' ji'na juani", nacui quityi bi'. ⁵⁶ Ti' tsa cha' nchca ji'na lo'o ndyiji na xqui'ya cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'na. Jlo ti' na cha' ntsu'u qui'ya ji'na, xqui'ya cha' ná ndaquiya' na cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na tya clyo cha' cua'ni na. ⁵⁷ Pana cua xa' ña'a laca juani, cua nda Ni chacuayá' cha' tyijiloo na ji'i nu xña'a xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús nu lo'o ndyu'ú yu chaca quiya', bi' cha' quiña'a tsa xlya'be ta na ji'i ycu' Ndyosi lacua.

⁵⁸ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a ji'i cu'ma. Ndi'ya ñacu' na' ji'i ma, cha' ña'a ti xñi tso'o ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, lcaa tsa jly ti' ma ji'i Ni; xcu' lye tsa cua'ni ma cña ji'i ycu' nu Xu'na na, ná ca taja ti' ma lo'o cua'ni ma cña bi'. Cua jlo ti' ma cha' ná culiji jua'a ti sca cña nu ndyu'ni ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

Msta cha' xtyucua ji'i tya'a ti' ti ngu' ca Jerusalén

16 Cua nda na' cha' nu ndyaa slo ca ta'a ngu' nu ndyu'u ti'i cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi ca lcaa quichi ca loyuu su cuentya Galacia; cua nchcu' na' ñi'ya cua'ni ngu' lo'o xti'i ngu' msta. La cui' jua'a cua'ni cu'ma nu lo'o xti'i ma msta bi', cha' xtyucua ma ji'i ngu' ti' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús nu ndi'i ca loyuu su cuentya Judea. ² Tsa clyo nu nxana sca semana, li' tso'o si lcaa ma xñi ma xi xcaya' ma, caya' nu cua ngu'ji ji'i ma semana nu ndye. Tyuco'o bi' li', lo'o li' ná ntsu'u cha' xti'i ma msta bi' yala ntchaa ti nu lo'o tyalaa na'. ³ Lo'o cua ngulaa na', li' ta na xi ñati nu tsaa ca quichi Jerusalén, cua ña'a ca ngu' nu cuane ma ji'i cha' tsaa ngu', ñati nu cua ndyuloo tso'o ma ji'i. Ta na xi quityi cui'ya ngu' tsaa ngu', quityi bi' cacha' ñi'ya laca cña nu ndya'a ngu'. Li' tsaa lo'o ngu' bi' ji'i msta nu ta ma ji'i ngu' ti' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús ca Jerusalén bi'. ⁴ Ca li' ñacu' na' si tsa'a, si ná tsa'a lo'o ngu' bi'. Ná jlo ti' na' ñi'ya caca cña re'na, si ta chacuayá' tsa'a.

Tyucui su tsaa Pablo

⁵ Ntsu'u cña tsa'a tyu quichi ca loyuu su cuentya Macedonia; lo'o tye cña bi', li' tyalaa na' ca quichi tyi ma ca ndacua, ⁶ tyanu na' xi lo'o ma li'. Ná tyiquee'

tyanu na' lo'o mā tyucui tyempo tlya'. Laja lo'o tyi'i na' lo'o cu'mā, li' taca xtyucua mā xi 'na cha' quiñi la tyucui 'na cha' tsa'a tyijyu' la, macala su ntsu'u cha' tsa'a. ⁷ Ná nti' na' cha' tyeje tacui na' jua'a ti slo mā; na cua nti' na' tyanu na' xi tyempo lo'o mā, chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na. ⁸ Juani ti tyanu na' ca quichí Efeso re ña'a cuayá' tyalaa tsā ta'a Pentecostés. ⁹ Tso'o tsa ndyaca 'na su ndi'i na' quichí re, cha' ntsu'u tsa ngu' quichí nu tso'o tsa ndaca'a jyacā lo'o nchcui' na' lo'o ngu', masi ña'a ti ntsu'u tsa ñati nu nxuy tya'a lo'o na'.

¹⁰ Si tyalaa Timoteo cajua, chcu' tso'o mā lo'o yu, cha' ná ca xñi'i ti' yu laja lo'o tyi'i yu lo'o mā. Cuentya ji'i ycu' nu Xu'na na ndya'a yu, la cui' tya'a cña nu ndya'a na'. ¹¹ Ni tsaca mā, ná cña'a ti'f mā ji'i yu; tso'o la si xtyucua mā ji'i yu cha' quiñi tyucui ji'i yu cha' tyalaa yu ca slo na'. Ntajatya tsa ya ji'i yu, na' lo'o lcaa tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo ca nde.

¹² Cua nchcui' tsa na' lo'o Apolos tya'a tso'o mā, cha' cāa na'a yu xi ji'i mā; cāa yu lo'o xa' la ngu' tya'a na re. Pana ná ntaja'a yu cāa yu yala ti; ca lo'o laja ji'i yu, ca li' cāa yu su ndi'i mā.

Cha' nu nguscua Pablo su cua tye quityi

¹³ Tii ti ti' mā tyi'i mā chalyuu. Xñi tso'o mā cha' ji'i Jesús. Cua'ni tlyu tyiquee mā, ná cutsij mā. ¹⁴ Xcui' tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i ñati lcu'a ti se'i su ndyu'ni mā cña.

¹⁵ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cua jlo ti' mā cha' lcaa ngu' tya'a Estéfanos ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús clyo; clyo ca ngua ngu' bi' ji'i lcaa cu'mā ngu'

quichí nu ndi'i cacua ti nde Acaya. Lcaa tsā ntaja'a ngu' bi' xtyucua ngu' ji'i ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁶ Nti' na' cha' taquiya' mā ji'i ngu' bi'; la cui' jua'a taquiya' mā ji'i lcaa ngu' nu cua'ni cña stu'ba ti lo'o ngu' bi', lo'o jua'a ji'i lcaa ñati nu tso'o tsa cua'ni cña ñi'ya nu ndyu'ni ngu' bi'. ¹⁷ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' cua ndyalaa Estéfanos lo'o Fortunato lo'o Acaico slo na' ca nde. Ná ndu'ni cha' masi ná ndi'i mā lo'o na' juani, cha' nu ngu' bi' ni, nxyucua tsa ngu' 'na; ¹⁸ cua ngua'ni ngu' bi' cha' nguula la ti' tyiquee na', la cui' ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' lo'o cu'mā. Nga'a cha' taquiya' mā ji'i lcaa ñati nu ndyu'ni cña jua'a.

¹⁹ Lcaa quichí ca loyuu su cuentya Asia su ntsu'u ñati nu ndyu'u ti'i cuentya ji'i Jesús, nda ngu' xlyo ni'i ji'i mā. Lo'o jua'a Aquila lo'o Priscila, cuati jua'a lcaa ñati nu ndyu'u ti'i to' tyi ngu' bi', nda ngu' xlyo ni'i ji'i mā cuentya ji'i ycu' nu Xu'na na. ²⁰ Lcaa ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cua nti' ngu' chcuicha' ngu' ji'i mā; tyucui tyiquee mā quityi mā ji'i tya'a mā chacuayá' ji'i Cristo.

²¹ Lo'o ycu' na' nda na' xlyo ni'i ji'i mā, nu nscua na' xtañi na' lo quityi re, Pablo.

²² Chaca tya cha' chcu' na' lo'o mā juani: Si ntsu'u ngu' tya'a ndyu'u ti'i mā nu ná liñi cha' tso'o ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ycu' nu Xu'na na, xtyanu ti'i mā ji'i ngu' li', cha' xcube' ycu' Ndyosi ji'i. iTyāa nu'u, Xu'na, ca su ndi'i ya!

²³ Xtyucua Jesucristo nu Xu'na na ji'i mā. ²⁴ Tyi'u ti' mā 'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i mā xqui'ya Jesucristo. Jua'a caca cha' lacua.

2 CORINTIOS

1 Pablo laca na'. Se'i ti ndi'i na' ca nde lo'o Timoteo tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo. Nscua ya quityi re cha' cãã slo lcaa cu'mã ca quichĩ Corinto nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu mã ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a tya quityi re slo lcaa ñatĩ nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi tyucui ña'a loyuu su cuentya Acaya. Cua nda ycu'i Ndyosi cña 'na cha' tsa'a na' hcui' na' lo'o ngu' xa' quichĩ ca tyi-jyu' la, lcaa cha' nu ji'i Jesucristo. ² Cua nti' tsa ya cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o mã, cha' cua'ni Ni cha' tĩ ti tyi'i tyiquee mã xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nxtyucua tsa ycu'i Ndyosi ji'na lo'o quiña'a tsa cha' ti' ndyacua ji'na

³ Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na, xqui'ya cha' tya'na ti' Ni ña'a Ni ji'na, lo'o jua'a nxtyucua tsa Ni ji'na lo'o ndyacua cua ña'a ca cha' ti' ji'na. ⁴ Nu nxtyucua Ni ji'na ni, jua'a ndu'ni Ni cha' tiya' la taca xtyucua na ji'i xa' ñatĩ, nu lo'o tyacua cua ña'a ca cha' ti' ji' ngu'; ñi'ya lo'o ngxtyucua ycu'i Ndyosi ji'na, la cui' jua'a taca xtyucua na ji'i xa' ñatĩ li'. ⁵ Ñi'ya lo'o ngua'ni lya' ti' ñatĩ ji'i Cristo tya sa'ni la, jua'a nda ngu' quiña'a tsa cha' ti' ji'na juani, nu lo'o nchcui' na cha' ji'i Cristo; pana ña'a ti nxtyucua tsa Cristo ji'na, la cui' hora lo'o nchcube' na. ⁶ Masi tyacua cha' ti' ji' ya, masi lya' ti' ngu' ji' ya, xqui'ya cu'mã laca cha' ti' bi', cha' taca xtyucua la ycu'i Ndyosi ji'i mã cha' caja ñi'ya cyaá mã ji'i nu cuxi li'. Nu lo'o xtyucua Ni ji'i ya ni, xqui'ya cu'mã ndu'ni Ni jua'a li', cha' caja ñi'ya xtyucua ya ji'i mã; jua'a ta Ni juersa ji'i mã cha' lo'o cu'mã talo mã ji'i cha' ti' la cui' ña'a cha' ti' nu ndyaca ji'i ya. ⁷ Ndyi'u tsa ti' ya ji'i cu'mã. Jlo ti' ya cha' ñi'ya ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i ya, jua'a cua'ni lya' ti' ngu' ji'i mã; pana ñi'ya nxtyucua Ni ji'i ya, jua'a xtyucua Ni ji'i cu'mã.

⁸ Cu'mã tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cua nti' ya cha' caca cuayá' ti' mã ñi'ya ngua lo'o ngujui cha' ti' ji' ya ca quichĩ su ndyaa ya ca loyuu su cuentya Asia, cha' tlyu tsa cha' cuxi nu ndyacua ji'i ya nu ngua li'. Ná jlo ti' ya tsiya' ti' ñi'ya caca cha' tyijiloo ya ji'i cha' cuxi bi' nquicha'; ngua ti' ya cha' nga'aa tyu'ú ya, ⁹ cha' cua ndyalaa tyempo nu cua cajaa ti ya. Pana jua'a ngua cha' tso'o la jlyu ti' ya ji'i sca ti ycu'i Ndyosi, cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni cha' tyu'ú ñatĩ chaca quiya' masi cua ngujui ngu'; bi' cha' nchca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'na, si'i na culacua ti' na cha' ycu'i ca ti na ntsu'u cha' cua'ni na cha' cyaá na laja cha' cuxi bi'. ¹⁰ Cua ngua'ni lyaá ycu'i Ndyosi ji'i ya tyempo bi', cha' ná ngujui ya, masi

cuxi tsa ngua cha' ca bi'; lo'o jua'a tya cua'ni lyaá la Ni ji'i ya ca nde loo la. Cua ngusñi ya cha' ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' jlyu ti' ya ji'i ycu'i Ni, cha' ña'a ti tya cua'ni lyaá Ni ji'i ya. ¹¹ Lo'o jua'a taca xtyucua mã ji'i ya nu lo'o hcui' mã lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i cuare. Tucuá Ni cha' nu hcui' mã lo'o Ni, cha' tyu' tya'a mã; li' cua'ni Ni cha' caca tso'o ji'i ya. Lo'o li' tyu' tya'a mã taca tya mã xly'a'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i ya, nu lo'o cua ngulaá ya ji'i nu cuxi.

Ná ngua ji'i Pablo tsa nde Corinto

¹² Tso'o tsa nti' ya cha' xcui' ngua'ni tyucui tyiquee ya lo'o mã, xcui' nda ya cha' liñi lo'o mã, ñi'ya nu ngua'ni ya lo'o xa' ñatĩ; jua'a nti' ya. Ngua ji'i ya cua'ni ya jua'a lo'o mã xqui'ya cha' lye tsa ngua'ni tya'na ti' ycu'i Ndyosi ji'na laja ti; si'i cha' nda'ya cha' hique ti ya, bi' cha' ndu'ni ya jua'a. ¹³ Tsa lo cua ti cha' nguscua ya lo quityi nu cãã slo mã, sca cha' nu taca hcui' cu'mã, sca cha' nu taca ca cuayá' ti' mã. Masi juani cua ngua cuayá' ti' mã xi, pana cua nti' ya cha' tya caca cuayá' tso'o la ti' mã cha' bi'. Lo'o tyalaa tsã bi', nu lo'o cãã Jesús nu Xu'na na chaca quiya', li' caca tso'o tyiquee mã ña'a mã ji'i ya; jua'a cuare tso'o ca ti' ya ña'a ya ji'i mã ca li'.

¹⁵ Jua'a ngua ti' na', bi' cha' ngulacua ti' na' tsa'a na' slo cu'mã tya clyo. Ná tyiquee' tsa na'a na' ji'i cu'mã tucua quiya' ngua ti' na' nquicha', cha' ca tso'o cresiya ji'i mã. ¹⁶ Clyo ngua ti' na' tyeje tacui na' nde su ndi'i mã tyucui lo'o ndya'a na' ca Macedonia. Nu lo'o ngxtyu' na' ndya'a na' ca Macedonia bi', tyãã na' ca su ndi'i mã chaca quiya', cha' caca xtyucua cu'mã jna' tsa'a na' nde tyucui Judea, ngua ti' na'. ¹⁷ Pana lo'o ná yaã na' slo cu'mã ni, li' ngua ti' mã cha' ná ngulacua tso'o ti' na'. Ná tso'o cha' hcui' mã cha' laca na' sca ñatĩ nu nchcui' tucua ti cha'; nu lo'o ngüiñi tyucui' na tya clyo, ná ñi'lo'o na' ji'i ni sca ñatĩ. ¹⁸ Cua jlo ti' ycu'i Ndyosi cha' ná nchcui' ya tucua cha' lo'o cu'mã, ñi'ya si nacui ya cha' jua'a laca, lo'o li' nacui ya cha' si'i jua'a. Ná ndu'ni ya jua'a, ¹⁹ cha' nu Jesucristo bi', nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi ni, si'i tucua cha' ntsu'u tyiquee Ni. Cua nchcui' ya cha' ji'i Ni su ndi'i cu'mã, lo'o na', lo'o Silvano, lo'o Timoteo, nchcui' cua cha' ji'i Ni. Ná hcui' Ni cha' si'i jua'a laca sca cha' si cua nchcui' Ni tsaca quiya' cha' jua'a laca cha' bi'. Sca ti Cristo laca nu chañi cha' nchcui' Ni cha' liñi, ²⁰ sca ti nu Cristo bi' nu ndu'ni cha' chañi cha' tyu'u tucua lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o na; bi' cha' xqui'ya Jesucristo taca hcui' na: "Amén, jua'a caca cha' lacua". Jua'a ñacu' na laja

lo'o ndu'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi. ²¹ Ycu'i Ndyosi laca nu ngua'ni lo'o ya cha' ngusñi tso'o ya cha' ji'i Cristo, lo'o jua'a ngua'ni Ni lo'o cu'ma; na cua ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' laca na ñati ji'i Ni. ²² Ndi'ya laca ñi'ya si ngusta ycu'i Ni sca cuayá' nu ji'i Ni hichu' na, nu lo'o nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni nu ndyanu ne' cresiya ji'na. Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca nu nda ycu'i Ndyosi ji'na yala la, cha' caca cuayá' ti' na cha' chañi cha' cua'ni Ni lo'o na lcaa ña'a cha' nu nacui Ni cha' cua'ni Ni.

²³ Ná nguta'a na' quichi tyi ma' tu'ni, cha' ná nti' na' cha' caca ñasi' na' ji'i cu'ma. Chañi cha' xqui'ya cha' bi' ti, bi' cha' ná ndya'a na' ca slo ma' li'. Cua jlo ti' ycu'i Ndyosi cha' bi'. Qui'ya ycu'i Ndyosi cresiya 'na si ná chañi cha' nu nchcui' na' re. ²⁴ Pana tso'o la masi si' xqui'ya cuare ti taquiya' ma' cha' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' ne' tyiquee ycu'i ca ma' cua ngusñi tso'o ma' cha' ji'i Jesús. Na cua nti' ya xtyucua ya ji'i ma' cha' ca chaa la ti' ma' laja lo'o ndyu'ni tlyu ycu'i ca ma' ji'i Jesús.

2 Bi' cha' ngulacua ti' na' cha' nga'aa su'ba na' cha' xñi'i ti' tyiquee ma' lo'o tsa'a slo ma' chaca quiya'. ² Ndi'ya laca cha': tso'o tsa nti' na' lo'o ña'a na' ñi'ya nu ndyu'ni cu'ma; cua nda na' cha' xñi'i ti' ji'i ma' tsaca quiya', bi' cha' ná tso'o si jua'a cua'ni na' chaca quiya', ³ cha' jua'a ngua cha' nu nguscua na' lo quityi bi' tya tsubi' la. Ná nti' na' tsa'a na' slo cu'ma nquicha'; ná tyiquee' cua'ni ma' cha' ca xñi'i ti' na', ngua ti' na'. Pana tso'o la si tso'o ti caca tyiquee na', cha' jua'a si tso'o ntsu'u tyiquee na', lo'o cu'ma tso'o ti caca tyiquee ma' li', ngua ti' na'. ⁴ Nu lo'o nguscua na' quityi bi', quiña'a tsa ngulacua ti' na' li'; xñi'i tsa ti' na' ngua li', hasta ndyunaa na' xqui'ya cu'ma. Pana si' cha' ca xñi'i ti' cu'ma nguscua na' quityi bi'; ngua ti' na' cha' ca cuayá' ti' cu'ma cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma, bi' cha' nguscua na' quityi bi'.

Tyu'u cha' clyu ti' ji'i cu'ma lo'o ngu' cuxi bi'

⁵ Cua ngua xñi'i ti' ma' xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni nu ñati bi'. Lo'o ngua'ni yu jua'a ni, si' sca ti na' ngua xñi'i ti' na' li'; lo'o lcaa cu'ma ngua xñi'i xi ti' tyiquee ma' xqui'ya cha' cuxi bi'. Pana juani nga'aa ntsu'u cha' cuxi bi', bi' cha' nga'aa nti' na' cua'ni tyaala na' ji'i cu'ma. ⁶ Cuayá' tsa cha' nu ngua'ni cu'ma lo'o yu bi', cha' cati xqui'ya yu bi', nu lo'o ndyu'u ti'i ma' tsa tlyu ti nu ngua li'. ⁷ Bi' cha' juani cui'ya cu'ma cha' clyu ti' ji'i yu bi', xaala' ma' cresiya ji'i ma' lo'o yu, cha' ná chcuna' chalyuu ji'i yu bi' xqui'ya cha' xñi'i tsa ti' yu. ⁸ Ndi'ña ya cha' clyu ti' ji'i ma' juani cha' xtyucua ma' xi ji'i yu bi', cha' ca cuayá' ti' yu cha' ña'a ti' tya ntsu'u tyiquee ma' ña'a ma' ji'i yu. ⁹ Cua laca nguscua na' quityi bi', cha' li-ya slo cu'ma, cha' ngua ti' na' quijeloo cha' 'na si chañi cha' ji'i ma' cha' cua'ni cu'ma ñi'ya nu ni na' ji'i ma' li'; ná jlo ti' na' nquicha', si tyaja'a cu'ma cua'ni ma' jua'a. ¹⁰ Lo'o na', cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i yu bi', si cua ngua'ni clyu ti' cu'ma ji'i yu. Lo'o cu'ma cua ngua'ni yu cha' cuxi bi', pana na' ngüi'ya cha' clyu ti' ji'i yu bi' cuentya ji'i ma', masi tyijyu' ndi'i na', masi sca ti Cristo ndu' lo'o na'. Bi' cha' jua'a culacua tso'o ti' ma' lacua,

¹¹ cha' ná caca tyijiloo nu xña'a nu naa Satanás ji'na; cua jlo tsa ti' na cha' tajua' tsa nu xña'a bi'.

Ngulacua tsa ti' Pablo nga'a yu ca quichi Troas

¹² Ndyaa na' ca quichi Troas tya tsubi' la, ndyaa cacha' na' cha' ji'i Jesús ji'i ngu' quichi bi'. Lo'o jua'a ngua li', cha' tso'o tsa ndyuna ngu' quichi bi' cha' ji'i ycu'i Ndyosi, xqui'ya cha' cua nda ycu'i nu Xu'na na chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cña ji'i Ni ca ndacua.

¹³ Pana ná ndalo na' ca bi', cha' ngulacua tsa ti' na' ni cha' laca bilya tyalaa Tito tya'a ndya'a ya cña slo na'; bi' cha' yala ti ngusalya' na' lo'o ngu' quichi bi'. Li' tya ndyaa la na' nde loyuu su cuentya Macedonia.

Ntijiloo na ji'i nu cuxi xqui'ya Cristo

¹⁴ Ndyaa tsa na' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi cha' stu'ba cha' ji'na lo'o Cristo. Laca cha' ñi'ya si ndya'a lo'o ycu'i Ndyosi ji'na ndya'a qui'i ti na calle, cha' ndyu'ni chi' Ni loo Jesucristo cha' cua ntijiloo yu ji'i nu cuxi. Jua'a ji'na ta Ni su tya'a na laja ñati bi', cha' lo'o na nsañi na cha' ji'i ycu'i Cristo ca slo lcaa ñati; ndacha' na cha' ji'i ycu'i Ndyosi ca slo ñati, masi nchcui' na lo'o ñati nu nti' clyaa ji'i nu cuxi, masi nchcui' na lo'o xa' ñati nu ná nti' cuna cha' tso'o bi'. Pana ñi'ya laca sca na tyixi xtyi'i nu nda xtyi'i ntyucua lcaa se'i, jua'a laca cña nu ndu'ni na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Ndiya tsa ti' ycu'i Ndyosi ji'i, la cui' jua'a ndiya ti' Ni cña nu ndyu'ni Cristo nde chalyuu xqui'ya na. ¹⁶ Ñati nu chiya'a tsa ndu'ni ni, ná ndiya' ti' ngu' cha' nu nchcui' na tsiya' ti; na ndacane la cha' bi' ji'i ngu' cha' cua chcuna' ti chalyuu ji'i ngu' xqui'ya cha' cuxi nu ndyu'ni ngu'. Pana ñati nu nti' clyaa ji'i nu cuxi ni, xa' ña'a ndu'ni ngu' bi'; cua jlo ti' ngu' cha' ntsu'u chaca chalyuu tso'o la nu caja ji'i ngu'. Ntsu'u tsa ñati nu ná caca cua'ni cña bi'; pana cuare ni, taca cua'ni ya ji'i chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi. ¹⁷ Si' ngana ndyu'ni ya lo'o cha' ji'i ycu'i Ndyosi bi', si' na nchcut-sa'a ya ji'i lo'o xa' la cha'; tyucui ti' tyiquee ya nchcui' ya lo'o ñati ñi'ya laca si na ndi' ycu'i Ndyosi slo ya, xqui'ya cha' ycu'i Ndyosi laca nu ngua'a loo ji'i ya cha' cua'ni ya cña bi' cuentya ji'i Cristo.

Nde laca sca cha' nu cua nguxana ca ti

3 Ná nchcui' tyucuaa ti' ya lo'o cu'ma. Ná nti' ya cha' chcui' ma' cha' tlyu tsa ñati laca ya. Lo'o ndya'a ya slo ma', ná ntsu'u cha' qui'ya ya sca quityi nu ñacu' cha' tso'o ti ndyu'ni ya cña; jua'a lo'o ndyaa ya chaca se'i, ná ntsu'u cha' ña' ya sca quityi jua'a ji'i ma'. ² Ná ntsu'u cha' tyu'ú quityi ji'i ya jua'a, cha' taca ña'a ngu' ji'i cu'ma. Cua jlo ti' ngu' cha' xqui'ya cuare tso'o tsa ndyuna ma' cha' ji'i Jesús, jlo ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i cu'ma. ³ Cristo ngua'ni cña bi' ne' cresiya ji'i cu'ma, nu lo'o nda Ni ji'i cua cha' ndyaa ya ca su ndi' ma'; bi' laca sca cña ji'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi nu lu'ú ca, nu ngua'ni Ni ne' cresiya ji'i cu'ma ñati chalyuu, ni si' cha' nscua sca cha' chu' quee cuaja' ti.

⁴ Taca chcui' na jua'a, cha' tlyu tsa ndyaca tyiquee na xqui'ya cha' jlyu ti' na ji'i ycu'i Ndyosi, cha' cua ngusñi

na cha' ji'i Jesús. ⁵ Cuentya ji'na, ná nchca ji'na cua'ni na cña ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti; pana ycu'i Ni ndu'ni Ni lo'o na cha' taca ji'na cua'ni na lcaa lo cña ji'i Ni nu ndyu'ni na. ⁶ Laca bi' sca cha' nu cua nguxana ca ti, sca cña nu ndyu'ni Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca. Ná laca bi' ñi'ya laca sca cña nu ndacane ti quityi cusu' ji'na cha' cua'ni na. Ndyijii na xqui'ya yabe' nu ntsu'u ji'na xqui'ya cña nu nclyo quityi cusu' bi' ji'na, pana juani ndyiji chalyuu cucui ji'na xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi.

⁷ Cña nu ngulo Moisés ji'i ngu' bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi ni, chu' quee cuaja' nscua cha' bi'; nguscua Ni letra hichu' quee cuaja' bi', cha' hcui' ngu' lo. Ndubi tsa ña'a xee ji'i ycu'i Ndyosi ngua, nu lo'o nda ca ti Ni cha' cusu' bi'; hasta tyucui ña'a loo nu cusu' Moisés ndubi tsa ña'a ngua, ni nga'aa ngua ña'a tya'a ngu' Israel ji'i loo nu cusu' bi'. Pana yala ti nteje tacui cha' bi', xtyi'i ti nguliji xee bi' loo yu li'. Lo'o xee ndubi ndyalaa cha' cusu' bi' lacua, masi xcui' jua'a ndyijii ñati lo'o yabe' nu ntsu'u ji'i ngu' xqui'ya cña nu nclyo cha' cusu' bi'; ⁸ pana juani tlyu la cha' ndyaca nu lo'o nda na cha' ji'i Jesús lo'o ñati, lo'o li' ndu'ni Xtyi'i ycu'i Ni cña ne' cresiya ji'i ngu' bi'. ⁹ Cña nu nclyo cha' cusu' ni, bi' ndu'ni cha' quijeloo qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati; ntsu'u cha' hcube' ngu' li', masi ndubi tsa ña'a xee nu ngua ca su ntucua quiya' cha' cusu' bi'. Bi' cha' juani tlyu la cha' laca cha' ji'i ycu'i Jesús bi', cha' jua'a ndyaca lubii cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya Jesús bi'. ¹⁰ Juani tlyu la cha' tso'o ndyaca ca su ndi'i na, bi' cha' nga'aa ña'a na ji'i cha' tso'o nu ngua ji'i cha' cusu' bi', masi tso'o tsa ña'a ngua cha' bi' tya clyo la. ¹¹ Xti ti tyempo ndalo nu cha' cusu' bi', masi tlyu xi xee ngua lo'o tya lyiji calo cha' bi'. Pana tyucui tyempo nu lijya nde loo la, ná nga'a cha' tye cha' nu nguxana ca ti bi' juani; tlyu la cha' laca bi' tsiya' ti.

¹² Lo'o juani nga'aa ntsii na hcui' na lo'o ñati, cha' jlo ti' na cha' tso'o tsa laca cha' ji'i Jesús nu nchcui' na re. ¹³ Nga'aa nti' cha' tyacu' sca late' loo na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Moisés nu ngua sa'ni bi', cha' ná ña'a ngu' Israel loo yu lo'o nguliji xee bi' jua'a ti. ¹⁴ Ndyacu' tsa cha' hique ngu' Israel nu ngua li', cha' ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti. Masi chalyuu juani, jua'a laca lo'o quityi cha' jo'ó nu nguscua jyo'o Moisés, la cui' cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'i ñati nu ngua sa'ni bi'; nu lo'o hcui' ti ngu' judío lo quityi cha' jo'ó bi', ña'a ti ná nchca ca'ya cha' bi' hique ngu' bi'. Tsiya' ti taca ca'ya cha' bi' hique ngu' lo'o xñi ngu' bi' cha' ji'i Jesús; li' saala Ni hique ngu' cha' cuna tso'o ngu' cha' ji'i Ni. ¹⁶ Pana lo'o xñi na cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na, li' tye cha' nu ndyacu' hique na. ¹⁷ Lo'o nchcui' ca ti quityi re cha' ji'i nu "Xu'na na", bi' nti' ñacu' cha' Xtyi'i ycu'i Ndyosi laca nu bi'. Lo'o jua'a nu lo'o laca Xtyi'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na loo ji'na, nga'aa tucui caca ji'i tatsaa ji'na cha' cua'ni na cua ña'a ca cña cuxi li'. ¹⁸ Jua'a laca cha' ji'na, lcaa na lo'o tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, tyacá' tyijyu' cha' cua nda nu Xu'na na xee nu tyu'u loo na. Pana ná nga'a cha' tyacu' sca late' loo na, cha' la cui' cha' tlyu bi' laca nu ña'a ti tya lye la ndyu'ni cña lo'o na cha' cha'a tyucui ña'a na,

cha' caca na ñi'ya laca ycu'i Ndyosi nu Xu'na na tsiya' ti. Ca slo ycu'i nu Xu'na na nu laca Xtyi'i bi', ca bi' ndyu'u nu cha' tlyu bi'.

4 Bi' cha' ná nchca taja ti' ya ji'i cña nu ndyu'ni ya. La cui' ycu'i Ndyosi laca nu cua nda cña bi' ji'i ya, xqui'ya cha' tya'na ti' Ni ña'a Ni ji'i ya. ² Cua nguxtyanu ya ji'i lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' cuaana ti, lcaa cha' nu ntyuju'u tsa ti' ngu' cua'ni ngu' ji'i. Si'i na ñi'lo'o ya ji'i ngu', la cui' jua'a ná nchcutsa'a ya cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o xi xa' la cha', nu lo'o nchcui' ya cha' bi' lo'o ngu'; tso'o ti nclyo'u ya tyucui cha' ji'i Jesús ji'i ngu'. Lo'o jua'a cha'ni tsa laca cha' bi', cha' jua'a caca cuayá' ti' lcaa ñati cha' tyucui tyiquee ya ndu'ni ya cña ji'i ycu'i Ndyosi; jua'a nti' ycu'i Ni ña'a Ni ji'i ya. ³ Lo'o li' si ntsu'u ñati nu ñacu' cha' tucui tsa ndyu'u cha' tso'o ji'i Jesús nu nchcui' ya lo'o ngu', li'i na ñacu' na li' cha' ñati bi' laca nu nguna' ndu'ni, bi' cha' ná nchca cua'a jyacá ñati bi' ji'i cha' bi'. ⁴ Ná ntaja'a ngu' bi' xñi ngu' cha' bi' xqui'ya nu xña'a nu ñi'lo'o ji'i ñati chalyuu. Ndacu' nu cuxi bi' cha' ji'i ngu' cha' ná cuna ngu' cha' tso'o nu cuentya ji'i Cristo, bi' cha' ná nchca tyanu xee lubii ji'i Cristo ne' cresiya ji'i ngu' bi'. Tlyu tsa cha' laca ji'i Cristo; lcaa cha' nu ntsu'u ji'i Ni, stu'ba ntsu'u cha' ji'i Ni lo'o ycu'i Ndyosi Sti Ni ca su ntucua Ni juani. ⁵ Nu cha' nu nda ya lo'o ngu' ni, si'i cha' ji'i ycu'i ca ya nchcui' ya. Ndi'ya laca cha' nu nchcui' ya lo'o ngu': Jesucristo laca Xu'na tyucui ña'a nde cua, lo'o la cui' Ni laca Ni loo ji'i tyucui ña'a nde chalyuu. Bi' cha' ñacu' ya cha' xqui'ya Jesús nu Xu'na na ndyu'ni ya cña cuentya ji'i ma. ⁶ La cui' ycu'i Ndyosi laca nu nda xee lubii ji'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na; bi' cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha' tlyu nu tso'o tsa nu ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' ti cha' nu nchca tii na cha' ndyu'ni Ni cña ne' cresiya ji'na nu lo'o xñi na cha' ji'i Cristo. Ycu'i Ni ngulo Ni cña cha' tyucua xee ca su ngua chalyuu talya nu ngua tya sa'ni la.

Ndi'ya tyi'i na nde chalyuu lo'o ngusñi na cha' ji'i ycu'i Ndyosi

⁷ Masi tlyu tsa cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya ji'na xqui'ya Cristo, pana ñati chalyuu ti laca na, si'i na ngula tsa ti' na ycu'i ca na. Ñi'ya laca sca quityu' nu ndya' lo'o yuu ti nu xtyi'i ti ncla'a, jua'a ti laca na. Tso'o la jua'a, cha' li' taca ca cuayá' ti' na cha' sca ti ycu'i Ndyosi laca nu lcaa cña nchca ji'i Ni; nga'aa si'i ycu'i ca na nu nchca ji'na. ⁸ Lcua ti se'i su ndya'a ya, tlyu tsa cña ndyacu' ji'i ya, pana ná nchca tyijiloo nu cuxi ji'i ya. Lu'ba ti nclya'ca tsa ti' ya, pana ná nchca taja ti' ya lo'o xñi' ti' ya. ⁹ Ntsu'u tsa tya'a cusuu ya, pana la cui' ti cha' ná lyiji tya'a tso'o ya. Masi ntsu'u ngu' nu ndyu'ni cha' quicha ya, pana ná nchca cua'ni tye ngu' ji'i ya. ¹⁰ Macala su ndya'a ya nde chalyuu, lu'ba ti nchca quicha ya, ntsu'u tsa cha' ti' nu ndyu'ni ngu' lo'o ya, tsa ña'a nu ngua ji'i Cristo lo'o ya yu nde chalyuu, nu lo'o ndyujui ngu' ji'i yu. Pana li' ca jlo ti' xa' ñati cha' ña'a ti tya lu'ú ycu'i Cristo, nu lo'o ña'a ngu' bi' cha' ña'a ti tya lu'ú ya. ¹¹ Cua ña'a ca hora lo'o ndi'i ya chalyuu ntsu'u tsa cha' cuxi nu taca cuju'ji ji'i ya, cha'

quiña'a tsa cha' cuxi ndyacuá jii'ya lcaa se'i su ndya'a ya xqui'ya Jesús. Pana jua'a taca ña'a ngu' cha' tya ndi'i Jesús lo'o ya; bi' cha' laca tya ntsu'u chalyuu jii'ya, masi quicha ti ti' ya ndya'a ya. ¹²Jua'a laca cha' jii'ya cuare, na ncliji tyucui ña'a ya xqui'ya cha' ti'í nu ndyacuá jii'ya nde chalyuu; pana cu'ma ni, cua ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii'ya ma xqui'ya cña nu ngua'ni ya.

¹³Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' su nchcui' ngu' ndi'ya: "Jlya ti' na' cha' chañi laca cha' bi', bi' cha' nchcui' na' cha' liñi bi' lo'o xa' ñati'", nacui' jyo'o cusu' bi'. Lo'o jua'a cuare, nchcui' ya cha' jii'ya Jesús cha' cua ndyatí tyiquee ya jii'ya, xqui'ya cha' ngusñi ya cha' jii'ya. ¹⁴Chañi jlya ti' ya cha' ngulo ycuí' Ndyosi jii'ya Jesús nu Xu'na na ca su ntsiya yu nguatsi' yu, lo'o la cui' jua'a caqui'ya Ni jii'na, cha' stu'ba ti tyalaa na ca su ntucua ycuí' Ni. ¹⁵Ndalo ya jii'ya lcaa cha' ti'í nu ndyacuá jii'ya xqui'ya cu'ma; tiya' la li' tyatu quiña'a la tya'a ñati' ma nu taca tya xlya'be jii'ya ycuí' Ndyosi cuentya jii'ya, cha' jua'a quiña'a tsa tya'a ñati' ma ntsu'u nu cua ngujui xlya'be nu ta ycuí' Ndyosi jii'ya ma. Lo'o li' stu'ba ti taca cua'ni chi' na loo ycuí' Ndyosi.

¹⁶Bi' cha' ná nchca taja ti' na jii'ya cña nu ndyu'ni na cuentya jii'ya ycuí' Ndyosi, masi ncliji tyucui ña'a cuaña' na jua'a ti; pana ña'a ti lu'ba ti ndu'ni ycuí' Ndyosi cha' ca tso'o la cresiya jii'na. ¹⁷Si'i na tlyu tsa cha' ti'í nu ndyacuá jii'na chalyuu re juani, xti ti tyempo talo cha' ti'í bi'; pana tiya' la ni, tlyu tsa cha' tso'o nga'a cha' tyacuá jii'na ca slo ycuí' Ndyosi, lo'o ná nga'a cha' tye bi' tsiya' ti. Ná stu'ba cha' ti'í re lo'o cha' tso'o nu nga'a cha' tyacuá jii'na nde loo la. ¹⁸Ná ntsu'u tyiquee na jii'ya sca na nu tso'o ña'a ti, cha' ná talo lcaa na nu tso'o ña'a bi' tsiya' ti; na ncliyana na jii'ya sca cha' nu ná nchca ña'a na jii'ya juani ti, pana nde loo la tyu'u tucua cha' bi', ña'a na jii'ya li'. Bi' laca nu ná nga'a cha' tye cha' jii'ya.

5 Jlo ti' na cha' ñi'ya nti' sca ni'i canta' ti, jua'a nti' cuaña' na, cha' si cua ngujui na ni, cua ndye cuaña' na nguti. Pana cua ngua'ni cho'o ycuí' Ndyosi chaca ni'i nu tyacuá jii'na, chaca cha' laca bi'; ycuí' Ndyosi xcutsa'a tyucui ña'a na, lo'o ná nga'a cha' tye cha' jii'na tsiya' ti li'. Ca su ntucua ycuí' Ndyosi laca cha' bi', si'i ñati' nu cui'ñá ni'i bi'. ²Ná tso'o nti' na ndi'i na nde chalyuu, cha' xcui' quicha tsa ti' na. Chañi cha' cua nti' na tyu'utsu' na nde chalyuu, tyaa clya na ca slo ycuí' Ndyosi, cha' yala la caja ni'i cucui bi' jii'na li'. ³Ni'i bi' laca nu tacy' lo tyucui ña'a na, cha' caja su tyi'i cresiya jii'na, cha' ná tyi'i na jua'a ti. ⁴Nchca taja ti' na su ndi'i na nde chalyuu, cha' ndyacuá tsa cha' ti'í jii'na. Si'i na nti' na cha' cajaa na yala ti, pana nti' tsa na cha' caca cucui tyucui ña'a na; bi' laca nu cua'ni ycuí' Ndyosi lo'o tyalaa na ca su ntucua Ni. Lo'o li' tye cha' cuxi jii'na, tye tyucui ña'a cuaña' na nu nscua cha' cajaa, cha' li' taca quije chaca chalyuu nu tso'o la jii'na, nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti. ⁵Na cua ngua'ni cho'o ycuí' Ndyosi cha' jua'a caca jii'na ca li'; cua nda Ni Xtyi'i ycuí' Ni cha' tyanu ne' cresiya jii'na juani. Laca bi' sca cha' nu nda Ni jii'na yala ti, cha' tyi'u ti' na lcaa cha' nu cua'ni Ni cuentya jii'na ca nde loo la.

⁶Bi' cha' nchca tlyu tyiquee na, cha' ndu' ti' na cha' jua'a cua'ni ycuí' Ndyosi. Nu lo'o tya lu'ú na chalyuu, jlo ti' na cha' tyijyu' tsa to' tyi na ca slo ycuí' Ndyosi, cha' tya lyiji tyalaa na ca su ntucua ycuí' nu Xu'na na. ⁷Ndalo na ndi'i na chalyuu xqui'ya cha' jlya ti' na cha' nu nda Ni lo'o na, si'i na cua na'a na ñi'ya caca cha' nde loo la. ⁸Cha' nu tlyu nchca tyiquee na, bi' cha' cua nti' tsa na cha' xtyanu na jii'ya chalyuu re su quicha ti ti' na ndi'i na, cha' tsa na tyi'i na ca slo ycuí' nu Xu'na na; ⁹ndyu'ni cña ti' na cha' cua'ni na lcaa ña'a cña nu ndiya' la ti' nu Xu'na na, masi tya lu'ú na, masi cua ngujui na. ¹⁰Lcaa na lo'o tya'a na nga'a cha' tyalaa na ca su ntucua ycuí' Cristo cha' cua'ni cuayá' Ni jii'na. Lo'o li' tyacuá cha' jii'ya scaa na, ña'a cha' nu nga'a cha' tyacuá jii'na xqui'ya cña nu cua ngua'ni scaa na nde chalyuu, si cha' tso'o ngua'ni na, si cha' cuxi ngua'ni na.

Chcui' na sca cha', ñi'ya nu caca cati' qui'ya jii'na lo'o ycuí' Ndyosi

¹¹Xqui'ya cha' ndube tsa ti' ya cha' ña'a ycuí' Ndyosi jii'ya, bi' cha' nchcui' tsa ya cha' jii'ya Jesús lo'o xa' ñati'. Tso'o tsa nslo ycuí' Ndyosi jii'ya, ñi'ya ndu'ni sa scaa ya. Lo'o jua'a cu'ma, nti' ya cha' liñi tsa ndyuloo ma jii'ya, ¹²si'i cha' tyixi ti ya nchcui' tso'o ti ya cha' jii'ya ycuí' ca ti ya. Ndi'ya nti' ya: caja ñi'ya xtyacui ma cha' lo'o ngu' cuentya jii'ya, si tso'o ti nti' ma ña'a ma jii'ya. Ntsu'u ñati' ca bi' nu ná ndube ti' ñi'ya ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', pana ndube la ti' ngu' bi' ñi'ya ndu'ni chi' ngu' loo ycuí' ca ngu'. ¹³Ná ndu'ni cha' masi ñacui' ngu' bi' cha' tonto tsa ya; jua'a laca ya tu'ni, xqui'ya cha' ndyu'ni ya cña jii'ya ycuí' Ndyosi. Masi jua'a laca ya nti' ngu' bi', pana tyucui tyiquee ya taca xtyucua ya jii'ya cu'ma li'. ¹⁴Cua jlo ti' na cha' sca ti ycuí' Cristo ngujui lo crusi cuentya jii'ya lcaa ñati' chalyuu; ñi'ya nti' si cua ngujui lcaa ñati' chalyuu xqui'ya qui'ya nu ntsu'u jii'ya ngu', jua'a laca cha', xqui'ya cha' ngujui yu lo crusi bi'. Lo'o juani jlo ti' na cha' ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a Ni jii'ya lcaa ñati' chalyuu, bi' cha' nga'a cha' chcui' na cha' jii'ya Jesús lo'o xa' ñati'. ¹⁵Xqui'ya lcaa ñati', bi' cha' ntaja'a Cristo ngujui yu lo crusi. Cua nti' yu cha' nga'aa tyi'i ñati' chalyuu cha' jii'ya ycuí' ti ngu'; tyi'i ngu' ni, pana xcui' cuentya jii'ya Cristo, cha' bi' laca nu cua ngujui cuentya jii'ya ngu', bi' laca nu cua ndyu'ú chaca quiya' cuentya jii'ya ngu'. ¹⁶Bi' cha' juani nga'aa chcui' tyucuaa ti' na lo'o xa' ñati' si ná ndiya ti' na ñi'ya ndu'ni ngu' bi' nde chalyuu. Nu ngua tya sa'ni la, la cui' ti cha' ná ndiya ti' ya cña nu ngua'ni ycuí' Cristo; si'i ñati' ngula, si'i ñati' tlyu laca yu ngua ti' ya tya li'. Pana juani nga'aa si'i jua'a ncliyacuá ti' ya ña'a ya jii'ya Cristo. ¹⁷Lo'o juani nu lo'o cua ngusñi sca ñati' cha' jii'ya Cristo, li' cua nguxcutsa'a Ni cha' jii'ya ñati' bi'; cua ndye cha' jii'ya yu lo'o cha' cuxi nu ngua'ni yu nu ngua tya tsubi' la. Chaca chalyuu cucui, bi' laca nu cua ngujui jii'ya juani.

¹⁸Ycuí' Ndyosi laca nu ndu'ni lcaa cha' bi', cha' cua ndyaca stu'ba cha' jii'na lo'o Ni xqui'ya Cristo. Lo'o juani cua nda Ni cña jii'na cha' chcui' na lo'o ngu' ñi'ya caca stu'ba cha' jii'ya ngu' lo'o ycuí' Ni. ¹⁹Xqui'ya Cristo

ndu'ni Ni cha' cati qui'ya nu ntsu'u jii' ñati chalyuu lo'o Ni, nga'aa culoty Ni jii' cha' cuxi nu cua ngua'ni ñati. Lo'o li' cua ngua'a lo Ni jii'na, cha' cua'ni na cña cuentya jii' Ni, cha' chcu' na lo'o ñati ñi'ya taca ca stu'ba cha' jii' ngu' lo'o ycu' Ndyosi; ²⁰ bi' cha' laca ndya'a ya ca slo mā chacuayá' jii' ycu' Cristo. Ndi'ya laca lo'o nchcu' ya lo'o mā, ñi'ya laca si ycu' Ndyosi nchcuane Ni jii' mā cha' cua'a jyaca mā jii' cha' nu nchcu' Cristo. Nchcu' ya lo'o cu'mā chacuayá' jii' Cristo lacua, cha' cua'ni mā cha' caca stu'ba cha' jii' mā lo'o ycu' Ndyosi. ²¹ Masi ná ntsu'u qui'ya jii' Cristo tsiya' ti, pana ycu' Ndyosi ngua'ni cha' ndyanu qui'ya nu ntsu'u jii'na hichu' Cristo. Si cua ngua stu'ba cha' jii'na lo'o Cristo, li' caca lubii cresiya jii'na ñi'ya nu nti' ycu' Ndyosi cha' caca na.

6 Ngu' tya'a ndyu'ni na cña jii' ycu' Ndyosi laca mā; bi' cha' nchcu' tsa ya lo'o cu'mā, cha' ná culiji mā cha' tso'o jua'a ti, cha' tso'o nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya jii' mā. Na cua ngusñi mā cha' bi' tsaca quiya', bi' cha' ña'a ti taquiya' mā jii' cha' bi' juani. ² Ndi'ya nchcu' sca cha' nu nscua lo quityi jii' ycu' Ndyosi sa'ni la:

Cua nti' tsa na' cha' cua'ni cho'o na' cresiya jii' mā, nacui ycu' Ndyosi, bi' cha' ntucua' na' cha' jii' mā lo'o nchcu' mā lo'u.

Cua nti' na' cha' cua'ni lyaá na' jii' mā, bi' cha' nguxtyucua tsa na' jii' mā.

Jua'a nacui ycu' Ndyosi. Lo'o nu juani cua laca tyempo cha' cua'ni cho'o Ni cresiya jii' mā, juani cua laca la cui' tyempo cha' cua'ni lyaá ycu' Ndyosi jii' mā jii' nu cuxi.

³ Ná nti' ya cha' xtyí lo'o ngu' jii' ya xqui'ya cña nu ndyu'ni ya, cha' lo'o jii' ycu' Ndyosi xtyí lo'o ngu' bi' li'; bi' cha' ná ta ya chacuayá' cha' tyu'u tucua sca cha' cuxi, nu xqui'ya bi' taca chcu' ngu' jii' ya. ⁴ Tso'o la nti' ya si caca cuayá' ti' ngu' cha' ndya'a ya lo cña jii' ycu' Ndyosi, nu lo'o ña'a ngu' cña nu ndyu'ni ya cuentya jii' Ni. Ndalo tsa ya jii' cha' ti' nu ndu'ni ngu' lo'o ya, masi ntsu'u tsa na nu lyiji jii' ya, masi ntsu'u tsa cha' tucui nu ndyaca jii' ya. ⁵ Cua ngujui' juata ngu' jii' ya, jua'a cua ngusu'ba ngu' jii' ya ne' chcu; cua ndyu'u ti' tsa tlyu ti ñati ca slo ya cha' cua'ni lya' ti' ngu' jii' ya; lo'o jua'a ntsu'u quiya' nteje tacui ya cuayá' cña nu ndyu'ni ya, ntsu'u quiya' ná nchca caja' ya, ntsu'u quiya' nu lye tsa ntyute' ya. ⁶ Pana ndi'ya ca cuayá' ti' ngu' cha' cña jii' ycu' Ndyosi laca nu ndya'a ya lo'o: na cua ngua lubii cresiya jii' ya cuentya jii' ycu' Ni; liñi tsa nchca cuayá' ti' ya cha' jii' Ni; ndalo tsa tyiquee ya ña'a ya jii' ngu', cha' ndyanu Xtyi' ycu' Ndyosi ne' cresiya jii' ya, lo'o jua'a chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya jii' tya'a ñati ya; ⁷ liñi tsa cha' jii' ycu' Ndyosi nu nchcu' ya lo'o ñati, lo'o jua'a tyucui chacuayá' jii' ycu' Ndyosi nda Ni nu ndya'a lo'o ya. Bi' cha' nu lo'o ña'a ngu' lcaa cha' nu ndyaca jii' ya, li' taca ca cuayá' ti' ngu' cha' cña jii' ycu' Ndyosi laca nu ndya'a ya lo'o. Na cua ngua tso'o cresiya jii' ya juani cuentya jii' ycu' Ni, bi' cha' cua ngujui juersa jii' ya cha' taca xuy tya'a ya lo'o nu xña'a; jua'a taca cua'a ya jii' nu bi', cha' ná cua'ni ñu'u nu bi' jii' ya. ⁸ Ntsu'u quiya' nu ndu'ni chi' ngu' loo ya;

xa' la tyempo, li' nchcu' ngu' cha' ti' jii' ya. Nchcu' ngu' cha' tso'o jii' ya, lo'o jua'a nchcu' ngu' cha' cuxi jii' ya. Nchcu' ngu' cha' nu cuiñi tsa ya; xa' la tyempo, li' nchcu' ngu' cha' liñi tsa cha' nu nchcu' ya. ⁹ Ntsu'u quiya' ndu'ni ngu' cha' ndyuloo ngu' jii' ya; xa' la quiya', li' ndu'ni ngu' cha' ná nslo ngu' jii' ya tsiya' ti. Ntsu'u quiya' ndya'a ya su cua cajaa ti ya nchca, pana ña'a ti tya lu'ú ya; nchcube' tsa ngu' jii' ya, pana ná nchca cujuui ngu' jii' ya. ¹⁰ Masi xñi' tsa ti' ya xqui'ya cha' ti' nu ndyaca jii' ya tu'ni, pana ña'a ti chaa ti' ya; ti' tsa ya tu'ni, pana ndyiji juersa jii' ya cha' xtyucua ya jii' tyuu tya'a ñati. Masi ná sca na ntsu'u jii' ya tsiya' ti lo'o ndi' ya nde chalyuu; pana ycu' Ndyosi nxyucua jii' ya, lcaa na ntsu'u jii' ya li'.

¹¹ Cu'mā ngu' tya'a na, ngu' Corinto, ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya jii' mā, bi' cha' cua liñi tsa nchcu' ya lo'o cu'mā lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ya. ¹² Si' na nga'aa nti' ya xtyucua ya jii' mā, la cui' cu'mā laca nu lqui'ya tsa ntaja'a mā xtyucua mā jii' ya; ¹³ bi' cha' juani tya'na tsa nchcu' na' lo'o cu'mā. Ndi'ya nti' na' chcu' na' lo'o cu'mā, ñi'ya nchcu' ngu' lo'o sñi' ngu': Cui'ya mā cha' clyu ti' jii' ya, tyucui tyiquee mā cua'ni cho'o mā tyiquee mā ña'a mā jii' ya.

Tyaca'a tsa na jii' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca

¹⁴ Ná clyana mā ñi'ya caca quiñi cha' jii' mā lo'o ñati nu ná ntsu'u cha' jii' lo'o ycu' Ndyosi, ná cua'ni tya'a mā lo'o ñati bi' tsiya' ti. Ná taca ca stu'ba cha' jii' mā lo'o ngu' bi', cha' nu ñati nu cua ngua lubii cresiya jii' cuentya jii' ycu' Ndyosi ni, ná taca cua'ni tya'a ngu' lo'o ñati nu ná ndaquiya' jii' Ni tsiya' ti; lo'o jua'a ñati nu ntsu'u xee jii' ycu' Ndyosi ne' cresiya jii', ná taca ca stu'ba cha' jii' ngu' bi' lo'o ñati nu ndiya la ti' chalyuu talya. ¹⁵ Ná taca tsiya' ti ca stu'ba cha' jii' Cristo lo'o Satanás; lo'o jua'a ñati nu cua ngusñi cha' jii' Cristo ni, ná taca cua'ni tya'a ngu' lo'o ñati nu ná ntaja'a xñi cha' bi' tsiya' ti. ¹⁶ Ñi'ya nti' cu'mā nu tyaca'a tsa mā jii' ycu' Ndyosi ni, ná taca cua'ni tya'a mā lo'o xa' ñati nu ngusñi cha' jii' cua ña'a ca jo'ó; tyaca'a tsa na jii' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca xqui'ya cha' ndyanu Xtyi' ycu' Ndyosi ne' cresiya jii'na. Ndi'ya nacui ycu' Ndyosi:

Tyi' na' ca slo ñati bi', lo'o jua'a tya'a na' lo'o ñati bi'; caca na' ycu' Ndyosi cuentya jii' ngu' bi', bi' cha' taca caca ngu' bi' ñati 'na.

Jua'a nacui Ni. ¹⁷ Lo'o jua'a nchcu' ycu' nu Xu'na na chaca quiya' lo'o na, nu ngusñi na cha' jii' Ni. Ndi'ya nacui Ni:

Tyu'utsu' mā nde su ndi' ngu' cuxi; ná cua'ni tya'a mā lo'o nu ngu' cuxi bi', cha' ná tyatí cha' jii' mā lo'o cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' bi'.

Li' quiñi cha' 'na lo'o mā,

¹⁸ caca na' Sti mā;

jua'a cu'mā caca mā sñi' na', masi nu cuna'a, masi nu qui'yu.

Jua'a nacui ycu' Ndyosi nu Xu'na mā, nu lcaa tsiya' ti cña nchca jii' Ni.

7 Cu'ma ngu' tya'a na, nu ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ma, jua'a laca cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o na, cha' nu caca ji'na nde loo la. Bi' cha' lacua, ntsu'u cha' cua'ni tye na ji'i laca cha' cuxi nu nti' cua'ni ñu'u ji'i cresiya ji'na, ji'i tyucui ña'a na. Lo'o jua'a lye tsa cua'ni na cña cha' caca na ñati ji'i ycu'i Ni; na laca nu cua'ni na nde chalyuu, cua'ni na ji'i ñi'ya nti' si cua ndu ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'na.

Nguxtyanu ngu' cha' cuxi nu cua ngua'ni ngu'

2 Cua'ni cho'o tyiquee ma ña'a ma ji'i ya lacua. Ni sca quiya' ná ngua'ni ya cha' cuxi lo'o cu'ma, ni scaa cu'ma ná ngua'ni ñu'u ya chalyuu ji'i ma; ná ntsu'u mala su ñilo'o ya ji'i ma, ni sca tya'a ma. 3 Ná nti' na' sta na' qui'ya hichu' ma. Ndi'ya nti' na' hcui' na' lo'o ma, ñi'ya nu nacui' na' ji'i ma tsubi': laca tyempo ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'ma; masi cua ngujui na, masi ña'a ti tya tyiquee' tyi'i na chalyuu, pana ña'a ti stu'ba ntsu'u tyiquee na' lo'o cu'ma. 4 Tso'o tsa nti' na' lo'o ndyi'u ti' na' ji'i cu'ma, la cui' jua'a nti' na' lo'o nchcui' na' cha' ji'i ma lo'o xa' ñati. Ña'a ti ndyaca tlyu tyiquee na', ña'a ti cha' ti' na' ndi'i, masi cua ngua laca cha' ti' bi' ji'i ya.

5 Tya lo'o ndyalaa ya ca loyuu su cuentya Macedonia re, nga'aa ngujui tyempo cha' chca'a cña' ya tsiya' ti, cha' laca ti se'i tucui tsa cña ndyacua ji'i ya. Laca se'i su ndya'a ya nda tsa ngu' cha' cusu'u lo'o ya, lo'o jua'a hasta ca ne' cresiya ji'i ya ndyatí cha' ntsii ya. 6 Pana ycu'i Ndyosi ni, nda la Ni juersa ji'i ñati nu xñi'i ti' t' nga'a; bi' cha' xa' juersa nda Ni ji'i ya cha' caca nguula la tyiquee ya, xqui'ya cha' cua ndyalaa Tito ca nde.

7 Lo'o jua'a tso'o tsa cha' nu nda yu lo'o ya cuentya ji'i cña nu ndyu'ni cu'ma; nacui' yu cha' cua nti' tsa cu'ma ña'a loo ma ji'i ya chaca quiya', lo'o jua'a nacui' yu cha' ntyuju'u ti' t' ma ndi'i ma xqui'ya cha' cuxi nu ngua ji'i ma tya li', nacui' yu cha' nga'aa ndiya ti' ma cha' cuxi nu nchcui' ngu' 'na tsubi' la. Xqui'ya laca cha' bi', cha' la ti' na' ndi'i na' juani.

8 Chañi cha' ndube ti' na' cha' ngua xñi'i xi ti' ma xqui'ya quityi nu nguscua na' tya li', pana ná ntyuju'u ti' na'; ná tya'achu' na' ji'i cha' nu cua nguscua na' li', masi ntsu'u tsá nu ntyuju'u ti' na' cha' nguscua na' cha' bi'. Jlo ti' na' cha' ngua xñi'i ti' ma nquicha', pana xtyi'i ti' ngualo cha' bi'. 9 Nu juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' cua ndaquiya' ma cha' bi', cha' cua ngua xñi'i xi ti' ma, lo'o li' nguxtyanu ma cha' cuxi nu ngua'ni ma tya li'. Ngua xñi'i ti' ma tu'ni, pana ngua ti' ycu'i Ndyosi cha' caca tso'o ji'i ma lo'o cua ndye cha', bi' cha' si'i na cua ngunu'u tyiquee ma juani xqui'ya cha' ngua tyaala na' ji'i ma li'. 10 Nu lo'o ndube ti' na' ji'i ycu'i Ndyosi laja lo'o nga'a na xñi'i ti' na, li' caja ñi'ya xtyanu na ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni na; clyaa na ji'i nu cuxi li', nga'aa ntsu'u cha' culacua tsa ti' na li'. Pana ñati nu xñi'i xi ti', nu ná ndube ti' ji'i ycu'i Ndyosi ni, ná ntaja'a ñati bi' ca tyuju'u ti' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i; chcuna' chalyuu ji'i ngu' bi' jua'a ti li'. 11 Culacua xi ti' ma ñi'ya ndyaca ji'i ma juani, tya lo'o ngua'ni na' cha' ngua xñi'i ti' ma nu ngua li': tyucui tyiquee ma ncly-

acua ti' ma juani, cha' cua nti' tsa ma juani cha' tyu'u lubii ma ji'i cha' bi'; tsa cla'be ngua ñasi' ma, tsa cla'be ti ndyutsii ma, pana ndyi'u tsa ti' ma jna' li', ña'a cuayá' nu lye tsa ngua ti' ma cha' ña'a loo ma 'na chaca quiya'; yala ti ngua ti' ma hcube' ma ji'i yu nu ngua'ni cha' cuxi bi'. Jua'a nchca cuayá' ti' ya cha' nga'aa ndyanu yabe' ji'i ma xqui'ya cha' cuxi bi'. 12 Bi' cha' laca nguscua na' nu quityi bi'; si'i na ngulacua tsa ti' na' xqui'ya yu nu ngua'ni cha' cuxi bi', ni si'i na ngulacua tsa ti' na' xqui'ya ngu' nu ngua cuxi ji'i. Ngua ti' na' cha' culacua tso'o ti' ma ji'i cha' nu cua nchcui' ya lo'o ma, ñi'ya laca si ndu ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'na; bi' cha' nguscua na' quityi nu ndyaa slo ma bi'. 13 Lo'o nu juani tso'o la nti' ya cuentya ji'i cu'ma.

Tso'o ti nti' ycu'i ya lacua; lo'o jua'a lye la cha' ti' ya juani cha' cua na'a ya ji'i Tito, cha' tso'o tsa ngua ti' yu. Ca ta'a cu'ma ngua'ni ma cha' ti' ti cresiya ji'i yu ndyalaa yu juani. 14 Lo'o tya ndi'i yu ca slo na', cua ni na' ji'i yu cha' tso'o tsa ngusñi ma cha' ji'i Jesús, lo'o jua'a chañi tsa cha' bi'. La cui' jua'a laca quiya' lo'o nchcui' ya, chañi tsa laca cha' ji'i Jesús nu nchcui' ya lo'o ma; lo'o jua'a chañi ngua cha' nu ni na' ji'i Tito, cha' tso'o ti nti' ycu'i ya ña'a ya ji'i ma. 15 Tya cuayá' nu tso'o la ntsu'u tyiquee Tito ña'a yu ji'i ma juani, nu lo'o ndyi'u ti' yu ji'i laca cu'ma cha' cua ndaquiya' tsa ma ji'i laca cha' nu cua nacui' yu ji'i ma; na'a yu cha' ndube tsa ti' ma xqui'ya cha' nu cua nda yu lo'o ma, lo'o jua'a ná nguxtyacui ma xi xa' la cha' lo'o yu li'. 16 Lo'o jua'a na', tso'o tsa nti' na' juani cha' taca tyi'u ti' na' ji'i cu'ma jua'a.

Nda ngu' cñi cha' caca msta cuentya ji'i Cristo

8 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, juani ta na' sca cha' lo'o ma cuentya ji'i la cui' ngu' tya'a na, nu ñati ji'i Cristo nu ndi'i ca loyuu Macedonia. Tso'o tsa ngua ti' ca ta'a ngu' nu ndi'i tyuu quichí su cuentya Macedonia bi'; cua tlyu tsa msta nu nguxti'i ngu' bi', ñi'ya laca si na culiya' tsa ngu'. Masi lye tsa ngua ti' ngu' bi' xqui'ya cha' ti' nu cua ndyacua ji'i ngu', pana ña'a ti tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' li'. Lo'o jua'a ngua ji'i ngu' nda ngu' msta bi' xqui'ya cha' quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o ngu' jua'a ti, jua'a ngulacua ti' ngu' bi'. 3 Chañi tsa cha' nu ta na' lo'o ma cuentya ji'i ngu' bi': Cha' tso'o ti tyiquee ngu' bi' ni, cua nda ngu' laca ña'a nu ngujui ti' xi ji'i ngu'; lo'o jua'a tya quiña'a la cñi nda ngu', masi ná ndyu'u scua cñi nu ndyanu ji'i ngu'. 4 Hasta ngüijña ngu' chacuayá' ji'i ya cha' ta ngu' msta bi', cha' xtyucua ngu' ji'i xa' la tya'a ñati, ngu' nu cua ngusñi cha' ji'i Jesús ca xa' quichí su ntsu'u tsa na nu lyiji ji'i ngu'. 5 Ni ná ngulacua ti' ya cha' ta ngu' jua'a. Tya clyo ntaja'a ngu' tyucui tyiquee ngu' cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi; lo'o li' nacui' ngu' cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu nti' ya cha' cua'ni ngu' chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi. 6 Bi' cha' cua nchcui' ya lo'o yu Tito bi', cha' cua'ni lyiji yu cha' xti'i yu msta nu nda cu'ma cha' tso'o ntsu'u tyiquee ma, cha' tya tsubi' la cua nguxana nxti'i yu msta bi'. 7 Nu cu'ma ni, tso'o tsa jlyu ti' ma ji'i ycu'i Ndyosi, tso'o tsa nchca ji'i ma cu-

lu'u mā cha' jii' ycu' Ndyosi jii' xa' ñati, tso'o tsa nchca cuayá' ti' mā ñi'ya ndyu'u sca cha'; na cua nti' tsa mā xtyucua mā jii' ngu', la cui' jua'a ntsu'u tsa tyiquee mā ña'a mā jii' ya. Nchca tsa jii' mā cuentya jii' lcaa cña, nti' ya; bi' cha' ncliyacua ti' ya cha' ná tyiquee' yala tsa cua'ni mā cha' xti'i mā cñi bi'.

⁸ Si'i na nclyo na' cña jii' mā re; nu lo'o ña'a mā jii' xa' la ngu' tya'a na, cha' nti' tsa ngu' xtyucua ngu' jii' tya'a ñati jii' Cristo, li' taca cua'ni cuayá' mā jii' ycu' ca mā si chañi ca cha' ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jii' la cui' ngu' tya'a mā. ⁹ Cua jlo ti' mā ñi'ya ndu'ni Jesucristo nu Xu'na na, cha' xcu' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o ñati. Lcaa na cua ntsu'u jii' Ni, pana cua ntaja'a Ni ngua Ni sca ñati ti, ñi'ya nti' sca ñati ti' nu ná sca na ntsu'u jii' tsiya' ti. Xqui'ya cu'mā, bi' cha' ngua'ni Ni jua'a, cha' tiya' la li' taca caja lcaa na nu ntsu'u jii' ycu' Ni jii' mā.

¹⁰ Ndi'ya nti' na', tso'o la si cua'ni mā cha' xcua se'i cña bi' lacua, cha' tya yijā na ndyu'ni mā jii'. Si'i la xña cua'ni ti mā jii'; pana xqui'ya cha' ndiya ti' mā ndu'ni mā jua'a, bi' cha' ta mā msta' bi'. ¹¹ La cui' jua'a cua'ni mā cña bi', ña'a cuayá' nu xcua se'i cña bi'. Tso'o tsa ngua ti' mā nu lo'o nguxana cña bi', lo'o jua'a tso'o si tyucui tyiquee mā cua'ni lyiji mā jii', tsa ña'a cuayá' cha' tso'o nu ntsu'u jii' scaa mā ta mā msta' bi'. ¹² Si chañi cha' ntsu'u tyiquee ngu' ta ngu' tsa ña'a nu ntsu'u xi jii' ngu', tso'o ti xñi ycu' Ndyosi msta' bi' jii' ngu', ñi'ya nu nchca ti jii' ngu' li'; ná nti' Ni cha' ta ngu' msta' si ná sca na ntsu'u jii' ngu'.

¹³ Ná nti' na' cha' lyiji tsa na jii' mā laja lo'o ta mā cñi, cha' caja na nu lyiji jii' ngu' ti' tya'a na. ¹⁴ Laca cha' cua ngujui xi cha' tso'o jii' mā juani ti, bi' cha' ntsu'u ñi'ya nu taca xtyucua mā jii' xa' la ngu' tya'a na nu lyiji tsa cha' jii'. Nde loo la li', si lyiji ñi'ya nu tyiji yu'u jii' mā chalyuu, ná tyiquee' lo'o ngu' bi' taca xtyucua ngu' jii' cu'mā li', cha' jua'a caca stu'ba cha' jii' mā lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' jii' ycu' Ndyosi. ¹⁵ La cui' jua'a nscua lo quityi jii' ycu' Ndyosi. Ndi'ya nacui: "Masi nteje tacui cuayá' nguxuti' ngu' na cacu ngu', nga'aa ntyucua la jii' ngu' tsiya' ti li'; lo'o nu ngu' nu nguxuti' xti ti cha' bi', nga'aa lyiji jii' ngu' tsiya' ti lo'o cua ndye cha' li'".

Sca cha' cuentya jii' Tito lo'o tya'a ndya'a yu

¹⁶ Tso'o tsa nti' ya lo'o nchcui' ya lo'o ycu' Ndyosi, cha' nu Tito, tya'a ndya'a ya cña bi' ni, nti' tsa yu xtyucua yu jii' mā. Stu'ba ti nti' yu lo'o na' cha' xtyucua ya jii' cu'mā. ¹⁷ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ngua'ni yu cña nu cua ni na' jii' yu; lo'o juani nti' tsa yu xtyucua yu jii' mā, bi' cha' tsa yu tsa na'a yu jii' cu'mā chaca quiya', cha' jii' ti yu.

¹⁸ Lo'o yu ta ya chaca yu tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, cha' cāa lo'o Tito jii' yu ca slo mā. Cua laca ndyuloo mā jii' yu bi', cha' tso'o tsa nchcui' ngu' jii' yu macala su ndyu'u ti' ngu' cuentya jii' Cristo, cha' tso'o tsa nda yu cha' jii' Cristo lo'o ngu'. ¹⁹ La cui' jua'a nu ñati jii' Cristo nu ndyu'u ti' lcaa quichí cua ngusubi ngu' jii' yu tya'a na bi', cha' tya'a yu lo'o ya, cha' xtyucua yu jii' ya lo'o ndyu'ni ya cña cha' xti'i ya msta' nu

nda ngu'. Ndyu'ni ya cña bi' cuentya jii' nu Xu'na na, cha' jua'a taca cua'ni chī ya loo Ni; lo'o jua'a nti' ya cha' yala ti cua'ni mā cña bi', xqui'ya cha' ndiya ti' mā ndu'ni mā jua'a. ²⁰ Li' ná taca chcu' ngu' jii' ya xqui'ya cha' cua nti' ya cñi nu nda mā cha' xlya'be ti bi'.

²¹ Ndube ti' ya jii' ycu' nu Xu'na na, lo'o jua'a ndube ti' ya ñi'ya nu chcu' ñati; bi' cha' nti' ya cha' xcu' lubii ti cua'ni ya lcaa cña bi'.

²² Lo'o jua'a tya nda ya chaca yu tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo cha' stu'ba ti cāa yu lo'o nu xa' ñati ngu' tya'a na bi'. Quiña'a tsa cña cua ngua'ni yu cuentya jii' nu Xu'na na, bi' cha' jlo ti ya cha' ndiya ti' yu cua'ni yu cña lo'o na. Masi juani tyacā' tyijyu' cha' ndyu'u tsa ti' yu jii' mā. ²³ Bi' cha' juani si xcua'ne ngu' jii' mā ni cña laca ndya'a Tito, ndi'ya ñacu' mā jii' ngu': Tya'a ndya'a na cña laca yu re. Lo'o jua'a xacu' mā cha' jii' ngu' cha' stu'ba ndyu'ni yu cña lo'o cua cuentya jii' cu'mā. La cui' jua'a si xcua'ne ngu' jii' mā, ni cña laca nu ndya'a xa' la tya'a ndya'a Tito bi', ndi'ya xacu' mā cha' jii' ngu' li': Ndyaa' ngu' bi' cuentya jii' lcaa latya ngu' xa' quichí nu ndyu'ni tlyu jii' Cristo, cha' ndu'ni chī ngu' loo Cristo. ²⁴ Bi' cha' chcu' tso'o mā lo'o ngu' bi' lacua, cha' ca cuayá' ti' xa' la ngu' tya'a na cha' chañi cha' ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jii' Tito lo'o tya'a ndya'a yu. Lo'o jua'a tso'o tsa nti' ya lo'o ña'a ya ñi'ya nu ndyu'ni mā lo'o ngu' bi'. Ca tiya' la li' caja cha' bi' jii' lcaa taju ñati nu cuentya jii' Cristo bi'.

Msta' nu nda mā cha' xtyucua jii' tya'a ñati mā

9 Nga'aa nti' cha' chcu' la na' lo'o cu'mā cuentya jii' msta' nu nti' mā cha' xtyucua jii' ngu' tya'a mā nu ntsu'u cha' jii' lo'o Cristo, ² cha' cua jlo ti' na' cha' tso'o ti nti' mā ña'a mā jii' ngu'. Lu'ba ti nchcui' na' lo'o ngu' ca tyi re, ca loyuu su cuentya Macedonia re, cha' tso'o tsa ndyu'ni mā, cu'mā ngu' ca tyi nde loyuu su cuentya Acaya bi'; ni na' jii' ngu' cha' yala tsa ti' cu'mā, cha' tya yijā na ngua'ni cña ti' mā cha' xti'i mā msta' bi'. Lo'o nu ngu' Macedonia re ni, cua ngua chaa la ti' tyiquee ngu' lo'o na'a ngu' cha' yala tsa ndyu'ni mā cña. ³ Masi jua'a ña'a ti tya ta na' jii' ngu' tya'a na bi', cha' cāa ngu' ca slo mā. Li' taca cua'ni mā tsa ña'a nu cua nacui' na' jii' ngu' cha' ndu'ni mā, si'i cha' laja ti nchcui' na' jii' mā lacua. Bi' cha' cua'ni mā cha' xti'i mā msta' bi', cha' cua laca ti nguscua se'i cha' bi' nu lo'o cāa na'. ⁴ Ná jlo ti' na' si lo'o xi tya'a na nu laca ngu' Macedonia re cāa na' li'. ¿Ñi'ya cua'ni na li', si ña'a ngu' cha' ná ngua'ni yala mā? Ca tyuju'u tsa ti' ya li', cha' cua nchcui' ya lo'o ngu' cha' tso'o tsa ndu'ni mā; jua'a cu'mā caca tyuju'u ti' mā li'. ⁵ Bi' cha' cua nchcui' na' lo'o ngu' tya'a na re, cha' tsa ngu' nde loo la que na', cha' xtyucua ngu' jii' mā cha' cua'ni cho'o mā msta', ñi'ya nu nacui' mā 'na cha' ta mā; cua laca nscua se'i ti cha' bi' lo'o cāa na' li'. Jua'a laca bi' sca cña tso'o nu ngua'ni mā xqui'ya cha' ndiya ti' mā ndu'ni mā jii', si'i sca cña nu ndatsaa tsa ya jii' mā laca nu ngua'ni mā li'.

⁶ Tyi' ti' mā ñi'ya ndyaca lo'o ntyaa na na cuiñii. Si xti ti si'yu na cuiñii bi' cataa na, xti ti cha' tso'o tyu'u ji-

na li'; pana si quiña'a si'yu cataa na, quiña'a la cha' tso'o tyu'u li'. ⁷ La cui' jua'a lo'o ta na cña xlya'be ti, nga'a cha' quiñi ti' na ni tsa lo ta scaa na. Ná tso'o si cha' cuiñi ti na ta na ji'i, la cui' ti ná tso'o si cha' juersa ti ta na ji'i; ndiya la ti' ycu'i Ndyosi si tso'o ntsu'u tyiquee na ta na ji'i. ⁸ Taca xtyucua ycu'i Ndyosi ji'i mā lo'o quiña'a tsa cha', lo'o li' tyu'u scua ji'i mā lcaa cha' nu lyiji ji'i mā; lo'o jua'a tya caja la ñi'ya xtyucua mā ji'i xa' ñati lo'o cua ña'a ca cña tso'o. ⁹ Ndi'ya nchcui' cha' nu nscua lo quityi cusu':

Sca ñati nu ndaquiya' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi, quiña'a tsa cha' xlya'be nda yu ji'i ngu' ti' tya'a yu;

bi' cha' lcaa tyempo tyi'u ti' ngu' ji'i cña tso'o nu ndu'ni yu.

¹⁰ Nda ycu'i Ndyosi na cuiñi cataa na, jua'a nda Ni na cacu na; la cui' jua'a ta Ni lcaa na nu lyiji ji'i mā cha' cua'ni mā sca cña tso'o lo'o ñati chalyuu. Lo'o jua'a xtyucua Ni ji'i mā cha' tyu'u scua cha' tso'o nu ndyu'ni mā, cha' xqui'ya bi' caca tso'o tyiquee ñati. ¹¹ Bi' cha' jua'a ndyaca, cha' cua ndyiji lcaa na ji'i mā, ña'a cuayá' taca ta mā cha' xlya'be ji'i xa' ñati. Lo'o cua ndye, li' tso'o tsa tya ngu' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya msta nu cua nda mā, nu tsa lo'o ya ji'i cha' tyalaa ca su ndi'i ngu' ti' bi'. ¹² Nu lo'o nda mā na nu xtyucua ji'i ngu' tya'a na ni, li' caja na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i ngu' bi' chalyuu; jua'a tso'o tsa caca tyiquee ngu' bi'. Lo'o chcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi, ¹³ cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi li'. Taca ña'a ngu' bi' ji'i mā, cha' chañi cha' ndaquiya' mā ji'i cha' tso'o nu cua nda Cristo lo'o mā; ca cuayá' ti' ngu' cha' bi' lo'o ña'a ngu' cña nu cua ngua'ni mā cha' caja xlya'be ji'i ngu' bi'. Cua'ni chi ngu' loo ycu'i Ndyosi li', xqui'ya cha' tso'o tsa nda mā msta ji'i ngu' bi', la cui' ñi'ya nu nda mā ji'i lcaa ñati. ¹⁴ Li' chcui' ngu' bi' lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i mā, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i mā; tyi'u ti' ngu' cha' quiña'a tsa cha' tso'o ndu'ni ycu'i Ndyosi lo'o ñati xqui'ya msta nu cua nda mā ji'i ngu' bi'. ¹⁵ Tso'o tsa laca si tya na xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi lacua, cha' tlyu tsa cha' tso'o laca nu cua nda Ni ji'na, ni nga'aa nchca ca cuayá' ti' na cha' bi'.

Ycu'i Ndyosi nda chacuayá' macala su cua'ni Pablo cña

10 Pablo laca na' nu nchcui' na' lo'o cu'mā juani; tyu'u cha' clyu ti' ji'i mā, masi chcui' liñi na' lo'o mā. Nacu' ngu' cha' ntsi' na' lo'o nchcui' na' lo'o mā nu lo'o ndi'i na' slo mā, pana tyaala tsa ndu'ni na' lo'o mā nu lo'o nga'a na' tyijyu'; jua'a cha' nda ngu'. Tyi'u ti' mā lacua, cha' xcu'i tso'o ti nti' Cristo lo'o ña'a Ni ji'na. ² Nu juani tya'na nchcui' na' lo'o mā, cha' ná cua'ni lye mā lo'o na', cha' jua'a ná cua'ni tyaala na' lo'o mā chaca quiya' lo'o tyalaa na' ca su ndi'i mā. Taca cua'ni tyaala na' lo'o ñati tu'ni, ñati nu cua nñilo'o ji'i mā cha' cuxi tsa cña ndyu'ni ya. ³ Chañi tsa cha' laca na ñati chalyuu, pana ná ndyu'ni na ngana ji'i ngu' ñi'ya nu ndu'ni xa' ñati; ⁴ si'i na nxu'u tya'a na lo'o ngu' cuxi ñi'ya nu nxu'u tya'a sca ñati chalyuu. Ycu'i Ndyosi ni, nchca tsa ji'i Ni, bi' laca nu stu'ba ti ndu'ni cña lo'o na cha' taca tyijiloo na ji'i lcaa cha' cuxi nu nxu'u lo'o na.

⁵ Ntsu'u cha' tyijiloo na ji'i lcaa cha' cuiñi nu nchcui' ngu' ji'i Cristo; jua'a ntsu'u cha' tyijiloo na ji'i lcaa cha' cuxi nu tiji' tsa ti' ngu' ji'i, nu ndaca'a tsa ji'i ngu' cha' ná xñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi. Nu lo'o cua nguxtyanu ngu' ji'i lcaa cha' cuxi bi', li' taca cua'ni na cha' taquiya' ngu' ji'i cha' nu ntsu'u ji'i Cristo. ⁶ Bi' cha' lo'o cu'mā ni, nga'a cha' taquiya' lyiji mā lcaa cha' nu ntsu'u ji'i Cristo, cha' tiya' la li' taca culo'o ya ji'i nu xa' la ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' bi' tsiya' ti.

⁷ Na la xña nchcui' ti mā ji'i ya. Pana tso'o la si culacua xi ti' mā ñi'ya ndyu'u scaa cha' nu liñi ca; nu ñati nu nti' cha' cuentya ji'i Cristo laca ngu' bi' ni, ndu'ni cha' culacua tso'o la xi ti' ngu' bi', cha' caca cuayá' ti' ngu' li', cha' lo'o cuare laca ya cuentya ji'i Cristo. ⁸ Cua nchcui' tsa na' lo'o mā cha' cua nda ycu'i nu Xu'na na chacuayá' ji'i ya, nu lo'o ndya'a ya slo cu'mā; lo'o jua'a ná nchca tyuju'u ti' na' masi nchcui' na' jua'a lo'o mā. Cua lo'o chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi ndya'a ya, cha' taca tyat'i la ti' tyiquee mā cha' ji'i Ni; si'i na cua'ni ñu'u lyiji ya ji'i mā. ⁹ Ná nti' na' cha' ñacu' mā cha' na nchcusi' ti na' ji'i mā lo'o quityi nu nscua na' cha' ya slo mā.

¹⁰ Nacu' ngu': Tonu tsa cha' nu nda nu Pablo bi', tyaala tsa ndu'ni yu lo'o na, nu lo'o ndi'i yu tyijyu'. Nda yu cha' nu liyja ca slo na, nacu' ngu' ji'i mā, pana ná nchca culo tso'o yu cña ji'na nu lo'o ndi'i yu slo na; ná nduna na tsiya' ti cha' nu nda yu li', nacu' ngu' bi' li'.

¹¹ Tso'o si caca cuayá' ti' ngu' bi' lacua, cha' sca ti cuayá' ndyu'u cha' nu nscua ya lo quityi nu lo'o nga'a ya tyijyu', la cui' ñi'ya nu cua'ni ya lo'o mā nu lo'o tyi'i ya ca slo mā.

¹² Si'i na caca stu'ba cha' ji'i ya lo'o ñati bi', nti' ya; tyixi tsa ndu'ni ngu' bi' lo'o tya'a ngu', tonto tsa ngu' bi'. Na ña'a cuayá' ngu' bi' ji'i ycu'i ca ngu', bi' cha' nti' ngu' cha' tso'o tsa ndyu'ni ycu'i ngu'. ¹³ Pana nu cuare ni, ná nti' ya cha' chcui' tso'o ti ngu' ji'i ya cuentya ji'i sca cña nu cua ngua'ni xa' ñati; tso'o masi chcui' ngu' ji'i cña nu ndyu'ni ycu'i ca ya, cha' ycu'i Ndyosi laca nu nda chacuayá' macala su nga'a cha' cua'ni scaa ya cña. Lo'o jua'a nda Ni chacuayá' cha' ndyalaa ya ca slo cu'mā, ngu' Corinto. ¹⁴ Bi' cha' lacua, cua lo'o chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi ndyaa ya ca slo mā tya clyo, cha' nchcui' ya cha' tso'o nu ntsu'u ji'i Cristo lo'o mā; si'i na ntyijiloo ya ji'i chacuayá' nu nda Ni ji'i ya bi'. ¹⁵ Ná ntsu'u cha' chcui' ya ji'i cña nu ndyu'ni xa' ñati cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, chcui' ya ji'i tsa bi' ti cña nu nda Ni chacuayá' cha' cua'ni ycu'i ca ya ca slo mā. Na cua nti' ya cha' xñi tso'o la mā cha' ji'i ycu'i Ndyosi nde loo la, cha' li' quiña'a la cña taca cua'ni ya laja ngu' tya'a mā, ñi'ya nu cua nda Ni chacuayá' cha' cua'ni ya. ¹⁶ Lo'o li' xqui'ya cu'mā caja ñi'ya chcui' ya cha' tso'o nu ntsu'u ji'i Cristo lo'o ngu' xa' quichi' nu ndi'i tyijyu' la, nde loo la ca su ndi'i cu'mā. Bi' cha' lacua, ná ndu'ni cha' chcui' ya cha' ji'i cña nu cua ngua'ni xa' ñati cuentya ji'i Cristo.

¹⁷ Si nga'a cha' chcui' na ji'i sca cha', tso'o la chcui' na ji'i sca cña nu ndyu'ni ycu'i Ndyosi lacua. ¹⁸ Si'i na taquiya' tso'o la Ni ji'i ñati nu nchcui' tsa ji'i cña nu

ndyu'ni ycu' ca ngu'; nu lo'o tso'o ti nti' Ni ña'a Ni ji'i ñati, li' taquiya' Ni ji'i cña nu ndyu'ni ngu' bi'.

Nu ngu' nu cuiñi ti nclyu'u cha' ji'i Jesús

11 Lo'o juani tyu'u cha' clyu ti' ji'i mā lo'o na', talo tyiquee mā xi jna', masi cha' tonto ti na' nchcui' tsa na' cha' ji'i ycu' ca ti na'. ² Na tiji' tsa ti' na' ña'a na' ji'i cu'mā. Ni tyiquee' la cui' jua'a nti' ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i cu'mā. Na cua ngüiñi cha' 'na lo'o ycu' Ndyosi cha' ta na' ji'i mā cha' caca mā ñati ji'i Cristo, ñati nu lubii tyiquee, la cui' ñi'ya laca lo'o sca nu cuna'a cuañi' nu caja clyo'o lo'o sca ti nu qui'yu ji'i; ³ ndube tsa ti' na' si quiñu'u chca cresiya ji'i mā. Tya sa'ni ni, cua nguñilo'o nu cuaña ji'i Eva, cha' tajua' tsa nchcui' nu xña'a bi'. Pana ná nti' na' cha' quiñu'u cha' ji'i mā lo'o Cristo jua'a, ná nti' na' cha' ñilo'o nu xña'a ji'i mā xqui'ya xa' ñati; juani tso'o tsa cha' tyucui tyiquee mā cua ngusñi mā cha' ji'i ycu' Cristo. ⁴ Ngujui cha' jna' cha' ndi'ya ndu'ni mā: tso'o tsa nchcui' mā lo'o cua ña'a ca ñati nu lijya ca slo mā, masi xa' ña'a cha' nu nda ngu' cuentya ji'i Jesús, masi ná stu'ba cha' nu nda ngu' bi' lo'o cha' nu cua nda ya lo'o mā tya clyo la. La cui' jua'a nduna mā chaca cha', pana si'i cha' tso'o ji'i Jesús nu ndu'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi nu cua nchcui' ya lo'o mā laca bi'. Bi' cha' laca cha' chaca xtyi'i ndyu'ú ne' cresiya ji'i mā juani, nga'aa si'i Xtyi'i ycu' Ndyosi laca bi'. ⁵ Ni si'i na cuxi la laca cha' nu nchcui' na', si'i na tso'o la cha' nu nchcui' nu xa' ñati bi'; nti' mā jua'a, masi cua nguñilo'o ngu' ji'i mā lo'o nchcui' ngu' cha' laca ngu' cña ji'i Cristo. ⁶ Masi ná nchca 'na chcui' liñi na' lo'o ñati, nti' mā, pana ndye cha' ngua tsa'a tso'o na' cha' ji'i Jesús bi'; lo'o jua'a jlo ti' mā cha' chañi tsa cha' nu nchcui' na' re, cha' tyu'u quiya' cua na'a mā 'na, lcaa ca cha' nu cua ngua 'na.

⁷ Ná ngusñi na' caya' ji'i mā tsiya' ti nu lo'o ndi'i na' ngulu'u na' cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi ji'i mā. Cua nta-ja'a na' li' cha' caca ti'í la na' xqui'ya cu'mā, cha' caja ñi'ya caca tso'o la tyiquee ycu' cu'mā. ¿Ha ná tso'o cha' ngua'ni na' jua'a, nti' cu'mā? ⁸ Ca ta'a taju ngu' tya'a na nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo xa' quichi' ni, bi' laca ngu' nu nxyucua 'na lo'o cñi tyucui tyempo lo'o ngua'ni na' cña ca su ndi'i cu'mā; ná ngusñi ti na' caya' ji'i ngu' bi', cha' jua'a ngua nxyucua na' ji'i mā li'. ⁹ Tyucui tyempo nu lo'o nguti'i na' lo'o cu'mā, nu lo'o lyiji cñi 'na, li' ná ngüijña na' ji'i mā cha' xtyucua mā xi 'na; nu ngu' ca tyi Macedonia, tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cua ya'a yalo'o ngu' bi' lcaa na nu nguliji ti xi 'na. Jua'a ngua'ni na' nu ngua li', cha' ná ta na' quiña'a tsa cña ji'i cu'mā, ngua ti' na'. La cui' jua'a tya cua'ni la na' tyempo nde loo la, nti' na'. ¹⁰ Tso'o la nti' na' cha' ndyaca jna' jua'a. Bi' cha' juani macala su tya'a na' tyucui loyuu su cuentya Grecia, nga'aa nti' na' cha' ta ngu' caya' 'na; cua jlo ti' mā cha' chañi tsa cha' nu nchcui' na' re, xqui'ya cha' laca na' ñati ji'i Cristo. ¹¹ Si'i xqui'ya cha' ná ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i mā, bi' cha' nchcui' na' jua'a; cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' tso'o tsa nti' na' ña'a na' ji'i cu'mā.

¹² Lo'o jua'a tya cua'ni la na' ña'a nu ndu'ni ti na' juani, cha' jua'a ná caca chcui' lye nu xa' ñati bi' ji'i ya, lo'o ñacu'i ngu' cha' ndyu'ni ya cña ñi'ya nu ndu'ni ycu' ngu'. ¹³ Ná chañi cha' ndyu'ni ngu' bi' cña ji'i Cristo; na cuiñi ti ngu' bi', quiña'a tsa cha' cuiñi nda ngu' bi' lo'o ñati macala su ndya'a ngu'. Xa' ña'a xi ndu'ni loo ngu' bi', cha' ñilo'o ngu' ji'i xa' ñati cha' laca ngu' bi' ñati tso'o, cha' ñati nu ndyu'ni cña ji'i Cristo laca ngu' bi'. ¹⁴ Ná tlyu cña laca cha' ndu'ni ngu' bi' jua'a, cha' lo'o nu xña'a nu naa Satanás taca ji'i ñilo'o ji'i ñati, nu lo'o xa' ña'a cua'ni loo yu ña'a cuayá' nu ca ti' ngu' cha' laca yu sca xca nu ndyu'u tucua lo'o xee ji'i ycu' Ndyosi; pana ná chañi laca cha' bi'. ¹⁵ La cui' jua'a lo'o ngu' nu ndyu'ni cña cuentya ji'i nu xña'a bi'; ná tlyu cña cha' cua'ni ngu' cha' xa' ña'a loo ngu', ña'a cuayá' nu ñilo'o ngu' bi' ji'i xa' la ñati cha' cña ji'i ycu' Ndyosi laca nu ndyu'ni ngu' bi'. Pana nu lo'o tyalaa hora cha' caca cuayá' ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi, li' chcube' ngu' bi' ñi'ya nu nga'a cha' tyacua ji'i ngu' xqui'ya cña cuxi nu cua ngua'ni ngu' lo'o ya'a ngu' chalyuu.

Cha' ti'í nu cua ngujui ji'i Pablo lcaa su nguta'a yu

¹⁶ Chaca quiya' chcui' na' lo'o mā, cha' ná nga'a cha' chcui' mā cha' nu tonto ti laca na'. Masi jua'a nti' mā, cha' tonto laca na', pana ta mā xi chacuayá' 'na chcui' na' xi ji'i lcaa cha' nu cua ngua 'na. ¹⁷ Ná ndiya ti' na' cha' nchcui' na' ji'i cha' bi', cha' si'i cha' nu cua nda ycu' Ndyosi cha' chcui' na' lo'o ñati laca cha' bi', nti' na'. Chañi cha' tonto tsa na', nti' na', si lye tsa chcui' na' cha' ji'i ycu' ca na'. ¹⁸ Pana ná ndube ti' na', chcui' na' xi juani, cha' ntsu'u tsa ngu' nu jua'a nchcui' tsa ngu' cha' caca chi' la loo ycu' ca ngu', nti' ngu'; bi' cha' lo'o na' ntsu'u chacuayá' chcui' na' xi, nti' na'. ¹⁹ ¡Nu cu'mā nchca tsa ji'i mā! Bi' cha' tso'o tsa ndalo tyiquee mā ji'i ngu' nu tonto ti ndu'ni. ²⁰ Na ndalo tsa tyiquee mā ji'i lcaa ngu' tonto bi', masi lye tsa nclyo ngu' cña ji'i mā, masi ndyu'ni ngu' ngana ji'i mā, masi ndatsaa tsa ngu' ji'i mā cha' cua'ni mā cha' cuxi, masi ndu'ni tyucuaa tsa ti' ngu' lo'o mā, masi lu'ba ti ntyiji'i ngu' saca' mā; cua ndalo tsa tyiquee mā ji'i ngu' bi'. ²¹ Lo'o li' nacui mā cha' ná ngulo tso'o ya cña ji'i mā. ¡Chañi cha' ná ngua'ni tyaala ya ji'i cu'mā ñi'ya nu ndyu'ni nu ñati bi'!

Tso'o lacua, chcui' na' xi cha' ji'i ycu' ca ti na', masi cha' tonto ti ndyu'ni na' jua'a; si'i ngu' bi' ti nu ntsu'u chacuayá' chcui' ngu' ji'i ycu' ca ngu'. ²² Laca na' ngu' hebreo stu'ba ti lo'o ngu' bi'; jua'a laca na' ngu' Israel stu'ba ti lo'o ngu' bi', cha' jua'a ndyu'u cha' jna' lo'o jy-o'o Abraham stu'ba ti lo'o ngu' bi'. ²³ Nacu'i ngu' bi', cha' cña ji'i Cristo ndyu'ni ngu'; la cui' cña bi' ndyu'ni na'. Masi tonto ti nchcui' na', pana tso'o la cña nu ndyu'ni na' que cña nu ndyu'ni ngu' bi'; lye la ngua'ni na' cña, lu'ba la ngusu'ba ngu' 'na ne' chcu'a, tyu'u tsa quiya' cua ngujui'i ngu' juata hichu' na', lu'ba ti ndyaca cha' cua cajaa ti na' xqui'ya Cristo. ²⁴ Calaa tyii ntucua caa quiya' ndya'ni ngu' cuxi cuentya ji'i ngu' judío ni, lo'o jua'a ca'yu quiya' ngujui'i ngu' judío 'na tsa lo cua quiya'; ²⁵ jua'a sna quiya' ngujui'i ngu' romano yaca

hichu' na', lo'o jua'a tsaca quiya' ngu ngu' quee 'na cha' ngua ti' ngu' cujuu' ngu' 'na. Sna quiya' ngua cuxi ji'i yaca ni'i su ndya'a na', ngüilyu'u bi' nde ne' hitya; lo'o jua'a sna quiya' ngua cha' ndyanu na' nchcuatya ti na' lo hitya sca tsä lo'o sca talya. ²⁶ Quiña'a tsa se'i ndya'a na' tyucuij su caca cuxi 'na nquicha': ntsu'u ho-ra ndyacia na' cla'be sta'a lo'o ndyaluu bi'; la cui' jua'a ntsu'u tsa ñati' cuaana tyucuij; masi ngu' judío tya'a na', masi ngu' xa' tsu', ngua ti' ngu' cua'ni cuxi ngu' lo'o na'; la cui' jua'a masi ndya'a na' nde quichj tonu, masi ndya'a na' nde ne' quixi', masi ndya'a na' nde lo tyujo'o, ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndyacia 'na; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu stu'ba ndya'a lo'o ñati' ji'i Jesucristo, pana cha' cuiñi ndyu'ni ngu' bi', cuxi ti ngulacia ti' ngu' ña'a ngu' 'na. ²⁷ Tucui tsa cña nu ndyacia 'na, ti' tsa cña ndyacia 'na ca su ndya'a na', ña'a cuaya' tyuu tsa quiya' ná ngua caja' na'; ntsu'u quiya' ntyute' na', jua'a ntsu'u quiya' nguityi na' hitya, lo'o jua'a ntsu'u tsa nu ná ngujui tsiya' ti na cacu na', ntsu'u tsä lo'o lye tsa nchca tlya' na', la cui' jua'a ná ngujui late' cacu' na'. Lcaa cha' bi' ndyacia 'na ca su ndya'a na'.

²⁸ Lo'o jua'a tya ntsu'u la xi xa' la cha' 'na; lcaa tsä ndube tsa ti' na' ñi'ya ndyaca ji'i lcaa taju ñati' nu cuentya ji'i Cristo ca xa' quichj, lye tsa nclyacia ti' na' ne' cresiya jna' lo'o ndyi'u ti' na' ji'i ngu' bi'. ²⁹ Lo'o ná ndyiji juersa ji'i scaa ngu' bi', li' caca ñu'u ti' na' cuentya ji'i ngu' bi'; lo'o ndyacia qui'ya ji'i scaa ngu' bi', la cui' jua'a na', xñi'i tsa ti' na' li'. ³⁰ Laja lo'o nchcui' ti na', tso'o si chcui' na' ji'i lcaa cha' nu ná nda chacuayá' cha' caja juersa jna' su ntucua ycu' ti na'. ³¹ Ycu' Ndyosi Sti Jesucristo nu Xu'na na ni, tyucui tyempo nga'a cha' cua'ni tlyu na ji'i Ni: la cui' Ni jlo ti' Ni cha' si'i cha' cuiñi laca nu nda na' lo'o cu'mä. ³² Ndi'ya cha' ngua 'na lo'o nguti'i na' ca quichj Damasco: Nu laca xu'na quichj ca jua, cuentya ji'i rey Aretas laca yu cña; lo'o jua'a ngulo yu bi' cña ji'i ngu' policia cha' tsatü ngu' to' lo'o quichj bi' cha' tejeya' ngu' 'na, cha' tyaa lo'o ngu' 'na nde ne' chcuä li'. ³³ Pana xa' tyucuij ngusñi na' nguta'a na' li'; yaä lo'o ngu' tya'a na sca chcubi, cha' chca'a na' nde ne' chcubi bi', lo'o li' ngusu'ba ngu' 'na toni'i ventana cha' ngua'ya ti'i na' nde chu' lo'o quichj bi' nde liya'. Jua'a ngua, bi' cha' laca cha' ngulaá na' ji'i xu'na quichj bi'.

Ngulu'uloo ycu' Ndyosi ji'i Pablo laja xcalá yu

12 Tya nti' cha' chcui' na' la xi cha' ji'i ycu' ca ti na', masi ná tso'o chcui' na' jua'a lo'o xa' ñati. Juani ta na' sca cha' lo'o mä ñi'ya nu cua nchcui' xcalá na' tsaca quiya'. Laja xcalá ti na', li' ngulu'uloo ycu' nu Xu'na na 'na, lo'o jua'a nda Ni sca cha' lo'o na' li'. ² Sca ñati' nu cua ngusñi cha' ji'i Cristo laca na'; nu juani cua ntsu'u tii jlyacia yija tya lo'o ngua ti' na' cha' yaä ycu' Ndyosi yaqui'ya Ni 'na, cha' li' ndya'aä ca chaca chalyuu nde cuä la, ca su ntucua ycu' Ndyosi. Nga'aa jlo ti' na' si chañi cha' ndya'a na' ca ndacua, si laja xcalá ti na' ngulu'uloo ti cha' bi' 'na; sca ti ycu' Ndyosi jlo ti'. ³ Chaca quiya' chcui' na' lo'o cu'mä cha' ná jlo ti' na' si chañi cha' ndyaa lo'o lye ycu' Ndyosi 'na ca chalyuu bi'

su tso'o tsa ña'a lcaa na, si na nchcuilo'o ti 'na cha' ndya'a na' ca bi'; sca ti ycu' Ndyosi jlo ti'. ⁴ Ca bi' cua ndyuna na' quiña'a tsa cha'; cua ntsu'u tsa cha' nu ná nchca chcui' na' ji'i, jua'a ná caja ñi'ya chcui' ñati' chalyuu ji'i cha' bi' tsiya' ti. ⁵ Pana tso'o si chcui' na' xi lo'o mä, cha' jua'a ngua 'na tya li'; ná tso'o chcui' na' xa' la cha' cuentya ji'i ycu' ca na', sca ti si chcui' la na' xi ji'i scaa cha' nu ná nda chacuayá' 'na cha' caja juersa 'na su ntucua na' ycu' ti na'. ⁶ Ni si'i na tonto laca na' cha' nchcui' tsa na' ji'i ycu' ca ti na' jua'a, cha' liñi laca nu nda na' lo'o mä juani. Pana nga'aa nti' na' chcui' na' quiña'a la cha' lo'o mä juani, cha' ná nti' na' cha' cua'ni chj ngu' loo na' si bilya ña'a ngu' ñi'ya ndyu'ni na', si bilya cuna ngu' cha' nu nda na'; tsa ña'a cuayá' nu ndyuloo ti ngu' 'na, jua'a ti taca cua'ni chj ngu' loo na' nti' na'.

⁷ Lo'o li' nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' caja xi cha' chcube' na', cha' ná lye tsa caca tyucuaa ti' na' lo'o ñati' xqui'ya cha' tlyu ca nde cuä nu cua na'a na' laja xcalá; nda Ni sca lo quicha 'na nu ti' tsa ndyu'ni lo'o na'. Lo'o jua'a laca bi' ñi'ya laca lo'o ntsu'u na ya' nu xña'a nchcube' ji'na, cha' ti' tsa ndyu'ni quicha bi' lo'o na', cha' ná caca tyucuaa ti' na' lo'o xa' ñati. ⁸ Cua ndya'a sna quiya' nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi; tya'na tsa nchcui' na' lo'o Ni cuentya ji'i quicha bi' cha' tyu'ut-su' bi' jna'. ⁹ Pana ndi'ya nacuj Ni 'na li': "Tsa bi' ti cha' nga'a cha' tyi'u ti' nu'u, cha' xcui' cha' tso'o ndu'ni na' lo'o nu'u jua'a ti. Lye la caca cua'ni na' cña xqui'ya nu'u, nu lo'o ná quiña'a tsa juersa ntsu'u ji'i ycu' ca nu'u", nacuj Ni jna'. Bi' cha' juani tso'o tsa nti' na' masi ná ndyiji juersa 'na, cha' li' taca tyanu juersa ji'i ycu' Cristo ne' cresiya 'na. ¹⁰ Tso'o nti' na' lacua, masi ná ntsu'u juersa 'na tsiya' ti, masi quiña'a tsa cha' ti' nchcui' ngu' jna', masi ti' tsa na', masi lya' tsa ti' ngu' 'na, masi tucui tsa laca cña su ndya'a na' cuentya ji'i Cristo; la cui' tyempo lo'o ná nchca 'na tsiya' ti, la cui' hora bi' tso'o tsa ndyiji juersa 'na xqui'ya Cristo.

Ndube tsa ti' Pablo ñi'ya ndyaca ji'i ngu' Corinto nu ngusñi cha' ji'i Cristo

¹¹ Cu'mä ngua'ni mä lo'o na' cha' nchcui' na' cha' tonto re, pana cu'mä laca nu nga'a cha' chcui' tso'o mä 'na nquicha'. Masi ná sca cha' ndyaca 'na tsiya' ti, si'i na xti la cña nchca 'na lo'o quiña'a la cña nchca ji'i nu ngu' cuiñi bi', masi tyaca'a tsa ndyu'ni mä ji'i ngu'; si'i jua'a ndyu'u cha'. ¹² Cua ndalo tsa na' laja lcaa cha' cuxi nu ngua 'na, cha' ndyu'ni na' cña nu cua nda nu Xu'na na 'na, cha' ndy na' nchcui' na' lo'o cu'mä. Cua jlo ti' mä cha' ycu' Ndyosi laca nu cua nda cña bi' 'na nu lo'o cua na'a mä cha' tlyu nu cua ngua'ni Ni ca slo mä xqui'ya na', cha' jua'a cube la ti' mä ji'i ycu' Ndyosi. Ná nchca cua'ni ñati' chalyuu cña bi' jua'a ti. ¹³ Tsa bi' ti cha', ná ngüijña na' ji'i cu'mä cha' xtyucua mä 'na, bi' cha' nti' mä cha' chj nti' na' ña'a na' ji'i cu'mä; tso'o la ndu'ni na' lo'o ngu' xa' quichj, nti' mä. Tyu'u xi cha' clyu ti' ji'i mä lo'o na' lacua, cha' ná ndijña na' cha' bi' ji'i cu'mä.

¹⁴ Cua tyaꝯ ti na' ca su ndi'i mꝯ chaca quiya'. Cua tya'a ti sna quiya' cha' cꝯꝯ na' slo mꝯ juani, lo'o ña'a ti ná lijya na' cha' culo na' sca cña tlyu ji'i cu'mꝯ. Sca ti nti' na' cha' caca mꝯ ñati' ji'i ycu'i' Ndyosi, ná nti' na' cha' jña na' cñi' ji'i mꝯ. Ñi'ya nti' na ni, si ntsu'u sñi' na, ycu'i' ti na ta na caya' lo na laca nu lyiji' ji'i sñi' na; si'i sñi' na nu ta caya' lo ycu'i' na. ¹⁵ Lo'o jua'a na', tso'o tsa nti' na' masi culiji na' lcaa na nu ntsu'u xi 'na, masi tye juersa ji'i ycu'i' na' tsiya' ti, cha' caja ñi'ya xtyucua na' xi ji'i cu'mꝯ. Bi' cha' ná tso'o laca si xti ti ntsu'u tyiquee mꝯ ña'a mꝯ 'na, masi tso'o la ntsu'u tyiquee na' ña'aꝯ ji'i cu'mꝯ.

¹⁶ Ná quiña'a tsa cñi' nguliji mꝯ lo na' li'; pana ña'a ti tya ntsu'u xi ngu' tya'a mꝯ nu nchcui' cha' cua nguñilo'o na' ji'i mꝯ cha' cua'ni na' ngana ji'i mꝯ.

¹⁷ ¿Ñi'ya jua'a? Ná nda na' ñati' lijya ca slo mꝯ cha' cua'ni ngu' ngana ji'i mꝯ cuentya 'na, si'i jua'a nti' na'.

¹⁸ Chañi' cha' nchcui' na' lo'o yu Tito bi', cha' tsubi' ti tsaa yu ca su ndi'i mꝯ; ndyaa yu lo'o chaca yu tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús bi' li'. Pana si'i Tito laca nu ngua'ni ngana ji'i mꝯ; sca ti cuayá' ndyu'ni yu cña ñi'ya nu ndyu'ni na' cña, sca ti cha' ntsu'u tyiquee tyucuaa ya.

¹⁹ Ni si'i xcu'i' na' cua nti' ya cha' tyu'u lubii cha' ji'i ya lo'o cu'mꝯ; laca cha' ndube ti' ya cha' ña'a ycu'i' Ndyosi ji'i ya, bi' cha' tsa lo cua ti cha' nchcui' ya, tsa ña'a cha' nu nti' ycu'i' Cristo cha' chcu'i' ya lo'o cu'mꝯ. La cui' jua'a lcaa cña nu ndyu'ni ya, na xtyucua ya ji'i mꝯ laca cña bi', cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i cu'mꝯ tya'a tso'o na. ²⁰ Quiña'a xi ncyacua ti' na' xqui'ya cu'-mꝯ juani. Lo'o tyalaa na' ca su ndi'i mꝯ, si quije cha' 'na lo'o mꝯ cha' xa' ña'a ndu'ni mꝯ, nga'aa si'i ñi'ya nu ngulu'u na' ji'i mꝯ tya clyo, ¿ñi'ya cua'ni ta na' lo'o mꝯ li'? Ca cuayá' ti' mꝯ cha' taca cua'ni tyaala na' xi lo'o mꝯ li', masi ná ndiya ti' mꝯ cha' cua'ni na' jua'a. Ndube ti' na' cha' tya ntsu'u xi ngu' tya'a mꝯ nu ña'a ti nxuu tya'a ngu', nu ti' tsa ti' ngu' ña'a ji'i tya'a ngu', nu ñasi' tsa ngu' ña'a ji'i tya'a ngu', nu sca ti ji'i ycu'i' ca ngu' ndube ti' ngu'; lo'o jua'a nchcui' ca'a ti ngu' ji'i tya'a ngu', cuentyu tsa ti' ngu' lo'o tya'a ngu', ntyucuaa tsa ti' ngu' ndyu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'. Lcaa lo cha' cuxi bi' ndyu'ni ngu' cha' ná ndube ti' ngu' tsiya' ti. ²¹ Nu lo'o tyalaa na' chaca quiya' ca slo mꝯ juani ti, si quije cha' jna' cha' jua'a ndu'ni mꝯ, ná tyiquee' quiña'a tsa cha' tyuju'u ti' caca 'na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi nu laca Xu'na na', nu lo'o ña'a na' ji'i cu'mꝯ. Xi'ya tsa na' li', ña'a cuayá' xñii hitya cloo na'; xi'ya na' xqui'ya ngu' nu ngua'ni cha' cuxi bi' tya tsubi' la, cha' bilya ca tyuju'u ti' ngu' bi' ji'i cha' suba' nu ngua'ni ngu', cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', cha' ná lu-bii cresiya ji'i ngu' bi' tsiya' ti.

Lifi nchcui' Pablo lo'o ngu' lo'o ndye nguscua yu quityi

13 Cua tya'a ti sna quiya' juani cha' cꝯꝯ na'a na' ji'i cu'mꝯ. Ndi'ya cua'ni na' juani: Xcu'i' nga'a cha' cua'ni cuayá' na' ji'i ñati' cuxi lo'o tucua sna tya'a ñati' nu cua na'a ji'i cha' cuxi bi'. ² Bi' laca cha' nu nchcui' na' lo'o lcaa cu'mꝯ ngu' Corinto nu cua ngusñi cha' ji'i

Jesucristo, lo'o jua'a nchcui' na' lo'o cu'mꝯ ngu' taju ji'i Jesús ca ndacua nu ngua'ni cha' cuxi tya tsubi' la. Nu lo'o ñaa na' nu ndyaca tyucuaa quiya' ni, cua laca nda na' cha' re lo'o cu'mꝯ li', pana juani lo'o ndi'i na' tyi-jyu', tya chaca quiya' chcu'i' na' cha' bi' lo'o mꝯ, cha' ni sca ñati' nu ndu'ni cha' cuxi ná nga'a cha' clyaa ngu' lo'o cꝯꝯ na' chaca quiya'; cua'ni cuayá' na' ji'i lcaa ngu' bi'. ³ Ca li' caca cuayá' ti' mꝯ cha' ycu'i' Cristo laca nu nda cha' nu nchcui' na'; lo'o jua'a si'i na xti ti cña nchca ji'i Cristo lo'o xcube' Ni ji'i mꝯ, masi lye tsa cua'ni Ni cña cha' chcube' mꝯ li'. ⁴ Chañi' tsa cha' ndye juersa ji'i Cristo nu lo'o ndyujui ngu' ji'i, lo'o nguju'i' ca'a ngu' ji'i lo' crusi; pana tlyu tsa cña ngua'ni ycu'i' Ndyosi cuentya ji'i yu, bi' cha' laca cha' ña'a ti tya lu'ú yu juani. Ñi'ya nti' Cristo, cha' ná nguxlyú cha' hichu' ñati' nu ndyujui ji'i, la cui' jua'a cuare, si'i na lye tsa ncyo ya cña ji'i cu'mꝯ nquicha'; pana juani caca cuayá' ti' mꝯ cha' ña'a ti tya lu'ú ya xi, cha' la cui' chacuayá' ji'i ycu'i' Ndyosi ndyaa lo'o ya lijya ya, la cui' tya'a chacuayá' nu ntsu'u ji'i Cristo.

⁵ Cua'ni cuayá' mꝯ ji'i ycu'i' ca mꝯ lacua, cha' ca cuayá' ti' mꝯ si chañi' cha' tya ndyanu tyucui' cha' ji'i Jesucristo ne' cresiya ji'i mꝯ. Nga'a cha' tyi'u ti' mꝯ cha' ndyanu Xtyi'i Jesucristo ne' cresiya ji'i sa scaa mꝯ; sca ti si' cua ngunu'u cresiya ji'i mꝯ lo'o ycu'i' Ndyosi tsiya' ti, nga'aa tyanu Ni lo'o mꝯ li'. ⁶ Lo'o jua'a nti' na' cha' caca cuayá' ti' mꝯ cha' ji'i cuare, cha' si'i na ngunu'u cresiya ji'i ya lo'o Ni. ⁷ Lu'ba ti ndijña ya cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, cha' ná ta Ni chacuayá' cha' cua'ni mꝯ xa' la cha' cuxi; na' cua nti' ya cha' xtyucua Ni ji'i mꝯ cha' tso'o ti caca tyiquee mꝯ. Ná ndube ti' ya, masi ñacu' ngu' cha' ná nchca ji'i ya tsiya' ti. ⁸ Ná ntsu'u cha' cua'ni tyaala ya lo'o mꝯ si ña'a ti tya ndyanu tso'o cha' ne' cresiya ji'i mꝯ, nu cha' ji'i Jesús nu cua ngusñi mꝯ; pana si ndyu'ni ñu'u ca mꝯ ji'i nu cha' ji'i Jesús bi', li' cua'ni tyaala ya lo'o mꝯ. ⁹ Si tso'o tsa ndyanu tachaa cha' ji'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i mꝯ, tso'o tsa nti' ya li', masi xti ti cha' nchca ji'i ycu'i' ya; bi' cha' ndijña ya cha' ji'i ycu'i' Ndyosi cuentya ji'i cu'mꝯ lacua, cha' jua'a caca tyucui la ti' tyiquee mꝯ ña'a mꝯ ji'i ycu'i' Ndyosi. ¹⁰ Lo'o jua'a nscua na' quityi re, masi tyijyu' tsa ndi'i na' cuentya ji'i cu'mꝯ, cha' ná caca tyaala na' lo'o cu'-mꝯ nu lo'o cua ndyalaa na' ca quichi' tyi mꝯ. Chañi' cha' cua nda ycu'i' nu Xu'na na' chacuayá' 'na, pana ndi'ya ndyu'u cha' bi': cua'ni na' cha' caja ñi'ya tyanu tachaa la cha' bi' ne' cresiya ji'i mꝯ; ná ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni ñu'u lyiji na' ji'i cu'mꝯ.

¹¹ Cu'mꝯ tya'a ngusñi na' cha' ji'i Jesucristo, chcu'i' salya' na' lo'o mꝯ juani, nu lo'o cua tye ti xcua se'i cha' nu nscua na' lo' quityi re. Cua'ni lyiji mꝯ ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni mꝯ cha' laca mꝯ ñati' ji'i ycu'i' Ndyosi. Cua'a jyaca mꝯ ji'i lcaa cha' nu nda na' lo' quityi re. Cua'ni mꝯ cha' caca stu'ba tyiquee mꝯ lo'o xa' ñati' tya'a mꝯ. Tso'o ti tyi'i mꝯ lo'o lcaa ñati'. Lo'o li' la cui' ycu'i' Ndyosi laca nu tyi'i lo'o mꝯ lcaa tsa; ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, lo'o jua'a ndu'ni Ni cha' ti' tyi'i tyiquee na. ¹² Chcuicha' mꝯ ji'i tya'a mꝯ tyucui tyiquee mꝯ, quityi mꝯ ji'i tya'a mꝯ chacuayá' ji'i Cristo. ¹³ Lcaa ngu' tya'a

ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi ca nde, cua nti' ngu' ta ngu' xlyo ni'i ji'i lcaa ngu' tya'a mā nu ndi'i cajua.

¹⁴ Lo'o juani nti' tsa na' cha' ná tye cha' stu'ba cha' ji'i lcaa cu'mā cajua lo'o Jesucristo nu Xu'na na, la cui' Ni laca nu quiña'a tsa cha' tso'o ndu'ni lo'o na lcaa tsā. Jua'a nti' na' cha' lcaa tsā caca stu'ba cha' ji'i mā lo'o

ycui' Ndyosi, la cui' Ni laca nu ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. Jua'a nti' na' cha' tyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i mā, la cui' Ni laca nu ndu'ni cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Ni, jua'a lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi. Jua'a caca cha' lacua.

GÁLATAS

1 Pablo laca na' nu nscua quityi re. Cña 'na laca cha' tsa'a na' chcu' na' cha' ji'i Jesucristo lo'o lcaa ñatj. Si'i ñatj chalyuu ti laca nu cua nda cña bi' 'na, si'i ñatj laca nu nguane 'na cha' cua'ni na' cña bi'; Jesucristo lo'o ycu' Ndyosi Sti Jesús, bi' laca nu cua nda cña bi' 'na. Ycu' Ndyosi ni, bi' laca nu ngua'ni cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o ngujui yu. ² Lo'o na', lo'o lcaa tya'a ndi'i na' ca nde nu ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Jesús, nscua ya quityi re cha' tsa lcaa quichj tyi cu'ma ngu' gálatas, lcaa quichj su ntsu'u cu'ma taju ñatj ji'i Jesucristo. ³ Nti' tsa na' cha' ña'a ti tya cua'ni ycu' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i cresiya ji'i ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na. ⁴ La cui' Jesús laca nu nda ji'i ycu' ca lo'o ngujui yu cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'na, cha' jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na nde chalyuu su ngunu'u tsa tyiquee ñatj xqui'ya cha' cuxi; ngulo ycu' Ndyosi Sti na cña ji'i Jesús, li' ngua'ni yu cña bi' cuentya ji'na. ⁵ Bi' cha' ná nga'a cha' tye tsá nu cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi. Jua'a caca cha' bi' lacua.

Nga'aa ntsu'u xa' la cha' nu taca cua'ni lyaá ji'i ñatj ji'i nu cuxi

⁶ Ndube tsa ti' na' cha' yala ti nguta'achu' ma ji'i ycu' Ndyosi, masi ngusubi Ni ji'i ma xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a ji'na; ndube ti' na' cha' nduna ma chaca cha' nu si'i cha' ji'i ycu' Ndyosi laca, nu nacuj ngu' cha' taca cua'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi. ⁷ Pana liñi la ñacu' na cha' nga'aa ntsu'u xa' la cha' tso'o ji'i Jesucristo nu taca cua'ni lyaá ji'na. Ndi'ya ndyaca cha': Ntsu'u xi ñatj nu ndyu'ni cha' quichj yaa cha' hique ma; cua nti' tsa ngu' bi', cha' xcutsa'a ngu' ñi'ya ntsu'u cha' ji'i Cristo. ⁸ Pana tlyu tsa qui'ya sta Ni ji'i ñatj nu chcu' sca cha' cuiñi lo'o ma ñi'ya nu caca clyaá ma ji'i cha' cuxi, nu culu'u ji'i ma sca cha' nu si'i la cui' cha' liñi laca, nu si'i cha' nu cua nchcu' ya lo'o ma tya clyo. Lo'o cuare, sta ycu' Ndyosi qui'ya ji'i ya si xcutsa'a ya cha' nu cua nda ya lo'o ma; masi sca xcá nu ngutu'u ca slo ycu' Ndyosi laca nu chcu' cha' cuiñi jua'a, xcube' Ni ji'i, cha' tlyu tsa qui'ya laca bi'. ⁹ Jua'a ni na' ji'i ma tya tsubi' la, lo'o la cui' cha' laca nu ta na' lo'o ma chaca quiya' juani: Tlyu tsa cha' ti' tyacua ji'i ñatj si ta ngu' xa' la cha' lo'o ma, ñi'ya nu cua'ni ma cha' clyaá ma ji'i nu cuxi, nu si'i la cui' cha' nu cua ndyuna ma tya clyo.

¹⁰ Lo'o nacuj na' jua'a, si'i cha' ndyu'ni cña tsa ti' na' cha' caja ñatj 'na nu cua'ni chj loo na'. Tsa bi' ti cha' tso'o nti' na', si ycu' Ndyosi cua'ni chj Ni loo na'; si'i na

cua nti' na' cha' tso'o ti chcu' ñatj jna'. Nga'aa caca cua'ni na' cña ji'i Cristo, si xcu' cha' cua'ni tya'a na' lo'o ñatj ntsu'u tyiquee na'.

Ñi'ya ngua cha' ngujui cña ji'i Pablo

¹¹ Cua nti' na' cha' caca cuayá' tso'o ti' ma cha' bi', cha' si'i sca cha' nu ngua'ya hique ti ñatj laca cha' nu cua nda na' lo'o ma; cha' ji'i Jesús laca bi', cha' nu nchcu' ñi'ya taca clyaá ma ji'i nu cuxi. ¹² Si'i ñatj laca nu nda cha' bi' lo'o na' tya clyo, ni sca ñatj chalyuu ná ngulu'u cha' bi' 'na; ycu' Jesucristo ngulu'u loo yu 'na, ycu' bi' laca nu cua nda cha' bi' lo'o na' li'.

¹³ Cua jlo ti' ma ñi'ya nu ngua'ni na' nde chalyuu tya sa'ni la, ñi'ya ndaquiya' tsa na' ji'i lcaa cña tacati nu ndu'ni ngu' judío tya'a ya. Cua jlo ti' ma cha' ti' tsa nguxcube' na' ji'i lcaa ñatj nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo nu ngua li'; ngua ti' na' cua'ni tye na' ji'i ñatj bi' tsiya' ti. ¹⁴ Lye la ngua'ni na' lcaa cña tacati nu ndu'ni ngu' judío tya'a ya nu lo'o ndu'ni tlyu ya ji'i ycu' Ndyosi. Xa' ngu' quichj tyi na' nu tya'a stu'ba ti na' lo'o, ná stu'ba ngua'ni ngu' ñi'ya nu ngua'ni na'; lye la ndaquiya' na' ji'i lcaa lo cha' nu ntsu'u ji'i ya, nu cua nda jyo'o cusu' lo'o ngu' judío tya'a ya tya sa'ni la.

¹⁵ Pana yala la ngua'ni ycu' Ndyosi; masi bilya cala na' cua ngusubi Ni 'na cha' caca na' ñatj ji'i Ni, xqui'ya cha' jua'a ngua ti' ycu' Ni; na cua ngusubi Ni 'na xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni 'na. ¹⁶ Lo'o jua'a ngua'ni Ni cha' ndyuloo na' ji'i Jesús, nu sca ti Sñi' ycu' Ni, cha' li' nchca 'na ta na' cha' ji'i Ni lo'o lcaa cu'ma, ñatj nu ndi'i xa' tsu'. Li' ndacha' na' ji'i lcaa ma cha' xqui'ya Jesús taca clyaá ma ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ma. Nu lo'o ngusñi ca ti na' cha' bi', li' hora ti ndu'u na' nguta'a na' nde loyuu su naa Arabia; ca bi' nguti'i na' ycu' ti na'. Ná nguta'a na' ndyaana na' sca cui' nu ta sca ñatj lo'o na'; la cui' ti jua'a ná nguta'a na' nde quichj Jerusalén cha' chcu' na' lo'o ngu' tya'a ndyu'ni na' cña nu ndi'i nde jua, masi cua nda ngu' bi' cha' ji'i Jesús lo'o ñatj clyo la, nu lo'o tya lyiji cuna na' cha' bi'. Pana nguta'a na' nde Arabia, lo'o tiya' la li' nguxyu'u na' nguta'a na' nde quichj Damasco.

¹⁸ Nga'aa ndya'a na' nde Jerusalén li'; pana ca lo'o ndu'u scua sna yija, li' nguta'a na' nde jua. Lo'o li' ndyuloo na' ji'i Pedro, nguti'i na' ti'ñu tsá lo'o yu li'.

¹⁹ Ná na'a na' ji'i xa' tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Cristo tya clyo ca bi'; sca ti yu Jacobo tya'a Jesús nu Xu'na na, bi' nu cua na'a na' ji'i. ²⁰ Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, liñi tsa cha' nu nscua na' lo quityi re; ni sca cha' cuiñi ná nscua na' tsiya' ti re.

²¹ Tiya' la li' nguta'a na' nde loyuu su cuentya Siria, jua'a nde loyuu su cuentya Cilicia. ²² Pana nu xa' la taju ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo nu ndi'i quichi su cuentya Judea, tya lyiji tyuloo ngu' bi' 'na nu ngua li'. ²³ Pana cua ndyuna ngu' cha' 'na lo'o nchcui' ñati 'na ndi'ya: "Nu ñati nu ngua ti' cua'ni tye ji'na bi', juani cua nguxcutsa'a Ni cresiya ji'i yu, cha' cua ntsu'u cha' ji'i yu lo'o Jesús", nacu'i ngu' ji'i tya'a ngu'. "Juani ndya'a yu nda yu cha' lo'o xa' la ñati, cha' lo'o ñati bi' caca xñi ngu' cha' ji'i Jesús", nacu'i ngu'. ²⁴ Lo'o li' nguxana ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya na'.

Nu xa' la tya'a ñati nde Jerusalén ntucuá ngu' cha' nu nchcui' Pablo

2 Cua ndya'a tii jlyacua yija, li' xa' ndya'a nde Jerusalén chaca quiya'; lo'o Bernabé ndya'a, lo'o jua'a ndyaa lo'o ya ji'i Tito. ² Ndyaa ya Jerusalén, xqui'ya cha' cua ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ngua'ya sca cha' hique na' cha' tyaa ya; bi' cha' lo'o cua ndyalaa ya quichi bi', li' ndya'a ca su ntucua ngu' ycu'i ti ngu', nchcui' na' lo'o ngu' nu laca loo la ji'i taju tya'a ñati ji'i Cristo quichi bi'. Li' ndacha' na' ji'i ngu' bi', nchcui' na' ni cha' nu nda na' lo'o ngu' xa' tsu' cuentya ji'i Cristo, cha' ngua'ni lyaá Cristo ji'na ji'i nu cuxi. Jua'a nchcui' na' lo'o ngu' bi', xqui'ya cha' ná nti' na' cha' culacua cuxi ti' ngu' bi' ña'a ngu' jna'; ná nti' na' cha' chcui' ngu' cha' ná tso'o laca cha' nu nda na' lo'o cu'ma ngu' xa' tsu' tya tsubi' la, masi chcui' ngu' cha' ná tso'o ndu'ni na' juani. ³ Lo'o jua'a yu Tito tya'a ndya'a na' ni, ná nchcui' ngu' lo'o yu cha' si'yu quiji yu cha' culacua yu ñi'ya ndu'ni ngu' judío, masi ngu' xa' tsu' laca yu. ⁴ Pana ngulaa xi xa' la ñati slo ya li', ngu' nu cuiñi ti nchcui' cha' ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Cristo; na ndu'ni ti ngu' cha' tya'a na laca ngu' bi'. Cuaana ti nguti'i ngu' bi' laja lcaa tya'a na cha' ña'a cuayá' ngu' bi' ji'i ya, si culacua ngu' nu ndya'a lo'o ya, si ná culacua ngu'. Ngua ti' ngu' bi' tacu' cha' tso'o ji'i Jesús lo'o na, cha' ná ndiya ti' ngu' cha' tso'o ndi'i tyiquee na chalyuu xqui'ya Jesús; ngua ti' ngu' bi' tatsaa ngu' ji'na cha' cua'ni na lcaa lo cña nu ngulo jyo'o cusu' ji'i ngu' judío tya'a ya. ⁵ Pana ná ndaquiya' ya ji'i cha' nu nchcui' ngu' bi' tsiya' ti. Ngua ti' ya cha' ná chcuna' tsiya' ti ni sca cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o na, nu lo'o cua ngua'ni lyaá yu ji'na; ngua ti' ya cha' tyanu tso'o lcaa cha' bi' ne' cresiya ji'i ma.

⁶ Ná ndube ti' na' masi nacu'i ngu' cha' tlyu tsa ñati laca nu ngu' nu laca loo ji'na bi'; jlo ti' na' cha' sca ti cuayá' laca lcaa na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Pana masi loo laca ngu' bi', ná ngulo ngu' bi' cña jna' cha' culu'u na' xa' la cha' ji'i cu'ma ngu' xa' tsu'. ⁷ Ndi'ya ngua: ngutucuá ngu' bi' ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ngu'; cua ngüñi cha' ji'i ngu' bi' lo'o na' li'; cua ngua cuayá' ti' ngu' cha' cua nda ycu'i Ndyosi cña 'na cha' tsa'a ta na' cha' ji'i Ni lo'o cu'ma ngu' xa' tsu', ñi'ya taca clyaá ma ji'i nu cuxi. Lo'o jua'a nacu'i ngu' cha' cua nda Ni la cui' cña ji'i nu Pedro bi', cha' chcui' yu cha' tso'o bi' lo'o ngu' judío. ⁸ La cui' ycu'i Ndyosi nu nda ji'i Pedro ndyaa nclyu'u yu cha' ji'i Ni ji'i ngu' judío, la cui' ycu'i

Ndyosi bi' laca nu cua nda Ni 'na ndya'a na' nclyu'u na' cha' tso'o bi' ji'i ngu' xa' tsu'.

⁹ Bi' cha' ngutucuá ngu' cña 'na, nu Jacobo lo'o Pedro lo'o Juan bi', la cui' ngu' nu laca loo ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo. Stu'ba ti nchcui' ngu' bi', cha' tso'o tsa ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o na' nu lo'o nda Ni cña bi' 'na. Li' ngusñi ya' tya'a ya lo'o ngu' bi', na' lo'o Bernabé, cha' caca cuayá' ti' ya cha' tso'o ti nti' ngu' ña'a ngu' ji'i ya, cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o ya, cha' tya tsa la ya quichi tyi ngu' xa' tsu'. Tyanu ycu'i ngu' bi' ca su ndi'i tya'a ya, nu ngu' judío bi' li'. ¹⁰ Tsa bi' ti cha' nchcui' ngu' lo'o ya, nu ngüñi ngu' ji'i ya cha' lcaa tyempo tyi'u ti' na na laca nu lyiji ji'i nu ngu' ti'i tya'a na nu ndyanu nde Judea. Bi' laca nu ndyu'ni cña ti' na' cha' cua'ni na'.

Lye xi nchcui' Pablo lo'o Pedro nde quichi Antioquía

¹¹ Lo'o li' ndyalaa Pedro nde quichi Antioquía, ca su ndi'i na'. Tiya' la li' ndya'a na' slo yu, ngua'a na' ji'i yu xqui'ya cha' cua ntsu'u sca cha' cuxi nu ndyu'ni yu. ¹² Ndi'ya ngua cha' bi': Nu lo'o ndyalaa ca ti yu, ná ngua tyuju'u ti' yu; ndyacu yu lo'o ngu' tya'a na ca bi', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. Pana nu lo'o ndyalaa xi xa' la tya'a ngu' judío nu nda Jacobo ji'i lijya, li' nguta'achy' yu; nga'aa ntaja'a cacu yu lo'o ngu' xa' tsu' bi' li'. Cua ndyutsii yu si ña'a ngu' judío tya'a yu ji'i yu cha' ndyacu yu lo'o ngu' xa' tsu' bi', cha' ná ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' judío cha' cacu ngu' lo'o ngu' xa' tsu', xqui'ya cha' ná lubii ngu' xa' tsu' tsiya' ti ngua ti' ngu' judío. ¹³ Lo'o li' la cui' jua'a ngua'ni xa' la ngu' judío tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, sca ti cuayá' siya' tyiquee ngu' lo'o Pedro; lo'o ycu'i Bernabé ngua ti' yu cua'ni yu ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi', cha' siya' tsa tyiquee ngu'. ¹⁴ Pana nu lo'o ngua cuayá' ti' na' cha' ná ndyu'ni ngu' ñi'ya nu ndyu'u cha' tso'o nu ngulu'u Cristo ji'na cha' clyaá na ji'i nu cuxi, li' nchcui' na' lo'o Pedro slo lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Cristo quichi bi'. Ndi'ya ni na' ji'i yu li': "Ngu' judío laca nu'u", nacu'i na' ji'i Pedro bi'. "Tya lo'o ndyalaa nu'u ca nde, cua ngua'ni nu'u ñi'ya nu ndu'ni ngu' xa' tsu' re, cha' tya'a na laca ngu' cuentya ji'i Cristo; ná ngua'ni nu'u ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío tya'a quichi tyi na. Bi' cha' lacua, ná tso'o si juani nti' nu'u cha' tatsaa nu'u ji'i ngu' xa' tsu' re, cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío." Jua'a nacu'i na' ji'i yu.

Stu'ba cha' laca ji'i ngu' judío lo'o lcaa ñati chalyuu

¹⁵ Nu cuare ni, ngu' judío laca ya tya lo'o ngula ya chalyuu nu ndaquiya' ji'i lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ya; si'i na ndaquiya' ya ji'i cua ña'a ca cha' cuxi ñi'ya ndu'ni ngu' xa' tsu'. ¹⁶ Pana jlo ti' ya cha' ná taca ca tso'o cresiya ji'i ya cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, masi ndu'ni ti ya cua ña'a ca cña nu nda jyo'o Moisés cha' cua'ni ya; sca ti si jlyu ti' ya ji'i cña nu ngua'ni Jesucristo cuentya ji'na, li' taca ca tso'o cresiya ji'i ya. Bi' cha' lo'o cuare cua ngusñi ya cha' ji'i Jesucristo, cha' taca ca tso'o cresiya ji'i ya cuentya ji'i ycu'i Ni, cha' nu

jlya ti ti' ya ji'i Jesús, nga'aa si'i xqui'ya cña nu ndyu'ni ya nu nda jyo'o Moisés ji'i ya. Ni sca na ná taca ji'na ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi xqui'ya cha' ndaquiya' ti na sca cha' nu nda jyo'o cusu' lo'o na.

¹⁷ Tso'o lacua. Masi ngu' judío laca ya, cua jlo ti' ya cha' xqui'ya cña nu cua ngua'ni Cristo cuentya ji'na, bi' cha' taca caca lubii cresiya ji'i ya cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi. La cui' ti cha', nga'a cha' chcu'i' ya ji'i ycu'i' ca ya cha' lo'o lcaa ngu' judío tya'a ya ntsu'u qui'ya ji'i ya, ñi'ya lo'o nacuj ya cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu' xa' tsu'. Pana si'i Cristo laca nu ngua'ni cha' laca ya ñati cuxi.

¹⁸ Bi' cha' nga'aa ndaquiya' ya ji'i cha' cusu' nu jlya tsa ti' ya ji'i nquicha'; lo'o juani si xa' taquiya' ya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ya, li' ntsu'u qui'ya ji'i ya lo'o ycu'i' Ndyosi chaca quiya' xqui'ya cha' si'i na tyucui tyiquee ya ngusñi ya cha' ji'i Jesucristo. ¹⁹ Lo'o na' ni, ná nchca cua'ni na' lcaa cha' cusu' bi', bi' cha' cua ndye cha' jna' lo'o cha' bi'; juani xcu'i' ndi'i na' chalyuu cha' cua'ni na' lcaa ña'a cña nu nti' ycu'i' Ndyosi cha' cua'ni na'.

²⁰ Cuentya ji'i cha' cusu' bi' laca na' ñi'ya laca si cua ngujuii na', ñi'ya laca si stu'ba ti nga'a na' lo crusi lo'o Jesús; juani nga'aa si'i ycu'i' ca ti na' laca na' loo ne' cresiya 'na, cha' Cristo laca nu laca loo ne' cresiya 'na juani. Ndi'i tso'o ti na' chalyuu juani sca ti xqui'ya cha' jlya ti' na' ji'i cña nu cua ngua'ni ycu'i' Jesús, nu sca ti Sñi' ycu'i' Ndyosi; bi' laca nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a jna', bi' laca nu cua nda chacuayá' ji'i ngu' cha' cujuui ngu' ji'i ycu'i' yu cuentya jna'. ²¹ Si'i cha' ná ndube ti' na' ji'i lcaa cha' tso'o nu ngua'ni ycu'i' Ndyosi lo'o ngu' judío tya'a ya; laca cha' ndube tsa ti' na' cha' ná taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi, masi tso'o tsa ndaquiya' na ji'i cña nu nlyo cha' cusu' bi' ji'-na. Ndube tsa ti' na' cha' ná ngujuii Jesús jua'a ti; ntsu'u cña nu ngua'ni yu lo'o ngujuii yu lo crusi bi', na cua ngua'ni tso'o yu ji'i cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi nu ngua li'.

Sca ti lo'o xñi na cha' ji'i Cristo, li' caca quiñi tso'o cha' ji'na lo'o ycu'i' Ndyosi

3 Na tonto tsa mā, cu'mā ngu' gálatas, cha' nduna mā cha' nu nda nu ngu' cuiñi bi'; laca mā ñi'ya si ntsu'u nu ngua'ni cucha'a ji'i mā. Bi' cha' juani nga'aa nti' mā xñi la mā cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o na. Pana lo'o nda ya cha' ji'i Cristo lo'o mā tya clyo, li' ngu-lu'u tsa ya ji'i mā ñi'ya ngua lo'o ngujuii Jesucristo lo crusi xqui'ya na; jua'a ngulu'u ya ji'i mā ña'a cuayá' nu ngua cuayá' tso'o ti' mā cha' bi'. ² Xacu' mā cha' 'na lacua: ¿Ha cua ndyanu Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'i mā juani? ¿Ñi'ya ngua ji'i mā cha' ngujui Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ji'i mā lacua? ¿Ha ngujui Xtyi'i Ni ji'i mā xqui'ya cha' cua ngua'ni mā cña nu nscua lo cha' cusu' bi' cha' cua'ni mā? Si'i. Cua jlo ti' mā cha' ngujui Xtyi'i ycu'i' Ni ji'i mā lo'o ngusñi mā cha' liñi nu cua nda ya lo'o mā, cha' ji'i ycu'i' Cristo. ³ ¿Ni cha' laca tonto tsa nlyacua ti' mā juani? Xqui'ya cña nu ndyu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o mā, bi' cha' nguxana ca ti mā cha' ntsu'u cha' ji'i mā lo'o ycu'i' Ndyosi nquicha'; pana nu juani ni, xqui'ya cha' lye tsa cua'ni cña ti' ycu'i' ca mā, jua'a nti' mā cha'

caca ji'i ycu'i' ca mā quiñi tso'o cha' ji'i mā lo'o ycu'i' Ni. ⁴ Masi ngua'ni Ni quiña'a cha' tlyu ca slo mā tya tsubi' la, ntsu'u quiya' nlyacua ti' na' cha' ná ngua tso'o cresiya ji'i mā tsiya' ti, nu lo'o ña'a na' ñi'ya nu ndyu'ni mā. Pana jlo ti' na' cha' ngua tso'o la xi cresiya ji'i mā xqui'ya cha' tlyu bi'. ⁵ Na cua nda ycu'i' Ndyosi Xtyi'i ycu'i' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i mā, lo'o xqui'ya nu bi' cua ngujui ñi'ya caca tyuu lo cha' tlyu nu ndyu'ni ycu'i' Ndyosi nde su ndi'i cu'mā. Lo'o ndu'ni Ni jua'a, si'i xqui'ya cha' ndaquiya' mā ji'i cha' cusu' bi'; pana ndu'ni Ni jua'a, xqui'ya cha' jlya ti' mā lo'o ndyuna mā cha' tso'o ji'i cña nu cua ngua'ni Jesús cuentya ji'na.

⁶ Nu jyo'o cusu' ji'i ya, nu Abraham bi' ni, cua jlya tsa ti' nu cusu' bi' lcaa cha' nu cua nda ycu'i' Ndyosi lo'o yu. Xqui'ya cha' cua jlya ti' yu cha' bi', li' ntucua Ni cha' ji'i yu ñi'ya si ngua yu sca ñati nu ndu'ni xcu'i' cha' tso'o. ⁷ Lo'o jua'a nga'a cha' ca cuayá' ti' mā cha' cua ña'a ca ñati nu ngusñi cha' ji'i Cristo, chañi cha' laca ñati bi' ñi'ya laca ngu' judío, cha' ndyu'ni ngu' bi' la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Abraham, masi tyempo juani. ⁸ Cua nscua lo quityi cusu' cha' ndi'ya nchcu'i' ycu'i' Ndyosi lo'o nu Abraham bi' nu ngua sa'ni: "Caca tso'o cresiya ji'i lcaa ñati nu ndi'i xa' tsu' xqui'ya nu'u", nacuj Ni ji'i Abraham. Ycu'i' Ndyosi laca nu cua nda cha' bi' lo'o jyo'o bi' yala la, cha' jua'a lo'o cu'mā ngu' xa' tsu' caca tso'o cresiya ji'i mā cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi nde loo la, nu lo'o xñi mā cha' ji'i ycu'i' Ni. ⁹ Tso'o ti nti' Ni ña'a Ni ji'i Abraham nu ngua sa'ni, xqui'ya cha' ngusñi nu cusu' bi' cha' nu nchcu'i' ycu'i' Ni lo'o yu; bi' cha' caca cuayá' ti' na cha' tso'o nti' Ni ña'a Ni ji'na, cua ña'a ca na nu xñi na cha' ji'i Cristo.

¹⁰ Pana cua ña'a ca ñati nu tsa bi' ti cña nti' cha' taquiya' ji'i cha' cusu' nu nguscua jyo'o Moisés, tyanu yabe' hichu' ñati bi', cha' ndi'ya nchcu'i' quityi ji'i ycu'i' Ndyosi: "Tyanu yabe' hichu' lcaa ñati si ná taquiya' ngu' ji'i lcaa ca cha' nu nscua lo quityi bi'". ¹¹ Bi' cha' caca jlo ti' na cha' ná nchca ca lubii cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o ndaquiya' ti na ji'i cña nu nda cha' cusu' bi', cha' ná nchca tyi'u ti' na lcaa ca cha' bi'. Chaca cha' nchcu'i' quityi bi': "Caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i ycu'i' Ni; li' taca caja sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti ji'na". ¹² Pana lo'o xcu'i' ndaquiya' na ji'i cha' cusu' bi', li' ná ntsu'u sca cha' ji'i Cristo nu nga'a cha' xñi na hasta ca ne' cresiya ji'na, cha' ndi'ya nchcu'i' cha' cusu' bi' lo'o na: "Sca ti si cua'ni na lcaa ca cña nu culo ycu'i' Ndyosi ji'na, caca tyi'i tso'o ti na chalyuu li'", nacuj quityi bi'.

¹³ Cua ngulo Cristo ji'na ji'i yabe' nu ngusta ycu'i' Ndyosi hichu' na xqui'ya cha' ná ndaquiya' na ji'i lcaa cha' tsiya' ti nu nda Ni lo'o na; yabe' nu ntsu'u ji'na bi' cua ndyanu hichu' ycu'i' Jesús li'. Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i ycu'i' Ndyosi: "Si tlyu tsa yabe' ntsu'u ji'i sca ñati, ntsu'u cha' cuju'i' ca'a ngu' ji'i ña'a lu'ú ti lo sca yaca ndy cha' cajaa yu". ¹⁴ Jua'a ngua cha' lo'o ngu' xa' tsu' caja cha' tso'o ji'i ngu' xqui'ya Jesucristo, cha' tso'o nu cua nguiñi ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o nu jyo'o Abraham bi' nu ngua sa'ni. Li' caca ji'i ngu' xa' tsu' ñi'ya nu

nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Abraham, cha' caja Xtyi'i ycu' Ni ji'i lcaa na nu lo'o xñi na cha' ji'i Cristo.

Sa'ni la cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o Abraham

¹⁵ Cu'ma tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo, ta na' sca cui lo'o ma juani cuentya ji'i sca ñati nu nti' quiñi sca cha' ji'i yu lo'o tya'a yu. Clyo culo ngu' sca quityi. Lo'o cua ndye ngua stu'ba cha' bi' ji'i ngu', li' nga'aa caca ji'i xa' ñati tacu' ngu' ji'i cha' bi'; nga'aa caca xcutsa'a la ngu' cha' bi'. ¹⁶ Jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o nu Abraham bi'; cua ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o jyo'o cusu' bi', jua'a lo'o sca ñati nu tyu'u ji'i jyo'o cusu' bi' tyempo nde loo la. Ná nacui quityi ji'i ycu' Ndyosi cha' quiñi cha' ji'i Ni lo'o tyu'u tya'a ñati bi'. "Na cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o sca ti ñati nu tyu'u ji'i Abraham nde loo la", nacui quityi. Lo'o nu sca ti ñati bi' ni, Cristo laca bi'. ¹⁷ Ndi'ya cha' nti' na' hcui' na' lo'o ma: Cua ngua stu'ba cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o Abraham nu ngua li'; cua ndya'a jacua siyento ntucua calaa tyii yija tya lo'o cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ni lo'o nu cusu' bi', lo'o li' nda ycu' Ndyosi cha' lo'o Moisés cha' culo yu cña ji'i ngu' cuentya ji'i Ni. Bi' cha' ná ngua ji'i cha' nu nda Moisés bi' tacu' lo cha' nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ndyosi lo'o Abraham nu ngua sa'ni la, cha' ná taca cua'a ngu' ji'i cha' bi' tsiya' ti. ¹⁸ Si ntsu'u cha' taquiya' na ji'i lcaa cña nu ngulo Moisés ji'na, cha' jua'a clyaá na ji'i nu cuxi, li' nga'aa nti' cha' jlya ti' na cha' nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ndyosi lo'o na cha' cua'ni lyaá Ni ji'na. Pana cha' liñi laca cha' cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ni lo'o Abraham, cha' cua'ni Ni sca cha' xlya'be lo'o na nu lo'o cua'ni lyaá Ni ji'na.

¹⁹ ¿Ni cha' laca ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i nu jyo'o Moisés bi', cha' nguscua yu cña bi' lo quityi cuentya ji'i Ni lacua? Tiya' la ngua cha' nda Ni cha' bi' lo'o Moisés, cha' caca cuayá' ti' na ñi'ya nu nacui ycu' Ndyosi cha' laca scaa cha' cuxi. Pana xti ti tyempo ndalo cha' bi' ña'a cuayá' nu ndyalaa Cristo, la cui' tya'a ñati ji'i jyo'o Abraham; na cua nchcui' ycu' Ndyosi cha' ji'i nu Cristo bi' nu lo'o cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ni lo'o jyo'o cusu' Abraham bi' tya clyo. Nu lo'o nda Ni cha' bi' lo'o nu jyo'o Moisés bi' ni, lo'o xcá ji'i ycu' Ni ndu lo xlya ca'ya bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, cha' hcui' lo'o nu cusu' Moisés bi'. Cla'be la bi' nguty jyo'o Moisés bi' cha' hcui' yu lo'o ñati, cha' tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua nu cusu' bi'. ²⁰ Pana juani ná ndu'ni cha' caja sca ñati chalyuu nu caca tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cha' hcui' Ni lo'o na. Cua ngüiñi cha' ji'i Ni lo'o na nu ngua sa'ni si jlya ti' na ji'i cha' bi', la cui' cha' nu cua ngua'ni Jesús cuentya ji'na juani.

Nde laca cña nu ngua'ni cha' cusu' bi'

²¹ Tso'o si cua'ni na cña nu nscua lo quityi cusu' cha' cua'ni na lacua. Lo'o jua'a ndu'ni tsa cha' xñi na lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ñati. Pana masi taquiya' na ji'i lcaa cha' cusu' bi', ná taca caja chalyuu cucui bi' ji'na jua'a ti; ná taca ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ni xqui'ya cha' ndyu'ni ti na lcaa cña nu nscua lo

quityi cusu' bi' cha' cua'ni na; ná caca jua'a tsiya' ti.

²² Cua nchcui' quityi ji'i ycu' Ndyosi cha' nu cuxi laca loo la ji'i lcaa ñati chalyuu, ñi'ya si na cua laca na preso ji'i. Si jlo ti' na cha' nu cuxi laca loo ji'na, li' taca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'na; ta Ni chalyuu cucui ji'na li', nu lo'o xñi na cha' ji'i ycu' Jesucristo. Bi' laca nu cha' tso'o nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ni lo'o na.

²³ Lo'o tya lyiji caa Jesucristo ni, tya lyiji caja ñi'ya jlya tso'o ti' na cha' ji'i ycu' Ni; bi' cha' ngua cha' cusu' bi' loo ji'na, ña'a cuayá' caca jlya tso'o ti' na ji'i Ni xqui'ya Cristo. ²⁴ Laca cha' cusu' bi' loo ji'na ñi'ya nti' si laca na sca nu sube; ngulu'u cha' cusu' bi' xi cha' liñi ji'na ña'a cuayá' nu ñaa ycu' Cristo. Pana juani cua'ni Cristo cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi, ñi'ya nu nti' ycu' Ni cha' caca na nu lo'o jlya ti' na ji'i nu Cristo bi'. ²⁵ Lo'o juani taca jlya tso'o ti' na ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya Jesucristo, nga'aa si'i cha' cusu' nu laca loo ji'na.

²⁶ Sñi' ycu' Ndyosi laca lcaa cu'ma juani lo'o ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo, xqui'ya cha' cua ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni. ²⁷ Lo'o ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Ni, li' cua ntyucuatya ngu' ji'i lcaa na chacuayá' ji'i Cristo, cha' jua'a na ndyanu lcaa cha' ji'i Cristo ne' cresiya ji'na, ñi'ya nti' si cua laca cha' bi' sca late' nu quixi chü' na.

²⁸ Nu lo'o cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Jesucristo, la cui' tyempo bi' ngua stu'ba cha' ji'na lo'o tya'a ñati na; bi' cha' nga'aa hcui' na cha' ngu' judío laca ya, cha' ngu' xa' tsu' laca ma; nga'aa hcui' na cha' msu nu ngüi'ya ñati laca ma, cha' ñati nu ndi'i tso'o ti laca na; nga'aa hcui' na cha' qui'yu laca na, cha' cuna'a laca ma. Lcaa na, stu'ba cha' ji'na lo'o tya'a na juani. ²⁹ Nu lo'o ngusñi na cha' ji'i ycu' Cristo, li' la cui' jua'a laca na ñati nu ndyu'u ji'i jyo'o Abraham, masi tiya' la ñaa na chalyuu. Su cua ndye, li' tyanu cha' ji'na, lcaa ña'a cha' nu cua ngüiñi ji'i ycu' Ndyosi lo'o nu Abraham bi' cua sa'ni la cha' tyacua ji'na.

4 Ndi'ya cha' nti' na' ta na' lo'o ma: Sca nu sube ni, masi nguxtyanu jyo'o sti lcaa cha' tso'o ji'i lo'o ngujui sti, cha' tya cuañi' nu sube bi', stu'ba nti' lo'o msu nu ngüi'ya ti sti; na ji'i nu sube bi' laca lcaa cha' tso'o bi', pana tya lyiji casu' yu. ² Ni jacua' tyalaa tsá nu caja cha' nu nguxtyanu jyo'o sti nu sube bi' ji'i, xa' ñati laca loo ji'i nu sube bi', xa' ñati laca nu ndyi'ya loo cña ji'i nu sube bi'. ³ La cui' jua'a laca ji'na lo'o Jesús. Lo'o tya lyiji cuna na cha' ji'i Jesús, caca ñacu' na cha' tya sube na, xqui'ya cha' tya ndu'ni na cña nu ndatsaa cua ña'a ca jo'ó ji'na, ñi'ya nu ndu'ni ti xa' ñati. ⁴ Pana lo'o cua ndyalaa tsá nu ndu'u scua cha' nu ngüiñi ji'i Ni lo'o na, li' cua nda ycu' Ndyosi ji'i Sñi' ycu' ca Ni ñaa chalyuu; sñi' sca nu cuna'a ngu' judío ngua nu Jesús bi', lo'o jua'a ndaquiya' tsa yu ji'i lcaa cha' cusu' nu jlya ti' ngu' judío. ⁵ Jua'a ñaa Jesús nde chalyuu cha' cua'ni lyaá yu ji'na ji'i yabe' nu ntsu'u ji'na xqui'ya cha' cusu' bi'. Lo'o jua'a ta Ni chacuayá' juani cha' cua cusu' la na, cha' tyanu cha' ji'na ñi'ya nu nscua cha' tyacua ji'na, xqui'ya cha' laca na sñi' ycu' Ni.

⁶ Bi' cha' laca cua nda ycu' Ndyosi Xtyi'i ycu' Ni nu tyanu ne' cresiya ji'i ma, cha' culu'u Ni ji'i ma cha' cua

laca mā sñi' ycuí' Ni. Xtyi'i ycuí' Ni ndu'ni cha' taca chcuí' na lo'o ycuí' Ndyosi chañi ca: "¡Papá! ¡Sti na!" ñacuí na. ⁷ Nga'aa laca mā ñi'ya laca sca msu nu ngüi'ya ti ñatí, na cua laca mā sñi' ycuí' Ndyosi; bi' cha' juani ta Ni lcaa cha' nu ndyanu cha' tyacua jii' mā chacuayá' jii' Cristo, cha' laca mā sñi' ycuí' Ni.

Ndube tsa ti' Pablo ñi'ya nu nguñilo'o ngu' jii' ngu' gálatas

⁸ Sa'ni la lo'o tya lyiji caca cuayá' tso'o ti' mā cha' jii' ycuí' Ndyosi, xa' la jo'ó ndatsaa jii' mā cha' cua'ni mā cña jii', jo'ó nu si' jo'ó nu chañi ca. ⁹ Lo'o juani cua nsló mā jii' ycuí' Ndyosi; hasta tso'o la ñacuí na, cua ndyulo'o ycuí' Ni jii' mā. ¿Ni cha' laca nti' mā ty'a'achu' mā jii' cha' jii' ycuí' Ndyosi lacua? Xa' cua'ni mā cña nu ndatsaa cua ña'á ca jo'ó nu cuxi ti bi' jii' mā li', jo'ó nu ntsu'u jii' ñatí ti; pana ná ndyu'u tso'o cha' bi' tsiya' ti, ná caca cua'ni lyaá jo'ó bi' jii' na. ¹⁰ Lo'o juani caca tso'o cresiya jii' mā cuentya jii' ycuí' Ndyosi si taquiya' mā jii' tsá tacati jii' ngu' judío, nti' mā, masi ta'a nu ndacui snu' tsá, masi ta'a lo'o cuañi' co', masi ta'a nu ndu'ni ngu' ndacui sca yija; ¹¹ bi' cha' quiña'á tsa cha' nly-acua ti' na' si ná ngua'nijo'o tsiya' ti lcaa cha' nu ngulu'u na' jii' mā, si xlya'be ti ngulu'u na' cha' bi' jii' mā.

¹² Cu'mā tya'a ntsu'u cha' jii' na lo'o Jesucristo, tya'na chcuí' na' lo'o mā juani, cha' cua nti' na' cha' caca mā ñi'ya nu laca na' tsiya' ti. Nga'aa nchca tatsaa ngu' 'na juani lo'o cha' cusu' bi', masi ngu' judío laca na'; stu'ba ti laca na' lo'o cu'mā juani, cha' cua ngulaá na' jii' nu cha' cusu' nu ndatsaa tsa 'na. Tya lo'o ñaa na' ca slo mā tya clyo, ná sca cha' cuxi ngua'ni mā lo'o na'. ¹³ Cua jlo ti' mā ñi'ya ngua 'na nu lo'o nda na' cha' lo'o mā tya clyo, cha' taca cua'ni lyaá Cristo jii' na; quicha tsa na' nu ngua li', bi' cha' ngua laja 'na cha' ta na' cha' bi' lo'o mā. ¹⁴ Lo'o jua'á ná nchcuí' cuxi mā 'na li', ná ngulo'o mā 'na, masi tya xi tya ndalo mā 'na cha' quicha tsa na'; xa' ña'á ngua'ni mā lo'o na' li', ntucúa mā cha' jna' ñi'ya si cua laca na' sca xcá jii' ycuí' Ndyosi, ñi'ya si cua laca na' ycuí' Jesucristo. ¹⁵ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee mā ña'á mā 'na nu ngua tyempo bi'; hasta culo mā la cui' ca si'yu cloo mā cha' ta mā 'na ngua ti' mā nquicha', cha' cua nti' tsa mā xtyucua mā jna'. Lo'o juani ni, ¿na laca ngua jii' mā juani? ¹⁶ ¿Ha nti' mā cha' tya'a cusu' mā laca na' xqui'ya cha' liñi nu nda na' lo'o mā?

¹⁷ Chañi cha' nti' tsa nu ngu' cuiñi bi', cha' taquiya' mā jii' cha' nu nchcuí' ngu' bi' lo'o mā. Pana si'i cha' tso'o tyiquee ngu' ndyu'ni ngu' jua'á; na cua nti' ngu' bi', cha' nga'aa taquiya' mā jii' cha' nu nchcuí' ya lo'o mā, cha' taquiya' la mā jii' ycuí' ca ngu' bi'. ¹⁸ Tso'o tsa si lo'o xa' la ñatí culu'u ngu' la xi cha' liñi jii' mā, si ntsu'u cha' tso'o tyiquee ngu' ña'á ngu' jii' mā. Tso'o si jua'á caca tyucui tyempo, masi ndi'i na' lo'o mā, masi ná ndi'i na'. ¹⁹ Chaca quiya' tí' tsa ntsu'u tyiquee na' ña'á na' jii' mā, cha' ñi'ya laca sñi' na', jua'á laca mā; ña'á na' jii' mā ñi'ya si laca na' sca nu cuna'á nu tí' tsa nchcube' jii' cha' cua cala ti sñi'. Talo cha' tí' bi' 'na ña'á cuayá' nu tyu'u xcuí' cha' jii' Cristo tyiquee mā.

²⁰ Pana ná jlo ti' na' tsiya' ti ñi'ya scua na' quityi re nu tsa slo mā juani; tso'o la si caja ñi'ya nu tsa'a na' slo mā cha' chcuí' na' xi lo'o mā, cha' ná tyiquee' xa' ña'á cha' chcuí' na li'.

Ñi'ya ngua cha' jii' Agar lo'o jii' Sara

²¹ Cu'mā, cua nti' mā taquiya' mā jii' cha' cusu' bi' ti. Tso'o lacua. ¿Ha bilya cuna mā cha' re, nu nchcuí' cha' jii' Abraham? ²² Nacuí quityi cha' ngula tucua tya'a sñi' jyo'o Abraham bi': nu clyo ngua sñi' nu cuna'á cua', sca nu cuna'á nu cua ngüi'ya yu cha' cua'ni cña jii' yu; nu chaca bi' ngua sñi' ycuí' clyo'o yu, sca nu cuna'á nu ndi'i tso'o ti. ²³ Sñi' nu cuna'á cua' bi' ni, ngula bi' jua'á ti, ñi'ya nu nlyca lcaa nu sube chalyuu; pana sñi' ycuí' clyo'o yu ni, ngula bi' xqui'ya sca cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o sti, xtya'á sa'ni la, nu lo'o nacuí Ni cha' cala sñi' ngu'. ²⁴ Sca cui' nu nda na' lo'o mā laca cha' bi': tu-cua tya'a ngu' cuna'á ngua bi', nu jua'á nti' ñacuí cha' ntsu'u tucua lo cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o ñatí chalyuu. Lo xlya ca'ya Sinaí nu nscua nde Arabia, ca bi' nguxana tsaca cha'; stu'ba nti' cha' bi' lo'o Agar, nu cuna'á nu ngüi'ya ti jyo'o Abraham. Ñatí nu jlya tsa ti' jii' cha' bi', laca ngu' ñi'ya laca sca msu nu ngüi'ya ti ñatí. ²⁵ Stu'ba ña'á naa Agar bi' lo'o ca'ya Sinaí bi', cha' jua'á ndyu'u cha' bi' cha'cña jii' ngu' Arabia; la cui' ca'ya bi' laca su nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o ngu' judío tya clyo. Hasta juani tlyu tsa cña nga'á cha' cua'ni lcaa ngu' judío cuentya jii' cha' cusu' bi', tsa lo cña ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Agar cuentya jii' jyo'o Abraham nu ngua sa'ni la. Lo'o nu ngu' judío nu ndi'i quichi Jerusalén ni, cua nti' ngu' bi' tatsaa ngu' jii' na juani cha' taquiya' na jii' lcaa cña bi'. ²⁶ Pana cua ngujui chaca cha' jii' na, xqui'ya chaca nu cuna'á bi' nu ngua clyo'o Abraham, nu cuna'á nu ndi'i tso'o ti bi'. Chaca lo Jerusalén cucui laca loo jii' na, bi' laca ñi'ya si laca quichi tyi lcaa na nu jlya ti' na jii' Jesucristo; taca tyi' tso'o ti na ca bi'. ²⁷ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcuí' ndi'ya:

Cua'ni chaa ti' nu'u, ma' cusu' nu ná ndyiji sñi', masi ná tucui ntsu'u jinu'u.

Chaa ti' xi'ya nu'u, ma' cusu', masi bilya jlo ti' nu'u ñi'ya ndyaa cha' nlyca nu sube.

Ntsu'u quiña'á la sñi' nu cuna'á nu ná ngujui sñi' tya clyo;

ndi'i xti la sñi' nu cuna'á nu ntsu'u qui'yu jii'.

Jua'á nscua lo quityi jii' ycuí' Ndyosi.

²⁸ Isaac sñi' ycuí' clyo'o Abraham ngula xqui'ya sca cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o ngu' cusu' jii', cha' caca jua'á. Lo'o cu'mā, tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús ni, lo'o cu'mā lo'o na' laca na sñi' ycuí' Ndyosi juani, xqui'ya sca cha' nu cua nda Ni lo'o na. ²⁹ Nu lo'o nguti' jyo'o Abraham bi' chalyuu, nu sñi' nu ngula jua'á ti ni, bi' laca nu ngua'ni lya' ti' jii' Isaac, sñi' ycuí' clyo'o yu, masi ngula nu Isaac bi' xqui'ya sca cha' nu nda Xtyi'i ycuí' Ndyosi lo'o ngu'. La cui' jua'á laca juani, cha' nx-uy tya'a ngu' bi' lo'o na, cha' si'i sñi' ycuí' Ndyosi laca ngu' bi'. ³⁰ Lo'o jua'á ntsu'u chaca cha' nu nchcuí' quityi cusu' bi', cha' ndi'ya nacuí clyo'o Abraham bi':

“Culo'o ji'i nu cuna'a nu ngüi'ya ti nu'u cha' tyaa cho', tyalo'o ji'i sñi' bi'. Ná taca tyanu cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u lo'o tyucuaa sñi' nu'u. Ná nchca ca stu'ba cha' ji'i sñi' nu cuna'a cua' bi' lo'o sñi' na', cha' sca nu cuna'a nu ndi'i tso'o ti laca na", nacui clyo'o Abraham bi'. ³¹ Lo'o lcaa na tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo ni, si'i sñi' nu cuna'a nu ndi'i ndyu'ni cña msu ti laca na; na ndi'i tso'o ti na ñi'ya nguti'i Isaac, sñi' nu cuna'a nu ndi'i tso'o ti bi'.

Ña'a ti tya tyi'i tso'o ti na chalyuu lacua

5 Cua ngua'ni lyaá Cristo ji'na, cha' taca tyi'i tso'o ti na chalyuu. Bi' cha' ña'a ti tya tyi'i tso'o ti ma chalyuu lacua; nga'aa ta ma tyempo cha' caca loo xa' ñati ji'i ma, ñi'ya si cua ngüi'ya ngu' ji'i ma cha' cua'ni ma cña ji'i ngu'.

² Cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o ma. Pablo laca na' nu nda na' cha' re lo'o ma. Ndi'ya nacui' na' ji'i ma: Nga'aa caca xtyucua Cristo ji'i ma si ta ma chacuayá' cha' si'yu ngu' quiji ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío cha' culacua ngu'. ³ Tya hcui' na' cha' bi' lo'o ma chaca quiya': Lo'o ngulacua ma ñi'ya si laca ma sca ngu' judío, li' ntsu'u cha' cua'ni ma lcaa ña'a cha' nu nscua lo quityi cusu' cuentya ji'i ngu' judío bi'. ⁴ Nu cu' ma nu jlya tsa ti' ma cha' caca tso'o cresiya ji'i ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi si ndu'ni tacati ma ji'i cha' cusu' bi', na cua ngulochu' ma ji'i Cristo; nga'aa ndube ti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ma si jua'a ndu'ni ma. ⁵ Pana nu na ni, tso'o tsa ntsu'u tyiquee na ndu'ni na cha' cua'ni Ni cha' ca tso'o liji cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ni, nu lo'o tsa na tsa tyi'i na lo'o Ni. Bi' laca cña nu ndu'ni Xtyi'i ycu' Ni ne' cresiya ji'na, xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i Cristo. ⁶ Lo'o jua'a si chañi cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, li' ná ndu'ni cha' masi ngulacua na, masi ná ngulacua na. Sca ti cha' ndulo tsa ji'na cha' cua'ni na, cha' xñi tso'o la na cha' ji'i ycu' Ni; lo'o li' caca cua'ni na cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na.

⁷ Tso'o tsa ndyu'ni ma nquicha'. ¿Tilaca laca nu ndacu' cha' ji'i ma, cha' nga'aa taquiya' la ma ji'i cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o ma? ⁸ Ycu' Ndyosi ngusubi ji'i ma tya clyo, pana si'i ycu' Ni laca nu ngua'ni cha' ñi'lo'o ngu' ji'i ma juani. ⁹ Culacua xi ti' ma ni cña cua'ni xi ca ti sca tyi'e', nu lo'o su'ba ngu' ji'i lo quiña'a catyá xlyá; la cui' jua'a cña nu cua'ni cha' cuxi nu nda ngu' bi' lo'o ma. ¹⁰ Cuentya jna', ndyi'u tsa ti' na' ji'i ma xqui'ya ycu' nu Xu'na na, cha' jlya ti' na' cha' stu'ba ti ntsu'u tyiquee ma lo'o cha' nu cua nchcui' ca na'. Ná ndu'ni cha' tilaca laca nu ndya'a nchcui' cha' cuiñi lo'o ma cha' xcutsji ji'i ma, xcube' tsa ycu' Ndyosi ji'i ñati bi'.

¹¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, jlo ti' ma cha' nga'aa cua'ni lya' ti' ngu' judío 'na si cacha' na' ji'i ma cha' culacua ma ñi'ya ndu'ni ngu' bi'; pana ña'a ti ti' ti' ngu' bi' jna', xqui'ya cha' ná nda na' cha' bi' lo'o ma, cha' sca ti nchcui' na' lo'o cu'ma ñi'ya ndyu'u cha' lo'o ngujui Jesús lo crusi. ¹² Nu ngu' nu ndya'a ndatsaa ji'i

ma cha' culacua ma cuentya ji'i ngu', tso'o la masi tye cuaña' ycu' ca ngu' si'yu ngu', si jua'a nti' ngu'.

¹³ Cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i ma cha' caca tyi'i tso'o ti ma chalyuu. Tsa bi' ti cha', tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu; ná clyana ma cha' cuxi nu cua'ni ma laja lo'o ndi'i tso'o ti ma, cha' si'i na ndi'i tso'o ti na cha' culiji na na nu ntsu'u ji'na jua'a ti. Ntsu'u cha' xtyucua na ji'i tya'a ñati na xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i ngu', bi' cha' ndi'i tso'o ti na. ¹⁴ Li' taca cua'ni na lcaa cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na, si taquiya' na ji'i sca ti cha'cña nu nchcui' ndi'ya: “Nga'a cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i xa' la ñati, ñi'ya nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu' ca ti na”. ¹⁵ Pana si xcu' cha' cusu' ntsu'u ji'i ma lo'o tya'a ma, si xcu' na cua'ni ñu'u ma ji'i tya'a ma nti' ma, ná tyiquee' tye cha' ji'i ma lo'o tya'a ma tsiya' ti. Nga'a cha' cui'ya ma cuentya cha' ná cua'ni ma jua'a.

Tso'o la si cube ti' na ji'i cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya ji'na

¹⁶ Ndi'ya cha' ta na' lo'o ma: Ta ma chacuayá' cha' caca Xtyi'i ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ma ca su ndi'i ma; li' nga'aa jña ti' tyiquee ma cha' cua'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' ma, cha' laca ma ñati chalyuu. ¹⁷ Nu cha' cuxi nu ndiya ti' na ni, nxu' tya'a cha' bi' lo'o cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya ji'na. Lo'o jua'a Xtyi'i ycu' Ndyosi ni, bi' laca nu nxu' tya'a lo'o cha' cuxi nu ndiya ti' na cha' cua'ni na, cha' laca na ñati chalyuu. Ná stu'ba cha' bi' tsiya' ti; bi' cha' nga'aa caca cua'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' ma, nu ngua'ni ma cua tsubi' la. ¹⁸ Lo'o taquiya' ma ji'i cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma, li' nga'aa si'i cha' cusu' nu nda ñati ti nu caca loo ji'i ma li'.

¹⁹ Ndi'ya laca cha' cuxi nu ndiya ti' ñati chalyuu, si ná ta ngu' chacuayá' cha' caca Xtyi'i ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ngu': xcu' na ñi'lo'o ti ngu' ji'i nu cuna'a, xcu' na ndu'ni suba' ngu' lo'o ñati, cuxi tsa ndu'ni ngu' lo'o tya'a ñati ngu'; ²⁰ jua'a ndu'ni tlyu ngu' ji'i lcu' jo'ó; jua'a ndu'ni cucha'a ngu' bi' ji'i tya'a ñati ngu', lo'o jua'a liye' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati ngu', lye tsa nxu' tya'a ngu'; jua'a ndacu' tsa ti' ngu' ji'i cha' tso'o nu ntsu'u ji'i tya'a ñati ngu', cha' xi ndaca tsa nchca ñasi' ngu'; ná ntaja'a ngu' tsiya' ti tya'a tyiquee ngu' cha' ji'i tya'a ñati ngu', tsa cu' ti ndya'a tyiquee ngu' cha' ji'i ycu' ca ngu'; jua'a ncliana tsa ngu' cha' cusu' lo'o tya'a ñati ngu', ndatsaa ngu' ji'i tya'a ñati ngu' cha' ná cua'ni stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o xa' la tya'a ngu'; ²¹ la cui' jua'a xcu' na nxlyáá ti ngu' na nu ntsu'u ji'i tya'a ñati ngu', ndujui ngu' ji'i tya'a ngu'; xcu' na cu'bi ti ngu', lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu hcui' tsa ndacu, cha' quiña'a tsa na nti' ngu' bi' cacu ngu'; lo'o jua'a tya ntsu'u xa' la cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Liñi tsa cha' nu ta na' lo'o ma juani ñi'ya nu ni na' ji'i ma tya tsubi' la, cha' ná caca tyu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi nu lo'o caca ycu' Ni loo ca nde loo la, si tsa cu' ti cua'ni na cha' cuxi jua'a.

²² Xa' ña'a cña ndu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'-na: ndu'ni Ni cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na; jua'a ndu'ni Ni cha' chaa ti' na cuentya ji'i Ni, cha' ti ti tyi'i tyiquee na, cha' talo tyiquee na ji'i tya'a ñati na; jua'a ndu'ni Ni cha' ca tya'na ti' na ña'a na ji'i ñati, cha' xcui' tso'o ti cua'ni na lo'o ñati, cha' liñi ti cua'ni na lo'o ñati; ²³ jua'a ndu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o na cha' ná quiña'a cha' ntsu'u tyiquee na cuentya ji'i ycu'i' ca na, ndu'ni Ni cha' taca ji'na cua'a na ji'i ycu'i' ca na li'. Nga'aa ntsu'u cha' sta ycu'i' Ndyosi qui'ya ji'na, si cua'ni na jua'a. ²⁴ Cua ngujuii Cristo lo crusi cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na; bi' cha' cua ngua'ni tye na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'na tya tsubi' la, lcaa na nu ndacui ti' na ji'i nquicha', ngua'ni tye na ji'i xqui'ya cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i' Cristo. Lo'o jua'a lcaa cha' nu tiji' ti' na ji'i, cua nguxtyanu na ji'i cha' cuxi bi' juani. ²⁵ Tya lo'o ngusñi na cha' bi' clyo, li' ngujui chalyuu tso'o ji'na xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi. Juani tso'o la si taquiya' na cha' nu nda Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o na cha' tyanu ne' cresiya ji'na lcaa se'i su ndi'i na.

²⁶ La cui' ti ná tso'o si chcu'i' tyucuaa ti' na lo'o ñati, cha' jua'a caca quiña'a tsa cha' cusu'u ji'na lo'o tya'a ñati na li', cha' tyixi tyiquee na. Lo'o jua'a ná tso'o si ña'a ti' na ji'i tya'a na.

Xtyucua na ji'i ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo

6 Cu'ma ngu' tya'a na, ndi'ya nga'a cha' cua'ni ma lo'o ña'a ma cha' ngua cuxi cresiya ji'i sca ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, xqui'ya cha' ngua'ni yu sca cha' cuxi: nga'a cha' xtyucua ma xi ji'i yu bi', cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i yu, cha' tucua yu cña ji'i Cristo chaca quiya', cha' tya'a ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Xtyi'i ycu'i' Ndyosi laca yu. Tsa tso'o ti chcu'i' ma lo'o yu bi'. Lo'o jua'a ti ti ti' ma tyi'i ycu'i' ca ma cha' ná cua'ni ma la cui' cha' cuxi ñi'ya nu ngua'ni yu bi'. ² Cua'ni ma cha' stu'ba ti caca tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' caca xtyucua ma ji'i ngu' lo'o sca cha' nu ntsu'u ji'i ngu', cha' ná cua'ni ngu' sca cha' cuxi. Jua'a taca taquiya' tso'o na lcaa cña nu nda Cristo cha' cua'ni na.

³ Na ñilo'o ti na ji'i ycu'i' ca na si culacua ti' na cha' tso'o tsa laca na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi; tso'o la si ta na cuentya cha' ná sca na laca na cuentya ji'i ycu'i' Ni. ⁴ Ntsu'u cha' cui'ya na cuentya ñi'ya nu ndi'i scaa na chalyuu. Si chañi cha' tso'o tsa ndu'ni na, cha' ji'i ycu'i' na laca cha' bi'; ná ntsu'u cha' cua'ni tyucuaa ti' na lo'o xa' la ñati. ⁵ Nga'a cha' talo na ji'i cña ji'na, lcaa cha' nu ndyacua ji'na chalyuu.

⁶ Lcaa tya'a na nu ndyaca tsa'a na cha' tso'o nu cua nda Cristo bi', ntsu'u cha' ta na xi cha' tso'o nu ntsu'u ji'na cha' caca cua ña'a ca na nu tyiji yu'u ji'i mstru nu ngulu'u cha' tso'o bi' ji'na.

⁷ Ná culacua ti' ma cha' caca cñilo'o na ji'i ycu'i' Ndyosi. Ná tucui caca ji'i cua'ni jua'a, cha' ñi'ya nu ndyu'ni sa scaa na chalyuu, jua'a tyacua cha' ji'na tiya' la nde slo ycu'i' Ndyosi. Ñi'ya nti' lo'o cataa na sca si'yu ni, cha' la cui' si'yu nu ndyataa na, nde loo la la cui' bi' tyu'u lo na nu ndyataa na, si'i xa' lo si'yu; ⁸ jua'a laca

ñati na lo'o ndi'i na chalyuu, cha' lo'o cua'ni na cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' na cha' cua'ni na, ná sca cha' tso'o tyacua ji'na nu lo'o cua ndye chalyuu. Tsa lo cua ti cha', ntsu'u cha' cajaan na, lo'o jua'a ti culiji yu'u ti lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'na. Pana si cua'ni na lcaa ña'a cña nu nti' Xtyi'i ycu'i' Ndyosi cha' cua'ni na, tso'o tsa tyu'u cha' ji'na li'; caca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. Talo ycu'i' ca na li', ná tye cña ji'na jua'a ti. ⁹ Bi' cha' ná tso'o si ca taja ti' na cha' cua'ni na cha' tso'o laja lo'o ndi'i na chalyuu. Lo'o tyalaa hora bi', li' tyu'u tucua cha' tso'o nu nacui Ni cha' tyacua ji'na nde loo la, la cui' cha' nu tyiquee' tsa ngujuaty na ji'i; pana ntsu'u cha' talo na, cha' ná ca taja ti' na ndu'ni na cña tso'o. ¹⁰ Bi' cha' tso'o si lcaa quiya' lo'o ña'a na ñi'ya caca xtyucua na ji'i cua ña'a ca ñati, li' cua'ni clyo na cha' xtyucua na ji'i ngu' bi'. Clyo ndu'ni cha' xtyucua na ji'i tya'a na, nu ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo.

Cha' nu nscua Pablo su cua tye ti quityi

¹¹ Lo'o juani scua ycu'i' ca ti na' tucua sna tya si'yu cha' lo quityi re. Tyaca' cha' tonu letra nscua na'. ¹² Nu ñati nu ndatsaa tsa ji'i ma cha' si'yu qui'i ma ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío cha' culacua ngu' ni, ndu'ni ngu' jua'a cha' nti' ngu' cha' caca stu'ba cha' ji'i ycu'i' ngu' lo'o tya'a ngu' judío; li' ná cua'ni lya' ti' tya'a ngu' judío ji'i ngu' bi' si ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo nu ngujuii lo crusi, nti' ngu'. ¹³ Lo'o ycu'i' ngu' nu cua ngulacua ngu' jua'a ni, ná ndaquiya' ngu' ji'i lcaa ca cña nu nscua lo cha' cusu' cha' cua'ni na bi'. Tsa bi' ti cha' nti' ngu', cha' caca ñi'ya nu chcu'i' ngu' cha' tyixi lo'o tya'a ngu': Cua ngulacua ngu' jua xqui'ya ycu'i' ya, ñacu' ngu' ji'i tya'a ngu' li'. ¹⁴ Pana nu na' ni, sca ti cha' tso'o ntsu'u chalyuu nti' na', cha' nu ngujuii ycu'i' Jesucristo nu Xu'na na lo crusi cuentya ji'na; bi' cha' nga'aa nti' na' ta na' xa' la cha' lo'o ñati. Lo'o jua'a xqui'ya cha' ngujuii ycu'i' Cristo, nga'aa caca tatsaa nu cuxi nu ntsu'u chalyuu jna', cha' nga'aa ntsu'u cha' jna' lo'o cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu juani. ¹⁵ Nu lo'o stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, ná ndu'ni cha' masi ngulacua na, masi ná ngulacua na, sca ti cuayá' laca na. Sca ti cha' nu ndulo la ji'na juani, cha' xcutsa'a Ni tsiya' ti lcaa cha' nu ndu'ni na lo'o ndi'i na chalyuu, cha' xcui' cha' tso'o cua'ni na li'. ¹⁶ Lcaa ñati nu ndu'ni jua'a xqui'ya Jesús laja lo'o ndi'i ngu' chalyuu, taca tyi'i tyiquee ngu' ti ti li', lo'o jua'a cua'ni tya'na ti' ycu'i' Ndyosi ji'i ngu' bi' li'; jua'a cua'ni Ni lo'o lcaa na nu chañi cha' laca na ñati ji'i Ni.

¹⁷ Tya tsubi' la, tlyu tsa cña nda ma 'na, cha' ná ndaquiya' ma ji'i cha' nu nchcu'i' na' lo'o ma; bi' cha' juani nga'aa cua'ni ma cha' cusu'u lo'o na' chaca quiya'. Cua ntsu'u cuayá' nu nscua lo cuaña' na', bi' laca cuayá' su nguxcube' ngu' 'na xqui'ya cha' ndyu'ni na cña ji'i Jesús.

¹⁸ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu'i' Ndyosi, lcaa hora tyi'u ti' ma ji'i ycu'i' Jesucristo nu Xu'na na, cha' xcui' tso'o ti ndu'ni Ni lo'o ma. Lo'o jua'a chañi tsa cha' caca cha' bi'.

EFESIOS

1 Pablo laca na' nu nscua na' quityi re. Ngulo ycuí' Ndyosi cña 'na, bi' cha' ndya'á na' nchcui' na' cha' jii' Jesucristo lo'o ngu' xa' quichí tyijyu' la. Lo'o nu juani nscua na' quityi re cha' caa ca slo cu'ma ngu' Efeso, cha' laca ma' ñatí jii' ycuí' Ndyosi, cha' tso'o tsa ngusñi ma' cha' jii' Jesucristo. ² Ndi'ya nti' na', cha' ña'á ti cua'ni Ni cha' tso'o lo'o ma', cha' cua'ni ycuí' Ndyosi Sti na cha' ti ti tyi'í tyiquee ma' si xñi ma' cha' jii' Jesucristo nu Xu'na na.

Lcaa cha' tso'o nu tyacua jii'na xqui'ya Cristo

³ Lye tsa tya na xlya'be jii' ycuí' Ndyosi Sti na, nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na. Cua ndyaca stu'ba cha' jii'na lo'o Cristo; bi' cha' lo'o ycuí' Ndyosi, tso'o tsa nti' Ni ña'á Ni jii'na. Lcaa lo cha' tso'o nu tyacua jii'na cha' ngusñi na cha' jii' Jesucristo, cua ngua'ni Ni cha' bi' lo'o na xqui'ya Cristo. ⁴ Lo'o tya lyiji tya' chalyuu, tya li' cua ngusubi ycuí' Ndyosi jii'na cha' caca na ñatí jii' ycuí' Ni, nu lo'o caca stu'ba cha' jii'na lo'o Cristo. Ngua ti' Ni cha' tyu'utsu' na jii' lcaa lo cha' cuxi, cha' jua'á nga'aa nti' cha' sta Ni qui'ya jii'na tsiya' ti. ⁵ Ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'á Ni jii'na, bi' cha' tya li', ngua ti' Ni cha' tyatí cha' jii'na lo'o Ni, ñi'ya si laca na sñi' Ni xqui'ya Jesucristo. ⁶ Lo'o juani ntsu'u cha' cua'ni tlyu na jii' ycuí' Ndyosi, cha' jua'á tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni Ni lo'o na. Xlya'be tsa nti' Ni ña'á Ni jii'na, cha' cua nda Ni jii' Sñi' ycuí' ca Ni li'ya, nu tyaca'a tsa jii' Ni, cha' jua'á caca stu'ba cha' jii'na lo'o Ni. ⁷ Cua ngulaá na jii' nu cuxi nu ntsu'u jii'na, xqui'ya cha' cua ngujui Sñi' ycuí' Ni lo crusi cuentya jii'na, cha' cua ngüi'ya Ni cha' clyu ti' jii'na jii' qui'ya nu ntsu'u jii'na li'; tlyu tsa cha' tso'o nu cua ngua'ni ycuí' Ndyosi lo'o na laca bi'. ⁸ Ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'á Ni jii'na, bi' cha' ngua'ni Ni jua'á. Ndu'ni Ni cha' ca jlo ti' na lcaa cha' jii' Ni, cha' ca cuayá' ti' na ñi'ya caca cha' bi'. ⁹ Ñi'ya nu ngua'ya cha' hique Ni tya sa'ni, jua'á ngua'ni Ni li'; masi ná ndacha' Ni jii' ñatí chalyuu nu ngua sa'ni ñi'ya caca cha' bi', tya li' ngua ti' Ni cha' cua'ni Ni cha' cala Cristo nde chalyuu. Hasta juani cua ngua cuayá' tso'o ti' na ñi'ya ngua ti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni Ni xqui'ya Cristo; ¹⁰ ngua ti' Ni cha' caca stu'ba lcaa lo na nu ntsu'u nde chalyuu, lo'o sca ti Cristo nu Xu'na na caca loo la li'. Lo'o tyalaa tyempo bi', li' xuti'í Ni lcaa na nu ntsu'u loyuu chalyuu, lo'o jua'á lcaa na nu ntsu'u nde cua; li' sca ti Cristo caca loo jii' lcaa na bi'.

¹¹ Lcaa cha' nu ndyaca nde chalyuu, ndyaca bi' xqui'ya cha' nti' Ni cha' caca jua'á. Lo'o jua'á na ni, tya clyo cua ngusubi Ni jii'na cha' caca na ñatí jii' Ni, cha'

caca stu'ba cha' jii'na lo'o Cristo, xqui'ya cha' jua'á nti' ycuí' Ndyosi cha' caca. ¹² Jua'á ngua cha' nu ngua'ni Ni, cha' taca chcuí' ñatí cha' tlyu tsa laca Ni, nu lo'o ña'á ngu' jii' ya laja lo'o ndi'í ya nde chalyuu; cha' nu cuare ni, cua ngusñi ya cha' jii' Cristo nde loo la jii' xa' ñatí. ¹³ Lo'o li' la cui' jua'á ndyaca lo'o cu'ma. Clyo ndyuna ma' cha' liñi bi' jii' Cristo; tso'o tsa ngua ti' ma' lo'o ndacha' ngu' cha' bi' jii' ma', cha' cua ngua'ni lyaá Ni jii' ma' ya' nu cuxi. Ngusñi ma' cha' jii' Cristo li', lo'o li' nda Ni Xtyi'í ycuí' Ni cha' tyanu ne' cresiya jii' ma', ñi'ya si na cua ngusta Ni cuayá' nu jii' ycuí' ca Ni hichy' ma' cha' laca ma' ñatí jii' Ni; la cui' cña nu nacuí Ni cha' cua'ni Ni, cua laca ngua'ni Ni li'. ¹⁴ Xtyi'í ycuí' Ndyosi ni, bi' laca nu nda Ni jii'na yala la, cha' caca cuayá' ti' na cha' chañi cha' cua'ni Ni lo'o na ñi'ya nu nacuí Ni cha' cua'ni Ni lo'o lcaa ñatí jii' Ni; ndyu'ni Xtyi'í ycuí' Ni cha' taca ca cuayá' ti' na cha' tye cua'ni lyaá lyiji Ni jii' lcaa na nu ngusñi na cha' jii' Ni. ¡Bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni tlyu na jii' ycuí' Ni, cha' tlyu tsa cha' tso'o nu ndyu'ni Ni lo'o na!

Cua nti' Pablo cha' tso'o la caca cuayá' ti' ngu' cha' jii' Cristo

¹⁵ Cua ndyuna na' ñi'ya nu ndyu'ni ma' tya lo'o ngusñi tso'o ma' cha' jii' Jesús nu Xu'na na; nacuí ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ma' ña'á ma' jii' ñatí tya'a ngusñi ma' cha' jii' ycuí' Ndyosi. ¹⁶ Bi' cha' juani, tsa cu' ti ndya na' xlya'be jii' ycuí' Ndyosi xqui'ya cu'ma; ndy-i'u ti' na' jii' ma' laja lo'o nga'á na' ndyu'ni tlyu na' jii' ycuí' Ndyosi. ¹⁷ Tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u jii' ycuí' Ndyosi Sti na, la cui' ycuí' Ndyosi nu laca Sti Jesucristo nu Xu'na na. Nchcui' na' lo'o Ni cha' ta Ni Xtyi'í ycuí' Ni jii' ma', cha' jua'á ca cuayá' ti' ma' lcaa cha' li'; culu'u Xtyi'í ycuí' Ni jii' ma' ñi'ya laca ycuí' Ni, lo'o li' taca tyulo tso'o la ma' jii' ycuí' Ndyosi. ¹⁸ Lo'o jua'á nchcui' na' lo'o Ni cha' saala Ni hique ma', cha' ca cuayá' tso'o ti' ma' ña'á cha' tso'o nu tyacua jii' ma' juani, cha' cua ngusubi Ni jii' ma'; tlyu tsa cha' tso'o cua nacuí Ni cha' tyacua jii' ma', lo'o jii' lcaa ñatí nu ngusñi cha' jii' Ni. ¹⁹ Nchcui' na' lo'o Ni cha' ca cuayá' tso'o ti' ma' lcaa cha' nu nchcui' na' re, cha' ndu'ni tsa Ni cña ne' cresiya jii'na, lcaa na nu ngusñi na cha' jii' Ni. Cña nu ndu'ni Ni lo'o na cha' caca na ñatí jii' Ni, ²⁰ la cui' tya'a cña tonu laca, ñi'ya nu ngua'ni Ni nu lo'o nda Ni xtyi'í ñaa ne' cresiya jii' Cristo chaca quiya', cha' tyu'ú yu nu lo'o ngujui yu; tiya' la li' ndyalo'o Ni jii' yu cha' ndyaa tucua yu la'a tsu' cuí ca su ntucua ycuí' Ndyosi, ca cha' chalyuu tso'o la hasta ca nde cua. ²¹ Ca bi' laca

Cristo loo la ji'i lcaa ñati; nga'aa ntsu'u nu tlyu la que Cristo ca bi', nga'aa ntsu'u nu culo cña ji'i yu. Ná ntsu'u chaca xu'na ñati nde chalyuu nu taca tyijiloo ji'i Cristo; la cui' ti ca chaca chalyuu ca nde cua ni, ná ntsu'u cui'i cuxi, ni ná ntsu'u ñati cuentya ji'i ycu'i Ndyosi nu taca tyijiloo ji'i Cristo. ²² Cua nda Ni lcaa na tsiya' ti ji'i Cristo cha' culo yu cña ji'i. Lo'o li' xqui'ya cha' laca yu Xu'na lcaa ca chalyuu, bi' cha' ngusta Ni ji'i Cristo cha' caca yu loo ji'i lcaa taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Cristo cua ña'a ca quichi' su ndi'i ngu'. ²³ Ca ta'a na nu ngusñi na cha' ji'i Cristo scaa quichi', tsa tlyu ti na ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo. Ndi'ya laca na cuentya ji'i Cristo: ñi'ya nti' si laca na sca tsu' ya' Cristo, cha' cua'ni na cña nu ntsu'u ji'i Ni chalyuu. La cui' jua'a, lcaa ca na nu ña'a na nu ntsu'u nde chalyuu ni, cua ntsu'u bi' xqui'ya Cristo.

Ngua'ni lyaá Cristo ji'na jua'a ti, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na

2 Cua nda ycu'i Ndyosi chalyuu ji'i ma chaca quiya' xqui'ya cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Nu ngua tsubi' la, ñi'ya laca si na cua ndye chalyuu ji'i ma, jua'a ngua ma xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ma lo'o ycu'i Ndyosi, cha' ná ndaquiya' ma tsiya' ti ji'i cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi. ² Nu ngua tyempo bi', ndya'a tsa ma ndu'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ndu'ni ñati chalyuu; ndaquiya' tsa ma ji'i nu xña'a nu laca loo ji'i lcaa cui'i cuxi nu ndya'a nde chalyuu, la cui' nu cuxi bi' laca nu ndatsaa ji'i ñati chalyuu cha' ná taquiya' ngu' ji'i ycu'i Ndyosi. ³ Ca ta'a na ni, chañi cha' ñi'ya nu ndaquiya' ngu' bi' ji'i nu cuxi, jua'a ngua'ni na tya tsubi' la; ngua'ni na cua ña'a ca cha' cuxi nu ndi'ña ti' cresiya ji'na. Na laca nu ngua ti' ycu'i ca na cha' cua'ni na, ngua'ni na ji'i li'; cua ña'a ca cha' cuxi nu ngua'ya hique ti na, ngua'ni na cha' bi'. Bi' cha' ndyanu cha' xcube' ycu'i Ndyosi ji'na, cha' ñasi' tsa Ni xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni na lo'o Ni; stu'ba ti xcube' Ni ji'na lo'o cua ña'a ca ñati chalyuu li'.

⁴ Pana ndy'ya tsa ycu'i Ndyosi cha' clyu ti' ji'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; ⁵ bi' cha' nda ycu'i Ndyosi chalyuu ji'na chaca quiya', xqui'ya cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Cua ndye chalyuu ji'na ngua ti' na nquicha', xqui'ya cha' ná ndaquiya' na ji'i cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi; pana xqui'ya cha' xcui' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni ji'na, bi' cha' cua ngulaá na ji'i nu cuxi, cha' cua ngüityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na. ⁶ Cua chcuna' ti cresiya ji'na nquicha', lo'o li' cua ngua'ni lyaá Ni ji'na, cha' cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Jesús. Ñi'ya lo'o nda Ni xtyi'i ñaa ne' cresiya ji'i Jesucristo cha' ca quiya', cha' tyu'ú yu nu lo'o ngujuui yu, jua'a ngua'ni Ni lo'o na, cha' clyaa na ji'i nu cuxi. Cua nti' Ni cha' ca'ca stu'ba cha' ji'na lo'o Jesús, masi chalyuu juani, masi ca chaca chalyuu tso'o la nde cua ca su laca ycu'i Ni loo. ⁷ Sca ti quiya' ngua'ni Ni lcaa cha' bi', cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati nu caa chalyuu nde loo la cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati chalyuu. Xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Jesucristo ña'a Ni ji'na, bi' cha' ca cuayá' ti' na cha' ná ntsu'u su tye cha' ndu'ni tso'o

ycui' Ndyosi lo'o na; ⁸ na cua ngulaá na ji'i nu cuxi, xqui'ya cha' jua'a ti ndu'ni Ni cha' tso'o lo'o na lo'o ngusñi na cha' ji'i Cristo. Ni si'i sca cña nu ngua'ni ycu'i ca na laca bi', sca cha' tso'o nu ngua'ni ycu'i Ndyosi cuentya ji'na jua'a ti laca bi'. ⁹ Ná caca chcu'i tyucuaa ti' ma lo'o xa' ñati lacua, cha' si'i cu'ma nu ngua'ni cha' tlyu bi', cha' jua'a ndyaca ji'i ma juani. ¹⁰ Na cua ngüiñá Ni ji'i ca ta'a na, cua ngua'ni stu'ba Ni cha' ji'na lo'o Jesucristo; juani cua nti' Ni cha' xcui' cha' tso'o ti cua'ni na lo'o ndi'i na chalyuu, cha' cua laca nda Ni cña tso'o nu taca cua'ni sa scaa na nde chalyuu.

Ngua'ni Jesús cha' sca ti ñati laca na

¹¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tyi'u ti' ma ñi'ya ngua ji'i ma tya tsubi' la; xa' lo ñati laca ma tyempo bi', xa' quichi' tyijyu' la ngula ma, ná stu'ba tsiya' ti cha' ji'i ma lo'o ngu' judío tya'a na' nu ngua li'. Ndu'ni ngu' judío ji'i ma cha' laca ma ñati nu ná ngulacua Ni ji'i; pana ycu'i ngu' judío ni, cua ngulacua Ni ji'i ngu', nacui' ngu'. Nu ngulacua ngu' bi' ni, bi' laca sca cuayá' su nsi'yu ngu' judío quiji' ngu' qui'yu sñi' ngu'. ¹² Ñati nu ndi'i xa' chalyuu laca cu'ma, bi' cha' ná stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' judío, nu ngu' nu cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i nu ngua sa'ni, cha' caca ngu' bi' ñati ji'i Ni. Ni sca quiya' sa'ni la ná nda Ni cha' lo'o cu'ma ngu' xa' tsu'; ná ntsu'u cha' tso'o nu caca ji'i ma nde loo la, cha' ná jlo ti' ma ni sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti chalyuu bi' ca su ndi'i ma. Ná ntsu'u cha' ji'i cu'ma lo'o Cristo tsiya' ti nu ngua tsubi'.

¹³ Pana juani xa' ña'a cha' ndyaca ji'i ma, tya lo'o ngua stu'ba cha' ji'i ma lo'o Jesucristo. Nu ngua sa'ni la, ná nslu ma ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti; tyijyu' tsa ntucua ycu'i Ndyosi ca su ndi'i ma, ngua ti' ma. Pana juani cacua tsa ntucua ycu'i Ndyosi ji'i ma; cua nguije Ni ji'i ma, xqui'ya cha' ngujuui nu Cristo bi' lo crusi. ¹⁴ Cristo laca nu ngua'ni cha' ngua ti' cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ngua'ni Cristo cha' nguaala' cha' ji'i ngu' judío tya'a na' lo'o ngu' xa' tsu' tya'a ma; bi' cha' juani cua ndyaca na sca ti ñati. Sa'ni la cua ntsu'u sca cha' nu ndaca'a ji'na; ndatsaa tsa cha' bi' ji'na cha' ná cua'ni tya'a ngu' judío tya'a na' lo'o xa' ñati tsiya' ti, cha' ná nchca tyaala' cha' ji'i ya lo'o ngu' xa' tsu'. ¹⁵ La cui' cha' cusu' nu jlyu tsa ti' nu ngu' judío tya'a na' ji'i, bi' laca nu ñi'lo'o ji'i ya cha' ná ca ti' cha', cha' ntsu'u tsa su ndatsaa cha' bi' ji'i ya. Pana cua ngua'ni tye Jesús ji'i cha' cusu' bi', nu lo'o ngujuui yu lo crusi; bi' cha' tyucuaa lo ñati na, cua ndyaca na chaca tya ñati juani, xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi. Lo'o jua'a ndu'ni Ni cha' caja ñi'ya caca tyi'i ti na lo'o Ni, jua'a lo'o tya'a ñati na. ¹⁶ Lo'o jua'a ngua cha' ngua'ni tye Cristo ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ya lo'o cu'ma ngu' xa' tsu', nu lo'o ngujuui yu lo crusi; juani ngua ti' cha' ji'i tyucuaa lo ñati na lo'o ycu'i Ndyosi xqui'ya Cristo, cha' ngua'ni Cristo cha' ndyaca na sca ti ñati.

¹⁷ Cua ñaa Cristo ni, nda yu sca cui' nu tso'o tsa lo'o ngu' tya'a na, cha' ti' ti tyi'i na lo'o ycu'i Ndyosi, jua'a lo'o tya'a ñati na; cua nchcui' Cristo lo'o cu'ma ngu' nu

ndi'i tyijyu', lo'o jua'a cua nchcui' yu lo'o ngu' judío tya'a na' nu ndi'i cacua ti. ¹⁸ Lo'o juani ná ndu'ni cha' masi ngu' judío laca ya, masi xa' ñati laca mā, sca ti lo ñati laca na lo'o lcaa tya'a na xqui'ya Cristo, sca ti Xtyi'i ycu' Ndyosi ndu'ni cha' tyuloo na ji'i Ni; ¹⁹ bi' cha' juani nga'aa tyijyu' ycu' Ndyosi ji'i cu'mā. Cuentya ji'i ycu' Ndyosi ni, ná laca mā ñi'ya si laca mā ngu' xta nu ndi'i sca chalyuu tyijyu' nu si'i quichi' tyi mā; lcaa chacuayá' nu ntsu'u ji'i ycu' Ni cua nda ycu' Ndyosi ji'i mā juani, cha' laca mā ñati ji'i Ni. Stu'ba ntsu'u cha' ji'i mā lo'o lcaa ñati nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi xa' quichi, bi' cha' laca mā ñi'ya nti' si stu'ba ti ndi'i mā lo'o ycu' Ndyosi. ²⁰ Lcaa cu'mā nu ngusñi mā cha' ji'i Cristo, cua laca mā tya'a na; sca ti Cristo laca nu ndulo tsa cha' ji'i cuentya ji'na. Xqui'ya Cristo, bi' cha' cua ndyanu tso'o cha' ji'i mā lo'o ycu' Ndyosi; xqui'ya Cristo, bi' cha' cua ngujui cña nu cua'ni scaa mā, cha' caca mā cña ji'i Ni, cha' cua ngua stu'ba cha' ji'i mā lo'o Ni. Ñi'ya nti' sca ni'i nu tso'o tsa ndya', jua'a nti' mā. Tachaa tsa ntsu'u quiya' ni'i bi', cha' ntsu'u sca quee tlyu nu cui'ya ji'i, nu ta juersa ji'i ni'i bi'; chy' bi' lijya ndya' ña'a tsaca ni'i li'. Nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo, lo'o jua'a jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nchcui' Ni lo'o ñati nu ngua sa'ni la, ngu' bi' laca nu ngusta sūu cha', cha' ngusñi mā cha' ji'i ycu' Ndyosi; pana sca ti Cristo laca nu ndulo la cha' ji'i cuentya ji'i mā. ²² Cua ngua stu'ba cha' ji'i mā lo'o Cristo; bi' cha' juani lo'o cu'mā, lo'o lcaa xa' ñati nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi, stu'ba ti taca ca stu'ba cha' ji'i mā lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o li' taca tyi'i ycu' Ndyosi lo'o mā, xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni nu cua nda Ni ji'i mā.

Tyijyu' ndya'a Pablo, cha' nchcui' yu cha' ji'i Cristo lo'o ngu' xa' tsu'

3 Xqui'ya cha' nu cua nchcui' ca na', bi' cha' nchcui' tsa na' lo'o Cristo cuentya ji'i cu'mā. La cui' Pablo laca na'; ntsu'u na' ne' chcuā juani xqui'ya cha' cua nchcui' na' cha' ji'i Jesucristo lo'o ñati, cha' nguxtyucua na' ji'i cu'mā nu si'i ngu' judío laca mā. ² Cua ngua cuayá' ti' mā cha' ycu' Ndyosi laca nu nda cña bi' 'na, cha' xtyucua na' ji'i mā, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. ³ Cua ndacha' Ni jna' ñi'ya nu nti' Ni cua'ni Ni nde chalyuu. Masi ná ndacha' Ni ji'i ñati sa'ni la ñi'ya cua'ni Ni nde chalyuu, hasta juani ndacha' Ni cha' bi' jna', la cui' ti cha' nu cua nscua tya sa'ni nu caca tyempo juani; cua laca nscua na' xi' cha' bi' lo' quityi re nu cua cāa ti slo cu'mā. ⁴ Lo'o chcu' mā lo' quityi re, li' caca cuayá' ti' mā cha' nu nda na' lo'o mā cuentya ji'i cña nu nti' Cristo cua'ni nde chalyuu; ⁵ ni sca ñati ná ngujui ñi'ya caca cuayá' ti' ngu' cha' bi' tyempo nu cua nteje tacui. Pana juani xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni cua ngulu'u Ni cha' bi' ji'i ngu' nu laca cña ji'i ycu' Ndyosi, nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo bi'. La cui' jua'a ngulu'u Ni cha' bi' ji'i ngu' nu tya nda la cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati juani. ⁶ Bilya cuna ñati chalyuu cha' nu ndacha' Ni 'na. Pana ndi'ya ndyu'u cha' bi': Ngu' nu si'i ngu' judío laca ngu' ni, caca ngu' bi' la cui' ñi'ya laca ngu' judío nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi, nu lo'o

ca cuayá' ti' ngu' cha' ji'i Cristo; si xñi ngu' bi' cha' ji'i Jesucristo, lo'o ngu' bi' caca tso'o cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi li'. Caca stu'ba cha' ji'i tyucuaa lo' ngu' li', cha' tsa tlyu ti tya'a ngusñi ngu' cha' ji'i Cristo caca ngu'. Lo'o ji'i ngu' nu si'i ngu' judío laca ngu' bi', tyacua lcaa cha' nu cua nacui' Ni cha' tyacua ji'i ngu' xqui'ya Jesucristo.

⁷ Cua nda ycu' Ndyosi cña bi' jna' cha' tsa'a chcu' na' lo'o ñati, masi tyijyu' ntsu'u ngu', xqui'ya cha' tso'o ti nti' ycu' Ndyosi ña'a Ni 'na. Tlyu tsa cña ngua'ni Ni lo'o na' cha' caca na' cña bi'. ⁸ Ná tso'o la na' tsiya' ti que cua ña'a ca ñati nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi, tso'o la ngu' bi' que na'; pana nda Ni chacuayá' cha' tsa'a slo ñati nu ndi'i xa' tsu'. Tso'o tsa cña nda Ni 'na, cha' cacha' na' cha' tso'o bi' ji'i ngu', masi tya lyiji tsa cha' tye ca cuayá' ti' ycu' na' lcaa cha' tso'o nu ndu'ni Cristo lo'o ñati. ⁹ Cua nchcui' Ni lo'o na' lacua. Ycu' Ndyosi nu ngüñá Ni lcaa na nu ntsu'u chalyuu, nti' Ni cha' culu'u na' cha' bi' ji'i lcaa ñati, cha' li' caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya laca cña nu nti' Ni cha' cua'ni ngu'. Nu ngua tya sa'ni la, bilya cuna ñati cha' nu ngua ti' ycu' Ndyosi cua'ni Ni xqui'ya Cristo; ¹⁰ pana juani caca cuayá' ti' lcaa cui'i nu laca loo nde cua, nu lo'o ña'a cui'i bi' ji'i ñati chalyuu nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu ji'i Cristo. Lo'o jua'a cui'i nu ngua ti' tyijloo ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la ni, caca cuayá' ti' cui'i bi' cha' nchca la ji'i ycu' Ndyosi que cua ña'a ca na nu ngüñá ycu' Ni. ¹¹ Ngua'ni Ni cha' tlyu bi', nu lo'o nda Ni ji'i Jesucristo nu Xu'na na ñaa chalyuu, ñi'ya nu ngua ti' Ni cua'ni Ni tya lo'o bilya tya' chalyuu. ¹² Lo'o juani cua ntsu'u chacuayá' ji'na cha' tyu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi xqui'ya la cui' Jesucristo bi'; tyucui tyiquee na taca chcu' na lo'o ycu' Ndyosi xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'i Jesucristo Sñi' ycu' Ni. Lo'o jua'a nga'aa ntsu'u cha' cutsii na lo'o chcu' na lo'o ycu' Ndyosi. ¹³ Bi' cha' juani chcu' na' lo'o mā cha' ná ca taja ti' mā, cha' ná tya'achy' mā ji'i ycu' Ndyosi, masi nchcube' na' xi ca su ndi' na' re cuentya ji'i cu'mā; sca cha' tso'o cuentya ji'i cu'mā laca cha' bi'.

Ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a yu ji'i ñati

¹⁴ Ndyu sti' na' lo'o nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi Sti Jesucristo nu Xu'na na lacua. ¹⁵ Lcaa na lo'o tya'a na ndyu'u tsa na ji'i ycu' Ndyosi ni, cha' ngüñá Ni lcaa lo' ñati, masi nde cua, masi nde loyuu chalyuu. Lo'o jua'a nda Ni xtañi lcaa na. ¹⁶ Juani chcu' na' lo'o ycu' Ndyosi Sti na cuentya ji'i cu'mā; quiña'a tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i Ni, bi' cha' taca xtyucua Ni ji'i mā. Ndijña na' ji'i Ni cha' ta Ni juersa nu tyanu ne' cresiya ji'i mā, cha' caca tlyu tyiquee mā nu lo'o ta Ni Xtyi'i ycu' Ni cha' tyi'i bi' lo'o mā; ¹⁷ ndijña na' ji'i Ni cha' ca cuayá' ti' mā cha' ngua'ni Ni cha' cua ndyanu Xtyi'i ycu' Jesús ne' cresiya ji'i mā, nu lo'o ngusñi tso'o mā cha' ji'i ycu' Ndyosi; ndijña na' ji'i Ni cha' tsa cu' ti tyu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i tya'a ñati mā, xqui'ya cha' tso'o tsa ngusñi sūu cha' bi' ne' cresiya ji'i mā; ¹⁸ ndijña na' ji'i Ni cha' taca ca cuayá' ti' mā ñi'ya nu ndu'ni ycu' Cristo lo'o na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. Nu ntsu'u ty-

iquee Cristo ña'a Ni ji'i ñati ni, jyacua Ni ji'i cua ña'a ca ñati, ta Ni cha' bi' lo'o ngu', masi ñati tlyu laca ngu', masi laca ngu' ñati jua'a ti. ¹⁹ Bi' cha' nti' tsa na' cha' ca cuayá' tso'o ti' ma' cha' ntsu'u tsa tyiquee Cristo ña'a Ni ji'na, masi sca cha' tlyu tsa nu ná nchca ca cuayá' tso'o ti' na ji'i laca cha' bi'. Lo'o jua'a nti' na' cha' tyi'i ycu'i Ndyosi lo'o lcaa ma, cha' ná tyu'u tyiquee ma' ji'i xa' la cha' tsiya' ti.

²⁰ Tso'o lacua. Chcu'i na cha' tlyu tsa laca ycu'i Ndyosi. Nchca tsa ji'i Ni, hasta nde loo la ndu'ni Ni cuentya ji'i lcaa cha' nu ndijña na ji'i Ni; ná nchca ca cuayá' ti' na ñi'ya ndu'ni Ni lcaa cha' bi'. La cui' ycu'i Ndyosi ndu'ni cña laja na, hasta nde ne' cresiya ji'na, cha' cua'ni Ni cña nu nti' Ni cua'ni Ni lo'o na. ²¹ Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi, lcaa na nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu na ji'i Ni; la cui' ti tlyu tsa laca Ni cuentya ji'i Jesu-cristo. Jua'a caca ji'i Ni tyucui tyempo nde chalyuu, la cui' ti ná ntsu'u tsá nu tye cha' ji'i Ni tsiya' ti. Jua'a caca cha' tu'ni.

Sca ti cha' ntsu'u ji'i ca ta'a na nu cua ngusñi na cha' ji'i Cristo

4 Preso laca na' juani xqui'ya cha' nda na' cha' ji'i nu Xu'na na lo'o ñati. Pana nchcu'i na' lo'o ma' cha' tso'o ti cua'ni ma' lo'o xa' ñati; ñi'ya nu nchcu'i cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu ngua tsa'a ma' tya lo'o ngusubi Ni ji'i ma' tya clyo, la cui' jua'a cua'ni ma' lo'o xa' ñati. ² Ná cua'ni tyucuaa ti' ma' lo'o tya'a ñati ma, tso'o ti chcu'i ma' lo'o lcaa ngu', talo tyiquee ma' ji'i ngu'; jua'a xtyucua ma' ji'i ngu' cha' ca cuayá' ti' xa' ñati cha' chañi cha' ntsu'u tyiquee ma' ña'a ma' ji'i tya'a ñati ma. ³ Cua'ni cña ti' ma' lacua, lo'o jua'a xtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i ma, cha' sca ti cha' taca tyu'u tyiquee ma' lo'o ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'i ma' lo'o Cristo lcaa tsá. Lo'o jua'a cua'ni stu'ba cha' ji'i ma' lo'o tya'a ma' cha' taca tyi'i tso'o ti ma' lo'o ngu'. ⁴ Lcaa na nu ngusñi na cha' ji'i Cristo, sca ti ñati laca na, sca ti Xtyi'i ycu'i Ndyosi ndi'i lo'o na; ndy ti' na cha' stu'ba ti tyacua cha' ji'na chalyuu ca nde loo la, bi' cha' cua ngusubi Ni ji'na. ⁵ Sca ti Xu'na na ntsu'u ji'i ca ta'a na, sca ti cha' jlya ti' na cuentya ji'i Cristo, sca ti cuayá' ntyucuatya na cuentya ji'i Cristo, ⁶ cha' sca ti ycu'i Ndyosi ntsu'u; la cui' Sti lcaa na laca bi', lo'o jua'a la cui' bi' laca loo ji'i lcaa na. Ndu'ni Ni cña laja lcaa ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Ni, lo'o jua'a ndi'i Ni lo'o lcaa ñati ji'i Ni.

⁷ Pana cua nda Ni sca cña cha' cua'ni scaa na cuentya ji'i Ni; tsa ña'a juersa nu nda Cristo ji'i scaa na, jua'a taca cua'ni na cña bi'. ⁸ Ndi'ya nscua lo quityi cusu' bi':

Nu lo'o ngutu'u Ni ndyacu'i Ni ndyaa Ni nde cua, ndyalo'o Ni ji'i quiña'a tsa ñati nu ngua preso nde chalyuu.

Lo'o li' nda tsa Ni tyuu lo cha' tso'o ji'i ñati chalyuu nu ngusñi cha' ji'i Ni.

Jua'a nscua lo quityi bi'.

⁹ ¿Ni cha' laca nacui quityi cha' cua ndyaa Ni nde cua? Na cua ngua'ya ti'i Ni clyo, ñaa Ni loyuu chalyuu ca su ndi'i ñati cuxi tya'a na. ¹⁰ La cui' Jesús nu ngua'ya

nde loyuu ni, bi' laca nu ndyacu'i ndyaa ca su tlyu la, ca su ntucua ycu'i Ni ca nde cua. Lo'o juani cua ntsu'u Xtyi'i ycu'i Jesús tyucui ña'a loyuu chalyuu, lo'o jua'a ntsu'u Xtyi'i ycu'i Jesús lcaa se'i nde cua. ¹¹ Xqui'ya cha' tyuu lo cha' tso'o nda Jesús lo'o ñati chalyuu, bi' cha' taca cua'ni ñati cña nu nda Ni ji'i ngu' cha' cua'ni ngu': clyo cua ngua'alo Cristo cña ji'i la cui' ñati nu ngua tsa'a ji'i yu; lo'o jua'a cua nda Ni cña ji'i ngu' cha' caca chcu'i ngu' na laca nu cua cua'ni ti ycu'i Ndyosi chalyuu; lo'o xa' la ñati ji'i Ni ntsu'u cña ji'i cha' cacha' liñi ji'i ñati ñi'ya caca clyaa ngu' ji'i nu cuxi; lo'o jua'a ngua'alo Ni cña ji'i ñati nu caca loo ji'i tya'a, cha' caca ngu' bi' mstru, cha' culu'u ngu' bi' cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i tya'a ngu'. ¹² Jua'a ndu'ni cho'o Ni ji'na, ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Ni, cha' taca cua'ni na cña ji'i Ni, cha' tachaa la tyanu cha' ne' cresiya ji'na nu tsa tlyu ti ngusñi na cha' ji'i Cristo. ¹³ Lo'o jua'a lcaa na lo'o tya'a na, sca ti cuayá' taca xñi na cha' ji'i Cristo, sca ti cuayá' taca tyuloo na ji'i Jesús nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi. Li' caca na ñati tyucui tyiquee, taca caca na ñi'ya nu nti' Cristo cha' caca na. ¹⁴ Li' nga'aa cua'ni na ñi'ya ndu'ni nu sube nu lu'ba ti ncha'a cña ji'i, cha' nu ndijya ngu'; ni ná ta na chacuayá' cojolaqui ngu' ji'na xa' tyucui, nu lo'o chcu'i ngu' lo'o na cua ña'a ca cha' nu bilya cuna na ji'i. Ntsu'u tsa cha' cuiñi nu nda ñati nu tajua' tsa nchcu'i lo'o na, ñati nu nti' tsa cha' tsalo'o ji'na nde tyucui cuxi. ¹⁵ Pana xa' ña'a cua'ni na. Chcu'i na lo'o ngu' ji'i lcaa cha' liñi nu ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi; culu'u na ji'i ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i lcaa tya'a ñati na, cha' nga'a cha' xñi tso'o na lcaa cha' ji'i Cristo cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o ycu'i Ni. Nu Cristo bi' ni, la cui' bi' laca loo ji'i lcaa tya'a na nu tsa tlyu ti ngusñi na cha' ji'i Ni; ¹⁶ xqui'ya Cristo, bi' cha' ndyaca na sca ti ñati cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Ntsu'u cña cha' cua'ni sa scaa na lo'o tya'a na; nga'a cha' cua'a na ji'i tya'a na cha' ná xñi na tyucui cuxi, cha' jua'a stu'ba ti ntsu'u tyiquee na lo'o tya'a na. Si tso'o ti ndi'i na lo'o tya'a na, li' tsa tlyu ti xtyucua na ji'i tya'a na, cha' tachaa la tyanu cha' ji'i Jesús ne' cresiya ji'i scaa na, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i tya'a na.

Chalyuu cucui nu ngujui ji'na xqui'ya Cristo

¹⁷ Chacuayá' ji'i ycu'i nu Xu'na na chcu'i na' xi lo'o cu'ma' juani: Nti' tsa na' culo na' cña ji'i cu'ma' cha' nga'aa cua'ni ma' ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu ná nslo ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti; cua ña'a ca cha' cuxi nu nda'ya hique ngu', xcui' jua'a ndu'ni ngu' bi' chalyuu. Sca cha' tonto tsa ndu'ni ngu' bi', ¹⁸ talya tsiya' ti chalyuu nu ntsu'u ji'i ngu' bi'; bi' cha' ná nchca ca cuayá' ti' ngu' tsiya' ti. Ná ntsu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o chalyuu cucui nu cua nda ycu'i Ndyosi ji'na cha' tyi'i tso'o ti na, xqui'ya cha' ná jlo ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' ná ntaja'a ngu' bi' xñi tyiquee ngu' sca cha' liñi. ¹⁹ Nga'aa nchca ca tyuju'u ti' ngu' bi', bi' cha' quiña'a la cha' cuxi ndyu'ni ngu', ña'a cuayá' nda ngu' chacuayá' ji'i cua ña'a ca cha' cuxi cha' caca bi' loo ji'i ngu'. Ná tucui caca cua'a ji'i ngu' bi' lo'o ndu'ni ngu' cua ña'a ca cha' suba' lo'o tya'a ngu'. ²⁰ Pana nu cu'ma' ni, si'i na ngua

tša'ā mā jī'ī Cristo cha' cua'ni mā cha' cuxi bi'. ²¹ Chañi cha' cua ndyuna mā cha' jī'ī Cristo, cua ngua tša'ā tso'o mā cha' liñi jī'ī Jesús nu ngulu'u ngu' jī'ī mā; ²² bi' cha' cua'ni tye mā jī'ī cha' cuxi nu ngua'ni mā tya sa'ni la. Quiña'ā tša cha' ndatsaa cha' cuxi bi' jī'ī mā nu ngua li', ndacui tša ti' mā jī'ī cha' cuxi bi', ña'ā cuayá' nu chcuna' tsiya' ti chalyuu jī'ī mā xqui'ya cha' cuxi bi'. ²³ Juani nga'ā cha' cua'ni cucui mā jī'ī lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya jī'ī mā, jua'ā lcaa cha' nu ca'ya hique mā; ²⁴ nga'ā cha' xñi tso'o mā cha' jī'ī ycu' Ndyosi cha' xa' ña'ā cua'ni mā su ndi'ī mā chalyuu, cha' taca cua'ni mā ñi'ya nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni mā. Bi' cha' xcui' cha' tso'o cua'ni mā chalyuu, xcui' cha' lubii cua'ni mā, si chañi cha' laca mā ñati' jī'ī ycu' Ndyosi.

²⁵ Juani nga'aa hcui' mā cha' cuiñi lo'o tya'a ñati' mā lacua; xcui' cha' liñi hcui' scaa mā lo'o tya'a mā, cha' sca ti ñati' laca na, sca ti cha' ntsu'u jī'na lo'o tya'a na.

²⁶ Lo'o ntsu'u quiya' ñasi' mā xi, cui'ya mā cuentya cha' ná tyanu qui'ya jī'ī mā li'; ná tso'o si caca ñasi' ti' mā tyucui tša, tša tyeje tacui ti cha' cua'ni mā jī'ī. ²⁷ Ná ta mā tyempo tsiya' ti jī'ī nu xña'ā cha' caca bi' loo jī'ī mā.

²⁸ Cu'mā nu nguaana mā na nu ntsu'u jī'ī ñati' tya tsubi' la, nga'ā cha' xtyanu mā cña bi' jī'ī mā, clyana mā cña tso'o la nu cua'ni ycu' mā; tso'o la si cua'ni mā cña lo'o ya' ycu' mā, cha' jua'ā caja xi ñi'ya nu xtyucua mā jī'ī tya'a mā nu lyiji tša jī'ī.

²⁹ Ná hcui' mā cha' ti' lo'o tya'a ñati' mā; clyana mā cha' tso'o nu hcui' mā lo'o tya'a mā; clyana mā ñi'ya nu caca xtyucua mā jī'ī ngu' cha' tyat' la ti' ngu' jī'ī ycu' Ndyosi, cha' tyanu sca cha' tso'o ne' cresiya jī'ī ngu' nu lo'o cuna ngu' cha' nu hcui' mā. ³⁰ Ná cua'ni mā cha' ca xñi'ī ti' Xtyi'ī ycu' Ndyosi; nu Xtyi'ī ycu' Ndyosi ni, ñi'ya laca si cua ngusta Ni cuayá' nu jī'ī ycu' ca Ni hichu' na, cha' laca na ñati' jī'ī Ni, jua'ā laca bi'. Tyanu bi' lo'o na ña'ā cuayá' nu tye chalyuu jī'na, ña'ā cuayá' nu tyalaa tša nu cua'ni lyaá Ni jī'na.

³¹ Cua'ni tye mā jī'ī lcaa cha' su chi' nti' mā ña'ā mā jī'ī tya'a ñati' mā lacua; jua'ā cha' liye' ti' mā, jua'ā cha' ñasi' ti' mā, cua'ni tye mā jī'ī lcaa cha' bi'. Nga'aa xi'ya cui' mā cha' suba' jī'ī tya'a mā, nga'aa hcui' mā cuentyu jī'ī tya'a mā, nga'aa ntsu'u cha' hcui' cuxi mā jī'ī tya'a mā tsiya' ti. ³² Xa' ña'ā cua'ni mā juani. Xcui' tso'o ti cua'ni mā lo'o tya'a ñati' mā, tyu'u tša cha' clyu ti' jī'ī mā lo'o tya'a mā; cua'ni clyu ti' mā jī'ī qui'ya nu ntsu'u jī'ī ngu', cha' jua'ā cua ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi jī'na xqui'ya Cristo.

Nga'ā cha' cua'ni na cha' tso'o lo'o ndi'ī na chalyuu, si laca na sñi' ycu' Ndyosi

5 Ntsu'u tša tyiquee ycu' Ndyosi ña'ā Ni jī'ī mā, xqui'ya cha' laca mā sñi' ycu' Ni; bi' cha' cua'ni mā cha' caca mā ñi'ya nu laca ycu' Ndyosi tsiya' ti. ² Tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'ā mā jī'ī ñati', cha' la cui' jua'ā ntsu'u tša tyiquee Cristo ña'ā Ni jī'na. Nu lo'o ñaa Jesús chalyuu ni, cua ntaja'ā Jesús nda yu tyucui ña'ā ycu' ca yu cha' caca sca msta' jī'ī ycu' Ndyosi cuentya jī'na. Tso'o tša ngua ti' ycu' Ndyosi li'.

³ Nu juani cha' laca mā ñati' jī'ī ycu' Ndyosi, ná tso'o si xcui' cha' jī'ī nu cuna'ā ntsu'u tyiquee mā; ná cua'ni mā cha' suba' lo'o ñati', ni ná hcui' mā tsiya' ti jī'ī lcaa cha' bi' lo'o tya'a ñati' mā; ná tyacui ti' mā jī'ī cha' tso'o nu ntsu'u jī'ī ñati'. ⁴ Nga'aa ntsu'u cha' tyu'u cha' suba' tu'ba mā. La cui' ti ná hcui' mā cha' tonto, ná hcui' mā sca cha' nguna' ti lo'o tya'a ñati' mā. Tso'o la si tya mā xly'a'be jī'ī ycu' Ndyosi. ⁵ Sca cha' chañi tša laca re: Ñati' nu jua'ā xcui' cha' cuxi ndu'ni ni, ná caja chacuayá' tyaa ngu' bi' ca su ntucua ycu' Ndyosi lo'o Cristo ca tiya' la, nu lo'o caca Ni loo; ñati' nu xcui' cha' jī'ī nu cuna'ā ntsu'u tyiquee ngu', ñati' nu ndu'ni suba', ñati' nu ndacui ti', ná caja chacuayá' tyaa ngu' bi' ca su ntucua Ni. Nu ndacui ti' na jī'ī sca cha' ni, laca cha' ñi'lo'o ngu' jī'ī mā lo'o sca cha' tonto ti. Xqui'ya cha' cuxi bi' ñasi' tša ycu' Ndyosi jī'ī ñati' chalyuu nu ná ndaquiya' jī'ī cha' nu nchcui' Ni; xcube' tša Ni jī'ī ngu' bi' lo'o tye chalyuu. ⁷ Bi' cha' nchcui' na' lo'o mā, cha' ná tyu'u cha' jī'ī mā lo'o ñati' nu ndu'ni jua'ā.

⁸ Nu ngua sa'ni la, talya tsiya' ti chalyuu jī'ī mā; pana juani cua ngua xee chalyuu jī'ī mā, tya lo'o ngusñi mā cha' jī'ī ycu' nu Xu'na na. Ñi'ya ndu'ni ñati' nu cua ntsu'u lo xee jī'ī Cristo, jua'ā nga'ā cha' cua'ni mā su ndi'ī mā chalyuu juani. ⁹ Na cua ntsu'u nu xee lubii jī'ī ycu' Ndyosi ne' cresiya jī'ī mā, bi' laca nu ndu'ni lo'o mā cha' cua'ni mā cha' tso'o; ndu'ni bi' cha' tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'ā mā jī'ī xa' ñati', cha' xcui' cha' liñi hcui' mā. ¹⁰ Clyana mā cua ña'ā ca cha' tso'o nu nti' ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni mā, lo'o li' cua'ni cha'ā mā cha' tso'o bi'. ¹¹ Ná tyu'u cha' jī'ī mā lo'o ñati' nu xcui' cha' cui'ya ti, nu xcui' cha' tonto ti ndu'ni ngu', xqui'ya cha' talya chalyuu nu ntsu'u jī'ī ngu'; ta mā sca cui' lo'o ngu' bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi ti ndu'ni ngu'. ¹² Pana ntsu'u cha' cuxi nu ndu'ni ngu' cuaana ti, nu tyuju'u tša ti' na si hcui' na jī'ī cha' bi'.

¹³ Nu lo'o quijeloo cha' jī'ī tya'a quichi' tyi ngu' ñi'ya ngua cha' cuxi bi', li' ca cuayá' liñi ti' lcaa ngu' cua ña'ā ca cha' cuxi nu ngua'ni ngu'. Liñi tša sca cha' nu cua ndu'u lubii. ¹⁴ Bi' cha' ndi'ya nchcui' quityi cusu':

Quee ti' cu'mā, cha' ñi'ya laca si na laja' mā, si na ngujuii mā, jua'ā laca mā xqui'ya qui'ya nu ntsu'u jī'ī mā.

Nga'aa tyu'u cha' jī'ī mā lo'o cha' cuxi, cha' li' taca ta Cristo xee nu tyu'ú ne' cresiya jī'ī mā. Jua'ā nscua lo quityi.

¹⁵ Tso'o lacua, culacua tso'o ti' mā ñi'ya nu cua'ni mā laja lo'o ndi'ī mā chalyuu; ná cua'ni mā ñi'ya nu ndu'ni ñati' nu ná nduna tsiya' ti, cua'ni mā ñi'ya nu ndu'ni ñati' nu nclyacua tso'o ti'. ¹⁶ Clyana mā cha' tso'o nu cua'ni mā laja lo'o ndi'ī mā chalyuu, cha' ná tyu'u cha' jī'ī mā lo'o cha' cuxi nu ndu'ni xa' ñati' tyempo juani; ¹⁷ ná caca mā tonto lacua, cua'ni cha'ā mā lcaa ña'ā cha' nu nti' ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni mā chalyuu. ¹⁸ Ná ca cu'bi mā; ndu'ni ñu'u tša nu xña'ā jī'ī ñati' cha' chcuna' chalyuu jī'ī ngu', xqui'ya cha' cu'bi ngu'. Xa' ña'ā cua'ni mā, cha' xtyucua Xtyi'ī ycu' Ndyosi jī'ī mā

lo'o cua ña'a ca cña nu cua'ni mā chalyuu. ¹⁹ Cula tu'ba mā lcaa lo jii jii' ycu' Ndyosi nu lo'o tyu'u ti' mā lo'o tya'a mā cha' cua'ni tlyu mā jii' Ni, masi jii salmo nu nscua lo quityi tya sa'ni, masi cua ña'a ca jii nu nchcui' cha' jii' ycu' Ndyosi nu ca'ya hiquee mā; tyucui tyiquee mā cua'ni tlyu mā jii' ycu' Ndyosi lo'o jii' bi'. ²⁰ Lo'o jua'a cua ña'a ca hora tso'o tya mā xly'a'be jii' ycu' Ndyosi Sti na chacuayá' jii' Jesucristo nu Xu'na na; tya mā xly'a'be jii' Ni cuentya jii' lcaa cha' nu ndyaca jii' mā, masi tso'o cha' bi', masi ná tso'o cha' bi'.

Nu lo'o tyucuaa ngu' lo'o clyo'o ngu' ngusñi ngu' cha' jii' ycu' Ndyosi

²¹ Taquiya' tso'o mā jii' clyo'o mā xqui'ya ycu' Ndyosi.

²² Cu'mā ngu' cuna'a ni, taquiya' mā cha' nu nchcui' clyo'o mā ñi'ya lo'o ndaquiya' na cha' nu nchcui' ycu' nu Xu'na na. ²³ Loo laca sca nu qui'yu jii' clyo'o yu. La cui' jua'a Cristo laca loo jii' lcaa ñati' nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu jii' ycu' Ni; Cristo laca nu ndaca'a jii' lcaa ñati' jii' yu, cha' ná cua'ni ñu'u nu cuxi jii' ngu' lo'o tya'a ngu'. ²⁴ Cu'mā ngu' cuna'a tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo, nga'a cha' cua'ni chi' mā loo clyo'o mā; tucua' mā lcaa cña nu culo clyo'o mā jii' mā, ñi'ya nu ndyaca lo'o lcaa ngu' tya'a mā nu tsa tlyu ti ndyu'ni tlyu mā jii' Cristo, ntucua' mā cña jii' Cristo.

²⁵ Nu cu'mā ngu' qui'yu ni, tyu'u tso'o tyiquee mā ña'a mā jii' clyo'o mā, cha' la cui' jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee Cristo ña'a yu jii' ñati' jii' yu nde chalyuu; bi' cha' ntaja'a yu ngua'a yu lo crusi xqui'ya ñati' nu xñi cha' jii' yu ca tiya' la. ²⁶ Ngujuui yu cha' caja ñi'ya cua'ni lubii yu jii' ñati' nu xñi cha' jii' yu; ngua ti' Jesús cha' cu'na ngu' lcaa cha' jii' ycu' yu, cha' taca cuityi' Ni qui'ya nu ntsu'u jii' ngu', cha' ta Ni chalyuu cucui jii' ngu'. Jua'a ngua'ni Ni cha' sca ti quiya' laca ngu' bi' ñati' jii' Ni. Lo'o li' taca tyucuatya ngu' jii' ngu' bi' cuentya jii' Jesús. ²⁷ Ngua ti' Cristo cha' tyi' ñati' jii' yu ca slo ycu' Ndyosi lo'o tye chalyuu; tlyu tsa cha' tso'o caca nu lo'o tyi' na ñati' jii' Ni ca slo Ni tsa tlyu ti, nu lo'o lubii tyiquee na, nu lo'o nga'aa ntsu'u qui'ya jii'na, nu ná lo'o yabe' jii'na, nu ná lo'o chaca cha' cuxi, cha' ná talo ycu' Ndyosi ña'a Ni jii' ni sca cha' cuxi. ²⁸ Cu'mā ngu' qui'yu nu ntsu'u clyo'o mā ni, nga'a cha' cua'ni tyaca'a mā jii' clyo'o mā, ñi'ya ndu'ni tyaca'a mā jii' ycu' ca mā. Si tyaca'a clyo'o na jii'na, laca cha' ndu'ni na sca cha' tso'o jii' ycu' ca na, ²⁹ cha' ni sca na, ni sca quiya' ná nchca cuxi tyiquee na ña'a na jii' ycu' ca na. Na ndacu tso'o na, na ña'asi' tso'o na jii' ycu' ca na; la cui' jua'a ndu'ni tyaca'a Cristo jii' ñati' jii', ³⁰ cha' sca ti taju laca ca ta'a na cuentya jii' Cristo, cha' ntsu'u cña nu ndu'ni scaa na cuentya jii' Ni. ³¹ Ndi'ya laca cha' nu nscua lo quityi cusu': "Xtyanu sca nu qui'yu jii' sti yu jii' xtya'a yu su ndi' ngu', cha' tsaa tyi' yu lo'o clyo'o yu; lo'o li' nu tyucuaa ngu' bi' caca ngu' sca ti ñati' tsiya' ti cuentya jii' ycu' Ndyosi", nacuj quityi bi'. ³² Tlyu tsa cha' nu nscua lo quityi cusu' bi'. Nti' na' cha' cuentya jii' Cristo nchcui' quityi bi', lo'o jua'a cuentya jii' ca ta'a na nu ndu'ni tlyu na jii' Ni tsa tlyu ti, bi' laca cha' nu nchcui'

ycui' Ndyosi lo quityi bi'. ³³ Pana la cui' jua'a nchcui' quityi bi' cuentya jii' lcaa cu'mā, cha' cua'ni tyaca'a cu'mā ngu' qui'yu mā jii' clyo'o mā ñi'ya nu ndu'ni tyaca'a mā jii' ycu' ca mā. La cui' jua'a nga'a cha' cua'ni chi' ngu' cuna'a mā loo clyo'o mā.

6 Cu'mā ngu' cuañi' ni, tucua' mā cña nu culo ngu' cusu' jii' mā, cha' cua nti' tsa ycu' Ndyosi nu Xu'na na cha' cua'ni mā jua'a. ² Sca cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ñati' tya clyo, ndi'ya nscua cha' bi': "Cua'ni chi' mā loo sti mā, loo xtya'a mā". Lo'o li' nda ycu' Ndyosi chaca cha' lo'o na si cua'ni na jua'a: ³ "Cha' jua'a caca tso'o tyiquee mā; lo'o li' quiña'a yijá talo mā tyi' mā chalyuu", nacuj ycu' Ndyosi.

⁴ Cu'mā nu laca mā sti nu sube ni, ná su'ba ñasi' mā jii' sñi' mā. Laja lo'o ndyu'ni cu'ú mā jii' sñi' mā, tya'ni ngu' xi si chañi cha' cuxi ndyu'ni ngu'; culu'u tso'o mā jii' ngu' cha' taca taquiya' ngu' cha' jii' ycu' nu Xu'na na.

⁵ Cu'mā ngu' msu nu ngüi'ya ñati' jii' mā cha' cua'ni mā cña jii' ngu' laja ti, cua'ni mā lcaa cña nu culo xu'na mā jii' mā nde loyuu chalyuu. Cube xi ti' mā ñi'ya nu cua'ni mā cña jii' ngu', cha' tyucui tyiquee mā cua'ni mā cña bi'; cua'ni mā cña bi' ñi'ya laca si cña jii' Cristo laca cña nu ndyu'ni mā.

⁶ Cua'ni mā cña jii' ngu' lacua; si' na cua'ni ti mā jua'a cha' tyanu tso'o mā lo'o ngu', nu lo'o ndu' ti ngu' ndy'ya ngu' cuentya jii' mā si ndyu'ni mā cña. Tso'o la si tyi'u ti' mā cha' la cui' msu jii' Cristo laca mā, bi' cha' tyucui tyiquee mā cua'ni mā lcaa ña'a cña nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na. ⁷ Tso'o ti cua'ni mā lcaa cña lacua, tyi'u ti' mā cha' cña jii' ycu' nu Xu'na na laca nu ndyu'ni mā, si' cña jii' ñati' chalyuu ti. ⁸ Ná ndu'ni cha' masi msu nu ngüi'ya ti ñati' laca mā, masi msu nu ndi' tso'o ti laca mā; cua' jlo ti' na cha' ycu' nu Xu'na na tya cha' tso'o jii' lcaa ñati' nu ndu'ni cña tso'o cuentya jii' Ni.

⁹ Nu cu'mā ngu' xu'na msu bi' ni, la cui' jua'a nga'a cha' cña'asi' tso'o mā jii' msu jii' mā. Ná xcutsii' mā jii' ngu', ni ná cua'ni tyaala mā lo'o ngu' bi'; tyi'u ti' mā cha' sca ti nu Xu'na na laca loo jii' cu'mā lo'o jii' ngu' bi', lo'o jua'a sca ti cuayá' ndu'ni Ni lo'o cua ña'a ca ñati'.

Ya' xña nu cua'nijo'o jii' ngu' nu ngusñi cha' jii' Cristo, cha' xuu tya'a ngu' lo'o nu xña'a

¹⁰ Juani ni, cua'ni mā cha' caca nguula ti' tyiquee mā, cha' stu'ba ti ndu'ni mā cña lo'o ycu' nu Xu'na na, lo'o jua'a nguula tsa juersa ntsu'u jii' ycu' Ni. ¹¹ Lcaa tyempo tyi'u ti' mā lcaa cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o mā, cha' taca cua'a mā jii' ycu' ca mā, cha' ná cñilo'o nu xña'a jii' mā. ¹² Si' na nxuu tya'a na lo'o ñati' chalyuu ti, siya' la juersa ntsu'u jii' ngu' bi'; tya'a cusuu na laca lcaa cui' cuxi nu ntsu'u nde cua. Nguula tsa nu bi', hasta ngua ti' bi' tyijiloo jii' ycu' Ndyosi; pana ná ngua jii'. La cui' laca nu ngua ti' caca xu'na chalyuu, lo'o jua'a nclyo bi' cña jii' ñati' cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' cuxi nde chalyuu juani. ¹³ Pana cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na ni, ñi'ya laca ste' sendaru nu

ndya'a cusuy, jua'a laca cha' bi'; xcui' chcuā laca ste' sendaru cha' cua'a ji'i ycu' ca ngu'. Taquiya' mā ji'i cha' bi', xñi tso'o mā ji'i cha' bi' juani; lo'o tyalaa tyempo cuxi bi', li' taca talo mā cha' xuy tya'a mā lo'o nu xña'a, cha' ngusñi mā cha' tso'o bi', masi tya'a cusuy na laca nu xña'a bi'. Si jua'a cua'ni mā, nu lo'o tye cha' cusuy bi', li' tya tyu mā ñi'ya nu ndu ti mā. ¹⁴ Bi' cha' cua'ni tajua' mā lacua; ñi'ya lo'o ndyaaca' ne' sendaru lo'o juata cha' xñi ca'a tso'o ste' ngu', jua'a cu'mā, xñi tso'o mā cha' nu nchcui' Ni bi'. Xcui' cha' liñi chcu' mā, cha' li' taca xuy tya'a mā lo'o nu cuxi. Sca sendaru ni, ndyacu' chcuā lo tyiquee yu lo'o nde chu' yu, cha' cua'a yu ji'i tyiquee yu. Lo'o jua'a cu'mā, ná taca sta ngu' qui'ya ji'i mā si xcui' cha' liñi ndu'ni mā. ¹⁵ Ndyu'u xapatu quiya' sendaru. Lo'o jua'a cu'mā ni, quiñi ti' mā cha' tsa chcu' mā cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati; chcu' mā cha' taca cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi' cha' taca cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee ngu'. ¹⁶ Lo'o jua'a ndacui sca chcuā cuaja' ya' sendaru; nu lo'o cu' tya'a cusuy yu clya nu nga'a quii' lo' ji'i yu, li' cua'a yu ji'i ycu' ca yu lo'o chcuā cuaja' bi'. Jua'a caca ji'i mā si chañi cha' ngusñi mā cha' ji'i ycu' Ndyosi, taca cua'a mā ji'i ycu' ca mā lcaa hora cha' ná cua'ni lya' ti' nu cuxi ji'i mā. ¹⁷ Smalyu chcuā ntucua hique ngu' sendaru cha' cua'a ji'i hique ngu'. Lo'o jua'a cu'mā, cua ngua'ni lyaá Ni ji'i mā, bi' cha' ntsu'u nu ña'asij ji'i mā li'. Xñi mā lcaa cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o mā cha' caja ñi'ya nu chcu' mā lo'o sca ñati, ñi'ya laca si cua ngusñi mā sca maxtyi cusuy ji'i sendaru. ¹⁸ Chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi nu lo'o nxuy tya'a mā lo'o nu cuxi, cha' jña mā chacuayá' ji'i Ni; lcaa tyempo xtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i mā cha' taca chcu' mā lo'o Ni. Lo'o jua'a chcu' mā lo'o Ni

cuentya ji'i lcaa ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Ni. Bi' cha' lacua, tii ti ti' mā chcu' mā lo'o Ni, cha' ná ca taja ti' mā. ¹⁹ La cui' jua'a tso'o si chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi Sti na cuentya jna', cha' tya ta la Ni cha' nu chcu' na' lo'o ñati, cha' caca tlyu la tyiquee na' chcu' na' lo'o ñati ña'a cuayá' nu ca cuayá' ti' ngu' cha' taca cua'ni lyaá Cristo ji'i ngu' ya' nu cuxi; sca cha' nu bilya cuna ngu' laca bi'. ²⁰ Cua ngusubi Ni 'na cha' tsa'a tyijyu', cha' ta na' cha' bi' lo'o ñati; bi' cha' laca na' preso juani. Chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya jna' lacua, cha' taca chcu' liñi na' cha' bi' lo'o ñati, ñi'ya nu nga'a cha' chcu' na'.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

²¹ Cua nda na' ji'i yu Tíquico cha' caā slo mā. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya cha' stu'ba tsa ndu'ni ya cña ji'i ycu' nu Xu'na na lo'o yu. Cacha' lyiji yu ji'i mā lcaa cha' ñi'ya nu ndyaca 'na ca nde, ñi'ya cña nu ndyu'ni na'. ²² Bi' cha' cua nda na' ji'i yu lijya yu slo cu'mā, cha' tso'o la tyanu tyiquee mā lo'o cuna mā ñi'ya nu ndyaca cha' ji'i cuare.

²³ Chcu' na' lo'o ycu' Ndyosi Sti na, lo'o jua'a lo'o Jesucristo nu Xu'na na cuentya ji'i cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo; cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee mā, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i tya'a na, cha' lcaa tyempo jlya ti' mā ji'i ycu' Ndyosi. ²⁴ Lo'o jua'a nti' na' cha' ña'a ti cua'ni Ni cha' tso'o lo'o lcaa cu'mā nu ntsu'u tyiquee mā ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cu'mā nu nga'aa nti' tya'achu' mā ji'i Cristo. Chañi cha' jua'a caca cha' bi'.

FILIPENSES

1 Pablo lo'o Timoteo laca cuare. Tyucuaa ya ndyu'ni ya cña ji'i Jesucristo, bi' cha' nscua ya quityi re cha' cãã ca slo cu'mã, cha' tya'a ñati ji'i ycu'i Ndyosi laca na. Cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo, bi' cha' laca na ñati ji'i ycu'i Ndyosi. La cui' jua'ã lo'o quityi re chcu'i ya xi lo'o lcaa ngu' cusu' nu laca loo ji'i ña'ã taju cu'mã, jua'ã chcu'i ya xi lo'o xa' la ngu' nu laca cña, nu ntsu'u cha' xtyucua ji'i mã. ² Ndi'ya nti' na', cha' ña'ã ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o mã, cha' ti ti tyi'i tyiquee mã xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nchcui' Pablo lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i ngu' Filipos bi'

³ Lcaa quiya' lo'o ndyi'u ti' na' ji'i cu'mã, li' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na'; ndya na' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i lcaa mã li'. ⁴ Lo'o nchcui' na' lo'o Ni cuentya ji'i mã, chaa ti ti' na' nchcui' na' lo'o Ni li'. ⁵ Tya lo'o ndyuna mã cha' tso'o ji'i Cristo tya clyo, ña'ã ti tsa cu' ti nxyucua mã 'na cha' chcu'i na' cha' bi' lo'o xa' la ñati; ⁶ bi' cha' cua jlo ti' na' juani cha' ña'ã ti tya cua'ni ycu'i Ndyosi cña ne' cresiya ji'i mã, ña'ã cuayá' nu tyu'u scua cña bi', nu lo'o tyãã Jesucristo chaca quiya', cha' la cui' ycu'i Ni laca nu nguxana ngua'ni cña ne' cresiya ji'i mã tya clyo. ⁷ Tso'o si culacua xi ti' na' jua'ã cuentya ji'i cu'mã, xqui'ya cha' lcaa tsã ntsu'u tsa tyiquee na' ña'ã na' ji'i cu'mã; stu'ba ti ndyaca cha' ji'i cu'mã lo'o na', tso'o tsa ndyu'ni Ni lo'o na cha' ndyu'ni na cña ji'i Jesucristo. Nguxtyucua mã jna' tsubi' lo'o nguta'ã na' slo ngu' nu laca loo cha' nxacu'i na' cha' ji'i ngu' bi'; nacui' na' ji'i ngu' cha' tso'o tsa laca cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o na, lo'o jua'ã ndacha' liñi na' ji'i ngu' ñi'ya laca cha' liñi bi'. Lo'o juani tya nxyucua mã 'na, masi ntsu'u na' ne' chcuã xqui'ya cha' nchcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ñati. ⁸ Cua jlo ti' ycu'i Ndyosi cha' ñi'ya ntsu'u tyiquee ycu'i Jesucristo ña'ã Ni ji'i lcaa cu'mã, la cui' jua'ã ntsu'u tsa tyiquee na' ña'ã na' ji'i cu'mã. ⁹ Ndi'ya laca cha' nu nchcui' na' lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i mã: ndijña na' chacuayá' ji'i Ni cha' ña'ã ti tso'o la tyu'u tyiquee mã ña'ã mã ji'i tya'a ñati mã, cha' jua'ã taca ca cuayá' la ti' mã lcaa cha', cha' jua'ã taca culacua tso'o la ti' mã; ¹⁰ ndijña na' cha' lcaa tyempo taca ca'ya cha' hique mã ñi'ya nu tso'o la cha' cua'ni mã. Jua'ã nga'aa tyaja'ã mã cua'ni la mã cha' cuxi, nga'aa tyanu yabe' hichu' mã nu lo'o tyalaa tsã cha' cãã Cristo chaca quiya'. ¹¹ Quiña'ã tsa cha' tso'o taca cua'ni mã lcaa su ndi'i mã chalyuu xqui'ya Jesucristo, cha' ndyu'ni Cristo cña ne' cresiya ji'i mã; bi' cha' taca

cua'ni tlyu mã ji'i ycu'i Ndyosi, taca cua'ni chi mã loo Ni.

Sca ti cha' nti' Pablo nde chalyuu, cha' caca yu cña ji'i Cristo

¹² Cu'mã ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, nti' na' cha' caca cuayá' tso'o ti' mã cha' cua lijyã ngañi la cha' tso'o ji'i Jesús laja ngu' quichi re, xqui'ya cha' cuxi nu ndyaca 'na re. ¹³ Nga'ã na' ne' chcuã juani, bi' cha' jlo ti' lcaa ñati nu ndi'i ni'i tlyu ji'i gobierno re, cha' cua ngusu'ba ngu' 'na ne' chcuã xqui'ya cha' ndya'ã na' lo cña ji'i Cristo; masi lcaa sendaru nu ndi'i ca nde, masi xa' la ñati, cua jlo ti' ngu'. ¹⁴ Lo'o jua'ã cua ña'ã ca ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tsa ndu cua tso'o la jlyã ti' ngu' cha' ji'i nu Xu'na na juani, cua tlyu la xi tyiquee ngu' juani; nga'aa ntsij ngu' chcu'i ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o xa' ñati, xqui'ya cha' ná ntsij na' lo'o ntsu'u na' ne' chcuã re.

¹⁵ Chañi cha' ntsu'u ñati nu nchcui' cha' ji'i Cristo lo'o tya'a xqui'ya cha' chij ti nti' ñati bi', na cua nti' tsa ñati bi' xuu tya'a lo'o ya; pana tya ntsu'u la xi xa' la ngu' nu nchcui' cha' bi' xqui'ya cha' tso'o ti tyiquee ngu'.

¹⁶ Ntsu'u tsa tyiquee ngu' bi' ña'ã ngu' ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'ã jlo ti' ngu' cha' cua nda Ni cña 'na cha' xacu'i na' cha' ji'i ñati nu xuu tya'a lo'o na xqui'ya cha' tso'o ji'i Cristo. Nu ñati nu chij nti' ni, si'i na tyucui tyiquee ñati bi' nchcui' ngu' cha' ji'i Cristo; laca cha' cua nti' ngu' tyijiloo ngu' ji'i tya'a ngu'. Lo'o jua'ã cua nti' tsa ngu' cha' ta la ngu' cha' ti'i 'na laja lo'o ndi'i na' ne' chcuã. ¹⁸ Ná ndube ti' na' ñi'ya ndyu'ni ngu' bi', masi tyucui tyiquee chcu'i ngu' cha' ji'i Cristo lo'o ñati, masi cha' cuiñi ti ntsu'u tyiquee ngu' nu lo'o nchcui' ngu' cha' bi'; pana tso'o tsa nti' na' si ña'ã ti tya cañi la cha' ji'i Cristo bi'.

Lo'o jua'ã tya caca chaa la ti' na' tyempo nde loo la. ¹⁹ Ndu ti' na' cha' yala ti caca tso'o la cha' jna' re, cha' cua jlo ti' na' ñi'ya ndijña tsa mã ji'i ycu'i Ndyosi cha' tyu'u na' ne' chcuã re, cha' tyu'u na' nde liya'; jlo ti' na' cha' nxyucua tsa la cui' Xtyi'i ycu'i Jesucristo 'na.

²⁰ Ndi'ya nti' na' cua'ni na': nti' tsa na' cha' ná caca tyuju'u ti' na' lo'o chcu'i na' cha' ji'i Jesús lo'o ñati; masi tyempo nu lijyã nde loo la, masi tyempo juani, tlyu caca tyiquee na' lo'o chcu'i na' cha' ji'i Jesús. Jua'ã nti' na' cua'ni na', cha' ña'ã ti cua'ni tlyu na' ji'i Cristo, masi tya lu'ú ti na', masi cua ngujui na'. ²¹ Sca ti cha' nti' na' cua'ni na' nde chalyuu, cha' caca na' cña ji'i Cristo. Tso'o la masi cajaa na', nti' na', cha' li' taca ña'ã na' ji'i ycu'i Ni; ²² pana ná jlo ti' na' na laca nu tso'o la cha'

cua'ni na', cha' ná tyiquee' tya taca cua'ni na' tya quiña'a la xi cña ji'i nu Xu'na na, si tya tyi'i la na' xi chalyuu. ²³ Tyucuaa lo cha' nti' na' cha' caca 'na lacua: Nti' tsa na' cha' xtyanu na' ji'i chalyuu re, cha' li' taca tyi'i na' lo'o Cristo, cha' bi' nu tso'o la nti' na'; ²⁴ pana juani ni, ndulo la cha' ji'i cu'ma si tya tyi'i la na' xi chalyuu. ²⁵ Nda ti' na' cha' jua'a caca 'na, cha' tya tyi'i la na' xi chalyuu. Li' taca xtyucua la na' ji'i lcaa cu'ma, cha' xñi tso'o la ma cha' ji'i Cristo; jua'a caca chaa la ti' ma lo'o jlya tso'o ti' ma ji'i Ni. ²⁶ Lo'o caa na' cha' tyi'i na' slo ma chaca quiya', li' tso'o tsa caca tyiquee ma cuentya ji'i Jesucristo xqui'ya na'.

²⁷ Bi' cha' juani, cui'ya ma cuentya ñi'ya nga'a cha' cua'ni ma chalyuu cuentya ji'i cha' ji'i Cristo nu cua ngusñi ma. Si jua'a ndu'ni ma, li' ná ndu'ni cha' masi caa na' ca quichi tyi ma, masi ná caca caa na'. Ná tyiquee' caja cha' 'na cha' sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' ndalo tsa tyiquee ma ji'i tya'a cusu ma ca bi'; ná tyiquee' stu'ba ti culacua ti' ma lo'o tya'a ma laja lo'o tyiquee' tsa nchcui' ma lo'o ngu' cha' xñi ngu' cha' tso'o bi' ji'i Cristo. ²⁸ Lo'o ndu'ni ma jua'a, li' nga'aa ntsu'u cha' cutsi ma ji'i ngu' tya'a cusu ma, cha' taca ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nscua cha' cuityi ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati cuxi. Pana cu'ma ni, cua ngulaá ma ji'i nu cuxi bi'; ycu' Ndyosi ndu'ni cha' taca tyijilo ma ji'i ñati cuxi bi'. ²⁹ Tso'o tsa laca cha' nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' ngusñi ma cha' ji'i Cristo; pana cua nscua cha' caja xi cha' ti' ji'i ma, nu lo'o cua ngusñi ma cha' ji'i Cristo bi'. ³⁰ Stu'ba ti ndyaca cha' ji'i cu'ma lo'o na', ti' tsa cña nu cua ngujui ji'na. Pana cua na'a ma ñi'ya ngua'ni na' cña tya tsubi' la, cha' lye tsa nxu tya'a na' lo'o nu cuxi; lo'o ña'a ti taca ca cuayá' ti' ma cha' lye tsa ndyu'ni na' cña juani.

Ngua Jesús sca ngu' ti' lo'o yaa yu chalyuu, cha' tiya' la li' tlyu tsa chacuayá' nda ycu' Ndyosi ji'i yu

2 Ná tyiquee' cua nguula la ti' tyiquee ma juani, xqui'ya cha' cua ngusñi ma cha' ji'i Cristo; cua tso'o la nti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ma. La cui' ti cha' xqui'ya nu Xtyi' ycu' Ndyosi stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i ma lo'o tya'a ma, jua'a lo'o ycu' Ni, ña'a cuayá' nu nchca tya'na ti' ma ña'a ma ji'i tya'a ma, ña'a cuayá' nu tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma. ² Bi' cha' lacua, si chañi cha' jua'a nti' ma, li' cua'ni ma cha' caca tso'o tyiquee na'; jua'a caca nu lo'o ña'a na' cha' stu'ba tsa ntsu'u cha' ji'i ma lo'o tya'a ma, cha' sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma, cha' sca ti cha' nclyacua ti' ma, cha' sca ti cuayá' tso'o ti nti' ma ña'a ma ji'i tya'a ma. ³ Cua'ni ma cha' ná quiña'a cha' tyu'u tyiquee ma lo'o cua'ni ma sca cña; si' xcu' cha' ji'i ycu' ca ma culacua ti' ma, ni si' na cua'ni tyucuaa ti' ma lo'o tya'a ma. Tso'o la si culacua ti' ma cha' tso'o la laca nu xa' la ngu' tya'a ma, pana ná tso'o ycu' ca ma; ⁴ cube la ti' ma ñi'ya caca cha' ca tso'o cha' ji'i xa' la ngu' tya'a ma, si' xcu' cha' ji'i ycu' ca ma nu nga'a cha' cube ti' ma.

⁵ Tso'o si culacua ti' ma ñi'ya nclyacua ti' ycu' Jesucristo. Ndi'ya ngua cha' ji'i yu: ⁶ Tyucui tyempo ycu'

Ndyosi tsiya' ti laca Jesucristo, ná ntsu'u tyempo nu ná laca yu ycu' Ndyosi; pana lo'o yaa yu lo yu chalyuu, ná ngulacua ti' Jesús cha' calo'o yu lcaa chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, masi ntsu'u tsa chacuayá' ji'i yu slo Ni nquicha', cha' stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu. ⁷ Pana nguxtyanu yu chacuayá' nu ntsu'u ji'i yu ca slo ycu' Ndyosi Sti yu, cha' tso'o la ngua ti' yu lo'o ngua'ni yu jua'a. Lo'o li' ntaja'a yu ngua yu ñati, cha' caja ñi'ya xtyucua yu ji'na; ñi'ya nclya lcaa ñati, jua'a ngula yu nde chalyuu, ñati tsiya' ti ngua yu. ⁸ Ngua yu sca ñati ti'i, lo'o jua'a tso'o tsa ndaquiya' yu cña nu cua nda ycu' Ndyosi Sti yu ji'i yu; ngujui yu, hasta ngujui yu lo crusi, masi jua'a ndujui ngu' ji'i ngu' nu xña'a tsa nu ngua li'. ⁹ Bi' cha' juani cua ndyaa lo'o Ni ji'i yu cha' stu'ba ti tyi' yu ca su tlyu la ca su ntucua ycu' Ni; juani tlyu tsa chacuayá' cua nda Ni ji'i Jesús. Tyucui ña'a chalyuu nga'aa ntsu'u la xa' chacuayá' nu tlyu la, ¹⁰ cha' jua'a tyu sti' lcaa na lu'ú nde loo Jesús, masi ñati, masi cui'i. Ná ntsu'u su tye cha' cua'ni chi' ngu' loo yu xqui'ya chacuayá' nu cua nda Ni ji'i yu, masi nu ndi'i ca nde cua, masi nu ndi'i nde lo yu chalyuu, masi ngu' nu cua nguatsi', lo'o jyo'o bi' cua'ni chi' ngu' loo yu. ¹¹ Cui' tsa chcu' lcaa ñati cha' Jesucristo laca Xu'na lcaa ca chalyuu, jua'a tso'o tsa cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi Sti na.

Ñi'ya nu ntyiji'i xee cu' nde talya, jua'a cua'ni na lo'o ndi'i na chalyuu

¹² Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, cua ndaquiya' tsa ma ji'i cha' nu nchcui' na' lcaa tsá lo'o nguti' na' lo'o ma; ña'a ti tya ndulo tsa cha' ji'i ma cha' taquiya' la ma ji'i cha' nu nchcui' na', masi tyiyu' tsa nga'a na' ca su ndi'i ma juani. Ña'a ti cua'ni cña ti' ma cha' caca lyiji lcaa cha' nu ngua ti' ycu' Ndyosi cua'ni Ni ne' cresiya ji'i ma lo'o ngua'ni lyaá Jesucristo ji'i ma. Xti ti cha' tyu'u tyiquee ma cuentya ji'i ycu' ma, pana cube la ti' ma ji'i ycu' Ndyosi. ¹³ Tyi'u ti' ma cha' lcaa tsá ndu'ni ycu' Ndyosi cña laja ne' cresiya ji'i ma, cha' taca cua'ni ma cña ji'i Ni; jua'a ndu'ni Ni cha' tyaja'a ma cua'ni ma lcaa ña'a nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma.

¹⁴ Lcaa lo cña nu cua'ni ma ni, ná caca chii nti' ma ña'a ma ji'i ngu' lo'o ndyu'ni ma cña bi', ná xlyú ma cha' hichu' ngu', ¹⁵ cha' ná caca ñacu' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ma li', lo'o jua'a ná caja su lyiji cua'ni ma sca cha' li'. Tso'o la si caca cuayá' ti' ngu' cha' chañi cha' laca ma sñi' ycu' Ndyosi tyucui tyiquee ma, masi xcu' ndi'i ti ma chalyuu laja ñati cuxi, laja ñati nu chii nti' ngu' ña'a ji'i tya'a ngu'. Xqui'ya cu'ma nga'a cha' cañi cha' ji'i Jesús lcaa su ndi'i ñati bi'; ñi'ya nu ntyiji'i xee cu' nde talya, jua'a caca ma xee nde chalyuu, ¹⁶ nu lo'o ta ma cha' lo'o ngu', si chcu' ma cha' tso'o ji'i Cristo nu taca ta chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu'. Si jua'a cua'ni ma, tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' ji'i ma lo'o tyalaa tsá nu cua'ni cuayá' Cristo ji'i lcaa ñati. Li' taca ca cuayá' ti' na' cha' tso'o ti ngutu'u scua cña bi' 'na, si' na nguliji yu'u cña bi' jua'a ti. ¹⁷ Jlo ti' na' cha' si' cha' xca ti laca nu ngua'ni ma lo'o ngusñi ma

cha' ji'i ycuil' Ndyosi; quiña'a tsa na nguxtyanu mā, tyuu quiya' cua nda mā tyucui ña'a mā cha' caca mā cña ji'i Cristo, xqui'ya cha' cua ngusñi mā cha' ji'i Ni. Lo'o juani lo'o na' ni, cujuui ngu' 'na, nti' na'; chcuna' chalyuu 'na jua'a ti cuentya ji'i cu'mā. Pana ná ntsii na'; masi jua'a caca 'na, chaa tsa ti' na' ndi'ii. Lo'o jua'a nti' na' cha' ca chaa ti' cu'mā, cha' stu'ba ti ca chaa ti' na' lo'o cu'mā.

Nchcui' Pablo cha' ji'i Timoteo lo'o ji'i Epafrodito

¹⁹ Chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na, ná tyiquee' ta na' ji'i yu Timoteo cha' tsa yu ca su ndi'i mā yala ti, cha' quije xi cha' 'na ñi'ya nu ndi'i ca mā; tso'o tsa caca tyiquee na' lo'o cuna na' cha' bi'. ²⁰ Sca ti yu bi' laca nu chañi cha' stu'ba ti nti' yu lo'o na', nu chañi cha' ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'i cu'mā; ²¹ ná ndi' x' la ngu' tya'a na ca nde nu ndube ti' ñi'ya ndyaca cña ji'i Jesucristo ca su ndi'i mā, xcui' na ntsu'u la tyiquee ngu' ji'i cña ji'i ycuil' ca ngu'. ²² Lo'o cu'mā, cua jlo ti' mā cha' lubii tsa cña nu ndyu'ni yu Timoteo bi'. Stu'ba ti ndyu'ni yu cña lo'o na' ñi'ya nti' si cua laca yu sñi' na', stu'ba ti ndya'a ya nchcui' ya cha' tso'o ji'i Jesús lo'o x' ñati. ²³ Lo'o tye caca cuayá' jna', li' ta na' ji'i yu cha' hora ti tsa yu ca su ndi'i mā, ²⁴ masi nda ti' na' cha' lo'o ycuil' na' taca cāa na' yala ti ca su ndi'i mā chacuayá' ji'i ycuil' nu Xu'na na.

²⁵ Lo'o jua'a ndu'ni tsa cha' cāa chaca yu ca slo mā, nti' na'; Epafrodito laca yu bi'. La cui' yu tya'a ndya'a ya cña laca yu, lo'o jua'a nguula tsa cña ngua'ni yu lo'o ya lo'o nguxacui' ya cha' ji'i ngu' cuxi. La cui' yu bi' laca nu nda mā yāa ca slo na' tya tsubi' la, cha' xtyucua yu 'na lo'o na laca nu lyiji xi 'na cha' tyiji yu' 'na chalyuu. ²⁶ Tijji' tsa ti' yu ji'i cu'mā, bi' cha' nti' yu cāa na'a yu ji'i mā chaca quiya'; ngulacua tsa ti' yu lo'o ngujui cha' ji'i yu cha' cua ndyuna mā cha' quicha tsa yu. ²⁷ Chañi tsa cha' quicha tsa yu nu ngua li', cua cajaa ti yu ngua; pana ycuil' Ndyosi ngua'ni tya'na ti' Ni ji'i yu. La cui' jua'a ngua tya'na ti' Ni ña'a Ni 'na, cha' cua laca ngujui tsa cha' xñi'i ti' 'na ca nde; lo'o li' lye la ngua xñi'i ti' na' si cua ngujui yu, pana ndyaca tso'o yu li'. ²⁸ Bi' cha' tso'o tsa nti' na' juani si yala ti cāa yu ca slo cu'mā, cha' lo'o cu'mā caca chaa tsa ti' mā, nu lo'o ña'a mā ji'i yu chaca quiya'. Nga'aa culacua tsa ti' na' cuentya ji'i cu'mā li'. ²⁹ Caca chaa ti' mā lo'o yu lacua; tso'o tsa chcuil' mā lo'o yu lo'o tyalaa yu ca slo mā, cha' laca yu tya'a ngusñi mā cha' ji'i nu Xu'na na. Lo'o jua'a cua'ni chī mā loo cua ña'a ca ñati nu cua'ni ñi'ya nu ngua'ni yu bi'; ³⁰ ná ndyutsii yu, masi cua cajaa ti yu laja lo'o nguxtyucua yu ji'i ya lo'o cña ji'i Cristo re tya tsubi'. Masi ná ngua cāa cu'mā ca nde, pana cua nda mā ji'i ycuil' yu lijya yu cha' cua'ni yu la cui' cña nu ná ngua cua'ni cu'mā, nu nxyucua tsa ji'i ya li'.

Ñi'ya nu chañi ca cha' ca ti' qui'ya nu ntsu'u ji'na cuentya ji'i ycuil' Ndyosi

3 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, juani cua nti' tsa na' cha' ca chaa ti' mā xqui'ya ycuil' nu Xu'na

na. Ná ndu'ni cha' 'na, masi tya chaca quiya' chcuil' na' la cui' tya'a cha' nu nguscua na' tya clyo; ná tyiquee' xtyucua na' xi ji'i mā, si chcuil' na' chaca quiya'. ² Tii ti ti' mā, cui'ya tso'o mā cuentya ji'i nu ngu' cuxi bi', cha' ñi'ya ndu'ni xne' taja, jua'a ndyu'ni ngu' bi'. Xqui'ya cha' cusu' nu jly tsa ti' ngu' bi' ji'i, bi' cha' ndatsaa ngu' ji'i x' ñati cha' xi'yu ngu' qui'ji ngu', masi sca cña nu cua'ni ñu'u ji'i ngu' laca; si'i sca cha' tso'o laca bi'. ³ Pana nu na ni, chañi laca cha' ngulacua ycuil' Ndyosi ji'na, masi x' ña'a nchcui' nu ngu' bi'. Cua ndu'ni tlyu na ji'i ycuil' Ndyosi xqui'ya Xtyi' ycuil' Ni; chaa tsa ti' na ndi'i na chalyuu nu lo'o cua ngujui chalyuu ji'na xqui'ya Jesucristo, cha' nga'aa jly ti' na ji'i sca cha' nu ndatsaa ñati chalyuu ji'na cha' cua'ni na ji'i. ⁴ Lo'o na', jly tsa ti' na' ji'i nu cha' cusu' bi'. Tya tsubi' la ni, ná njyacua x' la ñati 'na, lye la ndaquiya' na' lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a ya. ⁵ Cua snu' ti tsa ntsu'u na' lo'o ngusi'yu ngu' qui'ji na' cha' ngulacua ngu' 'na; ngu' judío laca na' tya lo'o ngua na', tañi ngu' hebreo laca tañi na'. Jua'a la cui' tya'a ñati ji'i ngu' Benjamín ngua ngu' cusu' 'na. Ngu' fariseo laca na', bi' cha' ndaquiya' tsa na' lcaa ca cña nu ntsu'u cha' cua'ni ya cuentya ji'i cha' cusu' ji'i ngu' judío; ⁶ cha' jly tsa ti' na' ji'i nu cha' cusu' bi', bi' cha' nguxcube' tsa na' ji'i lcaa ñati nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo, lya' tsa ti' na' ji'i ngu' bi'. Lo'o jua'a ná ntsu'u qui'ya 'na lo'o ngu' judío cuentya ji'i cha' cusu' bi', cha' cua ndaquiya' tsa na' lcaa nu cha' cusu' bi'; tya sa'ni cua ngua lubii cre-siya jna', si chañi cha' caca tso'o cre-siya ji'na cuentya ji'i ycuil' Ndyosi jua'a ti. ⁷ Sa'ni la ngua ti' na' cha' tso'o tsa ñati laca na' xqui'ya cha' cusu' bi', pana juani nga'aa ncyacua ti' na' ji'i cha' bi' xqui'ya Cristo. ⁸ Lo'o jua'a, masi tucuna' na' lcaa cha' nu ndiya tsa ti' na' nde chalyuu, ná cube ti' na'; tlyu la tsiya' ti laca cha' tso'o nu cua ngujui 'na juani, laja lo'o ndyuloo na' ji'i Jesucristo nu Xu'na na'. Xqui'ya Cristo, bi' cha' cua nguxtyanu na' ji'i lcaa cha' cusu' bi'; nga'aa tso'o cha' cusu' bi' tsiya' ti, nti' na', hasta xcuāa na' ji'i, nti' na'. Tsa bi' ti cha' nti' na', cha' xñi tso'o na' cha' ji'i Cristo, ⁹ cha' stu'ba ti tyu'u tyiquee na' lo'o Ni. Ná ngüityi ycuil' Ndyosi qui'ya 'na nu lo'o ndaquiya' tsa na' ji'i nu cha' cusu' bi'; laca cha' cua ngüityi ycuil' Ni qui'ya 'na lo'o jly ti ti' na' ji'i cña nu ngua'ni Cristo, tsa bi' ti cha'. Bi' cha' ngua'ni Ni cha' caca tso'o cre-siya jna'. ¹⁰ Lo'o juani ni, tsa bi' ti cha' nti' na', cha' tyuloo lyiji na' ji'i Cristo, cha' ca tii na' cha' tya ndyu'ni ycuil' Ndyosi cña lo'o na' lo'o la cui' tya'a juersa nu cua ntsu'u ji'i Ni lo'o ngua'ni Ni cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Ná ndu'ni cha' masi jua'a chcube' na' ñi'ya nu cua nchcube' ycuil' Jesús, masi chcuna' chalyuu 'na tsiya' ti ñi'ya lo'o cua ngujui ycuil' Cristo lo crusi. ¹¹ Lo'o juani ndy ti' na' cha' caja chaca chalyuu 'na tiya' la, sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye, masi cua ngujui na'.

Cua'ni cña ti' na cha' jyacua na ji'i cha' tlyu nu caja ji'na nde loo la

¹² Ná nacui' na' cha' cua ndye ngua tso'o cre-siya jna' cuentya ji'i ycuil' Ndyosi sca ti quiya', lo'o juani nga'aa

ntsu'u qui'ya 'na; ná ni na' jua'a. Na cua laca nacui Jesucristo cha' laca na' ñati jii'ycui' Ni, bi' cha' lye tsa ndyu'ni cña ti' na' cha' ca tso'o lyiji cresiya 'na. ¹³ Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo, cua jlo ti' na' cha' tya lyiji caca jua'a lo'o na'. Tsa bi' ti cha' ndulo tsa cuentya 'na, cha' cua'ni yala na' juani cha' jyacua na' jii' cha' tlyu nu cua lijya nde loo la, cha' ca tso'o lyiji cresiya 'na lo'o ycai' Ndyosi, masi nga'aa tyi'u ti' na' lcaa ña'a cha' nu ngua 'na nu ngua tya sa'ni la. ¹⁴ Bi' cha' lacua, liñi tyucuii nxñi na' cha' jyacua na' jii' nu cha' tlyu bi', cha' bi' laca nu cua ngua'ni cho'o ycai' Ndyosi cuentya jii'na ca su ntucua ycai' Ni. Taca caja cha' bi' jii'na ca li', xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' jii'na lo'o Jesucristo.

¹⁵ Tso'o tsa si la cui' jua'a culacua ti' ca ta'a na nu cua ngusñi tso'o na cha' jii' Jesús; ycai' Ndyosi laca nu culu'lu liñi la jii' mā li', si ntsu'u ngu' tya'a mā nu nclacua ti' xi xa' la cha'. ¹⁶ Tso'o lacua, tya cua'ni la na la cui' tya'a cha', ñi'ya nu ngua cuayá' tso'o ti' na tya clyo.

¹⁷ Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, tso'o si cua'ni mā tsa ña'a cha' nu cua na'a mā 'na cha' ndu'ni na'. La cui' jua'a cui'ya tso'o mā cuentya ñi'ya nu ndyu'ni xa' la ngu' tya'a na, nu ndu'ni ñi'ya nu ndu'ni ti cuare, cha' jua'a cua'ni mā. ¹⁸ Cua tyuu tsa quiya' cua nda ya la cui' cha' re lo'o cu'ma, lo'o juani chcu' na' chaca quiya' lo'o mā, masi xñi'i tsa ti' na' chcu' na' ndi'ya: Ntsu'u tsa ngu' tya'a cusuu Cristo, masi cua ngujuii yu lo crusi cuentya jii' ngu'; tya'a cusuu Cristo laca ngu' bi', cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndu'ni ngu' lcaa se'i su ndya'a ngu'. ¹⁹ Nga'a cha' tyaa ngu' bi' ca chalyuu talya nu lo'o cajaa ngu', xqui'ya cha' sca ndyosi cuiñi ntsu'u jii' ngu' bi'; cua ña'a ca na nu ndacui tsa ti' ngu' jii' cha' caja jii' ngu' nde chalyuu, bi' laca ndyosi jii' ngu' bi'. Lo'o jua'a tyixi tsa ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', masi nga'a cha' ca tyuju'u tsa ti' ngu'; xcu' ntsu'u tyiquee ngu' jii' cua ña'a ca na nu ntsu'u nde chalyuu. ²⁰ Pana nu na ni, ca su ntucua ycai' Ndyosi tsiya' ti, ca ndacua ntsu'u quichi' tyi na nu chañi ca. Lo'o juani chaa tsa ti' na ntajatya na jii' Jesucristo nu Xu'na na, ni jacua' tyu'u Ni nde cua su ntsu'u quichi' nu ca tyi na, cha' caqui'ya Ni jii'na nde chalyuu, cha' cua'ni lyaá lyiji Ni jii'na. ²¹ Xcutsa'a Ni jii' tyucui ña'a na li', cha' caca na ñi'ya laca ycai' Ni. Quicha ti ti' tyucui ña'a na juani, pana ycai' Ndyosi ni, tso'o tsa ña'a tyucui ña'a Ni; la cui' jua'a caca tyucui ña'a na nde loo la li'. Taca jii' Ni culo Ni cña jii' lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a taca jii' Ni xcutsa'a Ni jii' tyucui ña'a na tsiya' ti.

Lcaa tsā caca chaa ti' na xqui'ya ycai' nu Xu'na na

4 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, tyaca'a tsa cu'ma 'na; ñati nu cua nda ycai' Ndyosi jna' laca cu'ma, xqui'ya cha' ndyu'ni na' cña jii' Ni. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' xqui'ya cu'ma, lo'o jua'a xñi'i xi ti' na' lo'o ná ndi'i na' ca slo cu'ma. Nga'a cha' cua'ni mā cha' tyanu tso'o cha' jii' ycai' nu Xu'na na ne' cresiya jii' mā.

² Lo'o cu'ma ma' Evodia lo'o ma' Síntique ni, cui'ya mā cha' clyu ti' 'na, cua'ni mā cha' stu'ba ti tyu'u tyiquee mā lo'o tya'a mā. Ngu' tya'a na laca mā xqui'ya nu Xu'na na, bi' cha' cua'ni mā cha' cati cha' cusuu nu ntsu'u jii' mā lo'o tya'a mā. ³ Lo'o nu'u nu tso'o tsa tya'a ndya'a na cña, cua nti' na' cha' xtyucua nu'u jii' tyucuaa ma' cusu' bi', cha' taca ca tso'o tyiquee ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. Tyucuaa ma' cusu' bi' cua ngua'ni tsa ngu' cña cha' cañi la cha' tso'o jii' Jesús nquicha'; stu'ba ti ngua'ni ngu' bi' cña lo'o na', lo'o Clemente, lo'o xa' la ngu' tya'a ndya'a ya cña. Cua nscua xtañi lcaa ngu' bi' lo quityi jii' ycai' Ndyosi, nu nscua xtañi ñati nu caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii'.

⁴ Nti' na' cha' lcaa tsā caca chaa ti' mā xqui'ya ycai' nu Xu'na na; masi tucua quiya' chcu' na' cha' bi' lo'o mā. Nti' na' cha' caca chaa ti' mā. ⁵ Xcu' cua'ni tya'na tsa ti' mā lo'o lcaa ñati, cha' ca cuayá' ti' ñati cha' jua'a ndu'ni mā. Cua ngulala ti cā ycai' nu Xu'na na chaca quiya'.

⁶ Ni sca cha' ná culacua tsa ti' mā jii', pana jña mā cha' jii' ycai' Ndyosi cuentya jii' cua ña'a ca cha' nu tyacua xi jii' mā. Lo'o jua'a ta mā xlya'be jii' ycai' Ndyosi cha' jua'a ndyaca cha' jii' mā, nu lo'o chcu' mā lo'o ycai' Ni. ⁷ Lo'o li' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee mā, masi ná caca cuayá' ti' ñati chalyuu ni cha' laca mā jua'a. Nga'aa ca'ya cha' cuxi hiquee mā li', nga'aa caca cuxi cresiya jii' mā li', xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' jii' mā lo'o Jesucristo.

Tyu'u tyiquee na jii' cua ña'a ca cha' nu tso'o laca

⁸ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo, ndi'ya ti culacua ti' mā tyucui tyempo nu ndi'i mā chalyuu: Cua ña'a ca cha' nu chañi tsa cha' jua'a laca, bi' laca nu nga'a cha' tyu'u tyiquee mā jii'; jua'a lcaa cha' nu cua'ni chi' ngu' loo, lcaa cha' nu liñi ca, lcaa cha' su lubii ntsu'u tyiquee na, lcaa cha' nu tso'o tsa ña'a, lcaa cha' nu tso'o tsa nti' ngu' ña'a ngu' jii', masi lcaa cha' tso'o bi', nu jua'a tso'o tsa nchcu' ngu' jii', bi' laca nu nga'a cha' tyu'u tyiquee mā jii'. ⁹ Cua'ni mā cha' tyi'u ti' mā jii' lcaa cha' nu cua ngua tsa'a mā 'na, masi sca cha' nu cua ndyuna mā tya lo'o nda na' cha' lo'o mā, masi sca cha' nu cua na'a mā cha' ndyu'ni na'; bi' laca cha' nu nga'a cha' cua'ni mā, lo'o li' cua'ni ycai' Ndyosi cha' ti ti tyi'i tyiquee mā.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Pablo cha' cua yaa lo'o ngu' msta' cha' xtyucua jii'

¹⁰ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' lo'o na'a na' cha' cua ndyalaa msta' nu nda cu'ma lijya slo na'. Tso'o nti' na' cha' cua ndyi'u ti' mā 'na chaca quiya', lo'o jua'a tso'o tsa nti' na' cha' cua nda mā msta' bi' 'na xqui'ya ycai' nu Xu'na na. Jlo ti' na' cha' si'i na ngujyaa ti' mā 'na, laca cha' nga'aa ngujui ñi'ya nu xtyucua mā 'na tya tsubi' la. ¹¹ Ná nacui' na' cha' lyiji tsa cha' tso'o 'na, cha' tso'o tsa ndyaala' ti' na' lo'o na laca nu ndyiji ti xi 'na. ¹² Ntsu'u quiya' lyiji tsa cha' 'na, lo'o jua'a ntsu'u quiya' quiña'a tsa cha' tso'o ndyiji 'na; jua'a ti ngui'i na', cha'

cua ngui'i na' cha' tyaala' ti' na' lcaa su tya'a na' lo cña re. Ná ndu'ni cha' masi tso'o tsa ndyiji na cacu, masi ntyute' ti na'; masi quiña'a tsa na ntsu'u 'na, masi xti ti cha', ná ndulo cha' bi' 'na. ¹³ Cua nda ycu' Cristo juersa 'na cha' talo na' ji'i cua ña'a ca cha', na laca nu tyacua ti xi 'na. ¹⁴ Masi jua'a, tso'o tsa nti' na' cha' cua nguxtyucua mā 'na laja lo'o ndyacua cha' cuxi 'na ca nde.

¹⁵ Cu'mā ngu' Filipos, cua jlo ti' mā ñi'ya ngua lo'o ngutu'u na' nde loyuu su cuentya Macedonia, ndya'a na' nchcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ngu' bi'; li' sca ti taju cu'mā nu ndyu'ni tlyu mā ji'i ycu' Ndyosi ca jua, cua ndya mā msta' cha' caca sca xlya'be 'na, xqui'ya cha' tso'o tsa ngua tsa'a mā cha' ji'i Jesús laja lo'o nguti'i na' lo'o mā. ¹⁶ Lo'o jua'a tyuu quiya' cua nda mā sca xlya'be 'na nu lo'o nguliji xi cha' tyiji yu'u 'na ca quichi Tesalónica. ¹⁷ Ni si'i cha' caja sca cha' xlya'be ti 'na nclyacua ti' na', tso'o la nti' na' si tyanu tso'o cha' ji'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i mā. ¹⁸ Ndi'ya xacui' na' cha' ji'i mā juani: Cua quiña'a tsa na nda mā 'na, bi' cha' cua nti' tsa na' tya na' tsa xlya'be ji'i mā; nga'aa ntsu'u chaca na nu lyiji 'na tsiya' ti juani, tya lo'o yaa yu

Epafrodito, yalo'o yu lcaa cha' tso'o nu cua nda mā 'na. Ñi'ya laca sca msta' nu ndiya tsa ti' ycu' Ndyosi ji'i, cha' tyixi tsa xtyi'i nda bi' nu ndacui lcaa ti se'i, jua'a laca cha' tso'o nu nda mā 'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁹ Tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i ycu' Ni, bi' cha' ta Ni lcaa na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i mā chalyuu; cua jlo ti' na' cha' jua'a ndu'ni ycu' nu Xu'na na' lo'o ñat'i xqui'ya Jesucristo. ²⁰ Tso'o si tyucui tyempo cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi Sti na lacua. Jua'a caca tu'ni.

Ngusalya' yu lo'o ngu'

²¹ Chacuayá' ji'i Jesucristo nda na' xlyo ni'i ji'i lcaa tya'a mā, ñat'i ji'i ycu' Ndyosi cajua; la cui' jua'a nti' lcaa ngu' tya'a ndya'a ya ca nde. ²² Lo'o lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi ca quichi re, jua'a ngu' nu ndi'i ndyu'ni cña ca ni'i tlyu cuentya ji'i nu xu'na tlyu nu laca emperador, cua nti' tsa ngu' chcuicha' ngu' ji'i mā.

²³ Cua nti' tsa na' cha' ña'a ti tya cua'ni la Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o mā tyucui tyempo nu liyya nde loo la. Jua'a caca tu'ni.

COLOSENSES

1 Pablo laca na' nu nscua na' quityi re. Ycui' Ndyosi ngulo cña 'na, bi' cha' ndya'a na' nchcui' na' cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' xa' quichí ca tyijyu' la. Stu'ba ti ndi'i na' ca nde lo'o yu Timoteo tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo. ² Nda na' quityi re cha' cãa ca slo cu'mã ca quichí Colosas jua, cu'mã ngu' nu ntsu'u cha' ji'i mã lo'o ycui' Ndyosi, cu'mã nu laca mã ngu' tya'a na xqui'ya cha' cua ngusñi tso'o mã cha' ji'i Cristo.

Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycui' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o mã, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee mã, ca su ndi'i mã ca jua.

Nchcui' Pablo lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i ngu' bi'

³ Nu lo'o nchcui' ya lo'o ycui' Ndyosi Sti Jesucristo nu Xu'na na cuentya ji'i cu'mã, lu'ba ti ndya ya xlya'be ji'i ycui' Ndyosi xqui'ya cu'mã. ⁴ Cua ngujui cha' ji'i ya cha' tso'o tsa ngusñi mã cha' ji'i Jesucristo, lo'o jua'a nacui ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee mã ña'a mã ji'i lcaa ngu' tya'a ngusñi mã cha' ji'i ycui' Ndyosi. ⁵ Tya clyo lo'o ndyuna mã cha' tso'o bi', cha' nu nchcui' ji'i ycui' Ndyosi nu chañi ca, li' ngua cuayá' ti' mã cha' tya ntsu'u chaca cha' nu cua tlyu la nu nga'a cha' tyacua ji'na tyempo nde loo la lo'o tyalaa na ca su ntucua ycui' Ndyosi. Ca bi' ntsu'u co'o cha' bi' cuentya ji'i mã; bi' laca cha' nu tyacua ji'i mã ca tiya' la xqui'ya cha' ngusñi mã cha' ji'i Cristo, lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee mã ña'a mã ji'i xa' la tya'a ñatí mã. ⁶ Cua lijya ngañi la cha' tso'o ji'i Jesús bi' tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a lijya ndyaca tso'o la cresiya ji'i ñatí macala su nduna ngu' cha' bi'. La cui' jua'a ndyaca tya lo'o ndyuna mã cha' bi' tya clyo; tya li' cua ndyuna mã cha' ndu'ni tsa ycui' Ndyosi cha' xlya'be lo'o ñatí, li' ngua cuayá' ti' mã cha' chañi tsa laca cha' bi'. ⁷ Cua ngujui cha' bi' ji'i mã lo'o ngulu'u yu Epafra ji'i mã; tso'o tsa tya'a ndya'a ya cña laca yu bi'. Jlo ti' ya cha' tso'o tsa nchcui' yu cha' ji'i Cristo lo'o ngu' lcaa su ndya'a yu cuentya ji'i ya. ⁸ La cui' yu bi' laca nu nacui ji'i ya cha' ndu'ni Xty'i' ycui' Ndyosi cha' ntsu'u tsa tyiquee mã ña'a mã ji'i xa' la ñatí.

⁹ Bi' cha' juani lu'ba ti nchcui' ya lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i cu'mã; tya lo'o ngujui cha' ji'i ya cha' cua ngusñi mã cha' bi', ndijña ya cha' ji'i ycui' Ndyosi cha' ta Ni chacuayá' cha' caca cuayá' lyiji ti' mã lcaa cha' ñi'ya nu nti' Ni cha' cua'ni mã, cha' jua'a taca culacua tso'o ti' mã, taca ca'ya cha' tso'o hique mã xqui'ya Xty-i' ycui' Ndyosi li'. ¹⁰ Lo'o li' lcaa tsã lo'o ndya'a mã chalyuu taca cua'ni mã cña, cua ña'a ca cña nu nti' ycui' Ndyosi cha' cua'ni mã; taca cua'ni mã lcaa lo cña tso'o

cuentya ji'i ycui' Ndyosi li', lo'o jua'a taca ca cuayá' la ti' mã ñi'ya ndyu'u lcaa cha' ji'i Ni. ¹¹ Nguula tsa cña ndu'ni ycui' Ndyosi ca su tlyu ca su ntucua ycui' Ni; bi' cha' cua ndijña na' ji'i Ni cha' ta Ni la cui' juersa bi' ji'i mã, cha' caca tso'o ti tyiquee mã talo mã ji'i cua ña'a ca cha' cuxi nu tyacua ji'i mã. ¹² Lo'o jua'a tya mã xlya'be ji'i ycui' Ndyosi Sti mã nu cua nda chacuayá' cha' tyacua cha' tso'o ji'i mã, la cui' ti cha' nu cua nchco'o Ni cha' tyacua ji'i ñatí ji'i ycui' Ni, nu lo'o tyalaa ngu' ca su xee tsa ca su ntucua ycui' Ni. ¹³ Na cua ngua'ni lyaá Ni ji'na, cua ngua'ni tye Ni ji'i chalyuu talya su nguta'a na, lo'o jua'a cua ngulu'u Ni chaca tyucui ji'na nu tsa ca chalyuu tso'o su laca Cristo loo ji'na. Sñi' ycui' Ndyosi laca Cristo, lo'o jua'a tyaca'a tsa yu ji'i ycui' Ni; ¹⁴ xqui'ya Cristo cua ngulaá na ji'i nu cuxi, xqui'ya Cristo cua ngüi'ya Ni cha' clyu ti' ji'na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o Ni.

Cua nguaala' cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ñatí chalyuu

¹⁵ Ná nchca ña'a na ji'i ycui' Ndyosi tsiya' ti; pana nu lo'o yaã Cristo Sñi' ycui' Ni chalyuu, li' ngujui ñi'ya nu ña'a na ji'i ycui' Ni. La cui' yu bi' laca nu nguti'i tya clyo la lo'o ycui' Ndyosi, la cui' jua'a laca yu loo ji'i lcaa lo na nu ngüiñá Ni chalyuu. ¹⁶ Stu'ba ti ndu yu bi' lo'o ycui' Ndyosi Sti yu lo'o ntucua quiya' ndya' chalyuu, masi lo'o ndya' tyucui ña'a nde cua, masi lo'o ndya' tyucui ña'a nde lo yuu. Cua ngüiñá Ni lcaa na nu nchca ña'a na ji'i nde lo yuu chalyuu; lo'o jua'a cua ngüiñá Ni lcaa na nu ná nchca ña'a na ji'i, ñi'ya nti' lcaa cui'i nu laca loo nde cua; jua'a cua ngüiñá Ni lcaa lo xu'na nu culo cña ji'i ngu', masi nde lo yuu chalyuu, masi nde cua. Stu'ba ti ndu Cristo lo'o ycui' Ndyosi Sti yu nu lo'o ngüiñá Ni tyucui ña'a chalyuu; la cui' jua'a xqui'ya yu bi', bi' cha' ndya' lcaa lo na. ¹⁷ Cua laca ntucua yu bi' lo'o tya lyiji tya' chalyuu, lo'o jua'a lcaa tsã ndu'ni yu cña cha' tyi'i tso'o ti lcaa na nu ntsu'u lo yuu chalyuu. ¹⁸ Ycui' yu laca yu loo ji'i lcaa taju ñatí nu ndyu'ni tlyu ji'i ycui' Ndyosi tsa tlyu ti, ycui' laca nu nda chalyuu ji'i ngu' bi'. Tya clyo la cua ndyu'ú ycui' yu chaca quiya' lo'o cua ngujui yu, cha' li' taca ji'i yu tyucua yu ca su laca yu loo ji'i lcaa lo cha'. ¹⁹ Cua nacui ycui' Ndyosi cha' caca Sñi' Ni ñi'ya laca ycui' Ni tsiya' ti, ²⁰ cha' jua'a ngua ti' Ni cua'ni Ni, cha' chaca quiya' caca Ni loo ji'i tyucui ña'a chalyuu xqui'ya yu bi'. Cua nguaala' cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ñatí chalyuu lo'o ngujui Cristo lo crusi xqui'ya na; jua'a ngua'ni yu cha' xa' caca tyucui ña'a chalyuu cuentya ji'i ycui' Ndyosi chaca quiya', masi nde lo yuu chalyuu, masi nde cua.

²¹ Nu ngua cua tsubi' la, tyijyu' tsa nguta'a mā jii' ycu' Ndyosi; tya'a cusuu mā jii' ycu' Ndyosi ngua mā tyempo bi' xqui'ya cha' cuxi nu cua ngulacua ti' mā, xqui'ya cha' cuxi nu cua ngua'ni mā. Pana juani cua ngua'ni Ni cha' taca cati' qui'ya nu ntsu'u jii' mā lo'o ycu' Ni, ²² xqui'ya cha' tyucui' ña'a ycu' Cristo Sñi' Ni, nchcube' tsa yu lo'o ndyujui' ngu' jii' lo crusi. Jua'a ngua'ni Ni tya li' cha' taca caca mā ñati' jii' ycu' Ni, ñati' nu nga'aa ntsu'u yabe' hichu' mā tsiya' ti, cha' nga'aa caca sta ngu' qui'ya jii' mā lo'o Ni, nu lo'o cāā Ni caqui'ya Ni ji'na cha' tsalo'o Ni ji'na ca su ntucua Ni. ²³ Pana juani ña'a ti ndulo tsa cha' jii' mā cha' tyanu tachaa la cha' jii' Cristo ne' cresiya jii' mā, cha' ycu' yu bi' laca suu lcaa cha' bi'. Ná ta mā chacuayá' cha' cñilo'o ngu' jii' mā, cha' si jua'a, nga'aa culacua ti' mā jii' cha' tso'o nu tyacua jii' mā nde loo la, la cui' cha' nu cua ndyuna mā jii' tya clyo. Xqui'ya cha' tso'o jii' Cristo bi', bi' cha' ndya'a ngu' tyucui' ña'a chalyuu nchcui' ngu' cha' bi' lo'o ñati'. Lo'o jua'a na', Pablo, ndya'a tsa na' lo cña bi'.

Ndyu'ni Pablo cña cuentya jii' ñati' nu ngusñi cha' jii' ycu' Ni ca lcaa quichi

²⁴ Tso'o nti' na' masi cua ngujui xi cha' ti'í 'na cuentya jii' cu'mā; tso'o nti' na' cha' cuentya jii' ca ta'a taju ñati' nu ngusñi cha' jii' Cristo lcaa quichi, bi' cha' ndyacua cha' ti'í bi' 'na. Nchcube' tsa Cristo nde chalyuu xqui'ya na, cha' laca na ñati' jii' ycu' yu; jua'a ndyacua cha' ti'í 'na, cha' cua lijya caca stu'ba la cha' ji'na lo'o ycu' Cristo lo'o cha' ti'í nu ndyaca ji'na nde chalyuu cha' ngusñi na cha' jii' Cristo. ²⁵ Ycu' Ndyosi laca nu cua nda cña bi' 'na, cha' caca na' cña jii' ca ta'a ñati' nu ngusñi cha' jii' Ni lcaa quichi, cha' nguula la caca tyiquee mā. Nga'a cha' ña'a ti tya ta la na' cha' jii' Cristo lo'o xa' ñati' ña'a cuayá' nu tye cuna ngu' cha' bi'. ²⁶ Tyucui tyempo nu ngua sa'ni la, ná ngujui ñi'ya nu caca cuayá' ti' ngu' cha' bi'; cua ntsu'u yacu' ti cha'. Pana juani cua ngulu'u ycu' Ndyosi cha' bi' jii' lcaa ñati' nu ntsu'u cuentya jii' Ni. ²⁷ Sca cha' tlyu nu tso'o tsa laca cha' bi', sca cha' nu caja jii' lcaa lo ñati' chalyuu laca cha' jii' ycu' Ndyosi bi'; pana ná ngujui chacuayá' cha' caca cuayá' ti' ñati' jii' ycu' Ndyosi cha' bi' nu ngua cua sa'ni la. Ndi'ya ndyu'u cha' bi', cha' nu bilya cuna ngu': Taca tyi'í Cristo lo'o na nde chalyuu, masi juani ti; lo'o jua'a tiya' la li' taca tyu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi ca su tlyu su xee tsa ca su ntucua ycu' Ni.

²⁸ Bi' cha' lye tsa nchcui' ya cha' jii' Cristo lo'o lcaa ñati'; tso'o ti, qui' ti nclyu'u ya cha' bi' jii' ngu', ndacane ya jii' ngu' cha' nga'aa cua'ni ngu' cha' cuxi. Cua nti' tsa ya cha' tso'o tsa caca tyucui' ti' tyiquee scaa ngu' cuentya jii' Cristo nu lo'o tyalaa ngu' ca slo ycu' Ni. ²⁹ Bi' cha' lye tsa ndyu'ni na' cña cuentya jii' cha' bi'; nguula tsa cña ndyu'ni na', lo'o jua'a tlyu tsa juersa nda ycu' Cristo 'na cha' tyu'ú ne' cresiya 'na, cha' talo na' cua'ni na' cña bi'.

² Ta na' sca cha' lo'o mā, cha' caca cuayá' ti' mā cha' lye tsa ngua'ni na' cña cuentya jii' mā, lo'o jua'a cuentya jii' ngu' quichi Laodicea, lo'o jua'a

cuentya jii' tyuu tya'a ngu', masi tya lyiji tyuloo ngu' 'na. ² Jua'a ndyu'ni na' cña, cha' caca tyucui' ti' tyiquee ngu', cha' stu'ba ti caca tyiquee ngu' lo'o xa' la tya'a ngu'. Nga'aa cutsii' ngu' nu lo'o chcui' ngu' cha' jii' Cristo li', xqui'ya cha' tso'o tsa nchca cuayá' ti' ngu' jii' cha' bi'. Jua'a li' quijeloo cha' jii' ngu', cha' ycu' Cristo laca cha' bi', la cui' cha' jii' ycu' Ndyosi nu bilya caca cuayá' ti' ngu' jii' cua sa'ni la. ³ Xqui'ya cha' ngusñi na cha' jii' Cristo, bi' cha' taca quijeloo cha' ji'na macala su ntucua quiya' lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi, masi lcaa cha' nu nda'ya hique Ni cha' cua'ni Ni nde chalyuu. ⁴ Cua nti' tsa na' cha' ná tucui cñilo'o jii' mā, masi nti' mā cha' tso'o tsa nchcui' ngu' bi'; bi' cha' laca nchcui' na' lo'o cu'mā jua'a. ⁵ Masi juani ti ná ndi'í na' ca su ndi'í mā, pana lu'ba ti ndyi'u ti' na' jii' cu'mā. Tso'o tsa nti' na' lo'o ndyuna na' cha' tso'o tsa ngusñi mā cha' jii' Cristo. Lo'o jua'a tso'o tsa nti' na' cha' tso'o ti ndi'í mā lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi mā cha' jii' ycu' Ndyosi.

⁶ Na cua ngüi'ni ti' mā lo'o Jesucristo cha' caca Ni nu Xu'na mā, bi' cha' cui'ya mā cuentya cha' stu'ba ti caca tyiquee mā lo'o Ni lcaa tsā lo'o tyi'í mā chalyuu. ⁷ Jua'a xñi tso'o mā cha' jii' Jesús, cha' ca cuayá' ti' mā lcaa cha' nu laca suu cha' bi'; cha' nu Jesús ni, bi' laca suu lcaa cha' nu cua ngusñi na, la cui' ti cha' nu cua ngulu'u ngu' jii' mā tya tsubi' la. Lo'o jua'a lcaa tsā tya mā xlya'be jii' nu Cristo bi' li'.

Xqui'ya Cristo cua ngulacua ngu'

⁸ Cui'ya tso'o mā cuentya lacua, cha' ná tucui taca cñilo'o jii' mā lo'o cua ña'a ca cha' cui'ni nu chcui' ngu' lo'o mā, masi tajua' tsa chcui' ngu' bi'. Si' i ycu' Cristo nu ntucua quiya' cha' jii' ngu' lo'o nchcui' ngu' jua'a; bi' laca cña cua ti, bi' laca cha' cui'ni nu nchcui' ñati' chalyuu ti, masi nchcui' ngu' cha' jii' sca jo'ó, masi nchcui' ngu' cha' jii' sca cui'ni nu ntsu'u nde chalyuu ti.

⁹ Pana nu Cristo bi' ni, ñi'ya laca tyucui' ña'a ycu' Ndyosi, jua'a laca yu lo'o yāā yu nde chalyuu. ¹⁰ Ycu' Cristo laca loo jii' lcaa nu laca xu'na na, jua'a jii' lcaa cui'ni nu laca loo; lo'o cu'mā ni, xqui'ya cha' cua ntsu'u cha' jii' mā lo'o Cristo, bi' cha' cua ngua tyucui' ti' tyiquee mā, cua ngujui tyucui' chalyuu jii' mā. ¹¹ La cui' jua'a xqui'ya Cristo cua ngulacua Ni jii' mā; ni si'í na ngusi'yu lo quiji' mā lo'o ngulacua mā ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío lo'o sñi' ngu', ycu' Cristo ngulacua jii' mā lo'o cua ngua'ni lyaá Ni jii' mā jii' qui'ya nu ntsu'u jii' mā nde chalyuu. ¹² Lo'o cua ntyucuatya mā ni, ñi'ya laca si'í cua nguatsi' mā ne' cuaá lo'o Cristo, jua'a laca mā lo'o Cristo; lo'o li' ñi'ya si'í cua ndyu'ú mā stu'ba ti lo'o Cristo chaca quiya', jua'a laca cha' bi' li'. Ycu' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyu'ú mā, xqui'ya cha' ntsu'u cha' jii' mā lo'o Ni. ¹³ Ñi'ya laca si'í cua ngujui mā, jua'a ngua cu'mā, xqui'ya cha' cua ntsu'u tsa qui'ya jii' mā lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o jua'a ná ngujui ñi'ya nu culacua ycu' Ndyosi jii' mā li', xqui'ya cha' ná ntsu'u cha' jii' mā tsiya' ti lo'o Ni nu ngua tyempo bi'. Pana juani cua ngua'ni Ni cha' tyu'ú mā chaca quiya' ñi'ya nu ndyu'ú ycu' Cristo. Cua ngüi'ya Ni cha' clyu ti' ji'na jii' lcaa

qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o Ni. ¹⁴ Cua ngua'ni tye Ni cha' ji'i quityi bi' su nscua lcaa cña nu nga'a cha' cua'ni na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Na cua ndyanu yabe' chu' na xqui'ya quityi bi'; pana tya lo'o ngujui' ca'a ngu' ji'i Cristo lo crusi, tya li' cua ngütyi Ni qui'ya bi' ji'na tsiya' ti. ¹⁵ La cui' ti lo crusi bi' cua ntijiloo Cristo ji'i lcaa nu laca xu'na na, jua'a ji'i lcaa cui'i nu laca loo ji'na. Lo'o ngua'ni chi' Ni loo Cristo xqui'ya cha' cua ntijiloo yu ji'i lcaa xu'na na bi', li' ndyalo'o Cristo ji'i xu'na bi' laja ñati' nu lijya qui'i ti, cha' ña'a cui'ya lcaa ñati' cha' cua ntijiloo Cristo ji'i lcaa xu'na bi'.

Tso'o tsa laca cua ña'a ca cha' tso'o nu ndyu'u ca slo ycu'i Ndyosi

¹⁶ Nga'aa ta ma chacuayá' cha' culo xa' ñati' cña ji'i ma lacua, na laca nu cacu ma, na laca nu co'o ma cha' cua'ni tacati ma lo'o ycu'i Ndyosi. La cui' jua'a ná tso'o laca si ñacui' ngu' ji'i ma ni tsa laca nu cua'ni ma ta'a; masi ta'a lo'o ndi'i cña' na nu ndacui' snu' tsa ti, masi ta'a lo'o cuañi' co', masi chaca ta'a nu ndu'ni ngu' nu ndacui' yija ti, ná ntsu'u cha' cua'a jyaca ma ji'i ngu' bi' tsiya' ti, nti' na'. ¹⁷ Sa'ni la xcui' ntsu'u ta'a bi' nde chalyuu, cha' taca ca cuayá' ti' ngu' scaa cha' nu ngua ti' ycu'i Ndyosi chcu'i lo'o ngu' nu ngua tya li'; pana juani ni, cua ñaa ycu'i Cristo chalyuu, bi' cha' nga'aa nti' na cha' cusu' bi'. Cua na'a na ji'i ycu'i Cristo, bi' laca nu chañi ca. ¹⁸ Ná cube ti' ma ji'i cua ña'a ca ñati' nu cua'ni tyucuaa ti' lo'o ma, ngu' nu tacati la ndu'ni ycu'i ngu', nti' ngu', cha' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i sca xca nu ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi ca nde cua; si'i ji'i ycu'i Ndyosi ndyu'ni tlyu ngu' bi'. Ñati' nu ndu'ni jua'a ni, nti' ngu' cha' xa' la cha' ji'i ycu'i Ndyosi cua ngulu'uloo ji'i ngu'. Lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' bi' lo'o tya'a ngu', masi ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi' jua'a, cha' ña'a ti tya ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya ji'i ngu' bi'; ¹⁹ nga'aa ndaquiya' ngu' bi' ji'i Cristo nu laca loo la ji'na. Cristo laca loo ji'i lcaa taju ñati' nu ndu'ni tlyu ji'i ycu'i Ndyosi tsa tlyu ti; bi' cha' tso'o tsa stu'ba cha' ji'na lo'o xa' la tya'a ñati' na, bi' cha' tso'o la ndyanu tachaa cha' ji'na lo'o Ni, cha' quiña'a la cña ndyu'ni Cristo ne' cresiya ji'i ñati' ji'i Ni, tsa ña'a nu nti' ycu'i Ndyosi cha' caca.

²⁰ Pana cu'ma ni, cua nguxtyanu ma ji'i xa' la jo'ó nu ngua xu'na ma cua tsubi' la, cua nguxtyanu ma ji'i lcaa cha' nu jly tsa ti' ñati' chalyuu ji'i. Tya lo'o ngujui' Cristo lo crusi cha' cua'ni tye ji'i cha' bi', tya li' cua nguxtyanu ma ji'i cha' bi'. Nga'aa nti' cha' tya cua'ni ma ñi'ya nu ndu'ni xa' la ñati' chalyuu; nga'aa nti' cha' taquiya' ma ji'i lcaa xa' la cña nu nclyo ngu' ji'i ma, ²¹ nu lo'o ñacui' ngu' ndi'ya: "Tacati tsa nu cua. Ná cala' ma ji'i, ná cacu ma ji'i", nacui' ngu'. ²² Lcaa na bi' ni, na culiji ti laca na bi'; ya' nu cua nguliji bi', nga'aa ña'a na ji'i li'. Nu lo'o nchcu'i ngu' jua'a, sca cña nu ndyu'ni ñati' chalyuu ti laca bi'. ²³ Chañi laca cha' tso'o tsa ndyu'u cha' bi' ngua ti' na nquicha', ndatsaa tsa cha' bi' ji'na cha' cua'ni tlyu na ji'i jo'ó bi'; lo'o jua'a bi' laca nu ndu'ni tsa cha' caca tacati na, cha' xcube' na ji'i tyucui ña'a na. Jua'a ndu'ni cha' bi' tu'ni; pana si'i jua'a

nga'a cha' caca, nu cati' cha' cua'ni na cha' cuxi nu tiji' tsa ti' na ji'i.

3 Pana cu'ma ni, cua ngujui' chaca chalyuu cucui ji'i ma xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' ji'i ma lo'o Cristo; bi' cha' lacua, xcui' na tyu'u tyiquee ma ji'i cua ña'a ca cha' tso'o nu ndyu'u ji'i Cristo lijya, cha' ntucua Cristo nde la'a tsu' cui' su tlyu su ntucua ycu'i Ndyosi. ² Cua'ni cha' tyanu tachaa cha' bi' tyiquee ma, nga'aa tyaala' ti' ma lo'o cua ña'a ca cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu. ³ Nu juani ni, nga'aa ntsu'u cha' ji'i ma lo'o cha' cuxi nu ndyaca nde chalyuu; cua ndyanu tso'o cha' ji'i ma lo'o ycu'i Ndyosi xqui'ya Cristo. ⁴ Nu chaca chalyuu cucui nu ngujui' ji'i ma xqui'ya Cristo, bi' laca cha' nu ndulo la cha' ji'i ma juani. Stu'ba ti tyatü na lo'o Cristo tsa bi', nu lo'o tyu'u tucua yu lijya yu chaca quiya'; li' taca caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o nu Cristo bi' ca su caca tlyu la ycu'i yu, ca su ntucua ycu'i Ndyosi.

Cua nguxtyanu ngu' chalyuu cusu' ji'i ngu' cha' jua'a ngujui' chaca chalyuu cucui ji'i ngu'

⁵ Cua'ni tye ma lcaa cha' cuxi nu ndiya tsa ti' ma ji'i lacua: nga'aa cua'ni cuxi ma lo'o clyo'o xa' ñati, nga'aa cua'ni ma cha' suba' lo'o tya'a ñati ma, nga'aa tyacui' ti' ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma, cua'ni tye ma ji'i lcaa lo cha' cuxi nu ndijña tsa ti' tyiquee ma cha' cua'ni ma ji'i, nga'aa tyacui' ti' ma ji'i scaa cha' tso'o nu ntsu'u chalyuu. Sca na nu ndacui' ti' na ji'i ni, stu'ba ti cuxi laca cha' bi' ñi'ya nti' si' cua'ni tlyu na ji'i sca lcu'i jo'ó ti; ⁶ nchca ñasi' tsa ycu'i Ndyosi lo'o ñati' nu ndu'ni cha' cuxi jua'a. ⁷ La cui' tya'a cha' cuxi bi' cua ngua'ni ma lcaa su ndya'a ma nu ngua cua tsubi' la, ⁸ pana juani nga'a cha' xtyanu ma ji'i lcaa cha' cuxi bi'; masi nchca ñasi' tsa ma cua sa'ni la, masi lu'ba ti nxu'ba ñasi' ma ji'i ycu'i ca ma tya li', masi liye' ti' ma ji'i tya'a ñati ma tya tsubi' la, pana nga'aa cua'ni ma jua'a juani. La cui' jua'a nga'aa chcu'i ma cuentyu ji'i tya'a ñati ma, nga'aa chcu'i suba' ma lo'o ngu', ⁹ nga'aa ta ma cha' cuiñi lo'o tya'a ma; na cua nguxtyanu ma ji'i chalyuu cusu' ji'i ma, jua'a cua nguxtyanu ma ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ma tya tsubi' la, ¹⁰ cha' juani cua ngujui' chaca chalyuu cucui ji'i ma. Chaca lo ñati' cua laca ma juani; cua nguxcutsa'a ycu'i Ndyosi lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma juani, cha' jua'a caca ma ñi'ya nu laca ycu'i Ni, nu lo'o ndyaca tsa'a lyiji ma lcaa cha' nu ntsu'u ji'i ycu'i Ni. ¹¹ Bi' cha' juani nga'aa ndulo tsa cha' ji'na lo'o tya'a na, masi la cui' ngu' judío laca na, masi si'i ngu' judío laca ma; nga'aa ndu'ni cha' masi cua ngulacua na, masi ná ngulacua na; nga'aa ndu'ni cha' si' ngu' xa' tsu' laca na, masi ngu' tyaala laca na, masi ngu' nu ndi'i tso'o ti laca na, masi msu nu ngü'ya ti ñati' laca ma cha' cua'ni ma cña ji'i ñati' laja ti. Nga'aa ndulo tsa cha' bi' ji'na juani, cha' sca ti Cristo laca nu ndulo tsa cha' ji'i cuentya ji'na. Ndi'i Cristo lo'o lcaa ñati' ji'i Ni, ñi'ya nu laca ngu', macala su ndi'i ngu'.

¹² Ñati' ji'i ycu'i Ndyosi laca cu'ma lacua; na cua ngusubi Ni ji'i ma, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ma. Bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' ma ji'i xa' ñati; tso'o ti cua'ni ma lo'o ngu', ni ná cua'ni tyu-

cuaa ti' mā lo'o ngu', masi tiya' ti chcu' mā lo'o ngu', jua'a talo tsa tyiquee mā jii' ngu'. ¹³ Talo tyiquee mā jii' xa' la tya'a ñati mā lacua, ña'a cuayá' nu cui'ya mā cha' clyu ti' jii' ngu' lo'o ntsu'u qui'ya jii' ngu' lo'o mā. Tsa ña'a nu ndyi'ya nu Xu'na na cha' clyu ti' jii' mā, jua'a nga'a cha' cua'ni clyu ti' mā jii' tya'a ñati mā. ¹⁴ La cui' jua'a tso'o tsa caca tyiquee mā ña'a mā jii' xa' la tya'a ñati mā, cha' jua'a stu'ba tsa caca cha' jii' mā lo'o ngu' li'. ¹⁵ Ti' ti tyi' tyiquee mā lacua, xqui'ya cha' ycu' Ndyosi laca loo jii' mā; cua ngusubi Ni jii' mā, jua'a jii' xa' la tya'a ñati mā, cha' caca mā sca ti taju ñati cuentya jii' ycu' Ni. Tso'o si lcaa hora tya mā xlya'be jii' ycu' Ni xqui'ya lcaa lo cha'.

¹⁶ Nga'a cha' tyanu tyucui cha' jii' Cristo ca ne' cre-siya jii' mā. Tso'o tsa ndyu'u cha' bi', bi' cha' tso'o ti culu'u mā cha' bi' jii' tya'a mā ña'a cuayá' nu cuna tso'o lcaa ngu'. La cui' jua'a cula tu'ba mā lcaa lo jii' nu ntsu'u jii' ycu' Ndyosi, masi jii' salmo nu nscua lo quityi nu ngua sa'ni, masi cua ña'a ca jii' nu ca'ya hique mā nu nchcu' cha' jii' ycu' Ndyosi; cula tu'ba mā jii' cha' cuna ycu' Ndyosi, xqui'ya cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jii' ycu' Ni. ¹⁷ Lcaa ña'a cña nu nti' mā cha' cua'ni mā, lcaa ña'a cha' nu nti' mā chcu' mā lo'o ñati, chacuayá' jii' Jesús nu Xu'na na cua'ni mā jii' lacua. Lo'o jua'a la cui' hora bi' tya mā xlya'be jii' ycu' Ndyosi Sti na xqui'ya Jesús.

Cha' tso'o nu cua'ni na lo'o laca Cristo loo jii'na

¹⁸ Cu'mā ngu' cuna'a ni, taquiya' mā jii' clyo'o mā. Ndulo tsa cha' jii' mā cha' cua'ni mā jua'a, cha' cua ntsu'u cha' jii' mā lo'o Cristo nu Xu'na na. ¹⁹ Cu'mā ngu' qui'yu ni, caca tso'o tyiquee mā ña'a mā jii' clyo'o mā; ná cua'ni tyaala mā jii' clyo'o mā. ²⁰ Cu'mā ngu' cuañi' ni, nga'a cha' taquiya' mā cña nu culo ngu' cusu' jii' mā, cha' tso'o tsa nti' nu Xu'na na lo'o ndu'ni mā jua'a. ²¹ Cu'mā ngu' cusu' nu ntsu'u sñi' mā ni, ná su'ba ñasi' mā jii' sñi' mā, cha' ná tso'o si caca taja ti' ngu' bi' xqui'ya mā. ²² Cu'mā ngu' msu nu ndyu'ni cña jii' ngu' laja ti, taquiya' mā lcaa cña nu culo ñati nu laca loo jii' mā nde chalyuu. Si'i na cua'ni ti mā jua'a cha' tyanu tso'o cha' jii' mā lo'o ngu' lo'o ndu' ti ngu' slo mā, cha' ndyi'ya ngu' cuentya jii' mā si ndu'ni mā cña; pana tyucui tyiquee mā cua'ni mā cña bi', xqui'ya cha' lcaa hora ndube ti' mā jii' ycu' nu Xu'na na. ²³ Cua ña'a ca cña nu cua'ni mā, lubii tsa cña cua'ni mā li'. Ndi'ya culacua ti' mā; ñi'ya laca si cña jii' ycu' Ndyosi nu Xu'na na laca nu ndyu'ni mā, nga'aa si'i cña jii' ñati chalyuu ti. ²⁴ Cua jlo ti' mā cha' ycu' nu Xu'na na laca nu nguxco'o cha' tso'o nu tyacua jii' scaa mā lo'o cua tye ti cha'. Cristo laca nu Xu'na mā nu chañi ca; cuentya jii' ycu' Cristo bi', bi' cha' ndyu'ni mā cña. ²⁵ Pana xcube' ycu' Ndyosi jii' cua ña'a ca ñati nu ndu'ni cha' cuxi; stu'ba ti ndu'ni cuayá' Ni jii' lcaua ti ña'a ñati, masi ñati tonu, masi ñati sube.

⁴ Cu'mā ngu' xu'na msu, lcaa cha' nu ndyaca jii' mā lo'o ngu' msu jii' mā, cua'ni liñi mā cha' bi'; tso'o ti cua'ni mā lo'o ngu' bi'. Tyi'u ti' mā cha' lo'o cu'-

mā, ntsu'u nu laca loo la jii' mā, ntucua nu bi' ca su tlyu ca su ntucua ycu' Ndyosi.

² Lcaa cu'mā, ná ca taja ti' mā, lcaa tsā chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o jua'a tii ti mā tyi' mā lo'o chcu' mā lo'o Ni, jua'a ta mā xlya'be jii' Ni lo'o chcu' mā lo'o Ni. ³ La cui' tyempo bi' jña mā cha' clyu ti' jii' ycu' Ndyosi cuentya jii' ya cha' caja la juersa jii' ya, cha' chcu' ya cha' tso'o jii' Cristo lo'o xa' la ñati, cha' cuna ngu' cha' bi' masi bilya caja ñi'ya nu cuna ngu' cha' bi' yala la; xqui'ya cha' cua nchcu' tsa na' lo'o ngu' jua'a, bi' cha' ntsu'u na' ne' chcu' juani. ⁴ Pana chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi lacua, cha' xtyucua Ni 'na cha' tya chcu' liñi na' jii' lcaa cha' bi', ñi'ya nu nga'a cha' chcu' na' jii'.

⁵ Tii ti ti' mā tyi' mā slo xa' ñati nu bilya xñi cha' jii' Jesucristo; ná cua'ni mā cha' tonto slo ngu' bi', cha' jua'a lcaa quiya' lo'o ta ngu' tyempo cha' chcu' mā lo'o ngu', li' tso'o tsa ta mā cha' jii' Jesús lo'o ngu'. ⁶ La-ja lo'o nchcu' mā lo'o ngu' ni, tso'o ti chcu' mā ña'a cuayá' nu cua'a jyaca ngu' jii' cha' nu nchcu' mā; tso'o si caja ñi'ya nu xacu' mā cha' jii' lcaa ngu'.

Cha' nu nchcu' Pablo su cua tye ti quityi re

⁷ Yu Tíquico tya'a na ni, ta yu cha' lo'o mā, lcaa cha' ñi'ya nu ndyaca jna' ca nde. Ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na jii' yu bi', lo'o la cui' jua'a tya'a ndyu'ni ya cña jii' nu Xu'na na laca yu; lcaa tsā ndyu'ni yu cña bi', ná nchca taja ti' yu jii'. ⁸ Bi' cha' nda na' jii' yu cha' caa yu ca su ndi' mā, cha' ca chaa ti' mā chaca quiya' lo'o ña'a mā jii' yu; nti' na' cha' cacha' yu jii' mā ñi'ya nu ndyaca jii' lcaa tya'a ya su ndi' ya ca nde. ⁹ Stu'ba ti caa yu lo'o Onésimo tya'a quichi' tyi mā; na tyaca'a tsa nu Onésimo bi' jii' ya, xqui'ya cha' ná nchca taja ti' yu nchcu' yu cha' jii' nu Xu'na na. Tyucuaa ngu' bi', ta ngu' cha' lo'o mā ñi'ya nu ndyaca lcaa cha' ca su ndi' ya ca nde.

¹⁰ Aristarco tya'a ntsu'u na' ne' chcu', lo'o yu nda yu xlyo ni' jii' mā; la cui' jua'a cha' nda Marcos tya'a Bernabé. (Tya tsubi' la cua nda na' sca cha' nu ndyaa ca slo cu'mā cuentya jii' nu Marcos bi', cha' tso'o ti chcu' mā lo'o yu nu lo'o tyalaa yu slo mā). ¹¹ Lo'o jua'a Jesús nu laca xtañi Justo, cua nti' yu chcu'cha' yu jii' mā. Tyuu tya'a ngu' judío cua ngusñi cha' jii' Cristo nquicha'; pana nu sna tya'a ti ngu' bi' ni, Aristarco lo'o Marcos lo'o Justo, tsa bi' ti ngu' ntaja'a tya'a lo'o na' ca su ndya'a na' nchcu' na' lo'o xa' la ñati ñi'ya caca cha' lo'o caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jii' ñati. Lo'o jua'a cua nxyucua tsa ngu' bi' 'na. ¹² Lo'o yu Epafras tya'a quichi' tyi mā, nda yu xlyo ni' jii' mā; stu'ba ti ndya'a yu lo cña jii' Jesucristo lo'o ya. Lcaa tsā ndijña tsa yu cha' clyu ti' jii' ycu' Ndyosi cuentya jii' cu'mā, ndijña yu chacuayá' jii' ycu' Ni cha' ná tya'achy' mā tsiya' ti cha' jii' Ni. Ndi'ya nti' yu, cha' tyucui tyiquee mā tsiya' ti cua'ni mā na laca nu nti' Ni cha' cua'ni mā nde lo yuu chalyuu. ¹³ Jlo ti' na' cha' lye tsa ngua'ni yu cña cha' xtyucua yu jii' cu'mā, jua'a jii' ngu' quichi' Laodicea, jua'a jii' ngu' quichi' Hierápolis tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo. ¹⁴ Lo'o Lucas tya'a tso'o na nu ndyu'ni jo'o jii' ngu', lo'o jua'a Demas, nda ngu' xlyo ni' jii' mā.

¹⁵ Lo'o jua'a ta ma xlyo ni'i ji'i ngu' tya'a ngusni na cha' ji'i Cristo nde quichi Laodicea, lo'o jua'a ji'i ma' Ninfas lo'o lcaa ngu' tya'a na nu ndyu'u ti'i ca slo ma' cusu' bi'. ¹⁶ Chcui' ma lo quityi re clyo, lo'o li' tya ta ma quityi re tsaa ca slo ngu' Laodicea tya'a ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi. La cui' jua'a ndulo tsa cha' ji'i ma' cha' chcui' ma lo chaca quityi nu nda na' cha' ndyalaa slo ngu' Laodicea bi'. ¹⁷ Ndi'ya chcui' ma lo'o yu Arquipo tya'a na: "Cua ngua'a lo ycu' nu Xu'na na jinu'u cha'

cua'ni nu'u cña bi' cuentya ji'i ycu' Ni", ñacui ma ji'i yu, "bi' cha' juani cua'ni cña ti' nu'u cha' caca tso'o cña bi'".

¹⁸ Su cua ndye quityi re, nde laca sca cha' nu cua nscua na' lo'o ya' ycu' ti na': Pablo laca na', nda na' xlyo ni'i ji'i ma; tyi'u ti' ma jna' cha' ntsu'u na' ne' chcu' juani. Lo'o jua'a tya cua'ni la ycu' Ndyosi cha' xlya'be lo'o ma tyucui tyempo nu lijya nde loo la. Jua'a caca cha' lacua.

1 TESALONICENSES

1 Pablo laca na'. Lo'o Silvano lo'o Timoteo ndi'i ngu' ca nde lo'o na'. Nscua ya quityi re cha' tsa slo cu'ma, ña'a taju ti ma ngu' quichi Tesalónica nu ntsu'u cha' ji'i ma lo'o ycu'i Ndyosi Sti na, jua'a ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Jesucristo nu Xu'na na. Nti' tsa ya cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma.

Tso'o tsa ngusñi ngu' bi' cha' ji'i ycu'i Ndyosi

² Lcaa quiya' lo'o nchcui' ya lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'i cu'ma, ndya ya xlya'be ji'i ycu'i Ni li'. ³ Ntsu'u ti' ya cha' ntsu'u tsa cha' tso'o nu ndyu'ni ma, cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma, xqui'ya cha' ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo. Ndalo tsa tyiquee ma xqui'ya cha' jlo ti' ma cha' ntucua Jesucristo nu Xu'na na ca slo ycu'i Ndyosi Sti na; bi' cha' xcui' cha' tso'o ndyu'ni ma, masi tlyu tsa cña. ⁴ Lo'o jua'a ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i ma. Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, jlo ti' ya cha' cua ngusubi Ni ji'i ma, ⁵ xqui'ya cha' ngusñi ma cha' tso'o nu cua nchcui' ya lo'o ma, la cui' cha' tlyu nu nda Xtyi'i ycu'i Ni cha' chcui' ya lo'o ma; Xtyi'i ycu'i Ndyosi ngua'ni cña laja lo'o nchcui' ya lo'o ma, bi' cha' ngusñi ma cha' bi'. Lo'o jua'a jlo ti' ma ñi'ya ngua cña nu ngua'ni ya lo'o nguti'i ya ca slo cu'ma.

⁶ Bi' cha' juani ndyu'ni ma cña nu ndyu'ni ya, la cui' tya'a cña nu ndyu'ni ycu'i nu Xu'na na. Cua ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Ni, masi ti' tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma; pana tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi. ⁷ Lo'o li' na'a xa' la ñati' ji'i Jesucristo ñi'ya ndyu'ni ma; bi' cha' juani ndyu'ni ngu' ñi'ya nu ndyu'ni cu'ma, masi ca ta'a ngu' Macedonia nu ngusñi cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na, masi ca ta'a ngu' Acaya nu ngusñi cha' bi'. ⁸ Cua ngañi cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na nde lcaa quichi xqui'ya cu'ma. Si'i ngu' Macedonia ti, ni si'i ngu' Acaya ti, masi ca ta'a ñati' ji'i Jesucristo, cua ndyuna ngu' cha' bi' tyucui ña'a chalyuu; nga'aa ntsu'u cha' ta ya cha' lo'o ngu' bi' cuentya ji'i ma, cha' ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi, cha' cua jlo ti' ngu' cha' bi'. ⁹ La cui' ngu' bi' nda ngu' cha' lo'o ya ñi'ya ngua lo'o ndyalaa ya slo ma tya clyo, cha' li' nguxtyanu ma ji'i lcuu ti lo'ó nu ntsu'u ji'i ma tya sa'ni la, cha' cua'ni ma cña ji'i ycu'i Ndyosi nu lu'ú ca, nu sca ti Ndyosi nu chañi ca. ¹⁰ Lo'o jua'a nchcui' ngu' cha' juani ndy ti' ma ni jacua' tyaa Jesús nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi, nu cua tyu'u ca su ntucua ycu'i Ndyosi cha' caa nde chalyuu chaca quiya'. La cui' Jesús nu ngujuii, lo'o li' ngua'ni ycu'i Ndyosi Sti yu cha' ndyu'ú yu chaca quiya', bi' laca

nu ngua'ni lyaá ji'na cha' nga'aa xcube' ycu'i Ndyosi ji'na, nga'aa caca ñasi' Ni ji'na lo'o tyalaa tsa bi'.

Cña nu ngua'ni Pablo lo'o nguti'i yu quichi Tesalónica

2 Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, jlo ti' ma cha' ná nguna' cña nu ngua'ni ya lo'o nguti'i ya slo cu'ma. ² Cua ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' tlyu tyiquee ya, cha' ngulu'u ya cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi ji'i ma lo'o ngulaa ya slo cu'ma, masi lya' tsa ti' ngu' ji'i ya tya tsubi' la ca quichi Filipos. Jlo ti' ma cha' cuxi tsa ngua'ni ngu' bi' lo'o ya li', lo'o jua'a ntsu'u ngu' quichi tyi ma nu cuxi nti' ña'a ngu' ji'i ya. ³ Si'i cha' cuiñi ngulu'u ya ji'i ma nu ngua li', si'i na cuxi tyiquee ya ña'a ya ji'i ma, ni si'i na ñi'lo'o ya ji'i ma. ⁴ Cua nda ycu'i Ni cha' bi' lo'o ya cha' culu'u ya ji'i ñati, bi' cha' liñi nchcui' ya lo'o ngu' nde lcaa quichi. Si'i ñati chalyuu laca nu Xu'na na, ycu'i Ndyosi laca nu Xu'na na; bi' cha' cuentya ji'i ycu'i Ni nclu'u ya cha' tso'o bi' ji'i Ni ji'i lcaa ma, cha' jlo ti' Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ya. ⁵ Si'i na tso'o tsa ndyu'ni ya lo'o ma cha' cua'ni ya ngana ji'i ma, ni si'i na tso'o tsa nchcui' ya lo'o ma cha' caja cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma ji'i ya. Jlo ti' ycu'i Ndyosi cha' xcui' cha' liñi nchcui' ya; lo'o jua'a cu'ma, cua ndyuna ma cha' bi'. ⁶ Ná nti' ya cha' cua'ni chi ma loo ya, masi chacuayá' ji'i ycu'i Jesucristo ndyalaa ya slo cu'ma; si'i na nchcui' tyucuaa ti' ya lo'o ma, cha' loo laca ya ji'i ma, ni si'i na tyixi ya cha' loo laca ya ji'i xa' ñati. ⁷ Pana ñi'ya nu ña'asii sca nu cuna'a ji'i sñi', jua'a nguna'asii ya ji'i ma, nu lo'o nguti'i ya ca slo ma nu ngua li'. ⁸ Ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i ma, cha' cua nda ya cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ma; lye tsa nclyacua ti' ya cuentya ji'i ma, hasta tso'o ntsu'u tyiquee ya masi cujuui ngu' ji'i ya xqui'ya cu'ma. ⁹ Cu'ma ngu' tya'a na, tyi'u ti' ma cha' lye tsa ngua'ni ya cña cha' caja ñi'ya tyiji yu'u ya chalyuu; tsa lo'o talya ngua'ni ya cña lo'o ya' ti ya, cha' ná culiji ma cñi ji'i ma lo ya laja lo'o ngulu'u ya cha' tso'o bi' ji'i ma. ¹⁰ Cua na'a ma, lo'o jua'a cua na'a ycu'i Ndyosi, cha' tso'o ti nguti'i ya slo cu'ma nu ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni. Ñati lubii laca ya, ná ntsu'u cha' ña ngu' qui'ya ji'i ya li'. ¹¹ Ñi'ya ndu'ni sca ñati lo'o sñi', jua'a ngulu'u ya ji'i ma li': nu lo'o ngua'ni ma cha' tso'o, li' nguxtyucua ya ji'i ma; nu lo'o ngua'ni ma cha' cuxi, li' nda ya sca cui' lo'o ma. ¹² Nguxtyucua ya ji'i ma cha' tyucui tyiquee ma cua'ni ma ña'a cha' tso'o nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu, cha' jua'a xñi ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi cha' tsa ma ca su tlyu su xee tsa su laca Ni loo.

¹³ Lo'o jua'a lcaa hora ndya ya xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i ma, xqui'ya cha' nu lo'o ndyuna ma cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' cha' nu cua nda ya lo'o ma, li' jly'a ti' ma cha' bi'. Ngua cuayá' ti' ma cha' laca cha' bi' nu cha' liñi ji'i ycu'i Ndyosi, si'i cha' ngua'ya hique sca ñati ti; ngusñi ma cha' bi' li', bi' cha' ndyu'ni ycu'i Ndyosi cña ne' cresiya ji'i ma. ¹⁴ Ñi'ya nu ngua tya tsubi' la, cha' ngua'ni lya' ti' ngu' judío ji'i ña'a taju ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo ca loyuu su cuentya Judea, jua'a ngua'ni lya' ti' ngu' tya'a quichi' tyi ma ji'i cu'ma li'. Cu'ma ngu' tya'a na, la cui' tya'a cha' ti' ngua ji'i ma ñi'ya nu ngua ji'i ngu' judío tya'a na bi'. ¹⁵ Ñi'ya lo'o ndyujuii ngu' judío cuxi nu nguti'i nu ngua sa'ni la ji'i jyo'o nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' jua'a cua ndyujuii nu ngu' judío cuxi bi' ji'i ycu'i Jesús nu Xu'na na cua tsubi'. Ca tiya' la li' lo'o ji'i cuare ngu-lo'o nu ngu' judío bi'. Ná ndiya ti' ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ni ngu' bi' jua'a, cha' nxyu' tya'a ngu' bi' lo'o lcaa ñati. ¹⁶ Ná nda ngu' judío cuxi bi' chacuayá' ji'i ya cha' chcu'i ya cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' xa' tsu', cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' xa' tsu' bi' li'; bi' cha' jua'a nchca tlyu la qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' judío cuxi bi', ña'a cuayá' nchca ñasi' tsa ycu'i Ndyosi ji'i ngu' bi'. Ntsu'u cha' xcube' tsa Ni ji'i ngu' bi' nde loo la.

Nti' tsa Pablo tsa na'a ji'i ngu' chaca quiya'

¹⁷ Masi xa' quichi' ndi'i ya juani, nti' ya xtyuu ya slo cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús; ndy'u tsa ti' ya ji'i ma, masi ná nchca ña'a ya ji'i ma, bi' cha' nti' ya tyaa ya tyaa na'a ya ji'i ma chaca quiya'. ¹⁸ Tyuu quiya' ngua ti' ya caa ya nquicha'. Lo'o na' ni, la cui' Pablo laca na', nti' tsa na' caa na'; pana lcaa quiya' ngua'a Satanás cha' ji'i ya cha' ná caa ya. ¹⁹ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma, cha' lo'o cu'ma nscua cha' tyatu ma lo'o ya slo Jesucristo nu Xu'na na lo'o tyaa Jesús nde chalyuu chaca quiya'. Li' tso'o tsa caca tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ya, xqui'ya cha' tso'o tsa ngusñi ma cha' ji'i Ni nu cua nchcu'i ya lo'o ma. ²⁰ Nchcu'i tsa ya lo'o xa' ñati cha' tso'o tsa ndu'ni ma, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma.

3 Lo'o li' nga'aa ndalo ya, xñi'i tsa ti' ya cha' tyijyu' tsa ndi'i ma; bi' cha' nda na' ji'i Timoteo ndyaa yu slo ma. Tso'o la tyanu na' quichi' Atenas ngua ti' na', masi ná lo'o tya'a ndya'a na'. Tya'a na laca nu Timoteo bi' ni, la cui' cña ji'i ycu'i Ndyosi ndyu'ni ya; tya'a ndyu'ni ya cña laca yu lo'o nda ya cha' tso'o ji'i Jesucristo lo'o ñati. Li' ndyaa nu Timoteo bi' nde slo ma cha' xñi la ti' tyiquee ma, cha' caca tlyu la tyiquee ma lo'o ngusñi ma cha' tso'o bi'. ³ Ná nti' ya cha' ca taja ti' ni tsaca ngu' tya'a ma, masi lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i ma; jlo ti' ma cha' jua'a ndyu'ni ngu' lo'o ñati ji'i Jesucristo lcau ti lo quichi'. ⁴ Lo'o tya nguti'i ya slo ma, li' tyuu quiya' nda ya cha' lo'o ma ndi'ya: "Cua'ni lya' ti' ngu' ji'na", nacui' ya. Lo'o chañi lya' tsa ti' ngu' ji'i ma juani. ⁵ Lo'o ngua cuayá' ti' na' cha' bi', nga'aa ndalo na' li'; xñi'i tsa ti' na' cha' ná jlo ta' ñi'ya ndyaca cha' ji'i ma. Bi' cha' nda na' ji'i yu tya'a na ñaa yu slo ma, cha' ca cuayá' ta' si ña'a ti nxñi tso'o ma cha' tso'o ji'i ycu'i

Ndyosi, si tyijlloo ma ji'i nu xña'a nu nti' cha' cua'ni ma cha' cuxi. Cua nguna' cña ji'i ya lo'o ma si ná caca tyijlloo ma ji'i nu xña'a bi'.

⁶ Lo'o juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma. Cua ndyalaa Timoteo ca nde chaca quiya'; cua ndacha' yu ji'i ya ñi'ya ndyu'ni ma, cha' tya ngusñi ma cha' tso'o ji'i ycu'i Ni, cha' ntsu'u tsa tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma xqui'ya ycu'i nu Xu'na na. Nacui' yu cha' ndube tsa ti' ma ji'i ya, ndy' tsa ti' ma ni jacua' tyacua tya'a na chaca quiya'. Stu'ba ti ntsu'u tyiquee na, ¿ni jacua' tyacua tya'a na lacua? ⁷ Lo'o cua ndyuna ya cha' jua'a ndyaca cha' bi' ji'i ma, ngua chaa la ti' ya li', masi lya' tsa ti' ngu' ji'i ya ca nde, masi ndyiji tsa cha' ti' ji'i ya. Ngusñi tso'o ma cha' bi', ⁸ bi' cha' chaa la ti' ya; nguula la ti' ya xqui'ya cu'ma, cha' tlyu tyiquee ma cuentya ji'i ycu'i nu Xu'na na. ⁹ Ná nchca tye cha' tya ya xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi Sti na xqui'ya cu'ma, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma. ¹⁰ Nchcu'i ya lo'o ycu'i Ndyosi nde tsá lo'o nde talya. Tya'na tsa nchcu'i ya lo'o Ni cha' ta Ni chacuayá' ji'i ya cha' tyacua tya'a na chaca quiya', cha' bilya tye culu'u ya ji'i ma lcaa cha' tso'o nu nga'a cha' caca cuayá' ti' ma, cha' jua'a xñi tso'o ma cha' ji'i Jesús.

¹¹ Ntajatya ya ji'i ycu'i Ndyosi Sti na lo'o ji'i Jesús nu Xu'na na ni jacua' ta Ni chacuayá' tsa ya ca slo cu'ma.

¹² Lo'o jua'a ndijña ya ji'i nu Xu'na na cha' cua'ni Ni cha' tso'o la tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma, lo'o jua'a ji'i lcaa ñati, cha' ntsu'u tsa tyiquee ya ña'a ya ji'i cu'ma xqui'ya ycu'i Ndyosi; ¹³ ndijña ya cha' cua'ni Ni cha' caca lubii cresiya ji'i ma, cha' tyanu tso'o cha' ji'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ma. Li' nga'aa ntsu'u cha' sta ycu'i Ndyosi Sti na qui'ya ji'i ma tsá bi', nu lo'o caa Jesús nu Xu'na na nde chalyuu chaca quiya'. Caa ycu'i nu Xu'na na lo'o lcaa ñati ji'i Ni tsá bi'.

Cha' tso'o nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu

4 Cu'ma ngu' tya'a na, juani ndijña ya ji'i ma chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na, cha' ña'a ti cua'ni ma lcaa ña'a cha' tso'o nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni ma laja lo'o tyi'i ma chalyuu. Li' tso'o la caca cua'ni ma cña ji'i ycu'i Ndyosi. Chañi cha' tso'o tsa ndyu'ni ma, pana cua nti' ya cha' ña'a ti tya cua'ni la ma la cui' cña nu cua ngulu'u ya ji'i ma tya tsubi' la cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

² Tyi'u ti' ma ji'i cña nu ngulo ya ji'i ma cuentya ji'i Jesús nu Xu'na na, ³ cha' ndi'ya nti' ycu'i Ndyosi: caca lubii cresiya ji'i ma, ná cua'ni suba' ma lo'o ñati; ⁴ lcaa cu'ma, tso'o cajo clyo'o ma, pana nga'aa ña'a ma ji'i xa' nu cuna'a li'. Lo'o jua'a tso'o ti tyi'i ma lo'o clyo'o ma; tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i clyo'o ma, ⁵ cha' ná nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni suba' ma lo'o clyo'o ma, ñi'ya nu ndu'ni ngu' nu ná ndaquiya' ji'i ycu'i Ni tsiya' ti. ⁶ Nga'aa xlyaá ma ji'i nu cuna'a ji'i ngu' tya'a ma, masi ji'i clyo'o ngu', masi ji'i sñi' ngu'. Cua nchcu'i tsa ya lo'o ma cha' lcaa cha' ña'a ycu'i nu Xu'na na; jlo ti' ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ntsu'u cha' xcube' Ni ji'i lcaa ñati nu ná taquiya' ji'i cha' bi', ⁷ cha' cua ngusubi ycu'i

Ndyosi ji'na cha' caca na ñatı̄ nu lubii cresiya ji'ı̄, si'i cha' caca na ñatı̄ nu ndyu'ni suba'. ⁸ Si'i sca cha' nu nchcui' ñatı̄ chalyuu ti laca cha' nu nchcui' na' lo'o mā juani, cha' liñi nu cua nda ycuı' Ndyosi lo'o na laca cha' bi'; bi' cha' si ná taquiya' mā ji'ı̄ cha' bi', na cua nguxtyanu mā ji'ı̄ ycuı' Ndyosi nu nda Xtyi'ı̄ ycuı' Ni cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'na.

⁹ Ná nga'ā cha' scua la na' lo quityi re cha' tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'ā mā ji'ı̄ ñatı̄ tya'a ngusñi mā cha' ji'ı̄ ycuı' Ni; cua laca ntsu'u tsa tyiquee mā ña'ā mā ji'ı̄ ngu' bi', xqui'ya cha' cua ngulu'u ycuı' Ndyosi ji'ı̄ mā ñi'ya nu cua'ni mā lo'o tya'a mā. ¹⁰ Ni si'i sca ti ji'ı̄ ngu' tya'a quichı̄ tyi ti mā ntsu'u tyiquee mā, lo'o jua'ā ntsu'u tsa tyiquee mā ña'ā mā ji'ı̄ lcaa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'ı̄ mā lo'o ycuı' Ndyosi nde lcaa lo quichı̄ loyuu su cuentya Macedonia. Tya'a na laca ngu' bi', bi' cha' nchcui' ya lo'o mā cha' tya cua'ni la mā cha' tso'o bi'. ¹¹ Tso'o ti cua'ni mā lo'o tya'a mā cha' ti ti tyi'ı̄ tyiquee mā li'. Ná tso'o si culo mā cña ji'ı̄ taju ñatı̄ tya'a mā, lo'o li' taja ycuı' mā; cua'ni mā cña cha' caja xi na cacu mā ñi'ya nu cua nchcui' ya lo'o mā, ¹² cha' caca chcuı' ngu' ji'ı̄ mā cha' tso'o tsa ndyu'ni mā cña. Ná ntsu'u na laca nu lyiji ji'ı̄ mā li'.

Tya cãã Jesús nu Xu'na na chaca quiya'

¹³ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'ı̄ Jesús, juani ta ya xi cha' lo'o mā cuentya ji'ı̄ ngu' tya'a na nu cua ngujuıi, cha' ca cuayá' ti' mā cha' ñi'ya laca si na laja' ti ngu', jua'ā laca jyo'o bi'. Ná ca xñi'ı̄ ti' mā cuentya ji'ı̄ jyo'o tya'a mā lacua, cha' ná stu'ba laca na lo'o ñatı̄ nu bilya xñi cha' ji'ı̄ Jesucristo. ¹⁴ Jlo ti' na cha' ngujuıi Jesús, lo'o li' ndyu'ú yu chaca quiya'; bi' cha' caca cuayá' ti' na cha' lo'o cãã ycuı' Jesús nde chalyuu chaca quiya', li' cua'ni ycuı' Ndyosi cha' chaca quiya' tyu'ú lcaa jyo'o nu ngusñi cha' ji'ı̄ Jesucristo tya clyo la, cha' stu'ba ti cãã ngu' lo'o Jesús li'.

¹⁵ Cua nchcui' ycuı' nu Xu'na na ñi'ya caca ji'ı̄ lcaa na tsã bi', nu lo'o cãã ycuı' nu Xu'na na chaca quiya': lcaa na nu tya lu'ú na ni, ná tyijı̄loo na ji'ı̄ ngu' tya'a na nu cua ngujuıi. ¹⁶ Ndi'ya caca cha' lo'o tyalaa tsã bi': Nde cuã cãã ycuı' nu Xu'na na, ca'ya Ni lo yuu; li' stu'ba ti cañi Xtyi'ı̄ ycuı' Ni lo'o xtyi'ı̄ xcã ji'ı̄ Ni nu laca loo, jua'ā cañi cui'chcuã ji'ı̄ ycuı' Ndyosi li'. Clyo tyacuı' lcaa jyo'o ñatı̄ ji'ı̄ Jesucristo tyaa ngu' nde cuã; ¹⁷ li' tyacuı' lcaa ngu' tya'a na ña'ā lu'ú ti na, cha' tyalo'o ycuı' Ni ji'na. Ca laja coo nde cuã tyacua tya'a na lo'o jyo'o tya'a na li', cha' lcaa na, stu'ba ti tyacua tya'a na lo'o ycuı' nu Xu'na na ca bi'. Tsa cu' ti tyi'ı̄ na lo'o ycuı' Ndyosi li'. ¹⁸ Bi' cha' lacua, ta mā cha' bi' lo'o ngu' tya'a mā, cha' tso'o ti caca tyiquee lcaa mā.

5 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'ı̄ Jesús, ná ntsu'u cha' scua ya sca quityi cha' cacha' ya ji'ı̄ mā ni jacua' tyalaa tsã lo'o cãã Jesús chaca quiya', ni jacua' tyalaa tyempo bi'; ² cua laca ngua cuayá' ti' mā cha' ni sca ñatı̄ chalyuu, ná jlo ti' ngu' ni tsã cãã ycuı' nu Xu'na na. Ñi'ya ndyalaa sca nu cuaana to' ni'ı̄ ji'ı̄ ngu' talya, jua'ā cuaana ti cãã Jesús. ³ "Ti' ti ndi'ı̄ chalyuu, tso'o ti ndi'ı̄ na", ñacuı' ngu'; pana la cui' hora bi' tye cha' ji'ı̄

lcaa ñatı̄ chalyuu, nga'aa caja mala xna ngu' li'. Ñi'ya laca sca nu cuna'ā tana, cha' ná jlo ti' ni hora caca nu cala sñi', ni hora cãã nu ti'ı̄ ji'ı̄; jua'ā caca lo'o cua tyalaa ti hora bi' li', cha' ná jlo ti' na ni tsã caca. ⁴ Pana nu cu'mā ni, ná ntsu'u cha' xcutsı̄ı̄ tsã bi' ji'ı̄ mā, masi jlo ti' mā cha' cuaana ca ti tyalaa tsã bi'; si'ı̄ na ndya'ā mā su talya ña'ā xqui'ya cha' cuxi, ñi'ya ndya'ā xa' la ñatı̄. ⁵ Cua ntsu'u xee nu nda ycuı' Ndyosi ne' cresiya ji'ı̄ mā; bi' cha' ñatı̄ nu ndya'ā su xee laca mā, ñatı̄ nu lubii cresiya ji'ı̄ laca mā. Ná laca na ñatı̄ nu ndya'ā su talya ña'ā, cha' si'ı̄ ñatı̄ nu nguna' chalyuu ji'ı̄ xqui'ya cha' cuxi laca na. ⁶ Bi' cha' tii ti ti' na tyi'ı̄ na chalyuu; si'ı̄ ñi'ya nti' si xcuı' na laja' ti na tyi'ı̄ na chalyuu, masi jua'ā ndu'ni xa' la ñatı̄ nu ná ndaquiya' ji'ı̄ Jesucristo tsiya' ti. Lo'o jua'ā ña'āsı̄ı̄ na ji'ı̄ ycuı' ca na cha' ná caca cu'bi na. ⁷ Xcuı' na ndyija' ti ñatı̄ ñi'ya si talya laca, xqui'ya cha' ná ndube ti' ngu'; xcuı' na cu'bi ti ngu' bi', cha' ná ndube ti' ngu' tsiya' ti. ⁸ Pana nu na ni, ntsu'u xee ji'ı̄ ycuı' Ndyosi ne' cresiya' ji'na, bi' cha' tii ti ti' na tyi'ı̄ na chalyuu; cua ngusñi na cha' ji'ı̄ ycuı' Ni, na cua ntsu'u tyiquee na ña'ā na ji'ı̄ tya'a ñatı̄ na xqui'ya Ni, lo'o jua'ā nga'ā cha' cua'a na ji'ı̄ ycuı' ca na cha' ná cua'ni na cha' cuxi nu nti' cua'ni ñu'u ji'ı̄ cresiya ji'na. Na ndu' ti' na ji'ı̄ ycuı' Ndyosi, ni jacua' tye cuityı̄ Ni ji'ı̄ lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na, bi' cha' nga'ā cha' ña'āsı̄ı̄ na ji'ı̄ ycuı' ca na. ⁹ Ná ngusubi ycuı' Ni ji'na cha' xcube' Ni ji'na; cua ngusubi Ni ji'na cha' cua'ni lyaá Ni ji'na xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na, ¹⁰ la cui' nu ngujuıi cha' cuityı̄ qui'ya nu ntsu'u ji'na. Bi' cha' taca tyi'ı̄ na slo ycuı' Ndyosi li', masi ña'ā ti tya lu'ú na chalyuu lo'o cãã Jesús, masi cua ngujuıi na li'; stu'ba ti tyi'ı̄ na ca slo Ni li'. ¹¹ Laja lo'o ndu' ti' na ji'ı̄ Jesús, tya culu'u mā cha' bi' ji'ı̄ nu xa' la ngu' tya'a mā, cha' caca tlyu la tyiquee mā li'. Jlo ti' na' cha' jua'ā ndu'ni mā tu'ni.

Xa' la cuij nu nda Pablo lo'o ngu'

¹² Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'ı̄ Jesús, ndijña ya ji'ı̄ mā cha' cui'ya mā cuentya ji'ı̄ lcaa ña'ā cha' tso'o nu ndyu'ni ngu' nu laca cña ji'ı̄ mā. Cua nda ycuı' nu Xu'na na cña ji'ı̄ ngu' bi' cha' caca ngu' loo, cha' culu'u ngu' bi' ji'ı̄ mā cua ña'ā ca cha' tso'o nu caca cua'ni mā cuentya ji'ı̄ ycuı' Ndyosi. ¹³ Tso'o ti cua'ni mā lo'o ngu' bi' lacua, cha' tso'o tsa cña ndyu'ni ngu' bi' cuentya ji'ı̄ ycuı' Ndyosi; tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'ā mā ji'ı̄ ngu' bi'. La cui' jua'ā tso'o ti tyu'u tyiquee mā ña'ā mā ji'ı̄ lcaa tya'a mā, cha' nga'aa tyu'u cha' cusı̄ı̄ ji'ı̄ mā lo'o tya'a mā li'.

¹⁴ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'ı̄ Jesús, ndi'ya chcuı' ya lo'o mā: Culo mā cña ji'ı̄ ngu' tya'a mā nu ná nti' cua'ni cña, nu xcuı' na taja ti nti' ngu'; cua'ni mā cha' caca tlyu la tyiquee ngu' tya'a mā nu xñi'ı̄ ti ti', cha' xñi' tso'o la ngu' cha' ji'ı̄ Jesús; xtyucua mā ji'ı̄ ngu' tya'a mā nu ná ndyiji juersa ji'ı̄ cha' xı̄ı̄ tya'a ngu' lo'o nu cuxi, jua'ā talo tyiquee mā ji'ı̄ cua ña'ā ca ngu' tya'a mā.

¹⁵ Si cua'ni xña'ā ñatı̄ lo'o mā, ná chcuı' mā cha' ti'ı̄ ji'ı̄ ngu' bi' li'; xtyucua mā ji'ı̄ ngu' tya'a mā cha' talo mā

ji'i ngu' xña'a, cha' xcui' tso'o ti cua'ni mā lo'o lcaa ñatī, masi lo'o tya'a mā, masi lo'o xa' ñatī.

¹⁶ Tso'o ti caca tyiquee mā lcaa tsā. ¹⁷ Tyucui tyempo chcu' mā lo'o ycui' Ndyosi. ¹⁸ Lo'o jua'a tya mā xlya'be ji'i ycui' Ndyosi cuentya ji'i cua ña'a ca cha' nu ndyaca ji'i mā. Nti' Ni cha' cua'ni mā jua'a si chañi cha' ngusñi mā cha' ji'i Jesucristo.

¹⁹ Ñi'ya nti' sca xee, jua'a laca Xty'i ycui' Ndyosi; ná xubi' mā ji'i xee bi'. ²⁰ Ná xtyí lo'o mā ji'i tya'a mā lo'o chcu' ngu' sca cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o mā; ²¹ pana cua'ni cuayá' mā ji'i cua ña'a ca cha' nu nchcu' ngu' bi', si tso'o ndyu'u cha', si ná tso'o. Li' xñi mā cha' tso'o bi', ²² pana culochu' mā ji'i lcaa cha' cuxi li'.

²³ Ndu'ni ycui' Ndyosi cha' tī ti tyi'i tyiquee na. Bi' cha' juani cua'ni Ni cha' caca mā ñatī liñi tsiya' ti; caca tso'o tyiquee mā, caca lubii cresiya ji'i mā, caca mā ñatī nu tyucui tyiquee tsiya' ti. Si lubii cresiya ji'i mā

lo'o cāā ycui' Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya', li' nga'aa ntsu'u cha' sta Ni qui'ya ji'i mā; ²⁴ cua ngusubi ycui' Ndyosi ji'i mā cha' caca mā ñatī ji'i Ni tsiya' ti. Si'i sca cha' cuiñi nu nda Ni lo'o nchcu' Ni lo'o mā jua'a, chañi cha' cua'ni Ni cha' caca mā ñatī nu lubii cresiya ji'i cuentya ji'i ycui' Ndyosi.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

²⁵ Cu'mā ngu' tya'a na, ña'a ti tya chcu' mā lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i ya.

²⁶ Xlyo ni'i ji'i lcaa cu'mā ngu' tya'a na.

²⁷ Nde cña nu culo na' ji'i mā cha' cua'ni mā cuentya ji'i ycui' nu Xu'na na, cha' chcu' mā lcaa cha' nu nscua lo quityi re ña'a cuayá' cuna lcaa ngu' tya'a na.

²⁸ Ndi'ya nti' ya cha' ña'a ti cua'ni ycui' Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o mā. Jua'a caca cha' lacua.

2 TESALONICENSES

1 Pablo, Silvano, Timoteo naa ya. Nscua ya quityi re cha' tsa ca slo ña'a taju cu'ma ngu' quichi Tesalónica nu ngusñi cha' ji'i ycu'i Ndyosi Sti na, cu'ma nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na. ² Ndi'ya nti' ya, cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na laja lo'o ndi'i ma chalyuu.

Xcube' ycu'i Ndyosi ji'i ñati nu ná nti' taquiya' ji'i cha' nu nchcui' Ni

³ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ntsu'u cha' tya ya xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi Icaa quiya' lo'o chcu'i ya lo'o Ni cuentya ji'i cu'ma; ndu'ni tsa cha' cua'ni ya jua'a, xqui'ya cha' Icaa tsá tachaa la ndyanu cha' ji'i Jesús ne' cresiya ji'i ma, Icaa tsá ntsu'u la tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma. ⁴ Tso'o tsa li'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya xqui'ya cu'ma, bi' cha' nda ya cha' ji'i ma lo'o Icaa taju ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi. Nacu' ya ji'i ngu' cha' tso'o tsa ndyu'ni ma, cha' tlyu tsa tyiquee ma xqui'ya ycu'i Ndyosi, masi ndyiji tsa cha' ti' ji'i ma, masi lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i ma. Tso'o tsa cha' ndalo tyiquee ma ji'i ngu', masi cuxi tsa ndyu'ni ngu' bi' lo'o ma jua'a. ⁵ Liñi tsa ndu'ni cuayá' ycu'i Ndyosi ji'i ñati; bi' cha' caja su tyi'i ma ca su laca ycu'i Ndyosi loo ca nde loo la, masi xña'a tsa ngu' lo'o ma juani xqui'ya cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu cua ngusñi ma.

⁶ Liñi tsa ndu'ni ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a chañi cha' ca tiya' la xcube' Ni ji'i Icaa ñati nu nchcube' ji'i cu'ma juani. ⁷ Nga'aa cua'ni lya' ti' ngu' ji'na tsiya' ti lo'o tyu'u tucua ycu'i Jesús nu Xu'na na nde cua. Laja xee tlyu tyaa Jesús li'; stu'ba ti caa Ni lo'o quiña'a tsa ngu' xca ji'i Ni, cha' tlyu tsa cña nchca ji'i xca bi' nu ndu'ni ngu' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. ⁸ Li' xcube' ycu'i Ndyosi ji'i cua ña'a ca ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i Ni, lo'o jua'a xcube' Ni ji'i ñati nu ná ntaja'a xñi cha' tso'o ji'i ycu'i Jesús nu Xu'na na. ⁹ Chañi cha' xcube' Ni ji'i ngu' bi'; nga'aa ña'a ngu' bi' ji'i ycu'i nu Xu'na na tsiya' ti, nga'a cha' tsa ngu' ca su ná nga'a cha' tye cha' chcube' ngu'. Nga'aa ña'a ngu' bi' xee ndubi ji'i ycu'i Ni li', nga'aa ña'a ngu' ji'i ycu'i Ndyosi nu nchca ji'i ndu'ni Icaa cña tsiya' ti. ¹⁰ Jua'a xcube' Ni ji'i ngu' bi' tsá lo'o tyaa Jesús chaca quiya'. Pana si ntsu'u cha' ji'na lo'o Ni, li' cua'ni tlyu na ji'i Ni tsá bi'; la cui' jua'a cua'ni chi na loo ycu'i Ndyosi lo'o tya'a na lo'o tyalaa tsá bi', si cua ngusñi na cha' ji'i Ni. Lo'o cu'ma, stu'ba ti tyu'u ti'i ma lo'o ya slo Jesús tsá bi', cha' ngusñi ma cha' ji'i Jesús lo'o ngulu'u ya cha' bi' ji'i ma nu ngua tya clyo la.

¹¹ Bi' cha' Icaa tsá nchcui' ya lo'o ycu'i Ndyosi Sti na cha' cua'ni Ni cña ne' cresiya ji'i ma, cha' tso'o ti cua'ni ma cña nu nda Ni ji'i ma tya lo'o ngusubi Ni ji'i ma. Nchcui' ya lo'o Ni cha' xtyucua Ni ji'i ma, cha' jua'a cua'ni lyiji ma Icaa cha' tso'o nu ncyacua ti' ma cha' cua'ni ma cuentya ji'i ycu'i Ni, Icaa lo cha' tso'o nu ndyu'ni ma xqui'ya cha' ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi. ¹² Jua'a ndu'ni tlyu ma ji'i Jesucristo nu Xu'na na, nu lo'o ndu'ni ma cña ji'i Ni; jua'a ca cuayá' ti' ngu' li' cha' ndyanu Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'i ma. Lo'o li' caca cuayá' ti' ngu' cha' tso'o tsa ndu'ni ycu'i Ndyosi lo'o ma, cha' stu'ba ti ndu'ni ycu'i Ndyosi Sti na cña lo'o Jesucristo nu Xu'na na.

Caa sca nu xña'a chalyuu

2 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, jlo ti' na cha' tya caa Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya', cha' tsalo'o Ni ji'na cha' tyacua tya'a na lo'o Ni ca bi'; bi' cha' liñi nchcui' ya lo'o ma juani, ² cha' ná tya'achy' ma ji'i cha' tso'o bi'. Ná cutsii ma si nti' ngu' xcutsii ngu' ji'i ma; masi chcu'i ngu' cuentya ji'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi, nacui' ngu'; masi culu'u ngu' cha' liñi ji'i ma, nacui' ngu'; masi chcu'i ngu' lo quityi nu nda ya lijya slo ma, nacui' ngu'. Cha' cuiñi laca si ñacu' ngu' cha' nde tsá laca nu caa ycu'i nu Xu'na na, cha' ná jlo ti' ngu' tsiya' ti. ³ Ná taquiya' ma ji'i ngu' cuiñi nu chcu'i jua'a. Nu lo'o tya lyiji tyalaa tsá bi', lye tsa xyu tya'a ñati chalyuu lo'o ycu'i Ndyosi; li' caa sca ñati nu ndu'ni cña ji'i nu xña'a nde chalyuu, nu ntsu'u cha' tsa ca bilyaa lo'o tye chalyuu. ⁴ Bi' laca nu nti' cua'a ji'i Icaa lo jo'ó cha' ná cua'ni tlyu ngu' ji'i; ni ná cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi, nti' yu, cha' nti' nu yu xña'a bi' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i ca yu. Tyat' yu ne' laa tonu, tsa tucua yu ca bi'; li' chcu'i yu lo'o Icaa ñati cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i ca yu, cha' ycu'i Ndyosi laca ycu'i yu, ñacu' yu.

⁵ Cua jlo ti' ma cha' tyu quiya' ngulu'u na' la cui' ti cha' ji'i yu xña'a bi' ji'i ma, nu lo'o tya ndi'i na' lo'o cu'ma; ⁶ jlo ti' ma ñi'ya ndaca'a Ni ji'i yu xña'a bi' juani, cha' ná caca bi' loo ña'a cuayá' tyu'u tucua tsá ji'i yu bi' ca nde loo la. ⁷ Na cua nguxana cña cuxi bi' laja ñati chalyuu, masi juani ti tya ndaca'a Ni ji'i yu xña'a bi'; pana lo'o nga'aa ndaca'a Ni ji'i yu bi', cha' cua ndyaa Ni, ⁸ li' caca yu xña'a bi' loo. Ca tiya' la caa Jesús nu Xu'na na, lo'o li' cujuui Jesús ji'i yu xña'a bi' nu lo'o culutu'u ti Jesús ji'i yu bi' lo'o cui' nu ntsu'u tu'ba Ni; tye cha' ji'i yu xña'a bi' lo'o caa Jesús, cha' ná talo yu ña'a yu ji'i xee ndubi ji'i ycu'i nu Xu'na na. ⁹ Pana lo'o caa yu xña'a bi', caa yu lo'o chacuayá' ji'i ycu'i Satanás bi', bi'

cha' nchca tsa ji'i yu bi' cua'ni yu cha' tlyu cha' cñilo'o ti yu ji'i ñatì chalyuu, cha' culacua ti' ngu' cha' tlyu tsa laca ycuì yu xña'á bi'. ¹⁰ Tucua cha' ntsu'u tyiquee yu bi', pana ca jlyá ti' ñatì chalyuu ji'i lcaa cha' cuiñi nu chcuì yu bi', jlyá ti' ngu' xqui'ya cha' cua tsaá ti' ngu' ca bilyaa; ná nti' ngu' bi' xñi ngu' cha' tso'o nu caca cua'ni lyaá ji'i ngu', ¹¹ bi' cha' culaya' ycuì Ndyosi ji'i ngu', xqui'ya cha' jlyá la ti' ngu' ji'i nu cha' cuiñi bi'. ¹² Chañi cha' tsaá ngu' bi' ca su ná nga'á cha' tye chcube' ngu', lcaa ngu' nu ná jlyá ti' cha' tso'o ji'i ycuì Ndyosi, ngu' nu ndiya la ti' cua'ni cua ña'á ca lo cha' cuxi.

Ngusubi Ni ji'na cha' clyáá na ji'i nu cuxi

¹³ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ntsu'u tsa tyiquee ycuì nu Xu'na na ña'á Ni ji'i mā. Lo'o jua'á ntsu'u cha' tya ya xlyá'be ji'i ycuì Ndyosi xqui'ya cu'mā, cha' ngusubi Ni ji'i mā tya lo'o nguxana ti chalyuu cha' cua'ni lyaá Ni ji'i mā; bi' cha' ngua'ni Xtyi'i ycuì Ni cha' ngua lubii cresiya ji'i mā lo'o ngusñi mā cha' tso'o ji'i ycuì Ndyosi. ¹⁴ Cua ngusubi Ni ji'i mā, bi' cha' ndyuna mā cha' tso'o ji'i Jesucristo nu ngulu'u ya ji'i mā; nti' Ni cha' stu'ba ti tyi'i mā lo'o Jesucristo nu Xu'na na ca su tlyu su xee tsa su ndi'i ycuì.

¹⁵ Cu'mā ngu' tya'a na, juani tyi'u tso'o ti' mā lcaa cha' nu ngulu'u ya ji'i mā; cua'ni mā cha' caca cuayá' tso'o ti' mā lcaa cha' nu cua nchcuì ya lo'o mā, lcaa cha' nu cua nguscua ya lo quityi cha' cā ca slo mā. ¹⁶ Ndi'yā nti' na' cha' cua'ni Ni lo'o mā, masi Jesucristo nu Xu'na na, masi ycuì Ndyosi Sti na: cua'ni Ni cha' caca nguula ti' tyiquee mā, cha' caja juersa ji'i mā, cha' taca cua'ni mā cua ña'á ca cha' tso'o, cha' xcuì cha' tso'o chcuì mā lo'o tya'a mā. Ntsu'u tsa tyiquee ycuì Ni ña'á Ni ji'na, bi' cha' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na, cha' tì ti tyi'i tyiquee na lcaa hora laja lo'o ntajatya na ji'i ycuì Jesús cha' cā Ni.

Chcuì mā lo'o ycuì Ndyosi cuentya ji'i ya

3 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, chcuì mā lo'o ycuì Ndyosi cuentya ji'i ya, cha' xtyucua Ni ji'i ya laja lo'o nclyu'u ya cha' ji'i ycuì nu Xu'na na ji'i ngu', cha' ná tacu' ngu' lo cua ña'á ca cha' nu nclyu'u ya ji'i ngu'. Ñi'yā lo'o ngusñi mā cha' bi' juani, jua'á nti' ya cha' yala ti xñi tya quiña'á la ñatì cha' bi', nde lcaa quichì su nchcuì ya cha' bi'. ² Chcuì mā lo'o ycuì Ndyosi cha' cua'a Ni ji'i ya cha' ná tyijiloo ngu' cuxi ji'i ya, masi ngu' nu cuxi tsa tyiquee ngu'; ntsu'u tsa ñatì chalyuu nu ná jlyá tso'o ti' ji'i ycuì Ndyosi. ³ Chañi cha' ndu'ni nu Xu'na na lcaa cha' nu ñacuì Ni ji'na, cua'ni Ni cha' caca tlyu tyiquee mā, cua'a Ni ji'i mā cha' ná cala' nu xña'á ji'i mā. ⁴ Jlo ti' ycuì nu Xu'na na cha' ndyu'ni

mā cña nu ngulo ya ji'i mā, cha' tya cua'ni la mā cña bi'. ⁵ Lo'o jua'á cua'ni ycuì nu Xu'na na cña ne' cresiya ji'i mā, cha' tyi'u ti' mā cha' ntsu'u tsa tyiquee ycuì Ndyosi ña'á Ni ji'i mā; li' talo tyiquee mā ñi'yā lo'o ndalo tyiquee ycuì Cristo lo'o nguta'á yu lo'o ñatì tya clyo.

Nga'á cha' cua'ni na cña

⁶ Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, chaca quiya' culo ya cña ji'i mā chacuayá' ji'i Jesucristo nu Xu'na na: ná tya'á mā stu'ba ti lo'o xa' la ngu' tya'a ngusñi mā cha' bi' nu ná ntaja'á cua'ni cña, la cui' ngu' tya'a mā nu ná ntaja'á taquiya' ji'i cha' nu cua nda ya lo'o mā. ⁷ Si'i na taja ya lo'o nguti'i ya lo'o cu'mā nu ngua li', bi' cha' tso'o si tyaja'á mā cua'ni mā cña ñi'yā ngua'ni ya lo'o ya' ti ya. ⁸ Ná ndyacu laja ti ya slo cu'mā nu ngua li'; nda ya caya' cha' nguxacu mā ji'i ya, cha' ngua'ni ya cña cha' cajá ñi'yā nu tyiji yu'u ji'i ya. Tsa lo'o talya ngua'ni ya cña lo'o ya' ti ya, cha' si'i cu'mā nu ngüi'ya mā na nu ndyacu ya li'. ⁹ Pana tso'o si ta mā xi caya' ji'i ngu' nu culu'u ji'i mā; masi cuare ni, taca xtyucua mā xi ji'i ya si nti' mā. Pana ná ngusñi ya caya' nu ngua li', xqui'ya cha' ngua ti' ya culu'u ya ji'i mā cha' ná ca taja mā, cha' cua'ni mā cña cha' caja na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i mā chalyuu. ¹⁰ Lo'o tya ndi'i ya slo cu'mā, tya li' ngulo ya cña ji'i mā ndi'yā: ná ta mā na cacu ñatì nu ná nti' cua'ni cña. ¹¹ Pana juani cua ngujui cha' ji'i ya cha' ntsu'u xi ngu' tya'a mā nu ná tso'o ndu'ni; nga'aa ndyu'ni ngu' bi' cña, ndya'á ngu' nchcuì ngu' cha' cuiñi ti lo'o tya'a ngu', xqui'ya cha' taja ngu'. ¹² Bi' cha' juani nclyo ya cña ji'i ngu' bi' chacuayá' ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cha' ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi' cña; jua'á caja ñi'yā cacu ngu' cuentya ji'i scaa ngu'. ¹³ Cu'mā ngu' tya'a na, ná ca taja ti' mā cha' cua'ni mā cha' tso'o lo'o ñatì. ¹⁴ Ñatì nu ná ntaja'á taquiya' ji'i lcaa cha' nu nscua ya lo quityi re ni, cui'ya mā cuentya tilaca laca ngu' bi'; li' nga'aa tya'á mā stu'ba ti lo'o ngu' bi', cha' jua'á caca tyuju'u ti' ngu'. ¹⁵ Pana si'i tya'a cusu' mā laca ngu' bi', tya'a mā laca ngu'; bi' cha' ntsu'u cha' ta mā sca cuji lo'o ngu', ñi'yā laca lo'o nchcuì mā lo'o sca ngu' tya'a mā.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

¹⁶ Cua'ni ycuì nu Xu'na na lo'o mā cha' tì ti tyi'i tyiquee mā lcaa tsa, masi tsa tso'o ji'i mā, masi tsa cuxi ji'i mā, xqui'ya cha' lcaa hora tì ti ndi'i tyiquee ycuì Ni. Lo'o jua'á tyanu ycuì nu Xu'na na lo'o mā li'.

¹⁷ Xlyo ni'i ji'i mā. Pablo laca na' lo'o ycuì na' nscua na' letra juani, cha' caca cuayá' ti' mā cha' chañi cha' quityi nu nguscua na' liyyā slo mā laca quityi re. ¹⁸ Nti' ya cha' ña'á ti cua'ni Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa cu'mā. Jua'á caca cha' lacua.

1 TIMOTEO

1 Pablo laca na'. Sca ñatı nu ndya'a nchcui' cha' jı'ı Jesucristo nde xa' quichı laca na', cha' ycui' Ndyosi nu ndu'ni lyaá jı'ı ñatı ngulo cña jna' cha' cua'ni na' cña bi'; ngulo Jesucristo cña jna', la cui' nu Cristo nu ndu' ti' na jı'ı cha' tyaa Ni chaca quiya'. ² Nscua na' quityi re cha' caa slo nu'ı, Timoteo, cha' ñi'ya si laca nu'ı sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' jinu'ı, cha' ngusñi nu'ı cha' jı'ı Jesucristo tya lo'o ngulu'u na' cha' bi' jinu'ı. Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti' cua'ni ycui' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o nu'ı, cha' cua'ni tya'na ti' Ni jinu'ı, cha' jua'a cua'ni Ni cha' ti' ti' tyi'ı cresiya jinu'ı xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Ná tso'o cha' jly'a ti' ngu' cuentyu ti

³ Lo'o cua tsa'a ti na' ca Macedonia, li' cua nchcui' na' lo'o nu'ı cha' tyanu nu'ı nde quichı Efeso; chaca quiya' chcui' na' lo'o nu'ı juani, cha' tyanu nu'ı ca quichı bi'. Ntsu'u ngu' quichı Efeso nu nclu'u xa' lo cha' jı'ı ngu' tya'a na; nga'a cha' culo nu'ı cña jı'ı ngu' bi', cha' nga'aa culu'u tsa ngu' xa' la cha' jı'ı tya'a ngu'. ⁴ Lo'o jua'a culo nu'ı cña cha' nga'aa ca tsa'a ngu' cuentyu cusu', nga'aa cua'a jyaca ngu' jı'ı cña cua nu ndyanu jı'ı jyo'o cusu' jı'ı ngu' sa'ni. Nguichı tsa cha' bi', lo'o jua'a ná tye chca cha' bi' tsiya' ti. Ná xtyucua cha' bi' jı'ı na cha' cua'ni na cña jı'ı ycui' Ndyosi; sca ti si xñi na cha' jı'ı ycui' Jesús, li' caca cua'ni na cña jı'ı Ni.

⁵ Culo nu'ı cña jı'ı ngu' cha' tso'o tsa tyu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jı'ı tya'a ngu', cha' bi' laca cña nu ndu'ni ñatı nu ngua lubii cresiya jı'ı cuentya jı'ı ycui' Ndyosi; jlo ti' ñatı bi' ñi'ya laca cña tso'o, lo'o jua'a ndyu'ni ngu' bi' cña tso'o bi' li'. Chañi cha' ngusñi ngu' bi' cha' jı'ı ycui' Ndyosi si ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jı'ı tya'a ngu'. ⁶ Pana ntsu'u xi xa' la ñatı nu ná ntaja'a ngu' cuna ngu' cha' bi'; xa' tyucui' ngusñi ngu' bi', cha' nchcui' tsa ngu' cuentyu. ⁷ Mstru caca ngu' bi', nti' ngu', ngu' nu nclu'u ñi'ya cña nu ngulo ycui' Ndyosi jı'ı ñatı, nu nguscua jyo'o Moisés; pana ná nda ngu' bi' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' ycui' ca ngu', ñi'ya ndyu'u cha' nu nda cha' cusu' bi', masi lye tsa nclu'u ngu' cha' bi' jı'ı tya'a ñatı ngu'.

⁸ Jlo ti' na cha' tso'o tsa cha' cusu' nu nguscua jyo'o Moisés bi', si taquiya' na jı'ı. ⁹ Pana si'ı xqui'ya ñatı nu tso'o tyiquee nda ycui' Ndyosi cha' cusu' bi'; na cua nda Ni cha' bi' xqui'ya ñatı nu ná nti' cua'ni cha' tso'o, xqui'ya ñatı nu ná ntaja'a taquiya' jı'ı cha' bi', xqui'ya ñatı nu ná ntsu'u cha' jı'ı lo'o ycui' Ndyosi, xqui'ya ñatı nu ntsu'u qui'ya jı'ı, xqui'ya ñatı nu cuxi tyiquee, xqui'ya ñatı nu nchcui' suba' jı'ı ycui' Ndyosi, xqui'ya

ñatı nu ndujui jı'ı sti ngu', jı'ı xtya'a ngu', xqui'ya ñatı nu ndujui jı'ı tya'a ñatı, ¹⁰ xqui'ya ñatı nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, xqui'ya nu cuna'a nu ndu'ni suba' lo'o nu qui'yu, xqui'ya nu qui'yu nu ndu'ni suba' lo'o tya'a qui'yu ti, xqui'ya ñatı nu ntucuaana jı'ı tya'a ñatı cha' tsalo'o jı'ı ngu' jua'a ti, xqui'ya nu cuiñi, xqui'ya ñatı nu nchcui' cha' cuiñi slo ngu' tisiya. Nda ycui' Ndyosi cha' cusu' bi', cha' jua'a ca cuayá' ti' lcaa ñatı nu ná nti' taquiya' jı'ı cua ña'a ca cha' nu liñi ca nu nclu'u na cuentya jı'ı ycui' Ndyosi. ¹¹ La cui' cha' tso'o bi' nclu'u na' chacuayá' jı'ı ycui' Ndyosi juani, lo'o nclu'u na' cha' tlyu tsa laca ycui' Ndyosi, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jı'ı na.

Tso'o tsa ndu'ni ycui' Ndyosi lo'o na

¹² Ndyo tsa na' xly'a'be jı'ı Jesucristo nu Xu'na na cha' ngua'ni Ni cha' caca cua'ni na' cña jı'ı Ni; ndya na' xly'a'be jı'ı Ni cha' ngusubi Ni jna' cha' cua'ni na' cña jı'ı Ni, cha' jlo ti' Ni cha' ndaquiya' na' jı'ı Ni. ¹³ Ngusubi Ni jna', masi suba' tsa nchcui' na' jı'ı Ni cua sa'ni la, tyempo lo'o nguxcube' na' jı'ı ñatı jı'ı Jesucristo; tyaaala tsa na' nu ngua li'. Pana ná jlo ti' na' tyempo bi', cha' bilya xñi na' cha' tso'o jı'ı ycui' Ndyosi, bi' cha' ngua tya'na tsa ti' Ni jna'. ¹⁴ Ntsu'u tsa tyiquee nu Xu'na na ña'a Ni 'na, bi' cha' ngusñi na' cha' jı'ı ycui' Jesucristo li'; lo'o nu juani ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jı'ı Jesús, lo'o jua'a ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jı'ı tya'a ñatı na'.

¹⁵ Taca xñi tso'o ngu' cha' nu nchcui' ndi'ya: Cua yaa Jesucristo nde chalyuu cha' cua'ni lyaá Ni jı'ı ñatı chalyuu nu ntsu'u qui'ya jı'ı. Lo'o na', tlyu la xqui'ya na' que xa' la ñatı, cha' cuxi tsa cña nu ngua'ni na' lo'o ñatı jı'ı Jesucristo nu ngua sa'ni la. ¹⁶ Ngüi'ya tsa Jesucristo cha' clyu ti' 'na lo'o ngüityı' Ni qui'ya nu ntsu'u 'na, cha' culu'u ycui' Ndyosi jı'ı xa' la ñatı ñi'ya caca xñi ngu' cha' jı'ı Ni. Ñi'ya lo'o tya'na ti' Jesús jna' tya clyo, jua'a ca tya'na ti' Ni jı'ı lcaa ñatı nu xñi cha' jı'ı Jesús ca nde loo la, cha' si jly'a ti' ngu' jı'ı Ni, ná nga'a cha' tye chalyuu jı'ı ngu' li'. ¹⁷ Bi' cha' cua'ni tlyu na jı'ı ycui' Ndyosi juani, cua'ni chı na loo Ni, cha' ná tye tsã nu laca Ni loo tyucui' ña'a chalyuu; ná tye cha' jı'ı ycui' Ndyosi, cha' ná ntsu'u cha' cajaa Ni. Ná nchca jı'ı na ña'a na jı'ı Ni cha' laca na ñatı chalyuu ti, pana sca ti ycui' Ni laca ycui' Ndyosi. Jua'a laca cha' jı'ı Ni tu'ni.

¹⁸ Culo na' cña jinu'ı juani, Timoteo, cha' ñi'ya nti' na' ña'a na' jı'ı sca sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' jinu'ı: Tya cua'ni la nu'ı cña jı'ı ycui' Ndyosi ñi'ya nu cua nacui' ngu' nu laca tu'ba jı'ı ycui' Ni cha' cua'ni nu'ı; tyi'u ti' nu'ı cha' nu cua nchcui' ngu' bi' jinu'ı tya tsubi'

la, cha' caca nguula la ti' tyiquee nu'u. Li' ñi'ya caca ji'i sca sendaru tso'o, jua'a taca jinu'u xuy tya'a lo'o nu cuxi nu ntsu'u chalyuu; ¹⁹ taca xuy tya'a nu'u lo'o nu cuxi bi' si xñi tso'o nu'u cha' ji'i Jesucristo, si xcui' cha' tso'o cua'ni nu'u lo'o ñati. Ntsu'u ngu' nu ngua jlo ti' ñi'ya laca sca cha' liñi, pana nga'aa ndyu'ni ngu' cha' liñi bi' juani; cua ndya'achy' ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi, cha' nguxtyanu ngu' cha' tso'o bi'. ²⁰ Ñi'ya nti' yu Himeneo lo'o yu Alejandro ni, nga'aa ndaquiya' ngu' ji'i cha' liñi, bi' cha' cua nguxtyanu na' ji'i ngu' bi' ya' nu xña'a, cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' tlyu tsa cha' cuxi laca lo'o nchcui' ngu' cha' suba' ji'i ycu' Ndyosi.

Ndi'ya cua'ni na lo'o chcui' na lo'o ycu' Ndyosi

2 Nga'a cha' chcui' na lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i lcaa ñati chalyuu, nu lo'o jña na cha' ji'i Ni, lcaa cha' nu lyiji ji'i ñati; chcui' na cuentya ji'i xa' ñati lo'o nchcui' na lo'o ycu' nu Xu'na na, jua'a lo'o tya na xlya'be ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i ñati. ² Nga'a cha' chcui' na lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i lcaa ngu' nu laca loo, cuentya ji'i lcaa ngu' nu laca cña; jña ma cha' cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee na, cha' ná xuy tya'a ngu' laca loo bi' lo'o na, cha' ta ngu' bi' chacuayá' cha' cua'ni na lcaa lo cha' tso'o, ñi'ya nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na. ³ Jua'a nti' ycu' Ndyosi nu ndu'ni lyaá ji'na; tso'o nti' Ni si jua'a chcui' na lo'o Ni, ⁴ cha' nti' Ni cha' cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, nti' Ni cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati ñi'ya nu ntsu'u cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi. ⁵ Sca ti ycu' Ndyosi ntsu'u tsiya' ti, lo'o jua'a ntsu'u sca ti ñati nu ndi'i slo ycu' Ni nu nchcui' lo'o Ni cuentya ji'i ñati chalyuu; la cui' Jesucristo laca nu ñati bi'. ⁶ Nda Jesucristo chacuayá' cha' ndyujui ngu' ji'i yu cua tsubi' la; jua'a nda yu caya' lo qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati chalyuu, nu lo'o ngujui yu lo crusi. Ngua'ni ycu' Ndyosi cña bi' la cui' hora lo'o ngua ti' Ni cha' cua'ni Ni ji'i. ⁷ Ngusubi Ni 'na cha' ndya'a na' nda na' cha' tso'o bi' lo'o ñati cuentya ji'i ycu' Ni, cha' lo'o ngu' xa' tsu' ndyuna ngu' cha' tso'o bi' li'; ndya'a na' ngulu'u na' ji'i ngu' ñi'ya caca xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi. Cha' liñi nscua na' nde, si'i cha' cuiñi nchcui' na'.

⁸ Bi' cha' lacua, lcaa se'i su ndyu'u ti'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo tsa tlyu ti, nti' na' cha' chcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi. Tso'o ti tyiquee ngu' ta ngu' cha' lo'o ycu' Ndyosi li', cha' ná tso'o chcui' ngu' lo'o Ni si ñasi' ngu', ni ná tso'o chcui' ngu' lo'o Ni laja lo'o nxuy tya'a ngu'. ⁹ Lo'o nu ngu' cuna'a ni, cacu' ngu' ste' tso'o ti, si'i late' nu quiña'a tsa nga'a; ná talya' lye ngu' quicha' hique ngu', ná cacu' lye ngu' oro ni quee ndubi nu quiña'a tsa nga'a, cha' ná tso'o cha' cua'ni tyixi tsa ngu' ji'i ycu' ca ngu' cha' xña'a xa' nu qui'yu ji'i ngu' li'; ¹⁰ tso'o la ña'a nu cuna'a nu xcui' cha' tso'o ndu'ni cuentya ji'i ycu' Ndyosi. ¹¹ Nga'a cha' tyi'i ti' ti ngu' cuna'a lo'o culu'u ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi laja lo'o ndyu'u ti'i ngu', cha' lo'o ngu' cuna'a bi' ca tsa'a lo'o ngu', cha' lo'o ngu' cuna'a taquiya' ji'i cha' bi'. ¹² Ná ta na' chacuayá' ji'i sca nu cuna'a cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i tya'a ngu' lo'o ndyu'u ti'i ngu' tsa tlyu ti, cha' ná tso'o si culo nu cuna'a cña ji'i nu qui'yu

jua'a. Ti' ti tyi'i ngu' cuna'a tso'o la. ¹³ Nu ngua tya clyo ni, ngüiñá ycu' Ndyosi ji'i nu qui'yu Adán; tiya' la xi, li' ngüiñá Ni ji'i sca nu cuna'a nu ngua naa Eva. ¹⁴ Lo'o jua'a si'i ji'i jyo'o Adán bi' ngua'ni nu xña'a ngana tyempo bi'; ji'i nu cuna'a ji'i yu ngua'ni bi' ngana, nu lo'o ngua'ni jyo'o Eva bi' cha' cuxi. ¹⁵ Bi' cha' tlyu tsa cña ntsu'u ji'i ngu' cuna'a lo'o cala sñi' ngu' juani; pana cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ngu' cuna'a si xñi tso'o ngu' cha' ji'i Ni, si ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu'. Cua'ni Ni cha' ca lubii cresiya ji'i ngu' cuna'a bi', si talo ngu' cua'ni ngu' cha' tso'o bi', si nchca ji'i ngu' cuna'a bi' cua'a ji'i ycu' ca ngu' cha' ná ca tyucuaa ti' ngu' ji'i ñati.

Ñati nu caca loo ji'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

3 Nga'a cha' jlya tso'o ti' ma cha' liñi nu nchcui' ndi'ya: Tso'o tsa si tyaja'a sca ngu' tya'a ma caca loo ji'i ña'a taju ti ma nu ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' tso'o tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi si nti' sca ñati cua'ni cña bi'. ² Si laca sca ñati loo ji'i ña'a taju tya'a ñati ji'i Jesucristo, li' ntsu'u cha' cua'ni yu xcui' cha' tso'o lo'o ñati, cha' ná caja ñi'ya jña ngu' qui'ya ji'i yu li'. Caja clyo'o yu bi' lo'o sca ti nu cuna'a; jua'a ntsu'u cha' culacua tso'o ti' yu, cha' cua'a yu ji'i cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ycu' ca yu, cha' tso'o ti tyi'i yu lo'o tya'a ñati. Ntsu'u cha' ta yu ni'i ji'i yu lo'o jña ñati nu lijya tyijyu', jua'a ntsu'u cha' ta yu na cacu' ngu' bi'. Ntsu'u cha' culu'u yu cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ñati, bi' cha' ná tso'o si ná nchca ji'i yu. ³ Ná caca yu cña bi' si cu'bi yu, si xuy tya'a yu lo'o ñati; nga'a cha' talo tyiquee yu ji'i tya'a ñati yu, cha' ná caja tya'a cusuy yu. Ná tso'o cha' jña yu cñi ji'i tya'a ñati, cha' caca culiya' tsa ycu' ca yu. ⁴ Ntsu'u cha' culo tso'o yu bi' cña ji'i ngu' tya'a ndi'i ti yu, cha' jua'a taquiya' sñi' yu cña nu nclyo yu ji'i ngu', cha' cua'ni chi' sñi' yu loo yu. ⁵ Ná caca ji'i sca ñati caca loo ji'i taju tya'a ñati ji'i ycu' Ndyosi si ná lo'o culo tso'o yu bi' cña to' tyi yu; ⁶ bi' cha' ná tso'o caca loo sca ñati nu ngusñi ca ti cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' tya lyiji ca tsa'a tso'o yu. Ná tyiquee' lye tsa cua'ni tyucuaa ti' yu ji'i tya'a yu, lo'o li' ntsu'u cha' xcube' ycu' Ndyosi ji'i yu ñi'ya lo'o xcube' Ni ji'i nu xña'a. ⁷ Nu ñati nu caca loo bi' ni, tso'o si caca yu sca ñati nu nchcui' ngu' quichi' ji'i yu cha' tso'o ti ndu'ni yu, masi ngu' nu ná ndaquiya' cha' ji'i Jesucristo tsiya' ti chcui' ngu' jua'a ji'i yu. Lo'o li' ná caca chcui' ngu' cuentyu ji'i yu bi', ná caca cojolaqui nu xña'a ji'i yu bi', cha' cua'ni yu cha' cuxi.

Ñati nu laca cña ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

⁸ Lo'o jua'a ñati nu laca cña ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús ni, lo'o ngu' bi' ntsu'u cha' cua'ni ngu' xcui' cha' tso'o. Ná tso'o si tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi' lo'o ndu'ni ngu' cña bi'; ná tso'o si cu'bi ngu' bi', ni ná tso'o si jña ngu' bi' cñi ji'i tya'a ñati cha' caca culiya' tsa ycu' ca ngu'. ⁹ Ntsu'u cha' xñi tso'o ngu' bi' lcaa cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, tya'a cha' nu ngusñi lcaa na, cha' jua'a tyucui tyiquee ngu' cua'ni ngu' xcui' cha'

tso'o. ¹⁰ Lo'o jua'a ntsu'u cha' cua'ni cuayá' mā jii' ñati bi', cha' ña'a mā si xcui' cha' tso'o ndu'ni ngu'. Ñati nu ndu'ni tso'o ni, taca caca ngu' cña jii' tya'a ngu' cha' xtyucua ngu' jii' ña'a taju ngu' nu ngusñi cha' jii' Jesús, cha' cuentya jii' ycu' Ndyosi cua'ni ngu' bi' cña li'.

¹¹ Lo'o nu ngu' cuna'a ni, ntsu'u cha' cua'ni ngu' xcui' cha' tso'o nu lo'o caca ngu' cña cha' xtyucua ngu' jii' ña'a taju ngu' nu ngusñi cha' jii' Jesús; ná tso'o cha' chcu' nu cuna'a bi' cuentyu jii' tya'a ngu' lo'o xa' ñati. Nga'a cha' culacua tso'o ti' nu cuna'a bi', cha' talo jii' cña nu nda ngu' jii'. ¹² Ñati nu laca cña jii' ña'a taju ngu' nu ngusñi cha' jii' Jesús ni, caja clyo'o ñati bi' lo'o sca ti nu cuna'a; nga'a cha' culo tso'o ñati bi' cña jii' sñi' ngu', cha' taquiya' tso'o lcaa ñati nu ndi' to' tyi ngu' cha' nu chcu' ngu' bi'. ¹³ Lo'o jua'a tso'o tsa chcu' cua ña'a ca ñati jii' ngu' bi' si tso'o ndu'ni ngu' cha' laca ngu' cña, cha' nxyucua ngu' jii' ngu' tya'a na; li' tyatí la ti' ngu' jii' Jesucristo, lo'o jua'a caca tlyu tyiquee ngu' cha' culu'u ngu' cha' liñi jii' xa' ñati.

Ñi'ya laca cha' jii' Jesús nu cua ngusñi na

¹⁴ Yala ti cãa na' slo nu'u, nti' na'. Jua'a nta', pana ná jlo ti' na' ni jacua' caca 'na, si ntsu'u nu tacu' tyucui jna'; bi' cha' juani nscua na' quityi re cha' caca cuayá' la ti' nu'u ñi'ya nga'a cha' cua'ni ñati jii' Jesucristo lo'o tya'a ngu', ñi'ya nu ntsu'u cha' cua'ni ngu' lo'o ndyu'u ti' ngu' tsa tlyu ti. Ndu'ni tlyu na jii' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, lcaa taju na lo'o tya'a na, lo'o jua'a nclu'u lcaa ngu' tya'a na cha' liñi jii' ycu' nu Xu'na na jii' xa' ñati. Ná tye cha' liñi bi' tsiya' ti nde chalyuu xqui'ya lcaa taju ngu' tya'a na li'. ¹⁶ Chañi cha' tlyu tsa cha' tso'o jii' Jesucristo nu ngusñi na. Ndi'ya nchcu' cha' bi':

Nu ngua sa'ni la ni, ni sca ñati ná ngua cuayá' ti' ñi'ya cua'ni lyaá ycu' Ndyosi jii' ngu';

pana nu juani jlo ti' na, xqui'ya cha' ngula Jesucristo chalyuu, cha' ngua ycu' Ni sca ñati.

Lo'o jua'a nchcu' Xtyi' ycu' Ni cha' jii' yu, cha' sca ñati nu lubii tsa laca yu;

cua na'a xa' jii' ycu' Ndyosi jii' Jesús, nu ñati lubii bi'.

Li' nclyu'u ngu' cha' jii' Jesucristo bi' jii' ñati ca quiña'a tsa quichí tyucui ña'a chalyuu;

ngusñi ñati lcaa quichí cha' nu nchcu' ngu' jii' Ni li'.

Cua ndyaa Jesús ca slo ycu' Ndyosi Sti na nde cua, lo'o juani tlyu tsa laca Jesús cajua.

Tya'achy' ngu' jii' cha' liñi jii' ycu' Ndyosi ca tiya' la

4 Xqui'ya Xtyi' ycu' Ndyosi nchca cuayá' ti' na ñi'ya caca tyempo nde loo la, cha' ntsu'u ñati nu cua ngusñi tyucui jii' Jesucristo nquicha', lo'o li' tyu'utsu' ngu' bi' tyucui jii' ycu' nu Xu'na na. Xtyanu ñati bi' jii' Ni li', cha' cñilo'o cui' cuxi nu ndu'ni cña cuentya jii' nu xña'a jii' ngu'; tyjiloo cui' cuxi bi' jii' ngu' bi' li'.

² Ntsu'u ngu' nu nchcu' tucua lo cha', nu nga'aa ntyuju'u ti' cha' ngusñi ngu' cha' cuiñi nu nchcu' nu xña'a; jii' ngu' cuiñi bi' cuna xi ngu' tya'a na, tyu'utsu' ngu' jii' tyucui tso'o li'. ³ Nclu'u ngu' cuiñi bi' cha' ná tso'o caja clyo'o na; nclu'u ngu' cha' ntsu'u tsa na ndacu na nu

ná tso'o cacu na, nacuj ngu' bi'. Tlyu tsa cha' cuiñi nu nda ngu' bi'. Pana ngüiñá ycu' Ndyosi lcaa na nu ndacu na cha' tso'o ti cacu na jii', lcaa tya'a na nu ntsu'u cha' jii' na lo'o Jesucristo; bi' cha' tya na xlya'be jii' ycu' Ndyosi lo'o cua cacu ti na, cha' jlo ti' na cha' tso'o jii' ycu' Ni. ⁴ Tso'o tsa cña ngua'ni Ni, tso'o ngüiñá Ni lcaa lo na; bi' cha' ná tso'o si xcuaa na sca cha' tso'o nu ngüiñá Ni. Xñi na lcaa cha' tso'o bi', lo'o li' ndi'ya chcu' na lo'o ycu' Ndyosi: "Tsa xlya'be jin-u'u, Ndyosi Sti ya", ñacu' na. ⁵ Jua'a chcu' na lo'o ycu' Ndyosi cha' nda Ni lcaa na nu tso'o cha' cacu na; culacuá Ni jii' lcaa na nu ndacu na li', cha' chacuayá' jii' ycu' Ndyosi ndacu na jii'.

Ña'a ti cua'ni tso'o nu'u cña jii' ycu' Ndyosi

⁶ Culu'u nu'u lcaa cha' nu nscua na' lo quityi re jii' ca ta'a ñati jii' Jesucristo cajua, cha' caca nu'u sca ñati nu tso'o tsa ndu'ni cña jii' Jesucristo, Timoteo. Tyi'u tso'o ti' nu'u lcaa cha' liñi nu cua ngusñi nu'u, cha' jii' ycu' Ni; ña'a ti xñi tso'o nu'u tyucui jii' ycu' nu Xu'na na li', ñi'ya nu ndyu'ni ti nu'u. ⁷ Ná taquiya' nu'u jii' cuentyu nu ná nchcu' cha' liñi jii' ycu' Ndyosi, cha' cuxi tsa laca cha' bi'. Pana nu'u ni, ntsu'u cha' qui' nu'u cha' cua'ni nu'u xcui' cña nu ndiya ti' ycu' Ndyosi. ⁸ Tso'o xi cha' ngui' quiya' na cha' tya'a na, ngui' ya' na cha' cua'ni na cña; pana tso'o la si qui' tyiquee na cha' taquiya' na jii' ycu' Ndyosi lcaa tyempo. Tso'o ti tyi' na nde chalyuu, nu lo'o cua'ni na cua ña'a ca cña nu nti' nu Xu'na na cha' cua'ni na; la cui' tso'o ti tyi' na ca slo ycu' Ndyosi, si cua'ni na ñi'ya nu nti' Ni cha' cua'ni na. ⁹ Chañi tsa cha' nu nscua na' nde, jua'a ntsu'u cha' xñi tso'o na cha' bi'. ¹⁰ Jlyu ti' na jii' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca; bi' cha' lye cua'ni na cña jii' Ni, masi lya' tsa ti' ngu' jii' na. Lo'o ycu' Ndyosi ni, cua'ni lyaá Ni jii' lcaa ñati si taquiya' ngu' jii' Ni. Lo'o xñi na cha' jii' Ni, li' ca cuayá' tso'o la ti' na cha' bi'.

¹¹ Culo nu'u cña nu nguscua na' re jii' lcaa ngu' tya'a mā, culu'u tso'o nu'u cha' bi' jii' ngu'. ¹² Ná ta nu'u chacuayá' xtyí lo'o ngu' jinu'u cha' tya cuañi' nu'u, nti' ngu'. Cua'ni nu'u xcui' cña tso'o cha' ña'a lcaa tya'a ñati jii' Jesucristo; xcui' cha' tso'o chcu' nu'u, xcui' cha' tso'o cua'ni nu'u, lo'o jua'a tso'o tsa tyu'u tyiquee nu'u ña'a nu'u jii' xa' la ñati. Li' ca cuayá' ti' ngu' cha' tso'o tsa ngusñi nu'u cha' jii' Jesucristo, xqui'ya cha' xcui' lubii ti cresiya jinu'u ndyu'ni nu'u cña. ¹³ Laja lo'o tya lyiji ti tyalaa na' slo nu'u, ña'a ti tya chcu' nu'u lcaa cha' nu nscua lo quityi jii' ycu' Ndyosi lo'o ngu'; tya chcu' la nu'u ñi'ya laca cha' liñi bi', tya culu'u la nu'u cha' tso'o bi' jii' ngu' tsa tlyu ti lo'o tyu'u ti' ngu'. ¹⁴ Na cua nda ycu' Ndyosi tyucui chacuayá' jii' Ni jinu'u lo'o ngusta ya' ngu' cusu' hique nu'u, cha' cua'ni nu'u cña cuentya jii' ycu' nu Xu'na na. Cua nchcu' ngu' cuentya jii' Xtyi' ycu' Ndyosi cha' cua'ni nu'u cña bi'; bi' cha' cui'ya tso'o nu'u cuentya jii' cha' tso'o nu cua nda ycu' Ndyosi jinu'u tsá bi', cha' talo nu'u jii' cña nu ntsu'u jinu'u.

¹⁵ Lo'o ycu' nu'u ni, cui'ya tso'o nu'u cuentya jii' lcaa cha' nu nguscua na' nde; li' ña'a ngu' cha' cua ndyaca

tsa'a tso'o nu'u cha' caca nu'u loo ji'i ngu'. ¹⁶ Talo nu'u ji'i cña bi'. Cua'a nu'u ji'i ycu' ca cha' xcui' cha' tso'o ti cua'ni nu'u. Tso'o ti culu'u nu'u ji'i ngu' tya'a na, cha' jua'a cuna tso'o ngu' cha' nu nclu'u nu'u ji'i ngu', cha' cua'ni lyaá ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi' li'. Lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni jinu'u li'.

Tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

5 Ná cua'ni tyaala nu'u ji'i sca ngu' cusu' si ngua'ni cuxi yu; ta nu'u sca cuii lo'o yu ñi'ya lo'o nchcui' na lo'o sti na. La cui' ti cha' lo'o nu ngu' qui'yu cuañi' ni, ta sca cuii lo'o ngu' ñi'ya lo'o nclu'u na ji'i tya'a na. ² Lo'o sca ma' cusu' ni, ta sca cuii lo'o ma' ñi'ya lo'o nchcui' na lo'o xtya'a na; la cui' ti cha' lo'o nu ngu' cuna'a cuañi' ni, ta sca cuii lo'o ngu' ñi'ya lo'o nclu'u na ji'i sca nu cuna'a tya'a na. Pana xcui' lubii ti cresiya jinu'u ña'a nu'u ji'i ngu' bi'.

³ Ntsu'u cha' ña'asii ngu' ji'i lcaa ngu' cuna'a ti'i si cua ngujui nu laca clyo'o ngu', si ndyanu ycu' ti ngu'. ⁴ Si ntsu'u sñi' nu cuna'a ti'i, masi sca sñi' ste', ntsu'u cha' ña'asii ngu' bi' ji'i xtya'a ngu' li'; nga'a cha' ca tsa'a sñi' ngu' cha' ña'asii ngu' ji'i ngu' cusu' ji'i, ñi'ya lo'o nguna'asii ngu' cusu' bi' ji'i sñi' ngu' lo'o ngua cuañi' ngu'. Bi' laca cña nu ndacui ji'i ngu' cuañi' cha' cua'ni ngu' cuentya ji'i ngu' cusu' ji'i, cha' tso'o ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi lo'o ña'a Ni ji'i ngu' cuañi' nu ña'asii tso'o ji'i ngu' cusu' ji'i. ⁵ Sca ti ji'i ycu' Ndyosi ndu' ti' ngu' cuna'a ti'i nu chañi cha' ndyanu ycu' ti ngu'; sca ti ycu' Ni xtyucua Ni ji'i ngu' nti' ngu', bi' cha' nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi tsa lo'o talya, ndijña ngu' ji'i Ni na ca nu lyiji ji'i ngu'. ⁶ Si'i jua'a ndu'ni nu cuna'a ti'i nu ndyu'ni cua ña'a ca cha', ñi'ya nu nti' ti cresiya ji'i ycu' ngu'; nti' ngu' cha' tso'o ti ndi'i ngu' chalyuu, pana cua tye ti cha' ji'i ngu' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi. ⁷ Ntsu'u cha' culo nu'u cña ji'i lcaa ngu' bi', cha' ná ca-ca sta xa' la ñati qui'ya ji'i cu'ma ñati ji'i Jesucristo xqui'ya ngu' cuna'a ti'i bi'. ⁸ Ná tso'o ndu'ni ñati nu ná ndube ti' ji'i tya'a, masi ji'i sti ngu', masi ji'i xtya'a ngu', masi ji'i sñi' ngu'; cha' cuiñi nchcui' ngu' lo'o nacui' ngu' cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo si ná ña'asii ngu' ji'i tya'a ngu', cha' tso'o la ndyu'ni xa' ñati nu ná ndaquiya' cha' ji'i Jesucristo tsiya' ti.

⁹ Tso'o la scua ngu' cusu' xtañi lcaa nu cuna'a ti'i nu cua ndye snayala yija ji'i, ma' cusu' nu sca ti quiya' ngujui clyo'o, nu sca ti lo'o clyo'o ma' nguti'i ma' chalyuu. ¹⁰ Scua ngu' xtañi ma' cusu' nu nchcui' ngu' ji'i cha' tso'o tsa cña ndu'ni ma' cusu' bi': si cua ngua'ni cu'ú tso'o ma' ji'i nu sube; si cua nda ma' su tyi'i ñati nu lijya tyijyu'; si cua nguxtyucua ma' ji'i tya'a ñati ji'i Jesucristo, masi tlyu cña ntsu'u cha' cua'ni ma'; si ngua tya'na ti' ma' ji'i ñati nu quicha ti'. Si jua'a xcui' cña tso'o ndu'ni ma' cusu' bi', scua ngu' xtañi ma' lo quityi bi' lacua.

¹¹ Ná scua ngu' xtañi nu cuna'a cuañi' la nu ndyanu ti'i, cha' ntsu'u quiya' ná talo nu ngu' cuañi' bi'. Pana nu cuna'a nu nscua xtañi lo quityi ni, sca ti cua'ni ngu' cña ji'i Jesucristo nti' ngu', bi' cha' ngúñi cha' ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi li'. Ñi'ya caca si tya' la xa' caja clyo'o

nu cuna'a cuañi' bi', lo'o li' nga'aa cua'ni ngu' ñi'ya nu nacui' ngu' cha' cua'ni ngu' cuentya ji'i Jesucristo li', jua'a ntsu'u qui'ya ji'i nu cuna'a bi' li'. ¹³ Bi' cha' tso'o la si ná scua ngu' tsiya' ti xtañi nu cuna'a cuañi' nu ndyanu ti'i. Ná tyiquee' xcui' paseya ti tya'a ngu' cuañi' bi' slo ñati; pana si jua'a cua'ni ngu', caca taja ngu' cuna'a bi', chcui' tsa ngu' cuentyu ji'i xa' ñati li', masi ji'i tya'a ngu', masi ji'i xa' la ñati. Ni si'i sca ti cha' taja nu cuna'a ti'i nu ndu'ni jua'a, masi lo'o chcui' tsa ngu' cuna'a bi' lo'o tya'a ngu' lcaa ti lo cha' nu ná tso'o cha' chcui' na. ¹⁴ Bi' cha' tso'o la si xa' caja clyo'o nu cuna'a cuañi' nu ndyanu ti'i, nti' na; caja sñi' ngu' li', ña'asii ngu' to' tyi ycu' ngu', cha' ná caja ñi'ya nu sta ngu' qui'ya ji'na xqui'ya nu cuna'a bi'. ¹⁵ Jua'a ntá' cha' cua'ni ma, cha' cua ntsu'u xi ngu' cuna'a cuañi' nu ndyanu ti'i nu cua ngulochu' ji'i cha' ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua ngusñi ngu' tyucui ji'i Satanás nu xña'a li'.

¹⁶ Culo nu'u cña ji'i ca ta'a ñati ji'i Jesucristo jua, masi ji'i ngu' qui'yu, masi ji'i ngu' cuna'a, cha' ña'asii ngu' ji'i nu cuna'a ti'i tya'a ngu'; ná xtyanu ngu' ji'i nu cuna'a ti'i tya'a ngu' cha' caca bi' cuentya ji'i taju ñati ji'i Jesucristo. Li' caca xtyucua tyucui taju ngu' bi' ji'i nu cuna'a nu chañi cha' ti'i ngu', nu ngu' cuna'a ti'i nu ná ntsu'u ni sca ñati ji'i cha' xtyucua ji'i.

¹⁷ Cua'ni ch'i ma loo ngu' cusu' nu laca loo ji'i taju ji'i ma si tso'o ti ndu'ni ngu' lo'o ma. Lye la cua'ni ch'i ma loo ngu' cusu' nu nchcui' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ma, ngu' cusu' nu nclu'u cha' bi' ji'i ma. Ta ma caya' ji'i ngu' cusu' bi'. ¹⁸ La cui' ti cha' nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu nchcui' ndi'ya: "Ná sca' ma tu'ba toro laja lo'o ntaxá ni' ji'i trigo cha' tyu'u si'yu; cacu ni' xi, tso'o la li'", nacui' quityi. Xa' nchcui' lo quityi bi' ndi'ya: "Liñi ndyu'u cha' xñi ngu' caya' lo cña nu ngua'ni ngu'", nacui' quityi.

¹⁹ Ná tucua' nu'u cha' ji'i ngu' si sta sca ñati qui'ya ji'i sca ngu' cusu' bi'; sca ti si stu'ba ti sta tucua sna tya'a ñati qui'ya bi' ji'i ngu' cusu' bi', li' nga'a cha' tucua' nu'u cha' ji'i ngu'. ²⁰ Si chañi cha' ndyu'ni ngu' cusu' bi' cha' cuxi, li' chcui' nu'u lo'o nu cusu' bi' slo tyucui taju ñati ji'i Jesucristo bi', cha' cube ti' lcaa ngu', cha' ná cua'ni cuxi ngu' jua'a. ²¹ Nclyo na' cña bi' jinu'u, Timoteo, cha' cua'ni nu'u lcaa cña nu nguscua na' lo quityi re; lo'o jua'a jlo ti' ycu' Ndyosi cha' nu nguscua na' re, jlo ti' Jesucristo, jlo ti' xcá nu ngusubi ycu' Ndyosi ji'i. Nu lo'o ntsu'u cha' cua'ni cuayá' nu'u ji'i sca ngu' tya'a ma ni, jatya nu'u xi cha' ca cuayá' tso'o ti' nu'u lcaa lo cha' ji'i ngu' bi', cha' sca ti cuayá' liñi tyu'u cha' ji'i ngu' bi', masi tya'a tso'o nu'u, masi chaca tya'a ngu'. ²² Ná yala tsa cua'ni nu'u cha' sta ya' nu'u hichu' sca ñati, cha' caca yu loo ji'i sca taju ñati ji'i Jesucristo; jatya xi cha' ña'a si chañi cha' ñati nu xcui' ndu'ni cha' tso'o laca yu, si chañi cha' tso'o tsa cña ndyu'ni yu, cha' ná tyanu qui'ya yu hichu' nu'u si ntsu'u cha' cuxi ne' cresiya ji'i yu bi'. Lo'o nu'u ni, xcui' lubii ti cresiya jinu'u cua'ni nu'u cña.

²³ Jlo ti' na' cha' quicha xi ti' nu'u; bi' cha' nga'aa co'o nu'u xcui' hitya ti, tso'o co'o nu'u xi vino nu ndyu'u lo si'yu losu' cha' caca jo'o ne' nu'u.

²⁴ Ntsu'u ñati nu ntsu'u qui'ya ji'i, pana jlo ti' xa' ñati ni cha' cuxi ndyu'ni ngu' bi', masi bilya caca cuayá' ji'i ngu' bi'. Lo'o jua'a ntsu'u ñati nu cuxi tyiquee ngu', pana ná jlo ti' xa' ñati ni cha' cuxi ndyu'ni ngu' bi'; lo'o caca cuayá' ji'i ngu' bi', hasta li' ca cuayá' ti' xa' ñati ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi'. ²⁵ La cui' jua'a lo'o ñati nu tso'o tsa tyiquee, jlo ti' xa' ñati ni cha' tso'o nu ndyu'ni ngu' bi'. Pana si ntsu'u ñati nu tso'o tyiquee, nu ná jlo ti' xa' ñati ji'i, ca nde loo la tyu'u tucua cha', ca cuayá' ti' ngu' ji'i cha' tso'o nu ngua'ni ngu' bi' li'.

6 Lcaa ñati ji'i Jesucristo nu laca msu nu ngüi'ya ñati ntsu'u cha' cua'ni chi' ngu' loo xu'na ngu', masi ti'i tsa cña nu nda xu'na ji'i. Li' ná caca chcu' cuxi ngu' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya msu bi', ni ná caca chcu' cuxi ngu' ji'i cha' ji'i Jesucristo nu nclu'u na. ² Ñati nu laca msu nu cua ngüi'ya tya'a ñati ji'i Jesucristo sa'ni la ni, ná tso'o si cua'ni tyixi msu bi' lo'o xu'na ngu', cha' stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' lo'o Jesucristo; ntsu'u cha' lye la cua'ni chi' msu bi' loo xu'na ngu', tso'o la cua'ni msu bi' cña ji'i xu'na ngu', cha' nu tya'a ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús laca ngu' juani, lo'o jua'a ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu'. Stu'ba ti ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo, bi' cha' culu'u nu'u cha' bi' ji'i ngu', lo'o jua'a culo nu'u cña ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' nu nscua lo quityi re.

Ná culacua tsa ti' na cha' ji'i cñi

³ Liñi tsa cha' ji'i ycu' Jesucristo nu Xu'na na; cua ña'a ca ñati nu nclu'u xi xa' la cha' ji'i ma, ná liñi ndyu'ni nu ñati bi', ná ntaja'a ngu' tsiya' ti taquiya' ngu' ji'i cha' liñi bi'. ⁴ Na nclu'u ngu' bi' xa' la cha' xqui'ya cha' ná jlo ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' tyixi tsa tyiquee ngu'. Ná tso'o tyiquee ngu' bi', cha' xcui' na ndiya tsa ti' ngu' xu'u tya'a ngu' cuentya ji'i scaa cha' nu nchcu' ngu'; ná tso'o cña nu ndu'ni ngu' bi', cha' jua'a caca liye' ti' ngu' ji'i tya'a ngu', lo'o jua'a xu'u tya'a ngu' bi' li', cha' xcui' cuentyu chcu' ngu' ji'i tya'a ngu', lo'o jua'a sta ngu' qui'ya laja ti ji'i tya'a ngu' li'. ⁵ Lye tsa nchcu' ngu' bi', xqui'ya cha' ná ngusñi tso'o ngu' cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, jua'a nga'aa ncliyacua tso'o ti' ngu' bi'; cha' cuiñi ti ndu'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi cha' caja cñi ji'i ngu', nti' ngu'. Ná tya'a nu'u stu'ba ti lo'o ngu' bi'. ⁶ Chañi cha' ntsu'u xi cha' tso'o nu tyacua ji'na xqui'ya ycu' Ndyosi, si cua'ni tlyu na ji'i Ni tyucui tyiquee na; pana sca ti si nguaala' ti' na lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'na nde chalyuu. ⁷ Ná sca na lo'o ji'na nu lo'o ngula na chalyuu, lo'o jua'a ná sca na tyalo'o na lo'o cajaa na. ⁸ Cuayá' ji'na nde chalyuu si ntsu'u na cacu na, si ntsu'u ste' na; ⁹ pana ntsu'u ñati nu nti' tsa cha' caca culiya' ngu'. Ná tso'o cha' bi', cha' li' cua'ni cuayá' nu xña'a ji'i ngu' si caca tyu'u cha' cuxi tyiquee ngu'; tye chalyuu ji'i ngu' li', chcuna' cresiya ji'i ngu'. ¹⁰ Lo'o ntsu'u tsa tyiquee ñati ji'i cñi, bi' laca suu quiña'a tsa cha' cuxi. Ntsu'u ñati nu tiji' tsa ti' ji'i cñi, bi' cha' cua ngulochu' ngu' cha' ji'i nu Xu'na na, cha' nga'aa taquiya' ngu' bi' cha' ji'i Ni. Xñi'i

tsa ti' ndi'i ngu' bi' li', cha' nchcube' ngu' ji'i ycu' ca ngu'.

Tya nda Pablo xi cha' lo'o yu Timoteo

¹¹ Lo'o nu'u Timoteo, ñati ji'i ycu' Ndyosi laca nu'u, bi' cha' xtyanu nu'u ji'i lcaa cha' cuxi bi'; xcui' cha' liñi cua'ni nu'u, cua ña'a ca lo cha' tso'o nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na. Tya nxñi tso'o nu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi, jua'a cua'ni nu'u cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu'u ña'a nu'u ji'i lcaa ñati; talo nu'u masi xcube' ngu' jinu'u, jua'a cua'ni tya'na ti' nu'u ji'i ñati. ¹² Tyucui tyiquee nu'u cua'ni nu'u cña ji'i ycu' nu Xu'na na, xqui'ya cha' ngusñi tso'o nu'u cha' ji'i Ni. Cua jlo ti' nu'u cha' ná nga'a cha' tye chalyuu jinu'u, cha' ngusubi ycu' Ndyosi jinu'u, lo'o li' cua nda nu'u cha' lo'o tyu'u tya'a ñati ñi'ya ngua lo'o ngusñi nu'u cha' ji'i Jesucristo; si'i sca cha' cuaana ti ngua bi'. ¹³ Culo na' cña jinu'u juani chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi nu ndu'ni cu'ú ji'i lcaa na lu'ú nu ntsu'u chalyuu; la cui' jua'a culo na' cña jinu'u chacuayá' ji'i Jesucristo nu tso'o tsa nguxacu' cha' ji'i Poncio Pilato nu laca loo nu lo'o ngua cuayá' ji'i Jesús. Ná ntsii yu nguxacu' yu cha' cuentya ji'i cña nu ndyaca ji'i yu cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca yu. ¹⁴ Culo na' cña jinu'u cha' xcui' tso'o ti cua'ni nu'u, cha' cua'ni lyiji nu'u lcaa cha' nu nguscua na' lo quityi re, lo'o jua'a ná ta nu'u tyempo nu caja ñi'ya sta ngu' qui'ya jinu'u. Na ntajatya na ji'i Jesucristo nu Xu'na na ña'a cuayá' tyaa Ni chaca quiya', ¹⁵ cha' tsá nu nti' ycu' Ndyosi cha' cña Jesús, li' tyu'u tucua Ni chaca quiya'. Nu ycu' Ndyosi ni, tso'o ntsu'u tyiquee Ni tyucui tyempo, lo'o jua'a ycu' Ni laca loo tsiya' ti; laca Ni rey nu tlyu la, nu Xu'na nu laca loo la. ¹⁶ Ná ntsu'u cha' cajaa ycu' Ndyosi tsiya' ti, ná tye cha' ji'i Ni. Ndubi tsa ña'a xee ca su ntucua ycu' Ndyosi, ni ná ntsu'u ñati nu caca tsaa ca slo Ni jua'a ti xqui'ya xee tlyu bi'. La cui' jua'a ná ntsu'u ñati nu cua na'a ji'i ycu' Ndyosi, cha' ná nchca ña'a ñati ji'i Ni nde chalyuu. Bi' cha' cua'ni chi' na loo ycu' Ndyosi lacua, cha' laca Ni nu tlyu la. Jua'a laca cha' tu'ni.

¹⁷ Lo'o jua'a ntsu'u cha' culo nu'u cña ji'i ngu' culiya' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús, cha' ná cua'ni tyucuaa ti' ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. Ná tso'o si xcui' culacua tsa ti' ngu' bi' ji'i cñi ji'i ngu'; la cui' ti ná culacua tsa ti' ngu' ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu', cha' yala ti ndye cñi ji'na. Tso'o la si cube ti' ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, cha' cua nda Ni lcaa lo na nu ntsu'u ji'na cha' caca tso'o tyiquee na nde chalyuu. ¹⁸ Culo nu'u cña ji'i ngu' culiya' bi' ndi'ya: Xcui' cha' tso'o cua'ni ngu'; cua'ni tya'na ti' ngu' ji'i xa' ñati, lo'o jua'a tyi'u ti' ngu' ji'i ngu' ti'i, cha' ta ngu' na nu lyiji ji'i ngu' ti'i bi'. ¹⁹ Jua'a ti caca culiya' ngu' slo ycu' Ndyosi xqui'ya cha' tso'o nu ngua'ni ngu' ca nde, xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' tso'o ji'i ycu' Ni. Ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' bi' li'.

Chaca tya cña nclyo Pablo ji'iyu

²⁰ Lo'o nu'ḡ Timoteo, cua'ni tyaca'a nu'ḡ ji'iy cha' nu ntsu'u cha' culu'u nu'ḡ ji'iy ñatḡ cuentya ji'iy cui' Ndyosi. Ná taquiya' nu'ḡ tsiya' ti ji'iy cha' cuxi nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi'. Jlo tsa ti' ycui' ca ngu', jua'ḡ nti' nu ngu'

cuiñi bi'; pana ná nda ngu' bi' cuentya tsiya' ti ñi'ya la-ca sca cha' liñi. ²¹ Ntsu'u ngu' nu jlya ti' cha' cuiñi nu nchcui' ngu' cuiñi bi', pana juani nga'aa ndya'ḡ stu'ba ngu' bi' lo'o ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'iy cui' Ndyosi. Ña'ḡ ti cua'ni ycui' Ndyosi cha' tso'o lo'o nu'ḡ. Jua'ḡ caca cha' lacua.

2 TIMOTEO

1 Pablo laca na'. Cua nda ycuí' Ndyosi cña 'na cha' lijya na' tyijyu' ca nde quichí tyi mā, cha' ta na' cha' jii' Jesucristo lo'o mā. Nacui' Ni cha' ná nga'a cha' tye chalyuu jii' ñati nu xñi cha' jii' Jesucristo. ²Nscua na' quityi re cha' cāā slo nu'ū, Timoteo, cha' sñi' na' laca nu'ū nti' na', jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jinu'ū. Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycuí' Ndyosi cha' tso'o lo'o nu'ū, cha' cua'ni tya'na ti' Ni jinu'ū, cha' jua'a cua'ni Ni cha' ti' ti tyi' cresiya jinu'ū xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nchcui' Pablo jii' cha' tlyu nu ndyu'ni ycuí' Ndyosi lo'o ñati

³Ñi'ya nu tyucui tyiquee jyo'o cusu' jii'na ngua'ni ngu' cña jii' ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni la, jua'a tyucui tyiquee na' ndyu'ni na' cña jii' ycuí' Ndyosi juani. Ndyo na' xlya'be jii' ycuí' Ni lo'o nchcui' na' lo'o Ni cuentya jinu'ū, cha' tsā lo'o talya nchcui' na' lo'o Ni. ⁴Ntsu'u ti' na' cha' ngusi'ya nu'ū lo'o ndu'u na' ndyaa na', bi' cha' nti' tsa na' ña'a na' jinu'ū chaca quiya' cha' ca cha' ti' na. ⁵Ntsu'u ti' na' cha' chañi cha' ngusñi nu'ū cha' jii' Jesús. Xtya'a cusu' nu'ū, nu ma' Loida ni, bi' laca nu cua ngusñi cha' bi' tya clyo; lo'o li' ma' Eunice xtya'a nu'ū cua ngusñi cha' bi'; la cui' jua'a nu'ū, tso'o tsa ngusñi nu'ū cha' jii' Jesús.

⁶Ta na' sca cui' lo'o nu'ū juani: Cua'ni tyaca'a nu'ū jii' cha' tso'o nu cua nda ycuí' Ndyosi jinu'ū tya lo'o ngusta ya' na' hique nu'ū, cha' taca cua'ni nu'ū cña cuentya jii' ycuí' nu Xu'na na. ⁷Ná nti' ycuí' Ndyosi cha' cutsii na; bi' cha' nda Ni Xtyi'i ycuí' Ni cha' tyanu ne' cresiya jii'na, cha' ca tlyu tyiquee na, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na jii' tya'a ñati na, cha' taca cua'ni na ñi'ya nu nti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni na lcaa tsā. ⁸Ná ca tyuju'u ti' nu'ū; ta nu'ū cha' lo'o ngu', ñi'ya nu ngusñi nu'ū cha' jii' ycuí' nu Xu'na na. La cui' ti ná ca tyuju'u ti' nu'ū cha' ntsu'u na' ne' chcuā. Nchcube' ngu' jna' xqui'ya cha' nchcui' na' cha' jii' ycuí' nu Xu'na na, bi' cha' ná quiña'a tsa culacua ti' nu'ū si lo'o jinu'ū xcube' ngu' cha' nchcui' nu'ū cha' tso'o jii' Jesucristo lo'o ngu'. Ta ycuí' Ndyosi juersa jii'na cha' talo na, ⁹cha' ycuí' Ndyosi laca nu ngua'ni lyaá jii'na; cua ngusubi Ni jii'na cha' cua'ni na cña nu nti' Ni cha' cua'ni na. Ntaja'a Ni cua'ni lyaá Ni jii'na cha' tso'o tyiquee ti Ni, masi si' xqui'ya cha' tso'o nu ngua'ni ycuí' ca na. Ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jii'na; jua'a laca cha' nu ngulu'u Jesucristo jii'na, cha' ngua ti' ycuí' Ndyosi cua'ni Ni cha' tso'o lo'o na nu lo'o tya lyiji cuiñá Ni chalyuu. ¹⁰Cua nchca cuayá' ti' na cha' bi' juani, xqui'ya cha' cua yaā Jesucristo chalyuu,

cha' bi' laca nu ngua'ni lyaá jii'na; ntijiloo Jesús tsiya' ti jii' nu xña'a nu lo'o ndyu'ū yu chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu, bi' cha' ná nga'a cha' tye chalyuu jii' lcaa na nu xñi na cha' jii' Ni, cha' ngua'ni lyaá Jesús jii'na.

¹¹Cha' jii' Jesucristo, bi' laca cha' nu nchcui' na' lo'o ñati. Cua ngusubi ycuí' Ndyosi 'na cha' ndya'a na' nclyu'u na' cha' bi' jii' ngu' xa' tsu' cuentya jii' ycuí' Ni, ¹²bi' cha' ndyiji cha' ti' 'na juani. Pana ná tyuju'u ti' na', cha' cua jlo ti' na' tilaca laca nu ngusñi na' cha' jii' Ni. Jlo ti' na' cha' nchca jii' Ni ña'asii Ni 'na; nchca jii' Ni xtyucua Ni 'na lo'o ndyu'ni na' cña nu nda Ni 'na, cha' taca tyu'u tso'o cña 'na tsā bi' lo'o tyāā Jesús nde chalyuu chaca quiya'.

¹³Ña'a ti tya tyi' u ti' nu'ū lcaa cha' nu cua ngulu'u na' jinu'ū lacua. Cha' liñi laca bi', jua'a tso'o tsa si xñi tso'o nu'ū cha' bi'. Tso'o ti tyu'u tyiquee nu'ū ña'a nu'ū jii' ñati, xqui'ya cha' ntsu'u cha' jinu'ū lo'o Jesucristo.

¹⁴Cua'ni tyaca'a nu'ū jii' cha' tso'o nu nda ycuí' Ndyosi lo'o na; xtyucua Xtyi'i ycuí' Ni jinu'ū cha' cua'ni nu'ū cña bi', bi' cha' ndyanu Xtyi'i ycuí' Ni ne' cresiya jii'na.

¹⁵Jlo ti' nu'ū cha' quiña'a ñati jii' Jesucristo cua nguxtyanu ngu' 'na; masi cua ña'a ca ngu' nde loyuu su cuentya Asia, lo'o yu Figelo, lo'o yu Hermógenes, cua nguxtyanu ngu' bi' 'na. ¹⁶Sca ti yu Onesíforo ni, nguxtyucua tsa yu bi' 'na; ná ngua tyuju'u ti' yu cha' ntsu'u na' ne' chcuā, pana ndyaa yu ndyaa na'a yu 'na ca bi'. Bi' cha' nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' ycuí' Ndyosi jii' yu, lo'o jua'a jii' lcaa ngu' nu ndi' slo yu bi'. ¹⁷Nu lo'o ndyalaa yu nde quichí Roma re, li' ngulana tsa yu 'na cha' cāā yu ca slo na'. ¹⁸Nti' na' cha' cua'ni tya'na ti' ycuí' nu Xu'na na jii' yu bi', nu lo'o tyalaa tsā nu cua'ni cuayá' Ni jii' lcaa ñati. Lo'o jua'a cua jlo tso'o ti' nu'ū lcaa ña'a cña tso'o nu ngua'ni yu lo'o na ca quichí Efeso.

Tlyu cua'ni tyiquee Timoteo, nti' Pablo

2 Sñi' na', nti' na' cha' ta na' chaca cui' lo'o nu'ū juani: Caca tlyu tyiquee nu'ū xqui'ya Jesucristo nu xcuí' cha' tso'o ndu'ni lo'o na. ²Cua ndyuna nu'ū lcaa cha' nu ngulu'u na' jii' tyu'u tya'a ñati; nu juani la cui' ñi'ya nu ngulu'u na', jua'a culu'u nu'ū jii' ñati nu tyucui tyiquee nti' ngu' culu'u ngu' cha' bi' jii' xi xa' la ñati, cha' ca tsa'a tso'o nu xa' la ngu' bi' cha' jii' ycuí' Ndyosi.

³Ñi'ya ndalo sca sendaru lo'o ndya'a yu cusu'u, jua'a talo nu'ū si cajá cha' ti' jinu'ū lo'o ndyu'ni lya' ti' ngu' jinu'ū, cha' sendaru jii' Jesucristo laca nu'ū juani. ⁴Sca ti cña sendaru caca cua'ni sendaru; ná caca cua'ni yu

xi xa' lo cña, si nti' yu cha' ca tso'o tyiquee xu'na yu lo'o yu, cha' bi' laca nu cua ngusubi ji'i yu cha' caca yu sendaru. ⁵ Jua'a si ntsu'u sca cha' cuijya ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' ni, cua laca nscua cha' ñi'ya nu tso'o la quiyja ngu', cha' taca cua'ni tsaca yu ngana ji'i tya'a yu. Si ná taquiya' ngu' ji'i cha' nu cua nscua bi', li' ná caja cha' xlya'be ji'i ñati nu cua ngua'ni ngana ji'i tya'a yu lo'o cua ndye cha' cuijya ji'i ngu' li'. ⁶ Chaca cha' ni, sca ñati nu tlyu tsa cña ngua'ni lo xtya ji'i yu, clyo cacu ycu' yu na nu ndyu'u lo xtya bi'. ⁷ Culacua xi ti' nu'u ji'i cha' nu ngulu'u ca ti na' jinu'u, lo'o jua'a xtyucua ycu' nu Xu'na na jinu'u cha' ca cuayá' ti' nu'u lcaa cha' bi'.

⁸ Tyi'u ti' nu'u ji'i Jesucristo, cha' ycu' laca nu ndyu'u chaca quiya' lo'o ngujuu yu. Tya'a ñati ji'i jyo'o David laca yu bi'. La cui' cha' tso'o ji'i Jesús nu lu'u ca nda na' lo'o ñati, ⁹ bi' cha' ndu'ni lya' ti' ngu' 'na juani. Ñi'ya nu nchcube' ngu' ji'i sca ñati cuxi, jua'a ngusca' ngu' jna' ne' chcuá juani. Ngusu'ba ngu' jna' ne' chcuá tu'ni, pana ná nchca ji'i ngu' su'ba yacu' ngu' ji'i cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi jua'a; ¹⁰ bi' cha' talo tyiquee na' ji'i ngu', masi nchcube' tsa ngu' jna'. Talo na' ji'i cha' cuxi bi' cuentya ji'i ca ta'a ñati nu ngusubi ycu' Ndyosi ji'i, cha' lo'o ñati bi' ngua'ni lyaá Jesucristo ji'i, cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ñati bi'. Caca tyi'i ngu' bi' ca slo ycu' Ndyosi su tso'o tsa ña'a lcaa cha'.

¹¹ Nga'a cha' xñi tso'o ma' cha' liñi nu ndi'ya nchcui': Si cajaa na cha' laca na ñati ji'i Jesucristo, lo'o ti tyaa na tyi'i na lo'o ycu' Ndyosi li'.

¹² Si talo na lo'o xcube' ngu' ji'na xqui'ya cha' ji'i Ni, li' caja su tyi'i na lo'o ycu' Jesús ca su laca Ni loo ca bi'.

Si ñacu' na cha' ná ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo, jua'a ycu' Ni, ñacu' Ni cha' ná ntsu'u cha' ji'i Ni lo'o na.

¹³ Masi tya'achy' na ji'i ycu' Ni, ña'a ti tya tso'o tsa ndu'ni Jesucristo lo'o na;

ná ncha'a cha' ji'i Jesús, ña'a ti tya cua'ni Ni ñi'ya nu cua nacui ycu' Ni cha' cua'ni Ni.

Ñati nu tso'o tsa cña ndyu'ni

¹⁴ Lu'ba ti chcu' nu'u lo'o ngu' cha' taquiya' ngu' lcaa cha' nu nscua na' re. Cua jlo ti' ycu' nu Xu'na na lcaa ña'a nu ndyu'ni scaa ngu', bi' cha' culo nu'u cña cha' nga'aa xtyacui ngu' cha' lo'o tya'a ngu' cuentya ji'i cua ña'a ca cuentyu nu nchcui' ñati. Ná tso'o tsiya' ti jua'a, cha' lye tsa quich' cha' hique ngu' nu ndyuna cha' bi'.

¹⁵ Lye tsa cua'ni nu'u cña nu cua nda ycu' Ndyosi jinu'u, cha' ná ca tyuju'u ti' nu'u xqui'ya cña nu ngua'ni nu'u nu lo'o tsa nu'u tyi'i ca slo Ni. Chañi tsa laca cha' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' tya culu'u la nu'u cha' liñi bi' ji'i ngu' lacua; tso'o ti caca tyiquee Ni ña'a Ni jinu'u li'.

¹⁶ Ná cua'a jyaca nu'u tsiya' ti ji'i cha' cuxi nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi', cha' tyijyu' tsa ndya'achy' ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi; nga'aa ndya'a ngu' bi' tyucui ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti. ¹⁷ Cha' cuxi laca nu nclu'u ngu' bi', lo'o jua'a tlyu la caca cha' cuxi bi' nde loo la. Ñi'ya ndyaluu sca quichu' tyala nu nga'a lo cuaña' na, ña'a cuayá' cua'ni ñu'u ji'i ña'a tsaca cuaña' na, la cui' jua'a laca cha' cuiñi nu nclu'u yu Himeneo lo'o yu Fileto bi'.

¹⁸ Ngu'xyanu ngu' bi' cha' liñi ji'i ycu' Ndyosi, lo'o nu

juani nacui ngu' bi' cha' nga'aa tyu'u na chaca quiya': "Na cua ndyu'u ngu' chaca quiya', lcaa ngu' nu ntsu'u cha' tyu'u", nacui ngu' cuiñi bi'. Pana ntsu'u xi ngu' tya'a na nu cua ngusñi cha' nu nchcui' ngu' bi', lo'o juani nga'aa jlo tso'o ti' ngu' ni cha' nu jlyu ti' ngu' tya clyo. ¹⁹ Liñi tsa laca cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi; cua'ni Ni cha' ná xtyanu na cha' bi', si jlyu ti' na cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi ndi'ya: "Cua nslo ycu' nu Xu'na na tilaca laca ñati ji'i Ni". Lo'o chaca cha' nchcui' ndi'ya: "Cua ña'a ca ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo ni, ntsu'u cha' xtyanu ngu' bi' lcaa cha' cuxi". Jua'a nacui quityi ji'i ycu' Ndyosi.

²⁰ Ntsu'u tsa ya' xña ne' cosiña ji'i sca ni'i tlyu: ntsu'u na oro, jua'a ntsu'u na plata, jua'a ntsu'u na yaca, lo'o jua'a ntsu'u na yuu. Xcu' cña tso'o ti ndu'ni ngu' lo'o ca'ña oro, lo'o ca'ña plata; pana ná ndube ti' ngu' ji'i ca'ña yaca, ji'i ca'ña yuu, cha' tsa'ña ti nga'a bi'.

²¹ Ñi'ya nti' ya' xña nu ntsu'u ne' cosiña, jua'a laca ñati ji'i Jesucristo; nti' na cha' cua'ni ycu' nu Xu'na na cha' tso'o lo'o na, cha' cube ti' Ni ji'na ñi'ya lo'o ndube ti' xu'na ni'i ji'i ca'ña ji'i, nu quiña'a tsa nga'a. Ná caca cua'ni na cha' tso'o bi' si ná lubii cresiya ji'na; bi' cha' ndu'ni cha' xtyanu na lcaa cha' cuxi cha' caca lubii cresiya ji'na, cha' sca ti cña nu nda ycu' Ndyosi ji'na cua'ni na li'.

²² Ngu' cuañi' laca nu'u, lo'o jua'a ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndiya ti' ngu' cuañi'; pana nga'aa cua'ni nu'u cha' bi'. Ña'a ti tya cua'ni nu'u cha' tso'o ndi'ya: xñi tso'o nu'u cha' liñi bi', tso'o ti tyu'u tyiquee nu'u ña'a nu'u ji'i ñati; tso'o ti tyi'i nu'u lo'o tya'a ma' nu cua ngua lubii cresiya ji'i ngu', la cui' tya'a ntsu'u cha' ji'i ma' lo'o ycu' nu Xu'na na. ²³ Nga'aa xacu' nu'u cha' ji'i ñati nu ná jlo ti' tsiya' ti ñi'ya laca sca cha' liñi; ná sca cha' jlo ti' ngu' bi', pana nti' ngu' xuy tya'a ngu' lo'o nu'u xqui'ya sca cha' laja ti. ²⁴ Nu ñati nu ndyu'ni cña ji'i ycu' nu Xu'na na ni, ná tso'o si xcu' nxuy ti ngu' ndi'i ngu' lo'o tya'a ngu'; ntsu'u cha' chcu' tso'o ti ngu' bi' lo'o lcaa ñati. Tso'o si nchca ji'i ngu' bi' culu'u ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i xa' ñati; jua'a ntsu'u cha' talo tyiquee ngu' bi' ji'i ñati nu cua'ni lya' ti' ji'i ngu', ²⁵ jua'a ji'i ñati nu ñasi' ji'i ngu'. Tso'o ti chcu' ngu' bi' lo'o ñati nu ñasi', cha' jua'a taca cua'ni ycu' nu Xu'na na cña ne' cresiya ji'i ñati nu ñasi' bi', cha' taca culu'u Ni ji'i ngu' ñi'ya laca lo'o cha' liñi bi'. Tso'o tsa si culochy' ñati nu ñasi' bi' lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ngu', ²⁶ cha' li' taca culo Ni ji'i ngu' ya' nu xña'a. Na cua ngusñi nu xña'a ji'i ñati nu ñasi' bi' tya tsubi' la cha' cua'ni ngu' cña cuxi cuentya ji'i.

Tyempo cuxi nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

3 Culacua tso'o xi ti' nu'u, Timoteo; nu lo'o cua tye ti chalyuu, li' lye tsa caca cha' ji'i ngu' xqui'ya quiña'a tsa cha' cuxi. ² Tyempo nde loo la, li' tyi'i tsa ngu' cuxi: masi ngu' nu sca ti cña ji'i ycu' ca ngu' cube ti', masi ngu' nu tyaca'a tsa cñi ji'i, masi ngu' nu tyixi tsa cua'ni lo'o tya'a ngu', masi ngu' nu nti' cha' tlyu tsa ycu' ca ngu', masi ngu' nu suba' tsa chcu' ji'i ycu' Ndyosi, masi ngu' nu ná taquiya' ji'i sti ngu', ni ji'i

xtya'á ngu', masi ngu' nu ná tya xly'a'be ji'i' ycu'i' Ndyosi, ni ji'i' tya'a ñati' ngu', masi ngu' nu ná tyaja'á cua'ni ch'i' ngu' loo ycu'i' Ndyosi tsiya' ti, ³ masi ngu' nu ná ntsu'u tyiquee ña'á ngu' ji'i' tya'a ngu', masi ngu' nu ná cui'ya cha' clyu' ti' ji'i' tya'a ngu', masi ngu' nu lye tsa chcu'i' cuentyu ji'i' tya'a ngu' lo'o xa' ñati', masi ngu' nu ná tyaja'á cua'a ji'i' ycu'i' ca ngu' cha' nti' ngu' cua'ni ngu' lcaa cha' cuxi nu ndiya ti' ngu' cua'ni ngu', masi ngu' nu tyaala tsa cua'ni, masi ngu' nu ná ndiya ti' tsiya' ti ni sca cha' tso'o, ⁴ masi ngu' nu ñi'lo'o ji'i' tya'a tso'o ti ngu', masi ngu' nu ná cube ti' tsiya' ti' si lye tsa ndyu'ni tyucuaa ti' ji'i' tya'a ngu'; cua'ni ngu' cua' ña'á ca cha' cuxi nu ña' cresiya ji'i' ycu'i' ca ngu', cha' nga'aa nti' ngu' bi' taquiya' ngu' ji'i' ycu'i' Ndyosi. ⁵ Na cui'ni ti lcaa ngu' bi' lo'o cua'ni tlyu' ngu' ji'i' ycu'i' Ndyosi, cha' ná ndaquiya' ngu' bi' ji'i' cha' ji'i' Ni tsiya' ti.

Xtyanu nu'u' ji'i' lcaa ngu' bi'. ⁶ Lo'o jua'á ntsu'u xi ngu' cuxi bi' nu ñi'lo'o ji'i' ñati', nu ndya'á ne' ni'i' ji'i' ñati' cha' culu'u' ngu' cha' cui'ni ti ji'i' ngu' cuna'á nu ná nclyacua tso'o ti'. Na tonto tsa ngu' cuna'á bi', cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'i' ngu', cha' nti' tsa ngu' xñi' ngu' ji'i' cua' ña'á ca cha' cuxi. ⁷ Nti' tsa nu ngu' cuna'á bi' ca tsa'á ngu' sca cha', pana ná nchca ca cuayá' ti' ngu' ni sca cha' liñi. ⁸ Ñi'ya'á ngu' ti' jyo'o Janes lo'o jyo'o Jambres, nu ngu' cucha'á nu ngusuy' tya'a lo'o jyo'o Moisés nu ngua sa'ni, jua'á nti' nu ngu' cuxi bi'; bi' cha' nxuy' tya'a ngu' lo'o lcaa cha' liñi. Nga'aa nchca culacua tso'o ti' ngu', cha' ná jly'a ti' ngu' bi' ji'i' Jesús tsiya' ti. ⁹ Pana ná talo tyiquee ñati' tyuy' tsá ji'i' cha' cuxi nu ndyu'ni nu ngu' cuxi bi'. Ñi'ya' lo'o ngua cuayá' ti' ngu' sa'ni cha' cui'ni tsa jyo'o Janes lo'o jyo'o Jambres nu ngua li', la cui' jua'á ca cuayá' ti' lcaa ñati' cha' xcui' na ñi'lo'o ti' ngu' cuxi bi' ji'i' ñati' chalyuu juani.

Chaca quiya' nclyo Pablo cña ji'i' Timoteo

¹⁰ Lo'o nu'u' ni, Timoteo, jlo ti' na' cha' ná ndu'ni nu'u' ñi'ya' nu ndu'ni nu ngu' cuxi bi'. Stu'ba ti nti' nu'u' lo'o na', bi' cha' ndu'ni nu'u' ñi'ya' nu ngulu'u na' jinu'u; ndyu'ni nu'u' cña ñi'ya' nu ndyu'ni na' cña, cha' jly'a ti' nu'u' cha' ji'i' Jesús ñi'ya' jly'a ti' na' ji'i'. Cua na'á nu'u' cha' ndalo tyiquee na' ji'i' ñati', cha' ntsu'u tyiquee na' ña'á na' ji'i' ñati', cha' ndalo na', ¹¹ masi lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' 'na, masi quicha ti' na'. Cua jlo ti' nu'u' ñi'ya' ndalo na' ca quich'i Antioquía, ca quich'i Iconio, ca quich'i Listra, nu lo'o ngua'ni lya' ti' ngu' 'na ca bi'; pana cua ngulo ycu'i' nu Xu'na na 'na ji'i' lcaa cha' cuxi bi'. ¹² Cha'ni cha' xcube' ñati' ji'i' lcaa tya'a na nu nti' na cha' caca lubii cresiya ji'na cuentya ji'i' Jesucristo. ¹³ Pana ngu' nu ndu'ni cha' cuxi ni, cua nscua cha' tya cuxi la cua'ni ngu' bi'; ngu' cui'ni ni, cua nscua cha' tya cui'ni la cua'ni ngu', jua'á ña'á ti tya jly'a la ti' ycu'i' ca ngu' cha' cui'ni li'.

¹⁴ Pana nu'u' ni, ña'á ti xñi' tso'o nu'u' lcaa cha' nu ngua tsa'á nu'u; na cua ngua cuayá' ti' nu'u' ji'i' cha' bi', cha' liñi laca bi'. Cua jlo ti' nu'u' tilaca laca nu ngulu'u cha' bi' jinu'u' tya clyo. ¹⁵ Tya cua'ni' tsa nu'u' lo'o nguxana nu'u' ndyaca tsa'á nu'u' lo' quityi ji'i' ycu'i' Ndyosi; quityi bi' laca nu culu'u' liñi ji'na ñi'ya' taca clyaa' na ji'i'

nu cuxi, si xñi' tso'o na cha' ji'i' Jesucristo. ¹⁶ Ycu'i' Ndyosi ngua'ni cha' ngua'ya cha' hique ñati' chalyuu, cha' xcua ngu' tyucui cha' ji'i' Ni lo quityi bi', bi' cha' tso'o tsa si tya culu'u' la na cha' nu nscua lo quityi bi' ji'i' ñati', cha' ca cuayá' ti' ngu' tyucui cha' ji'i' ycu'i' Ndyosi, cha' cua'a ji'i' ngu' lo'o ndyu'ni ngu' cha' cuxi. Culu'u' quityi bi' ji'na ñi'ya' caca xñi' tso'o na cha' ji'i' Ni chaca quiya', ñi'ya' caca ca tsa'á na cha' cua'ni na xcui' cha' tso'o. ¹⁷ La cui' quityi bi' laca nu culu'u' ji'i' lcaa tya'a na nu laca na ñati' ji'i' ycu'i' Ndyosi, ñi'ya' taca cua'ni tso'o na lcaa cña nu nda Ni ji'na cha' cua'ni na nde chalyuu.

Cua ngulala ti tye chalyuu ji'i' Pablo

⁴ Culo na' cña jinu'u' chacuayá' ji'i' ycu'i' Ndyosi, jua'á chacuayá' ji'i' Jesucristo nu cua'ni cuayá' ji'i' lcaa ñati' lu'u' lo'o ji'i' lcaa ñati' nu cua nguju'i. Caa Jesucristo chaca quiya' cha' caca Ni loo ji'i' lcaa ñati'. ² Culo na' cña jinu'u' cha' culu'u' nu'u' cha' ji'i' ycu'i' Ndyosi ji'i' ñati'; ña'á ti tya culu'u' nu'u' cha' bi' ji'i' lcaa ñati', masi nti' ngu' cuna ngu' cha' bi', masi ná nti' ngu' cuna ngu' cha' bi'. Tyucui tyiquee nu'u' culu'u' nu'u' ji'i' ngu', cha' ta ngu' cuentya ji'i' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u' ne' cresiya ji'i' ngu'; jua'á xtyucua nu'u' ji'i' ngu' cha' culochu' ngu' cha' cuxi bi'. Talo tyiquee nu'u' ji'i' ngu' cha' tso'o ti culu'u' nu'u' cha' tso'o bi' ji'i' ngu', ³ cha' ca nde loo la nga'aa tyaja'á ngu' cuna ngu' cha' tso'o bi' li'; culana ngu' ji'i' quiña'á xa' la ñati' nu culu'u' ji'i' ngu' lcaa ti cha' cuxi nu ndiya la ti' ngu' bi' cuna ngu'. ⁴ Li' culochu' ngu' ji'i' lcaa cha' liñi nu cua ndyuna ngu' nquicha', cha' nga'aa nti' ngu' cuna ngu' cha' liñi bi'; pana xñi' tso'o ngu' cua' ña'á ca cha' cui'ni, lcaa cuentyu li'. ⁵ Lo'o nu'u' ni, culacua xi ti' nu'u' na laca nu tso'o la cha' cua'ni nu'u', cha' talo tyiquee nu'u' lo'o lya' tsa ti' ngu' jinu'u, cha' ña'á ti chcu'i' nu'u' cha' tso'o ji'i' ycu'i' Ndyosi lo'o ñati', cha' tya cua'ni la nu'u' lcaa cña nu ntsu'u' cha' cua'ni nu'u' cuentya ji'i' ycu'i' Ndyosi.

⁶ Lo'o na' ni, cua tye ti cña jna' nde chalyuu cuentya ji'i' cha' tso'o ji'i' ycu'i' Ndyosi; cua ngulala ti cajaa na', nti' na'. ⁷ Cua ngusuy' tya'a na' lo'o nu cuxi; cua ndye nguta'á na' tyucui ji'i' Jesucristo, bi' cha' cua tyalaa ti na' ca slo ycu'i' Ndyosi. Nu cha' tso'o nu cua ngusñi' na' ni, cua ndyanu tso'o cha' bi' ne' cresiya 'na, ⁸ bi' cha' jlo ti' na' cha' ntsu'u' sca cha' tso'o nu tyacua 'na; ta ycu'i' nu Xu'na na cha' tso'o bi' jna' nu lo'o tyalaa tsá lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i' lcaa ñati', cha' liñi tsa ndu'ni cuayá' ycu'i' Ndyosi. Ta Ni cha' tso'o bi' ji'i' lcaa ñati' nu ntajatya tsa ji'i' Cristo ni jacua' caa Ni chaca quiya', xqui'ya cha' ntsu'u' tsa tyiquee ngu' ña'á ngu' ji'i' Ni; si'i' jna' ti ta Ni cha' bi'.

Cha' nu nda Pablo lo'o ndye quityi

⁹ Qui'ni cly'a tyucui jinu'u' cha' caa ca nde slo na' yala ti. ¹⁰ Cua nguxtyanu Demas 'na xqui'ya cha' ndiya la ti' yu ji'i' cha' cuxi nu ntsu'u' chalyuu, ndyaa yu ca quich'i Tesalónica. Nda na' ji'i' Crescente ndyaa ca Galacia, jua'á nda na' ji'i' Tito ndyaa ca Dalmacia; ¹¹ sca ti Lucas

tya ndi'i ca nde lo'o na'. Tsaana nu'u ji'i Marcos cha' çalo'o ji'i yu ca nde, cha' nchca ji'i yu xtyucua yu xi 'na lo'o cña re. ¹² Ngulo na' cña ji'i Tíquico cha' tsaá yu ca quichi Efeso. ¹³ Nu lo'o çáá nu'u ca nde, çalo'o ji'i capa jna' nu nguxtyanu na' to' tyi Carpo ca quichi Troas, lo'o jua'á lcaa quityi 'na çalo'o nu'u ji'i, cha' tiji' tsa ti' na' ji'i quityi nu nguscua na' lo.

¹⁴ Alejandro, nu cuityi chcuá bi' ni, lye tsa ngua'ni lya' ti' yu 'na; cuxi tsa cña ngua'ni yu lo'o na'. Cua jlo ti' ycuí' nu Xu'na na lcaa cha' bi', jua'á tya ta Ni cha' cuxi ji'i yu bi'. ¹⁵ Pana tii ti' nu'u cha' ná tacu' nu Alejandro bi' cha' jinu'u, nu lo'o ta nu'u cha' tso'o ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ñatí.

¹⁶ Lo'o nguta'á na' slo ngu' tisiya clyo, ni sca ñatí ná nguxtyucua ngu' 'na li', cha' ngusna ngu'; bi' cha' ndi-jña na' ji'i ycuí' Ndyosi cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i ngu' bi'. ¹⁷ Nguxtyucua ycuí' nu Xu'na na jna' li', cua nda Ni juersa 'na cha' tya ngulu'u la na' cha' tso'o ji'i Jesucristo ña'á cuayá' ndyuna lcaa ñatí xa' tsu' nu ndi'i ca nde. Cua ngua'a ycuí' Ni 'na ji'i cuichi tyaala bi'.

¹⁸ Lo'o jua'á tya cua'a Ni jna' ji'i lcaa lo cha' cuxi nu ty-acua na' ji'i; jlo ti' na' cha' ña'á ti tya ña'ási Ni jna', cha' tso'o ti tyalaa na' su nclyo ycuí' Ndyosi cña. Nga'aa tye tsá cha' cua'ni tlyu na ji'i ycuí' Ndyosi ca bi'. Jua'á caca cha' tu'ni.

Ngusalya' Pablo lo'o ngu'

¹⁹ Ta nu'u xlyo ni'i ji'i Prisca, lo'o ji'i Aquila, lo'o ji'i lcaa ngu' ca to' tyi Onesíforo cuentya jna'. ²⁰ Ndyanu Erasto ca quichi Corinto, lo'o jua'á cua nguxtyanu na' ji'i Trófimo ca quichi Mileto cha' quicha ti' yu. ²¹ Quiñi cly tyucui jinu'u cha' tyalaa nu'u ca nde lo'o bilya xana tyempo tlya'. Lcaa ngu' re nda ngu' xlyo ni'i jin-u'u, lo'o Eubulo, lo'o Pudente, lo'o Lino, lo'o Claudia, lo'o lcaa tya'a ñatí ji'i Jesucristo quichi re.

²² Tyanu Xtyi'i ycuí' Jesucristo lo'o nu'u, cha' taca caca nguula la ti' tyiquee nu'u. Ña'á ti cua'ni ycuí' Ndyosi cha' tso'o lo'o lcaa cu'má. Jua'á caca cha' lacua.

TITO

1 Pablo laca na'. Ndyá'a na' lo cña ji'i ycuí' Ndyosi, lo'o jua'a ngua'a lo Jesucristo cña 'na cha' tsa'a chcuí' na' cha' tso'o ji'i Jesús lo'o xa' ñatj; nga'a cha' chcuí' na' lo'o ñatj nu cua laca ngusubi ycuí' Ndyosi ji'i cha' caca ngu' ñatj ji'i ycuí' Ni, cha' jlyá tso'o la ti' ngu' bi' ji'i Ni li'. Cua nda Jesucristo 'na lijyáa cha' ca cuayá' ti' ngu' lcaa cha' liñi ji'i Ni, cha' taca cua'ni tlyu lcaa na ji'i ycuí' Ndyosi, ² lo'o jua'a taca jatya na ji'i chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na li'. Ná cuiñi ycuí' Ndyosi. Sa'ni tsa nchcuí' Ni cha' caja chalyuu bi' ji'na, tya lo'o ngüiñá Ni chalyuu; tya li' nda Ni cha' lo'o ñatj ji'i Ni nde chalyuu cha' taca tyi'i ngu' slo Ni. ³ Lo'o juani cua nti' Ni cha' tso'o tsa tyempo cha' cañi tyijyu' cha' ji'i ycuí' Ndyosi nu ndyu'ni lyaá ji'na, lo'o jua'a cua ngulo Ni cña jna' cha' culu'u na' cha' tso'o bi' ji'i xa' ñatj. ⁴ Nscua na' quityi re cha' cãã slo nu'u, Tito, cha' ñi'ya si laca nu'u sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' jinu'u, cha' stu'ba ti ngusñi na cha' ji'i ycuí' Ndyosi. Ndi'ya nti' na' cha' ña'a ti cua'ni ycuí' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o nu'u, jua'a Jesucristo nu ngua'ni lyaá ji'na; cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee nu'u li'.

Cña nu ndyu'ni Tito ca loyuu Creta

⁵ Nguxtyanu na' jinu'u ca loyuu Creta bi', cha' cua'ni lyiji nu'u cña nu nga'a cha' cua'ni nu'u, cha' subí nu'u ji'i ngu' cusu' nu caca loo ji'i taju ñatj tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús lcaa quichí cajua; subí nu'u ji'i ngu' cusu' bi' ñi'ya nu nacuj na' jinu'u tya tsubí' la. ⁶ Xcuí' tso'o ti nga'a cha' cua'ni ngu' cusu' bi', cha' ná taca sta ñatj qui'ya ji'i ngu'. Caja clyo'o ngu' bi' lo'o sca ti nu cuna'a, ni ná tso'o tyu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o xa' nu cuna'a. Ntsu'u cha' xñi sñi' ngu' cusu' bi' cha' ji'i Jesucristo, lo'o jua'a ná cua'ni suba' sñi' ngu' lo'o xa' ñatj; ntsu'u cha' taquiya' sñi' ngu' ji'i cha' nu nchcuí' ngu' cusu'. ⁷ Lo'o jua'a ngu' nu caca loo ji'i taju ñatj tya'a na ni, ná tso'o si ntsu'u cha' sta ñatj qui'ya ji'i ngu' bi', cha' cña ji'i ycuí' Ndyosi ndyu'ni ngu' bi'. Bi' cha' clyana nu'u ji'i ngu' nu ná ndu'ni tyucuaa ti' ji'i tya'a ngu', ngu' nu ná ñasí', ngu' nu ná cu'bi, ngu' nu ná ntsu'u cha' cusu lo'o tya'a ñatj, ngu' nu ná ndacui tsa ti' ji'i cñi; ⁸ clyana nu'u ji'i ngu' nu nda su tyi'i ñatj nu lijyá tyijyu', ngu' nu ndiya ti' cua'ni xcuí' cha' tso'o, ngu' nu tso'o ti nchcuí' lo'o ñatj, ngu' nu sca ti cha' ji'i Jesús ntsu'u tyiquee ngu', nu ndu'ni cua' ña'a ca cha' nu nti' ycuí' Ndyosi cha' cua'ni na, ngu' nu nchca ji'i cua'a ji'i ycuí' ca ngu'. ⁹ Tso'o tsa ñatj nu cua ngui'i tsa ji'i cha' liñi nu ngulu'u na ji'i, ñatj nu nchca ji'i culu'u cha' liñi bi' ji'i tya'a ñatj, ñatj nu nchca ji'i tacu' tsiya' ti cha' ji'i ngu' cuiñi.

¹⁰ Cua ntsu'u tyu'u tya'a ngu' nu ná ntaja'a taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcuí' ngu' nu laca loo, ntsu'u quiña'a tsa ngu' judío nu ndyu'ni jua'a; cuiñi tsa cha' nu nchcuí' ngu' bi', cha' jua'a cñilo'o ngu' ji'i tya'a ngu'.

¹¹ Nga'a cha' tacu' ma' tu'ba ngu' cuiñi bi', cha' ná tacu' ngu' cha' ji'i quiña'a ñatj, ña'a tya'a nga'a ni'i ti ngu' nu cua ngusñi cha' liñi bi'. Nclyu'u ngu' cuiñi bi' cha' ji'i tya'a na; pana na cuiñi ngu' bi', cha' cua nti' ngu' caja cñi ji'i ngu'.

¹² Cha' liñi nchcuí' sca jyo'o cusu' tya'a quichí tyi ngu' Creta su ndi'i nu'u, nu ngua tu'ba ji'i jo'ó ji'i ngu' cua sa'ni. Ndi'ya nchcuí' bi': "Cuiñi tsa lcaa ngu' Creta tya'a na', xña'a tsa ngu'. Lo'o jua'a ndacu tsa ngu', pana ná ntaja'a ngu' cua'ni ngu' cña tsiya' ti", nacuj jyo'o cusu' bi'. ¹³ Chañi cha' nu nchcuí' jyo'o bi'; bi' cha' lye chcuí' nu'u lo'o ngu' bi', cha' tso'o ti xñi ngu' lcaa cha' ji'i Jesús nu nchcuí' na lo'o ngu', ¹⁴ cha' nga'aa cua'a jyaca ngu' ji'i cuentyu nu nchcuí' ngu' judío, cha' nga'aa taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcuí' ñatj chalyuu ti nu cua ngulochu' ji'i lcaa cha' liñi.

¹⁵ Lubii tsa lcaa lo na, jua'a nti' sca ngu' nu lubii cresiya ji'i cuentya ji'i ycuí' Ndyosi; pana ná ntsu'u na lubii tsiya' ti nti' ngu' nu cuxi tyiquee, cha' ná jlyá ti' ngu' bi' ji'i cha' liñi. Lo'o cua'ni ngu' nu cuxi tyiquee cha' cuxi, li' nga'aa nda ngu' bi' cuentya cha' xcuí' cha' cuxi laca nu ndu'ni ngu'. ¹⁶ Ñatj ji'i ycuí' Ndyosi laca ngu' bi', nacuj ycuí' ngu', pana ná ndyu'ni ngu' tsiya' ti ñi'ya nu nti' ycuí' Ndyosi; bi' cha' caca cuayá' ti' na cha' cuiñi ngu' bi'. Cuxi tsa ndyu'ni ngu' bi', cha' ná ntaja'a ngu' taquiya' ngu' ji'i cha' nu liñi ca; ni sca cha' tso'o ná ca cua'ni ngu' bi' tsiya' ti.

Cha' liñi culu'u Tito ji'i ñatj cha' caca tso'o tyiquee ngu' lo'o tya'a ngu'

2 Lo'o nu'u ni, Tito, xcuí' cha' liñi culu'u nu'u ji'i ñatj. ² Culu'u nu'u ji'i ngu' nu cusu' la cha' ná caca cu'bi ngu', cha' xcuí' cha' liñi jlyá ti' ngu', cha' cua'a ngu' ji'i ycuí' ca ngu', cha' xcuí' cha' tso'o cua'ni ngu' li'; culu'u nu'u ji'i ngu' bi' cha' jlyá tso'o ti' ngu' lcaa cha' liñi, cha' tyu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ñatj ngu', cha' talo tyiquee ngu' lo'o ndyu'ni lya' ti' ñatj ji'i ngu'. ³ Lo'o jua'a culu'u nu'u ji'i ma' cusu' ñi'ya nu nga'a cha' tyi'i ma' cha' cua'ni chí ma' loo ycuí' Ndyosi, cha' ná chcuí' ma' cuentyu ji'i ñatj, cha' ná ca cu'bi ma', cha' culu'u ma' xcuí' cha' tso'o ji'i tya'a ñatj ma'. ⁴ Li' lo'o ña'a nu cuna'a cuañi' la ji'i ma' cusu', jua'a ca tsa'a ngu' cha' tso'o tsa tyu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i clyo'o ngu', ña'a ngu' ji'i sñi' ngu'; ⁵ ca tsa'a nu cu-

na'a cuañi' la cha' cua'a ngu' ji'i ycu' ca ngu', cha' xcui' cha' tso'o cua'ni ngu', ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni ngu' nu cua ngua lubii cresiya ji'i cuentya ji'i ycu' Ndyosi; ca tsa'a ngu' ñi'ya nu tso'o ti cua'ni ngu' cña to' tyi ngu', ñi'ya caca tya'na ti' ngu' ji'i tya'a ñati' ngu', ñi'ya nu taquiya' ngu' ji'i clyo'o ngu'. Si xcui' tso'o ti ndu'ni nu cuna'a cuañi' ni, li' ná ntsu'u cha' chcu' cuxi xa' ñati' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya ngu' bi' li'.

⁶ La cui' jua'a, ta nu'u cui' lo'o nu ngu' qui'yu cuañi' cha' cua'a ngu' ji'i ycu' ca ngu', cha' xcui' cha' tso'o cua'ni ngu'. ⁷ Xcui' tso'o ti cua'ni nu'u, cha' jua'a ca tsa'a nu ngu' cuañi' bi' lcaa cha' tso'o lo'o ña'a ngu' cua ña'a ca cha' nu ndyu'ni nu'u; lcaa cha' liñi culu'u tso'o nu'u ji'i ngu' bi', si'i cha' laja ti chcu' nu'u lo'o ngu'. ⁸ Xcui' cha' liñi culu'u nu'u ji'i ngu', cha' ná tucui taca ñacu' cha' cuiñi nu'u. Ca tyuju'u ti' ngu' nu cuxi tyiquee li', cha' ná caja ñi'ya chcu' ngu' cha' cuxi ji'na li'.

⁹ Chcu' nu'u lo'o ngu' nu laca msu nu ngü'ya ñati' cha' taquiya' ngu' ji'i lcaa cha' nu nchcu' xu'na ngu', cha' tso'o ti cua'ni ngu' lcaa cña ji'i ngu', cha' ná xlyú ngu' cha' hichu' nu laca xu'na ngu'. ¹⁰ Ná tso'o si cuaana ngu' msu na nu ntsu'u ji'i xu'na ngu', masi xtyi ti cha'; xcui' cha' liñi cua'ni ngu' msu lacua. Cua'ni chí ngu' loo xu'na ngu', cha' ca cuayá' ti' xa' ñati' cha' tso'o tsa laca cha' ji'i ycu' Ndyosi nu ndyu'ni lyaá ji'na.

¹¹ Tso'o tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o ñati' chalyuu cha' cua nti' Ni cha' clyáá ngu' ji'i nu cuxi; ¹² jua'a cua ngu' lu'u Ni ji'na ñi'ya taca tyi' tso'o ti na nde chalyuu. Nti' Ni cha' cua'a na ji'i ycu' ca na, cha' tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a ñati' na. Taca cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi nu lo'o cua ngulochu' na ji'i lcaa cha' cuxi nu ná ndiya ti' Ni ji'i, nu lo'o nga'aa ndu'ni na lcaa cha' suba' nu ndiya ti' ñati' chalyuu ti. ¹³ Jua'a ti ngulu'u Ni ji'na, cha' taca ca tso'o tyiquee na laja lo'o ntajatya na ji'i ycu' Ndyosi nu tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i Ni, ni jacua' cãã Ni chaca quiya'. Ndubi tsa xee ntsu'u ji'i Ni li', nu lo'o tyu'u tucua Jesucristo nu ngua'ni lyaá ji'na. ¹⁴ Nu lo'o nda Jesús chacuayá' cha' ndyujui ngu' ji'i, nda yu tyucui ña'a ycu' ca yu cha' taca clyáá na ji'i nu cuxi. Ngua'ni lubii Ni ji'i cresiya ji'na li' cha' caca na ñati' ji'i Ni, cha' tyaja'a na cua'ni na xcui' cha' tso'o li'.

¹⁵ Jua'a laca cha' nu nga'a cha' ta nu'u lo'o ngu', pana lye chcu' nu'u lcaa cha' bi' lo'o ngu'. Culo nu'u cña ji'i ngu', lcaa lo cha' tso'o nu cua'ni ngu', lcaa lo cha' nu ná tso'o cha' cua'ni ngu', cha' nu'u laca loo; ná ta nu'u chacuayá' ji'i ngu' cha' chcu' ngu' cha' cuxi jin-u'u.

Ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni na si laca na ñati' ji'i Jesús

3 Culu'u nu'u ji'i ngu' cha' taquiya' ngu' ji'i lcaa ngu' nu laca loo, ji'i lcaa ngu' tisiya; nga'a cha' cua'ni ngu' lcaa lo cña tso'o nu culo ngu' bi' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. ² Ná tso'o chcu' ngu' cuentyu ji'i xa' ñati', ni ná tso'o xuy tya'a ngu' lo'o ñati'; ntsu'u cha' cube ti' ngu' ji'i xa' ñati', cha' tso'o ti chcu' ngu' lo'o lcaa ñati'.

³ Cua sa'ni la ná nda na cuentya tsiya' ti ñi'ya ntsu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi; ná ndaquiya' na ji'i Ni li', cha' cua ngü'ñilo'o nu xña'a ji'na cha' cua'ni na lcaa cha' cuxi nu ndijña cresiya ji'na cha' cua'ni na. Ngua chaa ti' na lo'o ndyu'ni na cha' cuxi bi' li', masi ngua'ni lya' ti' na ji'i ñati', masi ngua liye' ti' na ña'a na ji'i ngu', masi ngua ti' ti' na ña'a na ji'i tya'a na; lo'o jua'a ngu' tya'a na, ngua ti' ti' ngu' ña'a ngu' ji'na. ⁴ Lo'o li' ngua tsa'a na cha' nti' tsa ycu' Ndyosi cua'ni lyaá Ni ji'na, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, ñati' chalyuu na. ⁵ Lo'o li' ngua'ni lyaá Ni ji'na cha' tya'na tsa ti' Ni ña'a Ni ji'na; pana si'i cha' ngua'ni na sca cha' tso'o, sca cña tacati, lo'o li' xqui'ya bi' ngua'ni tya'na ti' Ni ji'na. Si'i jua'a. Na cua ngua'ni lubii Ni ji'i cresiya ji'na, bi' cha' caca chcu' na cha' cua ngula na chaca quiya'; cua ngua cucusi cresiya ji'na xqui'ya cña nu cua ngua'ni Xty-i'i ycu' Ndyosi lo'o na. ⁶ Tso'o tsa nda Ni Xty-i'i ycu' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na chacuayá' ji'i Jesucristo nu ngua'ni lyaá ji'na; ⁷ tlyu tsa cha' tso'o nu ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o na jua'a, cha' caca na ñi'ya si laca na sñi' ycu' Ni, nu ndu' ti' na cha' caja chalyuu cucusi nu ná nga'a cha' tye ji'na.

⁸ Nga'a cha' jlyu tso'o ti' ma' cha' liñi nu nscua na' re, bi' cha' lye chcu' nu'u cha' bi' lo'o lcaa ñati' nu ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi ca bi', cha' xcui' cha' tso'o cua'ni ma' li'. Tso'o tsa laca cha' liñi, taca xtyucua cha' bi' ji'i cua ña'a ca ñati'; ⁹ pana ná tso'o chcu' ma' cha' laja ti, jua'a ná tso'o si xlyú ma' cha' hichu' tya'a ma' xqui'ya jyo'o cusu' ji'na, masi xqui'ya sca cha' nu nguscua jyo'o Moisés nu ngua sa'ni la. Ná sca cha' tso'o ná taca cua'ni ma' jua'a. Chcuna' tyempo ji'i ma' jua'a, cha' xcui' cha' nu ndacui lo cui' ti nchcu' ma' li'.

¹⁰ Tucua quiya' chcu' nu'u lo'o ngu' cha' cua'a nu'u ji'i ngu' nu nti' xu'ba cha' cusu' laja cu'ma' nu laca ma' ñati' ji'i Jesucristo. Si ná cuna ngu' bi', li' xtyanu ma' ji'i ngu' bi'. ¹¹ Cua ngunu'u tsiya' ti cha' nu ntsu'u hique ngu', lo'o jua'a ntsu'u qui'ya ji'i ngu' bi'; hasta ycu' ngu' bi' jlo ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu'.

Ngusalya' Pablo lo'o Tito

¹² Nu lo'o tyalaa ti masi Artemas, masi Tíquico, nu cua nda na' ji'i cha' cãã slo nu'u, li' yala ti tsa nu'u ca quichí Nicópolis si caca jinu'u; tyacua tya'a na cajua li', cha' tyi' na' ca quichí bi' tyempo tlyu' ntã'. ¹³ Xtyucua nu'u ji'i Zenas, nu yu nu laca tu'ba bi', lo'o ji'i Apolos. Li' cui'ya nu'u cuentya cha' nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu' lo'o tya tsa la ngu' tyucui. ¹⁴ Ntsu'u cha' ca tsa'a ca ta'a ñati' ji'i Jesucristo tya'a na cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' tso'o, cha' taca xtyucua ngu' ji'i tya'a ñati' ngu' nu lyiji xi ji'i; ná tso'o si taja ti ndi' ngu' chalyuu.

¹⁵ Lcaa ngu' ca nde lo'o na' nchcu' ya xlyo ni'i jinu'u. Tso'o ti chcu' nu'u lo'o lcaa ngu' nu tso'o ti ntsu'u tyiquee ña'a ngu' ji'i cua cha' laca ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús. Ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o lcaa cu'ma. Jua'a caca cha' lacua.

FILEMÓN

1 Pablo laca na', lo'o juani ntsu'u na' ne' chcuá cuentya ji'i Jesucristo. Nscua na' quityi re lo'o Timoteo tya'a na, cha' ta ya cha' lo'o nu'u, Filemón, cha' tso'o tsa tya'a tso'o na laca nu'u, cha' la cui' tya'a cña ndyu'ni na. ² Lo'o jua'a nscua ya quityi re cha' taca cuna lcaa ngu' nu ndyu'u ti'i ca slo nu'u cha' nu nchcui' ya re, lo'o ma' Apia tya'a na, lo'o Arquipo nu stu'ba ti lo'o cuare nxuy tya'a lo'o nu cuxi cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi. ³ Ndi'ya nti' na' cha' ña'a ti cua'ni ycu'i' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o mā, cha' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee mā xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Ña'a ti ntsu'u tsa cha' ji'i Filemón lo'o Jesucristo, cha' ngusñi tso'o yu cha' ji'i ycu'i' Ndyosi

⁴ Ndyo na' xlya'be ji'i ycu'i' Ndyosi cuentya jinu'u, Filemón, lcaa quiya' lo'o nchcui' na' lo'o ycu'i' Ndyosi. ⁵ Hasta ca su ndi'i na' re, cua ndañi cha' tso'o tsa ngusñi nu'u cha' ji'i Jesús nu Xu'na na, jua'a ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u ji'i Jesús lo'o ji'i lcaa ñati ji'i Cristo cajua. Lcaa cha' bi' cua ndyuna na' ji'i; ⁶ bi' cha' ndijña na' cha' clyu ti' ji'i ycu'i' Ndyosi, cha' ca cuayá' tso'o ti' lcaa ngu' nu ndyuna cha' nu nchcui' nu'u lo'o ngu' cuentya ji'i Jesucristo, cha' lo'o ña'a ngu' jinu'u, li' ca cuayá' tso'o ti' ngu' cha' xcui' tso'o tsa ndyu'ni Cristo lo'o na. ⁷ Tso'o tsa tyiquee na' juani, tlyu tyiquee na' xqui'ya nu'u, lo'o ngujui cha' 'na cha' ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u ji'i ngu' tya'a na, cha' nxyucua tsa nu'u ji'i ngu' tya'a na cha' talo tyiquee ngu'. Chañi cha' tya'a na cuentya ji'i Jesucristo laca nu'u.

Ndijña Pablo sca cha' tso'o cuentya ji'i Onésimo

⁸ Lo'o juani ndijña na' sca cha' clyu ti' jinu'u. Jlo ti' na' ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u ji'i ñati, bi' cha' si'i sca cña nu culo na' jinu'u laca re, masi ntsu'u chacuayá' jna' cha' chcui' na' jua'a. Pablo laca na', cua ngusu' na' juani, lo'o jua'a ntsu'u na' ne' chcuá juani xqui'ya cha' nchcui' na' cha' ji'i Jesucristo lo'o ñati. ¹⁰ Pana chcui' na' sca cha' lo'o nu'u cuentya ji'i yu Onésimo, cha' ñi'ya nti' na' ña'a na' ji'i sca sñi' na', jua'a nti' na' ña'a na' ji'i yu bi' juani, cha' ne' chcuá re ngusñi yu cha' ji'i ycu'i' Ndyosi xqui'ya na'. ¹¹ Nu Onésimo bi' ni, ná tso'o ca ngua'nijo'o yu jinu'u nu ngua tya sa'ni la. Pana juani xa' ña'a cua'ni yu; masi cuentya jinu'u, masi cuentya jna', tso'o tsa ndu'ni yu cña juani. ¹² Cua ngulo na' cña ji'i yu cha' xtyuy yu tyaa yu ca slo nu'u chaca quiya', masi ñi'ya laca si la cui'

cresiya 'na cua nda na' ndyaa ca slo nu'u. ¹³ Jlo ti' nu'u cha' ntsu'u na' ne' chcuá nde xqui'ya cha' cua nchcui' na' cha' tso'o ji'i Jesucristo lo'o ñati, lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' si ndyanu yu ca nde lo'o na', cha' xtyucua yu jna' ñi'ya laca si na cua ndi'i ycu'i' nu'u ca nde. ¹⁴ Pana nti' na' quiñi cha' 'na lo'o nu'u clyo, Filemón. Tso'o tsa tyiquee nu'u, lo'o nti' na' cha' cua'ni nu'u lo'o yu ñi'ya nu nti' ycu'i' nu'u; ná nti' na' culo na' cña jinu'u cha' tyanu yu lo'o na'. ¹⁵ Ná tyiquee' ngusna yu xi jinu'u cha' tya ta la ycu'i' Ndyosi ji'i yu cha' tyalaa yu ca slo nu'u chaca quiya', cha' juani tyanu yu slo nu'u tyucui tyempo nu tyi'i yu chalyuu. ¹⁶ Nga'aa si'i msu jua'a ti caca yu juani, tya'a na laca yu; tya'a na' laca yu nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i. Lo'o jua'a tya'a nu'u nu tso'o la laca yu juani; msu tso'o jinu'u caca yu juani, cha' la cui' tya'a ñati ji'i Jesucristo laca mā.

¹⁷ Bi' cha' chcui' tso'o nu'u lo'o yu lo'o tyalaa yu ca slo nu'u, ñi'ya nchcui' tso'o nu'u lo'o na' lo'o ndyalaa na' ca slo nu'u, xqui'ya cha' stu'ba ti ngusñi na cha' ji'i ycu'i' Ndyosi. ¹⁸ Si ntsu'u cuentya nu ndacui yu jinu'u xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni yu cua sa'ni la, sta nu'u tane' bi' cuentya 'na; ¹⁹ tya na' cñi bi' jinu'u, bi' cha' nscua na' xtañi na' ca nde ndi'ya: Pablo. Ná chcui' na' ji'i cha' nu ndacui nu'u jna', masi sca tane' tlyu laca bi', cha' ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye jinu'u xqui'ya na'. ²⁰ Tya'a na laca yu chacuayá' ji'i Jesucristo, bi' cha' ñi'ya nu ngüijña na' jinu'u tsā cha' tso'o ti chcui' nu'u lo'o yu, jua'a cua'ni nu'u lo'o yu, cha' jua'a taca xtyucua nu'u 'na cha' talo na' ca nde.

²¹ Jlo ti' na' cha' taquiya' nu'u ji'i cha' nu nchcui' na' lo'o nu'u, bi' cha' nscua na' quityi re cha' cāā slo nu'u; jlo ti' na' cha' tya quiña'a la cha' tso'o tya cua'ni la nu'u. ²² Lo'o chaca cha' ni, nduna ycu'i' Ndyosi cha' lu'ba ti ndijña mā sca cha' cuentya jna', bi' cha' tso'o si cua'ni cho'o mā sca se'i su tyi'i na'; ndu ti' na' cha' laja ti tyu'u na' ne' chcuá nde, cāā na' ca slo cu'mā li'.

Nchcui' salya' lo'o ngu'

²³ Lo'o yu Epafra tya'a ntsu'u na' ne' chcuá re xqui'ya Jesucristo, lo'o yu bi' nda yu xlyo ni'i ji'i mā. ²⁴ Lo'o jua'a Marcos, lo'o Aristarco, lo'o Demas, lo'o Lucas, ca ta'a ngu' ndy'u ti' ngu' jinu'u. Nxyucua tsa ngu' bi' 'na lo'o cña ji'i ycu'i' Ndyosi ca nde. ²⁵ Ña'a ti cua'ni Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa cu'mā lacua. Jua'a caca cha' lacua.

HEBREOS

Xqui'ya Cristo, bi' cha' cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ñatj chalyuu

1 Nu ngua tya sa'ni la, tyuu tsa quiya' cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na, quiña'a xi cha' nda Ni lo'o jyo'o bi'; cua nda ycu' Ndyosi cha' lo'o jyo'o bi', cha' chcu' ngu' lo'o lcaa tya'a quichj tyi ngu'.
² Pana nu juani lo'o cua tye ti chalyuu, cua nchcui' Ni lo'o na, xqui'ya cha' cua ñaa Jesús nde chalyuu ca su ndi'j na, la cui' Jesús nu laca sca ti Sñi' ycu' Ni. Cua nguti'j nu Jesús bi' lo'o ycu' Ndyosi Sti yu nu lo'o ngüiñá Ni chalyuu tya clyo; tya lo'o ngüiñá Ni lcaa lo na nu ntsu'u nde cuā lo'o lcaa lo na nu ntsu'u lo yuu chalyuu, cua laca ndy Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti Jesús li'. Lo'o jua'a cua nda Ni chacuayá' ji'j cha' caca ycu' Jesús loo ji'j lcaa na bi'.
³ Lcaa xee lubii nu ntsu'u ca slo ycu' Ndyosi, cua ndyanu xee bi' lo Jesús Sñi' Ni lo'o ñaa Jesús nguti'j yu chalyuu. Ñi'ya nu laca ycu' Ndyosi, la cui' jua'a laca nu Jesús bi'; liñi tsa nclyo Jesús cña ji'j lcaa na nu ntsu'u chalyuu tsiya' ti, bi' cha' laca ndi'j tso'o ti lcaa na bi'. Nu lo'o ndye ngua'ni Jesús cña nu ntsu'u ji'j yu nde chalyuu, cha' ngüityi yu yabe' nu ntsu'u ji'j ñatj, li' nguxtyu yu ndyaa yu ca slo ycu' Ndyosi Sti yu, ndyaa tucua yu nde la'a tsu' cuj su tlyu ca su ntucua ycu' Ni.

Ná caca stu'ba cha' ji'j xca ji'j ycu' Ni lo'o Jesús

⁴ Tlyu la chacuayá' ntsu'u ji'j Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi que xca ji'j ycu' Ni nu ntsu'u nde cuā, xqui'ya cña nu cua ngua'ni yu cuentya ji'j Sti yu; quiña'a tsa chacuayá' nguxtyanu Ni ji'j Jesús, xqui'ya cha' stu'ba cha' ji'j yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu.
⁵ Nde laca sca cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi cuentya ji'j Jesús nu laca Sñi' ycu' ca Ni:

Sñi' na' laca nu'u; cua nda na' chalyuu jinu'u cha' laca nu'u Sñi' na'.

Lo'o jua'a cua nchcui' ycu' Ndyosi chaca cha' cuentya ji'j Jesús:

Na' caca Sti yu; caca yu Sñi' na' lacua. Si'i cha' ji'j sca xca nu ntsu'u nde cuā nchcui' Ni cha' bi', cuentya ji'j Jesús nda Ni cha' bi'.
⁶ Tya clyo lo'o cua ta ti ycu' Ndyosi ji'j Sñi' ycu' ca Ni cha' cca yu chalyuu, li' nacuj Ni:

Lcaa xca nu ntsu'u cuentya jna' nde cuā, nga'a cha' cua'ni tlyu ngu' xca bi' ji'j Sñi' na'.

⁷ Jua'a nchcui' ycu' Ndyosi ji'j Sñi' Ni; pana nu laca xca ji'j ycu' Ndyosi bi' ni, ndi'ya nchcui' Ni cuentya ji'j xca bi':

Laca bi' ñi'ya laca cui'j ti, masi cui'j nu tso'o tsa ndu'ni.

Ñi'ya ndyatj sca quii' tlyu, cha' tyjyu' tsa ntyiji'j xee, jua'a laca xca bi' ji'j ycu' Ndyosi lo'o ndu'ni bi' cña.

⁸ Xa' ña'a nchcui' ycu' Ndyosi cuentya ji'j Jesús nu laca Sñi' ycu' ca:

Ná nga'a cha' tye cha' caca nu'u loo, cha' ycu' Ndyosi laca nu'u, nacuj Ni,

liñi ti ndu'ni nu'u lo'o ñatj ca su laca nu'u loo.

⁹ Ndiya tsa ti' nu'u lcaa cha' liñi nu ndu'ni ñatj; ñasi' tsa nu'u lo'o ndyu'ni ñatj cha' cuxi lo'o ycu' Ndyosi Sti nu'u.

Bi' cha' ngusubi na' jinu'u cha' tya'a nu'u lo cña jna', nacuj ycu' Ndyosi.

Jua'a tso'o tsa nti' nu'u juani, cha' tlyu la chacuayá' cua nda na' jinu'u que ji'j xa' la ñatj, nacuj ycu' Ndyosi.

¹⁰ Tya chaca cha' cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Jesús nu laca Sñi' ycu' ca Ni:

Nu'u laca Xu'na tyucui ña'a chalyuu, nacuj ycu' Ndyosi.

Tya clyo ngüiñá nu'u lcaa na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a ngüiñá nu'u lcaa na nu ntsu'u nde cuā.

¹¹ Tiya' la li' culiji lcaa cha' bi' jua'a ti; pana ná sca caca jinu'u tsiya' ti,

masi casu chalyuu, masi casu lcaa na nu ntsu'u nde cuā ñi'ya laca lo'o ndyasu sca ste' na.

¹² Xco'o nu'u cha' bi', ñi'ya laca lo'o nchco'o na sca late' nu nga'aa cua'nijo'o ji'na;

nchcutsa'a na ji'j cha' caja xa' nu cucui.

Pana ña'a ti tya ndi'j ycu' nu'u;

ná ntsu'u cha' casu' nu'u tsiya' ti, nacuj ycu' Ndyosi ji'j Jesús Sñi' ycu' ca Ni.

¹³ Nde ntsu'u chaca cha' nu nscua lo quityi cusu' cuentya ji'j Jesús:

Cuā cly nu'u ca nde, tyucua nu'u ca su ntucua na' re;

ña'a cuayá' tyijjiloo na' ji'j lcaa tya'a cusu' nu'u tyucua nu'u, cha' caca nu'u loo ji'j ngu' bi' tsiya' ti.

Ni sca quiya' bilya chcu' ycu' Ndyosi jua'a cuentya ji'j xca ji'j Ni nde cuā, sca ti lo'o Jesús cua nchcui' Ni jua'a.

¹⁴ Lcaa nu laca xca ji'j ycu' Ndyosi nde cuā ni, lcaa tsā ndu'ni bi' cña nu nclyo ycu' Ndyosi ji'j; cui'j nu tso'o tsa laca nu ngu' xca bi'. Nda Ni ji'j ngu' xca bi' cca nde chalyuu, cha' xtyucua ngu' ji'j ca ta'a ñatj nu cua clyaa ti ji'j nu cuxi xqui'ya Jesús, cha' cua ngulala ti tye chalyuu.

Tlyu tsa cha' laca cha' cua ngulaá na ji'i nu cuxi

2 Tlyu tsa cha' laca ji'i Jesús juani lacua, bi' cha' nga'a cha' xñi tso'o na lcaa cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o na, cha' ná tyu'utsu' na ji'i tyucui' liñi nu ngusñi na. ² Tyempo sa'ni la nchcui' xcā bi' lo'o ñati cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Liñi tsa nchcui' xcā bi' lo'o ngu', cha' tyempo bi' lye tsa nguxcube' Ni ji'i lcaa ñati nu ngua'ni cha' cuxi; la cui' jua'a nguxcube' Ni ji'i ñati nu nga'aa ndaquiya' ji'i cha' nu nchcui' Ni. ³ La cui' ti cha' caca ji'na juani, si ná taquiya' na ji'i cha' nu cua ndyuna na bi', cha' clyaá na ji'i nu cuxi; ná caja ñi'ya clyaá na ji'i ycu' Ndyosi lo'o cua ndye chalyuu, nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati. Cloy ndacha' ycu' Jesús nu Xu'na na cha' bi' ji'i ñati nu ngua tsa'a' ji'i yu, jua'a ndyuna ngu' bi' cha' nu nchcui' yu; tiya' la li', lo'o ji'na ndacha' ngu' bi' cha' bi'. Bi' cha' jlo ti' na cha' chañi laca cha' bi'. ⁴ Lo'o jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi cña cha' ca cuayá' ti' na cha' chañi tsa laca cha' nu nchcui' ngu', ngua'ni Ni quiña'a tsa cha' tlyu slo na cha' ña'a na ji'i. Tyu tsa cha' nu ná nchca cua'ni ñati chalyuu ngua'ni Ni, cha' cube tsa ti' na ji'i ycu' Ni lo'o ña'a na cha' tlyu bi'. Lo'o li' cua nda Ni Xty'i' ycu' Ni cha' tyanu ne' cre-siya ji'i ñati chalyuu, tsa ña'a nu ntsu'u tyiquee ycu' Ni nda Ni ji'i ngu'; bi' cha' nchca ji'na cua'ni na tyu lo cña cuentya ji'i ycu' Ndyosi, nu ná nchca ji'i ñati cua'ni ycu' ca ngu'.

Tya'a na laca Jesús xqui'ya cha' ngua Ni ñati

⁵ Cha' ji'i chalyuu cucui bi' nchcui' na juani, pana si' nu ngu' xcā ji'i ycu' Ndyosi laca nu cua ngujui chacuayá' ji'i cha' caca ngu' loo ji'i chalyuu cucui; sca ti ycu' Ndyosi culo cña li'. ⁶ Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu'; ndi'ya nchcui' cha' bi':

Ndyosi Xu'na ya, ná sca na tsiya' ti laca ñati chalyuu, ná nga'a cha' cube ti' nu' u ji'i ngu';

ná nga'a cha' cua'ni tya'na ti' nu' u ji'i ngu', cha' laca ngu' ñati ti, nacuj jyo'o cusu'.

⁷ Masi sube tsa ñati laca ngu' cuentya jinu' u, pana cua nda nu' u sca ñati nu lijya chalyuu;

jua'a cua laca ti tyempo nda nu' u chacuayá' cha' caca xcā jinu' u loo ji'i yu bi'.

Ca tiya' la, li' ta nu' u sca su tso'o tsa su tyucua yu lo'o nu' u, ñi'ya laca su ntucua tlyu sca xu'na ñati, sca se' i su caca ch' i loo.

⁸ Lo'o jua'a cua nda nu' u chacuayá' cha' caca yu loo ji'i lcaa na.

Jua'a nacuj quityi bi'. Cuentya ji'i lcaa ca na tsiya' ti nchcui' quityi bi', nu lo'o nacuj quityi cha' cua nda Ni chacuayá' cha' caca yu loo ji'i lcaa na, masi juani ti bilya ña'a na cha' laca yu loo ji'i lcaa na bi'. ⁹ Pana cua jlo ti' na ñi'ya ngua ji'i Jesús nu ngua li', cha' xti ti tyempo ngua lcaa xcā ji'i ycu' Ndyosi loo la ji'i ycu' Jesús. Ngujui yu lo crusi cuentya ji'i lcaa ñati chalyuu, xqui'ya cha' xcui' tso'o tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o na. Lo'o jua'a ndube tsa ti' na ñi'ya ndyaca ji'i yu juani, cha' tso'o tsa ndyu'ni ch' i ngu' loo yu; ndyu'ni tlyu ngu'

ji'i yu xqui'ya cha' cua ngujui yu, xqui'ya cha' ti' i tsa ngua ti' yu cuentya ji'na.

¹⁰ Cloy ngüiñā ycu' Ndyosi lcaa ca na nu ntsu'u cha-lyuu, jua'a tya ña'asi Ni lcaa na; lo'o jua'a nti' Ni cha' tyalaa ca ta'a na nu laca na sñi' Ni ca su tso'o tsa ca su ntucua ycu' Ni. Bi' cha' cloy ndulo tsa cha' ji'i Ni cha' tye lcaa cña nu ngua'ni Jesucristo; lo'o nu juani cua ngulaá na ji'i nu cuxi xqui'ya Jesús, masi ti' i tsa ngua ti' yu lo'o ngua'ni yu cña bi'. ¹¹ Na cua ngua'ni lubii Jesús ji'i cresiya ji'i ñati chalyuu, bi' cha' juani laca ycu' Ndyosi Sti na; lcaa na nu cua ngua lubii cresiya ji'na xqui'ya Jesús ni, ntsu'u sca ti Sti na lo'o ycu' Jesús, cha' laca ycu' Ndyosi Sti na juani. Lo'o jua'a ná ndube ti' Jesús, nchcui' yu cha' tya'a ycu' yu laca na. ¹² Cua nscua tsaca cha' nu cua nacuj yu ndi'ya:

Ndyosi Sti na', tso'o ti chcui' na' cha' jinu' u su ndi' i na' lo'o ngu' tya'a na';

cula tu'ba na' j' i lo'o cua'ni tlyu na' jinu' u ca su ndyu' u ti' i lcaa ñati.

¹³ Lo'o jua'a chaca cha' nacuj yu ndi'ya:

Lo'o na' xñi na' cha' ji'i ycu' Ndyosi Sti na', nacuj.

Lo'o li' nchcui' yu chaca quiya' ndi'ya:

Nde ti ndi' i ya, cha' stu'ba ti ndi' i na' lo'o sñi' na' nu cua nda ycu' Ndyosi 'na.

Jua'a nchcui' cha' nu cua nscua lo quityi cusu' bi'.

¹⁴ Nu na, ñati chalyuu na ni, sca ti cuaña' na, sca ti tañi na lo'o ngu' cusu' ji'na, jua'a lo'o ngu' tya'a na. Ca ta'a na nu cua ngusñi na cha' ji'i Jesús laca na ñati chalyuu; bi' cha' lo'o nu Jesús bi' ngua yu ñati, cha' li' ngua ji'i yu ngujui yu cuentya ji'na. Sca ti jua'a ngujui ñi'ya tyijiloo yu ji'i nu xña'a nu nclyo cña nde ca bilyaa, su nti' nu xña'a bi' cha' tsa cresiya ji'i lcaa ñati. ¹⁵ Lo'o jua'a ngua'ni lyaá yu ji'i ñati nu ntsi' tsa cha' cajaa ngu'; lcaa tsā lo'o ñaa ngu' bi' chalyuu, cuxi ti ndi' i ngu' bi', ti' i tsa cña nti' ngu', xqui'ya cha' xcui' na ntsi' tsa ngu' si cajaa ngu'. Ngua'ni tye Jesús cha' ntsi' ngu' jua'a, ndu'ni yu cha' tso'o ti tyi' i ngu' bi' juani. ¹⁶ Ná ya Jesús chalyuu cha' xtyucua yu ji'i ngu' xcā ji'i Ni nde cuā; cuentya ji'na ñati chalyuu na ya Jesús, cha' xtyucua yu ji'na ngua ti' yu, cha' ca ta'a na laca na tya'a ñati ji'i jyo'o Abraham, masi cua lijya na chalyuu tiya' la xi. ¹⁷ Bi' cha' lacua, stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i Jesús lo'o ñati ji'i ycu' nde chalyuu. Ngujui yu lo crusi cuentya ji'na, lo'o juani ntucua yu ca slo ycu' Ndyosi cha' chcui' yu lo'o Ni, cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na. Juani laca Jesús ñi'ya laca sca sti jo'ó nu laca loo la nu ndy' u tsa ti' ji'na, nu jua'a tso'o tsa ndu'ni tya'na ti' ji'na. ¹⁸ Juani taca cua'ni lyaá Jesús ji'i ñati lo'o ndyojo-laqui nu cuxi ji'i; nchca ji'i yu cua'ni jua'a, xqui'ya cha' lo'o ji'i ycu' yu ngua ti' nu cuxi cua'ni ngana ji'i, cha' lo'o ycu' yu ngua tii yu ji'i cha' ti' i lo'o ya yu nde chalyuu.

Ná stu'ba Moisés lo'o Jesús

3 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cu'mā nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i mā, culacua tso'o ti mā tilaca laca Jesucristo. Cua nda ycu' Ndyosi Sti yu ji'i yu cha' ya yu nde chalyuu, lo'o nu juani laca yu ñi'ya

laca sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na, cha' ngusñi na cha' ji'i ycuí'. ² Ndaquiya' Jesús lcaa cña nu ngulo ycuí' Ndyosi Sti yu ji'i yu, ndyi'u ti' yu ji'i ycuí' Ni nu nguane ji'i yu cha' cãã yu nde chalyuu tya clyo. La cui' jua'ã ndaquiya' jyo'o Moisés ji'i cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'i nu ngua sa'ni bi'. ³ Pana juani lye la ndu'ni tlyu na ji'i Jesús, cha' ná stu'ba jyo'o Moisés lo'o yu bi'. Ñi'ya laca lo'o ndye ndya' sca ni'i ni, tso'o tsa nchcui' ngu' cha' ji'i cuityi nu ngüiñá ji'i ni'i bi', masi ná nchcui' lye ngu' cha' ji'i ycuí' ni'i; la cui' jua'ã laca lo'o Jesús ni, lye la ndyi'u ti' ngu' ji'i ycuí' Jesús, masi nga'aa lye ndyi'u ti' ngu' ji'i nu Moisés bi'. ⁴ Cua ña'ã ca ni'i nu ndiñá ñati ni, cua ntsu'u xu'na ni'i bi'; pana ycuí' Ndyosi ngüiñá lcaa ca na, lo'o lcaa ca chalyuu, lo'o lcaa ñati nu ndi'i chalyuu. ⁵ Tso'o tsa cña nu ngua'ni nu Moisés bi' lo'o ngua yu cña sa'ni, cha' cuentya ji'i ñati ji'i ycuí' Ndyosi nde chalyuu ngua yu cña; nchcui' tsa jyo'o bi' lcaa cha' nu ngua ti' ycuí' Ndyosi cha' chcui' Ni lo'o ngu' bi'. ⁶ Pana nu Cristo bi' ni, tso'o la cña ndu'ni yu, xqui'ya cha' laca yu Sñi' ycuí' Ndyosi, lo'o jua'ã laca yu loo ji'i lcaa ñati nu ntsu'u cuentya ji'i Ni. La cui' ñati ji'i ycuí' Ni laca na, si ña'ã ti ná ntsi na ña'ã cuayá' tye chalyuu ji'na, si ña'ã ti tya tso'o ntsu'u tyiquee na laja lo'o ndu ti' na ji'i Cristo cha' cua'ni lyaá lyiji yu ji'na.

Caja ñi'ya nu tso'o ti tyi'i tyiquee na, si taquiya' na ji'i cha' nu nchcui' ycuí' Ndyosi

⁷ Lo quityi cua nscua sca cha' nu nda Xtyi'i ycuí' Ndyosi lo'o ñati sa'ni. Ndi'ya nchcui' Ni lo'o ngu' tya li': Juani ti cua'ã jyaca mã ji'i cha' nu nda na' lo'o mã:

⁸ Nga'aa tyu'u cha' cuxi tyiquee mã ña'ã mã 'na chaca quiya',

ni nga'aa cua'ni mã ñi'ya nu ngua'ni jyo'o cusu' ji'i mã tsaca quiya' nu ngua sa'ni la.

Nu ngua li' lye tsa ngusu'u tya'a ngu' lo'o na' ca ne' quixi' su nguta'ã yu'u ti ngu', nacui Ni.

Nu ngua li' ngua ti' ngu' cua'ni cuayá' ngu' 'na, si cua'ni tyaala na' ji'i ngu'.

⁹ Ngua ti' jyo'o cusu' ji'i mã cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na' nu ngua li';

cua nxyi' lo'o ti ngu' 'na tyucui tu'ba yija, masi na'ã ngu' lcaa cha' tlyu nu cua ngua'ni na' cuentya ji'i ngu' lcaa yija bi', nacui Ni.

¹⁰ Bi' cha' ngua ñasi' tsa na' ji'i ngu' bi' li'.

Ni na' li': "Xcui' cuxi ti ncyacua ti' ngu' bi', ná ntaja'ã ngu' tsiya' ti cha' tyanu cha' jna' ne' cresiya ji'i ngu'; ná ntaja'ã ngu' cua'ni ngu' ñi'ya nu ni na' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'", nacui na' li'.

¹¹ Ngua ñasi' tsa na' ji'i ngu' bi' li', ña'ã cuayá' lye tsa nchcui' na' lo'o ngu' bi' li':

"Nga'aa tyalaa mã ca slo na' cha' tyi'i tso'o ti mã lo'o na'".

Jua'ã ntsu'u cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o ngu' tya li'.

¹² Cu'mã tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ña'ãsi mã ji'i ycuí' ca mã, cha' ni tsaca mã ná tya'achy' mã ji'i cha' ji'i ycuí' Ndyosi nu lu'ú ca, cha' ná caca cuxi cresiya ji'i mã, ñi'ya si nga'aa taquiya' mã cha' ji'i Ni. ¹³ Ná tso'o si cñilo'o nu cuxi ji'i mã, lo'o li' xana caca cuxi cresiya ji'i

mã. Bi' cha' lcaa tsã nga'ã cha' xtyucua mã ji'i tya'a mã, cha' tyanu tachaa la cha' ji'i Jesús ne' cresiya ji'i ngu' tya'a mã, cha' ná cñilo'o nu cuxi ji'i mã tyucui lo'o tya ndi'i ti mã chalyuu. ¹⁴ Lcaa na lo'o tya'a na, tya ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo si ña'ã ti xñi na cha' ji'i Ni ña'ã cuayá' nu tye chalyuu ji'na, la cui' ñi'ya lo'o jlyu ti' na ji'i yu nu ngua tya clyo.

¹⁵ Ndi'ya nchcui' ycuí' Ndyosi cha' nu nscua lo quityi bi':

Juani ti cua'ã jyaca mã ji'i cha' nu ta na' lo'o mã:

Nga'aa tyu'u cha' cuxi tyiquee mã ña'ã mã 'na chaca quiya',

nga'aa cua'ni mã ñi'ya ngua'ni jyo'o cusu' ji'i mã tsaca quiya' tya sa'ni la;

nu ngua li' lye tsa ngusu'u tya'a ngu' lo'o na'.

¹⁶ Lcaa ñati nu cua ndyalo'o Moisés ji'i nu lo'o ngutu'u ngu' ca loyuu Egipto ni, bi' ñati ngua nu cua ndyuna cha' nu nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o ngu' nu ngua li', pana lye tsa ngusu'u tya'a ngu' lo'o Ni li'; ¹⁷ bi' cha' ngua ñasi' tsa ycuí' Ndyosi ji'i ñati bi' tyucui tyempo lo'o ngutu'u scua tu'ba yija, bi' cha' ndyanu tyijya jyo'o bi' jua'ã ti to' tyucui ca ne' quixi' ca su nguta'ã yu'u ti ngu'. ¹⁸ Cua lye tsa nchcui' Ni cha' ji'i ngu' nu ngusu'u tya'a lo'o Ni: "Nga'aa tyalaa ngu' bi' ca slo na', cha' tyi'i tso'o ti ngu' ca nde", nacui Ni li'. ¹⁹ Nchca cuayá' ti' na lacua, cha' nga'aa ndyalaa ngu' bi' ca su nacui Ni ji'i ngu' cha' tsaã ngu', xqui'ya cha' nga'aa ndaquiya' ngu' cha' ji'i ycuí' Ndyosi.

4 Cha' nu laca juani, cua nguxtyanu Ni sca cha' lo'o na, cha' taca tyalaa na ca slo Ni, cha' tyi'i tso'o ti na ca bi'. Tso'o si cube ti' na ji'i lcaa ngu' tya'a na, cha' ná tyu'utsu' ni tsaca ngu' ji'i tyucui liñi nu tsaã ca su tyi'i na lo'o ycuí' Ndyosi. ² Ñi'ya lo'o ndyuna jyo'o cusu' bi' cha' tso'o nu nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o ngu' cha' clyáá ngu', la cui' jua'ã cua ndyuna na cha' tso'o nu nchcui' Jesús. Pana nu jyo'o bi' ni, ná ngua tso'o cresiya ji'i ngu', masi cua ndyuna ngu' cha' bi', xqui'ya cha' ná jlyu ti' ngu' cha' bi', ná ngusñi tso'o ngu' cha' bi'. ³ Nu lo'o ngusñi na cha' ji'i Ni, li' taca tyalaa na slo ycuí' Ndyosi cha' tyi'i tso'o ti na ca bi'. Pana ñi'ya nu nscua lo quityi re, jua'ã ngua cha' ji'i jyo'o bi', cha' nchcui' ycuí' Ndyosi ndi'ya:

Ngua ñasi' na' li', nacui Ni. Lye nchcui' na' ji'i ngu' bi', cha' ná tyalaa ngu' bi' ca slo na', cha' ná tyi'i tso'o ti ngu' ca nde.

Nacui ycuí' Ndyosi jua'ã, masi cua ndye lcaa cña ji'i ycuí' Ni tya lo'o ndya' chalyuu. ⁴ Cua nscua sca cha' lo quityi cusu' nu nchcui' cha' ji'i tsã nchca cati, tsã ndi'i cña' ti na. Ndi'ya nacui quityi:

Nguti'i cña' ycuí' Ni tsã nu nchca cati li', cha' ná ngua'ni Ni cña tsã bi' li'.

⁵ Pana ndi'ya nchcui' lo quityi nu nscua jyo'o bi':

Nga'aa tyalaa ngu' bi' ca slo na' cha' tyi'i tso'o ti ngu' ca nde.

⁶ Bi' ñati laca nu clyo ndyuna cha' tso'o nu cua nchcui' Ni lo'o ngu', cha' clyáá ngu' ji'i nu cuxi, lo'o li' ná ngua tyalaa ngu' bi' ca slo ycuí' Ndyosi, ná ngua tyi'i tso'o ti ngu' ca su nacui Ni cha' tyi'i ngu', xqui'ya cha' ná nta-

ja'a' ngu' bi' taquiya' ngu' cha' bi'. Pana tya lyiji xi cha' tyu'u ti'i lcaa ñati nu nscua cha' tyi'i tso'o ti ca slo ycu' Ndyosi; ⁷ tya nda la Ni xi tyempo ji'na, cha' juani ti tya taca cuna na cha' bi'. Cua ngua tyuu yija tya lo'o ngu-juii jyo'o Moisés bi', nu lo'o nchcui' ycu' Ndyosi lo'o David. Ndi'ya nacui' Ni:

Juani ti cua'a jyaca ma' ji'i cha' nu nda na' lo'o ma', ná tyu'u cha' cuxi tyiquee ma' ña'a ma' jna'.

⁸ Nu ngua cua sa'ni bi', ná ngua ji'i jyo'o Josué tyalo'o yu ji'i ñati bi' sca ti quiya' ca su ndi'i ycu' Ndyosi; bi' cha' tiya' la tya nda la Ni xi tyempo cha' cuna na cha' bi'. ⁹ Lo'o juani ni, si ña'a ti tya xñi tso'o na cha' ji'i ycu' Ndyosi, tya taca tyi'i tso'o ti na lo'o Ni li', ñi'ya lo'o ngua'a cña' ycu' Ni tsá nchca cati bi'. ¹⁰ Masi tye cña ji'na nde chalyuu, tsaa na ca slo ycu' Ndyosi, li' taca tyi'i tso'o ti na lo'o Ni ca bi', ñi'ya nu nguti'i ycu' Ndyosi lo'o ngua'ni tye Ni cña ji'i Ni lo'o ngua tsá nchca cati bi'. ¹¹ Lcaa tsá cua'ni cña ti' na lacua, cha' ña'a ti tyu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ni, cha' taca tyi'i tso'o ti na. Ná cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o cusu' bi', nu ná ndaquiya' tsiya' ti ji'i ycu' Ndyosi, cha' li' ná ngua tyalaa ngu' bi' ca su nacui' Ni cha' tsaa ngu'.

¹² Lcaa cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ñati ni, ñi'ya nti' sca na lu'ú, jua'a laca cha' bi'. Lcaa tyempo ndu'ni bi' cña ne' cresiya ji'i ñati nu cuna cha' bi'. Laca cha' bi' ñi'ya si laca sca xlyu nu cha tsa tu'ba tyucuaa chü; ndu'ni bi' cha' saala cuaña' na ña'a cuayá' nu tyalaa ca su ntsu'u tyijya na, ña'a cuayá' tyaca' ycu' nu ntsu'u ne' tyijya na. La cui' jua'a laca lo'o cuna na cha' ji'i ycu' Ndyosi bi', na nchcui' ca'a ti cha' bi' ji'i tyucui' ña'a na, jua'a lo'o cresiya ji'na. Lo'o nduna na sca cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ñati, liñi tsa quijeloo cha' ji'i Ni, lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee na cha' caja ji'na, lcaa cha' nu ncyacua ti' scaa na. ¹³ Ná taca tyu'u cuaana ti cha' tyiquee na, ni tsaca cha' nu ntsu'u ji'na, cha' ná ca cuayá' ti' ycu' Ndyosi ji'i cha' bi'. Ná taca. Ña'a Ni ji'i lcaa ñati nu cua ngüiñá Ni, nu cua ngusta Ni chalyuu; nchca tii Ni lcaa cha' nu ntsu'u ji'na. Ná taca cua'ni na ni sca cña ca slo ycu' Ndyosi cha' tyu'u cuatsi' ti sca cha', cha' nga'a cha' xacu' na cha' ji'i ycu' Ni cuentya ji'i lcaa cña nu ngua'ni scaa na nde chalyuu, nu lo'o tye chalyuu ji'na.

Sti jo'ó cuentya ji'na ca slo ycu' Ndyosi laca Jesús

¹⁴ Lo'o cua ngusñi na cha' ji'i Jesús, li' nga'a cha' cua'ni na cha' tso'o ti tyanu cha' bi' ne' cresiya ji'na. Cua laca ntsu'u sca sti jo'ó nu laca loo la nu ndu cuentya ji'na; Jesús laca bi', nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca yu. Cua ndyaa Jesús ca su ndi'i ycu' Ndyosi Sti yu; juani ndu Jesús slo Ni, nchcui' cha' ji'na lo'o Ni. ¹⁵ Laca Jesús sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na, lo'o jua'a tya'na tsa ti' Jesús ña'a yu ji'na. Cua jlo ti' yu cha' ntsu'u tsa quiya' lo'o cua cua'ni ti nu cuxi ngana ji'na, cha' nu lo'o tya ndi'i Jesús lo yuu chalyuu, la cui' jua'a lye tsa ngua'ni cuayá' nu xña'a' ji'i yu, si cua'ni yu cha' cuxi. Pana nu Jesús bi' ni, ni sca cha' cuxi ná ngua'ni yu, bi' cha' taca caca yu sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na, cha' jlo ti' Jesús ñi'ya ññilo'o tsa nu xña'a' ji'na. ¹⁶ Ná

cutsji na tsiya' ti lacua, tyucui tyiquee na jña na sca cha' ji'i ycu' Ndyosi ca su tlyu ca su laca Ni loo; chcui' na lo'o ycu' Ndyosi nu xcu' tso'o tsa ndu'ni lo'o ñati, cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'na, cha' xtyucua Ni ji'na, masi la cui' ca hora nu lyiji tsa cha' ji'na.

⁵ Xa' la xu'na sti jo'ó nu ndi'i nde chalyuu ni, nsubi ngu' ji'i tya'a ngu' tilaca caca xu'na sti jo'ó, cha' caca yu bi' cña ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i ñati. Nsta sti jo'ó bi' msta nu lija lo'o xa' ñati ji'i lo mesa ji'i ycu' Ndyosi, jua'a ndijña tsa yu cha' clyu ti' ji'i Ni xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati bi' li'. ² Ñati chalyuu ti laca sti jo'ó bi'; lo'o ycu' yu ntsu'u cha' cuxi nu ndyuni yu, bi' cha' tso'o ti nchcui' yu lo'o ñati nu ná nduna tsiya' ti, nu ndyuni tsa cha' cuxi. ³ La cui' tyempo lo'o ndyuni yu bi' cña cuentya ji'i xa' ñati, la cui' jua'a cuentya ji'i ycu' ca yu nga'a cha' jña yu cha' clyu ti' ji'i ycu' Ndyosi, xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i ycu' yu.

⁴ Ni sca ñati ná ntsu'u chacuaya' cha' caca yu xu'na sti jo'ó hora nu nti' ti yu cha' caca yu cña bi'; ycu' Ndyosi laca nu nsubi tilaca nu tso'o cha' caca xu'na sti jo'ó cuentya ji'i Ni, ñi'ya ngusubi Ni ji'i jyo'o Aarón cha' ngua yu xu'na sti jo'ó. ⁵ Lo'o Cristo ni, laca Ni sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na; si'i cha' ji'i ycu' ti Ni ndu'ni Ni jua'a, cha' ná ngüijña Ni cha' ji'i ycu' Ndyosi Sti Ni cha' caca tlyu la Ni. Ycu' Ndyosi laca nu cua nchcui' lo'o Sñi' Ni tya clyo:

Sñi' na' laca nu'u; ycu' na' cua nda na' chalyuu jinu'u, cha' laca nu'u Sñi' na'.

Jua'a cha' nda Ni lo'o Cristo. ⁶ Lo'o li' cua nchcui' ycu' Ni chaca cha' ndi'ya:

Lcaa ca tyempo caca nu'u sti jo'ó;

la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua cua sa'ni la, jua'a cua'ni nu'u cuentya ji'i ñati juani.

⁷ Nu lo'o tya ndi'i Jesús lo yuu chalyuu, tyuu tsa quiya' ngusi'ya tsa yu lo'o nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu; lye tsa ngua ti' cresiya ji'i yu lo'o ngüijña yu cha' ji'i Ni, cha' nchca tsa ji'i ycu' Ndyosi. Ngua ji'i Ni cua'a ji'i ñati cha' ná cujuu ngu' ji'i Jesús nquicha'; pana ndyuna Ni cha' nu nchcui' Jesús lo'o Ni, cha' ntaja'a yu cua'ni yu lcaa cña nu nti' ycu' Ndyosi Sti yu. ⁸ Bi' cha' ndaquiya' Jesús lcaa cña nu nti' ycu' Ni cha' cua'ni yu. Nchcubé' tsa yu lo'o nguti'i yu nde chalyuu; masi nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca yu, pana tya ngua tsa'a la yu cua ña'a ca cña nu cua'ni yu cuentya ji'i Ni. ⁹ Tiya' la li', lo'o cua ngua lcaa cha' ji'i Jesús cha' cua ngua'ni yu cña nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i yu cha' cua'ni yu, tya li' ntucua quiya' cha' cua'ni lyaá Jesús ji'i cua ña'a ca ñati chalyuu nu tyaja'a cua'a jyaca ji'i cha' nu cua nchcui' yu lo'o; ná tye tsiya' ti cha' cua'ni lyaá Ni ji'na ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'na. ¹⁰ Bi' cha' cua nacui' Ni cha' laca Jesús sti jo'ó nu laca loo la; la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua cua sa'ni la, jua'a cua'ni Jesús cuentya ji'na juani.

Caca cuxi cha' ji'na si tya'achu' na ji'i Jesús

¹¹ Cua quiña'a tsa cha' nti' ya chcu' ya lo'o ma' cha' ji'i Cristo, cha' quiña'a tsa cha' tya lyiji ca cuayá' ti' ma'. Pana ná nchca culu'u tso'o ya lcaa cha' bi' ji'i ma; tlyu

tša cña caca, xqui'ya cha' ycuí' cu'mā ná ndyu'ni yala mā cha' ca cuayá' ti' mā cha' bi'. ¹² Tya sa'ni tša ngua lo'o ndyuna mā cha' jii' Cristo tya clyo; cua nteje tacui tyuu tša tyempo, ña'a cuayá' taca caca mā mstru cuentya jii' Cristo nquicha', pana ña'a ti ndii' mā juani. Tya nti' cha' culu'u la ngu' jii' mā tya chaca quiya' ñi'ya ntucua quiya' cha' jii' ycuí' Ndyosi, la cui' cha' nu ngua ti' Ni cha' cacha' Ni jii' ñati' chalyuu. Ñi'ya ndu'ni sca cubi' nu tya ntyi', cha' bilya cacu bi' tyaja, jua'a ndyu'ni mā, cha' ná nchca ca cuayá' ti' mā cha' jii' ycuí' Ndyosi bi'. ¹³ Tya cuañi' tša ngu' nu tya ntyi'; la cui' jua'a laca cu'mā, cha' ná jlo ti' mā tsiya' ti ñi'ya nga'a cha' cua'ni mā lo'o ngua tso'o cresiya jii' mā cuentya jii' Jesús, masi ntsu'u cha' tso'o nu nga'a cha' cua'ni mā juani. ¹⁴ Ñati' nu cua nguluu xi laca nu ndacu tyaja; lo'o cu'mā caca jua'a, si qui' mā cha' culacua tso'o ti' mā ñi'ya laca sca cha', si cha' tso'o laca, si cha' cuxi laca.

6 Cua'ni yala na lacua, cha' cuna tso'o na lcaa cha' nu ntsu'u jii' Cristo; cua'ni na cha' caca na ñati' nu ncliyaca tso'o ti' ti', cha' ná tso'o si xcui' na nchcui' na jii' cha' nu ngua tsa'a na tya clyo ti. Juani cua jlo tso'o ti' na macala ntucua quiya' cha' jii' Cristo: cua nchcui' na ñi'ya caca tyu'utsu' na jii' cha' cuxi nu ngua'ni na tya sa'ni la, ñi'ya caca xñi na cha' jii' Cristo; ² jua'a cua nchcui' na ñi'ya caca tyucuatya na chacuayá' jii' Cristo, ñi'ya caca sta ya' ngu' hique na chacuayá' jii' Cristo; cua nchcui' na cha' tya tyu'ú na chaca quiya' nde loo la, masi cua ngujui na, cha' li' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' Ni jii' lcaa na lo'o tya'a na. ³ Lo'o nu juani ni, nga'a cha' cua'ni yala ti na cha' taquiya' na lcaa cha' jii' Jesús nu tya lyiji xñi tso'o na; jua'a cua'ni na lacua, si tya ta la ycuí' Ndyosi xi chalyuu jii'na.

⁴ Ná caja ñi'ya cua'ni na lo'o ñati' nu nguxtyanu tsiya' ti jii' cha' bi'. Cua jlo ti' ngu' ñi'ya laca lo'o cua ndyaala hique ngu' cha' ngulacua tso'o ti' ngu', jua'a cua jlo ti' ngu' cha' tso'o tsa cua ña'a ca cha' nu nda ycuí' Ndyosi ya'a slo ngu'. Lo'o ngu' bi', cua ngua'ni Xtyi'i ycuí' Ndyosi cña ne' cresiya jii' ngu' xqui'ya Jesús nquicha'. ⁵ Cua jlo ti' ngu' bi', cha' cua na'a ngu' cha' tso'o tsa lcaa cha' nu nacui' Ni jii'na cha' cua'ni Ni lo'o na; cua na'a ngu' bi', cha' tlyu tsa cha' nu ndyaca lo'o cua nguxana tyalaa chalyuu cucui jii' ycuí' Ndyosi ca su ndii' ngu'. ⁶ Lo'o li' cua ndya'achy' ngu' bi' jii' Jesús. Nga'aa caca cua'ni na cha' chaca quiya' xñi tso'o ngu' bi' cha' jii' Jesús; xcui' na nda ngu' bi' cha' ti' jii' Jesús nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi, cha' ndyu'ni ngu' ñi'ya laca si ntyiji' ca'a ngu' jii' Jesús lo crusi chaca quiya', cha' xa' xtyi' lo'o ti ñati' chalyuu jii' yu. ⁷ Ñi'ya nti' sca yuu tso'o su ndyu'ni ngu' cña ni, lu'ba ti nda'ya tyo ndyalú lo yuu bi'; ndyi'yu yuu hitya tyo bi' li', cha' jua'a nxyucua ycuí' Ndyosi jii' yuu cha' tyucua na cuiñi' nu cua ndyataa lo yuu, cha' cua'nijo'o jii' ngu' nu ndyu'ni cña bi'. ⁸ Pana ná tso'o yuu tsiya' ti si tyucua xcui' quixi', xcui' yaca quiche'; xtyanu ngu' jii' yuu nu ndu'ni jua'a, cha' ñi'ya laca si cua ngusta ycuí' Ndyosi yabe' jii' yuu bi', jua'a ndyu'u cha'. Nga'a cha' cua'a ngu' quii' lo yuu bi', cha' tye tyaqu' lcaa na cuxi nu ntsu'u ca ndacua.

Ñi'ya nu caca jii' yuu nu ná tso'o tsiya' ti bi', jua'a caca cuxi jii'na si xtyanu na cha' jii' Jesús.

Ña'a ti tya xñi tso'o na cha' jii' ycuí' Ndyosi, cha' ná xtyanu chca Ni jii'na

⁹ Cu'mā tya'a tso'o na, nu ntsu'u tša tyiquee ya ña'a ya jii' mā, nga'aa ntsu'u cha' culacua ti' ya cha' jii' mā jua'a, masi nchcui' ya ñi'ya nu cua nchcui' ca ti ya. Cua jlo ti' ya cha' tso'o ti ndyaca jii' mā juani, tya lo'o ngua'ni lyaá Jesús jii' mā jii' nu cuxi. ¹⁰ Lo'o jua'a liñi tša ndu'ni ycuí' Ndyosi lo'o na. Ná clyaa ti' Ni lcaa cha' tso'o nu cua ndyu'ni mā, nu lo'o nxyucua mā jii' ngu' tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, cha' cua quiña'a xi cña ndyu'ni mā cuentya jii' ngu' bi'. Xqui'ya cha' ndyu'ni mā jua'a, bi' cha' jlo ti' xa' ñati' cha' ntsu'u tša tyiquee mā jii' Jesús, cha' ña'a ti tya ndyu'ni mā cha' tso'o lo'o ngu' juani. ¹¹ Tso'o si ña'a ti tya cua'ni mā tyucui tyempo nde loo la nti' ya, cha' ndy ti' mā jii' ycuí' Ndyosi ña'a cuayá' tyu'u tucua lcaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o mā. ¹² Ná nti' ya cha' caca taja mā; na cua nti' ya cha' cua'ni mā ñi'ya nu ngua'ni xa' la tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús tya clyo la, nu cua ndalo tša tyiquee cha' ndy ti' ngu' jii' ycuí' Ndyosi. Bi' cha' cua ngujui lcaa cha' jii' ngu', ñi'ya nu nacui' Ni cha' tyacua jii' ngu'.

¹³ Nu ngua sa'ni la lo'o ngüñi cha' jii' ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham, li' ngulutü Ni xtañi ycuí' Ni lo'o nacui' Ni ndi'ya jii' nu cusu' bi': "Chacuayá' jii' ycuí' ca ti na' cua'ni na' cña bi' cuentya jinu'u", nacui' Ni. Nga'aa ntsu'u la xa' ñati' nu tlyu la cha' jii' que ycuí' Ndyosi, bi' cha' ngulutü Ni xtañi ycuí' Ni, cha' quiñi cha' jii' Ni lo'o Abraham bi'. ¹⁴ Xa' nchcui' Ni lo'o jyo'o bi' li': "Chañi cha' nu chcui' na' lo'o nu'u, cha' tso'o tsa cua'ni na' lo'o nu'u, cha' quiña'a tsa ñati' jinu'u tyatü nde lo yuu tyempo ca nde loo la". Jua'a nacui' Ni nu ngua li'.

¹⁵ Ndalo tša tyiquee Abraham bi' li', cha' ndy ti' yu jii' cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o yu; bi' cha' ngutu'u tucua lcaa cha' jii' yu, ñi'ya nu cua nacui' Ni jii' yu cha' caca jii'. ¹⁶ Ndi'ya ndu'ni ñati' chalyuu: Si nti' ngu' cha' tyanu tachaa sca cha' nu cua quiñi ti jii' ngu' lo'o tya'a ngu', li' ncliyoty ngu' tañi sca jo'ó, masi xtañi sca ñati' tlyu la ja lo'o nda ngu' cha'; ná caja ñi'ya xuy tya'a ngu' cuentya jii' cha' bi' li'. ¹⁷ La cui' jua'a ngua'ni ycuí' Ndyosi. Ngua ti' Ni cacha' liñi Ni jii' ngu' ñi'ya nu caca cha' bi' jii' ngu' bi' ca nde loo la, cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' nga'aa tya'achy' Ni tsiya' ti jii' sca cha' nu cua nacui' Ni tsaca quiya'; bi' cha' xtañi ycuí' Ni ngulutü Ni clyo, cha' jua'a ngüñi cha' jii' Ni lo'o jyo'o bi'. ¹⁸ Xqui'ya lcaa cha' bi' cua jlo ti' na cha' ná nga'a cha' cha'a tsiya' ti sca cha' nu cua nacui' ycuí' Ndyosi cha' caca, cha' ná nti' Ni cñilo'o Ni jii'na tsiya' ti. Tso'o ti ndi' tyiquee na juani, cha' ni sca cha' cuxi ná taca xcutsii' jii'na, xqui'ya cha' jlyu ti' na cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o na; cua ngua'ni Ni cha' ndyaca tlyu la tyiquee na, cha' xñi tso'o na lcaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o na ña'a cuayá' nu tyu'u tucua cha' bi'. ¹⁹ Ñi'ya nti' chcuá ngratu nu nsalú ngu' nde siyu' yaca ni'i, cha' tachaa ti xñi ca'a chcuá bi' jii' quee nde siyu' hitya, cha' tyacui se'i ti yaca ni'i bi' lo hitya, cha' ná caca tyu'utsu' yaca ni'i bi' tsiya' ti li'; la

cui' jua'a ndu'ni Jesús lo'o na, cha' ndu'ni yu cha' tyanu tachaa cha' ji'i ycu' Ni ne' cresiya ji'na, cha' ná tya'a'achy' na ji'i Ni tsiya' ti. Cua ndyalaa Jesús nde cua, ñi'ya laca si cua nteje tacui yu tasá tlyu nu ndacui cla'be ne' laa tonu; juani cua ndyaa tucua yu la cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi. ²⁰ Cuentya ji'na, cua ndyaa Jesús ca bi' nde loo la, cha' taca xtyucua yu ji'na. Ná nga'a cha' tye cha' laca Jesús sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na; la cui' ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni, jua'a cua'ni Jesús cuentya ji'na juani.

Ñi'ya ngua Melquisedec sti jo'ó, jua'a laca Jesús cuentya ji'na juani

7 Nu jyo'o Melquisedec bi' ni, xu'na quichj Salem ngua nu cusu' bi'; cuentya ji'i ycu' Ndyosi nu laca loo la ngua'ni yu cña cha' ngua yu sti jo'ó. Nu ngua tyempo bi' cua ndyaa lca'a jyo'o Abraham ji'i tyuu tya'a rey xña'a, cha' ngusu tya'a yu lo'o ngu' bi', ndyujui yu ji'i nu ngu' xña'a bi' li'. Tyucui lo'o ñaa yu, li' ngutu'u nu Melquisedec bi' ndyaa to' tyucui cha' ty-acua tya'a lo'o nu Abraham bi'; ngulacua ji'i yu chacuayá ji'i ycu' Ndyosi li'. ² Bi' cha' ngusa'be Abraham lcaa yu'ba nu nquije ji'i yu chaca quiya', nu nguaana nu ngu' xña'a bi'; tii tya'a yu'be ngusa'be yu lcaa cha' bi', lo'o li' nda yu ña'a tsaca yu'be ji'i nu cusu' Melquisedec bi'. Ndi'ya ndyu'u xtañi nu cusu' bi': "xu'na quichj nu liñi ca ndu'ni", jua'a ndyu'u cha' bi' cha'cña ji'na; lo'o jua'a cha' xu'na quichj Salem ngua nu cusu' bi', bi' cha' taca chcu' na: "tj ti ndi'i cresiya ji'i ngu' xqui'ya nu xu'na ngu'", cha' jua'a ndyu'u xquicha' Salem cha'cña ji'na. ³ Ná nchcui' quityi ñi'ya naa sti xtya'a nu Melquisedec bi', jua'a ni sca cha' ná nscua lo quityi cuentya ji'i jyo'o cusu' ji'i nu cusu' bi'; ná nchcui' ni jacua' ngula, ni jacua' ngujui. Ñi'ya ngua Melquisedec, jua'a laca Jesús, cha' lcaa tyempo laca yu sti jo'ó cuentya ji'na; pana Jesús ni, laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi.

⁴ Culacua xi ti' mǎ lacua, ni cha' ngua nu cusu' bi' tlyu la que Abraham. Ji'i nu cusu' Melquisedec bi' cua nda jyo'o cusu' ji'na ña'a tsaca yu'be yu'ba, la cui' yu'ba nu cua nquije ji'i yu chaca quiya', nu nguaana nu ngu' xña'a bi'. ⁵ Chalyuu nu ngua sa'ni bi', sca ti nu ñatj tya'a ji'i jyo'o Leví laca sti jo'ó; bi' ti ngu' nu nda ycu' Ndyosi chacuayá ji'i cha' xñi ngu' msta nu nda cua ña'a ca ngu' Israel ji'i ycu' Ndyosi. Msta bi' laca sa yu'be lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu'. Lo'o jua'a laca sti jo'ó bi' la cui' tya'a ñatj lo'o tya'a quichj tyi ngu' nu cuentya ji'i Abraham. ⁶ Pana nu cusu' Melquisedec bi' ni, si'i tya'a ngu' Leví ngua Melquisedec bi' tsiya' ti, masi ngusñi yu msta nu cua nda Abraham ji'i ycu' Ndyosi; li' ngulacua nu cusu' bi' ji'i Abraham, xqui'ya cha' cua ngüiñi cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o Abraham tya clyo la. ⁷ Bi' cha' cua jlo ti' na cha' tlyu la ngua jyo'o Melquisedec bi' que jyo'o Abraham; na cua ngulacua nu cusu' bi' ji'i jyo'o Abraham nu ngua li', bi' cha' tlyu la chacuayá ntsu'u ji'i ycu' nu cusu' bi' que Abraham. ⁸ Xcui' na ndyijii sti jo'ó nu nxñi msta nu nda ñatj chalyuu ti ji'i ycu' Ndyosi, tsa yu'be ti cha' tso'o nu ntsu'u

ji'i scaa ngu' nda ngu' bi'; pana ná nscua lo quityi cusu' ni jacua' ngujui nu Melquisedec bi', la cui' nu cusu' nu cua ngusñi msta nu nda Abraham nu ngua li'. ⁹ Taca ñacui na cha' lo'o ycu' jyo'o Leví cua nda msta ji'i nu Melquisedec bi' nu ngua tsa bi', masi tiya' la yaa nu Leví bi' chalyuu; la cui' jyo'o Leví nu ngua jyo'o cusu' ji'i lcaa tya'a ngu' Leví nu ngua'ni ngu' cña sti jo'ó, cha' ngusñi ngu' msta nu nda ñatj chalyuu ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁰ Nu lo'o ndyacia tya'a Melquisedec lo'o Abraham, ñi'ya laca si lo'o Leví nda msta, jua'a ngua li', masi tya lyiji cala Leví chalyuu, xqui'ya cha' Abraham ngua jyo'o cusu' ji'i yu, cha' sñi' ste' Abraham ngua sti Leví bi'.

¹¹ Nu sti jo'ó nu yaa chalyuu tiya' la bi', la cui' jua'a tya'a ñatj ji'i jyo'o Leví, nclyu'u qui'i ngu' bi' ji'i ngu' Israel cha' cua'ni ngu' lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'i ngu'. Pana ná ndalo sti jo'ó bi' cua'ni tyucui cña bi', bi' cha' juani ngutu'u tucua chaca nu laca sti jo'ó nu cuentya ji'na. Ná laca yu sti jo'ó ñi'ya ngua Aarón lo'o tya'a Aarón sti jo'ó, masi laca yu sca sti jo'ó nu ñi'ya ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni la, la cui' jua'a cua'ni yu cuentya ji'na juani. ¹² Nu lo'o ncha'a cha' ji'i sti jo'ó ni, la cui' jua'a ncha'a cña nu nga'a cha' cua'ni na cuentya ji'i ycu' Ndyosi. ¹³ Cha' ji'i Jesús nu Xu'na na nchcui' cha' nu nscua lo quityi cusu' bi'; pana ycu' Jesús ni, xa' ñatj laca bi', si'i tya'a ñatj ji'i Leví laca yu. Ni sca ñatj tya'a xtañi Jesús ná ngua ngu' sti jo'ó nde chy' la. ¹⁴ Cua jlo ti' ngu' cha' Judá ngua xtañi Jesús tya lo'o ngula yu; pana nu lo'o nchcui' jyo'o Moisés tilaca nu caca sti jo'ó, ná nchcui' tsiya' ti ji'i ngu' tya'a xtañi Judá bi'.

¹⁵ Lo'o nu juani laca Jesús sti jo'ó nu xa' ña'a cua'ni; ñi'ya ngua'ni jyo'o Melquisedec, jua'a cua'ni Ni cña ji'i sti jo'ó. Bi' cha' tso'o la nchca cuayá ti' na juani cha' cua nteje tacui cha' ji'i cha' cusu' bi', cha' cua ngutu'u tucua Jesús nu sti jo'ó cucui ji'na. ¹⁶ Cua nda ycu' Ndyosi cña ji'i Jesús cha' caca Ni sti jo'ó, xqui'ya cha' ná ngua ji'i ñatj chalyuu cujui ngu' ji'i yu sca ti quiya'; cua ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujui yu. Juani ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i Ni; bi' cha' laca Jesús sti jo'ó cuentya ji'na juani, si'i cha' cua'ni Ni lcaa cña nu ndyu'ni ngu' tya'a Leví nu laca ñatj chalyuu ti. ¹⁷ Cua nscua lo quityi cusu' cha' ndi'ya nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Ni:

Lcaa ca tyempo caca nu'u sti jo'ó;

ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni, la cui' jua'a cua'ni nu'u cuentya ji'i ñatj juani.

¹⁸ Bi' cha' cua ngulotsu' ycu' Ndyosi ji'i cha' cusu' nu lye tsa ngulo cña ji'na, cha' ná caca xtyucua cha' cusu' bi' ji'na; ná nchca catj qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o ycu' Ndyosi jua'a. ¹⁹ Tya lyiji tsa cha' ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu' Ndyosi, masi cua ngua'ni na lcaa cña nu ngulo jyo'o Moisés ji'i ngu' tya'a na nu ngua li', cha' ná ngua cua'ni lya'a cha' cusu' bi' ji'na ji'i nu cuxi; pana juani taca xñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi. Cacia tsa laca ycu' Ni ji'na juani xqui'ya Jesús, cha' tso'o la tsiya' ti laca cha' nu yalo'o Jesús cha' chcu' Ni lo'o na.

²⁰ Tso'o la laca Jesús, xqui'ya cha' cua ngüiñi tso'o cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o Sñi' ndi'ya: "Chacuayá ji'i ycu'

ca na' caca nu'u sti jo'ó", nacui ycuí' Ndyosi jii' Jesús.
²¹ Ná nchcui' Ni jua'a lo'o sti jo'ó tya'a ngu' Leví. Pana ndi'ya nchcui' ycuí' Ni lo'o Jesús tya lo'o nguxana cha' caca Jesús sti jo'ó:

Liñi tsa nda na' cha' cuentya jinu'u, nacui ycuí' Ndyosi,
 nga'aa tya'achy' na' tsiya' ti jii' cha' nu cua nacui na' bi':

"Lcaa ca tyempo caca nu'u sti jo'ó.

Ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Melquisedec nu ngua sa'ni, la cui' jua'a cua'ni nu'u cuentya jii' ñati juani."

²² Bi' cha' cua tso'o la ngüiñi cha' jii' ycuí' Ni lo'o na juani, xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús cuentya ji'na.

²³ Pana nu sti jo'ó tya'a ngu' Leví bi' ni, xcui' na ndyijii ngu' bi', lo'o li' xa' la tya'a ngu' ndyatí lo cña sti jo'ó bi'; bi' cha' ngua quiñá'a tsa sti jo'ó chy' tyu'u yija li'.

²⁴ Lo'o nu Jesús bi' ni, ña'a ti lu'ú yu; ná nscua cha' ca-ja'a Ni, bi' cha' ná nga'a cha' tye cha' caca Ni sti jo'ó cuentya ji'na, cha' ná ntsu'u cha' cua'ni xa' ñati cña jii'.

²⁵ Lcaa ca tyempo, masi juani, masi nde loo la, taca jii' Ni cua'ni lyaá Ni jii' cua ña'a ca ñati nu xñi cha' jii' ycuí' Ndyosi xqui'ya Jesús. Tyucui tyempo ndi' Jesús ca slo ycuí' Ndyosi, cha' hcui' Ni lo'o ycuí' Sti Ni cuentya ji'na.

²⁶ Xñi na cha' jii' Jesús lacua; bi' laca sti jo'ó nu laca loo la, nu chañi cha' taca xtyucua ji'na. Ñati lubii tsiya' ti laca Ni, cha' ná ntsu'u cha' cuxi, ná ntsu'u qui'ya jii' Ni. Xa' ña'a laca Jesús, nu ná nda ycuí' Ndyosi chacuayá' cha' tyanu yu slo ñati chalyuu nu ndu'ni tsa cha' cuxi; cua nda Sti yu su tyucua yu la cui' su tlyu ca su ntucua ycuí' Ndyosi Sti yu. ²⁷ Ndulo la tsiya' ti cha' nu ntsu'u jii' Jesús que cha' nu ntsu'u jii' xa' la sti jo'ó nu ndi' chalyuu. Lcaa tsá nsta ngu' bi' msta lo mesa tacati, cha' jua'a cati la qui'ya nu ntsu'u jii' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi; clyo ndu'ni ngu' cha' cati qui'ya jii' ycuí' ca ngu', lo'o li' ndu'ni ngu' cha' cati qui'ya nu ntsu'u jii' lcaa ngu' quichi bi'. Pana nu Jesús bi' ni, sca ti quiya' ngusta yu msta lo'o nguti' yu chalyuu cha' cati qui'ya nu ntsu'u jii' ñati; tyucui ña'a ycuí' yu ngua msta bi', nu lo'o ngujui' ca'a ngu' jii' yu lo crusi. ²⁸ Ñati chalyuu ti laca sti jo'ó nu ndu'ni cña nu cua nacui jyo'o Moisés cha' caca, ñati nu tya ntsu'u qui'ya jii' laca ngu' bi'; pana nu sca ti Sñi' ycuí' Ndyosi ni, lubii tsiya' ti cresiya jii' Ni. Cua tyeje tacui ti tyempo cusu' lo'o ndaquiya' tsa ngu' jii' cña nu ngulo jyo'o Moisés. Bi' cha' nguane ycuí' Ndyosi jii' Sñi' ycuí' ca, nu Jesús bi' ni, cha' caca Ni sti jo'ó cuentya ji'na. Cua nchcui' Sti Ni lo'o Ni: "Chacuayá' jii' ycuí' ca na' caca nu'u sti jo'ó", nacui ycuí' Ndyosi jii' Jesús.

Jesús laca nu ndi' ca slo ycuí' Ndyosi, cha' hcui' lo'o Ni cuentya ji'na

8 Ndi'ya ndyu'u cha' nu nti' na' hcui' lo'o ma juani: Ca cua ntucua Jesús, nde la'a tsu' cui' ca su ntucua ycuí' Ndyosi, cha' nclyo Ni cña tyucui ña'a chalyuu; ca bi' ntucua Jesús cha' laca Ni sti jo'ó nu laca loo la cuentya ji'na. ² Ndu'ni Ni cña ca sca se'i su tacati tsa nu ngüiñá ycuí' Ndyosi; si' ñati chalyuu ti nu ngüiñá jii',

cha' laca bi' ñi'ya nu ngua ti' ycuí' Ndyosi cha' caca.

³ Lcaa xu'na sti jo'ó nde chalyuu ni, ntsu'u cha' sta ngu' msta ca slo ycuí' Ndyosi, ntsu'u cha' taqui ngu' xa' la msta lo mesa quii', cha' bi' laca cña jii' ngu'; lo'o jua'a Jesús ni, ntsu'u msta nu nda Ni ca slo ycuí' Ndyosi cuentya ji'na, ⁴ masi ná ngua Jesús sti jo'ó lo'o nguti' yu nde chalyuu. Ná nda ngu' cña bi' jii', cha' cua laca ndi' xa' la sti jo'ó nu nsta msta nu ntsu'u cha' ta ngu' quichi chacuayá' jii' jyo'o Moisés. ⁵ Pana nu xa' la sti jo'ó bi' ni, ñati nu cajaa ti laca ngu' bi'; cua laca ti cña ndu'ni ngu'. Xqui'ya ngu' bi' nchca cuayá' ti' na cha' tso'o la tsiya' ti sti jo'ó laca Jesús, nu ntucua ca slo ycuí' Ndyosi. Lo'o jua'a nu hcua'ya late' nu ngüiñá jyo'o Moisés su ngua'ni tlyu jyo'o cusu' jii'na jii' ycuí' Ndyosi nu ngua li', ndi'ya nchcui' Ni lo'o nu cusu' bi' cuentya jii' hcua'ya bi': "Cui'ya nu'u cuentya cha' cuiñá ma ni' bi' ñi'ya nu ngulu'u na' jii' ma cha' cuiñá ma jii', nu lo'o ngutu nu'u nchcui' nu'u lo'o na' lo xlyu ca'ya cua bi'", nacui Ni. Pana sca na nu culiji yu'u ti ngua bi', tso'o la tsiya' ti su ntucua Ni nde cua. ⁶ Bi' cha' cua nchca cuayá' ti' na cha' tso'o la tsiya' ti cña nu ndu'ni Jesús cuentya ji'na, siya' la cña nu ndyu'ni nu xa' la sti jo'ó nde chalyuu. Lo'o juani ndulo tsa cha' ji'na, la cui' cha' nu cua ngüiñi jii' ycuí' Ndyosi lo'o na xqui'ya Jesús, cha' xcui' cha' liñi tsiya' ti nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o na.

⁷ Ntsu'u tsa cha' nu lyiji jii' cha' cusu' nu ngua tya clyo, nu cua ngüiñi jii' Ni lo'o ñati tyempo bi', bi' cha' nda ycuí' Ndyosi chaca cha' lo'o ñati. Ná ndyu'u scua cha' cusu' bi', cha' taca ca tso'o cresiya jii' ñati cuentya jii' ycuí' Ndyosi, ⁸ cha' ná tso'o ngua'ni ñati bi' li'. Ndi'ya nscua lo quityi jii' ycuí' Ndyosi cuentya jii' cha' bi':

Cua ngulala ti tyalaa tsá cha' quiñi cha' 'na lo'o tya'a ngu' Israel chaca quiya',

la cui' jua'a lo'o tya'a ngu' Judá, nacui ycuí' Ndyosi nu Xu'na na.

⁹ Si'i la cui' cha' ñi'ya nu cua ngüiñi 'na lo'o jyo'o cusu' jii' ngu' bi' nu ngua sa'ni, nacui Ni.

Nu ngua li' ntejeya' na' jii' ngu' cha' ngutu'u ngu' ca quichi tyi ngu' Egipto, ndyaa ngu'.

Pana ná ndaquiya' ngu' jii' cha' nu cua ngüiñi 'na lo'o ngu';

ña'a ti ngua'ni tsa ngu' cha' cuxi, bi' cha' nga'aa ntu-cuá na' cha' jii' ngu', nacui ycuí' Ndyosi nu Xu'na na.

¹⁰ Lo'o juani nde laca cha' cucui nu cua quiñi ti 'na lo'o ngu' Israel juani, nacui Ni.

Nu lo'o tyalaa tyempo, li' cua'ni na' cha' tyanu tso'o lcaa cha' ne' cresiya jii' ngu', ñi'ya nu hcui' na' lo'o ngu' li'.

Tyucui ti tyiquee ngu' cua'ni ngu' cña 'na li'; caca na' ycuí' Ndyosi nu Xu'na ngu' li', lo'o jua'a caca ngu' bi' ñati jna'.

¹¹ Taca jlo ti' ngu' tilaca laca na' li',

lcaa ngu' lo'o tya'a ngu', masi nu sube, masi ñati cusu'.

Lo'o li' nga'aa ntsu'u cha' cacha' ngu' jii' tya'a ngu' tilaca laca na';

nga'aa nti' cha' culu'u ngu' ji'i tya'a quich'i tyi ngu' cha' laca na' ycu'i' Ndyosi nu Xu'na ngu' li'.

¹² Cua'ni clyu ti' na' ji'i ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' li'; nga'aa culoty na' qui'ya ji'i ngu' li'. Jua'a nchcui' quityi ji'i ycu'i' Ndyosi bi'. ¹³ Na cua culiji yu'u ti cha' cusu' nu ngua tya clyo; jua'a ndyu'u cha' bi' li', nu lo'o nchcui' ycu'i' Ndyosi ji'i chaca cha' cucui nu cua quiñi ti ji'i Ni lo'o na. Sa'ni tsa nguxana cha' cusu' bi'; cua jyo'o ti cha' bi' juani, cua culiji ti cha' jua'a ti.

Cristo laca nu cua ngusaala tyucuii ji'na cha' caa na slo ycu'i' Ndyosi

9 Nu cha' cusu' nu cua nda Ni lo'o ngu' Israel nu ngua li', nchcui' bi' ñi'ya cua'ni ngu' lo'o ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi. Lo'o jua'a cua ntsu'u sca ni'i nu tacati ji'i ngu', su ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i Ni, masi ñat'i ti ngua ngu' nu ngüñá ni'i bi'; ² sca chcu'ya late' ngüñá ngu' bi' nu nscua cla'be ne' lo'o su ndya'a sti jo'ó ti. Nde ne' chcu'ya bi' cua ntucua candyeru chcu'a su ndyaqu'i quii' lcaa hora; jua'a ntucua sca mesa su nscua xlyá lo, nu caca msta' ji'i ycu'i' Ndyosi. Lcaa tsá ngusta sti jo'ó msta' bi'. ³ Ca ne' tasá nu ndacu'i cla'be ne' chcu'ya bi', ca bi' ntsu'u chaca cuarto nu tacati tsa ji'i ngu'. ⁴ Nde ne' cuarto bi' ntucua mesa oro su ndaqu'i sti jo'ó yana jo'ó lo; la cui' ca bi' ntucua cñá' tacati, nu ngüixi' tyi' ca chy' yaca lo'o chcu'a oro. Ne' cñá' bi' cua ntsu'u co'o tsa yu'be ti na nu ñi'ya ña'a scua ña'a, nu nda ycu'i' Ndyosi cha' ndyacu ngu' Israel ca lo nat'i' btyi su nguta'a yu'u ngu' nu ngua sa'ni; ne' sca caatyá oro ntsu'u co'o na nu ndyacu ngu' bi'. Lo'o jua'a ca ne' cñá' bi' ntsu'u co'o yaca xcá ji'i jyo'o Aarón, yaca nu ntyucua sat'i chy' jua'a ti; jua'a ntsu'u tyucuaa quee cuaja', nu nscua nu tii tya'a cha' bi' lo, nu ndacha' ni cña nu cua ngulo ycu'i' Ndyosi ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. Ca ta'a na bi' ntsu'u co'o ne' cñá' tacati bi'. ⁵ Chy' cñá' bi' ntucua lcu'i' j'i' tucua tya'a xcá ji'i ycu'i' Ndyosi nu ndubi tsa ña'a; ngatya'a ti lo lu'be xcá ndubi bi' chy' cñá', cha' tyi'u ti' ñat'i cha' ca bi' li'ya ycu'i' Ndyosi cha' cat'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'. Xcá ndubi bi' cua ntucua cha' ca cuayá' ti' ngu' Israel cha' lcaa tsá nga'a ycu'i' Ndyosi laja su ndi'i ngu'. Pana ná caja tyempo chcu'i' na ji'i lcaa cha' bi' juani.

⁶ Jua'a ngua cha' ntucua lcaa yaca bi' ne' chcu'ya late' bi' su ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i' Ndyosi, cha' lcaa tsá ndyat'i sti jo'ó ndyaa ne' chcu'ya bi', ngua'ni cña ji'i ycu'i' Ndyosi ca jua; ⁷ pana sca ti sti jo'ó nu laca loo nguta'a ca ne' cuarto nu tacati tsa bi' ji'i ngu', sca ti quiya' nguta'a nu cusu' bi' sca yija. Lo'o tañi na'ni ndyaa nu cusu' bi' li', cha' scui' ji'i slo ycu'i' Ndyosi ca ne' cuarto tacati bi', cha' jua'a cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ycu'i' nu cusu' bi', lo'o jua'a cuityi Ni lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i lcaa ngu' quich'i, masi qui'ya nu ná nda ngu' cuentya si cha' cuxi ngua'ni ngu' nquicha', cha' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi ngua'ni nu cusu' cña bi'. ⁸ Laja lo'o nchcui' na ji'i chcu'ya late' bi' ndu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi cha' ca cuayá' ti' na, cha' tya lyiji xñi tso'o na tyucuii cha' caa na slo ycu'i' Ndyosi si ña'a ti tya ndu ni'i cusu' bi', si tya ndu'ni tlyu na ji'i ycu'i' Ndyosi ñi'ya

nu ngua'ni ngu' tya sa'ni bi'; tya lyiji caja ñi'ya nu caa na slo ycu'i' Ndyosi nu lubii tsiya' ti cha' ji'i Ni li', si jua'a. ⁹ Xqui'ya lcaa cha' bi' tso'o la ca cuayá' ti' na cha' nu ndyaca juani; ná caja ñi'ya nu ca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi laja lo'o ndyu'ni tlyu ti na ji'i Ni ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi', masi quiña'a tsa msta' ta na ji'i Ni, masi taqu'i tsa na na'ni lo mesa cha' cat'i qui'ya nu ntsu'u ji'na. ¹⁰ Xcui' cha' nu nchcui' ñat'i chalyuu ti laca, masi ñacu'i ngu' cha' ná tso'o cacu na co'o na sca lo na, masi ñacu'i ngu' ñi'ya cua'ni na cha' caca lubii cresiya ji'na; cña nu ndatsaa ti ñat'i chalyuu ji'na cha' cua'ni na, jua'a laca cha' bi'. Xti ti tyempo talo cha' bi' ña'a cuayá' xcutsa'a ycu'i' Ndyosi lcaa cha'.

¹¹ Lo'o juani cua yaa Cristo, nu laca chaca lo sti jo'ó nu laca loo; cua laca nguxana ndyaca tso'o chalyuu xqui'ya Ni. Ná ndyaa Ni ngua'ni Ni cña ne' sca ni'i tlyu nu ngüñá ñat'i ti, cha' ná ndu'ni cha' tyu'u cha' ji'i Ni lo'o sca cha' nu ntsu'u nde chalyuu. ¹² Ndi'ya ña'a cña nu ngua'ni Cristo cuentya ji'na, nu lo'o ndyaa Ni la cui' ca su tacati tsa ca su ntucua ycu'i' Ndyosi: ná nguta'a Ni lo'o tañi chivo lo'o tañi chqueru, cha' scui' Ni tañi bi' nde slo ycu'i' Ndyosi cha' cat'i qui'ya nu ntsu'u ji'na; pana ngujuii Cristo lo crusi, ndye tañi ycu'i' yu ndyalú cuentya ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na. Bi' cha' sca ti quiya' tsiya' ti ngua'ni lyaá Cristo ji'na, lo'o jua'a ná nga'a cha' tye cha' ngulaá na ji'i nu cuxi, xqui'ya cña nu ngua'ni Ni cuentya ji'na. ¹³ Nu ngua sa'ni la ni, si ntsu'u sca cha' nu ngua'ni cha' nga'aa lubii sca ñat'i, li' nguscui' sti jo'ó tañi chivo tañi toro lo ngu', cha' caca lubii ngu' hichu' ti ngu' cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi; jua'a nguscui' sti jo'ó jii lo ngu', jii ji'i chqueru msta' nu cua ndyaqu'i cuentya ji'i ngu'. ¹⁴ Masi jua'a ngua'ni ngu' cña nu ngua li', pana tlyu la cña nu ngua'ni Cristo juani, cha' ndyalú tañi ycu'i' yu lo'o ngujuii yu lo crusi cuentya ji'na. Xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ni, bi' cha' ngua ji'i Cristo ta yu tyucui ña'a ycu'i' ca yu, cha' sca ti quiya' cat'i qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o ycu'i' Ndyosi; nu ycu'i' Cristo ni, ná ntsu'u qui'ya ji'i yu tsiya' ti, bi' cha' taca cua'ni lubii Ni cresiya ji'na, nu lo'o tyi'u ti' na ñi'ya nu ngua'ni Ni lo'o ndyalú tañi ycu'i' Ni. Li' cuityi Ni lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni ñu'u tsa ji'na, jua'a taca ji'na cua'ni na cña ji'i ycu'i' Ndyosi nu lu'ú ca nde chalyuu li'.

¹⁵ Bi' cha' lacua, Cristo laca nu ngüñi sca cha' cucui ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o ñat'i chalyuu, masi lo'o cua ña'a ca ñat'i nu cua ngusubi ycu'i' Ndyosi ji'i. Jua'a ngua'ni Cristo, nu lo'o ngujuii yu, cha' jua'a ngulaá na ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni na lo'o tya ndaquiya' tsa na ji'i cha' cusu' bi'. Nu juani taca tyacua lcaa cha' nu cua nacui ycu'i' Ndyosi Sti na ji'na cha' tyacua ji'i lcaa ngu' nu ngusubi Ni ji'i; ná nga'a cha' culiji yu'u cha' bi' ji'na tsiya' ti. ¹⁶ Sca quityi nu nlyo ñat'i cha' tyanu xi cha' tso'o ji'i tya'a ngu' lo'o cua ngujuii ngu' ni, ndi'ya ndyaca cha' ji'i quityi bi': ná caja cha' tso'o bi' ji'i tya'a ngu', si bilya cajaa nu ca ji'i cha' tso'o bi'; ¹⁷ ná cua'ni-jo'o quityi bi', si tya lu'ú nu ca ji'i cha' tso'o bi'. Sca ti si cua ngujuii yu bi', li' cua'nijo'o quityi bi' ji'i ngu'. ¹⁸ Lo'o jua'a nu cha' cusu' nu ngua clyo bi' ni, ngua'ni cha' bi' cña cuentya ji'i ngu', xqui'ya cha' ndyujuii ngu' sca

na'ni nu ngua msta cha' cati qui'ya nu ntsu'u jii' ngu'.
¹⁹ Nu ngua tya clyo ndacha' jyo'o Moisés lcaa cha' cusu' bi' jii' lcaa ngu' quichi, ndacha' yu lcaa cña nu cua ngulo ycu' Ndyosi jii' ngu' cha' cua'ni ngu'. Li' ngusñi yu xi tañi chqueru lo'o tañi chivo nu ndyujuii ca ngu', nguxiya' yu tañi bi' lo'o xi hitya lubii. Li' ntejeya' yu jii' sca sta' yaca nu ntsu'u quichā' xlya' nu nga'a ña'a chū'; lo'o quichā' xlya' bi' nguscui yu tañi bi' lo ngu' quichi bi', jua'a lo cha' cusu' bi' nu nscua lo quee cuaja'.
²⁰ Lo'o li' nchcui' yu lo'o ngu' bi': "Lo'o tañi re ndatsaa ycu' Ndyosi jii' mā, cha' cua'ni mā lcaa lo cña nu cua ngulo Ni jii' mā cha' cua'ni mā, nu lo'o ngüñi cha' jii' Ni lo'o mā", nacui Moisés jii' ngu' bi' li'.
²¹ La cui' jua'a nguscui Moisés tañi lo chcu'ya bi', jua'a lo lcaa na nu ntucua ca su ndu'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi.
²² Cuentya jii' cha' cusu' bi', xcui' lo'o tañi sca na'ni nu cua ndyujuii ngu', jua'a ngua lubii lcaa na; lo'o jua'a juani, sca ti ndyiji cha' clyo ti' jii'na lo'o ycu' Ndyosi, cha' nu cua ngujuii Cristo cuentya jii'na.

Ngüityi Cristo qui'ya nu ntsu'u jii' ñati nu lo'o ngujuii yu lo crusi

²³ Ngua'ni jyo'o cusu' jii'na jua'a lo'o ngua'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi ne' laa nu ngua li', cha' caca lubii lcaa na nu cua'nijo'o jii' ngu'; nde chalyuu ti ntucua lcaa na bi', masi ndi' bi' cuentya jii' ycu' Ndyosi. Pana tlyu la cña laca cati qui'ya nu ntsu'u jii' ñati chalyuu ca slo ycu' Ndyosi, tso'o la cña laca nu cua'ni lyaá Ni jii' ñati jii' cha' cuxi bi'.
²⁴ Bi' cha' nga'aa ndyaa Cristo nde ne' laa nu ngüñi ñati nde chalyuu ti, masi ntucua bi' cuentya jii' ycu' Ndyosi; na cua ndyaa liñi Ni ca slo ycu' Ndyosi ca nde cua. Ca bi' ntucua Ni juani, cha' chcu' lo'o ycu' Ndyosi cuentya jii'na.
²⁵ Cuentya jii' cha' cusu' ni, sca ti quiya' sca yija ndya'a sti jo'ó nu laca loo jii' tya'a ngu' judío ne' cuarto nu tacati tsa cuentya jii' ngu' bi'; ndya'a lo'o nu cusu' jii' tañi na'ni nu cua ndyujuii ca ti ngu' jii' cha' caca msta, cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u jii' ngu' quichi. Pana si' tyuu quiya' ndyaa Cristo ca slo ycu' Ndyosi nde cua.
²⁶ Si jua'a ngua, ná tyiquee' cua tyuu tsa quiya' cua ngujui' ca'a ngu' jii' Cristo lo crusi tya lo'o ndya' chalyuu; pana si' jua'a ngua cha' bi', sca ti quiya' cua yaa yu chalyuu nu ngua sa'ni xi lo'o cua tye ti chalyuu cusu', cha' cuityi yu qui'ya nu ntsu'u jii' lcaa ñati lo'o ngujuii yu lo crusi.
²⁷ Cua ña'a ca na ndyiji na sca ti quiya', lo'o li' ndu'ni cuayá' ycu' Ndyosi jii'na; ²⁸ lo'o jua'a Cristo, sca ti quiya' ngujuii yu lo crusi, cha' jua'a ngüityi yu qui'ya nu ntsu'u jii' quiña'a tsa ñati. Tya caa Cristo chaca quiya' ca tiya' la; pana nga'aa si' cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u jii' ñati caa Ni li', cha' cua ndye ngua'ni Ni cña bi'. Li' cua'ni lyaá lijji Ni jii' lcaa ñati nu ntajatya tsa jii' Ni, ña'a cuayá' nu caa Ni chaca quiya'.

10 Nu lo'o nduna na xcui' cha' cusu' nu nda jyo'o Moisés lo'o jyo'o cusu' jii'na, ná nchca ca cuayá' ti' na ñi'ya tyacua cha' tso'o jii'na nde loo la xqui'ya Jesús, cha' ná nchcui' cha' cusu' bi' jii'na ñi'ya caca lcaa cha' bi'; xti tsa cha' ndacha' cha' cusu' bi' jii'na, ñi'ya nti' sca cuityi nu sta cuayá' ti ñi'ya caca sca cña lo yuu.

Nu ngu' judío tya'a na, lcaa yija ndu'ni ngu' la cui' ca ti cha'; lcaa yija ndya'a lo'o ngu' jii' la cui' ca msta cha' cati qui'ya nu ntsu'u jii' ngu' lo'o ycu' Ndyosi chaca quiya', xqui'ya cha' ná ntsu'u su tye cña tacati nu ndyuni ngu', cha' ná nchca cua'ni lubii msta nu ndya'a lo'o ngu' ne' laa jii' cresiya jii' ñati bi' cuentya jii' ycu' Ndyosi.
² Ná ndyiji ñi'ya nu cua'ni lubii cha' cusu' bi' jii' cresiya jii' ngu' bi', nu lo'o ndya'a ngu' ndu'ni tlyu ngu' jii' Ni. Si ngua lubii cresiya jii' ngu', nga'aa ngua tii ngu' yabe' nu ntsu'u jii' ngu' li'; nga'aa nti' cha' tyalo'o ngu' jii' msta jii' ngu' chaca quiya' li'.
³ Pana tsa bi' ti cña ndu'ni msta bi' cuentya jii' ngu': lcaa yija tsiya' ti ndu'ni cha' ndy'u ti' ngu' cha' tya ntsu'u qui'ya jii' ngu' lo'o ycu' Ndyosi; ⁴ ná nchca cati qui'ya nu ntsu'u jii' ñati, masi nscui sti jo'ó tañi toro, masi nscui tañi chi-vo lo ngu'.

⁵ Nu lo'o tya lyiji caa Cristo lo yuu chalyuu, li' nchcui' Ni lo'o ycu' Ndyosi Sti Ni. Ndi'ya nacui Ni:

Nga'aa nti' nu' yu cha' ca lo'o ngu' jii' na'ni nu tyaqui cha' caca msta, nacui Cristo jii' ycu' Ndyosi.

Ná tso'o nti' nu' yu ña'a nu' yu jii' ngu' su ndaqui ngu' na'ni lo mesa quii', cha' caca bi' msta; masi xa' ña'a msta sta ngu' cha' cuityi qui'ya nu ntsu'u jii' ngu', nga'aa ndiya ti' nu' yu cha' bi'.

Pana cua ta ti nu' yu cuaña' 'na, cha' caja ñi'ya caa nde lo yuu chalyuu, nacui Cristo.

⁷ Bi' cha' cua lijya na' ca nde juani, Ndyosi Sti na', cha' cua'ni na' cua ña'a ca cña nu nti' nu' yu cha' cua'ni na', ñi'ya nchcui' cha' nu nscua lo quityi cusu' cuentya jna'.

Jua'a ngua cha' nu nda Cristo nu ngua li'.
⁸ Lo quityi bi' ni, clyo nacui Cristo cha' ná nti' ycu' Ndyosi msta; la cui' jua'a nacui Ni cha' ná ndiya ti' ycu' Ndyosi cha' xcui' ndya'a lo'o ngu' jii' msta, masi msta jua'a ti, masi na'ni lu'ú nu caca msta nu tyaqui lo mesa quii' cha' cati qui'ya nu ntsu'u jii' ngu' lo'o ycu' Ndyosi. Jua'a nacui Ni, pana cuentya jii' cha' cusu' jii' ngu' nga'a cha' cua'ni ngu' bi' jua'a.
⁹ Lo'o li' nacui Ni: "Cua lijya na' ca nde, Ndyosi Sti na', cha' cua'ni na' cua ña'a ca cña nu nti' nu' yu cha' cua'ni na'". Jua'a ngua cha' nguxtyanu ycu' Ndyosi cha' cusu' bi', cha' nu nscua ñi'ya caca msta nu tsalo'o ngu' scaa quiya'; li' chaca cha' cucui ngua'ni ycu' Ndyosi, nu lo'o nda Ni jii' Cristo lijya nde chalyuu cuentya jii'na.
¹⁰ Ngua'ni Jesucristo lcaa cña nu ngua ti' ycu' Ndyosi Sti yu cha' cua'ni yu, cha' nda yu jii' tyucui ña'a yu cha' ngujui' ca'a ngu' jii' lo crusi; sca ti quiya' tsiya' ti ngua ycu' ca yu msta, la cui' msta nu ngua ti' ycu' Ndyosi Sti yu ngua bi'. Bi' cha' cua ngua lubii cresiya jii'na cuentya jii' ycu' Ndyosi juani, cua ndye yabe' nu ntsu'u jii'na.

¹¹ Nu ngu' sti jo'ó jii' ngu' judío ni, lcaa tsa ndy' ngu' bi' ndu'ni ngu' cña cha' sta ngu' la cui' tya'a msta slo ycu' Ndyosi, masi tyuu quiya' sca yija; ná ntsu'u su tye cha' sta ngu' msta bi', jua'a ni sca quiya' ná ngua cati qui'ya nu ntsu'u jii' ñati lo'o msta bi'.
¹² Pana nu Jesucristo bi' ni, sca ti quiya' ngujuii yu lo crusi cha' cati

qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati, lo'o ña'a ti tya ndyu'u scua cña nu ngua'ni yu masi chalyuu juani. Li' ngutu'u Jesús ndyaa Ni, ndyaa tucua Ni nde la'a tsu' cui' su tlyu ca su ntucua ycu' Ndyosi. ¹³ Ca bi' ntucua Ni juani, ntajatya Ni ña'a cuayá' nu tyijiloo lyiji ycu' Ndyosi ji'i lcaa tya'a cusu Ni. ¹⁴ Sca ti quiya' cua ndyaa Jesús lo crusi lacua, ngua'ni lubii yu ji'i cresiya ji'i ñati cuentya ji'i ycu' Ndyosi; jua'a ngua tyucui ti' tyiquee ñati chaca quiya'. ¹⁵ Sca ti xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi nchca cuayá' ti' na ni cña laca nu ngua'ni Cristo nu ngua li', bi' cha' ngua'ni Xtyi'i ycu' Ni cha' nscua cha' lo quityi nu nchcui' ndi'ya:

¹⁶ Nde laca cha' cucui nu cua quiñi ti 'na lo'o ngu' chaca quiya', nacui nu Xu'na na:

Lo'o tyalaa tyempo bi', li' cua'ni na' cha' tyanu tso'o cha' ne' cresiya ji'i ñati 'na, lcaa cha' ñi'ya nu chcui' na' lo'o ngu' li';

tyucui tyiquee ngu' cua'ni ngu' cña 'na li'.

¹⁷ Chaca cha' nacui Ni li':

Li' nga'aa tyi'u ti' na' cha' cuxi nu cua ngua'ni ngu', nga'aa culotu' na' qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' lo'o na'.

Jua'a nchcui' ycu' Ndyosi. ¹⁸ Bi' cha' juani, nga'aa ntsu'u cha' tsalo'o ngu' ji'i msta' cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' cua laca ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na.

Cua'ni na cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi

¹⁹ Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, tyucui chacuayá' ji'i Ni cua ntsu'u ji'na juani, cha' caa na slo ycu' Ndyosi nu lubii tsiya' ti cha' ji'i Ni. Jesús laca nu nda chacuayá' bi' ji'na, xqui'ya cha' ndyalú tañi ycu' yu lo'o ngujui yu lo crusi, cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na. ²⁰ Nu lo'o nda yu tyucui ña'a yu cha' ngujui yu xqui'ya na, cua ngusaala yu chaca tyucui cucui cuentya ji'na li', cha' caja ñi'ya caa na cacua ti slo ycu' Ndyosi; xqui'ya ycu' Jesús, bi' cha' taca xñi na tyucui nu lijya ca slo ycu' Ndyosi juani. ²¹ Cua ntsu'u cha' ji'na lo'o nu Jesús bi', nu sti jo'ó nu laca loo la, cha' ycu' laca nu ndi'ya cña loo ji'i lcaa na cuentya ji'i ycu' Ndyosi Sti yu. ²² Tyaa na ca slo ycu' Ndyosi lacua; tyucui tyiquee na cua'ni na cha' caca stu'ba cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi Sti na, cha' taca xñi tso'o na cha' ji'i Ni li'. Cua ngüityi Ni lcaa cha' cuxi nu ngua'ni cha' ngua tyuju'u ti' na tya tsubi' la; cua ngua lubii cresiya ji'na juani, ñi'ya laca lo'o cua ndyaata na chcu lo'o hitya lubii ti.

²³ Cua'ni na cha' jlya tso'o ti' na cha' nu cua ngusñi na tya clyo lacua, ná tya'achy' na ji'i cha' bi' tsiya' ti. Taca jlya ti' na ji'i ycu' Ndyosi, cha' chañi cha' cua'ni Ni lcaa cha' nu cua nacui Ni ji'na. ²⁴ Culacua tso'o ti' na, cha' caja ñi'ya xtyucua na ji'i xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús; xtyucua na ji'i ngu' bi', cha' xcui' cha' tso'o ti' cua'ni ngu' lo'o tya'a ngu', cha' jua'a caca tso'o tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i tya'a ngu'. ²⁵ Ntsu'u ngu' tya'a na nu nga'aa ndya'a slo ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu nga'aa ndyu'u ti'i lo'o tya'a na. Pana ná tso'o cua'ni na jua'a; tso'o la ña'a ti tsa na tyu'u ti'i na lo'o tya'a na, cha' tyanu tachaa la cha' ji'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'na, lcaa na lo'o tya'a ngusñi na cha' ji'i Ni.

Nti' na cha' cua tyaa ti nu Xu'na na chaca quiya', bi' cha' lu'ba ti tyu'u ti'i na juani lo'o ngu' tya'a na.

²⁶ Nga'aa ntsu'u xa' la msta' nu ta na, nga'aa ntsu'u xa' la cha' nu cua'ni na, cha' cati qui'ya nu ntsu'u ji'na, si ña'a ti tya cua'ni na cha' cuxi li'; cua ngua cuayá' ti' na cha' chañi tsa cha' ji'i Jesús bi', lo'o jua'a nga'aa cui'ya ycu' Ndyosi cha' clyu ti' ji'na si xtyanu na ji'i cha' bi'. ²⁷ Jua'a ti caca na li', cutsii tsa na ji'i ycu' Ndyosi lo'o tyalaa hora nu cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati tya'a ngusu lo'o Ni. Lo'o li' cua'ni tye Ni ji'i lcaa ngu' bi', tsa ngu' nde lo quii' tlyu nu ná nga'a cha' tye tyaqui. ²⁸ Nu ngua sa'ni ni, lo'o ntsu'u ñati nu ná ndaquiya' tsiya' ti ji'i cña nu ngulo ycu' Ndyosi, ndyujui ngu' ji'i ñati bi' li'. Ngua'ni cuayá' ngu' ji'i ñati bi' clyo cuentya ji'i jyo'o Moisés lo'o tucua sna tya'a xa' ñati nu ndacha' liñi ñi'ya ngua cha' bi'; li' ngusta ngu' yabe' hichy' ñati bi', ndyujui ngu' ji'i li', cha' nga'aa ngujui ñi'ya jña ngu' cha' clyu ti' ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i nu cuxi bi' li'. Jua'a ngua tya sa'ni la. ²⁹ Lo'o juani ni, tlyu la cha' ti'i tyacua ji'i tya'a ñati na nu chii tsa nti' ña'a ngu' ji'i Jesús, nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi bi', ngu' nu lye tsa chcui' lo ji'i cña nu ngua'ni nu Jesús bi'; sca ti xqui'ya cha' ngujui yu lo crusi, bi' cha' cua ndyaca lubii cresiya ji'na. Lo'o jua'a si chcui' suba' na ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi, li' lye la cha' nchcube' tyacua ji'na, cha' xcui' tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na xqui'ya Xtyi'i ycu' Ni. ³⁰ Cua jlo ti' na cha' ndi'ya nchcui' ycu' Ndyosi tya sa'ni la: "Na' laca nu xcubi' ji'i ñati chalyuu", nacui Ni. "Ta na' cha' ti'i ji'i ñati, nu lo'o ntsu'u cha' chcube' ngu'." Lo'o jua'a cua nchcui' Ni chaca cha' lo'o ngu' li': "Cua'ni cuayá' na' ji'i ñati 'na, cha' na' laca Xu'na ngu'", nacui Ni. ³¹ Tlyu tsa cha' laca, si taya' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca ji'na cha' xcube' Ni ji'na.

³² Tyi'u ti' ma lacua, ñi'ya nu ndyaca ji'i cu'ma nu ngua tya tsubi' la, cua ndyaala hique ma cha' ndyuna tso'o ma cha' ji'i ycu' Ndyosi, lo'o li' cua quiña'a tsa cha' nchcube' cua ndyaca ji'i ma nde chalyuu. Pana ndalo tsa tyiquee ma li'; ná ngua ji'i nu ngu' xña'a bi' tyijiloo ji'i ma, ³³ masi tyu quiya' nchcui' tsa ngu' cha' ti'i ji'i ma, masi ngua'ni lya' ti' ngu' ji'i ma su ndu ma laja ñati nu ngua li'. Lo'o jua'a cua ntaja'a ma tyanu ma slo ngu' tya'a ma laja lo'o ngua'ni ti'i ti' ngu' ji'i ngu' bi', masi si'i ji'i ycu' ca ma ndyu'ni lya' ti' ngu' tyempo bi'. ³⁴ Lo'o jua'a ndyaa na'a ma ji'i ngu' tya'a ma nu lo'o ntsu'u ngu' bi' ne' chcu'a, nguxtyucua ma ji'i ngu' bi' li'; masi nguaana xa' ñati lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma, ndalo tsa tyiquee ma li'. Tso'o ntsu'u tyiquee ma, cha' cua jlo ti' ma cha' tso'o la tsiya' ti laca nu cha' ji'i Jesús nu cua ngusñi ma bi'; jlo ti' ma cha' ná tye chca cha' bi', cha' nu cua ndyuna ma cuentya ji'i Jesús. ³⁵ Ná tya'achy' ma ji'i cha' ji'i Jesús lacua. Ña'a ti tya cua'ni tlyu tyiquee ma, cha' tso'o tsa cha' nu tyacua ji'i ma ca tiya' la cuentya ji'i ycu' Ndyosi, si ña'a ti xñi tso'o ma cha' bi'. ³⁶ Nga'a cha' talo tyiquee ma masi tyiquee', si tya nti' ma cua'ni ma lcaa ña'a cña nu nti' ycu' Ndyosi, si tya nti' ma ña'a ma cha' nu cua nacui Ni cha' caca nde loo la. ³⁷ Cua nscua lo quityi cusu' cha' ndi'ya nchcui' ycu' Ndyosi:

Tya xi tya tyempo tya lyiji cha' tyalaa ycuí' yu nu nga'a cha' tyaa chaca quiya';

nga'aa tiya' lye cha' caa yu bi', nacui Ni.

³⁸ Lo'o ñatí nu caca lubii cresiya jí'í xqui'ya na' ni, nu lo'o xñi ngu' bi' cha' 'na,

li' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jí'í ngu' bi', nacui Ni.

Pana ná tso'o nti' na' ña'a na' jí'í ñatí nu tya'achú' jí'í cha' 'na.

³⁹ Nu na ni, ná taca tya'achú' na jí'í cha' jí'í Jesús; si tya'achú' na jí'í yu, chcuna' na tyucui ña'a na, ña'a lo'o cresiya jí'í na li'. Pana laca na ñatí nu tsa cu' ti xñi na cha' jí'í Ni, bi' cha' ndu'ni lyaá Ni jí'í na jí'í nu cuxi.

Ñatí nu tyucui tyiquee ngu' jlyá ti' ngu' cha' jí'í ycuí' Ndyosi

11 Na jlyá ti' na jí'í sca cha' lo'o ndu' ti' na cha' caca cha' bi', nu lo'o jlo ti' na cha' caca cha' bi' jí'í na, masi bilya ña'a na jí'í. ² Jlyá ti' jyo'o cusu' jí'í na nu ngua'ni tlyu jí'í ycuí' Ndyosi nu ngua sa'ni la, bi' cha' ñatí tso'o ngua ngu', lo'o jua'a ntucúá Ni cha' jí'í ngu' bi'.

³ Jlyá ti' na jí'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' cua ngua cuayá' ti' na cha' clyo nda ycuí' Ndyosi cha', lo'o li' ndya' chalyuu nu ña'a na juani; ná na'a na ñi'ya ngua cha' ndya' bi', tsa bi' ti cha' jlyá ti' na cha' ngüiñá Ni lcaa cha' nu ña'a na lo yuu chalyuu juani.

⁴ Jlyá ti' jyo'o Abel jí'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' tso'o la ngua'ni yu que jyo'o Caín tya'a yu, nu lo'o ngusta ngu' msta' slo ycuí' Ndyosi. Ntucúá Ni cha' nu nchcui' nu Abel bi', xqui'ya cha' jlyá ti' yu; lubii tsa cresiya jí'í yu ngua ti' ycuí' Ndyosi, nu lo'o na'a Ni jí'í yu lo'o ngusta yu msta'. Lo'o jua'a juani tya nchca cuayá' ti' na cha' ngusñi jyo'o Abel cha' jí'í ycuí' Ndyosi, masi sa'ni tsa ngujuí yu.

⁵ Jlyá ti' jyo'o Enoc jí'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' ná ngujuí yu. Jua'a ti ndyalo'o ycuí' Ndyosi jí'í yu ca slo ycuí' Ni; ná nquiye yu jí'í ñatí li', xqui'ya cha' cua yaa Ni yaqui'ya Ni jí'í yu. Pana nchcui' quityi cha' cua ndiya ti' Ni ñi'ya nu ngua'ni nu Enoc bi' laja lo'o nguti'í yu chalyuu. ⁶ Ni sca na, ná taca cua'ni na cha' caca tyaala' ti' tyiquee ycuí' Ndyosi, si ná chañi cha' jlyá ti' na jí'í Ni. Si nti' na cha' jyacua na jí'í Ni cha' chcui' na lo'o Ni, li' nga'a cha' jlyá ti' na cha' lu'ú ycuí' Ndyosi; nga'a cha' jlyá ti' na cha' taca xtyucua Ni jí'í na lo'o jña na sca cha' jí'í Ni.

⁷ Jlyá ti' jyo'o Noé jí'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' ndyuna yu cha' nu nchcui' Ni lo'o yu, nu lo'o nacui Ni ñi'ya ña'a cha' cuxi nu lijya caca nde loo la, masi ycuí' yu ná ngua tii yu ñi'ya caca cha' bi'. Ngusñi yu cha' jí'í ycuí' Ndyosi, li' ngüiñá yu sca yaca ni'í su tyi'í yu lo'o lcaa tya'a ndi'í yu; jua'a ngua cha' ngulaá ngu' jí'í tyo clyaa bi'. Jlo ti' na juani cha' cuxi tsa ngua chalyuu cusu' bi', cha' sca ti Noé jlyá ti' yu cha' nu nchcui' Ni lo'o; ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ngua tso'o cresiya jí'í yu li'.

⁸ Jlyá ti' jyo'o Abraham jí'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' ngusñi yu cha' jí'í Ni, nu lo'o nguane Ni jí'í yu cha' tsa yu sca loyuu tyijyu' tsa, su nacui Ni jí'í yu cha' cajua caca quichí tyi yu. Ngutu'u yu loyuu su nguti'í yu tya clyo,

ndyaa yu li', masi ná jlo ti' yu macala su tsa yu.

⁹ Xqui'ya cha' jlyá ti' yu jí'í Ni, bi' cha' ndyanu yu ca loyuu su nacui Ni jí'í yu cha' cajua caca quichí tyi yu. Ca bi' nguti'í yu ñi'ya ndu'ni ñatí nu ndya'a xtyi'í ti; chcu'ya late' ti ngüiñá yu cha' nguti'í yu, lo'o la cui' jua'a ngua'ni jyo'o Isaac sñi' yu lo'o jyo'o Jacob sñi' ste' yu nde loo la. Tyucuaa jyo'o cusu' bi' jlyá ti' jí'í la cui' tya'a cha' nu cua nacui Ni jí'í jyo'o Abraham sti ngu' bi'. ¹⁰ Jlyá ti' Abraham cha' nde loo la cua'ni cho'o ycuí' Ndyosi chaca se'í su tso'o la tyi'í yu, nu ná culiji tsiya' ti; cuiñá ycuí' Ndyosi ña'a tsaca quichí bi'.

¹¹ Lo'o ycuí' Sara clyo'o yu ni, jlyá ti' ma' jí'í ycuí' Ndyosi, bi' cha' ngua tana ma', masi cusu' tsa ma', masi bilya caja sñi' ma' tsiya' ti. Ngujui sñi' ma' lacua, xqui'ya cha' jlyá ti' ma' jí'í ycuí' Ndyosi, cha' chañi cua'ni Ni lcaa ña'a cha' nu cua nacui Ni jí'í ma'. ¹² Lo'o jua'a ngua cha' quiña'a tsa ñatí ndyatú jí'í sca ti nu cusu' Abraham nde loo la, masi cua tye ti cha' jí'í yu cha' cusu' tsa yu; tsa ña'a cuii nu ntsu'u nde cua, tsa lo cua tya'a ñatí ndyatú jí'í nde loo la. Lo'o juani ná caca culacua na jí'í ngu' bi', ñi'ya laca cha' ná caca culacua na ni tsa lo tya'a satya yusi ndi'í to' tyujo'o.

¹³ Ña'a ti jlyá ti' lcaa jyo'o bi' jí'í ycuí' Ndyosi lo'o ngujuí ngu', masi nga'aa na'a ngu' lo'o ndyu'u tucua lcaa cha' nu nacui Ni cha' caca; pana tso'o tsa ngua tyiquee ngu' bi', cha' nu jlo ti' ngu' cha' cua ngulala ti caca cha' bi', ñi'ya si tsa lyiji ti na'a ngu' jí'í. Jlo ti' ngu' cha' tyijyu' ngutu'u ycuí' ca ngu' lijya ngu', lo'o ná ntsu'u tyi ngu' lo yuu bi'. ¹⁴ Jlyá ti' ngu' cha' ntsu'u sca se'í tso'o la su tyalaa ngu' ca nde loo la, bi' cha' ngua ti' ngu' jua'a.

¹⁵ Nga'aa ndyi'u tsa ti' Abraham lo'o tya'a yu jí'í quichí tyi ngu' ca loyuu tyijyu' su ngutu'u ngu'; cua nguxtyu'u ngu' ca bi' hora ti, si jua'a ngulacua ti' ngu'. ¹⁶ Pana si'í jua'a ngua ti' ngu', xqui'ya cha' jlyá ti' ngu' cha' ta ycuí' Ndyosi sca se'í su tso'o la tsiya' ti su tyi'í ngu'; ngua ti' ngu' tyalaa ngu' la cui' ca su ntucua ycuí' Ni. Bi' cha' ná tyuju'u ti' Ni lo'o nacui ngu' cha' ycuí' Ndyosi nu Xu'na ngu' laca Ni; na cua ngua'ni cho'o Ni sca se'í su tyi'í ngu' ca slo ycuí' Ni.

¹⁷ Jlyá ti' jyo'o Abraham cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o, bi' cha' ndyalo'o yu jí'í Isaac sñi' yu, cha' ycuí' nu piti caca msta' cha' xcua lo mesa quee jí'í ycuí' Ndyosi li'; jua'a ngua cha' ngua'ni cuayá' Ni jí'í yu. Na cua ngüiñi cha' jí'í ycuí' Ni lo'o nu Abraham bi' tya sa'ni la cha' cala sñi' clyo'o yu; tya li' cua nacui Ni jí'í yu: "Xqui'ya Isaac catú quiña'a tsa ñatí jinu'u nde loo la". Pana ña'a ti ntaja'a Abraham ndyalo'o yu jí'í nu piti Isaac bi', nu sca ti sñi' yu lo'o clyo'o yu, cha' caca nu piti bi' msta'. ¹⁹ Taca jí'í ycuí' Ndyosi cua'ni cha' tyu'ú Isaac chaca quiya' si cua ngujuí, ngua ti' Abraham; bi' cha' ntaja'a yu ngua'ni yu jua'a lo'o sñi' yu. Pana nu lo'o cua nscua Isaac lo mesa cha' cajaa, li' xa' ndya Ni jí'í nu piti bi' jí'í Abraham sti yu chaca quiya'; ná ngujuí nu piti bi'.

²⁰ Jlyá ti' jyo'o Isaac cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o, bi' cha' nchcui' nu cusu' bi' lo'o tyucuaa sñi' yu, nu Jacob lo'o Esaú bi', cha' tso'o tsa caca jí'í ñatí nu catú jí'í ngu' tyempo nde loo la. ²¹ Jlyá ti' jyo'o Jacob cha' nu nda

ycui' Ndyosi lo'o, bi' cha' ngusta ya' nu cusu' bi' hique tyucuaa sñi' ste' yu nu ngua sñi' José bi', nu lo'o cua cajaa ti nu cusu' bi'; nchcuicha' nu cusu' ji'i nu ngu' cuañi' bi' li'. Lo'o li' ngua'ni tlyu yu ji'i ycu' Ndyosi, laja lo'o ndu yu nguaty yu yaca xca ji'i yu lyuu. ²² Jlya ti' jyo'o José ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' lo'o cua cajaa ti yu, li' nda yu sca cha' lo'o ngu' tya'a yu, cha' chañi cha' tyu'u lcaa tya'a ngu' Israel loyuu Egipto bi' ca tiya' la, tyaa ngu' laja ti li'. Lo'o jua'a nacui' nu cusu' macala tyatsi' jyo'o ycu' yu chaca quiya' ca tiya' la, nu lo'o cua ngutu'u ngu' ndyaa ngu'.

²³ Jlya ti' sti xtya'a jyo'o Moisés ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' lo'o ngula sñi' ngu', ngusu'ba cuatsi' ngu' ji'i yu ni'i sna co', cha' na'a ngu' cha' tso'o tsa ña'a cubi' cuañi' bi'. Nga'aa ndyutsii ngu' bi' ji'i rey xña'a, masi ná ndaquiya' ngu' ji'i cña cuxi nu ngulo rey bi'. ²⁴ Lo'o ngua tlyu la nu Moisés bi' li', ná ndiya ti' yu cha' ñacu' ngu' ji'i cha' laca yu sñi' nu cuna'a sñi' rey nu laca loo ji'i ngu' Egipto, xqui'ya cha' jlya ti' yu ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na ngu' Israel; ²⁵ tso'o la cha' stu'ba ti caja cha' ti'f ji'i yu lo'o lcaa tya'a ñati' ji'i ycu' Ndyosi, ngua ti' yu. Ná ngua ti' yu tya'a yu xcu' cha' paseya ti, ni ná ngua ti' yu cua'ni yu xi cha' cuxi cha' sca hora ti ca chaa ti' ycu' ti yu; ²⁶ tso'o la stu'ba ti tyi'i yu lo'o ngu' tya'a yu, masi chii nti' xa' ñati' ña'a ji'i yu, ngua ti' yu. Ñi'ya nchcube' ycu' Cristo nde loo la, jua'a nchcube' Moisés nu ngua li'; pana ná ndube ti' yu cha' culiya' ngu', nguxtyanu yu lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' Egipto, cha' jlya ti' yu cha' tso'o la caca ji'i ñati' ji'i yu nde loo la xqui'ya ycu' Ndyosi. ²⁷ Jlya ti' jyo'o Moisés bi' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ngutu'u yu loyuu Egipto bi'; ná ndyutsii yu masi ngunasí' tsa rey xña'a bi' li', ni ná nguta'achy' Moisés tsiya' ti. Ndyalo'o yu ji'i ngu' Israel tyucui' tyi'jyu', ñi'ya si ndyaa lca'a yu ji'i ycu' Ndyosi, masi ná nchca ña'a na ji'i ycu' Ni.

²⁸ Xqui'ya cha' jlya ti' Moisés cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o, bi' cha' nacui' yu cha' clyo cua'ni ngu' ta'a pascua la cui' talya lo'o cua tyeje tacui ti sca xca tyaala su ndi'i ngu'; cuentya ji'i ycu' Ndyosi caa xca tyaala bi', cha' xcube' ji'i ngu' Egipto. Li' ngulo Moisés cña cha' ta'a ngu' tañi na'ni chy' yaca nu ndu to' tyuu ni'i ji'i lcaa ngu', cha' nu lo'o ña'a xca tyaala bi' tañi, ná cujuui ji'i sñi' ngu' Israel li'; pana cua ndyujui xca bi' ji'i sñi' nu ngula clyo ji'i lcaa ngu' ca tyi. ²⁹ Xqui'ya cha' jlya ti' Moisés ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ndyaala sca tyucui' btyi ti cla'be laja Tyujo'o Nga'a, cha' tyu'u ngu' chaca tsu'. Pana nu lo'o ngua ti' ngu' Egipto tyu'u lca'a ji'i ngu' Israel, nga'aa ngua ji'i ngu' li', cha' ndyanu ngu' ne' hitya bi'; ndye ngu' Egipto, ngujuui ngu' bi' li'.

³⁰ Jlya ti' ngu' Israel cha' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' nguta'a ngu' nguxtyi' ngu' tyi' ca chy' lo'o quee nu ndu to' quichí Jericó. Cati tsá nguta'a ngu' tsa cu' ti, lo'o li' ndye lo'o bi' nguti'. ³¹ Pana jyo'o Rahab, sca nu cuna'a calle nu nguti' ca quichí bi', jlya ti' cho' ji'i ycu' Ndyosi; bi' cha' nchcui' tso'o cho' lo'o nu tucua tya'a ngu' Israel nu cuaana ti ndyaa, ndyaa na'a ngu' lo quichí bi' clyo. Nda cho' su tyi' ngu', bi' cha' ná ngujuui

cho' lo'o ngujuui xa' la ñati' tya'a quichí tyi cho' nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti.

³² Tya ntsu'u quiña'a tsa cha' nu taca chcu' na' lo'o ma cuentya ji'i cha' tlyu nu ngua'ni jyo'o cusu' ji'na, ngu' nu chañi cha' jlya ti' ji'i ycu' Ndyosi: taca chcu' na' ji'i Gedeón, lo'o ji'i Barac, lo'o ji'i Sansón, lo'o ji'i Jefté, lo'o ji'i David, lo'o ji'i Samuel, lo'o ji'i ca ta'a jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi tya sa'ni la. ³³ Jlya ti' lcaa ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi, bi' cha' ngusuy tya'a ngu' lo'o ñati' cuxi nde xa' chalyuu, ntijiloo ngu' ji'i lcaa ñati' nu nguti' ca bi' li'; tso'o tsa cña ngua'ni ngu' bi', bi' cha' ngua'ni Ni cua ña'a ca cha' nu nacui' Ni cha' cua'ni Ni cuentya ji'i ngu' bi'. Ngua ji'i ngu' bi' cua'a ji'i cuichi tyaala cha' ná ndyacu ji'i ngu'; ³⁴ jua'a cua ndalo ngu' bi', masi ngusu'ba ngu' xña'a ji'i ngu' lo quii' tonu cha' tyaqui' ngu'; ná sca ngua ji'i ngu' bi', masi ngulo ñati' chcu' cha' cujuui ji'i ngu'. Ná ndalo ngu' bi' tsiya' ti tya clyo, cha' xti ti juersa ntsu'u ji'i ngu'; pana ca tiya' la, li' nguula tsa ti' ngu' bi', cha' tlyu tsa juersa ngujuui ji'i ngu', nu lo'o nxuy tya'a ngu' lo'o ñati' xa' chalyuu nu tsa tlyu ti ñaa cha' tyijiloo ji'i ngu'. ³⁵ Lo'o jua'a nu ngu' cuna'a ni, xa' ndyalaa nu qui'yu ji'i ngu' ña'a lu'ú ti ngu', xqui'ya cha' jlya ti' ngu' cha' caca ji'i ycu' Ndyosi cua'ni lyaá Ni ji'i ngu', masi cua ngujuui ngu' tsaca quiya'.

Ti'f tsa ngujuui' ngu' cuxi ji'i xa' la tya'a ngu' bi'. Si cua nguta'achy' ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi, cua ngulaá ngu' ji'i ngu' cuxi bi' li', cha' nga'aa ngujuui' ngu' cuxi ji'i ngu' bi'; pana ná ntaja'a ngu' bi' tya'achy' ngu' ji'i Ni, cha' tyu'u laja ti ngu' jua'a. Ndu ti' ngu' bi' ni jacua' caa Ni caqui'ya Ni ji'i ngu', cha' ta chaca chalyuu tso'o la ji'i ngu'. ³⁶ Xa' la tya'a ngu' bi' ni, ti'f tsa nchcui' ngu' ji'i ngu' bi' laja lo'o ngujuui' ngu' cuxi ji'i ngu' bi', masi ngusca' ngu' cuxi ji'i ngu' bi' lo'o carena, masi ngusu'ba ngu' ji'i ngu' bi' ne' chcu'. ³⁷ Ntsu'u ngu' bi' nu ngujuui li', cha' ti'f tsa ngujuui' quee hichy' ngu' lo'o ngu' quee ji'i ngu' bi', hasta ngusa'be ngu' ji'i xa' la ngu' bi' lo'o chcu; jua'a xa' la ngu' bi' ngujuui xqui'ya maxtyi ji'i ngu' cuxi. Lo'o jua'a ntsu'u ngu' bi' nu ná ngujuui late' ji'i, bi' cha' lacu' ngu' quiji' xlya' ti li', masi quiji' chivo; ntsu'u ngu' ti'i, ntsu'u ngu' quicha, cha' lya' tsa ti' ngu' cuxi ji'i ngu' bi', cha' ti'f ti' ngu' cuxi ña'a ngu' ji'i ngu' bi'. ³⁸ Cuxi tsa chalyuu re lo'o ngua jua'a. Ná jlo ti' ñati' chalyuu cha' tso'o la nu ngu' bi' que ycu' ngu', masi xcu' nguta'a yu'u ti ngu' bi', masi ndyu'u cuatsi' ngu' ca ne' quixi', ca nde sii' ca'ya, xqui'ya cha' lya' tsa ti' ñati' chalyuu ji'i ngu'; nguti' ngu' bi' tyuquee, lo'o jua'a hasta ngulu ngu' tyuu su nguti' ngu'. ³⁹ Lo'o nu juani tya ndyiu' ti' na ji'i ngu' bi', ñati' nu jua'a jlya tsa ti' ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni; pana ná na'a ngu' bi' lcaa cha' nu cua nacui' Ni cha' caca nde loo la, ⁴⁰ xqui'ya cha' tso'o la cha' nu ngua'ya hique ycu' Ni ñi'ya cua'ni Ni lo'o lcaa tya'a na juani, cha' lo'o cuentya ji'na ngulacua ti' Ni. Ngua ti' Ni cha' caca na ñati' nu tyucui tyiquee na stu'ba ti lo'o ngu' bi', lcaa na lo'o jyo'o cusu' bi' caca na ñi'ya nu ngua ti' Ni cha' caca na li'.

Culacua ti' na ñi'ya nu ngua'ni Jesús cha' ntijiloo yu ji'i tya'a cusu yu

12 Lo'o juani, ¿ñi'ya cua'ni na lacua? Ndi'ya cua'ni na nde chalyuu: Ñi'ya si tya ndi'j jyo'o cusu' bi' tsa tlyu ti lo'o na, jua'a cua'ni na, cha' jua'a tyi'u tso'o ti' na lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ngu' bi' tya sa'ni la, xqui'ya cha' jlya ti' ngu' ji'i ycu' Ndyosi. Ndu'ni cha' xtyanu na lcaa cha' nu ndaca'a ji'na cha' ná xñi tso'o na cha' ji'i Jesús; xtyanu na lcaa cha' cuxi nu tiji' tsa ti' na ji'i, culochu' na cha' bi'. Lo'o li' nguula ti' tyiquee na cua'ni na cha' tso'o nde chalyuu, tsa lo cua tyempo nu tya ta ti Ni ji'na. ²Xcui' culacua ti' na ñi'ya ngua'ni Jesús; lcaa cha' nu jlya ti' na ni, Jesús laca suu lcaa cha' bi'; si jua'a, taca jlya ti' na ji'i Ni ña'a cuayá' nu tye chalyuu. Nu ycu' Jesús ni, ná nguta'achu' yu ji'i cña nu nga'a cha' cua'ni yu, masi cua jlo ti' yu cha' cua cajaa ti yu lo crusi. Pana tiya' la li', nu lo'o cua ntijiloo yu ji'i nu cuxi, tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu li'; bi' cha' ná ngua tyuju'u ti' yu tsiya' ti, masi nguxcube' ngu' ji'i yu lo crusi. Lo'o juani cua ndyaa tucua Jesús nde la'a tsu' cui su tlyu ca su ntucua ycu' Ndyosi Sti na.

³Culacua tso'o ti' mā ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua ji'i Jesús tyempo bi'. Ndalo tsa tyiquee yu ji'i cha' cuxi bi' li', masi liye' tsa ti' ngu' cuxi ña'a ngu' ji'i yu. Bi' cha' lo'o cu'mā ni, ná ntsu'u cha' ca ñu'u ti' mā xqui'ya Jesús, ná ntsu'u cha' ca taja ti' mā ji'i Ni. ⁴Masi lye tsa nxuy tya'a mā lo'o lcaa cha' cuxi, ni tsaca mā bilya cuju' ngu' ji'i mā xqui'ya Jesús. ⁵Ná nga'a cha' clyaa ti' mā cha' bi', cha' tso'o tsa nchcui' ycu' Ndyosi lo'o mā ñi'ya si laca mā sñi' ycu' Ni. Ndi'ya nacuj Ni:

Sñi', nacuj ycu' Ndyosi, taquiya' tso'o mā 'na, masi xcube' na' ji'i mā;

ná ca taja ti' mā 'na, masi cua'a na' ji'i mā cha' ná cua'ni mā sca cha' cuxi.

⁶Cha' na' lacā nu Xu'na mā, cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i cu'mā, bi' cha' xcube' na' xi ji'i mā, nacuj ycu' Ndyosi.

Ntsu'u quiya' nda na' xi cha' ti' ji'i ñati' 'na, cha' sñi' na' laca ngu'.

Jua'a nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na, ⁷bi' cha' talo mā tyiquee' lo'o chcube' mā chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi Sti mā lacua. Cua nchcube' mā xi juani, bi' cha' caca cuayá' ti' mā cha' laca mā sñi' ycu' Ni, si jua'a ndu'ni ycu' Ni lo'o mā. Lcaa ñati' nu ntsu'u sñi', ntsu'u quiya' ndyuni tyaala ji'i sñi'; lo'o ná ndaquiya' nu sube bi' ji'i cha' nu nchcui' sti ngu', nchcube' sti ji'i sñi' li'. La cui' jua'a ndu'ni Ni lo'o na. ⁸Nga'a cha' xcube' Ni ji'i mā ñi'ya nchcube' Ni ji'i cua ña'a ca sñi' Ni, cha' taca ca cuayá' ti' mā cha' chañi cha' cua laca mā sñi' ycu' Ndyosi li'; ná laca mā sñi' nu ngujui ji'i ñati' nde calle ti. ⁹Nde chalyuu nchcube' sti na ji'na, bi' cha' ndaquiya' na ji'i cha' nu nchcui' ngu' cusu' ji'na lo'o na. ¿Ha ná tso'o si ta na chacuayá' cha' xcube' ycu' Ndyosi Sti na ji'na, cha' tso'o la tyi'i tyiquee na nde loo la lacua?

¹⁰Cua laca ti tyempo nu nchcube' sti na ji'na nde chalyuu, tsa ña'a nu tso'o cuentya ji'na ndu'ni ngu', cha' ca tsa'a na nti' ngu'; la cui' ti cha' nti' ycu' Ndyosi cha'

caca tso'o ji'na, bi' cha' nchcube' Ni ji'na jua'a. Nu lo'o cati qui'ya nu ntsu'u ji'na, li' taca ca stu'ba cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi Sti na, nu ná ntsu'u cha' cuxi ji'i Ni tsiya' ti. ¹¹Ca xñi' ti' na hora bi' lo'o nchcube' na, si'i na cha' ti' na li'; pana tiya' la li' taca cua'ni la na cha' tso'o, cha' ti' taca tyi'i tyiquee na nde chalyuu li', xqui'ya cha' cua ngusñi tso'o la na cha' ji'i ycu' Ndyosi nu lo'o cua nchcube' na.

Tlyu tsa cha' laca si tya'achu' na ji'i ycu' Ndyosi

¹²Xa' ta mā juersa ji'i tyucui ña'a mā lacua, masi ngua cña' tsa mā; xa' cua'ni cha' nguula ti' tyiquee mā, masi ngua taja ti' mā tsubi'. ¹³Clyana la mā tyucui liñi su tsa mā, cha' ná quiñu'u la tyucui ji'i xa' la ñati' tya'a mā nu siya' la tyiquee ngu'; cua'ni mā cha' tyati' la ti' tyiquee ñati' bi', cha' si'i na caca ñu'u la ti' ngu'.

¹⁴Cua'ni cña ti' mā cha' tso'o ti tyi'i mā lo'o lcaa ñati', cua'ni mā cha' caca lubii cresiya ji'i mā; ni tsaca na, ná caca ña'a na ji'i ycu' Ndyosi si tya lyiji caca lubii cresiya ji'na. ¹⁵Cui'ya mā cuentya cha' ni tsaca ngu' tya'a mā ná xtyanu jua'a ti lcaa cha' tso'o nu ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o na. Lo'o jua'a cui'ya mā cuentya cha' ná cua'ni ñu'u mā ji'i tyiquee xa' la ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús. Ñi'ya laca sca quixi' tyaala nu cua'ni ñu'u ji'i ñati' lo'o co'o ngu' hitya bi', jua'a caca na ji'i tya'a na lo'o ntsu'u sca cha' cuxi ji'na. ¹⁶Cui'ya mā cuentya cha' ni tsaca mā ná caca mā ñi'ya ngua jyo'o Esaú; ngua'ni lya' ti' yu bi' ji'i ñati' ji'i yu, lo'o jua'a ná ndube ti' yu ji'i ycu' Ndyosi. Sñi' clyo ngua yu, pana ndye ndyujui' yu lcaa chacuayá' nu caja ji'i yu nquicha', xqui'ya cha' ngua ti' yu cacu yu masi sca ti ca'ña scuaa; nguñilo'o tya'a ngula yu ji'i yu li'. ¹⁷Cua jlo ti' mā ñi'ya ngua ca tiya' la: nu lo'o ngua ti' yu cha' culacua sti yu ji'i yu, li' nga'aa ndaquiya' sti yu ji'i cha' nu nda yu lo'o; nga'aa ngujui ñi'ya nu tya'achu' yu ji'i cha' nu cua ngua'ni yu, masi ngusi'ya tsa yu lo'o ngüijña yu cha' bi' ji'i sti yu.

¹⁸Lo'o ndyuna mā cha' ji'i ycu' Ndyosi juani, ná ndyaca ji'i mā ñi'ya nu ngua ji'i ngu' Israel nu ngua sa'ni la, nu lo'o ngutu' ngu' bi' quiya' ca'ya Sinaí. Ná nchca tii mā juani, ñi'ya nu ngua ti' ngu' bi' lo'o lye tsa ndyaqui' siii' ca'ya Sinaí bi' nu ngua li'; talya tsa ña'a ngua li', ná ngua ña'a ngu' tsiya' ti, jua'a lye tsa ngua cui'i. ¹⁹La cui' jua'a ná ndyuna mā lo'o cui' tsa nguañi ngula'á cui'chcuā ji'i ycu' Ndyosi li', nguañi nchcui' Ni lo'o ñati' bi' li'. Nu lo'o ndyuna ngu' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu', li' lye tsa ngüijña ngu' ji'i Ni, cha' nga'aa chcui' ycu' Ni lo'o ngu' bi' tsiya' ti. ²⁰Ndyutsij tsa ngu' li', cha' nga'aa ndalo jyaca' ngu' cuna ngu' cha' nu nda jyo'o Moisés lo'o ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi; ndi'ya nacuj Ni: "Ná cā mā nde sii' ca'ya re tsiya' ti; masi cā sca na'ni ji'i mā nde sii' ca'ya re, nga'a cha' cuju' cly mā ji'i lo'o quee". ²¹Lye tsa ña'a ngua cha' bi', hasta ycu' Moisés nacuj ndi'ya: "Lye tsa nchcuā na' cha' ndyutsij na'".

²²Pana nga'aa si'i jua'a ndyaca ji'i mā juani, cha' cha' cha' chalyuu tsa mā juani; la cui' ca su ntucua tyi ycu' Ndyosi ca nde cuā, ndacua tsa mā juani. Ca bi' ndi' ycu' Ndyosi lo'o tyuu tsa mil tya'a xca' ji'i Ni. Tso'o tsa

ña'a ca bi'; ñi'ya si cua nscua chaca ca'ya Sión nde cua, ñi'ya si ca bi' ntucua chaca quichj Jerusalén nu tso'o la ña'a, jua'a laca bi'. ²³ Lo'o jua'a ntsu'u cha' tsa'a mā slo lcaa tya'a sñi' ycu' Ndyosi nu cua ndyalo'o Ni j'i' nde-jua tya sa'ni la, cha' cua nscua xtañi jyo'o bi' lo quityi j'i' ycu' Ndyosi nde cua. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' bi' ca su ndyu'u ti' ngu'. Na cua tsa'a ti mā la cui' slo ycu' Ndyosi nu ndu'ni cuayá' j'i' lcaa ñati, ca su ndi' lcaa ñati jyo'o nu lubii cresiya j'i' xqui'ya Jesús, cha' cua ndyaca cucui tyucui ña'a ngu'. ²⁴ Lo'o jua'a ca bi' ndi' Jesús, nu ngüiñi chaca cha' nu tso'o la j'i' ycu' Ni lo'o na; tso'o tsa ngua cha' ndyalú tañi ycu' Jesús, cha' xqui'ya nu Jesús bi' ni, bi' cha' cua nguti cha' cuxi nu ntsu'u j'i'na. Pana nu lo'o ndyalú tañi jyo'o Abel nu ngua sa'ni, li' ntsu'u cha' cajaa chaca yu nu cua ndyu-juii j'i' tya'a; xcu' cha' cuxi ndyu'u j'i' cha' bi' li'.

²⁵ Cui'ya mā cuentya lacua, cha' cua'a jyacā mā j'i' lcaa cha' nu cua nda Cristo lo'o mā. Nguxcube' tsa ycu' Ndyosi j'i' jyo'o cusu' j'i'na, nu lo'o ná ntaja'a ngu' cua'a jyacā ngu' j'i' cha' nu nchcui' jyo'o Moisés lo'o ngu' nde chalyuu chacuayá' j'i' ycu' Ndyosi; ná ngua xna ngu' bi' j'i' ycu' Ndyosi. La cui' jua'a tlyu la cha' caca j'i'na juani, si ná taquiya' na j'i' Cristo nu ngutu'u ca slo ycu' Ndyosi yaá nde lo yuu chalyuu, lo'o jua'a cua xa' ndyaa tucua Ni ca slo ycu' Ndyosi chaca quiya' juani. ²⁶ Laja lo'o nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ñati sa'ni, la cui' hora bi' ngulacuj chalyuu; pana juani cua nchcui' Ni chaca quiya' ndi'ya: "Chaca tya quiya' cua'ni na' cha' quiña lcaa lo yuu chalyuu, la cui' hora nu quiña lcaa chalyuu nu ntsu'u nde cua", nacuj Ni. ²⁷ Lo'o nacuj Ni: "chaca tya quiya'", jua'a ca cuayá' ti' na cha' ntsu'u cha' xquiña Ni tyucui ña'a lcaa chalyuu nu cua ngüiñá Ni, culotsu' Ni j'i' cha' bi' li'. Tsa ña'a ti' na nu ntsu'u j'i' ycu' Ndyosi, bi' ti' na nu tyanu li', xqui'ya cha' ná nchca clyiji na bi' tsiya' ti. ²⁸ Lo'o jua'a ná taca cha'a chalyuu cucui nu ngujui j'i'na xqui'ya Cristo, ná clyiji tsiya' ti bi'; bi' cha' tso'o tyu'u tyiquee na ña'a na j'i' ycu' Ndyosi lacua. Cua'ni chj na loo ycu' Ndyosi, cha' jua'a nti' Ni cha' cua'ni na; tyi'u ti' na cha' lcaa tsā cua'ni tlyu na j'i' ycu' Ni, cha' cube tsa ti' na j'i' Ni. ²⁹ La cui' Ndyosi nu ndu'ni tlyu na j'i' Ni, chañi cha' taca j'i' Ni cuityi Ni j'i'na tsiya' ca lo'o sca quii' tlyu, si jua'a nti' Ni.

Cña nu ndiya ti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu

13 Ña'a ti tyu'u tso'o tyiquee mā ña'a mā j'i' ngu' tya'a ngusñi mā cha' j'i' Cristo, cua'ni mā cha' tso'o lo'o ngu' bi'. ² Tyi'u ti' mā cha' chcu' tso'o mā lo'o cua ña'a ca ngu' xta, ngu' xa' quichj, si tyalaa ngu' toni' j'i' mā; ta mā su tyi' ngu' bi', cha' jua'a ngua'ni xi jyo'o cusu' j'i' mā nu ngua sa'ni la, lo'o tiya' la li' nqui-jeloo j'i' ngu' cha' xca j'i' ycu' Ndyosi nu ntsu'u nde cua laca ñati nu ngulaa toni' j'i' ngu' bi'.

³ Culacua ti' mā ñi'ya caca xtyucua mā j'i' ngu' tya'a ngusñi na cha' j'i' ycu' Ndyosi, nu lo'o cua ngusu'ba ngu' j'i' tya'a na bi' ne' chcu'. Lo'o jua'a xtyucua mā j'i' ngu' tya'a na nu quicha ti', xqui'ya cha' lya' ti' ngu' j'i'

ngu' bi'. Tyi'u ti' mā cha' xtyucua mā j'i' ngu' bi', ñi'ya si ycu' ca mā nchcube' mā lo'o ngu'.

⁴ Lcaa mā lo'o tya'a mā nga'a cha' cua'ni tyaca'a mā j'i' clyo'o mā; ná cua'ni cuxi mā lo'o clyo'o mā, ñi'ya nti' si tyu'u cha' j'i' mā lo'o xa' ñati laja ti. Xcube' ycu' Ndyosi j'i' cua ña'a ca ñati nu cua'ni cha' suba' jua'a, jua'a xcube' Ni j'i' ñati nu tyatj yu'u lo'o clyo'o xa' ñati.

⁵ Ná tyu'u tyiquee mā xcu' cha' j'i' cñi, pana tso'o si tyaala' j'i' mā lo'o tsa ña'a nu ndyiji ti xi j'i' mā. Na cua nchcui' Ni lo'o na ndi'ya: "Ná culati' na' j'i' mā", nacuj Ni, "ná xtyanu na' j'i' mā jua'a ti". ⁶ Bi' cha' ndi'ya culacua ti' na cha' nguula ti' tyiquee na:

Ycu' nu Xu'na na laca nu nxyucua 'na.

Ná ntsu'u cha' cutsj na' lacua, cha' ná caca cua'ni cuxi ñati lo'o na'.

⁷ Tyi'u ti' mā j'i' ngu' jyo'o tya'a mā nu ngua loo j'i' mā chacuayá' j'i' Jesucristo; ngu' bi' laca nu cua nchcui' cha' j'i' ycu' Ndyosi lo'o mā tya clyo, bi' cha' culacua tso'o ti' mā j'i' cña tso'o nu ngua'ni ngu' bi' nde chalyuu. Cua'ni mā ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' lo'o ngusñi ngu' cha' j'i' ycu' Ndyosi.

⁸ Ná ncha'a Jesucristo: ñi'ya ngua Ni tyempo sa'ni, la cui' jua'a laca Ni juani, lo'o la cui' jua'a caca Ni tyempo nde loo la. ⁹ Ná ta mā chacuayá' culu'u ñati xi xa' la cha' j'i' mā, sca cha' nu ná stu'ba nchcui' lo'o cha' bi', cha' ná xtyanu mā jua'a j'i' tyucui liñi. Tso'o la si tyanu tso'o lcaa cha' j'i' ycu' Ndyosi ne' cresiya j'i'na, si cube ti' na j'i' lcaa cha' tso'o nu ndu'ni Ni lo'o na lcaa hora; pana ná taca tyanu tso'o cha' j'i' ycu' Ndyosi ne' cresiya j'i'na lo'o taquiya' na j'i' cua ña'a ca cña nu tatsaa ngu' j'i'na, ñi'ya nti' si nacuj ngu' cha' ná tso'o cacu na sca lo na nu ndacu ngu'. Masi cua ndaquiya' tsa na j'i' cña bi' tya tsubi' la, si'i na tso'o la ngua ti' na lo'o ngua'ni na jua'a.

¹⁰ Xa' ña'a cña ngua'ni Cristo lo'o ndyaa yu lo crusi, cha' ngua yu msta' cha' catj qui'ya nu ntsu'u j'i'na lo'o ycu' Ndyosi. Pana lcaa ñati nu tya ndy'u tsa ti' j'i' msta' nu nsta sti jo'ó cuentya j'i' ngu', ná caca tyi' tso'o tyiquee ngu' bi' lo'o Cristo. ¹¹ Masi xu'na sti jo'ó nu cuentya j'i' ngu' judío ni, xcu' lo'o tañi na'ni ti ñalo'o sti jo'ó bi' nde cuarto su tacati tsa ne' laa bi', cha' catj qui'ya nu ntsu'u j'i' ngu' lo'o bi'. Nu lo'o ndye ngua cña bi', li' ndyalo'o ngu' j'i' ña'a tsaca cuaña' na'ni nu laca msta' bi' ca to' quichj; ca bi' ndaquj ngu' cuaña' bi'. ¹² La cui' ti' ca to' quichj nchcube' Jesús, cha' caca ñi'ya nu catj cha' cuxi nu ntsu'u j'i' ñati, nu lo'o ndyalú tañi ycu' ca yu lo'o ngujuii yu lo crusi ca bi'. ¹³ Lo'o jua'a na, tso'o si ná cutsj na, masi tsalo'o ngu' j'i'na cha' xcube' ngu' j'i'na cuentya j'i' Jesús; stu'ba ti caca j'i'na nde chalyuu, ñi'ya nu ngua j'i' Jesús lo'o lya' tsa ti' ngu' j'i' yu. ¹⁴ Nde lo yuu chalyuu ná ntsu'u se' tso'o su tyanu na; xcu' na ndy' ti' na cha' tyalaa na chaca se' su tso'o la tsiya' ti, su tsa'a na lo'o cua ndye chalyuu re. ¹⁵ Bi' cha' lcaa tsā cua'ni chj na loo ycu' Ndyosi xqui'ya Jesús, cha' ñi'ya laca si ta na msta' j'i' Ni, jua'a laca nu lo'o tyucui tyiquee na cua'ni tlyu na j'i' Ni. Lo'o jua'a tso'o tsa si lcaa tsā chcu' na cha' tlyu tsa cha' nu ntsu'u j'i' ycu' Ni. ¹⁶ La cui' jua'a ná ca taja ti' mā cua'ni

mā lcaa cha' tso'o, jua'a xtyucua mā ji'i tya'a ñati mā; bi' laca cña nu ndiya ti' Ni cha' cua'ni na cuentya ji'i ycu' Ni.

¹⁷ Taquiya' mā ji'i ñati nu laca cña cuentya ji'i ña'a taju ngu' tya'a mā; cua'ni mā lcaa cña nu ndijña ngu' bi' ji'i mā cha' cua'ni mā. Tlyu tsa cña nu ntsu'u ji'i ngu' bi', cha' xcui' ndube ti' ngu' ñi'ya nu ndyu'ni sa scaa mā; nga'a cha' xacui' ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi si chañi cha' ña'a ti tya tso'o ndyu'ni mā, xqui'ya cha' ngusñi mā cha' ji'i Ni. Pana tso'o la nti' ngu' bi', si ña'a ti tso'o ntsu'u tyiquee mā cua'ni mā ñi'ya nu nacui' ngu' ji'i mā cha' cua'ni mā. Si ná cua'ni mā jua'a, caca xñi' ti' ngu' bi' li', cha' nga'aa caca xtyucua ngu' ji'i mā li'.

¹⁸ Ña'a ti chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i cuare. Tyucui tyiquee ya jlo ti' ya cha' ni sca cha' cuxi ná ntsu'u ji'i ya nu caca tyuju'u ti' ya ji'i. Lcaa tyempo nti' ya cua'ni ya cua ña'a ca cha' nu tso'o la cuentya ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁹ Bi' cha' xa' ndijña tsa na' ji'i mā, cha' lu'ba ti chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cuentya jna'. Ná tyiquee' cua'ni Ni cha' xtyu'u na' caa na' yala la ca su ndi'i mā.

Ngusalya' yu lo'o ngu'

²⁰ Ycu' Ndyosi laca nu ngua'ni cña cha' ndyu'ú Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya' lo'o ngujuii. Lo'o juani laca Jesús loo, cha' ña'asi Ni ji'na nu laca na ñati ji'i Ni,

xqui'ya cha' ngujuii Ni cuentya ji'na. Nu lo'o ngujuii Jesús, li' ngüñi cha' ji'i Ni lo'o lcaa ñati ji'i Ni, sca cha' cucui nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti. ²¹ Ycu' Ndyosi ndu'ni cha' ti' tyi' tyiquee na, lo'o juani nti' na' cha' xtyucua Ni ji'i mā lo'o cua ña'a ca cha' nu lyiji ji'i mā, cha' taca cua'ni mā lcaa cña, ñi'ya nu nti' Ni cha' cua'ni mā; nti' na' cha' cuentya ji'i mā cua'ni Ni na laca nu tso'o la nti' Ni, chacuayá' ji'i Jesucristo. Lo'o jua'a ná nga'a cha' tye cha' cua'ni tlyu Ni ji'i Cristo. ¡Jua'a caca cha' lacua!

²² Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cua'ni clyu ti' mā 'na, talo tyiquee mā xi 'na cha' cuna mā cha' nu nchcu' na' re. Ná quiña'a tsa cha' nscua na' lo quityi re, pana cua nti' na' cha' tyanu tachaa la cha' bi' ne' cresiya ji'i mā. ²³ Chaca cha' nti' na' chcu' lo'o mā: Cua ngulaá ngu' ji'i Timoteo, tya'a ndya'a na cña, ca su ngutu'ú yu ne' chcu; nu lo'o caa na', çalo'o na' ji'i yu li', si yala ti tyalaa yu slo na'.

²⁴ Chcuicha' na' ji'i lcaa ngu' nu laca loo cuentya ji'i mā, jua'a chcuicha' na' ji'i lcuu ti tya'a mā nu ngusñi mā cha' ji'i ycu' Ndyosi. Ca ta'a ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi, nu ndi'i nde Italia re, lo'o lcaa ngu' bi' nti' ngu' chcuicha' ngu' ji'i mā.

²⁵ Cua nti' na' cha' tyi'u ti' mā lcaa tyempo cha' xcui' tso'o ti ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o lcaa na.

SANTIAGO

1 Santiago laca na' nu nscua quityi re cha' caa ca su ndi'i cu'ma, ñati ji'i ycu'i Ndyosi nu ndyaa ma tyucui ña'a chalyuu. Cña laca na' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' jua'a laca na' cña ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Cua nti' na' chcu'i na' xlyo ni'i lo'o lcaa ma lo'o tya'a ma.

Nu lo'o ta ycu'i Ndyosi sca cha' nu ca'ya tso'o hique scaa na

² Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, si lye tsa nti' ma xqui'ya cua ña'a ca lo cha' ti'i nu ndyacia ji'i ma, ná xñi'i tsa culacua ti' ma li'; pana tso'o tsa caca tyiquee ma li', ³ cha' nu lo'o ngualo cha' ti'i bi' ji'i ma xqui'ya cha' ngusñi tso'o ma cha' ji'i Jesús, li' taca jlo ti' ma cha' cua nchca la ji'i ma talo ma nde chalyuu.

⁴ Pana cui'ya ma cuentya cha' talo ma tyucui tyempo lo'o ndi'i ma chalyuu, ña'a cuayá' nu tye cha' ti'i ji'i ma, cha' caca ma ñati nu tyucui tyiquee, ñati nu ná sca na lyiji ji'i cha' ngusñi ma cha' ji'i Jesús.

⁵ Si ntsu'u quiya' nu lo'o ná jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya nu cua'ni ma, li' tso'o chcu'i ma lo'o ycu'i Ndyosi, cha' ta Ni sca cha' nu ca'ya hique ma ñi'ya nu cua'ni ma li'. Tso'o tsa cha' xlyabe nda Ni ji'i lcaa ñati, cuati ná ndu'ni tyaala Ni ji'na lo'o nda Ni sca cha' tso'o ji'na.

⁶ Tsa bi' ti cha', nu lo'o jña ma sca cha' ji'i ycu'i Ndyosi, li' nga'a cha' jly ti' ma cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a; ná tso'o si tya'achu' ma ji'i cha' bi', ñi'ya si ñacu'i ma cha' ná nchca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a. Ñati nu jua'a ñacu'i cha' ná nchca ji'i ycu'i Ni, laca ngu' bi' ñi'ya laca sca clyoo' nu ndya'a lo tyujo'o; ndyat clyoo' ndyaa macala su nducuni'i cui'i ji'i cha' tsaa. ⁷ Ná ca tu ti' ngu' bi' ji'i ni sca na, cha' ta ycu'i nu Xu'na na ji'i ngu' li', ⁸ cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; ná sca cha' caja ji'i ngu' cha' xcui' na ncha'a ti tyiquee ngu'. Sca ti cha' chcu'i ngu' sca tsá, chaca tsá xa' cha' chcu'i ngu' bi' li'.

⁹ Tso'o ti caca tyiquee ngu' ti'i tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu'i Ndyosi; xyucua Ni ji'i ngu' bi', cha' tso'o la tyi'i ngu' nde loo la, masi nchcube' tsa ngu' su ndi'i ngu' juani ti. ¹⁰ Lo'o jua'a ndu'ni cha' tso'o ti caca tyiquee ngu' culiya' tya'a ngusñi na cha' ji'i Ni, masi tye cha' culiya' ngu'; culiji yu'u lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i cua ña'a ca ngu' culiya', ñi'ya ndye cha' ji'i sca queé nu tso'o ña'a nu ntsu'u ca ne' quixi'. ¹¹ Lo'o ndyaa cuichaa nde cua, ca tyique' tsa cua li', ndyanaa yaca queé, ndyalú lcaa cucu' queé, ndye cha' tso'o ña'a ji'i li'. La cui' jua'a tye cha' ji'i ngu' culiya'; laja lo'o ndyu'ni cña

ti' ngu' cha' tya caja la cha' tso'o ji'i ngu', tye cha' tso'o bi' ji'i ngu' li'.

Nu lo'o ndojolaqui nu xña'a ji'na cha' cua'ni na cha' cuxi

¹² Tso'o caca tyiquee ñati nu ña'a ti nxñi cha' ji'i Jesús, masi tyacua cua ña'a ca cha' ti'i ji'i ngu'. Tso'o si talo ngu' tyiquee', ña'a cuayá' tye cha' ti'i bi' ji'i ngu', cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi' li'; bi' laca cha' tso'o nu cua nacui Ni cha' ta Ni ji'i ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a ji'i ycu'i Ni. ¹³ Nu lo'o cojolaqui sca cha' cuxi ji'na ni, ná tso'o si ñacu'i na ndi'ya: "Ycu'i Ndyosi ndyu'ni cha' ñi'lo'o cha' cuxi re 'na". Ná ntsu'u cha' cuxi tsiya' ti nu caca ji'i cñilo'o ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ná ñi'lo'o Ni ji'i ñati lo'o sca cha' cuxi. ¹⁴ Nu lo'o ndojolaqui cha' cuxi ji'na, bi' hora laca nu ná ndaquiya' na ji'i sca cha' ji'i ycu'i Ni; li' la cui' cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ycu'i ca na, bi' laca nu ndatsaa ji'na cha' tya cua'ni la na cha' cuxi. ¹⁵ Tso'o la nti' na cha' cua'ni na cha' cuxi bi', masi caca tlyu la qui'ya ji'na; nu lo'o ngui'i na ji'i qui'ya bi' ji'na ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu na ji'i, li' xana na xtyanu na chalyuu tso'o nu cua ngu'ji ji'na.

¹⁶ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu'i Ndyosi, tyaca'a tsa ma 'na; ná ta ma chacuayá' cha' cñilo'o nu xña'a ji'i ma. ¹⁷ Lcaa cha' xlyabe nu ndyiji ji'na ni, lcaa cha' nu chañi cha' xcui' cha' tso'o laca bi', ca su ntucua ycu'i Ndyosi tsiya' ti, ca bi' ngutu'u lcaa cha' bi', la cui' ycu'i Ndyosi nu ngüñá lcaa xee tlyu nu nga'a nde cua. Sca ti cuayá' ña'a loo ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'na; ná xcutsa'a Ni cha' nu ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, cha' ná ntsu'u cha' tya'achu' Ni ji'i scaa cha' nu cua nchcu'i Ni lo'o ñati. ¹⁸ Lcaa cha' nu liñi ca cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, cua ngulu'u Ni cha' bi' ji'na cha' caca na ñati ji'i ycu'i Ni, cha' jua'a nti' Ni cha' caca; cua nti' Ni cha' caca na loo ji'i lcaa ca lo na nu cua ngüñá ycu'i Ni, jua'a nti' Ni.

Cha' tacati nu nga'a cha' cua'ni na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi

¹⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu'i Ndyosi, nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a ji'i ma, tso'o si cui'ya ma cuentya ji'i cha' nu chcu'i na' re. Ntsu'u cña ji'i lcaa na cha' yala ti cua'a jyaca na ji'i cha' nu chcu'i ñati lo'o na; pana tiya' ti xacu'i na cha' ji'i ngu', jua'a tiya' tsa ca-ca ñasi' na ji'i ngu'. ²⁰ Nu lo'o nchca ñasi' na ni, ná taca cua'ni na cha' liñi nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu. ²¹ Lo'o jua'a nga'a cha' culochu' na lcaa cha' suba', lcaa cha' cuxi nu tya ntsu'u ne' cresiya ji'na;

tucua' na cha' ji'i ycu' Ndyosi lacua, xñi tso'o na lcaa cha' nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, cha' bi' laca cha' nu taca cua'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi nu ntsu'u ji'na.

²² Tsa bi' ti cha', nga'á cha' taquiya' na lcaa cha' nu nclyu'u Ni ji'na, si'i na cua'á jyacá ti na ji'i cha' bi'; na cñilo'o ti na ji'i ycu' ca na, si xcui' na cua'á jyacá ti na ji'i cha' bi', lo'o ná ndaquiya' na cha' bi'. ²³ Cua ña'á ca ñati' nu nti' cuna ti cha' nu nda Ni lo'o na, lo'o li' ná ntaja'á cua'ni cha' bi', laca ñati' bi' ñi'ya laca ñati' nu ña'á cui'ya xi ji'i ycu' ca lo sca cuanaa; ²⁴ yala ntchaa ti ña'á ngu' ji'i ycu' ca ngu' lo cuanaa, pana lo'o cua ndyaa ngu', li' hora ti cjlyaa ti' ngu' ñi'ya ña'á ycu' ca ngu'. ²⁵ Xtyucua ycu' Ndyosi ji'i cua ña'á ca ñati' nu chañi cha' cua'á jyacá ji'i cha' tso'o nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na; bi' laca cha' nu xtyucua ji'na cha' taca tyi'i tyiquee na tso'o ti. Si tso'o ti cua'ni na nde chalyuu, si cua'ni na lcaa cña nu nclyu'u ycu' Ndyosi ji'na lcaa tsá lo'o tyi'i na chalyuu, tso'o tsa caca ji'na li'. Si'i na nduna ti na cha' bi', lo'o li' xtyanu na ji'i.

²⁶ Ná tyiquee' ntsu'u xi ngu' tya'a ma nu nti' cha' tacati tsa ndu'ni ycu' ca ngu'. Pana laja ti ndu'ni ngu' cha' tacati ngu', si ná ndube ti' ngu' ñi'ya nchcui' ngu' lo'o ñati; na ñilo'o ngu' ji'i ycu' ca ngu' cha' tacati ngu' li'. ²⁷ Si tyucui tyiquee na tsiya' ti ndu'ni na cha' tacati cuentya ji'i Ni, si si'i na tucua cha' ntsu'u tyiquee na, ndi'ya nti' ycu' Ndyosi Sti na cha' cua'ni na li': nga'á cha' xtyucua na ji'i nu sube ti'i, jua'á nga'á cha' xtyucua na ji'i nu cuna'á nu ndyanu ti'i ti, nu lo'o nchcube' tsa ngu' ndi'i ngu' chalyuu; pana ná tso'o tyat'yu'u na lo'o cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu.

**Sca ti cuayá' cua'ni tso'o na lo'o cua ña'á ca ñati nu li-
jya slo na**

2 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na, nu ntucua Ni ca su tso'o tsa ña'á nde cua, ná tso'o si xa' ña'á ntsu'u tyiquee ma ña'á ma ji'i xi scaa ñati; stu'ba ti cua'ni ma lo'o cua ña'á ca ñati, tso'o la. ² Ná tyiquee' caá tyu lo ñati ca su ndyu'u ti'i ma, masi ngu' culiya' nu ntsu'u cui' oro sne ya' ngu', cuati tso'o tsa ña'á ste' ngu', masi ngu' ti'i nu ngusy tsa ste' ngu'. ³ Ná tso'o si lye tsa cua'ni chi' ma loo sca ñati nu nchcu' late' nu tso'o tsa ña'á. Ná tso'o ñacu' ma ji'i nu culiya' bi': "Tyucua xi lo yaca xlya tso'o re, cusu'", si ñacu' ma ji'i sca ngu' ti'i ndi'ya: "Ndacua ti tyu nu'u. Cua'á xi, masi lo yuu ti cua". ⁴ Ntsu'u qui'ya ji'i ma li', xqui'ya cha' xa' ña'á ntsu'u tyiquee ma ña'á ma ji'i xi scaa ñati, lo'o jua'á cuxi ti ntsu'u tyiquee ma ña'á ma ji'i nu xa' ñati bi' li'.

⁵ Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, cui'ya ma cuentya ji'i cha' re: Cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i ñati ti'i cha' taca xñi tso'o ngu' cha' ji'i ycu' Ni; ta Ni chalyuu tso'o ji'i ngu' bi' li', la cui' chalyuu nu nacui Ni cha' caja ji'i ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'á ji'i ycu' Ni. Masi ti'i tsa ñati bi' nde chalyuu, pana culiya' ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi. ⁶ Ná tso'o ndyu'ni cu'ma, cha' ti' ti' ma ña'á ma ji'i ngu' ti'i. Xcuane na' sca cha' ji'i ma lacua: ¿Ha si'i nu culiya' laca nu ti' ti' ji'i ma? ¿Ha si'i nu culiya' laca nu ndya'alo'o ji'i ma ca slo ngu'

tisiya? ⁷ La cui' ngu' bi' laca nu nchcui' tsa cha' cuxi ji'i ycu' Jesús nu ntsu'u tsa cha' ji'na lo'o.

⁸ Tso'o tsa si chañi cha' ndaquiya' ma cha' cusu' nu nscua tya clyo la; ndi'ya nchcui' cha' bi': "Ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' na ji'i ycu' ca na", nacui' quityi. ⁹ Si xa' ca ña'á ndu'ni ma lo'o xi scaa ñati, cuxi ndu'ni ma li', ntsu'u qui'ya ji'i ma cuentya ji'i ycu' Ndyosi li'; la cui' jua'á ndyu'u cha' nu nscua lo quityi cusu' bi'. ¹⁰ Ñati nu ndaquiya' lcaa cña nu ngulo ycu' Ndyosi ji'na cha' cua'ni na, lo'o li' ntsu'u masi sca ti cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' bi', sca ti cuayá' ntsu'u qui'ya ji'i ngu', ñi'ya laca si ná ndaquiya' ngu' tsiya' ti ji'i lcaa cña nu cua ngulo ycu' Ni ji'na. ¹¹ Ycu' Ndyosi laca nu cua nacui tyucuaa lo cha' ndi'ya: "Ná tyu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o xa' ñati", nacui' Ni; lo'o jua'á: "Ná cujuui ma ji'i tya'a ñati ma", nacui' Ni. Si cujuui ma ji'i tya'a ñati ma, ntsu'u qui'ya ji'i ma lacua, masi ná ntsu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o xa' ñati; sca ti cuayá' cua ndya'achy' ma ji'i cha' nu cua nchcui' ycu' Ndyosi lo'o na li'. ¹² Cua nda Jesús sca cha' tso'o cha' tyanu ne' cresiya ji'na, cha' xtyucua ji'na cha' taca tyi'i tyiquee na tso'o ti. Nga'á cha' chcui' tso'o na, jua'á ntsu'u cha' cua'ni na cha' tso'o lo'o ndi'i na chalyuu, cha' cua tyalaa ti tsá nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu. ¹³ Lo'o li' si ná ngua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ná taca cua'ni tya'na ti' Ni ji'na lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'na; pana ñati nu ngua'ni tya'na ti' ji'i tya'a ñati ni, bi' ñati laca nu tso'o la caca cha' ji'i hora lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati.

**Ntsu'u cña tso'o cha' cua'ni na lo'o ngusñi na cha' ji'i
ycui' Ni**

¹⁴ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ná taca ñacu' na cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, si ná lo'o ndu'ni na cha' tso'o nu xtyucua ji'i tya'a ñati na. Sca ti ngusñi tso'o na cha' ji'i Jesús, si cua'ni na cha' tso'o jua'á; li' tyaja'á Ni cua'ni lyaá Ni ji'na. ¹⁵ Ná tyiquee' ntsu'u ngu' tya'a ndyu'u ti'i ma nu lyiji tsa ste' ngu', nu lyiji tsa na cacu ngu', masi qui'yu, masi cuna'á. ¹⁶ Si chcui' ma lo'o ngu' bi' ndi'ya: "Xtyucua Ni ji'i ma", ñacu' ma ji'i ngu', "cacu' ma ste' ma cha' caca chcatsy ma, cacu' tso'o ma tyaja", ñacu' ma ji'i ngu', pana ná nda ma na nu lyiji ji'i ngu' bi' li', ¿ha tso'o nti' ma cha' nchcui' ma lo'o ngu' jua'á? Ná tso'o chcui' ma jua'á, cha' cua ngujlyaa ti' ma cha' ji'i ycu' Ndyosi si chcui' ma jua'á; ¹⁷ ná taca ñacu' na ji'i ngu' cha' cua ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi, si ná lo'o cua'ni na cha' tso'o nu xtyucua ji'i tya'a ñati na.

¹⁸ Ná tyiquee' ñacu' sca ñati ji'na: "Tso'o tsa ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ndyosi tu'ni. Pana nu na' ni, nti' na' cha' cuayá' tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi masi cua'ni na' xi cha' tso'o lo'o ñati", ñacu' ngu'. Tso'o lacua. Ndi'ya chcui' na' lo'o ngu' bi' li': "Cacha' ma 'na lacua cha' cua ngusñi ma cha' ji'i ycu' Ni, masi ndyu'ni ma cha' tso'o lo'o ñati; pana laja lo'o ndyu'ni tso'o na' lo'o ñati, li' ca cuayá' ti' ma cha' chañi cha' ngusñi na' cha' ji'i ycu' Ni", ñacu' na' ji'i ngu' bi'. ¹⁹ Jlyaa ti' ma cha' sca ti ycu' Ndyosi ntsu'u chalyuu. Tso'o tsa, pana cua ña'á ca cui'i xña'á jlyaa ti' cha' bi'; lo'o jua'á lye tsa nchcu' cui'i

xña'a bi', cha' ntsij cui'i jii' ycu'i Ni. ²⁰ Nga'a cha' ca cuayá' ti' mā, cha' ná chañi cha' ngusñi na cha' jii' ycu'i Ndyosi si ná lo'o cua'ni na cha' tso'o cha' xtyucua na jii' tya'a ñati' na. ²¹ Ndi'ya' ngua cha' ngua cuayá' ti' ycu'i Ndyosi cha' ngua tso'o cresiya jii' Abraham, jyo'o cusu' ji'na: na'a Ni cha' ntaja'a nu cusu' ta jii' sñi' ycu'i ca, nu Isaac bi', cha' caca yu sca msta. ²² Ntsu'u sca cña nu ngua'ni Abraham lacua. Xqui'ya bi' ngua cuayá' ti' ycu'i Ndyosi cha' cua ngusñi Abraham cha' nu nchcui' Ni lo'o; jlya tsa ti' nu cusu' cha' bi', bi' cha' ntaja'a yu ngua'ni yu cña bi'. ²³ Bi' laca cha' nu nscua lo quityi cusu' ndi'ya: "Ngusñi Abraham cha' jii' ycu'i Ndyosi, bi' cha' ntucua Ni cha' jii' Abraham cha' caca yu sca ñati' nu lubii tsa cresiya jii'". Tya'a tso'o ycu'i Ndyosi ngua Abraham li', nacui' quityi.

²⁴ Jua'a ca cuayá' ti' cu'mā lacua, cha' ntaja'a ycu'i Ndyosi tucua Ni cha' jii' ñati' lo'o ndyu'ni ngu' cha' tso'o, si'i xqui'ya cha' nacui' ti ngu' cha' jlya ti' ngu' jii' Ni. ²⁵ La cui' jua'a ntucua Ni cha' jii' nu cuna'a calle nu ngua naa Rahab; ntucua Ni cha' nu nchcui' ma' bi', ñi'ya laca si ngua ma' sca ñati' tso'o, xqui'ya cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni ma' cuentya jii' ycu'i Ndyosi. Cua nda ma' su nguti' ngu' nu ndyaa na'a jii' quichi' tyi ma' cuaana ti; li' ngulu'u ma' chaca tyucui' jii' ngu' su tyaa tso'o ti ngu' bi', cha' xna ngu' jii' ngu' xña'a li'. ²⁶ Lo'o jua'a nu na ni, si ñacu' na cha' cua ngusñi na cha' jii' ycu'i Ndyosi, pana ná ndu'ni na cha' tso'o nu xtyucua jii' tya'a ñati' na, li' laca na ñi'ya laca ñati' nu ndyaa cresiya jii' cha' cua ngujui' ngu'.

Cua'a na xi jii' cha' nu chcui' na

3 Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo, ná tso'o si tyuu tsa tya'a mā culu'u mā jii' tya'a ñati' mā; cuayá' xti ti na caca na mstru nu culu'u cha' jii' ycu'i Ndyosi jii' ngu' tya'a na. Cua jlo ti' mā cha' lye tsa ndi' loo ngu' ña'a ngu' ji'na, bi' cha' yala tsa chcui' ngu' ji'na si xñi na cña cha' culu'u na jii' ngu' tya'a na. ² Chañi laca cha' ntsu'u quiya' lcaa na ndyu'u tsa tu'ba na lo'o nchcui' na lo'o tya'a ñati' na; ná ntsu'u ni sca ñati' nu bilya tyu'u tsa tu'ba tsiya' ti, nu lo'o nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati' ngu'. Si ntsu'u ñati' nu nchca jii' cua'a jii' cha' nu nchcui' ycu'i ca ngu', ñati' nu tyucui tyiquee tsiya' ti laca ngu' bi'. Ná tyiquee' taca cua'a ngu' bi' jii' ña'a tsaca ngu', si jua'a; pana tucui tsa laca cha' cua'a na jii' ycu'i ca na, cha' ná chcui' na cha' cuxi. ³ Ndi'ya' ndu'ni na lo'o sca cuayu: nsta na chcu' tyu tu'ba ni', cha' li' taca culo na cña jii' ni', cha' tsa ni' lo'o na macala su nti' na cha' tsa na. ⁴ Xa' ña'a ndu'ni ngu' lo'o nclya' ngu' sca yaca ni'i: nu ñati' nu laca loo jii' yaca ni'i ni, lo'o cala' ngu' sca ya' piti nu ntucua nde siyu' yaca ni'i bi', taca jii' ngu' tsalo'o ngu' jii' macala su nti' ngu' cha' tsa ngu' lo'o. Masi tonu tsa yaca ni'i bi', masi lye tsa ndyaca cui'i nu ndyalo'o jii', taca jii' ngu' tsalo'o ngu' jii' macala su nti' ngu' tsa ngu'. ⁵ La cui' jua'a laca lo'o sca cha' nu nchcui' na; masi xca ti cha' laca bi' nti' na, pana quiña'a tsa cha' tlyu nchcui' na ntsu'u quiya'. Tucui tsa laca cha' cua'a na jii' tu'ba na, cha' ná chcui' na cha' cuxi jua'a. Lo'o jua'a quiña'a tsa

cha' cuxi taca cua'ni sca cha' nu chcui' na; ñi'ya laca cha' xti ti quii' nti' cha' chca'a quii' jii' quixi' tonu, quiña'a tsa su tyaqu' quixi' li'. ⁶ Ñi'ya laca sca quii', jua'a laca sca cha' nu chcui' na; xqui'ya bi' taca xana chaca chalyuu nu cuxi tsa ji'na, nu lo'o cua ndyat' nu cha' cuxi bi' ndyaa nde ne' cresiya ji'na. Xana cañi cha' cuxi bi' tyucui ña'a na li'. Xqui'ya sca cha' nu chcui' ti na, ndyaca'a quii' li'; lo'o nu quii' bi' ni, nde ca bilyaa tsiya' ti ndyu'u bi' lijya cañi lcaa su ndi' na. ⁷ Taca jii' ñati' chalyuu cua'ni masu jii' lcaa lo na'ni tyaala, masi na'ni nu ndya'a quiya' ti, masi na'ni nu ndyacu' cua, masi na'ni nu sube' ne' ni' lo yuu, masi na'ni nu ntsu'u lo tyujo'o; na cua ndyu'ni masu ñati' jii' lcaa lo na'ni bi'. ⁸ Pana cha' nu nchcui' na ni, ná caja ñi'ya nu cua'ni masu na jii', cha' nga'aa chcui' na cha' cuxi lo'o ñati'. Cuxi tsa laca tu'ba na, ná nchca ji'na cua'a na jii' ycu'i ca na. Ñi'ya laca hitya tyaala nu ntsu'u tu'ba cuaña tyaala, jua'a nti' tu'ba na, cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu nchcui' na. ⁹ Tucua lo cha' nchcui' na, cha' ndyu'ni tlyu na jii' ycu'i nu Xu'na na, la cui' Ndyosi Sti na; lo'o jua'a nsta na quiya' jii' tya'a ñati' na, masi nguiña' ycu'i Ndyosi jii' lcaa ñati' chalyuu na cha' laca na ñi'ya ña'a ycu'i Ni. ¹⁰ La cui' tyuu tu'ba na ndyu'u lcaa cha' nu nchcui' na, masi cha' tso'o nu nchcui' na lo'o ycu'i Ndyosi, masi cha' cuxi nu nchcui' na lo'o tya'a ñati' na. Cu'mā tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo, ná tso'o cha' ndyaca jua'a. ¹¹ Si'i sca ti tyuu pilya ntyucua hitya tso'o stu'ba ti lo'o ntyucua hitya cñi'. ¹² Jua'a lo'o yaca si'yu ni; ná taca tyu'u ntsat' jii' yaca quixuu, ni ná taca tyu'u quixuu jii' yaca ja'ba, cha' ná ca quixa' cha'. Ná caja hitya nu tso'o co'o na ca su ntyucua hitya cñi'.

Nu lo'o chañi cha' tso'o tsa nchca cuayá' ti' na scaa cha'

¹³ Nu lo'o nti' mā cha' tso'o tsa nchca jii' mā nchcui' mā, cha' tso'o tsa nduna mā scaa cha' nu nda ñati' lo'o mā, li' xcu'i cha' tso'o ti cua'ni mā laja lo'o ndi' mā chalyuu, cha' taca cui'ya xa' la ñati' cuentya jii' mā cha' ñati' tso'o laca mā. Ná quiña'a cha' tyu'u tyiquee mā ña'a mā jii' ngu', pana tso'o ti chcui' mā lo'o ngu'. ¹⁴ Ná taca ña'a ngu' cha' ñati' tso'o laca mā si liye' ti' mā, si chiya'a tsa ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jii' ñati', si xcu'i cña jii' ycu'i ca mā ntsu'u tyiquee mā; na ñi'lo'o mā jii' tya'a mā si jua'a ndu'ni mā, hasta ndacu' mā cha' liñi nu cua nda ycu'i Ndyosi lijya chalyuu. ¹⁵ Si'i nde su ntucua ycu'i Ndyosi ndyu'u cha' cuxi nu nchcui' mā, sca cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu laca bi'; sca cha' nu cua nda ycu'i nu xña'a laca cha' nu nchcui' mā bi'. ¹⁶ Si liye' ti' na jii' tya'a na, si xcu'i cña jii' ycu'i ca na ntsu'u tyiquee na, ná caca stu'ba cha' ji'na lo'o tya'a na li'; lcaa lo cha' cuxi caca cua'ni na li'. ¹⁷ Pana lcaa cha' nu nda ycu'i Ndyosi cha' chcui' na lo'o ñati', xcu'i cha' tso'o laca bi'; ná nguxa' cha' tso'o bi' lo'o cha' cuxi, ná ntsu'u cha' xuu tya'a na lo'o tya'a ñati' na. Cha' tso'o ti laca nu nda Ni cha' chcui' na lo'o ñati', cha' xcu'i na tso'o ti cua'ni na lo'o ñati' li'. Lo'o jua'a ndu'ni cha' bi', cha' cua'ni tya'na ti' na jii' ñati', ña'a cuayá' nu cua'ni na cha' tso'o cha' xtyucua na jii' ngu'; ndu'ni cha' sca ti

cha' liñi chcu' na lo'o ñati, si'i cha' cuiñi chcu' na lo'o ngu'. ¹⁸ Tso'o tsa ndyu'ni ñati nu ná ncliana cha' cusu lo'o tya'a ñati, ñati nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee nchcu' lo'o tya'a ñati. Tiya' la li' tyu'u tucua quiña'a la cha' tso'o nu cua nti' ycu' Ndyosi cha' caca nde chalyuu, xqui'ya cha' ncliyacua tso'o ti' ngu' bi'.

Ná cua'ni tya'a na lo'o ñati cuxi nu ntsu'u chalyuu

4 ¿Ni cha' laca lye tsa nxu tya'a ma? ¿Ni cha' laca lya' tsa ti' ma jii' tya'a ñati ma? ¿Ha si'i na ndacu' tsa ti' ma jii' scaa na nu ntsu'u jii' tya'a ñati ma? Ná nchca jii' ma cha' ti' tyi' tyiquee ma lo'o tya'a ma xqui'ya lcaa lo cha' cuxi nu ndiya tsa ti' ma jii'. ² Si ntsu'u sca cha' nu tiji' tsa ti' ma jii', lo'o ná ntsu'u chacuayá' cha' caja cha' bi' jii' ma, li' nti' ma cujuu ma jii' ñati, cha' jua'a taca caja cha' bi' jii' ma, nti' ma. La cui' jua'a si ndacu' tsa ti' ma jii' sca na nu ná nchca caja jii' ma, li' nchcu' ma cha' ti' jii' nu ca jii' na bi', nxu tya'a ma lo'o ngu' bi' li'. Pana ná ndyiji na nu nti' ma caja jii' ma, xqui'ya cha' ná ndijña ma cha' bi' jii' ycu' Ndyosi su clyo; ³ masi ndijña ma sca cha' jii' ycu' Ndyosi, pana cuxi tsa tyiquee ma, bi' cha' ná ndyiji cha' bi' jii' ma li'. Tsa nde ti cha' ntsu'u tyiquee ma: cua nti' ma cha' caja jii' ma cua ña'a ca cha' nu tyaala' tyiquee ycu' ca ma, pana ná tso'o cha' ndyu'ni ma jua'a; ⁴ cua nguxtyanu ma jii' ycu' Ndyosi, cua ntsu'u cha' jii' ma lo'o sca cha' nu cuxi tsa, si jua'a ndyu'ni ma. ¿Ha ná nchca cuayá' ti' ma cha' tya'a cusu ycu' Ndyosi laca na, si xcu' cha' jii' ycu' ca ti na ntsu'u tyiquee na? Na nxu tya'a na lo'o ycu' Ndyosi, si cua'ni tya'a na lo'o nu cuxi nu ntsu'u nde chalyuu. ⁵ Ndi'ya nscua cha' lo quityi jii' ycu' Ndyosi, lo'o jua'a si' cha' laja ti nda Ni: "Nu Xtyi' ycu' Ndyosi nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya jii' na, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jii' na; pana yala tsa caca chii' ti' Ni jii' na, si lo'o ntsu'u sca cha' cuxi loo". Jua'a nacui quityi. ⁶ Tlyu la tsiya' ti cha' tso'o nu ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o na, cha' xtyucua Ni jii' na. Ndi'ya nscua chaca cha' lo quityi jii' ycu' Ndyosi: "Ná sca na ta ycu' Ni jii' ñati nu xcu' tyijilloo jii' tya'a ñati ngu', nti' ngu'; pana quiña'a tsa cha' tso'o ndu'ni Ni lo'o ñati nu tso'o ti ndi' chalyuu, nu ná ndyu'ni tyucuaa ti' lo'o xa' ñati", nacui quityi bi'. ⁷ Taquiya' ma cha' jii' ycu' Ndyosi lacua. Xu tya'a ma lo'o nu ña'a, lo'o li' xna nu cuxi bi', tyu'u cly bi' su ndi' ma li'. ⁸ Tso'o tsa xñi ma cha' jii' ycu' Ndyosi, lo'o li' tucua Ni cha' jii' ma. Si ntsu'u tsa qui'ya jii' ma, nga'a cha' xtyanu ma lcaa cha' cuxi nu ntsu'u cha' jii' ma lo'o; jua'a cua'ni tye ma jii' lcaa cha' cuiñi nu ntsu'u ne' cresiya jii' ma. ⁹ Ntsu'u cha' ca xñi' ti' ma xqui'ya nu quiña'a tsa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jii' ma, bi' cha' ndu'ni cha' xi'ya ma, ndu'ni cha' cunaa ma xqui'ya cha' cuxi bi'. Xi'ya ca ma juani, masi nxyi' tsa ma nquicha'; ca xñi' tsa ti' ma juani, masi chaa tsa ti' ma nquicha'. ¹⁰ Cua'ni ma cha' ca tyu'ju'u ti' ma nde loo ycu' Ndyosi jii' qui'ya nu ntsu'u jii' ma, lo'o li' ta Ni sca se'i tso'o la su tyi' ma ca su ntu-cua ycu' Ni.

Ná chcu' na cha' ti' jii' ngu' tya'a na

¹¹ Cu'ma tya'a ngusñi ma cha' jii' Cristo, ná chcu' ma jii' ngu' tya'a ma. Si chcu' cuxi na jii' ngu' tya'a na ni, si sta na qui'ya jii' ngu' bi', laca cha' nchcu' cuxi na jii' lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi Sti na lo'o ñati tya clyo la; na ndacu' na jii' cha' bi'. Jua'a ndyu'u cha' si chcu' na cha' ti' jii' ngu' tya'a na. Si ná ndaquiya' na jii' lcaa cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na, si chcu' cuxi na jii' cha' bi', na ndacu' na jii' cha' nu cua nda Ni lo'o na; jua'a ndyu'u cha' li'. ¹² Lo'o ycu' Ndyosi ni, sca ti ycu' Ni laca nu cua nda cha' bi' lo'o ñati tya clyo; sca ti ycu' Ni cua'ni cuayá' Ni jii' lcaa ñati cuentya jii' cha' bi' nde loo la; sca ti ycu' Ni taca jii' Ni cua'ni lyaá Ni jii' ñati, nu lo'o cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u jii' ngu'; jua'a ycu' Ndyosi laca nu taca cua'ni tye Ni jii' ñati tsiya' ti, nu lo'o nti' ti Ni. Ná stu'ba laca ma lo'o ycu' Ndyosi, bi' cha' ná ntsu'u chacuayá' jii' ma cha' cua'ni cuayá' ma jii' tya'a ñati ma.

Ná chcu' na quiña'a tsa cha' tonu lo'o tya'a ñati na

¹³ Nga'a cha' chcu' na' sca cha' lo'o cu'ma, cha' ntsu'u cu'ma nu nchcu' ma ndi'ya: "La quee, ca bcha la tsa ya ca quichi' tyijyu' bi'", nacui ma. "Ca bi' tyanu ya tyucui sca yija, cha' quiña'a tsa ngana cua'ni ya ca bi'", nacui ma. ¹⁴ Pana ná sca cha' jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya ña'a chalyuu nu caja jii' ma quee bcha la. Chalyuu su ndi' na juani, ñi'ya laca sca cuichi coo, jua'a laca bi'; tsiya' ca ndyu'u tucua cuichi coo, lo'o jua'a yala ti ncliji yu'u bi'. ¹⁵ Tso'o la si ndi'ya ti cha' ta ma lo'o ñati: "Nde ti tyi'ya", ñacu' ma, "nde cña cua'ni ya; masi cña bi' cua'ni ya, sca ti si ta ycu' Ndyosi chacuayá' cua'ni ya jua'a", ñacu' ma. ¹⁶ Pana si' jua'a nchcu' ma juani, cha' tyixi tsa ndyu'ni ma lo'o tya'a ñati ma; lye tsa nchcu' tyucuaa ti' ma lo'o ngu' tya'a ma. Lcaa quiya' lo'o nchcu' ma jua'a, cha' cuxi laca bi'. ¹⁷ Lo'o li' ntsu'u qui'ya jii' ma, cha' ná ntaja'a ma cua'ni ma sca cña tso'o nu ngulo ycu' Ni jii' ma cha' cua'ni ma.

Sca cha' nu nchcu' yu lo'o ngu' culiya'

5 Juani ni, cua'a jyaca ma xi 'na laja lo'o ta na' sca cha' lo'o cu'ma, nu laca ma ngu' culiya'. Tso'o la si xi'ya ma juani, cunaa ma li' xqui'ya cha' ti' nu cua lijya cha' tyacua jii' ma, ² cha' cua nguliji yu'u cha' culiya' jii' ma jua'a ti. Cua ngunu'u lyiji lcaa late' tso'o jii' ma, cha' cua ndyacu cuixu' jii'. ³ Lo'o jua'a cua ntyucua cuayaa' chu' lcaa chcu' oro jii' ma, lcaa chcu' plata jii' ma. Nu lo'o ña'a ngu' ñi'ya ndyaca jii' yu'ba bi' jii' ma, li' ca cuayá' ti' ngu' cha' ñi'ya lo'o ngunu'u chcu' oro chcu' plata nu ntsu'u jii' ma, jua'a cua ndye cha' jii' lcaa ma; ñi'ya laca si ndyaqu' lyiji ma lo quii', cua ndye cha' jii' ma li'. Quiña'a tsa cha' tso'o cua nguxco'o ma nquicha', cha' cua'nijo'o jii' ma nde chalyuu, pana cua ngulala ti tye lcaa cha' nde lo yu chalyuu. ⁴ Lo'o jua'a ná nda ma xcaya' msu nu ndyaa ne' xña jii' ma, bi' cha' juani cua'a jyaca ma xi jii' cha' nu nxlyú msu bi' hichu' ma; ca su ntucua ycu' Ndyosi nu laca Xu'na lcaa cha-

lyuu, ca bi' ndañi nchcui' nu ngu' nu ngua'ni clacua ji'i mā. ⁵Xcui' tso'o tsa laca su ndi'i mā chalyuu; pana ba-ta chcu' laca cu'mā, cha' xcui' nclyana mā lcaa ña'a cha' tso'o nu caca tyaala' tyiquee mā. Lo'o nu juani cua ngulala ti tyalaa tsa cha' cajaa mā, cha' li' cua'ni cuayá' ycu' Ni ji'i mā. ⁶Laja lo'o tya ndi'i mā nde chalyuu nsta mā qui'ya ji'i ngu' ti' nu ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni bi'; ndyujuii mā ji'i ngu' bi', masi ná nchca ji'i ngu' bi' cua'ni lyaá ngu' ji'i ycu' ca ngu'.

Talo na tyiquee' cha' xacuj ycu' Ni sca cha' ji'na nu ngüijña na ji'i

⁷Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, talo mā tyiquee' cha' ntajatyā mā ji'i ycu' nu Xu'na na, ni jacua' cāā Ni chaca quiya' nde chalyuu. Ñatj nu cua ndyataa xtyā ji'i ni, ndalo tsa tyiquee ngu' ntajatyā ngu' ni jacua' tyu'u si'yu nu ndulo tsa cha' caja ji'i ngu'; ndu ti' ngu' bi' cha' ca'ya tyo, masi tyo nu ca'ya yala la, masi tyo nu ca'ya tiya' la. ⁸Lo'o jua'a cu'mā ni, nga'a cha' talo mā tyiquee'; cua'ni nguula ti' tyiquee mā, cha' ná tya'achu' mā ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua ngulala ti cāā ycu' nu Xu'na na chaca quiya' nde chalyuu. ⁹Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ni, ná chcu' mā cha' ti' ji' ngu' tya'a mā, cha' ná sta Ni qui'ya ji'i mā li'. Cua ngulala ti tyalaa ycu' nu Bese nu laca loo ca su ndi'i na.

¹⁰Cu'mā ngu' tya'a na, tyi'u ti' mā ñi'ya ngua ji'i jyo'o cusu' ji'i mā nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la; tyiquee' tsa ndalo ñatj bi', masi lye tsa nchcube' ycu' ngu'. ¹¹Nacuj na cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee jyo'o bi', cha' cua ndalo tsa tyiquee ngu' lo'o nguxcube' ñatj ji'i ngu' tyempo bi'. Cua ndyuna mā ñi'ya ngua cha' tyiquee' tsa ndalo jyo'o Job, nu lo'o quiña'a tsa cha' cuxi ngua ji'i yu. Lo'o li' su cua ndye cha', xa' ndya Ni lcaa cha' tso'o ji'i yu chaca quiya'. La cui' jua'a, xcui' na tya'na ti' Ni ji'na, xcui' tso'o ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

¹²Nde laca sca cña nu ná nga'a cha' cua'ni na tsiya' ti, cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ndyosi: Ná cua'ni mā jura laja ti lo'o xtañi ycu' Ni lo'o cua quiñi ti sca cha' ji'i mā lo'o xa' ñatj; ná ñacuj mā: "Chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi nu ntucua nde cuā", ni ná ñacuj mā: "Chacuayá' ji'i ndyosi nde lo yuu". Ná culotj mā ni sca xtañi Ni tsiya' ti, cha' caja ñi'ya nu tyanu tachaa cha' ji'i

mā lo'o ñatj. Tsa bi' ti cha' ñacuj mā ji'i ñatj: "Cua'ni na'", ñacuj mā, si taca cua'ni mā ji'i; lo'o jua'a "Ná cua'ni na'", ñacuj mā, si ná nchca cua'ni mā ji'i. Ná caja ñi'ya sta Ni qui'ya ji'i mā li'.

¹³Nu lo'o lye tsa nchcube' scaa mā, xqui'ya cha' ngusñi mā cha' ji'i Jesús, tso'o si chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi la cui' hora bi'. Lo'o jua'a si ntsu'u scaa mā nu chaa tsa ti' mā, tso'o tsa si cula tu'ba mā sca jii ji'i ycu' Ndyosi li'. ¹⁴Lo'o ntsiya sca ngu' tya'a mā nu quicha, li' tso'o cuane mā ji'i ngu' cusu' tya'a ngusñi mā cha' ji'i ycu' Ni, cha' cāā ngu' cua'ni ngu' jo'o ji'i nu quicha bi'. Lo'o li' ñña ngu' bi' cha' clyu ti' ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua'ni Ni cha' tyaca tso'o nu quicha bi'; cuati salú ngu' setye nu ntsu'u taná lo hichu' yu quicha bi' chacuayá' ji'i ycu' nu Xu'na na. ¹⁵Tyaca tso'o nu ñatj quicha bi' li', xqui'ya cha' jlya ti' mā cha' nu cua nchcu' mā lo'o ycu' Ndyosi; tya ta Ni chalyuu ji'i nu quicha bi' chaca quiya', lo'o jua'a cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i yu ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i yu. ¹⁶Bi' cha' lacua, ñii mā ji'i ngu' tya'a mā si ntsu'u qui'ya ji'i mā, cuati ñña mā cha' clyu ti' ji'i ngu' tya'a mā lo'o ycu' Ndyosi, cha' ca tso'o tyucui ña'a mā chaca quiya'. Quiña'a tsa cña caca ji'i sca ñatj nu lubii cresiya ji'i cuentya ji'i ycu' Ndyosi, nu lo'o ñña yu sca cha' ji'i Ni. ¹⁷Ñatj chalyuu ti ngua jyo'o Elías; ñi'ya laca na ñatj chalyuu, la cui' jua'a ngua yu ñatj. Pana ngua sca quiya' nu tya'na tsa nchcu' yu lo'o ycu' Ndyosi cha' ná ca'ya tyo chalyuu bi'; lo'o li' chu' sna yijā cla'be ná ngua'ya tyo tsiya' ti. ¹⁸Ña'a cuayá' nu nchcu' yu lo'o Ni chaca quiya', li' xa' ngua'ya tyo tso'o ti; lo'o li' ngua tso'o lcaa na cuiñi ji'i ngu'.

¹⁹Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu lo'o ntsu'u sca ngu' tya'a mā nu cua tya'achu' ti ji'i cha' tso'o ji'i Jesús bi', tso'o tsa caca cha' si caca ji'i scaa mā chcu' tso'o mā lo'o yu, cha' xñi yu cha' ji'i ycu' Ndyosi chaca quiya'. ²⁰Si ntsu'u cu'mā nu caca ji'i mā cua'a mā ji'i tya'a ñatj mā cha' ná cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' culu'u mā cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi' chaca quiya', tso'o tsa cña cua'ni mā li'; taca cua'ni lyaá mā ji'i ngu' bi' li', cha' ná chcuna' chalyuu ji'i ngu'. Lo'o jua'a caja ñi'ya nu cui'ya ycu' Ndyosi cha' clyu ti' ji'i ngu' ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi'.

1 PEDRO

1 Pedro laca na' nu nscua na' quityi re cha' cã slo lcaa cu'mã nu ngusñi mã cha' ji'i Jesús, cu'mã ngu' nu ndi'i tyijyu'. Ntsu'u cu'mã nu ndyalaa mã nde loyuu su cuentya Ponto; xi xa' la tya'a cu'mã ndyalaa mã nde loyuu su cuentya Galacia, jua'a loyuu su cuentya Capadocia, jua'a loyuu su cuentya Asia, jua'a loyuu su cuentya Bitinia cua lye tsa ngañi mã. Cña nu nda ycu'i Jesucristo 'na, bi' laca cha' tsa'a na' chcu'i na' cha' ji'i Ni lo'o xa' la ñati. ²Tya clyo la cua jlo ti' ycu'i Ndyosi Sti na lcaa ña'a cha' nu caca nde loo la, bi' cha' ngusubi ycu'i Ni ji'i mã. Lo'o juani ndyu'ni Xtyi'i ycu'i Ndyosi cña cha' tyanu lubii cresiya ji'i mã, cha' taquiya' mã ji'i ycu'i Jesucristo; na cua ngujuu yu lo crusi xqui'ya cu'mã, ndyalú tañi yu cha' caja ñi'ya caca lubii cresiya ji'i mã. Lo'o juani nti' na' cha' ña'a ti tya cua'ni ycu'i Ndyosi cha' tso'o lo'o mã, cha' jua'a ti tyi'i tyiquee mã lcaa hora.

Ndu ti' na cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na

³Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' bi' laca nu ndu'ni tlyu Jesucristo nu Xu'na na ji'i, la cui' Sti Jesucristo nu Xu'na na laca bi'. Tya'na tsa ti' ycu'i Ni ña'a Ni ji'na, bi' cha' ngua'ni cucui Ni cresiya ji'na; ntsu'u chalyuu cucui ji'na juani, xqui'ya cha' ndyu'ú ycu'i Jesucristo chaca quiya' nu lo'o ngujuu yu. Lo'o nu juani cua ndu ti' na cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na, ⁴xqui'ya cha' cua ngua'ni lyaá Jesús ji'na. Ná ntsu'u ni sca cha', ni sca ñati nu taca cua'ni ñu'ú ji'i cha' nu cua ngujuu ji'na; ni sca na tsiya' ti, ná ca cua'ni tye na bi' ji'i cha' tso'o nu tyacua ji'na ca slo ycu'i Ndyosi lo'o cua tye ti cha', ná ntsu'u na nu taca cua'ni cuxi ji'i cha' bi'. ⁵Cua ngusñi mã cha' ji'i ycu'i Ndyosi, bi' cha' ndu Ni cã ji'i mã juani cha' ña'asii Ni ji'i mã. Ná ntsu'u ni sca na nu nguula la juersa ji'i, nu taca ji'i tyijiloo ji'i ycu'i Ndyosi; cua'a Ni ji'i mã ji'i nu cuxi, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i mã lo'o tye chalyuu re, cha' cua ndyaa Ni ngua'ni cho'o Ni su tyi'i mã ca slo ycu'i Ndyosi.

⁶Bi' cha' caca cha' ti' mã juani, cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee mã, masi ntsu'u quiya' xñi'i ti' mã xqui'ya lcaa lo cha' ti' nu ndyacua ji'i mã; pana xti ti tyempo nu ca xñi'i ti' mã. ⁷Ndyacua cha' ti' ji'i mã jua'a, cha' taca cua'ni cuayá' Ni ji'i mã, si chañi cha' ngusñi mã cha' ji'i ycu'i Ni. Jlo ti' mã cha' quiña'a tsa nga'a chcuã oro; pana hora ti ndu'ni cuayá' ngu' ji'i oro bi' lo'o quii' cha' tyalá bi', cha' ña'a ngu' si chañi cha' xcui' oro laca bi'. Nde loo la quiñu'ú chcuã oro, tye cha' ji'i, masi quiña'a tsa cña ngua'ni ngu' cha' tyubii oro bi' tya clyo; pana nu cha' ji'i Jesús nu cua ngusñi mã ni, ndulo tsa cha' bi'

cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. Masi quiña'a tsa chcuã oro caja ji'na, ná stu'ba tsiya' ti cha' ji'i bi' lo'o ycu'i Jesús. Lo'o ndye ndalo mã ji'i lcaa cha' ti' nu ndyacua ji'i mã xqui'ya cha' ngusñi mã cha' ji'i Ni, li' tso'o tsa cha' nu caja ji'i mã lo'o tyu'u tucua ycu'i Jesucristo cã chaca quiya'; ta Ni sca su tso'o cha' tyi'i mã slo ycu'i Ni laja xee nu ndubi tsa ca su ntucua ycu'i Ni.

⁸Ntsu'u tsa tyiquee mã ña'a mã ji'i Jesús, masi bilya ña'a mã ji'i Ni; hasta juani tya lyiji ña'a mã ji'i, pana jlyu ti' mã cha' lu'ú Ni. Chañi cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee mã juani xqui'ya Jesús, ni ná tye chca cha' chcu'i mã lcaa cha' tso'o nu ntsu'u tyiquee mã cuentya ji'i ycu'i Jesús lo'o xa' ñati. ⁹Cua ngusñi mã cha' ji'i Ni, bi' cha' taca ca cuayá' ti' mã cha' chañi laca cha' cua'ni lyaá Ni ji'i mã lo'o cua ndye chalyuu.

¹⁰Nu jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi sa'ni la ni, nchcu'i tsa jyo'o cusu' bi' ji'i cha' tso'o nu cua'ni ycu'i Ndyosi nde loo la, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ñati tya'a ndi'i na chalyuu; xcui' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi nchcu'i ngu' cha' bi', pana ná ngua cuayá' tso'o ti' ycu'i ca ngu' bi' ñi'ya nu cua'ni ycu'i Ndyosi cha' caca nde loo la, ni jacua' cua'ni Ni cha' bi'. ¹¹Xtyi'i ycu'i Cristo ngulu'u lcaa cha' ji'i ngu' bi', ñi'ya nu caca ji'i ycu'i Cristo nde loo la, ñi'ya nu chcube' yu nde loyuu chalyuu, ñi'ya nu tlyu tsa cha' tso'o nu caca ji'i yu lo'o tyaa yu ca slo ycu'i Ndyosi chaca quiya'. Lo'o li' ngulana tsa nu ngu' jyo'o bi', cha' quije cha' ji'i ngu' tilaca caca nu Cristo bi', ni tsã tyu'u tucua yu nde chalyuu. ¹²Pana ná nquiye cha' bi' ji'i ngu' bi' li'; sca ti cha' nchcu'i ycu'i Ni lo'o ngu' bi', cha' si'i ycu'i ngu' bi' laca nu ca cuayá' tso'o ti' ñi'ya caca cha' bi' tyempo nde loo la. Pana cu'mã ni, nu lijya chalyuu nde loo la ji'i ngu' jyo'o bi', nchca cuayá' ti' mã juani, xqui'ya cha' cua ndyuna mã lcaa cha' tlyu nu ngua'ni Jesucristo. Cua ndacha' liñi ya cha' bi' ji'i mã; chacuayá' ji'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi ngulu'u ya cha' bi' ji'i mã, cha' cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni lijya lo ya nde chalyuu. Lo'o jua'a lcaa xã ji'i ycu'i Ni nu ndi'i slo Ni, lcaa ngu' bi' nti' tsa ngu' ca cuayá' ti' ngu' lcaa cha' nu ngua ji'i Cristo lo'o ñaa yu nde chalyuu.

Nti' ycu'i Ndyosi cha' caca lubii cresiya ji'na lcaa tsã lo'o tya ndi'i na chalyuu

¹³Bi' cha' culacua xi ti' mã, tii ti' mã tyi'i mã chalyuu, cha' lcaa tsã jatya mã ji'i cha' tso'o nu cua tlyu xi, nu cua'ni Ni lo'o mã lo'o cua'ni lyaá lyiji Ni ji'i mã; jua'a caca nu lo'o tyu'u tucua Jesucristo chaca quiya'.

¹⁴Taquiya' tso'o mã ji'i cha' nu nchcu'i ycu'i Ndyosi

cha' caca mā sñi' Ni nu tso'o tsa ndu'ni; nga'aa cua'ni mā cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' mā ñi'ya nu ngua'ni mā tya sa'ni la, nu lo'o bilya ca cuayá' ti' mā cha' tso'o ji'i' ycu' Ndyosi. ¹⁵ Xcui' na lubii tsiya' ti laca ycu' Ndyosi, xcui' liñi tsa cha' nu ndu'ni Ni, lo'o jua'a laca Ni nu Xu'na na juani. Bi' cha' nti' Ni cha' xcui' lubii tsa caca cresiya ji'i' mā, xcui' cha' liñi cua'ni mā. ¹⁶ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i' ycu' Ndyosi: "Cua'ni mā cha' caca lubii cresiya ji'i' mā lcaa hora, cha' xcui' lubii tsa laca na' tsiya' ti", nacui' ycu' Ndyosi. ¹⁷ Xcui' liñi ti ndu'ni cuayá' Ni ji'i' ñati, ñi'ya laca cha' tso'o nu ngua'ni scaa ngu', ñi'ya laca cha' cuxi nu ngua'ni scaa ngu' laja lo'o ndi' ngu' chalyuu. Bi' cha' ntsu'u cha' cutsii mā xi lo'o chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi ndi'ya: "Sti ya", ñacu' mā ji'i' Ni. Ntsu'u cha' taquiya' mā ji'i' ycu' Ndyosi Sti na lcaa tsá lo'o tyi' mā chalyuu, cha' xcui' cha' tso'o cua'ni mā cuentya ji'i' Ni. ¹⁸ Cua ngua'ni lyaá Ni ji'i' mā ji'i' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i' mā, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' cube ti' mā ji'i' lcaa cha' nu nguxtyanu jyo'o cusu' ji'na cha' cua'ni na. Nda jyo'o cusu' bi' cha' bi' lo'o na, masi jlo ti' ngu' bi' cha' ná ca ja ñi'ya nu clyaá na ji'i' qui'ya nu ntsu'u ji'na lo'o cha' bi'. Pana cua nda ycu' Ndyosi caya' cha' tyu' na su lubii juani; si'i cñi plata laca cha' bi', ni si'i cñi oro laca nu nda Ni, cha' si cñi laca bi' ni, quiñu' bi' masi chalyuu juani ti. ¹⁹ Nu lo'o ngujuii Cristo lo crusi lo'o ndyalú tañi ycu', li' nda Ni caya' loo qui'ya nu ntsu'u ji'na, cha' ngua Cristo ñi'ya nti' sca msta' lu'ú nu xcui' na tso'o, nu xcui' na lubii; lo'o nu tañi ycu' Cristo bi' ni, bi' laca caya' nu ngua'ni lyaá ji'na.

²⁰ Tya clyo lo'o bilya cuiñá Ni chalyuu, cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' ntsu'u cha' cua'ni Cristo cña tonu bi'; pana ngujuaty ycu' Ni ni jacua' nu tyalaa tyempo bi'. Li' ñaa Cristo, ngua'ni yu cña bi' cuentya ji'na, cha' tyacua cha' tso'o bi' ji'na. ²¹ Xqui'ya Cristo, bi' cha' jlya ti' mā ji'i' ycu' Ndyosi, cha' cua ngua'ni ycu' Ni cha' ndyu'ú Cristo chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu. Lo'o li' nda ycu' Ndyosi sca su tso'o su tyi' Cristo, ca su tlyu su ntucua ycu' Ni. Ngua'ni Cristo cña tonu bi', cha' taca xñi mā cha' ji'i' ycu' Ndyosi, lo'o li' taca tyu ti' mā cha' caca lcaa ña'a cha' nu nacui' Ni cha' caca.

²² Xqui'ya cha' nxyucua Xtyi' ycu' Ndyosi ji'i' mā, na cua ndaquiya' mā ji'i' cha' liñi nu nda ycu' Ndyosi lo'o na, bi' cha' ngua lubii cresiya ji'i' mā; juani taca caca tso'o tyiquee mā ña'a mā ji'i' tya'a ñati mā. Pana tyucui tyiquee mā ntsu'u cha' caca tso'o tyiquee mā ña'a mā ji'i' tya'a ñati mā, si'i ñi'ya ndu'ni ngu' nu ntsu'u tucua cha' tyiquee ngu' cua'ni cu'mā. ²³ Laca mā ñi'ya si cua ngula mā chaca quiya', pana si'i ñi'ya nu ngula ti mā ji'i' xtya'a mā; cua ngua cucui cresiya ji'i' mā xqui'ya cha' nduna mā cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi nu lu'ú ca, ycu' Ndyosi nu ná nscua cha' cajaa Ni tsiya' ti.

²⁴ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i' ycu' Ndyosi:

Ñi'ya laca quixi', jua'a laca ñati chalyuu.
Lcaa na nu tso'o ña'a nu ntsu'u ji'i' ñati laca ñi'ya nti' sca queé nu ndyu'ú ne' quixi' ti;
ndyanaa quixi' bi', li' ndye queé bi', ngüityi tsiya' ti.

Lo'o jua'a laca lo'o ñati lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i' ngu' nde chalyuu,
tye cha' tso'o bi' ji'i' ngu' stu'ba ti lo'o ycu' ngu'.

²⁵ Pana scaa cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi ni, tyanu cha' bi';

ná quiñu' cha' bi' tsiya' ti.

Jua'a nacui' quityi bi'. Lo'o jua'a nu cha' tso'o ji'i' ycu' Ndyosi nu ngulu'u ya ji'i' mā, la cui' cha' bi' laca nu ná quiñu' tsiya' ti.

2 Lo'o cu'mā ni, nga'a cha' xtyanu mā ji'i' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i' tya'a ñati mā; nga'aa cñilo'o mā ji'i' tya'a mā, nga'aa si'i tucua cha' tyu'u tyiquee mā, nga'aa tyacui ti' mā ji'i' sca na nu ntsu'u ji'i' tya'a ñati mā, nga'aa chcu' mā cuentyu ji'i' tya'a ñati mā. ² Ñi'ya laca sca cubi' cuañi' nu ngula ca ti, jua'a laca cu'mā cuentya ji'i' ycu' Ndyosi, cha' tsubi' ti ngusñi mā cha' ji'i' ycu' Ni. Lu'ba ti ntyi' cubi' cuañi' cha' ntyute' tsa; si ná cati' lu'ba ti, ná caluu cubi' tsiya' ti. Lo'o jua'a cu'mā ni, tso'o la si cua'ni cña ti' mā cha' ca tsa'a la mā cha' ji'i' ycu' Ndyosi, cha' ñi'ya nti' styi', jua'a laca cha' ji'i' ycu' Ndyosi cuentya ji'i' mā. Cua'ni bi' cha' caca nguula la ti' tyiquee mā cuentya ji'i' ycu' Ndyosi, cha' taca clyaá mā ji'i' cha' cuxi. ³ Cua ndy-o'o cuayá' mā xi styi' bi', bi' cha' ngua cuayá' ti' mā cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu Xu'na na ña'a Ni ji'na.

Laca Cristo ñi'ya nti' sca quee nu ntucua quiya' ni'i

⁴ Ycu' Cristo nu Xu'na na ni, ñi'ya nti' sca quee nu ntucua quiya' ni'i, jua'a laca yu, masi na lu'ú ycu'. Nacu' ñati chalyuu nu nti' cuiñá ni'i cha' ná tso'o quee bi'; ná ca cua'ni ngu' cña tso'o lo'o bi', nacui' ngu'. Pana la cui' Jesús laca nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i' cha' caca cña ji'i' Ni, cha' tyucua yu ca su ntucua quiya' cha', lcaa cha' nu ntsu'u ji'i' ycu' Ndyosi.

Bi' cha' nga'a cha' tyat' tso'o tyiquee mā cha' ji'i' Cristo bi', ⁵ cha' lo'o cu'mā caca mā ñi'ya si laca mā tyuu cha' tya' sca ni'i ji'i' ycu' Ndyosi, masi ña'a lu'ú ti mā. Li' xñi ycu' Ni tyuu bi', cha' cuiñá Ni sca ni'i nu tacati tsa cuentya ji'i' ycu' Ni. Chaca cha' ni, ñi'ya nti' sti jo'ó nu lubii cresiya ji'i' tsiya' ti, jua'a caca lcaa cu'-mā, cha' taca ji'i' mā sta mā msta' slo ycu' Ndyosi juani xqui'ya Jesucristo; nu msta' bi' laca ycu' ca mā, si chañi cha' tyucui tyiquee mā nti' mā taquiya' mā ji'i' cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi. ⁶ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'i' ycu' Ndyosi:

Ña'a mā yi'a. Cua ngusubi na' ji'i' sca ñati nu ndulo tsa cha' ji'i', ñi'ya nti' sca quee tonu nu quiña'a tsa nga'a, nacui' ycu' Ndyosi.

Sta na' ji'i' ñati bi' cha' caca quee nu nscua quiya' ni'i 'na nde quich' Sión.

Lcaa ngu' nu xñi cha' nu nchcu' nu ñati bi', caca tso'o tyiquee ngu' li';

cha' liñi tsiya' ti laca cha' nu nchcu' ñati bi'.

Jua'a laca cha' nu nscua lo quityi bi'.

⁷ Lo'o cu'mā ni, ndulo tsa cha' ji'i' quee bi' cuentya ji'i' mā, cu'mā nu ngusñi mā cha' ji'i' ycu' Ndyosi; pana cuxi tsa cha' caca ji'i' ñati nu ná jlya ti' ji'i' ycu' Ndyosi tsiya' ti. Ndi'ya nscua cha' lo quityi cha' ji'i' quee bi':

Cua nguxcuāa cuityi ni'j quee tonu bi' clyo, cha' ná tso'o ña'a quee bi' ngua ti' ngu';
 pana juani cua ngujui cña nu cua'ni quee bi', cha' ndu su ndulo la cha' ji'i cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.
⁸ Ndi'ya nscua chaca cha' nu nchcui' ji'i quee bi' chaca se'j lo quityi:
 Tyeje sna quiya' ngu' chu' quee bi', clyú ngu' tyucuij su lijya ngu' lo'o tyucua quee bi' quiya' ngu'.
 Jua'a nscua cha' lo quityi bi'; na nclýu ngu' tyucuij cha' ná ndaquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi.
 Ngua'ni ycu'i Ndyosi jua'a cha' ná taca tya'a ngu' tyucuij ji'i Ni si ná xñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ni.

Ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi

⁹ Pana cu'ma ni, cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i cu'ma cha' caca ma ña'a tsaca taju ñati nu ndyu'ni tlyu ji'i ycu'i Ni. Laca ma ñi'ya laca sca latya sti jo'ó nu cuentya ji'i ycu'i Ndyosi nu laca loo tsiya' ti; ñi'ya tsaca taju ñati lubii laca ma cha' cua'ni tlyu ma ji'i ycu'i Ndyosi lcaa tsā. Ndu'ni Ni lo'o ma: "Ñati 'na laca ma", nacuj Ni. Bi' cha' nti' tsa Ni cha' chcu'i ma lo'o lcaa ñati lcaa ña'a cha' tso'o nu ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o ma; cua ngulo Ni ji'i ma ji'i chalyuu cuxi su talya tsa ña'a, cha' tya'a ma ca su ndubi tsa xee ji'i ycu'i Ni. ¹⁰ Nu juani laca ma ñati ji'i ycu'i Ndyosi, masi nu ngua tya tsubi' la ná ntsu'u cha' ji'i ma lo'o ycu'i Ndyosi tsiya' ti. Lo'o jua'a cua nchca cuayá' ti' ma juani cha' ndyu'ni tya'na tsa ti' Ni ji'i ma, masi tya tsubi' la ná nchca cuayá' ti' ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti.

Ndi'i na chalyuu cha' cua'ni na cua ña'a ca cña ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na

¹¹ Cu'ma ngu' tya'a tso'o na, cua nscua cha' tyi'i na ca slo ycu'i Ni tyempo ca nde loo la, bi' cha' nga'a cha' tyi'i na chalyuu juani ñi'ya si laca na ngu' tyijyu' nu ná ntsu'u tyi ngu'. Lye tsa chcu'i na' lo'o ma juani cha' nga'aa cua'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ndijña tyiquee ma cha' cua'ni ma; nga'aa taquiya' ma ji'i cha' cuxi bi', cha' jua'a nga'aa caca ji'i nu cha' cuxi bi' cua'ni ñu'u ji'i ma. ¹² Xcu'i cha' liñi cua'ni ma lacua; xcu'i cha' tso'o cua'ni ma, xqui'ya nu ñati nu ná jlyu ti' ji'i ycu'i Ndyosi tsiya' ti, cha' lo'o ngu' bi' taca ca cuayá' ti' ngu' cha' ñati tso'o laca ma. Nu juani nti' ngu' bi' cha' cuxi tsa ñati laca ma, bi' cha' tso'o la si cua'ni ma xcu'i cha' tso'o ti cha' ña'a ñati bi' ji'i ma; li' ta ngu' bi' cuentya cha' chañi cha' ñati tso'o laca ma. Lo'o ñati bi' cua'ni tlyu ji'i ycu'i Ndyosi tsā nu cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati li'.

¹³ Xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na tucua ma cha' ji'i lcaa ngu' nu laca loo, masi rey nu laca loo tsiya' ti ji'i nasiyu re, ¹⁴ masi ngu' gobernador nu laca cña cuentya ji'i rey bi'. Ngu' nu laca gobernador ni, nchcube' ngu' ji'i ñati nu ndyu'ni cha' cuxi, lo'o jua'a ndu'ni chi' ngu' loo cua ña'a ca ñati nu ndyu'ni cña tso'o. ¹⁵ Pana nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni ma xcu'i cña tso'o, nga'aa caca chcu'i ngu' cha' cuxi ji'i ma li'; masi nu ngu' nu ná nti' ca cuayá' ti', masi nu ngu' nu ná jlo ti' tsiya' ti, ni sca quiya' ná ntsu'u cha' sta ngu' bi'

qui'ya ji'i ma li'. ¹⁶ Ñati nu ndi'i tso'o ti laca ma juani, pana ná tso'o si ná taquiya' ma ji'i ngu' nu laca loo luyuu chalyuu; msu ji'i ycu'i Ndyosi laca ma juani, bi' cha' tso'o la si cua'ni ma cña nu cuentya ji'i ycu'i Ni lacua, cha' ña'a xa' ñati cha' ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni. ¹⁷ Tso'o si tucua ma cha' nu nchcui' lcaa ñati. Lo'o jua'a cua'ni ma cha' tso'o ti caca tyiquee ma ña'a ma ji'i lcaa ñati ji'i Cristo, cha' tya'a ma laca ngu' bi'. Ndu'ni cha' cutsii ma xi ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ndu'ni cha' cua'ni chi' ma loo rey nu laca loo tsiya' ti chalyuu.

Ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni ngu' msu lo'o xu'na ngu'

¹⁸ Cu'ma nu laca ma msu ji'i ñati ni, taquiya' tso'o ma cña ji'i xu'na ma, masi ndube ti' xu'na ma ji'i ma xqui'ya cha' tso'o tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ma, masi xña'a tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ma. ¹⁹ Tso'o tsa ndyu'ni sca msu nu laca ñati ji'i ycu'i Ndyosi, nu lo'o ndalo tyiquee msu bi' ji'i xu'na yu, masi xña'a tsa xu'na yu, masi cha' laja ti xcube' xu'na yu ji'i yu. ²⁰ Si quiji' xu'na msu ji'i sca msu ji'i xqui'ya cha' ngua'ni msu bi' sca cha' cuxi, ná sca cha' laca li'; nga'a cha' chcube' msu bi'. Pana cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, tso'o tsa ndu'ni sca msu si talo tyiquee msu bi' lo'o xcube' xu'na yu ji'i yu laja ti, nu lo'o tso'o tsa ndaquiya' msu bi' ji'i cña ji'i xu'na yu. ²¹ Tya lo'o ngusubi Ni ji'i ma, tya li' jlo ti' Ni cha' jua'a xcube' ngu' ji'i ma, cha' la cui' jua'a nguxcube' ngu' ji'i ycu'i Cristo tya clyo la cuentya ji'i cu'ma. Jua'a ngua cha' ngulu'u Cristo ji'i ma ñi'ya caca talo tyiquee ma lo'o xcube' ngu' ji'i ma. ²² Ná ntsu'u ni sca qui'ya ji'i nu Cristo bi', ni sca cha' cuiñi ná nchcui' yu; ²³ masi nchcui' ngu' cha' suba' lo'o yu, ni sca cha' tyaala ná nguxacu' yu ji'i ngu'; nguxcube' tsa ngu' ji'i yu, pana ná ngua ñasi' yu ji'i ngu' li'. Sca ti lo'o ycu'i Ndyosi Sti yu nchcui' yu ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' lo'o, cha' sca ti ycu'i Ni laca nu xcu'i liñi ndu'ni cuaya' ji'i ñati. ²⁴ Ycu'i Cristo laca nu sca ti quiya' ngujui' ca'a ngu' ji'i lo crusi cha' taca cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i lcaa na, cha' clyaa na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na; bi' cha' cuentya ji'i Cristo taca tyi'i na chalyuu juani, cha' jua'a tyaja'a na cua'ni na xcu'i cha' tso'o nu nti' ycu'i nu Xu'na na cha' cua'ni na. Xqui'ya cha' nchcube' ycu'i Cristo, bi' cha' ngua ti cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee na, ñi'ya nti' lo'o ngua ti cha' quicha na lo'o ndyaca tso'o na. ²⁵ Lo'o juani nga'aa ndya'a yu'u ti ma, ñi'ya ndya'a yu'u xly'a; na cua nguxtyuu ma ñaa ma ca su nga'a ycu'i nu Xu'na ma nu ña'asii ji'i cresiya ji'i ma.

Ñi'ya ntsu'u cha' tyi'i ñati lo'o clyo'o

3 Lo'o jua'a cu'ma ngu' cuna'a ni, ntsu'u cha' taquiya' ma ji'i cha' nu nchcui' clyo'o ma, cha' nu qui'yu laca loo ji'i nu cuna'a, masi tya lyiji taquiya' nu qui'yu bi' ji'i ycu'i Ni. Pana lo'o ña'a nu ngu' qui'yu clyo'o ma lcaa cha' tso'o nu ndu'ni ma, li' xñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ni, masi bilya chcu'i ma lo'o ngu' ji'i cha' bi'; ² lo'o ña'a clyo'o ma cha' nduna ma cha' nu nchcui' ycu'i ngu' lo'o ma, cha' lubii cresiya ji'i ma, ná tyiquee' taquiya' ngu' bi' ji'i cha' liñi ji'i ycu'i Ndyosi li'. ³ Lcaa

cu'ma ngu' cuna'a ni, tso'o si ña'asii ma jii' quicha' hique ma; pana na nti' cha' culiji quiña'a tsa hora jii' ma, ni ná nti' cha' culiji quiña'a tsa cñi jii' ma, cha' cua'ni cho'o ma quicha' hique ma. Ná ntsu'u cha' tyacui chcu' jyac' ma nu quiña'a tsa ntsu'u loo, ni ná ntsu'u cha' cacu' ma late' nu quiña'a tsa nga'a. Si'i na cacu' nu cuna'a nu cua'ni cha' ndiya la ti' ngu' jii'.
 4 Pana ycu' Ndyosi ndiya la ti' jii' nu cuna'a nu tso'o tsa cha' ntsu'u tyiquee ngu'; si ná liye' ti' ngu', si ná tyaala ngu', bi' laca ngu' cuna'a nu ndiya ti' ycu' Ndyosi ña'a Ni jii'. Ñi'ya laca sca na nu tso'o tsa ña'a, nu quiña'a tsa nga'a, jua'a laca ngu' cuna'a nu ná cuxi tyiquee tsiya' ti cuentya jii' ycu' Ni. 5 Ná cuxi tyiquee tsiya' ti jyo'o ma' cusu' nu ntsu'u cha' jii' lo'o ycu' Ndyosi nu ngua cua sa'ni. Tso'o tsa ña'a ma' cusu' bi', cha' ngua'ni tlyu ma' jii' ycu' Ni, lo'o jua'a ndaquiya' ma' jii' cha' nu nchcui' clyo'o ma'. 6 Jyo'o ma' Sara ngua'ni ma' jua'a, cha' ndaquiya' ma' bi' jii' jyo'o Abraham nu ngua clyo'o ma'; "xu'na na", nacui' ma' bi' jii'. Lo'o cu'ma ni, ñi'ya si laca ma sñi' ma' Sara bi', jua'a laca cu'ma ngu' cuna'a juani, si xcu' cha' tso'o ndu'ni ma. Nga'aa ntsu'u cha' cutsii ma, nga'aa ntsu'u cha' culacua tsa ti' ma li'.

7 Lo'o jua'a cu'ma ngu' qui'yu ni, tso'o ti tyi' ma lo'o clyo'o ma, cua'ni tyaca'a ma jii' clyo'o ma; masi xtyi la juersa ntsu'u jii' nu cuna'a, pana stu'ba ti laca tyucuaa ma cuentya jii' ycu' Ndyosi, cha' cua nda Ni chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' tyucuaa ma. Si cua'ni ma tso'o jua'a, tso'o ti tyi' ma to' tyi ma; li' ná caja sca cha' cuxi nu cua'a jii' ma, nu cua'ni cha' ná chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi.

Ñi'ya nu xcube' ngu', masi xcu' cha' tso'o ndu'ni ngu'

8 Lcaa cu'ma ni, nga'a cha' caca stu'ba tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' tya'a ngusñi ma cha' jii' Cristo laca ma; nga'a cha' cube ti' ma jii' tya'a ma, nga'a cha' cua'ni tyaca'a ma jii' lcaa tya'a ma. Lo'o jua'a cua'ni tya'na ti' ma jii' tya'a ma, ná cua'ni liye' ti' ma ña'a ma jii' ngu' bi'. 9 Ná cua'ni cuxi ma lo'o tya'a ñati ma, masi ngua'ni cuxi ngu' lo'o ma; lo'o jua'a ná chcu' tyaala ma lo'o tya'a ñati ma, masi tyaala tsa nchcui' ngu' lo'o ma. Na cua ngusubi ycu' Ni jii' ma cha' xtyucua Ni jii' cu'ma, bi' cha' tso'o la si chcu' ma lo'o ycu' Ndyosi cha' xtyucua Ni jii' ngu' tyaala bi'. 10 Ndi'ya nscua cha' lo quityi jii' ycu' Ndyosi:

Lcaa ngu' nu nti' caja chalyuu tso'o jii' ngu', cha' ca chaa ti' ngu',

nga'a cha' cua'a ngu' bi' jii' ycu' ca ngu' cha' ná chcu' ngu' cha' cuxi;

la cui' jua'a ná tso'o si tyu'u cha' cuiñi tu'ba ngu' bi'.

11 Ntsu'u cha' tyaatsu' ngu' bi' jii' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u jii' ngu', cha' nga'aa cua'ni ngu' cha' cuxi bi'.

Xcu' cha' tso'o ntsu'u cha' cua'ni ngu' bi'.

Lo'o li' ntsu'u cha' xtyucua ngu' bi' jii' tya'a ñati ngu' lcaa tsá,

xqui'ya cha' tso'o ntsu'u tyiquee ngu' bi' ña'a ngu' jii' tya'a ñati ngu'; jua'a nga'aa xuu tya'a ngu' bi' li'.

12 Tso'o la si jua'a cua'ni ngu'; cua'ni tyaca'a ycu' nu Xu'na na jii' nu ñati nu tso'o tyiquee bi' li', cuna Ni lo'o chcu' ngu' bi' lo'o Ni.

Pana lye tyi' loo Ni ña'a Ni jii' ñati nu xña'a tyiquee. Jua'a nchcu' lo quityi bi'.

13 Ná ntsu'u cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o ma, si xcu' cha' tso'o ti cua'ni ma. 14 Pana si ntsu'u quiya' nu cua'ni lya' ti' ngu' jii' ma xqui'ya sca cha' tso'o nu ndyu'ni ma, tso'o la si ná caca xñi' ti' tyiquee ma li'; ná cube ti' ma, ná cutsii ma jii' ngu' bi'. 15 Tyucui tyiquee ma cua'ni tlyu ma jii' Cristo, cha' chañi cha' laca Ni nu Xu'na na. Lo'o jua'a culacua xi ti' ma ñi'ya caca xacu' ma cha' jii' ngu' lo'o xcuane ngu' jii' ma ndi'ya: ¿Ni cha' laca ndu' ti' ma jii' nu Cristo bi'? Tso'o ti xacu' ma cha' jii' ngu' bi', ná cua'ni tyixi ma lo'o ngu' bi'. 16 Xcu' cha' tso'o cua'ni ma lo'o ngu' lacua, cha' taca tyanu lubii cresiya jii' ma; li' caca tyuju'u ti' nu ngu' cuiñi bi', ngu' nu nchcu' cuentyu jii' ma xqui'ya cha' tso'o nu ndyu'ni ma cuentya jii' Cristo. 17 Si ntsu'u cha' xcube' na, tso'o la xcube' ngu' ji'na xqui'ya sca cha' tso'o nu ndyu'ni na, si ta ycu' Ndyosi chacuayá' jii' ngu'; pana si ngua'ni na sca cha' cuxi, liñi tsa ndyu'u cha' si xcube' ngu' ji'na li'.

18 Ycu' Cristo ngujui xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'na, masi lubii tsiya' ti cresiya jii' yu; nchcube' yu cuentya ji'na, cha' cuxi tsa tyiquee na. Lo'o juani taca tyalaa na slo ycu' Ndyosi xqui'ya nu Cristo bi'. Sca ti quiya' ngua cha' ti' bi' jii' Cristo, ndye cña jii' yu nde loyuu chalyuu li'. Ndyujui ngu' jii' nu ñati nu naa Jesucristo bi', pana ngua'ni Xtyi' ycu' Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca quiya'. 19 Xtyi' ycu' Cristo ngua nu ndyaa ne' ni' chcu' su ntsu'u ngu' jyo'o ca bilyaa, cha' chcu' Ni lo'o ngu' jyo'o bi'. 20 Ná ntaja'a ngu', ná ndaquiya' ngu' jyo'o bi' jii' ycu' Ndyosi cua sa'ni la lo'o nguti' ngu' chalyuu.

Ntsu'u xi ngu' jyo'o bi' nu nguti' tyempo lo'o ngüñá jyo'o Noé yaca ni' bi'. Ngjuatya ycu' Ndyosi jii' ngu' bi', ngua ti' Ni cha' taquiya' ngu' bi' jii' Ni, lo'o ná ntaja'a ngu' bi' tsiya' ti; bi' cha' snu' tya'a ti ñati ngulaá ne' yaca ni' bi' lo'o ngua'ya tyo clyaa tyempo bi'.

21 Ñi'ya nu ngua'ni lyaá Ni jii' ngu' nu nguta'a ne' yaca ni' bi' lo hitya nu ngua sa'ni la, cha' ndaquiya' ngu' bi' jii' cha' nu nchcu' ycu' Ni; jua'a clyaa ma juani, cha' cua ndaquiya' ma jii' cha' nu nchcu' Ni. Cua ndyaa ma lo hitya cha' tyucuatya ma li'. Si'i na caata ti na chcu laca cha' bi', si'i cha' cuu' cuaña' na, bi' cha' tyucuatya na li'; ndi'ya laca cha': na cua ndijña na jii' ycu' Ndyosi cha' cua'ni lubii Ni jii' cresiya ji'na xqui'ya cha' cua ndyu'ú Jesucristo chaca quiya', bi' cha' ntyucuatya na. 22 Na cua ndyaa Jesucristo nde cua, lo'o juani ndi' yu la'a tsu' cu' ca su ntucua ycu' Ndyosi. Nu Jesucristo bi' ni, laca yu loo jii' lcaa xca jii' ycu' Ndyosi, jii' lcaa ngu' nu laca cña, jii' lcaa cui' tso'o nu nchca xi jii'; laca yu loo tsiya' ti.

Cua'ni na cua ña'a ca cña jii' ycu' Ndyosi nu nchca ji-na

4 Lo'o ndyi' u ti' ma cha' nchcube' Cristo nde chalyuu, li' caca nguula la ti' ma cha' talo tyiquee ma

lo'o chcube' cu'ma; ñi'ya nu ndalo tyiquee ycu' Cristo, jua'a taca talo tyiquee ma lo'o chcube' ma li'. Nga'aa caca cua'ni cha' cuxi ngana ji'i ma si lo'o cu'ma chcube' ma jua'a. ² Lo'o li' nu cha' cuxi nu ndiya ti' ñati chalyuu ni, nga'aa si'i cha' bi' nu caca loo ji'i ma lcaa tsã lo'o ndi'i ma chalyuu; xcui' cña nu ndiya ti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma, bi' laca cña nu cua'ni ma, cha' sca ti' ycu' Ndyosi caca loo ji'i ma li'. ³ Tyempo nu nteje tacui, cua ngua'ni ma lcaa cha' cuxi ñi'ya nu ndiya ti' ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti. Cuayá' tsa lo cua ti cha' cuxi: bi' cha' nga'aa cua'ni suba' ma lo'o tya'a ñati ma juani, nga'aa cua'ni ma lcaa lo cha' cuxi nu ndiya ti' ma cua sa'ni la; nga'aa ca-ca cu'bi ma, nga'aa tyeje tacui ma cuayá' cacu ma, co'o ma, ñi'ya nu ndyu'ni ngu' nu ná ndube ti' lo'o ndya'a ngu' bi' ta'a; nga'aa cua'ni tlyu ma ji'i lcu'jo'ó, cha' suba' tsa cha' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

⁴ Ngua'ni ma cha' cuxi jua'a cua tsubi' la; lo'o juani nu ñati nu ngua tya'a tso'o ma nquicha', ndube tsa ti' ngu' cha' nga'aa nti' ma cu'ni ma cua ña'a ca cha' cuxi nu ngua'ni ma cua tsubi' la. Ná nchca cuayá' ti' ñati bi' ni cha' laca nga'aa ndu'ni ma jua'a, bi' cha' nchcui' ngu' bi' cuentya ji'i ma juani. ⁵ Pana ná cube ti' ma, ntsu'u cha' xacui' ngu' bi' cha' ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu' chalyuu. Cua ngulala ti tyalaa tsã nu cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati, masi ngu' jyo'o, masi ngu' nu tya ndi'i chalyuu. ⁶ Lo'o jua'a ngu' nu cua ngujui, nu cua ndyuna cha' tso'o ji'i Jesu-cristo, ñati chalyuu ti ngua ngu' bi', bi' cha' ngujui ngu', ñi'ya nu nscua cha' cajaa lcaa ñati; pana cua'ni Xtyi' ycu' Ndyosi cha' tyu'ú ngu' bi' chaca quiya', cha' caca chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi', cha' cua ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús.

⁷ Cua tye ti cha' ji'i lcaa na nu ntsu'u chalyuu; bi' cha' tso'o la si cua'a ma ji'i ycu' ca ma, tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu cha' taca cua'ni ma cña tso'o, cha' lu'ba ti taca chcui' ma lo'o ycu' Ndyosi. ⁸ Nu cha' nu ndulo tsa cha' cua'ni ma ni, bi' laca cha' xcui' tso'o caca tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma. Lo'o si jua'a nti' na ña'a na ji'i tya'a na, ndyu'ni clyu ti' na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i tya'a na li'. ⁹ Ta ma xi to' tyi ma su tyi'i tya'a ma, lo'o jua'a ta ma na cacu ngu' lo'o tyalaa ngu' bi' slo ma; ná chcui' ma cha' ti' ji'i tya'a ma xqui'ya cha' ndyalaa ngu' slo ma. ¹⁰ Nda xlya'be ti ycu' Ndyosi ñi'ya taca cua'ni scaa ma sca cña tso'o, lcaa ma nu ngusñi ma cha' ji'i Jesús. Ñi'ya lo'o nxyucua ycu' Ndyosi ji'na cha' caca tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, la cui' jua'a nga'a cha' xtyucua na ji'i ngu' lo'o cua'ni na cña nu nda Ni cha' cua'ni sa scaa na. ¹¹ Culu'u ma cha' ji'i ñati, si bi' laca cña nu cua nda Ni ji'i ma cha' cua'ni ma; culu'u ma tsa ña'a cha' nu nti' ycu' Ndyosi chcui' Ni lo'o ngu'. Lo'o jua'a xtyucua ma ji'i tya'a ñati ma lo'o tyucui juersa nu nda ycu' Ndyosi ji'i ma, si bi' laca cña nu cua nda Ni ji'i ma cha' cua'ni ma. Nu lo'o ña'a ngu' cña tso'o nu ndyu'ni ma bi', li' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi xqui'ya Jesu-cristo. Lo'o li' ná nga'a cha' tye cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i Cristo bi', cha' laca Cristo loo tsiya' ti. Jua'a caca cha' tu'ni.

Ntsu'u cha' tyacua cha' ti' ji'i ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo

¹² Cu'ma tya'a tso'o na, masi lye tsa cua'ni lya' ti' ñati ji'i ma, ñi'ya nti' si ntsu'u ma ndyaqui' ma lo quii', ná ntsu'u cha' cube tsa ti' ma; ná tso'o si culacua tsa ti' ma li', ñi'ya si ná tso'o tyacua cha' cuxi ji'i ma, nti' ma. Jua'a li' nchca cuayá' ti' Ni si chañi cha' ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Ni, si ná chañi cha' bi'. ¹³ Nga'a cha' caca tso'o tyiquee ma lo'o tyi'u ti' ma cha' ñi'ya ngua lya' ti' ngu' ji'i ycu' Cristo, jua'a ca lya' ti' ngu' ji'i cu'ma juani. Tlyu tsa laca Cristo cuentya ji'i ycu' Ndyosi, lye tsa quiji'i xee ji'i Ni lo'o caa ycu' Cristo chaca quiya' nde loo la; li' ca chaa la ti' ma, ca tso'o la tyiquee ma. ¹⁴ Nu lo'o nchcui' ngu' cha' ti' ji'i ma xqui'ya Cristo, ca tso'o tyiquee ma cha' ndi'i Xtyi' ycu' Ndyosi lo'o ma, lo'o jua'a tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i ycu' Ni. Nchcui' ngu' bi' cha' cuxi ji'i ycu' Ndyosi; pana cu'ma ni, tso'o tsa si tya cua'ni tlyu ma ji'i Ni. ¹⁵ Ná tso'o tsiya' ti si cua'ni ma cha' cuxi. Liñi tsa laca si chcube' ngu' nu lo'o cua'ni ngu' cha' cuxi; masi cujuui ngu' ji'i tya'a ñati, masi cuaana ngu' na nu ntsu'u ji'i tya'a ñati, masi cua'ni ngu' xa' lo cha' cuxi nu ná ntsu'u chacuayá' cua'ni ngu', masi xuy tya'a ngu' lo'o ngu' nu laca loo, liñi tsa si chcube' ngu' bi'. ¹⁶ Pana ná ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' ma si xcube' ngu' ji'i ma cha' laca ma ñati ji'i Jesu-cristo; cua'ni tlyu ma ji'i ycu' Ndyosi cha' jua'a ndyaca ji'i ma li'.

¹⁷ Cua ndyalaa hora cha' xana cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati, pana clyo nguxana Ni lo'o ñati nu ji'i ycu' Ni; bi' cha' laca si ntsu'u xi cha' ti' ji'na juani lo'o nguxana ca ti Ni ndyu'ni cuayá' Ni ji'i ñati, caca cuayá' ti' na cha' tlyu la cha' caca lo'o chcube' ngu' cuxi nde loo la. Li' chcube' ñati nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi. ¹⁸ Tucui tsa cha' laca cha' clyaa ñati nu ndu'ni cha' tso'o ti; pana nu ñati xña'a, lo'o jua'a ñati nu ntsu'u cha' cuxi ji'i ni, tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti. ¹⁹ Ndyiji xi cha' ti' ji'i ma juani chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi. Cua jlo ti' Ni cha' bi', pana ná culati' Ni ji'na si jua'a. Ntsu'u cha' tya cua'ni na xcui' cha' tso'o, cha' ña'a ti xñi na cha' ji'i ycu' Ni nu ngüiñã lcaa lo na, masi nchcube' na; chañi cha' cña'asi Ni ji'na li'.

Cuij nu nda Pedro lo'o ñati tya'a ngusñi cha' ji'i Jesu-cristo

5 Sca ngu' cusu' nu laca loo laca na', lo'o juani nti' na' ta na' sca cuij lo'o cu'ma tya'a cusu' na. Lo'o na', cua na'a na' ji'i Cristo lo'o nguxcube' ngu' ji'i yu, bi' cha' jlo ti' na' cha' stu'ba ti tyi'i lcaa tya'a na ca slo ycu' Ndyosi; ña'a na cha' tlyu nu caca li'. ² Ntsu'u cha' ña'asi tso'o ma ji'i lcaa ngu' tya'a ma, ña'a taju ngu' tya'a ma ca su laca ma loo ji'i ngu'. Ñi'ya nti' xlya', jua'a laca ngu' bi'; ñi'ya nti' ñati nu ña'asi ji'i xlya', jua'a laca na, ngu' cusu' tya'a na. Nga'a cha' xtyucua na ji'i ngu' tya'a na cha' tyanu tachaa la cha' ji'i Cristo tyiquee ngu'. Tyucui tyiquee ma cua'ni ma cña bi', cha' jua'a nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni na; ná tso'o si ntsu'u

cha' tatsaa ngu' tya'a mā jii' mā cha' cua'ni mā cña bi'. Lo'o jua'a ná tso'o si quiña'a tsa caya' xñi mā jii' ngu' cha' cua'ni mā cña bi', pana tso'o la si tyucui tyiquee mā cua'ni mā cña bi' cuentya jii' ycui' Ndyosi. ³ Ná laca mā xu'na ngu' tya'a mā, bi' cha' tso'o ti cua'ni mā slo ngu', cha' taca ca cuayá' ti' xa' la ngu' tya'a mā ñi'ya nu ntsu'u cha' cua'ni ngu'. ⁴ Nu lo'o tyu'u tucua ycui' nu Xu'na na, li' ta Ni na tso'o nu tyacua jii' mā. Ná nga'a cha' tye tsiya' ti na nu ta Ni jii' lcaa na nu ntsu'u cña jii'na cha' ña'asij na jii' taju ñati jii' Ni; si'i ñi'ya nti' ngana nu caja jii'na lo'o ndyu'ni na cña nde chalyuu nu yala ti tye bi'.

⁵ Lo'o jua'a cu'mā ngu' cuañi' ni, ta na' sca cuji' lo'o mā. Taquiya' mā jii' cha' nu nchcui' ngu' cusu' nu laca loo jii' mā. Lo'o jua'a ntsu'u cha' xtyucua mā jii' tya'a ñati mā, cha' ná tso'o cua'ni tyucuaa ti' mā jii' ngu' bi'. Ndi'ya nscua cha' lo quityi jii' ycui' Ndyosi:

Xu' tya'a ycui' Ndyosi lo'o ñati' nu ndu'ni tyucuaa ti' jii' tya'a ñati,

pana xtyucua tsa Ni jii' ñati' nu xti ti cha' ntsu'u tyiquee ngu' cuentya jii' ycui' ca ngu'.

⁶ Bi' cha' taquiya' mā jii' cha' nu nchcui' ycui' Ndyosi nu laca loo tsiya' ti, cha' ná cua'ni tyucuaa ti' mā jii' tya'a ñati mā; cua' jlo ti' ycui' Ni ni tsā laca nu lo'o cua'ni Ni cha' caca mā ñati tlyu la. ⁷ Cacha' mā jii' ycui' Ni lcaa cha' nu nlyacua tsa ti' mā jii', lo'o li' cua'ni Ni cha' nga'aa cube ti' mā jii' cha' bi'. Chañi cha' ndube ti' ycui' Ni ña'a Ni jii' cu'mā.

⁸ iTii ti ti' mā tyi'i mā chalyuu! Ná caja' mā, cha' tya'a cusu' mā laca ycui' nu xña'a, lo'o jua'a cacua tsa ndu' bi' slo mā. Ñi'ya nti' sca cuichi nu tyaala tsa nu nlyana jii' sca ñati' cha' cacu ni', jua'a nti' ndya'a yu'u nu xña'a

bi' chalyuu. ⁹ Xñi tso'o mā cha' jii' ycui' Ndyosi cha' caca nguula ti' tyiquee mā; li' ná ta mā chacuayá' tyijiloo nu xña'a bi' jii' mā. Jlo ti' na cha' sca ti cuayá' ndyacua cha' ti' jii' lcaa tya'a na tyucui ña'a chalyuu. ¹⁰ Pana xti ti tsā tyacua cha' ti' jii' mā. Lo'o tye tsā nu nchcube' mā, li' cua'ni ycui' Ndyosi cha' caca tso'o mā, cua'ni Ni cha' caca nguula ti' tyiquee mā chaca quiya'; ta Ni juersa jii' mā, cha' xcui' tso'o tsa ndu'ni ycui' Ni lo'o na. Xqui'ya Cristo cua ngusubi Ni jii'na cha' taca tyi'i na ca su tlyu su ntucua ycui' Ni. ¹¹ Ná nga'a cha' tye tsā nu cua'ni tlyu na jii' ycui' Ndyosi li', cha' laca Ni loo tsiya' ti. Jua'a caca cha' tu'ni.

Nchcui' salya' Pedro lo'o ngu'

¹² Jlo ti' na' cha' tso'o tsa ngusñi Silvano tya'a na cha' jii' ycui' nu Xu'na na; yu bi' laca nu ngu' xtyucua tsa 'na lo'o nguscua ya quityi sube re cha' ca' slo cu'mā. Nti' na' cha' caca nguula ti' tyiquee mā, cha' chañi cha' tlyu tsa cha' tso'o ndu'ni ycui' Ni lo'o na. Jlo ti' na' cha' bi', lo'o jua'a tso'o tsa si lo'o cu'mā tyi'u ti' mā cha' bi', ñi'ya laca lo'o nxyucua tsa ycui' Ni jii'na lcaa tsā.

¹³ Ña'a tsaca taju ñati jii' Jesucristo nde Babilonia re nda ngu' xlyo ni' jii' mā. Ngu' tya'a na laca ngu' bi', cha' lo'o tyucui taju ngu' bi', ngusubi ycui' Ndyosi jii' ngu' cha' caca ngu' ñati jii' Ni. "Xlyo ni'!", nacu' Marcos jii' cu'mā, nu Marcos nu laca ñi'ya nti' sca sñi' na'.

¹⁴ Chcuicha' mā jii' lcaa ngu' tya'a mā; quityi mā jii' tya'a mā cuentya jna', cha' chañi cha' tso'o ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' tya'a na.

Cua'ni Ni cha' ti' tyi'i cresiya jii' lcaa cu'mā nu ntsu'u cha' jii' mā lo'o Cristo.

2 PEDRO

1 Simón Pedro laca na'; ndyu'ni na' cña ji'i Jesucristo, cha' cua ngusubi Ni 'na cha' tsa'a na' ta na' cha' tso'o ji'i Cristo lo'o ngu' xa' quichi. Lo'o nu juani nscua na' quityi re cha' tsa'a slo lcaa ñatj nu ngusñi cha' ji'i ycu'i Ndyosi ñi'ya nu ngusñi na ji'i. Xcui' cha' liñi ndu'ni ycu'i Ndyosi nu Xu'na na, la cui' Jesucristo nu ndyu'ni lyaá ji'na ji'i nu cuxi laca bi'; bi' cha' stu'ba ti laca lcaa na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi, tso'o tsa ndyaca ji'i lcaa na cuentya ji'i Ni.

² Cua nchca cuayá' tso'o ti' mā cha' ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a nchca cuayá' ti' mā cha' ji'i Jesús nu Xu'na na; bi' cha' ndi'ya nti' na': ña'a ti' cua'ni Ni cha' tso'o lo'o mā lcaa tsā, lo'o jua'a cua'ni Ni cha' ti' ti' tyi' tyiquee mā lcaa hora.

Ñi'ya ntsu'u cha' caca sca ñatj ji'i Jesucristo

³ Cua nda Ni chacuayá' ji'na cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na, jua'a cua nda Ni chacuayá' ji'na cha' tyi'i na chalyuu ñi'ya nu nti' Ni cha' tyi'i ñatj ji'i Ni; bi' cha' nchca ji'na, cha' nxyucua Ni ji'na. Cua ngusubi Ni ji'na, cua nda Ni chacuayá' ji'na cha' tyuloo na ji'i ycu'i Ni; lo'o jua'a cua ngua cuayá' ti' na cha' nga'aa ntsu'u chaca nu tlyu la, nga'aa ntsu'u chaca nu nchca la ji'i. ⁴ Tlyu tsa ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a nchca ji'i Ni cua'ni Ni lcaa lo' cña; jua'a nchca cuayá' ti' na cha' xcui' cha' liñi laca nu nchcui' ycu'i Ndyosi. Lo'o jua'a ndu' ti' na cha' caja cha' tlyu bi' ji'na nu cua nchcui' Ni lo'o na cha' tyacua ji'na. Cua ngua'ni lyaá Ni ji'na ji'i nu cuxi nu ntsu'u ji'na, cha' nga'aa caca cua'ni cha' cuxi bi' ngana ji'na; lcaa cha' cuxi nu ndiya tsa ti' na ji'i, bi' laca nu ndu'ni ñu'u ji'na nde chalyuu. Pana juani ndu'ni Ni cha' tyaja'a tyiquee na cua'ni na lcaa cha' tso'o, ñi'ya nu nti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni na. ⁵ Bi' cha' tyucui tyiquee mā, lo'o tyucui juersa ji'i mā, cua'ni mā xcui' cha' tso'o bi', cha' culu'u mā ji'i xa' ñatj cha' chañi cha' cua ngusñi mā cha' ji'i Jesucristo. Lo'o jua'a ntsu'u cha' caca cuayá' la ti' mā lcaa cha', ña'a cha' nu ndiya la ti' ycu'i Ni. ⁶ Ntsu'u cha' ca cuayá' la ti' mā ñi'ya ntsu'u cha' ji'i ycu'i Ndyosi; li' taca cua'a tso'o mā ji'i ycu'i ca mā, cha' nga'aa cua'ni nu cuxi ngana ji'i mā. Si taca cua'a tso'o mā ji'i ycu'i ca mā, li' talo tsa mā ji'i nu cuxi. Nu lo'o taca talo mā ji'i lcaa cha' cuxi, li' taca tyi'i mā ñi'ya nti' ycu'i Ni cha' tyi'i mā nde chalyuu. ⁷ Si jua'a nti' mā cha' tyi'i mā chalyuu, li' nga'a cha' cua'ni tya-ca'a mā ji'i tya'a ñatj mā; ntsu'u cha' tso'o ti' caca tyiquee mā ña'a mā ji'i lcaa ñatj.

⁸ Si ndu'ni mā lcaa lo' cña bi', si jua'a ti' ndu'ni mā lo'o ndi' mā chalyuu, li' caca cuayá' la ti' mā ñi'ya ntsu'u

lcaa cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Ná ca taja ti' mā, cha' tso'o tsa cua'nijo'o mā ji'i ycu'i Ndyosi li'. ⁹ Pana si ná ndu'ni mā lcaa lo' cha' bi', si ná ndi' tso'o mā jua'a, laca mā ñi'ya laca sca nu cuityi' nu ndacu' ycu'i ca ti' yu cloo yu. Nga'aa nti' yu cuityi' bi' tyi'u ti' yu ñi'ya ngua'ni lubii ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i yu, nu lo'o ngüityi' Ni cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i yu. ¹⁰ Bi' cha' ña'a ti' tya cua'ni la mā lcaa cha' tso'o bi', ñi'ya nu nguscua na' tya clyo; jua'a tyi'u la ti' mā cha' cua ngusubi ycu'i Ndyosi ji'i mā, cha' caca mā ñatj ji'i ycu'i Ni. Lo'o li' ná nga'a cha' chcuna' mā, si jua'a cua'ni mā lcaa lo' cha' tso'o bi'; ¹¹ ndya'a mā lo' tyucui ji'i ycu'i Ndyosi li'. Jua'a caca ycu'i Jesucristo nu Xu'na na loo ji'i mā, bi' laca nu ndyu'ni lyaá ji'na; ná nga'a cha' tye tsā cha' laca ycu'i Ni loo, lo'o li' tso'o ti' tyatj na ca su ntu-cua ycu'i Ni.

¹² Tya tyu'u quiya' nti' na' chcui' na' lo'o mā cuentya ji'i lcaa cha' liñi ji'i ycu'i Ndyosi, masi cua' jlo' ti' mā cha' bi'. Lo'o jua'a jlo' ti' na' cha' ngusñi tso'o mā lcaa cha' nu nscua na' bi'; ¹³ pana laja lo'o tya lu'ú na', cua'ni na' cha' ná clyaa ti' mā ji'i cha' liñi bi'. Tso'o la si cua'ni na' jua'a, nti' na', ¹⁴ cha' cua' jlo' ti' na' cha' cua' tye ti' cha' jna' nde chalyuu; cua' ndacha' Jesucristo nu Xu'na na 'na cha' cua' ngulala ti' cajaa na'. ¹⁵ Pana cua'ni na' cha' tyanu cha' bi' lo'o mā, cha' taca tyi'u ti' mā cha' tso'o ji'i Jesucristo bi' lcaa tsā, masi cua' ngujui na'.

Nu ngu' nu cua na'a cha' tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i ycu'i Jesucristo

¹⁶ Si' cña cua' nu ngua'ya hique ti' ya ngua cha' nu nchcui' ya lo'o mā, nu lo'o ndacha' ya ji'i mā cha' tlyu tsa cha' caca ji'i ycu'i Jesucristo nu Xu'na na nu lo'o cāa yu chaca quiya'. Ycu'i' cuare cua' na'a ya ji'i Jesús lo'o tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i yu; ¹⁷ ngua'ni tlyu ycu'i Ndyosi Sti Jesús ji'i yu, ndubi tsa ña'a ngua' tyucui ña'a loo Jesús lo'o xee ji'i ycu'i Ni li'. Masi ná na'a ya ji'i ycu'i Ndyosi nu laca loo ji'i lcaa xu'na chalyuu, pana jlo' ti' ya cha' nguti' Ni cacua ti' tsā bi', cha' li' ndyuna ya lo'o nchcui' Ni lo'o ngu'. Ndi'ya nacui' Ni: "Nu nde laca Sñi' na' nu tyaca'a tsa 'na. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i yu", nacui' Ni. ¹⁸ Ycu'i' cuare cua' ndyuna ya cha' nu nchcui' Xtyi' Ni nu ntucua nde cua', cha' lo'o cuare nguti' ya lo' xlyu ca'ya bi' nu ngua tsā bi'.

¹⁹ Jua'a ngua cha' taca ca cuayá' ti' na cha' liñi tsa laca lcaa cha' nu cua nchcui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cua' sa'ni la. Tso'o si taquiya' na ji'i cha' bi', cha' ñi'ya laca sca xee ndubi nu tso'o tsa ntyiji' xee su talya ña'a, jua'a laca cha' ji'i Jesús bi'. Culu'u bi' tyu-

cujj tso'o su nga'a cha' tsa na ña'a cuayá' nu quixee tsá bi'. Li' tyu'u tucua sca cuii tlyu nu ntyucua nde nguxee; bi' laca ñi'ya laca Cristo, cha' nda yu xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'na. ²⁰ Ntsu'u cha' ca cuayá' ti' mā cha' ná tucui caca culu'u ji'i ñati ñi'ya nu ndyu'u sca cha' nu nguscua jyo'o cusu' ji'na lo quityi ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la. Sca ti si xtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' cha' caca cuayá' tso'o ti' ngu', li' taca culu'u ngu' cha' bi' ji'i xa' ñati cuentya ji'i ycu' Ni. ²¹ Lcaa ñati nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la ni, ná nchcui' ngu' cua ña'a ca cha' nu ndiya ti ti' ngu', nu lo'o nchcui' ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi; xcui' cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi', bi' laca cha' nu nchcui' ngu' cuentya ji'i ycu' Ni.

Ñati nu nclu'u cha' cuiñi ji'i ngu'

2 Cua ntsu'u xi ngu' cuiñi nu nguti'i laja ngu' Israel sa'ni la; tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua ngu', nacuj ycu' ngu' cuiñi bi'. La cui' jua'a tyu'u tucua ñati cuiñi laja cu'mā nde loo la; li' culu'u ngu' cuiñi bi' ji'i mā, culu'u ngu' cua ña'a ca cha' nu ca'ya hique ycu' ca ngu'. Lo'o li' ñacuj ngu' bi' cha' cuentya ji'i ycu' Ndyosi nchcui' ngu'. Si cuna mā cha' nu chcui' ngu' bi', li' xana cha' cusu' ji'i mā lo'o tya'a mā ña'a cuayá' nu tya'be tya'a mā. Li' caca mā tucua latya mā xqui'ya cha' cuiñi bi'. Tlyu tsa cña nu ngua'ni ycu' nu Xu'na na cha' cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa na lo'o ji'i ngu' bi', pana ná nti' nu ngu' cuiñi bi' cha' caca ycu' Ndyosi Xu'na ngu' bi' tsiya' ti; ná ntsu'u cha' tsiya' ti ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi, bi' cha' yala ti tye cha' ji'i nu ngu' cuiñi bi'. ² Lo'o jua'a cua nscua cha' taquiya' tyu' tya'a ngu' tya'a na ji'i cha' nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi'; lo'o ngu' tya'a na bi' cua'ni ngu' cha' suba' lo'o tya'a ngu' li', ñi'ya nu culu'u ngu' cuiñi bi' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu'. Ná tso'o jua'a. Nu ngu' nu ná ngusñi cha' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti ni, quiña'a tsa cha' cuxi chcui' ngu' bi' ji'na li'. ³ Lo'o jua'a ndacui tsa ti' ngu' cuiñi bi' ji'i na nu ntsu'u ji'i mā; nti' tsa ngu' cua'ni ngu' ngana ji'i mā, bi' cha' tajua' ti chcui' ngu' cha' cuiñi ti lo'o mā. Pana ntsu'u cha' xcube' Ni ji'i ngu' cuiñi bi', cha' cua sa'ni cua nchcui' Ni cha' ná tso'o cua'ni ngu' cha' cuxi jua'a. Si'i na laja' ycu' Ni; jlo ti' Ni ñi'ya ndu'ni ngu' cuiñi bi', lo'o jua'a cua'ni tye Ni ji'i ngu' bi' yala ti.

⁴ Nu cua sa'ni ni, ná ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i nu ngu' xcā ji'i Ni nu ntsu'u qui'ya ji'i; nguxcuā Ni ji'i ngu' xcā nu xña'a bi', ndyaa ngu' nde ca bilyaa, ca su talya ña'a tsiya' ti. Ndyaa' ngu' xcā bi' lo'o juu chcuā, cha' ca bi' tyanu ngu' ña'a cuayá' nu cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, lo'o ji'i ngu' xcā bi'. ⁵ Lcaa ñati chalyuu nu ngua tya sa'ni la nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi ni, ná ngua'ni clyu ti' Ni ji'i ngu' bi'; ngua'ni Ni cha' ngua'ya tyo clyaa, ñi'ya ndacha' Ni ji'i ngu' bi' cha' caca. Cua nchcui' jyo'o Noé cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o lcaa ñati, pana ná nduna ngu' bi'. Ngujui lcaa ngu' bi' li'; sca ti nu Noé bi' lo'o cati tya'a ñati ji'i, ngua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi', cha' ngua'a jyacā ngu' bi' ji'i cha' nu nchcui' Ni lo'o ngu'. ⁶ La cui' ti cha' ngua cuxi ji'i ngu' quichí Sodoma lo'o ji'i ngu' quichí Gomorra, cha' cuxi

tsa ngua'ni ngu' bi'; ngua'ni ñu'u Ni tsiya' ti ji'i tyucuaa quichí bi'. Lo'o ndye ndyaquí quichí bi', jii lo'o nchcubi' tya ndyanu su nscua quichí bi' nquicha'. Jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi nu ngua li', cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati nu ndiya ti' ndu'ni lcaa lo cha' cuxi, masi juani ti, masi nde loo la; xcube' Ni ji'i ngu' bi' ña'a cuayá' nu tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti. ⁷ Sca ti jyo'o Lot, ngulo Ni ji'i yu cha' ngutu'u yu quichí Sodoma bi'; bi' cha' sca ti nu cusu' Lot bi' ná ngujui yu lo'o ndye cha' ji'i quichí Sodoma bi'. Ñati tso'o ngua Lot; bi' cha' ngulacua tsa ti' yu, lye tsa ngua xñi'i ti' yu, xqui'ya lcaa cha' suba', lcaa cha' cuxi nu ngua'ni lcaa ñati quichí bi'. ⁸ Tso'o tyiquee ycu' Lot bi', lcaa tsá lye tsa ndube ti' yu lo'o na'a yu lcaa cha' cuxi bi'; quiña'a tsa ngulacua ti' yu lo'o ndyuna yu lcaa cha' suba' nu nchcui' ngu' quichí bi'. ⁹ Jua'a caca cuayá' ti' na cha' nchca ji'i ycu' nu Xu'na na cua'ni lyaá Ni ji'i ñati nu tso'o cresiya ji'i, cha' ná tyijiloo nu cuxi ji'i ngu' bi'. Nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati ni, jlo ti' Ni ti ji'i xcube' Ni. Cua jlo ti' Ni tilaca laca nu ntsu'u cha' cuxi tyiquee.

¹⁰ Lo'o ñati nu xcui' cha' suba' ndu'ni ni, lye la xcube' Ni ji'i ngu' bi', cha' ná ndaquiya' ngu' bi' tsiya' ti ji'i ngu' nu laca loo ji'i ngu'; ná ndube ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' tyixi tsa tyiquee ngu'. Ná ntsi' ngu' bi', masi chcui' ca'a ngu' ji'i ngu' xcā ji'i ycu' Ndyosi. ¹¹ Pana nu ngu' xcā ji'i ycu' Ndyosi ni, nguula la ngu' xcā bi', nchca la ji'i ngu' xcā que ñati chalyuu ti; ni ná nchcui' ngu' xcā cha' suba' ji'i ñati chalyuu, ná nsta bi' qui'ya hichu' nu ngu' cuxi slo ycu' nu Xu'na na.

¹² Ñi'ya laca na'ni quixi' nu ná nchca culacua ti', jua'a laca nu ñati cuxi bi', cha' xcui' cha' suba' nchcui' ngu' bi' ji'i lcaa cha' nu ná nchca cuayá' ti' ngu' ji'i. Nxñi na ji'i na'ni tyaala nu ntsu'u ne' quixi', ndyujui na ji'i ni li'. Lo'o jua'a nu ngu' cuxi bi', tyaala ngu' cha' nti' ngu' cua'ni ñu'u ngu' ji'i lcaa lo na tso'o; pana tye cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti nde loo la, ¹³ chcube' ngu' bi' ñi'ya nu nguxcube' ycu' ngu' ji'i xa' ñati. Tsá lo'o talya ndu'ni suba' ngu' cuxi bi', cha' ná nchca taja ti' ngu' bi' ndu'ni ngu' cha' cuxi bi'; ná nchca tyuju'u ti' ngu' bi' tsiya' ti, masi cuxi tsa cña nu ndyu'ni ngu'. Lo'o jua'a stu'ba ti ndyu'u ti'i ngu' bi' lo'o mā lo'o ndyu'ni mā ta'a, ñi'ya si chañi cha' tya'a na laca ngu' bi'.

¹⁴ Xcui' cha' suba' nda'ya hique ngu' cuxi bi' lo'o ña'a ngu' ji'i sca nu cuna'a, cha' ná tye cha' nti' ngu' bi' cua'ni suba' ngu' lo'o. Lo'o jua'a hora ti culu'u ngu' bi' cha' cuxi ji'i xa' ñati nu bilya ca cuayá' tso'o ti' cha' ji'i Jesucristo. Lye tsa ngua tsa'a ngu' cuiñi bi' ji'i lcaa lo cha' cuxi, bi' cha' lye tsa ndacui ti' ngu' bi'; ná nga'a cha' tyaala' ji'i ngu' bi' tsiya' ti. Pana cua nda ycu' Ndyosi yabe' ji'i ngu' cuiñi bi'; ¹⁵ cua nguxtyanu ngu' bi' tyucuij su tsa na ca slo ycu' Ndyosi, xa' tyucuij ngusñi ngu' bi'. Lo'o jua'a nguna' tsa ndya'a ngu' bi' juani, cha' la cui' tyucuij su nguta'a jyo'o cusu' Balaam sñi' Beor ndya'a ngu' bi' juani. Nu Balaam bi' ngua tiji' tsa ti' ji'i cñi, bi' cha' ngua'ni yu cña cuxi, cha' caja la cñi ji'i yu ngua ti' yu. ¹⁶ Tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua nu Balaam bi' nquicha'; bi' cha' ngua'ni ycu' Ni cha'

nchcui' huru ji'i yu lo'o yu bi', cha' xcutsij ni' ji'i yu bi', cha' nga'aa cua'ni la yu cña cuxi bi'.

¹⁷ Taca chcui' na cha' laca nu ngu' cuiñi bi' ñi'ya laca sca pilya nu ngüityi tsiya' ti, nu nga'aa ntsu'u hitya ne'. La cui' jua'a laca ngu' bi' ñi'ya laca sca coo ngatj ti, nu nxna tsa xqui'ya cui'i, pana ná ndu'ni bi' cha' ca'ya tyo; na ndya'a ti bi' nde cua. Lo'o nu ngu' cuiñi bi' ni, ná ntsu'u cha' tso'o tyiquee ngu' tsiya' ti, bi' cha' ntsu'u cha' tsaa ngu' bi' ca su talya tsa ña'a; ca jua' cua ngüiñá ycu'i Ndyosi sca se'i nu cuxi tsa ña'a, su tsaa ngu' nu ndu'ni jua'a. ¹⁸ Jlo tsa ti' nu ngu' cuiñi bi' ñi'ya chcui' ngu' sca cha' tso'o, pana tucua lo cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; na cñilo'o ngu' bi' ji'i ngu' nu ngusñi ca ti cha' tso'o ji'i Jesucristo, cha' lo'o ngu' cua'ni suba' ngu' chaca quiya' nti' nu ngu' cuiñi bi'. Ñi'ya ngua'ni ngu' cha' cuxi tya tsubi' la, nu lo'o bilya cuna ngu' cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi, jua'a nti' ngu' cuiñi bi' cha' cua'ni ngu' chaca quiya'. ¹⁹ Nchcui' nu ngu' cuiñi bi' lo'o xa' la ngu' cha' ná ntsu'u cha' taquiya' ngu' ji'i lcau ti cña nu culo ycu'i Ndyosi ji'i ngu', cha' cua ngulaá ngu' ji'i cha' bi', nacuj ngu' cuiñi bi'; pana bilya ca cuayá' ti' nu ngu' cuiñi bi', cha' ycu'i ca ngu' laca ngu' msu ji'i lcaa cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Cua ña'a ca ñatj nu ta chacuayá' ji'i nu cuxi cha' tyijjiloo ji'i, la cui' hora bi' laca nu cuxi xu'na ñatj bi' li'. ²⁰ Cuxi la caca ji'i ñatj nu cua nguxtyanu ji'i cha' cuxi tsaca quiya', lo'o li' ta chacuayá' ji'i nu cuxi cha' tyijjiloo ji'i chaca quiya'; na cua ngulaá ñatj bi' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu nquicha', na cua ngua tsa'a ji'i Jesucristo nu Xu'na na, cha' bi' laca nu ngua'ni lyaá ji'na. ²¹ Tso'o la si ná ngua tsa'a ngu' tsiya' ti ji'i tyucui liñi su tsaa na ca slo ycu'i Ndyosi; ná tso'o si ngua cuayá' ti' ngu', lo'o li' nguxtyanu ngu' tyucui liñi su tsaa na ca slo Ni. Nga'aa ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu cua nda Cristo lo'o na li'. ²² Lo'o ña'a na ji'i ñatj nu cua nguxtyanu cha' ji'i Cristo, li' caca cuayá' ti' na cha' liñi tsa ndyu'u cha' nu nchcui' ngu' ndi'ya: "Sca xne' nu ndyacu' na nu ndyacu' ni', hora ti tsaa ni' cacu' ni' na nu ndyacu' ni' chaca quiya'. Lo'o jua'a sca cube' tana ni, lo'o cua ndyaata ni' chcu, hora ti xtyu'u ni' ca su ntsu'u nana' cha' xtyii ni' chaca quiya'."

Ndi'ya caca lo'o cãã ycu'i nu Xu'na na

3 Cu'mã ngu' tya'a tso'o na, cua nguscua na' sca quityi ndyaa slo cu'mã tya tsubi' la. Nu juani nde nscua na' chaca quityi, cha' ca tyi'u ti' mã lcaa cha' nu ji'i Cristo, cha' jua'a caca culacua tso'o ti' mã lcaa hora. ² Ntsu'u cha' tyi'u ti' mã cha' nu cua nchcui' ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cua sa'ni la; tso'o si tyi'u ti' mã cha' bi' lu'ba ti, lo'o jua'a ji'i cha' nu cua nchcui' ycu'i nu Xu'na na nu ngua'ni lyaá ji'na. Cua ngusubi ycu'i nu Xu'na na ji'i ya cha' culu'u ya cha' ji'i ycu'i Ni ji'i cu'mã, bi' cha' tso'o si taquiya' mã ji'i lcaa cha' nu cua ndyuna mã lo'o ngulu'u ya ji'i mã.

³ Tya clyo ntsu'u cha' ca cuayá' ti' mã cha' lo'o cua tyalaa ti tsã nu tye chalyuu, li' tyu'u tucua ngu' nu xtyílo'o tsa ji'i cha' ji'i ycu'i Ndyosi. Cua'ni ngu' bi' cua ña'a ca cha' cuxi nu ndiya ti' ycu'i ca ngu' cha' cua'ni

ngu'. ⁴ Li' ndi'ya ñacuj ngu' bi' ji'i mã: "¿Ni hora cãã Cristo lacua? ¿Ni cha' laca tya ndy ti' mã ji'i yu cha' cãã yu? Cua nteje tacui tsa tyempo bi', cha' cua ngujui lcaa ngu' cusu' ji'na, lo'o jua'a cua ngusu' na juani. Ña'a ti ndyaca chalyuu re, ñi'ya nu ndyaca tya lo'o nguxana chalyuu clyo." ⁵ Jua'a ñacuj ngu' cuiñi bi', cha' ná nti' ngu' tyi'u ti' ngu' ji'i cña nu cua ngua'ni ycu'i Ndyosi. Nu ngua clyo ná ntsu'u chalyuu tsiya' ti, lo'o li' nchcui' ycu'i Ndyosi; cuati ngüiñá Ni lcaa na nu ntsu'u nde cua. Lo'o hitya ti ngüiñá Ni tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a cla'be la lo hitya nscua yuu chalyuu tya clyo. ⁶ Pana ca tiya' la xi ndye ngüityi Ni ji'i chalyuu bi' lo'o hitya, nu lo'o ngua'ya tyo clyaa. ⁷ Ca tiya' la li' xa' ngu' lo ycu'i Ndyosi cña cha' ña'a ti tyanu lcaa na nu ntsu'u nde cua, ña'a ti tyanu lcaa lo na nu ntsu'u nde chalyuu, ña'a cuayá' tyalaa tsã nu cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa na. Li' tye tyaquj lcaa na bi', lo'o jua'a tye cha' ji'i lcaa ñatj nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi.

⁸ Cu'mã ngu' tya'a tso'o na, tso'o la si culacua ti' mã cha' ñi'ya nti' sca tsã ti, jua'a laca sca mil yijã cuentya ji'i ycu'i Ndyosi; ntsu'u quiya' cha' ñi'ya nti' sca mil yijã, jua'a laca sca tsã ti cuentya ji'i ycu'i Ni. ⁹ Si' na tiya' tsa ti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni Ni cña nu nacuj Ni cha' cua'ni ycu'i Ni nde loo la; pana na ntajatya tsa Ni ji'na ñatj chalyuu na, cha' ná nti' Ni cha' chcuna' ni sca ñatj ji'i ycu'i Ni. Nti' tsa Ni cha' ca cuayá' ti' lcaa ñatj cha' ntsu'u cha' cuxi ji'i ngu'; lo'o li' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi bi', culochu' ngu' ji'i cha' cuxi bi' li'. Jua'a caca ji'i ngu' nti' ycu'i Ndyosi.

¹⁰ Chañi cha' tyalaa tsã bi' lo'o cãã ycu'i nu Xu'na na chaca quiya', pana ná jlo ti' na ni tsã caca bi'. Ñi'ya laca si cua cãã ti sca nu cuaana to' tyi na lo'o ná jlo ti' na, jua'a caca tsã bi'. Catj jua'a ti lcaa na nu ntsu'u nde cua, lye tsa cañi cha' bi'; lo'o li' tye tsiya' ti tyaquj lcaa na nu ntsu'u nde cua. Jua'a tyucui ña'a chalyuu ni, tye tsiya' ti li'. ¹¹ Cua nscua cha' tye lcaa na lo'o tyalaa tsã bi', bi' cha' ntsu'u cha' caca mã ñatj nu lubii cresiya ji'i, cha' caca mã ñatj nu ngua tso'o tyiquee mã cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. ¹² Jua'a nga'a cha' caca mã laja lo'o tya ly-iji caca tsã bi' nu lo'o cãã ycu'i Ndyosi, cha' jua'a taca xtyucua mã ji'i ycu'i Ni lo'o cña ji'i Ni nde chalyuu. Tsã bi' tyaquj tyucui ña'a nde cua, ña'a cuayá' nu tye tyalá lcaa na nu ntsu'u nde cua; tye tsiya' ti lcaa cha' bi' li'. Cuii lo'o cualya, lo'o cuichaa, lo'o co', lo'o lcaa na ni, tye bi' tyalá. ¹³ Pana xa' cuiñá Ni chaca chalyuu cucui, lo'o jua'a cuiñá Ni lcaa lo na nu ntsu'u nde cua; cuiñá Ni sca chalyuu nu tso'o tsa ña'a, su xcu'i tso'o ti cua'ni ngu' lo'o tya'a ngu' li'. Jua'a nacuj Ni cha' caca; jlo ti' na cha' jua'a caca bi', xqui'ya cha' xcu'i cha' liñi nchcui' ycu'i Ni. Bi' cha' ndy ti' na ji'i cha' bi' lacua.

¹⁴ Cu'mã tya'a tso'o na, na ndy ti' mã ji'i cha' bi', bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni mã xcu'i cha' tso'o ti, xcu'i cha' lubii ti lo'o tya'a ñatj mã, cha' ti' tyi'i tyiquee mã cuentya ji'i ycu'i Ni. ¹⁵ Tyi'u ti' mã cha' ndalo tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'na, cua nda tsa Ni tyempo ji'na cha' clyaa na ji'i nu cuxi. Jua'a Pablo tya'a na ni, la cui' tya'a cha' nguscua yu lo quityi; ñatj tya'a tso'o na laca yu bi', lo'o jua'a tso'o tsa nchcui' quityi nu ngus-

cua yu nu cua ndyalaa slo mā. Ycui' Ndyosi laca nu ngulu'u jii'yu lcaa ña'ā cha' tso'o nu nguscua yu lo quityi bi'. ¹⁶ Tyūyū tya'a quityi nguscua Pablo bi', pana sca ti cuayá' nchcui' ca ta'a quityi bi' jii' cha' jii'ycui' Ndyosi nu cua nchcui' na jii'juani. Ntsu'u xi cha' nu nguscua nu Pablo bi' nu tucui xi cha' caca cuayá' tso'o ti' na jii'; lo'o jua'ā ntsu'u ngu' nu lye tsa nlyu'u cha' cuiñi xqui'ya quityi bi', cha' ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' cha' bi' tsiya' ti. Ná ngua tsa'ā tso'o ngu' bi', cha' bilya ca cuayá' tso'o ti' ngu' cha' bi'; bi' cha' ni sca quityi jii'ycui' Ndyosi ná liñi nclu'u ngu' bi' jii'. Pana tye cha' jii'ngu' bi' tsiya' ti xqui'ya cha' cuiñi nu nclu'u ngu' jii'tya'a ñatj' ngu'.

¹⁷ Cu'mā ngu' tya'a tso'o na ni, cua nguscua na' lcaa cha' bi' cha' ca tii ti' mā, cha' ná ta mā chacuayá' jii' nu ngu' cuiñi bi' cha' culu'u ngu' jii' mā. Cha' liñi laca nu ngua tsa'ā mā clyo, lo'o juani ná tso'o si taquiya' mā jii' cha' cuiñi nu nlyu'u ngu' bi'; ná tso'o tya'āchū' mā jii' cha' liñi bi' li'. ¹⁸ Pana tso'o la ca tsa'ā la mā cha' tso'o jii' Jesucristo nu Xu'na na, nu cua ngua'ni lyaá jii'na; li' taca tyi'i tso'o la tyiquee mā cuentya jii'ycui' nu Xu'na na. Cua'ni tlyu na jii'ycui' Ni nde chalyuu, lo'o jua'ā ná nga'ā cha' tye tsā nu cua'ni tlyu na jii' Ni ca slo ycui' Ni. Jua'ā caca cha' lacua.

1 JUAN

Jesucristo laca nu nda chaca chalyuu cucui ji'i ñati

1 Cua laca ntucua Jesús lo'o ycu'i Ndyosi Sti yu nu lo'o nguxana chalyuu tya clyo; la cui' yu laca nu nchcui' ya ji'i, nu lo'o nscua ya tilaca laca Jesucristo. Cua jlo tso'o ti' ya cha' bi', cha' cua na'a tso'o ya ji'i yu lo'o cloo ya, cha' stu'ba ti nguta'a ya lo'o yu; cua ndyulo lo'o ya ji'i yu lo'o cua ngua'ni ca'a ya' ya ji'i ycu'i yu. Cua nchcui' ya lo'o cu'ma cha' Jesucristo laca nu nda chaca chalyuu cucui ji'i ñati. ² Ngula Jesucristo nde lo yuu chalyuu su ndi'i ya, lo'o jua'a cua na'a ya ji'i ycu'i yu; bi' laca cha' nu ndacha' ya ji'i ma juani, cha' chañi tsa laca cha' bi'. Nclyu'u ya ji'i ma ñi'ya laca cha' tyucui tyempo lu'ú Jesucristo, cha' ntucua yu ca slo ycu'i Ndyosi Sti na clyo; jua'a nclyu'u ya ñi'ya ngua cha' na'a ya ji'i yu nde chalyuu re. ³ Juani culu'u ya ji'i ma cua ña'a ca cha' nu cua na'a ya, culu'u ya cua ña'a ca cha' nu cua ndyuna ya. Chañi laca cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycu'i Ndyosi Sti na, jua'a lo'o Jesucristo nu sca ti Sñi' ycu'i Ni. Lo'o juani cua nti' ya cha' stu'ba ti caca tyiquee ma lo'o ya; ⁴ bi' cha' nscua ya quityi re, cha' lcaa tsá tso'o ti tyi'i tyiquee na.

Xcui' lubii tsa cresiya ji'i ycu'i Ndyosi

⁵ Nde culu'u ya ji'i ma cha' nu cua nda Jesucristo lo'o ya: ñi'ya nti' sca xee nu ndubi tsa ña'a, jua'a nti' ycu'i Ndyosi si tyu'u tucua Ni slo na; xcui' lubii tsa cresiya ji'i Ni, cha' ne' cresiya ji'i ycu'i Ni ná ntsu'u su talya ña'a, ná ntsu'u cha' cuxi tsiya' ti. ⁶ Cha' cuiñi laca nu nda na si ñacu'i na cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycu'i Ndyosi, lo'o li' ña'a ti tya ndiya ti' na cha' cuxi; ndi'i na chalyuu ñi'ya laca si talya tsa ña'a su ndi'i na li', cha' ná tso'o ndu'ni na. ⁷ Pana si lubii cresiya ji'na ñi'ya lo'o lubii cresiya ji'i ycu'i Ni, ndu'ni na cha' tso'o li'; stu'ba ti caca tyiquee na lo'o tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús li'. Lo'o jua'a cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na, xqui'ya cha' cua ndyalú tañi Jesús Sñi' ycu'i Ni lo'o ngujuii yu lo crusi.

⁸ Si ñacu'i na cha' ná ntsu'u qui'ya ji'na tsiya' ti, na ñilo'o na ji'i ycu'i ca ti na li', cha' ná nchca chcui' na cha' liñi. ⁹ Pana taca jlya ti' na ji'i ycu'i Ndyosi cha' cua'ni clyo ti' Ni ji'na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na, nu lo'o ñii na ji'i Ni cha' ntsu'u qui'ya ji'na. Tso'o tsa ndu'ni Ni lo'o na li'; hasta cuityi Ni lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'na, xqui'ya cha' ngujuii Jesús lo crusi. ¹⁰ Ñi'ya si cua nacui' na cha' na cuiñi ycu'i Ndyosi, jua'a ndyu'u cha' si ñacu'i na cha' ná ntsu'u qui'ya ji'na tsiya' ti; ná

ngusñi suu cha' ji'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'na, si tya ñacu'i na jua'a.

Cristo nu laca tu'ba ji'na cha' chcui' lo'o ycu'i Ndyosi cuentya ji'na

2 Ñi'ya nti' na' ña'a ji'i sñi' na', jua'a nti' na' ña'a ji'i cu'ma, cha' tyaca'a tsa ma 'na; bi' cha' nscua na' quityi re cha' ca ca slo cu'ma, cha' ná nti' na' cha' sta ycu'i Ndyosi qui'ya ji'i ma. Pana si ntsu'u cha' sta Ni qui'ya ji'na lo'o cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo, la cui' Jesucristo laca nu cua nchcube' yu cña loo na. Sca ñati nu lubii tsa laca nu Jesucristo bi'. ² Ngua cuxi tyiquee na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi Sti na, xqui'ya cha' ngua'ni na cha' cuxi; bi' cha' nchcube' Jesucristo cña loo na, cha' qui'ya ycu'i yu yabe' nu ntsu'u ji'na xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni na. La cui' jua'a qui'ya Jesucristo yabe' nu ntsu'u ji'i lcaa ñati chalyuu nu tso'o ntsu'u tyiquee ña'a ji'i ycu'i Ni.

³ Nu lo'o nti' na taquiya' na cua ña'a ca cña nu nti' Ni cha' cua'ni na, li' taca jlo ti' na cha' chañi cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo. ⁴ Cuiñi tsa ñati nu nacui' cha' ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Jesucristo, si ná ndaquiya' ngu' ji'i cña nu nclyo Ni ji'i ngu'; ná liñi cha' nu ntsu'u tyiquee ngu' bi'. ⁵ Si chañi laca cha' ntucua na lcaa cha' nu nda Jesucristo lo'o na, li' chañi laca cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu'i Ndyosi Sti yu; jua'a caca cuayá' ti' na cha' chañi cha' laca na ñati ji'i Jesucristo masi tya ndi'i na chalyuu. ⁶ Ñati nu nchcui' lo'o xa' la ngu' cha' ñati ji'i Jesucristo laca ycu'i, ntsu'u cha' cua'ni ñati bi' cña, cua ña'a ca cña nu ngua'ni ycu'i Jesucristo.

Sca cña cucui cha' cua'ni na

⁷ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cua nscua cha' lo quityi re cha' tyaja'a ma tyu'u tso'o tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma. Si'i sca cha' nu bilya cuna ma laca cha' bi'; cua ndyuna ma cha' bi' tya lo'o ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo tya clyo la, cha' la cui' ti cha' bi' laca nu cua nscua cua sa'ni. ⁸ Pana si'i jua'a ndyu'ni ñati, bi' cha' nacui' na cha' sca cña cucui laca bi'. Tsubi' ti nguxana Jesucristo ngulu'u yu ji'na ñi'ya ntsu'u cha' tyu'u tso'o tyiquee na ña'a na ji'i xa' la tya'a ñati na, ngua'ni Jesús cha' taca cua'ni na jua'a. Sca cha' cucui laca bi', cha' cua tye ti cha' talya ña'a ne' cresiya ji'na; juani tyanu nu cha' tso'o ji'i Jesucristo ne' cresiya ji'na, ñi'ya nti' si ntyiji'i sca xee nu ndubi tsa ña'a su ndi'i na.

⁹ Ñati nu ñacu'i: "Cua ngusñi ya cha' ji'i Jesucristo, lubii tsa cresiya ji'i ya juani", ñacu'i ngu', pana tya ti'í ti'

ngu' bi' ña'a ngu' ji'i tya'a ñati ngu', ña'a ti tya ntsu'u tsa cha' cuxi ne' cresiya ji'i ngu' bi', ñi'ya laca sca se'i su talya tsa ña'a. ¹⁰ Ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a ji'i tya'a ñati, bi' laca ñati nu ntsu'u xee ji'i Jesucristo ne' cresiya ji'i. Ni sca cha' cuxi ná cua'ni ngu' bi', nu cua'ni cha' tya'achu' xa' la ñati ji'i cha' ji'i Jesucristo. ¹¹ Ñati nu ti'i ti' ji'i tya'a ñati ni, tya ntsu'u tsa cha' cuxi ne' cresiya ji'i ngu' bi'; ñi'ya nti' ngu' lo'o ndi'i ngu' su talya ña'a, jua'a ti nti' ngu' bi' ndi'i ngu' chalyuu, cha' ná nchca quije tyucui liñi su tsa ngu', cha' lye tsa ndacu' talya xee nu ña'a ngu' bi' li'.

¹² Cu'ma sñi' na', nscua na' quityi re cha' caa slo ma, xqui'ya cha' ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i ma; xqui'ya Jesucristo cua ngütyi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ma.

¹³ Nscua na' quityi re cha' caa slo cu'ma ngu' cusu', cha' cua ngujui ñi'ya nu tyu'u cha' ji'i ma lo'o Jesucristo nu stu'ba ti ntucua lo'o ycu' Ndyosi Sti yu tya lo'o nguxana chalyuu. Lo'o jua'a nscua na' quityi re cha' caa slo cu'ma ngu' cuañi', cha' cua ntijiloo ma ji'i nu xña'a.

Cu'ma sñi' na', cua ngujui ñi'ya nu tyu'u cha' ji'i ma lo'o ycu' Ndyosi Sti na, bi' cha' nscua na' quityi re cha' caa slo ma. ¹⁴ Cu'ma ngu' cusu', cua ngusñi ma cha' ji'i Jesucristo, la cui' Cristo nu cua lu'ú lo'o ycu' Ndyosi Sti yu tya clyo, bi' cha' nscua na' quityi re cha' caa ca slo ma. Cu'ma ngu' cuañi', nguula ti ti' ma ndi'i ma, cha' cua ndyanu tso'o cha' ji'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma; cua ntijiloo ma ji'i nu xña'a, bi' cha' laca nscua na' quityi re cha' caa slo ma.

¹⁵ Ná tyu'u tyiquee ma ña'a ma cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu, ni ná ca tiji' tsa ti' ma ji'i cua ña'a ca cha' culiya' nu ndyiji ji'i ñati cha' ndiya la ti' ngu' ji'i. Si ndiya la ti' na nu cuxi nu ntsu'u chalyuu, ná caca ji'na tsiya' ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu' Ndyosi Sti na. ¹⁶ Lcaa cha' cuxi nu ndaca'a ji'i ñati cha' ná xñi tso'o ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi, si'i ca su ntucua ycu' Ndyosi Sti na ndyu'u cha' bi'. Lcaa cha' cuxi nu ndiya ti' ñati ji'i, cha' tyaala' xi tyiquee ngu'; jua'a lcaa cha' cuxi nu nti' ngu' cua'ni ngu' lo'o ña'a ngu' ji'i; jua'a lcaa na nu nti' ngu' cha' caja ji'i ngu', cha' jua'a cua'ni tyixi ti ngu' lo'o tya'a ngu', nde chalyuu ti ndyu'u lcaa cha' cuxi bi'.

¹⁷ Yala ti tye chalyuu re, culiji jua'a ti lcaa cha' cuxi nu ndiya ti' ñati chalyuu; pana ñati nu taquiya' ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi ni, ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i ngu' bi'.

Ntsu'u cha' liñi lo'o ntsu'u cha' cuiñi

¹⁸ Cu'ma sñi' na', cua ndyalaa hora cha' tye lcaa cha' nu ntsu'u chalyuu. Cua jlo ti' ma cha' cua liya sca ñati tlyu nu cñilo'o ji'i tya'a ñati na cha' Cristo laca ycu' yu; xuu tya'a yu bi' lo'o lcaa na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo. Masi tyempo juani, quiña'a tsa ngu' cuiñi ntsu'u chalyuu, nu nti' xuu tya'a lo'o ñati ji'i Cristo; bi' cha' cua ngua cuayá' ti' na cha' cua ngulala ti tye lcaa cha'. ¹⁹ Tya clyo ndyu'u ti'i nu ngu' cuiñi bi' lo'o na, lo'o li' ngutu'u ngu' bi' ndyaa ngu'; si'i ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo laca ngu' bi'. Si chañi cha' tya'a ndya'a na laca ngu' bi', cua ndyanu ngu' lo'o na

nquicha'; pana ngutu'u ngu' bi', cha' taca ca cuayá' ti' na cha' si'i lcaa ñati nu ndyu'u ti'i lo'o na laca tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo.

²⁰ Cua nda Cristo Xtyi'i ycu' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i lcaa ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Ni, bi' cha' cua ngua cuayá' tso'o ti' lcaa tya'a ma lcaa cha' nu nclyu'u ycu' Ndyosi ji'na. ²¹ Cua nscua na' quityi re, xqui'ya cha' nchca cuayá' ti' ma ña'a cha' liñi nu ntsu'u ji'i Cristo. Si'i cha' ná jlo ti' ma cha' liñi bi'; cua jlo ti' ma ña'a cha' liñi nu nchcui' na, cha' si'i cha' cuiñi ti laca cha' bi'.

²² ¿Tilaca laca nu cuiñi lacua? Ñati cuiñi bi' laca nu ñacu' cha' si'i Cristo laca Jesús, la cui' Cristo nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i cha' ya yu chalyuu. Nxuu tya'a ngu' bi' lo'o ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo, cha' ñacu' ngu' bi' cha' si'i nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca Jesucristo, cha' si'i ycu' Ndyosi laca Sti Jesucristo. ²³ Si ñacu' na ji'i ñati cha' si'i Sñi' ycu' Ndyosi laca Jesucristo, ná ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi Sti Jesucristo, jua'a ndyu'u cha' bi' li'; pana lo'o xñi na cha' ji'i Sñi' ycu' Ni, cua ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi Sti yu, jua'a ndyu'u cha' bi' li'.

²⁴ Bi' cha' nga'a cha' tyanu tachaa cha' bi' ne' cresiya ji'i ma, cha' nu cua ndyuna ma ji'i Jesús tya lo'o ngusñi ma cha' ji'i yu tya clyo. Si tya ndyanu cha' bi' ne' cresiya ji'i ma, stu'ba tsa ntsu'u tyiquee ma lo'o Jesucristo masi tya ndi'i ma chalyuu, lo'o jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee ma lo'o ycu' Ndyosi Sti na li'. ²⁵ Bi' laca cha' nu ngüñi ji'i Jesucristo lo'o na, cha' taca caja chaca chalyuu cucui nu ná nga'a cha' tye ji'na.

²⁶ Tsa bi' ti cha' nchcui' na' cuentya ji'i ñati nu nñilo'o ji'i ma jua'a. ²⁷ Nu cu'ma ni, cua ndyanu Xtyi'i ycu' Ndyosi ne' cresiya ji'i ma, bi' cha' nga'aa nti' cha' culu'u xa' ñati ji'i ma; Xtyi'i ycu' Ndyosi ni, bi' laca nu culu'u ji'i ma lcaa cha' nu lyiji cha' ca tsa'a ma ji'i. Nu lo'o nclyu'u Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i ma ni, liñi tsa laca cha' bi'; si'i cha' cuiñi nda nu bi'. Bi' cha' lacua, ñi'ya nu nclyu'u Xtyi'i ycu' Ni ji'i ma, la cui' jua'a nga'a cha' xñi ma cha' ji'i Jesús.

²⁸ Nu juani ti, cu'ma sñi' na', xñi tso'o ma cha' ji'i Jesucristo. Lo'o li', lo'o caa Jesucristo chalyuu chaca quiya', nga'aa ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' na lo'o ña'a na ji'i Ni cha' caa Ni; tyucui tyiquee na tyacua tya'a na lo'o Ni li'. ²⁹ Cua nchca cuayá' ti' ma cha' lubii tsa cresiya ji'i Jesucristo, bi' cha' tso'o si ca cuayá' ti' ma cha' cua ña'a ca ñati nu ndu'ni cha' tso'o ñi'ya ndyu'ni ycu' Jesús, caca ngu' bi' sñi' ycu' Ndyosi.

Sñi' ycu' Ndyosi laca na

3 Tlyu tsa cha' tso'o laca cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi Sti na ña'a Ni ji'i ca ta'a ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo; bi' cha' laca cha' nchcui' ycu' Ndyosi ji'na cha' sñi' ycu' Ni laca na, lo'o jua'a chañi laca cha' bi'. Ná ntaja'a ñati chalyuu tyuloo ji'na cha' sñi' Ni laca na; la cui' jua'a lo'o nguti' Jesucristo chalyuu, ná ntaja'a ngu' tyuloo ngu' ji'i yu li'.

² Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, nu juani ti laca na sñi' ycu' Ndyosi; pana bilya caja cha' ji'na ñi'ya

nu tso'o la ña'a na, nu lo'o tyi'i na lo'o ycu'i Ni nde loo la. Ñi'ya laca ycu'i Jesucristo, jua'a caca na lo'o culu'u loo Jesucristo ji'na lo'o cua ndye chalyuu re; li' taca ña'a na ji'i Jesucristo ñi'ya nu laca ycu'i. Tsa bi' ti cha' nchca cuayá' ti' na juani. ³ Lcaa ñati nu nti' ña'a ji'i Ni ca li', nga'a cha' cua'ni lubii ngu' ji'i cresiya ji'i ngu', ñi'ya nu lubii cresiya ji'i ycu'i Jesucristo.

⁴ Si ndu'ni na cha' cuxi, laca cha' ná ntaja'a na cua'ni na cña nu ngulo ycu'i Ndyosi ji'na; ntsu'u qui'ya ji'na xqui'ya cha' ná ntaja'a na taquiya' na ji'i cha' nu nchcui' Ni lo'o na. ⁵ Cua jlo ti' m̄ cha' cua yaa Jesucristo chalyuu cha' cuityi' Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati; pana ycu'i Cristo ni, ná ntsu'u qui'ya ji'i yu tsiya' ti. ⁶ Ni sca ñati nu nxñi tso'o cha' ji'i Jesucristo lcaa ts̄, nga'aa nscua cha' cua'ni ngu' bi' cha' cuxi. Nu ñati nu ndu'ni cha' cuxi lcaa ts̄, ndu'ni ngu' cha' cuxi xqui'ya cha' bilya tyu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o Jesucristo, bilya xñi ngu' cha' ji'i Ni. ⁷ Cu'm̄ sñi' na', ná nti' na' cha' cñilo'o xa' ñati ji'i m̄. Xcu'i tso'o ti ngua'ni Jesucristo nde chalyuu; bi' cha' lacua, lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, cua nscua cha' xcu'i cha' tso'o ti cua'ni ngu' bi' laja lo'o tyi'i ngu' chalyuu. ⁸ Lcaa ñati nu ndu'ni xcu'i cha' cuxi, cua laca ngu' bi' sñi' ycu'i nu xña'a nu laca xu'na cuiñaja; tya lyiji tye cha' cua'ni nu xña'a bi' cha' cuxi. Sca ti Jesús nu Sñi' ycu'i Ndyosi, cua yaa Ni chalyuu cha' cua'ni tye Ni ji'i lcaa cña nu ndyu'ni nu xña'a bi'.

⁹ Ñati nu laca sñi' ycu'i Ndyosi ni, nga'aa nscua cha' cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' cua nda ycu'i Ndyosi chaca cha' tso'o la nu tyanu ne' cresiya ji'i ngu' bi' xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi. Nga'aa tyaja'a ngu' bi' cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' sñi' ycu'i Ndyosi laca ngu' bi'. ¹⁰ Bi' cha' nchca cuayá' ti' m̄ juani ñi'ya laca ñati nu laca sñi' ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a nchca cuayá' ti' m̄ ñi'ya ndu'ni ñati nu laca sñi' ycu'i nu xña'a. Si'i sñi' ycu'i Ndyosi laca ñati nu ndu'ni cha' cuxi lcaa ts̄, ni si'i sñi' ycu'i Ndyosi laca ñati nu ná ntsu'u tyiquee ña'a ji'i tya'a ñati.

Nga'a cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na

¹¹ Nde nscua la cui' cha' nu cua ndyuna m̄ lo'o ngusñi m̄ cha' ji'i Jesús tya clyo: nga'a cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na. ¹² Ná cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o Caín; sñi' ycu'i nu xña'a ngua yu bi', cha' ndyujui yu ji'i tya'a yu. ¿Ni cha' laca ngua'ni yu jua'a? Ndyujui yu ji'i tya'a yu xqui'ya cha' xcu'i cha' cuxi ngua'ni jyo'o Caín bi', bi' cha' ná ndiya ti' yu cha' xcu'i cha' tso'o ngua'ni yu tya'a yu bi'.

¹³ Cu'm̄ tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu'i Ndyosi, ná quiñ'a'a tsa cha' culacua ti' m̄ si liye' tsa ti' ñati chalyuu ña'a ngu' ji'i m̄. ¹⁴ Xcu'i nguna' tya ndi' na chalyuu cua tsubi' la xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'na; pana juani, cua nda ycu'i Ndyosi chaca chalyuu cucui ji'na, cha' tso'o ti ndi' tyiquee na juani. Ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i xa' la tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo; bi' cha' taca jlo ti' na cha' cua ntsu'u chaca chalyuu cucui ji'na juani, cha' ñati nu ná ntsu'u tyiquee ña'a ji'i tya'a ñati, nguna' tya ndi' ngu' chalyuu.

¹⁵ Ñi'ya laca ñati nu ndyujui ji'i tya'a ñati, jua'a laca na si liye' ti' na ña'a na ji'i tya'a ñati na. Jlo ti' m̄ cha' nga'aa caja chalyuu cucui bi' ji'i ñati si ndyujui ngu' ji'i tya'a ñati ngu', pana la cui' tya'a cha' laca si liye' tsa ti' na ña'a na ji'i tya'a ñati na. ¹⁶ Nu lo'o cube ti' na cha' cuentya ji'na ntaja'a Cristo ngujui yu lo crusi, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, li' ca cuayá' ti' na ña'a cha' nu tso'o la cua'ni na, si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ngusñi na cha' ji'i Ni. Tso'o si tyaja'a na xtyucua na ji'i tya'a na jua'a, masi hasta cajaa ycu'i na cuentya ji'i ngu' tya'a na. ¹⁷ Ntsu'u ngu' tya'a na nu nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu' tsiya' ti cha' tyiji yu'u na ji'i ngu' chalyuu. Si jua'a tso'o ti ndi' na, lo'o li' ña'a na ji'i tya'a na nu ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu', pana ná ntaja'a na cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a na, li' ná taca ji'na ñacu'i na cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu'i Ndyosi, cha' nu ycu'i Ndyosi ni, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na. ¹⁸ Cu'm̄ sñi' na', nu lo'o ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i ycu'i Ndyosi lo'o ji'i tya'a ñati na, si'i sca cui' ti laca nu chcu'i na lo'o ngu', si'i sca cha' nu nda ti na lo'o ngu' caca bi'; tyucui tyiquee na nga'a cha' xtyucua na ji'i nu ngu' tya'a na bi'.

Taca jlo ti' na cha' chañi cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi

¹⁹ Si jua'a ndu'ni na, li' caca cuayá' ti' na cha' liñi tsa laca cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o na, cha' nu jlya ti' na ji'i; ca tii na cha' cua ngüñi tso'o cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi. ²⁰ Nu lo'o jlo ti' cresiya ji'na cha' ntsu'u qui'ya ji'na, li' taca ca cuayá' ti' na cha' lo'o ycu'i Ni jlo ti' Ni cha' bi'. Lo'o jua'a tlyu la laca ycu'i Ni, taca ji'i Ni cua'ni lya'a Ni ji'na ji'i cha' cuxi bi'. ²¹ Cu'm̄ ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa m̄ 'na, si jlo ti' na cha' ná ntsu'u qui'ya ji'na, tyucui tyiquee na taca chcu'i na lo'o ycu'i Ndyosi li'; ²² nu lo'o jña na cha' ji'i ycu'i Ni, caja cua ña'a ca cha' ji'na si taquiya' na ji'i cña nu cua nda ycu'i Ni ji'na, si cua'ni na cña nu ndiya la ti' ycu'i Ni. ²³ Nde laca cña nu cua nda ycu'i Ndyosi cha' cua'ni sa scaa na: nga'a cha' xñi tso'o na cha' ji'i Jesucristo Sñi' ycu'i Ni; la cui' jua'a tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, ñi'ya nu cua nacui ycu'i Ni ji'na. ²⁴ Nu lo'o taquiya' na ji'i cña nu cua ngulo ycu'i Ndyosi ji'na cha' cua'ni na, li' cua ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a ntsu'u cha' ji'i Ni lo'o na li'. Jlo ti' na cha' bi', xqui'ya cha' cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na.

Cua'ni cuayá' na ñi'ya nu ntsu'u ne' cresiya ji'i scaa ñati

4 Cu'm̄ tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo nu tyaca'a tsa m̄ 'na, ná xñi m̄ cha' ji'i cua ña'a ca ñati nu ñacu'i cha' cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni ji'i ngu' bi'. Cua'ni cuayá' m̄ ji'i ngu' bi' clyo, cha' quijeloo cha' ji'i m̄ lo'o ngu' si chañi cha' cua ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' bi', si cha' cuiñi ti laca nu nchcui' ngu' bi'. Cua ndu'u tucua tyu'u tsa tya'a ngu' cuiñi chalyuu juani, nu nñilo'o ji'i ñati cha' cuentya ji'i

ycui' Ndyosi nchcui' ngu'. ² Ndi'ya ca cuayá' ti' na ñi'ya laca ñati nu cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya jii': lcaa ñati nu nchcui' cha' chañi cha' nu sca ti Sñi' ycui' Ndyosi laca Jesucristo lo'o ngula yu chalyuu cha' ngua yu ñati, lcaa ñati bi' cua ntsu'u Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya jii' ngu'; ³ pana ñati nu nacui' cha' si'i Sñi' ycui' Ndyosi laca Jesucristo lo'o ngula yu chalyuu ñi'ya nu nclya ñati, ná ntsu'u Xtyi'i ycui' Ni ne' cresiya jii' ngu' bi'. Cha' jii' nu cuiñi nu nti' tyijiloo jii' Jesucristo laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya jii' ngu' bi'; jua'a cua ngua cuayá' ti' ma' cha' cua liya ti nu cuiñi bi', cha' masi juani cua laca ndi'i bi' chalyuu.

⁴ Cu'ma sñi' na', cua ntsu'u cha' jii' ma' lo'o ycui' Ndyosi, jua'a cua ngua nguula la ti' tyiquee ma' xqui'ya Xtyi'i ycui' Ndyosi nu ndyanu ne' cresiya jii' ma' li'; bi' cha' nchca jii' ma' tyijiloo ma' jii' ngu' cuiñi nu cua ntsu'u cha' jii' lo'o ycui' nu xña'a. La cui' nu xña'a laca nu nclyo cña jii' ñati cuxi nde chalyuu. ⁵ Cua ntsu'u cha' jii' nu ngu' cuiñi bi' lo'o nu cuxi nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a xcu' cha' jii' nu xña'a laca cha' nu nchcui' ngu' bi'; bi' cha' ndiya tsa ti' ñati chalyuu cuna ngu' cha' nu nda nu ngu' cuiñi bi', lcaa ñati nu ná ndaquiya' jii' Jesucristo tsiya' ti. ⁶ Pana ñati jii' ycui' Ndyosi laca na. Nu lo'o ntsu'u cha' jii' ñati lo'o ycui' Ndyosi, cuna ngu' lcaa cha' nu chcu' na lo'o ngu' li'; ñati nu ná ntsu'u cha' jii' lo'o ycui' Ndyosi tsiya' ti, bi' ñati laca nu ná nduna cha' nu nchcui' na. Jua'a taca quijeloo cha' jii' na tilaca laca nu ntsu'u cha' liñi jii', tilaca laca nu ntsu'u cha' cuiñi jii'.

Xcui' ntsu'u tyiquee ycui' Ndyosi ña'a Ni jii' ñati

⁷ Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma' 'na, nga'a cha' tyu'u tso'o tyiquee na ña'a na jii' tya'a ñati na; ycui' Ndyosi laca nu nclyo cña cha' xcu' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na jii' tya'a ñati na. Lcaa ñati nu ntsu'u tyiquee ña'a jii' tya'a ñati, sñi' ycui' Ndyosi laca ngu' bi', lo'o jua'a tyu'u cha' jii' ngu' bi' lo'o ycui' Ni. ⁸ Pana ñati nu ná ntsu'u tyiquee ña'a jii' tya'a ñati, ná caja ñi'ya nu tyu'u cha' jii' ngu' bi' lo'o ycui' Ndyosi tsiya' ti, cha' ycu' Ndyosi ni, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jii' ñati. ⁹ Ngulu'u Ni jii' na ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jii' na, nu lo'o cua nda Ni jii' nu sca ti Sñi' ycui' ca Ni yaa chalyuu, cha' jua'a taca caja chalyuu cucui jii' na. ¹⁰ Nde laca cha' nu nchcui' na' lo'o ma': Si'i cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ndyosi, masi ycu' Ndyosi laca nu ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jii' na tya clyo, bi' cha' nda Ni jii' Sñi' ycu' ca Ni yaa chalyuu cha' nguuii yu lo crusi, cha' cua ngua cuxi tyiquee na lo'o ycu' Ndyosi nu Xu'na na xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni na; pana Jesucristo nu sca ti Sñi' ycu' Ni, bi' laca nu cua nchcui' cña loo na, ngüi'ya Ni yabe' nu ntsu'u jii' na.

¹¹ Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma' 'na, nga'a cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na jii' tya'a ñati na, cha' jua'a ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni jii' na. ¹² Ni sca ñati chalyuu, bilya ña'a ngu' jii' ycu' Ndyosi; pana taca ca cuayá' ti' na cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o Ni juani, nu lo'o ña'a na jii' lcaa na lo'o tya'a na, cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na jii' tya'a ñati na.

Ñi'ya ntsu'u tsa tyiquee Jesucristo ña'a yu jii' ñati chalyuu, jua'a nga'a cha' cua'ni na lo'o tya'a ñati na li'.

¹³ Cua nda ycu' Ndyosi Xtyi'i Ni cha' tyanu ne' cresiya jii' na, bi' cha' cua ngua jlo ti' na cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycu' Ndyosi, lo'o jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee Ni lo'o na. ¹⁴ Cua na'a ycu' ya jii' Jesús. Chañi laca cha' nu nchcui' ya lo'o ma' juani, cha' cua nda ycu' Ndyosi Sti Jesús chacuayá' jii' Sñi' ycu' ca Ni cha' cua'ni lya'a jii' cua ña'a ca ñati jii' nu cuxi. ¹⁵ Ñati nu tya'ja'a cacha' jii' tya'a ñati cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca Jesucristo, stu'ba ntsu'u tyiquee ycu' Ni lo'o ngu' bi' li'; jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' bi' lo'o ycu' Ni.

¹⁶ Ngua cuayá' ti' na li', cha' ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni jii' na; jua'a jlyu ti' na li', cha' xcu' ntsu'u tsa tyiquee ycu' Ni ña'a Ni jii' ñati chalyuu. Lo'o ñati nu jua'a tso'o nti' ña'a ngu' jii' tya'a ñati, nu xcu' jua'a ndu'ni ngu' laja lo'o ndi'i ngu' chalyuu, cua stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi; la cui' jua'a stu'ba ntsu'u tyiquee ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi' li'.

¹⁷ Tso'o ti ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ndyosi, cha' nu lo'o tyalaa tsa lo'o tyaa Jesucristo chaca quiya' cha' cua'ni cuayá' Ni jii' lcaa ñati, li' tyucui tyiquee na taca tyacua tya'a na lo'o ycu' Ni. Ndyaa Ni lo'o na laja lo'o ndi'i na chalyuu, ñi'ya nguta'a Ni lo'o Jesucristo lo'o nguti'i yu nde chalyuu, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' cutsii na. ¹⁸ Ná ntsu'u cha' cutsii na cha' xcube' ycu' Ndyosi jii' na, si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ni; pana tya lyiji cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ndyosi, si ña'a ti tya ntsii na cha' xcube' Ni jii' na. Ñati nu ntsii tsa jii' ycu' Ndyosi ni, cua nda ti' ngu' cha' xcube' Ni jii' ngu'.

¹⁹ Ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ni, xqui'ya cha' tya clyo ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni jii' na. ²⁰ Ngu' nu ñacu' ndi'ya: "Ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jii' ycu' Ndyosi", lo'o li' ña'a ti tya liye' ti' ngu' bi' ña'a ngu' jii' tya'a ngu', cha' cuiñi ti laca nu nchcui' ngu' bi'. Ndi'ya ndyuu' cha' bi': taca ña'a na jii' tya'a ñati na, pana ycu' Ndyosi ni, bilya ña'a na jii' Ni tsiya' ti; bi' cha' lacua, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' tya'a ngusñi na cha' jii' Jesucristo, li' ná taca ñacu' na cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ndyosi Sti na. ²¹ Cua ngulo Ni cña bi' jii' na ndi'ya: Tso'o ti tyu'u tyiquee ma' ña'a ma' jii' ycu' Ndyosi, lo'o jua'a xcu' tso'o ti tyu'u tyiquee ma' ña'a ma' jii' tya'a ñati ma'.

Ntijiloo na jii' nu cuxi nu ntsu'u chalyuu

5 Lcaa ñati nu jlyu ti' jii' Jesús, cha' laca yu Cristo nu cua nda ycu' Ndyosi jii' yaa chalyuu, chañi cha' laca ngu' bi' sñi' ycu' Ndyosi. Ycu' Ndyosi laca Sti na, lo'o jua'a ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na jii' Ni, bi' cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' xa' la sñi' ycu' Ni, tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús. ² Nu lo'o ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' ycu' Ndyosi Sti na, lo'o jua'a taquiya' na jii' lcaa cña nu nda Ni lo'o na, li' tso'o ti taca tyu'u tyiquee na ña'a na jii' xa' la sñi' ycu' Ni. ³ Si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na jii' Ni, taquiya' na jii' cha' nu chcu' Ni lo'o na li', cha' si'i sca cña nu tucui tsa laca cha' taquiya' na jii' scaa cha' nu nchcui' Ni. ⁴ Cua ña'a ca

sñi' ycu' Ndyosi taca tyijiloo ji'i lcaa nu cuxi nu ntsu'u chalyuu; taca tyijiloo na ji'i nu cuxi, xqui'ya cha' cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo. ⁵ Pana ñatj nu jlya ti' cha' Jesús laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, bi' ti ñatj nu caca ji'i tyijiloo ji'i lcaa nu cuxi nu ntsu'u chalyuu.

Ndi'ya ntsu'u cha' ji'i Jesús nu laca Sñi' ycu' ca Ndyosi

⁶ Nu sca ti Sñi' ycu' ca Ndyosi laca Jesucristo, nu yaa chalyuu. Ntyucuatya ngu' ji'i yu li'. Ngujui yu lo crusi, ndyalú tañi ycu' yu li'. Si'i xqui'ya cha' nu cua ntyucuatya ti yu, masi lo'o xqui'ya cha' cua ngujui yu lo crusi ndyalú tañi yu, bi' cha' nchca cuayá' ti' na juani cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca Jesucristo. Bi' laca cha' nu ndacha' Xtyi' ycu' Ndyosi ji'na, lo'o jua'a chañi tsa laca cha' bi'. ⁷ Nde cua ntucua sna tya'a ngu' nu nchcui' cha' chañi laca cha' ji'i Jesús bi': ycu' Ndyosi Sti yu laca tsaca ngu' bi'; jua'a Jesucristo nu ntsu'u tyucui cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i, bi' laca chaca; lo'o jua'a Xtyi' ycu' Ni, chaca laca bi'. Stu'ba ti nchcui' nu ca ta'a sna bi', cha' chañi laca cha' bi'. ⁸ Lo'o jua'a nde lo yuu cua ngua sna quiya' lo'o nchcui' ycu' Ndyosi cha' chañi laca cha' Jesucristo laca nu sca ti Sñi' ycu' Ni: tsaca laca cha' nu nchcui' Xtyi' ycu' Ndyosi lo'o na; jua'a chaca laca cha' nu nchcui' Ni laja lo'o ntyucuatya Jesucristo; lo'o jua'a chaca laca cha' nu cua nchcui' Ni laja lo'o ngujui Jesucristo lo crusi, ndyalú tañi yu li'. Sca ti cha' nchcui' Ni ca ta'a sna quiya' bi'. ⁹ Ntucua na ji'i cha' nu nchcui' ñatj chalyuu lo'o na, pana juani ndulo la cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o na. Ca ta'a sna cha' nu nda ycu' Ndyosi, laca cha' bi' nchcui' cha' sca ti Jesucristo laca Sñi' ycu' Ndyosi. ¹⁰ Ñatj nu jlya ti' ji'i yu cha' laca yu nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, ycu' ca ngu' jlo ti' ngu' ne' cre-siya ji'i ngu' cha' chañi tsa laca cha' bi'; ñatj nu ná nta-ja'a tucua cha' ji'i Ni, cha' laca Jesucristo Sñi' ycu' ca Ni, bi' ngu' laca nu ná jlya ti' tsiya' ti cha' cua nchcui' ycu' Ndyosi cha' ji'i Sñi' ycu' ca Ni. Ñatj cuiñi laca ycu' Ndyosi nti' ngu' bi'. ¹¹ Nde laca cha' liñi nu tso'o tsa cha' xñi na ji'i, cha' cua nda ycu' Ndyosi chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na; Jesucristo laca nu ngulu'u ji'na ñi'ya caca chalyuu bi'. ¹² Cua ña'a ca ñatj nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús nu laca Sñi' ycu' ca Ni, bi' ñatj laca nu ntsu'u chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i; ñatj nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, ná ntsu'u cha' ta Ni chalyuu bi' ji'i ngu'.

Cua tye ti cha' nu nguscua Juan

¹³ Cua nscua na' quityi re lacua, cha' caa ca slo ma, lcaa tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi; xqui'ya cha' re taca ca cuayá' ti' ma cha' cua ngujui chalyuu cucui ji'i ma, nu cua nda ycu' Ndyosi ji'na.

¹⁴ Tyucui tyiquee na taca chcui' na lo'o ycu' Ndyosi lacua. Lo'o jña na sca cha' ji'i ycu' Ndyosi nu stu'ba nti' lo'o sca cha' nu nti' ycu' Ni, li' taca jlo ti' na cha' taquiya' Ni ji'i cha' nu chcui' na lo'o Ni. ¹⁵ Si jlo ti' na cha' nduna ycu' Ndyosi lo'o jña na sca cha' ji'i Ni, la cui' jua'a taca jlo ti' na cha' cua caja ti cha' bi' ji'na li'.

¹⁶ Lo'o ña'a na ji'i sca ñatj tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo cha' ndyu'ni yu sca cha' cuxi, pana nda na cuentya cha' ná nscua cha' chcuna' chalyuu ji'i yu xqui'ya cha' cuxi bi', li' tso'o la si jña na cha' clyu ti' ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i yu tya'a na bi', cha' ná ta Ni chacuayá' cha' chcuna' chalyuu ji'i yu tya'a na bi'. Pana ntsu'u qui'ya tlyu nu ná taca cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i; ná ñacu' na' cha' jña na cha' clyu ti' ji'i Ni li', si jua'a ntsu'u qui'ya ji'i ngu'. ¹⁷ Chañi cha' sta ycu' Ndyosi qui'ya ji'i lcaa na lo'o tya'a na xqui'ya cha' cuxi nu ndyu'ni na. Pana ntsu'u sca lo qui'ya nu ná taca cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'i tsiya' ti.

¹⁸ Jlo ti' na cha' nga'aa ndu'ni ñatj ji'i Jesucristo cha' cuxi. Jesucristo nu laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, bi' laca nu ndaca'a ji'i ngu', cha' ná taca cala' nu xña'a ji'i ngu' bi' li'.

¹⁹ Jlo ti' na cha' ñatj ji'i ycu' Ndyosi laca na, xqui'ya cha' cua ngusñi na cha' ji'i Jesucristo; pana xa' la ñatj chalyuu nu ná ndaquiya' ji'i Ni tsiya' ti, ña'a ti tya laca nu xña'a loo ji'i ñatj bi'.

²⁰ Cua jlo ti' na cha' cua yaa nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi nde lo yuu chalyuu, lo'o jua'a cua nda bi' chacuayá' cha' caca tyu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi. Chañi cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o ycu' Ndyosi juani, xqui'ya cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o Jesucristo nu laca Sñi' ycu' ca Ni. Chañi cha' ycu' Ndyosi tsiya' ti laca nu Jesús bi', lo'o jua'a chañi cha' ná nga'a cha' tye chalyuu cucui nu ta Ni ji'na. ²¹ Cu'ma sñi' na', tii ti ti' ma ty-i'i ma chalyuu, cha' ná tyatj yu'u ma lo'o xa' jo'ó. Jua'a laca cha' bi' lacua.

2 JUAN

Nu lo'o chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na

1 La cui' nu cusu' Juan laca na'. Nscua na' sca quityi re, ma' cusu', jua'a sñi' nu'u, cha' caa quityi re ca slo cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, cha' cua ngusubi ycu' Ni ji'i ma cha' caca ma ñati ji'i Ni. Chañi cha' ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'i ma; ni si'i sca ti na', lo'o lcaa ti ña'a ñati lcaa quichi nu nduna cha' liñi ji'i Jesús, lo'o lcaa ñati bi', ntsu'u tsa tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i ma. ² Cua ndyanu tso'o cha' liñi bi' ne' cresiya ji'na, jua'a ná nga'a cha' tye cha' nu cua ndyuna na bi'; bi' cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i ma. ³ Ycui' Ndyosi nu laca Sti na, lo'o jua'a Jesucristo nu sca ti Sñi' ycu' Ni, xtyucua Ni ji'i ma. Lo'o jua'a cua nti' na' cha' ña'a ti tya cua'ni Ni quiña'a tsa cha' tso'o lo'o ma, cha' ña'a ti tya cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ma, cha' ña'a ti cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ma; jua'a nti' na' cha' cua'ni Ni lo'o ma, xqui'ya cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, cha' chañi tsa cha' nu ngulu'u Ni ji'na. ⁴ Tso'o tsa ngua ti' na' lo'o ngujui cha' 'na cha' ña'a ti tya ndaquiya' tso'o xi ngu' tya'a ma lcaa cha' liñi nu cua nda ycu' Ndyosi Sti na lo'o na; ⁵ bi' cha' chcu' na' lo'o nu'u, ma' cusu', jua'a lo'o lcaa ngu' tya'a ma, cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i tya'a ñati na. Si'i sca cha' nu bilya ta Ni lo'o na laca cha' bi', sca cha' nu ndyuna na lo'o ngusñi na cha' ji'i Jesucristo tya clyo laca cha' bi'. ⁶ Lo'o nu ni na' ji'i ma cha' tso'o ti tyu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i tya'a ñati na, la cui' jua'a ntsu'u cha' taquiya' na lcaa cña nu nclyo ycu' Ndyosi ji'na. Nu lo'o ngusñi ma cha' bi' tya clyo, cua ndyuna ma lcaa cña nu ntsu'u cha' cua'ni ma cha' tso'o ti tyu'u tyiquee lcaa ma ña'a ma ji'i tya'a ñati ma.

Nu ngu' cuiñi nu tya'a cusu' ji'i Cristo

⁷ Ntsu'u tsa ñati cuiñi nu nchcui' cha' ná chañi cha' ngua Jesús ñati lo'o yaa yu chalyuu. Tyucui ña'a lo yuu chalyuu ndya'a ñati nu nchcui' cha' cuiñi bi'; na nñilo'o ngu' bi' ji'i tya'a ñati na, jua'a tya'a cusu' ji'i Cristo laca ngu' bi'. ⁸ Bi' cha' tii ti ti' ma tyi'i ma chalyuu, cha' ná culiji yu'u jua'a ti lcaa cha' nu cua ndyuna ma lo'o nguti'i ya ca slo ma. Li' caja lcaa cha' tso'o nu cua nti' ycu' Ndyosi ta Ni ji'i ma lo'o tye chalyuu.

⁹ Lcaa ñati nu tyati yu'u lo'o xa' la cha', ná ntsu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi tsiya' ti, cha' ná cuayá' cha' ji'na lo'o jlyo ti' na ji'i Cristo, nti' ngu' bi'; pana lo'o cua ngusñi na cha' ji'i Cristo ca ne' cresiya ji'na, li' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi, jua'a lo'o ycu' nu sca ti Sñi' ycu' Ni. ¹⁰ Bi' cha' juani si tyalaa ñati slo ma nu ná nda la cui' cha' ji'i Jesús bi' lo'o ma, nga'aa ta ma su tyi'i ngu' bi', ni ná ta ma xlyo ni'i ji'i ngu' bi'. ¹¹ Nu lo'o chcu' na lo'o ñati bi', ñi'ya laca si ndyu'ni tya'a na lo'o ngu' bi', lo'o cña cuxi nu ndyu'ni ngu', jua'a ndyu'u cha' bi'.

Cha' nu nguscua Juan lo'o cua tye ti quityi

¹² Tya ntsu'u tsa cha' nu nti' na' chcu' lo'o ma, pana tso'o la masi ná lo'o cha' bi' scua na' lo quityi re. Tiya' la nti' na' caa na' ca su ndi'i cu'ma, lo'o li' ycu' ca na' taca ta na' cha' bi' lo'o ma; li' chañi cha' tso'o ti taca tyu'u tyiquee na' ña'a na' ji'i tya'a na.

¹³ Lo'o jua'a nu ñati tya'a ntsu'u cha' ji'i ma lo'o Cristo ca nde, nu ngu' nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i, lo'o ngu' bi' cua nti' ngu' chcu'cha' ngu' ji'i ma. Jua'a caca cha' lacua.

3 JUAN

Tso'o tsa nchcui' Juan ji'i Gayo

1 La cui' nu cusu' Juan laca na'. Nscua na' quityi re cha' caa ca slo nu'u, Gayo; jlya ti' nu'u lcaa cha' nu laca ji'i Jesucristo, bi' cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' chcui' na' lo'o nu'u.

²Tso'o tsa ñati laca nu'u, cusu'. Nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi cuentya jinu'u cha' tso'o ti taca tyi'i tyiquee nu'u, cha' taca ca lye ti' nu'u. Cua jlo ti' na' cha' tso'o tsa ngusñi nu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi. ³Lo'o juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' cua ndyalaa xi ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo nu ngutu'u ca su ndi'i mā yaa ngu' ca nde. Nacu' ngu' cha' ña'a ti ndaquiya' tso'o mā ji'i cha' liñi nu cua nda Jesús lo'o na, cha' jua'a ndu'ni mā lcaa tsa. ⁴Sca ti cha' nlyacua ti' na' cuentya ji'i cu'mā, si chañi cha' ndaquiya' mā ji'i cha' liñi nu cua nda Jesús lo'o na, cha' cuañi' la cu'mā cuentya jna'; tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' lo'o ndyuna na' cha' jua'a ndu'ni mā.

⁵Cusu', ndube tsa ti' na' cha' lcaa tyempo tso'o tsa nxyucua nu'u ji'i ngu' tya'a na, masi ná nslo nu'u ji'i ngu', cha' ngu' xa' quich'i laca ngu' ntsu'u quiya'. ⁶Cua nchcui' ngu' bi' lo'o lcaa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús nde quich'i re, ndacha' ngu' ji'i ya ñi'ya nu tso'o ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i ycu' ca ngu'. Lo'o jua'a cua'ni mā cha' tso'o tya xtyucua la mā ji'i ngu' bi' tyucui su tsa ngu', cua'ni mā ñi'ya laca si na nxyucua mā ji'i ycu' Ndyosi laca; ⁷cña ji'i Cristo ndya'a ngu', bi' cha' ngutu'u ngu' bi' ndyaa ngu' tyijyu'. Ná ntaja'a ngu' xñi ngu' ni sca centavo ji'i xa' ñati nu ná ndaquiya' ji'i Cristo tsiya' ti, cha' xtyucua ji'i ngu' tyucui; ⁸bi' cha' nu na ni, tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, nga'a cha' xtyucua na ji'i ngu' bi'. Lo'o jua'a taca ca stu'ba cha' ji'na lo'o ngu' bi' lo'o sañi na cha' liñi nu cua nda Cristo lo'o na ca tyijyu' la.

Cuxi tsa cña nu ndyu'ni Diótfrefes

⁹Cua nscua na' sca quityi tya tsubi' la nu ndyaa ca su ndi'i ña'a taju ti mā ñati ji'i Jesucristo, cu'mā nu ndyu'u

ti'i mā tsa tlyu ti ca bi'; pana ná ntaja'a Diótfrefes taquiya' ji'i cha' nu nacui' na' ji'i mā, cha' nti' yu bi' cha' xu'na mā laca yu. ¹⁰Nu lo'o tyalaa na' ca slo mā, li' chcui' na' lo'o mā cuentya ji'i lcaa cña nu ndyu'ni yu bi', cha' chiya'a tsa nchcui' yu ji'i cuare; nchcui' yu bi' cua ña'a ca lo cha' cuiñi lo'o ñati. Masi ndyu'ni yu jua'a, ná cuayá' ji'i yu nti' yu, cha' juani ná ntaja'a yu ta yu su tyi'i ngu' tya'a ndya'a ya cña lo'o ndyaa ngu' quich'i tyi mā; ña'a cuayá' ndaca'a yu chacuayá' ji'i tya'a mā cha' lo'o cu'mā ná ta mā su tyi'i ngu', masi ngua ti' mā ta mā su tyi'i ngu' nquicha'. Lo'o jua'a ngua ti' yu culo'o yu ji'i tya'a ndya'a ya cña bi', cha' ná tyu'u ti'i ngu' lo'o mā.

¹¹Cusu', ná tyatí yu'u mā lo'o cha' cuxi nu ntsu'u chalyu, tso'o la si tyi'u ti' mā ji'i lcaa cha' nu tso'o ti. Lcaa ñati nu xcui' clyana cha' tso'o nu cua'ni ngu' cha' xtyucua ngu' ji'i xa' la tya'a ñati ngu', cua ntsu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi; lcaa ñati nu xcui' clyana cha' cuxi cha' cua'ni ngu', bilya tyu'u cha' ji'i ngu' bi' tsiya' ti lo'o ycu' Ndyosi.

Tso'o la ndyu'ni Demetrio

¹²Tso'o tsa nchcui' lcaa ñati ji'i Demetrio; masi ycu' ca na, lo'o ña'a na ji'i yu nchca cuayá' ti' na cha' tso'o tsa ndyu'ni yu lo'o lcaa ñati. Jua'a cuare, nchcui' ya lo'o mā juani cha' chañi tsa cha' nu nchcui' ngu' ji'i yu cha' tso'o tsa tyiquee yu. Cua jlo tso'o ti' mā cha' nchcui' ya cha' liñi lo'o mā.

Cha' nu nguscua Juan lo'o cua tye ti quityi

¹³Tya ntsu'u tsa cha' nu nti' na' chcui' lo'o nu'u, pana tso'o la masi ná scua na' cha' bi' lo quityi re juani; ¹⁴tso'o la yala ti caa na' ca su ndi'i nu'u cha' ycu' ca na' ta na' xi cha' lo'o nu'u.

¹⁵Ti ti tyi'i tyiquee mā lacua, cha' ycu' Ndyosi xtyucua ji'i mā. Lcaa ngu' tya'a tso'o mā nu ndi'i ca su ndi'i cuare, cua nti' ngu' chcuicha' ngu' ji'i mā, xqui'ya cha' nu scua na' lo quityi re; jua'a cu'mā, chcuicha' mā ji'i lcaa ngu' tya'a tso'o ya nu ndi'i ca ndacua.

JUDAS

1 Judas naa na', la cui' tya'a Jacobo; cña laca na' cuentya ji'i Jesucristo. Nscua na' quityi re cha' tsaa ca slo lcaa cu'ma nu ndaquiya' ma' ji'i ycu' Ndyosi Sti na, cha' cua ngusubi Ni ji'i ma'. Ycui' Ndyosi laca nu ngua'ni lubii ji'i cresiya' ji'i ma', lo'o ña'a ti tya cña'asii Ni ji'i ma' juani xqui'ya Jesucristo. ² Tya'na tsa ti' ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i ma', bi' cha' ti' taca tyi'i tyiquee ma', xqui'ya cha' cua jlo ti' ma' cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ma'. Jua'a nti' na' cha' caca ji'i ma' lcaa tsá.

Ntsu'u xi ñati nu nlyu'u cha' cuiñi ji'i ngu'

³ Cu'ma ngu' tya'a tso'o na nu tyaca'a tsa ma' 'na, nti' tsa na' scua na' quityi cha' tsaa ca slo ma', sca quityi nu chcu' ji'i cha' tlyu nu ngua'ni Jesús cha' taca clyaa na ji'i nu cuxi; pana ná ngua scua na' ji'i yala ti. Lo'o nu juani nga'a cha' scua na' quityi re cha' tsaa ca slo ma', cha' ta na' sca cui' lo'o ma'; nga'a cha' cua'a ma' ji'i cua ña'a ca ngu' cuiñi, xqui'ya cha' ná jlyu ti' ngu' ji'i cha' liñi nu cua nda ycu' Ndyosi nu Xu'na na lo'o na, lcaa na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesucristo. Ná cua'a jyaca ma' tsiya' ti ji'i cha' nu nchcu' ngu' cuiñi bi'. ⁴ Ndu'ni cha' ca cuayá' ti' ma' cha' cua ndyatí xi ñati cuiñi bi' laja cu'ma, masi ná stu'ba cha' nu jlyu ti' ma' lo'o ngu'. Cua sa'ni tsa nscua cha' lo quityi ji'i ycu' Ndyosi cha' xcube' Ni ji'i nu ngu' cuxi bi'; pana ná ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi tsiya' ti, ni ná ndube ti' ngu' bi' si ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati chalyuu. Nacu' ngu' bi', cha' ná ndu'ni cha' masi cua'ni ngu' cha' suba', masi cua'ni ngu' lcaa lo cha' cuxi, cha' si ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, ná xcube' Ni ji'na li', nti' ngu'. Cuiñi tsa ngu' bi', si' ycu' Jesucristo laca xu'na ngu' bi'. Pana nu na ni, sca ti ycu' Jesucristo laca nu Xu'na na, sca ti ycu' Ni laca nu chañi cha' laca Ni loo ji'na.

⁵ Cua jlo ti' ma' lcaa cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni la, pana xa' cacha' na' xi cha' bi' ji'i ma' juani: Ngua'ni lyaá ycu' nu Xu'na na ji'i jyo'o cusu' ji'i ngu' Israel, nu lo'o nguti' ngu' preso ca loyuu su cuentya Egipto; pana ca tiya' la ndyujui ycu' Ni ji'i lcaa jyo'o cusu' nu ná ndaquiya' ji'i cha' nu cua nchcu' Ni lo'o ngu' bi'. ⁶ Lo'o jua'a tyi'u ti' ma' ji'i xca' ji'i ycu' Ndyosi nu ná ntaja'a taquiya' ji'i cña nu nda Ni ji'i ngu' nu ngua sa'ni, bi' cha' nguxtyanu xca' bi' tyi' ngu' ca slo ycu' Ndyosi. Pana juani cua ndu xca' cuxi bi' ndyaaca' lo'o carena; ca su talya ña'a tsiya' ti ndu xca' cuxi bi', cha' preso ji'i ycu' Ndyosi laca ngu' juani. Jua'a ntsu'u cha' jatya xca' bi' ni jacua' tyalaa tsá nu cua'ni cuayá' ycu' Ni ji'i lcaa ñati. ⁷ Lo'o jua'a tyi'u ti' ma' ji'i quichi

Sodoma lo'o quichi Gomorra lo'o xa' la quichi nu ndi' cacua ti; ñi'ya ngua'ni ngu' xca' bi' cha' cuxi, jua'a lye tsa ngua'ni cuxi nu jyo'o cusu' nu nguti' quichi bi', hasta nu ngua'ni suba' ngu' lo'o tya'a qui'yu ti' ngu'. Cua ndyujui ycu' Ndyosi ji'i lcaa ngu' quichi bi' lo'o quii' tlyu ji'i Ni li'. Jua'a ca cuayá' ti' lcaa ñati ña'a cha' tlyu nu nchca ji'i ycu' Ndyosi ndu'ni Ni; la cui' lo'o sca quii' tlyu nu ná nga'a cha' tyubi' tsiya' ti, jua'a xcube' Ni ji'i lcaa ñati nu ndu'ni cha' cuxi.

⁸ Lo'o nu ngu' cuiñi bi' ni, ñi'ya nu ngua'ni cuxi jyo'o cusu' bi', jua'a ndu'ni ngu'; ñi'ya si nchcu' xcalá ti' ngu' bi', jua'a laca cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Xña'a tsa tyiquee ngu' bi', ndu'ni tsa ngu' cha' suba'; jua'a ná ndaquiya' ngu' bi' tsiya' ti ji'i cha' nu nchcu' cua ña'a ca ngu' nu laca loo. Lo'o li' hasta nchcu' suba' ngu' bi' ji'i xca' ji'i ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua. ⁹ Pana si' jua'a ngua'ni Miguel nu laca loo ji'i xca' ji'i ycu' Ndyosi; nu lo'o ngusu' tya'a nu Miguel bi' lo'o nu xña'a xqui'ya jyo'o Moisés, ná nchcu' ni sca cha' cuxi lo'o nu xña'a bi'. Ndi'ya ti nchcu' lo'o: "Ycu' nu Xu'na na' ntsu'u cha' cua'a jinu'u", nacu' Miguel ji'i nu xña'a bi' li'. ¹⁰ Pana juani nchcu' nu ngu' cuiñi bi' cha' cuxi ji'i cua ña'a ca cha' ji'i Jesús, masi ná nchca cuayá' ti' ngu' ji'i cha' bi' tsiya' ti; ndyuni ñu'u ngu' bi' ji'i ycu' ca ngu', xqui'ya cha' ndu'ni ngu' ñi'ya ndu'ni na'ni nu ná nchca culacua ti'.

¹¹ Tya'na tsa nu ngu' cuiñi bi'. Cua ngusñi ngu' tyucui cuxi nu ngulu'u jyo'o Caín ji'i ñati; cua ndu'utsu' ngu' ji'i tyucui tso'o cha' caja cñi ji'i ngu' ñi'ya ngua'ni jyo'o Balaam, nu lo'o ngusñi yu caya' cuentya ji'i cña cuxi nu cua cua'ni ti yu nu ngua sa'ni. Ntsu'u cha' cajaanu ngu' cuiñi bi' tsiya' ti, ñi'ya cua ngujui jyo'o Coré nu lo'o lye tsa ngusu' tya'a yu lo'o ycu' nu Xu'na na. ¹² Masi cuxi tsa ndu'ni nu ngu' cuiñi bi', ná ntyuju' ti' ngu' tsiya' ti cha' ndi' ngu' lo'o ma' nu lo'o ndyuu ti' ma' cha' cacu ma' sji' lo'o tya'a ma', xqui'ya cha' ngusñi ma' cha' ji'i Jesucristo. Quiña'a tsa ndacu ngu' bi' li', quiña'a tsa ndyiyu ngu', cha' tsa bi' ti cha' nti' ngu' ndya'a ngu' slo ma'; ná ndube ti' ngu' bi' tsiya' ti. Ñi'ya laca sca xu'na xlyu' nu ná ña'asii tso'o ji'i xlyu' ji'i, jua'a laca ngu' bi'; ñi'ya nti' coo btyi nu nxna lijya' lo'o cui' ti masi ná ca'ya tyo, jua'a nti' nu ngu' cuiñi bi'; ñi'ya laca sca yaca si'yu nu ná nda si'yu, jua'a laca ngu' bi'. Pana sca yaca nu cua ngüityi, ntsu'u cha' xcu' na ji'i, cha' nga'aa ntsu'u juersa ji'i cha' cu'ú la li'; cua ndye ngujui yaca bi'. ¹³ Ñi'ya nxasu clyoo' tyujo'o, nchcu' clyoo' ngo' cuu' ca to' hitya, jua'a laca cña cuxi nu ndyuni ngu' bi'; ñi'ya laca sca cui' nde cua' nu ngusna ndyaa xa' tyucui cha' nga'aa ta xee nde talya,

jua'á laca ngu' cuiñi bi'. Pana cua ngua'ni cho'o ycuí' Ndyosi sca se'í su ná ntsu'u xee tsiya' ti su tyaa nu ngu' cuiñi bi'.

¹⁴ Cua sa'ni tsa nchcui' jyo'o Enoc ñi'ya nu caca ji'í ngu' cuiñi nu ndu'ni jua'á. Cua ndya'a ca'yu latya sñi' ste' jyo'o Adán, lo'o li' ngula nu Enoc nu ngua tu'ba ji'í ycuí' Ndyosi cha' chcuí' Ni lo'o ñatí nu ngua sa'ni. Ndi'ya nchcui' Enoc bi': "Cua na'á na' ji'í ycuí' nu Xu'na na, cha' lijya Ni lo'o tyuu tsa tya'a mil xca ji'í ycuí' Ni, ¹⁵ cha' cua'ni cuayá' Ni ji'í lcaa ñatí. Li' xcube' Ni ji'í lcaa ñatí cuxi xqui'ya cha' cuxi nu cua ngua'ni ngu', xqui'ya cha' suba' nu cua nchcui' ngu' ji'í ycuí' Ndyosi." Jua'á nacuí jyo'o Enoc bi'. ¹⁶ Nu ngu' cuiñi bi' ni, xcui' na chí nti' ngu' bi' ndi'í ngu' chalyuu; ná sca na ná ndiya ti' ngu' bi' tsiya' ti, cha' chiya'á ti nchcui' ngu' ji'í lcuá ti cha'. Xcui' ndiya la ti' ngu' bi' lcaa lo cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu' ji'í. Lye tsa nchcui' tyucuaa ti' ngu' bi' lo'o tya'a ngu', pana xcui' tso'o tsa nchcui' ngu' bi' ji'í ñatí si xtyucua ngu' ji'í ngu' bi' lo'o sca cña cuxi.

Cña nu nga'á cha' cua'ni ñatí nu ntsu'u cha' ji'í lo'o Jesucristo

¹⁷ Cu'ma ngu' tya'a tso'o na nu tyaca'a tsa ma'na, nga'á cha' tyi'u ti' ma' cha' nu nchcui' ñatí lo'o na, nu ñatí nu cua ngua tsa'á ji'í Jesucristo nu Xu'na na tya clyo. ¹⁸ "Tyu'u tucua xi ñatí cuiñi lo'o cua tye ti chalyuu", nacuí ngu' bi' ji'na. "Xtyí lo'o ngu' cuiñi bi' ji'í lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'í ycuí' Ndyosi, jua'á cua'ni ngu' cua ña'á ca cha' cuxi nu ndiya ti' ngu' ji'í", nacuí ngu' bi' ji'na. ¹⁹ Cua'ni nu ngu' cuiñi bi' cha' nga'aa stu'ba cha' nu culacua ti' ma' lo'o tya'a ma'. Ndiya tsa ti' ngu' bi' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu, cha' ná ndyanu Xtyi'í ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'í ngu' bi' tsiya' ti.

²⁰ Pana nu cu'ma ngu' tya'a tso'o na ni, xa' ña'á cua'ni ma'; nga'á cha' xtyucua ma' ji'í ngu' tya'a ma'

cha' lcaa ma' talo ma' cua'ni ma' cña ji'í ycuí' Ndyosi. Taca talo ma' xqui'ya cha' ngusñi tso'o ma' cha' ji'í ycuí' Ni. Lo'o jua'á ta Xtyi'í ycuí' Ndyosi juersa ji'í ma' cha' taca chcuí' ma' lo'o Ni. ²¹ Bi' cha' lacua, cua'a ma' ji'í ycuí' ca ma'; cui'ya ma' cuentya ñi'ya nu cua'ni ma' nde chalyuu, cha' jlo ti' ma' cha' ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'á Ni ji'í ma'. Jatya ma' ni jacua' tyalaa tsa lo'o ta ycuí' Jesucristo nu Xu'na na chalyuu nu ná nga'á cha' tye tsiya' ti ji'na, cha' tya'na tsa ti' Ni ña'á Ni ji'na.

²² Cua'ni tya'na ti' ma' ji'í lcaa ngu' tya'a ma' nu bilya xñi tso'o cha' ji'í Jesucristo, lo'o jua'á culu'u tso'o la ma' ji'í ngu' bi'. ²³ Cua'ni lyaá ma' ji'í ngu' nu cua tyumi' ti lo quii' ji'í nu xña'á, culo ma' ji'í ngu' bi' ya' nu xña'á. Ña'á ti tya cua'ni tya'na ti' ma' ji'í ngu' nu xcui' cha' cuxi ndu'ni; ña'á ti xtyucua ma' ji'í ngu' bi', cha' taca ca cuayá' tso'o la ti' ngu' cha' liñi ji'í ycuí' Ni, masi cutsii ma' xi ji'í cha' cuxi nu ndu'ni ngu', ñi'ya si cojolaqui nu cha' cuxi bi' ji'í ma'.

Ndyu'ni tlyu Judas ji'í ycuí' Ndyosi

²⁴ Sca ti ycuí' Ndyosi ntsu'u chalyuu. Taca cua'ni lyaá Ni ji'na xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na; sca ti ycuí' Ni nchca ji'í Ni ña'ási Ni ji'na, laja lo'o ndya'á na tyucui' tso'o nu ngulu'u Ni ji'na. Xtyucua Ni ji'na cha' ná tyeje sna quiya' na, cha' ná tyu'utsu' na ji'í tyucui' bi', ña'á cuayá' nu tyalaa na tso'o ti ca su ndubi tsa ña'á xee, ca su ntucua ycuí' Ndyosi. Lubii tsiya' ti caca cresiya ji'na lo'o cua ndyalaa na ca slo Ni, lo'o jua'á caca chaa tsa ti' na li'. Bi' cha' juani cua'ni tlyu na ji'í ycuí' Ndyosi nu ntucua ca su tlyu nde cua, cha' sca ti ycuí' Ndyosi ntsu'u nu tlyu tsa laca Ni; sca ti ycuí' Ni laca Ni loo ji'í lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu, jua'á sca ti ycuí' Ni nchca ji'í Ni cua'ni Ni lcaa lo cña tonu tsiya' ti. Lu'ú ycuí' Ndyosi tya lo'o bilya tya' chalyuu, lo'o jua'á lu'ú Ni juani; ná nga'á cha' tye tyempo cha' lu'ú Ni ca nde loo la. Jua'á laca cha' lacua.

APOCALIPSIS

Ngulu'u Jesucristo ji'i Juan sca cha' nu ntsu'u yacu' ti tya sa'ni la

1 Nde nscua na' cha' nu ngulu'u Jesucristo 'na. Juan laca na', lo'o nde nscua na' sca cha' nu ntsu'u yacu' ti tya sa'ni la. Tya clyo la cua nda ycu' Ndyosi cha' bi' lo'o Jesús cha' culu'u ji'i ñati ji'i ycu' lcaa ña'a cha' nu cua lijya ti cha' caca nde chalyuu. Li' nda Jesús cha' bi' lo'o na', nu lo'o nda Ni sca xca ji'i Ni nu ngutu'u nde cua yaa ca slo na', cha' ndyu'ni na' cña ji'i Ni. ²Nde nscua na' lcaa cha' nu cua na'a ycu' na'; jua'a nchcui' liñi na' lo'o ñati ji'i Ni lcaa cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ngu', la cui' cha' tso'o nu nchcui' tsa Jesús ji'i lo'o ñati.

³Tso'o tsa caca tyiquee ma, ñati nu chcu' lo quityi re, jua'a cu'ma lo'o cuna ma cha' nu nchcui' quityi re, lcaa ña'a cha' nu cua lijya ti cha' caca nde chalyuu; nu lo'o taquiya' na ji'i lcaa cha' nu nscua re, tso'o tsa caca tyiquee na li'. Lo'o jua'a cua ngulala ti caca cha' nu nscua re.

Nscua Juan cha' nu ndyaa slo ñati ji'i Jesucristo nde cati tya'a quichi

⁴Juan laca na' nu nda quityi re tsa nde cati tya'a quichi loyuu su cuentya Asia, ca su ndi'i taju ñati nu ngusni cha' ji'i Jesucristo. Nda na' xlyo ni'i ji'i ma chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi Sti na, jua'a chacuayá' ji'i Xtyi' ycu' Ndyosi, jua'a chacuayá' ji'i Jesucristo. Cua nti' na' cha' ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi cha' tso'o lo'o ma, ña'a ti cua'ni Ni cha' ti ti tyi' tyiquee ma. Nu ngua tya clyo lu'ú ycu' Ndyosi, na lu'ú Ni juani, lo'o ña'a ti tya lu'ú Ni tyempo nde loo la. Ntucua Xtyi' ycu' Ni nde loo su tlyu su ntucua ycu' Ni, la cui' cati tya'a cui'i lubii nu nda Xtyi' Ni laca bi'. ⁵Tso'o tsa nchcui' liñi Jesucristo ji'i ycu' Ndyosi Sti yu ña'a cuayá' ndyujuii ngu' ji'i yu. Pana lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o ngujuui yu, li' na'a ngu' cha' tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i yu. Lo'o juani laca Jesucristo loo ji'i tyucui ña'a chalyuu, xqui'ya cha' laca yu loo ji'i lcaa nu laca xu'na chalyuu. Ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a yu ji'na, bi' cha' ngujuui yu lo crusi; cua ndyalú tañi yu, cha' ngua'ni lyaá yu ji'na ji'i nu cuxi nu ntsu'u ji'na. ⁶Cua ngua'ni Jesús cha' laca na sca lo ñati nu ndulo tsa cuentya ji'i ycu' Ndyosi, nu ndyu'ni cña nu nti' ycu' Ndyosi Sti Jesús cha' cua'ni na. Cua nti' na cha' lcaa yija nu lijya nde loo la ná tye cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi, cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni lcaa lo cña tsiya' ti. Jua'a caca cha' lacua.

⁷Cui'ya ma cuentya, cha' tya tyaa Jesucristo nde chalyuu chaca quiya' laja coo. Ña'a lcaa ñati ji'i yu li'; jua'a nu ñati nu liye' tsa ti' ña'a ji'i yu nu ngua tsubi', jua'a nu ñati nu cua ndyojo' chcu' ji'i yu, lo'o ngu' bi' ña'a ngu' ji'i yu chaca quiya' li'. Xi'ya ñati tyucui ña'a chalyuu cha' xñi' ti' ngu' lo'o tyaa Jesús chaca quiya', cha' cua jlo ti' ngu' cha' ntsu'u qui'ya ji'i ngu'. Jua'a caca cha' bi' lacua.

⁸Ñi'ya nti' letra A, jua'a nguxana lcaa cha' lo'o na'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a tye lcaa cha' lo'o na', nacui ycu' nu Xu'na na nu lcaa cña nchca ji'i Ni. Nu ngua tya clyo lu'ú ycu' Ndyosi, na lu'ú Ni juani, lo'o ña'a ti tya lu'ú Ni tyempo nde loo la.

Na'a Juan ji'i Cristo ca su tlyu su ntucua ycu' Ni

⁹Juan laca na', tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús laca na'. Ñi'ya nu ndyaca ji'i cu'ma, la cui' jua'a ndyaca jna', cha' stu'ba ti ndyiji cha' ti' ji'na cuentya ji'i Jesús; pana jlyu ti' na cha' Cristo laca loo ji'na juani, bi' cha' ndalo na ji'i cha' ti' nu tyacua ji'na. Nde cha' nu ngua 'na lo'o ndi' na' loyuu su naa Patmos, sca yuu piti ti nu nscua cla'be hitya. Ca bi' ntsu'u na' ne' chcu', xqui'ya cha' ná ntsii na' nchcui' na' cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati; nchcui' na' lcaa cha' tso'o nu cua nda Jesús lo'o na.

¹⁰Tsa clyo ji'i semana ngua, tsa ji'i ycu' nu Xu'na na, li' tyucui ña'a na' ngua tii na' cha' ngua'ya Xtyi' ycu' Ndyosi lo na' tsiya' ti; nga'aa ngua cua'ni na' xa' la cha'. Li' ndyuna na' cha' nchcui' tsaca ñati nde chu' su ndu na'; cui' ngusi'ya bi' lo'o nchcui', ñi'ya ndañi nclya'á ngu' sca cui'chcu'. ¹¹Ndi'ya nchcui' nu bi' lo'o na':

—Ñi'ya nti' letra A, jua'a nguxana lcaa cha' lo'o na'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a tye lcaa cha' lo'o na' —nacui nu nchcui' bi'—. Sca clyu nu' lcaa cha' nu cacha' na' jin-u' juani; lcaa cha' nu ña'a nu' juani, sca clyu nu' ji'i lo quityi. Li' ta nu' quityi re cha' tsa slo nu cati tya'a taju ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo ca quichi tyi ngu', ca loyuu su cuentya Asia nu ñacu' na' re: quichi Efeso, jua'a quichi Esmirna, jua'a quichi Pérgamo, jua'a quichi Tiatira, jua'a quichi Sardis, jua'a quichi Filadelfia, jua'a quichi Laodicea.

¹²Li' ngu'xyacu' na' su ndu na' cha' ña'a na' tilaca laca nu nda cha' lo'o na'. Li' na'a na' ndu cati tya'a candyeru nu cua ndya' lo'o chcu' oro. ¹³Laja candyeru bi' ndu sca nu ñi'ya ña'a ñati ña'a, jua'a ña'a nu cusu' bi' ngua ti' na'. Tyucui tsa late' lacu' Ni, nu ndyalaa ca yane quiya' Ni tsiya' ti, lo'o jua'a cua ndyaaca' tyiquee Ni lo'o sca sintya oro. ¹⁴Ngati tsa ña'a quicha' hique

Ni, ñi'ya ngatí ña'a quicha' xlya', masi yelu tlya' nu ngatí ña'a. Tso'o tsa ngulane xee cloo Ni ñi'ya laca lo'o lye tsa ndyatú quii' su talya ña'a. ¹⁵ Ndubi tsa ña'a quiya' Ni, ñi'ya laca lo'o ndubi ña'a chcuá ngatsi nu cua ndyaa lo quii', lo'o li' ngusubii ngu' jii'. Nu lo'o nchcui' Ni, ñi'ya laca lo'o ndyalú sca sta'a clyaa to' quee jaa' su cuá tsa ndyalú hitya, jua'a nguañi xtyi' li'. ¹⁶ Ya' tsu' cui' Ni ndacui cati tya'a cuii, ñi'ya laca cuii nu ntsu'u nde cuá; tu'ba Ni ntucua sca xlyu cusuú nu cha tsa tyucuaa chu' bi'. Ndubi tsa ña'a loo Ni, ñi'ya laca lo'o ntyijii' xee cuichaa nde hora.

¹⁷ Lo'o cua na'a na' jii' Ni, tsiya' ca nclyú na' nde quiya' Ni; cua culiji ti ti' na' ngua, xqui'ya cha' ndyutsii tsa na'. Li' ya' tsu' cui' Ni ngusta Ni hichu' na', ndi'ya nchcui' Ni lo'o na':

—Ná cutsii nu'u —nacui Ni—. Na' ntucua lo'o nguxana chalyuu, lo'o jua'a la cui' na' tyucua lo'o tye chalyuu. ¹⁸ Ycui' Ni nu lu'ú ca laca na' —nacui Ni—. Cua ngujuii na' nu ngua li', pana xa' ndyu'ú na' chaca quiya', lo'o juani nga'aa tye cha' lu'ú na'. Na' nclyú cña lo'o ndyijii ñati, jua'a la cui' na' nclyú cña macala su tyaá cresiya jii' ngu'. ¹⁹ Scua nu'u cha' nu ndyaca re juani, cha' nu ña'a nu'u ca nde, jua'a cha' nu caca nde chalyuu tyempo nde loo la, cha' tsaá quiyti slo taju ñati 'na nde quichi' tyi ngu' bi'. ²⁰ Ndi'ya ndyu'u cha' nu na'a nu'u tsá, cha' jii' nu cati tya'a cuii nu ntsu'u nde cuá nu na'a nu'u cha' ndacui ya' na' la'a tsu' cui, jua'a nu cati tya'a candyeru oro bi', cha' ná ngua cuayá' ti' nu'u nquicha': nu cati tya'a cuii bi', bi' laca nu cati tya'a ñati nu ndu cuentya jii' ycuí' Ndyosi cha' chcui' ngu' lo'o nu cati tya'a taju ñati jii' Jesucristo, sca taju ñati bi' scaa quichi; lo'o jua'a nu cati tya'a candyeru oro, bi' laca nu cati tya'a taju ñati bi'.

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' jii' Ni nde quichi' Efeso

2 Li' nacui Jesús:

—Nde cha' nu scua nu'u cha' tsaá slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi' Efeso, cha' culu'u cha' jii' ycuí' Ndyosi jii' ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' na' lo'o ma, la cui' na' nu ndacui nu cati tya'a cuii bi' ya' na', nu ndu na' cla'be laja nu cati tya'a candyeru oro bi': ² Cua jlo ti' na' laca ña'a nu ndu'ni ma, nacui Jesús. Jlo ti' na' cha' ndalo tsa tyiquee ma, masi ndyiji tsa cha' ti' jii' ma cha' ndacu' ma cha' jii' ngu' xña'a, nacui Ni. Lo'o jua'a jlo ti' na' cha' ná ndalo ma tsiya' ti jii' ñati cuxi. Cua ngua'ni cuayá' ma jii' ñati nu nacui cha' cua nda na' jii' ycuí' ngu' lijya' slo ma, masi ná nda na' jii' ngu' bi' lijya; cua nquijeloo cha' jii' ma cha' cuiñi ngu' bi', nacui Ni. ³ Lo'o jua'a jlo ti' na' cha' ná nchca taja ti' ma; masi ndyiji tsa cha' ti' jii' ma, ná ndya'achu' ma cha' jna'. ⁴ Pana nde qui'ya ntsu'u cha' sta na' hichu' ma, cha' ná ntsu'u tyiquee ma ña'a ma 'na ñi'ya nu ngua'ni ma tya clyo la, nacui Jesús. ⁵ Bi' cha' juani cua'ni clyaa cha' tyi'u ti' ma ñi'ya nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma ña'a ma jna', nu lo'o ngusñi ma cha' 'na tya clyo; lo'o juani ña'a ti nga'a cha' cua'ni ma la cui' cha' tso'o bi' chaca quiya'. Si ná tyaja'a ma cua'ni ma jua'a, li' cãa na'

caqui'ya jii' candyeru jii' ma ca su ntucua bi', tyalo'o na' jii', nacui Ni. ⁶ Pana nde cña ngua'ni ma nu tso'o tsa nti' na' ña'a na' jii', nacui Ni, cha' stu'ba nti' ma lo'o na' cuentya jii' ngu' nicolaítas; tso'o cha' ná ndiya ti' ma tsiya' ti laca ña'a nu ndyu'ni ngu' bi'. ⁷ Cua'a jyaca ma xi jii' ña'a cha' nu nda Xtyi' ycuí' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' jii' Ni scaa quichi, si tyaja'a ca ma cuna ma: Tso'o ti cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati nu tyijiloo jii' nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu jii' ngu'; caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' ngu' bi', lo'o jua'a ta na' chacuayá' cacu ngu' si'yu yaca tso'o nu ndu ca cla'be yuu tso'o su ndi' ycuí' Ni, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' jii' Ni nde quichi' Esmirna

⁸ 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsaá slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi' Esmirna, cha' culu'u cha' jii' ycuí' Ndyosi jii' ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' na' lo'o ma, na' nu ntucua lo'o nguxana laca cha', la cui' na' nu tya tyucua lo'o tye laca cha': Chañi cha' ngujuii na', pana cua ndyu'ú na' chaca quiya'. ⁹ Jlo ti' na' laca ña'a nu ndu'ni cu'ma, nacui Ni. Jlo ti' na' cha' lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' jii' ma, cha' ti' tsa ma cuentya jii' ngu' bi', masi liñi la ñacuí' na cha' ntsu'u tsa cha' tso'o jii' cu'ma cuentya jna', nacui Ni. Lo'o jua'a jlo ti' na' cha' cuxi tsa nchcui' ngu' jii' ma. Nacuí' ngu' cha' sñi' ycuí' Ndyosi laca ycuí' ngu'; pana sca cha' ndu'ni ti ngu' laca cha' bi', cha' stu'ba ntsu'u cha' jii' ngu' bi' lo'o Satanás, nacui Ni. ¹⁰ Ná cutsii ma jii' cha' ti' nu caca jii' ma nde loo la, masi cua'ni nu xña'a cha' tyuu tya'a ma tsaá ma xi ne' chcuá. Cua nti' yu cua'ni cuayá' yu jii' ma si ña'a ti tya nxñi ma cha' jna'. Pana tii ti tsá xcube' yu jii' ma, nacui Ni. Ña'a ti tyucui tyiquee ma xñi ma cha' jii' ycuí' Ndyosi Sti na', masi cajaa ma, cha' ná nga'a cha' tye chalyuu nu ta na' jii' ma nde loo la li'. ¹¹ Cua'a jyaca ma jii' ña'a cha' nu nda Xtyi' ycuí' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' jii' Ni scaa quichi, si tyaja'a ca ma cuna ma xi: Tso'o ti cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati nu tyijiloo jii' nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu jii' ngu'; ná sca caca jii' ngu' bi' tsiya' ti tsá bi', nu lo'o culo ycuí' Ndyosi cña jii' ñati cuxi nu ntsu'u ca bilyaa cha' tyaá ngu' nde chalyuu talya, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' jii' Ni nde quichi' Pérgamo

¹² 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsaá slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi' Pérgamo, cha' culu'u cha' jii' ycuí' Ndyosi jii' ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' na' lo'o ma, nacui Jesús, na' nu ntsu'u xlyu cusuú 'na nu cha tsa tyucuaa chu' xlyu bi'. ¹³ Cua jlo ti' na' laca ña'a nu ndu'ni ma, nacui Ni. Jlo ti' na' cha' laca Satanás loo ca su ndi' cu'ma; pana masi jua'a laca cha', tya tso'o tsa nxñi ma cha' 'na, nacui Ni. Bilya tya'achu' ma jii' cha' jna'; ña'a ti jlya ti' ma 'na, masi tyempo cuxi nu ngua li', nu lo'o ndyujuii ngu' jii' jyo'o Antipas. Ná ndyutsii yu bi', nchcui' yu cha' 'na ca quichi tyi ma su ntucua Satanás loo. ¹⁴ Pana tya ntsu'u xi qui'ya nu sta na'

hichu' mā, nacui Jesús, cha' tya ntsu'u xi ngu' tya'a ndyu'u ti'i mā ca quichi Pérgamo bi', nu ná nti' xtyanu ji'i cha' cuxi, la cui' cha' cuxi nu ngulu'u jyo'o Balaam ji'i ñati nu ngua sa'ni. Cua nchcui' jyo'o bi' lo'o jyo'o Balac nu ngua li', cha' culu'u yu cha' cuxi bi' ji'i ngu' Israël, cha' cacu ngu' msta nu nscua slo lcu' jo'ó ji'i xa' ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti, lo'o jua'a cha' cua'ni ngu' cha' suba' lo'o xa' nu cuna'a. ¹⁵ Lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' tya'a ndyu'u ti'i mā nu ná ntaja'a ngu' xtyanu ngu' ji'i xa' cha' cuxi nu ngulu'u ngu' nicolaítas bi'. Ná ndiya ti' na' cha' cuxi bi' tsiya' ti, nacui Ni. ¹⁶ Bi' cha' juani culochu' mā lcaa cha' cuxi bi', nacui Ni. Si ná tyaja'a mā cua'ni mā jua'a, yala ti caa na' ca su ndi'i mā cha' xuu tya'a na' lo'o mā lo'o xlyu cusuu nu ntucua tu'ba na', nacui Ni. ¹⁷ Cua'a jyaca mā xi ji'i ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca mā cuna mā: Tso'o ti cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a ña'a cuayá tye chalyuu ji'i ngu'; caca tyaala' ti' tyiquee ngu' bi', cacu ngu' cha' tso'o nu cua nguxco'o na' cha' caja ji'i ngu'. Lo'o jua'a ta na' sca quee sube ti nu ngati ña'a, nu nscua xtañi scaa ngu' chu', cha' ca cuayá ti' ngu' bi', cha' tso'o ti nti' na' ña'a na' ji'i ngu'; chaca xtañi nu tso'o la laca nu nscua chu' quee bi'. Ná caca chacuayá' ji'i xa' ñati tyuloo xtañi bi'; cua laca ti ñati nu caca xtañi bi' ji'i, bi' laca nu caca chacuayá' cha' tyuloo ji'i, nacui Ni."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Tiatira

¹⁸ Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Tiatira, cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' lo'o mā, na' nu laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi, na' nu ngulane tsa xee cloo na' ñi'ya laca lo'o lye tsa ndyatū quii' su talya ña'a, na' nu ndubi tsa ña'a quiya' na' ñi'ya laca sca chcuā ngatsi nu scui chu'. ¹⁹ Cua jlo ti' na' lcaa ña'a nu ndu'ni mā, nacui Ni. Ntsu'u tsa tyiquee mā ña'a mā ji'i tya'a mā nu ntsu'u cha' ji'i lo'o na', cha' tso'o tsa ngusñi mā cha' 'na; nxyucua mā ji'i ñati nu lyiji tsa cha' tso'o ji'i, jua'a ndalo tsa tyiquee mā lo'o ndyu'ni lya' ti' ngu' ji'i mā. Lo'o juani tso'o la xi ndyu'ni mā, nga'aa si'i ñi'ya nu ngua'ni mā tya sa'ni la, nacui Jesús. ²⁰ Pana nde qui'ya nu ntsu'u cha' sta na' hichu' mā, nacui Ni, laca cha' tya nda mā chacuayá' ji'i nu cuna'a Jezabel bi', cha' culu'u cha' cuxi ji'i ngu' tya'a mā. Ycu' ma' nacui ma' cha' laca ma' tu'ba ji'i ycu' Ndyosi, pana ndatsaa tsa ma' bi' ji'i ñati nu ntsu'u cuentya jna'; nclu'u qui'i ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' cha' suba' lo'o xa' cuna'a, jua'a nclu'u ma' ji'i ngu' cha' cacu ngu' msta nu nscua slo lcu' jo'ó ji'i ngu', nacui Ni. ²¹ Cua ntajatya tsa na' ji'i nu cuna'a bi', ni jacua' culochu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i; pana ná ntaja'a ma' bi' xtyanu ma' cha' suba' nu ndu'ni ma'. ²² Bi' cha' juani ta na' cha' ti'f ji'i ma' bi', nacui Ni. Stu'ba ti caca quicha nu cuna'a bi' lo'o nu ñati nu suba' tsa ndyu'ni lo'o, lye tsa caca quicha ngu'. Jua'a cua'ni na' lo'o ngu' bi', si ná ca tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni ngu', cha' culochu'

ngu' ji'i cha' cuxi bi'; ²³ hasta cujuui na' ji'i ñati nu ngusñi cha' ji'i nu cuna'a bi', nacui Ni. Lo'o li' lcaa taju ñati ji'i Jesucristo lcaa ti quichi, caca cha' ji'i ngu' cha' cua ngua'ni tye na' ji'i cha' cuxi bi'; li' taca jlya tso'o ti' ngu' cha' cua jlo ti' na' lcaa ña'a cha' nu ncliyacua ti' ñati chalyuu. Lo'o li' ca cuayá' ti' lcaa mā cha' la cui' ñi'ya ngua'ni mā cha' cuxi tya lo'o yaa mā chalyuu, jua'a xcube' na' ji'i mā, nacui Jesús. ²⁴ Juani chcu' na' xi lo'o cu'mā tya'a ngusñi mā cha' jna', nu ndyanu mā nde Tiatira, cu'mā nu ná ngusñi mā cha' cuxi nu ncliyu'u nu cuna'a cuxi bi': ná jlo ti' mā cua'ni mā cha' cuxi nu nacui ngu' bi' cha' sca cha' nu tucui tsa nu ntsu'u ji'i Satanás laca, lo'o jua'a laca cha' cuxi bi'. Tso'o ndu'ni mā lacua. Ná ta na' xa' cña nu cua'ni mā, nacui Ni, ²⁵ masi sca ti cha' chcu' na' lo'o mā, cha' ña'a ti tya tyanu tso'o cha' ne' cresiya ji'i mā, lcaa cha' nu cua ndyuna mā tya tsubi' la; tyanu cha' bi' ña'a cuayá' nu caa na', nacui Jesús. ²⁶ Tso'o ti cua'ni na' lo'o cua ña'a ca ñati nu tyijiloo ji'i nu xña'a, ñati nu ndalo, cha' ndu'ni ngu' cua ña'a ca cña nu nti' na' cha' cua'ni ngu' ña'a cuayá' tye chalyuu, nacui Ni. Stu'ba ti tyucua ngu' bi' lo'o na', cha' caca ya loo ji'i lcaa ñati chalyuu ca li', ²⁷ cha' cua nda ycu' Ndyosi Sti na' chacuayá' cha' caca na' loo; jua'a tlyu tsa chacuayá' ta ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi' lo'o caca ngu' loo ji'i ñati. Li' xcube' tsa ngu' ji'i ñati nu ná tyaja'a taquiya' ji'i cha' ji'i ycu' Ndyosi. ²⁸ Lo'o jua'a ta na' sca xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' ñi'ya laca sca cuii tlyu nu tyucua nde nguxee, nacui Ni. ²⁹ Cua'a jyaca mā xi ji'i ña'a cha' nu nda na' lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni scaa quichi, si tyaja'a ca mā cuna mā, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde quichi Sardis

3 'Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati nu ndu cuentya jna' nde quichi Sardis, cha' culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' na' lo'o mā: Ndi'i Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o na', bi' laca cati tya'a cui'i lubii nu nda Ni ndyaa tyucui ña'a chalyuu. La cui' jua'a ya' na' ndacui nu cati tya'a cuii ndubi bi'. Cua nda na' cuentya ji'i lcaa ña'a nu ndu'ni mā, nacui Ni. Jlo ti' na' cha' ngunu'u cresiya ji'i mā, masi nacui ngu' quichi cha' lubii tsa ndu'ni mā, nacui Ni. ² Quee ti' mā juani, cha' ndi'i mā ñi'ya si laja' ti mā. Cua'ni clya mā nu tya xi ca cha' tso'o nu tya jlo ti' mā cha' cua'ni mā, cha' ná chcuna' cña bi' tsiya' ti; bilya ña'a na' si cua ndu'u scua cña bi' ji'i mā, nacui Ni. ³ Tyi'u ti' mā cha' tso'o tsa ngusñi mā cha' 'na nu lo'o ngulu'u ngu' cha' ji'i mā tya clyo; taquiya' mā ji'i cha' bi' chaca quiya', pana culochu' mā cha' cuxi nu ndyu'ni mā juani, nacui Jesús. Si ná tyaja'a mā taquiya' mā cha' 'na, li' tsiya' ca tyu'u tu-cua na' caa na' slo cu'mā, ñi'ya nti' lijya sca nu cuaana; caa na' cha' xcube' na' ji'i mā lo'o ná ca tii mā ni hora laca nu caa na', nacui Ni. ⁴ Masi jua'a jlo ti' na' cha' tya ntsu'u xi ñati nu tso'o tsa ngusñi cha' jna' nde Sardis bi', nu lubii cresiya ji'i ngu'. Nu xa' la ngu' tya'a ndyu'u ti'i mā ni, cua ngui'i tsa ngu' ndyu'ni ngu' cha' cuxi; pana ngati tsa late caca ji'i ñati nu tya nxñi cha' jna',

tya'a ngu' bi' lo'o na', nacui Ni. Ndacui cha' caca jua'a jii' ngu' bi', ⁵ cha' xcui' ngatj tsa late' cacu' ñati' nu cua ntijiloo jii' nu xña'a, nacui Ni. Nga'aa cuityi' na' xtañi ngu' bi' jii' quityi' ca su nscua xtañi ñati' nu nguju' chalyuu cucui jii' jua'a. Lo'o tyalaa na' ca su ntucua ycu' Sti na' lo'o ngu' xca jii' Ni, li' ñacui na' jii' Ni cha' ñati' 'na laca ngu' bi', nacui Ni. ⁶ Cua'a jyaca mā xi jii' ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o taju ñati' nu ngusñi cha' jii' Ni scaa quichj, si tyaja'a ca mā cuna mā, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati' nu ngusñi cha' jii' Ni nde quichj Filadelfia

⁷ Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati' nu ndu cuentya jna' nde quichj Filadelfia, cha' culu'u cha' jii' ycu' Ndyosi jii' ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' lo'o mā, na' nu laca nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi: Xcui' lubii tsa cresiya 'na, xcui' cha' liñi ndu'ni na'. Juani laca na' loo jii' ñati' 'na ñi'ya ngua jyo'o David loo jii' ngu' tya sa'ni la. Nu lo'o ta na' chacuayá' cha' cua'ni ñati' sca cña, ná tucui taca jii' tacu' cha' jii' ngu' bi' li'; nu lo'o tacu' na' cha' jii' ñati' cha' ná cua'ni ngu' sca cña, ná tucui taca jii' cua'ni cña bi' li'. ⁸ Nda na' cuentya jii' lcaa ña'a nu ndu'ni mā, nacui Ni. Cua nda na' sca cña tso'o cha' cua'ni mā, lo'o ná tucui taca tacu' cha' jii' mā li', masi jlo ti' na' cha' ná caca jii' mā chcu' lye mā lo'o ñati' cuentya jna', cha' ná nguula ti' tyiquee mā tsiya' ti; pana ña'a ti tya ndaquiya' mā jii' lcaa cha' nu nclyu'u na' jii' mā, bilya xtyanu mā 'na. ⁹ Ntsu'u xi taju ñati' nu cuiñi ti nda cha' lo'o tya'a ngu' cha' ñati' jna' laca ngu'; liñi la ñacui na cha' ntsu'u cha' jii' ngu' bi' lo'o Satanás. Ca tiya' la xi cuane na' jii' ngu' bi', cha' tyaa ngu' ca slo cu'mā, tyu sti' ngu' slo mā cha' cua'ni tlyu ngu' jii' mā li'; caca cuayá' ti' ngu' jua'a cha' tyaca'a tsa cu'mā 'na. ¹⁰ Cua ndyiu' ti' mā cha' nu nacui na' jii' mā tsubi', cha' talo tyiquee mā cha' tu ti' mā 'na ni tsā tyaa na' chaca quiya'; bi' cha' juani cua'ni na' cha' ná sca caca jii' mā lo'o tyalaa tyempo cuxi nde chalyuu. Cua lijya caca cha' cuxi bi', nu cua'ni cuayá' jii' lcaa ñati' chalyuu. ¹¹ Cua tyaa ti na'. Ná ta mā chacuayá' cha' culiji yu'u jua'a ti cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya jii' mā, tya cua'ni mā ñi'ya nu ngua'ni mā tya sa'ni la. Tii ti ti' tyi' mā cha' caja chalyuu tso'o nu ta ycu' Ndyosi jii' mā lo'o tye chalyuu re. ¹² Cua ña'a ca ñati' nu tyijiloo jii' nu xña'a ni, tlyu tsa caca ñati' bi' laja ñati' 'na lo'o cua ndyee chalyuu; tso'o tsa tyi' ngu' bi' ca su ndi' na'. Scua na' xtañi ycu' Ndyosi Sti na' loo ngu' bi', lo'o jua'a scua na' ni naa quichj tlyu nu ca jii' ycu' Ni; Jerusalén cucui naa quichj bi'. Tyu'u bi' nde su ntucua ycu' Ndyosi, caa ca'ya bi' lo yuu. Jua'a scua na' xtañi ycu' na' loo ngu' bi', cha' laca ngu' ñati' 'na. ¹³ Cua'a jyaca mā xi jii' ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o taju ñati' nu ngusñi cha' jii' Ni scaa quichj, si tyaja'a ca mā cuna mā, nacui Jesús."

Cha' nu nda Jesús lo'o taju ñati' nu ngusñi cha' jii' Ni nde quichj Laodicea

¹⁴ Lo'o jua'a scua nu'u cha' re cha' tsa slo nu ñati' nu ndu cuentya jna' nde quichj Laodicea, cha' culu'u cha' jii' ycu' Ndyosi jii' ngu' bi': "Ndi'ya nchcui' na' lo'o mā: Chañi cha' ndyu'u tucua cha', lcaa cha' nu nda na' lo'o ñati; liñi tsa nchcui' na' cha' jii' ycu' Ndyosi Sti na' lo'o ñati, cha' tyucui tyiquee na' ndu'ni na' cña jii' ycu' Ni. Nu lo'o nguxana ndya' lcaa na nu ntsu'u chalyuu, stu'ba ti ndu' na' lo'o ycu' Ni nu ngua li', nacui Jesús.

¹⁵ Cua jlo ti' na' lcaa ña'a nu ndu'ni cu'mā; jlo ti' na' cha' ni si'i na ngusñi tso'o mā cha' 'na, lo'o jua'a ni si'i na ndya'achy' mā cha' 'na. Tso'o la masi tyucui tyiquee mā xñi mā cha' 'na, masi xtyanu mā cha' 'na tsiya' ti.

¹⁶ Ni'ya laca si co'o na hitya nu conu' ti chcatsy, ni si'i na tyique', ni si'i na tyacala', na conu' ti chcatsy bi'; ná tso'o ndyiyu' bi', salú na jii' nde lo yuu, nga'aa co'o na jii'. Jua'a laca cu'mā cuentya jna', cha' sa cla'be ti ná ngusñi mā cha' 'na. ¹⁷ Quiña'a tsa cha' ntsu'u jii' ya, nacui mā. Cua nguju' sca chalyuu tso'o jii' ya, bi' cha' nga'aa ntsu'u cha' nu lyiji jii' ya, nacui mā. Pana ná nda mā cuentya cha' tya'na tsa mā nti' na' ña'a na' jii' mā. Tso'o la si ca tyuju'u ti' mā, nti' na', cha' nga'aa ntsu'u cha' jii' mā tsiya' ti; ntsu'u tsa cha' nu lyiji jii' mā nti' na' ña'a na' jii' mā, bi' cha' ná nchca culacua tso'o ti' mā tsiya' ti. ¹⁸ Ta na' sca cuij lo'o mā lacua, bi' cha' cua'a jyaca mā jii' cha' nu chcu' na' lo'o mā, cha' chañi taca culu'u cha' bi' jii' mā ñi'ya caca xutacui cha' cuxi nu ntsu'u jii' mā: Nga'a cha' cua'ni mā cha' caja sca chalyuu cucui jii' mā su nga'aa cua'ni mā cha' cuxi, cha' nga'aa ntsu'u cha' ca tyuju'u la ti' mā li'. Cua'ni mā cha' culacua tso'o xi ti' mā lacua, cha' ca cuayá' ti' mā scaa cha'.

¹⁹ Lcaa ñati' nu tyaca'a tsa 'na, ndaca'a na' xi jii' ngu', nchcube' na' xi jii' ngu'. Cua'ni clyā mā lacua, cha' culochy' mā cha' cuxi nu ndyu'ni mā. ²⁰ Cua'a jyaca mā: Cua ndyalaa na' nde slo cu'mā; ndy ti na' nchcui' na' lo'o mā juani, cha' cua ña'a ca ñati' nu tucua cha' 'na, tyanu na' slo ngu' bi' li'; tyi' na' slo ngu' bi', tso'o tsa tyu'u cha' jna' lo'o ngu' bi' li'. ²¹ Cua ña'a ca ñati' nu tyijiloo jii' nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu, ta na' su tyucua ñati' bi' ca su ntucua na' cha' laca na loo; cha' jua'a na', cua ntijiloo na' jii' nu xña'a bi', lo'o juani nga'a na' slo ycu' Sti na' su laca Ni loo. ²² Cua'a jyaca mā xi jii' ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o taju ñati' nu ngusñi cha' jii' Ni scaa quichj, si tyaja'a ca mā cuna mā."

²⁰ Cua'a jyaca mā: Cua ndyalaa na' nde slo cu'mā; ndy ti na' nchcui' na' lo'o mā juani, cha' cua ña'a ca ñati' nu tucua cha' 'na, tyanu na' slo ngu' bi' li'; tyi' na' slo ngu' bi', tso'o tsa tyu'u cha' jna' lo'o ngu' bi' li'. ²¹ Cua ña'a ca ñati' nu tyijiloo jii' nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu, ta na' su tyucua ñati' bi' ca su ntucua na' cha' laca na loo; cha' jua'a na', cua ntijiloo na' jii' nu xña'a bi', lo'o juani nga'a na' slo ycu' Sti na' su laca Ni loo.

²² Cua'a jyaca mā xi jii' ña'a cha' nu nda Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o taju ñati' nu ngusñi cha' jii' Ni scaa quichj, si tyaja'a ca mā cuna mā."

Cua ndye cha' nu nda Jesús ndyaa slo taju ñati' jii' Ni scaa quichj.

Ndyu'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi ca su ntucua Ni

4 Li' nguxña'a na' nde cua, na'a na' cha' ntucua yaala sca toni' ca bi'. Li' xa' nguañi nchcui' nu ñati' nu cua nchcui' lo'o na' tsaca quiya' nu ngua tya tsā la; ñi'ya ndañi nclya'á cui'chcua, jua'a nxi'ya nu bi' nchcui' lo'o na'. Ndi'ya nchcui' nu bi' lo'o na' li':

—Tyacuí clya nu'ú ca nde, culu'u na' jinu'ú lcaa cha' nu nga'á cha' caca tyempo nde loo la.

² Hora ti ngua'ya Xtyi'i ycuí' Ndyosi lo na' li'. Cla'be nde cua' bi' na'á na' cha' ntucua sca yaca xlya tlyu nu tso'o tsa ña'á. Nde bi' ntucua sca ñatí. ³ Ndubi tsa ña'á loo ycuí' nu Cusu' nu ntucua ca bi', lo'o tyúú tya'a col-or ntsu'u loo Ni, ñi'ya laca quee ndubi nu ngatsi ña'á, ñi'ya laca quee nu nga'a tsa ña'á. Tyi'í ca chü' su ntucua bi' ndü cuaña taa nu nga'aa ña'á nlyu'u xee.

⁴ Nde chü' la ntucua xa' la yaca xlya; lo yaca bi' ntyucua calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu', tsa lo scuii ti ntucua ngu' tyi'í ca chü' su ntucua Ni. Lacu' ngu' bi' late' ngatí, jua'á ntucua sne' oro hique scaa ngu'. ⁵ Lye tsa nguañi nchcui' tyi'yu li', lye tsa ndyubii ca su ntucua ycuí' Ndyosi li'. Nde loo su tlyu su ntucua Ni ndü cati tya'a quityee ya' ndyaquí, bi' laca nu cati tya'a cui'í lubii nu laca Xtyi'i ycuí' Ndyosi nu ndu'u ndyaa tyucui ña'á chalyuu. ⁶ Nde cla'be su ntucua ñatí bi', ngua ti' na' cha' na'á na' sca tayu'; ñi'ya ndubi ña'á sca caatyá, jua'á ndubi ña'á bi'.

Tyi'í ca chü' su ndü yaca xlya tlyu bi', ca bi' ndü jacua tya'a na lu'ú nu ñi'ya ña'á na'ni, jua'á ña'á; ndü ni' cua. Tyucui ña'á ni' ntucua cloo ni'; masi nde sii' ni', masi nde chü' ni' ntucua cloo ni'. ⁷ Na'ni nu nchca clyo bi', ñi'ya ña'á cuichi ña'á ni'; na'ni nu nchca tyucuaa bi', ñi'ya ña'á toro cuañi' ña'á ni'; na'ni nu nchca tyuna bi', ñi'ya ña'á saca' ñatí, jua'á ña'á saca' ni'; na'ni nu nchca jacua bi', ñi'ya ña'á cua'ya ndyacuí, jua'á ña'á ni'.

⁸ Scua' tya'a lu'be ntsu'u ji'í scaa na'ni bi', pana ntucua cloo ni' tyucui ña'á hichü' lu'be ni'; lo'o nde ne' lu'be ni', la cui' jua'á ntucua cloo ni'. Nga'aa nchca tì cha' ndula tu'ba ni' tsá lo'o talya:

Xcui' na lubii tsa cresiya ji'í ycuí' Ndyosi nu nchca ji'í ndu'ni lcaa cña, nacují ni' lo'o ndyula tu'ba ni'.

Nu ngua tya clyo lu'ú ycuí' Ni, la cui' jua'á na lu'ú Ni juani,

lo'o ña'á ti tya lu'ú Ni tyempo nde loo la.

Jua'á nacují ni' lo'o ndyula tu'ba ni'.

⁹ Lu'ba ti ndyula tu'ba nu ca ta'a jacua na'ni tacati bi' li'. Ndu'ni tlyu ni' ji'í Ni, ndu'ni chí ni' loo ycuí' Ni; ndya tsa ni' xlya'be ji'í ycuí' Ni nu ntucua lo yaca xlya tlyu bi', cha' lcaa yija lu'ú ycuí' Ndyosi. ¹⁰ Lcaa quiya' lo'o ndyula tu'ba na'ni bi', li' ndyatü stí' nu ngu' cusu' bi' nde loo su ntucua ycuí' Ni lo yaca xlya tlyu bi'; ndu'ni tlyu ngu' cusu' bi' ji'í ycuí' Ni cha' lcaa yija lu'ú Ni. Li' nda'ya ngu' sne' oro nu ntucua hique ngu', nsta ngu' ji'í nde loo su tlyu su ntucua ycuí' Ni. Ndi'ya nchcui' ngu' lo'o Ni li':

¹¹ Ndyosi Xu'na ya, nga'á cha' cua'ni tlyu ya jinu'ú, cha' cua'ni chí ya loo nu'ú, nacují ngu'.

Nchca jinu'ú cua'ni nu'ú lcaa lo cña tsiya' ti nu nti' nu'ú cua'ni nde chalyuu.

Na cua ngüiñá nu'ú lcaa lo na nu ntsu'u nde chalyuu; chacuayá' jinu'ú lu'ú lcaa na, cha' nda nu'ú chacuayá' cha' ndya'á lcaa na lu'ú.

Jua'á nacují ngu' lo'o ndyula tu'ba ngu' li'.

Nu ñatí nu taca ji'í chcui' lo quityi nu ntsu'u ya' ycuí' Ndyosi

5 Li' na'á na' cha' ntsu'u quityi ya' tsu' cui' nu cusu' laca loo nu ntucua lo yaca xlya bi'. Sca quityi nchcui', nu ngutu ti ña'á laca bi'; jua'á tyucuaa chü' quityi bi' cua nscua cha'. Cati se'í nga'á nguiña' tu'ba quityi su ndyacu' bi'. ² Li' na'á na' cha' ndü sca ñatí nguula, sca xca' ji'í ycuí' Ndyosi. Cui'í tsa ngusi'ya xca' bi':

—¿Tilaca laca nu ntsu'u chacuayá' ji'í cha' suu nguiña' nu nga'á tu'ba quityi nchcui' bi', cha' chcana quityi bi'? —nacují.

³ Li' masi tyucui ña'á su ntucua ycuí' Ndyosi bi', masi tyucui ña'á lo yuu chalyuu, masi tyucui ña'á chaca ba'a chalyuu su ndyaa ñatí nu cua ngujui, ná ngujui nu scana ji'í quityi cha' chcui' ngu' lo. ⁴ Ti'í tsa ngusi'ya na' li', cha' nga'aa ngujui nu scana ji'í quityi cha' chcui' ngu' lo. ⁵ Li' nguxana nchcui' sca nu cusu' lo'o na':

—Nga'aa xi'ya nu'ú juani —nacují—. Cua ngujui nu scana ji'í quityi bi', nu taca ji'í suu nguiña' bi', masi nu cati tya'a nguiña' nu nga'á tu'ba quityi bi'. Ycuí' yu bi' laca loo ji'í ngu' Judá, cha' la cui' tya'a ñatí ji'í jyo'o David laca yu bi'. Cua ntijiloo yu ji'í nu xña'á, bi' cha' juani taca ji'í yu scana yu quityi bi'.

⁶ Li' na'á na' ndü sca ñatí; ñi'ya ña'á sca xlya' cuañi', jua'á ña'á ñatí bi'. Ndü yu bi' nde loo su tlyu su ntucua ycuí' Ndyosi, laja su ndü nu ngu' cusu' bi', laja nu na'ni tacati bi'. Tya tyaca' nscua cuayá' hichü' yu tya lo'o ndyujui ngu' ji'í yu tsaca quiya', jua'á ña'á yu bi'. Cati tya'a sata ntucua hique nu ñi'ya ña'á xlya' nu ndü cuentya ji'í Jesús. La cui' jua'á ntucua cati tya'a cloo Ni; nu cloo Ni ni, bi' laca cati tya'a cui'í lubii nu laca Xtyi'i ycuí' Ndyosi nu ndu'u ndyaa tyucui ña'á chalyuu. ⁷ Li' ndyaa nu ñi'ya ña'á xlya' bi' ndyiqui'ya Ni ji'í quityi nchcui' nu ntsu'u ya' tsu' cui' nu cusu' laca loo nu ntucua su tlyu bi'. ⁸ Lo'o ngusñi Ni quityi bi', li' ngutu stí' ca ta'a jacua na'ni tacati bi'; lo'o jua'á nu calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu' bi', ndü stí' ngu' nde loo nu ñi'ya ña'á xlya' bi'. Ntsu'u sañi ya' ngu' cusu' bi', lo'o jua'á ntucua cuu oro ya' lcaa ngu' cusu' bi'; ntsu'u yana jo'ó nu ndyaquí ne' cuu bi'. Ñi'ya lo'o ntyucua xtyi'í yana jo'ó ndyaquí bi', jua'á ndyaa cha' nu nchcui' ngu' ca slo ycuí' Ni lo'o nchcui' ñatí ji'í ycuí' Ndyosi lo'o Ni. ⁹ Li' ndyula tu'ba ngu' bi' sca jii' cha' cua'ni chí ngu' loo nu ñi'ya ña'á xlya' bi'. Bilya cuna na' jii' nu ndyula tu'ba ngu' bi':

Cua nda ycuí' Ni chacuayá' jinu'ú cha' xñi nu'ú quityi nchcui' bi', nacují ngu',

cha' suu nu'ú nguiña' nu nga'á tu'ba quityi bi'.

Na cua ndyujui ñatí jinu'ú tsaca quiya';

pana lo'o ngujui nu'ú ni, li' ngua'ni nu'ú cña cuentya ji'í ya cha' caca ya ñatí ji'í ycuí' Ndyosi.

Ñatí nu cua ndyuu' cua ña'á ca quichí tyi ngu', ñatí nu nchcui' cua ña'á ca lo cha'cña nu nchcui' ñatí chalyuu, ñatí nu ndyuu' tyucui ña'á chalyuu mala su ndi'í ñatí, bi' ñatí nu ngusubi nu'ú ji'í.

¹⁰ Cua ngua'ni nu'ü cha' caca ngu' bi' sca lo ñati nu ndulo tsa cuentya jii' ycu' nu'ü, cha' taca cua'ni ngu' cña nu nti' ycu' Ndyosi Sti na. Lo'o jua'ä caca ngu' bi' loo nde chalyuu.

¹¹ Lo'o ndye ndañi jii' bi', chaca quiya' na'ä na' ca bi'. Li' ndyuna na' ndyula tu'ba tyü tsa mil tya'a xcä jii' ycu' Ndyosi; nde chü' su ntucua yaca xlya, nde chü' su ndü na'ni tacati bi', nde chü' su ndü ngu' cusu' bi', ca bi' ndü quiña'ä tsa ngu' xcä bi' li'. ¹² Cuij tsa ndyula tu'ba ngu' li':

Cua ndyujuii ngu' jii' nu ñi'ya ña'ä xlya' bi' tsaca quiya', nacuj ngu'.

Xqui'ya ñati chalyuu, bi' cha' ngujuii Ni.

Lo'o juani nga'ä cha' hcui' na jii' Ni, cha' lcaa lo cña tsiya' ti nchca jii' Ni cua'ni Ni;

jua'ä na jii' Ni laca lcaa lo na tsiya' ti.

Lcaa cha' jlo ti' Ni, lcaa cña nchca jii' Ni;

bi' cha' ndyu'ni chi na loo Ni, ndyu'ni tlyu na jii' Ni, lo'o jua'ä tso'o tsa hcui' na jii' Ni lo'o ñati.

Jua'ä nacuj xcä jii' ycu' Ndyosi lo'o ndyula tu'ba ngu'.

¹³ Li' nguañi ndyula tu'ba lcaa ñati tyucui ña'ä chalyuu, lcaa ngu' nu cua nda ycu' Ndyosi jii' liya nde chalyuu; masi nde cuä su ntucua ycu' Ni, masi nde lo yuu chalyuu, masi chaca ba'a chalyuu su ndyaa ñati nu ngujuii, masi lo tyujo'o, lcaa ñati bi' ndyu'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu':

Cua'ni tlyu na jii' ycu' nu Cusu' nu ntucua ca su tlyu, nacuj ngu', cua'ni chi na loo Ni.

Jua'ä nu ñi'ya ña'ä xlya' bi', cua'ni tlyu na jii' Ni.

Sca ti ycu' Ndyosi ntsu'u chacuayá' jii' Ni cha' cua'ni Ni lcaa lo cña tsiya' ti;

lo'o jua'ä ná nga'ä cha' tye cha' jii' ycu' Ni tsiya' ti, nacuj ngu'.

¹⁴ Nu ca ta'a jacua na'ni tacati bi' ni, nguxacuj ni' cha' jii' ngu' li':

—Jua'ä caca cha' lacua —nacuj ni'.

Li' ndü sti' nu calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu' bi', ngua'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi, cha' ná nga'ä cha' tye yija jii' Ni.

Nu lo'o ndyaala quityi jii' ycu' Ndyosi

6 Li' na'ä na' cha' ngusuu nu ñi'ya ña'ä xlya' bi' sca nguiña' nu nga'ä tu'ba quityi bi'. Ndyuna na' nchcui' sca na'ni tacati bi' li'. Lye tsa nguañi nchcui' ni' ñi'ya lo'o ndañi nchcui' tyi'yu:

—Cuä cly nu'ü ca nde —nacuj.

² Li' nguxña'ä na' jii' nu ñati nu nchcui' na'ni tacati bi' lo'o, na'ä na' ndü sca cuayu ngati; yu nu ntucua hichü' cuayu bi' ni, na'ä na' ntucua sca cuaty' ya' yu, lo'o jua'ä cua nda ngu' sca sne' hcua' cha' tyucua hique yu. Li' ngutu'u yu ndyaa yu cusuü; ntijiloo yu li', lo'o ña'ä ti tya tyijiloo la yu xi jii' tya'a cusuü yu.

³ Lo'o li' ngusuu nu ñi'ya ña'ä xlya' bi' chaca nguiña' nu nga'ä to' quityi bi'. Ndyuna na' nchcui' na'ni tacati nu nchca tyucuaa li':

—Cuä cly nu'ü ca nde —nacuj.

⁴ Li' ngutu'u tucua chaca cuayu nu nga'a ña'ä color jii'. Yu nu ntucua hichü' ni' bi' ntsu'u chacuayá' jii'

cua'ni cha' cusuü lo yuu chalyuu, cha' jua'ä cujuui ñati chalyuu jii' tya'a ñati ngu'. Tonu tsa xlyu cusuü ngujui jii' yu bi'.

⁵ Lo'o li' nu nchca tyuna quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'ä xlya' bi' nguiña' nu nga'ä to' quityi. Ndyuna na' cha' nu nchcui' na'ni tacati nu nchca tyuna li':

—Cuä cly nu'ü ca nde —nacuj.

Li' na'ä na' ndü sca cuayü nu ngata ña'ä; sca' cuayá' ndacui ya' ñati nu ntucua hichü' cuayu bi'. ⁶ Li' ngua ti' na' cha' nguañi nchcui' sca ñati nu nda xtyi' i' laja su ndü nu jacua tya'a na'ni tacati bi':

—Sa sca' ti nscua' caja jii' ngu' cua'ni ngu' cña sca tsä —nacuj—, lo'o jua'ä sca milya ti si'yu nscua' jo'o caja jii' ngu' sca tsä; pana ña'ä ti quiña'ä nga'ä caca se-tye, lo'o jua'ä quiña'ä caca vino nu ndy'yu ngu' —nacuj yu bi'.

⁷ Lo'o li' nu nchca jacua quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'ä xlya' bi' nguiña' nu nga'ä tu'ba quityi bi'. Ndyuna na' nchcui' na'ni tacati nu nchca jacua li':

—Cuä cly nu'ü ca nde —nacuj ni'.

⁸ Li' na'ä na' cha' ndü sca cuayu nu ngatsi ña'ä. La Muerte naa nu ntucua hichü' cuayu bi', cha' bi' laca nu ndyaa ndyujuii jii' ñati; nde chü' bi' ngutu'u lca'ä tsa tlyu ti cresiya jii' ngu' jyo'o. Ntsu'u chacuayá' jii' yu bi', cha' cujuui yu jii' ña'ä tsaca yu'be ñati nu ndi' chalyuu; lcaa ni' su ndi' jacua tya'a ñati ni, cujuui yu jii' tsaca tya'a ngu' li', masi lo'o caca cha' cusuü jii' ngu', masi lo'o caca jbi'ña jii' ngu', masi lo'o quicha ngu', masi lo'o cua'ni xña'ä na'ni tyala lo'o ngu'.

⁹ Lo'o li' nu nchca ca'yu quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'ä xlya' bi' nguiña' nu nga'ä tu'ba quityi bi'. Li' na'ä na' sca mesa tlyu nde loo su ntucua ycu' Ndyosi, mesa bi' laca nu tyucua msta' lo. Nde ne' mesa bi' ntsiya tyü tya'a ngu' nu ngujuii; cua ndyujuii ñati jii' ngu' bi' xqui'ya cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi', cha' ná ntsii' ngu' bi' nchcui' ngu' cha' bi' lo'o tya'a ñati ngu' li'. ¹⁰ Cuij ngusi'ya jyo'o bi':

—Ndyosi Xu'na ya —nacuj ngu'—, xcui' lubii tsa cresiya jinu'u; xcui' cha' liñi ndu'ni nu'ü —nacuj jyo'o bi'—. ¿Ha tya tiya' tsa cua'ni cuayá' nu'ü jii' ñati chalyuu? ¿Ha tya tiya' tsa xcube' nu'ü jii' ngu' xqui'ya cha' cua ndyujuii ngu' jii' ya? —nacuj jyo'o bi'.

¹¹ Lo'o ti ngujui late' ngati cacu' lcaa jyo'o bi', li' nchcui' ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi':

—Xa' xtyii cña' mā tya xi ca, ña'ä cuayá' tyalaa tyü tya'a jyo'o ngu' tya'a mā, tya'a ngusñi mā cha' jii' Jesús, tya'a ndyu'ni mā cña jii' Ni; tya cujuui ñati chalyuu jii' ngu' bi' ñi'ya lo'o cua ndyujuii ngu' jii' cu'mā —nacuj Ni.

¹² Lo'o li' na'ä na' jii' nu ñi'ya ña'ä xlya' bi', cha' nu nchca scuá quiya' ngusuu Ni nguiña' nu nga'ä to' quityi bi'; lye tsa ngulacuj chalyuu li'. Li' ndyacu cuichaa, ngua talya xee; ñi'ya laca sca late' ngata nu nchcu' ñati su nscua jyo'o, jua'ä ña'ä ngua bi'. Lo'o jua'ä co' ni, ngua nga'a ña'ä bi'; ñi'ya ña'ä tañi, jua'ä ña'ä bi'. ¹³ Li' ndyalú cuii nu ntsu'u nde cuä; ñi'ya nti' ndyalú mancü ye'e lo'o lye tsa nchca cui' nchquiña jii' sta' yaca, jua'ä ndyalú cuii nde lo yuu li'. ¹⁴ Nga'aa

chcana ña'a ngu' nde cua li'; cua nguliji yu'u bi', cha' ngulatsu' ycuí' Ndyosi ji'i. La cui' jua'a ngulatsu' Ni ji'i lcaa ca'ya cua; jua'a lcaa yuu cla'be nu nscua cla'be hitya, ngulatsu' Ni ji'i. ¹⁵ Li' ngutu'u cuatsi' ti lcaa ñati, masi tyuquee, masi quiya' cua'a, masi sii' ca'ya; lcaa ngu' nu laca loo, cuati nu laca loo ji'i ñati cusu, masi culiya' ngu', masi tlyu tsa ñati laca ngu', masi msu nu ngüi'ya ti ñati, masi msu nu ndi'i tso'o ti laca ngu' bi', lcaa ngu' lo'o tya'a ngu' ngutu'u cuatsi' ngu'. ¹⁶ Li' ngusi'ya ngu' ji'i ca'ya lo'o ji'i quee tlyu:

—Cuaa clya ma xasu ma hichu' ya, cha' ná ña'a ycuí' nu Cusu' nu ntucua su tlyu ji'i ya; ñasi' tsa nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ña'a Ni ji'i ya —nacu' ngu'.

¹⁷ Cua ndyalaa tsá cha' xcube' Ni ji'i ñati, lo'o ná nda-lo ngu' tsiya' ti ji'i cha' bi'.

Ni tsa lo tya'a ngu' Israel nu cua nga'a cuayá' ji'i ycuí' Ndyosi nde tyacaa ngu'

7 Tiya' la li' na'a na' ji'i jacua tya'a xcá ji'i ycuí' Ndyosi; na'a na' nde quiya' chalyuu, nde jacua se'i su ndu nu jacua tya'a ngu' xcá bi'. Ndaca'a xcá bi' ji'i ca ta'a jacua cui'i nu nlyatu'u lo chalyuu; nga'aa nda ngu' xcá bi' chacuayá' culatu'u cui'i bi', masi nde lo yuu, masi nde tyujo'o, ni sca chu' yaca ná culatu'u cui'i. ² Li' na'a na' ndu'u tucua chaca yu xcá, nu ndu'u tucua liya' nde su tyucua cuichaa. Ndyi'ya yu cuayá' nu cua nda ycuí' Ndyosi ji'i yu, cha' cua'a yu hichu' ñati ji'i ycuí' Ndyosi; la cui' Ni nu nda chalyuu ji'na laca bi'. Cuii nchcui' yu lo'o nu jacua tya'a xcá nu ntsu'u chacuayá' ji'i cha' cua'ni ñu'u ji'i chalyuu lo'o ji'i tyujo'o. ³ Ndi'ya nchcui' yu lo'o ngu' xcá bi' li':

—Ná cala' ma chalyuu, ná cala' ma tyujo'o, ná cala' ma yaca; tya lyiji cua'a ycuí' Ndyosi cuayá' nde tyacaa ñati nu ndu'ni cña ji'i ycuí' Ni.

⁴ Li' ngulu'u ngu' 'na ni tsa lo tya'a ñati nu cua ngua'a ycuí' Ndyosi cuayá' nde tyacaa ngu'; sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati laca bi'. Tyu'u ngu' bi' ji'i nu tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel, nu sca xtañi laca ji'i sca taju ngu':

⁵ Tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Judá nu ngua'a ycuí' Ndyosi cuayá' ji'i,

cuati tyu'u chaca tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Rubén,
cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Gad,

⁶ cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Aser,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Neftalí,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Manasés;

⁷ la cui' jua'a tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Simeón,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Leví,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Isacar,

⁸ cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Zabulón,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi José,

cuati tyu'u tii tyucuaa mil tya'a ñati ji'i ngu' tya'a xtañi Benjamín.

Tsa lo cua ti tya'a ngu' Israel ngua'a ycuí' Ndyosi cuayá' ji'i.

Nu xa' la ñati tyucui ña'a chalyuu nu ta ycuí' Ndyosi late' ngati ji'i

⁹ Tiya' la li' na'a na' ndu tsa tlyu ti ñati nu cua ngua'ni lyaá Jesús ji'i; quiña'a tsa ñati nga'a, bi' cha' ná tucui ngua ji'i culacua ji'i ñati bi'. Tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati ngutu'u ngu' yaa ngu'; lcaa lo ñati chalyuu yaa, cha' cua ña'a ca quichi' tyi ngu' ngutu'u ngu', cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu nchcui' ngu' bi'. Ndyatu' ngu' nde loo su ntucua yaca xlya tlyu, nde loo su ndu nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Late' ngati lacu' ngu', ntucua laca' nguiña ya' ngu' ndu ngu'. ¹⁰ Cuii nchcui' ngu' li':

Cua'ni tlyu na ji'i ycuí' Ndyosi nu Xu'na na nu ntucua lo yaca xlya tlyu,

la cui' bi' laca nu ndu'ni lyaá ji'na,

nacu' ngu' ji'i tya'a ngu';

jua'a nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ndu'ni lyaá ji'na,

nacu' ngu'. ¹¹ Lo'o jua'a lcaa xcá ji'i ycuí' Ndyosi, lo'o

ngu' bi' ndu' ngu' nde chu' su ntucua yaca xlya bi'; nde

chu' su ndu' na'ni tacati bi', nde chu' su ndu' ngu'

cusu', ca bi' ndi'i ngu'. Ndyaa stii ngu' nde loo ngu' lo

yu li', cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ycuí' Ndyosi. ¹² Li' nacui

nu ngu' xcá bi':

Jua'a caca cha' lacua; cua'ni tlyu na ji'i Ni, cua'ni chi' na loo Ni,

tya na xlya'be ji'i ycuí' Ni.

Chcui' na cha' lcaa cha' jlo ti' Ni, na ji'i Ni laca lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu;

lcaa lo cña tsiya' ti nchca ji'i Ni cua'ni Ni, sca ti ycuí' Ni ntsu'u chacuayá' ji'i Ni cua'ni Ni lcaa cña.

Lcaa yija' ná nga'a cha' tye cha' jua'a caca ji'i ycuí' Ndyosi Sti na.

Chañi cha' jua'a caca.

Jua'a nacui' ngu' xcá ji'i tya'a ngu'.

¹³ Li' nchcuane sca ngu' cusu' jna':

—¿Tilaca laca ñati nu nchcu' late' ngati, nti' nu'u?

—nacu'—. ¿Macala ndu'u ñati bi' liya?

¹⁴ —Ná jlo ti' na', Cusu'. Culu'u nu'u xi jna' —ni na' ji'i.

Nchcui' nu cusu' lo'o na' li':

—Cua nteje tacui ca ti cha' lye tsa nchcube' ñati bi', xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús —nacu' nu cusu' jna'—.

Cua laca lacu' ngu' late' ngati; cua ngua lubii ne' cresiya ji'i ngu' laca cha' bi', xqui'ya cha' cua ngu-

juii nu ñi'ya ña'a xlya' bi' lo crusi cuentya ji'i ngu'. ¹⁵ Bi'

cha' ndu' ngu' nde loo su tlyu su ntucua ycuí' Ndyosi

juani —nacu' nu cusu' bi'—, cha' tsá lo'o talya ndu'ni

ngu' bi' cña ji'i Ni ca su ndi'i Ni. Ycuí' Ni nu ntucua lo

yaca xlya tlyu bi' tyanu cacua ti su ndi'i ngu', cha' cua'a

ji'i ngu' cha' ná tyacua cha' cuxi ji'i ngu'. ¹⁶ Nga'aa tyucua cha' ntyute' ngu' bi' chaca quiya', ni nga'aa tyucua cha' nguityi ngu' hitya; nga'aa tsumi' xee cuā ji'i ngu', ni nga'aa ca chiya'a ti' ngu' lo'o tyique' cuā. ¹⁷ Ña'asii nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ji'i ngu', cha' ndi'i Ni la cui' ca su ntucua ycu' Ndyosi loo; bi' laca nu tsalo'o ji'i ngu' su caja hitya co'o ngu' cha' caja chalyuu cucui ji'i ngu' li'. Lo'o jua'a xquityi Ni hitya cloo ngu' cha' nga'aa cunaa ngu' li'.

Nu cuu oro nu nguxcuā chaca xcā ji'i ycu' Ndyosi lo yuu

8 Lo'o li' nu nchca cati quiya' ngusuu nu ñi'ya ña'a xlya' bi' nguiña' nu nga'a to' quityi ngutu bi'. Lo'o ngua jua'a, ti' ti ndi'i lcaa na su ntucua ycu' Ndyosi li'. ² Cuati na'a na' ji'i tya tyacati tya'a xcā nu ndū cña nde loo ycu' Ndyosi; cua nda ngu' cati tya'a cui'chcuā ji'i ngu' xcā bi' cha' cula'á ngu'. ³ Li' yaā chaca yu xcā nu ndyi'ya cuu oro lijya. Yaā bi' ngutu to' mesa su ntucua msta, la cui' mesa nu ndū nde loo su ntucua yaca xlya tlyu. Cua ngujui quiña'a yana jo'ó ji'i yu cha' taqui yu lo mesa su ntucua msta bi'. La cui' tyempo nu lo'o nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, lcaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu' Ndyosi ni, bi' tyempo laca nu ndyaqui yana jo'ó bi'. ⁴ Lo ya' xcā nu ndū slo ycu' Ndyosi, ca bi' ndaty sñii yana jo'ó nu ndyaqui ne' cuu bi'; stu'ba ti ndyatū sñii bi' ndyalo'o cha' nu nchcui' ñati bi' lo'o Ni. Jua'a ndyu'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu' Ndyosi. ⁵ Li' ndyalo'o xcā ji'i cuu bi', ngusu'ba yu quii' nchcubi' ne', ngu yu ji'i cuu ndyaa cha' tyú nde lo yuu chalyuu. Li' lye tsa nguañi nde chalyuu, lye tsa nguañi nchcui' tyi'yu, lye tsa ndyubii, lye tsa ngulacu' chalyuu.

Nu cati tya'a cui'chcuā

⁶ Nu cati tya'a xcā nu cua na'a na' tsā ni, nguxana ngula'á ngu' lo'o cui'chcuā nu ntsu'u ya' ngu' li'.

⁷ Li' ngula'á xcā nu nchca clyo lo'o cui'chcuā ji'i yu; hora ti ndyalú tyo quee lo'o quii' nde lo yuu li'. Lo'o ndyalú bi' hichu' ñati, li' ndyalú tañi ngu'. Sa cla'be chalyuu ndye ndyaqui li', jua'a ndyaqui sa cla'be yaca ndū, ndye ndyaqui sa cla'be su quii' ji'i ngu'.

⁸ Li' ngula'á xcā nu nchca tyucuaa lo'o cui'chcuā ji'i; hora ti ndyacuā sca ca'ya cuā, ña'a tsaca chu' ca'ya ndyaqui ngua'ya nde lo tyujo'o. Li' sa cla'be ti hitya tyujo'o ngua tañi, ⁹ sa cla'be ti na lu'ú nu ntsu'u lo hitya tyujo'o ngujui, sa cla'be lcaa yaca ni' nu ntsu'u chalyuu ndye nguti li'.

¹⁰ Li' ngula'á xcā nu nchca tyuna lo'o cui'chcuā ji'i; hora ti ndyalú sca cuui tlyu nu ntsu'u nde cuā, nu ndyaqui ñi'ya ndyaqui quityee. Ndyú cuui bi' ngua'ya nde lo hitya sta'a, nde su ntyucua hitya tyucui ña'a chalyuu. Li' ngunu'u sa cla'be hitya tso'o nu ntsu'u chalyuu. ¹¹ Cuii Quixi' Clyaa' naa cuui tlyu bi', cha' nda clyaa' nu ngua'ya sa cla'be ti hitya nu ndyi'yu ngu'. Quiña'a ñati ngujui xqui'ya cha' cua ndyio ngu' hitya bi', cha' clyaa' tsa hitya bi'.

¹² Li' ngula'á xcā nu nchca jacua lo'o cui'chcuā ji'i. Li' ngunu'u lcaa xee tlyu nu ntsu'u nde cuā, cha' sa cla'be ti xee ndyubi' li'; lo'o xee cuichaa, lo'o xee co', lo'o xee cuui, sa cla'be ti xee ndyubi'. Sa cla'be ti nde cuā, sa cla'be ti nde talya, nga'aa nda bi' xee.

¹³ Li' na'a na' su ndacui sca xcā cla'be cuā nu ñi'ya ña'a cua'ya ña'a bi'. Ndyuna na' cha' cui' tsa ngusi'ya yu:

—Tya'na tsa cu'mā lo'o cula'á tya xna tya'a xcā bi' lo'o cui'chcuā ji'i ngu' ca tiya' la xi; tya'na tsa caca lcaa ñati nu tya ndyanu chalyuu lo'o cañi bi' li'.

9 Li' ngula'á xcā nu nchca ca'yu lo'o cui'chcuā ji'i; hora ti na'a na' ngua'ya sca nu cuxi nde chalyuu. Masi cua ngua yu sca nu laca loo nde cuā nquicha', pana ndyú yu lo yuu li', ñi'ya ndyú sca cuui. Cua ngujui ya' ji'i yu cha' saala yu to' tyuquee su ndi'i lcaa nu cuiñaja. ² Ngusaala yu to' tyuu, quiña'a tsa sñii ntyucua li'; ñi'ya nti' sca horno tonu, jua'a ntyucua sñii bi'. Ngua talya xee cuā li', ndacu' ji'i xee xqui'ya sñii nu ntyucua to' tyuu bi'. ³ Laja sñii bi' ntyucua sca taju tlyu tscu', ngua'ya ni' lo yuu. Ntsu'u chacuayá' ji'i ni' caca ni' tyaala, ñi'ya laca chuni'i tyaala. ⁴ Nga'aa ngujui chacuayá' ji'i ni' cua'ni ñu'u ji'i su quii, ji'i yaca ndū. Ni sca na nu ndyataa ngu', ná ca cua'ni ñu'u ni' ji'i; sca ti chacuayá' ngujui ji'i ni' cha' ta xi nu ti'í ji'i nu ngu' cuxi bi', ñati nu ná nscua cuayá' ji'i ycu' Ndyosi nde tyacā ngu'. ⁵ Ná ngua ji'i ni' cujuui ni' ji'i ñati, sca ti cha' ti'í tsa xcube' ni' ji'i ngu' sa ca'yu co' ti; ñi'ya lo'o ndacu chuni'i ji'na, jua'a ti'í tsa xcube' tscu' bi' ji'i ngu'. ⁶ Cuayá' ca'yu co', li' culana ngu' ñi'ya caca cha' cajaa ngu', pana ná nquijeloo cha' bi' ji'i ngu'; ca ti' ngu' cajaa ngu', pana tya lyiji tsa cha' cajaa ngu'.

⁷ Nu tscu' bi' ni, cua laca ngua'ni cho'o ni' ji'i ni' cha' xyu tya'a ni' lo'o ñati, ñi'ya laca cuayu nu ndū tajua' ti cha' cusu. Sca sne' ntucua scua' que ni' nu ñi'ya sne' oro ña'a; pana cloo ni' ni, ñi'ya ña'a cloo ñati ña'a cloo ni' bi'. ⁸ Ñi'ya ña'a quicha' hique sca nu cuna'a, jua'a ña'a quicha' hique ni'; ñi'ya ña'a la'ya cuichi, jua'a ña'a la'ya ni'. ⁹ Lo'o jua'a cua ndyacu' tyiquee ni' ñi'ya si lo'o sca lata chcuā. Lye ndañi lu'be ni' ndacui ni', ñi'ya lo'o ndañi cuayu nu ntojolaqui carreta ndya'a cusu.

¹⁰ Lo'o jua'a ntucua xtyi'i ni' ñi'ya ntucua xtyi'i chuni'i; la cui' jua'a ntucua ltsu' xtyi'i ni', cha' lo'o xtyi'i ni' xcube' ni' ji'i ñati chalyuu ña'a cuayá' tye ca'yu co'.

¹¹ Ntsu'u nu laca loo ji'i ni', la cui' nu ntucua tlyu ca ne' tyuquee bi'; Abadón naa nu bi' cha'cña ji'i ngu' judío, lo'o jua'a Apolión naa nu bi' cha'cña ji'i ngu' griego, nu nti' ñacu' cha'cña ji'na: ycu' nu ndu'ni ñu'u ji'i chalyuu.

¹² Cua ndye tsaca cha' nu chiya'a tsa ndañi. Tya lyiji tyu'u tucua tya tyucuaa tya'a cha' nu chiya'a tsa ndañi.

¹³ Li' ngula'á xcā nu nchca scuá lo'o cui'chcuā ji'i yu. Lo'o ndyuna na', li' nchcui' ñati ca su ndū mesa tlyu oro nu nscua nde loo su ntucua ycu' Ndyosi. Ca ta'a jacua jyacā mesa nguañi nchcui' ñati bi', ¹⁴ nchcui' bi' lo'o xcā nu nchca scuá nu ntsu'u cui'chcuā ya' yu:

—Clyaa' mā ji'i nu jacua tya'a xcā nu ndi'i ndyaacā' ca to' sta'a tlyu, sta'a Eufates bi'.

¹⁵ Lo'o jua'a ngua li'. Nu lo'o ngulaá nu jacua tya'a ngu' xcá bi', hora ti ngutu'u ndyaa xcá bi', cha' cujuui ji'i sa cla'be ñati tyucui ña'a chalyuu. Cua laca ndy yala xcá bi' cha' cujuui ji'i ngu' lo'o caca la cui' hora, masi la cui' tsá, masi la cui' co', masi la cui' yija cha' cua'ni Ni cña bi'. ¹⁶ Lo'o jua'a cua laca ngujui cha' 'na, ni tsa lo tya'a sendaru nu ntyucua hichu' cuayu ndya'a cusuy tya'a lo'o nu jacua tya'a xcá bi'; tucua siyento miyon tya'a sendaru caca bi'.

¹⁷ La cui' laja lo'o nchcui' xcalá na', li' na'a na' nu tyuu tya'a cuayu bi', lo'o jua'a na'a na' ji'i ñati nu ntucua hichu' ni'. Ñi'ya ña'a quii', cha' ngatsi nga'a ti ña'a, jua'a ña'a chcuá ndyacu' lo tyiquee ngu'; jua'a lo'o chcuá cuaa ña'a nga'a tyiquee ngu' bi'. Ñi'ya scua' que cuichi, jua'a ña'a scua' que cuayu bi'. Lo'o jua'a nde tyuu tu'ba ni' ndyu'u quii' lo'o sñii jua'a ti, lo'o sñii ngatsi nu chiya'a tsa xtyi' ndyu'u. ¹⁸ Sa cla'be ti ñati chalyuu ngujui xqui'ya quicha nu nguxtyanu quii' bi', nu nguxtyanu sñii bi', nu nguxtyanu sñii ngatsi nu chiya'a tsa xtyi' bi'; la cui' quicha nu ndu'u tyuu tu'ba cuayu laca bi'. ¹⁹ Nde tyuu tu'ba ni', lo'o jua'a nde lo xtyi' ni', ndacua ndyiji juersa ji'i ni' cha' cua'ni ni' cha' cuxi; taca ji'i ni' ta cha' ti' ji'i ñati lo'o xtyi' ti ni' cha' ntucua ltsu' lo xtyi' ni', ñi'ya nu ntsu'u ji'i cuaña.

²⁰ Pana ña'a ti tya ngua'ni ngu' cha' cuxi, nu ñati nu ná ngujui lo'o quicha bi'; ná nguxtyanu ngu' cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. Ña'a ti tya ndyu'ni tlyu ngu' ji'i cui' cuxi, jua'a ji'i lcuí jo'ó nu ndya' lo'o oro, masi jo'ó ndya' lo'o plata, masi jo'ó ndya' lo'o chcuá ngatsi, masi jo'ó ndya' lo'o quee, masi jo'ó ndya' lo'o yaca ti; ña'a ti ndyu'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó nu ná nchca ji'i ña'a ji'na, ni ná nduna cha' nu nchcui' na, ni ná nchca ji'i jo'ó bi' tya'a. ²¹ Lo'o jua'a ná ntaja'a ngu' cua'ni tye ngu' cha' ndujui ngu' ji'i tya'a ñati ngu', ni ná ndye cha' ndu'ni cucha'a ngu', ni ná ndye cha' ndu'ni suba' ngu' lo'o xa' nu cuna'a, ni ná ndye cha' ntyucuaana ngu'.

Nu xcá ji'i ycuí' Ndyosi nu ndyi'ya sca quityi piti

10 Li' laja coo ti na'a na' chaca xcá nu ngutu'u ca slo ycuí' Ndyosi, nu yaa nde cua ngua'ya nde lo yuu li'; lcaa cña nchca ji'i xcá bi'. Ndy cuaña taa lo xlya hique xcá bi', jua'a ndubi tsa ña'a cloo xcá bi' ñi'ya ndubi ña'a loo cuichaa; lo'o jua'a tyijya quiya' yu, jua'a tyijya ndá yu, lye ndyu'u xee ñi'ya laca lo'o ndyat quii'. ² Ya' yu ntucua sca quityi piti ti nu cua nchcana. Li' quiya' yu tsu' cui' ngusta yu nde lo tyujo'o, quiya' yu tsu' coca ngusta yu nde lo yuu btyi. ³ Lo'o li' cui' ngusi'ya xcá bi', ñi'ya nti' nxi'ya cuichi; lo'o ngusi'ya nu xcá bi', lye nguañi nchcui' tyi'yu li', cha' stu'ba ti nchcui' nu cati tya'a tyi'yu nu ntsu'u chalyuu. ⁴ Lo'o ndye nchcui' tyi'yu bi', li' cua scua ti na' cha' nu nda tyi'yu bi', pana ndyuna na' nchcui' sca nu ntucua ca slo ycuí' Ndyosi li':

—Xu'ba cuatsi' nu'yu cha' nu nda nu cati tya'a tyi'yu bi' —nacui' Ni jna'—. Nga'aa scua nu'yu cha' bi' lo quityi.

⁵ Li' ngusicuá xcá bi' ya' tsu' cui' nde cua, la cui' xcá nu cua na'a na' ndy lo tyujo'o, nu ndy lo yuu btyi. ⁶ Li' nchcui' xcá bi':

—Chacuayá' ji'i ycuí' Ndyosi nu ná tye tsiya' ti yija ji'i Ni, bi' laca cha' nu nchcui' na' re —nacui' xcá bi'—. Ycuí' Ni laca nu ngüñá lcaa na nu ntsu'u nde cua, jua'a ngüñá Ni lcaa na nu ntsu'u nde lo yuu chalyuu, jua'a ngüñá Ni lcaa na nu ntsu'u lo tyujo'o. Ndi'ya nchcui' cha' nu nda Ni: Nga'aa tiya' tsa nacui' ycuí' Ndyosi cha' cã Ni cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati chalyuu; ⁷ lo'o xana cula'á xcá nu nchca cati lo'o cui'chcuá ji'i, li' xana cua'ni Ni cña nu cua ndacha' Ni ji'i jyo'o cusu' nu nda cha' ji'i Ni lo'o ñati tya sa'ni la. Ntsu'u yacu' ti cha' bi' cua sa'ni, pana juani cua ndañi liñi cha' bi'.

⁸ Li' chaca quiya' nguañi nchcui' nu ntucua ca slo ycuí' Ndyosi bi', nchcui' lo'o na':

—Yaa xñi nu'yu quityi piti ti nu cua nchcana ntucua ya' xcá nu ndy lo tyujo'o nu ndy lo yuu chalyuu bi'.

⁹ Ndyaa' na' su ndy xcá bi' li', ni na' ji'i cha' ta quityi piti ti bi' 'na.

—Yalo'o nu'yu ji'i quityi re —nacui'—. Chcui' lyiji nu'yu lo quityi re, cha' ca cuayá' tso'o ti' nu'yu ji'i; caca xñi' ti' nu'yu li', masi tso'o ti ngua ti' nu'yu lo'o na'a nu'yu ji'i tya clyo.

¹⁰ Li' ngusñi na' quityi piti ti nu ntucua ya' yu, nchcui' na' lo quityi bi'. Lo'o na'a na' ji'i, li' tso'o tsa ngua ti' na', ñi'ya laca lo'o ndyacu na cui'ña' cuityu cha' tyixi tsa; pana nu lo'o cua ngua cuayá' ti' na' ni cha' nda, xñi' tsa ngua ti' na'. ¹¹ Li' nchcui' Ni lo'o na':

—Tya chaca quiya' ntsu'u cha' chcui' nu'yu cha' lo'o ñati, lcaa cha' nu cua nti' ycuí' Ndyosi ta Ni lo'o lcaa lo ñati chalyuu, masi lo'o ngu' nu laca loo, masi lo'o ñati tyucui ña'a chalyuu mala su ndi' ñati; masi lo'o ñati nu nchcui' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu chcui' nu'yu.

Tucua tya'a ñati nu ndy nde chalyuu nchcui' cuentya ji'i ycuí' Ndyosi

11 Li' nda ycuí' Ndyosi sca yaca cualyaa 'na; lyaa tsa yaca bi', cha' tyu'u cuayá' lo'o. Nchcui' Ni lo'o na' li':

—Su'ba cuayá' cly nu'yu nde ni'i tlyu ji'i ycuí' Ndyosi, cha' caca ni'i bi' cuentya jna' cha' ña'asii na' ji'i; jua'a su'ba cuayá' nu'yu loo mesa su ntucua msta' nu nsta ngu cuentya jna'. Clyacua nu'yu ni lcuá tya'a ñati nu ndi' ca bi' nu ndyu'ni tlyu jna' nu laca ycuí' Ndyosi li'. ² Nga'aa su'ba cuayá' nu'yu nde liya' toni'i tlyu bi', cha' cuentya ji'i xa' ñati nu ná ndaquiya' jna' nu laca ycuí' Ndyosi tsiya' ti laca bi'. Chiya'a tsa cua'ni ngu' bi' lo'o tyi'i ngu' quichi bi', la cui' quichi tlyu nu laca quichi nu cuentya jna' laca bi'. Tu'ba ntucua tucua co' tyi'i ngu' bi', ³ li' ta na' tucua tya'a ñati nu cã chalyuu cha' chcui' ngu' lcaa cha' nu nti' na' ta na' lo'o ñati. Tyucuaa ngu' bi' tsatu ngu' cla'be quichi bi' tyempo li' —nacui' Ni 'na—, ña'a cuayá' tya'a tii tyucuaa siyento ntucua snayala tsá tyu ngu' bi'. Tyucui tyempo cacu' ngu' bi' late' ngata, cha' tonu tsa cha' nu ta ngu' lo'o ñati, ñi'ya nu cua'ni na' nde loo la.

⁴ Lo'o ndy tyucuaa ñati bi' chalyuu, ndy ngu' cuentya ji'i ycuí' Ndyosi nu laca loo tyucui ña'a chalyuu; nxyucua tsa ycuí' Ndyosi ji'i ngu' bi', cha' chcui' ngu' lcaa

cha' nu nti' ycui' Ni ta Ni lo'o ñatj. Caca ngu' ñi'ya laca tucua tya'a yaca si'yu olivo, lo'o jua'a caca ngu' ñi'ya laca tucua tya'a candyeru. (Tso'o tsa setye ndyu'u ji'i si'yu olivo bi', cha' tyaquj ne' candyeru.)⁵ Lo'o cua nti' ñatj chalyuu cua'ni lya' ti' ji'i ngu' bi', li' tyalú quii' tu'ba ngu' nu ndu' bi', cha' tsumi' ji'i ñatj cuxi; tye cua'ni ñu'u ji'i ñatj bi' li'. Jua'a cajaa lcaa ñatj nu cua'ni lya' ti' ji'i ngu' bi'.⁶ Cua ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' nu ndu' bi', cha' cua'a ngu' ji'i coo, cha' ná ca'ya tyo tsiya' ti tyucui tyempo lo'o ta ngu' cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ñatj; jua'a ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' cha' cua'ni ñu'u ngu' ji'i lcaa suu hitya cha' caca tañi; jua'a taca ji'i ngu' ta ngu' lcaa lo quicha cha' quiji' ji'i ñatj chalyuu, ni jacua' nti' ngu' cha' caca quicha ñatj.⁷ Lo'o tye cña nu cua'ni tyucuaa ñatj bi' nde chalyuu, li' xana nu na'ni xña'a nu ntsu'u ca tyuquee bi', xuu tya'a ni' lo'o tyucuaa ñatj nu ndu' bi' li'; tyijiloo nu bi' ji'i ngu' bi' li', cuati cujuui ji'i ngu'.⁸ Li' tyanu tyucuaa jyo'o bi' ca su ntsiya ngujui to' calle quichj tlyu bi', la cui' quichj nu ngujui' ca'a ngu' ji'i ycui' nu Xu'na na lo crusi. Xña'a tsa ngu' quichj bi', bi' cha' ntsu'u sca cha' nu nchcui' ñatj ji'i, cha' ñi'ya ngua ngu' quichj Sodoma cua sa'ni, la cui' ñi'ya ngua ngu' quichj Egipto cua sa'ni, jua'a laca ngu' quichj tlyu bi' juani.⁹ Lo'o li' tyaa ñatj tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñatj, lcaa lo ñatj chalyuu, masi ñatj nu ngutu'u cua ña'a ca quichj tyi ngu', masi ñatj nu nchcui' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñatj chalyuu; tyu'u scua sna tsá cla'be nu tyaa ngu' tyaa na'a ngu' ji'i jyo'o bi' ca su nscua ngu'. Ná ta ngu' chacuayá' cha' tyatsi' jyo'o bi'.¹⁰ Chaa tsa ti' caca ñatj chalyuu cha' cua ngujui tyucuaa ñatj nu ngutu' bi', bi' cha' cua'ni ngu' ta'a; lu'ba ti ta ngu' xlya'be tyaa su ndi'i tya'a ngu', cha' chaa tsa ti' ngu'. Xqui'ya tyucuaa jyo'o bi' quiña'a tsa cha' nchcube' ngujui ji'i ñatj chalyuu, nacui' ngu'.¹¹ Pana nu lo'o cua ndu'u scua sna tsá cla'be bi', li' chaca quiya' nda ycui' Ndyosi xtyi'i ndyalaa ne' cresiya ji'i tyucuaa ngu' jyo'o bi'; xa' ndatu' ngu' li'. Ndyutsii tsa lcaa ñatj nu na'a ji'i ngu' bi', cha' cua ndyu'ú ngu' chaca quiya'.¹² Li' ndyuna tyucuaa ñatj bi' lo'o ngusi'ya ycui' Ndyosi ji'i ngu' ca su ntucua Ni nde cua:

—Tyacuí clya ma ca nde cua re —nacui' Ni.

Laja lo'o ña'a tya'a cusuu ngu' ji'i ngu', li' ngutu'u ngu' ndyaa ngu' nde cua; laja coo ti ndyaa ngu'.¹³ La cui' hora bi' lye tsa ngulacuj chalyuu; su nchca tii tya'a bariyu quichj bi', tyucui ña'a sca bariyu ndye ngutu' li'. Cati mil tya'a ñatj ngujui li', xqui'ya cha' ngulacuj chalyuu. Lye tsa ndyutsii nu xa' la ñatj nu ndyanu li', ndyutsii tsa ngu' ji'i ycui' Ndyosi nu ndi'i nde cua cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni cña nu jua'a tonu tsa; ndube tsa ti' ngu' cha' ngua'ni Ni jua'a.

¹⁴ Cua tucua quiya' ndye cha' cuxi nu yaa lo chalyuu, pana cua lijya ti cha' caca chaca cha' cuxi nde chalyuu.

Chaca tya quiya' ngula'á cui'chcua

¹⁵ Li' cua ndya'a cati quiya' nguañi ngula'á xcá lo'o cui'chcua ji'i. Nguañi nda xtyi'i tyuu tya'a ñatj nde cua li', nu ndi'ya nchcui':

Ca juani ndyanu tachaa cha' ji'i ycui' nu Xu'na na, jua'a ji'i Cristo, cha' caca Ni loo ji'i tyucui ña'a chalyuu, nacui' ngu'. Lo'o juani ná nga'a cha' tye cha' culo Ni cña chalyuu.

¹⁶ Li' ngua'ni tlyu nu ngu' cusu' bi' ji'i ycui' Ndyosi, nu calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu' nu ntyucua lo yaca xlya ca su ntucua ycui' Ndyosi; ndyaa stii ngu' nde loo ngu' lo yuu cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i Ni. ¹⁷ Ndi'ya nchcui' ngu' li':

Ndyosi Xu'na ya, nacui' ngu', cua nchca jinu'u cua'ni lcaa cña.

Na lu'ú nu'u juani, lo'o la cui' ti lu'ú nu'u nu ngua tya clyo la, jua'a tya lu'ú nu'u nde loo la.

Tsa xlya'be jinu'u cha' cua nguxana nu'u ndyu'ni nu'u quiña'a tsa cña tlyu nde chalyuu.

Ndube tsa ti' ya cha' cua nguxana nu'u laca nu'u loo, ¹⁸ masi ti'f tsa nchca ñasi' xa' la ñatj nu ná ndaquiya' jinu'u.

Cua ngulala ti tyempo cha' ta nu'u cha' ti'f ji'i ngu' bi', cha' cua'ni cuayá' nu'u ji'i lcaa jyo'o.

La cui' tyempo tya nu'u xlya'be ji'i ñatj nu ngua'ni cña jinu'u,

cha' cua ngua'alo nu'u cña ji'i ngu' cha' chcui' ngu' cha' jinu'u nde chalyuu;

jua'a tya nu'u xlya'be ji'i ñatj nu ndaquiya' jinu'u, masi ñatj cuañi', masi ñatj cusu'.

Cua ndyalaa tyempo cha' cua'ni ñu'u nu'u ji'i ñatj nu ngua'ni ñu'u ji'i ñatj chalyuu.

¹⁹ Li' na'a na' su ntucua laa tlyu ji'i ycui' Ndyosi nde cua, na'a na' ca ne' laa su nscua cña' tacati, su ngutu-cua ycui' Ndyosi laja ñatj ji'i Ni nu ngua tya sa'ni la. Lo'o li' lye tsa nguañi nde chalyuu, lye tsa ndyubii, cuati lye tsa ndañi nchcui' tyi'yu; li' ngulacuj chalyuu, jua'a clyaa tsa tyo quee ngua'ya.

Ndyu'ni tyaala cuaña tonu ji'i sca nu cuna'a

12 Li' nde cua ndyu'u tucua sca cuayá' nu nda ycui' Ndyosi cha' culu'u Ni ji'na, sca cha' nu ndyaca chalyuu laca bi'; bi' laca sca nu cuna'a nu ntsu'u ste' ndubi ña'a. Ñi'ya ndubi ña'a xee cuichaa, jua'a ña'a late' lacu' nu cuna'a bi'. Li' ngusta quiya' nu cuna'a chy' co'. Tii tyucuaa tya'a cuii nscua lo xlya hique nu cuna'a bi'; ñi'ya nscua sca sne' ti, jua'a nscua bi'.² Cua ntsu'u sñi' nu cuna'a bi'; nchcube' tsa nu cuna'a, ngusi'ya tsa cha' cua ngulala ti cala sñi'.³ Yala ti ndyu'u tucua chaca cuayá' nde cua li'; sca cuaña tlyu nu nga'a ña'a laca bi', nu cati tya'a scua' que ni' ntu-cua. Jua'a sca sne' oro ntucua ca ta'a scua' que ni' bi', lo'o jua'a ntucua tii tya'a sata ni'.⁴ Ngujui' xtyi' ni' cuii nu ntsu'u nde cua; ngusalú ni' ña'a tsaca cla'be lcaa cuii bi', ndyalú cuii nde lo yuu chalyuu. Li' ndatu' nu cuaña bi' nde loo su ndu' nu cuna'a nu cua cala ti sñi'; lo'o cala bi', hora ti cacu cuaña ji'i, ngua ti' ni'.⁵ Ngula sca sñi' qui'yu ji'i nu cuna'a bi' li'. Cua lijya bi' chalyuu, cha' liñi ti culo bi' cña ji'i lcaa ñatj chalyuu; pana hora ti ngüi'ya ycui' Ndyosi ji'i sñi' nu cuna'a bi', ndyalo'o Ni ji'i yu nde su tlyu su ntucua ycui' Ni. ⁶ Li' ngusna nu cuna'a ndyaa ne' quixi' ca su tyi' ycui' ti ma'; cua laca

ngua'ni cho'o ycuí' Ndyosi sca su tyi'í ma', su ña'asii Ni ji'í ma', ca bi' tyanu ma' tii tyucuaa siyento ntucua snayala tsá li'.

⁷ Li' nguxana cha' cusuyú ca su ntucua ycuí' Ndyosi. Ndu Miguel nu laca xu'na xcá ji'í ycuí' Ndyosi, ndu lo'o xcá nu cuentya ji'í Ni; jua'á cua ndu nu cuaña tonu lo'o xcá ji'í. Ti'í tsa ngusuyú tya'a ngu' li'. ⁸ Pana cua ntijiloo Miguel ji'í nu cuaña bi', nga'aa ngua ji'í nu cuaña bi' tyanu ca slo ycuí' Ndyosi lo'o xcá ji'í Ni li'; ⁹ cua ngulo'o Ni ji'í ngu' nu ndu cuentya ji'í nu cuaña bi' li'. Sa'ni ndya'á nu cuaña bi', ycuí' nu xña'á naa bi'; la cui' bi' laca nu naa Satanás. Xcuí' na ñilo'o bi' ji'í ñatí tyucui ña'á chalyuu. Pana cua ngulo'o ycuí' Ni ji'í nu xña'á lo'o xcá ji'í, ndyaa ngu' nde lo yuu chalyuu li'.

¹⁰ Lo'o li' cuij tsa nguañi nchcui' sca ñatí nde cuá:

—Juani taca ña'á na ñi'ya ngua'ni lyaá ycuí' Ndyosi ji'í ñatí chalyuu ya' nu xña'á —nacuí ngu'—. Nguula tsa cña ndu'ni Ni chalyuu, bi' cha' laca Ni loo juani, lo'o jua'á cua ndyalaa tyempo cha' caca Cristo loo tyucui ña'á chalyuu. Nu ngua tya tsubi' la ndu nu xña'á bi' ca slo ycuí' Ndyosi, cha' tsá lo'o talya ngusta bi' qui'ya hichu' ñatí tya'a ngusñi na cha' ji'í Jesús; pana juani cua ngulo'o Ni ji'í ca su ntucua ycuí' Ni, cua ndyu'u laja ngu' bi' li'. ¹¹ Nu ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'í Jesús ni, cua ntijiloo ngu' ji'í nu xña'á bi', xqui'ya cha' ngujui Jesús nu ñi'ya ña'á xlya' bi'. Ná ntsii ngu' bi' ta ngu' cha' tso'o ji'í Jesús lo'o xa' ñatí; ntaja'á ngu' bi' chcuí' ngu' cha' bi', masi cujuui ñatí ji'í ngu' bi' xqui'ya cha' ñasi' tsa ñatí ji'í Jesús. ¹² Bi' cha' juani —nacuí nu ntucua nde cuá bi'—, ca chaa ti' cu'má nu ndi'í má nde su ntucua ycuí' Ndyosi; pana tya'na tsa caca cu'má nu ndi'í má nde chalyuu, nu ndi'í má nde lo tyujo'o. Cua ngua'ya ycuí' nu xña'á nde su ndi'í má, lo'o juani ñasi' tsa bi' ndya'á; cua jlo ti' bi' cha' tya xi tya tsá ndyanu ji'í cha' cua'ni lya' ti' ji'í ñatí chalyuu.

¹³ Nu lo'o ngua cuayá' ti' nu cuaña tonu bi' cha' cua ngulo'o ycuí' Ndyosi ji'í lijya nde lo yuu chalyuu, li' ngutu'u lca'á ni' ji'í nu cuna'á nu ntsu'u sñi' qui'yu bi', cha' lye tsa cua'ni lya' ti' ji'í ma' ngua ti' ni'. ¹⁴ Li' nda ycuí' Ndyosi sca latya lu'be ji'í nu cuna'á bi', ñi'ya ña'á lu'be sca cua'ya tlyu, cha' taca ji'í ma' tyacui ma' tsa ma' ca su tyanu tso'o ti ma' ne' quixi', su tyijyu' tsa ji'í ca su ndya'á cuaña bi'. Ca bi' ña'asii Ni ji'í ma', ña'á cuayá' nu tyu'u scua sna yija cla'be. ¹⁵ Li' ngusalú nu cuaña bi' hitya tu'ba ni' ndyaa chu' nu cuna'á bi'; ñi'ya sca sta'á clyaa, jua'á ndyalú hitya tu'ba ni' cha' clyaba lyiji cho' ngua ti' ni'. ¹⁶ Li' nguxtyucua yuu ji'í nu cuna'á bi', bi' cha' sji nchcana tu'ba yuu, ndye hitya ngutu'u tu'ba cuaña ndyo'o yuu li'. ¹⁷ Ngunasí' tsa nu cuaña bi' ji'í nu cuna'á bi' li', ndyaa ndyaana ni' cha' cusuyú lo'o lcaa ñatí nu tyu'u ji'í nu cuna'á ca tiya' la; nxuyú tya'a ni' lo'o lcaa ñatí nu taquiya' ji'í cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'na, nu ña'á ti ná ntsii ngu' cha' cacha' liñi ngu' cha' ji'í Jesús ji'í xa' ñatí.

Nu tucua tya'a na'ni nu chiya'á ña'á

13 Ndyaa na' ndyatú na' to' tyujo'o li'. Na'á na' nde to' hitya tyujo'o lijya ndu'u tucua sca na'ni nu

chiya'á tsa ña'á; ntucua tii tya'a sata ni', cuati ntsu'u cati tya'a hique ni'. Ca ta'a sata ni' bi' cua ntucua sne' nu ndubi tsa ña'á, cha' laca ni' loo nde chalyuu. Ca ta'a scua' que ni' cua nscua xtañi cuiñaja, xtañi bi' nchcui' cha' ti'í ji'í ycuí' Ndyosi. ² Ñi'ya cuichi jo'ó, jua'á ña'á ni', ngua ti' na'; pana tyaala ña'á quiya' ni', tyucui' tsa xcatya' ni' ñi'ya ña'á xcatya' oso. Lo'o tu'ba ni' ni, ñi'ya ña'á tu'ba cuichi sa'a cuiña', jua'á ña'á tu'ba ni'. Nda nu cuaña bi' cña loo ji'í nu na'ni chiya'á ña'á bi', cha' caca ni' loo ji'í ñatí chalyuu, ñi'ya laca ycuí' loo. Lo'o jua'á nu cuaña bi' ni, nda ni' chacuayá' ji'í na'ni chiya'á ña'á bi', cha' caca cua'ni ni' cña, cha' tyanu tlyu ni' macala su nti' ycuí' ni'. ³ Cua ndyanu cuayá' lo sca scua' que ni' su ngua quicha ni'; cua cajaa ti ni' tyempo bi', ngua ti' na', pana ngua tso'o su lye tsa quicha ni'. Ndube tsa ti' ñatí chalyuu ña'á ji'í ni'; ngusñi ngu' cha' ji'í ni' li', xqui'ya cha' ngua tso'o chaca quiya' su lye quicha ni'. ⁴ Ngua'ni tlyu lcaa ñatí ji'í nu cuaña bi' li', cha' cua nda bi' chacuayá' cha' caca tlyu nu na'ni chiya'á ña'á bi'; jua'á ngua'ni tlyu ngu' ji'í ycuí' na'ni chiya'á ña'á. Nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—Ná tucui ndi'í chalyuu nu stu'ba lo'o nu na'ni jua. Nga'aa nchca ji'í ñatí xuyú tya'a lo'o ni'.

⁵ Cua ngujui chacuayá' ji'í nu na'ni chiya'á ña'á bi', cha' chcuí' cua ña'á ca ti cha', masi lye tsa cua'ni tyucuaa ti' ni', masi chcuí' cuxi ni' ji'í ycuí' Ndyosi. Tu'ba ntucua tucua co' ntsu'u chacuayá' ji'í ni' cha' caca ni' loo nde chalyuu. ⁶ Li' nguxana na'ni chiya'á ña'á bi' nda ni' qui'ya ji'í ycuí' Ndyosi: nchcui' cuxi na'ni bi' ji'í lcaa cña nu ndu'ni Ni; jua'á nchcui' cuxi ni' ji'í su tlyu nde cuá ca su ntucua ycuí' Ni; jua'á cuxi tsa nchcui' ni' ji'í lcaa ñatí ji'í ycuí' Ni. ⁷ Ngujui chacuayá' ji'í ni' cha' xuyú tya'a ni' lo'o ñatí nu ntsu'u cha' ji'í lo'o ycuí' Ndyosi, cha' tyijiloo ni' ji'í ngu' bi'. Lo'o li' ngujui chacuayá' ji'í ni' cha' caca ni' loo ji'í tyucui ña'á chalyuu mala su ndi'í ñatí, masi lcaa lo ñatí chalyuu nu ngutu'u cua ña'á ca quichi tyi ngu', nu nchcui' cua ña'á ca lo cha'cña nu nchcui' ñatí chalyuu; ⁸ lcaa ñatí tyucui ña'á chalyuu cua'ni tlyu ngu' ji'í na'ni bi' li', si ná nscua xtañi ngu' lo quityi ji'í ycuí' Ndyosi. Nu ngua tya clyo la lo'o tya lyiji cuiñá Ni chalyuu, tya li' nguscua Ni xtañi ñatí nu ná nga'á cha' tye chalyuu ji'í. Cua ndyanu quityi bi' cuentya ji'í nu ñi'ya ña'á xlya' nu cua ndyujui ñatí ji'í tsaca quiya'.

⁹ Bi' cha' cua'á jyacá má juani, si tyaja'á má cuna má xi. ¹⁰ Si lo'o nscua cha' tsalo'o ngu' ji'í tsaca má ne' chcuá, jua'á caca lacua. Ná cutsii má li'. Si lo'o nscua cha' cujuui ñatí ji'í tsaca má, masi lo'o maxtyi, jua'á caca lacua. Ná cutsii má li'. Ndu'ni cha' talo tsa tyiquee na ji'í cha' cuxi; ndu'ni cha' lcaa tsá taquiya' na ji'í ycuí' Ndyosi si ntsu'u cha' ji'na lo'o Ni nde chalyuu.

¹¹ Li' na'á na' chaca na'ni chiya'á ña'á lijya ndyu'u tucua nde lo yuu chalyuu. Ntucua tucua tya'a sata ni'; ñi'ya ña'á sata xlya' cuañi', jua'á ña'á sata ni', pana nchcui' ni' ñi'ya nu nchcui' nu cuaña tonu bi'. ¹² Ñi'ya nchca ji'í na'ni chiya'á ña'á nu yáá tya clyo la nclyo ni' cña, la cui' jua'á nchca ji'í nu chaca na'ni bi' culo ni' cña ji'í ñatí; cha' juersa ndatsaa ni' ji'í lcaa ñatí chalyuu

cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i na'ni nu yaꝯ clyo, nu ngua tso'o su ti'f tsa ngula'a hique ni'. ¹³ Lo'o nu chaca na'ni chiya'a ña'a bi', lo'o bi' ngua'ni quiña'a cha' tlyu; ngua'ni bi' cha' ndyalú quii' nu ntsu'u nde cua nde lo yuu cha' ña'a lcaa ñati' ji'i. ¹⁴ Lo'o jua'a nguñilo'o ni' ji'i lcaa ñati' tyucui ña'a chalyuu xqui'ya cha' tlyu nu ndyu'ni ni' lo'o ndi'i ni' slo nu na'ni nu yaꝯ tya clyo bi'. Li' nchcui' ni' lo'o lcaa ñati' chalyuu cha' cuiña' ngu' sca lcu'i tyu, cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i lcu'i bi'; ngüiña' ngu' lcu'i ji'i nu na'ni nu yaꝯ tya clyo bi' li', na'ni nu ngua tso'o masi ti'f tsa ngula'a hique ni'. ¹⁵ Lo'o li' ngujui chacuayá' ji'i nu chaca na'ni bi', cha' culatu'u cui'i cha' tyaa xty'i lo lcu'i ji'i na'ni nu yaꝯ clyo bi'; ngua ji'i lcu'i chcui' lo'o ñati' li', ngua ji'i cujuui ji'i lcaa ñati' nu ná nta-ja'a cua'ni tlyu ji'i. ¹⁶ Ngulo ni' cña ji'i lcaa ñati' cha' chca'a cuayá' ya' ngu' la'a tsu' cui, masi chca'a cuayá' nde tyacaa' ngu'; masi ñati' tlyu, masi ñati' jua'a ti, masi culiya' ngu', masi ti'f ngu', masi msu nu cua ngüi'ya ñati' ji'i, masi msu nu ndi'i tso'o ti, chca'a cuayá' ji'i lcaa ñati' cuentya ji'i nu xña'a. ¹⁷ Ni sca ñati' nga'aa ntsu'u chacuayá' ji'i cha' cui'ya yu'ba, ni cha' cujuu' yu'ba, si ná ngua'a cuayá' ji'i ni' loo ngu'. Lo'o nu cuayá' bi' ni, xtañi na'ni nu chiya'a ña'a bi' laca, cha' número nu ca ji'i xtañi ni' laca cuayá' bi'. ¹⁸ Cui'ya na cuentya ni cha' ndyaca re. Si calucua tso'o ti' na, quije cha' ji'na ñi'ya ndyu'u cha' ji'i número ji'i na'ni bi'; número ji'i ni' ni, ñi'ya laca xtañi ñati', jua'a laca bi'. Nde laca número bi': scuá siyento ntucua snayala ntucua scuá.

Sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati' lu-bii

14 Lo'o li' na'a na' chaca quiya' ca ndacua su ndy nu ñi'ya ña'a xlya' bi' lo xlya ca'ya Sión; stu'ba ti ndy bi' lo'o sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati'. Nde tyacaa' ñati' bi', ndacua nscua xtañi nu ñi'ya ña'a xlya' bi', lo'o la cui' bi' nscua xtañi ycu'i Ndyosi Sti Ni. ² Cuii' nguañi nde su ntucua ycu'i Ndyosi li'; ñi'ya ndañi ndyalú hitya sca sta'a clyaa to' quee jaa' su cua tsa ndyalú hitya, ñi'ya ndañi lo'o lye tsa nchcui' tyi'yu, jua'a nguañi bi', ngua ti' na'. Ndacua ndy tyuu tya'a ñati' nu tso'o tsa ntyiji' ya' ngu' lo sañi, ngua ti' na'; ³ nde loo su ndy yaca xlya tlyu su ntucua ycu'i Ndyosi, ca su ndy nu jacua tya'a na'ni tacati bi', ca su ndy nu ngu' cusu' bi', ca bi' ndy ñati' nu ndyula lo'o sañi bi'. Sca ti nu ñati' quiña'a bi' ngua ji'i cula tu'ba jii bi'; ná ngua ji'i xa' ñati' chalyuu ca tsa'a ngu' jii bi', cha' sca jii nu bilya cuna ñati' chalyuu laca bi'. Sca ti nu sca siyento ntucua tu'ba ntucua jacua mil tya'a ñati' nu ngua'ni lyaá Ni ji'i nde chalyuu, bi' ñati' laca nu ngua ji'i cula tu'ba jii bi'. ⁴ Ñati' lubii tsiya' ti laca nu ngu' quiña'a bi'. Ná ngutu'u cha' ji'i ngu' bi' lo'o xa' nu cuna'a nu lo'o nguti' ngu' chalyuu, ná ngua'ni ngu' bi' cha' suba' tsiya' ti; nguta'a ngu' lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi' macala su ndya'a. Cua ngua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi', cha' bi' laca ñati' nu tso'o nti' ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'i tya lo'o nguxana cha' ji'i nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Tya clyo ngusubi Ni ji'i ngu' bi', cha' cua'ni ngu' cña ji'i Ni. ⁵ Ná

ntucua cha' cuiñi tu'ba ngu' bi' tsiya' ti, cha' ná ntsu'u cha' cuxi ji'i ngu' bi' tsiya' ti.

Tya xna tya'a xca ji'i ycu'i Ndyosi

⁶ Na'a na' ndyaa chaca xca ji'i ycu'i Ndyosi li', nu cua tsa ndacui ndyaa; ndyalo'o bi' ji'i sca cha' tso'o nu ngua ti' ycu'i Ndyosi chcui' lo'o lcaa ñati' chalyuu, sca cha' nu ndulo tsa ji'i ñati' cha' cuna ngu'. Lcaa tyempo ná tye chca cha' bi'. Slo lcaa lo ñati' chalyuu tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati', cua ña'a ca quichi' tyi ngu', ñati' nu nchcui' cua ña'a ca lo cha'cña nu nchcui' ñati' chalyuu, ca bi' ndyaa xca bi', cha' chcui' lo'o lcaa ñati'. ⁷ Cuii' nchcui' xca bi' lo'o ngu' li':

—Cutsii' cu'ma ji'i ycu'i Ndyosi, cube ti' ma ji'i Ni cha' tlyu tsa cña ndu'ni Ni chalyuu —nacu' xca bi'—. Cua ndyalaa tyempo cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati' chalyuu. Cua'ni tlyu ma ji'i ycu'i Ndyosi cha' cua ngüiña' Ni nde cua, jua'a ngüiña' Ni chalyuu, jua'a ngüiña' Ni tyu-jo'o, jua'a ngüiña' Ni lcaa su ntyucua hitya —nacu' xca.

⁸ Lo'o ndyaa xca bi', li' ndyalaa chaca xca cha' chcui' lo'o ñati':

—Cua nguti' quichi' —nacu' nu chaca xca bi'—. Cua nguti' quichi' tlyu nu naa Babilonia, xqui'ya cha' ngua'ni ñu'u ngu' quichi' bi' ji'i lcaa ñati' chalyuu. Cuxi tsa cña nu ngua'ni ngu' quichi' bi', xqui'ya cha' ndu'ni tlyu ngu' ji'i lcu'i jo'ó; jua'a ngulu'u qui'i ngu' ji'i xa' ñati' cha' cua'ni ngu' la cui' ti cha' cuxi slo jo'ó —nacu' xca nu nchca tyucuaa bi'.

⁹ Nchca sna quiya' juani yaꝯ chaca xca. Cuii' nchcui' lo'o ñati' li':

—Xcube' ycu'i Ndyosi ji'i cua ña'a ca ñati' nu ndyu'ni tlyu ji'i nu na'ni chiya'a ña'a bi', masi ji'i ycu'i ni', masi ji'i lcu'i ji'i ni'. Lo'o jua'a xcube' Ni ji'i lcaa ñati' nu nga'a cuayá' ji'i ni' nde tyacaa' ngu', jua'a si nga'a cuayá' ji'i ni' chy' ya' ngu'; ¹⁰ xcube' Ni ji'i ngu' bi', cha' lye tsa ngunas' Ni. Tyaqu'i ngu' bi' lo'o sca quii' tlyu nu ngux-a' lo'o yuu sufri su ña'a nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ji'i ngu'; jua'a lcaa xca nu cuentya ji'i Ni ña'a ji'i ngu' bi' li'.

¹¹ Tyucui tyempo ná tye cha' tyatu' sñii quii' su nchcube' ñati' bi'; ná caja ñi'ya clyaa' ngu' bi' ji'i ycu'i Ndyosi, lcaa ñati' nu cua ngua'ni tlyu ji'i na'ni bi', masi ji'i lcu'i ti ngua'ni tlyu ngu'; masi nga'a cuayá' ti ji'i ni' nde tyacaa' ngu' lo'o chy' ya' ngu', nga'aa clyaa' ngu' bi'. ¹² Lo'o nu na ni, talo na ji'i cha' cuxi sca ti si ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu'i Ndyosi, sca ti si taquiya' na cña nu ngulo Ni ji'na, sca ti si xñi tso'o na cha' ji'i Jesús; sca ti jua'a taca ji'na talo na ji'i nu cha' cuxi bi'.

¹³ Li' ndañi xty'i' ca su ntucua ycu'i Ndyosi, nchcui' sca ñati' lo'o na':

—Scua clyu nu'u cha' re: “Tso'o tsa caca tyiquee ñati' nu ndyijii laja lo'o ndyu'ni ngu' cña ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na tyempo nde loo la”. La cui' jua'a laca cha' nu nda Xty'i' ycu'i Ndyosi lo'o ma. Nacu' cha' ca bi' tyi' cña ñati' bi' li', cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni ngu' lo'o yaꝯ ngu' chalyuu; ndiya ti' Ni cña nu ngua'ni ngu', bi' cha' tyi'u ti' ycu'i Ndyosi ji'i cña nu cua ngua'ni ngu' bi' li' —nacu' Ni jna'.

Nchca clacua nde chalyuu

¹⁴ Li' na'a na' su ndacui sca coo ngati, chu' coo bi' ntucua sca nu ñi'ya ña'a ñati ña'a; ntucua sca sne' oro hique Ni, lo'o ya' Ni ndacui sca maxtyi cha tu'ba. ¹⁵ Li' ngutu'u sca xcā ne' laa ji'i ycu' Ndyosi nde cua, nu cuij ngusi'ya ji'i ñati nu ntucua chu' coo bi':

—Xu'ba clya nu'u maxtyi jinu'u, xuti'i nu'u ji'i quixi' trigo, cha' bi' laca ñati ji'i ycu' Ni nu ndi'i chalyuu. Cua ndyalaa la cui' hora cha' caca clacua chalyuu, cua laca nguscua se'i cha' caca bi'.

¹⁶ Ngua'ya nu ntucua chu' coo bi' nde lo yuu li', nguscui maxtyi ji'i cha' si'yu quixi' li'; jua'a ngua clacua nde chalyuu.

¹⁷ Li' na'a na' chaca xcā nu ngutu'u ne' laa ji'i ycu' Ndyosi nde cua, nu ndacui maxtyi cha tu'ba ya' yu.

¹⁸ Jua'a ngutu'u tya chaca xcā nu ndu to' mesa su ndyaqui msta, yaā li'; bi' laca nu laca loo ji'i quii' bi'. Li' cuij ngusi'ya bi' lo'o xcā nu ndacui maxtyi cha tu'ba ya':

—Xu'ba clya nu'u maxtyi jinu'u, xi'yu jyacua' si'yu losu' tyixi nu ntsu'u chalyuu, cha' ngumt tsa ña'a si'yu bi'.

¹⁹ Ngua'ya xcā bi' li', nguscui yu maxtyi ji'i yu nde lo yuu chalyuu, ngusi'yu yu ji'i jyacua' si'yu losu' bi', ngu ji'i ndyaa ne' sca pilya quee nu tlyu xi cha' satá ngu' ji'i; la cui' jua'a xcube' tsa ycu' Ndyosi ji'i ñati chalyuu, xqui'ya cha' ñasi' tsa Ni ji'i ngu'. ²⁰ To' quichi' nscua su ngusi' si'yu bi', la cui' su ngujui ñati cha' nchcube' Ni ji'i ngu'. Clyaa tsa tañi ndyalú lijya lo yuu li'; tsa ña'a cuayá' nu ndyalaa tu'ba cuayu, tsa lo cua clyaa tañi ndyalú bi'. Sna siyento kilómetro cuayá' tyjyu' ngusna tañi bi' ndyaa.

Yalo'o xcā ji'i quicha nu cua'ni tye ji'i chalyuu

15 Ngutu'u tucua chaca cuayá' tlyu nde cua li'. Ndube tsa ti' na' lo'o na'a na' ji'i, cha' ndu cati tya'a xcā ji'i ycu' Ndyosi nu ndu lo'o cati tya'a quicha nu caca su cua tye ti chalyuu. Lo'o cua ndye ngua quicha bi' chalyuu, li' cati cha' ñasi' ycu' Ni.

² Li' na'a na' sca tayu' nu ñi'ya ndubi caatya, jua'a ndubi ña'a lo tayu' bi'; ñi'ya ndyatū sca quii' ndyaqui, jua'a ña'a tayu' bi', ngua ti' na'. To' tayu' caatya bi' na'a na' ndu laca ñati nu cua ntijiloo ji'i nu na'ni chiya'a ña'a bi'; masi' cua ngujui ngu' bi' xqui'ya cha' bi', ná ntaja'a ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'i lcu' ji'i na'ni bi', ni ná ntaja'a ngu' chca'a cuayá' ji'i ni' hichu' ya' ngu' lo'o número nu cuentya ji'i xtañi ni'. Ndu ngu' bi' ndyula ngu' lo'o sañi nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i ngu'. ³ Ndyula tu'ba ngu' sca jii nu cua ndyula tu'ba jyo'o Moisés nu ngua sa'ni, la cui' Moisés nu ngua'ni cña ji'i ycu' Ndyosi; lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ndyula tu'ba la cui' jii bi'. Ndi'ya nchcui' jii bi':

Ndyosi Xu'na ya, laca cña nchca jinu'u;
tlyu tsa cña ndu'ni nu'u, hasta ndube tsa ti' laca ñati ji'i cña bi'.

Xcui' ndu'ni liñi nu'u lo'o ñati chalyuu, chañi tsa laca lcaa cha' nu nchcui' nu'u lo'o ñati.

Sca ti nu'u laca Xu'na laca ñati tyucui ña'a chalyuu.

⁴ ¿Ha ná ntsij ngu' jinu'u?

¿Ha ná tyaja'a ngu' ñacui ngu' cha' tlyu tsa cña nu ndu'ni nu'u?

Sca ti ycu' nu'u nu lubii tsa cresiya jinu'u.

Cua na'a ngu' laca su ndyu'ni cuayá' nu'u ji'i ñati cha' liñi tsa ndyu'u cha';

bi' cha' tyaa laca ñati tyucui ña'a chalyuu ca su ntucua nu'u, cha' cua'ni tlyu ngu' jinu'u.

Ndye jii nu ndyula tu'ba ngu' li'.

⁵ Tiya' la li' na'a na' ne' laa tlyu ji'i ycu' Ndyosi nu ntucua nde cua. Ca cla'be bi' ndu ni'i nu tacati tsa su ntsu'u co'o quee cuaja' nu nscua cha' lo; la cui' cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o ñati tya clyo la laca bi'. ⁶ Li' ngutu'u nu cati tya'a xcā bi' ne' laa, ndyalo'o ngu' ji'i ca ta'a cati quicha nu caca lo'o cua tye ti chalyuu. Xcui' late' ngati lacu' xcā bi', late' nu lubii tsa ña'a; jua'a cua ndyaaca' sintya oro tyiquee ngu'. ⁷ Lo'o li' ndatu' sca na'ni tacati bi', lo'o jua'a cati tya'a ca'ña oro ntucua ya' ni'; ne' ca'ña bi' ntsu'u cha' ti'i nu ta ycu' Ndyosi ji'i ñati chalyuu, cha' ñasi' tsa Ni ji'i ngu', ycu' Ndyosi nu ná nga'a cha' tye yija' ji'i Ni. Nda ni' ca'ña bi' ji'i nu cati tya'a xcā bi' li'. ⁸ Ngutsa'a ne' laa ntsu'u sñii cha' xcut-sij ji'na, cha' tacati tsa cha' bi', cha' tlyu tsa cha' nu ntsu'u ji'i ycu' Ndyosi. Ná tucui ngua ji'i tsa ne' laa bi' ña'a cuayá' tye ca ta'a cati quicha nu ta nu cati tya'a xcā bi' lijya nde chalyuu.

Ca'ña nu ntsu'u cha' ti'í nu ta ycu' Ndyosi ji'i ñati

16 Lo'o li' ndyuna na' cha' nchcui' sca ñati ne' laa tlyu bi', cuij nchcui' lo'o nu cati tya'a xcā ji'i ycu' Ndyosi bi':

—Yaa clya mā salú mā na nu ntsu'u ne' ca'ña bi' nde lo yuu chalyuu, nu cati tya'a ca'ña nu ntsu'u cha' ti'í ne', nu ta Ni ji'i ñati.

² Li' ndyaa xcā nu nchca clyo, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña ji'i nde lo yuu chalyuu. Li' tonu tsa quichu' ntyucua tyucui ña'a hichu' ñati; ti'í tsa nti' ngu' li', laca ñati nu cua nga'a cuayá' ji'i na'ni nu chiya'a ña'a bi', laca ñati nu cua ndyu'ni tlyu ji'i ni'.

³ Lo'o li' ndyaa xcā nu nchca tyucuaa, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña ji'i ca lo tyujo'o; ngutsa'a hitya li', ngua tyucu' ñi'ya nti' tañi sca jyo'o. Ngujui laca na lu'ú nu ntsu'u lo tyujo'o li'.

⁴ Lo'o li' ndyaa xcā nu nchca tyuna, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña ji'i tyucui ña'a to' sta'a, laca su ntyucua hitya tyucui ña'a chalyuu; ngutsa'a hitya bi' li', ngua tañi. ⁵ Li' ndyuna na' nchcui' xcā nu laca loo ji'i hitya:

—Liñi tsa cña ndyu'ni nu'u cha' nchcube' nu'u ji'i ñati cuxi bi', Xu'na —nacui ji'i ycu' Ndyosi—, cha' lubii tsa cresiya ji'i ycu' nu'u. Lu'ú nu'u juani, jua'a nu ngua tya clyo lu'ú nu'u. ⁶ Tya ndyiu' ti' nu'u ñi'ya ngua lo yuu tya sa'ni la, nu lo'o cua ndyujui ngu' ji'i ñati jinu'u; cua ndyujui ngu' bi' ji'i tyuu tya'a ñati nu ngua tu'ba jinu'u cha' nchcui' nu'u lo'o ñati. Lo'o juani la cui' ñi'ya nu

ngua'ni ngu' tya li', la cui' jua'a nda nu'u cha' ti'í jii' ngu', cha' tyi'u ti' ngu' jii' jyo'o nu cua ndyujuii ngu' jii' tya sa'ni la.

⁷ Li' ndyuna na' cha' nu nchcui' ñati' nde su ntucua mesa su ndyaquí msta':

—Ndyosi Xu'na ya —nacu' ngu'—, ycu' nu'u ni, lcaa cña nchca jinu'u —nacu' ngu'—. Liñi tsa ndyu'ni nu'u lo'o nchcube' nu'u jii' ñati' bi' jua'a; chañi tsa cha' nu nchcui' nu'u jii' ñati' bi', cha' cuxi tsa cña ndu'ni ngu' bi'.

⁸ Lo'o li' ndyaa xcā nu nchca jacua, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jii' lo cuichaa; tyique' tsa ndyaca li', cha' cua nda ycu' Ndyosi chacuayá' jii' cuichaa cha' chumi' hichu' ñati'. ⁹ Tyu'u tya'a ñati' ngua quicha li', cha' nguula tsa tyique' nda bi'. Li' nguxana ngu', lye tsa nxlyú ngu' cha' hichu' ycu' Ndyosi, cha' ycu' Ni laca nu ngulo cña cha' yā quicha bi'; pana ná ntaja'a ngu' tsiya' ti culochu' ngu' jii' cha' cuxi nu ntsu'u jii' ngu', cha' li' cua'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi.

¹⁰ Lo'o li' ndyaa xcā nu nchca ca'yu, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jii' nde loo su ntucua tlyu na'ni nu chiya'a ña'a bi'; ngua talya yata tyucui ña'a su laca ni' loo li'. Ti'í tsa nti' ñati' chalyuu, cua laca ñi'ya si na cua nguliji ti' ngu'. ¹¹ Ña'a ti tya nda ngu' qui'ya jii' ycu' Ndyosi nu laca loo nde cua, cha' nda Ni cha' ti'í bi' jii' ngu', nda Ni quichu' bi' ntyucua hichu' ngu'; pana ná ntaja'a ngu' xtyanu ngu' jii' cha' cuxi nu ndu'ni ngu'.

¹² Lo'o li' ndyaa xcā nu nchca scúa, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jii' nde to' sta'a tlyu nu naa Eufrates; ndye sta'a bi' ngüityi li', ndyanu sca tyucui' nu cua laca ngua tso'o ti cha' cā tyu'u tya'a nu laca loo cha' cusu'u. Tyijyu' tsa tyu'u ngu' cā ngu', ca su ntyucua cuichaa tyu'u ngu' bi'.

¹³ Li' na'a na' cha' ngutu'u tucua sna tya'a cuiñaja; ñi'ya ña'a cuityi', jua'a ña'a cuiñaja bi'. Ngutu'u bi' nde tyuu tu'ba cuaña tonu bi', cuati nde tyuu tu'ba na'ni chiya'a ña'a bi', cuati nde tyuu tu'ba nu ñati' nu cuiñi ti nchcui' cha' jii' ycu' Ndyosi; ca bi' ngutu'u cuiñaja bi' lijya. ¹⁴ Msu jii' nu xña'a laca cuiñaja bi'; nchcutsii' bi' jii' ñati', cha' nchca jii' cua'ni cha' tlyu. Ndyaa cuiñaja bi' nxuti' jii' lcaa nu laca loo chalyuu, cha' tyā ngu' cha' cusu'u tsā tlyu lo'o cua tye ti chalyuu. Cua ntsu'u cña nu cua'ni ycu' Ndyosi nu Xu'na na lo'o ndyaca cha' cusu'u bi'. ¹⁵ “Cua'a jyacā mā”, nacui' Jesús, “tsiya' ca tyu'u tucua na' tyā na' ñi'ya nti' sca nu cuaana. Tso'o caca tyiquee ñati' nu tii ti ti' tyi' chalyuu, xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' jna'; nga'aa ca tyuju'u ti' ngu' bi' slo ñati' lo'o tyalaa hora nu tyā na' li'.” Jua'a nacui' Jesús jii' ñati' jii' Ni. ¹⁶ Li' nxuti' cuiñaja bi' jii' ngu' laca loo, cha' tyā ngu' nde sca nati', su naa Armagedón cha'cña jii' ngu' judío.

¹⁷ Lo'o li' ndyaa xcā nu nchca cati, ndyaa ngusalú na nu ntsu'u ne' ca'ña jii' lo cui' ti. Li' cui' nchcui' nu ntucua lo yaca xlyu tlyu nde ne' laa tlyu jii' ycu' Ndyosi nde cua':

—Cua ngua bi' juani —nacui' Ni.

¹⁸ Li' lye tsa ndyubi, lye tsa nguañi tyucui ña'a lo tyu-jo'o, lye tsa nchcui' tyi'yu, lye tsa ngulacu' chalyuu; bilya clyacu' chalyuu jua'a tya lo'o ngüiñá Ni jii' ñati' chalyuu. Tlyu tsa cha' ngua. ¹⁹ Ti'í tsa ngutsu yuu su nscua quich' tlyu, nu quich' Babilonia bi'; sna yu'be ngua quich' bi' li'. Lo'o jua'a nguti' lcaa quich' tonu nu ndi' xa' chalyuu, cha' ndyi'u ti' Ni nchcube' Ni jii' ngu' quich' tlyu bi'; tlyu tsa cha' ti'í ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi', cha' ñasi' tsa Ni jii' ngu'. ²⁰ Ndyo nguliji yu'u lcaa yuu nu ntsu'u cla'be hitya, nguliji yu'u lcaa ca'ya cua jua'a ti; nga'aa na'a ngu' jii' li'. ²¹ Cuati nde cua ndyalú tyo quee tonu ngua'ya lo yuu. Ti'í tsa bi'; ña'a cuayá' tu'ba kilo, tsa lo cua cuayá' ti' ntsu'u sca ti yu'be tyo quee nu ndyalú hique ñati' chalyuu li'. Lo'o jua'a tlyu tsa cha' cuxi nchcui' ngu' jii' ycu' Ndyosi li'; lye tsa nguxlyú ngu' cha' hichu' Ni xqui'ya tyo quee bi', cha' tlyu tsa cña ndyu'ni Ni nde chalyuu.

Ndu'ni ñu'u tsa ngu' quich' tlyu jii' lcaa ñati' chalyuu

17 Li' yā sca xcā ca slo na', sca ngu' tya'a nu cati tya'a xcā nu ntucua ca'ña oro ya' bi'. Nchcui' lo'o na' li':

—Cuā nu'u ca nde cha' culu'u na' jinu'u ñi'ya xcube' Ni jii' ngu' quich' tlyu nu lye tsa ndyu'ni ñu'u jii' ñati' chalyuu; la cui' quich' tlyu laca su ntsu'u tyu'u tya'a sta'a cacua ti to' quich'. ² Quiña'a tsa cha' suba' ndyu'ni ngu' nu laca loo nde chalyuu, cha' tyu'u tsa tya'a jo'ó ntsu'u jii' ngu' xqui'ya ngu' quich' tlyu bi'; jua'a ngunu'u tyiquee ñati' tyucui ña'a chalyuu xqui'ya cha' suba' nu ndyu'ni ngu' bi'.

³ Li' ndyalo'o Xtyi' ycu' Ndyosi 'na, ndyaa na' lo'o sca xcā jii' ycu' Ni ca ne' quixi' su ná ndi' ñati'. Ca bi' na'a na' su ntucua sca nu cuna'a hichu' sca na'ni nga'a, nu chiya'a tsa ña'a; hichu' ni' nscua quiña'a tsa cha' cuxi, nu ti'í tsa nchcui' jii' ycu' Ndyosi. Ntucua cati tya'a hique ni', cuati ntucua tii tya'a sata ni'. ⁴ Late' cuaa ña'a, late' nga'a catsi ña'a lacu' nu cuna'a bi'; chy' late' bi' ndacui quiña'a tsa chcu' tso'o lo'o quee ndubi lo'o xa' la quee nu quiña'a tsa nga'a. Ntucua sca tasa oro ya' nu cuna'a bi'; ne' bi' ntsu'u lcaa lo cha' cuxi, lcaa lo cha' suba' nu cua ngua'ni nu cuna'a bi' yā nde chalyuu. ⁵ Nde tyacā nscua sca xtañi nu cuna'a bi', pana ná ca cuayá' ti' na jii' si ná nslo na xtañi bi': “Babilonia tonu laca re, cha' nde laca quich' tyi lcaa ñati' nu ndyu'ni cha' suba' tyucui ña'a chalyuu”. Jua'a nscua nde tyacā nu cuna'a bi'. ⁶ Li' na'a na' cha' lye tsa ndyu'ni nu cuna'a bi'; ñi'ya ndu'ni sca nu cu'bi, jua'a ndyu'ni nu cuna'a bi', xqui'ya cha' cua ndyujuii bi' jii' ñati' jii' ycu' Ndyosi, ndyujuii jii' ñati' nu ná ntsii nchcui' liñi cha' jii' Jesús nde chalyuu. Lo'o cua na'a na' jii' nu cuna'a bi', quiña'a tsa cha' ngulacua ti' na' li'.

⁷ Lo'o li' ndacha' nu xcā jii' ycu' Ndyosi bi' 'na:

—¿Ni cha' laca ndube tsa ti' nu'u? —nacui'—. Culu'u na' jinu'u cua ña'a ca cha' tucui nu ntsu'u jii' nu cuna'a nu ntucua chy' na'ni chiya'a ña'a jua, nu na'ni nu ntucua cati tya'a hique ni' lo'o tii tya'a sata ni'; culu'u na' jinu'u sca cha' nu ná nchca cuayá' ti' ñati' jii' —nacui'—.

⁸ Na'ni nu cua na'a nu'u jua, ngutu'u bi' nu ngua tya

sa'ni la, nga'aa lu'ú bi' juani; pana cua ngulala ti tyu'ú ni' chaca quiya', masi nscua nde tyuquee qui'ñi bi', cha' tyaa ni' ca chalyuu talya su tye ni' cati ni' tsiya' ti —nacui—. Cua ña'a ca ñati nu ná nscua xtañi lo quityi ji'i ycuí Ndyosi, quiña'a tsa cha' culacua ti' ngu' lo'o ña'a ngu' ji'i na'ni bi'; pana tya clyo lo'o tya lyiji xana chalyuu re, cua nscua xtañi ñati nu cua nda ycuí Ndyosi chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i. Ngutu'ú na'ni bi' nu ngua tya sa'ni la, masi nga'aa lu'ú bi' juani; pana ña'a ti tya tyu'ú bi', masi chaca tya quiya'.

⁹Ndi'ya ndyu'u cha' bi' si ca cuayá' ti' mā ji'i —nacui xca' na—. Nu cati tya'a hique na'ni bi' ni, bi' laca cati tya'a lo cuatij su nscua quichij tlyu nu lye tsa ndyu'ni ñu'u ji'i chalyuu. Lo'o jua'a ndi'i cati tya'a rey nu laca loo chalyuu. ¹⁰Cua ndye cha' ji'i ca'yu tya'a rey nu laca loo bi', jua'a ña'a ti tya ntucua chaca rey tya'a nu laca loo bi', lo'o jua'a tya lyiji tyu'u tucua chaca tya'a rey nu caca loo bi' nde loo la; pana xti ti tyempo tyi'i bi' lo'o tyaa bi' chalyuu. ¹¹Lo'o nu na'ni nu ngutu'ú nu ngua sa'ni bi', pana nga'aa lu'ú bi' juani, bi' laca tya chaca tya'a rey nu laca loo; ñi'ya laca loo nu cati tya'a rey bi' nde chalyuu, jua'a caca loo nu chaca rey bi' nde lo yuu chalyuu, cha' la cui' bi' laca nu cua tyaa ti ca bilyaa —nacui xca' jna'—.

¹²Lo'o na'a nu'u na'ni bi', cha' tii tya'a sata ni' ntu-cua hique ni', bi' laca tya tii tya'a rey nu tya lyiji caca loo chalyuu. Cua ntsu'u chacuayá' ji'i ngu' bi', cha' ca-ca ngu' loo masi chaca hora tya; stu'ba ti caca tlyu ngu' bi' lo'o nu na'ni chiya'a ña'a bi' li'. ¹³Sca ti cha' nda'ya hique nu tii tya'a rey bi', cha' xtyucua ngu' ji'i na'ni bi', cha' ta ngu' chacuayá' ji'i ni'. ¹⁴Xcui' xuu tya'a ngu' lo'o ycuí Ni, nu ñi'ya ña'a xlya' bi'; pana tyijiloo nu ñi'ya ña'a xlya' bi' ji'i na'ni bi', lo'o jua'a tyijiloo ñati nu ndya'a lo'o Ni ji'i ni', xqui'ya cha' laca ycuí Ni Xu'na lcaa ñati chalyuu, laca ycuí Ni loo la ji'i lcaa ngu' nu laca loo nde chalyuu. Lo'o jua'a nu ñati ji'i ycuí Ni ni, cua ngusubi Ni ji'i ngu' bi'; na cua nguane Ni ji'i ngu' bi', lo'o jua'a tso'o tsa ngusñi ngu' cha' ji'i ycuí Ni —nacui xca' na.

¹⁵Tya nchcui' la nu xca' ji'i ycuí Ndyosi bi' lo'o na' li': —Ñi'ya laca sta'a nu nscua cacua ti to' quichij tlyu bi', jua'a laca ñati chalyuu, cha' tsa tlyu ti lijya lcaa lo ñati chalyuu ca quichij bi'; ngutu'u ngu' tyucui ña'a chalyuu mala su ndi'i ñati, nchcui' ngu' lcaa lo cha'cña nu nchcui' ñati chalyuu. ¹⁶Lo'o lcaa rey nu laca nu tii tya'a sata na'ni chiya'a ña'a nu na'a ca ti nu'u, lo'o jua'a ycuí na'ni bi', lo'o ngu' bi' ca ti' ti' ngu' ña'a ngu' ji'i quichij tlyu bi'; xlyaa ngu' lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' quichij bi', tyanu ngu' quichij jua'a ti li'. Taqui rey quichij bi' li', cua'ni tye ngu' ji'i ngu' quichij bi'. ¹⁷Cua ngua'ni ycuí Ndyosi cha' ca'ya cha' hique rey, bi' cha' cua'ni ngu' jua'a, cha' ta ngu' chacuayá' caca nu na'ni chiya'a ña'a loo, ña'a cuayá' tyu'u scua lcaa cha' nu nacui Ni cha' caca. ¹⁸Nu cuna'a nu na'a nu'u ni, ñi'ya nti' nu quichij tlyu nu laca loo bi', jua'a laca nu cuna'a bi'; nclyo bi' cña ji'i lcaa ngu' nu laca loo chalyuu.

Ngutij quichij Babilonia

18 Tiya' la li' na'a na' ji'i chaca xca' ji'i ycuí Ndyosi lijya ca'ya nde lo yuu chalyuu; tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i xca' bi', lo'o jua'a ndubi tsa ña'a tyucui ña'a yu, ña'a cuayá' nda yu xee tyucui ña'a chalyuu. ²Cuij tsa nchcui' xca' bi':

—Cua ndye cha' ji'i quichij Babilonia bi' —nacui—, ndye quichij tlyu bi' nguti. Ca su nguti' quichij bi' cua tsubi' la, ca bi' laca to' tyi cuxee juani, masi tyi cuiñaja laca bi' juani. Ca bi' ntucua to' tyi lcaa lo cui'i cuxi, lcaa lo na'ni cuityi nu ntucua lu'be nu chiya'a ña'a. ³Tya sa'ni ngulu'u ngu' quichij bi' ji'i lcaa ñati chalyuu cha' cua'ni ngu' cha' suba', cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i xa' jo'ó; lye ndatsaa ngu' bi' ji'i ñati, cha' lo'o ngu' cua'ni ngu' cha' cuxi lo'o tya'a ñati. Suba' tsa ngua'ni lcaa nu laca loo chalyuu lo'o nguta'a ngu' nde quichij bi'. Ná tye chca cha' cuxi nu ngua'ni ngu' ca quichij bi', bi' cha' ngua ji'i ngu' culiya' ngua'ni tsa ngu' ngana.

⁴Li' xa' nguañi nchcui' sca ñati ca su ntucua ycuí Ndyosi, nchcui' lo'o ñati ji'i ycuí Ni:

—Tyu'u clyu cu'mā ñati 'na juani, tyu'utsu' mā nde quichij tlyu bi' —nacui Ni—. Ná ntsu'u cha' cua'ni stu'ba mā cha' lo'o ngu' bi', nu lo'o ndyu'ni ngu' cha' cuxi, cha' ná xcube' ycuí Ndyosi ji'i mā stu'ba ti lo'o nu ngu' cuxi bi'. ⁵Quiña'a tsa cha' cuxi ndyu'ni ngu' quichij bi'; hasta cua jlo ti' ycuí Ndyosi cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'i ngu', lo'o jua'a ndyi'u ti' Ni ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'. ⁶Xcube' Ni ji'i ngu' bi' li'; la cui' ñi'ya lo'o cua ngux-cube' ngu' ji'i mā, jua'a xcube' Ni ji'i ngu' bi', masi tucua quiya' ta Ni cha' ti' ji'i ngu' quichij bi'. Lye tsa ndyu'ni lya' ti' ngu' bi' ji'i xa' ñati, bi' cha' cua'ni yala Ni cha' tucua quiya' xcube' Ni ji'i ngu'. ⁷Tso'o si chcube' ñati bi', tso'o si caca xñi' ti' ngu', cha' lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ngu' xqui'ya cha' culiya' nu ntsu'u ji'i ngu'. Xcui' ndi'ya ntsu'u tyiquee ngu' bi': “Ñi'ya nti' ntucua rey, jua'a ntucua na”, nacui ngu' ji'i tya'a ngu'. “Si' i ngu' ti' laca na, ná nga'a cha' caca xñi' ti' na”, nacui ngu'. ⁸Xqui'ya cha' jua'a ntsu'u tyiquee ngu', bi' cha' cua'ni Ni cha' sca ti tsā xñi lcaa quicha ji'i ngu', lcaa quicha nu nga'a cha' tyacua ji'i ngu' bi'. Ca-jaa ngu' xqui'ya quicha tlyu, xi'ya tsa ngu' cha' xñi' ti' ngu', caca jbi'ña ji'i ngu', cuati jua'a tye quichij tyi ngu' tyaqui. Tlyu tsa cña nu ndu'ni ycuí Ndyosi nu Xu'na na, bi' laca Ni nu ndyu'ni cuayá' ji'i ngu' quichij tlyu bi'.

⁹Cunaa tsa lcaa ngu' nu laca loo chalyuu; xi'ya tsa ngu' lo'o ña'a ngu' tyatū sñii cha' ndyaqui quichij tlyu bi', cha' stu'ba ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o ngu' quichij bi'. Ndu'ni lya' ti' ngu' ji'i tya'a ñati ngu', lo'o jua'a suba' tsa ndu'ni ngu' lo'o ngu'. ¹⁰Tyijyu' ti tsatū ngu' cha' tyutsij tsa ngu' lo'o ña'a ngu' cha' cati quichij bi':

—Ti' i tsa cu'mā juani, ngu' quichij Babilonia —nacui ngu' li'—. Tlyu tsa quichij tyi mā nquicha', sij tsa loo chalyuu su ngua loo quichij tyi mā; pana juani ni, sca hora ti ndye nchcube' mā.

¹¹Lo'o jua'a lcaa ngu' culiya' nu ndi'i chalyuu, tya'na tsa cua'ni ngu'; xñi' tsa caca tyiquee ngu' cha' nga'aa caja ñati nu cui'ya yu'ba ji'i ngu': ¹²nga'aa cui'ya ngu'

oro ji'i ngu', masi plata, masi quee ndubi, masi tyaaca' quee ngati; nga'aa cui'ya ngu' late' ngati ji'i ngu', nu quiña'a tsa nga'a, masi late' cuaa ña'a, masi late' sera, masi late' nu ntsu'u tyuu tya'a color ji'i; jua'a lcaa lo yaca nu ñaa tyijyu', lcaa na ndya' lo'o tyijya sata ngati, masi na ndya' lo'o yaca nu quiña'a nga'a, masi na ndya' lo'o chcuā ngatsi, masi na ndya' lo'o chcuā ti, masi na ndya' lo'o quee tacalya ti, nga'aa cui'ya ngu' ji'i tsiya' ti; ¹³ jua'a canelya, lo'o lcaa lo xtyi'i nu tyu'u lo na cacu na, masi yana jo'ó nguxa' ti, masi yana jo'ó ycu'i nu ngati ti, masi taná ji'i yaca mirra nu tyixi xtyi'i, nga'aa cui'ya ngu' ji'i; lo'o jua'a lcaa lo xa' la yu'ba nu ndujui' ñati, masi vino, masi setye nu tyu'u lo na cacu na, masi catyá xlyá, masi nscua', masi bata, masi xlyá, masi cuayu, jua'a carreta nu ntyojolaqui cuayu, masi msu nu ndyi'ya ñati, masi tyucui ña'a tsaca ñati chalyuu na, nga'aa caca caya' bi'. ¹⁴ Chcu'i ngu' nu ndujui' yu'ba bi' lo'o ngu' quichi' bi' li':

—Cua ndye nguliji lcaa cha' tso'o nu ndacui tsa ti' mā ji'i; jua'a cua ndye cha' culiya' ji'na, cua ndye lcaa lo na nu tso'o ña'a ji'na —ñacu'i ngu'—. Nga'aa quije cha' tso'o bi' ji'na juani.

¹⁵ Lo'o jua'a nu ngu' culiya' bi' ni, ngu' nu ngujui cha' culiya' ji'i lo'o ndyu'ni ngu' ngana nde lquichi' bi', tyijyu' ti tsatū ngu', cha' tyutsij tsa ngu' ña'a ngu' lo'o cati quichi' bi'; tya'na tsa cua'ni ngu', cha' xñi'i tsa ti' ngu' caca. ¹⁶ Lo'o li' ndi'ya chcu'i' ngu' bi':

—Ti'i tsa mā, cu'mā ngu' quichi' re juani; tlyu tsa quichi' tyi mā nquicha' —ñacu'i ngu' culiya' li'—. Tya sa'ni la xcui' late' ngati ña'a, lo'o late' cuaa ña'a, lo'o late' nu ntsu'u tyuu tya'a color nchcu' ngu' quichi' tyi mā; xcui' chcuā oro, lo'o quee ndubi, lo'o tyaaca' quee ngati ndacui yane ngu', yane ya' ngu'. ¹⁷ Juani ni, sca hora ti nguna' lcaa cha' culiya' bi' ji'na —ñacu'i ngu'.

Lo'o jua'a tyu lcaa nu nlyá' yaca ni'i, lo'o ngu' nu ndyu'ni cña ne' yaca ni'i, lo'o ngu' nu nda caya' cha' tsa tyijyu' lo'o yaca ni'i bi', lo'o jua'a xa' ñati nu ndyiji ngana ji'i tyijyu' lo'o yaca ni'i bi'; tyijyu' ti tsatū ngu' bi', ¹⁸ xi'ya tsa ngu' lo'o ña'a ngu' tyatū sñii cha' ndyaqui quichi' tlyu bi':

—Bilya ña'a na chaca quichi' nu culiya' la, ñi'ya ngua culiya' tsa quichi' re —ñacu'i ngu' ji'i tya'a ngu'.

¹⁹ Li' cū ngu' sñii yuu nde hique ngu', ñi'ya nu ndu'ni ngu' bi' lo'o xñi'i tsa ti' ngu'. Xi'ya tsa ngu' li':

—Ti'i tsa mā, cu'mā ngu' tya'a quichi' tyi na juani, cha' tlyu tsa quichi' tyi na nquicha' —ñacu'i ngu' bi'—. Tya sa'ni la culiya' tsa ngua lcaa na nu laca na xu'na yaca ni'i, nu ndya'a na lo'o yu'ba ji'i quichi' bi' tyijyu'. ¿Ma caja cha' bi' juani? Sca hora ti nguna' lcaa cha' tso'o ji'na —ñacu'i nu ndya'a lo'o yaca ni'i bi'.

²⁰ Pana cacha' na' ji'i mā juani, cu'mā nu ndi'i ca su ntucua ycu'i Ndyosi nde cū, cua'ni mā cha' ca chaa tsa ti' mā lo'o tyalaa hora cati quichi' bi'; lo'o jua'a cu'-mā ñati chalyuu nu ntsu'u cha' ji'i mā lo'o ycu'i Ndyosi, lo'o cu'mā ñati nu ngua'áloo Ni ji'i mā cha' cua'ni mā cña ji'i Ni, lo'o cu'mā nu laca mā tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cha' nchcu'i Ni lo'o ñati, cua'ni mā cha' ca chaa tsa ti'

mā cha' liñi tsa ndu'ni Ni lo'o xcube' Ni ji'i ngu' quichi' bi', xqui'ya cha' xña'a tsa ngua'ni ngu' bi' lo'o mā.

²¹ Lo'o li' yā sca xcā ji'i ycu'i Ndyosi nu tlyu tsa cña ngua ji'i cua'ni. Ngusicuā xcā bi' sca quee tonu nu lo scuii ti ña'a; ñi'ya ña'a sca quee ji'i molino, jua'a ña'a quee bi'. Ngu' ji'i ndyaa nde lo hitya tyujo'o li'.

—La cui' jua'a caca ji'i quichi' Babilonia, quichi' tlyu bi' —nacui xcā bi'—, cha' xlyú ngu' ji'i quichi' bi' ca lo yuu tsiya' ti; nga'aa ña'a ngu' ji'i quichi' bi' chaca quiya' li'.

²² Nga'aa cañi cula'á ngu' musca lquichi' bi' li'; masi sañi, masi yaca quii, masi cui'chcuā, nga'aa cañi tsiya' ti cula'á ngu' ji'i chaca quiya'. Nga'aa caja tsiya' ti ngu' cuityi nu cuiñá ni'i ji'i mā, nu cuiñá yaca ji'i mā, ni nga'aa cañi tsiya' ti coo molino ca su nguti'i mā;

²³ nga'aa tyaca' tsiya' ti tyu'u xee toni'i ji'i ngu' quichi', nga'aa cañi chcu'i' ngu' cuañi' lo'o tya'a ngujui clyo'o ca ti ngu'. Tya sa'ni la ná ntsu'u ngu' culiya' tyucui ña'a chalyuu ñi'ya nu culiya' cu'mā quichi' bi'; pana cua nñilo'o mā ji'i quiña'a tya'a ñati chalyuu, xqui'ya cha' tlyu tsa cha' cucha'a nchca ji'i mā.

²⁴ Bi' cha' cua nchcube' ycu'i Ndyosi ji'i ngu' quichi' Babilonia bi', xqui'ya cha' cua nquijeloo ji'i Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu' bi'; tyucui ña'a chalyuu cua ndyujuii ngu' bi' ji'i jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o jua'a cua ndyujuii ngu' bi' ji'i xa' la ñati chalyuu nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Ni.

19 Tiya' la xi ndyuna na' nchcu'i' ñati nu ndi'i tsa tlyu ti ca su ntucua ycu'i Ndyosi. Ndi'ya nchcu'i' ngu' li':

Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi, cha' nchca ji'i Ni cua'ni lyaá Ni ji'i ñati.

Cua'ni chi na loo ycu'i Ndyosi, cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni lcaa lo cña tsiya' ti.

² Chañi tsa laca lcaa cha' nu nchcu'i' ycu'i Ni lo'o ñati, liñi tsa ndyu'ni cuayá' Ni ji'i ñati chalyuu.

Cua nchcube' Ni ji'i ngu' quichi' tlyu nu lye tsa ngua'ni ñu'u ji'i chalyuu, xqui'ya cha' suba' nu ndyu'ni ngu' lo'o tya'a ngu';

jua'a nchcube' Ni ji'i ngu' bi', xqui'ya cha' cua ndyujuii ngu' ji'i ñati nu ndyu'ni cña ji'i ycu'i Ni.

³ Tya chaca quiya' cui' nchcu'i' ngu' li':

—Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi. Nga'aa tye cha' tyatū sñii ca su ndyaqui quichi' tlyu bi'.

⁴ Li' nguxana nu calaa ntucua jacua tya'a ngu' cusu' bi', la cui' jua'a nguxana nu jacua tya'a na'ni tacati, ndyaa stii ngu' lo yuu nde loo su tlyu su ntucua ycu'i Ndyosi; ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ni. Ndi'ya nchcu'i' ngu' bi':

—Jua'a caca cha' lacua. Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ni —nacui ngu' lo'o tya'a ngu'.

⁵ Li' nguañi nchcu'i' sca ñati ca su ntucua yaca xlyá tlyu:

Lcaa tya'a na nu ndu'ni na cña ji'i ycu'i Ni, cua'ni tlyu na ji'i Ni juani;

lcaa na lo'o tya'a na nu ndube tsa ti' na ji'i Ni, masi cuañi' na, masi ngusu' na, cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ni.

Ta'a ngujui clyo'o ycu'i yu nu ngujui lo crusi xqui'ya na

⁶ Quiña'a tsa ñatj nguañi nchcui' tsa tlyu ti li'. Ñi'ya ndañi ndyalú sca sta'a clyaa to' quee jaa' su cua tsa ndyalú hitya, ñi'ya ndañi lo'o cuij tsa nchcui' tyi'yu, jua'a nguañi lo'o nchcui' ñatj quiña'a bi', ngua ti' na'. Ndi'ya nchcui' ngu' li':

Cua'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na, nu lcaa lo cña nchca ji'i Ni ndu'ni Ni, nacuj ngu' ji'i tya'a ngu'.

Cua nguxana Ni, laca Ni loo ji'na juani;

⁷ bi' cha' tso'o tsa caca tyiquee na, ca cha ti' na juani, cua'ni chj na loo ycu'i Ni.

Cua ndyalaa tsá cha' caja clyo'o ycu'i yu nu ngujui lo crusi cuentya ji'na.

Lo'o lcaa na, ñatj nu ngusñi cha' ji'i Ni nde chalyuu, laca na ñi'ya si laca na cuxij ji'i yu, masi tsa tlyu ti na sca tyempo ti.

Cua ngua'ni cho'o na ñi'ya si caja clyo'o na lo'o ycu'i yu, nacuj ngu'.

⁸ Cua nda Ni late' lubii nu ngatj tsa ña'a, nu tso'o tsa ña'a cha' cacu' na.

Lcaa cña tso'o nu ngua'ni ngu' bi' nde chalyuu xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ni, bi' laca ñi'ya ña'a ste' ngu' nu tso'o tsa ña'a bi'.

⁹ Nchcui' nu xcá ji'i ycu'i Ndyosi bi' lo'o na' li':

—Scua clyu nu'ü cha' re lo quityi —nacuj—: “Tso'o ntsu'u tyiquee ñatj nu nguane na' ji'i cha' tsa su caja clyo'o lo'o yu nu ngujui lo crusi cuentya ji'i ngu'”, nacuj Ni. La cui' cha' liñi nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ñatj laca cha' bi' —nacuj xcá bi' jna'.

¹⁰ Li' nguty stj' na' ngustii na' nde loo su ndy xcá bi', cha' cua'ni tlyu na' ji'i ngua ti' na', pana nga'aa nda bi' chacuayá' na:

—Nga'aa cua'ni nu'ü jua'a lo'o na' —nacuj nu xcá bi' 'na—. La cui' tya'a ndyu'ni na cña ji'i ycu'i Ni laca na. La cui' tya'a na' laca lcaa cu'má nu ngusñi tso'o má cha' tso'o nu cua nda Jesús lo'o má. Ji'i ycu'i Ndyosi cua'ni tlyu nu'ü tso'o la —nacuj xcá jna'.

Nu cha' tso'o nu nda Jesús lo'o ñatj, la cui' cha' laca nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ñatj nu laca tu'ba ji'i Ni.

Nu ntucua chy' sca cuayu ngatj

¹¹ Lo'o li' na'a na' cha' ntucua yaala to' tyuu ni'i ca su ntucua ycu'i Ndyosi; ca bi' ndy sca cuayu ngatj, jua'a ntucua sca ñatj hichy' ni'. Nacuj lcaa ngu' ca su ntucua ycu'i Ndyosi cha' ñatj tso'o laca nu bi', cha' chañi tsa laca cha' nu nchcui' Ni lo'o ñatj. Liñi tsa cha' nu nda Ni lo'o ndyu'ni cuayá' Ni ji'i ñatj. Liñi tsa ndu'ni Ni lo'o ñatj lo'o ndya'a Ni cusu. ¹² Nu xee cloo Ni ni, tso'o tsa ngulane xee ñi'ya laca lo'o cua tsa ndyatj quii'. Lo'o jua'a tyu tyu' tya'a sne' oro ntucua lo xlyu hiqee Ni. Cua nscua sca xtañi Ni hichy' Ni nu ndacha' ñi'ya laca cña nu ndu'ni Ni. Ná taca ji'i xa' ñatj ñacuj ngu' ñi'ya ndyu'u cha' ji'i xtañi bi', cha' sca ti ycu'i Ni nslo Ni ñi'ya ndyu'u xtañi bi'. ¹³ Ndi'ya nchcui' ngu' ji'i Ni: “La cui' nde laca cha' nu cua nda Ni lo'o ñatj”. Tyucui ña'a lo ste' Ni ndu'u tañi. ¹⁴ Lo'o lcaa ñatj nu ndi'i ca su ntucua

ycui' Ndyosi, tsa tlyu ti ndya'a ngu' lo'o Ni macala su tsa Ni cha' cusu; ntucua ngu' hichy' cuayu ngatj, jua'a lacu' ngu' late' ngatj nu lubii tsa ña'a. ¹⁵ Liñi tsa cha' nu ndyu'u tu'ba Ni lo'o nda Ni cha' lo'o ñatj chalyuu. Lo'o jua'a tatsaa Ni ji'i ñatj tyucui ña'a chalyuu cha' taquiya' ngu' cha' ji'i Ni. Lye tsa culo Ni cña ji'i ngu', jua'a xcube' Ni ji'i ñatj cuxi; ñi'ya laca lo'o satá ngu' si'yu losu' tyixi ne' sca pilya quee nu tlyu xi cha' tyu'u hitya si'yu bi', la cui' jua'a xcube' Ni ji'i ñatj bi', xqui'ya cha' ñasj' tsa ycu'i Ndyosi ji'i ngu', ycu'i Ni nu nchca ji'i ndu'ni Ni lcaa lo cña. ¹⁶ Tsaca xtañi Ni nscua lo late' lo tyiquee Ni, lo'o jua'a la cui' ti cha' nscua lo late' nde chy' Ni: “Nu nde laca Rey nu chañi ca, nu nde laca Xu'na ñatj nu chañi ca”. Jua'a nchcui' cha' nu cua nscua lo late' ji'i Ni.

¹⁷ Lo'o li' na'a na' su ndy sca xcá ji'i ycu'i Ndyosi nde cua, nu cuij tsa nxi'ya ji'i lcaa na'ni lu'be nu ndyacui cla'be nde cua jua:

—Cuáa clyu má cha' tyu'u ti'i má ca su ndyu'ni ycu'i Ndyosi sca ta'a nu tlyu tsa. ¹⁸ Cuáa clyu má cha' cacu má cuaña' lcaa jyo'o ñatj, masi rey, masi capitán, masi sendaru, masi cuaña' cuayu, masi cuaña' ñatj nu cua ntyucua hichy' ni' bi'; lo'o jua'a cuaña' lcaa lo ñatj, masi msu nu ngüi'ya ñatj ti, masi msu nu nguti'i tso'o ti, masi ngu' cusu', masi ngu' cuañi', cuáa clyu má cha' cacu má ji'i.

¹⁹ Lo'o li' na'a na' cha' ndyu'u ti'i nu na'ni chiya'a ña'a bi' lo'o lcaa ngu' nu laca loo nde chalyuu, lo'o jua'a taju ñatj cusu ji'i ngu'; cua ndyu'u ti'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' cua'ni ngu' cusu lo'o nu ntucua hichy' cuayu ngatj bi', jua'a lo'o taju ñatj ji'i Ni. ²⁰ Nxyu tya'a ngu', lo'o li' ngua nu na'ni chiya'a ña'a bi' preso; lo'o jua'a nu cuiñi nu ndu'ni cha' tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi laca, lo'o bi' ngua preso. La cui' nu cuiñi bi' ngua'ni cha' tlyu ca slo na'ni bi' tya tsubi' la, cha' xcutsij ji'i ñatj; cua ngüiñilo'o bi' ji'i lcaa ñatj, bi' cha' nda ngu' chacuayá' chca'a cuayá' ji'i na'ni chiya'a ña'a bi' nde tyacáa ngu', jua'a ngua'ni tlyu ngu' ji'i lcuji ji'i ni' li'. Lo'o li' nchcuáa ycu'i Ndyosi ji'i nu na'ni chiya'a ña'a bi' lo'o nu cuiñi bi', ndyaa ngu' ña'a lu'ú ti ngu' nde lo tayu' su ntsu'u quii' tlyu nu ti' tsa ndyumj' ngu' cha' lo'o yuu sufri ndyaquj. ²¹ Nu ntucua hichy' cuayu ngatj bi' ni, ndyu-juii Ni ji'i lcaa taju ñatj cusu ji'i nu xña'a bi'; jua'a ndyu-juii Ni ji'i ngu' nu ngua'ni cusu lo'o lcaa cha' nu ndyu'u tu'ba Ni. Nguaalá' tsa ti' na'ni nu ndyacui nde cua bi', cha' cua ndyacu ni' cuaña' ñatj ngujuii bi' li'.

Ndi'i nu xña'a ndyaaca' preso sca mil yija

20 Lo'o li' na'a na' cha' lijya ca'ya chaca xcá nu ngutu'u yaa nde cua ca su ntucua ycu'i Ndyosi. Ya' xcá ndacui ya' ji'i to' tyuquee ca su ndi'i nu cuiñaja, jua'a ndyi'ya yu sca carena tyucuj cu' lijya yu. ² Li' ndaya' xcá bi' ji'i nu cuaña tlyu, la cui' cuaña laca nu ndi'i chalyuu tya sa'ni, la cui' nu xña'a nu naa Satanás laca bi'. Tachaa ngusca' xcá bi' ji'i nu xña'a bi' lo'o carena ña'a cuayá' talo sca mil yija ndyaaca'. ³ Ntucua ya' xcá bi' ji'i nu cuaña bi' ndyaa nde ne' tyuquee; li' ngua'a xcá ya' to' tyuquee, cuati ngua'a sello nguiña'

to' tyuu, cha' nga'aa tyu'u nu cuaña bi', cha' ná taca ñilo'o bi' ji'i ñati chalyuu ña'a cuayá' tye tyu'u scua sca mil yija. Pana lo'o cua ndye yija bi', li' nscua cha' tyu'u bi' tya xi tya tyempo cha' tya cua'ni la cha' cuxi.

⁴ Lo'o li' na'a na' su ntucua tyuu tya'a yaca xlya tlyu. Ndyuloo na' ji'i ngu' nu ntucua lo yaca xlya bi', cha' la-ca ngu' nu ntsu'u chacuayá' ji'i cua'ni cuayá' ji'i ñati chalyuu. Laja ngu' nu ntucua bi' na'a na' ji'i ñati chalyuu nu cua ndyujui tya'a ñati ji'i, xqui'ya cha' ná ntsii ngu' cacha' liñi ngu' cha' tso'o ji'i tya'a ñati, cha' nu cua nda Jesús lo'o na cuentya ji'i ycu'i Ndyosi Sti yu. Ná ngua'ni tlyu jyo'o bi' ji'i na'ni chiya'a ña'a bi', la cui' ti ná ngua'ni tlyu ngu' ji'i lcu'i ji'i na'ni bi', jua'a ná ngua'a cuayá' na'ni bi' nde tyaca ngu', nde chu' ya' ngu'; cua ndyu'ú ngu' bi' chaca quiya', lo'o juani laca ngu' cña lo'o Cristo ca su ntucua ycu'i Ndyosi ña'a cuayá' tyu'u scua sca mil yija. ⁵ Jyo'o nu cua na'a na' ni, bi' jyo'o laca nu cua ndyu'ú chaca quiya' yala la, cha' xa' la jyo'o ñati chalyuu, tya lyiji tyu'ú ngu'; ña'a cuayá' tya'a sca mil yija, ca li' tyu'ú nu xa' la ngu' bi' chaca quiya'. ⁶ Tso'o tsa caca tyiquee ñati nu yala la tyu'ú chaca quiya', cha' ñati ji'i ycu'i Ndyosi laca ngu' bi'; ná ntsu'u cha' chcube' ngu' bi' tsiya' ti lo'o tyaa lcaa ñati cuxi nde chalyuu talya, nu lo'o cua ndye lcaa cha'. Cua'ni ngu' bi' cña ji'i ycu'i Ndyosi; la cui' jua'a cua'ni ngu' cña ji'i Cristo, cha' stu'ba ti caca ngu' loo lo'o Cristo ña'a cuayá' tyu'u scua sca mil yija.

⁷ Lo'o tye nu sca mil yija bi', li' tyu'u Satanás ne' chcuá su ngutu'ú yu nchcube' yu, ⁸ tsa laja ti nu Satanás bi' xi cha' cñilo'o yu xi ji'i lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu, lcaa tya'a cusu ycu'i Ndyosi; ngu' Gog lo'o ngu' Magog laca ñati bi'. Ñi'ya nu ná caca ji'na culacua na ni lcuá tya'a satya yusi ndi'i to' tyujo'o, jua'a ná caca culacua na ni tsa lo cua tya'a ñati nu xuti'i Satanás ji'i cha' xuu tya'a ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. ⁹ Li' tyu'u ñati ji'i Satanás tyaa ngu' tyucui ña'a lo yuu chalyuu. Tyanu ngu' tyi'i ca chu' su ndi'i taju ñati ji'i ycu'i Ndyosi li'; lo'o jua'a quixii ngu' tyi'i ca to' quichi tlyu nu tyaca'a tsa ji'i ycu'i Ni, cha' cua'ni tye ngu' ji'i ñati ji'i ycu'i Ndyosi, nti' ngu'. Li' tyalú slu quii' nu ngutu'u ca nde cuá, tyalú su ndi'i ngu' bi', tye ngu' tyaqui ngu'. ¹⁰ Lo'o li' tyucua ya' Ni ji'i nu xña'a nu ngüñilo'o ji'i ngu' tya clyo, tyalo'o Ni ji'i lo tayu' su ntsu'u quii' ndyaqui lo'o yuu sufri; la cui' se'i laca su cua nchcuá Ni ji'i nu na'ni chiya'a ña'a bi', su cua nchcuá Ni ji'i nu cuiñi nu nacui cha' tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi laca. Tsá lo'o talya ná tye cha' ti'i tsa chcube' ngu' ca bi'.

Nu lo'o ndyu'ni cuayá' Ni ji'i ñati lo'o cua ndye chalyuu

¹¹ Lo'o li' na'a na' cha' ntucua sca ñati tlyu lo sca yaca xlya tlyu nu ndubi tsa ña'a. Li' nguti lcaa chalyuu, jua'a nguti lcaa ca na nu ntsu'u nde cuá, nu lo'o ndu'u tucua ycu'i Ni; nga'aa tyacá' tsiya' ti ma nde su nguliji yu'u chalyuu bi'. ¹² Lo'o li' na'a na' cha' ca bi' ndi'i lcaa ñati nu cua ngujui, masi ngu' cusu', masi ngu' cuañi', ndi'i ngu' nde loo yaca xlya su ntucua tlyu ycu'i Ni. Cua nchcana quityi li', lo'o jua'a cua nchcana nu chaca quityi bi'; lo quityi bi' cua nscua xtañi ñati, lcaa ñati nu cua

ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i, cha' cua ndyu'ú ngu' chaca quiya'. Li' cuentya ji'i quityi nu nguscua ycu'i Ni, ngua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati nu cua ngujui bi', cha' lo quityi bi' cua laca nscua lcaa cña nu ngua'ni ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu. ¹³ Li' chaca quiya' ndyu'ú ñati nu cua ngujui lo hitya tyujo'o, jua'a chaca quiya' ndyu'ú ñati nu ndyalo'o La Muerte ji'i, jua'a chaca quiya' ndyu'ú xa' la jyo'o ca su nga'a cha' tsa ngu' lo'o ndyiji ngu'; lcaa ngu' bi' ndu'u ngu' liya ngu'. Li' ngua cuayá' ji'i lcaa ngu' cuentya ji'i lcaa cña nu ngua'ni ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu. ¹⁴ Li' nguxcuá Ni ji'i La Muerte, lo'o jua'a nguxcuá Ni chalyuu su nguti'i jyo'o bi', ndyaa bi' nde lo tayu' su ntsu'u quii' tlyu ndyaqui. Lcaa nu ndyaa ca lo tayu' bi' ni, cua ndyaa ngu' chalyuu talya, cua ndye cha' ngujui ngu' bi'; nga'aa tyu'ú ngu' bi' tsiya' ti. ¹⁵ Lo'o li' xcuá Ni ji'i cua ña'a ca ñati nu ná nscua xtañi lo quityi ji'i ycu'i Ni, tyaa ngu' nde lo tayu' ca su ntsu'u quii' bi', cha' ndacha' quityi bi' tilaca laca ñati nu ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i.

Cua ndye ndya' chalyuu cucui

21 Lo'o li' na'a na' cha' cua ndyaca cucui tyucui ña'a nde cuá, cua ndye ndya' chaca ba'a chalyuu cucui. Nguliji yu'u lcaa na nu ntsu'u nde cuá tya tsubi' la; jua'a chalyuu cusu' re, jua'a tyucui ña'a tyujo'o, nguliji yu'u bi', nga'aa ña'a na' ji'i tsiya' ti. ² La cui' Juan laca na', lo'o li' na'a na' cha' cua nscua chaca quichi Jerusalén cucui. Lubii tsa ña'a quichi bi' juani; nde su ntucua ycu'i Ndyosi ngutu'u quichi bi', ngua'ya nde lo yuu cucui. Tyucui ña'a quichi cua ngalya' tso'o; tso'o tsa ña'a bi', ndubi tsa ña'a bi'. Ñi'ya ña'a sca cuxii ji'i ñati, nu tso'o tsa ña'a ste', jua'a tso'o tsa ña'a quichi cucui bi'. ³ Cui' tsa nchcui' sca nu ndy cacua ti su tlyu ca su ntucua ycu'i Ndyosi li':

—Ca juani ntucua tyi ycu'i Ndyosi la cui' ca su ndi'i ñati nu ngusñi cha' ji'i Ni nde chalyuu. Tyi'i ycu'i Ni ca su ndi'i ñati ji'i Ni li'; jua'a caca ngu' bi' ñati ji'i ycu'i Ni, caca ycu'i Ni loo ji'i ngu' bi' li'. ⁴ Lo'o li' cua'ni ycu'i Ndyosi cha' nga'aa xi'ya ngu' nu ndyunaa tsa tya tsubi' la —nacui nu nchcui' bi'—. Nga'aa ntsu'u cha' cajaa ñati li', nga'aa ntsu'u cha' ca xñi'i ti' ngu', nga'aa xi'ya ngu', ni nga'aa tyacua cha' ti'i ji'i ngu' li'; cua ndye lcaa cha' nu ngua ji'i ngu' lo'o nguti'i ngu' chalyuu cusu' —nacui nu nchcui' bi'.

⁵ Nchcui' ycu'i nu ntucua lo yaca xlya tlyu bi' li':
—Ña'a mā ya'a ñi'ya nu caca juani. Xa' cuiñá cui na' lcaa na nu tyu'u nde chalyuu cucui —nacui Ni.
Chaca cha' nchcui' Ni lo'o na' li':

—Sca clyá nu'u cha' nu nchcui' na' lo quityi; chañi tsa laca cha' bi', taca jlyá ti' mā ji'i.

⁶ Li' nchcui' Ni lo'o na' chaca quiya':

—Jua'a caca lacua. Ñi'ya nti' letra A —nacui Ni—, jua'a nguxana lcaa cha' lo'o na'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a tye lcaa cha' lo'o na' —nacui Ni—. Xlya'be ti ta na' na co'o ñati nu jña tsa cha' bi' 'na; nu na co'o ngu' bi', tyu'u bi' ca su tyu'u lcaa cha' tso'o nu ta na' ji'i ngu' cha' cua'ni cu'ú cresiya ji'i ngu'. ⁷ Ndi'ya caca ji'i ñati

nu tyijiloo ji'i nu xña'a ña'a cuayá' tye chalyuu; cua'ni tlyu ngu' bi' 'na cha' na' laca' ycu' Ndyosi cuentya ji'i ngu', lo'o jua'a caca ngu' bi' sñi' na'. ⁸ Pana lcaa ñati nu ntsij tsa cha' tyu'u cha' ji'i lo'o na', jua'a ñati nu ná ndaquiya' jna' tsiya' ti, jua'a nu chiya'a tsa ndu'ni, jua'a nu ndujuii ji'i tya'a ñati, jua'a nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, jua'a nu cucha'a, jua'a ñati nu jlya tsa ti' ji'i cha' cucha'a, jua'a ñati nu ndu'ni tlyu ji'i lcu' jo'ó, jua'a nu cuiñi, lcaa ngu' bi' tyaa ngu' ca lo' tayu' tlyu ca su ntsu'u quii' nu ndyaqui' lo'o yuu sufri. Lcaa ngu' nu cua ndyaa nde tayu' bi' ni, cua ndyaa ngu' nde chalyuu talya; cua ndye cha' ngujuii ngu' tsiya' ti li'.

Quichj Jerusalén cucui

⁹ Ndyalaa sca xcā ji'i ycu' Ndyosi ca slo na' li'; la cui' tya'a yu laca lo'o nu tya tyacati tya'a xcā bi', ngu' nu ntucua ca'ña oro ya', nu ntsu'u cati tya'a quicha bi'. Bi' quicha caca lo'o cua tye ti chalyuu. Nchcui' xcā bi' lo'o na' li':

—Cuā clyu nu' y ca nde cha' culu' y hi' ñi' yā ña'a quichj tlyu ca su tyaa mā, lcaa cu'mā nu ntsu'u cha' ji'i mā lo'o nu ñi' yā ña'a xlyu' bi'. Tso'o tsa ña'a quichj bi'.

¹⁰ Li' ngua tii na' cha' ngua'ya Xty'i' ycu' Ndyosi tyucui ña'a loo na'. Ndyalo'o xcā bi' 'na ca lo sca ca'ya nu cuā tsa, ca lo xlyu ca'ya tsiya' ti; ca bi' ngulu' yu 'na ñi' yā ña'a quichj Jerusalén cucui. Lubii tsa ña'a quichj bi', cha' nde su ntucua ycu' Ndyosi ngutu' yu quichj bi', ngua'ya nde lo yuu. ¹¹ Tso'o tsa ña'a xee nu ntucua lo quichj bi', cha' xee ji'i ycu' Ndyosi laca bi'. Ndubi tsa ña'a tyucui ña'a quichj bi'; ñi' yā ña'a sca quee ndubi, ñi' yā laca quee jaspe, jua'a ña'a xee nu ntucua lo quichj bi'. ¹² Cuā tsa lo'o nu ntsu'u ca to' quichj bi', pana cua laca ntucua yaala ti tii tyucuaa tya'a tolo'o; sca xcā ji'i ycu' Ndyosi ndy cuā scaa tolo'o bi'. Chy' quee nu ntucua nde que tolo'o bi' nscua xtañi nu tii tyucuaa tya'a taju ñati ngu' Israel, cha' bi' ñati laca nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'i tya clyo lo'o nguxana cha' ji'i ycu' Ni; scaa xtañi ngu' nscua nde que scaa tolo'o. ¹³ Sna tya'a tolo'o ntucua sca la'a to' quichj: nde la'a su ntyucua cuichaa ntucua sna tya'a tolo'o bi', nde la'a su ndyaa cuichaa ntucua tya xna tya'a tolo'o, chaca la'a ntucua chaca tya xna tya'a tolo'o, chaca la'a nde sii', la cui' jua'a ntucua tya xna tya'a tolo'o. ¹⁴ Tii tyucuaa tya'a quee tonu ntsiya quiya' lo'o; jua'a hichy' quee bi' cua nscua xtañi nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua'alo' nu ñi' yā ña'a xlyu' bi' cña ji'i ngu', nu cua'ni ngu' cuentya ji'i ycu' Ni.

¹⁵ Ya' xcā nu cua nchcui' lo'o na' ntucua sca chcuā oro, cha' xñi yu cuayá' ji'i quichj tlyu bi', jua'a ji'i tolo'o bi', jua'a ji'i lo'o nu ntsu'u to' quichj. ¹⁶ Stu'ba tsa ña'a quichj bi'; jacua jyacā ntsu'u ji'i tsiya' ti, jua'a stu'ba cuayá' cu' lo'o cuayá' loo. Li' ngusñi xcā cuayá' ji'i ycu' quichj tlyu bi' lo'o cuayá' oro ji'i; tucua mil ntucua tu-cua siyento kilómetro cuayá' tyucui sca la'a, la cui' jua'a cuayá' loo, la cui' jua'a cuayá' cuā quichj tlyu bi'. ¹⁷ Li' ngusñi xcā bi' cuayá' ji'i lo'o ji'i quichj, cha' snayala ntucua jacua metro cuayá' cuā bi'. Ñi' yā laca cuayá' chcuā nu cua'nijo'o ji'na nde chalyuu, la cui' jua'a ña'a

cuayá' chcuā nu ngua'nijo'o ji'i xcā bi', nu lo'o ngusñi yu cuayá' ji'i quichj.

¹⁸ Cua ndya' lo'o ji'i quichj bi' lo'o quee jaspe, sca quee nga'a nu ndubi tsa ña'a, pana lo'o xcu' oro tsiya' ti ndya' ycu' quichj bi', nu ndubi ña'a ñi' yā ndubi caatyā. ¹⁹ Cua ngalya' lcaa lo quee ndubi nu ntsu'u chalyuu chy' quee tonu nu ntsu'u quiya' lo'o ji'i quichj: cua ngalya' quee nu ntucua clyo nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee jaspe; cuati ngalya' quee nu nchca tyucuaa nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee zafiro, sca quee azul ña'a; cuati ngalya' quee nu nchca tyuna nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee ágata; cuati ngalya' quee nu nchca jacua nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee esmeralda, sca quee nga'á ña'a; ²⁰ cuati ngalya' quee nu nchca ca'yu nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee ónice; cuati ngalya' quee nu nchca scuá nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee cornalina, sca quee nga'a ña'a; cuati ngalya' quee nu nchca cati nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee crisólito, sca quee ngatsi ña'a; cuati ngalya' quee nu nchca snu' nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee berilo, sca quee nga'á tsa ña'a; cuati ngalya' quee nu nchca caa nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee topacio, sca quee ngatsi tsa ña'a; cuati ngalya' quee nu nchca tii nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee crisoprasa; cuati ngalya' quee nu nchca tii chaca nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee jacinto, chaca nu azul ña'a; cuati ngalya' quee nu nchca tii tyucuaa nu ntsu'u quiya' lo'o, lo'o quee amatista. Bi' laca lcaa quee ndubi nu cua ngalya' quiya' lo'o ji'i quichj.

²¹ Cua ndya' ca ta'a tii tyucuaa tolo'o ji'i quichj lo'o quee ndubi nu ngatj ña'a, nu naa quee perla; tii tyucuaa tya'a quee ngatj laca bi', sca ti quee ngatj bi' ngua'nijo'o ndya' sca tolo'o. Xcu' oro tsiya' ti nscua laja calle quichj bi'; ñi' yā ña'a ndubi caatyā, jua'a ña'a ndubi calle bi'.

²² Ná ntucua laa ca quichj bi', ná na'a na' cha' ntucua bi' tsiya' ti. Tso'o cha' ntucua ycu' Ndyosi nu Xu'na na quichj bi', ycu' Ni nu nchca ji'i ndu'ni Ni lcaa lo cña; la cui' jua'a ntucua nu ñi' yā ña'a xlyu' bi'. Bi' cha' ni sca laa nga'aa nti' quichj bi'. ²³ Nga'aa cua'nijo'o xee cuichaa cuentya ji'i quichj bi', la cui' jua'a nga'aa nti' cha' quiji'i xee co' lo. Tso'o tsa ña'a xee quichj bi', xqui'ya cha' lubii tsa xee nu nda ycu' Ndyosi, jua'a lubii tsa xee su ntucua nu ñi' yā ña'a xlyu' bi'; ²⁴ bi' laca nu ta xee su tya'a ñati tyucui ña'a chalyuu cucui. Lo'o jua'a ntsu'u xi ngu' nu laca loo chalyuu nu tyalaa ca quichj tlyu bi', tyalo'o ngu' ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ngu' ca bi'. ²⁵ Lcaa tsā tsiya' ti tyucua yaala tolo'o ji'i quichj bi'; ná tyacy' chca bi', cha' ná caca talya ca bi'.

²⁶ Lcaa cha' culiya', lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ñati, tyāā cha' bi' nde quichj tlyu bi'; ²⁷ pana ni sca cha' cuxi ná taca tyatj quichj bi'. Lcaa ñati nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, jua'a ngu' cuiñi, ná caja chacuayá' tyatj ngu' ca quichj bi'; ñati nu ntsu'u xtañi lo quityi nu ntucua ya' nu ñi' yā ña'a xlyu' bi', nu ndacha' tilaca laca nu ná nga'a cha' tye chalyuu ji'i, bi' ti ñati laca nu caja chacuayá' ji'i tyalaa ca quichj bi'.

22 Lo'o li' ngulu' yu xcā 'na mala nxna sta'a ji'i ycu' Ndyosi, sta'a bi' laca nu nda chalyuu nu ná

nga'a cha' tye ji'na. Lubii tsa ña'a su nxna hitya sta'a bi'. Nde su tlyu su ntucua ycuí' Ndyosi, nde su ntucua nu ñi'ya ña'a xlya' bi', ca bi' ntsu'u suu sta'a bi'; ² nxna lijya sta'a nde calle tlyu nu nscua cla'be quichí bi'. Tyucuaa tsu' sta'a bi' ndu sca yaca; lo'o si'yu nu nda yaca bi' ni, bi' laca nu ta chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'na. Tii tyucuaa quiya' nda yaca bi' si'yu chu' sca yija, sca quiya' ndyu'u si'yu yaca bi' sca co'. Tso'o tsa jo'o ndu'ni laca' yaca si'yu bi', ná ca quicha na lo'o cacu na ji'i. ³ Pana lquichí bi' nga'aa caja cha' ti'í ji'i ngu' tsiya' ti, ñi'ya nu ntsu'u nde chalyuu xqui'ya yabe' nu ntsu'u ji'i ñati. Ca quichí bi' stu'ba ti caca loo ycuí' Ndyosi lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi'; ndacua ntucua yaca xlya tlyu ji'i Ni, cha' cua'ni tlyu lcaa ñati nu ndyu'ni cña ji'i Ni ji'i ycuí' Ni nu ntucua ca ndacua. ⁴ Tyuloo tso'o ngu' ji'i ycuí' Ndyosi li', cha' ca bi' tyalaa lcaa ngu' nu nscua xtañi Ni nde tyacaa ngu'. ⁵ Nga'aa caca talya su ndi'i ngu' ca bi'; bi' cha' nga'aa cua'nijo'o xee cuichaa ji'i ngu', nga'aa nti' cha' cua'a ngu' xee nde ni'i. Ycuí' Ndyosi nu Xu'na na, bi' laca nu ta xee ji'i ngu', ni ná tye tyempo cha' stu'ba ti caca ngu' loo lo'o ycuí' Ni.

Yala ti tyaa Jesús chaca quiya'

⁶ Lo'o li' xa' nchcui' nu xcá ji'i ycuí' Ndyosi bi' lo'o na': —Liñi tsa cha' nu nda na' lo'o nu'u juani, taca jlya tso'o ti' nu'u cha' bi'; na' ndacha' ji'i ñati cuentya ji'i ycuí' Ni lcaa ña'a cha' nu cua lijya cha' caca nde lo yuu chalyuu. Laca na' sca xcá ji'i Ni, bi' cha' cua nda ycuí' nu Xu'na na Xtyi'i ycuí' Ni jna'; la cui' jua'a cua nda Ni Xtyi'i ycuí' Ni ji'i lcaa ñati nu laca tu'ba ji'i Ni nde chalyuu.

⁷ —Yala ti tyaa na' chaca quiya' —nacuj Jesús.

Tso'o tsa caca tyiquee lcaa ñati nu taquiya' ji'i cha' nu cua nda Ni lo'o na', nu cua nscua na' lo quityi re; cha' bi' laca nu ndacha' ji'na ñi'ya caca chalyuu nde loo la.

⁸ Cua na'a na' cha' bi', cua ndyuna na' lcaa cha' nu nscua lo quityi re. Juan laca na'. Lo'o cua ndye na'a na' cha' bi', li' ndyaa stii na' lo yuu nde loo su ndu xcá nu ngulu'u cha' bi' 'na, cha' ngua ti' na' cua'ni tlyu na' ji'i xcá bi'. ⁹ Hora ti nchcui' yu lo'o na' li':

—Ná cua'ni nu'u jua'a. Lo'o na', tya'a ndyu'ni na cña ji'i ycuí' Ni laca na'; stu'ba ntsu'u cha' 'na lo'o jyo'o ñati tya'a ma nu ngua tu'ba ji'i ycuí' Ni nde chalyuu, jua'a tya'a na' lo'o cua ña'a ca ñati nu taquiya' ji'i cha' nu nscua lo quityi re. Sca ti ycuí' Ndyosi laca nu nga'a cha' cua'ni tlyu na ji'i.

¹⁰ Li' nchcui' xcá lo'o na' chaca quiya':

—Cua nchcui' Ni ñi'ya caca cha' nde loo la, bi' cha' ná xco'o nu'u quityi re; nga'a cha' cuna ñati chalyuu lcaa cha' bi', xqui'ya cha' cua ngulala ti caca lcaa cha' nu nscua lo quityi re. ¹¹ Nu lo'o bilya tye chalyuu tya cua'ni cuxi lcaa ñati nu nti' cua'ni cha' cuxi, lo'o jua'a nga'aa caja tyempo ji'i ngu' cha' xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi bi' li'; lcaa nu ndu'ni suba' juani, nga'aa caja tyempo cha' xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi bi' li'. Lcaa ñati nu tso'o ndu'ni juani, tya ntsu'u cha' cua'ni la ngu' cña tso'o ña'a cuayá' nu tye chalyuu; lcaa ngu' nu lubii ndi'i cha-

lyuu, tya ntsu'u cha' cua'ni la ngu' cha' tso'o —nacuj xcá bi'.

¹² —Cua'a jyaca ma ji'i cha' nu chcui' na' re —nacuj ycuí' Jesús li'—. Yala ti cãã na' chaca quiya'. Lo'o cãã na', li' tyi'u ti' na' cha' cua'ni na' lo'o lcaa ñati ñi'ya nu ngua'ni ngu' lo'o yaa ngu' chalyuu; tso'o tsa caca ji'i ngu' nu ngua'ni cha' tso'o, lo'o jua'a cha' ti'í caja ji'i ngu' nu ngua'ni cha' cuxi. ¹³ Ñi'ya nti' letra A nti' na', cha' na' ntucua su nguxana lcaa cha'; ñi'ya nti' letra Z, jua'a nti' na', cha' la cui' na' ntucua ca su tye lcaa cha'.

¹⁴ Tso'o tsa caca tyiquee ñati nu cua ngua lubii cre-siya ji'i, cha' bi' ñati laca nu ntsu'u chacuayá' cacu si'yu yaca nu caja ji'na nde chalyuu cucui. Jua'a li' taca tyatí ngu' tolo'o ji'i quichí tlyu bi'. ¹⁵ To' lo'o nde liya' tyanu lcaa ñati nu chiya'a tsa ndu'ni, lo'o jua'a ñati nu jlya tsa ti' ji'i cha' cucha'a, lo'o ñati nu ndu'ni suba' lo'o nu cuna'a, lo'o nu ndujui ji'i ñati; la cui' jua'a lcaa ñati nu ndu'ni tlyu ji'i lcuí jo'ó ti, lo'o ñati nu ndiya ti' ndu'ni ngu' cha' cuiñi, lcaa ñati bi' tyanu nde chu' lo'o ji'i quichí bi'. Ni sca ñati bi' ná ntsu'u chacuayá' tyatí ngu' ne' lo'o quichí bi'.

¹⁶ Xa' nchcui' Jesús li':

—Cua nda na' xcá 'na cha' cãã ca su ndi'i taju ñati cu'mã macala laca su ntsu'u quichí tyi ma. Na' lacã nu tya'a ñati ji'i jyo'o David, nu ñati tlyu nu cua yaa chalyuu nu ngua sa'ni. Ñi'ya laca xee nu nda cui' tlyu nu ntyucua nde cuxee, jua'a laca xee nu ta na' cha' tyu'u ne' cre-siya ji'i ñati —nacuj Jesús.

¹⁷ —Tyaa ma ca nde —nacuj nu laca Xtyi'i ycuí' Ni.

La cui' jua'a laca cha' nu nda lcaa na nu ngusñi na cha' ji'i ycuí' Ndyosi, tyucui ña'a taju ñati tya'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o nu ñi'ya ña'a xlya' bi'. Lo'o li' la cui' jua'a nga'a cha' chcui' lcaa na nu ndyuna na cha' re:

—Tyaa cu'mã lo'o cua —ñacuj na li'.

Lcaa ñati nu lyiji tsa cha' ji'i, tyaa ngu' cha' co'o ngu' hitya nu ta ycuí' Ndyosi ji'i ngu' xlya'be ti; caja chalyuu cucui nu ta ycuí' Ndyosi ji'i ngu' li', lcaa ñati nu nti' tsa cha' caja cha' bi' ji'i.

¹⁸ Tsa lo cua ti cha' nda ycuí' Ndyosi cha' scua na' lo quityi re, bi' cha' nga'aa scua ma xi xa' la cha' lo quityi re. Si tya scua la ngu' xi xa' la cha', li' ta Ni cha' ti'í ji'i ngu' bi', la cui' ña'a cha' ti'í nu nscua lo quityi re. La cui' jua'a, ná cuityi ma ni tsaca cha' nu nscua re; nu lo'o cuityi ngu' sca cha', li' xlyaá Ni chalyuu nu nga'a cha' caja ji'i ngu' bi'. Li' nga'aa caja chacuayá' cacu ngu' bi' si'yu nu ntsu'u lo yaca bi', nga'aa tyalaa ngu' bi' ca quichí tlyu nu lubii tsa ña'a, ñi'ya nu nchcui' quityi re. Jua'a nchcui' na' lo'o lcaa ñati nu ndyuna cha' nu nscua lo quityi re, la cui' cha' nu caca nde loo la laca bi'.

²⁰ Ycuí' Jesús nchcui' cha' liñi tsa nscua lcaa cha' re:

—Chañi cha' bi'. Yala ti cãã na' chaca quiya' —nacuj Ni.

Jua'a caca tu'ni. Cãã nu'u lacua, La Jesús.

²¹ Ña'a ti cua'ni Jesús nu Xu'na na cha' tso'o lo'o lcaa cu'mã lacua. Tsa lo cua ti cha' chcui' na.